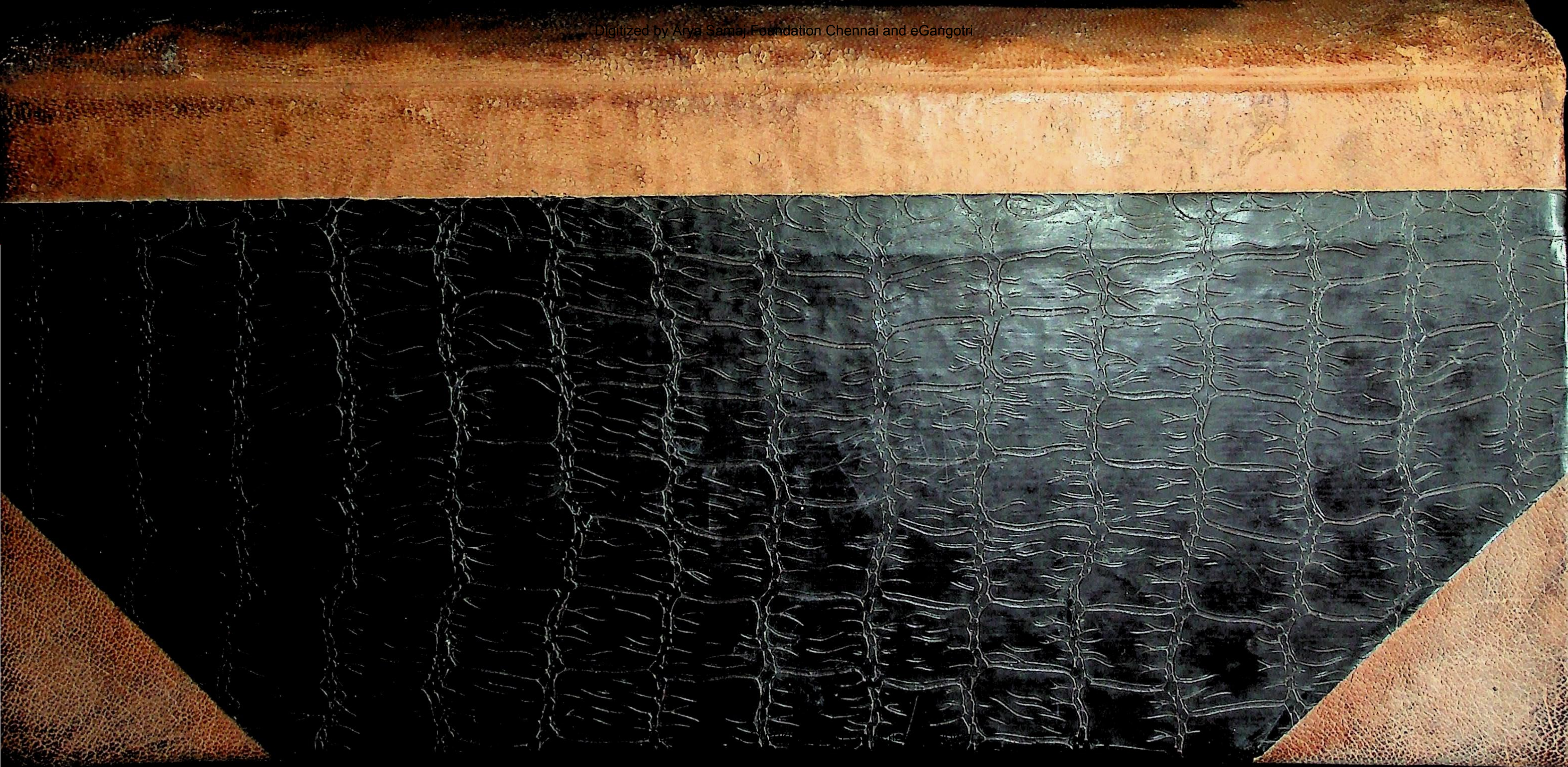

नवेदप्रागभावासिद्धेश्च । तथाहि । पूर्वकालीनवेदशून्य ... कालीन ... रिकल्प्यमालांसमर्पयवर्द
दानींतनवेदाध्ययनवत् । वेदानपौरुषेयाःअ ... वच्य । ऋक्संहिताढ्या

वेदप्रास्ताविकम् ।

श्रीः ॥ प्रणम्यवेदपुरुषंवेदज्ञान्पारिकांक्षिणः ॥ ऋक्संहितायाहोमादेःकुर्वेप्रास्ताविकंक्वचित् ॥

ननु कोऽयंवेदोनाम । कथंवातस्यापौरुषेयत्वेनप्रामाण्यं । केवातस्यविषयप्रयोजनसंबंधाधिकारिणः । नखल्वेतस्मिन्सर्वस्मिन्नसति वेदेप्रवृत्तिः । अत्रोच्यते । इष्टप्राप्त्यनिष्टपरिहारयोरलौकिकमुपायंयोग्रंथोवेदयति स वेदः । अलौकिकपदेनप्रत्यक्षानुमानेव्यावर्त्येते । अनुभूयमानस्यस्रक्चंदनवनितादेरिष्टप्राप्तिहेतुत्वमौषधादेरनिष्टपरिहारहेतुत्वंच प्रत्यक्षतःसिद्धं । स्वेनानुभविष्यमाणस्य पुरुषांतरगतस्यच

तथात्वमनुमानगम्यम् । एवंतर्हि भाविजन्मगतमप्यनुमानगम्यमितिचेन्न । तद्विशेषस्यानवगमात् । नखलु ज्योतिष्टोमादिरिष्टप्राप्तिहेतुः कलंजभक्षणवर्जनादिरनिष्टपरिहारहेतुरित्यमुमर्थं वेदव्यतिरेकेणानुमानसहस्रेणापि तार्किकशिरोमणिरप्यवगंतुंशक्नोति । तस्मादलौकिकोपायबोधको वेद इति लक्षणस्य नातिव्याप्तिः । अतएवोक्तं—'प्रत्यक्षेणानुमित्या वा यस्तूपायो न बुध्यते । एनं वदंति वेदेन तस्माद्वेदस्य वेदता ॥' इति । सएवोपायो वेदस्यविषयः तद्बोधएव प्रयोजनं तद्बोधार्थी चाधिकारी तेनसहोपकार्योपकारकभावः संबंधः ।

अथवेदानामपौरुषेयत्वेनस्वतःप्रामाण्यमनूद्यते—वेदांश्चैकेसंनिकर्षंपुरुषाख्याः । नन्वस्तुपदानांपदपदार्थसंबंधस्यचनित्यत्वं, वाक्यार्थप्रमितेश्चवाक्यजन्यतयाविधीनांप्रामाण्यं, तथाप्यानुपूर्वीरूपवेदानांनित्यत्वासंभवात्काठकादिसमाख्ययातत्कर्तृकत्वनिश्चयाच्च पौ[illegible]षेयत्वंसंभवति । [illegible]दोषसंबंधसंभावनयानप्रामाण्यंसंभवति । तथाहि । वेदःप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकधर्मवान् वाक्यत्वात् [illegible]न्यधर्मस्यप्रागभावप्रतियोगितानवच्छेदकत्वेनवेदत्वस्यातथात्वादसिद्धिरितिवाच्यम् । वेद[illegible]सिद्धिः । [illegible]रुषेयत्वप्रसंगः । वस्तुतोवेदत्वंप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदक कार्यधर्मवृत्तित्वात् तद्धटत्ववदित्यनुमानेनवेदत्वस्यापितथात्वात् । अतोवेदानांपौरुषेयत्वम् । एवंचकाठककालापकादिसमाख्या बर्बरःप्रावाहणिरकामयतेत्याद्यनित्यसंयोगोप्युपपद्यते । तदुक्तं संनिकृष्टकालावेदाइदानींतनाइति । तत्रचास्मदादीनांकर्तृत्वासंभवाद्व्यासादिवदीश्वरएवकर्ता । एवंच 'त्रयोवेदाअजायंतेत्यग्नेर्ऋग्वेदोवायोर्यजुर्वेदः' इत्यादिदर्शनमुपपद्यते । अतोनस्वतःप्रामाण्यमितिचेत् । न । उक्तानुमानस्य वेदत्वंनप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकं सामान्यधर्मत्वादित्यनुमानेनसत्प्रतिपक्षितत्वात् । प्रतियोगिताव-

मितचेत् । न । उक्तानुमानस्य वेदत्वंनप्रागभा[illegible]प्रतियोगितावच्छेदकं सामान्यधर्मत्वा[illegible]त्यनुमानेनसत्प्रतिपक्षितत्वात् । प्रतियोगिताव-

[illegible] वेदानामपौ

च्छेदकभेदाभावेन सकलघटप्रागभावैक्येप्रतियोग्युत्पत्तिनाश्यत्वासंभवेनचनित्यत्वापत्तेः । इष्टापत्तौतूत्पन्नस्यपुनरुत्पत्तिप्रसंगः, प्रागभावना-शस्वीकारेघटानुत्पत्तिप्रसंगः। अवयवशस्तन्नाशस्वीकारोनिरवयवत्वादेवायुक्तः । प्रतियोगिभेदेनाभावनानात्वकल्पनेसंसर्गाभावान्योन्याभा-वयोरैक्यप्रसंगः । अतोनसामान्यधर्मस्यप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकत्वम् । प्रथमानुमानमपि वेदाःप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकधर्मा-भाववंतोऽस्मर्यमाणकर्तृकत्वादात्मवदित्यन्वयिना, अस्मर्यमाणकर्तृकवाक्यत्वादितिव्यतिरेकिणाचसत्प्रतिपक्षितम् । वेदशून्यकालाभावे-नवेदप्रागभावासिद्धेश्च । तथाहि । पूर्वकालोनवेदशून्यःकालत्वाद्वर्तमानकालवत् । पूर्वकालीनंवेदाध्ययनंगुर्वध्ययनपूर्वकं वेदाध्ययनत्वादि-दानींतनवेदाध्ययनवत् । वेदानपौरुषेयाःअस्मर्यमाणकर्तृकत्वादित्यनुमानेनापौरुषेयत्वसिद्धेश्च । एवं 'वाचाविरूपनित्यया' इति श्रुतिः। 'स्वयंभूरेषभगवान्वेदोगीतस्त्वयापुरा । शिवाद्याऋषिपर्यंताःस्मर्तारोऽस्यनकारकाः ॥' इतिस्मृतिश्चोपपद्यते । काठकादिसमाख्यातु श्रुतिस्मृतिविरोधात्प्रवचननिमित्तत्वेनोपपादनीया । 'अग्नेर्ऋग्वेदः' इत्यादिश्रुतिरप्यग्निनाज्ञापितइतिव्याख्येया । अनित्यसंयोगोऽपि प्रवाहनित्यतामादायोपपादनीयः । प्रवाहनित्यत्वंचसजातीयप्रागभावसमव्याप्तसजातीयध्वंसकत्वरूपम् । यद्वाबहुक्षीरादिवाक्यवदसत्यक-थादिनाविधेयस्तुतिपरत्वेनोपपादनीया । अतोऽपौरुषेयावेदाइतिसिद्धंवेदानांस्वतःप्रामाण्यम् । गागाभट्टः ।

स्वाध्यायविषयेकिंचित्प्रस्तूयते—स्वाध्यायोऽध्येतव्यः । अत्रस्वाध्यायत्वं स्वशाखात्वम् । तत्र स्वत्वंचपरंपरयाध्ययनविषयत्वम-नुष्ठानविषयत्वंच । तेन वेदत्रयांतर्गतैकैकशाखापरः स्वाध्यायशब्दः । तेनाध्ययनानुष्ठानयोः स्वपरंपरापरिगृहीताध्ययनानुष्ठानविषय-त्वोपपत्तिः । अधीतवेदस्यप्रयोजनवत्त्वंचेत्थमवसेयम् । **विधीनां** प्रवृत्तिजनकप्रवर्तनाज्ञानम्, **अर्थवादानां** प्राशस्त्यज्ञानं, **मंत्राणां**

विशिष्टार्थस्मरणं, **नाम्नां** कर्मभेदो गुणफलोपबंधः संकल्पलाघवंच, **साम्नामक्षराभिव्यक्तिः**, **स्तोभानां** सामकालपूर्तिः, **उपनिषदां** पारलौकिकफलककर्मप्रवृत्तिजनकशरीरव्यतिरिक्तजीवात्मज्ञानं, क्रमज्ञानादिच यथेष्टमूहनीयम् । एवमंगानामपिवेदोपकारकत्वं । तच्च **शिक्षायाः** स्वरादिनिश्चयद्वारा, **कल्पस्य** शाखांतरसंदिग्धविध्युपसंहारद्वारा न्यायलब्धार्थतात्पर्यनिर्णयद्वाराच, **व्याकरणस्य** वैदिकोहविज्ञानद्वारा, **निरुक्तनिघण्ट्वो**र्वैदिकशब्दज्ञानद्वारा, **छंदसां** वैदिकवाक्यपरिमाणद्वारा, **ज्यौतिषस्य** वैदिककर्मप्रयोगोपयोगितिथ्यर्क्षादिज्ञानद्वाराअधीतवेदजन्यार्थज्ञानोपयोगित्वात्सिद्धं सांगोवेदोऽध्येयोनुष्ठेयानितदुदितानिकर्माणीति। तथाच ऋग्वेदस्यैवाखिलवेदाद्यत्वेनाभ्यर्हितत्वात्तदंतर्गतशाकलसंहितामधिकृत्याध्ययनाध्यापनस्वाहाकाराद्युपकर्त्रीयंभूयादितिनैकशोविद्वत्साहाय्येनप्रयतितंमयाअस्याःशोधनादिसंस्करणाय । योजितानिचर्षिदैवतछंदांसिआमूलांतंतत्तत्सूक्तपत्राधःप्रदेशेषु( )धनुश्चिह्नांतर्गततत्तच्छास्त्रार्थविलासभांजि । प्रत्यध्यायमंतेतत्तदंतर्गतदेवतात्यागाःसूक्तभेदपक्षेणदर्शिताः । तथाऋग्वेदकल्पद्रुमादिग्रंथेभ्योविद्वद्भ्यश्च यथावगतंस्वाहाकारनिर्णयप्रयोगाद्यपि प्रस्तावनाव्यवहितत्वेनग्रथितमत्र । अंतेशाकलसंहितावर्तिनामृचामकारादिवर्णक्रमकोशोऽप्यनल्पपरिश्रमेणप्रणीयसमयोजीतिपुस्तकंयावच्छेमुषिपरिष्कृत्य संशोधितंमया । स्वाहाशब्दयोगेऋगंतस्वरस्योदात्तानुदात्तस्वरितत्वप्रतिपत्तिसौकर्यार्थमृगंते+ एतादृगुदात्तचिह्नं* एतादृशं चस्वरितचिह्नं कल्पितंतत्रतत्र। तेनैतादृशचिह्नद्वयहीनाःकेवल ॥ रेखाद्वययुजःशेषाऋचोऽनुदात्तान्ताभवन्तिः । अर्धर्चादावेकैवरेखेतिकल्पितास्त्यत्रपरिपाटी । एवं विहितेपि श्रमपुरःसरंशोधने शरीरिमात्रसाधारणभ्रान्त्यादिसमुत्थंदोषं सौजन्यधुरीणैः सारस्पृहयालुभिः

लिपतास्त्यत्रपरिपाटी । एवं विहितेपि श्रमपुरःसरशोधने शरीरिमात्रसाधारणभ्रान्त्यादिसमुत्थंदोषं सौजन्यधुरीणैः सारस्प्हयालुभिः परिशीलितमरालचातुरीकैर्विपश्चिद्धैरुपेक्ष्यमाणं कृतशोधनंचाशासानः सकलाध्येत्रध्यापकप्रयोजकादिसौकर्यमेतद्ग्रंथात्संभावयन्गुणिजन-चक्षुर्घटापथगामितयैवसार्थकतांमन्यमानोगुणिजनपरितोषमेवैतद्व्यापारात्प्रीयमाणोऽखिलजगन्नायकोविदधात्वित्याशास्ते—

प्रमाणसिद्धांतविरुद्धमत्रयत्किंचनाभून्मतिमांद्यदोषात् । मात्सर्यमुत्सार्यतदार्यचित्ताःप्रसादमाधायविशोधयंतु ॥

वा. ल. पणशीकरः ।

अत्रपुस्तकदातृनिर्देशः ।

१ वे ॥ शा ॥ सं ॥ गणेशभट्टआठल्ये आलीबागइत्येतैर्दत्तंमहतापरिश्रमेणतैरेवनिर्मितंस्वाहाकारपुस्तकमेकं ।

२ वे ॥ शा ॥ सं ॥ आत्मारामभटजी मळवणी सांवंतवाडीइत्येतैर्दत्तंस्वीयसंग्रहस्थंकाशीस्थजड्येप्रणीतं ।

३ वे ॥ शा ॥ सं ॥ रामचंद्र(बाबा)पाध्ये गुर्जरभालावलीइत्येतः महामहोपाध्यायगोपालोपाध्यायप्रणीतंसंपाद्यदत्तं ।

४ वे ॥ शा ॥ सं ॥ बाबुरामचंद्रदीक्षितजडेबनारसइत्येतैःऋग्वेदकल्पद्रुमाख्यमेकमस्मन्निकटेप्रहितंएतान्कोशान्शौनकीयांश्चा-लोच्यैतदंतर्वर्तिमंत्रभागं वे ॥ रा ॥ कृष्णंभटजीगोरेइत्येतैःसंशोधय्यस्वयंचसंशोध्यप्रकाशितोऽयंग्रंथइतिशम् ।

संहिताहोमेप्रमाणं ।

नमःश्रीवेदपुरुषाय ॥ तत्रादौसंहिताहोमेप्रमाणंफलंचप्रायश्चित्तप्रकरणेबृहदाश्वलायनस्मृतौ—श्रौताग्निरपिस्मार्ताग्नौप्रायश्चित्ताहुतीर्हुनेत् । संहितागणकूष्मांडपावमान्यादिभिर्द्विजः ॥ स्मार्ताभावेतुकृत्वाग्निंकुर्यादुत्तपनीयकमिति ॥ श्रौताग्निरपीत्यपिनास्मार्ताग्निमानपिस्मार्ताग्नौकुर्यादितिप्रतीयते। प्रायश्चित्ताहुतीरित्यनेनपापनिवृत्तिफलकत्वंबोध्यते। उत्तपनीयकंनाम **आधानसुबोधिन्यां**—दर्भेष्वग्निंसमारोप्यपुनर्दर्भेषुसंयुतं । पुनस्तद्वत्तृतीयोग्निःसएवोत्तपनीयकः ॥ इति । लौकिकमग्निंसंस्कारविशिष्टंकृत्वाकुर्याद्धोममितिशेषः । **श्रुतावपि**—यःस॒मिधा॒यआहु॑तीयोवेदे॑नद॒दाश॒मर्तो॑ऽअ॒ग्नये॑ । योनम॑सास्वध्व॒रः ॥ इतिमंत्रेस्वातंत्र्येणसंहिताहोमःप्रतीयते । **तथाचमंत्रार्थः**—अग्नये अग्न्यर्थं । यः मर्तः मनुष्यः । समिधा पालाश्यादिसमिदाधानेन । आहुती आहुत्या आज्यादिसाध्यया। यो वेदेन संहितया तदंतर्गतसर्वमंत्रकरणकहोमेनच । ददाश परिचरतीति ॥ यद्यपीयंश्रुतिर्वेदेनेत्यस्यब्रह्मयज्ञाध्ययनेनेत्यर्थकरणेनपाकयज्ञप्रशंसाकरणपरतयायोजिता तथापिउक्तार्थपरतयापियोजयितुंशक्यते बाधकाभावात् । वेदेनअग्नयेददाशेतिसमभिव्याहृतपदस्वारस्याच्चश्रुतीनांविश्वतोमुखत्वात् । उक्तार्थतात्पर्यनिर्णायिकापूर्वोदाहृता**श्वलायनस्मृतिर**प्यनुगृहीताभवति । एतच्छ्रुतिविहितसमिदाधानाद्युक्तकर्मफलं तस्येदर्वंतइत्यग्रिमश्रुतौस्फुटं । **तथाहि**—तस्येदर्वं॑तोरंहयंत॒ऽआ॒शव॒स्तस्य॑द्यु॒म्नित॑मं॒यशः॑ । नतमंहो॑दे॒वकृ॑तं॒कुत॑श्च॒नननमर्त्य॑कृतंनशत् ॥ इति । **मंत्रार्थः**—तस्यैव आशवः शीघ्रगंतारः । अर्वंतःअश्वाः । रंहयंते वेगंकुर्वंति । शत्रून्प्रसहंतइत्यर्थः । तस्यैव द्युम्नितमं यशः दीप्ततमाकीर्तिश्चभवति । अपिच । तंदेवकृतं देवेषुविहिताकरणेनयत्कृतं । अंहः पापं । कुतश्चन कस्मादपिहेतोः । ननशत् नव्याप्नोति । अशत् नशत्

ति । अपिच । तदेवकृतं देवेषुविहिताकरणेनयत्कृतं । अंहः पापं । [illegible] कस्मादपिहेतोः । ननशत् नव्याप्नोति । अशत् नशत्

इतितन्नाम । नचमर्त्यकृतंमनुष्येषुहिंसादितन्न । इत्येवंपापक्षयकामेनाग्निशुश्रूषाकार्येत्युक्तंभवति । अतःपापक्षयकामेनापिसंहिताहोमो विधेयइतियावत् । किंचउपाकर्मांगत्वेनापि**सांख्यायनसूत्रे**प्रत्यृचंवेदेनजुहुयादित्यादिनाअनेकेहोमविधयोभिहिताः । **तथाचसूत्रं**— अक्षतसक्तूनांधानानांदधिघृतमिश्राणांप्रत्यृचंवेदेनजुहुयादितिहैकआहुःसूक्तानुवाकाद्याभिरितिवाध्यायार्षेयाद्यादिभिरितिमांडूकेयोऽथहस्मा हकौषीतकिरग्निमीळेपुरोहितमित्येकाकुशुंभकस्तदब्रवीदावदंस्त्वंशकुनेगृणानाजमदग्निनाधामंतेविश्वंगंतानोयज्ञंयज्ञियायोनःस्वोअरणःप्रति- चक्ष्वविचक्ष्वाग्नेयाहिमरुत्सखायत्तेराजन्छृतंहविरितिद्व्यृचास्तच्छंयोरावृणीमहइत्येकाहुतशेषाद्धविःप्राश्नंतीति ॥

एवंपराशरस्मृतौप्रायश्चित्तप्रकरणेद्वितीयाध्यायेपारायणांगत्वेनदशांशहोमोभिहितः । **तथाहि**—ब्रह्महानरकस्यांतेपांडुकुष्ठीप्रजा- यते । प्रायश्चित्तंप्रकुर्वीतसयत्पातकशांतये ॥ चत्वारःकलशाःकार्याःपंचरत्नसमन्विताः । पंचपल्लवसंयुक्ताःसितवस्त्रेणवेष्टिताः ॥ कषाय पंचकोपेतानानाविधफलान्विताः । सर्वौषधिसमायुक्ताःस्थाप्याःप्रतिदिशंदिशं ॥ रूप्यमष्टदलंपद्मंमध्यकुंभोपरिन्यसेत् । तस्योपरिन्यसेद्दे- वंब्रह्माणंचचतुर्मुखं ॥ पलार्धार्धप्रमाणेनसुवर्णेनविनिर्मितं । अर्चयेत्पुरुषसूक्तेनत्रिकालंप्रतिवासरं ॥ यजमानःशुभैर्गंधैःपुष्पैर्धूपैर्यथाविधि । पूर्वादिकुंभेषुततोब्राह्मणाब्रह्मचारिणः ॥ पाठयेयुःस्वकान्वेदानृग्वेदप्रभृतीन्शनैः । दशांशेनततोहोमोग्रहशांतिपुरःसरः ॥ मध्येकुंडेविधात व्योघृताक्तैस्तिलव्रीहिभिः । द्वादशाहमिदंकर्मसमाप्यद्विजपुंगवः ॥ भद्रेपीठेयजमानमभिषिंचेद्यथाविधि । ततोदद्याद्यथाशक्तिगोभूहेमति लादिकं ॥ ब्राह्मणेभ्यस्ततोदेयमाचार्याययथाविधि । आदित्यावसवोरुद्राविश्वेदेवामरुद्गणाः ॥ प्रीताःसर्वेव्यपोहंतुममपापंसुदारुणं । इत्युदीर्यसुहुर्भक्त्यातमाचार्यंक्षमापयेत् ॥ एवंविधानेविहितेश्वेतकुष्ठंविनश्यति ॥ इति ॥ यद्यपिरुद्र**कल्पद्रुमे**लिखित**कालिकापुराणे**—

जपाद्दशांशतोहोमस्तथाहोमात्तुतर्पणं । तर्पणस्यदशांशेनमार्जनंकथितंकिल ॥ मार्जनस्यदशांशेनब्राह्मणानपिभोजयेत् । जपोर्चापूर्वकोहोमस्तर्पणंचाभिषेचनं ॥ भूदेवपूजनंपंचप्रकारोक्तापुरस्क्रियेति ॥ होमाशक्तौजपंकुर्याद्धोमसंख्याचतुर्गुणं । एवंकृतेतुमंत्रस्यजायतेसिद्धिरुत्तमा ॥ इतिवचनैःपुरश्चरणांगजपसामान्यदशांशहोमःकर्तव्यइतिप्रतीयते **तथापि**——पाठयेयुःस्वकान्वेदानृग्वेदप्रभृतीन्शनैः । दशांशेन ततोहोमोग्रहशांतिपुरःसरः ॥ इतिप्रकृतप्रायश्चित्तप्रकरणस्थस्मृतिवचनेनविशिष्यदशांशहोमस्यविहितत्वाद्दशांशहोमोविधेयः । तत्संभवश्चदशावृत्तिपारायणेष्वेवैकावृत्तिरूपदशांशेनेतिफलितं ॥ **केचित्तुमहार्णवादिग्रंथे**षुरूपरुद्रजपांशेषोडशधामंत्रविभागपक्षेषुआद्यमंत्रेराद्यंतमंत्रैर्वादशांशसंख्यापूरणवत्एकसंख्याकादिपारायणपक्षेपिआद्यादिमंत्रैस्तद्दशांशसंख्यापूरणीया । एवंकल्पनायांतत्रयन्मूलंतदेवात्रान्वेषणीयमितिवदंति । **महार्णवेतु** चतुर्षुब्राह्मणेषुऋग्वेदप्रभृतिमंत्रब्राह्मणात्मकवेदचतुष्टयपारायणंकुर्वत्सुप्रतिदिनंपठितवेदभागदशांशसंख्ययाव्याहृतिभिर्होमःकार्यइत्युक्तं । **कैश्चित्तु** संहिताहोमांशेसाधकतयोपन्यस्तानि**ऋग्विधानस्थानि**——एषाहिसंहितावेदैःसर्वब्रह्ममयीनिचृत् । उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुर्वीतवैतया ॥ इत्यादीनिवचनानितान्युपक्रमोपसंहाराभ्यांगायत्रीमंत्रहोमपराण्येवनतुसंहिताहोमपराणि । कृत्स्नसंहितायाःविश्वामित्रदृष्टत्वेनक्वाप्यनुपलंभात्गायत्र्यास्तद्दृष्टत्वाच्च निचृदितिविशेषणस्यसकलसंहितायामसंभवात् न्यूनाक्षरत्वेनगायत्र्यंशएवतत्संभवाच्च वेदैश्चतुर्भिर्वेदैःसंहितासम्यग्धृतेतिस्मृत्यक्षरार्थः । एवंचसंहितेतिपदश्रवणमात्रेणकृत्स्नसंहिताहोमपरतयापूर्वोक्तवचनानियोजयतांप्रमादएवेतिसुधियोविभावयंतु ॥ इतिऋग्वेदकल्पद्रुमः ॥ ॥

मंत्रेणक्रत्स्नसंहिताहोमपरतयापूर्वोक्तवचनानियोजयताप्रमाद्दएवात्रसुधियोविभावयंतु ॥ इतिऋग्वेदकल्पद्रुमः ॥ ॥

ऋषिदैवतछंदऊहविचारः ।

तत्रजपहोमादौप्रयुज्यमानेषुसूक्तर्क्षुपूर्वदेवतोहःकार्यउतछंदऊहइतिविमर्शेसर्वानुक्रमपरिभाषारंभएव— 'ऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमिष्यामः' इत्यनुक्रमपरिग्रहाद्, **बह्वृचगृह्यपरिशिष्टेपि**—'अथास्यमंत्राणामृषिदैवतच्छंदांसि' इतितथैवांगीकारात्, तथा**सांख्यायनसूत्रे**—'ऋषेर्यस्ययोयोमंत्रोयद्दैवत्योयच्छंदस्तथातथातंतंमंत्रमनुब्रूयात्' इतिक्रमनिर्देशात्, एवमाधुनिकयाज्ञिकाचाराच्च 'यद्यपिस्यात्स्वयंब्रह्मात्रैलोक्याकर्षणक्षमः । तथापिलौकिकाचारंमनसापिनलंघयेत् ॥' इतिवचनाद्याज्ञिकाचारानुगृहीतदेवताप्राथम्यबोधकवचनानांकर्मकांडविषयेप्राबल्याद्देवतायाःफलदातृत्वेनाभ्यर्हितत्वात्तत्प्राथम्यंयुक्तंमत्वा। तथाश्रौतस्मार्तकर्मकांडोदधिपारदृश्वभिर्भट्टनारायणकौस्तुभकारशांतिरत्नहेमाद्रिपूर्तकमलाकरादिमहानिबंधकारधुरीणैर्लोकोद्दिधीर्षयानैकशःप्रणीतप्रयोगग्रंथेष्वासेतुहिमालयंप्रथितेषु सूक्तमंत्रादिप्रयोगावसरेऋषिदैवतछंदःक्रमेणैवसूक्तादीनांविनियोगादत्रसंहितायामस्माभिरपिसएवक्रमआदृतः ॥ **परंत्विमंपक्षंप्राचीनानसहंते**—तेषांमतेछंदःप्राथम्यमेवन्याय्यं । तथाच**ऋग्वेदकल्पद्रुमे**—छंदःप्राथम्ये 'आर्षेयछंदोदैवतवित्' इति**सर्वानुक्रम**उदाहृतएव । अन्यान्युदाहरिष्यंते । तथाहि**निरुक्तभाष्यो**दाहृत**सामवेदब्राह्मणे**— 'योहवाअविदितार्षेयछंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवास्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवति' इति । **अथर्ववेदे**—'गणकऋषिः निचृद्गायत्रीछंदः गणपतिर्देवता' इत्यादि । **पारिजाते**—'आर्षंछंदोदैवतंचविनियोगस्तथैवच। वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविपश्चिता' इति । **गोभिलोप्येवमाह**—'आयात्वित्यनुवाकस्यवामदेवऋषिःस्मृतः। आनुष्टुभंभवेच्छंदोवाग्देवीदेवतास्मृता' इति । **मदनरत्नेकात्यायनः**—'आर्षंछंदश्चदैवत्यंविनियोगस्तथैवच । वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनवि

शेषतः' इति । **सांख्यायनसूत्रे**—'ऋषीन्छंदांसिदेवताःश्रद्धामेधेचतर्पयित्वेति' सर्वत्रछंदएवपूर्वमभिहितमितिछंदःप्राथम्यमेव न्याय्यं । उदाहृतश्रुतिस्मृतिप्रामाण्यात्, तत्रश्रुतक्रमपरित्यागेबीजाभावात्तासांक्रमबोधनएवतात्पर्याच्च । तथा**बृहद्देवतायां**—'नियमोयंज पेहोमेऋषिश्छंदोथदैवतं । अन्यथाचेत्प्रयुंजानस्तत्फलंचात्रहीयते ॥ अर्थेप्सवःखल्वृषयश्छंदोभिर्देवताःपुरा । अभ्यधावन्नितिछंदोमध्ये त्वाहुर्मनीषिणः ॥ ऋषिंतुप्रथमंब्रूयाच्छंदस्तुतदनंतरं । देवतामथमंत्राणांकर्मस्वेवमितिश्रुतिः' इति ॥ **आचार्यखंडेगृह्याधानप्रस्तावे**— 'ऋषिंछंदोदैवतंचविनियोगमनुक्रमात् । अस्मृत्वार्षादिकंविप्रोजुहुयाद्वाजपेदपि ॥ यजेद्वाध्यापयेद्वापिनलभेत्कर्मणांफलम्' इति । तथा **रामवाजपेय्यांगृह्यकारोपि**—'ऋषिमादौप्रयुंजीतछंदोमध्येनियोजयेत् । देवतामवसानेचमंत्रज्ञोमंत्रसिद्धय'इति। तथाश्रीवत्सगोत्रभास्क- **रकृतमहारुद्रपद्धत्यांछंदोभाषायां**—'वक्तव्यंछंदआदौतुततश्चर्षिःप्रकीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः ॥ आश्वलायनानांतु ऋषिच्छंदोदैवतपूर्वकोविनियोगः । तथाच**परिभाषायां**—'आर्षेयच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यांश्रेयोधिगच्छती'ति ॥ तथावेदभाष्य- कारै**र्माधवाचार्यै**रपिऋग्भ्याष्योपोद्धातांतेऋषिच्छंदोदेवताविचारःकृतः सुरूपकृत्नुमितिसूक्तेतेएवऋषिच्छंदसी इंद्रंपृच्छेतिचतुर्थ्यामृ- चिलिंगदर्शनादिंद्रोदेवतेतिछंदएवपूर्वमुदाहृतं । आत्वेतिसूक्तेऋषिच्छंदोदेवताविनियोगाःपूर्ववत् । इत्यादिषुबहुषुस्थलेषुछंदएवपूर्वंधृतं । निरुक्तभाष्यकारोप्येवमेव ॥

अत्रेदंविचार्यते । किंश्रुतिस्मृत्यादीनांद्वैविध्यदर्शनाद्विकल्पः । सोपिशाखाभेदेनकांडभेदेनवाव्यवस्थितःउतसर्वत्र। **नतावदाद्यः** । शाखांतरेतैत्तिरीयशाखायां**नारायणोपनिषत्सु**—'गायत्र्यागायत्रीछंदोविश्वामित्रऋषिःसवितादेवता'इति । **छंदोभाषायां**—'वक्तव्यंछंद आदौतुततश्चर्षिःप्रकीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः ॥' इतिविशिष्यक्रमबोधकश्रुतिस्मृत्यादिप्रमाणदर्शनेनसंदेहस्यैवाभावा-

शाखांतरेतैत्तिरीयशाखायां**नारायणोपनिषत्सु**—'[illegible]छंदो विश्वामित्रऋषिःसविता देवता' इति । **छंदोभाषायां**—'वक्तव्यंछंद

आदौतुततश्चर्षिःप्रकीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः ॥' इतिविशिष्यक्रमबोधकश्रुतिस्मृत्यादिप्रमाणदर्शनेनसंदेहस्यैवाभावात् । **नद्वितीयः** । योहवाअविदितार्षेयच्छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवेत्यादिनाकर्मकांडएवर्ष्यादिज्ञानेफलस्यतदज्ञानेप्रत्यवायस्यचाभिधानात्कांडांतरस्यानुपस्थितेः । **नतृतीयः** । विरुद्धार्थकानांनिरवकाशानांप्रमाणानांषोडशिग्रहणाग्रहणवद्वैकल्पिकत्वस्यवक्तुंशक्यत्वेपिविरुद्धार्थकपदरहितानांप्रकृतेतथावक्तुमशक्यत्वात् । अतःछंदःप्राथम्यबोधकश्रुत्यादिनाप्रमाणांतराणामपिसंग्राहकत्वपरतया एकवाक्यत्वलाभाच्छंदःप्राथम्यमेवोचितं । सर्वानुक्रमस्थंअनुक्रमिष्यामइत्यंतं सूक्तप्रतीकादीनिप्रदर्शयिष्यामइतिव्याख्येयं । अतएव **सर्वानुक्रमभाष्यकारेणापि** एताननुक्रमिष्यामोव्याख्यास्यामइतिव्याख्यायअनेकार्थत्वाद्धातूनामित्युक्तं । देवतास्मरणमंतेवाकुर्यादितिबह्वृचगृह्यपरिशिष्टवाक्यस्यकेषुचित्पुस्तकेष्वदर्शनात् । केषुचित्तुदेवतास्मरणमेववाकुर्यादितिपाठदर्शनेनतस्यापिदेवताप्राथम्येअसाधकत्वात् । नचैवंविनिगमनाविरहः देवताप्राथम्यावगत्यविशेषेपिछंदोविषयेहेतुनिर्देशपूर्वकप्रथमादिपदघटितस्मृत्यवधृततात्पर्यकक्रमबोधकोक्तश्रुतेरेव विनिगमकत्वात् । 'श्रुतिस्मृतिविरोधेतुस्मृतेस्त्यागोविधीयते । तथैवलौकिकंवाक्यंस्मृतिबाधेपरित्यजेत्' इतिस्मृत्यपेक्षयाश्रुतेर्बलवत्त्वात् देवताप्राथम्यबोधकश्रुत्यनुपलब्धेश्च । देवताप्राथम्याभासकप्रमाणानांसंग्रहपरतयोन्नीतत्वात् । द्विविधाचारदर्शनेपिश्रुत्यविरुद्धाचारस्यप्रामाणिकत्वेनअंधस्येवांधलग्नस्येतिन्यायेनपरंपरागताचारांतरस्याश्रद्धेयत्वात् । सर्वानुक्रमण्यांदेवताप्राथम्यव्यवहारदर्शनेपि 'तुहिहवैतच्छब्दविशिष्टान्यृषिदैवतच्छंदांसिद्वित्रिचतुःपंचषट्सूक्तभांजियथासंख्यम्' इतिपरिभाषानुसारेणक्वचित्पूर्वसूक्तसाहचर्यात्प्रथमंदेवताउत्तरत्रऋषिः । क्वचित्पूर्वत्रछंदःउत्तरत्रदेवताइतिच । **तदुदाहरणानितु**—'प्राग्नयेपंचाग्नेयोवत्सआग्नेयंतुप्रनूनंतृचमाग्नेयःश्येनः' 'अग्निर्होतागायत्रं

त्विंद्राग्नीऐंद्राग्नं' इत्यादीनि ॥ तुह्यादिशब्दाभावेपियथा—'परंगायत्रंप्राग्वत्सप्रेर्ऋषिश्चानुक्तगोत्रःप्राक्षस्तस्मात्काण्वोऽष्टमंमंडलंमाचिच्चतुस्त्रिंशन्मेधातिथिमेध्यातिथी' । 'जागतमूर्ध्वंप्रागुशनसःप्रदेवंद्दशवत्सप्रिर्भालंदनः' । 'नवमंमंडलंपावमानंसौम्यंस्वादिष्ठयादशमधुच्छंदाः' इत्यादिबहुषुस्थलेषुव्युत्क्रमदर्शनात्। साहचर्योक्तेरबाधकत्वांगीकारेपि—'अस्यमेष्टौजागतंत्र्यनुष्टुबंतंद्यावापृथिव्येकाद्वेऐंद्र्यौत्वाष्ट्र्यौवाद्वेद्वेराकासिनीवाल्योरंत्यालिंगोक्तदेवता' । 'ऋतमेकादशंजगत्यंतंषष्ठचैंद्रासोमीसरस्वतित्वमितिसारस्वतोर्धर्चोयोनोबार्हस्पत्येतंवोमारुती' । 'वायोसैकागायत्रमुक्तादेवताःप्रउगेणाद्येतुतृचेत्यैंद्रवायवीद्यावापृथिव्योंत्यस्तृचोहाविर्धानोवातृतीयःपादोवाग्नेयोंबितमेनुष्टुभौबृहतीच' । 'कनिक्रदत्तृचंप्रदक्षिणिज्जागतंमध्येतिशक्र्यष्टिर्वैताभ्यामृषिरध्वनिवाश्यमानंशकुंतंतुष्टाव' इति । 'अयंसउपांत्यानुष्टुप्पुरीष्येभ्योग्निभ्यः' इति । 'तिस्रःषट्पार्जन्यंतुपर्जन्यायतृचंगायत्रमेतेकुमारआग्नेयोऽपश्यत्' इत्यादिबहुस्थलेषुतत्रैवव्यभिचारदर्शनात् ऋषिदैवतच्छंदांसीत्यस्यसंग्राहकत्वमेवन्याय्यं । **यत्तु** आश्वलायनानांदेवताप्राथम्याभासकाथर्**वणसर्वानुक्रमण्यां** 'आश्वलायनानुक्रमानुसारेणानुक्रमिष्यामः खिलान्वर्जयित्वे' तिप्रतिज्ञाय 'इंद्रत्वातृचंविश्वामित्रगोतमविरूपाःप्रत्यृचमिंद्रमरुदग्नयोपिगायत्रमि' त्यादीनांएकादशपटलेविंशतितमकांडस्याव्यभिचारेणर्षिदैवतछंदांसिप्रदर्शितानीतितद्बह्वृचानांश्रौतस्मार्तसूत्रकृदाश्वलायनभिन्नाश्वलायनपरंनतुबह्वृचश्रौतस्मार्तसूत्रकृद्बह्वृचाश्वलायनपरं ॥ **तथाचबृहदाश्वलायनस्मृतौ**—'तपसाविदितंविप्रामयातावत्क्षणादिव । श्रौतस्यकर्मणःसिद्ध्यैश्रौतसूत्रंमयाकृतं ॥ तएतंमृदुगंभीरेगंभीरार्थशिवप्रदे । सुदुर्ज्ञेयेषुविदुषांमनसाप्रीतिवर्धने ॥ श्रौतस्यैवचयद्भाष्यंमयैवचकृतंद्विजाः । गृह्यभाष्यंकरिष्यंतिद्विजाइतिनमेकृतं ॥' उपनयनप्रकरणेयज्ञोपवीतविधिप्रकरणेच । 'प्रत्यक्षरऋषिंछंदोदैवांगान्यक्षराणिच । भूतेतत्वात्मवर्णाश्चस्थानंज्ञात्वाजपेत्सदा' ॥ तथा ।

'ऋष्यादिसर्वंविज्ञायतंत्रविन्मंत्रसूक्तयोः । यज्ञोपवीतमंत्रेणकुर्याद्यज्ञोपवीतनं ॥ ब्रह्मास्याद्यज्ञसूत्रस्यमुनिर्गायत्रमीरितं । छंदःप्रजापतिर्देवमोंकारमथवात्रिवृत्' इति । एतेनसर्वानुक्रमण्यांभूयसाव्यपदेशेनअव्यभिचारेणचदेवताप्राथम्योक्त्याछंदोपेक्षयादेवतायाःप्राथम्यमितिवदंतोनिरस्ताः । सत्येकस्मिन्बाधकेसाधकसहस्रस्याप्यकिंचित्करत्वमितिन्यायेनभूयसाव्यपदेशस्यासाधकत्वात् । श्रुतिरूपसाधकस्यप्रमाणांतरानपेक्षस्यप्रागेवाभिहितत्वादित्यलंविस्तरेण ॥ श्रुतिस्मृतिप्रमाणानामेकवाक्यत्वकल्पनात् । सर्वेषांचाविरोधेनछंदःप्राथम्यमीरितं ॥ १ ॥

इति ऋ. क. छंदोदेवतोहक्रमनिर्णयः ॥

रोदःशब्दविचारः ।

अथरोदःशब्दरोदसीशब्दयोर्नपुंसकस्त्रीलिंगयोर्विचारःक्रियते ॥ रुदधातुप्रकृतिकअसुन्प्रत्ययांतःसांतोनपुंसकएकः । तत्प्रकृतिकगौरादिङीषंतस्त्वपरःस्त्रीलिंगः । वेदेकोशेचोभयोरपितथादर्शनात् । तथाहि । नहित्वारोदसीउभे । वित्तंमेअस्यरोदसी । नरोदसीअपनुदंतघोराः । इत्यादिमंत्रेषुद्यावापृथिवीवाचकःसांतोनपुंसकः । अतएवपदकालेद्विवचनांतत्वेनप्रगृह्यत्वादितिशब्दप्रयोगःसंगच्छते । तस्यचद्यावापृथिवीदेवतावाचकस्यदेवतोच्चारणकालेप्रथमांतस्यरोदसीइतिस्वरूपं । अन्वाधानकालेद्वितीयांतस्यरोदसीइति । हौम्यादिद्रव्यत्यागकाले चतुर्थ्यंतस्यरोदोभ्यामिति । अतएवचएतेपृष्ठानीतिमंत्रेरोदसोरितिसप्तमीद्विवचनांतमुपपद्यते । ङीषंतेतत्रतत्रांतोदात्तस्वरव्यत्ययकल्पना छांदसत्वेनपूर्वसवर्णादिकंरोदसोरित्यत्रईकारलोपकल्पनंचस्यादितिमहदेवगौरवं । सांताश्रयणेतुनकिंचित्कल्पनीयमितिमहदेवलाघवम् । अमरकोशेपितृतीयकांडेनानार्थवर्गेएकोनत्रिंशदधिकद्विशतश्लोके प्रसूरश्वापिभूद्यावौरौदस्यौरोदसीचतेइति । रामाश्रमकृततट्टीकायामपि ।

द्यावापृथिव्यौरोदस्यौद्यावाभूमीचरोदसी ।' रोदश्चरोदसीचापिदिविभूमौपृथक्पृथक् । सहप्रयोगेप्युभयोरोदःस्यादपिरोदसीतिविश्वः । इति दर्शनाच्चसांतएवग्राह्यः । यस्तु । जोषद्यदीमसुर्यासचध्यैविषितस्तुकारोदसी । सचामरुत्सुरादसी । मिम्यक्षयेषुरोदसी । अधस्मैपुरोदसी। इतिचतुर्षूदाहरणेषुईकारांतएकवचनांतः । सतुमरुत्स्त्रीवाचकःरुद्रस्त्रीवाचकःविद्युद्वाचकश्चेतिनकाप्यनुपपत्तिः । स्पष्टंचेदंवेदभाष्ये । परा शुभ्राअयासः । जोषद्यदीमसुर्यासचध्यैइतिमंत्रव्याख्यावसरेपराशुभ्राअयासइतिमंत्रेरोदसीत्यत्रद्यावापृथिवीवाचकत्वेङीषंतस्यांतोदात्तस्यवा छंदसीत्यनेनपूर्वसवर्णदीर्घेद्विवचनांतत्वेनप्रकृतिभावः । मरुत्स्त्रियादिवाचकत्वेतुलुप्तसप्तम्यंतंईदूतौचसप्तम्यर्थइतिप्रगृह्यंद्रष्टव्यमितिसुधीभि र्विभावनीयं । इतिऋग्वेदकल्पद्रुमेरोदःशब्दनिर्णयः ॥

संहितास्थगायत्र्यादिच्छंदांसि ।

श्रीः ॥ अथास्यांशाकलसंहितायांगायत्र्यादिच्छंदसामृगियत्ताबुभुत्सूनांप्रीत्यैतत्तत्संख्यानियमंदर्शयिष्ये । तत्रतावत् २४५१ गायत्र्यएक

---

१ गायत्र्यादिछंदोभेदपरिगणनं **गायत्री** ८ पदपंक्तिः–उष्णिग्गर्भा–पादनिचृत्–अतिनिचृत्–यवमध्या–वर्धमाना–प्रतिष्ठा–ह्रसीयसी । **उष्णिक्** ७ पुरउ-ष्णिक्–ककुप्–ककुन्न्यंकुशिरा–तनुशिरा–पिपीलिकमध्या–अनुष्टुब्गर्भा–उष्णिक् । **अनुष्टुप्** ६ महापदपंक्तिः–कृतिः–पिपीलिकमध्या–काविराजः–नष्टरूपी–विराजः । **बृहती** १० पुरस्ताद्बृहती–न्यंकुसारिणी–उरोबृहती–स्कंधोग्रीवी–उपरिष्टाद्बृहती–विष्टारबृहती–ऊर्ध्वबृहती–पिपीलिकमध्या–विषमपदा–बृहती । **पंक्तिः** ७ विराट्–सतोबृहती–विपरीता–प्रस्तारपंक्तिः–आस्तारपंक्तिः–संस्तारपंक्तिः–विष्टारपंक्तिः । **त्रिष्टुप्** १२ जगती–अभिसारिणी–विराट्स्थाना–विराट्रूपा–ज्योतिष्मती–पुरस्ताज्ज्योतिः–मध्येज्योतिः–उपरिष्टाज्ज्योतिः–महाबृहती–यवमध्या–पंक्त्युत्तरा–विराट्पूर्वा । **जगती** ३ त्रिष्टुप्–महासतो-बृहती–महापंक्तिः । **प्रगाथाः** ६ बार्हतः–काकुभः–महाबार्हतः–विपरीतोत्तरः–आनुष्टुभः–आनुष्टुम्मुखास्तृचाः इति ।

विराड्रूपा–ज्योतिष्मती–पुरस्ताज्ज्योतिः–मध्येज्योतिः–उपरिष्टाज्ज्योतिः–महाबृहती–यवमध्या–पङ्क्त्युत्तरा–विराट्पूर्वा । जगती ३ त्रिष्टुप्–महासतो-बृहती– महापंक्तिः । **प्रगाथाः ६** बार्हतः–काकुभः–महाबार्हतः–विपरीतोत्तरः–आनुष्टुभः–आनुष्टुभस्तृचाः इति ।

पंचाशदधिकचतुर्विंशतिशतानि । ३४१ उष्णिहएकचत्वारिंशदधिकंशतत्रयं । ८५५ अनुष्टुभःपंचपंचाशदधिकान्यष्टौशतानि । १८१ बृहत्यएकाशीत्यधिकंशतं । ३१२ पंक्तयोद्वादशाधिकंशतत्रयं । ४२५३ त्रिष्टुभस्त्रिपंचाशदधिकद्विचत्वारिंशच्छतानि । १३४८ जगत्यो ऽष्टाचत्वारिंशदुत्तरत्रिशताधिकंसहस्रं । १७ अतिजगत्यःसप्तदश । १९ शक्वर्यएकोनविंशतिः । ९ अतिशक्वर्योनव । ६ अष्टयःषट् । ८४ अत्यष्टयश्चतुरशीतिः । २ धृतीद्वे । १ एकाऽतिधृतिः । ६ एकपदाःषट् । ८७ द्विपदाःसप्ताशीतिः । '१०० बार्हताःप्रगाथाः शतं । ९४ विपरीतोत्तराश्चतुरधिकानवतिः । ५५ ककुभाःपंचपंचाशत् । १ महाबार्हतएकः' । एवंसर्वेमिलित्वा २५० सार्धशतद्वयं । एतेद्वृचाद्वृचाइतिकृत्वातएवद्विगुणाऋचः ५०० पंचशतानि ॥ एवंसकलाःशाकलसंहितायांखिलरहितायामृचो १०४७२ द्व्युत्तरसप्तत्यधिकचतुःशताधिकदशसहस्राणि संख्येति ॥ यत्तु 'ऋचांदशसहस्राणिऋचांपंचशतानिच ॥ ऋचामशीतिःपादश्चैतत्पारायणमुच्यते ॥' इतिकस्यचिद्वचनं तद्वालखिल्याध्यायादिखिलसहितशाकलसंहिताविषयमितिध्येयं ॥ खिलरहितायास्तुपूर्वोक्तायाएवसंख्यायाःप्रतीतेः ॥ एवमत्रप्रथमाष्टकेऋचः १३७० द्वितीये ११५७ तृतीये १२०९ चतुर्थे १२६९ पंचमे १२६३ षष्ठे १६५० सप्तमे १२६३ अष्टमे १२९३। एतत्संकलनंपूर्वोक्तमेव । सूक्तसंख्यात्वनुक्रमण्यामेव 'सदेतत्सूक्तसहस्रं' इत्यादिनापठिता सापिवालखिल्याध्यायान्विताया एवघटते । अन्यथातुषडधिकंसहस्रं । तदित्थं । प्रथमाष्टके सूक्तानि १२१ द्वितीये ११९ तृतीये १२२ चतुर्थे १३० पंचमे १२९ षष्ठे १२४ सप्तमे ११६ अष्टमे १४५ एतत्संकलनंप्रागुक्तमेव ।

स्वाहावत्यृचः ।

मंत्रप्रतीकं.	अष्टकाध्यायवर्गाः			मंत्रप्रतीकं.	अष्टकाध्यायवर्गाः			मंत्रप्रतीकं.	अष्टकाध्यायवर्गाः		
स्वाहायज्ञंकृणोतन	१	१	२५	आपूर्णोऽअस्यकलशः*	३	२	११	आयाह्यर्यऽआपरि०*	६	३	१२
ततंमेअपस्तदुतायते	१	७	३०	तिष्ठाहरीरथआ	३	२	१७	स्वाहाकृतस्यतृंपतं०	६	३	१७
पूषण्वतेमरुत्वते०*	२	२	११	इंद्रःस्वाहापिबतु०*	३	३	१४	आदूनुतेऽअनु०	६	४	४२
स्वाहाकृतान्याग०	२	२	११	स्वाहाग्नयेवरुणा०*	३	८	२१	विश्वेदेवाःस्वाहाकृ०	६	७	२५
पुरोगाऽअग्निर्दे०	२	५	९	आयाह्यग्नेस०	५	२	२	वेषिहोत्रमुतपोत्रं०*	७	५	३०
घृतंमिमिक्षेघृतमस्य	२	५	२३	यथावःस्वाहा०*	५	२	४	मातलीकव्यैर्यमो०	७	६	१४
तुभ्यंहिन्वानोव०	२	७	२५	आचनोबर्हिः०	५	४	२९	आग्नेवहवरुण०	८	२	२२
आयाह्यग्नेसमि०	२	८	२३	आनोयातमुप०	५	८	२५	सद्योजातोव्यमिमीत०	८	६	९

निर्दिष्टेषुस्वाहावन्मंत्रेष्वपिप्रदानाप्रदानार्थकस्वाहाकारभेदेनद्वैविध्यंपरिकल्प्य प्रदानार्थकस्वाहाकारवत्स्वेवांतेपुनःस्वाहाकारोमास्त्वन्यत्रापेक्षितएवेतिनिर्णीयजुह्वतिकेचनशिष्टास्तन्मतेनप्रदानार्थकस्वाहाकारघटितमंत्रप्रतीकमूर्ध्नि * ईदृक्पुष्पविन्यासःकृतः । कैश्चित्तुस्वाहाग्नयेवरुणाय ३।८।२१ आयाह्यर्यआपरि ६।३।१२ वेषिहोत्रमुतपोत्रं ७।५।३० इतिमंत्रत्रयमेवप्रदानार्थकंनिर्णीतंतत्राप्याद्योवैकल्पिकइति । तत्र सदसत्सद्भिरूह्नीयम् ।

स्वाहाकारवन्मंत्रविचारः ।

येवरुणाय ३।८।२१ आयाह्यर्यआपरि ६।३।१२ वेषिहोत्रमुतपोत्रं ७।५।३० इतिमंत्रत्रयमेवप्रदानार्थकानिर्णीततत्रान्यथाधीयकोऽपकेश

तत्र सदसत्सद्भिरूहनीयम् ।

स्वाहाकारवन्मंत्रविचारः ।

श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अथऋगाम्नायेकतिपयेमंत्राःस्वाहाकारवंतआम्नातास्तत्रसंशयः—किमेतेषांहोमेविनियोगःप्रदानार्थकस्वाहाकारांतरयुतानामुतकेवलानामिति । किंतावत्प्राप्तं । नकेवलानांहोमेविनियोगःसंभवति । होमस्यत्यागात्मकतया मंत्रमध्यपठितस्यचस्वाहाकारस्य मंत्रावयवतया प्रदानार्थत्वाभावादंतेपुनःप्रदानार्थकस्वाहाकारःप्रयोक्तव्यइति । अतएवभगवान्**जैमिनिःसंकर्षकांडे** 'स्वाहाकृत्य' (अ. १४ पा. ४ सू. १८) 'वषट्' (१४।४।१९) इतिसूत्राभ्यांक्रमेण 'स्वाहाकृत्यब्रह्मणातेजुहोमि' 'स्वाहाकृतमिंद्रायतेजुहोमि' इत्यादावुपसर्जनत्वेनान्वितानांस्वाहाकाराणांमुख्यविशेष्यत्वाभावात् द्रव्यस्तुतिद्वारैववाक्यार्थसमन्वयादप्रदानार्थत्वं । 'वषट्तेविष्णवासआकृणोमी' त्यत्रवषट्पदस्य स्वाहाकृतशब्दवत्समासाभावेनस्वतंत्रतयाप्रदानार्थत्वेप्राप्ते ' आकृणोमि ' इत्यत्रतदन्वयेनास्वातंत्र्याविशेषादप्रदानार्थत्वंनिर्णीय तत्रतत्र प्रदानार्थकस्वाहाकारांतरप्रयोगंब्रूते । इतिप्राप्तेब्रूमः—नऋगाम्नायपठितेषुस्वाहाकारवत्सुमंत्रेषुहोमकालेपुनरन्यःस्वाहाकारःप्रयोक्तव्यइति । कुतः । पठतिहि**भगवानाश्वलायनः**श्रौतसूत्रमथमाध्यायस्यैकादश्यांकंडिकायां—'स्वाहाकारांतैर्मंत्रैर्नचेन्मंत्रेपठितः' इति । व्याचख्यौ चैतद्वृत्तिकृन्**नारायणः**—' यत्रक्वापिस्वाहाकारोनपठितस्तदांतेस्वाहाकारःकर्तव्यः । यत्रक्वापिपठितश्चेत्सएवप्रदानार्थकोभवति' इति । **कारिकाकार–मंचनाचार्य**प्रभृतिप्राचीनप्रयोगकाराश्चैवमेवप्रतिपादयंति । **शौनकोपि**—'यस्मिन्मंत्रेनपठितःस्वाहाकारोभवेद्यदि । स्वाहांतश्चप्रयोक्तव्योहोमेषुप्रणवादिना' इति । अत्रवचनद्वयेपियद्यपूर्वविधिरंगीक्रियते तदापर्युदासन्यायेनस्वाहाकारघटितान्यहोमसाधनीभूतमंत्रत्वावच्छेदेनअंतेस्वाहाकारविधिरितिवक्तव्यम् । अथहोमसाधनीभूतमंत्रेषुअंतेस्वाहाकारोवचनांतरेणप्राप्तइत्युच्यतेतदानेनवचनेन

स्वाहाकारवत्सुमंत्रेषुसप्रतिषिध्यतइत्यापतति । अन्यथावचनवैयर्थ्यापत्तिर्दुर्वारा । नन्वेवं 'स्वाहाकृत्य' 'वषट्' इतिसंकर्षकांडस्थाधिकरणद्वयविरोधः । तत्रहीतरविशेषणतयान्वितार्थकस्वाहापदस्यप्रदानार्थत्वंनिरस्यांतेपुनःस्वाहापदप्रयोगव्यवस्थापनात् । न । तस्याश्वलायनोक्तकर्मातिरिक्तकर्मविषयत्वात् । आश्वलायनप्रोक्तकर्मसूक्तसूत्रेणतद्बाधात् । अतएव अग्निष्टोमस्थसौत्येहनिहौत्रकांडपठितप्रवृताहुतिहोमे 'स्वाहावाचे' इत्येकोमंत्रः । 'स्वाहावाचस्पतये' इतिद्वितीयः । एवमन्येपिबहवोमंत्राःसंति तत्रापिमंत्रपठितस्वाहाकारएवप्रदानार्थइति मंत्रांतेप्रदानार्थकान्यस्वाहाकारंनप्रयुंजंति । एवमयाश्चेतिमंत्रेपि । अध्वर्युकांडपठितप्रवृताहुतिहोमेतु 'जुष्टोवाचोभूयासं' इतिमंत्रे स्वाहाकारसत्वेपि तस्मिन्माधाःस्वाहासरस्वत्याइतिमंत्रांतेपुनः स्वाहाकारयोजनादरीदृश्यतेकेशवादिप्राचीनप्रयोगेषु । एवंबगलामुख्यादितांत्रिकमंत्रेष्वपि । मंत्रमध्येस्वाहाकारसत्वेपिमंत्रांतेपुनःस्वाहाकारःप्रयोज्यइतितंत्रविद्भिरुक्तत्वात् । नचानंत्यस्वाहाकारस्यस्वस्थानच्युतनखकुंडलादीनांकंडूयनालंकरणादिकार्याक्षमत्वमिवनप्रदानार्थत्वम् । अतएवयज्ञायज्ञीयेसामनि इरापदस्यगिरापदस्थानएवनिवेशआवृत्तिश्चकल्प्यतइतिशंक्यम् । यत्रक्वापिस्थितस्यदीपस्येवपदस्याप्यर्थप्रकाशकत्वानपायात् । देहिब्राह्मणायब्राह्मणायदेहीत्यादिवाक्याभ्यामविशेषेणबोधानुभवाच्च । अतएव ' पुरस्तात्स्वाहाकारावाअन्येदेवाउपरिष्टात्स्वाहाकारावाअन्ये ' इतिश्रुत्याउभयोरपिप्रदानार्थत्वमनूद्यते । एतेनमंत्रघटकादिमध्यपठितस्वाहाकारांतेहुत्वाशेषमंत्रोनिगदेनोच्चारणीयइतिकेषांचित्प्रलापोनिरस्तः । नचसकृच्छ्रुतस्येतरविशेषणतयोपस्थितार्थकस्यस्वाहाशब्दस्यकथंप्रधानतयाप्रदानार्थावबोधकत्वमितिवाच्यम् । नचेन्मन्त्रेपठितइतिसूत्रबलादेवतादृशस्वाहाकारघटितमन्त्रेषुस्वाहापदस्यावृत्त्याप्रदानार्थावबोधःकल्पनीयइतिदिक् ॥

कस्यस्वाहाशब्दस्यकथंप्रधानतयाप्रदानार्थावबोधकत्वमितिवाच्यम् । नचेन्मन्त्रेपठितइतिसूत्रबलाद्वतादिशिस्वाहाकारघटितमन्त्रेषुस्वाहापद

स्यावृत्त्याप्रदानार्थावबोधःकल्पनीयइतिदिक् ॥

पारायणहोमाद्यारंभकालः ।

श्रीः ॥ जपाद्यारंभकालस्तुपरशुरामेणोक्तः ॥ वैशाखेश्रावणेमासेचाश्विनेमार्गशीर्षके । माघफाल्गुनयोर्वापिसितेपक्षेशुभेदिने ॥ वेदारंभः प्रकर्तव्यःपुत्रपौत्रादिवृद्धये ॥ इति । कार्तिकेस्वर्णलाभःस्यादितिकेचित् । **वर्ज्याणितुसंग्रहे**अनध्यायतिथीन्सर्वान्रिक्ताष्टम्यौविहायच । इतरासुचकर्तव्योवेदारंभःशुभप्रदः ॥ अनध्यायेचसंध्यायामपराह्णेकथंचन । स्त्रियांरजस्वलायांतुवेदारंभोनसिद्धिदः ॥ इति ॥ **रत्नमालायां**—सोमसौम्यगुरुशुक्रवासरासर्वकर्मसुभवंतिसिद्धिदाइति ॥ निष्कामतयावेदाद्यनुष्ठानेतुयदाश्रद्धोत्पद्यतेतदैवारंभःकार्यः । नश्वःश्वमुपासीतकोहिमनुष्यस्यश्वोवेदेतिश्रुतिः । श्वःकरवाणीत्येवमुपासनाकालांतरप्रतीक्षानकार्या । हियस्मान्मनुष्यस्यश्वःकालसंबंधिजीवनंकोवेदकोजानीयात् आयुषोऽस्थिरत्वादितिश्रुत्यर्थः । **परशुरामोपि**—यदैवजायतेवित्तंचित्तंश्रद्धासमन्वितं । तदैवपुण्यकालोयंयतोऽनित्यंहिजीवितं ॥ अतःसर्वेषुकालेषुजपस्यारंभणंशुभंइति ॥ **दीपिकायामपि**—ईश्वराराधनार्थंवाअथवापापनुत्तये । यदिरुद्राद्यनुष्ठानंनमुहूर्तादिचिंतयेदिति ॥ काम्येतुदिनंसंशोध्यमेव ॥ एवमारंभोत्तरंमध्येनध्यायपातेतुजपहोमाभिषेकादिकर्तव्यमेव । ततोवेदादिमारभ्यसंततमधीयीतनास्यांतरानध्यायोनास्यांतराजननमरणमशुचि (अशौचंनेत्यर्थः) नांतराव्याहरेन्नांतराविरमेत्त्रिःप्राणानायम्याचम्यप्रणवंवाप्रविधाययावत्कालमधीयीततत:सर्वंनिशांनिशांतरंसलिलंलोप्यपरिदध्यात् । निशांतरंसंध्यांनिशादीन्लोप्यविहायसमापयेदित्यर्थः । इत्यादिविशेषोज्ञेयः ॥

वेदपारायणप्रयोगः ।

पूर्वोक्तशुभेकालेपारायणदिनंनिश्चित्यतत्प्राग्दिनेकृतनित्यक्रियःशुक्लवासाःसपत्नीकोयजमानःपूजितेष्टदेवतोगोमयलिप्तेशुचौदेशेप्राङ्मुखउपविश्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यअमुकगोत्रस्यामुकशर्मणोममकायिकादिसमस्तदोषनिबर्हणद्वाराऋग्वेदांतर्गतसब्राह्मणशाकलसंहितापारायणाधिकारार्थंषडब्दचतुरब्दद्व्यब्दाब्दान्यतमंपूर्वोत्तरांगसहितंसर्वप्रायश्चित्तंप्रतिकृच्छ्रंगोमूल्यरजतनिष्कपादप्रत्याम्नायेनकार्षापणैकगोमूल्यप्रत्याम्नायेनवाहमाचरिष्यामि इतिसंकल्प्योक्तप्रकारेणसर्वप्रायश्चित्तमाचरेत् ॥ पुनर्देशकालावुत्कीर्त्यममसमस्तपापक्षयद्वाराऋग्वेदांतर्गतसब्राह्मणशाकलसंहितापारायणाधिकारार्थमृग्विधानोक्तक्रमेणप्रणवादिजपमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य ॥ प्रणवस्यपरब्रह्मपरमात्मागायत्रीव्याहृतीनांपरमेष्ठीप्रजापतिःप्रजापतिर्बृहतीगायत्र्या० ॥ आपोहिष्ठेतिनवर्चस्यांबरीषःसिंधुद्वीपआपोगायत्रीपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठाअंत्येद्वेअनुष्टुभौ ॥ एतोन्विंद्रमितितिसृणामांगिरसस्तिरश्चीइंद्रोऽनुष्टुप् ॥ ऋतंचेतितृचस्यमाधुच्छंदसोघमर्षणोभाववृत्तिरनुष्टुप्॥ शंनइंद्राग्नीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥ स्वस्तिनोमिमीतेतिपंचानामात्रेयःस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्येद्वेअनुष्टुभौ । पावमानीनांछंदर्ष्यादिनवमेमंडलेआलोचनीयं ॥ शंवत्यादीनांपाठःकपिंजलाधिकरणन्यायेनतिसृणांतिसृणामेवेतिकेचित् ॥ **ऋग्विधाने**—तर्पयित्वाद्भिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताइत्यनेनाचार्यादीनांतर्पणमभिहितं । तत्राचार्यादीनांविशेषरूपेणानुपादानात्सामान्यरूपेणेतिगम्यते तद्यथा । आचार्यास्तृप्यंतु । ऋषयस्तृप्यंतु । छंदांसितृप्यंतु । देवतास्तृप्यंत्विति । ततो रौद्रमंत्राञ्जपेत् । कद्रुद्रायेतिनवर्चस्यघौरःकण्वोरुद्रोगायत्र्यंत्यानुष्टुप् । इमारुद्रायतवसइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोरुद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ । आतेपितरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोरुद्रस्त्रिष्टुप् । इमारुद्रायस्थिरधन्वनइतिचतुर्ऋचस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । ततोयुतसहस्रशतदशान्यतमयासंख्ययागायत्रींज-

तद्यश्री । आचार्यास्तृप्यतु । ऋषयस्तृप्यतु । छंदांसितृप्यतु । देवतास्तृप्यतु ...

गायत्र्यंत्यानुष्टुप् । इमारुद्रायतवसइत्येकादशर्चस्य ... त्रिष्टुभौ । आतेपितरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोरुद्र-

त्रिष्टुप् । इमारुद्रायस्थिरधन्वनइतिचतुर्ऋचस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । ततोयुतसहस्रशतदशान्यतमयासंख्ययागायत्रींज-
पेत् ॥ पुनर्देशकालौसंकीर्त्यऋग्वेदांतर्गतसब्राह्मणशाकलसंहितापारायणांगत्वेनगणपतिपूजनंस्वस्तिवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंग्रहयज्ञंच-
करिष्य इतिसंकल्प्योक्तप्रकारेणकुर्यात् । एवंपूतोधिकारीभवति ॥ ततःपारायणदिनेकर्ताकृतनित्यक्रियोदर्भासनेप्राङ्मुखउपविश्यपवित्रपाणिः
प्राणानायम्यदेशकालौनिर्दिश्य अमुकगोत्रस्यशर्मणोममकायिकादिसमस्तदुरितक्षयपूर्वकंश्रीवेदपुरुषप्रीतिद्वाराअमृतत्वप्राप्त्यर्थंआदौप्रणवसम
स्तव्याहृतिसहितायाःअंतेमहानाम्न्युपनिषत्सहितायाऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहितायाःपारायणमहंकरिष्ये । ऋत्विग्द्वाराकरणेतुऋत्विजंवृत्वातं-
मधुपर्केणार्हयेत् । ततःपारायणकर्तादेवालयेस्वगृहेवागोमयोपलिप्तभूमौहस्तायामविस्तारोच्चांवेदिंकृत्वातदुपरियवसंमिश्रांमृत्तिकांसंस्थाप्यत-
त्रमहीद्यौरित्यादिविधिनासुदृढंकलशंसुप्रक्षालितंपुष्पपल्लवमालाचंदनकुंकुमादिभूषितंप्रतिष्ठाप्यतत्त्वायामीतितत्रवरुणमावाह्यसंपूज्य ॥ तत
उत्तराग्रकुशकृतंवत्सजान्वाकृतिंवेदंब्रह्मणःशिरउपधानत्वेनकलशोपरिनिधायस्वस्त्ययनंपठेत् । स्वस्त्ययनंतार्क्ष्यमितिद्वयोरात्रेयःस्वस्त्यात्रेयो-
विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्इतिऋग्द्वयंपठेत् ॥ ततऊर्ध्वाग्रपंचाशत्कुशनिर्मितंकूर्चंप्रत्यगग्रंवेदोपरिप्रतिष्ठाप्यप्राणप्रतिष्ठापूर्वकंब्रह्मजज्ञानमितिमंत्रेणावाह-
नाद्युपचारैःपूजयेत् । ब्रह्मदक्षिणभागेद्वितीयकलशोपरिप्रतिमायांसाविश्रीपूजनमुक्तंकैश्चित्तन्मूलाभावादुपेक्ष्यं । ततोगुरुंब्राह्मणांश्चसंपूज्य
विष्णुंस्मरेत् ॥ ततोदेवतासंनिधौदर्भासनेदर्भपाणिःप्राङ्मुखउपविश्याचम्य । प्रणवस्यपरब्रह्मपरमात्मागायत्रीव्याहृतीनांपरमेष्ठीप्रजापतिः
प्रजापतिर्बृहतीजपेवि० । ॐ भूर्भुवःस्वःइतिजपित्वाऋषिछंदआद्युच्चारणपूर्वकंअग्निमीळइत्यादिपारायणमारभेत । पूर्वोक्तविरामस्थलेविरमे-
त् । प्रत्यहंप्रहरद्वयपर्यंतंपठेत् । त्वरयासमापनेच्छायांसार्धप्रहरद्वयपर्यंतंपठेत् । कर्मसमाप्त्यंतंब्रह्मचर्यमधःशयनंस्वल्पंहविष्याशनंचकार्यं ।

शक्तौसत्यामुपोषणंब्रह्मपूजनंचप्रत्यहंसमाप्त्यंतंकार्यं । पतितरजस्वलादिसंभाषणंतत्समक्षमध्ययनंचनकुर्यात् । आसमाप्तेर्नाश्नीयाद्यथाश क्तिवापःफलान्योदनंहविष्यमात्रमल्पंभुंजीतनोपरिशयीतनमैथुनंचरेत्पतिताद्यैर्नसंभाषेतनैतत्समीपेधीयीतेतिबौधायनोक्तेः । ऋत्विक्कर्तृक पारायणेपारायणकारयित्राप्येतेनियमाःकार्याः । संहितांसमाप्यमहानाम्नीःपठित्वाब्राह्मणंपठेत् । केवलसंहितापारायणेमहानाम्नीरेवपठेत् । आरण्यपंचकमध्येप्रथमारण्यकत्रयस्यब्राह्मणांतर्गतत्वाद्ब्राह्मणसमाप्त्यनंतरंपाठः । महानाम्नीसंज्ञकंचतुर्थारण्यकंपूर्वोक्तऋग्विधानवचनादेव संहितासमाप्त्यनंतरमेवपठेत् । पंचमारण्यकस्यमहाव्रतयज्ञसूत्ररूपत्वादारण्यकत्रयानंतरंपाठः ॥ इति ।

संहितास्वाहाकारविधिः ।

श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ श्रौतस्मार्तेषुकर्मस्वखिलविगुणतानाशनेनेष्टसिद्ध्यैरुद्रेंद्रब्रह्मवंद्यंसकलविधिविदःकर्मिणोयंस्मरंति ॥ प्रज्ञानानंददेहःसकलमुनिजनध्येयरूपःपरेशोविष्णुस्त्वंमात्रवाच्योनिखिलजनहितःसर्वगःसर्वतोऽव्यात् ॥ १ ॥ ऋग्वेदेयाशाकलाख्यास्तिशाखातस्याःकुर्वेगुर्जरोपाह्वयोहम् ॥ गोपालाख्यःपद्धतिंशौनकीयानुग्रंथान्दृष्ट्वाहोमजांशालिनींच ॥२॥ तत्रतावद्वेदपारायणफलमाहशौनकः—पारायणाभ्यांद्वाभ्यांवाऽनश्नन्यःसततंपठेत् ॥ अनृतेभ्यःपातकेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ त्रिभिःपारायणैःशूद्रीगमनात्पातकान्नरः ॥ गंगाप्सुमज्जनाच्चैवमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ चतुर्भिःशूद्रीगमनात्तदन्नाशनपातकात् ॥ पंचभिश्चायाज्ययाजैरग्राह्यग्रहणात्तथा ॥ षड्भिःपारायणैःस्वर्णस्तेयस्त्रीपशुघातनात् ॥ सप्तभिःप्राजापत्यस्यहीनाचाराच्चबंधनात् ॥ अष्टभिश्चांद्रायणाच्चगुरुतल्पगमात्तथा ॥ रजस्वलासंगमाच्चमुच्यतेपातकान्नरः ॥ नवभिस्तुसुरापानात्पातकान्मुच्यतेतथा ॥ असोमपानाद्दशभिरेकादशभिर्ब्रह्महा ॥ द्वादशभिःपूर्वजन्मकृतादिहापिजन्मनि ॥ पातकान्मुच्यतेस्वर्गलोकंगच्छतिशाश्वतं ॥ अग्निष्टोमादिक्रतुभिरिष्टंभवतितेनवै ॥ वेदाध्यायीसदैवस्यादपाप्मासत्यवाक्शुचिः ॥ यंयंकामयते कामंतंतंवेदेनसाधयेत् ॥ असाध्यंनास्तियत्किंचिद्ब्रह्मणोहिफलंमहत् ॥ इतिवेदपारायणमहिमानंप्रदर्श्येदानींस्वाध्यायाभ्यासलक्षणानिवदन्तदंतरंगभूतंहोमविधिमाह—तत्रादौशरीरशुद्ध्यादिकमाह ॥ सिद्धमंत्रविधानेनजपैर्होमैर्द्विजोत्तमः ॥ तपसास्वर्गमाप्नोतितपसाविंदतेमहत् ॥१॥ तपोयुक्तस्यसिद्ध्यंतिकर्माणिनियतात्मनः ॥ विद्वेषणंसंवननंविषघ्नंरोगनाशनं ॥२॥

(विद्वेषणंइमांखनामीत्याद्यं इंद्रोतिभिरित्यादिसूक्तखंडंच । संवननंसंसमिदित्यादि । विषघ्नंकंकतोनकंकतइत्यादि । रोगनाशनंअक्षीभ्यांतइत्यादि । उपलक्षणत्वादन्यान्यप्यलक्ष्मीनाशनादीन्यूह्यानि) ॥ येनयेनार्थमृषिणायदर्थंदेवताःस्तुताः ॥ ससकामःसमृद्धश्चतेषांतेषांयथातथा ॥ ३ ॥ तानिकर्माणिवक्ष्यामिविविधानिचकर्मणां ॥ पुरश्चरणमादौतुकर्मणांसिद्धिकारणं ॥ ४ ॥ स्वाध्यायाभ्यासनस्यादौप्राजापत्यंचरेद्द्विजः ॥ केशश्मश्रुलोमनखान्वापयित्वाप्लुतःशुचिः ॥ ५ ॥ तिष्ठेदहनिरात्रौतुशुचिरासीतवाग्यतः ॥ सत्यवादीपवित्राणिजपेद्व्याहृतयस्तथा ॥ ६ ॥ ॐकाराद्यास्तुताजप्त्वासावित्रींचतदित्यृचं ॥ आपोहिष्ठेतिसूक्तंतुशुद्धवत्योघमर्षणं ॥ ७ ॥ शंवत्यःस्वस्तिमत्यश्चपावमान्यस्तथैवच ॥ सर्वत्रैतत्प्रयोक्तव्यमादावंतेचकर्मणां ॥ ८ ॥ शुद्धवत्यःशुचीवोहव्येत्यादयः । अघमर्षणमृतंचेतिसूक्तं । शंवत्यःशंनइंद्राग्नीत्यादयः । स्वस्तिमत्यःस्वस्तिनोमिमीतामित्यादयः ॥ पावमान्यःस्वादिष्ठयेत्यादयः ॥ आसहस्रादाशताद्वादशांतमथवाजपेत् ॥ ॐकारव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रीमथवाऽयुतं ॥ ९ ॥ आपोहिष्ठेत्यादिजप्यमंत्राणांशक्त्यपेक्षयासहस्रशतदशेत्यावृत्तिसंख्यावेदितव्याः । यद्वोंकारव्याहृतिपूर्विकांसावित्रीमयुतसंख्ययाजप्त्वानंतरंकिंकर्तव्यंतदाह ॥ तर्पयित्वाद्भिराचार्यानृषीन्छंदांसिदेवताः ॥ प्रपद्येतविरूपाक्षंरौद्रमंत्रगणंजपेत् ॥ १० ॥ अनार्यैर्नाभिभाषेतनशूद्रैर्नापिगर्हितैः ॥ नरजस्वलयानार्यापतितैर्नांत्यजैर्नृभिः ॥ ११ ॥ नदेवब्राह्मणद्वेष्टॄनाचार्यगुरुनिंदकैः ॥ नमातापितृविद्विष्टैर्नावमन्येतकंचन ॥ १२ ॥ त्रिरात्रमेवोपवसेदादितःसर्वकर्मणां ॥ त्रीणिनक्तानिवाकुर्यात्ततःकर्मसमारभेत् ॥ १३ ॥ नित्यंप्रयोगिणांचैवप्रयोगादौत्रतंत्र्यहं ॥ उपरिष्टादुपवसेत्कृत्वासांतपनादिकं ॥ १४ ॥ आयुष्याण्येवकर्माणिमंत्रयुक्तःसमारभेत् ॥ सर्वासांसशिरस्कोप्सुस्नात्वाभ्युक्ष्यजपेद्द्विजः ॥१५॥ शुद्ध-

त्रीणिनक्तानिवाकुर्यात्ततःकर्मसमारभेत् ॥ १३ ॥ नित्यंप्रयोगिणांचैवप्रयोगाद्दौत्रतंत्र्यहं ॥ उपरिष्टादुपवसेत्कृत्वासांतपनादिकं ॥ १४ ॥ आयुष्याण्येवकर्माणिमंत्रयुक्तःसमारभेत् ॥ सवासाःसशिरस्कोऽप्सुस्नात्वाभ्युक्ष्यजपेद्द्विजः ॥१५॥ शुद्धवत्यस्तथांब्वत्यःपावमान्योघमर्षणं॥ एवंत्रिराप्लुत्यशुचिःप्राणायामान्समाचरेत्॥ १६ ॥ 'अंब्वत्यआपोहिष्ठेत्यादयः'। त्रीन्षडष्टौद्वादशवाषोडशाष्टादशापिवा॥ आशताद्वायमेत्प्राणान्जपन्ब्रह्माघमर्षणं॥१७॥ प्राणायामैर्दग्धदोषःशुक्लांबरधरःशुचिः॥ यथाविध्यपआचम्यारोहेद्वैदर्भप्रस्तरं ॥ १८॥ पवित्रपाणिःकृत्वातुउपस्थंदक्षिणोत्तरं ॥ दिशोरेवांतरंप्रेक्ष्यानिमिषंछाद्यचक्षुषी ॥ १९ ॥ ॐकारव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रींचतदित्यृचं ॥ मनसैताअनुद्रुत्यवेदादिंसमुपक्रमेत् ॥ २० ॥ मंद्रमेवपठेत्प्रातरुच्चैर्मध्यंदिनेपठेत् ॥ सोच्चैरेवापराह्णेतुसंध्याकालउपारमेत् ॥२१॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायत्रिराप्लुत्यपठेद्द्विजः ॥ मध्यमांवृत्तिमास्थायनद्रुतांनविलंबितां ॥ २२ ॥ पूर्वांसंध्यांजपंस्तिष्ठेदुपासीतचपश्चिमां ॥ नचांतराव्याहरेतविरमेद्वाकथंचन ॥ २३ ॥ विरमेद्ब्राह्मणेप्राप्तेकामंतेनतुसंवदेत् ॥ शूद्रंदृष्ट्वैवसंप्राप्तंनाधीयीतकदाचन ॥ २४ ॥ ऋष्यादिसर्वंविज्ञायपठेत्सुनियतःशुचिः ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिपापैश्चपरिमुच्यते ॥ २५ ॥ अनश्नन्संहितामेतांप्रातःप्रातर्दिनेदिने ॥ आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यनुत्तमान् ॥२६॥ एतद्ब्रह्मजपन्छूद्रान्नेक्षेतान्यांश्चतद्विधान् ॥ प्रेक्ष्याचम्योदकंपूतःपश्येद्वामग्निभास्करौ ॥२७॥ इत्थंसाधारण्येनस्वाध्यायधर्मानभिधायसंप्रतिहोमधर्मान्वक्तुमुपक्रमते ॥ आदावेवतुसावित्र्याकर्मकुर्वीतशांतये ॥ पुष्टयेधनलाभायपशुलाभायभूतये ॥ २८ ॥ एषाहिसंहितादेवैःसर्वब्रह्ममयीनिचृत् ॥ उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥ २९ ॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुर्वीतवैतया ॥ आज्यंद्रव्यमनादेशेजुहोतिषुविधीयते ॥ ३० ॥ सर्वपापहरोहोमःप्रत्यृचंचतिलैः

स्मृतः ॥ गृह्योक्तविधिनासर्वंकर्मकुर्वीततत्त्ववित् ॥ ३१ ॥ शक्त्यातुविप्राःसंभोज्याऋक्सूक्तसमसंख्यया ॥ वर्गाध्यायप्र-संख्यावामंडलावधिवापुनः ॥ ३२ ॥ अथैतस्यविवरणमित्थं—अनादेशेआज्यद्रव्यमित्यनेनास्मिन्संहिताहोमेआज्यं हौम्यद्रव्यंप्रकृतमितिसिद्धं ॥ सर्वपापहरोहोमस्तिलैःस्मृतइतितिलहोमस्यसर्वपापहर्तृत्ववर्णनात्तिलद्रव्यंकाम्यमित्यपिसिद्धं स्यात् तथापिपापनाशनस्यसर्वस्याप्यपेक्षितत्वात्तिलाअपिनित्यप्रायाएव ॥ तिलैराज्येनचहोतव्यमित्यर्थः ॥ प्रत्यृचमितिव-दतामंत्रविभागोज्ञापितएव॥ ऋक्शब्दश्चात्रछंदोवाची॥ तेनयस्यछंदसोयानिर्दिष्टाक्षरसंख्यासायस्मिन्नवसानेपूर्यतेतावत्यृक् यथाग्निमीळइतिगायत्रीऋक् ॥ गायत्रीछंदसस्तुचतुर्विंशत्यक्षराणि तान्यग्निमीळइत्यारभ्यरत्नधातममित्यवसानेपूर्यंते तस्मा-ज्जातात्रैकऋक् ॥ एवमुष्णिगादिष्वपिद्रष्टव्यं ॥ ऋचोपिकचिदेकावसानाभवंतिकचिद्व्यवसानाःकचित्त्र्यवसानाअपि ॥ तत्रैकपदाद्विपदाश्चैकावसानाः गायत्र्यादिशक्वर्यंताःसर्वाद्व्यवसानाःअतिशक्वर्याद्याःप्रायः सर्वास्त्र्यवसानाइति सर्वत्रऋगं-तेस्वाहाकारंपठित्वाहोतव्यं नचेन्मंत्रेपठितइत्याद्याश्वलायनेनोक्तत्वात् ॥ यस्मिन्मंत्रेनपठितःस्वाहाकारोभवेद्यदि ॥ स्वाहां-तःसप्रयोक्तव्योहोमेषुप्रणवादिनाइतिकारिकोक्तेश्च प्रतिमंत्रमादौप्रणवःपठ्यएव ॥ होमविधेरुपसाधनीभूतंकुंडकरणादिप्रा-चीनंतंत्रंस्विष्टकृदादिप्रतीचीनंचगृह्योक्तविधिनैवकुर्यात् ॥ तत्त्वविदित्यनेनास्यहोमस्याधिकारिणंदर्शयति योवेदस्यलक्षणतो-र्थतश्चतत्त्वंजानातिसएवात्राधिकारीनान्यइति ॥ ततःकर्मविरामेविप्राभोज्याः ॥ तेचशक्त्यपेक्षयाऋक्सूक्तवर्गाध्यायमंडल-समसंख्याः॥ ऋगादीनांसंख्यात्वन्यत्रज्ञेयेति॥ ॥ अथहोमकर्तुःफलंनिरूपयन्नभिचारणेविधिविशेषमाह—

सर्वकामसमृद्ध्यर्थंपरंब्रह्मेदमुच्यते ॥ एषैवप्रतिलोमोक्तापच्छःशत्रुविनाशिनी ॥ अक्षरप्रतिलोमेयमभिचारेषुशस्यते ॥ अक्षर-

समसंख्याः ॥ ऋगादीनांसंख्यात्वन्यत्रज्ञेयेति ॥ अथवाऽयमर्दः एवंविधमन्त्रैरभिचारणेविधिविशेषमाह—

सर्वकामसमृद्ध्यर्थंपरंब्रह्मेदमुच्यते ॥ एषैवप्रतिलोमोक्तापच्छःशत्रुविनाशिनी ॥ अक्षरप्रतिलोमेयमभिचारेषुशस्यते ॥ अक्षर-
प्रतिलोमेयंयस्मिन्युज्येतकर्मणि ॥ तदमोघंविजानीयादेतद्वैब्रह्मणोबलं ॥ व्याघातकेध्मासमिधोप्यक्षरप्रतिलोमया ॥ जुहुया-
त्सार्षपंतैलंबिभीतककृतस्रुवः ॥ यइच्छेत्पीडनंशत्रोरपिवोच्चाटनंपुनः ॥ पच्छःसंपीडयेच्छत्रून्वर्णशश्चप्रमापयेदिति ॥ ॐका-
रपूर्वाव्याहृतयोमधुच्छंदसआदितः ॥ सूक्तान्यंतेमहानाम्न्यःसंहितासाऽमृतास्मृता ॥ अमृतत्वंययुर्देवाःपूर्वंसंहितयानया ॥
जपेदेनंशुचिर्नित्यममृतत्वंचगच्छति ॥ अत्रैवतुजपेन्मध्येपितृसूक्तान्यनेकशः ॥ पित्र्यांतांसंहितांविद्यात्पितॄन्प्रीणातिचैतया ॥
एवमेवसमाहृत्यवायवीसंहिताभवेत् ॥ रौद्र्यादित्यावैश्वदेवीयदैवत्यांचकामयेत् ॥ कुर्वीतवास्तुशमनंमध्येगोष्ठस्यधर्मवित् ॥
पुष्पैर्गंधैश्चमाल्यैश्चवानस्पत्यैस्तथौषधैः ॥ वास्तुसर्वंप्रतिकिरेत्सप्तधान्यैस्तथैवच ॥ वास्तोष्पतिंयजेच्चात्रपायसेनबृहस्पतिं ॥
औदुंबरपलाशैश्चबलिंप्रतिदिशंहरेत् ॥ सूर्योवायुर्यमःपितरोनिर्ऋतिर्वरुणस्तथा ॥ सोमोमहेंद्रइत्येतादिक्षुदिग्देवताःस्मृताः ॥
दद्याद्दानंब्राह्मणेभ्यःशिवंभवतुवास्त्विति ॥ (भवतिवास्तुनिपाठः) ॥ ३४ ॥ ऋषीणांमंत्रदृष्टेनप्रत्यक्षात्सिद्धिरिष्यते ॥ सर्वत्र-
दक्षिणांदद्याद्धनंवाकर्मसिद्धये ॥ ३५ ॥ नत्वेवादक्षिणंकर्मकिंचिदस्तीतिशौनकः ॥ भक्त्याहिपूर्णपात्रेणसंमिताप्यंततोभवेत्
॥ ३६ ॥ तस्मात्स्वल्पापिदातव्यादक्षिणाकर्मसिद्धये ॥ ऋषभैकादशाद्द्याद्येनवातुष्यतेगुरुः ॥ ३७ ॥ धर्मज्ञेसत्यवादिनि
ब्रह्मदानंचदीयते ॥ तदिदंपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतं ॥ ३८ ॥ नाप्रशांतायदातव्यंनापुत्रायातपस्विने ॥ नासंवत्सरोषिता-
यनाशिष्यायाहितायच ॥ ३९ ॥ यएतेनैवविधिनावेदमभ्यस्यतेद्विजः ॥ सनरःसर्वदापूतोमनःशुद्धिश्चजायते ॥ ४० ॥ इति ॥

स्वाहाकारप्रयोगः ।

॥ अथैतत्प्राचीनप्रयोगान्साधारणींपरिभाषांचानुसृत्यप्रयोगोलिख्यते ॥ तत्रवेदतत्त्ववित्तपोनिष्ठःसंहिताहोमचिकीर्षुर्ब्राह्मणोहोमदिनात्पूर्वंचतुर्थेदिनेनित्यकर्माणिनिर्वर्त्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यकरिष्यमाणऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमेशरीरशुद्धिद्वाराधिकारसिद्ध्यर्थेप्राजापत्यकृच्छ्रंतत्प्रत्याम्नायगोनिष्क्रयीभूतामुकपरिमाणद्रव्यदानेनाहमाचरिष्येइति संकल्पयेत् ॥ प्राजापत्यस्यगोभिन्नप्रत्याम्नायचिकीर्षायांतंवाऊहयेत् ॥ ततोयानिकानीतिमंत्रेणकेशश्मश्रुलोमनखानिवापयित्वाविधिनास्नायात् ॥ ततोब्रह्मकूर्चविधिनापंचगव्यंपिबेदितिकेचिदाहुः ॥ ततस्तद्दिनंवाग्यतःशुचिस्तिष्ठन्नीत्वातथाविधआसीनोरात्रिंनयेत् ॥ ततःश्वोभूतेस्नानादिकृतनित्यक्रियःप्रणवव्याहृतिपूर्विकांसावित्रींजप्त्वावक्ष्यमाणान्मंत्रान्जपेत् ॥ तेच आपोहिष्ठेतिसूक्तं शुचीवोहव्या अग्निःशुचिव्रततमः उदग्नेशुचय इत्येवंतिस्रःएतोन्विंद्रमितितिस्रश्च ऋतंचेतिसूक्तं शंनइंद्राग्नीतिसूक्तं स्वस्तिनोमिमीतेतिसूक्तशेषं स्वादिष्ठयेत्यारभ्य क्षीरंसर्पिर्मधूदकमित्यंताःपावमान्योदशोत्तरषट्शतान्यृचइति एते मंत्राः शक्तेनसहस्रावृत्त्याजप्याः तावदशक्तेनतुशतावृत्त्या तत्राप्यशक्तेनपुनर्दशावृत्त्येति ॥ एवमशक्तौप्रणवव्याहृतिपूर्विकां गायत्रीमयुतसंख्ययाजपेत् ॥ केचिन्मंत्रजपगायत्रीजपयोःसमुच्चयमाहुः ॥ तन्न ॥ वाक्यमूलेऽथवेतिपदेनगायत्रीजपस्यपाक्षिकत्वद्योतनात् ॥ ततः[1]आचार्यांस्तर्पयामि ऋषींस्तर्पयामि देवतास्तर्पयामि छंदांसितर्पयामीतिजलेनतर्पयित्वा रुद्रंशरणा-

[1] देवताछंदःशब्दयोःप्रथमाविभक्तिस्त्रीकारेतृप्यंत्विवतिक्रियाविज्ञेया ।

गतोसीतिभावयन्रुद्रदैवत्यमंत्रगणंजपेत् ॥ तेचमंत्राः कद्रुद्रायेतिनवर्चंसूक्तं इमारुद्रायेत्येकादशर्चंसूक्तं आतेपितरितिपंचद-

१ देवताछंदःशब्दयोःप्रथमाविभक्तिस्त्रीका[illegible]

गतोसीतिभावयन्रुद्रदैवत्यमंत्रगणंजपेत् ॥ तेचमंत्राःकद्रुद्रायेतिनवर्चंसूक्तं इमारुद्रायेत्येकादशर्चंसूक्तं आतेपितरितिपंचद-
शर्चंसूक्तं इमारुद्रायस्थिरधन्वनइतिचतुष्कंसूक्तं आवोराजानं तमुष्टुहिभुवनस्यपितरंत्र्यंबकमित्येताश्चतस्रऋचइत्येतान्मंत्रान्ज-
पित्वाऽनार्यशूद्रगर्हितरजस्वलास्त्रीपतितांत्यजदेवब्राह्मणद्वेष्टृगुर्वाचार्यनिंदकमातापितृद्वेष्टृभिःसहसंभाषणादिवर्जयेत्नचक्रम-
प्यवमन्येत ॥ अत्रत्रिरात्रंशक्तस्योपवासाःअशक्तस्यनक्तानि ॥ एतावान्विधिर्वेदपारायणहोमयोःसमानःइतऊर्ध्वंपारायण-
विधौविशेषोविधिर्मूलतएवबोध्यः होमविधानस्यैवात्रप्रतिज्ञातत्वात्तंनलिखितवंतोवयं ॥ ॥ एवंत्रिरात्राचीर्णव्रतश्चंद्रतारा-
नुकूल्यादिनिर्णीतेपुण्येदिनेसंभृतसंभारःकर्तास्वासनेशुचौदेशेचोपविश्याचमनप्राणायामान्कृत्वादेशकालौसंकीर्त्याऽमुकगो-
त्रस्यामुकशर्मणोममपूर्वजन्मेहजन्मसंचितसकलपापनिबर्हणद्वाराभीष्टकामसिद्ध्यर्थं श्रीवेदपुरुषांतर्गतसावित्रीप्रजापतिप्रीत्य-
र्थंचऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहितायाःप्रत्यृचंतिलाज्यद्रव्यहोमंकरिष्यइतिसंकल्प्य तदंगताविहितंनिर्विघ्नतासिद्ध्यर्थंमहागणप-
तिपूजनपूर्वकंस्वस्तिपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धमाचार्यादिवरणंचकरिष्यइतिसंकल्पयेत् ॥ स्वयंहोमचिकीर्षायांब्र-
ह्मादीनेववृणुयात् नत्वाचार्यं ॥ किंच ॥ श्रीकामःशांतिकामोवाग्रहयज्ञंसमाचरेत् ॥ तथा नैतदृतेविसिध्यंतिकर्माणिनि-
खिलान्यपीतिवचनाद्ग्रहयज्ञसमुच्चयेच्छायांप्रजापतिप्रीत्यर्थमित्यंतेग्रहयज्ञपुरःसरमितिसंकल्पवाक्येऊहयेत् । ततोगणेशपूजना-
दिनांदीश्राद्धांतंकृत्वाआचार्यादीन्वृत्वास्वयंहोमपक्षेब्रह्मादीनेववावृत्वामधुपर्कादिनापूजयेत् ॥ ततआचार्यःपवनपावनभूशु-
द्ध्यादिविधिनात्मानंपावयित्वामंगलतूर्यादिघोषेणहोममंडपंप्रविश्यसर्षपविकिरणपंचगव्यप्रोक्षणादिदेवयजनंरक्षस्वेत्यंतेहेमा-

द्याद्युक्तरीत्यामंडपपूजांकुर्यात् ॥ यथोक्तमंडपाभावपक्षेमंडपपूजापिनविधेया ॥ ततोद्विहस्तपरिमितनिर्मितकुंडात्स्थंडिलाद्वाप्राच्यांनिर्मितचतुरस्रवेद्यांसर्वतोभद्रमंडलंविरच्यतस्मिन्ब्रह्मादिमंडलदेवताआवाह्यतदुपरिमहीद्यौरित्यादिविधिनाकलशौ संस्थाप्यप्रथमकलशोपर्यापलान्माषावधिहेमनिर्मितायांसावित्रीप्रतिमायामग्न्युत्तारणविधिसंस्कृतायांसावित्रीमावाहयेदेवं ॥ तत्सवितुर्विश्वामित्रःसविता गायत्रीसावित्र्यावाहनेविनियोगः ॐतत्सवितु० प्रचोदयात् भूर्भुवःस्वःसावित्रींसांगांसपरिवारां सायुधांसशक्तिकामस्यांसुवर्णप्रतिमायामावाहयामीत्यावाह्य तदस्त्वित्यादिनाप्रतिष्ठापयेत् ॥ ततोद्वितीयकलशेपंचाशद्भिःकुशैर्वत्सजानुसदृशंवेदंकृत्वातंनिधायतदुपरिप्रागुक्तपरिमाणांसौवर्णींब्रह्मप्रतिमामवस्थाप्यतत्रब्रह्माणमावाहयेदनेनमंत्रेण ॥ ब्रह्मजज्ञानगातमोवामदेवोब्रह्मात्रिष्टुप् ब्रह्मावाहनेविनियोगः ॐब्रह्मजज्ञानंप्रथमं० विवः भूर्भुवःस्वःब्रह्माणंसांगंसपरिवारमित्याद्यावाह्यध्यायेत् ॥ यथा ॥ एह्येहिसर्वाधिपतेसुरेंद्रलोकेनसार्धंपितृदेवताभिः ॥ सर्वस्यधातास्यमितप्रभावोविशाध्वरंनःसततं हिताय ॥ १ ॥ हंसारूढंचतुर्वक्त्रंश्मश्रुलंरक्तवर्णकं ॥ लंबोदरंचजटिलंचतुर्बाहुंप्रजापतिं ॥ २ ॥ अक्षमालांदर्भमुष्टिमूर्ध्वाधोदक्षिणे करे ॥ स्रुवंकमंडलुंवामकरेसावित्रिसंयुतं ॥ ३ ॥ पद्मयोनिंचतुर्मूर्तिंवेदावासंपितामहं ॥ यज्ञाध्यक्षंचतुर्वक्त्रंतस्मैतुभ्यंनमोनमः ॥ ४ ॥ इत्थंध्यात्वासावित्रींब्रह्माणंचकांडानुसमयेनपदार्थानुसमयेनवाषोडशोपचारैःपूजयेत् ॥ एतावत्कर्माचार्यसद्भावेपि यजमानएवकुर्यादितिकेषांचिदाशयः ॥ अथाचार्यःकुंडेस्थंडिलेवातत्तदुक्तसंस्कारकरणपूर्वकमग्निस्थापनाग्निसंस्काराग्निध्यानान्युक्तमार्गेणकृत्वाग्रहयज्ञपक्षेकुंडादीशान्यामुक्तलक्षणायांग्रहवेद्यांसूर्यादिग्रहान्तदधिदेवतास्तत्प्रत्यधिदेवताःक्रतुसाद्गुण्य-

देवताःक्रतुसंरक्षकदेवताश्चावाह्यसंपूज्य तदीशान्यांकलशंवरुणस्थापनपूर्वकंसंपूज्याग्नेरंतिकमागत्यान्वादध्यात् ॥ तद्यथा ॥

नान्युक्तमार्गेणकृत्वाग्रहयज्ञपक्षेकुंडादीशान्य[illegible]दधिदेवतास्तत्प्रत्यधिदेवताःक्रतुसाद्गुण्य-

देवताःक्रतुसंरक्षकदेवताश्चावाह्यसंपूज्य तदीशान्यांकलशेवरुणंस्थापनपूर्वकंसंपूज्याग्नेरंतिकमागत्यान्वादध्यात् ॥ तद्यथा ॥
समिद्ध्यंत्रयंवादायदेशकालौस्मृत्वासनवग्रहमखऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमेदेवतापरिग्रहार्थमन्वाधानंकरिष्ये ॥ ग्रहय-
ज्ञाकरणपक्षेसनवग्रहमखइतिनोच्चारयेत् किंतुऋग्वेदांतर्गतेत्यादिकरिष्यइत्यंतमेवोच्चारयेत् ॥ ततोस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिच-
क्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वा ग्रहयज्ञपक्षेसूर्यादिग्रहान्अष्टोत्तरशताष्टाविंशत्यष्टान्यतमसंख्याभिःअर्कादिजातीयसमिच्चर्वाज्याहु-
तिभिःतदधिदेवतास्तत्प्रत्यधिदेवताश्चतैरेवद्रव्यैःतन्न्यूनसंख्याहुतिभिःगणपत्यादिक्रतुसाद्गुण्यदेवताःइंद्रादिक्रतुसंरक्षकदेव-
ताश्चतैरेवद्रव्यैःततोपिन्यूनसंख्याहुतिभिरिति ॥ ग्रहयज्ञाकरणपक्षेत्वेतदनिर्दिश्यैवात्रप्रधानं—अग्निं १ सोमं २ विश्वा-
न्देवान् ३ ब्रह्माणं ४ ऋषीन् ५ ऋग्वेदं ६ यजुर्वेदं ७ सामवेदं ८ सावित्रीं ९ ब्रह्माणं १० श्रद्धां ११ मेधां १२ प्रज्ञां
१३ धारणां १४ सदसस्पतिं १५ अनुमतिं १६ छंदांस्यृषीन् १७ श्रियं १८ ह्रियं १९ सवितारं २० शतार्चिनः २१
माध्यमान् २२ गृत्समदं २३ विश्वामित्रं २४ वामदेवं २५ अत्रिं २६ भरद्वाजं २७ जामदग्न्यं २८ गौतमं २९ वसिष्ठं
३० प्रगाथान् ३१ पावमानीः ३२ क्षुद्रसूक्तान् ३३ महासूक्तान् ३४ महानाम्नीं ३५ उपनिषदं ३६ हव्यवाहं ३७ एता-
देवतास्तिलाज्याभ्यामेकैकयाहुत्यायक्ष्ये ॥ पुनरत्रप्रधानं—अग्निंनववारं ९ वायुं ३ इंद्रवायू ३ मित्रावरुणौ ३ अश्वि-

---

१–अत्रान्वाधाने ऐभिरग्नइत्यादिवैश्वदेवसूक्तेषु ‘वैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयोगेइतिसर्वानुक्रममवष्टभ्यदेवताविभागंकेचिदिच्छंतितत्स्यपाक्षिकत्वाद्बहुविस्तृतिशंकया-
चनमध्येसमावेशःकृतः । अथचेद्भेदप्रयोगएवसौरस्यंमन्यमानास्तदाटिप्पनेनिवेशितादेवताआलोच्यतत्रतत्रान्वाधेयाः ।

नौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ इंद्रं २३ मरुतः १ इंद्रमरुतः १ मरुतः १ इंद्रमरुतः १ मरुतः २ इंद्रं ५१ अग्निं ५ निर्मथ्याहवनीयावग्नी १ अग्निं ६ इध्मं १ तनूनपातं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ विश्वान्देवान् १२ इंद्रमृतुं १ मरुतऋतून् १ त्वष्टारमृतुं १ अग्निमृतुं १ इंद्रमृतुं १ मित्रावरुणावृतू १ द्रविणोदसमग्निमृतुं १ अश्विनावृतू १ अग्निमृतुं १ इंद्रं ९ इंद्रावरुणौ ९ ब्रह्मणस्पतिं ३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ दक्षिणेंद्रब्रह्मणस्पतीन् १ सदसस्पतिं ३ नराशंसं १ अग्ना-मरुतः ९ [१] ऋभून् ८ इंद्राग्नी ६ अश्विनौ ४ सवितारं ४ अग्निं २ देवीः १ इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः १ द्यावापृथिव्यौ १ पृथिवीं १ विष्णुं ६ वायुं १ इंद्रवायू २ मित्रावरुणौ ३ मरुतः ३ विश्वान्देवान् ३ पूषणं ३ अपः ७ अग्न्यपः १ अग्निं १ कम् १ अग्निं १ सवितारं ३ वरुणं ३१ अग्निं २२ देवान् १ इंद्रं ४ उलूखलं २ उलूखलमुसले २ प्रजापतिंहरिश्चंद्रं १ इंद्रं २३ अश्विनौ ३ उषसं ३ अग्निं १८ इंद्रं ३० [१५/१८ ।२] अश्विनौ १२ अग्निमित्रवरुणरात्रिसवितॄन् १ सवितारं १ अग्निं १२ यूपं २ अग्निं ६ मरुतः ४० ब्रह्मणस्पतिं ८ वरुणमित्रार्यम्णः ३ आदित्यान् ३ वरुणमित्रार्यम्णः ३ पूषणं १० रुद्रं २ रुद्रमित्रवरुणान् १ रुद्रं ३ सोमं ३ अग्न्यश्व्युषसः २ अग्निं २१ अग्निदेवान् १ अश्विनौ २५ [१५/१० ।३]

१–समिद्धमग्निंवा । २–भेदपक्षे अग्निं २ विश्वान् देवान् १ अग्निं ९ (एवं १२) ३–अत्रचतुर्णामपिवासदसस्पतिः । ४–मरुत्वानिंद्रइतिकेचित् । ५–भगभक्तस्येत्यस्याभगोवा । ६–अधिषवणचर्मदेवतावा ।

उषसं २० सूर्यं १३ इंद्रं ७२ अग्निं ९ वैश्वानरमग्निं ७ अग्निं ५ इंद्रं ३८ [१६/२२ ।४] मरुतः १५ अग्निं १३२

उषसं २० सूर्यं १३ इंद्रं ७२ अग्निं ९ वैश्वानरमग्निं ७ अग्निं ५ इंद्रं ३८ [१६/२२|४] मरुतः १५ अग्निं १३२ इंद्रं ५७ [१६/४१|५] मरुतः ३४ विश्वान्देवान्[1] १९ सोमं २३ उषसं १५ अश्विनौ ३ अग्नीषोमौ १२ अग्निं ७ देवाग्नीन् १ अग्निं ७ अग्निमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः[2] १ [६] उषसमग्निं[3] ११ द्रविणोदसमग्निं ९ शुचिमग्निं ८ वैश्वानरमग्निं ३ जातवेदसमग्निं १ इंद्रं ५८ विश्वान्देवान्[4] २९ इंद्राग्नी २१ ऋभून् १४ द्यावापृथिव्यग्न्यश्विनः १ [७] अश्विनौ २४ उषोरात्री १ उषसं १९ रुद्रं ११ सूर्यं ६ अश्विनौ ८३ इंद्रं १५ [८] विश्वान्देवान्[5] १५ उषसं २६ स्वनयं ७ भावयव्यं ५ रोमशां १ भावयव्यं १ अग्निं १९ इंद्रं ५ इंदुं १ इंद्रं २७ इंद्रापर्वतेंद्रान् १ इंद्रं ७ वायुं ९ इंद्रवायू ५ वायुं १ मित्रावरुणौ ५ रोदसीमित्रवरुणेंद्राग्न्यर्यमभगसोमान् १ देवमरुदग्निमित्रवरुणमघवतः १ [९] मित्रावरुणौ ३ पूषणं ४ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ ३ इंद्रं १ अग्निं १ मरुतः १ इंद्राग्नी १ बृहस्पतिं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं २६ इध्मं १ तनूनपातं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सर-

१–भे. प. विश्वान्देवान् ४ इंद्रापूषणौ १ विश्वान्देवान् ४ अदितिं १ विश्वान्देवान् ९ (एवं १९) । २–यद्दैवत्यंवासूक्तमितिपक्षेग्निरेवदेवता । ३–द्वेविरूपइत्यारभ्यजातवेदसइत्यंतंशुद्धोग्निर्विकल्पेन । ४–भे. प. विश्वान्देवान् १ रोदसी १ विश्वान्देवान् १ अग्निरोदसीः १ विश्वान्देवान् ३ इंद्ररोदसीः १ सूर्यरश्मिरोदसीः १ विश्वान्देवान् १ सूर्यरश्मिरोदसीः १ विश्वान्देवान् १ रौदस्यौ २ वरुणरोदसीः १ विश्वान्देवान् २ रोदसी १ विश्वान्देवान् ११ (एवं २९) । ५–भे.प. रुद्रमरुतः १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणसिंधून् १ विश्वान्देवान् २ मित्रावरुणौ २ विश्वान्देवान् ५ (एवं १५) ।

स्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं १ अग्निं ४३ मित्रं १ मित्रावरुणौ १९ विष्णुं ६ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ अश्विनौ १२ [६/६ । १०] द्यावापृथिव्यौ १० ऋभून् १४ अश्वं ३५ विश्वान्देवान् ४१ वाक्समुद्राक्षरापः १ शकधूमसोमौ १ अग्निवायुसूर्यान् १ वाचं १ सूर्यं २ कालचक्रं १ सरस्वतीं १ साध्यान् १ सूर्यं १ सरस्वंतं १ मरुत्वंतमिंद्रं १५ [११] मरुतः १५ इंद्रं १ मरुतः २० इंद्रं ८ अगस्तिं १ इंद्रं १ अगस्तिं २ इंद्रं १ मरुतः २ मरुत्वंतमिंद्रं ४ मरुतः ३ इंद्रं ४५ रतिं ६ अश्विनौ ३९ [३३/६ । १२] द्यावापृथिव्यौ ११ विश्वान्देवान् ११ अन्नं ११ इध्मं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ८ बृहस्पतिं ८ अप्तृणसूर्यान् १६ अग्निं २९ इध्मं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ४९ [३७/१२ । १३] इंद्रं १२६ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ५ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ [१४] बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं ८ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ ब्रह्मणस्पतिं १३ आदित्यान् १७ वरुणं ११ विश्वान्देवान्[3] ७

१–पर्जन्याग्नीवा । २–भें. प. विश्वान्देवान् ४ अहिर्बुध्न्यं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ मरुतः २ विश्वान्देवान् २ (एवं ११) । ३–भे. प. विश्वान्देवान् ६ वरुणं १ (एवं ७) ।

इंद्रं ६ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ सरस्वतींद्रौ १ बृहस्पतिं १ इंद्रं १ मरुतः १ विश्वान्देवान् ७ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं २ राका

१–पर्जन्याग्नीवा। २–भे. प. विश्वान्देवान् ४ अहिर्बुध्न्यं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ मरुतः २ विश्वान्देवान् २(एवं ११)। ३–भे. प. विश्वान्देवान् ६ वरुणं १ (एवं ७)।

इंद्रं ६ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ सरस्वतींद्रौ १ बृहस्पतिं १ इंद्रं १ मरुतः १ विश्वान्देवान्[1] ७ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं २ राकां २ सिनीवालीं २ गुंगूसिनीवालिराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीः १ रुद्रं १५ मरुतः १५ अपान्नपातं १५ मरुतः[2] १ त्वष्टारं १ अग्निं १ इंद्रं १ मित्रावरुणौ १ [१५] द्रविणोदसं ४ अश्विनौ १ अग्निं १ सवितारं ११ अश्विनौ ८ सोमापूषणौ ५ सोमापूषणादितीः १ वायुं २ इंद्रवायू १ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ द्यावापृथिव्यौ[3] ३ शकुंतं ६ अग्निं २३ वैश्वानरमग्निं २६ इध्मं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौ-प्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारती: १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं[4] ३३ [२२/११ ।१६] यूपं ५ यूपान्[5] ५ व्रश्चनं १ अग्निं २७ इंद्राग्नी ९ अग्निं ४२ विश्वान्देवान् १ अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ अग्निं ८ पुरीष्याग्नीन् १ अग्निं १४ अग्नींद्रौ १ अग्निं १ वैश्वानरमग्निं ३ मरुतः ३ आत्मानं २ उपाध्यायं १ ऋतून् १ अग्निं ३६ [१७] इंद्रं ६१ नदीः ३ विश्वामित्रं १ नदीः १ इंद्रं २ विश्वामित्रं १ नदीः १ विश्वामित्रं १ नदीः ३ इंद्रं १५३ [६३/९० ।१८] इंद्रापर्वतौ १ इंद्रं १ ससर्परींवाचं १ रथांगानि ४ इंद्रं ४ विश्वान्देवान्[6] ५८ [४४/१४ ।१९] अश्विनौ ९ मित्रं ९ ऋभून् ४ इंद्रऋभून् ३ उषसं ७ इंद्रावरुणौ ३

१–भे. प. मित्रावरुणौ १ विश्वान्देवान् १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् २ द्यावापृथिवी १ इंद्रं १ (एवं) ७। २–मरुतइत्यादीनामश्व्युत्तरभाव्यग्न्यंतानां-देवानामृतुविशेषणंवा। ३–हविर्धानावा। ४–प्रत्यग्निःप्रकारवेसूक्तयोरन्यासांद्यावापृथिव्यादीनांनिपाताद्दश्यंतेअतस्तयोर्लिंगोक्तादेवताःपाक्षिकाः। ५–अत्रसूक्तेऽष्टम्याविश्वेदेवावा। ६–भे. प. अग्निं १ विश्वान्देवान् २ द्यावापृथिवी १ विश्वान्देवान् १ सूर्यद्यावापृथिवीः १ द्यावापृथिवी २ द्यां १ विश्वान्देवान् १ सवितारं १ विश्वान्देवान् २ विष्णुं १ इंद्रं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ५ अग्निं १ विश्वान्देवान् २३ संवत्सरादित्यान् ३ सिंधून् १ विश्वान्देवान् ६ अग्निं २ (एवं ५८)।

बृहस्पतिं ३ पूषणं ३ सवितारं ३ सोमं ३ मित्रावरुणौ ३ अग्निं १ अग्निवरुणौ ४ अग्निं ३५ रुद्रं १ अग्निं १५ रक्षो-हणमग्निं १५ [२०] वैश्वानरमग्निं १५ अग्निं[1] ७४ सोमं २ अश्विनौ २ इंद्रं ४२ वामदेवं १ इंद्रं २ इंद्रवामदेवौ १ वामदेवं ३ इंद्रं ८० [६/७४।२१] [2] इंद्रमात्मानं ३ श्येनं[3] ९ [4]इंद्रं १८ इंद्रोषसौ ३ इंद्रं ५० इंद्राश्वौ २ [२२] ऋभून् ४८ द्यावापृथिव्यौ १ दधिक्रावाणं १९ सूर्यं १ इंद्रावरुणौ ११ त्रसदस्युं ६ इंद्रावरुणौ ४ अश्विनौ २१ वायुं १ इंद्र-वायू ३ वायुं ५ इंद्राबृहस्पती ६ बृहस्पतिं ९ इंद्राबृहस्पती २ [२३] उषसं १८ सवितारं १३ विश्वान्देवान्[5] १० द्या-वापृथिव्यौ ७ क्षेत्रपतिं ३ शुनं १ शुनासीरौ १ सीतां १ शुनासीरौ १ अग्निं ३७ मरुद्रुद्रविष्णून् १ अग्निं २० इध्मं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वन-स्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं १२७ [२७/९०।२४] विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ इंद्राग्नी १ अग्निं ६ इंद्रं २६ ऋणंचयेंद्रौ ४ इंद्रं ८ इंद्राकुत्सौ[6] १ इंद्रं ६८ [१६/५२।२५] सूर्यं १ अत्रिं ४ विश्वान्देवान्[7] ३० रुद्रं १ विश्वान्देवान् ५६ देवपत्नीः २

१–भे.प. अग्निं ३ सवितृवरुणमित्रान् १ सूर्यं १ (एवं ५) अग्न्यश्विनः १ सूर्यं १ उषसं १ अश्व्युषसः १ सूर्यं १ प्रत्यग्नीतिसूक्तद्वयेत्रायंपाक्षिकोदेवताविभागः । २–कथामहामितिसूक्तेंत्यतिसृणांऋतंवादेवता । ३–श्येनदेवतायाअष्टर्चत्वेअधश्वेतमित्यस्यांइंद्रदेवतापाक्षिकी। ४–अत्रत्वायुजेतिपंचर्चेसूक्तेइंद्रासोमौवादेवते । ५–भे. प. विश्वान्देवान् ७ अग्निं १ उषसं १ विश्वान्देवान् १ (एवं १०)। ६–उग्रमयातमित्यादिपादौकुत्सदैवत्यौउशनोदैवत्यौवा । उशनायत्सहस्यैरि-तिपादस्योशनादेवतावा.। ७–भे. प. मित्रावरुणौ १ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ मरुतः १ विश्वान्देवान् १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् २-

[२६] विश्वान्देवान् २५ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ विश्वान्देवान् ८ मरुतः १०३ तरंतमहिषींशशीयसीं ४ पुरुमीळ्हं

[२६] विश्वान्देवान् २५ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ विश्वान्देवान् ८ मरुतः १०३ तरंतमहिषींशशीयसीं ४ पुरुमीळ्हं १ तरंतं १ मरुतः ६ रथवीतिं १ मित्रावरुणौ ५९ [९/५० । २७] अश्विनौ ४८ उषसं १६ सवितारं १४ पर्जन्यं १० पृथिवीं ३ वरुणं ८ इंद्राग्नी ६ मरुतः ९ अग्निं ५४ [१३/४७ । २८] वैश्वानरमग्निं २१ अग्निं ९८ [२९] इंद्रं ६४ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं ५६ चायमानं १ गां ८ [३०] इंद्रं १२८ बृबुंतक्षाणं ३ इंद्रं १४ सोमं ५ इंद्रं १४ देवभूमींद्रान् १ इंद्रं १ प्रस्तोकं ४ रथं ३ दुंदुभिं २ दुंदुभींद्रौ १ [३१] अग्निं १० मरुतः ५ पूषणं ४ मरुतः ३ विश्वान्देवान् ६२ पूषणं ३२ इंद्राग्नी २५ सरस्वतीं १४ [३२] अश्विनौ २२ उषसं १२ मरुतः ११ मित्रावरुणौ ११

अग्निं १ विश्वान्देवान् २ मरुतः १ विश्वान्देवान् १ भूमिं १ विश्वान्देवान् ३ भूमिं १ विश्वान्देवान् १ (एवं २०)। विश्वान्देवान् २ सवितारं १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ बृहस्पतिं ३ मरुतः १ रुद्रं १ विश्वान्देवान् १ पर्जन्यं २ मरुतः १ विश्वान्देवान् २ अश्विनौ १ (एवं १८)। नदीं १ द्यावापृथिवी १ वायुं १ सोमं १ इंद्रं १ अग्निं १ घर्मं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् २ सरस्वतीं १ बृहस्पतिं १ अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ (एवं १७)। इंद्रं २ अग्निं १ सूर्यं १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ अग्निं १ सूर्यं २ विश्वान्देवान् २ सुतंभरं १ अग्निं २ (एवं १५)। इंद्रसूर्यौ १ विश्वान्देवान् २ इंद्राग्नी १ विश्वान्देवान् ६ अपः १ (एवं ११)। विश्वान्देवान् ६ देवपत्नीः २ (एवं ८)। १–भे. प. उषसं १ सूर्यरश्मीन् १ सूर्यं ३ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणाग्नीन् १ (एवं ७)। वैद्युतमग्निं १ उषसं १ इंद्रसूर्यौ १ अग्निं ३ (एवं ५)। विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ विश्वान्देवान् ३ (एवं ५)। सवितारं २ विश्वान्देवान् १ सवितारं २ (एवं ५)। अग्निं २ विश्वान्देवान् १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ अग्निं ३ विश्वान्देवान् ५ (एवं १५)। २–भे. प. विश्वान्देवान् १ अग्निं १ अहोरात्रे १ वायुं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ सरस्वतीं १ पूषणं १ अग्नित्वष्टारौ १ रुद्रं १ मरुतः २ विष्णुं १ विश्वान्देवान् २ (एवं १५)

इंद्रावरुणौ ११ इंद्राविष्णू ८ द्यावापृथिव्यौ ६ सवितारं ६ इंद्रासोमौ ५ बृहस्पतिं ३ सोमारुद्रौ ४ वर्म १ धनुः १ ज्यां १ कोटिं १ इषुधिं १ सारथिरश्मीन् १ अश्वान् १ रथं १ रथगोपान् १ ब्राह्मणपितृसोमद्यावापृथिविपूष्णः १ इषून् २ प्रतोदं १ अश्वं १ हस्तत्राणं १ इषून् २ युद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदितीः १ वर्मसोमवरुणान् १ देवब्रह्माणि १ अग्निं २५ [३३] इध्मं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं २० वैश्वानरमग्निं १६ अग्निं ३३ वैश्वानरमग्निं ३ अग्निं ३७ इंद्रं २१ सुदासं ४ इंद्रं १२२ [११/१११ । ३४] वसिष्ठपुत्रान् ९ वसिष्ठं ५ विश्वान्देवान् १५ अहिं १ अहिर्बुध्न्यं १ विश्वान्देवान् ४० [२३/१७ । ३५] सवितारं ६ वाजिनः २ विश्वान्देवान् १४ अग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रान् १ भगं ५ उषसं १ विश्वान्देवान् ११ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यपः १ दधिक्रां ४ सवि-

---

विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ द्यावापृथिवी १ मरुतः २ इंद्रं १ अपः १ सवितारं १ अग्निं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं १५)। सूर्यं २ विश्वान्देवान् १० अग्निं १ सोमं १ विश्वान्देवान् २ (एवं १६)। विश्वान्देवान् २ सोमं १ विश्वान्देवान् ८ अग्निं १ विश्वान्देवान् ३ अग्निपर्जन्यौ १ विश्वान्देवान् १(एवं १७)। १–भे. प. देवान् १ अपः १ इंद्रं २ यज्ञं ३ देवान् २ वरुणं १ देवान् ३ अग्निं १ अपांनपातं १ अहिं १ अहिर्बुध्न्यं १ देवान् २ देवपत्नीत्वष्टारः १ त्वष्टारं १ (एवं २५)। २–भे. प. विश्वान्देवान् ३ इंद्रार्यमणौ १ रुद्रं १ नदीः १ मरुतः १ विश्वान्देवान् १ विष्णुमरुतः १ (एवं ९)। ऋभून् २ इंद्रं ६ (एवं ८)। विश्वान्देवान् १ वायुपूषणौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं ७)। विश्वान्देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं ३ (एवं ६)। विश्वान्देवान् १ यज्ञं १ विश्वान्देवान् २ अग्निं १ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यपः १ (एवं ६)।

तारं ४ रुद्रं ४ अपः ४ ऋभून् ४ अपः ४ मित्रावरुणौ १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ नदीः १ आदित्यान् ६ द्यावापृ-

तारं ४ रुद्रं ४ अपः ४ ऋभून् ४ अपः ४ मित्रावरुणौ १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ नदीः १ आदित्यान् ६ द्यावापृथिव्यौ ३ वास्तोष्पतिं ४ प्रस्वापिनीं ७ मरुतः ४९ रुद्रं १ [३६] सूर्यं १ मित्रावरुणौ १८ सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ सूर्यं ४ सूर्यमित्रावरुणान् १ मित्रावरुणौ १४ आदित्यान् १० सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ५६ उषसं ४० [३४/६ । ३७] इंद्रावरुणौ ३० वरुणं २७ वायुं ४ इंद्रवायू ३ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू ४ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्राग्नी २० सरस्वतीं २ सरस्वंतं १ सरस्वतीं ६ सरस्वंतं ३ इंद्रं १ बृहस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ बृहस्पतिं ५ इंद्राब्रह्मणस्पती १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ६ इंद्राबृहस्पती १ विष्णुं ३ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ [३८] पर्जन्यं ९ मंडूकान् १० इंद्रासोमौ ७ इंद्रं १ सोमं १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ सोमं २ अग्निं १ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ ग्रावाणं १ मरुतः १ इंद्रं ४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षाणि १ इंद्रासोमौ २ इंद्रं २९ आसंगं ५ इंद्रं ४० विभिंदुं २ इंद्रं २० पाकस्थामानं ४ इंद्रं १८ कुरुंगं ३ [३९] अश्विनौ ३६ अश्विकशून् १ कशुं २ इंद्रं ४५ तिरिंदिरं ३ मरुतः ३६ अश्विनौ ५० अग्निं १० [४०] इंद्रं[१] १२१ आदित्यान् ३[२] अदितिं १ आदित्यान् १ अदितिं २ अश्विनौ १ अग्निसूर्यानिलान् १ आदित्यान् १३ अग्निं ३३ आदित्यान् २ त्रसदस्युं २ मरुतः २६ [४१] इंद्रं १६ चित्रं २ अश्विनौ १८ अग्निं ३० इंद्रं

१–शौनकीयमतेतु इंद्रं ११९ वास्तोष्पतींद्रौ १ इंद्र १ इतिविशेषः। २–अत्र २७ विश्वोत्तरं बभ्रुःसूक्ते भे. प. सोमं १ अग्निं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ रुद्रं १ पूषणं १ विष्णुं १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ १ (एवं १०)।

२७ वरुणं ३ मित्रावरुणौ ९ विश्वान्देवान् ३ मित्रावरुणौ १२ अश्विनौ १९ वायुं ६ विश्वान्देवान्[2] ४१ यज्ञं २ यजमानं २ दंपती ५ दंपत्याशिषः ९ [४२] इंद्रं ६७ अश्विनौ २४ इंद्रं १४ इंद्राग्नी १० अग्निं १० इंद्राग्नी १२ वरुणं १६ अग्निं ६३ अग्नींद्रौ १ इंद्रं ६१ [४१/२० । ४३] पृथुश्रवसं ४ वायुं ४ पृथुश्रवसं ३ वायुं १ पृथुश्रवसं १ आदित्यान् १३ आदित्योषसः ५ [1]सोमं १५ अग्निं २० इंद्रं ४१ देवान् १ इंद्रं ३९ आदित्यान् ९ अदितिं ३ आदित्यान् ९ [४४] इंद्रं १३ ऋक्षाश्वमेधौ ६ इंद्रं १० विश्वदेववरुणान् १ वरुणं १ इंद्रं २१ अग्निं ३३ अश्विनौ १८ अग्निं १२ श्रुतर्वणं ३ अग्निं १६ इंद्रं ३३ सोमं ९ इंद्रं ९ देवान् १ इंद्रं १८ [९/९ । ४५] विश्वान्देवान्[2] ९ अग्निं ९ अश्विनौ २० इंद्रं ९२ इंद्रर्भून् १ मरुतः १२ इंद्रं २२ इंद्रामरुतः १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ४८ [२१/२७ । ४६] सुपर्णं १ वज्रं १ वाचं २ इंद्रं १ मित्रावरुणौ ४ मित्रावरुणादित्यान् १ आदित्यान् १ अश्विनौ २ वायुं २ सूर्यं २ उषसं १ पवमानं १ गां २ अग्निं ३५ अग्नामरुतः १ पवमानसोमं ४० इध्मं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ पवमानसोमं ५१५ [४७।४८।४९] अग्निंपवमानं ३ पवमानसोमं ३१ अग्निंपवमानं ५ पवमानसोमं ३ पावमान्यध्येतारं २ [५०।५१।५२] पवमानसोमं ४९८ अग्निं ५५ [३५/२० । ५३] इंद्रं ३

१—अत्रैकादशसूक्तात्मकवालखिल्याध्यायस्यदेवतान्वाधानबुभुत्सायां इंद्रं ५० विश्वान्देवान् २ इंद्रं १३ अग्निसूर्यौ १ अश्विनौ ४ विश्वान्देवान् ३ इंद्रावरुणौ इतिक्रमः १ २—ऐ. प. विश्वान्देवान् ३ अर्यमवरुणौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं ९)।

अपः ९ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ यमं ३ यमीं ३ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ अग्निं १८ हविर्धानं ५ यमं ५ अंगिरः-

१–अत्रैकादशसूक्तात्मकवालखिल्याध्यायस्यदेवतान्वाधानवुभुत्सायां इंद्रं ५० विश्वान्देवान् २ इंद्रं १३ अग्निसूर्यौ १ अश्विनौ ४ विश्वान्देवान् २ इंद्रावरुणौ

अपः ९ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ यमं ३ यमीं ३ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ अग्निं १८ हविर्धाने ५ यमं ५ अंगिरः-पित्रथर्वभृगुसोमान् १ यमं ३ यमश्वानौ ३ यमं ४ पितरं १४ अग्निं १४ सरण्युं २ पूषणं ४ सरस्वतीं ३ अपः ५ मृत्युं ४ धातारं १ त्वष्टारं १ पितृमेधं ८ [५४] अबग्नीषोमान् १ अपः ७ अग्निं १८ इंद्रं २५ अश्विनौ ३ सोमं ११ पूषणं ९ इंद्रं २५ वसुक्रं १ इंद्रं ३ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं ८ अपः १५ विश्वान्देवान् ११ इंद्रं ९ [५५] विश्वान्देवान् १ इंद्रं २ कुरुश्रवणं २ उपमश्रवसं ४ अक्षान् १ अक्षनिंदां ५ अक्षान् १ अक्षनिंदां १ अक्षान् १ अक्षनिंदां २ अक्षान् १ कृषिं १ अक्षनिंदां १ विश्वान्देवान् २८ सूर्यं १२ इंद्रं ५ अश्विनौ ३१ इंद्रं ३३ अग्निं २२ [१२/१० । ५६] वैकुंठमिंद्रं ३७ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् ६ अग्निं ३ देवान् २ अग्निं ६ इंद्रं १४ विश्वान्देवान् १३ मनआवर्तनं १२ निर्ऋतिं ३ निर्ऋतिसोमौ १ असुनीतिं २ पृथिवीद्यावंतरिक्षसोमपूषास्वस्तयः १ द्यावापृथिव्यौ ३ असमातिं ४ इंद्रं १ असमातिं १ जीवं ५ हस्तं १ विश्वान्देवान्

१–भे. प. विश्वान्देवान् ९ अश्वत्थगर्भांशमीं १ उषोग्नी १ (एवं ११)। २–भे. प. विश्वान्देवान् ३ उषासमग्निं २ विश्वान्देवान् ९ (एवं १४)। विश्वान्देवान् १३ सवितारं १ (एवं १४)। ३–अत्र ७ विश्वोत्तरं भे. प. इंद्रं १ अग्नितंतुं १ विश्वान्देवान् ३ सोमं १ (एवं ६)। ४–रुद्रं २ अश्विनौ २ रुद्रं २ विश्वान्देवान् १ वास्तोष्पतिरुद्रौ १ वास्तोष्पत्यग्नी १ अंगिरसः १ इंद्रं ३ अग्निं १ नासत्येंद्रान् १ सोमं १ अग्निं १ आदित्यनाभानेदिष्ठौ १ नाभा-नेदिष्ठधेनू १ अग्निं १ इंद्राग्नी १ इंद्रं १ मित्रावरुणनाभानेदिष्ठान् १ वरुणं १ मित्रावरुणौ १ वरुणं १ देवान् १ (एवं २७)॥

३४ [२८/६।५७] सावर्णिं ४ विश्वान्देवान् १४ पथ्यास्वस्तिनी २ विश्वान्देवान् ४८ बृहस्पतिं २४ अग्निं १२ इध्मं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ ज्ञानं ११ [५८] देवान् ९ इंद्रं १७ नदीः ९ ग्राव्णः ८ मरुतः १६ अग्निं १४ विश्वकर्माणं १४ मन्युं १४ सूर्याविवाहं ११ सोमं ५ सोमार्कौ १ चंद्रमसं १ सूर्यासावित्रीं ९ वासः २ राजयक्ष्महणं १ सूर्यासावित्री १६ [५९] इंद्रं[३] २३ रक्षोहणमग्निं २५ सूर्यवैश्वानरौ १९ इंद्रं ४ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १३ पुरुषं १६ अग्निं १५ विश्वान्देवान् ३० ग्राव्णः १४ [६०] उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं ३ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ इंद्रं १३ ओषधीः २३ देवान् १२ इंद्रं १२ विश्वान्देवान् २४ द्रुघणं १२ इंद्रं ३ बृहस्पतिं १ इंद्रं ७ आद्यांदेवीं १ इंद्रं २३ [६१] अश्विनौ ११ दक्षिणां ११ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् २ विश्वान्देवान् ७ इध्मं १

१–भे. प. अंगिरसः ६ विश्वान्देवान् १ सावर्णिं ४ (एवं ११)। २–विश्वान्देवान् ९ द्यां १ विश्वान्देवान् ४ पथ्यास्वस्तिं २ विश्वान्देवान् १ (एवं१७)। विश्वान्देवान् ४ आदित्यार्यमणः १ विश्वान्देवान् ३ नदीः १ विश्वान्देवान् ४ द्यावापृथिव्यौ १ विश्वान्देवान् ३ (एवं १७)। विश्वान्देवान् ४ मित्रावरुणौ १ गां १ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ विश्वान्देवान् ३ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ३ (एवं १५)। विश्वान्देवान् ६ अग्नीषोमौ १ विश्वान्देवान् ८ (एवं १५)। ३–इंद्रेंद्राणिवृषाकपीनांदेवतात्वेत्वित्थं इंद्राणीं १ इंद्रं ५ इंद्राणीं २ इंद्रं २ इंद्राणीं २ इंद्रं १ वृषाकपिं १ इंद्रं ४ वृषाकपिं ४ इंद्रं १ इति।

तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्त १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १

(एवं १५)। ३–इंद्रेंद्राणिवृषाकपीनांदेवतात्वेत्वित्थं इंद्राणीं १ इंद्रं ५ इंद्राणीं ३ इंद्रं २ इंद्राणीं ३ इंद्रं १ वृषाकपिं १ इंद्रं ४ वृषाकपिं ४ इंद्रं १ इति ।

तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं ३० विश्वान्देवान् १० अग्निं ९ इंद्रं ९ धनान्नदानं ९ रक्षोहणमग्निं ९ ऐंद्रंलवं १३ [६२] इंद्रं ९ प्रजापतिं १० अग्निं ८ वेनं ८ अग्निं ४ वरुणं १ सोमं १ वरुणं २ सोमेंद्रौ १ आंभृणींवाचं ८ विश्वान्देवान् ८ रात्रिं ८ विश्वान्देवान् ९ भाववृत्तिं १४ इंद्रं ३ द्युभूम्यश्विनः १ मित्रावरुणौ ६ इंद्रं १४ यमं ७ अग्निवायुसूर्यान् ७ विश्वान्देवान् ७ इंद्रं ६ सवितारं ३ विश्वावसुं ३ अग्निं ६ विश्वान्देवान् ६ अग्निं ८ [६३] अश्विनौ ६ इंद्रं ६ सपत्नीनाशनं ६ अरण्यानीं ६ इंद्रं १० सवितारं ५ अग्निं ५ श्रद्धां ५ इंद्रं १० भाववृत्तिं ५ अलक्ष्मीनाशनं १ ब्रह्मणस्पतिं २ अलक्ष्मीनाशनं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ विश्वान्देवान् ५ सूर्यं ५ शचीं ६ इंद्रं ५ इंद्राग्नी ५ प्रजापतिं ६ यक्ष्महणं ६ दुःस्वप्ननाशनं ६ विश्वान्देवान् ६ सपत्ननाशनं ५ इंद्रं १ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातॄन् १ इंद्रं १ वायुं ४ गाः ४ सूर्यं ४ इंद्रं ४ उषसं ४ राजानं ११ ग्रावाणं ४ ऋभून् १ अग्निं ३ मायाभेदं ३ तार्क्ष्यं ३ इंद्रं ६ विश्वान्देवान् ३ यजमानं १ यजमानपत्नीं १ होतारं १ विष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातॄन् १ सिनीवालिसरस्वत्यश्विनः १ अश्विनौ १ आदित्यान् ३ वायुं ३ अग्निं ५ जातवेदसमग्निं ३ सूर्यं ३ भाववृत्तिं ३ अग्निं १ संज्ञानं ३ ॥ (एवमत्रसकलाऋचः १०४७२ द्विसप्तत्युत्तरचतुःशताधिकदशसहस्राणि ॥) अग्निंनववारमित्यादिसंज्ञानंत्रिवारंचतिलाज्याभ्यामद्यप्रभृत्यष्टदिनावधिदिनक्रमेणप्रतिदिनंशाकलसंहिताप्रथमद्वितीयाद्यष्टकक्रमेणाष्टाध्यायमंत्रैर्यक्ष्ये ॥ सर्वहोमांतेशेषेणस्विष्ट-

कृतमग्निमिध्मसन्नहनेनरुद्रमित्यादियक्ष्यइत्यंतेसमिधावग्नावादध्यात् ॥ सकलहोमदिनावध्यंतरापेक्षायांतमेववान्वाधान-
वाक्येकीर्तयेत् ॥ ततःपरिसमूहनाद्यग्न्यर्चनांतंविधायेध्माधानादिकुर्यात् ॥ आचार्यस्यहोमकर्तृत्वेत्यागंयजमानःकुर्यात् ॥
एवंचक्षुषीहुत्वाकरिष्यमाणहोमेप्रत्याहुतित्यागंकर्तुमसमर्थोयजमानश्चेदिहैवत्यागंकुर्यात् ॥ सचैवम् ॥ इमउपकल्पिते
तिलाज्यद्रव्येऽन्वाधानोक्तसंख्यावदानपर्याप्तेऽन्वाधानोक्तदेवताभ्योनममेतिपुष्पाक्षतजलमुत्सृजेदिति ॥ प्रत्यवदानंत्याग-
करणेशक्तश्चेत्तत्रतत्रैवतत्तद्देवतानामचतुर्थ्याविभक्त्यात्यजेदिति ॥ अथाचार्योन्यश्चैकऋत्विगित्येवमुभौतिलाज्ययोःप्रतिद्र-
व्यमेकावदानंप्रणवाद्येनस्वाहाकारांतेनमंत्रेणप्रतिमंत्रंजुहुयाताम् ॥ तत्राज्यंस्रुवबिलपरिमितमाचार्येणहोतव्यं अन्येनऋत्वि-
जामध्यमानामिकांगुष्ठयोगलक्षणयामृगीमुद्रयातिलाहोतव्याः ॥ ग्रहयज्ञसमुच्चयपक्षेसूर्याद्युद्देशेनार्कादिजातीयसमिच्चर्वाज्या-
न्यन्वाधानोक्तसंख्ययात्यक्त्वातद्धोमेऋत्विजोयोजयेत् ॥ ग्रहहोमांतेआचार्यर्त्विजौतिलाज्येअग्न्यादिहव्यवाहांतसप्तत्रिंशद्देव-
ताभ्यःप्रणवाद्यैःस्वाहांतैर्नाममंत्रैर्हुत्वाग्निमीळइत्यादिशाकलसंहितामंत्रैर्मंत्राणामृषिदैवतच्छंदोर्थान्जानंतौशुचीप्रसन्नात्मानौ
जुहुयाताम् ॥ तत्रापिवेदार्थानामनभ्यस्तशास्त्रस्यदुर्ज्ञेयत्वादर्थज्ञानाभावेपियाजनाध्यापनादौप्रत्यवायाभावः किंतुमंत्रोक्त-
फलाल्पत्वमेव ॥ ऋषिदैवतछन्दसामपरिज्ञानेतुमंत्रोक्तफलहानिर्दोषश्चश्रूयते—एताभ्यामेवानेवंविदोयातयामानिछंदांसि
भवंतिस्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवतीतिविज्ञायतइति ॥ तथामंत्रदेवताविदएवहविर्देवाअपिस्वीकुर्वंति
नत्वतथाविधस्येत्याहशौनकः ॥ मंत्राणांदेवताविद्यःप्रयुंक्तेकर्मकर्हिचित ॥ जुषंतेतस्यदेवासोहविर्नादेवताविदः ॥ इत्यादि ॥

देवताविदइत्यृषिछंदसोरप्युपलक्षणं तयोरपिज्ञानस्यावश्यकत्वात् ॥ आकरेप्युष्ण्यादिसर्वंविज्ञायेत्यादिस्पष्टं ॥ तस्मादृषिदैव-

नत्वतथाविधस्येत्याहशौनकः ।। मंत्राणांदे[illegible] ।। [illegible]तस्यदेवासोहविर्नादेवताविदः ।। इत्यादि ।।

देवताविदइत्यृषिछंदसोरप्युपलक्षणं तयोरपिज्ञानस्यावश्यकत्वात् ।। आकरेप्यृष्यादिसर्वंविज्ञायेत्यादिस्पष्टं ।। तस्मादृषिदैव-
तछंदसांपरिज्ञानमवश्यतयाकर्तव्यं ।। ऋष्यादिपरिज्ञानंचसर्वानुक्रमविदांसुलभं ।। सर्वानुक्रमण्यविदांतुमत्कृतसर्वानुक्रमा-
द्यनुयायिसूक्तप्रतीकऋक्संख्यऋषिदैवतछंदःप्रयोगावलोकनवतांसुगममेवेति ।। एवमग्निमीळइत्यारभ्यसमानीवइत्यंतंप्रत्यृ-
चमुक्तद्रव्याभ्यांहोमंकुर्याताम्।। ऋक्स्वरूपंतुप्रागेवदर्शितमितिनपुनरिहलिख्यतइति।। इत्थंचप्रतिदिनंनियमिताध्यायमंत्रैर्हो-
मंकृत्वामूर्धानंदिवइत्यनेन(धामंतइत्यनयाऋचावा) पूर्णाहुतिंचहुत्वाग्नेःपरिसमूहनपर्युक्षणार्चनानिकृत्वायजमानऋत्विजश्चह-
विष्याशनादिव्रतिनोभवेयुः शक्ताश्चेदुपवसेयुरपि ।। ततःश्वोभूतेस्नानादिनित्यकर्माणिविधायावाहितदेवताःसंपूज्याग्नेःसमी-
पमागत्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौस्मृत्वास्मिन्नृग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमकर्मण्यद्यपूर्वक्रमागताष्टाध्यायमंत्रैर्विहितहोमं
करिष्यइतिसंकल्प्याग्निंध्यात्वा परिसमूहनपर्युक्षणाभ्यर्चनानिकृत्वाक्रमप्राप्ताष्टाध्यायमंत्रैरुक्तद्रव्यहोमंकृत्वावशिष्टंपूर्वदिनव-
त्कुर्यात् ।। एवमनुदिनंयावच्छाकलसंहिताहोमसमाप्तिदिनमूह्यम् ।। सकलहोमसमाप्तौशेषेणस्विष्टकृतंहुत्वारज्जुप्रहरणादि-
प्रायश्चित्तहोमांतेइंद्रादिलोकपालेभ्यःपलाशपर्णेष्वौदुंबरपर्णेषुवाबलीन्दत्त्वाऽऽवाहितदेवताभ्यःक्षेत्रपालायचबलीन्दद्यात् ।।
ततःसमुद्रादूर्मिरित्यादिमंत्रैःपूर्णाहुतिंहुत्वाऋद्धिकामउक्तमंत्रैर्वसोर्धारांचहुत्वापूर्णपात्रविमोकाभ्युपस्थानविभूतिवंदनांतेसा-
वित्रीप्रजापत्याद्यावाहितदेवतास्तत्तन्मंत्रैर्यथाविभवंसंपूज्यसंप्रार्थ्याग्नेःपश्चिमतआचार्यंसंपूज्यगोरूपांतत्तुष्टिकरद्रव्यरूपांवाद-
क्षिणांदत्त्वातथैवब्रह्मादीन्यथाविभवंसंपूज्यतत्तदनुरूपांदक्षिणांदत्त्वातत्तदुचितस्तुतिवाक्यैःक्षमापयेत् ।। ततोग्निंसंपूज्यसा-

वित्र्यादिदेवतापीठान्याचार्यादिहस्तेप्रतिपाद्याग्निंविसृज्यशाकलसंहिताऋक्सूक्तवर्गाध्यायमंडलसंख्यान्यतमसंख्ययास्वश-
क्त्यनुसृतयाब्राह्मणभोजनंसंकल्प्यकर्मसाद्गुण्यतायैविष्णुंसंस्मृत्यसकलंकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ इतिसंहिताहोमप्रयोगः ॥ ॥
अथाभिचारादिकर्मणिप्रतिलोमाक्षरोच्चारणमंत्रैर्बिभीतकस्रुवेणसर्षपतैलहोमादिविधिप्रयोगोमूलएवस्फुटतरोतोत्रमयानविवि-
च्यतइतिदिक् ॥ ॥ अथसंहिताहोमकरणाशक्तस्यानुकल्पाःकैश्चिदुच्यंते ॥ तेचयथा ॥ सूक्तादिभूताभिर्ऋग्भिर्जुहुयादित्येकः १
अनुवाकाद्याभिर्जुहुयादितिद्वितीयः २ अध्यायाद्याभिर्जुहुयादितितृतीयः ३ मंडलाद्याद्यंत्यभूताभिर्ऋग्भिर्वाहोतव्यमिति-
चतुर्थः ४ इत्येवंचत्वारोनुकल्पाअशक्तंप्रत्युपतिष्ठंते ॥ अत्रमूलानिमांडूकेयसांख्यायनादिसूत्राण्याकरादेवोपलब्धव्यानिविस्त-
रभीत्यानात्रलिखामहे ॥ सूक्तादिज्ञानंतदियत्ताज्ञानंचसर्वानुक्रमपरिश्रमवतांसुलभतरं ॥ सूक्तानुवाकादिभूतऋग्घोमप्रयो-
गोपिप्राग्वदुन्नेयइत्यलंविस्तरेण ॥ प्राचांमार्गान्स्वीयबुद्ध्यावबुध्यप्रोक्तंत्वस्मिन्वस्त्ववस्तुप्रबुद्ध्वा ॥ सद्भिःसारंग्राह्यमत्राप्यसारं
हेयंयस्मादेषसद्धर्मएव ॥१॥ धृत्वामनसीष्टदुहंशरणंचरणांबुजन्मकंसारेः॥ गुर्जरगोपालाख्योप्यकार्षमेतन्मुदर्थमार्याणाम् ॥२॥

॥ इतिसंहिताहोमविधिःसमाप्तः ॥

संहिताहोमांगमर्षितर्पणं ।

संहिताहोमांगमृषितर्पणं ।

तच्च 'तर्पयित्वाङ्गिराचार्यानृषीन्छदांसिदेवताः' इतिशौनकीयपरिभाषातो विशेषविधानाभावाच्च आचार्यांस्तर्पयामि ऋषींस्तर्पयामि देवतास्तर्पयामि छंदांसितर्पयामीत्येवतर्पणंकुर्वंतिशिष्टास्तद्वद्देवास्माभिरप्यकारिप्रयोगे ॥ अथकेचननिर्दिष्टप्रमाणतएवसंहितर्षिदैवतछंदासि तर्पयतितदर्थमयमुपन्यासः ॥ तत्रादौसुमंतुजैमिनीत्यादियेचान्येआचार्यास्तइत्यंतानाचार्यास्तर्पयित्वा॥ ऋषितर्पणंकुर्यात् मधुछंदसंतर्पयामि। जेतारं । मेधातिथिं ॥ १ ॥ शुनःशेपं । हिरण्यस्तूपं ॥ २ ॥ कण्वं । प्रस्कण्वं ॥ ३ ॥ सव्यं । नोधां ॥ ४ ॥ पराशरं । गोतमं ॥५॥ कुत्सं ॥ ६ ॥ कश्यपं । ऋज्राश्वांबरीषसहदेवभयमानसुराधसः । त्रितं ॥ ७ ॥ कक्षीवंतं ॥ ८ ॥ (प्रथमाष्टकः) ॥ ॥ भावयव्यं । रोमशां । परुच्छेपं ॥ १ ॥ दीर्घतमसं ॥ २ ॥ इंद्रं । मरुतः । अगस्त्यं ॥ ३ ॥ लोपामुद्रां । ब्रह्मचारिणं ॥ ४ ॥ गृत्समदं । सोमाहुतिं ॥ ५ ॥ ६ ॥ कूर्मं ॥ ७ ॥ विश्वामित्रं ॥ ८ ॥ (द्वितीयाष्टकः) ॥ ॥ ऋषभं । अत्कीलं । कतं । गाथिनं । देवश्रवादेववातौ । ॥ १ ॥ कुशिकं । नदीं । घोरं । प्रजापतिं ॥ २ ॥ ३ ॥ जमदग्निं । वामदेवं ॥ ४ ॥ आदितिं ॥ ५ ॥ ६ ॥ त्रसदस्युं । पुरुमीह्लाजमीह्लौ ॥ ७ ॥ बुधगविष्ठिरौ । कुमारं । वृशं । वसुश्रुतं । इषं ॥ ८ ॥ (तृतीयाष्टकः) ॥ ॥ गयं । सुतंभरं । धरुणं । पुरुं । द्वितंमृक्तवाहसं । वव्रिं । प्रयस्वंतं । ससं । विश्वसामानं । द्युम्नं । विश्वचर्षणिं । बंधुं । सुबंधुं । श्रुतबंधुं । विप्रबंधुं । वसूयून् । अत्रिं । विश्ववारां । गौरिवीतिं । बभ्रुं । अवस्युं । गातुं ॥ १ ॥ संवरणं । प्रभूवसुं । अवत्सारंसदापृणं । प्रतिक्षत्रं ॥ २ ॥ प्रतिरथं । प्रतिभानुं । प्रतिप्रभं । स्वस्त्यात्रेयं । श्यावाश्वं । श्रुतविदं ॥ ३ ॥ अर्चनानसं । रातहव्यं । यजतं । उरुचक्रिं । बाहुवृक्तं । पौरं ।

अवस्युं । सप्तवध्रिं । सत्यश्रवसं । एवयामरुतं ॥ ४ ॥ भरद्वाजं । वीतहव्यं ॥ ५ ॥ ६ ॥ सुहोत्रं । शुनहोत्रं । नरं । शंयुं । गर्गं ॥ ७ ॥ ऋजिश्वानं ॥ ८ ॥ (चतुर्थाष्टकः) ॥ ॥ पायुं । वसिष्ठं ॥ १ ॥ २ ॥ शक्तिं ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ मेध्यातिथिं । आसंगं । शश्वतीं । प्रियमेधं । देवातिथिं ॥ ७ ॥ ब्रह्मातिथिं । वत्सं । पुनर्वत्सं । सध्वंसं । शशकर्णं । प्रगाथं ॥ ८ ॥ (पंचमाष्टकः) ॥ ॥ पर्वतं । नारदं । गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ । इरिंबिठिं । सोभरिं ॥ १ ॥ विश्वमनसं । व्यश्वं । मनुं ॥ २ ॥ नीपातिथिं । सहस्रंवसुरोचिषं । नाभाकं । विरूपं । त्रिशोकं ॥ ३ ॥ वशं । भर्गं । कलिं । मत्स्यं । मान्यं । मत्स्यान्जालनद्धान् ॥ ४ ॥ पुरुहन्मानं । सुदीतिं । हर्यतं । गौपवनं । पुरुसुतिं । कुत्सं । एकद्यून् । कुसीदिं ॥ ५ ॥ उशनसं । कृष्णं । विश्वकं । द्युम्नीकं । नृमेधपुरुमेधौ । अपालां । श्रुतकक्षं । सुकक्षं । बिंदुं । पूतदक्षं । तिरश्चीं । द्युतानं । रेभं ॥ ६ ॥ नृमेधं । नेमं । प्रयोगं । अग्निपावकं । अग्नीगृहपतियविष्ठ्यौ । असितं । देवलं ॥ ७ ॥ दृढच्युतं । इध्मवाहं । रहूगणं । बृहन्मतिं ॥ ८ ॥ (षष्ठाष्टकः) ॥ ॥ अयास्यं । कविं । उचथ्यं । अमहीयुं । निध्रुविं ॥ १ ॥ भृगुं । शतंवैखानसान् । पवित्रं । वत्सप्रिं । रेणुं । ऋषभं । हरिमंतं ॥ २ ॥ वसुं । वेनं । अकृष्टमाषान् । सिकतांनिवावरीं । पृश्नियोजान् ॥ ३ ॥ प्रतर्दनं । इंद्रप्रमतिं । वृषगणं । मन्युं । उपमन्युं । व्याघ्रपदं । कर्णश्रुतं । मृळीकं । वसुक्रं ॥ ४ ॥ अंधीगुं । ययातिं । नहुषं । मनुं । द्वितं । शिखंडिन्यावप्सरसौ । अग्निं । चक्षुं । ऊरुं । ऊर्ध्वसद्मानं । कृतयशसं । ऋणंचयं । अग्नीन्धिष्ण्यान् । त्र्यरुणत्रसदस्यून् । अनानतं । शिशुं ॥ ५ ॥ त्रिशिरसं । सिंधुद्वीपं । यमीं । यमं । हविर्धाने । विवस्वंतं । शंखं । दमनं । संकुसुकं ॥ ६ ॥ मथितं । च्यवनं । विमदं । वसुकृतं । वसुकपत्नीं । कवषं ॥ ७ ॥ अक्षं । लुशं । अत्रितपसं ।

इंद्रमातृकवंतं । घोषां । सहस्त्यं ॥ ८ ॥ (सप्तमाष्टकः) ॥ ॥ सप्तगुं । वैकुंठमिंद्रं । देवान् । अग्निसौचीकं । बृहदुक्थं । अगस्त्य-

इंद्रंमुष्कवंतं । घोषां । सुहस्त्यं ॥ ८ ॥ (सप्तमाष्टकः) ॥ ॥ सप्तगुं । वैकुंठमिंद्रं । देवान् । अग्निंसौचीकं । बृहदुक्थं । अगस्त्य-स्यस्वसारं । नाभानेदिष्ठं ॥ १ ॥ गयं । वसुकर्णं । सुमित्रं ॥ २ ॥ बृहस्पतिं । अदितिं । सिंधुदक्षं । जरत्कर्णंसर्पं । स्यूमरश्मिं । अग्निंवैश्वानरं । सप्तिं । विश्वकर्माणं । सूर्यासावित्रीं ॥ ३ ॥ इंद्राणीं । वृषाकपिं । मूर्धन्वंतं । नारायणं । अरुणं । शार्यातं । तान्वं । अर्बुदंसर्पं ॥ ४ ॥ पुरूरवसं । उर्वशीं । बरुं । सर्वहरिं । भिषजं । देवापिं । वम्रं । दुवस्युं । बुधं । मुद्गलं । अप्रतिरथं । अष्टकं । दुर्मित्रंसुमित्रगुणं । सुमित्रंदुर्मित्रगुणं ॥ ५ ॥ भूतांशं । दिव्यं । दक्षिणां । पणीन् । सरमांदेवशुनीं । जुहूंब्रह्मजायां । ऊर्ध्वनाभानं । परशुरामं । अष्टादंष्ट्रं । नभप्रभेदनं । शतप्रभेदनं । सध्रिं । घर्मं । उपस्तुतं । अग्नियुतं । अग्नियूपं । भिक्षुं । उरुक्षयं । इंद्रंलबं ॥ ६ ॥ बृहद्दिवं । हिरण्यगर्भं । चित्रमहसं । अग्निवरुणसोमान् । वाचं । कुल्मलबर्हिषं । अंहोमुचं । रात्रिं । विहव्यं । प्रजापतिंपरमेष्ठिनं । यज्ञं । सुकीर्तिं । शकपूतं । सुदासं । मांधातारं । गोधां । जूतिं । वातजूतिं । विप्रजूतिं । वृषाणकं । करिक्रतं । अग्नियुतं । एतशां । ऋष्यशृंगं । अंगं । विश्वावसुंदेवगंधर्वं । अग्निंतापसं । जरितारं । द्रोणं । सारिसृक्वं । स्तंबमित्रं ॥ ७ ॥ सुपर्णं । ऊर्ध्वकृशनं । देवमुनिं । सुवेदसं । पृथुं । अर्चंतं । श्रद्धां । शासं । इंद्रमातरं । शिरिंबिठं । केतुं । भुवनं । साधनं । शचीं । पूरणं । यक्ष्मनाशनं । रक्षोहणं । विवृहणं । प्रचेतसं । कपोतं । अनिलं । शबरं । विभ्राजं । इटतं । संवर्तं । ध्रुवं । अभीवर्तं । ऊर्ध्वग्रावाणं । सूनुं । पतंगं । अरिष्टनेमिं । शिबिं । काशिराजं । प्रतर्दनं । वसुमनसं । जयं । प्रथं । सप्रथं । तपुर्मूर्धानं । प्रजावंतं । त्वष्टारं । विष्णुं । सत्यधृतिं । उलं । श्येनं । सर्पराज्ञीं । अघमर्षणं । संवननं ॥ ८ ॥ (अष्टमाष्टकः) ॥ इत्यृषितर्पणं ॥ ॥

संहिताहोमांगदेवतर्पणं ॥

तच्चेत्थं ॥ अग्निंतर्पयामि । सोमं । विश्वान्देवान् । ब्रह्माणं । ऋषीन् । ऋग्वेदं । यजुर्वेदं । सामवेदं । सावित्रीं । ब्रह्माणं । श्रद्धां । मेधां । प्रज्ञां । धारणां । सदसस्पतिं । अनुमतिं । छंदांस्यृषीन् । श्रियं । ह्रियं । सवितारं । शतर्चिनः । माध्यमान् । गृत्समदं । विश्वामित्रं । वामदेवं । अत्रिं । भरद्वाजं । जामदग्न्यं । गौतमं । वसिष्ठं । प्रगाथान् । पावमानीः । क्षुद्रसूक्तान् । महासूक्तान् । महानाम्नीं । उपनिषदं । हव्यवाहं । इति ३७ देवतास्तर्पयित्वा । ततःसंहितास्थादेवतास्तर्पयेत् ॥ ॥ ॥

ताश्च—अग्निंतर्पयामि । वायुं । इंद्रवायू । मित्रावरुणौ । अश्विनौ । इंद्रं । विश्वान्देवान् । सरस्वतीं । मरुतः । अग्नीनिर्मथ्याहवनीयौ । अग्निमिध्मं (समिद्धंवा) । तनूनपातं । नराशंसं । इळं । बर्हिषं । देवीर्द्वारः । उषासानक्ते । दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ । सरस्वतीळाभारतीः । त्वष्टारं । वनस्पतिं । स्वाहाकृतीः । अग्निंद्रविणोदसं । इंद्रावरुणौ । ब्रह्मणस्पतिं । सोमं । दक्षिणां । सदसस्पतिं । अग्नामरुतः ॥ १ ॥ ऋभून् । सवितारं । देवीः । इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः । द्यावापृथिव्यौ । पृथिवीं । देवान् (विष्णुंवा) । इंद्रंमरुत्वंतं । पूषणं । अपः । कं । भगं । उलूखलं । मुसलं । हरिश्चंद्रंप्रजापतिंचर्मवा । उषसं ॥ २ ॥ रात्रिं । यूपं । अर्यमणं । आदित्यान् । रुद्रं ॥ ३ ॥ सूर्यं । अग्निंवैश्वानरं ॥ ४ ॥ अग्निंमध्यमं ॥ ५ ॥ अदितिं । सिंधुं । द्यां ॥ ६ ॥ अग्निमुषसं । अग्निंशुचिं । अग्निंजातवेदसं ॥ ७ ॥ सूर्यरश्मीन् । घर्मं ॥ ८ ॥ प्रथमाष्टकः ॥ ॥ रोमशां इंदुं । पर्वतं ॥ १ ॥ बृहस्पतिं ॥ २ ॥ अश्वं । वाक्समुद्राऽक्षरान् । शक्रधूमं । संवत्सरसंस्थंकालचक्रं । साध्यान् । पर्जन्यं । सरस्वंतं ॥ ३ ॥ रतिं ॥ ४ ॥ अहिर्बुध्न्यं ।

अग्निंशुचिं । अग्निंजातवेदसं ॥ ७ ॥ सूर्यरश्मीन् । घर्मं ॥ ८ ॥ प्रथमाष्टकः ॥ ॥ रामशा इंदु । पर्वत ॥ १ ॥ बृहस्पति ॥ २ ॥

अश्वं । वाक्समुद्राऽक्षरान । शक्रधूमं । संवत्सरसंस्थंकालचक्रं । साध्यान् । पर्जन्यं । सरस्वंतं ॥ ३ ॥ रतिं ॥ ४ ॥ अहिर्बुध्न्यं ।

अन्नं । तृणं ॥ ५ ॥ ६ ॥ राकां । सिनीवालीं । गुंग्वादिदेवताः । अपोनपातं ॥ ७ ॥ हविर्धानं । शकुंतं ॥ ८ ॥ द्वितीयाष्टकः ॥ ॥ यूपान् । त्रश्चनं । अग्नीन्पुरीष्यान् । उपाध्यायं । ऋत्विजः ॥ १ ॥ नदीः । विश्वामित्रं ॥ २ ॥ ससर्परींवाचं । रथांगानि ॥ ३ ॥ संवत्सरं । अग्निरक्षोहणं ॥ ४ ॥ ५ ॥ आशिषः । वामदेवं । ऋतं । इंद्रमिवात्मानंवामदेवं । सुपर्णात्मानंवामदेवं ॥ ६ ॥ दधिक्रां । त्रसदस्युं ॥ ७ ॥ क्षेत्रपतिं । शुनं । शुनासीरौ । सीतां । गां । घृतं ॥ ८ ॥ तृतीयाष्टकः ॥ ॥ उशनसं । ऋणंचयं । कुत्सं ॥१॥ अत्रिं । भूमिं । सुतंभरं । देवपत्नीः ॥ २ ॥ अग्निंवैद्युतं । शशीयसीं । पुरुमीह्ळं । तरंतं । रथवीतिं ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ चायमानम-भ्यावर्तिनं । गाः ॥ ६ ॥ बृबुंतक्षाणं । प्रस्तोकं । रथं । दुंदुभिं ॥ ७ ॥ धेन्विषू । पृश्निं । अहोरात्री ॥ ८ ॥ चतुर्थाष्टकः ॥ ॥ वर्म । धनुः । ज्यां । आर्त्नीं । इषुधिं । सारथिं । रथगोपान् । ब्राह्मणपितॄन् । प्रतोदं । हस्तघ्नं । युद्धभूमिकवचानि ॥ १ ॥ सुदासं ॥ २ ॥ वसिष्ठपुत्रपौत्रान् । वसिष्ठं ॥ ३ ॥ वाजिनः । वास्तोष्पतिं । प्रस्वापिनीं ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ मंडूकान् । वसिष्ठाशिषः । अंतरिक्षं । इंद्रासोमौरक्षोहणौ । ग्रावाणं । अनिलं । आसंगं । विभिंदुं । पाकस्थामानं । कुरुंगं ॥ ७ ॥ अश्विकशूनू । तिरिंदिरं । बरुं ॥ ८ ॥ पंचमाष्टकः ॥ ॥ १ ॥ यजमानं । दंपती ॥ २ ॥ ३ ॥ पृथुश्रवसं ॥ ४ ॥ ऋक्षाश्वमेधौ । हविषं । श्रुतर्वणं ॥ ५ ॥ ६ ॥ सुपर्णं । सूर्यप्रभां । पवमानं । पवमानसोमं ॥ ७ ॥ ८ ॥ षष्ठाष्टकः ॥ ॥ १ ॥ पवमानमग्निं । पावमान्यध्येतारं ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ यमं । यमीं । अंगिरःपित्रथर्वभृगून् । श्वानौ । सरण्यूं । मृत्युं । धातारं । पितृमेधं ॥ ६ ॥ वसुक्रं । अश्वत्थगर्भीशमीं ॥ ७ ॥ कुरुश्रवणं । उपमश्रवसं । अक्षकृषिकितवनिंदांच । अक्षान् ॥ ८ ॥ सप्तमाष्टकः ॥ ॥ वैकुंठमिंद्रं ।

अग्न्याख्यतंतुं । मनः । निर्ऋतिं । असुनीतिं । पथ्यांस्वस्तिं । असमातिं । जीवं । हस्तं । नासत्यौ । नाभानेदिष्ठान् ॥ १ ॥ सावर्णिं । नौरूपांदिवं । ज्ञानं ॥ २ ॥ विश्वकर्माणं । मन्युं । सूर्याविवाहं । अर्कं । चंद्रमसं । मनुष्यविवाहाशिषः । वासः । यक्ष्महणं । सूर्यासावित्रीं ॥ ३ ॥ वृषाकपिं । पुरुषं ॥ ४ ॥ उर्वशीं । पुरूरवसं । ओषधीः । द्रुघणं । अप्वां ॥ ५ ॥ यजमानान् । सरमांदेवशुनीं । पणीन् । परमात्मानमिंद्रं । यज्ञंपरमात्मानं । वाचंमध्यमां । गायत्र्यादिछंदांसि । धनान्नदानं । इंद्रंलवं ॥ ६ ॥ वेनं । आंभृणींवाचं । भाववृत्तं । वातं । विश्वावसुंदेवगंधर्वं ॥ ७ ॥ सपत्नानाशिनीं । अरण्यानीं । श्रद्धां । अलक्ष्मीनाशिनीं । शचीं । दुःस्वप्नहनं । इंद्रंसपत्नहनं । अनुमतिमघवद्धातृविधातॄन् । राजानमभिषिक्तं । मायाभेदं । तार्क्ष्यं । यजमानाशिषः । पत्न्याशिषं । होत्राशिषः । सर्पराज्ञीं । संज्ञानं ॥८॥ अष्टमाष्टकः ॥ इतिसंहितास्थदेवतातर्पणं ॥ **ततश्छंदसांतर्पणं** ॥ गायत्रींतर्पयामि । उष्णिहं । अनुष्टुभं । बृहतीं । पंक्तिं । त्रिष्टुभं । जगतीं । अतिजगतीं । शक्करीं । अतिशक्करीं । अष्टिं । अत्यष्टिं । धृतिं । अतिधृतिं इतिछंदस्तर्पणं ॥ अत्र 'तर्पयित्वाङ्गिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताः' इतिशौनकाच्छंदस्तर्पणोत्तरंवादेवतातर्पणंकार्यं ॥ ॥

शाकलसंहिताऋग्घोमान्वाधानं ।

अथविधांतरेणसूक्तभेदपक्षविभक्तदेवतान्वाधानं ॥ अत्रप्रधानं ॥ आदित्यादिनवग्रहान् अमुकद्रव्यैरमुकसंख्याकाभिः ॥ पुनरत्रप्रधानं॥ अग्निं सोमं विश्वान्देवान् ब्रह्माणं ऋषीन् ऋग्वेदं यजुर्वेदं सामवेदं सावित्रीं ब्रह्माणं श्रद्धां मेधां प्रज्ञां धारणां सदसस्पतिं अनुमतिं छंदांस्यृषीन् श्रियं ह्रियं सवितारं शतर्चिनः माध्यमान् गृत्समदं विश्वामित्रं वामदेवं अत्रिं भरद्वाजं जमदग्निं गौतमं वसिष्ठं

प्रगाथान् पावमानीः क्षुद्रसूक्तान् महासूक्तान् महानाम्नीः उपनिषदं हव्यवाहं एताःसप्तत्रिंशत् ३७ प्रधानांगदेवताः घृतप्लुतांतिलद्रव्येण एकैकयाहुत्यायक्ष्ये ॥ पुनरत्रप्रधानं ॥ अग्निंनववारं ९ वायुं २ इंद्रवायू ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ इंद्रं २३ मरुतः १ इंद्रामरुतः १ मरुतः १ इंद्रामरुतः १ मरुतः २ इंद्रं ५१ अग्निं ५ अग्नीनिर्मथ्याहवनीयौ १ अग्निं ६ अग्निं-समिद्धं (इध्मंवा) १ अग्नितनूनपातं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीदेवीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ अग्निमूर्तीःस्वाहाकृतीः (विश्वा-न्देवान्) १ अग्निदेवान् २ अग्नींद्रवायुबृहस्पतिमित्राग्निपूषभगादित्यमारुतगणान् १ देवान् १ अग्निं १ अग्निदेवान् ४ देवाग्नींद्र-वायुमित्रमूर्तिविशेषान् १ अग्निं १ अग्निदेवान् १ इंद्रर्तू १ मरुदृतून् १ त्वष्टृऋतून् १ अग्न्यृतून् १ इंद्रर्तू १ मित्रावरुणर्तून् १ अग्निंद्र-विणोदसमृतुंच १ अश्व्यृतून् १ अग्न्यृतून् १ इंद्रं ९ इंद्रावरुणौ ९ ब्रह्मणस्पतिं ३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ दक्षिणेंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ सदसस्पतिं ३ नराशंसं (सदसस्पतिंवा) १ अग्नामरुतः ९ ॥ १ ॥ ऋभून् ८ इंद्राग्नी ६ अश्विनौ ४ सवितारं ४ अग्निं २ देवीः १ इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः १ द्यावापृथिव्यौ १ पृथिवीं १ विष्णुं ६ वायुं १ इंद्रवायू २ मित्रावरुणौ ३ इंद्रंमरुत्वंतं ३ विश्वा-न्देवान् ३ पूषणं ३ अपः ७ अबग्नीन् १ अग्निं १ कं १ अग्निं १ सवितारं २ भगं १ वरुणं ३१ अग्निं २२ देवान् १ इंद्रं ४ उलूख-लं २ उलूखलमुसले २ हरिश्चंद्रप्रजापतिं १ इंद्रं २३ अश्विनौ ३ उषसं ३ अग्निं १८ इंद्रं ३० ॥ २ ॥ अश्विनौ १२ अग्निमित्र-वरुणरात्रिसवितॄन् १ सवितारं १० अग्निं १२ यूपं २ अग्निं ६ मरुतः ४० ब्रह्मणस्पतिं ८ वरुणमित्रार्यम्णः ३ आदित्यान् ३ वरुण-

मित्रार्यम्णः ३ पूषणं १० रुद्रं २ रुद्रमित्रवरुणान् १ रुद्रं ३ सोमं ३ अग्न्यश्व्युषसः २ अग्निं २१ अग्निदेवान् १ अश्विनौ २५॥३॥ उषसं २० सूर्यं १३ इंद्रं ७२ अग्निं ९ अग्निंवैश्वानरं ७ अग्निं ५ इंद्रं ३८ ॥ ४ ॥ मरुतः १५ अग्निं १२० अग्निंमध्यमं ३ अग्निं ९ इंद्रं ५७ ॥ ५ ॥ मरुतः ३४ ऋतुदेवान् १ देवान् १ भगमित्रादितिदक्षमरुद्गणार्यमवरुणसोमाश्विसरस्वतीः १ वायुपृथिवीद्युग्रावाश्विनः १ इंद्रापूषणौ १ इंद्रपूषतार्क्ष्यबृहस्पतीन् १ मरुतः १ देवान् २ अदितिं १ वरुणमित्रार्यम्णः ३ इंद्रमरुत्पूषभगान् १ पूषविष्णुमरुद्गणान् १ वायुसिंध्वोषधीः १ रात्र्यहर्लोकद्याः १ वनस्पतिसूर्यगाः १ मित्रवरुणार्यमेंद्रबृहस्पतिविष्णून् १ सोमं २३ उषसं १५ अश्विनौ ३ अग्नीषोमौ १२ अग्निं ७ देवाग्नीन् १ अग्निं ७ अग्निमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः (अग्निंवा) १ ॥ ६ ॥ अग्निमौषसं ११ अग्निंद्रविणोदसं ९ अग्निंशुचिं ८ अग्निंवैश्वानरं ३ अग्निंजातवेदसं १ इंद्रंमरुत्वंतं ३० इंद्रं २८ चंद्ररश्मिरोदांसि १ रोदसी १ देवरोदांसि १ अग्नारोदांसि १ देवरोदांसि १ देववरुणार्यमरोदांसि १ देवरोदांसि १ इंद्रारोदांसि १ सूर्यरश्मिरोदांसि १ इंद्रवरुणाग्न्यर्यमसवितृरोदांसि १ सूर्यरश्मिरोदांसि १ देवरोदांसि १ अग्नारोदांसि १ वरुणारोदांसि १ आदित्यरोदांसि १ बृहस्पतिरोदांसि १ रोदसी १ मित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ इंद्रमित्रवरुणाग्निमारुतशर्धोदितीः १ देवान् १ पितृद्यावापृथिवीः १ नराशंसापूषणौ १ बृहस्पतिं १ इंद्रं १ सवितृमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ आदित्यसुमतीः १ देवेंद्रमरुददितीः १ इंद्राग्न्यर्यमसवितृमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ इंद्राग्नी २१ ऋभून् १४ द्युपृथिव्यग्न्यश्विमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ अश्विनौ २४ ॥ ७ ॥ उषासारात्री१ उषसं १८ उषोमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ रुद्रं ११ सूर्यं ६ अश्विनौ ८२ दुःस्वप्ननाशनं १ इंद्रं १५ ॥ ८ ॥ रु[illegible]रुतः १

उषासानक्ते १ अग्निवाय्विंद्रपर्वतदेवान् १ अक्ष्यपांनपादहोरात्राणि १ देवपूषाग्नीन् १ मित्रवरुणसिंधून् १ मित्रवरुणदेवान् १ देवसंघं १ मित्रावरुणौ २ विश्वान्देवान् ४ मित्रावरुणौ १ उषसं २६ स्वनयदानं ७ स्वनयंभावयव्यं ५ रोमशां १ स्वनयंभावयव्यं १ अग्निं १९ इंद्रं ५ इंदुं १ इंद्रं २७ इंद्रापर्वतेंद्रान् १ इंद्रं ७ वायुं ९ इंद्रवायू ५ वायुं १ मित्रावरुणौ ५ सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसोमान् १ देवेंद्रमरुदग्निमित्रवरुणान् १ ॥ ९ ॥ मित्रावरुणौ ३ पूषणं ४ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ ३ इंद्रं १ अग्निं १ मरुतः १ इंद्राग्नी १ बृहस्पतिं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं २६ अग्निंसमिद्धं १ अग्नितनूनपातं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं १ अग्निं ४३ मित्रं १ मित्रावरुणौ १९ विष्णुं ६ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ ॥ १० ॥ अश्विनौ १२ द्यावापृथिव्यौ १० ऋभून् १४ अश्वं ३५ आदित्यवाय्वग्नीन् १ सूर्यरथचक्राश्वान् १ आदित्यमंडलसप्तरश्मीन् १ परमेश्वरदुर्ज्ञेयतां २ संशयोत्थापनं १ प्रश्नमादित्यविषयकं १ पृथिव्यादित्यवृष्टिहविरुत्पत्तीः १ द्युपृथिवीवृष्टीः १ आदित्यदेवान् १ आदित्यचक्रं १ संवत्सरचक्रं ३ सप्तर्तून् १ सूर्यरश्मीनांस्त्रीत्वपुरुषत्वज्ञानं १ आहुतिंगोरूपां १ अग्न्यादित्यव्यतिहारोपासकदुर्लभतां १ सोमसूर्यमंडलपरिभ्रमणानि १ जीवपरमात्मानौ १ आदित्यतद्रश्मीन् १ आदित्योपासनानुपासनप्रशंसानिंदे १ अग्निवाय्वादित्यानांभ्वंतरिक्षद्व्वाधानज्ञानप्रशंसां १ अक्षरप्रशंसां १ सूर्यगायत्रसामनी १ गोसवितृधर्मान् १ गां २ वत्सगावौ १ शरीरजीवौ १ ब्रह्मसाक्षात्कारं १ ज्ञानं १ द्युपृथिव्यादित्यवृष्टीः १ प्रश्नंपृथिव्याद्यंतादिविषयकं १ प्रतिवाक्यं १ आदित्यरश्मीन् १ परिदेवनंब्रह्मात्माननुभवनिमित्तं १ देहात्मजीवात्मा-

नौ १ ब्रह्मात्मज्ञानाज्ञानप्रशंसानिंदे १ गां १ वाचंमाध्यमिकां १ वागपाः १ शकधूमासोमौ १ अग्निसूर्यवायून् १ वाचं १ सूर्यं २ कालचक्रंसंवत्सरसंस्थं १ सरस्वतीं १ साध्यान् १ पर्जन्याग्नीन् १ सरस्वंतं १ इंद्रंमरुत्वंतं १५ ॥ ११ ॥ मरुतः १५ इंद्रं १ मरुतः २० इंद्रं १३ मरुतः २ इंद्रंमरुत्वंतं ४ मरुतः ३ इंद्रं ४५ रतिं ६ अश्विनौ ३९ ॥ १२ ॥ द्यावापृथिव्यौ ११ अग्निसवितृदेवान् १ मित्रार्यमवरुणदेवान् १ देवाग्निवरुणान् १ देव्योषासानक्ताः १ अहिर्बुध्न्यसिंध्वपांनपातः १ त्वष्टेंद्रौ १ इंद्रं १ मरुद्द्यावापृथिवीः १ मरुत्सेनाः १ अश्विपूषविष्णुर्वाय्विंद्रान् १ देवदीधितिं १ अन्नं ११ अग्निसमिद्धं १ अग्नितनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्नित्वष्टारं १ अग्निवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ८ बृहस्पतिं ८ अपृणसूर्यान् १६ अग्निं २९ अग्निसमिद्धं १ अग्निनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्निदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्नित्वष्टारं १ अग्निवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ४९ ॥ १३ ॥ इंद्रं १२६ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ५ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ ॥१४॥ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं ८ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ ब्रह्मणस्पतिं १३ आदित्यान् १७ वरुणं ११ आदित्यमित्रावरुणान् १ देवान् १ देववसुमित्रवरुणादितींद्रमरुतः १ देवान् ३ वरुणं १ इंद्रं ५ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ सरस्वतींद्रौ १ बृहस्पतिं १ मरुतः १ मित्रावरुणौ १ देवान् १ इंद्रं १ त्वष्टिळाभगरोदःपूषाश्विनः १ उषासानक्ताद्यावापृथिवीः १ देवाहिर्बुध्न्याजैकपादिंद्रान् १ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १

इंद्रं २ राकां २ सिनीवालीं २ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीः १ रुद्रं १५ मरुतः १५ अपांनपातं १५ इंद्रामधू १ मरुन्माध-वान् १ त्वष्टृशुक्रौ १ अग्निशुची १ इंद्रानभसौ १ मित्रवरुणनभस्यान् १ ॥ १५ ॥ अग्निंद्रविणोदसमिषंच १ अग्निंद्रविणोदसमूर्जं-च १ अग्निंद्रविणोदसंसहंच १ अग्निंद्रविणोदसंसहस्यंच १ अश्वितपान् १ अग्नितपस्यौ १ सवितारं ११ अश्विनौ ८ सोमापूषणौ ५ सोमपूषादितीः १ वायुं २ इंद्रवायू १ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ द्यावापृथिव्यौ ३ शकुंतं ६ अग्निं २३ अग्निंवैश्वानरं २६ अग्निंसमिद्धं १ अग्नितनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ आग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासा-नक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्नित्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ३३ ॥ १६ ॥ यूपं ५ यूपान् २ विश्वान्देवान् १ यूपान् २ स्थाणुंछिन्नयूपमूलं १ अग्निं २७ इंद्राग्नी ९ अग्निं ४२ अग्न्युषोश्विदधिक्राः १ अग्निं ३ दधिक्राग्न्युषोबृहस्पतिसवितृश्विमित्रवरुणभगवसुरुद्रादित्यान् १ अग्निं ८ अग्नीन्पुरीष्यान् १ अग्निं १४ अग्नींद्रौ १ अग्निं १ अग्निंवैश्वानरं ३ मरुतः ३ परब्रह्म २ उपाध्यायंवैश्वामित्रं १ अग्निं २५ ऋत्विजः १ अग्निं ११ ॥ १७ ॥ इंद्रं २२७ ॥ १८ ॥ इंद्रापर्वतौ १ इंद्रं १३ वाचंससर्परीं २ रथांगानि ४ इंद्रं ४ अग्निं १ द्यावापृथिव्यौ ३ दिवं १ द्यावापृथिव्यौ ३ दिवं १ द्यावापृथिव्यौ १ सवितारं १ त्वष्टृभून् १ मरुत्सरस्वतीः १ विष्णुं १ इंद्रं १ आश्विनौ १ देवेंद्रर्भून् १ अर्यमादितिदेववरुणान् १ अग्निपृथिवीद्यवप्सूर्यांतरिक्षाणि १ पर्वतादितिमरुतः १ अग्निदेवान् १ अग्निं १ उषासाहनी १ अग्निं ९ अहोरात्रे १ द्यावापृथिव्यौ ४ दिशः १ इंद्रंवर्षतं ६ ॥ १९ ॥ देवान् १ संवत्सरं २ संवत्सरादित्यान् १ सिंधुसंवत्सरेळासरस्वतीभारतीः १ सवितृधिषणे १ सवितृमित्रवरुणाब्रोदांसि १ अग्निवायुसूर्यान्

१ इंद्राग्निदेवान् १ इंद्रपूषाश्विदेवान् १ ओषधींद्रान् १ रोदोग्निदीप्ती: १ अग्निजिह्वाविश्वदेवान् १ अग्निंप्रमतिं १ अश्विनौ ९ मित्रं ९ ऋभून् ४ इंद्रर्भून् ३ उषसं ७ इंद्रावरुणौ ३ बृहस्पतिं ३ पूषणं ३ सवितारं ३ सोमं ३ मित्रावरुणौ ३ अग्निं १ अग्नीवरुणौ ४ अग्निं ५१ अग्निरक्षोहणं १५ ॥ २० ॥ अग्निंवैश्वानरं १५ अग्निं ५८ उषोग्न्यश्विसूर्यान् १ सवितृवरुणमित्रदेवान् १ देवसूर्यान् १ सूर्यं २ उषोग्न्यश्विन: १ सूर्यं १ उषसं १ अरुव्युषस: १ सूर्यं १ अग्निं ६ सोमकंसाहदेव्यं २ अश्विनौ २ इंद्रं ४२ वामदेवं १ इंद्रं ६३ ॥२१॥ ऋतदेवं ३ इंद्रं २३ श्येनंसुपर्णात्मानं ८ इंद्रं १ इंद्रासोमौ ५ इंद्रं १३ इंद्रोषसौ ३ इंद्रं ४० इंद्राश्वौ २॥२२॥ ऋभून् ४८ द्यावापृथिव्यौ १ दधिक्रां १९ सूर्यं १ इंद्रावरुणौ ११ आत्मानं ६ इंद्रावरुणौ ४ अश्विनौ २१ वायुं १ इंद्रवायू ६ वायुं १ इंद्रवायू ३ वायुं ९ इंद्राबृहस्पती ६ बृहस्पतिं ९ इंद्राबृहस्पती २ ॥ २३ ॥ उषसं १८ सवितारं १३ देवद्युभूमिवरुणमित्रान् १ देवान् १ अदितिसिंधुस्वस्त्युषासानक्ता: १ अर्यमवरुणाग्नींद्रविष्णून् १ पर्वतमरुद्भगवरुणमित्रान् १ रोदोहिर्बुध्न्यान् १ देवादितींद्रमित्रवरुणान् १ अग्निं १ उषसं १ सवितृभगवरुणमित्रार्यमेंद्रान् ७ द्यावापृथिव्यौ १ क्षेत्रपतिं ३ शुनं १ शुनासीरौ १ सीतां २ शुनासीरौ १ अग्निं ३७ मरुद्रुद्राविष्णून् १ अग्निं २० अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वार: १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसो १ अग्निमूर्ती:सरस्वतीळाभारती: १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृती: १ अग्निं १२७ ॥ २४ ॥ मरुदश्विमित्रवरुणान् १ अग्निं ५ इंद्राग्नी १ अग्निं ६ इंद्रं ८ उशनइंद्रौ १ इंद्रं १७ ऋणंचयौ ४ इंद्रं ७ इंद्रकुत्सोशनस: १ इंद्राकुत्सौ १ इंद्रं ६८ ॥ २५ ॥ सूर्यं १ अत्रिं ४ मित्रावरुणौ १ मित्रवरुणार्यमवाय्विंद्रमरुद्रुद्रान् १ अश्विरुद्रान् १

वाय्वग्निपूषभगान् १ मरुतः १ वायुदेवपत्नीः १ उषासानक्ते १ वास्तोष्पतित्वष्टृवाक्वनस्पत्योषधीः १ मेधादित्यान् १ अग्निंवैद्युतं १ मरुद्गणभगोषधीद्युवनगिरीन् १ वाय्वपाः १ मरुतः १ मरुद्गणं १ भूमिं १ मरुदहिर्बुध्न्यान् १ देवनिर्ऋतीन् १ देवेषं १ भूम्युर्वश्यौ १ देवसंघं १ वरुणमित्रभगादितिवायून् १ अदितिमित्रवरुणान् १ सवितारं १ इंद्रं १ भगसवित्रिंद्रान् १ इंद्रंमरुत्वंतं १ बृहस्पतिं ३ मरुतः १ रुद्रं १ ऋभ्विंद्रपत्नीनदीसरस्वतीराकाः १ पर्जन्यं २ मरुतः १ पृथिव्यंतरिक्षवनस्पत्योषधीः १ देवान् १ अश्विनौ १ नदीः १ द्यावापृथिव्यौ १ वायुं १ सोमं २ इंद्रं १ ग्नां (अग्निंवा) १ धर्मं १ अश्विनौ १ पूषवायू १ अग्निंजातवेदसंमरुतश्च १ सरस्वतीं १ बृहस्पतिं (अग्निंवा) १ अग्निं ३ देवान् १ अश्विनौ १ इंद्रं २ अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ अग्निं (सूर्यंवा) १ सूर्यं २ मदं १ देवसंघं १ सुतंभरं १ अग्निं २ इंद्रोषआदित्यान् १ सूर्योषोनदीद्याः १ मेघव्दंगिरसः १ इंद्राग्नी १ अंगिरसः २ अंगिरः-सरमाः २ सूर्यं २ देवान् १ अंतर्यामिणं १ अग्नींद्रवरुणमित्रदेवमारुतबलविष्ण्वश्विरुद्रदेवपत्नीपूषभगसरस्वतीः १ इंद्राग्निमित्रवरु-णादित्यादित्यपृथिवीद्युमरुत्पर्वताब्विष्णुपूषब्रह्मणस्पतिभगसवितॄन् १ विष्णुवायुसोमर्भ्वश्वित्वष्टॄन् १ मरुतबलबृहस्पतिपूषवरुणमित्रार्य-म्णः १ पर्वतनदीभगादितीः १ देवपत्नीः २ ॥ २६ ॥ उषसं १ सूर्यरश्मीन् १ सूर्यं ३ सूर्योषःसूर्यरश्मीन् १ मित्रवरुणाग्नीन् १ अग्निंवैद्युतं १ उषसः १ इंद्रेंद्रात्मसूर्यौ १ अग्निं १ अग्नासवितारौ १ सवितृभगाश्विनः १ सवितृभगौ १ पूषभगादितिसूर्येंद्रविष्णुवरुण-मित्राग्नीन् १ सवितृनदीः १ देवमित्रवरुणान् १ सूर्यं २ देवदेवपत्नीः १ अग्नासवितारौ १ सवितारं १ अग्निदेवान् ३ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ देवाश्व्युषोग्नीन् १ मित्रवंरुणसोमविष्ण्वग्नीन् १ आदित्यवस्विंद्रवाय्वग्नीन् १ अश्विभगादितिपूषद्यावापृथिवीः १ वायु-

सोमबृहस्पत्यादित्यान् १ देवाग्न्यृभुरुद्रान् १ मित्रवरुणरेवतींद्राग्न्यदितीः १ सूर्याचंद्रमसौ १ मरुतः ९१ अग्नामरुतः ८ मरुतः ४ शसीयसीं ४ पुरुमीह्ळवैददश्विं १ तरंतंवैददश्विं १ मरुतः ६ रथवीतिंदाल्भ्यं ३ मित्रावरुणौ ५९ ॥ २७॥ अश्विनौ ४८ उषसं १६ सवितारं १४ पर्जन्यं १० पृथिवीं ३ वरुणं ८ इंद्राग्नी ६ मरुतः ९ अग्निं ९४ ॥ २८ ॥ अग्निंवैश्वानरं २१ अग्निं ९८ ॥ २९ ॥ इंद्रं ६४ वरुणमित्रेंद्रपूषविष्णवग्निसवित्रोषधिपर्वतान् १ इंद्रं १ इंद्रदेवान् २१ इंद्रं ५६ दानंचायमानीयं १ गाः १ इंद्रं १ गाः ५ गवेंद्रान् १ ॥ ३० ॥ इंद्रं १२८ बृबुंतक्षाणं ३ इंद्रं १४ सोमं ५ इंद्रं १४ देवभूमिबृहस्पतींद्रान् १ इंद्रं १ दानंप्रास्तोकं ४ रथं ३ दुंदुभिं २ दुंदुभींद्रौ १ ॥३१॥ अग्निं १० मरुतः २ धेन्विषे १ इंद्रवरुणार्यमविष्णून् १ पूषणं ५ मरुतः २ द्यावाभूमी १ मित्रवरुणाग्निविश्वदेवान् १ अग्निं १ अहोरात्रे १ वायुं १ अश्विरथाश्विनः १ पर्जन्यवायुमरुतः १ सरस्वतीं १ पूषणं १ त्वष्ट्रग्नी १ रुद्रं १ मरुतः १ मरुद्गणं १ विष्णुं १ अहिर्बुध्न्यपर्वतसवितृविश्वदेवभगान् १ विश्वान्देवान् १ देवादितिवरुणमित्राग्न्यर्यमसवितृभगान् १ सूर्यदेवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ मरुतः २ इंद्रं १ अपः १ सवितारं १ अग्निदेवान् १ अश्विनौ १ आदित्यवसुमरुद्रुद्रान् १ रुद्रसरस्वतीविष्णुवायुऋभुविश्ववाजविधातृपर्जन्यान् १ सवित्रभगापांनपात्त्वष्टृद्युपृथिवीः १ अहिर्बुध्न्याजैकपात्पृथिवीसमुद्रविश्वदेवान् १ देवपत्नीविश्वदेवान् १ सूर्यं २ अदितिवरुणमित्रार्यमभगान् १ आदित्यादितीः १ द्युपृथिव्यग्निवस्वादित्यादितीः १ देवान् ४ वरुणमित्राग्नीन् १ इंद्रपृथिवीपूषभगादितिपंचजनान् १ देवान् १ अग्निं १ सोमं १ इंद्रादिदेवान् १ पंथानं १ अतियाजयागनिराकृतिं १ मरुदादित्यान् १ सोमं १ उषःसिंधुपर्वतपितॄन् १ देवसूर्याग्नीन् १ इंद्रसरस्वतीपर्जन्योषध्यग्नीन् १ विश्वान्देवान् ४ पूषणं ३२ इंद्रापूषणौ ६ पूषणं ४

इंद्राग्नी २५ सरस्वतीं १४ ॥ ३२ ॥ अश्विनौ २२ उषसं १२ मरुतः ११ मित्रावरुणौ ११ इंद्रावरुणौ ११ इंद्राविष्णू ८ द्यावापृथिव्यौ ६ सवितारं ६ इंद्रासोमौ ५ बृहस्पतिं ३ सोमारुद्रौ ४ वर्म १ धनुः १ ज्यां १ आर्त्नी १ इषुधिं १ सारथिरश्मीन् १ अश्वान् १ रथं १ रथगोपान् १ ब्राह्मणपितृसोम्यद्युपृथिवीपूष्णः १ इषून् २ प्रतोदं १ हस्तत्राणं १ विषाक्तमुखबाणं २ युद्धभूमिब्रह्मणस्पत्यदितीः १ कवचसोमवरुणदेवान् १ देवब्रह्माणि १ अग्निं २५ ॥ ३३ ॥ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ अग्निमूर्तीःस्वाहाकृतीः १ अग्निं २० अग्निंवैश्वानरं १६ अग्निं २३ अग्निंवैश्वानरं ३ अग्निं ३७ इंद्रं २१ दानंसौदासं ४ इंद्रं १२२ ॥ ३४ ॥ वसिष्ठपुत्रान् ९ वसिष्ठं ५ देवान् १ अपः १ इंद्रं २ यज्ञं ३ देवान् २ वरुणं २ देवान् २ अग्निं १ अग्निमपांनपातं १ अग्निमहिं १ अग्निमहिर्बुध्न्यं १ देवान् २ देवपत्नीत्वष्टॄन् १ त्वष्टारं १ देवपत्नीद्युपृथिवीवरुणानीत्वष्टॄन् १ पर्वताब्देवपत्न्योषधीद्युवनस्पत्यंतरिक्षद्यावापृथिवीः १ द्युपृथिवीवरुणमरुतः १ इंद्रवरुणमित्राग्न्यबोषधीवृक्षान् १ इंद्राग्निवरुणसोमपूषभगनराशंसपुरंधिरैसत्यशंसार्यम्णः १ धातृवरुणद्युपृथिव्यद्रिदेवस्तुतीः १ अग्निमित्रवरुणाश्विपुण्यकर्मवायून् १ द्युपृथिव्यंतरिक्षौषधिवृक्षेंद्रान् १ इंद्रवसुवरुणादित्यरुद्रत्वष्टृदेवपत्नीः १ सोमब्रह्मग्रावयज्ञयूपमित्योषधिवेदीः १ सूर्यचतुर्दिक्पर्वतनद्यपाः १ अदितिमरुद्विष्णुपूषभवित्रवायून् १ सवितृषःपर्जन्यक्षेत्रपतीन् १ देवसरस्वतीध्यभिषाड्रातिषाट्दिव्यपार्थिवाप्यान् १ सत्यपत्यश्वगोऋभुपितॄन् १ अजैकपादहिर्बुध्न्यसमुद्रापांनपातपृश्नीः १ आदित्यरुद्रवसुदेवान् १ देवयज्ञियमनुयजनदेवान् १ ॥ ३५ ॥ सूर्यपृथिव्यग्नीन् १ मित्रावरुणौ १ वायुधेनुपर्जन्यात् १ इंद्रार्य-

मणौ १ रुद्रं १ सरस्वतीनदीः १ मरुद्वाचः १ भूमिपूषभगवाजान् १ मरुद्विष्णून् १ ऋभून् १ इंद्रं ५ सवितृपर्वतेंद्रदेवान् १ सवितारं ६ वाजिनः २ अग्न्युषःपत्नीयजमानहोतॄन् १ बर्हिर्वायुपूष्णः १ वसून् १ विश्वदेवाग्निभगाश्वींद्रान् १ मित्रवरुणेंद्राग्न्यर्यमादितिविष्णुसरस्वतीमरुतः १ देवान् १ द्युपृथिवीवरुणमित्राग्निदेवान् १ देवसवितॄन् १ मित्रवरुणद्युपृथिवींद्रार्यमादितिवायुभगान् १ मरुदग्निसरस्वतीः १ वरुणमित्रार्यमादितीः १ विष्णुरुद्राश्विनः १ पूषसरस्वतीदेवपत्नीवायून् १ द्युपृथिवीवरुणमित्राग्निदेवान् १ अग्नींद्रमित्रवरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रान् १ भगं ५ उषसं १ अंगिरःपर्जन्यनदीपत्नीयजमानान् १ अग्निं १ देवहोतृयजमानात् १ अग्निं १ अग्निमरुदिंद्राव्युषोमित्रवरुणान् १ अग्निदेवान् १ देवद्यावापृथिवीः १ यज्ञर्त्विगग्नीन् १ देवाग्नीन् १ देवान् १ अग्निदेवान् १ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्युपृथिव्यप्सूर्यान् १ दधिक्रां ४ सवितारं ४ रुद्रं ४ अपः ४ ऋभून् ३ विश्वान्देवान् १ अपः ४ मित्रावरुणौ १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ नदीः १ आदित्यान् ६ द्यावापृथिव्यौ ३ वास्तोष्पतिं ४ इंद्रं ७ मरुतः ४९ रुद्रं १ ॥ ३६ ॥ सूर्यं १ मित्रावरुणौ १८ सूर्यं ३ मित्रावरुणौ २ सूर्यं ४ सूर्यमित्रवरुणान् १ मित्रावरुणौ १४ अदितिं १० सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ५६ उषसं ४० ॥ ३७ ॥ इंद्रावरुणौ ३० वरुणं २७ वायुं ४ इंद्रवायू ३ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रावायू ४ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्राग्नी २० सरस्वतीं २ सरस्वंतं १ सरस्वतीं ६ सरस्वंतं ३ इंद्रं १ बृहस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ बृहस्पतिं ९ इंद्राब्रह्मणस्पती १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ६ इंद्राबृहस्पती १ विष्णुं ३ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ ॥ ३८ ॥ पर्जन्यं ९ मंडूकान् १० इंद्रासोमौरक्षोहणौ ७ इंद्रं १ सोमं १ अग्निं १ देवान् १ सोमं २ अग्निं १ इंद्रासो-

मौरक्षोहणौ १ इंद्रं १ ग्राव्णः १ मरुतः १ इंद्रं ४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षाणि १ इंद्रं १ इंद्रासोमौरक्षोहणौ १ इंद्रं २९ आसंगं ५ इंद्रं ४० दानंवैभिंदवं २ इंद्रं २० दानंपाकसंस्थामीयंकौरयाणीयं ४ इंद्रं १४ पूषणं ४ दानंकौरंगं ३ ॥ ३९ ॥ अश्विनौ ३६ अश्विनौदानंकाशवंचैदीयंच १ दानंकाशवं २ इंद्रं ४५ दानंतैरिंदिरंपार्शवीयं ३ मरुतः ३६ अश्विनौ ५० अग्निं १० ॥ ४० ॥ इंद्रं १२१ आदित्यान् ७ अश्विनौ १ अग्निसूर्यवायून् १ आदित्यान् १३ दानंत्रासदस्यवं २ मरुतः २६ ॥ ४१ ॥ इंद्रं १६ दानं-चैत्रं २ अश्विनौ १८ अग्निं ३० इंद्रं २७ दानंवारवंसौषामीयं ३ मित्रावरुणौ ९ आदित्यश्विमरुतः १ मरुतः १ विष्णुं १ मित्रावरुणौ १२ अश्विनौ ११ वायुं ६ मरुद्ब्रह्मणस्पतिदेवान् १ अग्निदेवान् १ यज्ञं १ देवान् १ देवमरुददितीः १ मरुदिंद्रवरुणादित्यान् १ वरुणादिदे-वान् १ मरुद्विष्ण्वश्विपूषइंद्रान् ४ मरुत्सवितॄन् १ मरुदादिदेवान् ४ अर्यममित्रवरुणान् १ देवान् ५ त्रयस्त्रिंशद्देवान् १ वरुणमित्रार्यम-देवपत्न्यग्नीन् ३ मरुतः १ सोमं १ अग्निं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ रुद्रं १ पूषणं १ विष्णुं १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अत्रीन् १ विश्वान्देवान् ४ यज्ञयजमानौ ४ दंपती ५ दंपत्याशिषः ९ ॥ ४२ ॥ इंद्रं ६७ अश्विनौ २४ इंद्रं १४ इंद्राग्नी १० अग्निं १० इंद्राग्नी १२ वरुणं १३ अश्विनौ ३ अग्निं ६३ अग्नेंद्रौ १ इंद्रं ६१ ॥ ४३ ॥ दानंपार्थुश्रवसं ४ वायुं ४ इंद्रं ३ वायुं १ इंद्रं १ आदित्यान् १३ आदित्योषसः ५ सोमं १५ अग्निं २० इंद्रं ४१ देवान् १ इंद्रं ३४ आदित्यान् २१ ॥ ४४ ॥ इंद्रं १३ दानमा-क्षीश्वमेधीयं ६ इंद्रं १० इंद्राग्निविश्वदेववरुणान् १ वरुणं १ इंद्रं २१ अग्निं ३३ अश्विनौ १८ अग्निं १२ दानंश्रौतर्वणंआर्क्षीयं ३ अग्निं १६ इंद्रं ३३ सोमं ९ इंद्रं ९ देवान् १ इंद्रं १८ ॥ ४५ ॥ देवान् १ वरुणमित्रार्यम्णः १ देवान् १ अर्यमवरुणौ १ देवान्

२ इंद्रविष्णुमरुदश्विनः १ देवान् २ अग्निं ९ अश्विनौ २० इंद्रं ९२ इंद्रर्भून् १ मरुतः १२ इंद्रं २२ इंद्रामरुतः १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ५० ॥ ४६ ॥ वाचंदेवीं २ इंद्रं १ मित्रावरुणौ ४ मित्रवरुणादित्यान् १ आदित्यान् १ अश्विनौ २ वायुं २ सूर्यं २ उषसं १ सोमंपवमानं १ गां २ अग्निं ३५ अग्नामरुतः १ सोमंपवमानं ४० अग्निंसमिद्धंपवमानं १ अग्नितनूनपातंपवमानं १ अग्नि-मिळंपवमानं १ अग्निंबर्हिषंपवमानं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारःपवमानं १ अग्निमूर्तीउषासानक्तेपवमानं १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौपवमानं १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीःपवमानं १ अग्नित्वष्टारंपवमानं १ अग्निंवनस्पतिंपवमानं १ स्वाहाकृतीः १ सोमंपवमानं ५१५ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ अग्निंपवमानं ३ सोमंपवमानं १८ पूषणंपवमानं ३ सोमंपवमानं १० अग्निंपवमानं २ सवितारंपवमानं १ अग्निसवितारौपवमानौ १ विश्वान्देवान्पवमानान् १ सोमंपवमानं ३ पावमान्यध्येतॄन्पवमानान् २ सोमंपवमानं ४९८ ॥ ५० ॥ ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ अग्निं ५५ ॥ ५३ ॥ इंद्रं ३ अपः ९ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ यमं ३ यमीं ३ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ अग्निं १८ शकटेहविर्धानाख्ये ५ यमं ५ पितॄनंगिरोथर्वभृगुनामकान् १ पितॄन् ३ श्वानौसारमेयौ ३ यमं ४ पितॄन् १४ अग्निं १४ सरण्यूं २ पूषणं ४ सरस्वतीं ३ अपः ५ मृत्युं ४ धातारं १ त्वष्टारं १ पितृमेधं ७ प्रजापतिं १ ॥ ५४ ॥ अबग्नीषोमान् १ अपः ७ अग्निं १८ इंद्रं २५ अश्विनौ ३ सोमं ११ पूषणं ९ इंद्रं ४४ अग्निमपांनपातं १५ इंद्रामरुतः १ विश्वान्देवान् १ देवसंघं १ सवितृभगार्यमदेवान् १ देवभुविभ्ववाजान् १ देवान् १ हिरण्यगर्भं २ शमीमरणिकारणभूतां १ कण्वं १ इंद्रं ९ ॥ ५५ ॥ विश्वान्देवान् १ इंद्रं २ दानंकौरुश्रवणंत्रासदस्यवीयं २ उपमश्रवसं ४ अक्षान् १ कितवनिंदां ४ कितवाक्षनिंदां १

१ अस्मिन्नाप्रियेपवमानोगुणः ।

१ अक्षनिंदां १ अक्षान् २ कितवनिंदां २ अक्षान् १ कृषिं १ अक्षनिंदां १ अग्निद्युपृथिवीदेवावनानि १ द्युपृथिवीसंधुपर्वतसूर्ययोषः-सोमान् १ द्युपृथिव्युषोग्नीन् १ उषासाग्नी १ उषासाग्नीन् १ उषोग्न्यश्विनः १ सवितृधिषणाग्नीन् १ देवस्तोत्रसूर्याग्नीन् १ आदित्या-सोमान् १ द्युपृथिव्युषोग्नीन् १ उषासाग्नी १ उषासाग्नीन् १ उषोग्न्यश्विनः १ सवितृधिषणाग्नीन् १ देवस्तोत्रसूर्याग्नीन् १ आदित्या-ग्नीन् १ इंद्रमित्रवरुणभगाग्निदेवान् १ आदित्यबृहस्पतिपूषाश्विभगाग्नीन् १ आदित्याग्नीन् १ मरुद्रुद्राग्निदेवान् १ देवान् १ उषोन-ग्नीन् १ इंद्रमित्रवरुणभगाग्निदेवान् १ आदित्यबृहस्पतिपूषाश्विभगाग्नीन् १ आदित्याग्नीन् १ मरुद्रुद्राग्निदेवान् १ देवान् १ उषोन-क्ताद्युपृथिवीवरुणमित्रार्यमेंद्रमरुत्पर्वतावादित्यांतरिक्षस्वर्गान् १ द्युपृथिवीनिर्ऋती: १ अदितिदेवावनानि १ ग्रावदेवावनानि १ इंद्रेळाबृ-हस्पती १ अश्विनौ १ मरुद्गणं १ सोमं १ देवान् ३ अग्निमित्रवरुणसवितृन् १ देवान् १ सवितारं १ सूर्यं १२ इंद्रं ५ अश्विनौ २१ इंद्रं २३ अग्निं २२ ॥५६॥ इंद्रवैकुंठं ३७ अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौ-चीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् ६ अग्निंसौचीकं ३ देवान् २ अग्निंसौचीकं ६ इंद्रं १४ अग्निवायुसूर्यान् १ पृथिवीदेवसूर्यान् १ स्तोमाभिमानिदेवद्युधर्मदेवादित्यान् १ अंगिरसः ३ बृहदुक्थं १ इंद्रं १ तंतुमग्न्याख्यं १ मनआवर्तनं ३ सोमं १ मनआवर्तनं १२ निर्ऋतिं ३ निर्ऋतिसोमौ १ देवीमसुनीतिं २ पृथिवीद्य्वंतरिक्षसोमपूषस्वस्तीः १ द्यावापृथिव्यौ २ इंद्रद्यावापृथिवीः १ असमातिं ४ इंद्रं १ असमातिं १ अर्थंसुबंधोर्जीविताह्वानरूपं ५ सुबंधोःस्पर्शनहेतुभूतांदेवतां १ रुद्रं २ अश्विनौ २ वास्तोष्पतिरुद्रसृष्टिं ३ रुद्रंवास्तोष्पतिं १ वास्तोष्पत्यग्नी १ अंगिरसः १ इंद्रं ३ अग्निं १ नासत्येंद्रान् १ सोमं १ अग्निं १ आदित्यद्याः १ नाभानेदिष्ठधेनू १ अग्निं १ इंद्राग्नी १ इंद्रं १ मित्रवरुणनाभानेदिष्ठान् १ वरुणं १ मित्रावरुणौ १ वरुणं १ देवान् १ ॥ ५७ ॥ अंगिरसः ६ विश्वान्देवान् १ दानंसावर्णीयं ४ देवान् ८ इंद्राग्निमित्रवरुणभगद्युपृथिवीमरुतः १ द्यां १ देवान् ४ पथ्यास्वस्तिं २ विश्वदेवादितीः १ देवान् २

नराशंसपूषाग्निसूर्यचंद्रमोयमेंद्रवायूषोरात्र्यश्विनः १ अग्निबृहस्पत्यजैकपादहिर्बुध्न्यान् १ पृथिव्यर्यमणौ १ अश्वान् १ वार्ग्विद्रपूष्णः १ एकविंशतिनद्युभुवनस्पतिपर्वताग्निकृशानुवस्त्रतिष्यरुद्रान् २ नदीसरस्वतीसरयुसिंध्वाद्याः १ देवमातृदेवपत्नीत्वष्टिंद्रवाजभगमरुतः १ मरुतः १ मरुदिंद्रादिदेववरुणमित्रान् १ मरुददितीः १ द्यावापृथिव्यौ १ होत्रायज्ञौ १ गयं १ विश्वेदेवादितीः १ अग्नींद्रवरुणमित्रार्यमवायुपूषसरस्वत्यादित्यविष्णुमरुद्द्युसोमरुद्रादितिब्रह्मणस्पतीन् १ इंद्राग्नीषोमान् १ देवान् २ मित्रावरुणौ १ गां १ देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ पर्जन्येंद्रवायुवरुणमित्रार्यमादितिपार्थिवदिव्यांतरिक्षदेवान् १ ऋभुसोमान् १ देवान् १ अश्विनौ १ माध्यमिकवागजैकपात्सिंध्वद्भिश्वदेवसरस्वतीः १ देवान् १ देवानिंद्रज्येष्ठान् १ मरुतः १ इंद्रवस्वादित्यादितिरुद्रमरुत्त्वष्टृदेवपत्नीः १ अदितिद्युपृथिव्यग्नींद्रविष्णुमरुदादित्यवसुरुद्रसवितॄन् १ सरस्वद्वरुणपूषविष्णुवाय्वश्विनः १ यज्ञदेवर्त्विगध्वर्य्वादिद्युपृथिवींद्रान् १ अग्नीषोमौ १ देवान् २ देववातपर्जन्यावोषध्यर्यमाग्निवायुसूर्यान् १ सिंध्वंतरिक्षाजैकपान्मेधाहिर्बुध्न्यदेवान् १ देवान् १ अग्न्यादित्यक्षेत्रपतीन् १ देवान् २ बृहस्पतिं २४ अग्निं १२ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्ती उषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ ज्ञानं ११ ॥ ५८ ॥ देवान् ९ इंद्रं १७ नदीः ९ ग्रावाणः ८ मरुतः १६ अग्निं १४ विश्वकर्माणं १४ मन्युं १४ सोमं ५ सूर्याविवाहं ११ देवान् १ सोमार्कौ १ चंद्रमसं १ विवाहमंत्राशिषः ९ वधूवासःसंस्पर्शनिंदां २ दंपतियक्ष्मनाशं १ सूर्यासावित्रीं १६ ॥ ५९ ॥ इंद्रं २३ अग्निंरक्षोहणं २५ सूर्यमग्निंवैश्वानरंच १९ इंद्रं ४ सोमेंद्रौ १ इंद्रं १३ पुरुषं १६ अग्निं १५ देवान् १ अग्निं ३

अग्मरुदिंद्रान् १ मरुद्वरुणमित्रार्यमेंद्रान् १ इंद्रासूर्यौ १ इंद्रं १ रुद्रं १ बृहस्पतिसोमजाम्यथर्वदेवभृगून् १ द्युपृथिवीनराशंसयमादितित्वष्टृद्रविणोदऋभुरोदसीमरुद्विष्णून् १ अहिर्बुध्न्यसूर्यचंद्रमोद्युपृथिवीः १ पूषापांनपाद्वाय्वश्विनः १ अग्निदेवपत्न्यदितिचंद्रसूर्येंद्रान् १ अंगिरोग्रावेंद्रवस्वदितीः १ द्यावापृथिव्यौ १ देवान् २ अर्यममित्रवरुणदेवजनरुद्रमरुद्गणान् १ सूर्यचंद्रमोहिर्बुध्न्याश्विनः १ मित्रवरुणाश्विनः १ अश्विपूषभगर्भ्वादिब्रह्मादीन् १ इंद्रं १ सवित्रिंद्रमरुतः १ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं १ देवस्तोत्रं १ गोयाच्ञां १ ग्राव्णः १४ ॥६०॥ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वश्याद्यप्सरसः १ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ इंद्राश्वौ १३ ओषधीः २३ बृहस्पतिमित्रवरुणपूषादित्यवस्विंद्रान् १ बृहस्पतिं ३ देवान् २ बृहस्पतिं १ अग्निं ५ इंद्रं १२ इंद्रदेवसवित्रदितीः १ गवादितीः १ इंद्रादिती २ ऋत्विजः १२ द्रुघणं १२ इंद्रं ३ बृहस्पतिं १ इंद्रं ७ देवीमप्वां १ मरुतः १ इंद्रं २२ ॥ ६१ ॥ अश्विनौ ११ दक्षिणां ११ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ आदित्यवरुणवाय्वग्निसोमापाः १ सोमवरुणमित्राग्निबृहस्पतिब्रह्मजायादानानि १ देवबृहस्पतिब्रह्मजायाः १ देवसप्तर्षिबृहस्पतिब्रह्मजायाः १ देवजुहूबृहस्पतीन् १ देवमनुष्यराजबृहस्पतिब्रह्मजायादानानि १ देवबृहस्पतिब्रह्मजायाबार्हस्पत्ययज्ञान् १ अग्निंसमिद्धं १ अग्नितनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्नित्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं ३० अग्न्यादित्यवायुसूर्यरश्मीन् १ अग्निवायुसूर्यान् १ वेदिजायापतिदेवान् १ देवं-

मध्यमस्थानं १ वाचंमाध्यमिकांचपरमात्मछंदःसोमग्रहान् १ यज्ञं २ ब्रह्मसर्वरूपंवाचं १ छंदोयोगधिष्ण्यवागृत्विगिंद्राश्वान् १ सप्ताश्वसूर्यान् १ अग्निं ९ इंद्रं ९ धनान्नदानं ९ अग्निंरक्षोहणं ९ इंद्रं २२ ॥ ६२ ॥ प्रजापतिं १० अग्निं ८ वेनं ८ अग्निं ४ वरुणं १ सोमं १ वरुणापाः २ इंद्रं १ वाचमांभृणीं ८ देवार्यममित्रवरुणान् १ वरुणमित्रार्यम्णः ३ वरुणमित्रार्यममरुद्रुद्रेंद्रान् १ वरुणमित्रार्यम्णः १ वरुणमित्रार्यमादित्यान् १ वसुमित्रवरुणार्यमाग्नीन् १ रात्रिं ८ अग्निं १ इंद्रमरुद्विष्ण्वश्व्यंतरिक्षवायून् १ देवान् २ द्युपृथिव्यहोरात्र्यबोषधिदेवसोमान् १ अग्निं १ इंद्राश्विबृहस्पतिदेवान् १ इंद्रं १ इंद्राग्निवसुरुद्रादित्यान् १ भाववृत्तिं १४ इंद्रं ३ अश्विनौ २ इंद्रं २ द्युभूम्यश्विनः १ मित्रावरुणौ ६ इंद्रं १४ यमं ७ अग्निसूर्यवायून् ७ देवान् १ वातौ १ वातं २ देवमरुद्भूतानि २ अपः १ जिह्वां १ इंद्रं ६ सवितारं ३ विश्वावसुं ३ अग्निं ७ अर्यमभगबृहस्पतिदेववाग्देवीः १ सोमाग्न्यादित्यविष्णुसूर्यब्रह्मबृहस्पतीन् १ इंद्रवायुबृहस्पतीन् १ अर्यमबृहस्पतींद्रवायुविष्णुसरस्वतीसवितॄन् १ अग्निं ९ ॥ ६३ ॥ अश्विनौ ६ इंद्रं ६ सपत्नीबाधनं ६ अरण्यानीं ६ इंद्रं १० सवितारं ५ अग्निं ५ श्रद्धां ५ इंद्रं १० भाववृत्तं ५ अलक्ष्मीनाशनं १ ब्रह्मणस्पतिं २ अलक्ष्मीनाशनं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ इंद्रदेवान् २ इंद्रमरुद्देवान् १ देवान् २ सूर्यं ५ शचीं ६ इंद्रं १० गर्भसमाधानं ६ यक्ष्मनाशनं ६ दुःस्वप्ननाशनं ५ देवान् ३ यमं १ देवान् १ सपत्ननाशनं ५ इंद्रं २ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतींद्रधातृविधातॄन् १ इंद्रं १ वायुं ४ गाः ४ सूर्यं ४ इंद्रं ४ उषसं ४ अभिषिक्तराजस्तुतिं ११ ग्राव्णः ४ ऋभून् १ अग्निं ३ मायाभेदं ३ तार्क्ष्यं ३ इंद्रं ६ धातृसवितृविष्णून् १ धातृसवितृविष्ण्वग्नीन् १ धातृसवितृविष्णुसूर्यान् १ बृहस्पतिं ३ पुत्रकामयजमानाशिषः १ पुत्रकामपत्न्याशिषः १ होत्राशिषः १

विष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातॄन् १ सिनीवालीसरस्वत्यश्विनः १ अश्विनौ १ अदितिं ३ वायुं ३ अग्निं ३ अग्निंजातवेदसं ३ सूर्यं ३ भाववृत्तिं ३ अग्निं १ संज्ञानं ३ ॥ ६४ ॥ इतिशाकलसंहितामंत्रदेवतान्वाधानं ॥

अनुवाकाद्यृग्देवतान्वाधानं ।

श्रीः ॥ अग्निं १ इंद्रंद्विः ३ अग्निं ४ ब्रह्मणस्पतिं ५ कं ६ अग्निंद्विः ८ अग्न्यश्व्युषसः ९ इंद्रं १० अग्निंत्रिः १३ मरुतः १४ अग्निं १५ इंद्रं १६ अश्विनौ १७ इंद्रं १८ अग्निं १९ वायुं २० अग्निं २१ अश्विनौ २२ इंद्रंमरुत्वंतं २३ अ[illegible]नौ २४ अग्निं २५ इंद्रं २६ ब्रह्मणस्पतिं २७ रुद्रं २८ अग्निंद्विः ३० इंद्रंद्विः ३२ अग्निंत्रिः ३५ इंद्रं ३६ ऋभून् ३७ वायुं ३८ अग्निंद्विः ४० इंद्रं ४१ इंद्रसूर्यौ ४२ मरुतः ४३ अश्विनौ ४४ अग्निंद्विः ४६ इंद्रंद्विः ४८ विश्वान्देवान् ४९ अश्विनौ ५० अग्निं ५१ इंद्रं ५२ देवान् ५३ मरुतः ५४ अश्विनौ ५५ इंद्रवायू ५६ इंद्रंचतुः ६० यज्ञयजमानौ ६१ अग्निंद्विः ६३ इंद्रंद्विः ६५ मरुतः ६६ सोमंपवमानंसप्त ७३ अग्निं ७४ सरण्यूः ७५ अपोपोनपातंवा ७६ इंद्रं ७७ रुद्रं ७८ अग्निं ७९ सोमं ८० अग्निं ८१ विश्वान्देवान् ८२ इंद्रं ८३ भाववृत्तिं ८४ इंद्रं ८५ ॥ इत्यनुवाकदेवताःपंचाशीतिः ॥

अनुवाकाद्यृचामृष्यादयः ।

श्रीः ॥ अग्निमीळइत्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाअग्निर्गायत्री १ सुरूपकृत्नुमित्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री २ एंद्रसानसिमित्यस्य वैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ३ अग्निंदूतमित्यस्यकाण्वोमेधातिथिरग्निर्गायत्री ४ सोमानमित्यस्यकाण्वोमेधातिथिर्ब्रह्मणस्पतिर्गायत्री ५

कस्यनूनमित्यस्याजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातःकस्त्रिष्टुप् ६ त्वमग्नेप्रथमइत्यस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपोग्निर्जगती ७ प्रवोयह्व-मित्यस्यघौरःकण्वोग्निर्बृहती ८ अग्नेविवस्वदित्यस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्न्यश्व्युषसोबृहती ९ अभित्यंमेषमित्यस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगती १० नूचित्सहोजाइत्यस्यगौतमोनोधाअग्निर्जगती ११ पश्वानतायुमित्यस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् १२ उपप्रयंतइत्यस्यराहूगणोगोतमो-ग्निर्गायत्री १३ प्रयेशुंभंतइत्यस्यराहूगणोगोतमोमरुतोजगती १४ इमंस्तोममित्यस्यांगिरसःकुत्सोग्निर्जगती १५ इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतय-इत्यस्यांगिरसःकुत्सइंद्रोजगती १६ नासत्याभ्यामित्यस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् १७ कदित्थानॄनित्यस्यदैर्घतमसःकक्षीवानिंद्रस्त्रि-ष्टुप् १८ अग्निंहोतारमित्यस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोग्निरत्यष्टिः १९ आत्वाजुवइत्यस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोवायुरत्यष्टिः २० वेदिषदइत्यस्यौ-चथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगती २१ अबोध्यग्निर्ज्मइत्यस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्विनौजगती २२ कयाशुभेत्यस्यैंद्रइंद्रोमरुत्वांस्त्रिष्टुप् २३ युवोर-जांसीत्यस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् २४ त्वमग्नेद्युभिरित्यस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती २५ योजातएवेत्यस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रि-ष्टुप् २६ गणानांत्वेत्यस्यशौनकोगृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती २७ आतेपितरित्यस्यशौनकोगृत्समदोरुद्रोनिचृत्त्रिष्टुप् २८ सोमस्यमेत्यस्य गाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् २९ प्रवोदेवायेत्यस्यवैश्वामित्रऋषभोग्निरनुष्टुप् ३० इच्छंतित्वेत्यस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ३१ इंद्रं-मतिरित्यस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ३२ इमंमहइत्यस्यवैश्वामित्रोवाच्योवाप्रजापतिरग्निस्त्रिष्टुप् ३३ त्वांह्यग्नइत्यस्यगौतमोवामदेवोग्नि-रष्टिः ३४ भद्रंतेअग्नइत्यस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ३५ यन्नइंद्रइत्यस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ३६ प्रऋभुभ्यइत्यस्यगौतमोवामदेव-ऋभवस्त्रिष्टुप् ३७ अग्रंपिबेत्यस्यगौतमोवामदेवोवायुर्गायत्री ३८ अबोध्यग्निरित्यस्यात्रेयौबुधगविष्ठिरावग्निस्त्रिष्टुप् ३९ प्रवेधसइत्यस्यांगि-

रसोधरुणोग्निस्त्रिष्टुप् ४० महिमहइत्यस्यप्राजापत्यःसंवरणइंद्रस्त्रिष्टुप् ४१ विदादिवइत्यस्यात्रेयःसदापृणइंद्रसूर्यौत्रिष्टुप् ४२ आरुद्रासइ-त्यस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगती ४३ यदद्यस्थइत्यस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ४४ त्वंह्यग्नइत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुप् ४५ त्वम-ग्नेयज्ञानामित्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निर्गायत्री ४६ वृषामहइत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ४७ योरयिवइत्यस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रोनु-ष्टुप् ४८ हुवेवोदेवीमित्यस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ४९ स्तुषेनरेत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप् ५० अग्निंनरइत्यस्यमैत्रा-वरुणिर्वसिष्ठोग्निर्विराळनुष्टुप् ५१ त्वेहयदित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ५२ प्रशुक्रैत्वित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोदेवाविराड्द्विपदा ५३ कईंव्यक्ताइत्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतोविराड्द्विपदा ५४ अपस्वसुरित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ५५ प्रवीरयेत्यस्यमैत्रावरुणिर्व-सिष्ठइंद्रवायूत्रिष्टुप् ५६ माचिदन्यदित्यस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोबृहती ५७ महाँइंद्रोयइत्यस्यकाण्वोवत्सइंद्रोगायत्री ५८ इंद्रःसुतेष्वित्यस्य काण्वोनारदइंद्रउष्णिक् ५९ वयमुत्वामपूर्व्येत्यस्यकाण्वःसोभरिरिंद्रःककुबुष्णिक् ६० योयजातीत्यस्यवैवस्वतोमनुर्यज्ञयजमानौगायत्री ६१ इमेविप्रस्येत्यस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ६२ अग्नआयाहीत्यस्यप्रागाथोभर्गोग्निर्बृहती ६३ योराजेत्यस्यांगिरसःपुरुहन्मेंद्रोबृहती ६४ आनूनइंद्रेत्यस्यकाण्वःकुसीदींद्रोगायत्री ६५ गौर्धयतीत्यस्यांगिरसोबिंदुर्मरुतोगायत्री ६६ स्वादिष्ठयेत्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाःपवमानः सोमोगायत्री ६७ पवस्वदक्षसाधनइत्यस्यागस्त्योदृळ्हच्युतःपवमानःसोमोगायत्री ६८ अयावीतीत्यस्यांगिरसोमहीयुःपवमानःसोमोगायत्री ६९ प्रदेवमच्छेत्यस्यभालंदनोवत्सप्रिःपवमानःसोमोजगती ७० प्रतआशवइत्यस्याकृष्टामाषाःपवमानःसोमोजगती ७१ अस्यप्रेषेत्यस्यमै-त्रावरुणिर्वसिष्ठःपवमानःसोमस्त्रिष्टुप् ७२ सखायआनीत्यस्यकाण्वौपर्वतनारदौद्वेशिखंडिन्यावप्सरसौवऋषिकेपवमानःसोमउष्णिक् ७३

अग्नेबृहन्नित्यस्यास्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ७४ त्वष्टादुहित्रइत्यस्ययामायनोदेवश्रवासरण्यूत्रिष्टुप् ७५ प्रदेवत्रेत्यस्यैलूषःकवषआपोपोनपात्रिष्टुप् ७६ अच्छामइंद्रमित्यस्यांगिरसःकृष्णइंद्रोजगती ७७ इदमित्थेत्यस्यमानवोनाभानेदिष्ठोरुद्रस्त्रिष्टुप् ७८ भद्राअग्नेरित्यस्यवाध्र्यश्वःसुमित्रोग्निर्जगती ७९ सत्येनोत्तभितेत्यस्यसूर्यासावित्रीसोमोनुष्टुप् ८० संजागृवद्भिरित्यस्यवैतहव्योरुणोग्निर्जगती ८१ इंद्रहृह्येत्यस्यवांदनोदुवस्युर्विश्वेदेवाजगती ८२ तमस्यद्यावापृथिवीइत्यस्यवैरूपःशतप्रभेदनइंद्रोजगती ८३ नासदासीदित्यस्यप्रजापतिःपरमेष्ठीभाववृत्तिस्त्रिष्टुप् ८४ शासइत्थेत्यस्यभारद्वाजःशासइंद्रोनुष्टुप् ८५ ॥ इत्यनुवाकाद्यृचामृष्यादयः ॥

वासिष्ठविषयेविशेषः ।

इंद्रोतिभिरितीमंवर्गंवासिष्ठानाधीयीरन्सर्वानुक्रमेवासिष्ठान्प्रतितच्छ्रवणनिषेधमुखेनोपेयभूततदध्ययनप्रतिषेधात् । तथाहि—'अंत्याअभिशापार्थास्तावसिष्ठद्वेषिण्योनवसिष्ठाःशृण्वंति' इति । अत्रभाष्यम्—इंद्रापर्वतेतिसूक्तस्य अंत्याइंद्रोतिभिरित्याद्याश्चतस्रऋचः अभिशापार्थाः । अभिशापोनामाप्रियशंसनरूपोऽर्थः प्रयोजनं यासां । ताश्च वसिष्ठद्वेषकर्त्र्यः । अतो वसिष्ठगोत्रोत्पन्ना न शृण्वंति । लिङर्थेलोटोरूपं । यदिशृणुयुस्तदातेषांशिरःशतधाभिद्येत । तदुक्तंबृहद्देवतायां—'शतधाभिद्यतेमूर्धाकीर्तितेनश्रुतेनवा । तेषांबालाःप्रमीयंते' इतीति । सकलसंहिताध्ययनादिकर्मफलसिद्धिस्त्वेषामेतद्वर्गविकलसंहिताध्ययनादिनैवभवति । अतएवचरणव्यूहे—एकंशतसहस्रंवाद्विपंचाशत्सहस्राधमेतानिचतुर्दशपदानिवासिष्ठानांतद्व्यतिरिक्तानांतुएकंशतेत्यादिचतुर्दशांतानिपदानिगृहीत्वाइंद्रोतिभिरित्याद्येकसप्ततिपदानिमिलित्वेतरेषांपंचाशीतिरितिपदसंख्याविभागःसंगच्छतइतिदिक् ॥

॥ अथऋग्विधानं ॥

श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ ॐ स्वयंभुवेब्रह्मणेविश्वगोप्त्रेनमस्कृत्वामंत्रदृग्भ्यस्तथैव ॥ विवक्षुरस्म्यृग्विधानंपुराणंपुरादृष्टमृषिभिर्मंत्रदृग्भिः ॥ १ ॥ मंत्रेभ्योमंत्रदृग्भ्यश्चसमाम्नायानुपूर्वशः ॥ कर्मणामृषिदृष्टानांविधिंप्रोवाचशौनकः ॥ २ ॥ ऋषिभिर्विविधामंत्रादृष्टादृष्टप्रयोजनाः ॥ प्रयोजनायचोद्दिष्टास्तस्मिंस्तस्मिन्प्रदर्शिताः ॥ ३ ॥ नानार्थानिचकर्माणिशांतिपुष्ट्याश्रयाणिच ॥ सिद्ध्यश्चतपोमूलाःश्रद्धानस्यकुर्वतः ॥ ४ ॥ स्तुत्यादयोयेविकाराःप्रदिष्टास्तथार्थवादाऋक्षुसूक्तेषुचैव ॥ यैर्यैःकामैर्ऋषिभिर्देवताश्चतुष्टूयंतेतान्छृणुष्वोच्यमानान् ॥ ५ ॥ आयुःस्वर्गो द्रविणंसूनवश्चचतुर्विधंप्रोक्तमाशास्यमग्रे ॥ अन्येकामाःशतशःसंप्रदिष्टाःसंस्तुवद्भिर्ऋषिभिर्देवताश्च ॥ ६ ॥ सिद्धामंत्राविविधाब्राह्मणस्य फलंयच्छंतिविधिवत्प्रयुक्ताः ॥ सत्यंतेषांसाधनंसंयमश्चशमस्तितिक्षानसूयादमश्च ॥ ७ ॥ तस्माद्द्विजःप्रशांतात्माजपहोमपरायणः ॥ तपस्यध्ययनेयुक्तोभवेद्भूतानुकंपकः ॥ ८ ॥ क्षत्रियोबाहुवीर्येणतरेदापदमात्मनः ॥ धनेनवैश्यःशूद्रस्तुजपहोमैर्द्विजोत्तमः ॥ ९ ॥ तपसास्वर्गमाप्नोतितपसाविंदतेमहत् ॥ तपोयुक्तस्यसिध्यंतिकर्माणिनियतात्मनः ॥ १० ॥ विद्वेषणंसंवननंविषघ्नंरोगनाशनं ॥ येनयेनार्थमृषिणायदर्थंदेवताःस्तुताः ॥ ११ ॥ ससकामःसमृद्धश्चतेषांतेषांतथातथा ॥ तानिकर्माणिवक्ष्यामिविविधानिचकर्मणां ॥ १२ ॥ पुरश्चरणमादौतुकर्मणांसिद्धिकारकं ॥ स्वाध्यायाभ्यसनस्यादौप्राजापत्यंचरेद्द्विजः ॥ १३ ॥ केशश्मश्रुलोमनखान्वापयित्वाप्लुतःशुचिः ॥ तिष्ठेदहनिरात्रौतुशुचिरासीतवाग्यतः ॥ १४ ॥ सत्यवादीपवित्राणिजपेद्व्याहृतयस्तथा ॥ ॐकाराद्यास्तुताजस्वासावित्रींचतदित्यृचं ॥ १५ ॥ आपोहिष्ठेतिसूक्तंतुशुद्धवत्योऽघमर्षणं ॥ शंवत्यःस्वस्तिमत्यश्चपावमान्यस्तथैवच ॥ १६ ॥ सर्वत्रैतत्प्रयोक्तव्यमादावंतेचकर्मणां ॥

आसहस्रादाशताद्द्वादशांतमथवाजपेत् ॥ १७ ॥ ॐकारंव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रीमथवायुतं ॥ तर्पयित्वाद्भिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताः ॥ १८ ॥ प्रपद्येतविरूपाक्षंरौद्रमंत्रगणंजपन् ॥ अनार्यैर्नचभाषेतनशूद्रैर्नापिगर्हितैः ॥ १९ ॥ नरजस्वलयानार्यापतितैर्नांत्यजैर्नृभिः ॥ नदेवब्राह्मणद्विष्टैर्नाचार्यगुरुनिंदकैः ॥ २० ॥ नमातृपितृविद्विष्टैर्नावमन्येतकंचन ॥ मंगलाचारयुक्तःस्यात्रिरह्नोभ्युदयादपः (?) ॥ २१ ॥ अंतेद्वादशरात्रस्यस्थालीपाकंप्रकल्पयेत् ॥ अग्नयेचाथसोमायतृतीयाचलयोःसह ॥ २२ ॥ वैश्वदेवीचरौद्रीचजुहुयादुत्तरेततः ॥ अवसानस्यपतयेतथानुमतयेपिच ॥ २३ ॥ धन्वंतरयइत्यन्यांगंधर्वाप्सरसामपि ॥ दशमीब्राह्मणस्पत्यापरातुब्रह्मणेस्मृता ॥ २४ ॥ सरस्वत्यैतथाविष्णोरंत्यासौविष्टकृत्यपि ॥ आज्याहुतयएवादौस्थालीपाकेहुतेपुनः ॥ २५ ॥ हुत्वाग्निंतर्पयेद्विद्वान्पितृभ्यश्चप्रकल्पयेत् ॥ ततःशेषंविधानेनशुचिर्भुंजीतवाग्यतः ॥ २६ ॥ कृच्छ्राणामेषसर्वेषांविधिरुक्तोऽनुपूर्वशः ॥ प्राजापत्यातिकृच्छ्रस्यतथासांतपनस्यच ॥ २७ ॥ पराकस्यचकृच्छ्रस्यविधिंचांद्रायणस्यच ॥ एकेनशुद्धिमाप्नोतिद्वाभ्यांपापैःप्रमुच्यते ॥ २८ ॥ त्रिभिःसिध्यंतिमंत्राश्चमुच्यतेचोपपातकैः ॥ चतुर्भिर्भ्रूणहत्यायास्तथैवायाज्ययाजनात् ॥ २९ ॥ पंचभिःपातकैःसर्वैर्दुष्कृतैश्चप्रमुच्यते ॥ तप्तकृच्छ्रेणसर्वाणिपापानिप्रतिबाधते ॥३०॥ चांद्रायणंसहाद्यंतमेभिःकृच्छ्रैःसमंस्मृतं ॥ त्रिभिश्चांद्रायणैःपूतोब्रह्मलोकंसमश्नुते ॥ ३१ ॥ अष्टाभिर्देवताःसाक्षात्पश्येतवरदास्तथा ॥ छंदांसिदशभिर्ज्ञात्वासर्वान्कामान्समश्नुते ॥ ३२ ॥ त्र्यहंप्रातस्त्र्यहंसायंत्र्यहमद्यादयाचितं ॥ त्र्यहंपरंचनाश्नीयात्प्राजापत्यंचरन्द्विजः ॥ ३३ ॥ एकैकंग्रासमश्नीयात्त्र्यहानित्रीणिपूर्ववत् ॥ त्र्यहंचोपवसेदंत्यमतिकृच्छ्रंचरन्द्विजः ॥ ३४ ॥ अमावास्यांनभुंजीतह्येषचांद्रायणोविधिः ॥ कुक्कुटांडप्रमाणंतुग्रासंकुर्यादतंद्रितः ॥ ३५ ॥ गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिःकुशोदकं ॥ एकरात्रोपवासश्चकृच्छ्रःसांतपनःस्मृ-

तः ॥ ३६ ॥ एवमेतत्त्र्यहैर्युक्तंमहासांतपनंविदुः ॥ उपवासस्तुसप्ताहंशिशुसांतपनंस्मृतं ॥ ३७ ॥ तप्तकृच्छ्रंचरन्विप्रोजलक्षीरघृतानि-
लान् ॥ प्रतित्र्यहंपिबेदुष्णान्सकृत्स्नायीसमाहितः ॥ ३८ ॥ नियमस्तुपिबेदापःप्राजापत्यविधिःस्मृतः ॥ यतिकृच्छ्रंवदंत्येतद्द्वहसामपनो-
दनं ॥ ३९ ॥ यतात्मनोऽप्रमत्तस्यद्वादशाहमभोजनं ॥ पराकोनामकृच्छ्रोयंसर्वपापप्रणोदनः ॥ ४० ॥ एकैकंह्रासयेत्पिंडंकृष्णेशुक्लेच
वर्धयेत् ॥ उपस्पृशंस्त्रिषवणमेतच्चांद्रायणंस्मृतं ॥ ४१ ॥ एतमेवविधिंकृत्स्नमाचरेद्यवमध्यमे ॥ शुक्लपक्षादिनियतश्चरंश्चांद्रायणव्रतं
॥ ४२ ॥ चतुरःप्रातरश्नीयाद्विप्रःपिंडान्कृताह्निकः ॥ चतुरोऽस्तमितेसूर्येशिशुचांद्रायणंस्मृतं ॥ ४३ ॥ अष्टावष्टौसमश्नीयात्पिंडान्म-
ध्यंदिनेस्थिते ॥ नियतात्माहविष्यस्ययतिचांद्रायणव्रतं ॥ ४४ ॥ यथाकथंचित्पिंडानांतिस्रोऽशीतीःसमाहितः ॥ मासेनाश्नन्हविष्यस्यचं-
द्रस्यैतिसलोकतां ॥ ४५ ॥ एतद्रुद्रास्तथादित्यावसवश्चाचरन्व्रतं ॥ सर्वेकुशलमोक्षायमरुतश्चतुर्भिःसह ॥ ४६ ॥ यावकःसप्तरात्रेणपा-
तव्योनियतात्मना ॥ स्थानासनत्रिषवणैर्जपतापावमान्यृचः ॥४७॥ एकैकंसप्तरात्रेणपुनातिविधिवत्कृतः ॥ त्वगसृक्पिशितास्थीनिमेदोमज्जा-
नमेवच ॥ ४८ ॥ एकैकंसप्तरात्रंतुत्वगादीनांविशोधनं ॥ एभिर्व्रतैर्विपूतात्माकुर्यात्कर्माण्यतंद्रितः ॥ ४९ ॥ इष्यन्कामांस्ततःसर्वानवाप्नो-
तिनसंशयः ॥ कणपिण्याकतक्राणामेकैकंशोधनंभवेत् ॥ ५० ॥ शुद्धात्माकर्मकुर्वीतसत्यवादीजितेंद्रियः ॥ एवंशुद्धस्यकर्माणिमंत्रैर्वक्ष्या-
मितद्यथा ॥ ५१ ॥ त्रिरात्रमेवोपवसेदादितःसर्वकर्मणां ॥ त्रीणिनक्तानिवाकुर्यात्ततःकर्मसमारभेत् ॥ ५२ ॥ नित्यप्रयोगिणांचैवप्रयो-
गादौव्रतंत्र्यहं ॥ उपरिष्टादुपवसेत्कृत्वावासांनिपातिकं ॥ ५३ ॥ आयुष्याण्येवकर्माणिमंत्रयुक्तःसमारभेत् ॥ शंवत्यःस्वस्तिमत्यश्चजपेत
त्रिवृताऋचः ॥ ५४ ॥ अरण्येवोदितेसूर्येदिशंप्राप्यापराजितां ॥ प्राचीमथोत्तरांवापिशुचौदेशेसमाहितः ॥ ५५ ॥ सवासाःसशिरस्को-

प्सुस्नात्वाभ्युक्ष्यजपेद्विजः ॥ शुद्धवत्यस्तथांब्वत्यःपावमान्योऽघमर्षणं ॥ ५६ ॥ एवंत्रिराप्लुत्यशुचिःप्राणायामान्समाचरेत् ॥ त्रीन्षडष्टौ द्वादशवाषोडशाष्टादशापिवा ॥ ५७ ॥ आशताद्वायमेत्प्राणान्जपन्ब्रह्माघमर्षणं ॥ यावद्वामनसस्तुष्टिस्तावत्प्राणान्समायमेत् ॥ ५८ ॥ यथायथामनस्तस्यदुष्कृतंकर्मगर्हति ॥ तथातथाशरीरंतत्तेनाधर्मेणमुच्यते ॥ ५९ ॥ प्राणायामैर्दग्धदोषःशुक्लांबरधरःशुचिः ॥ यथाविध्यपआचम्यआरोहेद्दर्भप्रस्तरं ॥ ६० ॥ पवित्रपाणिःकृत्वातूपस्थंवेदक्षिणोत्तरं ॥ दिशोरेवांतरंप्रेक्ष्यानिमिषंछाद्यचक्षुषी ॥ ६१ ॥ ॐकारं व्याहृतीस्तिस्रःसावित्रींचतदित्यृचं ॥ मनसैताअनुद्रुत्यवेदादिंसमुपक्रमेत् ॥ ६२ ॥ मंद्रमेवपठेत्प्रातरुच्चैर्मध्यंदिनेपठेत् ॥ सोच्चैरेवापराह्णेतुसंध्याकालउपारमेत् ॥ ६३ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायत्रिराप्लुत्यपठेद्विजः ॥ मध्यमांवृत्तिमास्थायनद्रुतांनविलंबितां ॥ ६४ ॥ पूर्वांसंध्यांजपंस्तिष्ठेदुपासीतचपश्चिमां ॥ नचांतराव्याहरेतविरमेद्वाकथंचन ॥ ६५ ॥ विरमेद्ब्राह्मणेप्राप्तेकामंतेनतुसंवदेत् ॥ शूद्रंदृष्ट्वैवसंप्राप्तंनाधीयीतकथंचन ॥ ६६ ॥ आग्नेयंसूक्तमाद्यंतुमुख्यंब्रह्मर्षिसंमतं ॥ रायस्पोषंधुरंधन्यंजपन्विप्रोऽर्थमाप्नुयात् ॥ ६७ ॥ ऋषिंसर्वमिदंजप्त्वा सपुत्रंनियतःशुचिः ॥ संहिताफलमाप्नोतिऋग्वेदस्यनसंशयः ॥ ६८ ॥ एकादशगुणंह्येतज्जपन्ब्रह्मसनातनं ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिपापैश्च परिमुच्यते ॥ ६९ ॥ अनश्नन्संहितामेतांप्रातःप्रातर्दिनेदिने ॥ आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यनामयान् ॥ ७० ॥ एतद्ब्रह्मजपन्शूद्रान्नेक्षेतान्यांश्चतद्विधान् ॥ प्रेक्ष्याचम्योदकंपूतःपश्येद्वामग्निभास्करौ ॥ ७१ ॥ मंद्रंजपोदशगुणउपांशुस्याच्छतान्वितः ॥ सहस्रंमानसंविद्यादेषजप्यविधिःस्मृतः ॥ ७२ ॥ आदावेवतुसावित्र्याकर्मकुर्वीतशांतये ॥ पुष्ट्येधनलाभायपशुकामायभूतये ॥ ७३ ॥ एषाहिसंहिता देवैःसर्वब्रह्ममयीनिचृत् ॥ उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥ ७४ ॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुवर्तिचैतया ॥ सर्वकामसमृद्ध्यर्थंपरब्र-

ह्मेदमुच्यते ॥ ७५ ॥ एषैवप्रतिलोमोक्तापच्छःशत्रुविनाशिनी ॥ अक्षरप्रतिलोमेयमाभिचारेषुशस्यते ॥ ७६ ॥ अक्षरप्रतिलोमेयंयस्मि-न्युज्येतकर्मणि ॥ तदमोघंविजानीयादेतद्वैब्रह्मणोबलं ॥ ७७ ॥ व्याघातकेध्मसमिधोह्यक्षरप्रतिलोमया ॥ जुहुयात्सार्षपंतैलंवैभीतक-कृतस्रुचः ॥ ७८ ॥ यइच्छेत्पीडनंशत्रोरपिवोच्चाटनंपुनः ॥ पच्छःसंपीडयेच्छत्रून्वर्णशश्चप्रमापयेत् ॥ ७९ ॥ इतिपरिभाषा ॥ ॥ ऋग्वेदाद्यस्यसूक्तस्यविधिंवक्ष्याम्यतःपरं ॥ यथाऋषिर्मधुच्छंदाःकर्मैतेनाकरोत्पुरा ॥ ८० ॥ शिरसाधारयेदग्निंनियतःपरिवत्सरं ॥ चतु-र्थप्राणकालीयोहुतशिष्टमदन्हविः ॥ ८१ ॥ जुहूंत्रिरुपतिष्ठंश्चसत्यवादीदिनेदिने ॥ व्रतकालेतुसंप्राप्तआग्नेयंनिर्वपेच्चरुं ॥ ८२ ॥ अन-ग्नोध्यानमात्रोऽग्निर्व्रतांतेऽस्योपतिष्ठति ॥ दहेयमितियंचेच्छेत्तंदहत्येवपावकः ॥ ८३ ॥ अप्स्वप्यग्निर्ज्वलत्येवतद्व्रतस्यमहात्मनः ॥ समर्धय-तितंचेष्टैःकामैर्वह्निःप्रयत्नतः ॥ ८४ ॥ अतःपरंतृचाःसप्तवाय्वाद्यायेप्रकीर्तिताः ॥ तान्जपन्प्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥ ८५ ॥ मेधातिथावृषौपुनःसदसस्पतिमित्यृचं ॥ मेधाकामोजपेन्नित्यंजुहुयाच्चाज्यमेतया ॥ ८६ ॥ स्योनेतिपृथिवींनित्यंस्नात्वाविप्रःशुचिर्जपेत् ॥ विंदतेमहतींभूमिमसपत्नामकंटकां ॥ ८७ ॥ इदंविष्णुरितीमाभिःपंचभिःश्राद्धकर्मणि ॥ अंगुष्ठमन्नेऽवगाह्येत्तेनरक्षांसिबाधते ॥ ८८ ॥ अंगुष्ठमात्रोभगवान्विष्णुःपर्यटतेमहीं ॥ राक्षसानांवधार्थायतच्छ्राद्धेप्रहरिष्यति ॥ ८९ ॥ अक्षय्यंचभवेदन्नंश्रद्धाभक्तिसमन्वितं ॥ तस्मा-च्छ्राद्धेषुसर्वेष्वप्यंगुष्ठग्रहणंस्मृतं ॥ ९० ॥ सप्तजन्मकृतंपापंकृत्वाचाभक्ष्यभक्षणं ॥ तद्विष्णोरित्यपांमध्येसकृज्जप्त्वाविशुध्यति ॥ ९१ ॥ अंबयोयंतियाःप्रोक्तानवर्चस्त्वाभिषेचनीः ॥ आयुष्यस्ताःपरिप्रोक्ताभैषज्यःपापमोचनीः ॥ ९२ ॥ शुनःशेपमृषिंबद्धःसंनिरुद्धोथवाजपेत् ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योगदीचाप्यगदोभवेत ॥ ९३ ॥ यइच्छेच्छाश्वतान्कामानिंद्रात्प्राप्स्येपुरंदरात् ॥ सषोडशभिरेवर्ग्भिरिंद्रंस्तूयाद्दिनेदिने

॥ ९४ ॥ हैरण्यस्तूपइंद्रस्यसूक्तंकर्माभिसंस्तवं ॥ तज्जपन्प्रयतःशत्रूनयत्नात्प्रतिबाध्यते ॥९५॥ आकृष्णेनेत्यृचात्वेवयोनित्यंसूर्यमर्चति ॥ प्रातर्मध्येऽस्तगंवापिसजीवेदगदःसुखी ॥ ९६ ॥ आकृष्णेनेत्यृचंत्वेतांध्यायन्निशिदिवौकसः ॥ अग्नौहुत्वैतयाचाज्यंदीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ ९७ ॥ येतेपंथाइतीमांतुसावित्रीमध्वगोऽभ्यसेत् ॥ स्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वानंगृहांश्चाप्नोत्यनामयान् ॥ ९८ ॥ संपूषन्नितियत्सूक्तंघौरःकण्वोजगावृषिः ॥ अध्वन्यमेतद्विज्ञेयंपरिपंथ्यपसेधनं ॥ ९९ ॥ रौद्रीभिःषड्भिरीशानंतुष्टूयाद्योदिनेदिने ॥ सनारीसहितःशांतिंशंकरात्प्राप्नुयात्सदा ॥ १०० ॥ एतेनैवषळर्चेनजुहुयादाज्यमन्वहं ॥ चरुंचकल्पयेद्रौद्रंभूतिकामोऽथपर्वसु ॥ १ ॥ उदित्युद्यंतमादित्यमुपतिष्ठेद्दिनेदिने ॥ हृद्रोगनाशनंह्येतत्परमारोग्यवर्धनं ॥ २ ॥ द्विषंतमित्यथार्धर्चंयंद्विष्यात्तंजपन्स्मरेत् ॥ आगस्कृत्सप्तरात्रेणविद्वेषमधिगच्छति ॥ ३ ॥ रोगैर्गृहीतोरोगीचप्रस्कण्वस्योत्तमंतृचं ॥ आरोग्यमेतत्प्रयतोजपेन्नित्यमनेकशः ॥ ४ ॥ उत्तमस्तस्यचार्धर्चोद्विषद्वेषइतिस्मृतः ॥ यंद्विष्यात्तमभिध्यायेद्दृष्ट्वाचैनंजपेदिदं ॥ ५ ॥ आगस्कृच्चेत्रिरात्रेणविद्वेषंसंनियच्छति ॥ उदयत्यायुरक्षय्यंतेजोमध्यंदिनेजपन् ॥ ६ ॥ अस्तंव्रजतिसूर्येतुद्विषंतंप्रतिबाध्यते ॥ ओजस्तेजस्तथारोग्यंद्विषद्वेषंप्रकीर्तितं ॥ ७ ॥ नवपश्चेतिसूक्तानियानिगर्भेपराशरः ॥ अरातीनां हरेत्प्राणान्छत्रूंश्चैवनियच्छति ॥ ८ ॥ सौपर्णानिपवित्राणिसूक्तान्येकादशाभ्यसेत् ॥ वांछन्पुत्रान्पशून्वित्तंस्वर्गमायुरनंधतां ॥ ९ ॥ आध्यात्मिकीःकइत्येताजपंस्तुसुसमाहितः ॥ प्राप्नुयात्सपरंधामविश्वंज्योतिःसनातनं ॥ ११० ॥ आनोभद्रीयमायुष्यंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥ मुमूर्षुरपिजप्त्वैतद्दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ ११ ॥ पितॄणांश्राद्धकालेतुमध्वित्येतत्तृचंपठेत् ॥ अघोराःपितरस्तस्यविशंतिज्योतिरुत्तमं ॥ १२ ॥ त्वंसोमेतिचसूक्तेनपश्येच्चंद्रमुपोदितं ॥ उपतिष्ठेत्समित्पाणिर्मासिमासिनवंनवं ॥१३॥ तन्मासंतस्यदुःखंहिनजातुत्रिविधंभवेत् ॥ गौतमेन

पुराद्दृष्टंमृत्योर्नाशनमात्मनः ॥ १४ ॥ उद्यंतमुपतिष्ठेतपूर्णेचैतत्समाहितः ॥ वासांस्यपिसविंदेतचंद्रस्यैतिसलोकतां ॥ १५ ॥ धनकामो जपेन्नित्यमेताइतितुनित्यशः ॥ स्नात्वाशुचिस्तुनियतइष्टंधनमवाप्नुयात् ॥ १६ ॥ आयुरीप्सन्निसमितिकौत्संसूक्तंसदाभ्यसेत् ॥ आज्या-हुतीश्चजुहुयात्प्रत्यृचंवाग्यतःशुचिः ॥ १७ ॥ जपेदाप्लुत्यनियतःससाक्षादापदंतरेत् ॥ अपनःशोशुचदितिस्नात्वामध्यंदिनेरवौ ॥ १८॥ शुचिकामोजिताहारःप्रत्यृचंजुहुयाद्घृतं ॥ समिधोऽन्वहमिष्टौवासूक्तमेतदघापहं ॥ १९ ॥ यथामुंजादिवेषीकांतथापापात्प्रमुच्यते ॥ जात-वेदसइत्यादिसदास्वस्त्ययनेजपेत् ॥ १२० ॥ दुर्गेपथिप्रयातस्यनास्यारिभ्योभयंभवेत् ॥ राजकार्येश्वयूथेवाअभिशस्तोऽप्यनेकधा ॥ २१ ॥ अशक्तोऽप्रतिभाकार्येभयेप्राणांतिकेथवा ॥ जातवेदसइत्येतांजपंस्तेभ्यःप्रमुच्यते ॥ २२ ॥ सिषाधयिषुरर्थंतुप्रस्थितोमनसाजपेत् ॥ सिद्धार्थःस्वस्तिमानेतिप्रमीयेतनचाध्वनि ॥ २३ ॥ कृतार्थःस्वगृहान्गच्छन्नेतामेवसदाभ्यसेत् ॥ उदितेसवितर्येतांजपेदस्तंगतेतथा ॥ २४ ॥ अहःस्वस्त्ययनंप्रातारात्रिस्वस्त्ययनंनिशि ॥ व्युष्टायांचजपेन्नित्यमेतांदुःस्वप्ननाशिनीं ॥ २५ ॥ प्रमंदिनेप्रसूयंत्यांजपेद्ग-र्भप्रमोचनीं ॥ इंद्रंचमनसाध्यायेन्नारीगर्भंप्रमुंचति ॥ २६ ॥ आपत्सुसर्वकामोवात्रितंनित्यंजपेद्दृषिं ॥ जपन्निंद्रमितिस्नातोवैश्वदेवंतुसप्तकं ॥ २७ ॥ मुच्यतेजुहुयादाज्यंविश्वस्मादेवसोंऽहसः ॥ शंतातीयंपरंसूक्तंपंचविंशकमुत्तमं ॥ २८ ॥ नासत्यौतुनमस्कृत्यपरामृद्धिमवाप्नु-यात् ॥ घर्मसंस्तवनंसूक्तंसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ २९ ॥ इमाइतिजपेच्छश्वद्रौद्रसूक्तंद्विजःशुचिः ॥ आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यना मयान् ॥ १३० ॥ वीतेष्वपत्यगोष्ठेषुदुःस्वप्नेतित्र(?)मात्मनः ॥ मानोमहांतमित्याभ्यांत्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ ३१ ॥ औदुंबरीश्चजुहुयाद्द धिमध्वाज्यसंस्कृताः ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यमादावंतेचकर्मणां ॥ ३२ ॥ ऊर्ध्वबाहुस्तुसूक्तेनतुष्टावशतशोभवं ॥ छित्त्वासर्वान्मृ

त्युपाशान्जीवेद्रोगैर्विवर्जितः ॥ ३३ ॥ तिष्ठन्नुद्यंतमादित्यंसमित्पाणिःशुचिःसदा ॥ चित्रमित्युपतिष्ठेतसूक्तेनानेनभास्करं ॥ ३४ ॥
अतिस्तवेनचैतेननित्यंमध्यंदिनेरविं ॥ गृणानोपोहतेरिप्रंप्राप्नोतिचधनायुषी ॥ ३५ ॥ अधःस्वप्नस्येतिजपेत्प्रातःप्रातर्दिनेदिने ॥ दुःस्वप्नं
नुदतेक्षिप्रंनचास्याभोजनाद्भयं ॥ ३६ ॥ उभेपुनामीतिपरारिपुघ्न्यस्तुप्रकीर्तिताः ॥ ताजपन्हंतिरक्षांसिसपत्नांश्चनियच्छति ॥ ३७ ॥
निवर्त्यपंचयज्ञांश्चहुत्वाचाग्निंकृताह्निकः ॥ येदेवासोदिव्यनयाजपन्कामाऩवाप्नुयात् ॥ ३८ ॥ इंद्राविष्णूनमस्कृत्यविष्णोर्नुकमितित्रिभिः ॥
समित्पाणिःशुचिर्भूत्वोपतिष्ठेत्तुदिनेदिने ॥ ३९ ॥ धर्मंबुद्धिंधनंपुत्रानारोग्यंधर्मवर्धनं ॥ प्राप्नोतिचपरंस्थानंज्योतीरूपंसनातनं ॥ १४० ॥
आततायिनमायांतंदृष्ट्वाव्याघ्रमथोवृकं ॥ नमागरन्नितिजपंस्तेभ्यएवप्रमुच्यते ॥ ४१ ॥ त्रिरात्रोपोषितोरात्रौजपेदासूर्यदर्शनात् ॥ आप्लु-
त्यप्रयतःसौरीरुपतिष्ठेद्दिवाकरं ॥ ४२ ॥ पश्यंतितस्करानैनंनचान्येपापवृत्तयः ॥ एकशतानित्रायेततस्करेभ्यश्चरन्पथि ॥ ४३ ॥ स्तेयं
कृत्वाद्विजोमोहात्त्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ सूक्तंजप्त्वास्यवामीयंक्षिप्रंमुच्येतकिल्बिषात् ॥ ४४ ॥ ज्ञातिपुत्रसुहृन्मित्रैर्यश्चराज्यंचिकीर्षति ॥
नित्यंसनियतोभूत्वासूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ ४५ ॥ कयाशुभेतिपैशुन्यंकृत्वाचार्यनृपद्विजैः ॥ श्रुत्वापरंरहस्यंतुगुरोरप्याहशौनकः ॥ ४६ ॥
इमंनुसोममित्येतेद्वेऋचौप्रयतोजपेत् ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिनकिंचित्पातकंभवेत् ॥ ४७ ॥ पितुंन्वित्युपतिष्ठेतनित्यमन्नमुपस्थितं ॥ पूज-
येदशनंनित्यंभुंजीयादविकुत्सितं ॥ ४८ ॥ नास्यस्यादन्नजोव्याधिर्विषमप्यन्नतामियात् ॥ विषंचपीत्वैतत्सूक्तंजपेतविषनाशनं ॥ ४९ ॥
नावाग्यतस्तुभुंजीतनाशुचिर्नजुगुप्सितं ॥ दद्याच्चपूजयेच्चैवजुहुयाच्चशुचिःसदा ॥ १५० ॥ क्षुद्भयंनास्याकिंचित्स्यान्नान्नजंव्याधिमाप्नुयात् ॥
उत्पथप्रतिपन्नोयोभ्रष्टोवाविपथःक्वचित् ॥ ५१ ॥ पंथानंप्रतिपद्येतकृत्वावाकर्मगर्हितं ॥ अग्नेनयेतिसूक्तेनप्रत्यृचंजुहुयाद्घृतं ॥ ५२ ॥

जपंश्चप्रयतोनित्यमुपतिष्ठेतचानलं ॥ स्नात्वाजपेदनर्वाणंनमस्कृत्यबृहस्पतिं ॥ ५३ ॥ वीरान्धनंचप्राप्नोतिसुश्लोक्यांकीर्तिमृच्छति ॥
कंकतोनेतियत्सूक्तंविषार्तःप्रयतोजपेत् ॥ ५४ ॥ विषंनक्रमतेचास्यसर्पाद्दृष्टिविषादपि ॥ यत्कीटलूतासुविषंदंष्ट्रिवृश्चिकजंचयत् ॥ ५५ ॥
मौलंचकृत्रिमंचैवजपन्सर्वंव्यपोहति ॥ धर्मबुद्धिंधनंपुत्रान्सौभाग्यंधनवर्धनं ॥ ५६॥ आरोग्यंपुष्टिमायुष्यंपशून्विद्यांमहद्यशः ॥ त्रिरात्रोपो-
षितःस्नातःप्रयतश्चरितव्रतः ॥ ५७ ॥ प्राणायामशतंकृत्वोपतिष्ठेतशतक्रतुं ॥ एकाहंकरसंयुक्तःपादौसंधायवाग्यतः ॥ ५८ ॥ योजातइ-
तिसूक्तेनऋषिंगृत्समदंस्मरन् ॥ शतकृत्वोजपेदिंद्रमिंद्रश्रेष्ठानिचांततः ॥ ५९ ॥ एकाहाल्लभतेवित्तंद्व्यहात्सिद्धिमनुत्तमां ॥ अहोभि-
स्त्रिभिरारोग्यंचतुर्भिरशनंबहु ॥ १६० ॥ पंचभिर्ब्रह्मवर्चस्यंषड्भिरायुःसुखावहं ॥ सप्तभिस्तनयान्पुष्टिमष्टभिःप्राप्नुयात्सदा ॥ ६१ ॥
प्रियोभवतिचेंद्रस्यप्रियंधामसगच्छति ॥ रिपुघ्नंदस्युशमनंरायस्पोषकरंपरं ॥ ६२ ॥ गणानामितियत्सूक्तंतज्जपेत्सुखवर्धनं ॥ संध्ययोः
प्रयतस्त्वेतज्जपेन्नित्यंबृहस्पतिं ॥ ६३ ॥ उपतिष्ठेतसूक्तेनसर्वकामसमृद्धये ॥ योमेराजन्नितीमांतुदुःस्वप्नशमनीमृचं ॥ ६४ ॥ जस्वाना-
शयतिक्षिप्रंदुःस्वप्नंब्राह्मणःशुचिः ॥ अहोरात्रमुपोष्यैकंनियतोब्रह्मवित्तमः ॥ ६५ ॥ प्रजार्थंजुहुयादाज्यंचरुंवापयसिश्रृतं ॥ राकामहमि-
तीमाभिःषष्ठ्याशुक्लस्यपंचभिः ॥ ६६ ॥ हविःशेषंस्वयंप्राश्यविंदतेमहतींप्रजां ॥ व्याधिनायोऽभिभूतःस्याद्घोरेणप्राणहारिणा ॥ ६७ ॥
चतुर्दशीमुपोष्यैकांकृष्णस्यजुहुयाच्चरुं ॥ आतेसूक्तेनरौद्रेणप्रत्यृचंवाग्यतःशुचिः ॥ ६८ ॥ पूर्वमाज्याहुतीर्हुत्वाअथोपस्थायशंकरं ॥
हविःशेषेणवर्तेतएकांतरमतंद्रितः ॥ ६९ ॥ पूर्वेमासिजयेन्मृत्युंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥ अभिशस्येतयोमोहात्कुर्याद्वाकर्मगर्हितं ॥ १७० ॥
स्नात्वाभुंजन्जपेदप्सुअंबीत्यृचमतंद्रितः ॥ अध्वनिप्रस्थितोयस्तुपश्येच्छकुनिमुत्थितं ॥ ७१ ॥ अप्रशस्तंप्रशस्तंवास्थित्वेक्ष्यप्रयतोजपेत् ॥

कनिक्रदद्द्विसूक्ताभ्यामुपतिष्ठेत्कृतस्वरं ॥ ७२ ॥ शकुनिंवायसंवापिमृगंदंष्ट्रिणमेववा ॥ अथद्दष्ट्वैवजप्तव्यमेतत्तस्करमोहनं ॥ १७३ ॥
इत्यृग्विधानेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ कल्याणवादीवान्योवानवारौतिनदृश्यते ॥ जपेदेवनमस्कृत्यसिद्धार्थःसंनिवर्तते ॥ ७४ ॥
नतस्यास्तिभयंकिंचिद्दस्युभ्योऽध्वनिनक्वचित् ॥ तरत्यपिचदुर्गाणिस्वस्तिमांश्चसुखीभवेत् ॥ ७५ ॥ यस्यभुक्तंनजीर्येतनतिष्ठेद्वाकथंचन ॥
ध्यात्वासोंऽतरमन्नस्याग्निरसीत्यृचंजपेत् ॥ ७६ ॥ विश्वामित्रस्यसंवादंनद्यतिक्रमणेजपेत् ॥ आप्लुत्याचम्यविधिवदुदकस्यांजलिंक्षिपेत्
॥ ७७ ॥ नमःस्रवन्त्यइत्येतद्योनित्यंहिसमाचरेत् ॥ तंनद्यःस्रोतसःपांतिस्वंपुत्रमिवमातरः ॥ ७८ ॥ भयंचास्यनविद्येतनदीतीरेवनेष्वपि ॥
जलचरेभ्योभूतेभ्यःशीतोष्णैर्नचबाध्यते ॥ ७९ ॥ पूर्णांतितीर्षुःसरितंरमध्वमितिसंस्मरेत् ॥ ओष्वित्यृचमपांमध्येजपेद्योवैनदींतरन्
॥ १८० ॥ सशीघ्रंतीरमाप्नोतिगाधंवाविंदतेद्विजः ॥ युक्तेनैवरथेनाशुयोपांपारंतितीर्षति ॥ ८१ ॥ उद्वऊर्मिरितीमांतुजपेतनियतःस्वयं ॥
अध्वानंप्रस्थितश्चैवमामंद्रैरितिसंस्मरेत् ॥ ८२ ॥ कार्याण्यशेषतःकृत्वापुनरायातिवैगृहं ॥ अदातारंसुपुष्ट्यार्थेसर्वदाविष्टचेतनं ॥ ८३ ॥
हत्वातद्धनमन्विच्छन्किंतेकृण्वंत्यृचंजपेत् ॥ इंद्रापर्वतेतिसूक्तमायुष्यंद्राविणंस्मृतं ॥ ८४ ॥ वागिंद्रियप्रमूढोयोनविद्यांप्रतिपद्यते ॥ इंद्रि-
यार्थान्यथार्थान्वायोनवेत्तिकथंचन ॥ ८५ ॥ विद्यावाधिगतायस्यप्रणश्येतपुनःपुनः ॥ ससर्परीरृचौजस्वाद्यौमासौप्रतिपद्यते ॥ ८६ ॥
अनसासंप्रयातस्तुस्थिरौगावावितिस्मरेत् ॥ चतस्रःकुशलेनैतिसिद्धार्थःस्थिरयानगः ॥ ८७ ॥ यानाक्षमपभग्नंतंदृष्ट्वादुर्गपथिद्विजः ॥
अभिव्ययस्वेतिजपेदृचमक्षबलंदधत् ॥ ८८ ॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांत्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ दक्षिणप्रवणेदेशेश्मशानस्थःसमाहितः ॥ ८९ ॥
रक्तोष्णीष्यसिपाणिश्चबैल्वकेध्मोऽनिलाशनः ॥ सप्ताहंजुहुयात्तैलंसार्षपंलवणान्वितं ॥ १९० ॥ समिधोराजवृक्षस्यवसिष्ठद्वेषिणीःपठन् ॥

यंद्विष्यात्तस्यकृत्वातुशम्याकेनाकृतिंनिशि ॥९१ ॥ अधिष्ठायचतांकुर्याद्दग्भिश्चतसृभिर्द्विजः ॥ उद्दिश्यनामहोमोयंसप्तरात्रंनजीवति ॥९२॥ वसिष्ठानांततोहंतिब्रह्मतत्कुशिकोदितं ॥ नास्यकश्चिदवध्योऽस्तिजपतोजुह्वतोपिवा ॥ ९३ ॥ द्वाविंशकंजपेत्सूक्तमाध्यात्मिकमनुत्तमं ॥ पर्वसुप्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥ ९४ ॥ बृहस्पतिमजाश्वंसवितारंबभ्रुमेवच ॥ ऋतावृतौदिनेदिनेत्यृचैःपंचभिरन्वहं ॥ ९५ ॥ बृहस्पतइतिपंचाहंप्रत्यृचंजुहुयाद्धृतं ॥ हुत्वाग्निमर्चयित्वातुगंधमाल्यैःसुधूपकैः ॥ ९६ ॥ एतावद्देवताःपंचकामैरर्चतिपंचभिः ॥ रत्नैरपत्यैः पशुभिर्मखैर्दीर्घेणचायुषा ॥ ९७ ॥ अथवेदादिगीतायाःप्रसारजननंविधिं ॥ गायत्र्याःसंप्रवक्ष्यामिधर्मकामार्थमोक्षदं ॥ ९८ ॥ नित्यैनैमित्तिकेकाम्येत्रितयेतुपरायणं ॥ गायत्र्याश्चपरंनास्तिइहलोकेपरत्रच ॥ ९९ ॥ मेध्यान्नमितभुङ्मौनीत्रिःस्नानार्चनतत्परः ॥ जपेल्लक्षत्रयंधीमाननन्यमानसक्रियः ॥ २०० ॥ कर्मभिर्योजयेत्पश्चात्क्रमशःस्वेच्छयापिवा ॥ यावत्कार्यंनकुर्वीतनलोपेत्तावत्तद्व्रतं ॥ १ ॥ आदित्यस्योदयेस्नात्वासहस्रंप्रत्यहंजपेत् ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यंधनंचलभतेध्रुवं ॥ २ ॥ त्रिरात्रोपोषितःसम्यग्घृतंहुत्वासहस्रशः ॥ सहस्रंलाभमाप्नोतिराहुसूर्यसमागमे ॥ ३ ॥ पालाशसमिधांचैवघृताक्तानांहुताशने ॥ सहस्रंलाभमाप्नोतिराहुसूर्यसमागमे ॥ ४ ॥ हुत्वातुखादिरंवह्नौसघृतंरक्तचंदनं ॥ सहस्रंहेमचाप्नोतिराहुचंद्रसमागमे ॥ ५ ॥ रक्तचंदनमिश्रंतुसघृतंहव्यवाहने ॥ हुत्वागोमयमाप्नोतिसहस्रंगोधनंद्विजः ॥ ६ ॥ यस्यास्तुगोर्गोमयेनगुटिकानांसहस्रशः ॥ हुत्वातांगामवाप्नोतिघृताक्तानांहुताशने ॥ ७ ॥ यवैरश्वांस्तिलैर्गजान्महिषीर्यावकैस्तथा ॥ शालितंडुलहोमेनकन्यालाभमवाप्नुयात् ॥ ८ ॥ जातीचंपकरक्तार्ककुसुमानांसहस्रशः ॥ हुत्वावस्त्राण्यवाप्नोतिघृताक्तानांहुताशने ॥ ९ ॥ सूर्यबिंबेजलमध्येतोयंहुत्वासहस्रशः ॥ सहस्रंप्राप्नुयाद्धैमंरौप्यमिंदुमयेहुते ॥ २१० ॥ अलक्ष्मीपापसंयुक्तोमलव्याधिविनाशकैः ॥

मुच्येत्सहस्रजप्तेनस्नायाद्यस्तुजलेनवै ॥ ११ ॥ यांदिशंसप्तजप्तेनलोष्टेनसंप्रचारयेत् ॥ चौराग्निमारुतोत्थानिभयानिनभवंतिवै ॥ १२ ॥ क्षीराहारोजपेल्लक्षमपमृत्युंव्यपोहति ॥ घृताशीप्राप्नुयान्मेधांबहुविज्ञानसंचयं ॥ १३ ॥ हुत्वावेतसपत्राणिघृताक्तानिहुताशने ॥ लक्षाद्व-र्षापयद्देवंसार्वभौमंनसंशयः ॥ १४ ॥ लक्षेणभस्महोमस्यकृत्वाह्युत्तिष्ठतेजलात् ॥ आदित्याभिमुखःस्थित्वानाभिमात्रेजलेशुचिः ॥ १५ ॥ तिलानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ सर्वकामसमृद्धात्मापरंस्थानमवाप्नुयात् ॥ १६ ॥ यवानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ सर्वका-मसमृद्धात्मापरंस्थानमवाप्नुयात् ॥ १७ ॥ घृतस्याहुतिलक्षेणसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ पंचगव्याशनोलक्षंजपन्जातिस्मरोभवेत् ॥ १८ ॥ तदेवह्यनलेहुत्वाप्राप्नोतिबहुशोधनं ॥ अन्नाद्यहवनान्नित्यमन्नाद्यंचभवेत्सदा ॥ १९ ॥ जुहुयात्सर्वसाध्यानामाहुत्ययुतसंख्यया ॥ रक्त-सिद्धार्थकान्हुत्वासर्वान्साधयतेरिपून् ॥ २२० ॥ लवणंमधुसंयुक्तंहुत्वासर्ववशीभवेत् ॥ हुत्वातुकरवीराणिरक्तानिजनयेज्ज्वरं ॥ २१ ॥ हुत्वाबैभीतकंतैलंदेशादेवप्रचारयेत् ॥ हुत्वातुनिंबपत्राणिविद्वेषंजनयेन्नृणां ॥ २२ ॥ रक्तानांतंडुलानांतुघृताक्तानांहुताशने ॥ हुत्वाबल-मवाप्नोतिशत्रुभिर्नसजीयते ॥ २३ ॥ प्रत्यानयनसिद्ध्यर्थंमधुसर्पिःसमन्वितं ॥ गव्यंक्षीरंप्रदीप्तेग्नौजुह्वतस्तत्प्रशाम्यति ॥ २४ ॥ ब्रह्मचा-रीमिताहारोयःसहस्रत्रयंजपेत् ॥ संवत्सरेणलभतेधनैश्वर्यंनसंशयः ॥ २५ ॥ शमीबिल्वपलाशानामर्कस्यतुविशेषतः ॥ पुष्पाणांसमिधां चैवहुत्वाहेममवाप्नुयात् ॥ २६ ॥ अब्रह्मत्र्यंबकादीनांयस्यायतनमाश्रितः ॥ जपेल्लक्षंनिराहारःसतस्यवरदोभवेत् ॥ २७ ॥ बिल्वानांल-क्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ परांश्रियमवाप्नोतियदिनभ्रूणहाभवेत् ॥ २८ ॥ पद्मानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ प्राप्नोतिराज्यम-खिलमसपत्नमकंटकं ॥ २९ ॥ पंचविंशतिलक्षेणदधिक्षीरघृताशनः ॥ स्वदेहेसिध्यतेजंतुःकौशिकस्यमतंयथा ॥ २३० ॥ एकाहंपंच-

गव्याशीद्व्येकाहंमारुताशनः ॥ एकाहंब्राह्मणान्नाशीगायत्रीजपउच्यते ॥ ३१ ॥ शतेनगायत्र्यास्नात्वाशतमंतर्जलेजपेत् ॥ शतेनापस्ततः पीत्वासर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ३२ ॥ गोघ्नःपितृघ्नोमातृघ्नोब्रह्महागुरुतल्पगः ॥ सुवर्णरत्नहारीचयश्चविप्रःसुरांपिबेत् ॥ ३३ ॥ अयाज्ययाजनंकृत्वाकृत्वावाकर्मगर्हितं ॥ नसीदेत्प्रतिगृह्णानोमहीमपिससागरां ॥ ३४ ॥ येचास्यदुःस्थितालोकेग्रहाःसूर्यादयोभुवि ॥ तेयांतिसौम्यतांसर्वेशिवाइतिनसंशयः ॥ ३५ ॥ कृणुष्वेतिजपन्सूक्तंरक्षोघ्नंदस्युभिर्वृतः ॥ अरातीनांहरेत्प्राणान्रक्षांस्यपिचनाशयेत् ॥ ३६ ॥ उपतिष्ठेतयोवह्निंपरीत्यृचादिनेदिने ॥ तंरक्षतिस्वयंवह्निर्विश्वतोविश्वतोमुखः ॥३७॥ कोअद्येतितुसूक्तेनयोनित्यंशक्तिमर्चति ॥ जपेद्वाथनमस्कारैःशक्तितोलभतेवरान् ॥ ३८ ॥ कयेतिवामदेव्येनकुर्यात्स्वस्त्ययनंनिशि ॥ जपेद्वासंधिवेलासुब्रह्मैतत्कुशिकोदितं ॥ ३९ ॥ हंसःशुचिषदित्यृचाशुचिरीक्षेद्दिवाकरं ॥ अंतकालेजपन्नेतिब्रह्मणःसद्मशाश्वतं ॥ २४० ॥ कृषिंप्रपद्यमानस्तुस्थालीपाकंयथाविधि ॥ जुहुयात्क्षेत्रमध्येतुशुनंवाहास्तुपंचभिः ॥ ४१ ॥ यथालिंगंतुविहरेल्लांगलंचकृषीवलः ॥ इंद्रायचमरुद्भ्यश्चपर्जन्यायभगायच ॥ ४२ ॥ पूष्णेधान्यायसीतायैशुनासीरमथोत्तरं ॥ हुत्वातुपृथगेतानियजेदेताश्चदेवताः ॥ ४३ ॥ गंधमाल्योपहारैश्चफललाजासुरासवैः ॥ प्रलापनेप्रणयनेखलसीतोपहारयोः ॥ ४४ ॥ एताएवजपेन्नित्यंदेवताविधिनाशुचिः ॥ अमोघंकर्मभवतिकृषिर्वर्धतिसर्वदा ॥ ४५ ॥ क्षेत्रस्यपतिनेत्येतत्क्षेत्रपत्यंतृचंजपेत् ॥ ईक्षेत्सूर्यंद्विजोनित्यंविंदतेक्षेत्रमुत्तमं ॥ ४६ ॥ आखूत्करेषुचरुणायजेदेतानमूषकान् ॥ चित्रइद्राजेत्यनयास्तुत्वाचाखुपतिंसदा ॥ ४७ ॥ ब्राह्मणान्भोजयेदत्रकीनाशांश्चैवभोजयेत् ॥ अप्रमत्तःशांतिपरःस्वयमेवकृषिंव्रजेत् ॥ ४८ ॥ भूमिभंगेगवांहिंसातृणकीटादिनाशनं ॥ एतेषुयत्कृतंपापंखलदानेनशुध्यति ॥ ४९ ॥ धान्यानांविंशकंभागंश्रोत्रियेभ्योनिवेदयेत् ॥ विंशकस्यहिदानेनकृषिदोषात्प्रमु-

च्यते ॥ २५० ॥ समुद्राद्धितिसूक्तेनयःसदाजुहुयाद्धृतं ॥ पूर्वोक्तेनैवकल्पेनसंयतात्माजितेंद्रियः ॥ ५१ ॥ विज्योतिषेतिज्वलयेद्यत्रे-च्छेज्जातवेदसि ॥ तमग्निःसर्वतःपातिभद्रेणद्रविणेनच ॥ ५२ ॥ विश्वानिनइतिद्वाभ्यामृग्भ्यांयोवह्निमर्चति ॥ सतरत्यापदःसर्वायशः प्राप्नोतिचाक्षयं ॥ ५३ ॥ हुत्वावह्निमुपस्थायप्राणार्थंहव्यवाहनं ॥ अग्नेत्वमितिसूक्तेनधनमायुश्चवांछता ॥ ५४ ॥ यइच्छेद्विविधंवित्तंस-त्वंचानुपमंमहत् ॥ उरोष्टइतिसूक्तेनह्युपतिष्ठेच्छतक्रतुं ॥ ५५ ॥ प्रजाकामोयजेन्नित्यंचरुणादेवपत्नयः ॥ उपहृत्योपहारंचशेषंभुंजीतवा-ग्यतः ॥ ५६ ॥ उच्छिष्टंचप्रदातव्यंभार्यायैपुत्रमिच्छता ॥ धेन्वाःसरूपवत्सायाःपयसासाधयेच्चरुं ॥ ५७ ॥ अनुरूपांप्रजामस्यांलभतेना-त्रसंशयः ॥ स्वस्त्यात्रेयंजपेन्नित्यंप्रातःप्रातःशुचिर्द्विजः ॥ ५८ ॥ एतत्स्वस्त्ययनंपुण्यंसर्वकल्मषनाशनं ॥ सुहृदंज्ञातिजंचैवगच्छंतमनुमं-त्रयेत् ॥५९॥ स्वस्तिपंथामितिप्रोच्यस्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वनि॥ विजिहीष्ववनस्पतेतदिदंच्यावनंस्मृतं ॥२६०॥ यच्चयावयितुकामःस्याच्च्यावये-त्तदिदंजपन् ॥ द्विषंतंवापदाक्रम्यभूमौपांसुमयींकृतिं ॥६१॥ निष्पिषन्निवसंग्रामाच्च्यवतेनात्रसंशयः ॥ स्त्रियंगर्भप्रमूढांवापाययेदनुमंत्रितं ॥६२॥ उदकंच्यावयेन्नैवगर्भोऽधश्च्यवतेसुखं ॥ अच्छावदेतिसूक्तंतुवृष्टिकामःप्रयोजयेत् ॥६३॥ निराहारःक्लिन्नवासाह्यचिरेणप्रवर्षति ॥ हुत्वायुतंवैतसीनांक्षीराक्तानांहुताशने ॥ ६४ ॥ महद्वर्षमवाप्नोतिसूक्तेनाच्छावदेनहि ॥ यइच्छेद्वरदांदेवींश्रियंनित्यंकुलेस्थितां ॥ ६५ ॥ सशुचिःप्रयतोभूत्वाजुहुयादाज्यमन्वहं ॥ श्रियःपंचदशर्चंचश्रीकामःसततंजपेत् ॥६६॥ आवाहयेच्छ्रियंपद्मेपंचभिःक(न)न्यकेपिवा (?) ॥ उपहारानुपहरेच्छुक्लान्भक्ष्यान्पयोदधि ॥ ६७ ॥ स्थालीवाचशालीनांपयसासंप्रकल्पयेत् ॥ चांद्रायणकृतात्मातुप्रपद्येत्प्रयतःश्रियं ॥६८॥ सर्वौषधीभिःफांटाभिःस्नात्वाद्भिःपावनैरपि ॥ उपैतुमांदेवसखइतिराज्ञोऽभिषेचनी ॥६९॥ मनसःकाममित्येषापशुकामाभिषेचनी ॥ कर्दमेने-

तियःस्नायात्प्रजाकामःशुचिव्रतः ॥२७०॥ अश्वपूर्वामितिस्नायाद्राज्यकामःशुचिव्रतः ॥ लोहितेचर्मणिस्नायाद्ब्राह्मणस्तुयथाविधि ॥ ७१ ॥ राजकर्मणिवैयाघ्रेक्षत्रियस्त्वथरौरवे ॥ बस्तचर्मणिवैश्यस्तुहोमःकार्यस्त्वनंतरं ॥ ७२ ॥ चंद्रामितितुपद्मानिजुहुयात्सर्पिषाद्विजः ॥ आदित्यवर्णइत्यनयाबिल्वहोमंविधीयते ॥ ७३ ॥ बिल्वेध्मएववाग्निःस्यात्स्थालीश्चजुहुयाद्विजः ॥ दशसाहस्रिकोहोमःश्रीकामःप्रथमोविधिः ॥ ७४ ॥ हुत्वातुप्रयुतंसम्यगनंतांविंदतेश्रियं ॥ अयुतंशतकृत्वस्तुहुत्वाशुक्लानिसर्पिषा ॥ ७५ ॥ अनंतामव्यवच्छिन्नांशाश्वतींविंदते श्रियं ॥ अशक्तौजपएवोक्तोदशसाहस्रिकावरः ॥ ७६ ॥ जप्त्वातुप्रयुतंसम्यगनंतांविंदतेश्रियं ॥ अयुतंशतकृत्वस्तुजप्त्वाश्रियमुपाश्नुते ॥७७॥अप्स्वेवजुहुयान्नित्यंपद्मान्ययुतशोनिशि ॥ दृष्ट्वाश्रियंतूपरमेत्किलासत्वाद्बिभेतवै ॥ ७८ ॥ बिल्वाशीबिल्वनिलयोजुह्वन्बिल्वानिसर्पिषा ॥ एकविंशतिरात्रेणपरांसिद्धिंनियच्छति ॥ ७९ ॥ येनयेनचकामेनजुहोतिप्रयतःश्रियै ॥ पद्मान्यथापिबिल्वानिससकामःसमृध्यति ॥ २८० ॥ नजातुकृपणोऽर्थायश्रियमावाहयेत्क्वचित् ॥ नयत्किंचनकामेनहोमःकार्यःकथंचन ॥ ८१ ॥ महद्वाप्रार्थ्यमानेनराज्यकामेनवा पुनः ॥ वाचःपरंप्रार्थयितायत्नाद्युक्तःश्रियंयजेत् ॥ ८२ ॥ अग्नेत्वष्टर्चसूक्तेनजुहुयादाज्यमन्वहं ॥ ओजस्विनीमवाप्नोतिप्रजांधर्मवतींशुभां ॥८३॥ अच्छानइत्यृचादीप्तमुपतिष्ठेद्विभावसुं ॥ प्रजांप्राप्यजयेच्छत्रूंस्तरतेदुरितानिच ॥ ८४ ॥ आगावइतिसूक्तेनगोत्रगालोकमातरः ॥ उपतिष्ठेद्व्रजंतीश्चयइच्छेत्ताःसदाक्षयाः ॥८५॥ त्वामिद्धीतिप्रगाथेनह्युपतिष्ठेच्छतक्रतुं ॥ मध्याह्नेसंध्ययोश्चैवजपन्धनमवाप्नुयात् ॥ ८६ ॥ उपेतितिसृभीराज्ञोदुंदुभीन्संस्पृशेद्रणे ॥ ओजोबलमवाप्नोतिशत्रूंश्चैवनियच्छति ॥ ८७ ॥ पाणिनातृणमादाययज्ञायज्ञेतियोऽभ्यसेत् ॥ सोऽधीतस्यास्यसूक्तस्यफलंप्राप्नोतिनातृणः ॥ ८८ ॥ सूक्तांतेचतृणंत्वग्नाविरिणेचोदकेपिवा ॥ निक्षिपेत्तत्प्रयत्नेनत्यक्तेऽन्यत्रभयावहं ॥८९॥

तृणपाणिंजपन्सूक्तंरक्षोघ्नंदस्युभिर्वृतः ॥ नभयंविंदतेकिंचिद्रक्षोभ्योऽरिभ्यएवच ॥ २९० ॥ गृहात्प्रपद्यमानस्तुपंथानंधनकाम्यया ॥ जपेत्सोध्वनियत्नेननापिपंथामितिव्रजन् ॥ ९१ ॥ येकेचज्मेत्यृचंत्वेतांध्यायन्निशिदिवौकसः ॥ अग्नौहुत्वातयाचाज्यंदीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥९२॥ वयमुत्वेतिसूक्तंतुपौष्णंद्रविणवर्धनं ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वाधनंविंदत्यभीप्सितं ॥९३॥ यस्यनष्टंभवेत्किंचिद्द्रव्यंगोद्विपदंधनं ॥ नश्येद्वाध्वनियोमोहात्संपूषन्सजपेन्निशि ॥९४॥ इयमित्येतदाद्यंतंसूक्तंसारस्वतंद्विजः ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वावाग्मीभवतिबुद्धिमान् ॥९५॥ संवामितितुयत्सूक्तमष्टर्चंत्रैष्टुभंमतं ॥ तज्जपन्प्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥९६॥ योअद्रिभित्तुयत्सूक्तंतत्सपत्ननिबर्हणं ॥ बृहस्पतिंनमस्कृत्वासपत्नांस्तृणुतेबहून् ॥९७॥ एनस्वीवाभिशस्तोवाकृत्वाकर्मविगर्हितं ॥ सोमारौद्रंजपेत्सूक्तंकृत्स्नमेनोव्यपोहति ॥ ९८ ॥ जीमूतसूक्तस्यविधिंयथालिंगमवेक्ष्यवै ॥ ऋग्भिःकर्माणिकुर्वीतस्वस्यांगानांयथाविधि ॥९९॥ संग्रामंतुप्रयातस्यराज्ञश्चैतत्प्रयोजयेत् ॥ सर्वाण्यंगानिरथ्याश्वसदश्वांश्चानुमंत्रयेत् ॥३००॥ यमेवदेशंगच्छेतशत्रून्वाप्यनुमंत्रितः ॥ नाजित्वाविनिवर्तेतपरंहिब्रह्मणोबलं ॥१॥ पुत्रानायुरथारोग्यंयइच्छेदव्ययंसुखं ॥ सोग्निंनरइतिसूक्तेनजुहुयादाज्यमन्वहं ॥२॥ प्राग्नयेथत्रिभिःसूक्तैःसंध्ययोर्जपमारभेत् ॥ नरक्षोभ्योभयंवैतिधनंप्राप्नोतिचाक्षयं ॥३॥ अभित्वायःप्रगाथेननित्यमर्चतिवज्रिणं ॥ सश्रियंविपुलांभुंक्तेप्राप्नोतिचधनायुषी ॥४॥ शंवतीशंनइंद्राग्नीइत्येतेसततंजपेत् ॥ नरक्षोभ्योनभूतेभ्योव्याधिभ्योनभयंभवेत् ॥५॥ निर्वेष्टुकामोरोगार्तोभगसूक्तंसदाभ्यसेत् ॥ निवेशंविंदतेक्षिप्रंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥ ६ ॥ इमाइतिजपेन्नित्यंरौद्रंसूक्तंद्विजःशुचिः ॥ तज्जपन्प्रजयावित्तैःस्वयंचैवतरिष्यति ॥ ७ ॥ उत्तितीर्षुरथोयस्तुशंकेत्स्रोत्याःसमागमे ॥ समुद्रज्येष्ठाइत्येतज्जपेत्सूक्तंभयापहं ॥ ८ ॥ आदित्यदैवतेसूक्तेरिपुघ्नेरोगनाशने ॥ पठेत्प्रातःशुचिर्भूत्वारिपुरोगैःप्रमुच्यते ॥ ९ ॥ वास्तोष्पतेप्रतीत्येतत्सूक्तंवास्तो-

ष्पतिंजपन् ॥ स्नातःकृत्वावैश्वदेवंपरंब्रह्मेदमुच्यते ॥ ३१० ॥ अमीवहेतिसूक्तेनभूतानिस्वापयेन्निशि ॥ नहिप्रस्वापनंकिंचिदीदृशंविद्यते क्वचित् ॥ ११ ॥ संबाधेविषमेदुर्गेबद्धोवानिर्गतःक्वचित् ॥ पलायन्वागृहीतोवातस्करैःसंजपेदिदं ॥ १२ ॥ अमीवहाविश्ववतीमुद्धृत्या-न्याःप्रयोजयेत् ॥ सूक्तमेतज्जपेत्सर्वमितिमन्वेतिशौनकः ॥ १३ ॥ त्रिरात्रंनियतोऽनश्नन्छ्रपयेत्पायसंचरुं ॥ तेनाहुतिशतंपूर्णंजुहुयात्सर्पि-षाद्विजः ॥ १४ ॥ समुद्दिश्यमहादेवंत्र्यंबकंत्र्यंबकेत्यृचा ॥ एतत्पर्वशतंकृत्वाजीवेदब्दशतंसुखी ॥ १५ ॥ तच्चक्षुरित्यृचास्नातउपतिष्ठे-द्दिवाकरं ॥ उद्यंतंमध्यगंचैवदीर्घमायुर्जिजीविषुः ॥ १६ ॥ रात्र्याअपरकालेयउत्थायप्रयतःशुचिः ॥ व्युषाइत्युपतिष्ठेतषड्भिःसूक्तैःकृतां-जलिः ॥ १७ ॥ प्राप्नुयात्सहिरण्यादिनानारूपंधनंबहु ॥ अश्वांश्चपुरुषान्धान्यंस्त्रियोवासांस्यजाविकान् ॥ १८ ॥ ध्रुवासुत्वासुक्षितिषुजप-न्बद्धःप्रमुच्यते ॥ तिष्ठन्रात्रौजपेदेनांविपाशःसन्प्रमुच्यते ॥ १९ ॥ अहोरात्रंस्थितश्चैवमनश्नन्स्याद्विचेष्टितः ॥ अयःपाशाःस्फुटंत्यस्यदा-रुपाशास्तथैवच ॥ ३२० ॥ स्योनेतिपृथिवींदेवींप्रपद्येन्नियतःसदा ॥ जपेदेनांचतत्रापिभूमिपाशात्प्रमुच्यते ॥ २१ ॥ अगम्यागमनेचैत-त्प्रायश्चित्तंविधीयते ॥ अन्यत्रगुरुतल्पाच्चतस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥ २२ ॥ द्वादशाहमभुंजानःस्वगोत्रागमनेजपेत् ॥ अर्धमासमभुंजानःस-खिदारेषुसंविशन् ॥ २३ ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचेदमृचंपुनः ॥ इतिचैताजपेदापःप्रविश्यैतेषुकर्मसु ॥ २४ ॥ इंद्राविष्णूनमस्कृत्यजुहु-यादाज्यमन्वहं ॥ सूक्ताभ्यांपरएताभ्यांयइच्छेद्भूमिमात्मनः ॥ २५ ॥ आस्यदघ्नंविगाह्यांभःप्राङ्मुखःप्रयतःशुचिः ॥ सूक्ताभ्यांतिस्रएता-भ्यामुपतिष्ठेद्दिवाकरं ॥ ३६ ॥ अनश्नतातुजप्तव्यंवृष्टिकामेनयत्नतः ॥ पंचरात्रेव्यतीतेतुमहद्वर्षमवाप्नुयात् ॥ २७ ॥ योऽरिभिःसंप्रपद्येत अभिशस्येतवामृषा ॥ उपोष्यैकंत्रिरात्रंसजुहुयादाज्यमन्वहं ॥ २८ ॥ इंद्रासोमेतिसूक्तंतुजपेच्चैतच्छतावरं ॥ किंचिद्दद्याद्द्विजेभ्योंतेस्तृणु-

तेसर्वशात्रवान् ॥ २९ ॥ यस्यलुप्येद्व्रतंमोहाद्व्रात्यैर्वासंस्पृशेद्विजः ॥ उपोष्याज्यंचजुहुयात्त्वमग्नेव्रतपाइति ॥ ३३० ॥ प्रसम्राजमितित्वे-तज्जपन्नीक्षेद्दिवाकरं ॥ उद्यंतमुपतिष्ठेतस्नात्वास्नात्वादिनेदिने ॥ ३१ ॥ अभियुक्तोभवेद्यस्तुविवदेद्वापिकेनचित् ॥ निर्जित्यसगणान्शत्रू-न्क्षिप्रंवादंपराजयेत् ॥ ३२ ॥ शमग्निरग्निभिश्चेतिप्रपद्येद्वायुभास्करौ ॥ अग्निंप्रथमतःस्तुत्वामहाकृच्छ्रात्प्रमुच्यते ॥ ३३ ॥ नहीतियश्च-तुष्केणस्नात्वावैप्रातरुत्थितः ॥ द्वौभूमावुपतिष्ठेतसत्रायतिभयात्स्वयं ॥ ३४॥ तृचंजप्त्वायदित्येतत्स्नात्वाभ्यर्च्यपुरंदरं ॥ प्राप्नुयान्मानसान्का-मान्संपूज्यवसुरोचिषः ॥ ३५ ॥ आद्यानित्रीणिसूक्तानिपंचचाग्नेबृहन्निति ॥ षट्तथान्यानिसूक्तानिअग्निंनरइतीतिच ॥ ३६ ॥ प्रकृता-नीतिचाध्यायंभोजनात्प्राक्पठेदिदं ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः ॥ ३७ ॥ प्राग्भोजनमिदंब्रह्मन्मानवात्तुमहर्षिणां ॥ पूर्वा-ह्णेजपतोनित्यमर्थसिद्धिःसदाभवेत् ॥ ३८ ॥ अग्निनेत्याश्विनंसूक्तंचतुर्विंशकमुत्तमं ॥ जपेत्प्रातःशुचिर्भूत्वानासत्यावर्च्यसुव्रतः ॥३९॥ सप्राप्नुयात्परामृद्धिंद्रविणंचोर्जमेवच ॥ समिधेतिजुहोत्यग्नौसूक्तेनप्रत्यृचंघृतं ॥ १४० ॥ समृद्धिमतुलांप्राप्यसमानांजीवतेशतं ॥ द्विच-त्वारिंशकेनेदंशुक्रेनाद्येतिवज्रिणं ॥ ४१ ॥ सख्यंलब्ध्वामहेंद्रेणसपत्नांस्तृणुतेबहून् ॥ प्राश्नीयाज्जपतोत्रास्तिप्रश्नंकृत्वाविधानतः ॥ ४२ ॥ तस्मात्पूर्वाह्णिकोध्यायःस्मृतोयंरिप्रनाशनः ॥ वाशंमहीतिजप्त्वाचप्राप्नोत्यारोग्यमेवच ॥ ४३ ॥ दुःस्वप्नघ्नीःपराजप्त्वाप्रातःपापैःप्रमुच्यते ॥ शंनोभवेतिद्वाभ्यांतुभुक्त्वान्नंप्रयतःशुचिः ॥ ४४ ॥ हृदयेपाणिनास्पृष्ट्वाज्योग्जीवेदगदःसुखी ॥ यतोभयंविजानीयात्तस्यांदिशियतव्रतः ॥ ४५ ॥ शुचौदेशेग्निमाधायजुहुयादिंद्रमर्च्यच ॥ यतइत्याज्यमुत्पूतंषड्भिर्गंधान्निवेद्यच ॥ ४६ ॥ पायसंदधिमंथंवायूषान्वाभ्युपहार-येत् ॥ अहोरात्रमुपोष्यैकंतिलान्वाघृतमेववा ॥ ४७ ॥ उत्वामंदंत्वितिस्नातोहुत्वाशत्रून्प्रमापयेत् ॥ बद्धोवाप्यवरुद्धोवावाग्यतःप्रयतोजपेत्

॥ ४८ ॥ त्यान्वित्यादित्यदैवत्यंसद्योमुच्येतबंधनात् ॥ यद्द्यावस्तुजपेन्नित्यंप्रगाथंनियतःशुचिः ॥ ४९ ॥ सकीर्तिमतुलांप्राप्यसर्वान्कामा-
न्समश्नुते ॥ त्वंनोअग्नइतिसूक्तेनहुत्वाचर्याग्निंघृतेनतु ॥ ३५० ॥ पालितोविश्वतोदीप्तात्प्राप्नुयाद्बहितोरयिं ॥ आतुसूक्तेनसततंधनंयाचे-
त्पुरंदरं ॥ ५१ ॥ प्रसमित्पाणयेतस्मैधनंयच्छतिवृत्रहा ॥ कन्यावारितिसूक्तंतुसततंनियतोजपेत् ॥ ५२ ॥ त्वग्दोषिणींतथालोम्नींक्षिप्रंत-
स्मात्प्रमोचयेत् ॥ यदद्यकच्चेत्युदितेरवौस्तुत्वापुरंदरं ॥ ५३ ॥ गृणन्नपोहतेरिप्रंवश्यंवाकुरुतेजगत् ॥ यद्वागितिद्वृचेनैत्यगौरींयोऽर्चतिसुव्र-
तः ॥ ५४ ॥ तस्यनासंस्कृतावाणीमुखादुच्चार्यतेक्वचित् ॥ बण्महानितिदृष्ट्वार्कमुपतिष्ठेद्दृचंपठन् ॥ ५५ ॥ ब्रुवन्नप्यनृतांवाणींनलिंपेदनृते-
नसः ॥ पूर्णेचंद्रमसिज्योत्स्नामियंयेत्यनुसेवयेत् ॥ ५६ ॥ चंद्रदृष्टिस्त्वनिमिषोवर्चस्वीदृष्टिमान्भवेत् ॥ प्रजाहेतिजपन्स्नात्वानयोनिंप्रति-
जायते ॥ ५७ ॥ मातेतिगामुपस्पृश्यजपन्गास्तुसमश्नुते ॥ वचोविदमितित्वेतांजपन्वाचंसमश्नुते ॥ ५८ ॥ पावमानंपरंह्येतन्नवमंमंडलं
पठेत् ॥ स्नात्वाशुचिःशुचौदेशेसपवित्रःसकांचनः ॥ ५९ ॥ इत्यृग्विधानेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ स्वादिष्ठयेतिगायत्रीःपावमानी-
र्जपेद्द्विजः ॥ पवित्राणांपवित्रंतुपावमानीर्ऋचोजपेत् ॥ ३६० ॥ प्रयतोऽप्सुनिमज्ज्याशुसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ एतासांकीर्तनंपुण्यंस्मरणंधार-
णंतथा ॥ ६१ ॥ याथातथ्येनचज्ञात्वाब्रह्मलोकंसमश्नुते ॥ एतेषांतुयथोक्तानांगुणवद्यद्यदुत्तरं ॥ ६२ ॥ कीर्तनात्तुभवेत्पूतःस्मरणात्स्मर-
तेपरं ॥ धारणाद्ब्रह्माणमेतिपूतात्माविजितेंद्रियः ॥ ६३ ॥ याथातथ्येनचज्ञात्वाब्रह्मणोविंदतेपदं ॥ श्रावयेद्देवताकृत्येब्राह्मणान्भुंजतोऽग्रतः
॥ ६४ ॥ प्रीणातिदेवतांशश्वत्समर्धयतिकर्मवा ॥ पित्र्येपितॄन्प्रीणयंतिश्राविताःप्रयतात्मना ॥ ६५ ॥ कृत्वादोषान्सुमहतोप्यपेयादीन्प्रपी-
यच ॥ जप्त्वातरत्समंदीयंप्रविश्यापस्त्वहाच्छुचिः ॥ ६६ ॥ अक्षय्यंचभवेदन्नंपितृभ्यःपरमंमधु ॥ यःपावमानीरध्येतिपूतात्माविजितेंद्रियः

॥ ६७ ॥ तस्यकामदुघाभूत्वोपतिष्ठंतिचधेनवः ॥ आयुर्बलंयशोवित्तंप्रजांकीर्तिमनामयं ॥६८॥ स्वाध्यायंपुण्यमतुलंपूतःप्राप्नोतिचाक्षयं ॥ अशक्तस्तुजपेद्युक्तस्त्रिंशद्वैखानसीर्ऋचः ॥ ६९ ॥ सप्तर्षिभिश्चयाःप्रोक्ताःपवित्रस्यचयाःपराः ॥ ऋचांद्विषष्टिःप्रोक्तेयंपवस्वेत्यृषिसत्तमैः ॥ ३७० ॥ सर्वकल्मषनाशायपावनायशिवायच ॥ स्वादिष्ठयेतिसूक्तानांसप्तषष्टिरिहोदिताः ॥ ७१ ॥ दशोत्तराण्यृचांश्चैवपावमानीःशतानिषट् ॥ एतज्जुह्वन्जपेन्मंत्रंघोरंमृत्युभयंहरेत् ॥ ७२ ॥ व्याधिभ्यःपरिमोक्षंचलभतेनात्रसंशयः ॥ प्रतिगृह्याप्रतिग्राह्यंभुक्त्वाचान्नंविगर्हितं ॥ ७३ ॥ जपंस्तरत्समंदीयंप्रविश्यापरुयहाच्छुचिः ॥ पावमानंपरंह्येतद्गृहसामपनोदनं ॥ ७४ ॥ प्राणानायम्यचध्यायेदंतेदेवान्पितृनृषीन् ॥ उपोष्याज्यंचजुहुयादग्निंसोमंचपूजयेत् ॥ ७५ ॥ सरस्वतींचार्चयेतपयोंबुमधुसर्पिषा ॥ अध्यात्मकंपवित्रंतेसूक्तंजप्त्वापुनःशुचिः ॥ ७६ ॥ गतिमिष्टामवाप्नोतिविंदतेचेहसिद्धयः ॥ नानानमितिसूक्तान्यत्तत्कालेचजपेत्सकृत् ॥ ७७ ॥ जप्त्वाचैवपरंस्थानममृतत्वंचगच्छति ॥ आपोहिष्ठेतिनियतःप्रयुंजीतसदाद्विजः ॥ ७८ ॥ स्नानार्थंशुद्धिकामस्तुजपेतत्रिःसमाहितः ॥ अप्सुचैवनिमज्जित्वात्रिःपठेत्तुसमाहितः ॥ ७९ ॥ ब्रह्महातुकपालेनखट्वांगीचीरसंवृतः ॥ चरेद्द्वादशवर्षाणिस्वकर्मपरिकीर्तयन् ॥ ३८० ॥ अजपन्मनसैवैतदापोहिष्ठेतिसंस्मरेत् ॥ ऊर्ध्वंतुपंचमाद्वर्षाज्जपेदेवसहस्रशः ॥ ८१ ॥ अपरस्तुत्रिसाहस्रोजपःस्यात्प्रत्यहंसदा ॥ पूर्णेतुद्वादशेवर्षेब्राह्मणोविप्रमुच्यते ॥ ८२ ॥ समेत्यब्राह्मणाब्रूयुरथतंचरितव्रतं ॥ आचरितंभवेत्किंचिन्मिथ्यावादीपतेत्पुनः ॥ ८३ ॥ दशावरान्दशपरान्हन्यात्स्वमनृतंवदन् ॥ ॐभोइतिवदेद्विप्रैरनुज्ञातःशुचिर्जपेत् ॥ ८४ ॥ स्थालीपाकंचकुर्वीतसोम्नयेव्रतचारिणे ॥ एवंसमुच्यतेपापात्सावित्रींप्रतिपद्यच ॥ ८५ ॥ ब्रह्महातुपुराशक्रस्त्वाष्ट्रंहत्वात्वृषिंप्रभुं ॥ सिंधुद्वीपस्तमेताभिरभिषिच्यव्यमोचयत् ॥ ८६ ॥ ब्रह्मस्वंचगुरुद्रव्यंस्तेयंकृत्वाजपन्निमाः ॥

अनेनैवविधानेनषड्भिर्वर्षैःप्रमुच्यते ॥ ८७ ॥ ब्रह्महाचसुरापश्चनियमेनजपन्निमाः ॥ अनेनैवोपचारेणब्रह्मघ्नइवमुच्यते ॥ ८८ ॥ ब्राह्मणस्यरुषोद्यम्यजयेदेतान्निपात्यच ॥ त्र्यहंनिपात्योपवसेदेकाहमवगूर्यच ॥ ८९ ॥ शोणितंतुप्रहारेणोत्पाद्यसकथंचन ॥ त्रिरात्रमेवोपवसेज्जपेतापिप्रसाद्यतं ॥ ३९० ॥ प्रातरुत्थायसततंकुर्यान्मार्जनमात्मनः ॥ रात्रौकृतस्यपापस्याविज्ञातस्यापिनिष्कृतिः ॥ ९१ ॥ सायंचनित्यमेताभिःकुर्यान्मार्जनमात्मनः ॥ दिवाकृतस्यपापस्याविज्ञातस्यापिनिष्कृतिः ॥ ९२ ॥ उपतिष्ठेतराजानंयमसूक्तेनवैद्विजः ॥ स्थालीपाकंतुकुर्वीतपक्षयोर्यमदैवतं ॥ ९३ ॥ अष्टम्यांचचतुर्दश्यांयजेतहविषायमं ॥ परेयिवांसमित्येतत्सूक्तमत्रप्रयोजयेत् ॥ ९४ ॥ पुरायुषःप्रमीयेतनजातुसकथंचन ॥ प्रीयेत्तस्ययमोराजामृतिंचांतेप्रयच्छति ॥ ९५ ॥ धर्मराजायस्वाहेतिमंत्रांतेजुहुयाद्धविः ॥ वैशाखपौर्णमास्यांतु कर्मनित्यंप्रयोजयेत् ॥ ९६ ॥ अयनेपर्वसुस्नात्वायःप्रदद्यात्तिलोदकं ॥ यमायसगणायैवतद्व्ययंनसाविंदति ॥ ९७ ॥ नित्यमेवप्रपद्येतपरंमृत्योजपन्द्विजः ॥ नक्तभोजीमिताहारःपरिसंवत्सरंसदा ॥ ९८ ॥ नैनंपुरायुषान्मृत्युर्नयतेसस्रुतप्रजं ॥ फलाहारोजपन्मृत्युंत्रिभिर्वरमिताशनः ॥ ९९ ॥ षष्ठेकालेतुभुंजीतफलमूलमथापिवा ॥ स्थानासनाभ्यांविहरेदुदकेशिशिरेवसन् ॥ ४०० ॥ ग्रीष्मेपंचतपास्तुस्याद्वर्षास्वभ्रावकाशकः ॥ एवंयुक्तोजयेन्मृत्युंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥ १ ॥ भ्रातुर्भार्यामपुत्रस्यसंतानार्थंमृतेपतौ ॥ देवरोन्वारुरुक्षंतीमुदीर्ष्वेतिनिवर्तयेत् ॥ २ ॥ ऋतुकालेतुसंप्राप्तेघृताभ्यक्तोऽथवाग्यतः ॥ एकमुत्पादयेत्पुत्रंनद्वितीयंकथंचन ॥३॥ दशारक्षंतुशांत्यर्थंभद्रंनइतिसंस्मरेत् ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वामानसंविंदतेसुखं ॥ ४ ॥ फलाहारोभवेन्मासंमासंचापःपिबेत्ततः ॥ वायुभक्षोभवेन्मासंजपन्नेतत्सहस्रशः ॥ ५ ॥ मनसैवास्यसिध्यंतिसर्वेकामाःसमीहिताः ॥ दिव्यान्पश्यतिगंधर्वान्सिद्धान्पश्यतिचारणान् ॥ ६ ॥ अंतर्धानंव्रजत्यस्माल्लोकादाकाशगोभवे-

त् ॥ दूरात्पश्यतिदूराच्चश्रृणोतिपरमेष्ठिवत् ॥ ७ ॥ प्रदेवत्रेतिनियतोजपेतमरुधन्वसु ॥ प्राणांतिकेभयेप्राप्तेक्षिप्रमंभःसविंदति ॥ ८ ॥ बैभीतकांस्तुत्रीनक्षान्गंधैःसमभिवासयेत् ॥ पुष्पैरवकिरेच्चैवंस्थापयित्वाविहायसि ॥ ९ ॥ संहत्यपादौतांरात्रिंतिष्ठन्नक्षस्तुतिंजपेत् ॥ प्रावेपामेत्यृचंत्वेतांमनसैवजपेन्निशि ॥ ४१० ॥ व्युषायामुदितेसूर्येजपन्नादेवनंत्रजेत् ॥ एतामेवजपेन्नित्यंजयत्यन्नैर्नजीर्यते ॥ ११ ॥ यमेवजेतुमिच्छेतस्पृष्ट्वामूर्धनितंजपेत् ॥ सूक्तशेषंजयत्यन्यान्जीयतेनसकेनचित् ॥ १२ ॥ अबुध्नमुषासानक्तेत्येतेस्वस्त्ययनेजपेत् ॥ नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसइतिनित्यशः ॥ १३ ॥ अस्यैवचोत्तमर्गेकाययैनोभ्यःप्रमुच्यते ॥ तयाज्यंजुहुयान्नित्यमेनोभ्योविप्रमुच्यते ॥ १४ ॥ दिवस्परीतिसूक्तंतुजपेच्छ्रद्धासमन्वितः ॥ सर्वत्रलभतेश्रद्धांश्रद्धाकामःसमाहितः ॥ १५ ॥ माप्रगामेतिचजपेत्समूढोगहनेपथि ॥ स्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वानंविंदतेचपरंसुखं ॥ १६ ॥ क्षीणायुरितिमन्येतयंकंचित्सुहृदंप्रियं ॥ यत्तेयममितिस्नातस्तस्यमूर्धानमालभेत् ॥ १७ ॥ सहस्रकृत्वःपंचाहंजपेदायुर्लभेतसः ॥ घृतेनसिंधुद्वीपस्यसूक्तेनैनंचलेपयेत् ॥ १८ ॥ संविशन्शयनेनित्यमेतन्मंत्रंजपेतवै ॥ पुत्रान्भार्यांप्रियंचान्यमात्मानंचसमालभेत् ॥ १९ ॥ जीवावृत्तिंप्रयुंजीतनित्यमेतांघृतेनतु ॥ स्रोतांस्यभज्यसर्वाणिसुखीभवतिविज्वरः ॥ ४२० ॥ इदमित्थेतिमंत्रोयंसहस्रसनिरुच्यते ॥ अर्धमासंहविष्यान्नमर्धमासंपयःपिबेत् ॥ २१ ॥ उपोष्यचापरंपक्षमरण्येस्थंडिलेशुचौ ॥ औदुंबरेध्मंप्रज्वाल्यजुहुयात्पावकेघृतं ॥ २२ ॥ स्रुक्स्रुचौचमसाश्चैवसर्वमौदुंबरंभवेत् ॥ हुत्वाहुतिसहस्रंतुतेनकामेनयुज्यते ॥ २३ ॥ अमोघमेवकर्मैतज्जानीयात्सिद्धिमेवतु ॥ व्यर्थमव्यर्थमेवैतत्फलंचास्यप्रयच्छति ॥ २४ ॥ चतुष्पथेचान्नकामआदित्याभिमुखोघृतं ॥ जुहुयाद्धनकामस्तुसहस्रंभोजयेद्द्विजान् ॥ २५ ॥ पशुकामोजपेद्गोष्ठेजुहुयाद्वाप्युपोषितः ॥ विधिनातेननियतःसहस्रंविंदतेपशून् ॥ २६ ॥ लोहलोहित-

हेमानांकारयेत्रिवृतंमणिं ॥ सहस्रसमिधांचैवसंपाताभिहुतोभवेत् ॥ २७ ॥ हुत्वासहस्रसंपातंशिरसाधारयेततं ॥ पाणिनावाशुचिर्नित्यंस-हस्रानुचरोभवेत् ॥ २८ ॥ परावतःस्वस्त्ययनंस्नातकस्यविधीयते ॥ स्वर्गकामश्चतंनित्यंजपेतनियतव्रतः ॥ २९ ॥ बृहस्पतेप्रथममितिनि-त्यंज्ञानस्तुतिंजपेत् ॥ ज्ञानवान्भवतिश्रीमाननंतांविंदतेश्रियं ॥ ४३० ॥ अलक्ष्मीनाशनार्थंतुपयोभक्षोभवेन्नरः ॥ वयःसुपर्णाइत्येतांजप-न्वैविंदतेश्रियं ॥ ३१ ॥ तमसाप्रावृतोयस्तुमन्येतात्मानमात्मनि ॥ अश्रियावापिसंयुक्तोजपन्नेतांप्रमुच्यते ॥ ३२ ॥ अक्षिणीप्रातरुत्थाय-विमृजीतैतयासदा ॥ चक्षुष्मान्भवतिश्रीमाँल्लक्ष्मीश्चापिप्रवर्धते ॥ ३३ ॥ नतंविदाथेत्येतांचजपन्विप्रःसमाहितः ॥ विहायकल्मषंसर्वंब्रह्मा-भ्येतिसनातनं ॥ ३४ ॥ अनयापर्वसुस्नात्वायःप्रदद्यात्तिलोदकं ॥ यमायसगणायैवतद्भयंसनविंदति ॥ ३५ ॥ यस्तेमन्योइतिसदासपत्न-घ्नेत्विमेजपेत् ॥ घृतेनाभिहुतंद्वाभ्यांधारयेदायसंमणिं ॥ ३६ ॥ जुहुयादायसंशंकुमाभ्यामेवचतुर्दशीं ॥ खादिरेध्मसमिद्धेग्नौसपत्नान्प्रति-बाधते ॥ ३७ ॥ यथाहिपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतं ॥ तथासंवननंहृद्यंनह्यसाद्विद्यतेपरं ॥ ३८ ॥ उपोष्यद्वादशाहानिजपन्नेतमृषिंमुनिः ॥ तन्मनाप्रयतःसस्यात्रिरह्नोभ्युदयादपः ॥ ३९ ॥ अंतेतुद्वादशाहस्यशुचौदेशेसमाहितः ॥ पुंसःप्रतिकृतिंकुर्याद्भूमौपांसुमयींकृती ॥४४०॥ तस्याहृदयदेशंतुसमाक्रम्यजपेदृषिं ॥ अमोघंकर्मजानीयादहोरात्रेगतेसति ॥ ४१ ॥ त्र्याहेणधनिनंवैश्यंचतूरात्रेणक्षत्रियं ॥ राजानंपंचरा-त्रेणषड्रात्रेणद्विजोत्तमं ॥ ४२ ॥ तपस्विनःसप्तरात्राज्जपेद्युंजीतचैवतं ॥ अपिवोषितःसुस्नातोजपेदेतत्सदास्थितः ॥ ४३ ॥ यइच्छेद्धशमा-नेतुंहीनंतुपरिवर्जयेत् ॥ सहस्रसंपातहुतंबिल्वानांचूर्णमावपेत् ॥ ४४ ॥ उदपानेवशंनेतुंतंजनंक्षिप्रमानयेत् ॥ मातर्यात्मनिपुत्रेषुपितृभ्रा-तृसुहृत्सुच ॥ ४५ ॥ हृद्यमेतत्प्रयुंजीतशिरसाधारयेततं ॥ सुमित्रंतुपरिष्वज्यमूर्धन्याघ्रायचात्मजं ॥ ४६ ॥ हृद्यमेतत्प्रयुंजीतशांत्यर्थाय

सुखायच ॥ असंसिद्धेसंवननेपांसुप्रतिकृतिंपथि ॥ ४७ ॥ प्रज्वाल्यजुहुयादग्निंघृतेनब्राह्मणोयदि ॥ क्षत्रियस्त्वथतैलेनसार्षपेणविशोपिच ॥ ४८ ॥ आयसींवाप्रतिकृतिमग्निमध्येनिवापयेत् ॥ तांचप्रज्वलितांमत्वाजुहुयात्तन्मनाःशुचिः ॥ ४९ ॥ उग्रेणमहसाहन्यात्क्रुद्धश्चजुहुयाद्घृतं ॥ यथायथाप्रज्वलितेहूयतेजातवेदसि ॥ ४५० ॥ दीप्तांप्रतिकृतिंविप्रस्तथासवशमेष्यति ॥ श्मशानदग्धपांसूनांकुर्याद्वेदिंविलक्षणां ॥ ५१ ॥ बैभीतकेध्मज्वलितेलोहप्रतिकृतिंन्यसेत् ॥ अर्धरात्रेस्थितेतैलंसार्षपंलवणान्वितं ॥ ५२ ॥ तत्रशरमयंकुर्यात्प्रस्तरंप्रतिलोमतः ॥ त्रिषुशंकुषुचासीनोजुहुयादुग्रदर्शनः ॥ ५३ ॥ मुक्तकेशोवधंप्रेप्सुरचिरेणप्रसाधयेत् ॥ अथवाभिचरेदेनंजुहुयादात्मशोणितं ॥ ५४ ॥ वशंनयतिराजानंक्षिप्रंजनपदंपुरं ॥ पुष्टिकर्मापिकर्तव्यंहृद्येनैवयतात्मना ॥ ५५ ॥ अनागसिनकुर्वीतब्राह्मणोवधसंयुतं ॥ सरूपवत्सायागोश्चपयसासाधयेच्चरुं ॥ ५६ ॥ सहस्रसंपातहुतंपायसेवत्समग्रजं ॥ सहस्रानुचरोवत्सःसस्याद्रोगैर्विवर्जितः ॥ ५७ ॥ गाश्चैव पाययेत्ताश्चभवंतिव्याधिवर्जिताः ॥ पुत्रांश्चप्रार्थयेन्नित्यंप्रियानन्यांश्चसज्जनान् ॥ ५८ ॥ निरामयाश्चस्निग्धाश्चभवंतिविगतज्वराः ॥ स्त्रियंचेदभिमन्येततस्याःसंवननंमहत् ॥ ५९ ॥ व्रीहीणांनखभिन्नानांतंडुलान्सूक्ष्मचूर्णितान् ॥ सहस्रसंपातहुतान्स्वेदयेत्कुशलोग्निना ॥४६०॥ तेनप्रतिकृतिंकुर्यात्तांध्यात्वामनसास्त्रियं ॥ अक्तांसर्षपतैलेनजुहुयादंगशश्चतां ॥ ६१ ॥ पादौप्रथमतश्छिंद्यात्फडित्यग्नौनिधापयेत् ॥ अथजंघेजानुजीचऊरूबाहूततःशिरः ॥ ६२ ॥ छित्त्वाहृदयदेशंतुहृदयेस्वेनिवेशयेत् ॥ जपन्नेतमृषिंविप्रस्त्रीवशंसाधिगच्छति ॥ ६३ ॥ नैतत्परगृहीतासुनसाध्वीषुकथंचन ॥ नधर्मव्रतशीलासुकुर्वीतद्विजसत्तमः ॥ ६४ ॥ कामंपरिगृहीतासुहीनवर्णासुयश्चरेत् ॥ पतिमस्यागुणीकुर्वन्पूर्वंपश्चात्तुतांस्त्रियं ॥ ६५ ॥ भुक्तांवापायसंसद्यश्छर्दयित्वानिधापयेत् ॥ तच्चूर्णंकृत्यजायायैदेयंसंवननंस्मृतं ॥ ६६ ॥ महावृक्ष-

फलान्येवमयुग्मान्यभिमंत्रयेत् ॥ तेषांयुग्मानिभंजीतस्वयमर्धानिशेषयेत् ॥ ६७ ॥ तानिदद्याद्यमिच्छेत्तुवशीकर्तुंजपन्नृषिं ॥ सुहृद्भूत्वासु-
हृद्यस्यदेयंसंवननंस्मृतं ॥ ६८ ॥ एकैकमभिरूपंतुहृद्यसूक्ताद्यतःपुनः ॥ कर्माणित्वभिरूपाणिकुर्याद्यस्तुयथेच्छति ॥ ६९ ॥ पराकदास-
स्यविधिंहृद्येनोक्तंविदुर्बुधाः ॥ स्त्रीणांसंवननंचैतत्पुंसामपिविधीयते ॥ ४७० ॥ द्वेष्येतुज्ञातिनामेवजपेच्चैवसदायुधि ॥ खादिरंकारयेच्छं-
कुंहृदितंसंनिवेशयेत ॥ ७१ ॥ कृत्वाप्रतिकृतिंपूर्वपांसुभिर्वाथवातुषैः ॥ इषुमप्यनुमंत्र्यैवसंग्रामंसंप्रकल्पयेत् ॥ ७२ ॥ रिपुघ्नमेतज्ज्ञानी-
यात्प्रयुक्तमपराजितं ॥ पराकदासप्रेप्यार्थंहृद्यंसंवननंस्मृतं ॥ ७३ ॥ चिंतयन्मनसैवैतत्सूक्तंसिद्धिंनियच्छति ॥ सूर्यायैभाववृत्तंतुश्रावये-
त्कन्यकापिता ॥ ७४ ॥ अनुरूपंसुसदृशंभर्तारंतेनविंदति ॥ इमामितिजपेत्कन्यानाभिमालभ्यनित्यशः ॥ ७५ ॥ एवमेवजपेद्भर्तादीर्घा-
युःसभवेत्ततः ॥ स्नापयेदभिरूपैश्चभ्राताकन्यापितापिवा ॥ ७६ ॥ शतंपुत्रवतीयावन्नचभर्त्रावियुज्यते ॥ सम्राज्ञीतिजपेन्मूर्ध्निकन्यामालभ्य
नित्यशः ॥७७॥ श्वश्रूश्वशुरदेवरैर्ननांद्राचापिपूज्यते ॥ इंद्राण्याकृतसंवादंस्नानेसूक्तंप्रयोजयेत् ॥७८॥ नववर्गोत्तमयुतंपतिसौभाग्यपुत्रदं ॥
जलपुष्पोत्करयुतेचित्रकुंभसमावृते ॥ ७९ ॥ कर्तव्योऽत्रतथायोगःसोमगंधर्ववह्निनां ॥ भगायाप्सरसांचैवयक्षाधिपतयेपिच ॥ ४८० ॥
इंद्राण्यैदेवपत्नीनांरतिप्रद्युम्नयोस्तथा ॥ नदीसलिलसंपूर्णेपंचगव्यसमायुते ॥ ८१ ॥ हुत्वाग्निंस्नापयेत्कन्यांस्थितांदेशेतुदक्षिणे ॥ प्रियंगुव
टनागानांकषायोद्धृष्टकेरसं ॥८२॥ संपाताभिहुतंकृत्वासर्वौषधिसमन्वितं ॥ अभिमंत्र्यचसूक्तांतेनवभिश्चस्तुवीतवै ॥ ८३ ॥ एताभिरद्भिःपूर्णे
नअभिषिंचेदुपोषितां ॥ याःपतिघ्न्यःस्त्रियस्तन्व्यःशाम्यंतेनास्थितेनवै ? ॥८४॥ स्नापयेदाहनस्याद्भिर्विद्यायांविप्रवादिनीं ॥ सूक्तादुपोद्धरेदेनं
नसेशइतितुद्वृचं ॥८५॥ उपदिष्टेयमेकेषांपुंसःकर्मणिपौरुषे ॥ रक्षोहणंवाजिनमित्येतद्रक्षोहणंजपेत् ॥८६॥ अग्निंप्रज्वाल्यचैतेनउपतिष्ठेतनि

त्यशः ॥ आज्याहुतीश्चजुहुयात्तेनरक्षांसिबाधते ॥८७॥ एतद्रक्षोहणंशांतिःपरमैषाप्रकीर्तिता ॥ हविष्पांतीयमेतत्तुसूक्तमत्रप्रयोजयेत् ॥८८॥ गर्हितान्नात्तृयोगेचहविष्पांतीयमभ्यसेत् ॥ पवित्रंपरमंह्येतद्ध्यातव्यंचाप्यभीक्ष्णशः ॥ ८९ ॥ आदित्येदृष्टिमास्थायषण्मासान्नियतोभवेत् ॥ देवयानंसपंथानंपश्यत्यादित्यमंडले ॥ ४९० ॥ विद्यावैश्वानरीचास्यस्वकायस्थाप्रकाशते ॥ हविष्पांतीयमभ्यस्यसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥९१॥ इंद्रंस्तवेतिसूक्तंतुजपेच्छत्रुनिबर्हणं ॥ पवित्राणांपवित्रंचगुह्यंपावनमद्भुतं ॥ ९२ ॥ शुक्लपक्षेशुभेवारेसुनक्षत्रेसुगोचरे ॥ द्वादश्यांपुत्रकामायचरुंकुर्वीतवैष्णवं ॥९३॥ दंपत्योरुपवासःस्यादेकादश्यांसुरालये ॥ ऋग्भिःषोडशभिःसम्यगर्चयित्वाजनार्दनं ॥९४॥ चरुंपुरुषसूक्तेनश्रपयेत्पुत्रकाम्यया ॥ प्राप्नुयाद्वैष्णवंपुत्रमचिरात्संततिक्षमं ॥९५॥ द्वादशद्वादशीःसम्यक्पयसानिर्वपेच्चरुं ॥ यःकरोतिहयस्यस्याद्यातिविष्णोःपरंपदं ॥ ९६ ॥ हुत्वाग्निंविधिवत्सम्यगृग्भिःषोडशभिर्बुधः ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वास्तवंताभिःप्रयोजयेत् ॥ ९७ ॥ केशवंमार्गशीर्षेतुपौषेनारायणंतथा ॥ माधवंमाघमासेतुगोविंदंफाल्गुनेपुनः ॥ ९८ ॥ चैत्रेचैवतथाविष्णुंवैशाखेमधुसूदनं ॥ ज्येष्ठेत्रिविक्रमंविद्यादाषाढेवामनंविदुः ॥ ९९ ॥ श्रावणेश्रीधरंविद्याद्धृषीकेशंततःपरे ॥ आश्विनेपद्मनाभंतुदामोदरंचकार्तिके ॥ ५०० ॥ द्वादशैतानिनामानिऋष्यशृंगोऽब्रवीन्मुनिः ॥ पूजयेन्मासनामभिःसर्वान्कामान्समश्नुते ॥ १ ॥ आयुष्मंतंसुतंसूतेपरामेधासमन्वितं ॥ धनवंतंप्रजावंतंधार्मिकंसात्विकंतथा ॥ २ ॥ समिधोश्वत्थवृक्षस्यहुत्वाग्निंजुहुयात्पुनः ॥ उपस्थानंहुताशस्यध्यात्वाच्यर्मधुसूदनं ॥ ३ ॥ हविर्होमंततःकुर्यात्प्रत्यृचंवाग्यतःशुचिः ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यमादावंतेचपूर्ववत् ॥ ४ ॥ हविःशेषंनमस्कृत्वानारीनारायणंपतिं ॥ भक्षयित्वाहविःशेषंलब्धाशीःसंविशेत्क्षणं ॥ ५ ॥ ततस्तुकृत्वेदंकर्मकर्तव्यंद्विजतर्पणं ॥ द्वितीयंस्त्रीनिवर्तेतयावद्गर्भंचविंदति ॥ ६ ॥ अपुत्रामृतपुत्रावायाचकन्याःप्रसूयते ॥

क्षिप्रंसाजनयेत्पुत्रमृष्यश्रृंगोयथाब्रवीत् ॥ ७ ॥ अर्चनंसंप्रवक्ष्यामिविष्णोरमिततेजसः ॥ यत्कृत्वामुनयःसर्वेब्रह्मनिर्वाणमाप्नुयुः ॥ ८ ॥
अप्स्वग्नौहृदयेसूर्येस्थंडिलेप्रतिमासुच ॥ षट्स्वेतेषुहरेःसम्यगर्चनंमुनिभिःस्मृतं ॥ ९ ॥ अग्नौक्रियावतांदेवोदिविदेवोमनीषिणां ॥
प्रतिमास्वल्पबुद्धीनांयोगिनांहृदयेहरिः ॥५१०॥ आपोह्यायतनंतस्यतस्मात्तासुसदाहरिः ॥ तस्यसर्वगतत्वाच्चस्थंडिलेभावितात्मनां ॥ ११ ॥
दद्यात्पुरुषसूक्तेनयःपुष्पाण्यपएववा ॥ अर्चितंस्याज्जगदिदंतेनसर्वंचराचरं ॥ १२ ॥ आनुष्टुभस्यसूक्तस्यत्रिष्टुबंतस्यदेवता ॥ पुरुषोऽथजग-
द्बीजमृषिर्नारायणःस्मृतः ॥ १३ ॥ नारायणमहाबाहोश्रृणुष्वैकंमहाप्रभो ॥ वक्ष्येपुरुषसूक्तस्यविधानंत्वर्चनंप्रति ॥ १४ ॥ अग्निकार्येज-
पविधिंस्तोत्रंचैवतदात्मकं ॥ स्नात्वायथोक्तविधिनाप्राङ्मुखःशुद्धमानसः ॥ १५ ॥ प्रथमांविन्यसेद्वामेद्वितीयांदक्षिणेकरे ॥ तृतीयांवाम-
पादेतुचतुर्थींदक्षिणेन्यसेत् ॥ १६ ॥ पंचमींवामजानुनिषष्ठींवैदक्षिणेन्यसेत् ॥ सप्तमींवामकुक्षौतुअष्टमींदक्षिणेन्यसेत् ॥ १७ ॥ नवमीं-
नाभिदेशेतुदशमींहृदयेन्यसेत् ॥ एकादशींकंठदेशेद्वादशींवामबाहुके ॥ १८ ॥ त्रयोदशींदक्षिणेचआस्येचैवचतुर्दशीं ॥ अक्ष्णोःपंचदशीं
चैवषोडशींमूर्ध्निविन्यसेत् ॥ १९ ॥ एवंन्यासविधिंकृत्वापश्चात्पूजांसमारभेत् ॥ यथादेहेतथादेवेन्यासंकृत्वाविधानतः ॥ ५२० ॥ आ-
द्ययावाहयेद्देवमृचातुपुरुषोत्तमं ॥ द्वितीययासनंदद्यात्पाद्यंचैवतृतीयया ॥ २१ ॥ अर्घ्यंचतुर्थ्यादातव्यंपंचम्याचमनीयकं ॥ षष्ठ्यास्नानं
प्रकुर्वीतसप्तम्यावस्त्रमेवतु ॥ २२ ॥ यज्ञोपवीतमष्टम्यानवम्याचानुलेपनं ॥ पुष्पंदशम्यादातव्यमेकादश्यातुधूपकं ॥ २३ ॥ द्वादश्या
दीपकंदद्यात्त्रयोदश्यानिवेदनं ॥ चतुर्दश्यानमस्कारंपंचदश्याप्रदक्षिणां ॥ २४ ॥ दक्षिणातुयथाशक्तिषोडश्याचप्रदापयेत् ॥ स्नानेवस्त्रेच-
नैवेद्येदद्यादाचमनीयकं ॥ २५ ॥ ततःप्रदक्षिणांकृत्वाजपंकुर्यात्समाहितः ॥ यथाशक्तिजपित्वातुसूक्तंतस्मैनिवेदयेत् ॥ २६ ॥ देवस्यद-

क्षिणेपार्श्वेकुंडंस्थंडिलमेववा ॥ कारयेत्प्रथमेनैवद्वितीयेनतुप्रोक्षणं ॥ २७ ॥ तृतीययाग्निमादध्याच्चतुर्थ्याचसमिंधनं ॥ पंचम्याज्यस्यश्रपणंचरोश्चश्रपणंतथा ॥ २८ ॥ षष्ठेनैवाग्निमध्येतुकल्पयेत्पद्ममासनं ॥ चिंतयेद्देवदेवेशंकालानलसमप्रभं ॥ २९ ॥ ततोगंधंचपुष्पंचधूपदीपनिवेदनं ॥ अनुज्ञाप्यततःकुर्यात्सप्तम्यादियथाक्रमं ॥ ५३० ॥ समिधस्तावतीःपूर्वंजुहुयादभिघारिताः ॥ ततोघृतेनजुहुयाच्चरुणाचततःपुनः ॥३१॥ एवंहुत्वाततश्चैवमनुज्ञाप्ययथाक्रमं ॥ अग्नेर्भगवतस्तस्यसमीपेस्तोत्रमुच्चरेत् ॥३२॥ जितंतेपुंडरीकाक्षनमस्तेविश्वभावन ॥ सुब्रह्मण्यनमस्तेस्तुमहापुरुषपूर्वज ॥ ३३ ॥ नमोहिरण्यगर्भायप्रधानाव्यक्तरूपिणे ॥ ॐनमोवासुदेवायशुद्धज्ञानस्वरूपिणे ॥ ३४ ॥ देवानांदानवानांचसामान्यमसिदैवतं ॥ सर्वदाचरणद्वंद्वंव्रजामिशरणंतव ॥ ३५ ॥ एकस्त्वमसिलोकस्यस्रष्टासंहारकस्तथा ॥ अव्यक्तश्चानुमंताचगुणमायासमावृतः ॥ ३६ ॥ संसारसागरंघोरमनंतक्लेशभाजनं ॥ त्वामेवशरणंप्राप्यनिस्तरंतिमनीषिणः ॥ ३७ ॥ नतेरूपंनचाकारोनायुधानिनचास्पदं ॥ तथापिपुरुषाकारोभक्तानांत्वंप्रकाशसे ॥ ३८ ॥ नैवकिंचित्परोक्षंतेनप्रत्यक्षोसिकस्यचित् ॥ नैवकिंचिदसाध्यंतेनचसाध्योसिकस्यचित् ॥ ३९ ॥ कार्याणांकारणंपूर्णंवचसांवाच्यमुत्तमं ॥ योगिनांपरमांसिद्धिंविदंतिपरमंविदः ॥ ५४० ॥ अहंभीतोस्मिदेवेशसंसारेस्मिन्महाभये ॥ त्राहिमांपुंडरीकाक्षनजानेशरणंपरं ॥ ४१ ॥ कालेष्वपिचसर्वेषुदिक्षुसर्वासुचाच्युत ॥ शरीरेविगतेवापिवर्ततेमेमहद्भयं ॥ ४२ ॥ त्वत्पादकमलादन्यन्नमेजन्मांतरेष्वपि ॥ निमित्तंकुशलस्यास्तियेनगच्छामिसद्गतिं ॥ ४३ ॥ विज्ञानंयदिदंप्राप्तंयदिदंज्ञानमर्जितं ॥ जन्मांतरेपिमेदेवमाभूदस्यपरिक्षयः ॥ ४४ ॥ दुर्गतावपिजातस्यत्वद्गतोमेमनोरथः ॥ यदिनाथंचविंदेयतावतासिकृतीसदा ॥ ४५ ॥ अकामकलुषंचित्तंममतेपादयोःस्थितं ॥ कामयेविष्णुपादौतुसर्वजन्मसुकेवलं ॥ ४६ ॥ पुरुषस्यहरेःसूक्तंस्वर्ग्यंध-

न्यंयशस्करं ॥ आत्मज्ञानमिदंपुण्यंयोगज्ञानमिदंपरं ॥ ४७ ॥ इत्येवमनयास्तुत्यास्तुत्वादेवंदिनेदिने ॥ किंकरोस्मीतिचात्मनंदेवायैवनिवेदयेत् ॥ ४८ ॥ फलाहारोभवेन्मासंपश्यत्यात्मानमात्मनि ॥ ४९ ॥ फलानिभुक्त्वोपवसेन्मासमद्भिश्चवर्तयेत् ॥ अरण्येनिवसेन्नित्यंजपन्नेतमृषिंसदा ॥ ५५० ॥ त्रिस्त्रिषवणकालेषुस्नायादप्सुसमाहितः ॥ आदित्यमुपतिष्ठेतसूक्तेनानेननित्यशः ॥ ५१ ॥ आज्याहुतीरनेनैवहुत्वैतंचिंतयेदृषिं ॥ ऊर्ध्वंमासात्फलाहारस्त्रिभिर्वर्षैर्जयेद्दिवं ॥ ५२ ॥ तद्भक्तस्तन्मनायुक्तोदशवर्षाण्यनन्यभाक् ॥ साक्षात्पश्यतितंदेवंनारायणमनामयं ॥ ५३ ॥ ग्राह्यमत्यंतयत्नेनत्वष्टारंजगतोऽव्ययं ॥ गृहस्थधर्मेवर्तेतन्यायवृत्तःसमाहितः ॥ ५४ ॥ एतदेवंचिंतयेतनारायणमनामयं ॥ अर्धरात्रेत्यक्तनिद्रउत्थायशुचिवाग्यतः ॥ ५५ ॥ संप्रसुप्तेषुभूतेषुयोगंयुंजीतयोगवित् ॥ ऋज्वासीनःसमेदेशेनिर्वातेशब्दवर्जिते ॥ ५६ ॥ सव्यंपादंदक्षिणस्यांजानुनिश्लेषयेत्ततः ॥ संहृत्यदक्षिणंपादंसव्येजानुनियच्छति ॥ ५७ ॥ ब्रह्मांजलिकृतःस्वस्थोयोगसंमीलितेक्षणः ॥ ॐमित्युक्त्वास्वहृदयंचिंतयेदविकुत्सितः ॥ ५८ ॥ तत्रात्मानंसमादध्यादिंद्रियाणिमनस्तथा ॥ नचबुध्येतकिंचान्यन्नपश्येच्छृणुयान्नच ॥ ५९ ॥ ननमस्येत्सदायोगंतदाप्राप्तःसउच्यते ॥ ह्वयेतमृषिमभ्यस्येत्पश्यन्नेवयथाश्रुतिः ॥ ५६० ॥ प्राणानायम्यचासीनोयावच्चित्तंतदर्पितं ॥ उच्छ्वसिष्यत्यधोनाभिगमयित्वामनस्तथा ॥ ६१ ॥ उच्छ्वसेदेवमसकृत्तन्मनायोगमुन्नयेत् ॥ एवंहियुंज्यात्सामान्यंनपश्येच्छृणुयान्नच ॥ ६२ ॥ तदाशनैर्नियच्छेतहृदयादूर्ध्वमेवतु ॥ समौतुजानूचास्यंचनासिकानयनेभ्रुवौ ॥ ६३ ॥ भ्रुवोर्मध्येपरंस्थानंतत्रैतद्धारयेत्स्थिरं ॥ ललाटदेशेधार्याथमूर्धानंगमयेत्ततः ॥ ६४ ॥ उच्छ्वसंश्चयथाकालंनाभितत्वोच्छ्वसेत्पुनः ? ॥ एतत्परंस्थानमुक्तंब्रह्मणःपरमात्मनः ॥ ६५ ॥ एवंयुक्तोमहात्मासन्महात्मानंप्रपद्यते ॥ यदिस्यात्सुकृतीशुद्धोयदिवापापकृत्तमः ॥ ६६ ॥ उप-

लभ्यपरंब्रह्मगतिंज्ञात्वाभवेच्छुचिः ॥ सर्वपापावबद्धश्चेद्बुद्धैतत्प्रयतोजपेत् ॥ ६७ ॥ अपिजिज्ञासनोदवगच्छेतपरमांगतिं ॥ धारणात्तुपृथक्कुर्याद्धर्मेणानेननित्यशः ॥ ६८ ॥ आदित्येग्नौचंद्रमसिवृक्षाग्रेषुचधारयेत् ॥ पर्वताग्रेसमुद्रेवायत्रवापिमनोरमेत् ॥ ६९ ॥ नत्वेवविषयान्प्राप्यधारयीतकथंचन ॥ बह्वत्रदुःखंजानीयात्प्रध्वसेन्मरणेसति ॥ ५७० ॥ धार्मिकाणांकुलेशुद्धेयोगभ्रष्टोभिजायते ॥ मूर्ध्निब्रह्मसविंदेतसएवऋषिसत्तमः ॥ ७१ ॥ तदामूर्ध्नःपरंज्योतिर्नक्षत्रपथमुन्नयेत् ॥ योगीयोगेश्वरंप्राप्यनिर्द्वंद्वःपरमात्मवित् ॥ ७२ ॥ सर्वत्रैवात्मनात्मानंपश्येदृषिपरायणः ॥ जपेच्चैवसदास्नातःपवित्रमिदमुत्तमं ॥ ७३ ॥ अपिपातकसंयुक्तःकालेनसुकृतीभवेत् ॥ येनयेनचकामेनजपेदिममृषिंसदा ॥ ७४ ॥ ससकामःसमृद्धःस्याच्छ्रद्दधानस्यकुर्वतः ॥ होमंवाप्यथवाजाप्यमुपहारमथोचरुं ॥ ७५ ॥ कुर्वीतयेनकामेनतत्सिद्धिमवधारयेत् ॥ ज्ञातिश्रैष्ठ्यंमहद्वित्तंयशोलोकेपरांगतिं ॥ ७६ ॥ पापेनविप्रमोक्षस्तुतत्सिद्धिमवधारयेत् ॥ ज्ञानगम्यंपरंसूक्ष्मंव्याप्यसर्वं व्यवस्थितं ॥ ७७ ॥ ग्राह्यमत्यंतयत्नेनब्रह्माभ्येतिसनातनं ॥ सहस्रशीर्षेतिसूक्तंसर्वकामफलप्रदं ॥ ७८ ॥ वेदगर्भशरीरेणसवैनारायणः स्मृतः ॥ ब्रह्मेंद्ररुद्रपर्जन्याअत्रसूक्तेव्यवस्थिताः ॥ ७९ ॥ अत्रस्थमेतद्द्रष्टव्यंजगत्स्थावरजंगमं ॥ अतःसंपठमानोपिभक्तिंनपरिहारयेत् ॥ ५८० ॥ भक्तानुकंपीभगवान्श्रूयतेपुरुषोत्तमः ॥ पूजार्थंतस्यदेवस्यवनात्स्वयमुपाहृतात् ॥ ८१ ॥ आरण्यकविधानेननिर्वपेत्प्रत्यहंचरुं ॥ नारायणायस्वाहेतिमंत्रांतेजुहुयाद्धविः ॥ ८२ ॥ आसहस्रात्ततश्चक्षुर्दिव्यंहोतुर्ददातिसः ॥ अपिवाचरुसाहस्रंतंत्रेणैकेननिर्वपेत् ॥ ८३ ॥ यावंतोवापिशक्यंतेअह्नासर्वान्समापयेत् ॥ सहस्रस्येप्सितानांचकामानांलभतेफलं ॥८४॥ पुरुषायुःसमायुक्तःसिद्धोवापिचरेन्महीं ॥ ध्येयः-सदासवितृमंडलमध्यवर्तीनारायणःसरसिजासनसंनिविष्टः ॥ केयूरवान्मकरकुंडलवान्किरीटीहारीहिरण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः ॥ ८५ ॥

एतत्तुयःपठतिकेवलमेवसूक्तंनारायणस्यचरणावभिवंद्यवंद्यौ ॥ पाठेनतेनपरमेणसनातनस्यस्थानंजरामरणवर्जितमेतिविष्णोः ॥ ८६ ॥ हविषाग्नौजलेपुष्पैर्ध्यानेनहृदयेहरिं ॥ यजंतिसूरयोनित्यंजपेंतरविमंडले ॥ ८७ ॥ बिल्वपत्रंशमीपत्रंपत्रंभृंगारकस्यच ॥ मालतीकुशपद्मंचसद्यस्तुष्टिकरंहरेः ॥ ८८ ॥ यत्रैतत्पठ्यतेकिंचित्तद्ध्यायेन्मनसैवतु ॥ संपाद्यतत्प्रसादाच्चदेवदेवस्यचक्रिणः ॥८९॥ पत्रैश्चपुष्पैश्चफलैश्चतोयैरक्रीतलब्धैश्चसदैवसत्सु ॥ भक्त्यैकलभ्येपुरुषेपुराणेमुक्त्यैकिमर्थंक्रियतेतुयत्नः ॥ ५९० ॥ इत्येवमुक्तःपुरुषस्यविष्णोरर्चाविधिर्विष्णुकुमारनाम्ना ॥ मुक्त्येकमार्गप्रतिबोधनायदृष्ट्वाविधानंत्विहनारदोक्तं ॥ ९१ ॥ याओषधीःस्वस्त्ययनंजपेतनियतव्रतः ॥ ओषधीश्चयजेन्नित्यंषण्मासानेवनित्यशः ॥ ९२ ॥ इत्यृग्विधानेतृतीयोध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ इष्ट्वाशरदिवैरुद्रमोषधीश्चयजेत्तथा ॥ तस्यामयानभवंतितथाजीर्णादिकानिच ॥ ९३ ॥ क्रियांतुसप्तरात्रेणसप्तकृत्वःसमाहितः ॥ प्रपद्येतौषधीर्विप्रःसूक्तमेतज्जपन्सदा ॥ ९४ ॥ द्विषत्क्षेत्रादिहालब्ध्वमितिविज्ञापयेतच ॥ स्वक्षेत्रेचरुणैवेष्ट्वाविंदतेद्विषदोषधीः ॥ ९५ ॥ वृष्टिकामोजिताहारःप्रपद्येतबृहस्पतिं ॥ पायसेनोपहारेणहोमेनचसमन्वितः ॥ ९६ ॥ बृहस्पतेप्रतीत्येतद्वृष्टिकामःप्रयोजयेत् ॥ पर्जन्यंचनमस्कृत्वावृष्टिंविंदतिशोभनां ॥ ९७ ॥ सर्वत्रतुपराशांतिर्ज्ञेयोप्रतिरथस्त्वृषिः ॥ यमेवदेशंगच्छेतशत्रुंवाप्यनुमंत्रितः ॥ ९८ ॥ नाजित्वाविनिवर्तेतपरंहिब्रह्मणोबलं ॥ सर्वकामैर्जपेदंतत्सर्वकामसमृद्धये ॥ ९९ ॥ संग्राममभ्युद्यातोवाराजाचैतत्प्रयोजयेत् ॥ सर्वान्विजयतेशत्रून्नपराजीयतेपरैः ॥ ६०० ॥ पथिस्वस्त्ययनंचैतत्तस्करेभ्यश्चरन्पथि ॥ भूतोरगपिशाचेभ्यःसर्वेभ्यःपरिरक्षति ॥ १ ॥ भूतांशस्यऋषेःसूक्तंप्रजाकामःशुचिर्जपन् ॥ अनुरूपांप्रजामाशुलभतेनात्रसंशयः ॥ २ ॥ स्थालीपाकेननासत्यावश्विनौतुयजेद्द्विजः ॥ अनेनैवतुसूक्तेनहुत्वाश्वाननुमंत्रयेत् ॥ ३ ॥ पायसंकृसरंमांसमोदनंदधिसक्तुकान् ॥

कुल्माषांश्चकरंभांश्चफलानिविविधानिच ॥ ४ ॥ चित्रमाल्यशुभान्गधानन्नपानानियानिच ॥ भक्ष्यंभोज्यंचपेयंचसमाहृत्योदितेरवौ ॥ भूतांशमभ्यसेत्तावद्यावदस्तमितोरविः ॥ ५ ॥ अर्धरात्रेत्वतिक्रांतेततोऽश्विभ्यांनिवेदयेत् ॥ दीर्घायुषंसुरूपंचलभेत्पुत्रंसुवर्चसं ॥ ६ ॥ रूपवांश्चभवेन्नित्यंभूतांशंयोऽभ्यसेत्सदा ॥ सार्वकामिकमप्येनमृषिंविद्याद्विचक्षणः ॥ ७ ॥ नवाउदेवाइत्येतज्जपेतनियतव्रतः ॥ अन्नंविंदतिसर्वत्रयत्रयत्रोपतिष्ठति ॥ ८ ॥ पाप्मोपहतमात्मानंयोमन्येतविचक्षणः ॥ सजपेन्नियतोभूत्वालघुमन्येतपाप्मना ॥ ९ ॥ वाचंप्रपद्येद्वाक्कामोहुनेदाशुजपन्निमाः ॥ अहंरुद्रेभिरित्येतद्वाग्मीभवतिपूजितः ॥ ६१० ॥ नतमित्यष्टकंसूक्तंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥ कृत्स्नंतुकल्मषंहत्वाविश्वैर्देवैःसहासते ॥ ११ ॥ रात्रींप्रपद्येन्मनसाशुचिःपर्णव्रतोनिशि ॥ यःकामयेतनपुनर्जायेयमितियोनिषु ॥ १२ ॥ सहस्रकृत्वोमनसाजपेद्रात्रीतिरात्रिषु ॥ स्थालीपाकेनरात्रिंचयजेताहरहर्निशि ॥ तन्मनानिशिचासीनस्तिष्ठेदहनिधार्मिकः ॥ १३ ॥ ऊर्ध्वंसंवत्सराच्चैवचरुंपयसिसंस्कृतं ॥ सहस्रकृत्वस्त्वेतेनदिवाहोमोविधीयते ॥ १४ ॥ जुहुयान्निशिपूर्वस्मिन्भागेरात्रौसमाहितः॥ दिवाचाविश्पतिं(?)कार्यं छायायामंशुतेजसा ॥ १५ ॥ प्रतिप्रयतआत्मवान्सूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ संवत्सरेतृतीयेतुसर्पिषासाधयेच्चरुं ॥ १६ ॥ अथास्यवरदादेवी रात्रिर्भवतिशर्वरी ॥ विज्ञापयीततांदेवींवरदांस्वयमागतां ॥१७॥ संवत्सरेऋतौमासिदिवसेस्मिन्क्षणेपिवा ॥ प्रयाणकालेभवितातववत्सेतिवत्सला ॥ १८ ॥ रात्रिसूक्तंजपन्नेवतंकालंप्रतिपद्यते ॥ नयोनिंपुनरायातिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ १९ ॥ ममाग्नेवर्चइत्येतत्सर्वकामैर्जपेद्द्विजः ॥ जुह्वन्नाज्यमनेनैवसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ ६२० ॥ यांकल्पयंतीतिसदाजपेतनियतव्रतः ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिक्रुद्धाभिचरितानिच ॥ २१ ॥ यमांगिरसकल्पैस्तुतद्विदोभिचरेतसः ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वांस्तान्प्रतिबाधते ॥ २२ ॥ प्रत्यंगिरसविद्वांस्तुनरिष्येतकदा-

चन ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानिवाक्वचित् ॥ २३ ॥ अजानताजानतावाक्रुद्धेनाधर्षितेनवा ॥ आक्रुष्टंवादुरुक्तंवानैनंनोविंदतितद्वि-
दं ॥ २४ ॥ एवमेवजपेन्नित्यमृषिंस्वस्त्ययनायवै ॥ सर्वप्रायश्चित्तमेतदभाषतऋषिःस्वयं ॥ २५ ॥ स्थावराणांनिवेशेषुनगराणांतथैवच ॥
ग्रामाणांचगृहाणांचजपेततमृषिंसदा ॥ २६ ॥ जातरूपमयंविद्वान्कारयेत्त्रिवृतंमणिं ॥ सहस्रसंपातहुतमृषिणातेनतंततः ॥ २७ ॥ प्रति-
मुच्येतशिरसिग्रीवायामथवोरसि ॥ नैनंकृत्यानिहिंसंतिज्ञाताज्ञातानियानिच ॥ २८ ॥ अनेनैवतुसूक्तेनराज्ञांतुसमलोहितं ॥ कारयेत
मणिंविद्वांस्तावदेवानुमंत्रणं ॥ २९ ॥ संग्रामेषुध्वजाग्राणिवादित्राण्यनुमंत्रयेत् ॥ आसनानिचशय्याश्चयानानिविविधानिच ॥ ६३० ॥
तस्याभिचरतेसाक्षादंगिरर्षिरपिस्वयं ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वंतत्प्रतिबाधते ॥ ३१ ॥ अमानुषीरभिचरेत्कृत्याःसूक्तंजपन्निदं ॥ मुच्यतेस-
र्वतोनिष्ठात्किंपुनर्मानुषाद्भयं ॥ ३२ ॥ तपस्वीनियतोदांतःप्रयोक्ताचेद्ब्रवेद्दृषिः ॥ सर्वंतरतिशांतात्मातपोहिसुमहद्बलं ॥ ३३ ॥ आयुष्य-
मायुर्वर्चस्यंसूक्तंदाक्षायणंमहत् ॥ अलंकारंहिरण्यंवाप्राप्यदाक्षायणंजपेत् ॥ प्राप्तांसःश्रियमादत्तेबहुचान्नंसमश्नुते ॥ ३४ ॥ नासदासीदि-
तिजपेज्जुहुयाद्योगतत्परः ॥ प्रजापतेस्तुसायुज्यंद्वादशाब्दैःसमश्नुते ॥ ३५ ॥ उतदेवाइतिजपेदामयावीयतव्रतः ॥ घृतकुंभंनिधायाथजुहु-
याज्जातवेदसि ॥ ३६ ॥ कुंभसंपातमन्यस्मिन्कांस्यपात्रेनिधापयेत् ॥ योऽन्नार्थ्यलंनचान्नंस्यात्सइदंसंप्रकाशयेत् ॥ ३७ ॥ तेनाज्येनांगम-
भ्यज्यशनकैरन्नभाग्भवेत् ॥ रोगार्तस्याप्यनेनैवगात्रमंक्त्वाजपेदिदं ॥ अजीर्णान्नोत्थंजयीतसुखीभवतिविज्वरः ॥ ३८ ॥ अग्नेअच्छावदे-
त्येतद्धनकामःप्रयोजयेत् ॥ नियतःसर्पिषाहुत्वाजपेदयुतशःपुनः ॥ ३९ ॥ खादिराणांहिसमिधांजुहुयाद्दशतीर्दश ॥ दशकृत्वःसदारेण
रायस्पोयेणपुष्यति ॥ ६४० ॥ बिल्वोदुंबरपालाशैस्तथारौहितकैश्चयः ॥ जुहुयाद्धनकामस्तुरायस्पोषेणपुष्यति ॥ ४१ ॥ बैभीतकेध्मै-

बैल्वैश्चजुहुयादर्धमासकं ॥ द्विषद्वेषणंतस्यांतेसूक्तमेतत्प्रयोजयेत् ॥ ४२ ॥ द्विषंतंधनिनंहत्वाद्विषतोविंदतेधनं ॥ अथवाजप्यमेवस्याद्राय-स्पोषधनार्थिना ॥ ४३ ॥ अयमग्नेजरितेतिजपेदग्निभयेसति ॥ विधिनातर्पयित्वाग्निंपयोदधिघृतादिभिः ॥ ४४ ॥ स्वयंपातुंयावदिच्छेत्ता-बद्धुत्वाचतुर्दिशं ॥ अपामिदंपरिणयेत्संततोदकधारया ॥४५॥ उतहृद्इवभूत्वाप्यग्नेर्भेषजमंतिकात् ॥ अरण्यमेत्यपाठांतुक्रीणीयाद्यवमुष्टि-ना ॥ ४६ ॥ यदिसौम्यसिसोमायत्वांपरिक्रीणाम्योषधिं ॥ यदिवारुण्यसिवरुणायत्वांपरिक्रीणाम्यहंततः ॥ ४७ ॥ वसुभ्यश्चाथरुद्रेभ्य आदित्येभ्योथवापुनः ॥ वैश्वदेव्यसिविश्वेभ्यःपरिक्रीणाम्यहंततः ॥ ४८ ॥ क्षिप्त्वासुमनसःपूर्वमोषध्यासहवीरुधैः ॥ तस्यावीर्यंसमादत्ते कर्मयत्रकरिष्यति ॥ ४९ ॥ तांतुमध्येसंदधीतौषधीनांचविहायसि ॥ ग्रहणेत्वौषधीनांचसर्वत्रैषविधिर्भवेत् ॥ ६५० ॥ उत्खापयीताथपा-ठांत्विमामितिजपन्निह ॥ प्रातश्चपेषयेदेनांसंसदिब्रह्मचारिणां ॥ ५१ ॥ तदलाभेव्रतवताकन्ययाब्राह्मणेनवा ॥ प्रातःशुचिस्तांघृतेनत्रिःपि-बेदनुमंत्रितां ॥ ५२ ॥ इमामितितुसूक्तेनशतकृत्वोदशावरं ॥ सपत्नींबाधतेतेनपतिश्चातीवमन्यते ॥ ५३ ॥ पतिस्तुपरिजप्यैनांपाठामे-तेनवैपिबेत् ॥ पयसासप्तरात्रेणसपत्नान्प्रतिबाधते ॥ ५४ ॥ मूलमंत्रजपैरन्यैर्यापतिंजेतुमिच्छति ॥ अलोकायमलोकस्थामज्जतेनरकेहिसा ॥ ५५ ॥ अन्यथाचोपनीतानिचूर्णमूलौषधान्यपि ॥ विनाशयेयुःपुरुषंतस्मान्नान्यत्समाचरेत् ॥ ५६ ॥ प्रियंवदाभर्तरियाभर्तायस्याःपरा-यणं ॥ वाक्चैवमधुरायस्याःपत्युःसंवननंमहत् ॥ प्रियंभर्तारमासाद्यपिबेदेवौषधीमिमां ॥ ५७ ॥ प्रियंवदांसुशीलांचधर्मपत्नीमनिंदितां ॥ अवमन्येतयोमोहात्तमाहुःपुरुषाधमं ॥ ५८ ॥ अरण्यानीत्यरण्येषुजपेत्सूक्तमनेकशः ॥ आरण्यानींनमस्कृत्वाआरण्यान्प्रतिबाधते ॥ ५९ ॥ श्रद्धासूक्तंजपेन्नित्यंश्रद्धाकामःसमाहितः ॥ सर्वत्रलभतेश्रद्धांमेधासूक्तंतथैवच ॥ ६६० ॥ ब्राह्मीमासाद्यसूक्तेद्वेजपेतनियतव्रतः ॥ तांपि-

वेतयथाशक्त्यात्र्यहात्सिद्धिंनियच्छति ॥ ६१ ॥ शंखपुष्पींतुपयसाब्राह्मीपुष्पाणिसर्पिषा ॥ शतावरींचपयसावचामद्भिर्घृतेनवा ॥ ६२ ॥
सूक्ताभ्यामनुमंत्राभ्यामेकैकांतुत्र्यहंपिबेत् ॥ श्रद्धांमेधांस्मृतिंपुष्टिंबलंलक्ष्मींचविंदति ॥ ६३ ॥ सिद्धिंप्राप्नोतिपरमांदीर्घमायुःसमश्नुते ॥
अथवामनसाध्यायेत्सूक्तंसिद्धिंनियच्छति ॥ ६४ ॥ शासइत्थासपत्नघ्नंसंग्रामेविजिगीषतः ॥ प्रयोक्तव्यंतुशुचिनाजुहुयात्तत्रसिद्धयः ॥६५॥
अथवाजप्यमेवस्यात्संग्राममभिगच्छतः ॥ शासइत्थेतियोहंतुंशत्रूंस्तांस्तुविबाधते ॥ ६६ ॥ अलक्ष्मीनाशनार्थंतुजपेन्नित्यंशिरिंबिठं ॥
अपामार्गमयींशाखांसदर्भांसहवीरुधैः ॥६७॥ गृहीत्वात्मानंपावयेदधश्चोर्ध्वंचनित्यशः ॥ आज्यंवानेनजुहुयात्सहस्रंदशतीर्दश ॥ त्र्यहेणनु-
दतेदेहादलक्ष्मींशतवार्षिकीं ॥ ६८ ॥ चांद्रायणंचरन्नेतत्सूक्तंसिद्धिकरंजपेत् ॥ अलक्ष्मीर्नुदतेदेहादपिवर्षसहस्रिकी ॥ ६९ ॥ गृहीतंय-
क्ष्मणादर्भान्गृहीत्वासंस्पृशन्जपेत् ॥ मुंचामित्वाहविषेतियक्ष्माणमपकर्षति ॥ ६७० ॥ समिद्धमग्निंजुहुयादाज्येनैवयथाविधि ॥ संपात-
माज्येनिनयेत्संपातैश्चपयःपिबेत् ॥ ७१ ॥ संपातभाजनेसर्पिश्चूर्णंतत्रनिधापयेत् ॥ तत्रास्यभोजनीयंस्यात्पानीयंचानुमंत्रितं ॥ ७२ ॥
खादिराणिचकाष्ठानिचूर्णंकृत्वासहांबुभिः ॥ साधयीतरसंचैषांमध्वाज्याभ्यांपिबेत्सह ॥ ७३ ॥ मुंचामित्वाहविषेतितत्रतत्रप्रयोजयेत् ॥
यक्ष्माणमपकर्षतिशरीरारोग्यकर्मणा ॥ ७४ ॥ यस्यागर्भःप्रमीयेतत्राग्नौजुहुयाद्धविः ॥ ब्रह्मणाग्निःसंविदानइत्याज्येनयथाविधि ॥७५॥
आज्यशेषेणचाभ्यज्यगर्भिणीप्रसवेत्ततः ॥ पिबेदेवाज्यशेषंतुजीवन्तस्याःप्रजायते ॥ ७६ ॥ जातानिचेत्प्रमीयेरन्नाज्यंकृत्वानुमंत्रितं ॥
जुहुयाद्ब्रह्माग्निरितिसंपातान्निनयेन्मणौ ॥ ७७ ॥ मणिंतुत्रिवृतेसूत्रेवासयेद्वाससासह ॥ न्यग्रोधशुंगयातत्रशुक्ललोहितवेष्टितं ॥ ७८ ॥
तंसावित्र्ययुतेनैवानुमंत्र्याथयथाविधि ॥ संपातैरयुतेनैवब्रह्मणेतिचसंस्तुतं ॥ ७९ ॥ उपरिष्टाच्चसावित्र्यातावदेवानुमंत्रणं ॥ सर्वैःस्वस्त्ययनै-

श्चैवजपेदभिहुतंमणिं ॥ ६८० ॥ शिरसाधारयेन्नारीप्रयतागर्भिणीसती ॥ तृतीयेगर्भमासेतुमणिमेतंसमासजेत् ॥ पुष्पवतीपरंनारीगौः सवत्साचरेद्यथा ॥ ८१ ॥ बहुपानीययवसान्वत्सेनपिबतासह ॥ जातस्यतुकुमारस्यकंठेतंमणिमासजेत् ॥ ८२ ॥ आज्यशेषंपुरस्कृत्यत-मभ्यज्यकुमारकं ॥ हुत्वास्वस्त्ययनैरेवस्त्रीपुमांसंप्रसूयते ॥ ८३ ॥ ऊर्ध्वंवर्षात्स्वस्त्ययनंपुनरेवविधीयते ॥ पुनःस्तनप्रदानार्थंश्रद्धासूक्तेन पाययेत् ॥ ८४ ॥ मेधासूक्तेनचैवैतत्पिष्टंत्रीहिमयंकृतं ॥ मधुमिश्रंजातरूपंमेधावीतेनजायते ॥ ८५ ॥ शतंवर्षाणिजीवेतम्रियतेनपुरा-युषः ॥ स्मृतमेवचतस्यस्यात्षण्मासाच्चततःपरं ॥ ८६ ॥ आज्यंसंस्कृत्यजुहुयादक्षीभ्यांतइतिद्विजः ॥ पाणिनातुघृताक्तेनमूर्धानंसंस्पृशे-त्ततः ॥ ८७ ॥ कर्णौनेत्रेचचुबुकंनासिकांचैवसंस्पृशेत् ॥ एवमेवजपेन्नित्यंयक्ष्मणोविप्रमुच्यते ॥ ८८ ॥ पूर्वोक्तेनैवकल्पेनयक्ष्मनाशन-माचरेत् ॥ होमैश्चैवजपैश्चैवयक्ष्मनाशनमाचरेत् ॥ ८९ ॥ अपेहीतिजपेत्सूक्तंशुचिर्दुःस्वप्ननाशनं ॥ देवाःकपोतइतितुकपोतस्यप्रवेशने ॥ ६९० ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यंयमदूतंहतंविदुः ॥ सपत्नघ्नंप्रयुंजीतऋषभंजपहोमयोः ॥ ९१ ॥ येनेदमितिवैनित्यंजपेतनियतव्रतः ॥ समाधिमनसस्तेनविंदतेनैवमुह्यति ॥ ९२ ॥ मयोभूर्वातइतितुगवांस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ यवानांतुघृताक्तानांकारीषेग्नौसमाहितः ॥ ९३ ॥ जुहुयाद्गोष्ठमध्येतुदधिमध्वाज्यसंस्कृतान् ॥ राजानमभिषिच्येतपुष्येणश्रवणेनवा ॥ ९४ ॥ पौष्णसावित्रसौम्याश्विरोहिण्यामुत्तरासुच ॥ हुत्वाग्निंराजलिंगाभिःसावित्र्याप्रयतःशुचिः ॥ ९५ ॥ महाव्याहृतिभिश्चैवसंपाताभिहुतोभवेत् ॥ सर्वौषधिरसैःश्लक्ष्णैर्नदीनांसलिलेनच ॥ ९६ ॥ व्याघ्रचर्मण्यथासीनमासंद्यामभिषिच्यच ॥ तिष्ठन्प्रत्यङ्मुखोब्रूयाज्जयत्वंपृथिवीमिमां ॥ ९७ ॥ धर्मस्तेनिखिलोराजन्वर्धतांपाल-यप्रजाः ॥ वर्धत्वंचश्रियैपुष्ट्यैजयायाभ्युदयायच ॥ ९८ ॥ राजानःसंतुतेगोत्रेततोऽप्रतिरथंजपेत् ॥ वैयाघ्रंतुभवेच्चर्मसमिदौदुंबरीभवेत्

॥ ९९ ॥ त्रिरेनमभिषिच्यैवंदुंदुभीनभिमंत्रयेत् ॥ प्राच्यांत्वादिशिवसवोह्यभिषिंचंतुतेजसे ॥ ७०० ॥ दक्षिणस्यांत्वादिशिरुद्राअ-
भिषिंचंतुवृद्धये ॥ प्रतीच्यांत्वादिश्यादित्याअभिषिंचंतुपुष्टये ॥ १ ॥ विश्वेदेवाउदीच्यांत्वाअभिषिंचंतुश्रेयसे ॥ अभिषिच्यचराजा-
नमाशीर्भिरभिनंद्यच ॥ २ ॥ आत्वाहार्षमंतरेधीत्यथैनमभिमंत्रयेत् ॥ पतंगमितिवैनित्यंजपेदज्ञानभेदनं ॥ ३ ॥ मायाभेदनमेत-
द्धिसर्वामायाःप्रबाधते ॥ शांबरीमिंद्रजालंवामायामेतेनवारयेत् ॥ ४ ॥ अदृष्टानांचसत्वानांमायामेतेनबाधते ॥ त्यमूष्वितिस्वस्त्य-
यनंजपेतनियतव्रतः ॥ ५ ॥ पुष्पंदृष्ट्वातुयागर्भेनगृह्णीयाद्वयोन्विता ॥ विष्णुर्योनिंनेजमेषयोनिंस्पृष्ट्वाततोजपेत् ॥ ६ ॥ महित्री-
णामवोस्त्वितिपथिस्वस्त्ययनेजपेत् ॥ प्राग्नयेथद्विषद्वेष्यंजपेद्विष्यस्यनिष्कृतिं ॥ ७ ॥ आयंगौःसार्पराज्ञीतुसर्पानेतेनबाधते ॥ पवि-
त्राणांपवित्रंतुजपेदेवाघमर्षणं ॥ ८ ॥ आपःप्रविश्ययश्चैतत्रिःपठेतसमाहितः ॥ अथाश्वमेधावभृथस्तादृशंमनुरब्रवीत् ॥ ९ ॥ अशु-
च्येवनिमज्जित्वात्रिःपठेदघमर्षणं ॥ अथाश्वमेधावभृथाएवंतद्दविरब्रवीत् ॥ ७१० ॥ यथाश्वमेधःक्रतुराट्सर्वपापप्रणोदनः ॥ तथाघ-
मर्षणंसूक्तंसर्वपापप्रणोदनं ॥ ११ ॥ सेनादारणमेतत्स्यान्नैर्हस्त्यमितिशौनकः ॥ मनसाध्येयमेतत्तुमन्यतेशौनकस्त्वृषिः ॥ १२ ॥ संस-
मिद्युवसेवृषन्सौभ्रातृकरणंमहत् ॥ ज्ञातिभेदेप्रयुंजीतनभिद्यंतेकदाचन ॥ १३ ॥ कृतेभेदेतुसंज्ञानमेतत्संधिकरंजपेत् ॥ नतत्रभेदोभूयः
स्याद्यत्रैतत्सततंजपेत् ॥ १४ ॥ तच्छंयोरावृणीमहइतिस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ महानाम्न्यःपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनं ॥ १५ ॥ सपत्नघ्न्यश्च-
पुण्याश्चपावमान्यःपराःस्मृताः ॥ वृष्टिकामोजपेच्चैताआपोहैताः(?)सनातनाः ॥ १६ ॥ ॐकारपूर्वाव्याहृतयोमधुच्छंदसआदितः ॥ सूक्ता-
न्यंतेमहानाम्न्यःसंहितासाऽमृतास्मृता ॥ १७ ॥ अमृतत्वंययर्वेदाःपूर्वसंहितयानया ॥ जपेदेनांशुचिर्नित्यममृतत्वंसगच्छति ॥ १८ ॥

अत्रैवतुजपेन्मध्येपितृसूक्तान्यनेकशः ॥ पित्र्यांतांसंहितांविद्यात्पितॄन्प्रीणातिचैतया ॥ १९ ॥ एवमेवसमाहृत्यवाससीसंहिताभवेत् ॥ रौद्र्यादित्यावैश्वदेवीयद्देवत्यांचकामयेत् ॥ ७२० ॥ कुर्वीतवास्तुशमनंमध्येगोष्ठस्यधर्मवित् ॥ पुष्पैर्गंधैश्चमाल्यैश्चवानस्पत्यैस्तथौषधैः ॥ २१ ॥ वास्तुसर्वंप्रविकिरेत्तत्सप्तधान्यैस्तथैवच ॥ वास्तोष्पतिंयजेच्चात्रपायसेनबृहस्पतिं ॥ २२ ॥ औदुंबरपलाशैश्चबलिंप्रतिदिशंहरेत् ॥ सूर्योवायुर्यमःपितरोवरुणोनिर्ऋतिस्तथा ॥ २३ ॥ सोमोमहेंद्रइत्येतादिक्षुदिग्देवताःस्मृताः ॥ दद्याद्दानंब्राह्मणेभ्यःशिवंभवतुवास्त्विति ॥ २४ ॥ प्रतिसंवत्सरंकार्यंगृहेवैगृहमेधिना ॥ यद्येवंसविधंनान्यदनुक्तमपिकिंचन ॥ २५ ॥ अग्निमिंद्रमथोवायुंसूर्यमन्याश्चदेवताः ॥ आराधयिषुर्योयोयामभिधत्तेतथात्रतां ॥ २६ ॥ अभिरूपेणसूक्तेनयथादिष्टंप्रयोजनं ॥ ऋषीणांमंत्रदृष्टेनप्रत्यक्षात्सिद्धिरिष्यते ॥ २७ ॥ सर्वत्रदक्षिणांदद्याद्धनंवाकर्मसिद्धये ॥ नत्वेवादक्षिणंकर्मकिंचिदस्तीतिशौनकः ॥ २८ ॥ शक्त्याहिपूर्णपात्रेणसंमिताप्यंततोभवेत् ॥ तस्मात्स्वल्पापिदातव्यादक्षिणाकर्मसिद्धये ॥ २९ ॥ ऋषभैकादशादद्याद्येनवातुष्यतेगुरुः ॥ धर्मज्ञेसत्यवादिनिब्रह्मदानंप्रदीयते ॥७३०॥ तदिदंपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतं ॥ नाप्रशांतायदातव्यंनापुत्रायातपस्विने ॥ नासंवत्सरोषितायनाशिष्यायाहितायच ॥ ३१ ॥ इत्यृग्विधानेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ नराणांभाग्यहीनानामृग्विधानमजानतां ॥ ऋग्वेदःकल्पवृक्षोयंफलंनैवप्रयच्छति ॥ ३२ ॥ रत्नगर्भइवावासऋग्वेदःप्रतिभातिमे ॥ ऋग्विधानप्रदीपेनविनानैवप्रकाशते ॥ ३३ ॥ रत्नाकरइवोदारऋग्वेदोत्यंतदुस्तरः ॥ ऋग्विधानंमहापूतं विनानैवफलप्रदं ॥ ३४ ॥ निधानंसर्वरत्नानामृग्वेदोब्रह्ममंदिरं ॥ ऋग्विधानविधानेनध्रुवमेतदवाप्यते ॥ ३५ ॥ ऋग्वेदःपठितोप्येषनृणांभवतिनिष्फलः ॥ ऋग्विधानंविनातस्मादध्येयंतत्प्रयत्नतः ॥ ३६ ॥ सूक्ततत्वार्थकथनमृग्विधानमवैतियः ॥ ऋग्वेदोजायतेतस्यप्रसा-

दोत्फुल्लमानसः ॥ ३७ ॥ आयुष्यंसंपदोमूलंसद्यःकल्मषनाशनं ॥ ऋग्विधानाभ्यनुष्ठानंशुभंकीर्तिकरंपरं ॥ ३८ ॥ ऋग्विधानेनसंयुक्त-मृग्वेदंवेत्तियोद्विजः ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणामाश्रयःसभवेद्धुवं ॥ ३९ ॥ वेदेषुप्रथमोवेदआयुर्वेदनिधिःप्रभुः ॥ ऋग्विधानसदाभ्यासाद-तीवपरितुष्यति ॥ ७४० ॥ शत्रुनाशमनस्तुष्टिसुहृज्जनसमागमान् ॥ ऋग्वेदःकुरुतेनित्यमृग्विधानेनतोषितः ॥ ४१ ॥ ऋग्वेदंवे-त्तियःसांगमृग्विधानरतःसदा ॥ मनोरथादप्यधिकंभवेत्तस्यसमीहितं ॥ ४२ ॥ कुलेजन्मनिशीलेवाप्रज्ञायामुद्यमेपिवा ॥ ऋग्विधानपरि-ज्ञानाद्दुशंतिचरितार्थतां ॥ ४३ ॥ तुष्यंतिदेवताःसर्वाःसंपद्यंतेविभूतयः ॥ दुराधयःप्रणश्यंतिनित्यमृग्विधिपाठिनां ॥ ७४४ ॥ नमः-शौनकायनमःशौनकाय ॥ इत्यृग्विधानफलश्रुतिः ॥ ॥ ऋग्विधानंसमाप्तं ॥

ऋग्विधानंसमाप्तं ॥

॥ अथप्रथमाष्टकप्रारंभः ॥

॥ अथसर्वानुक्रमपरिभाषा ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ अथऋग्वेदाम्नायेशाकलकेसूक्तप्रतीकऋक्संख्याऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमि
ष्यामोयथोपदेशंनह्येतज्ज्ञानमृतेश्रौतस्मार्तकर्मप्रसिद्धिर्मंत्राणांब्राह्मणार्षेयच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यांश्रेयोधि
गच्छंत्येताभ्यामेवानेवंविदोयातयामानिछंदांसिभवंति स्थाणुंवर्च्छतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवा पापीयान्भवतीतिवि
ज्ञायते ॥ १ ॥ अथऋषयःशतर्चिनआद्येमंडलेंत्येक्षुद्रसूक्तामहासूक्तामध्यमेषुमाध्यमाःक्वचित्कथंचिदविशेषितंब्रह्मऋ
षिमस्त्रियमनुक्तगोत्रमांगिरसंविद्याद्यस्यवाक्यंसऋषिर्यातेनोच्यतेसादेवतायदक्षरपरिमाणंतच्छंदोऽर्थेप्सवऋषयोदेव
ताश्छंदोभिरभ्यधावन्तिस्रएवदेवताःक्षित्यंतरिक्षद्युस्थाना अग्निर्वायुःसूर्यइत्येवंव्याहृतयःप्रोक्ताव्यस्ताःसमस्तानांप्र
जापतिः (रार्षंतुप्रजापति) ओंकारःसर्वदैवत्यःपारमेष्ठ्योवाब्राह्मोदैवआध्यात्मिकस्तत्तत्स्थानाअन्यास्तद्विभूतयःकर्मपृथ
क्त्वाद्धिपृथगभिधानस्तुतयोभवंत्येकैववामहानात्मादेवतासमूर्यइत्याचक्षते सहिसर्वभूतात्मातदुक्तमृषिणासूर्यआ
त्माजगतस्तस्थुषश्चेतितद्विभूतयोऽन्यादेवतास्तदप्येतदृचोक्तमिंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरित्यथाभिधानंत्वनुक्रमिष्यामः
प्रायेणैंद्रेमरुतोराज्ञांचदानस्तुतयः ॥ २ ॥ अथच्छंदांसिगायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तिस्त्रिष्टुप्जगत्यतिजगतीशक्वर्यति
शक्वर्यष्ट्यत्यष्टीधृत्यतिधृतयश्चतुर्विंशत्यक्षरादीनिचतुरुत्तराण्यूनाधिकेनैकेननिचृद्भुरिजौद्वाभ्यांविराट्स्वराजौपादपू

रणार्थंतुक्षैप्रसंयोगैकाक्षरीभावान्व्यूहेंदाद्येतुसप्तवर्गें पादविशेषात्संज्ञाविशेषांस्ताननुक्रामंतएवोदाहरिष्यामोंविराड्रू पाविराट्स्थानाश्चंबहूनाअपित्रिष्टुभएवेत्युदेशंस्तत्रदशैकादशद्वादशाक्षराणां वैराजत्रैष्टुभजागताइतिसंज्ञांअनादेशेष्टा क्षराःपादांश्चतुष्पदाश्चर्चः ॥ ३ ॥ प्रथमंछंदस्त्रिपदागायत्रींपंचकाश्चत्वारःषट्कश्चैकश्चतुर्थश्चतुष्कोवापदपंक्तिःषट्सप्तै कादशाउष्णिग्गर्भास्त्रयःसप्तकाःपादनिचृन्मध्यमःषट्कश्चेदतिनिचृद्दशकश्चेद्यवमध्यां यस्यास्तुषट्कसप्तकाष्टकाःसावर्ध मानांविपरीताप्रतिष्ठांद्वौषट्कौसप्तकश्चह्सीयसी ॥ ४ ॥ द्वितीयमुष्णिक्त्रिपदांत्योंद्वादशकआद्यश्चेत्पुरउष्णिङ्म ध्यमश्चेत्ककुप्त्रैष्टुभजागतचतुष्कांःककुब्न्यंकुशिरैकादशिनोंःपरःषट्कस्तनुशिरां मध्येचेत्पिपीलिकमध्यांआद्यःपंच कस्त्रयोष्टकाअनुष्टुब्गर्भाचतुःसप्तकोष्णिगेव ॥ ५ ॥ तृतीयमनुष्टुप्पंचपंचकांःषट्कश्चैकोमहापदपंक्तिर्जागतावष्टकश्च कृतिर्मध्येचेदष्टकःपिपीलिकमध्यांनवकयोर्मध्येजागतः काविराण्नववैराजंत्रयोदशैर्नष्टरूपांदशकास्त्रयोविराळेकादश कावा ॥६॥ चतुर्थंबृहतींतृतीयोद्वादशकआद्यश्चेत्पुरस्ताद्बृहतींद्वितीयश्चेन्न्यंकुसारिण्युरोबृहतीवांस्कंधोग्रीवीवांत्यश्चेदु परिष्टांद्बृहत्यष्टिनोर्मध्येंदशकौविष्टारबृहतींत्रिजागतोर्ध्वबृहतींत्रयोदशिनोर्मध्येष्टकःपिपीलिकमध्यांनवकाश्चेकादश्य ष्टिनोविषमपदांचतुर्नवकाबृहत्येव ॥७॥ पंचमंपंक्तिःपंचपदार्थचतुष्पदांविराड्दशकैरयुजौजागतौसतोबृहतीयुजौचे द्विपरीतांद्यौचेत्प्रस्तारपंक्तिरंत्यौचेदास्तारपंक्तिराद्यांत्यौचेत्संस्तारपंक्तिर्मध्यमौचेद्विष्टारपंक्तिः ॥ ८ ॥ षष्ठंत्रिष्टुप्त्रैष्टु

भपदांद्वौतुजागतौयस्याःसाजागतेजगतीत्रैष्टुभेंत्रिष्टुब्वैराजौजागतौचाभिसारिणीनवकौवैराजस्त्रैष्टुभश्चद्वौवावैराजौ नवकस्त्रैष्टुभश्चविराट्स्थानैकादशिनस्त्रयोष्टकश्चविराड्रूपाद्वादशिनस्त्रयोष्टकश्चज्योतिष्मतीयतोष्टकस्ततोज्योतिश्चत्वा रोष्टकाजागतश्चमहाबृहतींमध्येचेद्यवमध्यांद्यौदशकावष्टकास्त्रयःपंक्त्युत्तराविराट्पूर्वावा ॥९॥ सप्तमंजगतींजागतप दाष्टिनस्त्रयःस्वौचद्वौमहासतोबृहत्यष्टकौसप्तकःषट्कौदशकोनवकश्चषळष्टकावामहापंक्तिः ॥ १० ॥ अथप्रगाथाबृह तींसतोबृहत्यौवार्हतःककुप्चेत्पूर्वाकाकुभोमहाबृहतीमहासतोबृहत्यौमहावार्हतोबृहतीविपरीतेविपरीतोत्तरोनुष्टुबूंगा यत्र्यौचानुष्टुभोऽनुष्टुम्मुखास्तृचाइत्युक्तेः ॥ ११ ॥ सूक्तसंख्यानुवर्ततआन्यस्याःसूक्तसंख्यायांऋषिश्चान्यस्माद्दषेरवा विशिष्टस्तुहिहवैतच्छन्दविशिष्टान्यृषिदैवतच्छंदांसिद्वित्रिचतुःपंचषट्सूक्तभांजि यथासंख्यमनिरुक्तासंख्याविंशति रनादेशेत्विंद्रोदेवतांत्रिष्टुप्छंदःप्रगाथावार्हताविंशिकाद्विपदाविराजस्तदर्धमेकपदांद्विर्द्विपदास्त्वृचःसमामनंत्ययुक्ष्वं त्याद्विपदैवमंडलादिष्वाग्नेयमैंद्रांत्रिष्टुवंतस्यसूक्तस्यशिष्टाजगत्यआदौगायत्रंप्राग्घिरण्यस्तूपात् ॥ १२ ॥ (गोधाघो षाविश्ववारापालोपनिषन्निषत् । ब्रह्मजायाजुहूर्नामागस्त्यस्यस्वसादितिः ॥ इंद्राणीचेंद्रमाताचसरमारोमशोर्वशी । लोपामुद्राचनद्यश्चयमीनारीचशश्वती ॥ श्रीर्लाक्षासार्पराज्ञीवाक्श्रद्धामेधाचदक्षिणा । रात्रीसूर्याचसावित्रीब्रह्मवादि न्यईरिताः ॥१३॥ पादाअतिजगत्यांतुत्रयोद्वादशकाःपरौ । अष्टकौशक्करीपादाःसप्तैवाष्टाक्षराःस्मृताः ॥ अतिशाक्कर

पादौद्वावादितःषोळशाक्षरौ। जागतश्चाष्टकावष्टिपादाःषोळशकास्त्रयः॥ अष्टकौचात्यष्टिपादौजागतौचाष्टकास्त्रयः। जागतश्चाष्टकश्चाथधृतिपादौतुजागतौ ॥ पादास्त्रयोष्टकाश्चाथषोळशाक्षरएवच। अष्टकश्चाथातिधृतौद्वौपादौजाग तौततः ॥ त्रयोष्टकाजागतश्चतथाष्टाक्षरकावपि। परःसप्तकपादास्तुप्रसंगात्स्वयमीरिताः) ॥१४॥ इतिपरिभाषा ॥

अग्निंनवमधुच्छंदावैश्वामित्रोंवायोवायव्यैंद्रवायर्वमैत्रावरुणास्तृचाअश्विनाद्वादशाश्विनैंद्रवैश्वदेवसारस्वता स्तृचाःसप्तैताःप्रउगदेवताःसुरूपकृत्नुंदशैंद्रंमातुयुंजंत्यादहेत्येताःषण्मारुत्योंवीळुचिदिंद्रेणेत्यैंद्र्यौचैंद्रमिदेंद्रसा नसिंमिंद्रेहिगायंतिद्वादशानुष्टुभंविंद्रमष्टौजेतामाधुच्छंदसोग्निंद्वादशमेधातिथिःकाण्वआग्नेयंमग्निनेतिपादो द्यग्निदैवतोनिर्मथ्याहवनीयाभ्यांसुसमिद्धइतीध्मःसमिद्धोवाग्निस्तनूनपान्नराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासान क्तादैव्यौहोतारौप्रचेतसौतिस्रोदेव्यःसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयइतिप्रत्यृचंदेवताएतदा प्रीसूक्तंमेतेनान्यान्युक्तदेवतान्येकादशकानित्वंनाराशंसान्याप्रशब्दोक्तानित्वंतनूनपात्यैभिर्वैश्वदेवंमिंद्रसोम मृतव्यंतत्रैंद्रीमारुतींत्वाष्ट्र्याग्नेय्यैंद्रीमैत्रावरुणीचतस्रोद्रविणोदसंआश्विन्याग्नेयृतुदेवताःसर्वत्रात्वानवेंद्रावरु णयोरैंद्रावरुणंयुवाकुपादनिचृतौ(इंद्रोहसीयसीवा)सोमानमितिपंचब्राह्मणस्पत्याश्चतुर्थ्यामिंद्रश्चसोमश्चपंचम्यां दक्षिणाचान्याःसादसस्पत्यानाराशंसीवांत्याप्रतित्यमाग्निमारुतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥

हरिःओ३म्। (मं. १ अ. १ सू. १) अग्निमीळेपुरोहितंयज्ञस्यदेवमृत्विजं। होतारंरत्नधातमं॥ अग्निःपूर्वेभिर्ऋषिभिरीड्योनूतनैरुत। सदेवाँऽएहवक्षति॥ अग्निनारयिमश्नवत्पोषमेवदिवेदिवे। यशसंवीरवत्तमं॥ अग्नेयंयज्ञमध्वरंविश्वतःपरिभूरसि। सइद्देवेषुगच्छति॥ अग्निर्होताकविक्रतुःसत्यश्चित्रश्रवस्तमः। देवोदेवेभिरागमत्॥ १॥ यदंगदाशुषेत्वमग्नेभद्रंकरिष्यसि। तवेत्तत्सत्यमंगिरः॥ उपत्वाग्नेदिवेदिवेदोषावस्तर्धियावयं। नमोभरंतऽएमसि॥ राजंतमध्वराणांगोपामृतस्यदीदिविं। वर्धमानंस्वेदमे॥ सनःपितेवसूनवेग्नेसूपायनोभव। सचस्वानःस्वस्तये॥२॥ (१।१।२) वायवायाहिदर्शतेमेसोमाऽअरंकृताः। तेषांपाहिश्रुधीहवं॥ वायउक्थेभिर्जरंतेत्वामच्छाजरितारः। सुतसोमाऽअहर्विदः॥ वायोतवप्रपृंचतीधेनाजिगातिदाशुषे। उरूचीसोमपीतये॥ इंद्रवायूइमेसुताऽउपप्रयोभिरागतं। इंदवोवामुशंतिहि+॥ वायविंद्रश्चचेतथःसुतानांवाजिनीवसू। तावायातमुपद्रवत्+॥ ३॥ वायविंद्रश्चसुन्वतऽआयातमुपनिष्कृतं। मक्ष्वी१त्थाधियानरा॥ मित्रंहुवेपूतदक्षंवरुणंचरिशादसं। धियंघृताचींसाधंता॥ ऋतेनमित्रावरुणावृ

(१।१।१) अग्निमीळइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाअग्निर्गायत्री। (१।१।२) वायवायाहीतिनवर्चस्यसूक्तस्यमधुच्छंदाः आद्यतृचस्यवायुःद्वितीयतृचस्येंद्रवायूतृतीयतृचस्यमित्रावरुणौगायत्री।

तावृधावृतस्पृशा । क्रतुंबृहंतंमाशाथे ॥ कुवीनोंमित्रावरुणातुविजाताऽउरुक्षया । दक्षंदधातेऽअपसं ॥ ४ ॥ (१।१।३) अश्विनायज्वरीरिषोद्रवत्पाणीशुभस्पती । पुरुभुजाचनस्यतं ॥ अश्विनापुरुदंससानराशवीरयाधिया । धिष्ण्यावनं तंगिरः ॥ दस्रायुवाकवः सुतानासत्यावृक्तबर्हिषः । आयातंरुद्रवर्तनी ॥ इंद्रायाहिचित्रभानोसुताऽइमेत्वायवः । अण्वीभिस्तनापूतासः ॥ इंद्रायाहिधियेषितोविप्रजूतः सुतावतः । उपब्रह्माणिवाघतः ॥ इंद्रायाहितूतुजानऽउपब्रह्मा णिहरिवः । सुतेदधिष्वनश्चनः ॥ ५ ॥ ओमासश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासऽआगत । दाश्वांसोदाशुषः सुतं+ ॥ विश्वेदे वासोऽअप्तुरः सुतमागंततूर्णयः । उस्राऽइवस्वसराणि ॥ विश्वेदेवासोऽअस्रिधऽएहिमायासोऽअद्रुहः । मेधंजुषंत वह्नयः । पावकानः सरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती । यज्ञंवष्टुधियावसुः ॥ चोदयित्रीसूनृतानांचेतंतीसुमतीनां । यज्ञं दधेसरस्वती ॥ महोऽअर्णः सरस्वतीप्रचेतयतिकेतुना । धियोविश्वाविराजति ॥६॥(१।२।१) सुरूपकृत्नुमूतयेसुदुघामिव गोदुहे । जुहूमसिद्यविद्यवि ॥ उपनः सवनागहिसोमस्यसोमपाः पिब । गोदाऽइद्रेवतोमदः ॥ अथातेऽअंतमानांवि द्यामसुमतीनां । मानोऽअतिख्यऽआगहि ॥ परेहिविग्रमस्तृतमिंद्रंपृच्छाविपश्चितं । यस्तेसखिभ्यऽआवरं ॥ उतब्रु

(१।१।३) अश्विनायज्वरीरितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाःआद्यतृचस्याश्विनौद्वितीयतृचस्येंद्रःतृतीयतृचस्यविश्वेदेवाः चतुर्थतृचस्यसरस्वतीगायत्री । (१।२।१) सुरूपकृत्नुमितिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ।

वंतुनोनिदोनिरन्यतश्चिदारत । दधानाइंद्रइद्दुवः ॥ ७ ॥ उतनःसुभगाँऽअरिर्वोचेयुर्दस्मकृष्टयः । स्यामेदिंद्रस्यश
र्मणि ॥ एमाशुमाशवेभरयज्ञश्रियंनृमादनं । पतयन्मंदयत्सखं ॥ अस्यपीत्वाशतक्रतोघनोवृत्राणामभवः । प्रावो
वाजेषुवाजिनं ॥ तंत्वावाजेषुवाजिनंवाजयामःशतक्रतो । धनानामिंद्रसातये ॥ योरायो३वनिर्महान्त्सुपारःसुन्वतः
सखा । तस्माऽइंद्रायगायत ॥८॥(१।२।२) आत्वेतानिषीदतेंद्रमभिप्रगायत । सखायःस्तोमवाहसः ॥ पुरूतमंपुरूणामी
शानंवार्याणां । इंद्रंसोमेसचासुते ॥ सघानोयोगऽआभुवत्सरायेसपुरंध्यां । गमद्वाजेभिरासनः ॥ यस्यसंस्थेनवृण्वतेह
रीसमत्सुशत्रवः । तस्माऽइंद्रायगायत ॥ सुतपाव्नेसुताऽइमेशुचयोयंतिवीतये । सोमासोदध्याशिरः ॥ ९ ॥ त्वंसु
तस्यपीतयेसद्योवृद्धोऽअजायथाः । इंद्रज्यैष्ठ्यायसुक्रतो ॥ आत्वाविशंत्वाशवःसोमासऽइंद्रगिर्वणः । शंतेसंतुप्रचेत
से ॥ त्वांस्तोमाऽअवीवृधन्त्वामुक्थाशतक्रतो । त्वांवर्धंतुनोगिरः ॥ अक्षितोतिःसनेदिमंवाजमिंद्रःसहस्रिणं । यस्मि
न्विश्वानिपौंस्या ॥ मानोमर्ताऽअभिद्रुहन्तनूनामिंद्रगिर्वणः । ईशानोयवयावधं ॥ १० ॥(१।२।३) युंजंतिब्रध्नमरुषं
चरंतंपरितस्थुषः । रोचंतेरोचनादिवि ॥ युंजंत्यस्यकाम्याहरीविपक्षसारथे । शोणाधृष्णूनृवाहसा ॥ केतुंकृण्वन्नके

(१।२।२) आत्वेतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री । (१।२।३) युंजंतीतिदशर्चस्यसूक्तस्यमधुच्छंदाःआद्यानांतिसृणामिं
न्द्रःततःषण्णांमरुतःवीळुचिदिंद्रेणेतिद्वयोरिंद्रश्चदशम्याइंद्रोगायत्री ।

तवेपेशोमर्याऽअपेशसे । समुषद्भिरजायथाः ॥ आदहस्वधामनुपुनर्गर्भत्वमेरिरे । दधानानामयज्ञियं ॥ वीळुचिदारुजत्नुभिर्गुहाचिदिंद्रवह्निभिः । अविंदऽउस्रियाऽअनु ॥ ११ ॥ देवयंतोयथामतिमच्छाविदद्वसुंगिरः । महामनूषतश्रुतं ॥ इंद्रेणसंहिदृक्षसेसंजग्मानोऽअबिभ्युषा । मंदूसमानवर्चसा ॥ अनवद्यैरभिद्युभिर्मखःसहस्वदर्चति । गणैरिंद्रस्यकाम्यैः ॥ अतःपरिज्मन्नागहिदिवोवारोचनादधि । समस्मिन्नृंजतेगिरः ॥ इतोवासातिमीमहेदिवोवापार्थिवादधि । इंद्रंमहोवारजसः ॥ १२ ॥ (१।२।४) इंद्रमिद्गाथिनोबृहदिंद्रमर्केभिरर्किणः । इंद्रंवाणीरनूषत ॥ इंद्रऽइद्धर्योःसचासंमिश्लऽआवचोयुजा । इंद्रोवज्रीहिरण्ययः ॥ इंद्रोदीर्घायचक्षसऽआसूर्यंरोहयद्दिवि । विगोभिरद्रिमैरयत् ॥ इंद्रवाजेषुनोवसहस्रप्रधनेषुच । उग्रऽउग्राभिरूतिभिः ॥ इंद्रंवयंमहाधनऽइंद्रमर्भेहवामहे । युजंवृत्रेषुवज्रिणं ॥ १३ ॥ सनोवृषन्नमुंचरुंसत्रादावन्नपावृधि । अस्मभ्यमप्रतिष्कुतः ॥ तुंजेतुंजेयऽउत्तरेस्तोमाऽइंद्रस्यवज्रिणः । नविंधेऽअस्यसुष्टुतिं+ ॥ वृषायूथेववंसगःकृष्टीरियर्त्योजसा । ईशानोऽअप्रतिष्कुतः ॥ यऽएकश्चर्षणीनांवसूनामिरज्यति । इंद्रःपंचक्षितीनां+ ॥ इंद्रंवोविश्वतस्परिहवामहेजनेभ्यः । अस्माकमस्तुकेवलः ॥ १४ ॥ (१।३।१) एंद्रसानसिंरयिंसजित्वानंसदासहं । वर्षिष्ठमूतयेभर ॥ नियेनमुष्टिहत्ययानिवृत्रारुणधामहै । त्वोतासोन्यर्वता ॥ इंद्रत्वोतास

(१।२।४) इंद्रमिदितिदशर्चस्यसूक्तस्यमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री । (१।३।१) एंद्रेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ।

ऽआवयंवज्रंघनाददीमहि । जयेमसंयुधिस्पृधः ॥ वयंशूरेभिरस्तृभिरिंद्रत्वयायुजावयं । सासह्यामपृतन्यतः+ ॥ महाँऽइंद्रःपरश्चनुमहित्वमस्तुवज्रिणे । द्यौर्नप्रथिनाशवः ॥ १५ ॥ समोहेवायऽआशतनरःस्तोकस्यसनितौ । विप्रासोवाधियायवः ॥ यःकुक्षिःसोमपातमःसमुद्रऽइवपिन्वते । उर्वीरापोनकाकुदः ॥ एवाह्यस्यसूनृताविरप्शीगोमतीमही । पक्वाशाखानदाशुषे ॥ एवाहितेविभूतयऽऊतयऽइंद्रमावते । सद्यश्चित्संतिदाशुषे ॥ एवाह्यस्यकाम्यास्तोमऽउक्थंचशंस्या । इंद्रायसोमपीतये ॥ १६ ॥ (१।३।२) इंद्रेहिमत्स्यंधसोविश्वेभिःसोमपर्वभिः । महाँऽअभिष्टिरोजसा ॥ एमेनंसृजतासुतेमंदिमिंद्रायमंदिने । चक्रिंविश्वानिचक्रये ॥ मत्स्वासुशिप्रमंदिभिःस्तोमेभिर्विश्वचर्षणे । सचैषुसवनेष्वा+ ॥ असृग्रमिंद्रतेगिरःप्रतित्वामुदहासत । अजोषावृषभंपतिं ॥ संचोदयचित्रमर्वाग्राधऽइंद्रवरेण्यं । असदित्तेविभुप्रभु+ ॥ १७ ॥ अस्मान्त्सुतत्रचोदयेंद्ररायेरभस्वतः । तुविद्युम्नयशस्वतः ॥ संगोमदिंद्रवाजवदस्मेपृथुश्रवोबृहत् । विश्वायुर्धेह्यक्षितं ॥ अस्मेधेहिश्रवोबृहद्द्युम्नंसहस्रसातमं । इंद्रतारथिनीरिषः ॥ वसोरिंद्रंवसुपतिंगीर्भिर्गृणंतऋग्मियं । होमगंतारमूतये ॥ सुतेसुतेन्योकसेबृहद्बृहतऽएदरिः । इंद्रायशूषमर्चति ॥ १८ ॥ (१।३।३) गायंतित्वाऽगायत्रिणोर्चंत्यर्कमर्किणः । ब्रह्माणस्त्वाशतक्रतऽउद्वंशमिवयेमिरे ॥ यत्सानोःसानुमारुहद्भूर्यस्पष्टकर्त्वं । तदिंद्रो

(१।३।२) इंद्रेहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री । (१।३।३) गायंतीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमधुच्छंदाइंद्रोऽनुष्टुप् ।

ऽअर्थंचेततियूथेनवृष्णिरेजति ॥ युक्ष्वाहिकेशिनाहरीवृषणाकक्ष्यप्रा । अथानऽइंद्रसोमपागिरामुपश्रुतिंचर ॥ एहिस्तोमाँऽअभिस्वराभिगृणीह्यारुव । ब्रह्मंचनोवसोसचेंद्रयज्ञंचवर्धय ॥ उक्थमिंद्रायशंस्यंवर्धनंपुरुनिष्षिधे । शक्रोयथासुतेषुणोरारणत्सख्येषुच ॥ तमित्सखित्वईमहेतंरायेतंसुवीर्ये । सशक्रऽउतनःशकदिंद्रोवसुदयमानः ॥ १९ ॥ सुविवृतंसुनिरजमिंद्रत्वादातमिद्यशः । गवामपव्रजंवृधिकृणुष्वराधोऽअद्रिवः ॥ नहित्वारोदसीऽउभेऋघायमाणमिन्वतः । जेषःस्वर्वतीरपःसंगाऽअस्मभ्यंधूनुहि ॥ आश्रुत्कर्णश्रुधीहवंनूचिद्दधिष्वमेगिरः । इंद्रस्तोममिमंममकृष्वायुजश्चिदंतरं ॥ विद्माहित्वावृषंतमंवाजेषुहवनश्रुतं । वृषंतमस्यहूमहऊतिंसहस्रसातमां ॥ आतूनऽइंद्रकौशिकमंदसानःसुतंपिब । नव्यमायुःप्रसूतिरकृधीसहस्रसामृषिं ॥ परित्वागिर्वणोगिरइमाभवंतुविश्वतः । वृद्धायुमनुवृद्धयोजुष्टाभवंतुजुष्टयः ॥ २० ॥ (१।३।४) इंद्रंविश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्रव्यचसंगिरः । रथीतमंरथीनांवाजानांसत्पतिंपतिं ॥ सख्येतऽइंद्रवाजिनोमाभेमशवसस्पते । त्वामभिप्रणोनुमोजेतारमपराजितं ॥ पूर्वीरिंद्रस्यरातयोनविदस्यंत्यूतयः । यदीवाजस्यगोमतःस्तोतृभ्योमंहतेमघं+ ॥ पुरांभिंदुर्युवाकविरमितौजाऽअजायत । इंद्रोविश्वस्यकर्मणोधर्तावज्रीपुरुष्टुतः+ ॥ त्वंवलस्यगोमतोपावरद्रिवोबिलं । त्वांदेवाऽअबिभ्युषस्तुज्यमानासऽआविषुः ॥ तवाहंशूररातिभिः

(१।३।४) इंद्रंविश्वाइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यजेतामाधुच्छंदसइंद्रोनुष्टुप् ।

भिःप्रत्यायंसिंधुमावदन् । उपातिष्ठंतगिर्वणोविदुष्टेतस्यकारवः ॥ मायाभिरिंद्रमायिनंत्वंशुष्णमवातिरः । विदुष्टेत स्यमेधिरास्तेषांश्रवांस्युत्तिर ॥ इंद्रमीशानमोजसाभिस्तोमाऽअनूषत । सहस्रंयस्यरातयऽउतवासंतिभूयसीः ॥ २१ ॥ (१।४।१) अग्निंदूतंवृणीमहेहोतारंविश्ववेदसं । अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं ॥ अग्निमग्निंहवीमभिःसदाहवंतविश्पतिम् । हव्यवाहंपुरुप्रियं+ ॥ अग्नेदेवाँऽइहावहजज्ञानोवृक्तबर्हिषे । असिहोतानऽईड्यः ॥ ताँऽउशतोविबोधययदग्नेयासिदू त्यं । देवैरासत्सिबर्हिषि ॥ घृताहवनदीदिवःप्रतिष्मरिषतोदह । अग्नेत्वंरक्षस्विनः ॥ अग्निनाग्निःसमिध्यतेकविर्गृह पतिर्युवा । हव्यवाड्जुह्वास्यः ॥ २२॥ कविमग्निमुपस्तुहिसत्यधर्माणमध्वरे । देवममीवचातनं ॥ यस्त्वामग्नेहविष्प तिर्दूतंदेवसपर्यति । तस्यस्मप्राविताभव ॥ योऽअग्निंदेववीतयेहविष्माँऽआविवासति । तस्मैपावकमृळय ॥ सनः पावकदीदिवोग्नेदेवाँऽइहावह । उपयज्ञंहविश्चनः ॥ सनःस्तवानऽआभरगायत्रेणनवीयसा । रयिंवीरवतीमिषं ॥ अग्ने शुक्रेणशोचिषाविश्वाभिर्देवहूतिभिः । इमंस्तोमंजुषस्वनः ॥ २३ ॥ (१।४।२) सुसमिद्धोनआवहदेवाँऽअग्नेहविष्मं

(१।४।१) अग्निंदूतमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरग्निर्गायत्रीअग्निनाग्निरित्यस्यानिर्मथ्याहवनीयावग्नीदेवते । (१।४।२) सु समिद्धइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिःप्रथमायाइध्मः (समिद्धोग्निर्वा) द्वितीयायास्तनूनपात्तृतीयायानराशंसःचतुर्थ्याइळःपंचम्याबर्हिः षष्ठ्यादेव्योद्वारःसप्तम्याउषासानक्ताअष्टम्यादैव्यौहोतारौ (प्रचेतसावितिगुणः)नवम्याःसरस्वतीळाभारत्यःदशम्यास्त्वष्टाएकादश्यावनस्प

ते । होतःपावकयक्षिच ॥ मधुमंतंतनूनपाद्यज्ञंदेवेषुनःकवे । अद्याकृणुहिवीतये ॥ नराशंसमिहप्रियमस्मिन्यज्ञऽउपह्वये । मधुजिह्वंहविष्कृतं ॥ अग्नेसुखतमेरथेदेवाँऽईळितऽआवह । असिहोतामनुर्हितः ॥ स्तृणीतबर्हिरानुषग्घृतपृष्ठंमनीषिणः । यत्रामृतस्यचक्षणं ॥ विश्रयंतामृतावृधोद्वारोदेवीरसश्चतः । अद्यानूनंचयष्टवे ॥ २४ ॥ नक्तोषासासुपेशसास्मिन्यज्ञऽउपह्वये । इदंनोबर्हिरासदे ॥ तासुजिह्वाऽउपह्वयेहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोयक्षतामिमम् ॥ इळासरस्वतीमहीतिस्रोदेवीर्मयोभुवः । बर्हिःसीदंत्वस्रिधः ॥ इहत्वष्टारमग्रियंविश्वरूपमुपह्वये । अस्माकमस्तुकेवलः ॥ अवसृजावनस्पतेदेवदेवेभ्योहविः । प्रदातुरस्तुचेतनं ॥ स्वाहायज्ञंकृणोतनेंद्राययज्वनोगृहे । तत्रदेवाँऽउपह्वये ॥ २५ ॥ (१।४।३) ऐभिरग्नेदुवोगिरोविश्वेभिःसोमपीतये । देवेभिर्याहियक्षिच ॥ आत्वाकण्वाऽअहूषतगृणंतिविप्रतेधियः । देवेभिरग्नऽआगहि ॥ इंद्रवायूबृहस्पतिंमित्राग्निंपूषणंभगं । आदित्यान्मारुतंगणं ॥ प्रवोभ्रियंतऽइंदवोमत्सरामादयिष्णवः । द्रप्सामध्वश्चमूषदः ॥ ईळतेत्वामवस्यवःकण्वासोवृक्तबर्हिषः । हविष्मंतोऽअरंकृतः ॥ घृतपृष्ठामनोयुजोयेत्वावहंतिवह्नयः । आदेवान्त्सोमपीतये ॥ २६ ॥ तान्यजत्राँऽऋतावृधोग्नेपत्नीवतस्कृधि । मध्वः

तिःद्वादश्याःस्वाहाकृतयोदेवताःगायत्रीछंदः (एतदाप्रीसूक्तं)। (१।४।३) ऐभिरग्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिर्विश्वेदेवागायत्री । (वैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयोगे । यल्लिंगंसादेवतेतिपक्षेआद्ययोर्द्वयोरग्निःतृतीयायाविश्वेदेवाःततोनवानामग्निःएवंद्वादशर्चे)।

सुजिह्वपायय ॥ येयजंत्रायऽईड्यास्तेतेंपिबंतुजिह्वया । मधोरग्नेवषट्कृति ॥ आकींसूर्यस्यरोचनाद्विश्वान्देवाँऽउषर्बुधः । विप्रोहोतेहवक्षति ॥ विश्वेभिःसोम्यंमध्वग्नऽइंद्रेणवायुना । पिबामित्रस्यधामभिः ॥ त्वंहोतामनुर्हितोग्नेयज्ञेषुसीदसि । सेमंनोऽअध्वरंयज ॥ युक्ष्वाह्यरुषीरथेहरितोदेवरोहितः । ताभिर्देवाँऽइहावह ॥ २७ ॥ (१।४।४) इंद्रसोमंपिबऽऋतुनात्वाविशंत्विंदवः । मत्सरासस्तदोकसः ॥ मरुतःपिबतऽऋतुनापोत्राद्यज्ञंपुनीतन । यूयंहिष्ठासुदानवः ॥ अभियज्ञंगृणीहिनोग्नावोनेष्टःपिबऽऋतुना । त्वंहिरत्नधाऽअसि ॥ अग्नेदेवाँऽइहावहसादयायोनिषुत्रिषु । परिभूषपिबऽऋतुना ॥ ब्राह्मणादिंद्रराधसःपिबासोममृतूँरनु । तवेद्धिसख्यमस्तृतं ॥ युवंदक्षंधृतव्रतमित्रावरुणदूळभं । ऋतुनायज्ञमाशाथे ॥ २८ ॥ द्रविणोदाद्रविणसोग्रावहस्तासोऽअध्वरे । यज्ञेषुदेवमीळते ॥ द्रविणोदादंदातुनोवसूनियानिशृण्विरे । देवेषुतावनामहे ॥ द्रविणोदाःपिपीषतिजुहोतप्रचतिष्ठत । नेष्ट्रादृतुभिरिष्यत ॥ यत्त्वातुरीयमृतुभिर्द्रविणोदोयजामहे । अधस्मानोददिर्भव ॥ अश्विनापिबतंमधुदीद्यग्नीशुचिव्रता । ऋतुनायज्ञवाहसा ॥ गार्हपत्येनसंत्यऽऋतुनायज्ञनीरसि । देवान्देवयतेयज ॥ २९ ॥ (१।४।५) आत्वावहंतुहरयोवृषणंसोमपीतये । इंद्रत्वासूर

(१।४।४) इंद्रसोममितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिःआद्यानांषण्णांइंद्रोमरुतस्त्वष्टाग्निरिंद्रोमित्रावरुणौततश्चतसृणांद्रविणोदाअग्निः एकादश्याअश्विनौद्वादश्याअग्निर्गायत्री । (ऋतुदेवताएताः) । (१।४।५) आत्वावहंत्वितिनवर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिरिंद्रोगायत्री ।

चक्षसः ॥ इमाधानाघृतस्नुवोहरीऽइहोपवक्षतः । इंद्रंसुखतमेरथे ॥ इंद्रंप्रातर्हवामहइंद्रंप्रयत्यध्वरे । इंद्रंसोमस्य पीतये ॥ उपनःसुतमागहिहरिभिरिंद्रकेशिभिः । सुतेहित्वाहवामहे ॥ सेमंनःस्तोममागह्युपेदंसवनंसुतं । गौरोनतृषितः पिब ॥ ३० ॥ इमेसोमासइंदवःसुतासोअधिबर्हिषि । ताँऽइंद्रसहसेपिब ॥ अयंतेस्तोमोऽअग्रियोहृदिस्पृगस्तुशंतमः । अथासोमंसुतंपिब ॥ विश्वमित्सवनंसुतमिंद्रोमदायगच्छति । वृत्रहासोमपीतये ॥ सेमंनःकाममापृणगोभिरश्वैःशतक्रतो । स्तवामत्वास्वाध्यः* ॥ ३१ ॥ (१।४।६) इंद्रावरुणयोरहंसम्राजोरवऽआवृणे । तानोमृळातऽईदृशे ॥ गंताराहिस्थोवसेहवंविप्रस्यमावतः । धर्तारांचर्षणीनां+ ॥ अनुकामंतर्पयेथामिंद्रावरुणरायऽआ । तावांनेदिष्ठमीमहे ॥ युवाकुहिशचीनांयुवाकुसुमतीनां । भूयामवाजदाव्नां ॥ इंद्रःसहस्रदाव्नांवरुणःशंस्यानां । क्रतुर्भवत्युक्थ्यः* ॥ ३२ ॥ तयोरिदवसावयंसनेमनिचधीमहि । स्यादुतप्ररेचनं ॥ इंद्रावरुणवामहंहुवेचित्रायराधसे । अस्मान्त्सुजिग्युषस्कृतं ॥ इंद्रावरुणनूनुवांसिषासंतीषुधीष्वा । अस्मभ्यंशर्मयच्छतं ॥ प्रवामश्नोतुसुष्टुतिरिंद्रावरुणयांहुवे । यामृधाथेसधस्तुतिं ॥ ३३ ॥ (१।५।१) सोमानंस्वरणंकृणुहिब्रह्मणस्पते । कक्षीवंतंयऽऔशिजः+ ॥ योरेवान्योऽअमीवहावसुवि

(१।४।६) इंद्रावरुणयोरितिनवर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिरिंद्रावरुणौगायत्री । युवाकुहिद्वृचौपादनिचृतौ (इंद्रःसहस्रेतिह्रसीयसी वा)। (१।५।१) सोमानमितिनवर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिःआद्यानांतिसृणांब्रह्मणस्पतिःचतुर्थ्याइंद्रसोमब्रह्मणस्पतयःपंचम्याइंद्रसोमब्रह्मण

त्वुष्टिवर्धनः । सनंःसिषक्तुयस्तुरः+ ॥ मानुःशंसोऽअररुषोधूर्तिःप्रणङ्मर्त्यस्य । रक्षाणोब्रह्मणस्पते ॥ सघावीरोनरि ष्यतियमिंद्रोब्रह्मणस्पतिः । सोमोहिनोतिमर्त्यं ॥ त्वंतंब्रह्मणस्पतेसोमऽइंद्रश्चमर्त्यं । दक्षिणापात्वंहसः ॥ ३४ ॥ सदंसस्पतिमद्भुतंप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । सनिंमेधामयासिषं ॥ यस्मादृतेनसिध्यतियज्ञोविपश्चितश्चन । सधीनांयोगमि न्वति ॥ आदृध्नोतिहविष्कृतिंप्रांचंकृणोत्यध्वरं । होत्रादेवेषुगच्छति ॥ नराशंसंसुधृष्टममपश्यंसप्रथस्तमं । दिवोन सद्ममखसं ॥ ३५ ॥ (१।५।२) प्रतित्यंचारुमध्वरंगोपीथायप्रहूयसे । मरुद्भिरग्नऽआगहि ॥ नहिदेवोनमर्त्योमहस्त वक्रतुंपरः । मरुद्भि० ॥ येमहोरजसोविदुर्विश्वेदेवासोऽअद्रुहः । मरुद्भि० ॥ यऽउग्राऽअर्कमानृचुरनाधृष्टासऽओज सा । मरुद्भि० ॥ येशुभ्राघोरवर्पसःसुक्षत्रासोरिशादसः । मरुद्भि० ॥ ३६ ॥ येनाकस्याधिरोचनेदिविदेवासऽआस ते । मरुद्भि० ॥ यऽईंखयंतिपर्वतान्तिरःसमुद्रमर्णवं । मरुद्भि० ॥ आयेतन्वंतिरश्मिभिस्तिरःसमुद्रमोजसा । मरु द्भि० ॥ अभित्वापूर्वपीतयेसृजामिसोम्यंमधु । मरुद्भि० ॥ ३७ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

स्पतयोदक्षिणाचततश्चतसृणांसदस्पतिः (अंत्यायानराशंसोवा) गायत्री । (१।५।२) प्रतित्यमितिनवर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिरग्नामरु तोगायत्री । इतिप्रथमोऽध्यायः ।

॥ अथप्रत्यध्यायगतदैवतत्यागसंग्रहः ॥

प्रथमाष्टके सूक्तसंख्या १२१ ऋचः १३७०

प्रथमाध्याये वर्गाः ३७ सूक्तानि १९ ऋचः १९४ ॥ अथत्यागः ॥ अग्नयइदंनमम ९ वायवइदं० ३ इंद्रवायुभ्यामिदं० ३ मित्रावरुणाभ्यामिदं० ३ अश्विभ्यामिदं० ३ इंद्रायेदं० ३ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं० ३ सरस्वत्याइदं० ३ इंद्रायेदं० २३ मरुद्भ्यइदं० इंद्र मरुद्भ्यइदं० मरुद्भ्यइदं० इंद्रमरुद्भ्यइदं० मरुद्भ्यइदं २ इंद्रायेदं० ५१ अग्नयइदं० ५ निर्मथ्याहवनीयाभ्यामग्निभ्यामिदं० अग्नयइदं० ६ इध्माय(समिद्धायवा)ग्नयइदं० तनूनपातइदं० नराशंसायेदं० इळायेदं० बर्हिषइदं० देवीभ्योद्वार्भ्यइदं० उषासानक्ताभ्यामिदं० दैवीभ्यां होतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं० सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं० त्वष्ट्रइदं० वनस्पतयइदं० स्वाहाकृतिभ्यइदं० विश्वेभ्योदेवेभ्यःइदं० १२ (अग्नयइदं०२ विश्वेभ्योदेवभ्यइदं० अग्नयइदं० ९) इंद्रायेदं० मरुद्भ्यइदं० त्वष्ट्रइदं० अग्नयइदं० इंद्रायेदं० मित्रावरुणाभ्यामिदं० द्रविणोदसेग्नय इदं० ४ अश्विभ्यामिदं० अग्नयइदं० इंद्रायेदं० ९ इंद्रावरुणाभ्यामिदं० ९ ब्रह्मणस्पतयइदं० ३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतिभ्यइदं० दक्षिणें द्रसोमब्रह्मणस्पतिभ्यइदं० सदसस्पतयइदं० ३ सदसस्पतयेनराशंसायवेदं० अग्नामरुद्भ्यइदं० ९ ॥ इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

अयमष्टावाभेवंमिहषळैंद्राग्नंप्रातर्युजासैकांचतस्रआश्विन्यस्तथासावित्र्यंआग्नेय्यौद्वेदेवीनांमेकैकेंद्राणीवरुणा
न्यग्नायीनांद्यावापृथिव्येपार्थिवीषड्वैष्णव्यौऽतोदेवादेवीर्वातीत्राश्चतुर्विंशतिर्वायव्यैकैंद्रवायव्यौमैत्रावरुणमरु
त्वतीयवैश्वदेवपौष्णास्तृचाः शिष्टाआप्योंत्याध्यर्धाग्नेय्यप्स्वंतःपुरउष्णिक्परानुष्टुप्तिस्रश्चांत्याएकविंशीप्रतिष्ठा
कस्यपंचोनाजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातोवारुणंतुत्रैष्टुभंमादौकाय्याग्नेय्यौसावित्रस्तृचोगाय
त्रोस्यांत्याभागीर्वायच्चित्सैकावसिष्वदशाग्नेयंत्वंश्वंसप्तोनागायत्रंत्यादैवीत्रिष्टुव्यत्रग्रावानवषळनुष्टुबादिंयच्चि
द्धौलूखल्यौपरेमौसल्यौचंप्रजापतेर्हरिश्चंद्रस्यांत्याचर्मप्रशंसावायच्चित्सप्तपांक्तमावोद्ध्यधिकांस्माकंपाद निचृ
च्छश्वत्रिष्टुप्परौतृचावाश्विनौषस्यौत्वमग्नेद्व्यूनांहिरण्यस्तूपआग्नेयंत्रिष्टुबंत्याष्टमीषोळश्यौचैंद्रस्यपंचोना ॥२॥

हरिःॐ॥ (१।५।३) अयंदेवायजन्मनेस्तोमोविप्रेभिरासया । अकारिरत्नधातमः ॥ यइंद्रायवचोयुजांततक्षुर्मनसाहरीं । शमीभिर्यज्ञमाशत ॥ तक्षन्नासत्याभ्यांपरिज्मानंसुखंरथं । तक्षन्धेनुंसबर्दुघां ॥ युवानापितरापुनःसत्यमंत्राऋजूयवः । ऋभवोविष्ट्यक्रत ॥ संवोमदासोअग्मतेंद्रेणचमरुत्वता । आदित्येभिश्चराजभिः ॥ १ ॥ उतत्यंचमसंनवंत्वष्टुर्देवस्यनिष्कृतं । अकर्तचतुरःपुनः ॥ तेनोरत्नानिधत्तनत्रिरासाप्तानिसुन्वते । एकमेकंसुशस्तिभिः ॥ अधारयंतवह्न

(१।५।३) अयंदेवायेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिर्ऋभवोगायत्री ।

योभंजंतसुकृत्यया । भागंदेवेषुयज्ञियम् ॥ २ ॥ (१।५।४) इहेंद्राग्नीऽउपंह्वयेतयोरित्स्तोमंमुश्मसि । तासोमंसोम पातंमा ॥ तायज्ञेषुप्रशंसतेंद्राग्नीशुंभतानरः । तागायत्रेषुगायत ॥ तामित्रस्यप्रशंस्तयऽइंद्राग्नीताहंवामहे । सोमपा सोमंपीतये ॥ उग्रासंताहवामहऽउपेदंसवंनंसुतम् । इंद्राग्नीऽएहगंच्छतां ॥ तामहांतासदस्पतीऽइंद्राग्नीरक्षंउब्जतं । अप्रजाःसंत्वत्रिणः ॥ तेनंसत्येनंजागृतमधिप्रचेतुनेपदे । इंद्राग्नीशर्मंयच्छतम् ॥ ३ ॥ (१।५।५) प्रातर्युजाविबोधया श्विनावेहगंच्छताम् । अस्यसोमंस्यपीतये ॥ यासुरथारथीतमोभादेवादिविस्पृशा । अश्विनाताहंवामहे ॥ यावांक शामधुमत्यश्विनासूनृतावती । तयायज्ञंमिमिक्षतम् ॥ नहिवामस्तिदूरकेयत्रारथेनगच्छथः । अश्विनासोमिनोगृ हम्+ ॥ हिरंण्यपाणिमूतयेसवितारमुपंह्वये । सचेत्तादेवतापदं+ ॥ ४ ॥ अपांनपातमवंसेसवितारमुपंस्तुहि । तस्यव्र तान्युंश्मसि ॥ विभक्तारंहवामहेवसोश्चित्रस्यराधंसः । सवितारंनृचक्षंसम् ॥ सखायऽआनिषींदतसवितास्तोम्योनु नः । दातारांधांसिशुंभति ॥ अग्नेपत्नीरिहावंहदेवानांमुशतीरुप । त्वष्टारंसोमंपीतये ॥ आग्नाऽअग्नऽइहावंसेहोत्रां

(१।५।४) इहेंद्राग्नीइतिषळर्चस्यसूक्तस्यमेधातिथिरिंद्राग्नीगायत्री । (१।५।५) प्रातर्युजेत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमेधातिथिःआद्यानां चतसृणामश्विनौततश्चतसृणांसविताततोद्वयोरग्निःततएकस्यादेव्यःततएकस्याइंद्राणीवरुणान्यग्नाय्यःततोद्वयोर्द्यावापृथिव्यौततएकस्याः पृथिवीततःषण्णांविष्णुः (अतोदेवाइत्यस्यादेवावा) गायत्री ।

यविष्ठभारतीम् । वरूत्रींधिषणांवह ॥ ५ ॥ अभिनोदेवीरवसामहःशर्मणानृपत्नीः । अच्छिन्नपत्राःसचंतां ॥ इहें द्राणीमुपह्वयेवरुणानींस्वस्तये । अग्नायींसोमपीतये ॥ महीद्यौःपृथिवीचनऽइमंयज्ञंमिमिक्षतां । पिपृतांनोभरीमभिः ॥ तयोरिद्घृतवत्पयोविप्रारिहंतिधीतिभिः । गंधर्वस्यध्रुवेपदे+ ॥ स्योनापृथिविभवानृक्षरानिवेशनी । यच्छानःशर्मसप्रथः ॥ ६ ॥ अतोदेवाऽअवंतुनोयतोविष्णुर्विचक्रमे । पृथिव्याःसप्तधामभिः ॥ इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदम् । समूळ्हमस्यपांसुरे+ ॥ त्रीणिपदाविचक्रमेविष्णुर्गोपाऽअदाभ्यः । अतोधर्माणिधारयन् ॥ विष्णोःकर्माणिपश्यतयतोव्रतानिपस्पशे । इंद्रस्ययुज्यःसखा ॥ तद्विष्णोःपरमंपदंसदापश्यंतिसूरयः । दिवीवचक्षुराततम् ॥ तद्विप्रासोविपन्यवोजागृवांसःसमिंधते । विष्णोर्यत्परमंपदं+ ॥ ७ ॥ (१।५।६) तीव्राःसोमासऽआगह्याशीर्वंतःसुताऽइमे । वायोतान्प्रस्थितान्पिब ॥ उभादेवादिविस्पृशेंद्रवायूहवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ इंद्रवायूमनोजुवाविप्राहवंतऽऊ

(१।५।६) तीव्राःसोमासइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यमेधातिथिःआद्यायावायुःततोद्वयोरिंद्रवायूततस्तिसृणांमित्रावरुणौततस्तिसृणांमरुतः (मरुत्वानिंद्रइतिकेचित्) ततस्तिसृणांविश्वेदेवाःततस्तिसृणांपूषाततःसप्तानामापःततएकस्याअग्न्यापःततएकस्याअग्निःअप्स्वंतरितिपुरउष्णिक्अप्सुमइत्यनुष्टुप्इदमापइत्याद्यास्तिस्रोनुष्टुभःआपःपृणीतेतिप्रतिष्ठाशेषागायत्र्यः ॥ (अग्न्यापइत्यत्रापूशब्दस्यपूर्वनिपातेप्राप्तेद्वंद्वेघिइतिसूत्रादग्निशब्दस्यपूर्वनिपातःकृतः) ।

तये । सहस्राक्षाधियस्पती ॥ मित्रंवयंहवामहेवरुणंसोमपीतये । जज्ञानापूतदक्षसा ॥ ऋतेनयावृतावृधावृतस्यज्यो
तिषस्पती । तामित्रावरुणाहुवे ॥ ८ ॥ वरुणःप्राविताभुवन्मित्रोविश्वाभिरूतिभिः । करतांनःसुराधसः ॥ मरुत्वं
तंहवामहऽइंद्रमासोमपीतये । सजूर्गणेनतृंपतु ॥ इंद्रज्येष्ठामरुद्गणादेवासःपूषरातयः । विश्वेममश्रुताहवम् ॥ हत
वृत्रंसुदानवऽइंद्रेणसहसायुजा । मानोदुःशंसऽईशत ॥ विश्वान्देवान्हवामहेमरुतःसोमपीतये । उग्राहिपृश्निमातरः
॥ ९ ॥ जयतामिवतन्यतुर्मरुतामेतिधृष्णुया । यच्छुभंयाथनानरः ॥ हस्काराद्विद्युतस्पर्यतोजाताऽअवंतुनः ।
मरुतोमृळयंतुनः ॥ आपूषंचित्रबर्हिषमाघृणेधरुणंदिवः । आजानष्टंयथापशुम्+ ॥ पूषाराजानमाघृणिरपगूळ्हंगुहाहि
तं । अविंदच्चित्रबर्हिषम् ॥ उतोसमह्यमिंदुभिःषड्युक्ताँऽअनुसेषिधत् । गोभिर्यवंनचर्कृषत् ॥ १० ॥ अंबयोयंत्य
ध्वभिर्जामयोऽअध्वरीयतां । पृंचतीर्मधुनापयः ॥ अमूर्याऽउपसूर्येयाभिर्वासूर्यःसह । तानोहिन्वंत्वध्वरम्+ ॥
अपोदेवीरुपह्वयेयत्रगावःपिबंतिनः । सिंधुभ्यःकर्त्वंहविः+ ॥ अप्स्वं१तरमृतमप्सुभेषजमपामुतप्रशस्तये । देवाभ
वतवाजिनः ॥ अप्सुमेसोमोऽअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवमापश्चविश्वभेषजीः ॥ ११ ॥ आपः
पृणीतभेषजंवरूथंतन्वे३ममं । ज्योक्चसूर्यंदृशे+ ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचदुरितंमयि । यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वा
शेपऽउतानृतम् ॥ आपोऽअद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि । पयस्वानग्नऽआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥ संमाग्ने

वर्चसासृजसंप्रजयासमायुषा । विद्युमेंऽअस्यदेवाऽइंद्रोविद्यात्सहऽऋषिभिः ॥ १२ ॥ (१।६।१) कस्यनूनं कतमस्यामृतानांमनामहेचारुदेवस्यनाम । कोनोमह्याऽअदितयेपुनर्दात्पितरंचदृशेयंमातरंच ॥ अग्नेर्वयंप्रथमस्यामृतानांमनामहेचारुदेवस्यनाम । सनोमह्याऽअदितयेपुनर्दात्पितरंचदृशेयंमातरंच ॥ अभित्वादेवसवितरीशानंवार्याणां । सदावन्भागमीमहे ॥ यश्चिद्धितइत्थाभगःशशमानःपुरानिदः । अद्वेषोहस्तयोर्दधे ॥ भगंभक्तस्यतेवयमुदशेमतवावसा । मूर्धानंरायऽआरभे ॥ १३ ॥ नहितेक्षत्रंनसहोनमन्युंवयश्चनामीपतयंतऽआपुः । नेमाऽआपोऽअनिमिषंचरंतीर्नयेवातस्यप्रमिनंत्यभ्वं ॥ अबुध्नेराजावरुणोवनस्योर्ध्वंस्तूपंददतेपूतदक्षः । नीचीनाःस्थुरुपरिबुध्नऽएषामस्मेऽअंतर्निहिताःकेतवःस्युः ॥ उरुंहिराजावरुणश्चकारसूर्यायपंथामन्वेतवाऽउ । अपदेपादाप्रतिधातवेकरुतापवक्ताहृदयाविधश्चित् ॥ शतंतेराजन्भिषजःसहस्रमुर्वीगभीरासुमतिष्टेऽअस्तु । बाधस्वदूरेनिर्ऋतिंपराचैःकृतंचिदेनःप्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥ अमीयऽऋक्षानिहितासऽउच्चानक्तंददृश्रेकुहचिद्दिवेयुः । अदब्धानिवरुणस्यव्रतानिविचाकशच्चंद्रमानक्तमेति ॥ १४ ॥ तत्त्वायामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः । अहेळमानोवरुणेहबोध्युरुशंसमान

(१।६।१) कस्यनूनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यआजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातः आद्यायाःकःद्वितीयायाअग्निस्ततस्तिसृणांसविता (भगभक्तस्येत्यस्याभगोवा) नहितेक्षत्रमित्याद्यानांवरुणस्त्रिष्टुप् अभित्वेत्यादितिस्रोगायत्र्यः ।

ऽआयुः प्रमोषीः ॥ तदिन्नक्तंतद्दिवामह्यमाहुस्तदयंकेतोहृदऽआविचष्टे । शुनःशेपोयमह्वद्गृभीतःसोऽअस्मान्राजावरुणोमुमोक्तु ॥ शुनःशेपोह्यह्वद्गृभीतस्त्रिष्वादित्यंद्रुपदेषुबद्धः । अवैनंराजावरुणःससृज्याद्विद्वाँऽअदब्धोविमुमोक्तुपाशान् ॥ अवतेहेळोवरुणनमोभिरवयज्ञेभिरीमहेहविर्भिः । क्षयन्नस्मभ्यमसुरप्रचेताराजन्नेनांसिशिश्रथःकृतानि ॥ उदुत्तमंवरुणपाशमस्मदवाधमंविमध्यमंश्रथाय । अथावयमादित्यव्रतेतवानागसोऽअदितयेस्याम ॥१५॥ (१।६।२) यच्चिद्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं । मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ मानोवधायहत्नवेजिहीळानस्यरीरधः । माहृणानस्यमन्यवे ॥ विमृळीकायतेमनोरथीरश्वंनसंदितं । गीर्भिर्वरुणसीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवःपतंतिवस्यऽइष्टये । वयोनवसतीरुप ॥ कदाक्षत्रश्रियंनरमावरुणंकरामहे । मृळीकायोरुचक्षसं ॥ १६ ॥ तदित्समानमाशातेवेनंतानप्रयुच्छतः । धृतव्रताय दाशुषे ॥ वेदायोवीनांपदमंतरिक्षेणपततां । वेदनावःसमुद्रियः ॥ वेदमासोधृतव्रतोद्वादशप्रजावतः । वेदायऽउपजायते ॥ वेदवातस्यवर्तनिमुरोर्ऋष्वस्यबृहतः । वेदायेऽअध्यासते ॥ निषसादधृतव्रतोवरुणःपस्त्या३स्वा । साम्राज्यायसुक्रतुः ॥ १७ ॥ अतोविश्वान्यद्भुताचिकित्वाँऽअभिपश्यति । कृतानियाचकर्त्वा ॥ सनोविश्वाहासुक्रतुरादित्यःसुपथाकरत् । प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ बिभ्रद्द्रापिंहिरण्ययंवरुणोवस्तनिर्णिजं । परिस्पशोनिषेदिरे ॥ नयं

(१।६।२) यच्चिद्धितइत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यशुनःशेपोवरुणोगायत्री ।

दिप्सँतिदि॒प्सवो॒नद्रुह्वा॑णो॒जना॑नां । नदे॒वम॒भिमा॑तयः ॥ उ॒तयो॒मानु॑षे॒ष्वायश॑श्चक्रेऽअसा॒म्या । अ॒स्माकमु॒दरे॒ष्वा ॥ १८ ॥ परा॑मेयंतिधी॒तयो॒गावो॒नगव्यूती॒रनु॑ । इ॒च्छंती॑रुरु॒चक्ष॑सं ॥ संनु॒वो॑चावहै॒पुन॒र्यतो॒मे॒मध्वाभृ॑तं । होते॑व॒क्षद॑सेप्रि॒यं+ ॥ दर्शं॒नुवि॒श्वद॑र्शतं॒दर्शं॒रथ॒मधि॒क्षमि॑ । ए॒ताजु॑षतमे॒गिरः॑ ॥ इ॒मंमे॑वरुणश्रु॒धीहव॑म॒द्याच॑मृळय । त्वाम॑व॒स्युरा च॑के ॥ त्वंविश्व॑स्यमेधिरदि॒वश्च॒ग्मश्च॑राजसि । सयाम॑नि॒प्रति॑श्रुधि ॥ उदु॒त्तमं॑मुमुग्धिनो॒विपाशं॑मध्य॒मंचृ॑त । अवा॑ध॒मानि॑जी॒वसे॑ ॥ १९ ॥ (१।६।३) वसि॑ष्वा॒हिमि॑येध्य॒वस्त्रा॑ण्यूर्जांपते । सेमंनो॑ऽअध्व॒रंय॑ज ॥ नि॒नोहो॒तावरे॑ण्यः॒सदा॑य॒विष्ठ॒मन्म॑भिः । अग्ने॑दि॒वित्म॑ता॒वचः॑ ॥ आहि॒ष्मा॑सू॒नवे॑पि॒तापिर्य॑जत्या॒पये॑ । सखा॒सख्ये॒वरे॑ण्यः ॥ आनो॑ब॒र्ही॑रि॒शाद॑सो॒वरु॑णोमि॒त्रोऽअर्य॒मा । सीद॑तु॒मनु॑षोयथा ॥ पूर्व्य॑होतर॒स्यनो॒मंद॑स्वस॒ख्यस्य॑च । इ॒माऽउ॒षुश्रु॒धीगिरः॑ ॥ २० ॥ यच्चि॒द्धिशश्व॑ता॒तना॑दे॒वंदे॑वं॒यजा॑महे । त्वेऽइद्धू॑यतेह॒विः ॥ प्रि॒योनो॑ऽअस्तुवि॒श्पति॒र्होता॑मं॒द्रोवरे॑ण्यः । प्रि॒याः॒स्व॒ग्नयो॑व॒यं+ ॥ स्व॒ग्नयो॒हिवार्यं॑दे॒वासो॑दधि॒रेच॑नः । स्व॒ग्नयो॑मनामहे ॥ अथा॑नऽउ॒भये॑षा॒मम॑ृतमर्त्या॑नां । मि॒थः॒सं॑तुप्रश॑स्तयः ॥ विश्वे॑भिरग्नेऽअ॒ग्निभि॑रि॒मंय॒ज्ञमि॒दंवचः॑ । चनो॑धाः॒सहसोयहो ॥ २१ ॥ (१।६।४) अश्वं॒नत्वा॒वार॑वंतंवं॒दध्या॑ऽअ॒ग्निंनमो॑

(१।६।३) वसिष्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशुनःशेपोग्निर्गायत्री । (१।६।४) अश्वंनत्वेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यशुनःशेपोऽग्निर्गायत्री । नमोमहद्भ्यइत्यस्यादेवास्त्रिष्टुप् ।

भिः । सम्राजंतमध्वराणां ॥ सघानःसूनुःशवसापृथुप्रगामासुशेवः । मीढ्वाँऽअस्माकंबभूयात् ॥ सनोदूराच्चासाच्चनि मर्त्यादघायोः । पाहिसदमिद्विश्वायुः ॥ इममूषुत्वमस्माकंसनिंगायत्रंनव्यांसं । अग्नेदेवेषुप्रवोचः ॥ आनोभजपर मेष्वावाजेषुमध्यमेषु । शिक्षावस्वोऽअंतमस्य ॥ २२ ॥ विभक्तासिचित्रभानोसिंधोरूर्माऽउपाकऽआ । सद्योदाशुषे क्षरसि ॥ यमग्नेपृत्सुमर्त्यमवावाजेषुयंजुनाः । संयताशश्वतीरिषः ॥ नकिरस्यसहंत्यपर्येताकयस्यचित् । वाजोऽअ स्तिश्रवाय्यः ॥ सवाजंविश्वचर्षणिरर्वद्भिरस्तुतरुता । विप्रेभिरस्तुसनिता ॥ जराबोधतद्विविड्ढिविशेविशेयज्ञियाय । स्तोमंरुद्रायदृशीकं ॥ २३ ॥ सनोमहाँऽअनिमानोधूमकेतुःपुरुश्चंद्रः । धियेवाजायहिन्वतु ॥ सरेवाँऽइवविश्पतिर्दै व्यःकेतुःशृणोतुनः । उक्थैरग्निर्बृहद्भानुः ॥ नमोमहद्भ्योनमोऽअर्भकेभ्योनमोयुवभ्योनमऽआशिनेभ्यः । यजामदे वान्यदिशक्नवाममाज्यायसःशंसमावृक्षिदेवाः ॥ २४ ॥ (१।६।५) यत्रग्रावापृथुबुध्नऽऊर्ध्वोभवतिसोतवे । उलूखलसु तानामवेद्विंद्रजल्गुलः ॥ यत्रद्वाविवजघनाधिषवण्याकृता । उलूखल० ॥ यत्रनार्यपच्यवमुपच्यवंचशिक्षते । उलूख ल० ॥ यत्रमंथांविबध्नतेरश्मीन्यमितवाऽइव । उलूखल० ॥ यच्चिद्धित्वंगृहेगृहऽउलूखलकयुज्यसे । इहद्युमत्तमं

(१।६।५) यत्रग्रावेतिनवर्चस्यसूक्तस्यआद्यानांचतसृणामिंद्रःततोद्वयोरुलूखलंततोद्वयोरुलूखलमुसलेअंत्यायाःप्रजापतिर्हरिश्चंद्रः (अधिषवणचर्मदेवतावा) आद्याःषळनुष्टुभःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

वद्जयंतामिवदुंदुभिः+ ॥ २५ ॥ उतस्मंतेवनस्पतेवातोविवात्यग्रमित् । अथोऽइंद्रायपातवेसुनुसोमंमुलूखल ॥ आयजीवाजसातमाताह्युं१च्चाविजर्भृतः । हरीऽइवांधांसिवप्संता ॥ तानोऽअद्यवनस्पतीऽऋष्वावृष्वेभिःसोतृभिः । इंद्रायमधुमत्सुतम् ॥ उच्छिष्टंचम्वोर्भरसोमंपवित्रऽआसृज । निधेहिगोरधित्वचि+ ॥ २६ ॥ (१।६।६) यच्चिद्धिसत्यसोमपाऽअनाशस्ताऽइवस्मसि । आतूनऽइंद्रशंसयगोष्वश्वेषुशुभ्रिषुसहस्रेषुतुवीमघ ॥ शिप्रिन्वाजानांपतेशचीवस्तवदंसना । आतूनं० ॥ निष्वापयामिथूदृशासस्तामबुध्यमाने । आतूनं० ॥ ससंतुत्याऽअरातयोबोधंतुशूररातयः । आतूनं० ॥ समिंद्रगर्दभंमृणनुवंतंपापयामुया । आतूनं० ॥ पतातिकुंडृणाच्यादूरंवातोवनादधि । आतूनं० ॥ सर्वंपरिक्रोशंजहिजंभयाकृकदाश्वं । आतूनं० ॥ २७ ॥ (१।६।७) आवऽइंद्रंक्रिविंयथावाजयंतःशतक्रतुं । मंहिष्ठंसिंचऽइंदुभिः ॥ शतंवायःशुचीनांसहस्रंवासमाशिरां । एदुनिम्नंनरीयते ॥ संयन्मदायशुष्मिणऽएनाह्यस्योदरे । समुद्रोनव्यचोदधे ॥ अयमुतेसमतसिकपोतऽइवगर्भधिं । वचस्तच्चिन्नऽओहसे ॥ स्तोत्रंराधानांपतेगिर्वाहोवीरयस्यते । विभूतिरस्तुसूनृता ॥ २८ ॥ ऊर्ध्वस्तिष्ठानऽऊतयेस्मि

(१।६।६) यच्चिद्धिसत्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यशुनःशेपइंद्रःपंक्तिः । (१।६।७) आवइंद्रमितिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यशुनःशेपइंद्रःसप्तदश्यादितिसृणामश्विनौततस्तिसृणामुषागायत्रीअस्माकमितिपादनिचृत्शश्वदिंद्रइतित्रिष्टुप् ।

न्वाजेशतक्रतो । समन्येषुब्रवावहै ॥ योगेयोगेतवस्तरंवाजेवाजेहवामहे । सखायइंद्रमूतये ॥ आघागमद्यदिश्रव त्सहस्रिणीभिरूतिभिः । वाजेभिरुपनोहवं ॥ अनुप्रत्नस्यौकसोहुवेतुविप्रतिंनरं । यंतेपूर्वंपिताहुवे+ ॥ तंत्वावयंविश्ववाराशास्महेपुरुहूत । सखेवसोजरितृभ्यः ॥ २९ ॥ अस्माकंशिप्रिणीनांसोमपाःसोमपाव्नां । सखेवज्रिन्त्सखीनाम् ॥ तथातदस्तुसोमपाःसखेवज्रिन्तथाकृणु । यथातउश्मसीष्टये ॥ रेवतीर्नःसधमादइंद्रेसंतुतुविवाजाः । क्षुमंतोयाभिर्मदेम ॥ आघत्वावान्त्मनाप्तःस्तोतृभ्योधृष्णवियानः । ऋणोरक्षंनचक्र्योः* ॥ आयद्दुवःशतक्रतवाकामंजरितृणां । ऋणोरक्षंनशचीभिः ॥ ३० ॥ शश्वदिंद्रःपोप्रुथद्भिर्जिगायनानदद्भिःशाश्वसद्भिर्धनानि । सनोहिरण्यरथंदंसनावान्त्सनःसनितासनयेसनोदात् ॥ आश्विनावश्वावत्येषायातंशवीरया । गोमद्दस्राहिरण्यवत् ॥ समानयोजनोहिवांरथोदस्रावमर्त्यः । समुद्रेअश्विनेयते ॥ न्य१घ्न्यस्यमूर्धनिचक्रंरथस्ययेमथुः । परिद्यामन्यदीयते ॥ कस्तउषःकधप्रियेभुजेमर्तोअमर्त्ये । कंनक्षसेविभावरि ॥ वयंहितेअमन्मह्यान्तादापराकात् । अश्वेनचित्रेअरुषि ॥ त्वंत्येभिरागहिवाजेभिर्दुहितर्दिवः । अस्मेरयिंनिधारय ॥ ३१ ॥ (१।७।१) त्वमग्नेप्रथमोअंगिराऋषिर्देवोदेवानामभवःशिवःसखा । तवव्रतेकवयोविद्मनापसोजायंतमरुतोभ्राजदृष्टयः ॥ त्वमग्नेप्रथमोअंगिरस्तमःकविर्देवा

(१।७।१) त्वमग्नइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसोहिरण्यस्तूपोग्निर्जगतीअष्टमीषोळश्यंत्यास्त्रिष्टुभः ।

नांपरिंभूषसिव्रतं । विभुर्विश्वस्मैभुवनायमेधिरोद्धिमाताशयुःकतिधाचिंदायवें ॥ त्वमंग्नेप्रथमोमातरिश्वनऽआविर्भं
वसुक्रतूयाविवस्वंते । अरेजेतांरोदसीहोतृवूर्येसंघ्नोर्भारमयंजोमहोवसो ॥ त्वमंग्नेमनंवेद्यामंवाशयःपुरूरवंसेसुकृतेंसु
कृत्तरः । श्वात्रेणयत्पित्रोर्मुच्यंसेपर्यात्वापूर्वमनयन्नापरंपुनः ॥ त्वमंग्नेवृषभःपुंष्टिवर्धनऽउद्यंतस्रुचेभवसिश्रवाय्यः ।
यऽआहुंतिंपरिवेदावषंट्कृतिमेकायुरग्रेविशंऽआविवासंसि ॥ ३२ ॥ त्वमंग्नेवृजिनवर्तनिंनरंसक्मन्पिपर्षिविदथेंवि
चर्षणे । यःशूरंसातापरितक्म्येधनेंदभ्रेभिंश्चित्समृताहंसिभूयंसः ॥ त्वंतमंग्नेऽअमृतत्वउंत्तमेमर्तंदधासिश्रवंसेदिवे
दिवे । यस्तांतृषाणऽउभयांयजन्मंनेमयःकृणोषिप्रयऽआचसूरयें ॥ त्वंनोंऽअग्नेसनयेधनांनांयशसंकारुंकृणुहिस्तवा
नः । ऋध्यामकर्मापसानवेनदेवैर्द्यावापृथिवीप्रावंतंनः ॥ त्वंनोंऽअग्नेपित्रोरुपस्थऽआदेवोदेवेष्वंनवद्यजागृंविः । तनू
कृद्बोधिप्रमतिश्चकारवेत्वंकल्याणवसुविश्वमोपिंषे ॥ त्वमंग्नेप्रमंतिस्त्वंपितासिंनस्त्वंवंयस्कृत्तवंजामयोवयं । संत्वारा
यःशतिनःसंसहस्रिणःसुवीरंयंतिव्रतपामंदाभ्य ॥ ३३ ॥ त्वामंग्नेप्रथममायुमायवेंदेवाऽअंकृण्वन्नहुंषस्यविश्पतिंम् ।
इळांमकृण्वन्मनुंषस्यशासंनींपितुर्यत्पुत्रोममंकस्यजायंते ॥ त्वंनोंऽअग्नेतवंदेवपायुभिर्मघोनोंरक्षतन्वंश्चवंद्य । त्राता
तोकस्यतनंयेगवांमस्यनिंमेषंरक्षंमाणस्तवंव्रते ॥ त्वमंग्नेयज्यवेपायुरंतरोनिषंगायंचतुरक्षऽइध्यसे । योरातहंव्योवृ
कायधायंसेकीरेश्चिन्मंत्रंमनंसावनोषिंतं ॥ त्वमंग्नऽउरुशंसांयवाघतेंस्पार्हंयद्रेक्णःपरमंवनोषितत् । आध्रस्यंचित्प्र

मतिरुच्यसेपिताप्रपाकंशास्सिप्रदिशोविदुष्टरः ॥ त्वमंग्नेप्रयतदक्षिणंनरंवर्मैवस्यूतंपरिपासिविश्वतः । स्वादुक्षद्मायो
वसतौस्योनकृज्जीवयाजंयजतेसोपमादिवः+ ॥ ३४ ॥ इमामंग्नेशरणिंमीमृषोनइममध्वानंयमगामदूरात् । आपिः
पिताप्रमतिःसोम्यानांभृमिरस्यृषिकृन्मर्त्यानां ॥ मनुष्वदंग्नेऽअंगिरस्वदंगिरोययातिवत्सदनेपूर्ववच्छुचे । अच्छया
ह्यावहादैव्यंजनमासादयबर्हिषियक्षिचप्रियं+ ॥ एतेनाग्नेब्रह्मणावावृधस्वशक्तीवायत्तेचकृमाविदावा । उतप्रणेष्यभि
वस्योऽअस्मान्त्संनःसृजसुमत्यावाजवत्या ॥ ३५ ॥ (१।७।२) इंद्रस्यनुवीर्याणिप्रवोचंयानिचकारप्रथमानिवज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्ततर्दप्रवक्षणाअभिनत्पर्वतानां ॥ अहन्नहिंपर्वतेशिश्रियाणंत्वष्टास्मैवज्रंस्वर्यंततक्ष । वाश्राऽइवधेनवः
स्यंदमानाऽअंजःसमुद्रमवजग्मुरापः ॥ वृषायमाणोवृणीतसोमंत्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य ॥ आसायकंमघवादत्तवज्रम
हन्नेनंप्रथमजामहीनां ॥ यदिंद्राहन्प्रथमजामहीनामान्मायिनाममिनाःप्रोतमायाः । आत्सूर्यंजनयन्द्यामुषासंतादी
त्नाशत्रुंनकिलाविवित्से ॥ अहन्वृत्रंवृत्रतरंव्यंसमिंद्रोवज्रेणमहतावधेन । स्कंधांसीवकुलिशेनाविवृक्णाहिःशयतऽउ
पपृक्पृथिव्याः+ ॥ ३६ ॥ अयोद्धेवदुर्मदऽआहिजुह्वेमहावीरंतुविबाधमृजीषं । नातारीदस्यसमृतिंवधानांसंरुजानाः
पिपिषऽइंद्रशत्रुः ॥ अपादहस्तोऽअपृतन्यदिंद्रमास्यवज्रमधिसानौजघान । वृष्णोवध्रिःप्रतिमानंबुभूषन्पुरुत्रावृत्रोऽअ

(१।७।२।) इंद्रस्यन्निर्वितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यहिरण्यस्तूपइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

शयद्ध्यस्तः ॥ नदंनभिन्नममुयाशयानंमनोरुहाणाऽअतियंत्यापः । याश्चिद्वृत्रोमहिनापर्यतिष्ठत्तासामहिःपत्सुतःशीर्बभूव ॥ नीचावयाऽअभवद्वृत्रपुत्रेंद्रोऽअस्याऽअववधर्जभार । उत्तरासूरधरःपुत्रऽआसीद्दानुःशयेसहवत्सानधेनुः+ ॥ अतिष्ठंतीनामनिवेशनानांकाष्ठानांमध्येनिहितंशरीरं । वृत्रस्यनिण्यंविचरंत्यापोदीर्घतमऽआशयदिंद्रशत्रुः ॥ ३७ ॥ दासपत्नीरहिगोपाऽअतिष्ठन्निरुद्धाऽआपःपणिनेवगावः । अपांबिलमपिहितंयदासीद्वृत्रंजघन्वाँऽअपतद्ववार ॥ अश्व्योवारोऽअभवस्तदिंद्रसृकेयत्त्वाप्रत्यहंदेवऽएकः । अजयोगाऽअजयःशूरसोममवासृजःसर्तवेसप्तसिंधून् ॥ नास्मैविद्युंनतन्यतुःसिषेधनयामिहमकिरद्ध्रादुनिंच । इंद्रश्चयद्युयुधातेऽअहिश्चोतापरीभ्योमघवाविजिग्ये ॥ अहेर्यातारंकमपश्यऽइंद्रहृदियत्तेजघ्नुषोभीरगच्छत् । नवचयंनवतिंचस्रवंतीःश्येनोनभीतोऽअतरोरजांसि ॥ इंद्रोयातोवसितस्यराजाशमस्यचशृंगिणोवज्रबाहुः । सेदुराजाक्षयतिचर्षणीनामरांननेमिःपरिताबभूव ॥ ३८ ॥ इतिप्रथमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वितीयाध्याये वर्गाः ३८ सूक्तानि १३ ऋचः १८९ ॥ त्यागः ॥ ऋभुभ्यइदं. ८ इंद्राग्निभ्यामिदं. ६ अश्विभ्यामिदं. ४ सवित्रइदं. ४ अग्नयइदं. २ देवीभ्यइदं. इंद्राणीवरुणान्यग्नायीभ्यइदं. द्यावापृथिवीभ्यामिदं. २ पृथिव्याइदं. विष्णवइदं. (प्रथमायादेवेभ्योवा) ६ वायवइदं. इंद्रवायुभ्यामिदं. २ मित्रावरुणाभ्यामिदं. ३ मरुद्भ्यः (मरुत्वतइंद्रायवा) इदं. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ३

पूषणइदं. ३ अप्स्वइदं. ७ अग्न्यप्स्वइदं. अग्नयइदं. कायेदं. अग्नयइदं. सवित्रइदं. ३ (अंत्यायाभगायवा) वरुणायेदं. २१ अग्नयइदं. २२ देवेभ्यइदं. इंद्रायेदं. ४ उलूखलायेदं. २ उलूखलमुसलाभ्यामिदं. २ प्रजापतयेहरिश्चंद्राय (अधिषवणचर्मणे) वेदं. इंद्रायेदं. २३ अश्विभ्यामिदं. ३ उषसइदं. ३ अग्नयइदं. १८ इंद्रायेदं १५ ॥ इतिद्वितीयोऽध्यायः ॥

एतत्रिंश्चिद्द्वादशाश्विनंनवम्यंत्येत्रिष्टुभौह्वयाम्येकादशसावित्रंनवमीजगत्याद्याचसालिंगोक्तदैवतपादाप्रवोविंशतिःकण्वोघौरआग्नेयंप्रागाथमूर्ध्वऊषुयौप्यौक्रीळंपंचोनांमारुतंहिगायत्रंतुकद्धप्रयदशप्रागाथंतूत्तिष्ठाद्यौब्राह्मणस्पत्यंयंरक्षंतिनववरुणमित्रार्यम्णांमध्येतृचआदित्येभ्योगायत्रंहिंसंपूषंदशपौष्णंकद्रुद्रायनवरौद्रंतृतीयामैत्रावरुणीचांत्यस्तृचःसौम्योंत्यानुष्टुंबग्नेषळूनांप्रस्कण्वःकाण्वआग्नेयंतुप्रागाथंमाद्योद्धचोश्व्युषसांचत्वमग्नेदशानुष्टुभमंर्धचांत्योदैवएषोपंचोनाश्विनंतुगायत्रं ॥ ३ ॥

हरिः ओ३म् ॥ (१।७।३) एतायामोपगव्यंतऽइंद्रमस्माकंसुप्रमतिंवावृधाति । अनामृणःकुविदादस्यरायोगवांकेतंपरंमावर्जंतेनः ॥ उपेदहंधनदामप्रतीतंजुष्टांनश्येनोवसतिंपतामि । इंद्रंनमस्यन्नुपमेभिरर्कैर्यःस्तोतृभ्योहव्योऽअस्तियामन् ॥ निसर्वसेनऽइषुधींऽरसक्तसमर्योगाऽअजतियस्यवष्टि । चोष्कूयमाणइंद्रभूरिवामंमापणिर्भूरस्मदधिप्रवृद्ध ॥

(१।७।३) एतायामेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यहिरण्यस्तूपइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वधीर्हिंदस्युंधनिनंघनेनँऽएकश्चरन्नुपशाकेभिरिंद्र । धनोरधिविषुणक्तेव्यायन्नयज्वानःसनकाःप्रेतिमीयुः ॥ पराचि
च्छीर्षाववृजुस्तइंद्रायज्वानोयज्वभिःस्पर्धमानाः । प्रयद्दिवोहरिवःस्थातरुग्रनिरव्रताँऽअधमोरोदस्योः ॥ १ ॥ अयु
युत्सन्ननवद्यस्यसेनामयातयंतक्षितयोनवग्वाः । वृषायुधोनवध्रयोनिरष्टाःप्रवद्भिरिंद्राच्चितयंतआयन् ॥ त्वमेतान्रुद
तोजक्षतश्चायोधयोरजसऽइंद्रपारे । अवादहोदिवऽआदस्युमुच्चाप्रसुन्वतःस्तुवतःशंसमावः ॥ चक्राणासःपरीणहंपृथि
व्याहिरण्येनमणिनाशुंभमानाः । नहिन्वानासस्तितिरुस्तऽइंद्रंपरिस्पशोऽअदधात्सूर्येण ॥ परियदिंद्ररोदसीऽउभेऽअबु
भोजीर्महिनाविश्वतःसीम् । अमन्यमानाँऽअभिमन्यमानैर्निर्ब्रह्मभिरधमोदस्युमिंद्र ॥ नयेदिवःपृथिव्याऽअंतमापुर्न
मायाभिर्धनदांपर्यभूवन् । युजंवज्रंवृषभश्चक्रऽइंद्रोनिर्ज्योतिषातमसोगाऽअदुक्षत् ॥ २ ॥ अनुस्वधामक्षरन्नापो
ऽअस्यावर्धतमध्यऽआनाव्यानां । सध्रीचीनेनमनसातमिंद्रऽओजिष्ठेनहन्मनाहन्नभिद्यून्+ ॥ न्याविध्यदिलीबिशस्य
दृह्लाविशृंगिणमभिनच्छुष्णमिंद्रः । यावत्तरोमघवन्यावदोजोवज्रेणशत्रुमवधीःपृतन्युं+ ॥ अभिसिध्मोअजिगादस्यश
त्रून्वितिग्मेनवृषभेणापुरोभेत् । संवज्रेणासृजद्वृत्रमिंद्रःप्रस्वांमतिमतिरच्छाशदानः ॥ आवःकुत्समिंद्रयस्मिंचाक
न्प्रावोयुध्यंतंवृषभंदशद्युं । शफच्युतोरेणुर्नक्षतद्यामुच्छ्वैत्रेयोनृषाह्यायतस्थौ ॥ आवःशमंवृषभंतुग्र्यासुक्षेत्रजेषेमघव

न्छि॒त्र्यं॑गां ॥ ज्योक्कि॒दत्र॑तस्थि॒वांसो॒ऽअक्र॒न्छत्रू॒य॒ताम॒धंरा॒वेदं॑नाकः ॥ ३ ॥ (१।७।४) त्रिश्चि॑न्नोअ॒द्याभंवतंनवेदसावि॒भुर्वा॒यामं॒उतरा॒तिरंश्विना । यु॒वोर्हि॒यं॒त्रंहि॒म्ये॑वव॒वासं॒सोभ्याय॒ंसे॒न्या॑भवतंमनी॒षिभिः॑ ॥ त्र॒यः॑प॒वयो॑मधु॒वाहं॒ने॒रथे॒सोमं॑स्य॒वे॒नाम॒नु॒विश्व॒इद्वि॑दुः । त्र॒यः॑स्क॒ंभासः॑स्कभि॒तास॒ऽआर॒भे॒त्रिर्नक्तं॒या॒थस्त्रिर्वं॑श्विना॒दिवा॑ ॥ स॒मा॒नेऽअहं॒त्रिर॑वद्यगो॒ह॒ना॒त्रिर॒द्यय॒ज्ञंम॒धुं॑नामिमिक्षतं । त्रिर्वाज॑वती॒रिषो॑ऽअश्विनायु॒वंदो॒षाऽअ॒स्मभ्यं॑मु॒षसं॑श्चपिन्वतं ॥ त्रिर्व॒र्ति॒र्यातं॒त्रिर॒नु॑व्रते॒जने॒त्रिः॒सु॒प्रा॒व्ये॒त्रे॒धेव॑शिक्षतं । त्रिर्ना॒न्द्यं॑वहतमश्विनायु॒वंत्रिः॒पृक्षो॑ऽअ॒स्मेऽअ॒क्षरे॑वपिन्वतं ॥ त्रिर्नो॑र॒यिंव॑हतमश्वि॒नायु॒वंत्रिर्दे॒वता॑ता॒त्रिरु॒ताव॑तं॒धियः॑ । त्रिः॒सौ॑भग॒त्वंत्रिरु॒तः॒श्रवां॑सिनस्त्रि॒ष्ठंवां॒सूरे॑दुहि॒तारु॑ह॒द्रथं॑ ॥ त्रिर्नो॑ऽअश्वि॒नादि॒व्यानि॑भेष॒जात्रिः॒पार्थि॑वानि॒त्रिरु॑दत्तम॒द्भ्यः । ओ॒मानं॑शं॒योर्मम॑कायसू॒नवे॑त्रि॒धातु॒शर्म॑वहतंशुभस्पती ॥ ४ ॥ त्रि॒र्नो॑ऽअश्विनाय॒ज॒ताद्वि॒वेदि॑वे॒परि॑त्रि॒धातु॑पृथि॒वीम॑शायतं । ति॒स्रोना॑सत्यारथ्यापरा॒वत॑ऽआ॒त्मेव॒वा॒तः॒स्वस॑राणिगच्छतं ॥ त्रिर॑श्विना॒सिंधु॑भिः॒स॒प्तमा॑तृभि॒स्त्रय॑ऽआहा॒वास्त्रे॒धाह॒विष्कृ॒तं । ति॒स्रः॒पृ॒थि॒वीरु॒परि॑प्र॒वादि॒वोनाकं॑रक्षेथे॒द्युभि॑र॒क्तुभि॑र्हि॒तं+ ॥ क्व॑१त्रीच॒क्रात्रि॒वृ॒तोरथ॑स्य॒क्व॑१त्रयो॑व॒धुरो॒येसनी॑ळाः । क॒दायोगो॑वा॒जिनो॒रास॑भस्य॒येन॑य॒ज्ञंना॑सत्योपया॒थः+ ॥ आना॑सत्या॒गच्छं॑तंहू॒यते॑ह॒विर्मध्वः॑पिबतंमधु॒पेभि॑रा॒सभिः॑ । यु॒वोर्हि॒पूर्वं॑सवि॒तोष॒सोरथ॑मृ॒ताय॑चि॒त्रंघृ॒तव॑न्त॒मि

(१।७।४) त्रिश्चिदितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यहिरण्यस्तूपोश्विनौजगतीनवम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

ष्यंति ॥ आनासत्यात्रिभिरेकादशैरिहदेवेभिर्यातंमधुपेयमश्विना । प्रायुस्तारिष्टंनीरपांसिमृक्षतंसेधतंद्वेषोभवतंसचाभुवा ॥ आनोऽअश्विनात्रिवृतारथेनार्वांचंरयिंवहतंसुवीरं । शृण्वंतावामवसेजोहवीमिवृधेचनोभवतंवाजसातौ ॥५॥ (१।७।५) ह्वयाम्यग्निंप्रथमंस्वस्तयेह्वयामिमित्रावरुणाविहावसे । ह्वयामिरात्रींजगतोनिवेशनींह्वयामिदेवंसवितारमूतये ॥ आकृष्णेनरजसावर्तमानोनिवेशयन्नमृतंमर्त्यंच । हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ यातिदेवःप्रवतायात्युद्वतायातिशुभ्राभ्यांयजतोहरिभ्यां । आदेवोयातिसवितापरावतोपविश्वादुरिताबाधमानः ॥ अभीवृतंकृशनैर्विश्वरूपंहिरण्यशम्यंयजतोबृहंतं । आस्थाद्रथंसविताचित्रभानुःकृष्णारजांसितविषींदधानः ॥ विजनान्छ्यावाःशितिपादोऽअख्यन्रथंहिरण्यप्रउगंवहंतः । शश्वद्विशःसवितुर्दैव्यस्योपस्थेविश्वाभुवनानितस्थुः ॥ तिस्रोद्यावःसवितुर्द्वाऽउपस्थाँऽएकायमस्यभुवनेविराषाट् । आणिंनरथ्यममृताधितस्थुरिहब्रवीतुयऽउतच्चिकेतत् ॥ ६ ॥ विसुपर्णोऽअंतरिक्षाण्यख्यद्गभीरवेपाऽअसुरःसुनीथः । क्वे३दानींसूर्यःकश्चिकेतकतमांद्यांरश्मिरस्याततान ॥ अष्टौव्यख्यत्ककुभःपृथिव्यास्त्रीधन्वयोजनासप्तसिंधून् । हिरण्याक्षःसवितादेवऽआगाद्दधद्रत्नादाशुषेवार्याणि ॥

(१।७।५) ह्वयामीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यहिरण्यस्तूपःसवितात्रिष्टुप् । आद्यायाश्चतुर्षुपादेषुक्रमेणाग्निमित्रावरुणरात्रिसवितारोदेवताः आद्यानवम्यौजगत्यौ ।

हिरंण्यपाणिःसविताविचंर्षणिरुभेद्यावांपृथिवीऽअंतरींयते। अपामींवांबाधंतेवेतिसूर्यंमभिकृष्णेनरजंसाद्यामृणोति ॥ हिरंण्यहस्तोअसुंरःसुनीथःसुंमृळीकःस्ववांयात्वर्वाङ् । अपसेधंन्रक्षसोंयातुधानानस्थांद्देवःप्रतिदोषंगृणानः+ ॥ येतेपंथाःसवितःपूर्व्यासोंरेणवःसुकृंताऽअंतरिक्षे ॥ तेभिर्नोऽअद्यपथिभिःसुगेभीरक्षांचनोऽअधिंचब्रूहिदेव ॥७॥ (१।८।१)

प्रवोंयह्वंपुंरूणांविशांदेंवयतीनां । अग्निंसूक्तेभिर्वचोंभिरीमहेयंसीमिदन्यईळंते ॥ जनांसोऽअग्निंदंधिरेसहोवृधंहविष्मंतोविधेमते । सत्वंनोंऽअद्यसुमनांऽइहाविताभवावाजेंषुसंत्य ॥ प्रत्वांदूतंवृंणीमहेहोतांरंविश्ववेंदसं । महस्तेंसतोविचंरंत्यर्चयोंदिविस्पृंशंतिभानवंः ॥ देवासंस्त्वावरुंणोमित्रोऽअंर्यमासंदूतंप्रत्नमिंधते । विश्वंसोऽअंग्नेजयतित्वयाधनंयस्तेंददाशमर्त्यंः ॥ मंद्रोहोतांगृहपंतिरग्नेंदूतोविशामंसि । त्वेविश्वासंगंतानिव्रताध्रुवायानिंदेवाऽअकृंण्वत ॥ ८ ॥ त्वेऽइदंग्नेसुभगेंयविष्ठ्यविश्वमाहूयतेहविः । सत्वंनोंऽअद्यसुमनांऽउतापरंयक्षिदेवान्त्सुवीर्यां ॥ तंघेंमित्थानंमस्विनऽउपंस्वराजंमासते । होत्राभिरग्निंमनुंषःसमिंधतेतितिर्वांसोऽअतिस्रिधंः ॥ घ्नंतोंवृत्रमंतरन्रोदंसीऽअपऽउरुक्षयांयचक्रिरे । भुवत्कण्वेवृषांद्युम्न्याहुंतःक्रंददश्वोगविंष्टिषु ॥ संसींदस्वमहाँअंसिशोचंस्वदेववीतंमः ॥ विधूममंग्नेअरुषंमियेध्यसृजप्रंशस्तदर्शतं+ ॥ यंत्वांदेवासोमनंवेदधुरिहयजिंष्ठंहव्यवाहन। यंकण्वोमेध्यांतिथिर्धनस्पृतंयंवृषायमुंपस्तुतः+ ॥९॥

(१।८।१) प्रवोयह्वमितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोग्निःऊर्ध्वऊषुणइतिद्वयोर्यूपःप्रगाथा (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यइत्यर्थः) ॥

यमग्निंमेध्यातिथिःकण्वईधऽऋतादधि ॥ तस्यप्रेषोदीदियुस्तमिमाऽऋचस्तमग्निंवर्धयामसि ॥ रायस्पूर्धिस्वधावोस्तिहितेग्नेदेवेष्वाप्यं ॥ त्वंवाजस्यश्रुत्यस्यराजसिसनोमृळमहाँअसि ॥ ऊर्ध्वऽऊषुणऽऊतयेतिष्ठादेवोनसविता । ऊर्ध्वोवाजस्यसनितायदंजिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे ॥ ऊर्ध्वोनःपाह्यंहसोनिकेतुनाविश्वंसमत्रिणंदह । कृधीनऽऊर्ध्वांचरथायजीवसेविदादेवेषुनोदुवः ॥ पाहिनोऽअग्नेरक्षसःपाहिधूर्तेरराव्णः । पाहिरीषतऽउतवाजिघांसतोबृहद्भानोयविष्ठ्य ॥ १० ॥ घनेवविष्वग्विजह्यराव्णस्तपुर्जंभयोऽअस्मधुक् । योमर्त्यःशिशीतेऽअत्यक्तुभिर्मानःसरिपुरीशत ॥ अग्निर्वव्नेसुवीर्यमग्निःकण्वायसौभगं । अग्निःप्रावन्मित्रोतमेध्यातिथिमग्निःसाताऽउपस्तुतं+ ॥ अग्निनातुर्वशंयदुंपरावतऽउग्रादेवंहवामहे ॥ अग्निर्नयन्नववास्त्वंबृहद्रथंतुर्वीतिंदस्यवेसहः ॥ नित्वामग्नेमनुर्दधेज्योतिर्जनायशश्वते ॥ दीदेथकण्वऽऋतजातऽउक्षितोयन्नमस्यंतिकृष्टयः ॥ त्वेषासोऽअग्नेरमवंतोऽअर्चयोभीमासोनप्रतीतये ॥ रक्षस्विनःसदमिद्यातुमावतोविश्वंसमत्रिणंदह ॥ ११ ॥ (१।८।२) क्रीळंवःशर्धोमारुतमनर्वाणंरथेशुभं । कण्वाऽअभिप्रगायत ॥ येपृषतीभिर्ऋष्टिभिःसाकंवाशीभिरंजिभिः । अजायंतस्वभानवः ॥ इहेवशृण्वऽएषांकशाहस्तेषुयद्वदान् । नियामंचित्रमृंजते ॥ प्रवःशर्धायघृष्वयेत्वेषद्युम्नायशुष्मिणे । देवत्तंब्रह्मगायत ॥ प्रशंसागोष्वघ्न्यंक्रीळंयच्छर्धोमारुतं ।

(१।८।२) क्रीळंवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकण्वोमरुतोगायत्री ।

सं. ४

जंभेरसंस्यवावृधे ॥ १२ ॥ कोवोवर्षिष्ठऽआनरोदिवश्चग्मश्चधूतयः । यत्सीमंतंनधूनुथ ॥ निवोयामायमानुषोदध्रऽउग्रायमन्यवे । जिहीतपर्वतोगिरिः ॥ येषामज्मेषुपृथिवीजुजुर्वाऽइवविश्पतिः ॥ भियायामेषुरेजते । स्थिरंहिजानमेषांवयोमातुर्निरेतवे । यत्सीमनुद्विताशवः ॥ उदुत्येसूनवोगिरःकाष्ठाऽअज्मेष्वत्नत । वाश्राऽअभिज्ञुयातवे ॥१३॥ त्यंचिद्घादीर्घंपृथुंमिहोनपातममृध्रं । प्रच्यावयंतियामभिः ॥ मरुतोयद्धवोबलंजनाँऽअचुच्यवीतन । गिरीँरचुच्यवीतन ॥ यद्धयांतिमरुतःसंहब्रुवतेध्वन्ना ॥ शृणोतिकश्चिदेषां ॥ प्रयातशीभमाशुभिःसंतिकण्वेषुवोदुवः ॥ तत्रोषुमादयाध्वै ॥ अस्तिहिष्मामदायवःस्मसिष्मावयमेषां । विश्वंचिदायुर्जीवसे ॥ १४ ॥ (१।८।३) कद्धनूनंकधप्रियःपितापुत्रंनहस्तयोः । दधिध्वेवृक्तबर्हिषः ॥ क्वनूनंकद्वोऽअर्थंगंतादिवोनपृथिव्याः । क्ववोगावोनरण्यंति ॥ क्ववःसुम्नानव्यांसिमरुतःक्वसुविता । क्वोविश्वानिसौभगा ॥ यद्यूयंपृश्निमातरोमर्तासःस्यातन । स्तोतावोऽअमृतःस्यात् ॥ मावोमृगोनयवसेजरिताभूदजोष्यः । पथायमस्यगादुप ॥ १५ ॥ मोषुणःपरापरानिर्ऋतिर्दुर्हणावधीत् । पदीष्टतृष्णयासह ॥ सत्यंत्वेषाऽअमवंतोधन्वंचिदारुद्रियासः । मिहंकृण्वंत्यवातां ॥ वाश्रेवविद्युन्मिमातिवत्संनमातासिषक्ति । यदेषांवृष्टिरसर्जि ॥ दिवाचित्तमःकृण्वंतिपर्जन्येनोदवाहेन । यत्पृथिवींव्युंदंति ॥ अधस्वनान्मरुतांविश्वमासद्मपार्थिवं ।

(१।८।३) कद्धनूनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकण्वोमरुतोगायत्री ।

अरेंजंतप्रमानुषाः ॥ १६ ॥ मरुतोवीळुपाणिभिश्चित्रारोधस्वतीरनु । यातेमखिद्रयामभिः ॥ स्थिरावःसंतुनेमयोरथाऽअश्वासऽएषां । सुसंस्कृताऽअभीशवः ॥ अच्छावदातनागिराजरायैब्रह्मणस्पतिं । अग्निंमित्रंनदर्शतं+ ॥ मिमीहिश्लोकमास्यैपर्जन्यइवततनः । गायगायत्रमुक्थ्यं* ॥ वंदस्वमारुतंगणंत्वेषंपनस्युमर्किणं । अस्मेवृद्धाऽअसन्निह+ ॥ ॥ १७ ॥ (१।८।४) प्रयदित्थापरावतःशोचिर्नमानमस्यथ । कस्यक्रत्वामरुतःकस्यवर्पसाकंयाथकंहधूतयः ॥ स्थिरावःसंत्वायुधापराणुदेवीळूऽउतप्रतिष्कभे । युष्माकमस्तुतविषीपनीयसीमामर्त्यस्यमायिनः ॥ पराहयत्स्थिरंहथनरोवर्तयथागुरु । वियाथनवनिनःपृथिव्याव्याशाःपर्वतानां ॥ नहिवःशत्रुर्विविदेऽअधिद्यविनभूम्यांरिशादसः । युष्माकमस्तुतविषीतनायुजारुद्रासोनूचिदाधृषे ॥ प्रवेपयंतिपर्वतान्विविंचंतिवनस्पतीन् । प्रोऽआरतमरुतोदुर्मदाऽइवदेवासःसर्वयाविशा+ ॥ १८ ॥ उपोरथेषुपृषतीरयुग्ध्वंप्रष्टिर्वहतिरोहितः । आवोयामायपृथिवीचिदश्रोदबीभयंतमानुषाः ॥ आवोमक्षूतनायकंरुद्राऽअवोवृणीमहे । गंतानूनंनोवसायथापुरेत्थाकण्वायबिभ्युषे ॥ युष्मेषितोमरुतोमर्त्येषितऽआयोनोअभ्वऽईषते । वितंयुयोतशवसाव्योजसावियुष्माकाभिरूतिभिः ॥ असामिहिप्रयज्यवःकण्वंददप्रचेतसः । असामिभिर्मरुतआनऽऊतिभिर्गंतावृष्टिंनविद्युतः ॥ असाम्योजोबिभृथासुदानवोसामिधूतयःशवः ।

(१।८।४) प्रयदित्थेतिदशर्चस्यसूक्तस्यकण्वोमरुतोबार्हतप्रगाथाः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः) ।

ऋषिद्विषेमरुतःपरिमन्यवऽइषुंनसृजतद्विषं ॥ १९ ॥ (१।८।५) उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेवयंतस्त्वेमहे । उपप्रयंतुमरुतःसुदानवऽइंद्रप्राशूर्भवासचा ॥ त्वामिद्धिसहसस्पुत्रमर्त्यउपब्रूतेधनेहिते । सुवीर्यंमरुतऽआस्वश्व्यंदधीतयोवऽआचके+ ॥ प्रैतुब्रह्मणस्पतिःप्रदेव्येतुसूनृता । अच्छावीरंनर्यंपंक्तिराधसंदेवायज्ञंनयंतुनः ॥ योवाघतेददातिसूनरंवसुसधत्तेअक्षितिश्रवः । तस्माऽइळांसुवीरामायजामहेसुप्रतूर्तिमनेहसं ॥ प्रनूनंब्रह्मणस्पतिर्मंत्रंवदत्युक्थ्यं । यस्मिन्निंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमादेवाऽओकांसिचक्रिरे+ ॥ २० ॥ तमिद्वोचेमाविदथेषुशंभुवंमंत्रंदेवाऽअनेहसं । इमांचवाचंप्रतिहर्यथानरोविश्वेद्वामावोऽअश्नवत् ॥ कोदेवयंतमश्नवज्जनंकोवृक्तबर्हिषं । प्रप्रदाश्वान्पस्त्याभिरस्थितांतर्वावत्क्षयंदधे ॥ उपक्षत्रंपृंचीतहंतिराजभिर्भयेचित्सुक्षितिंदधे । नास्यवर्तानतरुतामहाधनेनार्भेऽअस्तिवज्रिणः ॥ २१ ॥ (१।८।६) यंरक्षंतिप्रचेतसोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । नूचित्सदभ्यतेजनः ॥ यंबाहुतेवपिप्रतिपांतिमर्त्यंरिषः । अरिष्टःसर्वऽएधते ॥ विदुर्गाविद्विषःपुरोघ्नंतिराजानऽएषां । नयंतिदुरितातिरः+॥ सुगःपंथाऽअनृक्षरआदित्यासऋतंयते । नात्रावखादोऽअस्तिवः ॥ यंयज्ञंनयथानरऽआदित्याऽऋजुनापथा । प्रवःसधीतयेनशत् ॥ २२ ॥ सरत्नंमर्त्योवसु

(१।८।५) उत्तिष्ठेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकण्वोब्रह्मणस्पतिःअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।(१।८।६) यंरक्षन्तीतिनवर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वःआद्यानांतिसृणामंत्यानांतिसृणांचवरुणमित्रार्यमणस्तृतीयादितिसृणामादित्यागायत्री ।

विश्वैंतोकमुतत्मनां ॥ अच्छांगच्छुत्यस्तृंतः ॥ कुथारांधामसखायुःस्तोमंमित्रस्यार्युम्णः । महिप्सरोवरुंणस्य ॥ मावो घ्नंतमाशपंतंप्रतिंवोचेदेवुयंतं । सुम्नैरिद्वऽआविंवासे ॥ चुतुरंश्चिद्दर्दमानाद्बिभीयादानिधांतोः । नदुंरुक्तायंस्पृहये त् ॥ २३ ॥ (१।८।७) संपूंषुन्नध्वंनस्तिरुव्यंहोंविमुचोनपात् । सक्ष्वांदेवुप्रणंस्पुरः+ ॥ योनंःपूषन्नघोवृकोंदुःशेवं आदिदेंशति । अपंस्मतंपुथोजंहि ॥ अपुत्यंपंरिपुंथिनंमुषीवाणंहुरुश्चितं । दूरमधिस्रुतेरंज ॥ त्वंतस्यंद्वयाविनोघशंस स्युकस्यंचित् । पुदाभितिष्ठतपुंषिं ॥ आतत्तेंदस्रमंतुमुःपूषंनवोंवृणीमहे । येनंपितृनचोंदयः ॥ २४ ॥ अधांनोविश्व सौभगुहिरंण्यवाशीमत्तम । धनांनिसुषणांकृधि ॥ अतिनःसुश्चतोंनयसुगानंःसुपथांकृणु । पूषंन्निहक्रतुंविदः ॥ अ भिसूयवंसंनयुननंवज्वारोऽध्वंने । पूषंन्निहक्रतुं० ॥ शुग्धिपूर्धिप्रयंसिचशिशीहिप्रास्युदरं । पूषंन्निहक्रतुं० ॥ नपूषणंमेथामसिसूक्तैरुभिगृणीमसि । वसूंनिदुस्ममींमहे ॥ २५ ॥ (१।८।८) कद्रुद्रायुप्रचेंतसेमीळ्हुष्टंमायुतव्यंसे । वोचेमुशंतमंहृदे+ ॥ यथांनोऽअदितिःकरुत्पश्वेनृभ्योयथागवें । यथांतोकायंरुद्रियं ॥ यथांनोमित्रोवरुंणोयथांरुद्र श्चिकेंतति । यथाविश्वेंसुजोषंसः ॥ गाथपंतिंमेधपंतिंरुद्रंजलांषभेषजं । तच्छंयोःसुम्नमींमहे ॥ यःशुक्रऽइंवसूर्योहि

(१।८।७) संपूषन्निति दशर्चस्य सूक्तस्य कण्वः पूषा गायत्री । (१।८।८) कद्रुद्रायेति नवर्चस्य सूक्तस्य कण्वो रुद्रस्तृतीयायामित्रावरुणौ च सप्तम्यादितृचस्य सोमो गायत्र्यन्त्यानुष्टुप् ।

रण्यमिवरोचते । श्रेष्ठोदेवानांवसुः ॥ २६ ॥ शंनःकरत्यर्वतेसुगंमेषायमेष्ये । नृभ्योनारिभ्योगवे ॥ अस्मेसोमश्रिय
मधिनिधेहिशतस्यनृणां । महिश्रवस्तुविनृम्णं+ ॥ मानःसोमपरिबाधोमारातयोजुहुरंत । आनऽइंदोवाजेभज ॥
यास्तेप्रजाऽअमृतस्यपरस्मिन्धामन्नृतस्य । मूर्धानाभासोमवेनऽआभूषंतीःसोमवेदः ॥ २७ ॥ (१।९।१) अग्नेविव
स्वदुषसश्चित्रंराधोऽअमर्त्य । आदाशुषेजातवेदोवहात्वमद्यादेवाँऽउषर्बुधः ॥ जुष्टोहिदूतोऽअसिहव्यवाहनोग्नेरथीर
ध्वराणां । सजूरश्विभ्यामुषसासुवीर्यमस्मेधेहिश्रवोबृहत्+ ॥ अद्यादूतंवृणीमहेवसुमग्निंपुरुप्रियं । धूमकेतुंभाऽऋजीकं
व्युष्टिषुयज्ञानामध्वरश्रियं ॥ श्रेष्ठंयविष्ठमतिथिंस्वाहुतंजुष्टंजनायदाशुषे । देवाँअच्छायातवेजातवेदसमग्निमीळेव्यु
ष्टिषु ॥ स्तविष्यामित्वामहंविश्वस्यामृतभोजन । अग्नेत्रातारममृतंमियेध्ययजिष्ठंहव्यवाहन ॥ २८ ॥ सुशंसोबोधि
गृणतेयविष्ठ्यमधुजिह्वःस्वाहुतः । प्रस्कण्वस्यप्रतिरन्नायुर्जीवसेनमस्यादैव्यंजनं ॥ होतारंविश्ववेदसंसंहित्वाविशऽ
इंधते । सऽआवहपुरुहूतप्रचेतसोग्नेदेवाँऽइहद्रवत्+ ॥ सवितारमुषसमश्विनाभगमग्निंव्युष्टिषुक्षपः । कण्वासस्त्वासु
तसोमासऽइंधतेहव्यवाहंस्वध्वर ॥ पतिर्ह्यध्वराणामग्नेदूतोविशामसि । उषर्बुधऽआवहसोमपीतयेदेवाँऽअद्यस्वर्दृशः ॥
अग्नेपूर्वाअनूषसोविभावसोदीदेथविश्वदर्शतः । असिग्रामेष्ववितापुरोहितोसियज्ञेषुमानुषः ॥ २९ ॥ नित्वायज्ञस्य

(१।९।१) अग्नेविवस्वदितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्निराद्येअक्ष्युषश्चअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

साधनमग्नेहोतारमृत्विजं । मनुष्वद्देवधीमहिप्रचेतसंजीरंदूतममर्त्यं ॥ यद्देवानांमित्रमहःपुरोहितोंतरोयासिदूत्यं । सिंधोरिवप्रस्वनितासऊर्मयोग्नेभ्राजंतेअर्चयः ॥ श्रुधिश्रुत्कर्णवह्निभिर्देवैरग्नेसयावभिः । आसीदंतुबर्हिषिमित्रोऽ अर्यमाप्रातर्यावाणोअध्वरं+ ॥ शृण्वंतुस्तोमंमरुतःसुदानवोग्निजिह्वाऋतावृधः । पिबंतुसोमंवरुणोधृतव्रतोश्विभ्या मुषसासजूः+ ॥ ३० ॥ (१।९।२) त्वमग्नेवसूंरिहरुद्राँआदित्याँउत । यजास्वध्वरंजनंमनुजातंघृतप्रुषं ॥ श्रु ष्टीवानोहिदाशुषेदेवाअग्नेविचेतसः । तान्रोहिदश्वगिर्वणस्त्रयस्त्रिंशतमावह ॥ प्रियमेधवदत्रिवज्जातवेदोविरूपव त् । अंगिरस्वन्महिव्रतप्रस्कण्वस्यश्रुधीहवं ॥ महिकेरवऊतयेप्रियमेधाअहूषत । राजंतमध्वराणामग्निंशुक्रेणशो चिषा ॥ घृताहवनसंत्येमाउषुश्रुधीगिरः । याभिःकण्वस्यसूनवोहवंतेवसेत्वा ॥ ३१ ॥ त्वांचित्रश्रवस्तमहवंतेविक्षु जंतवः । शोचिष्केशंपुरुप्रियाग्नेहव्यायवोढवे ॥ नित्वाहोतारमृत्विजंदधिरेवसुवित्तमं । श्रुत्कर्णंसप्रथस्तमंविप्राअग्ने दिविष्टिषु ॥ आत्वाविप्राअचुच्यवुःसुतसोमाअभिप्रयः । बृहद्भाबिभ्रतोहविरग्नेमर्तायदाशुषे ॥ प्रातर्यावणःसह स्कृतसोमपेयायसंत्य । इहाद्यदैव्यंजनंबर्हिरासादयावसो ॥ अर्वांचंदैव्यंजनमग्नेयक्ष्वसहूतिभिः । अयंसोमःसुदान

(१।९।२) त्वमग्नेवसूनितिदशर्चस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वोग्निरन्त्यायादेवाश्चानुष्टुप् ।

वस्तंपाततिरोऽअह्वयम् ॥ ३२ ॥ (१।९।३) एषोऽउषाअपूर्व्याव्युच्छतिप्रियादिवः । स्तुषेवामश्विनाबृहत्+ ॥ यादस्रासिंधुमातरामनोतरारयीणां । धियादेवावसुविदा ॥ वच्यंतेवांककुहासोजूर्णायामधिविष्टपि । यद्वांरथोविभिष्पतात् ॥ हविषाजारोऽअपांपिपर्तिपपुरिर्नरा । पिताकुटस्यचर्षणिः+ ॥ आदारोवांमतीनांनासत्यामतवचसा । पातंसोमस्यधृष्णुया+ ॥ ३३ ॥ यानःपीपरदश्विनाज्योतिष्मतीतमस्तिरः । तामस्मेरासाथामिषं ॥ आनोनावामतीनांयातंपारायगंतवे । युंजाथामश्विनारथं ॥ अरित्रंवांदिवस्पृथुतीर्थेसिंधूनांरथः । धियायुयुज्रऽइंदवः ॥ दिवस्कण्वासऽइंदवोवसुसिंधूनांपदे । स्वंवव्रिंकुहधित्सथः ॥ अभूदुभाऽउऽअंशवेहिरण्यंप्रतिसूर्यः । व्यख्यज्जिह्वयासितः ॥ ३४ ॥ अभूदुपारमेतवेपंथाऽऋतस्यसाधुया । अदर्शिविस्रुतिर्दिवः+ ॥ तत्तदिदश्विनोरवोजरिताप्रतिभूषति । मदेसोमस्यपिप्रतोः ॥ वावसानाविवस्वतिसोमस्यपीत्यागिरा । मनुष्वच्छंभूऽआगतं ॥ युवोरुषाऽअनुश्रियंपरिज्मनोरुपाचरत् । ऋतावनथोऽअक्तुभिः ॥ उभापिबतमश्विनोभानःशर्मयच्छतं । अविद्रियाभिरूतिभिः ॥ ३५ ॥ इतिप्रथमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

(१।९।३) एषोउषाइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वोश्विनौगायत्री ।

तृतीयाध्याये वर्गाः ३५ सूक्तानि १४ ऋचः १७३ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. १५ अश्विभ्यामिदं. १२ अग्निमित्रावरुणरात्रिसवितृभ्यइदं. सवित्रइदं. १० अग्नयइदं. १२ यूपायेदं. २ अग्नयइदं. ६ मरुद्भ्यइदं. ४० ब्रह्मणस्पतयइदं. ८ वरुणमित्रार्यमभ्यइदं. ३ आदित्येभ्यइदं. ३ वरुणमित्रार्यमभ्यइदं. ३ पूष्णइदं. १० रुद्रायेदं. २ मित्रावरुणरुद्रेभ्यइदं. रुद्रायेदं. ३ सोमायेदं. ३ अग्न्यश्व्युषोभ्यइदं. २ अग्नयइदं. २१ अग्निदेवेभ्यइदं. अश्विभ्यामिदं. १५॥ इतिप्रथमेतृतीयोऽध्यायः ॥

अयंदशप्रागाथंतुसहषोळशोषस्यंतूषश्चतुष्कमानुष्टुभंतूदुत्यंसप्तोनासौर्यंनवाद्यागायत्र्यौत्यस्तृचोरोगघ्नंउपनिषदंत्योर्धर्चौद्विषघ्नौऽभित्यंपंचोनासव्योद्वित्रिष्टुबंतमंगिराइंद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंन्नभ्यध्यायत्सव्यइतींद्रएवास्यपुत्रोजायतंत्यंसुत्रयोदश्यंत्येत्रिष्टुभौन्यूष्वेकादशांत्येत्रिष्टुभौमानोंत्यात्रिष्टुंप्षष्ठ्यष्टमीनवमीचंदिवश्चिदष्टौजागतंह्येषप्रषट्प्रमंहिष्ठायनूचिन्नवनोधागौतमआग्नेयंहिचतुस्त्रिष्टुबंतंवयाइत्सप्तवैश्वानरीयंवह्निंपंचास्माइदुषोळश ॥४॥

हरिः ॐ३म् ॥ (१।९।४) अ॒यं वां॒ मधु॑मत्तमः सु॒तः सोम॑ ऋतावृधा । तम॑श्विना पिबतं ति॒रोअ॑ह्न्यं ध॒त्तं रत्ना॑नि दा॒शुषे॑ ॥ त्रि॒व॒न्धु॒रेण॑ त्रि॒वृता॑ सु॒पेश॑सा॒ रथे॒ना या॑तमश्विना । कण्वा॑सो वां॒ ब्रह्म॑ कृण्वन्त्यध्व॒रे तेषां॒ सु शृ॑णुतं॒ हव॑म् ॥ अश्वि॑ना॒ मधु॑मत्तमं पा॒तं सोम॑मृतावृधा । अथा॒द्य द॑स्रा॒ वसु॒ बिभ्र॑ता॒ रथे॑ दा॒श्वांस॒मुप॑ गच्छतम् ॥ त्रि॒ष॒ध॒स्थे ब॒र्हिषि॑ विश्ववेदसा॒ मध्वा॑ य॒ज्ञं

(१।९।४) अयंवामितिदशर्चस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वोश्विनौअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

मिमिक्षतं । कण्वासोवांसुतसोमाऽअभिद्यवोयुवांहवंतेऽअश्विना ॥ याभिःकण्वमभिष्टिभिःप्रावतंयुवमश्विना । ताभिःष्व१स्माँऽअवतंशुभस्पतीपातंसोममृतावृधा ॥ १ ॥ सुदासेदस्रावसुबिभ्रतारथेपृक्षोवहतमश्विना । रयिंसमुद्रादुतवांदिवस्पर्यस्मेधत्तंपुरुस्पृहं ॥ यन्नासत्यापरावतियद्वास्थोअधितुर्वशे । अतोरथेनसुवृतानऽआगतंसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ अर्वाचावांसप्तयोध्वरश्रियोवहंतुसवनेदुप । इषंपृंचंतासुकृतेसुदानवऽआबर्हिःसीदतंनरा ॥ तेननासत्यागतंरथेनसूर्यत्वचा । येनशश्वदूहथुर्दाशुषेवसुमध्वःसोमस्यपीतये ॥ उक्थेभिरर्वागवसेपुरूवसूऽअर्कैश्चनिह्वयामहे । शश्वत्कण्वानांसदसिप्रियेहिकंसोमंपपथुरश्विना ॥ २ ॥ (१।९।५) सहवामेननऽउषोव्युच्छादुहितर्दिवः । सहद्युम्नेनबृहताविभावरिरायादेविदास्वती ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्विश्वसुविदोभूरिच्यवंतवस्तवे । उदीरयप्रतिमासूनृताऽउषश्चोदराधोमघोनां ॥ उवासोषाऽउच्छाच्चनुदेवीजीरारथानां । येऽअस्याऽआचरणेषुदध्रिरेसमुद्रेनश्रवस्यवः ॥ उषोयेतेप्रयामेषुयुंजतेमनोदानायसूरयः । अत्राहतत्कण्वऽएषांकण्वतमोनामगृणातिनृणां+ ॥ आघायोषेवसूनर्युषायातिप्रभुंजती । जरयंतीवृजनंपद्वदीयतऽउत्पातयतिपक्षिणः ॥ ३ ॥ वियासृजतिसमनंव्य१र्थिनःपदंनवेत्योदती । वयोनकिष्टेपप्तिवांसऽआसतेव्युष्टौवाजिनीवति ॥ एषायुक्तपरावतःसूर्यस्योदयनादधि । शतंरथेभिःसुभगोषाऽइयंविया

(१।९।५) सहवामेनेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वउषाःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

(१।९।५) सहवामेनेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वउषाःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

त्यभिमानुषान् ॥ विश्वमस्यानानामचक्षसेजगज्ज्योतिष्कृणोतिसूनरी । अपद्वेषोमघोनीदुहितादिवऽउषाऽउच्छदप स्रिधः ॥ उषऽआभाहिभानुनाचंद्रेणदुहितर्दिवः । आवहंतीभूर्यस्मभ्यंसौभगंव्युच्छंतीदिविष्टिषु ॥ विश्वस्यहिप्राण नंजीवनंत्वेवियदुच्छसिसूनरि । सानोरथेनबृहताविभावरिश्रुधिचित्रामघेहवं ॥ ४ ॥ उषोवाजंहिवंस्वयश्चित्रोमानु षेजने । तेनावहसुकृतोऽअध्वराँऽउपयेत्वागृणंतिवह्नयः ॥ विश्वान्देवाँऽआवहसोमपीतयेंतरिक्षादुषस्त्वं । सास्मासु धागोमदश्वावदुक्थ्य१मुषोवाजंसुवीर्यम् ॥ यस्यारुशंतोऽअर्चयःप्रतिभद्राऽअदृक्षत । सानोरयिंविश्ववारंसुपेशसमु षाददातुसुग्म्यं ॥ येचिद्धित्वामृषयःपूर्वऽऊतयेजुहूरेवसेमहि । सानःस्तोमाँऽअभिगृणीहिराधसोषःशुक्रेणशोचिषा ॥ उषोयदद्यभानुनाविद्वारावृणवोदिवः । प्रनोयच्छतादवृकंपृथुच्छर्दिःप्रदेविगोमतीरिषः ॥ संनोरायाबृहताविश्वपेश सामिमिक्ष्वासमिळाभिरा । संद्युम्नेनविश्वतुरोषोमहिसंवाजैर्वाजिनीवति ॥ ५ ॥ (१।९।६) उषोभद्रेभिरागहिदि वश्चिद्रोचनादधि । वहंत्वरुणप्सवऽउपत्वासोमिनोगृहं ॥ सुपेशसंसुखंरथंयमध्यस्थाऽउषस्त्वं । तेनासुश्रवसंजनंप्रा वाद्यदुहितर्दिवः ॥ वयश्चित्तेपतत्रिणोद्विपच्चतुष्पदर्जुनि । उषःप्रारन्नृतूँरनुदिवोऽअंतेभ्यस्परि ॥ व्युच्छंतीहिरश्मि

(१।९।६) उषोभद्रेभिरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वउषाअनुष्टुप् ।

भिर्विश्वंमाभासिरोचनं । तांत्वामुषर्वसूयवोगीर्भिःकण्वांऽअहूषत ॥ ६ ॥ (१।९।७) उदुत्यंजातवेदसंदेववंहंतिके तवः । दृशेविश्वायसूर्यम् ॥ अपत्येतायवोयथानक्षत्रायंत्यक्तुभिः । सूरायविश्वचक्षसे ॥ अदृश्रमस्यकेतवोविरश्मयो जनाँऽअनु । भ्राजंतोऽअग्नयोयथा ॥ तरणिर्विश्वदर्शतोज्योतिष्कृदसिसूर्य । विश्वमाभासिरोचनं+ ॥ प्रत्यङ्देवा नांविशःप्रत्यङ्ङुदेषिमानुषान् । प्रत्यङ्विश्वंस्वर्दृशे+ ॥ ७ ॥ येनापावकचक्षसाभुरण्यंतंजनाँऽअनु । त्वंवरुणपश्यसि ॥ विद्यामेषिरजस्पृथ्वहामिमानोऽअक्तुभिः । पश्यंजन्मानिसूर्य ॥ सप्तत्वाहरितोरथेवहंतिदेवसूर्य । शोचिष्केशंविचक्ष ण ॥ अयुक्तसप्तशुंध्युवःसूरोरथस्यनप्त्यः । ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्वयंतमसस्परिज्योतिष्पश्यंतऽउत्तरं । देवं देवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं+ ॥ उद्यन्नद्यमित्रमहऽआरोहन्नुत्तरांदिवं । हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ॥ शुकेषु मेहरिमाणंरोपणाकासुदध्मसि । अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ उदगादयमादित्योविश्वेनसहसासह । द्वि षंतंमह्यंरंधयन्मोऽअहंद्विषतेरधं ॥ ८ ॥ (१।१०।१) अभित्यंमेषंपुरुहूतमृग्मियमिंद्रंगीर्भिर्मदतावस्वोऽअर्णवं । यस्यद्यावोनविचरंतिमानुषाभुजेमंहिष्ठमभिविप्रमर्चत ॥ अभीमवन्वन्त्स्वभिष्टिमूतयोंतरिक्षप्रांतविषीभिरावृतं । इंद्रं

(१।९।७) उदुत्यमितित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वःसूर्योगायत्रीअंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः (अंत्यस्तृचोरोगघ्नउपनिषदंत्योर्धर्चोद्विषघ्नइतिगुणः) ।
(१।१०।१) अभित्यमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसःसव्यइंद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

(१।१०।१) अभित्यमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसःसव्यइंद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

दक्षांसऽऋभवोमदच्युतंशतक्रतुंजवनीसूनृतारुहत् ॥ त्वंगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरपोतात्रयेशतदुरेषुगातुवित् । ससेनंचि
द्विमदायावहोवस्वाजावद्रिंवावसानस्यनर्तयन् ॥ त्वमपामपिधानावृणोरपाधारयःपर्वतेदानुमद्वसु । वृत्रंयदिंद्रशव
सावधीरहिमादित्सूर्यंदिव्यारोहयोदृशे+ ॥ त्वंमायाभिरपमायिनोधमःस्वधाभिर्येऽअधिशुप्तावजुह्वत । त्वंपिप्रोर्नृम
णःप्रारुजःपुरःप्रऽऋजिश्वानंदस्युहत्येष्वाविथ ॥ ९ ॥ त्वंकुत्संशुष्णहत्येष्वाविथारंधयोतिथिग्वायशंबरम् । महांतंचि
दर्बुदंनिक्रमीःपदासनादेवदस्युहत्यायजज्ञिषे ॥ त्वेविश्वातविषीसध्र्यग्घितातवराधःसोमपीथायहर्षते । तववज्रश्चि
किते बाह्वोर्हितोवृश्चाशत्रोरवविश्वानिवृष्ण्या ॥ विजानीह्यार्यान्येचदस्यवोबर्हिष्मतेरंधयाशासदव्रतान् । शाकीभव
यजमानस्यचोदिताविश्वेत्तातेसधमादेषुचाकन ॥ अनुव्रतायरंधयन्नपव्रतानाभूभिरिंद्रःश्नथयन्ननाभुवः ॥ वृद्धस्य
चिद्वर्धतोद्यामिनक्षतःस्तवानोवम्रोविजघानसंदिहः ॥ तक्षद्यत्तऽउशनासहसासहोविरोदसीमज्मनाबाधतेशवः ।
आत्वावातस्यनृमणोमनोयुजऽआपूर्यमाणमवहन्नभिश्रवः ॥ १० ॥ मंदिष्टयदुशनेकाव्येसचाँऽइंद्रोवंकूवंकुतराधिति
ष्ठति । उग्रोययिंनिरपःस्रोतसासृजद्विशुष्णस्यदृंहिताऽऐरयत्पुरः ॥ आस्मारथंवृषपाणेषुतिष्ठसिशार्यातस्यप्रभृतायेषु
मंदसे । इंद्रयथासुतसोमेषुचाकनोनर्वाणंश्लोकमारोहसेदिवि+ ॥ अददाऽअर्भांमहतेवचस्यवेकक्षीवतेवृचयामिंद्रसु
न्वते । मेनाभवोवृषणश्वस्यसुक्रतोविश्वेत्तातेसवनेषुप्रवाच्या ॥ इंद्रोऽअश्रायिसुध्योनिरेकेपज्रेषुस्तोमोदुर्योनयूपः ।

ऋक्सं. अ.१अ.४ ॥२५॥ — मंडलं १ अनु. १०

अश्वयुर्गव्यूरथयुर्वसूयुरिंद्रऽइद्रायःक्षयतिप्रयंता+ ॥ इदंनमोवृषभायस्वराजेसत्यशुष्मायतवसेवाचि । अस्मिन्निंद्रवृजनेसर्ववीराःस्मत्सूरिभिस्तवशर्मन्त्स्याम ॥ ११ ॥ (१।१०।२) त्वंसुमेषंमहयास्वर्विदंशतंयस्यसुभ्वःसाकमीरते । अत्यंनवाजंहवनस्यदंरथमेंद्रंववृत्यामवसेसुवृक्तिभिः ॥ सपर्वतोनधरुणेष्वच्युतःसहस्रमूतिस्तविषीषुवावृधे । इंद्रोयद्वृत्रमवधीन्नदीवृतमुब्जंनर्णांसिजर्हृषाणोऽअंधसा ॥ सहिद्वरोद्वरिषुवव्रऽऊधनिचंद्रबुध्नोमदवृद्धोमनीषिभिः । इंद्रंतमह्वेस्वपस्ययाधियामंहिष्ठरातिंसहिपप्रिरंधसः ॥ आयंपृणंतिदिविसद्मबर्हिषःसमुद्रंनसुभ्वः१स्वाऽअभिष्टयः । तंवृत्रहत्येऽअनुतस्थुरूतयःशुष्माइंद्रमवाताऽअह्रुतप्सवः ॥ अभिस्ववृष्टिंमदेअस्ययुध्यतोरघ्वीरिवप्रवणेसस्रुरूतयः । इंद्रोयद्वज्रीधृषमाणोऽअंधसाभिनद्वलस्यपरिधीँऽरिवत्रितः+ ॥ १२ ॥ परींघृणाचरतितित्विषेशवोपोवृत्वीरजसोबुध्नमाशयत् । वृत्रस्ययत्प्रवणेदुर्गृभिश्वनोनिजघंथहन्वोरिंद्रतन्यतुं+ ॥ ह्रदंनहित्वान्यृषंत्यूर्मयोब्रह्माणींद्रतववयानिवर्धना । त्वष्टाचित्तेयुज्यंवावृधेशवस्ततक्षवज्रमभिभूत्योजसं ॥ जघन्वाँऽउहरिभिःसंभृतक्रतविंद्रवृत्रंमनुषेगातुयन्नपः । अयंच्छथाबाह्वोर्वज्रमायसमधारयोदिव्यासूर्यंदृशे+ ॥ बृहत्स्वश्चंद्रममवद्यदुक्थ्य१मकृण्वतभियसारोहणंदिवः । यन्मानुषप्रधनाऽइंद्रमूतयःस्वर्नृषाचोमरुतोमदन्ननु ॥ द्यौश्चिदस्यामवाँऽअहेःस्वनादयोयवीद्भियसावज्रऽइंद्रते । वृत्रस्ययद्ब

॥२५॥

(१।१०।२) त्वंसुमेषमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यसव्यइंद्रोजगतीत्रयोदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

दधानस्वरोदसी ... स्यशवसाभिनच्छिरः ॥ १३ ॥ यदिन्विंद्रपृथिवीदशभुजिरहानिविश्वाततनंतकृष्टयः । अ
त्राहतेमघवन्विश्रुतंसहोद्यामनुशवसाबर्हणाभुवत् ॥ त्वमस्यपारेरजसोव्योमनःस्वभूत्योजाऽअवसेधृषन्मनः । चकृषे
भूमिंप्रतिमानमोजसोपःस्वःपरिभूरेष्यादिवं ॥ त्वंभुवःप्रतिमानंपृथिव्याऽऋष्ववीरस्यबृहतःपतिर्भूः । विश्वमाप्राऽ
अंतरिक्षंमहित्वासत्यमद्धानकिरन्यस्त्वावान् ॥ नयस्यद्यावापृथिवीऽअनुव्यचोनसिंधवोरजसोऽअंतमानशुः । नोत
स्ववृष्टिंमदेअस्ययुध्यतऽएकोऽअन्यच्चकृषेविश्वमानुषक्+ ॥ आर्चन्नत्रमरुतःसस्मिन्नाजौविश्वेदेवासोऽअमदन्ननुत्वा ।
वृत्रस्ययद्भृष्टिमतावधेननित्वमिंद्रप्रत्यानंजघंथ ॥ १४ ॥ (१।१०।३) न्यू३षुवाचंप्रमहेभरामहेगिरऽइंद्रायसदने
विवस्वतः । नूचिद्धिरत्नंससतामिवाविदन्नदुष्टुतिर्द्रविणोदेषुशस्यते ॥ दुरोऽअश्वस्यदुरऽइंद्रगोरसिदुरोयवस्यवसुनऽइ
नस्पतिः । शिक्षानरःप्रदिवोऽअकामकर्शनःसखासखिभ्यस्तमिदंगृणीमसि ॥ शचीवऽइंद्रपुरुकृद्द्युमत्तमतवेदिदमभि
तश्चेकितेवसु । अतःसंगृभ्याभिभूतऽआभरमात्वायतोजरितुःकाममूनयीः ॥ एभिर्द्युभिःसुमनाएभिरिंदुभिर्निरुंधा
नोऽअमतिंगोभिरश्विना । इंद्रेणदस्युंदरयंतऽइंदुभिर्युतद्वेषसःसमिषारभेमहि ॥ समिंद्ररायासमिषारभेमहिसंवाजे
भिःपुरुश्चंद्रैरभिद्युभिः । संदेव्याप्रमत्यावीरशुष्मयागोऽअग्रयाश्वावत्यारभेमहि ॥ १५ ॥ तेत्वामदाऽअमदन्तानिवृ

(१।१०।३) न्यूषुवाचमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यसव्यइंद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

ष्ण्यातेसोमासोवृत्रहत्येषुसत्पते । यत्कारवेदशवृत्राण्यप्रतिबर्हिष्मतेनिसहस्राणिबर्हयः ॥ युधायुधमुपघेदेषिधृष्णुया पुरापुरंसमिदंहंस्योजसा । नम्यायदिंद्रसख्यापरावतिनिबर्हयोनमुचिंनाममायिनं ॥ त्वंकरंजमुतपर्णयंवधीस्तेजिष्ठया तिथिग्वस्यवर्तनी । त्वंशतावंगृदस्याभिनत्पुरोनानुदःपरिषूताऽऋजिश्वना ॥ त्वमेताञ्जनराज्ञोद्विर्दशाबंधुनासुश्रव सोपजग्मुषः । षष्टिंसहस्रानवतिंनवश्रुतोनिचक्रेणरथ्यादुष्पदावृणक् ॥ त्वमाविथसुश्रवसंतवोतिभिस्तवत्रामभिरिंद्र तूर्वयाणं । त्वमस्मैकुत्समतिथिग्वमायुंमहेराज्ञेयूनेऽअरंधनायः ॥ यऽउदृचींद्रदेवगोपाःसखायस्तेशिवतमाऽअसा म । त्वांस्तोषामत्वयासुवीराद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ १६ ॥ (१।१०।४) मानोऽअस्मिन्मघवन्पृत्स्वंहसिन हितेऽअंतःशवसःपरीणशे । अक्रंदयोनद्योरोरुवद्वनाकथानक्षोणीर्भियसासमारत ॥ अर्चाशक्रायशाकिनेशचीवते शृण्वंतमिंद्रंमहयन्नभिष्टुहि । योधृष्णुनाशवसारोदसीऽउभेवृषावृषत्वावृषभोन्यृंजते ॥ अर्चादिवेबृहतेशूष्यं१वचःस्वक्ष त्रंयस्यधृषतोधृषन्मनः । बृहच्छ्रवाऽअसुरोबर्हणाकृतःपुरोहरिभ्यांवृषभोरथोहिषः+ ॥ त्वंदिवोबृहतःसानुकोपयोवत्मना धृषताशंबरंभिनत् । यन्मायिनोव्रंदिनोमंदिनाधृषच्छितांगभस्तिमशनिंपृतन्यसि ॥ नियद्वृणक्षिश्वसनस्यमूर्धनिशुष्ण स्यचिद्व्रंदिनोरोरुवद्वना । प्राचीनेनमनसाबर्हणावतायद्द्याचित्कृणवःकस्त्वापरि ॥ १७ ॥ त्वमाविथनर्यंतुर्व

(१।१०।४) मानोअस्मिन्नित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यसव्यइंद्रोजगतीषष्ठयष्टमीनवम्येकादश्यस्त्रिष्टुभः ।

शंयदंत्वंतवींतिवय्यंशतक्रतो । त्वंरथमेतंकृत्व्येधनेत्वं...

शंयदुत्वंतुर्वीतिंवय्यंशतक्रतो । त्वंरथमेतशंकृत्व्येधनेत्वंपुरोनवतिंदंभयोनव ॥ सघाराजासत्पतिःशूशुवज्जनोरातह व्यःप्रतियःशासमिन्वति । उक्थावायोऽअभिगृणातिराधसादानुरस्माऽउपरापिन्वतेदिवः+ ॥ असमंक्षत्रमसमामनी षाप्रसोमपाऽअपसासंतुनेमे । येतऽइंद्रददुषोवर्धयंतिमहिक्षत्रंस्थविरंवृष्ण्यंच ॥ तुभ्येदेतेबहुलाऽअद्रिदुग्धाश्चमूषद श्चमसाऽइंद्रपानाः । व्यश्नुहितर्पयाकाममेषामथामनोवसुदेयायकृष्व ॥ अपामतिष्ठद्धरुणह्वरंतमोंतर्वृत्रस्यजठरेषुप र्वतः । अभीमिंद्रोनद्योवव्रिणाहितािवश्वाऽअनुष्ठाःप्रवणेषुजिघ्नते ॥ सशेवृधमधिधाद्युम्नमस्मेमहिक्षत्रंजनाषाळिंद्रत व्यं ॥ रक्षाचनोमघोनःपाहिसूरीन्रायेचनःस्वपत्याऽइषेधाः ॥ १८ ॥ (१।१०।५) दिवश्चिदस्यवरिमाविपप्रथऽइंद्रं नमह्नापृथिवीचनप्रति । भीमस्तुविष्मान्चर्षणिभ्यऽआतपःशिशीतेवज्रंतेजसेनवंसगः ॥ सोऽअर्णवोननद्यःसमुद्रियः प्रतिगृभ्णातिविश्रितावरीमभिः । इंद्रःसोमस्यपीतयेवृषायतेसनात्सयुध्मऽओजसापनस्यते ॥ त्वंतमिंद्रपर्वतंनभोज सेमहोनृम्णस्यधर्मणामिरज्यसि । प्रवीर्येणदेवतातिचेकितेविश्वस्माऽउग्रःकर्मणेपुरोहितः ॥ सऽइद्वनेनमस्युभिर्वच स्यतेचारुजनेषुप्रब्रुवाणऽइंद्रियं । वृषाछंदुर्भवतिहर्यतोवृषाक्षेमेणधेनांमघवायदिन्वति ॥ सऽइन्महानिसमिथानिम ज्मनाकृणोतियुध्मऽओजसाजनेभ्यः । अधाचनश्रद्दधतित्विषीमतऽइंद्रायवज्रंनिघनिघ्नतेवधं+ ॥ १९ ॥ सहिश्रव

(१।१०।५) दिवश्चिदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसव्यइंद्रोजगती ।

स्युःसदनानिकृत्रिमाक्ष्मयावृधानऽओजसाविनाशयन् । ज्योतींषिकृण्वन्नवृकाणियज्यवेवसुक्रतुःसर्तवाऽअपःसृजत् ॥ दानायमनःसोमपावन्नस्तुतेर्वाचाहरीवंदनश्रुदाकृधि । यमिष्ठासःसारथयोयऽइंद्रतेनत्वाकेताऽआदभ्नुवंतिभूर्णयः ॥ अप्रक्षितंवसुबिभर्षिहस्तयोरषाळ्हंसहस्तन्विश्रुतोदधे । आवृतासोवतासोनकर्तृभिस्तनूषुतेक्रतवऽइंद्रभूरयः ॥ २० ॥ (१।१०।६) एषप्रपूर्वीरवतस्यचम्रिषोत्योनयोषामुदयंस्तभुर्वणिः । दक्षंमहेपाययतेहिरण्ययंरथमावृत्याहरियोगमृभ्वसं ॥ तंगूर्तयोनेमन्निषःपरीणसःसमुद्रंनसंचरणेसनिष्यवः । पतिंदक्षस्यविदथस्यनूसहोगिरिंनवेनाऽअधिरोहतेजसा ॥ सतुर्वणिर्महाँऽअरेणुपौंस्येगिरेर्भृष्टिर्नभ्राजतेतुजाशवः । येनशुष्णंमायिनमायसोमदेदुध्रऽआभूषुरामयन्निदामनि ॥ देवीयदितविषीत्वावृधोतयऽइंद्रंसिषक्त्युषसंनसूर्यः । योधृष्णुनाशवसाबाधतेतमऽइयर्तिरेणुंबृहदर्हरिष्वणिः ॥ वियत्तिरोधरुणमच्युतंरजोतिष्ठिपोदिवऽआतासुबर्हणा । स्वर्मीळ्हेयन्मदऽइंद्रहर्ष्याहन्वृत्रंनिरपामौब्जोऽअर्णवं+ ॥ त्वंदिवोधरुणंधिषऽओजसापृथिव्याऽइंद्रसदनेषुमाहिनः । त्वंसुतस्यमदेऽअरिणाऽअपोविवृत्रस्यसमयापाष्यारुजः ॥ २१ ॥ (१।१०।७) प्रमंहिष्ठायबृहतेबृहद्रयेसत्यशुष्मायतवसेमतिंभरे । अपामिवप्रवणेयस्यदुर्धरंराधोविश्वायुशवसेऽअपावृतं ॥ अधतेविश्वमनुहासदिष्टयऽआपोनिम्नेवसवनाहविष्मतः । यत्पर्वतेनसमशीतहर्यतऽइंद्रस्यवज्रः

(१।१०।६) एषप्रपूर्वीरितिषळर्चस्यसूक्तस्यसव्यइंद्रोजगती । (१।१०।७) प्रमंहिष्ठायेतिषळर्चस्यसूक्तस्यसव्यइंद्रोजगती ।

श्नथितांहिरण्ययः ॥ अस्मैभीमायनमसासमध्वरऽउषोनशुभ्रऽआभरापनीयसे । यस्यधामश्रवसेनामेंद्रियंज्योतिरकारिहरितोनायसे ॥ इमेतऽइंद्रतेवयंपुरुष्टुतयेत्वारभ्यचरामसिप्रभूवसो । नहित्वदन्योगिर्वणोगिरःसघत्क्षोणीरिवप्रतिनोहर्यतद्वचः ॥ भूरितऽइंद्रवीर्यं१ तवस्मस्यस्यस्तोतुर्मघवन्काममापृण । अनुतेद्यौर्बृहतीवीर्यंममऽइयंचतेपृथिवीनेमऽओजसे ॥ त्वंतमिंद्रपर्वतंमहामुरुंवज्रेणवज्रिन्पर्वशश्चकर्तिथ । अवासृजोनिवृताःसर्तवाऽअपःसत्राविश्वंदधिषेकेवलंसहः ॥ २२ ॥ (इतिप्रथमेमण्डलेदशमोनुवाकः) ॥ (१।११।१) नूचित्सहोजाऽअमृतोनितुंदतेहोतायद्दूतोऽअभवद्विवस्वतः । विसाधिष्ठेभिःपथिभीरजोममऽआदेवतातांहविषाविवासति ॥ आस्वमद्मयुवमानोऽअजरस्तृष्वविष्यन्नतसेषुतिष्ठति । अत्योनपृष्ठंप्रुषितस्यरोचतेदिवोनसानुस्तनयन्नचिक्रदत् ॥ क्राणारुद्रेभिर्वसुभिःपुरोहितोहोतानिषत्तोरयिषाळमर्त्यः । रथोनविक्ष्वृंजसानऽआयुषुव्यानुषग्वार्यादेवऽऋण्वति ॥ विवातजूतोऽअतसेषुतिष्ठतेवृथाजुहूभिःसृण्यातुविष्वणिः । तृषुयदग्नेवनिनोवृषायसेकृष्णंतऽएमरुशदूर्मेऽअजर ॥ तपुर्जंभोवनआवातचोदितोयूथेनसाह्वाँऽअववातिवंसगः । अभिव्रजन्नक्षितंपाजसारजःस्थातुश्चरथंभयतेपतत्रिणः ॥ २३ ॥ दधुष्ट्वाभृगवोमानुषेष्वारयिंनचारुंसुहवंजनेभ्यः । होतारमग्नेऽअतिथिंवरेण्यंमित्रंनशेवंदिव्यायजन्मने ॥ होतारंसप्तजुह्वो३यजिष्ठंयंवाघतोवृ

(१।११।१) नूचिदितिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाअग्निर्जगतीअंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः ।

णतेऽअध्वरेषु । अग्निंविश्वेषामरतिंवसूनांसपर्यामिप्रयसायामिरत्नं ॥ अच्छिद्रासूनोसहसोनोऽअद्यस्तोतृभ्योमित्रमहः शर्मयच्छ । अग्नेगृणंतमंहसऽउरुष्योर्जोनपात्पूर्भिरायसीभिः ॥ भवावरूथंगृणतेविभावोभवामघवन्मघवद्भ्यःशर्म । उरुष्याग्नेऽअंहसोगृणंतंप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ २४ ॥ (१।११।२) वयाऽइदग्नेऽअग्नयस्तेऽअन्येत्वेविश्वेऽअमृतामादयंते । वैश्वानरनाभिरसिक्षितीनांस्थूणेवजनाँऽउपमिद्ययंथ ॥ मूर्धादिवोनाभिरग्निःपृथिव्याऽअथाभवदरतीरोदस्योः । तंत्वादेवासोजनयंतदेवंवैश्वानरज्योतिरिदार्याय ॥ आसूर्येनरश्मयोध्रुवासोवैश्वानरेदधिरेग्नावसूनि । यापर्वतेष्वोषधीष्वप्सुयामानुषेष्वसितस्यराजा ॥ बृहतीऽइवसूनवेरोदसीगिरोहोतामनुष्योऽ३नदक्षः । स्वर्वतेसत्यशुष्मायपूर्वीर्वैश्वानरायनृतमाययह्वीः+ ॥ दिवश्चित्तेबृहतोजातवेदोवैश्वानरप्ररिरिचेमहित्वं । राजाकृष्टीनामसिमानुषीणांयुधादेवेभ्योवरिवश्चकर्थ ॥ प्रनूमहित्वंवृषभस्यवोचंयंपूरवोवृत्रहणंसचंते । वैश्वानरोदस्युमग्निर्जघन्वाँऽअधूनोत्काष्ठाऽअवशंबरंभेत् ॥ वैश्वानरोमहिम्नाविश्वकृष्टिर्भरद्वाजेषुयजतोविभावा । शातवनेयेशतिनीभिरग्निःपुरुणीथेजरतेसूनृतावान् ॥ २५ ॥ (१।११।३) वह्नियशसंविदथस्यकेतुंसुप्राव्यंदूतंसद्योऽअर्थं । द्विजन्मानंरयिमिवप्रशस्तंरातिंभरद्भृगवेमातरिश्वा ॥ अस्यशासुरुभयासःसचंतेहविष्मंतऽउशिजोयेचमर्ताः । दिवश्चित्पूर्वोन्यसादिहोतापृच्छयो

(१।११।२) वयाइदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यनोधावैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।११।३) वह्नियशसमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यनोधाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

विश्पतिर्विक्षुवेधाः+ ॥ तंनव्यसीहृदऽआजायमान...

विश्पतिर्विक्षुवेधाः+ ॥ तंनव्यसीहृदऽआजायमानमस्मत्सुकीर्तिर्मधुजिह्वमश्याः । यमृत्विजोवृजनेमानुषासःप्रयस्वं
तऽआयवोजीजनंत ॥ उशिक्पावकोवसुर्मानुषेषुवरेण्योहोताधायिविक्षु । दमूनागृहपतिर्दमऽआँऽअग्निर्भुवद्रयिपती
रयीणां+ ॥ तंत्वावयंपतिमग्नेरयीणांप्रशंसामोमतिभिर्गोतमासः । आशुंनवाजंभरंमर्जयंतःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जग
म्यात् ॥ २६ ॥ (१।११।४) अस्माऽइदुप्रतवसेतुरायप्रयोनहर्मिस्तोमंमाहिनाय । ऋचीषमायाध्रिगवऽओहमिंद्रायब्र
ह्माणिराततमा ॥ अस्माऽइदुप्रयऽइवप्रयंसिभराम्यांगूषंबाधेसुवृक्ति । इंद्रायहृदामनसामनीषाप्रत्नायपत्येधियोमर्जयं
त ॥ अस्माऽइदुत्यमुपमंस्वर्षांभराम्यांगूषमास्येन । मंहिष्ठमच्छोक्तिभिर्मतीनांसुवृक्तिभिःसूरिंवावृधध्यै ॥ अस्माऽइदु
स्तोमंसंहिनोमिरथंनतष्टेवतत्सिनाय । गिरश्चगिर्वाहसेसुवृक्तींद्रायविश्वमिन्वंमेधिराय ॥ अस्माऽइदुसप्तिमिवश्रवस्येंद्रा
यार्कंजुह्वा३ समंजे । वीरंदानौकसंवंदध्यैपुरांगूर्तश्रवसंदर्माणं ॥ २७ ॥ अस्माऽइदुत्वष्टातक्षद्वज्रंस्वपस्तमंस्वर्यं१ रणा
य । वृत्रस्यचिद्विदद्येनमर्मतुजन्नीशानस्तुजताकियेधाः+ ॥ अस्येदुमातुःसवनेषुसद्योमहःपितुंपपिवांश्चार्वन्ना । मुषा
यद्विष्णुःपचतंसहीयान्विध्यद्वराहंतिरोऽअद्रिमस्ता ॥ अस्माऽइदुग्नाश्चिद्देवपत्नीरिंद्रायार्कमहिहत्यऽऊवुः । परिद्या
वापृथिवीजभ्रउर्वीनास्यतेमहिमानंपरिष्टः ॥ अस्येदेवप्ररिरिचेमहित्वंदिवस्पृथिव्याःपर्यंतरिक्षात् । स्वराळिंद्रोदमऽ

(१।११।४) अस्माइद्वितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

आविश्वगूर्तःस्वरिरमंत्रोववक्षेरणाय ॥ अस्येदेवशवसाशुषंतंविवृश्चद्वज्रेणवृत्रमिंद्रः । गानव्राणाऽअवनीरमुंचदभिश्रवोदावनेसचेताः ॥ २८ ॥ अस्येदुत्वेषसारंतसिंधवःपरियद्वज्रेणसीमयच्छत् । ईशानकृद्दाशुषेदशस्यन्तुर्वीतयेगाधंतुर्वणिःकः ॥ अस्माऽइदुप्रभरातूतुजानोवृत्रायवज्रमीशानःकियेधाः । गोर्नपर्वविरदातिरश्चेष्यन्नर्णांस्यपांचरध्यै ॥ अस्येदुप्रब्रूहिपूर्व्याणितुरस्यकर्माणिनव्यऽउक्थैः । युधेयदिष्णानऽआयुधान्यृघायमाणोनिरिणातिशत्रून् ॥ अस्येदुभियागिरयश्चदृळ्हाद्यावाचभूमाजनुषस्तुजेते । उपोवेनस्यजोगुवानऽओणिंसद्योभुवद्वीर्यायनोधाः ॥ अस्माऽइदुत्यदनुदाय्येषामेकोनद्वन्नेभूरेरीशानः । प्रैतशंसूर्येपस्पृधानंसौवश्व्येसुष्विमावदिंद्रः ॥ एवातेहारियोजनासुवृक्तींद्रब्रह्माणिगोतमासोऽअक्रन् । ऐषुविश्वपेशसंधियंधाःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥२९॥ इतिप्रथमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥४॥

चतुर्थाध्यायेवर्गाः २९ सूक्तानि १५ ऋचः १५२ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं. १० उषसइदं. २० सूर्यायेदं. १३ इंद्रायेदं. ७२ अग्नयइदं. ९ अग्नयेवैश्वानरायेदं. ७ अग्नयइदं. ५ इंद्रायेदं. १६ ॥ इतिप्रथमेचतुर्थः ॥

प्रसप्तोनात्वंनववृष्णेपञ्चोनामारुतंत्रिष्टुबंतंपरमाग्नेयमैंद्रात्पश्चादशपराशरःशाक्त्योद्वैपदंतद्रयिर्वनेषुश्रीणन्छुक्रोवनेमैकादशोपप्रदशनिकाव्यारयिर्नोपप्रयंतोनवगोतमोराहूगणोगायत्रंतुजुषस्वपंचकातेकथाभित्वागायत्रंतुहिरण्यकेशोद्वादशाद्यौतृचौत्रैष्टुभौष्णिहौपूर्वोग्नयेवामध्यमायेत्थाषोळशैंद्रंपांक्तंहियामित्यस्यांनिपातिनोदध्यङ्ङनुरथर्वाचेति ५

हरिः ओ३म् ॥ (१।११।५)

हरिः ओ३म् ॥ (१।११।५) प्रमन्महेशवसानायशूषमांगूषंगिर्वणसेऽअंगिरस्वत् । सुवृक्तिभिःस्तुवतऽऋग्मि
यायार्चामार्कंनरेविश्रुताय ॥ प्रवोमहेमहिनमोभरध्वमांगूष्यंशवसानायसाम । येनानःपूर्वेपितरःपदज्ञाऽअर्चंतोऽ
अंगिरसोगाऽअविंदन् ॥ इंद्रस्यांगिरसांचेष्टौविदत्सरमातनयायधासिं । बृहस्पतिर्भिनदद्रिंविदद्गाःसमुस्रियाभिर्वाव
शंतनरः ॥ ससुष्टुभासस्तुभासप्तविप्रैःस्वरेणाद्रिंस्वर्यो३नवग्वैः । सरण्युभिःफलिगमिंद्रशक्रवलंरवेणदरयोदशग्वैः ॥
गृणानोऽअंगिरोभिर्दस्मविवरुषसासूर्येणगोभिरंधः । विभूम्याऽअप्रथयऽइंद्रसानुदिवोरजऽउपरमस्तभायः ॥ १ ॥
तदुप्रयक्षतममस्यकर्मदस्मस्यचारुतममस्तिदंसः । उपह्वरेयदुपराऽअपिन्वन्मध्वर्णसोनद्य१श्चतस्रः ॥ द्विताविवव्रेसन
जासनीळेऽअयास्यस्तवमानेभिरर्कैः । भगोनमेनेपरमेव्योमन्नधारयद्रोदसीसुदंसाः ॥ सनाद्दिवंपरिभूमाविरूपेपुनर्भु
वायुवतीस्वेभिरेवैः । कृष्णेभिरक्तोषारुशद्भिर्वपुर्भिराचरतोऽअन्यान्या ॥ सनेमिसख्यंस्वपस्यमानःसूनुर्दाधारशव
सासुदंसाः । आमासुचिद्दधिषेपक्वमंतःपयःकृष्णासुरुशद्रोहिणीषु ॥ सनात्सनीळाऽअवनीरवाताव्रतारक्षंतेऽअमृताः
सहोभिः । पुरूसहस्राजनयोनपत्नीर्दुवस्यंतिस्वसारोऽअह्रयाणं ॥ २ ॥ सनायुवोनमसानव्योऽअर्कैर्वसूयवोमतयोद
स्मदद्रुः । पतिंनपत्नीरुशतीरुशंतंस्पृशंतित्वाशवसावन्मनीषाः+ ॥ सनादेवतवरायोगभस्तौनक्षीयंतेनोपदस्यंतिदस्म ।

(१।११।५) प्रमन्महइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

द्युमाँऽअसिक्रतुमाँऽइंद्रधीरःशिक्षाशचीवःस्तवनःशचीभिः ॥ सनायतेगोतमऽइंद्रनव्यमतक्षद्ब्रह्महरियोजनाय । सुनीथायनःशवसाननोधाःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३ ॥ (१।११।६) त्वंमहाँऽइंद्रयोहशुष्मैर्द्यावाजज्ञानःपृथिवीऽअमेधाः । यद्धतेविश्वागिरयश्चिदभ्वाभियादृह्लासःकिरणानैजन् ॥ आयद्धरीऽइंद्रविव्रतावेरातेवज्रंजरिताबाह्वोर्धात् । येनाविहर्यतक्रतोऽअमित्रान्पुरऽइष्णासिपुरुहूतपूर्वीः+ ॥ त्वंसत्यऽइंद्रधृष्णुरेतान्त्वमृभुक्षानर्यस्त्वंषाट् । त्वंशुष्णंवृजनेपृक्षऽआणौयूनेकुत्सायद्युमतेसचाहन् ॥ त्वंहत्यदिंद्रचोदीःसखावृत्रंयद्वज्रिन्वृषकर्मन्नुभ्नाः । यद्धशूरवृषमणःपराचैर्विदस्यूँर्योनावकृतोवृथाषाट्+ ॥ त्वंहत्यादिंद्रारिषण्यन्दृह्लस्यचिन्मर्तानामजुष्टौ । व्य१स्मदाकाष्ठाऽअर्वतेवर्घनेववज्रिञ्छ्नथिह्यमित्रान् ॥ ४ ॥ त्वांहत्यदिंद्रार्णसातौस्वर्मीह्ळेनरऽआजाहवंते ॥ तवस्वधावऽइयमासमर्यऽऊतिर्वाजेष्वतसाय्याभूत् ॥ त्वंहत्यदिंद्रसप्तयुध्यन्पुरोवज्रिन्पुरुकुत्सायदर्दः । बर्हिर्नयत्सुदासेवृथावर्गंहोराजन्वरिवःपूरवेकः ॥ त्वंत्यान्नऽइंद्रदेवचित्रामिषमापोनपीपयःपरिज्मन् । ययाशूरप्रत्यस्मभ्यंयंसित्मनमूर्जंनविश्वधक्षरध्यै ॥ अकारितऽइंद्रगोतमेभिर्ब्रह्माण्योक्तानमसाहरिभ्यां । सुपेशसंवाजमाभरानःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ५ ॥ (१।११।७) वृष्णेशर्धायसुमखायवेधसेनोधःसुवृक्तिंप्रभरामरुद्भ्यः । अपोनधीरोमनसासुहस्त्योगिरःसमंजेविदथे

(१।११।६) त्वंमहानितिनवर्चस्यसूक्तस्यनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।११।७) वृष्णेशर्धायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यनोधामरुतोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

ष्वाभुवः ॥ तेजज्ञिरेदिवऽऋष्वासऽउक्षणोरुद्रस्यमर्याऽअसुराऽअरेपसः । पावकासःशुचयःसूर्याऽइवसत्वानोनद्र प्सिनोघोरवर्पसः ॥ युवानोरुद्राऽअजराऽअभोग्घनोववक्षुरध्रिगावःपर्वताऽइव । दृह्ळाचिद्विश्वाभुवनानिपार्थिवाप्र च्यावयंतिदिव्यानिमज्मना ॥ चित्रैरंजिभिर्वपुषेव्यंजतेवक्षःसुरुक्माँऽअधियेतिरेशुभे । अंसेष्वेषांनिमिमृक्षुऽऋष्टयः साकंजज्ञिरेस्वधयादिवोनरः ॥ ईशानकृतोधुनयोरिशादसोवातान्विद्युतस्तविषीभिरक्रत । दुहंत्यूधर्दिव्यानिधूत योभूमिंपिन्वंतिपयसापरिज्रयः ॥ ६ ॥ पिन्वंत्यपोमरुतःसुदानवःपयोघृतवद्विदथेष्वाभुवः । अत्यंनमिहेविनयं तिवाजिनमुत्संदुहंतिस्तनयंतमक्षितं ॥ महिषासोमायिनश्चित्रभानवोगिरयोनस्वतवसोरघुष्यदः । मृगाऽइवहस्तिनः खादथावनायदारुणीषुतविषीरयुग्ध्वं ॥ सिंहाऽइवनानदतिप्रचेतसःपिशाऽइवसुपिशोविश्ववेदसः । क्षपोजिन्वंतःपृ षतीभिऽर्ऋष्टिभिःसमित्सबाधःशवसाहिमन्यवः ॥ रोदसीआवदतागणश्रियोनृषाचःशूराःशवसाहिमन्यवः । आवं धुरेष्वमतिर्नदर्शताविद्युन्नतस्थौमरुतोरथेषुवः ॥ विश्ववेदसोरयिभिःसमोकसःसंमिश्लासःस्तविषीभिर्विरप्शिनः । अस्तारऽइषुंदधिरेगभस्त्योरनंतशुष्मावृषखादयोनरः ॥ ७ ॥ हिरण्ययेभिःपविभिःपयोवृधऽउज्जिघ्नंतऽआपथ्यो३ न पर्वतान् । मखाऽअयासःस्वसृतोध्रुवच्युतोदुध्रकृतोमरुतोभ्राजदृष्टयः ॥ घृषुंपावकंवनिनंविचर्षणिंरुद्रस्यसूनुंहवसा गृणीमसि । रजस्तुरंतवसंमारुतंगणमृजीषिणंवृषणंसश्चतश्रिये+ ॥ प्रनूसमर्तःशवसाजनाँऽअतितस्थौवऽऊतीमरुतो

यमावंत । अर्वद्भिर्वाजंभरतेधनानृभिराप्पृच्छ्यंक्रतुमाक्षेतिपुष्यति॥ चर्कृत्यंमरुतःपृत्सुदुष्टरंद्युमंतंशुष्मंमघवत्सुधत्तन । धनस्पृतमुक्थ्यंविश्वचर्षणिंतोकंपुष्येमतनयंशतंहिमाः॥ नूष्ठिरंमरुतोवीरवंतमृतीषाहंरयिमस्मासुधत्त । सहस्रिणंशतिनंशूशुवांसंप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥८॥ (११२।१) पश्वानतायुंगुहाचतंतंनमोयुजानंनमोवहंतं॥ सजोषाधीराःपदैरनुग्मन्नुपत्वासीदन्विश्वेयजत्राः॥ ऋतस्यदेवाऽअनुव्रतागुर्भुवत्परिष्टिर्द्यौर्नभूम ॥ वर्धंतीमापःपन्वासुशिश्विमृतस्ययोनागर्भेसुजातं ॥ पुष्टिर्नरण्वाक्षितिर्नपृथ्वीगिरिर्नभुज्मक्षोदोनशंभु ॥ अत्योनाज्मन्त्सर्गप्रतक्तःसिंधुर्नक्षोदःकऽईंवराते ॥ जामिःसिंधूनांभ्रातेवस्वस्रामिभ्यान्नराजावनान्यत्ति ॥ यद्वातजूतोवनाव्यस्थादग्निर्हदातिरोमापृथिव्याः॥ श्वसित्यप्सुहंसोनसीदन्क्रत्वाचेतिष्ठोविशामुषर्भुत् ॥ सोमोनवेधाऽऋतप्रजातःपशुर्नशिश्वाविभुर्दूरेभाः ॥ ९ ॥ (११२।२) रयिर्नचित्रासूरोनसंदृगायुर्नप्राणोनित्योनसूनुः ॥ तक्वानभूर्णिर्वनासिषक्तिपयोनधेनुःशुचिर्विभावा ॥ दाधारक्षेममोकोनरण्वोयवोनपक्वोजेताजनानां ॥ ऋषिर्नस्तुभ्वाविक्षुप्रशस्तोवाजीनप्रीतोवयोदधाति ॥ दुरोकशोचिःक्रतुर्ननित्योजायेवयोनावरंविश्वस्मै ॥ चित्रोयदभ्राट्छ्वेतोनविक्षुरथोनरुक्मीत्वेषःसमत्सु ॥ सेनेवसृष्टामंदधात्यस्तुर्नदिद्युत्त्वेषप्रतीका ॥ यमोहजातोयमोजनित्वंजारःकनीनांपतिर्जनीनां ॥ तंवश्चराथावयंवसत्यास्तंनगावोनक्षंतऽइद्धं ॥

(११२।१) पश्वानेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्। (११२।२) रयिर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् ।

सिंधुर्नक्षोदःप्रनीचीरैनोन्नवंतगावःस्वं१ दृशीके ॥ १० ॥ (१।१२।३) वनेषुजायुर्मर्तेषुमित्रोवृणीतेश्रुष्टिंराजेवाजुर्यं ॥ क्षेमोनसाधुःक्रतुर्नभद्रोभुवत्स्वाधीर्होताहव्यवाट् ॥ हस्तेदधानोनृम्णाविश्वान्यमेदेवान्धाद्गुहानिषीदन् ॥ विदंतीमत्रनरोधियंधाहृदायत्तष्टान्मंत्राँऽअशंसन् ॥ अजोनक्षांदाधारपृथिवींतस्तंभद्यांमंत्रेभिःसत्यैः ॥ प्रियापदानिपश्वोनिपाहिविश्वायुरग्नेगुहागुहंगाः ॥ यऽईंचिकेतगुहाभवंतमायःससादधारामृतस्य ॥ वियेचृतंत्यृतासपंतऽआदिद्वसूनिप्रववाचास्मै ॥ वियोवीरुत्सुरोधन्महित्वोतप्रजाऽउतप्रसूष्वंतः+ ॥ चित्तिरपांदमेविश्वायुःसद्मेवधीराःसंमायचक्रुः ॥ ११ ॥ (१।१२।४) श्रीणन्नुपस्थाद्दिवंभुरण्युःस्थातुश्चरथमक्तून्व्यूर्णोत् ॥ परियदेषामेकोविश्वेषांभुवद्देवोदेवानांमहित्वा+ ॥ आदित्तेविश्वेक्रतुंजुषंतशुष्काद्यद्देवजीवोजनिष्ठाः ॥ भजंतविश्वेदेवत्वंनामऽऋतंसपंतोऽअमृतमेवैः ॥ ऋतस्यप्रेषाऽऋतस्यधीतिर्विश्वायुर्विश्वेऽअपांसिचक्रुः ॥ यस्तुभ्यंदाशाद्योवातेशिक्षात्तस्मैचिकित्वान्रयिंदयस्व ॥ होतानिषत्तोमनोरपत्येसचिन्न्वासांपतीरयीणां+ ॥ इच्छंतरेतोमिथस्तनूषुसंजानतस्वैर्दक्षैरमूराः ॥ पितुर्नपुत्राःक्रतुंजुषंतश्रोषन्येऽअस्यशासंतुरासः ॥ विरायऽऔर्णोद्दुरःपुरुक्षुःपिपेशनाकंस्तृभिर्दमूनाः ॥ १२ ॥ (१।१२।५) शुक्रःशुशु

(१।१२।३) वनेष्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्। (१।१२।४) श्रीणन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्। (१।१२।५) शुक्रइतिदशर्चस्यसूक्तस्यपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्।

क्राँऽउषोनजारःपप्रासमीचीदिवोनज्योतिः ॥ परिप्रजातःक्रत्वाबभूथभुवोदेवानांपितापुत्रःसन्+ ॥ वेधाऽअदृप्तोऽ
अग्निर्विजानन्नूधर्नगोनांस्वाद्मापितूनां+ ॥ जनेनशेवऽआहूर्यःसन्मध्येनिषत्तोरण्वोदुरोणे+ ॥ पुत्रोनजातोरण्वोदुरो
णेवाजीनप्रीतोविशोवितारीत् ॥ विशोयदह्वेनृभिःसनीळाऽअग्निर्देवत्वाविश्वान्यश्याः ॥ नकिष्टऽएताव्रतामिनंतिनृ
भ्योयदेभ्यःश्रुष्टिंचकर्थ ॥ तत्तुतेदंसोयदहन्त्समानैर्नृभिर्यद्युक्तोविवेरपांसि ॥ उषोनजारोविभावोस्रःसंज्ञातरूपश्चिके
तदस्मै ॥ त्मनावहंतोदुरोव्यृण्वन्नवंतविश्वेस्व१र्दृशीके ॥ १३ ॥ (१।१२।६) वनेमपूर्वीरर्योमनीषाऽअग्निःसुशो
कोविश्वान्यश्याः ॥ आदैव्यानिव्रताचिकित्वानामानुषस्यजनस्यजन्म ॥ गर्भोयोऽअपांगर्भोवनानांगर्भश्चस्थातांगर्भ
श्चरथां ॥ अद्रौचिदस्माऽअंतर्दुरोणेविशांनविश्वोऽअमृतःस्वाधीः+ ॥ सहिक्षपावाँऽअग्नीरयीणांदाशद्योऽअस्माऽअ
रंसूक्तैः+ ॥ एताचिकित्वोभूमानिपाहिदेवानांजन्ममर्तांश्चविद्वान्+ ॥ वर्धान्यंपूर्वीःक्षपोविरूपाःस्थातुश्चरथमृतप्र
वीतं ॥ अराधिहोतास्व१र्निषत्तःकृण्वन्विश्वान्यपांसिसत्या+ ॥ गोषुप्रशस्तिंवनेषुधिषेभरंतविश्वेबलिंस्वर्णः ॥ वित्वा
नरःपुरुत्रासपर्यन्पितुर्नजिव्रेर्विवेदोभरंत ॥ साधुर्नगृध्नुरस्तेवशूरोयातेवभीमस्त्वेषःसमत्सु ॥ १४ ॥ (१।१२।७)
उपप्रजिन्वन्नुशतीरुशंतंपतिंननित्यंजनयःसनीळाः । स्वसारःश्यावीमरुषीमजुष्रन्चित्रमुच्छंतीमुषसंनगावः ॥ वीळुचिं

(१।१२।६) वनेमेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्। (१।१२।७) उपप्रजिन्वन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यपराशरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

दृह्ळापितरोनऽउक्थैरद्रिंरुजन्नंगिरसोरवेण । चक्रुर्दिवोबृहतोगातुमस्मेऽअहःस्वर्विविदुःकेतुमुस्राः+ ॥ दधन्नृतंधन यन्नस्यधीतिमादिदर्योदिधिष्वो३ विभृत्राः । अतृष्यंतीरपसोयंत्यच्छादेवान्जन्मप्रयसावर्धयंती: ॥ मथीद्यदींविभृतो मातरिश्वागृहेगृहेश्येतोजेन्योभूत् । आदींराज्ञेनसहीयसेसचासन्नादूत्यं१ भृगवाणोविवाय ॥ महेयत्पित्रऽईंरसंदिवे करवत्सरत्पृशन्यश्चिकित्वान् । सृजदस्ताधृषतादिद्युमस्मैस्वायांदेवोदुहितरित्विषिंधात् ॥ १५ ॥ स्वऽआयस्तुभ्यंद मऽआविभातिनमोवादाशादुशतोऽअनुद्यून् । वधोऽअग्नेवयोऽअस्यद्विबर्हायासद्रायासरथंयंजुनासि ॥ अग्निंविश्वा ऽअभिपृक्षःसचंतेसमुद्रंनस्रवतःसप्तयह्वीः । नजामिभिर्विचिकितेवयोनोविदादेवेषुप्रमतिंचिकित्वान्+ ॥ आयदिषे नृपतिंतेजऽआनट्छुचिरेतोनिषिक्तंद्यौरभीके । अग्निःशर्धमनवद्यंयुवानंस्वाध्यंजनयत्सूदयच्च ॥ मनोनयोध्वनःसद्य ऽएत्येकःसत्रासूरोवस्वऽईशे । राजानामित्रावरुणासुपाणीगोषुप्रियममृतंरक्षमाणा ॥ मानोऽअग्नेसख्यापित्र्याणिप्र मर्षिष्ठाऽअभिविदुष्कविःसन् । नभोनरूपंजरिमामिनातिपुरातस्याऽअभिशस्तेरधीहि ॥ १६ ॥ (११२।८) निकाव्यावेधसःशश्वतस्कर्हस्तेदधानोनर्यापुरूणि । अग्निर्भुवद्रयिपतीरयीणांसत्राचक्राणोऽअमृतानिविश्वा ॥ अस्मे वत्संपरिषंतंनविंदन्निच्छंतोविश्वेऽअमृताऽअमूराः । श्रमयुवःपदव्योधियंधास्तस्थुःपदेपरमेचार्वग्नेः+ ॥ तिस्रोयदग्ने

शरदस्त्वामिच्छुचिंघृतेनशुचंयःसपर्यान् । नामांनिचिद्दधिरेयज्ञियान्यसूंदयंततन्वं१ःसुजाताः ॥ आरोदसीबृहती
वेविंदानाःप्ररुद्रियांजभ्रिरेयज्ञियांसः । विदन्मतोंनेमधिंताचिकित्वानग्निंपदेपंरमेतंस्थिवांसं ॥ संजानानाऽउपसीद
न्नभिज्ञुपत्नींवंतोनमस्यंन्नमस्यन् । रिरिक्वांसंस्तन्वंःकृण्वतस्वाःसखासख्युर्निमिषिरक्षमाणाः ॥ १७ ॥ त्रिःसप्तयद्गु
ह्यांनित्वेऽइत्पदाविंदन्निहिंतायज्ञियांसः । तेभींरक्षंतेऽअमृतंसजोषांःपशूञ्चंस्थातृञ्चरथंचपाहि ॥ विद्वाँऽअग्नेवयुनां
निक्षितीनांव्यांनुषक्कुरुधोंजीवसेंधाः । अंतर्विद्वाँऽअध्वंनोदेवयानानतंद्रोदूतोऽअंभवोहविर्वाट्+ ॥ स्वाध्योंदिवऽ
आसप्तयह्वीरायोदुरोव्यृंतज्ञाऽअंजानन् । विदद्गव्यंसरमांदृह्ळमूर्वंयेनानुकंमानुषीभोजंतेविट्+ ॥ आयेविश्वांस्वपत्या
निंतस्थुःकृण्वानासोंऽअमृतत्वायंगातुं । मह्नामहद्भिःपृथिवीवितंस्थेमातापुत्रैरदिंतिर्धायंसेवेः+ ॥ अधिश्रियंनिदंधु
श्चारुंमस्मिन्दिवोयदक्षीऽअमृताऽअकृंण्वन् । अधंक्षरंतिसिंधंवोनसृष्टाःप्रनीचींरग्नेऽअरुंषीरजानन् ॥ १८ ॥
(१।१२।९) रयिर्नयःपिंतृवित्तोवंयोधाःसुप्रणींतिश्चिकितुषोनशासुः । स्योनशीरतिंथिर्नप्रींणानोहोतेंवसद्मंविधतो
वितांरीत् ॥ देवोनयःसंवितासत्यमंन्माक्रत्वांनिपातिंवृजनांनिविश्वां । पुरुप्रशस्तोऽअमतिर्नसत्यऽआत्मेवशेवोंदिधि
षाय्योंभूत् ॥ देवोनयःपृथिवींविश्वधांयाऽउपक्षेतिंहितमिंत्रोनराजां । पुरःसदंःशर्मसदोनवीराऽअंनवद्यापतिंजुष्टेव

(१।१२।९) रयिर्नैतिदशर्चस्यसूक्तस्यपराशरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

नारीं ॥ तंत्वानरोदमआनित्यमिद्धमग्नेसचंतक्षितिषुध्रुवासुं । अधिद्युम्नंनिदंधुर्भूर्यंस्मिन्भवांविश्वायुर्धरुणोंरयीणां+ ॥

नारीं ॥ तंत्वानरोदमआनित्यमिद्धमग्नेसचंतक्षितिषुध्रुवासु । अधिद्युम्नंनिदधुर्भूर्यस्मिन्भवाविश्वायुर्धरुणोरयीणां+ ॥ विपृक्षोऽअग्नेमघवानोऽअश्युर्विसूरयोददतोविश्वमायुः । सनेमवाजंसमिथेष्वर्योभागंदेवेषुश्रवसेदधानाः ॥ १९ ॥ ऋतस्यहिधेनवोवावशानाःस्मदूध्नीःपीपयंतद्युभक्ताः । परावतःसुमतिंभिक्षमाणाविसिंधवःसमयासस्रुरद्रिं ॥ त्वेऽअग्नेसुमतिंभिक्षमाणादिविश्रवोदधिरेयज्ञियासः । नक्ताचचक्रुरुषसाविरूपेकृष्णंचवर्णमरुणंचसंधुः ॥ यान्रायेमर्तान्त्सुषूदोऽअग्नेतेस्यामघवानोवयंच । छायेवविश्वंभुवनंसिसक्ष्यापप्रिवान्रोदसीऽअंतरिक्षं ॥ अर्वद्भिरग्नेऽअर्वतोनृभिर्नॄन्वीरैर्वीरान्वनुयामात्वोताः । ईशानासःपितृवित्तस्यरायोविसूरयःशतहिमानोऽअश्युः ॥ एताते‍ऽअग्नऽउचथानिवेधोजुष्टानिसंतुमनसेहृदेच । शकेमरायःसुधुरोयमंतेधिश्रवोदेवभक्तंदधानाः ॥ २० ॥ (१।१३।१) उपप्रयंतोऽअध्वरंमंत्रंवोचेमाग्नये । आरेऽअस्मेचशृण्वते+ ॥ यःस्नीहितीषुपूर्व्यःसंजग्मानासुकृष्टिषु । अरक्षद्दाशुषेगयं ॥ उतब्रुवंतुजंतवऽउदग्निर्वृत्रहाजनि । धनंजयोरणेरणे ॥ यस्यदूतोऽअसिक्षयेवेषिहव्यानिवीतये । दस्मत्कृणोष्यध्वरम्+ ॥ तमित्सुहव्यमंगिरःसुदेवंसहसोयहो । जनाऽआहुःसुबर्हिषं ॥ २१ ॥ आचवहासिताँऽइहदेवाँऽउपप्रशस्तये । हव्यासुश्चंद्रवीतये ॥ नयोरुपब्दिरश्व्यःशृण्वेरथस्यकच्चन । यदग्नेयासिदूत्यं* ॥ त्वोतोवाज्यह्रयोभिपूर्वस्मादपरः । प्रदाश्वाँ

(१।१३।१) उपप्रयन्तइतिनवर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्निर्गायत्री ।

ऽअग्नेऽअस्थात् ॥ उतद्युमत्सुवीर्यंबृहदग्नेविवाससि । देवेभ्योदेवदाशुषे ॥ २२ ॥ (१।१३।२) जुषस्वसप्रथस्तमं वचोदेवप्सरस्तमं । हव्याजुह्वानऽआसनि ॥ अथातेऽअंगिरस्तमाग्नेवेधस्तमप्रियं । वोचेमब्रह्मसानसि+ ॥ कस्तेजामिर्जनानामग्नेकोदाश्वध्वरः । कोहकस्मिन्नसिश्रितः+ ॥ त्वंजामिर्जनानामग्नेमित्रोऽअसिप्रियः । सखासखिभ्यऽईड्यः ॥ यजानोमित्रावरुणायजादेवाँऽऋतंबृहत् । अग्नेयक्षिस्वंदमं ॥ २३ ॥ (१।१३।३) कातऽउपेतिर्मनसोवरायभुवदग्नेशंतमाकामनीषा । कोवायज्ञैःपरिदक्षंतऽआपकेनवातेमनसादाशेम । एह्यग्नऽइहहोतानिषीदादब्धःसुपुरऽएताभवानः । अवतांत्वारोदसीविश्वमिन्वेयजामहेसौमनसायदेवान्+ ॥ प्रसुविश्वान्रक्षसोधक्ष्यग्नेभवायज्ञानामभिशस्तिपावा । अथावहसोमपतिंहरिभ्यामातिथ्यमस्मैचकृमासुदाव्ने ॥ प्रजावतावचसावह्निरासाचहुवेनिचसत्सीहदेवैः । वेषिहोत्रमुतपोत्रंयजत्रबोधिप्रयंतर्जनितर्वसूनां ॥ यथाविप्रस्यमनुषोहविर्भिर्देवाँऽअयजःकविभिःकविःसन् । एवाहोतःसत्यतरत्वमद्याग्नेमंद्रयाजुह्वायजस्व ॥ २४ ॥ (१।१३।४) कथादाशेमाग्नयेकास्मैदेवजुष्टोच्यतेभामिनेगीः । योमर्त्येष्वमृतऽऋतावाहोतायजिष्ठऽइत्कृणोतिदेवान्+ ॥ योऽअध्वरेषुशंतमऽऋतावाहोतातमूनमोभिराकृणु

(१।१३।२) जुषस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगोतमोग्निर्गायत्री । (१।१३।३) कातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगोतमोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।१३।४) कथादाशेमेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगोतमोग्निस्त्रिष्टुप् ।

ध्वं । अग्निर्यद्वेर्मर्तायदेवान्त्सचाबोधातिमनसायजाति ॥ सहिक्रतुःसमर्यःससाधुर्मित्रोनभूदद्भुतस्यरथीः । तंमेधे

ध्वं । अग्निर्यद्वेर्मर्तायदेवान्त्सचाबोधातिमनंसायजाति ॥ सहिक्रतुःसमर्यःससाधुर्मित्रोनभूदद्भुतस्यरथीः । तंमेधेषुप्रथमंदेवयंतीर्विशउपंब्रुवतेदस्ममारीः ॥ सनोनृणांनृतमोरिशादाऽअग्निर्गिरोवसावेतुधीतिं । तनाचयेमघवानःशविष्ठावाजंप्रसूताऽइषयंतमन्मं ॥ एवाग्निर्गोतमेभिऽर्ऋतावाविप्रेभिरस्तोष्टजातवेदाः । सऽएंषुद्युम्नंपीपयत्सवाजंसपुष्टिंयातिजोषमाचिकित्वान्+ ॥ २५ ॥ (१।१३।५) अभित्वागोतमागिराजातवेदोविचर्षणे । द्युम्नैरभिप्रणोनुमः ॥ तमुत्वागोतमोगिरारायस्कामोदुवस्यति । द्युम्नै० ॥ तमुत्वावाजसातममंगिरस्वद्धवामहे । द्युम्नै० ॥ तमुत्वावृत्रहंतमंयोदस्यूँरवधूनुषे । द्युम्नै० ॥ अवोचामरहूगणाऽअग्नयेमधुमद्वचः । द्युम्नै० ॥ २६ ॥ (१।१३।६) हिरण्यकेशोरजंसोविसारेहिर्धुनिर्वातऽइवध्रजीमान् । शुचिभ्राजाऽउषसोनवेदायशस्वतीरपस्युवोनसत्याः+ ॥ आतेसुपर्णाऽअमिनंतँऽएवैःकृष्णोनोनाववृषभोयदीदं । शिवाभिर्नस्मयमानाभिरागात्पतंतिमिहःस्तनयंत्यभ्रा+ ॥ यदीमृतस्यपयसापियानोनयन्नृतस्यपथिभीरजिष्ठैः । अर्यमामित्रोवरुणःपरिज्मात्वचंपृंचंत्युपरस्ययोनौ । अग्नेवाजस्यगोमतऽईशानःसहसोयहो । अस्मेधेहिजातवेदोमहिश्रवः ॥ सऽइंधानोवसुष्कविरग्निरीळेन्योगिरा । रेवदस्मभ्यंपुर्वणीकदी

(१।१३।५) अभित्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगोतमोग्निर्गायत्री । (१।१३।६) हिरण्यकेशइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगोतमोग्निर्गायत्रीआद्यास्तिस्रोनुष्टुभःततस्तिस्रउष्णिहः (आद्यानांतिसृणांमध्यमोग्निःपार्थिवोवा) ।

दिहि ॥ क्षपोराजन्नुतत्मनाग्नेवस्तोरुतोषसः । सतिग्मजंभरक्षसोदहप्रति ॥ २७ ॥ अवानोऽअग्नऽऊतिभिर्गायत्रस्य प्रभर्मणि । विश्वासुधीषुवंद्य ॥ आनोऽअग्नेरयिंभरसत्रासाहंवरेण्यं । विश्वासुपृत्सुदुष्टरं ॥ आनोऽअग्नेसुचेतुनार यिंविश्वायुपोषसं । मार्डीकंधेहिजीवसे ॥ प्रपूतास्तिग्मशोचिषेवाचोगोतमाग्नये । भरस्वसुम्नयुर्गिरः ॥ योनोऽअग्ने भिदासत्यंतिदूरेपदीष्टसः । अस्माकमिद्वृधेभव ॥ सहस्राक्षोविचर्षणिरग्नीरक्षांसिसेधति । होतागृणीतऽउक्थ्यः ॥ २८ ॥ (१।१३।७) इत्थाहिसोमऽइन्मदेब्रह्माचकारवर्धनं । शविष्ठवज्रिन्नोजसापृथिव्यानिःशशाऽअहिमर्चन्न नुस्वराज्यं ॥ सत्वामदद्वृषामदःसोमःश्येनाभृतःसुतः । येनावृत्रंनिरद्भ्योजघंथवज्रिन्नोजसार्चन्ननु० ॥ प्रेह्यभीहिधृ ष्णुहिनतेवज्रोनियंसते । इंद्रंनृम्णंहितेशवोहनोवृत्रंजयाऽअपोर्चन्ननु० ॥ निरिंद्रभूम्याऽअधिवृत्रंजघंथनिर्दिवः । सृ जासरुत्वतीरवंजीवधन्याऽइमाऽअपोर्चन्न०॥ इंद्रोवृत्रस्यदोधतःसानुंवज्रेणहीळितः । अभिक्रम्यावजिघ्नतेपःसर्मायचो दयन्नर्चन्न० ॥ २९ ॥ अधिसानौनिजिघ्नतेवज्रेणशतपर्वणा । मंदानऽइंद्रोऽअंधसःसखिभ्योगातुमिच्छत्यर्चन्न० ॥ इंद्रतुभ्यमिदद्रिवोनुत्तंवज्रिन्वीर्यं । यद्धत्यंमायिनंमृगंतमुत्वंमाययावधीरर्चन्न० ॥ वितेवज्रासोऽअस्थिरन्नवतिंना व्याऽ३ अनु । महत्तऽइंद्रवीर्यंबाह्वोस्तेबलंहितमर्चन्न० ॥ सहस्रंसाकमर्चतपरिष्टोभतविंशतिः । शतैनमन्वनोनवुरिंद्रा

(१।१३।७) इत्थाहीतिषोडशर्चस्यसूक्तस्यगोतमइंद्रोत्यायादध्यञ्चनुरथर्वाचपंक्तिः ।

यवज्ञोद्यतमर्चन्न० ॥ इंद्रोवृत्रस्यतविषींनिरहन्सहसासहः । महत्तदस्यपौंस्यंवृत्रंजघन्वाँऽअसृजदर्चन्न० ॥ ३० ॥

यन्ब्रह्मोद्यंतमर्चन्न० ॥ इंद्रोवृत्रस्यतविषीनिरहन्त्सहसासहः । महत्तदस्यपौंस्यंवृत्रंजघन्वाँऽअसृजदर्चन्न० ॥ ३० ॥ इमेचित्तवमन्यवेवेपेतेभियसामही । यदिंद्रवज्रिन्नोजसावृत्रंमरुत्वाँऽअवधीरर्चन्न० ॥ नवेपसानतन्यतेंद्रंवृत्रोविबीभयत् । अभ्येनंवज्रऽआयसःसहस्रभृष्टिरायतार्चन्न० ॥ यद्वृत्रंतवचाशनिंवज्रेणसमयोधयः । अहिमिंद्रजिघांसतोदिवितेबद्बधेशवोर्चन्न० ॥ अभिष्टनेतेऽअद्रिवोयत्स्थाजगच्चरेजते । त्वष्टाचित्तवमन्यवऽइंद्रवेविज्यतेभियार्चन्न० ॥ नहिनुयादधीमसींद्रंकोवीर्यापरः । तस्मिन्नृम्णमुतक्रतुंदेवाऽओजांसिसंदधुरर्चन्न० ॥ यामथर्वामनुष्पितादध्यङ्धियमत्नत । तस्मिन्ब्रह्माणिपूर्वथेंद्रऽउक्थासमग्मतार्च० ॥ ३१ ॥ इतिप्रथमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

पंचमाध्यायेवर्गाः सूक्तानि ऋचः १८५ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. २२ मरुद्भ्यइदं. १५ अग्नयइदं. १२० मध्यमायाग्नयइदं. ३ अग्नयइदं. ९ इंद्रायेदं. ११ ॥ इतिप्रथमेपंचमोऽध्यायः ॥

इंद्रोनवोपोषुषड्जगत्यंतमश्वावतिजागतमसाविविंशतिःषळनुष्टुभंऔष्णिहपांक्तगायत्रत्रैष्टुभास्तृचाःप्रगाथः प्रयेद्वादशमारुतंहपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौमरुतोदशगायत्रंप्रत्वक्षसःषड्जागतमाविद्युन्मद्भिराद्यांत्येप्रस्तारपंक्तीपंचमीविराड्रूपानोदशवैश्वदेवंतुपंचाद्याःसप्तमीचजगत्यःषष्ठीविराट्स्थानंऋजुनीतीनवगायत्रमंत्यानुष्टुप्त्वंसोमत्र्यधिकासौम्यंपंचस्यादिगायत्र्योद्वादशोष्णिक्चैताउत्याद्यूनोषस्यंचतुर्जगत्यादिषळुष्णिगंतंतृचोत्यआश्वि

नोग्नीषोमौद्वादशाग्नीषोमीयंमाद्यास्तिस्रोनुष्टुभंउपांत्यास्तिस्रोगायत्र्यौष्टमीजगतीवेमंषोळशंकुत्सआग्नेयंतद्वित्रि
ष्टुबंतंपूर्वोदेवास्त्रयःपादादेवास्तन्नोमित्रोर्धर्चोलिंगोक्तदेवतोयद्दैवत्यंवासूक्तम् ॥ ६ ॥ ॥ ॥

हरिःओ३म् ॥ (१।१३।८) इंद्रोमदायवावृधेशवसेवृत्रहानृभिः । तमिन्महत्स्वाजिषूतेमर्भेहवामहेसवाजेषुप्र
नोविषत् ॥ असिहिवीरसेन्योसिभूरिपरादुदिः । असिदभ्रस्यचिद्वृधोयजमानायशिक्षसिसुन्वतेभूरितेवसु ॥ यदुदीर
तऽआजयोधृष्णवेधीयतेधना । युक्ष्वामदच्युताहरीकंहनःकंवसौदधोस्माँऽइंद्रवसौदधः ॥ क्रत्वामहाँऽअनुष्वधंभी
मऽआवावृधेशवः । श्रियऽऋष्वऽउपाकयोर्निशिप्रीहरिवान्दधेहस्तयोर्वज्रमायसं ॥ आपप्रौपार्थिवंरजोबद्बधेरोच
नादिवि । नत्वावाँऽइंद्रकश्चननजातोनजनिष्यतेतिविश्वंववक्षिथ ॥ १ ॥ योऽअर्योमर्तभोजनंपरादादातिदाशुषे ।
इंद्रोऽअस्मभ्यंशिक्षतुविभजाभूरितेवसुभक्षीयतवराधसः ॥ मदेमदेहिनोददिर्यूथागवामृजुक्रतुः । संगृभायपुरूशतो
भयाहस्त्यावसुशिशीहिरायऽआभर ॥ मादयस्वसुतेसचाशवसेशूरराधसे । विद्माहित्वापुरूवसुमुपकामान्त्ससृज्महे
थानोविताभव ॥ एतेतऽइंद्रजंतवोविश्वंपुष्यंतिवार्यं । अंतर्हिख्योजनानामर्योवेदोऽअदाशुषांतेषांनोवेदऽआभर
॥ २ ॥ (१।१३।९) उपोषुशृणुहीगिरोमघवन्मातथाऽइव । यदानःसूनृतावतःकरऽआदर्थयासऽइद्योजान्विद्रते

(१।१३।८) इंद्रोमदायेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगोतमइंद्रःपंक्तिः । (१।१३।९) उपोष्वितिषळर्चस्यसूक्तस्यगोतमइंद्रःपंक्तिरंत्याजगती ।

हरी ॥ अक्षन्नमीमदंतह्यवंप्रियाऽअंधूषत । अस्तोषतस्वभानवोविप्रानविंष्ठयामतीयोजा० ॥ सुसंदृशंत्वावयंमघवन्वं
दिषीमहिं । प्रनूनंपूर्णवंधुरःस्तुतोयाहिवशाँऽअनुयोजा० ॥ सघातंवृषणंरथमधितिष्ठातिगोविदं । यःपात्रंहारियोज
नंपूर्णमिंद्रचिकेतातियोजा० ॥ युक्तस्तेअस्तुदक्षिणऽउतसव्यःशंतक्रतो । तेनंजायामुपप्रियांमंदानोयाह्यंधसोयोजा०॥
युनज्मितेब्रह्मणाकेशिनाहरीऽउपप्रयाहिदधिषेगभस्त्योः । उत्त्वासुतासोरभसाऽअंमंदिषुःपूषण्वान्वज्रिन्त्समुपत्न्या
मदः ॥ ३ ॥ (१।१३।१०) अश्वावतिप्रथमोगोषुगच्छतिसुप्रावीरिंद्रमर्त्यस्तवोतिभिः । तमित्पृणक्षिवसुनाभवीं
यसासिंधुमापोयथाभितोविचेतसः ॥ आपोनदेवीरुपयंतिहोत्रियमवःपश्यंतिविततंयथारजः । प्राचैर्देवासःप्रणयंति
देवयुंब्रह्मप्रियंजोषयंतेवराऽइव ॥ अधिद्वयोरदधाऽउक्थ्यं१वचोयतस्रुचामिथुनायासपर्यतः । असंयत्तोव्रतेतेक्षेति
पुष्यतिभद्राशक्तिर्यजमानायसुन्वते+ ॥ आदंगिराःप्रथमंदधिरेवयऽइद्धाग्नयःशम्यायेसुकृत्यया । सर्वंपणेःसमविंदं
तभोजनमश्वावंतंगोमंतमापशुंनरः ॥ यज्ञैरथर्वाप्रथमःपथस्तततेततःसूर्योव्रतपावेनऽआजनि । आगाऽआजदुशनाका
व्यःसचायमस्यजातममृतंयजामहे ॥ बर्हिर्वायत्स्वपत्यायवृज्यतेर्कोवाश्लोकमाघोषंतेदिवि । ग्रावायत्रवदतिकारुरु
क्थ्य१स्तस्येदिंद्रोअभिपित्वेषुरण्यति ॥ ४ ॥ (१।१३।११) असाविसोमऽइंद्रतेशविष्ठधृष्णवागहि । आत्वापृण

(१।१३।१०) अश्वावतीतिषळर्चस्यसूक्तस्यगोतमइंद्रोजगती । (१।१३।११) असावीतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगोतमइंद्रआद्याःषळनुष्टुभः

क्विंवद्रियंरजःसूर्योनरश्मिभिः ॥ इंद्रमिद्धरीवहतोप्रतिधृष्टशवसं । ऋषीणांचस्तुतीरुपयज्ञंचमानुषाणां ॥ आतिष्ठ वृत्रहन्रथंयुक्तातेब्रह्मणाहरी । अर्वाचीनंसुतेमनोग्रावाकृणोतुवग्नुना ॥ इममिंद्रसुतंपिबज्येष्ठममर्त्यंमदं । शुक्रस्यत्वा भ्यक्षरन्धाराऽऋतस्यसादने ॥ इंद्रायनूनमर्चतोक्थानिचब्रवीतन । सुताऽअमत्सुरिंदवोज्येष्ठंनमस्यतासहः ॥ ५ ॥ नकिष्ट्वद्रथीतरोहरीयदिंद्रयच्छसे । नकिष्ट्वानुमज्मनानकिःस्वश्वऽआनशे ॥ यऽएकऽइद्विदयतेवसुमर्तायदाशुषे । ईशानोऽअप्रतिष्कुतऽइंद्रोऽअंग+ ॥ कदामर्तमराधसंपदाक्षुंपमिवस्फुरत् । कदानःशुश्रवद्गिरइंद्रो० ॥ यश्चिद्धित्वा बहुभ्यऽआसुतावाँऽआविवासति । उग्रंतत्पत्यतेशवऽइंद्रो० ॥ स्वादोरित्थाविषूवतोमध्वःपिबंतिगौर्यः । याऽइंद्रेण सयावरीर्वृष्णामदंतिशोभसेवस्वीरनुस्वराज्यं ॥ ६ ॥ ताऽअस्यपृशनायुवःसोमंश्रीणंतिपृश्नयः । प्रियाऽइंद्रस्यधेनवो वज्रंहिन्वंतिसायकंवस्वी० ॥ ताऽअस्यनमसासहःसपर्यंतिप्रचेतसः । व्रतान्यस्यसश्चिरेपुरूणिपूर्वचित्तयेवस्वी० ॥ इंद्रोदधीचोऽअस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कुतः । जघाननवतीर्नव ॥ इच्छन्नश्वस्ययच्छिरःपर्वतेष्वपश्रितं । तद्विदच्छर्यणा वति ॥ अत्राहगोरमन्वतनामत्वष्टुरपीच्यं । इत्थाचंद्रमसोगृहे+ ॥ ७ ॥ कोऽअद्ययुंक्तेधुरिगाऽऋतस्यशिमीवतोभा मिनोदुर्हृणायून् । आसन्निषून्हृत्स्वसोमयोभून्यऽएषांभृत्यामृणधत्सजीवात् ॥ कऽईषतेतुज्यतेकोबिभायकोमंसते

सप्तम्याद्यास्तिस्रउष्णिहःदशम्याद्यास्तिस्रःपंक्तयःत्रयोदशाद्यास्तिस्रोगायत्र्यःषोळश्याद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभःअंत्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ ।

सप्तम्याद्यास्तिस्रउष्णिहःदशम्याद्यास्तिस्रःपङ्क्तयःत्रयोदशाद्यास्तिस्रोगायत्र्यःषोळश्याद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभःअंत्यद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ ।

संतमिंद्रंकोऽअंति । कस्तोकायकऽइभायोतरायेधिंब्रवत्तन्वे३ कोजनाय ॥ कोऽअग्निमीट्टेहविषाघृतेनस्रुचायजाताऽऋतुभिर्ध्रुवेभिः । कस्मैदेवाऽआवहानाशुहोमकोमंसतेवीतिहोत्रःसुदेवः⁺ ॥ त्वमंगप्रशंसिषोदेवःशविष्ठमर्त्यं । नत्वदन्योमघवन्नस्तिमर्डितेंद्रब्रवीमितेवचः ॥ मातेराधांसिमातऽऊतयोवसोस्मान्कदाचनादभन् । विश्वाचनऽउपमिमीहिमानुषवसूनिचर्षणिभ्यऽआ⁺ ॥ ८ ॥ (१।१४।१) प्रयेशुंभंतेजनयोनसप्तयोयामंन्रुद्रस्यसूनवःसुदंससः । रोदसीहिमरुतश्चक्रिरेवृधेमदंतिवीराविदथेषुघृष्वयः ॥ तऽउक्षितासोमहिमानमाशतदिविरुद्रासोऽअधिचक्रिरेसदः । अर्चंतोऽअर्कंजनयंतऽइंद्रियमधिश्रियोदधिरेपृश्निमातरः ॥ गोमातरोयच्छुभयंतेऽअंजिभिस्तनूषुशुभ्रादधिरेविरुक्मतः । बाधंतेविश्वमभिमातिनमपवर्त्मान्येषामनुरीयतेघृतं⁺ ॥ वियेभ्राजंतेसुमखासऽऋष्टिभिःप्रच्यावयंतोऽअच्युताचिदोजसा । मनोजुवोयन्मरुतोरथेष्वावृषव्रातासःपृषतीरयुग्ध्वं ॥ प्रयद्रथेषुपृषतीरयुग्ध्वंवाजेऽअद्रिंमरुतोरंहयंतः । उतारुषस्यविष्यंतिधाराश्चर्मेवोदभिर्व्युंदंतिभूम ॥ आवोवहंतुसप्तयोरघुष्यदोरघुपत्वानःप्रजिगातबाहुभिः । सीदताबर्हिरुरुवःसदस्कृतंमादयध्वंमरुतोमध्वोऽअंधसः ॥ २ ॥ तेवर्धंतस्वतवसोमहित्वनानाकंतस्थुरुरुचक्रिरेसदः । विष्णुर्यद्धावद्वृषणंमदच्युतंवयोनसीदन्नधिबर्हिषिप्रिये⁺ ॥ शूराऽइवेद्युयुधयोनजग्मयःश्रवस्यवोनपृतनासुयेतिरे ।

(१।१४।१) प्रयेशुंभंतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगोतमोमरुतोजगतीपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

भयंतेविश्वाभुवनामरुद्भ्योराजानऽइवत्वेषसंदृशोनरः ॥ त्वष्टायद्वज्रंसुकृतंहिरण्ययंसहस्रभृष्टिंस्वपाऽअवर्तयत् । धत्तऽइंद्रोनर्यपांसिकर्तवेहन्वृत्रंनिरपामौब्जदर्णवं+ ॥ ऊर्ध्वंनुनुद्रेवतंतऽओजसादादृहाणंचिद्बिभिदुर्विपर्वतं । धमंतोवाणंमरुतःसुदानवोमदेसोमस्यरण्यानिचक्रिरे ॥ जिह्मंनुनुद्रेवतंतयादिशासिंचन्नुत्संगोतमायतृष्णजे । आगच्छंतीमवसाचित्रभानवःकामंविप्रस्यतर्पयंतधामभिः ॥ यावःशर्मशशमानायसंतित्रिधातूनिदाशुषेयच्छताधि । अस्मभ्यंतानिमरुतोवियंतरयिंनोधत्तवृषणःसुवीरं ॥ १० ॥ (१।१४।२) मरुतोयस्यहिक्षयेपाथादिवोविमहसः । ससुगोपातमोजनः ॥ यज्ञैर्वायज्ञवाहसोविप्रस्यवामतीनां । मरुतःशृणुताहवं ॥ उतवायस्यवाजिनोनुविप्रमतक्षत । सगंतागोमतिव्रजे+ ॥ अस्यवीरस्यबर्हिषिसुतःसोमोदिविष्टिषु । उक्थंमदश्चशस्यते ॥ अस्यश्रोषंत्वाभुवोविश्वायश्चर्षणीरभि । सूरंचित्सस्रुषीरिषः ॥ ११ ॥ पूर्वीभिर्हिददाशिमशरद्भिर्मरुतोवयं । अवोभिश्चर्षणीनां+ ॥ सुभगःसप्रयज्यवोमरुतोऽअस्तुमर्त्यः । यस्यप्रयांसिपर्षथ ॥ शशमानस्यवानरःस्वेदस्यसत्यशवसः । विदाकामस्यवेनतः ॥ यूयंतत्सत्यशवसऽआविष्कर्तमहित्वना । विध्यताविद्युतारक्षः ॥ गूहताहुह्यंतमोवियातविश्वमत्रिणं । ज्योतिष्कर्तायदुश्मसि ॥ १२ ॥ (१।१४।३) प्रत्वक्षसःप्रतवसोविरप्शिनोनानताऽअविथुराऽऋजीषिणः । जुष्टतमासोनृतमासो

(१।१४।२) मरुतोयस्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यगोतमोमरुतोगायत्री । (१।१४।३) प्रत्वक्षसइतिषळर्चस्यसूक्तस्यगोतमोमरुतोजगती ।

(१।१४।२) मरुतीयस्यातिदृशचस्यसूक्तस्यगोतमोमरुतोगायत्री । (१।१४।३) प्रत्वक्षसइतिषळचस्यसूक्तस्यगोतमोमरुतोजगती ।

ऽअंजिभिर्व्यानज्रेकेचिदुस्राऽइंवस्तृभिः ॥ उपह्वरेषुयदचिध्वंयुयिंवयंऽइवमरुतः केनचित्पथा । श्चोतंतिकोशाऽउपं
वोरथेष्वाघृतमुक्षतामधुवर्णमर्चते ॥ प्रैषामज्मेषुविथुरेवरेजतेभूमिर्यामेषुयद्धयुंजतेंशुभे । तेक्रीळयोधुनयोभ्राजद्दष्टयः
स्वयंमहित्वंपनयंतधूतयः ॥ सहिस्वसृत्पृषदश्वोयुवागणो३याऽईशानस्तविषीभिरावृतः । असिसत्यऽऋणयावानेद्यो
स्याधियःप्राविताथावृषागणः+ ॥ पितुःप्रत्नस्यजन्मनावदामसिसोमस्यजिह्वाप्रजिगातिचक्षसा । यदीमिंद्रंशम्यृक्का
णऽआशतादिन्नामानियज्ञियानिदधिरे ॥ श्रियसेकंभानुभिःसंमिमिक्षिरेतेरश्मिभिस्तऽऋक्वभिःसुखादयः । तेवाशी
मंतऽइष्मिणोऽअभीरवोविद्रेप्रियस्यमारुतस्यधाम्नः ॥ १३ ॥ (१।१४।४) आविद्युन्मद्भिर्मरुतःस्वर्कैरथेभिर्यातऽ
ऋष्टिमद्भिरश्वपर्णैः । आवर्षिष्ठयानऽइषावयोनपप्ततासुमायाः ॥ तेरुणेभिर्वरमापिशंगैःशुभेकंयांतिरथतूर्भिरश्वैः ।
रुक्मोनचित्रःस्वधितीवान्पव्यारथस्यजंघनंतभूम ॥ श्रियेकंवोऽअधितनूषुवाशीर्मेधावनानकृणवंतऽऊर्ध्वा । युष्म
भ्यंकंमरुतःसुजातास्तुविद्युम्नासोधनयंतेऽअद्रिं ॥ अहानिगृध्राःपर्यावऽआगुरिमांधियंवार्कार्यांचदेवीं । ब्रह्मकृण्वं
तोगोतमासोऽअर्कैरूर्ध्वंनुनुद्रऽउत्सधिंपिबध्यै ॥ एतत्त्यन्नयोजनमचेतिसस्वर्हयन्मरुतोगोतमोवः । पश्यन्हिरण्यच
क्रानयोदंष्ट्रान्विधावतोवराहून् ॥ एषास्यावोमरुतोनुभर्त्रीप्रतिष्टोभतिवाघतोनवाणी । अस्तोभयद्वृथासामनुस्वधांग

(१।१४।४) आविद्युन्मद्भिरितिषळर्चस्यसूक्तस्यगोतमोमरुतस्त्रिष्टुप्आद्यांत्येप्रस्तारपंक्तीपंचमीविराड्रूपा ।

भस्त्योः ॥ १४ ॥ (१।१४।५) आनोभद्राःक्रतवोयंतुविश्वतोदब्धासोऽअपरीतासऽउद्भिदः । देवानोयथासदमिद्वृधेऽअसन्नप्रायुवोरक्षितारोदिवेदिवे ॥ देवानांभद्रासुमतिर्ऋजूयतांदेवानांरातिरभिनोनिवर्ततां । देवानांसख्यमुपसेदिमावयंदेवानऽआयुःप्रतिरंतुजीवसे ॥ तान्पूर्वयानिविदाहूमहेवयंभगंमित्रमदितिंदक्षमस्त्रिधं । अर्यमणंवरुणंसोममश्विनासरस्वतीनःसुभगामयस्करत् ॥ तन्नोवातोमयोभुवातुभेषजंतन्मातापृथिवीतत्पिताद्यौः । तद्ग्रावाणःसोमसुतोमयोभुवस्तदश्विनाशृणुतंधिष्ण्यायुवं+ ॥ तमीशानंजगतस्तस्थुषस्पतिंधियंजिन्वमवसेहूमहेवयं । पूषानोयथावेदसामसद्वृधेरक्षितापायुरदब्धःस्वस्तये ॥ १५ ॥ स्वस्तिनऽइंद्रोवृद्धश्रवाःस्वस्तिनःपूषाविश्ववेदाः । स्वस्तिनस्ताक्ष्योऽअरिष्टनेमिःस्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु ॥ पृषदश्वामरुतःपृश्निमातरःशुभंयावानोविदथेषुजग्मयः । अग्निजिह्वामनवःसूरचक्षसोविश्वेनोदेवाऽअवसागमन्निह+ ॥ भद्रंकर्णेभिःशृणुयामदेवाभद्रंपश्येमाक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरंगैस्तुष्टुवांसस्तनूभिर्व्यशेमदेवहितंयदायुः ॥ शतमिन्नुशरदोऽअंतिदेवायत्रानश्चक्राजरसंतनूनां । पुत्रासोयत्रपितरोभवंति

(१।१४।५) आनोभद्राइतिदशर्चस्यसूक्तस्यगोतमोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् आद्यापंचसप्तमीचजगत्यःषष्ठीविराट्स्थाना । (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेतुआद्यानांचतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याइंद्रापूषणौततश्चतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याअदितिःएवंदश । ऋजुनीतीत्येतदव्यवहिताग्रिमसूक्तेतुभेदप्रयोगकरणाशक्यत्वान्नवानामपिविश्वेदेवाएव) ।

मानोमध्यारीरिषतायुर्गंतोः ॥ अदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षमदितिर्माता सपिता सपुत्रः । विश्वेदेवाऽअदितिःपंचजनाऽअदितिर्जातमदितिर्जनित्वं ॥ १६ ॥ (१।१४।६) ऋजुनीतीनोवरुणोमित्रोनयतुविद्वान् । अर्यमादेवैःसजोषाः ॥ तेहिवस्वोवसवानास्तेऽअप्रमूरामहोभिः । व्रतारक्षंतेविश्वाहा ॥ तेऽअस्मभ्यंशर्मयंसन्नमृतामर्त्येभ्यः । बाधमानाऽअपद्विषः ॥ विनःपथःसुवितायचियंत्विंद्रोमरुतः । पूषाभगोवंद्यासः ॥ उतनोधियोगोऽअग्राःपूषन्विष्णवेवयावः । कर्तानःस्वस्तिमतः ॥ १७ ॥ मधुवाताऽऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः । माध्वीर्नःसंत्वोषधीः ॥ मधुनक्तमुतोषसोमधुमत्पार्थिवंरजः । मधुद्यौरस्तुनःपिता+ ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्मधुमाँऽअस्तुसूर्यः । माध्वीर्गावोभवंतुनः ॥ शंनोमित्रःशंवरुणःशंनोभवत्वर्यमा । शंनऽइंद्रोबृहस्पतिःशंनोविष्णुरुरुक्रमः+ ॥ १८ ॥ (१।१४।७) त्वंसोमप्रचिकितोमनीषात्वंरजिष्ठमनुनेषिपंथां । तवप्रणीतीपितरोनऽइंदोदेवेषुरत्नमभजंतधीराः ॥ त्वंसोमक्रतुभिःसुक्रतुर्भूस्त्वंदक्षैःसुदक्षोविश्ववेदाः । त्वंवृषावृषत्वेभिर्महित्वाद्युम्नेभिर्द्युम्न्यभवोनृचक्षाः ॥ राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्गभीरंतवसोमधाम । शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसोम ॥ यातेधामानिदिवियापृथिव्यांयापर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । ते

(१।१४।६) ऋजुनीतीनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगोतमोविश्वेदेवागायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (१।१४।७) त्वंसोमइतित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्य गोतमःसोमस्त्रिष्टुप्पंचम्यादिद्वादशगायत्र्यःसप्तदश्युष्णिक् ।

भिर्नोविश्वैःसुमनाऽअहेळन्राजन्त्सोमप्रतिहव्यागृभाय ॥ त्वंसोमासिसत्पतिस्त्वंराजोतवृत्रहा । त्वंभद्रोऽअसिक्रतुः ॥ १९ ॥ त्वंचसोमनोवशोजीवातुंनमरामहे । प्रियस्तोत्रोवनस्पतिः ॥ त्वंसोममहेभगंत्वंयूनऽऋतायते । दक्षंदधासिजीवसे ॥ त्वंनःसोमविश्वतोरक्षाराजन्नघायतः । नरिष्येत्त्वावतःसखा ॥ सोमयास्तेमयोभुवऽऊतयःसंतिदाशुषे । ताभिर्नोविताभव ॥ इमंयज्ञमिदंवचोजुजुषाणऽउपागहि । सोमत्वंनोवृधेभव ॥ २० ॥ सोमगीर्भिष्ट्वावयंवर्धयामोवचोविदः । सुमृळीकोनऽआविश ॥ गयस्फानोऽअमीवहावसुवित्पुष्टिवर्धनः । सुमित्रःसोमनोभव ॥ सोमरारंधिनोहृदिगावोनयवसेष्वा । मर्यऽइवस्वऽओक्ये* ॥ यःसोमसख्येतवरारणद्देवमर्त्यः । तंदक्षःसचतेकविः+ ॥ उरुष्याणोऽअभिशस्तेःसोमनिपाह्यंहसः । सखासुशेवऽएधिनः ॥ २१ ॥ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं । भवावाजस्यसंगथे+ ॥ आप्यायस्वमदिन्तमसोमविश्वेभिरंशुभिः । भवानःसुश्रवस्तमःसखावृधे+ ॥ संतेपयांसिसमुयंतुवाजाःसंवृष्ण्यान्यभिमातिषाहः । आप्यायमानोऽअमृतायसोमदिविश्रवांस्युत्तमानिधिष्व ॥ यातेधामानिहविषायजंतितातेविश्वापरिभूरस्तुयज्ञं । गयस्फानःप्रतरणःसुवीरोवीरहाप्रचरासोमदुर्यान् ॥ सोमोधेनुंसोमोऽअर्वंतमाशुंसोमोवीरंकर्मण्यंददाति । सादन्यंविदथ्यंसभेयंपितृश्रवणंयोददाशदस्मै ॥ २२ ॥ अषाह्ळंयुत्सुपृतनासुपप्रिंस्वर्षामप्सांवृजनस्यगोपां । भरेषुजांसुक्षितिंसुश्रवसंजयंतंत्वामनुमदेमसोम ॥ त्वमिमाऽओषधीःसोमविश्वास्त्वमपोऽअज

नयुस्त्वंगाः । त्वमाततंथोर्वी१तरिक्षंत्वंज्योतिषाावितमोववर्थ ॥ देवेनंनोमनसादेवसोमरायोभागंसहसावन्नभियुध्य । मात्वातनदीशिषेवीर्यस्योभयेभ्यःप्राचिकित्सागविष्टौ ॥ २३ ॥ (१।१४।८) एताऽउत्याऽउषसःकेतुमक्रतपूर्वेऽअ र्धेरजसोभानुमंजते । निष्कृण्वानाऽआयुधानीवधृष्णवःप्रतिगावोरुषीर्यतिमातरः ॥ उदपप्तन्नरुणाभानवोवृथास्वा युजोऽअरुषीर्गाऽअयुक्षत । अक्रन्नुषासोवयुनानिपूर्वथारुशंतंभानुमरुषीरशिश्रयुः ॥ अर्चंतिनारीरपसोनविष्टिभिः समानेनयोजनेनापरावतः । इषंवहंतीःसुकृतेसुदानवेविश्वेदहयजमानायसुन्वते+ ॥ अधिपेशांसिवपतेनृतूरिवापो र्णुतेवक्षऽउस्रेवबर्जहं । ज्योतिर्विश्वस्मैभुवनायकृण्वतीगावोनव्रजंव्यु१षाऽआवर्तमः ॥ प्रत्यर्चीरुशदस्याऽअदर्शिवि तिष्ठतेबाधतेकृष्णमभ्वं । स्वरुंनपेशोविदथेष्वंजन्चित्रंदिवोदुहिताभानुमश्रेत् ॥ २४ ॥ अतारिष्मतमसस्पारमस्यो षाऽउच्छंतीवयुनाकृणोति । श्रियेछंदोनस्मयतेविभातीसुप्रतीकासौमनसायाजीगः ॥ भास्वतीनेत्रीसूनृतानांदिवस्तं वेदुहितागोतमेभिः । प्रजावतोनृवतोऽअश्वबुध्यानुषोगोऽअग्राँऽउपमासिवाजान् ॥ उषस्तमश्यांयशसंसुवीरंदासप्र वर्गंरयिमश्वबुध्यं । सुदंससाश्रवसायाविभासिवाजप्रसूतासुभगेबृहंतं ॥ विश्वानिदेवीभुवनाभिचक्ष्याप्रतीचीचक्षुरु र्वियाविभाति । विश्वंजीवंचरसेबोधयंतीविश्वस्यवाचमविदन्मनायोः+ ॥ पुनःपुनर्जायमानापुराणीसमानंवर्णमभि

(१।१४।८) एताउत्याइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यगोतमउषाःअंत्यानांतिसृणामश्विनौआद्याश्चतस्रोजगत्यःततोष्टौत्रिष्टुभःअंत्याःषलुष्णिहः ।

शुंभमाना । श्वघ्नीवंकृत्नुर्विजंऽआमिनानामर्तस्यदेवीजरयंत्यायुः ॥ २५ ॥ व्यूर्ण्वतीदिवोऽअंतांऽअबोध्यपस्वसारं सनुतर्युयोति । प्रमिनतीमंनुष्यायुगानियोषांजारस्यचक्षंसाविभाति ॥ पशून्नचित्रासुभगांप्रथानासिंधुर्नक्षोदंऽउर्विं यार्व्यश्वैत् । अमिनतीदैव्यानिव्रतानिसूर्यस्यचेतिरश्मिभिर्दृशाना+ ॥ उषस्तच्चित्रमाभंरास्मभ्यंवाजिनीवति । येनं तोकंचतनंयंचधामंहे ॥ उषोऽअद्येहगोमत्यश्वावतिविभावरि । रेवदस्मेव्युच्छसूनृतावति ॥ युक्ष्वाहिवाजिनीवत्य श्वाँऽअद्यारुणाँऽउंषः । अर्थानोविश्वासौभंगान्यावंह ॥ २६ ॥ अश्विनावर्तिरस्मदागोमंदस्राहिरंण्यवत् । अर्वाग्र थंसमंनसानियंच्छतं ॥ यावित्थाश्लोकमादिवोज्योतिर्जनायचक्रथुः । आनऽऊर्जंवहतमश्विनायुवं+ ॥ एहदेवामं योभुवांदस्राहिरंण्यवर्तनी । उषर्बुधोवहंतुसोमंपीतये ॥ २७ ॥ (१।१४।९) अग्नीषोमाविमंसुमेशृणुतंवृषणाहवं । प्रतिसूक्तानिहर्यतंभवंतंदाशुषेमयः ॥ अग्नीषोमायोऽअद्यवामिदंवचंःसपर्यति । तस्मैधत्तंसुवीर्यंगवांपोषंस्वश्व्यं ॥ अग्नीषोमायऽआहुंतिंयोवांदाशाद्धविष्कृतिं । सप्रजयासुवीर्यंविश्वमायुर्व्यश्नवत् ॥ अग्नीषोमाचेतितद्वीर्यंवांयदमुं ष्णीतमवसंपणिंगाः । अवातिरतंबृसंयस्यशेषोविंदतंज्योतिरेकंबहुभ्यंः ॥ युवमेतानिदिविरोचनान्यग्निश्चसोमसक्रतू अधत्तं । युवंसिंधूँऽरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुंचतंगृभीतान्+ ॥ आन्यंदिवोमातरिश्वाजभारामंथ्नादन्यंपरिश्येनो

(१।१४।९) अग्नीषोमाविविद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगोतमोग्नीषोमौत्रिष्टुप् आद्यास्तिस्रोनुष्टुभो(ष्टमीजगतीवा)नवम्यादितिस्रोगायत्र्यः ।

ऽअद्रैः । अग्नींषोमा॒ब्रह्म॑णावावृ॒धानो॒रुंय॒ज्ञायं॑चक्रथुरु॒लो॒कं ॥ २८ ॥ अग्नींषोमाह॒विष॒ःप्रस्थि॑तस्यवी॒तंहर्य॑तंवृषणा जुषेथां॑ । सु॒शर्मा॑णा॒स्ववं॑सा॒हिभूतमथा॑धत्तंयज॑मानाय॒शंयोः ॥ योऽअ॒ग्नीषोमा॑ह॒विषा॑सप॒र्याद्दे॑व॒द्रीचा॒मनं॑सा॒योघृ॒तेन॑ । तस्यं॑व्र॒तंर॑क्षतंपा॒तमंहं॑सोवि॒शेजना॑य॒महि॒शर्मं॑यच्छतं ॥ अग्नींषोमा॒सवे॑दसा॒सहू॑तीवनतं॒गिरः॑ । संदे॑व॒त्राबं॑भूवथुः ॥ अग्नींषोमाव॒नेनं॑वा॒यो॒वां॑घृ॒तेन॒दाश॑ति । तस्मै॑दीदयतंबृ॒हत् ॥ अग्नींषोमावि॒माति॑नोयु॒वंह॒व्याजु॑जोषतं । आया॑त॒मुप॑ नः॒सचा॑ ॥ अग्नींषोमापिपृ॒तमर्व॑तोन॒ऽआप्या॑यंतामु॒स्रिया॑ह॒व्य॒सूद॑ः । अ॒स्मेबला॑निम॒घवं॑त्सुधत्तंकृणु॒तंनो॑ऽअध्व॒रंश्रु॒ष्टि॒मंतं॑ ॥ २९ ॥ (१।१५।१) इ॒मंस्तोम॒मर्ह॑ते॒जा॒तवे॑दसे॒रथ॑मिव॒संम॑हेमामनी॒षया॑ । भ॒द्राहि॑नः॒प्रम॑तिरस्य॒सं॒सद्यग्ने॑स॒ख्येमारि॑षामाव॒यंतव॑ ॥ यस्मै॒त्वमा॒यज॑से॒ससा॑धत्यन॒र्वाक्षे॑ति॒दध॑ते॒सुवीर्यं॑ । सतू॑ताव॒नैनं॑मश्नोत्यंह॒तिरग्ने॰ ॥ श॒केमं॑त्वा स॒मिधं॑सा॒धया॒धिय॒स्त्वेदे॒वाह॒विर॑द॒न्त्याहु॑तं । त्वमा॑दि॒त्याँआव॑ह॒तान्ह्यु१॒श्मस्यग्ने॰ ॥ भरा॑मे॒ध्मंकृ॒णवा॑माह॒वींषि॑तेचि॒तयं॑त॒ःपर्व॑णापर्वणाव॒यं । जीवातं॑वेप्रत॒रंसा॑धया॒धियोग्ने॰ ॥ वि॒शांगो॒पाऽअं॑स्यचरंतिज॒न्तवो॑द्वि॒पच्च॒यदु॒तचतु॑ष्पद॒क्तु॒भिः॑ । चि॒त्रःप्र॑के॒तऽउ॒षसो॑म॒हाँऽअ॒स्यग्ने॰ ॥ ३० ॥ त्वमं॑ध्व॒र्युरु॒तहोता॑सिपू॒र्व्यःप्र॑शा॒स्तापोता॑ज॒नुषा॑पु॒रोहि॑तः । वि

(१।१५।१) इमंस्तोममितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यआङ्गिरसःकुत्सोग्निःपूर्वोदेवाइत्यस्यादेवाअग्निश्चतन्नोमित्रइत्यंत्यार्धर्चस्यमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्यावोजगतीअंत्येत्रिष्टुभौ(यद्दैवत्यंवासूक्तमितिपक्षेऽग्निरेवदेवता) ।

श्वांविद्वाँऽआर्त्विज्याधीरपुष्यस्यग्ने० ॥ योविश्वतःसुप्रतीकःसदृङ्ङसिदूरेचित्संतळिदिवातिरोचसे । रात्र्याश्चिदंधो
ऽअतिदेवपश्यस्यग्ने० ॥ पूर्वोदेवाभवतुसुन्वतोरथोस्माकंशंसोऽअभ्यस्तुदूढ्यः । तदाजानीतोतपुष्यतावचोग्ने० ॥
वधैर्दुःशंसाँऽअपदूढ्योजहिदूरेवायेऽअंतिवाकेचिदत्रिणः । अथायज्ञायगृणतेसुगंकृध्यग्ने० ॥ यदयुक्थाऽअरुषारो
हितारथेवातजूतावृषभस्येवतेरवः । आदिन्वसिवनिनोधूमकेतुनाग्ने० ॥ ३१ ॥ अधस्वनादुतबिभ्युःपतत्रिणोद्रप्सा
यत्तेयवसादोव्यस्थिरन् ॥ सुगंतत्तेतावकेभ्योरथेभ्योग्ने० ॥ अयंमित्रस्यवरुणस्यधायसेवयातांमरुतांहेळोऽअद्भुतः ।
मृळासुनोभूत्वेषांमनःपुनरग्ने० ॥ देवोदेवानामसिमित्रोऽअद्भुतोवसुर्वसूनामसिचारुरध्वरे । शर्मन्त्स्यामतवसप्रथ
स्तमेग्ने०॥ तत्तेभद्रंयत्समिद्धःस्वेदमेसोमाहुतोजरसेमृळयत्तमः । दधासिरत्नंद्रविणंचदाशुषेग्ने०॥ यस्मैत्वंसुद्रविणोददा
शोनागास्त्वमदितेसर्वताता । यंभद्रेणशवसाचोदयासिप्रजावताराधसातेस्याम ॥ सत्वमग्नेसौभगत्वस्यविद्वानस्माक
मायुःप्रतिरेहदेव । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥३२॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः॥६॥

षष्ठाध्यायेवर्गाः ३२ सूक्तानि १४ ऋचः १६३ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ४१ मरुद्भ्यइदं. ३४ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ४ इंद्रापूषभ्यामिदं.
विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ४ अदित्याइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ९ सोमायेदं. २३ उषसइदं. १५ अश्विभ्यामिदं. ३ अग्नीषोमाभ्यामिदं. १२
अग्नयइदं. ७ देवाग्निभ्यइदं (देवेभ्योऽग्निभ्य.) अग्नयइदं. ७ अग्निमित्रावरुणादितिसिंधुपृथिवीद्युभ्यइदं. ॥ इतिप्रथमेषष्ठोध्यायः ॥

द्वेएकादशौषसायवाग्नेयेसप्रत्नथानवद्रविणोदसेपनोष्टौशुचयेगायत्रंवैश्वानरस्यतृचंवैश्वानरीयंजातवेदसएका
जातवेदस्यंमेतदादीन्येकभूयांसिसूक्तसहस्रमेतत्तुकश्यपार्षंसयोवृषैकोनावार्षागिराऋज्राश्वांबरीषसहदेवभय
मानसुराधसः प्रमंदिनएकादशकुत्सश्चतुस्त्रिष्टुबंतमाद्यागर्भस्राविण्युपनिषदिमांतेत्यात्रिष्टुप्सत्तेष्टौयोनिर्नवचंद्र
माएकोनाप्त्यस्त्रितोवावैश्वदेवंहिपांक्तमंत्यात्रिष्टुबष्टमीमहाबृहतीयवमध्यंद्रंमित्रंसप्तत्रिष्टुबंतंयज्ञस्तृचंयइंद्रा
ग्नीसप्तोनैंद्राग्नंतुविद्यष्टौततंनवार्भवंतुपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौतक्षन्पंचांत्यात्रिष्टुबीळेपंचाधिकाश्विनंमाद्यौपादौलिङ्गो
क्तदेवतावंत्येत्रिष्टुभौ ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओ३म् ॥ (१।१५।२) द्वेविरूपेचरतःस्वर्थेऽअन्यान्यावत्समुपधापयेते । हरिरन्यस्यांभवतिस्वधावान्छु
क्रोऽअन्यस्यांददृशेसुवर्चाः ॥ दशेमंत्वष्टुर्जनयंतगर्भमतंद्रासोयुवतयोविभृत्रं । तिग्मानीकंस्वयशसंजनेषुविरोचमानं
परिषींनयंति ॥ त्रीणिजानापरिभूषंत्यस्यसमुद्रऽएकंदिव्येकमप्सु । पूर्वामनुप्रदिशंपार्थिवानामृतून्प्रशासद्विदधावनु
ष्टु+ ॥ कऽइमंवोनिण्यमाचिकेतवत्सोमातृर्जनयतस्वधाभिः । बह्वीनांगर्भोऽअपसामुपस्थान्महान्कविर्निश्चरतिस्वधा
वान् ॥ आविष्ट्योवर्धतेचारुरासुजिह्मानामूर्ध्वःस्वयशाऽउपस्थे । उभेत्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमानात्प्रतीचीसिंहंप्रतिजोषयेते

(१।१५।२) द्वेविरूपेइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकुत्सउषोग्निस्त्रिष्टुप् । (इतआरभ्यजातवेदसइत्यतंशुद्धोग्निर्वा) ।

॥ १ ॥ उभेभद्रेजोषयेतेनमेनेगावोनवाश्राऽउपतस्थुरेवैः । सदक्षाणांदक्षपतिर्बभूवांजंतियंदक्षिणतोहविर्भिः ॥ उद्यं यमीतिसवितेवबाहूउभेसिचौयततेभीमऽऋंजन् । उच्छुक्रमत्कमजतेसिमस्मान्नवामातृभ्योवसनाजहाति ॥ त्वेषंरूपं कृणुतऽउत्तरंयत्संपृंचानःसदनेगोभिरद्भिः । कविर्बुध्नंपरिमर्मृज्यतेधीःसादेवतातासमितिर्बभूव ॥ उरुतेज्रयःपर्येति बुध्नंविरोचमानंमहिषस्यधाम । विश्वेभिरग्नेस्वयशोभिरिद्धोदब्धेभिःपायुभिःपाह्यस्मान्+ ॥ धन्वन्त्स्रोतःकृणुतेगा तुमूर्मिंशुक्रैरूर्मिभिरभिनक्षतिक्षां । विश्वासनानिजठरेषुधत्तेंतर्नवासुचरतिप्रसूषु ॥ एवानोऽअग्नेसमिधावृधानोरेव त्पावकश्रवसेविभाहि । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः+ ॥ २ ॥ (१।१५।३) सप्रत्नथा सहसाजायमानःसद्यःकाव्यानिबळधत्तविश्वा । आपश्चमित्रंधिषणाचसाधन्देवाऽअग्निंधारयन्द्रविणोदां ॥ सपूर्व यानिविदाकव्यतायोरिमाःप्रजाऽअजनयन्मनूनां । विवस्वताचक्षसाद्यामपश्चदेवा० ॥ तमीळतप्रथमंयज्ञसाधंविश ऽआरीराहुतमृंजसानं । ऊर्जःपुत्रंभरतंसृप्रदानुंदेवा० ॥ समातरिश्वापुरुवारपुष्टिर्विदद्गातुंतनयायस्वर्वित् । विशां गोपाजनितारोदस्योर्देवा० ॥ नक्तोषासावर्णमामेम्यानेधापयेतेशिशुमेकंसमीची । द्यावाक्षामारुक्मोऽअंतर्विभातिदे वा० ॥ ३ ॥ रायोबुध्नःसंगमनोवसूनांयज्ञस्यकेतुर्मन्मसाधनोवेः । अमृतत्वंरक्षमाणासऽएनंदेवा० ॥ नूचपुराचसदनं

(१।१५।३) सप्रत्नथेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोद्रविणोदाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

रयीणांजातस्यंचजायमानस्यचक्षां । सतश्चगोपांभवतश्चभूरेर्देवा० ॥ द्रविणोदाद्रविणसस्तुरस्यंद्रविणोदाःसनरस्य प्रयंसत् । द्रविणोदावीरवतीमिषंनोद्रविणोदारासतेदीर्घमायुः ॥ एवानोंऽअग्नेसमिधावृधानोरेवत्पावकश्रवसेविभा हि । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ४ ॥ (१।१५।४) अपनःशोशुंचदघमग्नेशुशु ग्ध्यारयिं । अपनःशोशुंचदघं+ ॥ सुक्षेत्रियासुगातुयावसूयाचंयजामहे । अपनः० ॥ प्रयद्धंदिष्ठऽएषांप्रास्माकासश्च सूरयः । अपनः० ॥ प्रयत्तेऽअग्नेसूरयोजायेमहिप्रतेवयं । अपनः० ॥ प्रयदग्नेःसहस्वतोविश्वतोयंतिभानवः । अप नः० ॥ त्वंहिविश्वतोमुखविश्वतःपरिभूरसि । अपनः० ॥ द्विषोनोविश्वतोमुखातिनावेवपारय । अपनः० ॥ सनः सिंधुमिवनावयातिपर्षास्वस्तये । अपनः० ॥ ५ ॥ (१।१५।५) वैश्वानरस्यंसुमतौस्यामराजाहिकंभुवनानामभि श्रीः । इतोजातोविश्वमिदंविचष्टेवैश्वानरोयततेसूर्येण ॥ पृष्टोदिविपृष्टोऽअग्निःपृथिव्यांपृष्टोविश्वाऽओषधीराविवे श । वैश्वानरःसहसापृष्टोऽअग्निःसनोदिवासरिषःपातुनक्तं ॥ वैश्वानरतवतत्सत्यमस्त्वस्मान्रायोमघवानःसचंतां । तन्नोमित्रो० ॥ ६ ॥ (१।१५।६) जातवेदसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः । सनःपर्षदतिदुर्गाणिविश्वा

(१।१५।४) अपनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सःशुचिरग्निर्गायत्री । (१।१५।५) वैश्वानरस्येतितृचस्यसूक्तस्यकुत्सोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।१५।६) जातवेदसइत्येकर्चस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपोजातवेदाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

नावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ ७ ॥ (१।१५।७) सयोवृषावृष्ण्येभिःसमोकामहोदिवःपृथिव्याश्चसम्राट् । सतीनसत्वाहव्योभरेषुमरुत्वान्नोभवत्विंद्रऽऊती+ ॥ यस्यानाप्तःसूर्यस्येवयामोभरेभरेवृत्रहाशुष्मोऽअस्ति । वृषन्तमःसखिभिःस्वेभिरेवैर्मरु० ॥ दिवोनयस्यरेतसोदुघानाःपंथासोयंतिशवसापरीताः । तरद्द्वेषाःसासहिःपौंस्येभिर्मरु० ॥ सोऽअंगिरोभिरंगिरस्तमोभूद्वृषावृषभिःसखिभिःसखासन् । ऋग्मिभिर्ऋग्मीगातुभिर्ज्येष्ठोमरु० ॥ ससूनुभिर्नरुद्रेभिर्ऋभ्वांनृषाह्येसासह्वाँऽअमित्रान् । सनीळेभिःश्रवस्यानितूर्वन्मरु० ॥ ८ ॥ समन्युमीःसमदनस्यकर्तास्माकेभिर्नृभिःसूर्यसनत् । अस्मिन्नहन्त्सत्पतिःपुरुहूतोमरु० ॥ तमूतयोरणयञ्छूरसातौतंक्षेमस्यक्षितयःकृण्वतत्रां । सविश्वस्यकरुणस्येशऽएकोमरु० ॥ तमप्संतशवसऽउत्सवेषुनरोनरमवसेतंधनाय । सोऽअंधेचित्तमसिज्योतिर्विदन्मरु० ॥ ससव्येनयमतिव्राधतश्चित्सदक्षिणेसंगृभीताकृतानि । सकीरिणाचित्सनिताधनानिमरु० ॥ सग्रामेभिःसनितासरथेभिर्विदेविश्वाभिःकृष्टिभिर्न्वद्य । सपौंस्येभिरभिभूरशस्तीर्मरु० ॥ ९ ॥ सजामिभिर्यत्समजातिमीळ्हेजामिभिर्वापुरुहूतऽएवैः । अपांतोकस्यतनयस्यजेषेमरु० ॥ सवज्रभृद्दस्युहाभीमऽउग्रःसहस्रचेताःशतनीथऽऋभ्वा । चम्रीषोनशवसापांचजन

(१।१५।७) सयोवृषेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवार्षागिराऋज्राश्वांबरीषसहदेवभयमानसुराधसइंद्रस्त्रिष्टुप् । (इतआरभ्यमरुत्वानिंद्र इतिकश्चित् । तन्न । सर्वानुक्रमादिभिरनादृतत्वात्) ।

न्योमरु० ॥ तस्यवज्रः क्रंदतिस्मत्स्वर्षादिवोनत्वेषोरवथः शिमीवान् । तंसचंतेसनयस्तंधनानिमरु० ॥ यस्याजस्रंशवं
सामानमुक्थंपरिभुजद्रोदसीविश्वतःसीं । सपारिषत्क्रतुभिर्मंदसानोमरु० ॥ नयस्यदेवादेवतानमर्ताऽआपश्चनशवं
सोऽअंतमापुः । सप्ररिक्वात्वक्षसाक्ष्मोदिवश्चमरु० ॥ १० ॥ रोहिच्छ्यावासुमदंशुर्ललामीर्द्युक्षारायऽऋज्राश्वस्य । वृ
षण्वंतंबिभ्रतीधूर्षुरथंमंद्राचिकेतनाहुषीषुविक्षु+ ॥ एतत्त्यत्तऽइंद्रवृष्णऽउक्थंवार्षागिराऽअभिगृणंतिराधः । ऋज्रा
श्वः प्रष्टिभिरंबरीषः सहदेवोभयमानः सुराधाः ॥ दस्यूञ्छिम्यूँश्चपुरुहूतऽएवैर्हत्वापृथिव्यांशर्वानिबर्हीत् । सनत्क्षेत्रं
सखिभिः श्वित्न्येभिःसनत्सूर्यंसनदपःसुवज्रः ॥ विश्वाहेंद्रोअधिवक्तानोऽअस्त्वपरिह्वृताःसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो०
॥ ११ ॥ (१।१५।८) प्रमंदिनेपितुमदर्चतावचोयःकृष्णगर्भानिरहन्नृजिश्वना । अवस्यवोवृषणंवज्रदक्षिणंमरुत्वंतं
सख्यायहवामहे ॥ योव्यंसंजाहृषाणेनमन्युनायःशंबरंयोऽअहन्पिप्रुमव्रतं । इंद्रोयःशुष्णमशुषंन्यावृणङ्मरु० ॥
यस्यद्यावापृथिवीपौंस्यंमहद्यस्यव्रतेवरुणोयस्यसूर्यः । यस्येंद्रस्यसिंधवःसश्चतिव्रतंमरु० ॥ योऽअश्वानांयोगवांगोपति
र्वशीयऽआरितःकर्मणिकर्मणिस्थिरः । वीळोश्चिदिंद्रोयोऽअसुन्वतोवधोमरु० ॥ योविश्वस्यजगतःप्राणतस्पतिर्योब्रह्म
णेप्रथमोगाऽअविंदत् । इंद्रोयोदस्यूँरधराँऽअवातिरन्मरु० ॥ यःशूरेभिर्हव्योयश्चभीरुभिर्योधावद्भिर्हूयतेयश्चजिग्यु

(१।१५।८) प्रमंदिनइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकुत्सइंद्रोजगतीअंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः । (आद्यागर्भस्राविणीतिगुणः) ।

भिः । इंद्रंयंविश्वाभुवनाभिसंदधुर्मरु० ॥ १२ ॥ रुद्राणामेतिप्रदिशाविचक्षणोरुद्रेभिर्योषातनुतेपृथुज्रयः । इंद्रंम
नीषाऽअभ्यर्चतिश्रुतंमरु० ॥ यद्वामरुत्वःपरमेसधस्थेयद्वावमेवृजनेमादयासे । अतऽआयाह्यध्वरंनोऽअच्छात्वाया
हविश्चकृमासत्यराधः ॥ त्वायेंद्रसोमंसुषुमासुदक्षत्वायाहविश्चकृमाब्रह्मवाहः । अधानियुत्वःसगणोमरुद्भिरस्मिन्य
ज्ञेबर्हिषिमादयस्व ॥ मादयस्वहरिभिर्येतऽइंद्रविष्यस्वशिप्रेविसृजस्वधेने । आत्वासुशिप्रहरयोवहंतूशन्हव्यानिप्रति
नोजुषस्व ॥ मरुत्स्तोत्रस्यवृजनस्यगोपावयमिंद्रेणसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो० ॥ १३ ॥ (१।१५।९) इमांतेधियंप्र
भरेमहोमहीमस्यस्तोत्रेधिषणायत्तऽआनजे । तमुत्सवेचप्रसवेचसासहिमिंद्रंदेवासःशवसामदन्ननु ॥ अस्यश्रवोनद्यः
सप्तबिभ्रतिद्यावाक्षामापृथिवीदर्शतंवपुः । अस्मेसूर्याचंद्रमसाभिचक्षेश्रद्धेकमिंद्रचरतोवितर्तुरं+ ॥ तंस्मारथंमघव
न्प्रावसातयेजैत्रंयंतेऽअनुमदामसंगमे । आजानइंद्रमनसापुरुष्टुतत्वायद्भ्योमघवन्छर्मयच्छनः ॥ वयंजयेमत्वयायु
जावृतमस्माकमंशमुदवाभरेभरे । अस्मभ्यमिंद्रवरिवःसुगंकृधिप्रशत्रूणांमघवन्वृष्ण्यारुज ॥ नानाहित्वाहवमानाज
नाऽइमेधनानांधर्तरवसाविपन्यवः । अस्माकंस्मारथमातिष्ठसातयेजैत्रंहींद्रनिभृतंमनस्तव ॥ १४ ॥ गोजिताबाहूऽ
अमितक्रतुःसिमःकर्मन्कर्मन्छतमूतिःखजंकरः । अकल्पऽइंद्रःप्रतिमानमोजसाथाजनाविह्वयंतेसिषासवः ॥ उत्तेश

(१।१५।९) इमांतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

तान्मघवन्नुच्चभूयस ऽउत्सहस्राद्रिरिचेकृष्टिषुश्रवः । अमात्रंत्वाधिषणातितित्विषेमह्यधावृत्राणिजिघ्नसेपुरंदर ॥ त्रिविष्टिधातुप्रतिमानमोजसस्तिस्रोभूमीर्नृपतेत्रीणिरोचना । अतीदंविश्वंभुवनंववक्षिथाशत्रुरिंद्रजनुषासनादसि ॥ त्वांदेवेषुप्रथमंहवामहेत्वंबभूथपृतनासुसासहिः । सेमंनःकारुमुपमन्युमुद्भिदमिंद्रःकृणोतुप्रसवेरथंपुरः+ ॥ त्वंजिगेथनधनारुरोधिथार्भेष्वाजामघवन्महत्सुच । त्वामुग्रमवसेसंशिशीमस्यथानऽइंद्रहवनेषुचोदय ॥ विश्वाहेंद्रोऽअधिवक्तानोऽअस्त्वपरिह्वृताःसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो० ॥१५॥ (१।१५।१०) तत्तऽइंद्रियंपरमंपराचैरधारयंतकवयःपुरेदं । क्षमेदमन्यद्दिव्य१न्यदस्यसमीपृच्यतेसमनेवकेतुः+ ॥ सधारयत्पृथिवींपप्रथच्चवज्रेणहत्वानिरपःससर्ज । अहन्नहिमभिनद्रौहिणंव्यहन्व्यंसंमघवाशचीभिः ॥ सजातूभर्माश्रद्दधानऽओजःपुरोविभिंदन्नचरद्विदासीः । विद्वान्वज्रिन्दस्यवेहेतिमस्यार्यंसहोवर्धयाद्युम्नमिंद्र ॥ तदूचुषेमानुषेमायुगानिकीर्तेन्यंमघवानामबिभ्रत् । उपप्रयन्दस्युहत्यायवज्रीयद्धसूनुःश्रवसेनामदधे+॥ तदस्येदंपश्यताभूरिपुष्टंश्रदिंद्रस्यधत्तनवीर्याय । सगाऽअविंदत्सोऽअविंददश्वान्त्सऽओषधीःसोऽअपःसवनानि ॥ १६ ॥ भूरिकर्मणेवृषभायवृष्णेसत्यशुष्मायसुनवामसोमं । यऽआदृत्यापरिपंथीवशूरोयज्वनोविभजन्नेतिवेदः ॥ तदिंद्रप्रेववीर्यंचकर्थयत्ससंतंवज्रेणाबोधयोहिं । अनुत्वापत्नीर्हृषितंवयश्चविश्वेदेवासोऽ

(१।१५।१०) तत्तइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

अमदन्ननुत्वा ॥ शुष्णंपिप्रुंकुयवंवृत्रमिंद्रयदावधीर्विपुरःशंबरस्य । तन्नोमित्रो० ॥ १७ ॥ (१।१५।११) योनिष्ट
ऽइंद्रनिषदेऽअकारितमानिषीदस्वानोनार्वा । विमुच्यावयोवसायाश्वान्दोषावस्तोर्वहीयसःप्रपित्वे+ ॥ ओत्येनरऽइं
द्रमूतयेगुर्नूचित्तान्त्सद्योऽअध्वनोजगम्यात् । देवासोमन्युंदासस्यश्चम्नन्तेनऽआवक्षन्त्सुवितायवर्णं ॥ अवत्मनाभर
तेकेतवेदाऽअवत्मनाभरतेफेनमुदन् । क्षीरेणस्नातःकुयवस्ययोषेहतेतेस्यातांप्रवणेशिफायाः ॥ युयोपनाभिरुपरस्या
योःप्रपूर्वाभिस्तिरतेराष्टिशूरः । अंजसीकुलिशीवीरपत्नीपयोहिन्वानाऽउदभिर्भरंते ॥ प्रतियत्स्यानीथादर्शिदस्योरो
कोनाच्छासदनंजानतीगात् । अधस्मानोमघवन्चर्कृतादिन्मानोमघेवनिष्षपीपरादाः ॥ १८ ॥ सत्वंनऽइंद्रसूर्येसोऽ
अप्स्वनागास्त्वऽआभजजीवशंसे । मांतरांभुजमारीरिषोनःश्रद्धितंतेमहतऽइंद्रियाय ॥ अधामन्येश्रत्तेऽअस्माऽअ
धायिवृषाचोदस्वमहतेधनाय । मानोऽअकृतेपुरुहूतयोनाविंद्रक्षुध्यद्भ्योवयऽआसुतिंदाः ॥ मानोवधीरिंद्रमापरादा
मानःप्रियाभोजनानिप्रमोषीः । आंडामानोमघवन्छक्रनिर्भेन्मानःपात्राभेत्सहजानुषाणि ॥ अर्वाङेहिसोमकामंत्वा
हुरयंसुतस्तस्यपिबामदाय । उरुव्यचाजठरऽआवृषस्वपितेवनःशृणुहिहूयमानः ॥ १९ ॥ (१।१५।१२) चंद्रमाऽ

(१।१५।११) योनिष्टइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।१५।१२) चंद्रमाइत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यआप्त्यस्त्रितोविश्वेदेवाः
पंक्तिःअंत्यात्रिष्टुप्अष्टमीमहाबृहतीयवमध्या । (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेतुआद्यायाविश्वेदेवाःद्वितीयायारोदसीतृतीयायाविश्वेदेवाःचतुर्थ्या

अप्स्वं१ तरासुपर्णोधावतेदिवि । नवोहिरण्यनेमयःपदंविंदंतिविद्युतोवित्तंमेऽअस्यरोदसी ॥ अर्थमिद्वाऽउंऽअर्थिन ऽआजायायुंवतेपतिं । तुंजातेवृष्ण्यंपयःपरिदायरसंदुहेवित्तं० ॥ मोषुदेवाऽअदःस्वं१रवपादिदिवस्परि । मासोम्य स्यशंभुवःशूनेभूमकदाचनवित्तं०॥ यज्ञंपृच्छाम्यवमंसतद्दूतोविवोचति । कंऽऋतंपूर्व्यंगतंकस्तद्विभर्तिनूतनोवित्तं०॥ अमीयेदेवाःस्थनत्रिष्वारोचनेदिवः । कद्वंऽऋतंकदनृतंकप्रत्नावऽआहुतिर्वित्तं० ॥ २० ॥ कद्वंऽऋतस्यधर्णसिकद्व रुणस्यचक्षणं । कदर्यम्णोमहस्पथातिक्रामेमदूढ्योवित्तं० ॥ अहंसोऽअस्मियःपुरासुतेवदामिकानिचित् । तंमाव्यं त्याध्यो३ वृकोनतृष्णजंमृगंवित्तं० ॥ संमातपंत्यभितःसपत्नीरिवपर्शवः । मूषोनशिश्नाव्यदंतिमाध्यःस्तोतारंतेशतक्र तोवित्तं० ॥ अमीयेसप्तरश्मयस्तत्रामेनाभिरातता । त्रितस्तद्वेदाप्त्यःसजामित्वायरेभतिवित्तं० ॥ अमीयेपंचोक्षणो मध्येतस्थुर्महोदिवः । देवत्रानुप्रवाच्यंसध्रीचीनानिवावृतुर्वित्तं० ॥ २१ ॥ सुपर्णाऽएतऽआसतेमध्यऽआरोधनेदि वः । तेसेधंतिपथोवृकंतरंतंयह्वतीरपोवित्तं० ॥ नव्यंतदुक्थ्यंहितंदेवासःसुप्रवाचनं । ऋतमर्षंतिसिंधवःसत्यंतातान सूर्योवित्तं० ॥ अग्नेतवत्यदुक्थ्यंदेवेष्वस्त्याप्यं । सनःसत्तोमनुष्वदादेवान्यक्षिविदुष्टरोवित्तं० ॥ सत्तोहोतामनुष्वदा

अग्निरोदस्यःततस्तिसृणांविश्वेदेवाःअष्टम्याइंद्ररोदस्यःनवम्याःसूर्यरश्मिरोदस्यःदशम्याविश्वेदेवाःएकादश्याःसूर्यरश्मिरोदस्यःद्वादश्यावि श्वेदेवाःततोद्वयोरग्निरोदसीततएकस्यावरुणरोदस्यःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःततएकस्यारोदसीअंत्यायाविश्वेदेवाः । उत्तरसूक्तद्वयेविश्वेदेवाएव) ।

देवाँऽअच्छांविदुष्टरः । अग्निर्हव्यासुंषूदतिदेवोदेवेषुमेधिरोवित्तं० ॥ ब्रह्मांकृणोतिवरुणोगातुविदंतमींमहे ॥ व्यूर्णोतिहृदामतिंनव्योंजायतामृतंवित्तं० ॥ २२ ॥ असौयःपंथाऽआदित्योदिविप्रवाच्यंकृतः । नसदेवाऽअतिक्रमेतंमर्तासोनपश्यथवित्तं० ॥ त्रितःकूपेवहितोदेवान्हवतऽऊतये । तच्छुश्रावबृहस्पतिःकृण्वन्नंहूरणादुरुवित्तं० ॥ अरुणोमासकृद्वृकःपथायंतंददर्शहि । उज्जिहीतेनिचाय्यातष्टेवपृष्ठ्यामयीवित्तं० ॥ एनांगूषेणवयमिंद्रवंतोभिष्यामवृजनेसर्ववीराः । तन्नोमित्रो० ॥ २३ ॥ (१।१६।१) इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतयेमारुतंशर्धोऽअदितिंहवामहे । रथंनदुर्गाद्वसवःसुदानवोविश्वस्मान्नोऽअंहसोनिष्पिपर्तन ॥ तऽआदित्याऽआगंतासर्वतातयेभूतदेवावृत्रतूर्येषुशंभुवः । रथंन० । अवंतुनःपितरःसुप्रवाचनाऽउतदेवीदेवपुत्रेऽऋतावृधा । रथंन० ॥ नराशंसंवाजिनंवाजयन्निहक्षयद्वीरंपूषणंसुम्नैरीमहे । रथंन० ॥ बृहस्पतेसदमिन्नःसुगंकृधिशंयोर्यत्तेमनुर्हितंतदीमहे । रथंन० ॥ इंद्रंकुत्सोवृत्रहणंशचीपतिंकाटेनिबाह्ळऽऋषिरह्वदूतये । रथंन० ॥ देवैर्नोदेव्यदितिर्निपातुदेवस्त्रातात्रायतामप्रयुच्छन् । तन्नोमित्रो० ॥ २४ ॥ (१।१६।२) यज्ञोदेवानांप्रत्येतिसुम्नमादित्यासोभवतामृळयंतः । आवोर्वाचीसुमतिर्ववृत्यादंहोश्चिद्यावरिवोवित्त

(१।१६।१) इंद्रंमित्रमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोविश्वेदेवाजगतीअंत्यात्रिष्टुप् । (१।१६।२) यज्ञोदेवानामितितृचस्यसूक्तस्यकुत्सोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

रासत् ॥ उपनोदेवाऽअवसागमंत्वंगिरसांसामभिःस्तूयमानाः । इंद्रंऽइंद्रियैर्मरुतोमरुद्भिरादित्यैर्नोऽअदितिःशर्मयं सत् ॥ तन्नऽइंद्रस्तद्वरुणस्तदग्निस्तदर्यमातत्सवितानोधात् । तन्नोमित्रो० ॥ २५ ॥ (१।१६।३) यऽइंद्राग्नी चित्रतमोरथोवामभिविश्वानिभुवनानिचष्टे । तेनायातंसरथंतस्थिवांसाथासोमस्यपिबतंसुतस्य ॥ यावदिदंभुवनंवि श्वमस्त्युरुव्यचावरिमतागभीरं । तावाँऽअयंपातवेसोमोऽअस्त्वरमिंद्राग्नीमनसेयुवभ्यां ॥ चक्राथेहिसध्र्य१ङ्नामं भद्रंसध्रीचीनावृत्रहणाऽउतस्थः । ताविंद्राग्नीसध्र्यंचानिषद्यावृष्णःसोमस्यवृषणावृषेथां ॥ समिद्धेष्वग्निष्वानजाना यतस्रुचाबर्हिरुतिस्तिराणा । तीव्रैःसोमैःपरिषिक्तेभिरर्वागेंद्राग्नीसौमनसाययातं ॥ यानींद्राग्नीचक्रथुर्वीर्याणियानि रूपाण्युतवृष्ण्यानि । यावांप्रत्नानिसख्याशिवानितेभिःसोमस्यपिबतंसुतस्य ॥ २६ ॥ यदब्रवंप्रथमंवांवृणानो३ऽयंसो मोऽअसुरैर्नोविहव्यः । तांसत्यांश्रद्धामभ्याहियातमथासोमस्यपिबतंसुतस्य ॥ यदिंद्राग्नीमदथःस्वेदुरोणेयद्ब्रह्मणिरा जनिवायजत्रा । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीयदुषुतुर्वशेषुयद्द्रुह्युष्वनुषुपूरुषुस्थः । अतःपरिवृषणा वाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीऽअवमस्यांपृथिव्यांमध्यमस्यांपरमस्यामुतस्थः । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीपरमस्यांपृथिव्यांमध्यमस्यामवमस्यामुतस्थः । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीदिविष्ठोयत्पृथि

(१।१६।३) यइंद्राग्नीइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्राग्नीत्रिष्टुप् ।

व्यांयत्पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीऽउदितासूर्यस्यमध्येदिवःस्वधयामादयेथे । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ एवेंद्राग्नीपपिवांसासुतस्यविश्वास्मभ्यंसंजयतंधनानि । तन्नोमित्रो० ॥ २७ ॥ (१।१६।४) विह्यख्यंमनसावस्यऽइच्छन्निंद्राग्नीज्ञासऽउतवासजातान् । नान्यायुवत्प्रमतिरस्तिमह्यंसवांधियंवाजयंतीमतक्षं ॥ अश्रवंहिभूरिदावत्तरावांविजामातुरुतवाघास्यालात् । अथासोमस्यप्रयतीयुवभ्यामिंद्राग्नीस्तोमंजनयामिनव्यं ॥ माच्छेद्मरश्मीँरितिनाधमानाःपितृणांशक्तीरनुयच्छमानाः । इंद्राग्निभ्यांकंवृषणोमदंतिताह्यद्रीधिषणायाऽउपस्थे ॥ युवाभ्यांदेवीधिषणामदायेंद्राग्नीसोममुशतीसुनोति । तावश्विनाभद्रहस्तासुपाणीऽआधावतंमधुनापृङ्क्तमप्सु+ ॥ युवामिंद्राग्नीवसुनोविभागेतवस्तमाशुश्रववृत्रहत्ये । तावासद्याबर्हिषियज्ञेऽअस्मिन्प्रचर्षणीमादयेथांसुतस्य ॥ २८ ॥ प्रचर्षणिभ्यःपृतनाहवेषुप्रपृथिव्यारिरिचाथेदिवश्च । प्रसिंधुभ्यःप्रगिरिभ्योमहित्वाप्रेंद्राग्नीविश्वाभुवनात्यन्या+ ॥ आभरतंशिक्षतंवज्रबाहूअस्माँऽइंद्राग्नीअवतंशचीभिः । इमेनुतेरश्मयःसूर्यस्ययेभिःसपित्वंपितरोनऽआसन् ॥ पुरंदराशिक्षतंवज्रहस्तास्माँऽइंद्राग्नीऽअवतंभरेषु । तन्नोमित्रो० ॥ २९ ॥ (१।१६।५) ततंमेऽअपस्तदुतायतेपुनःस्वादिष्ठाधीतिरुचथायशस्यते । अयंसमुद्रऽइहविश्वदेव्यःस्वाहाकृतस्यसमुतृप्णुतऽऋभवः ॥ आभोगयं

(१।१६।४)विह्यख्यमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्राग्नीत्रिष्टुप् । (१।१६।५)ततंमइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सऋभवोजगतीपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

प्रयदिच्छंतऽएतनापाकाःप्रांचोममकेचिदापयः । सौधन्वनासश्चरितस्यभूमनागच्छतसवितुर्दाशुषोगृहं+ ॥ तत्सवि
तावोमृतत्वमासुवदगोह्यंयच्छ्रवयंतऽएतन । त्यंचिच्चमसमसुरस्यभक्षणमेकंसंतमकृणुताचतुर्वयं ॥ विष्ट्वीशमीतरणि
त्वेनवाघतोमर्तासःसंतोऽअमृतत्वमानशुः । सौधन्वनाऽऋभवःसूरचक्षसःसंवत्सरेसमपृच्यंतधीतिभिः ॥ क्षेत्रमिव
विममुस्तेजनेनँऽएकंपात्रमृभवोजेहमानं । उपस्तुताऽउपमंनाधमानाऽअमर्त्येषुश्रवऽइच्छमानाः ॥ ३० ॥ आमनी
षामंतरिक्षस्यनृभ्यःस्रुचेवघृतंजुहवामविद्मना । तरणित्वायेपितुरस्यसश्चिरऽऋभवोवाजमरुहंदिवोरजः ॥ ऋभुर्नऽइंद्रः
शवसानवीयानृभुर्वाजेभिर्वसुभिर्वसुर्ददिः । युष्माकंदेवाऽअवसाहनिप्रियेऽ३भितिष्ठेमपृत्सुतीरसुन्वतां ॥ निश्चर्मणऽऋभ
वोगामपिंशतसंवत्सेनासृजतामातरंपुनः । सौधन्वनासःस्वपस्ययानरोजिव्रीयुवानापितराकृणोतन ॥ वाजेभिर्नोवा
जसातावविड्ढ्यृभुमाँऽइंद्रचित्रमादर्षिराधः । तन्नोमित्रो० ॥ ३१ ॥ (१।१६।६) तक्षन्रथंसुवृतंविद्मनापसस्तक्ष
न्हरीइंद्रवाहावृषण्वसू । तक्षन्पितृभ्यामृभवोयुवद्वयस्तक्षन्वत्सायमातरंसचाभुवं ॥ आनोयज्ञायतक्षतऽऋभुमद्वयः
क्रत्वेदक्षायसुप्रजावतीमिषं । यथाक्षयामसर्ववीरयाविशातन्नःशर्धायधासथास्विंद्रियं+ ॥ आतक्षतसातिमस्मभ्यमृ
भवःसातिंरथायसातिमर्वतेनरः । सातिंनोजैत्रींसंमहेतविश्वहाजामिमजामिंपृतनासुसक्षणिं ॥ ऋभुक्षणमिंद्रमाहुवऽ

(१।१६।६) तक्षन्रथमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकुत्सऋभवोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

ऊतयंऽऋभून्वाजान्मरुतःसोमपीतये । उभामित्रावरुणानूनमश्विनातेनोहिन्वंतुसातयेंधियेजिषे+ ॥ ऋभुर्भरायसं शिशातुसातिंसमर्यजिद्वाजोऽअस्माँऽअविष्टु । तन्नोमित्रो० ॥ ३२ ॥ (१।१६।७) ईळेद्यावापृथिवीपूर्वचित्तयेग्निंघ र्मंसुरुचंयामंन्निष्टये । याभिर्भरेकारमंशायजिन्वथस्ताभिरूषुऽऊतिभिरश्विनागतं ॥ युवोर्दानायसुभराऽअसश्चतो रथमातस्थुर्वचसंनमंतवे । याभिर्धियोवथःकर्मन्निष्टयेताभि० ॥ युवंतासांदिव्यस्यप्रशासनेविशांक्षयथोऽअमृतस्यम ज्मनां । याभिर्धेनुमस्वं१पिन्वथोनराताभि० ॥ याभिःपरिज्मातनयस्यमज्मनाद्विमातातूर्षुतरणिर्विभूषति । याभि स्त्रिमंतुरभवद्विचक्षणस्ताभि० ॥ याभीरेभंनिवृतंसितमद्भ्यऽउद्वंदनमैरयतंस्वर्दृशे । याभिःकण्वंप्रसिषासंतमावतंता भि० ॥ ३३ ॥ याभिरंतकंजसमानमारणेभुज्युंयाभिरव्यथिभिर्जिजिन्वथुः । याभिःकर्कंधुंवय्यंचजिन्वथस्ताभि० ॥ याभिःशुचंतिंधनसांसुषंसदंतप्तंघर्ममोम्यावंतमत्रये । याभिःपृश्निगुंपुरुकुत्समावतंताभि० ॥ याभिःशचीभिर्वृषणाप रावृजंप्रांधंश्रोणंचक्षसऽएतवेकृथः । याभिर्वर्तिकांग्रसितामम़ुंचतंताभि० ॥ याभिःसिंधुंमधुमंतमसश्चतंवसिष्ठंयाभि रजरावजिन्वतं । याभिःकुत्संश्रुतर्यंनर्यमावतंताभि० ॥ याभिर्विश्पलांधनसामथर्व्यंसहस्रमीह्ळऽआजावजिन्वतं । याभिर्वशमश्व्यंप्रेणिमावतंताभि० ॥ ३४ ॥ याभिःसुदानूऽऔशिजायवणिजेदीर्घश्रवसेमधुकोशोऽअक्षरत् । कक्षी

(१।१६।७) ईळेद्यावापृथिवीइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकुत्सःआद्यायाद्यावापृथिव्यग्न्यश्विनःशिष्टानामश्विनौजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

वंतंस्तोतारंयाभिरावंतंताभिं० ॥ याभीरसांक्षोदसोद्नः पिपिन्वथुरनश्वंयाभीरथमावतंजिषे । याभिस्त्रिशोकऽउस्त्रियाऽउदाजतंताभिं० ॥ याभिःसूर्यंपरियाथःपरावतिमंधातारंक्षैत्रपत्येष्वावतं । याभिर्विप्रंप्रभरद्वाजमावतंताभिं० ॥ याभिर्महामतिथिग्वंकशोजुवंदिवोदासंशंबरहत्यऽआवतं । याभिःपूर्भिद्येत्रसदस्युमावतंताभिं० ॥ याभिर्वम्रंविपिपानमुपस्तुतंकलिंयाभिर्वित्तजांनिंदुवस्यथः । याभिर्व्यश्वमुतपृथिमावतंताभिं० ॥ ३५ ॥ याभिर्नराशयवेयाभिरत्र्येयाभिःपुरामनवेगातुमीषथुः । याभिःशारीराजतंस्यूमरश्मयेताभिं० ॥ याभिःपठर्वाजठरस्यमज्मनाग्निर्नादीदेच्चितऽइद्धोऽअज्मन्ना । याभिःशर्यातमवथोमहाधनेताभिं० ॥ याभिरंगिरोमनसानिरण्यथोग्रंगच्छथोविवरेगोऽअर्णसः । याभिर्मनुंशूरमिषासमावतंताभिं० ॥ याभिःपत्नीर्विमदायन्यूहथुराघवायाभिररुणीरशिक्षतं । याभिःसुदासऽऊहथुःसुदेव्यं१ताभिं० ॥ याभिःशंतातीभवथोददाशुषेभुज्युंयाभिरवथोयाभिरध्रिगुं । ओम्यावतींसुभरामृतस्तुभंताभिं० ॥ ३६ ॥ याभिःकृशानुमसनेदुवस्यथोजवेयाभिर्यूनोऽअर्वंतमावतं । मधुप्रियंभरथोयत्सरड्भ्यस्ताभिं० ॥ याभिर्नरंगोषुयुधंनृषाह्येक्षेत्रस्यसातातनयस्यजिन्वथः । याभीरथाँऽअवथोयाभिरर्वतस्ताभिं० ॥ याभिःकुत्समार्जुनेयंशतक्रतूप्रतुर्वीतिंप्रचदभीतिमावतं । याभिर्ध्वसंतिंपुरुषंतिमावतंताभिं० ॥ अप्नस्वतीमश्विनावाचमस्मेकृतंनोदस्रावृ

षणामनीषां । अद्यूत्येवसेनिर्ह्वयेवांवृधेचनोभवतंवाजसातौ ॥ द्युभिरक्तुभिःपरिपातमस्मानरिष्टेभिरश्विनासौभगेभिः । तन्नोमित्रो० ॥ ३७ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तमाध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि १८ ऋचः १७९ ॥ त्यागः ॥ उषसेग्नयइदं. ११ द्रविणोदसेग्नयइदं. ९ अग्नयेशुचयइदं. ८ अग्नयेवैश्वानरायेदं. ३ जातवेदसेग्नयइदं. इंद्रायेदं. ५८ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. रोदसीभ्यामिदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. अग्निरोदसीभ्यइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ३ इंद्ररोदसीभ्यइदं. सूर्यरश्मिरोदसीभ्यइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. सूर्यरश्मिरोदसीभ्यइदं. विश्वोभ्योदेवेभ्यइदं. अग्निरोदसीभ्यइदं. २ वरुणरोदसीभ्यइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. २ रोदसीभ्यामिदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ११ इंद्राग्निभ्यामिदं. २१ ऋभुभ्यइदं. १४ द्यावापृथिव्यग्न्यश्विभ्यइदं. अश्विभ्यामिदं. २४ ॥ इतिप्रथमेसप्तमोऽध्यायः ॥

इदंविंशतिरुषस्यंद्वितीयोर्धर्चोरात्रेश्चैमाएकादशरौद्रंद्वित्रिष्टुबंतंचित्रंषट्सौर्यंनासत्याभ्यांपंचाधिकांकक्षीवान्दैर्घतमसंउशिक्प्रसूतआश्विनंवैमध्वआवामेकादशावांरथंदशजागतंकाराधद्वादशांत्याादुःस्वप्ननाशिन्याद्यागायत्रींद्वितीयाककुप्तृतीयाचतुर्थ्यौकाविराण्नष्टरूप्यौपंचमीतनुशिरांषष्ठ्यक्षरैरुष्णिग्विष्टारबृहतींकृतिर्विराट्तिस्रोगायत्र्यःकंदित्थापंचोनावैश्वदेवंवा ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् (१।१६।८) इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरागाच्चित्रःप्रकेतोऽअजनिष्टविभ्वा । यथाप्रसूतासवितुःसवायँ

(१।१६।८) इदंश्रेष्ठमितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकुत्सउषाद्वितीयायाअर्धर्चोरात्रिस्त्रिष्टुप् ।

ऽएवारात्र्युषसेयोनिमारैक् ॥ रुशंद्वत्सारुशंतीश्वेत्यागादारैगुकृष्णासदंनान्यस्याः । समानबंधूऽअमृतेऽअनूचीद्या
वावर्णंचरतऽआमिनाने ॥ समानोऽअध्वास्वस्त्रोरनंतस्तमन्यान्याचरतोदेवशिष्टे । नमेथेतेनतस्थतुःसुमेकेनक्तोषा
सासमनसाविरूपे ॥ भास्वतीनेत्रीसूनृतानामचेतिचित्राविदुरोनऽआवः । प्रार्प्याजगद्व्युनोरायोऽअख्यदुषाऽअजी
गर्भुवनानिविश्वा ॥ जिह्मश्ये३चरितवेमघोन्याभोगयंऽइष्टयेरायऽउत्वं । दभ्रंपश्यंद्भ्यऽउर्वियाविचक्षऽउषा० ॥
॥ १ ॥ क्षत्रायत्वंश्रवसेत्वंमहीयाऽइष्टयेत्वमर्थमिवत्वमित्यै । विसदृशाजीविताभिप्रचक्षऽउषा० ॥ एषादिवोदुहि
ताप्रत्यदर्शिव्युच्छंतीयुवतिःशुक्रवासाः । विश्वस्येशानापार्थिवस्यवस्वऽउषोऽअद्येहसुभगेव्युच्छ ॥ परायतीनामन्वे
तिपाथऽआयतीनांप्रथमाशश्वतीनां । व्युच्छंतीजीवमुदीरयंत्युषामृतंकंचनबोधयंती ॥ उषोयदग्निंसमिधेचकर्थवि
यदावश्चक्षसासूर्यस्य । यन्मानुषान्यक्ष्यमाणाँऽअजींगस्तद्देवेषुचकृषेभद्रमप्नः ॥ कियात्यायत्समयाभवातियाव्यूषुर्या
श्चनूनंव्युच्छान् । अनुपूर्वाःकृपतेवावशानाप्रदीध्यानाजोषमन्याभिरेति ॥ २ ॥ ईयुष्टेयेपूर्वतरामपश्यन्व्युच्छंतीमु
षसंमर्त्यासः । अस्माभिरूनुप्रतिचक्ष्याभूदोतेयंतियेऽअपरीषुपश्यान् ॥ यावयद्द्वेषाऽऋतपाऽऋतेजाःसुम्नावरीसूनृता
ईरयंती । सुमंगलीर्बिभ्रतीदेववीतिमिहाद्योषःश्रेष्ठतमाव्युच्छ ॥ शश्वत्पुरोषाव्युवासदेव्यथोऽअद्येदंव्यावोमघोनी ।
अथोव्युच्छादुत्तराँऽअनुद्यूनजरामृताचरतिस्वधाभिः ॥ व्यं१जिभिर्दिवऽआतास्वद्यौदपकृष्णांनिर्णिजंदेव्यावः ।

प्रबोधयंत्यरुणेभिरश्वैरोषायातिसुयुजारथेन ॥ आवहंतीपोष्यावार्याणिचित्रंकेतुंकृणुतेचेकिताना । ईयुषीणामुपमा शश्वतीनांविभातीनांप्रथमोषाव्यश्वैत् ॥ ३ ॥ उदीर्ध्वंजीवोऽअसुर्नऽआगादपप्रागात्तमऽआज्योतिरेति । आरैक्पंथांयातवेसूर्यायागन्मयत्रप्रतिरंतऽआयुः ॥ स्यूमनावाचऽउदियर्तिवह्निःस्तवानोरेभऽउषसोविभातीः । अद्यातदुच्छगृणतेमघोन्यस्मेऽआयुर्निदिदीहिप्रजावत् ॥ यागोमतीरुषसःसर्ववीराव्युच्छंतिदाशुषेमर्त्याय । वायोरिवसूनृतानामुदर्केताऽअश्वदाऽअश्नवत्सोमसुत्वा ॥ मातादेवानामदितेरनीकंयज्ञस्यकेतुर्बृहतीविभाहि । प्रशस्तिकृद्ब्रह्मणेनोव्युच्छानोजनेजनयविश्ववारे ॥ यच्चित्रमप्नऽउषसोवहंतीजानायशशमानायभद्रं । तन्नोमित्रो० ॥ ४ ॥ (१।११४।९) इमारुद्रायतवसेकपर्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतीः । यथाशमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वंपुष्टंग्रामेऽअस्मिन्ननातुरं+ ॥ मृळानोरुद्रोतनोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसाविधेमते । यच्छंचयोश्चमनुरायेजेपितातदश्यामतवरुद्रप्रणीतिषु ॥ अश्यामतेसुमतिंदेवयज्ययाक्षयद्वीरस्यतवरुद्रमीढ्वः । सुम्नायन्निद्विशोऽअस्माकमाचरारिष्टवीराजुहवामतेहविः+ ॥ त्वेषंवयंरुद्रंयज्ञसाधंवंकुंकविमवसेनिह्वयामहे । आरेऽअस्मद्दैव्यंहेळोऽअस्यतुसुमतिमिद्वयमस्यावृणीमहे ॥ दिवोवराहमरुषंकपर्दिनंत्वेषंरूपंनमसानिह्वयामहे । हस्तेबिभ्रद्भेषजावार्याणिशर्मवर्मच्छर्दिरस्मभ्यंयंसत् ॥५॥ इदंपित्रेमरुतामुच्यते

(१।११४।९) इमारुद्रायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोरुद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

वर्चः स्वादोः स्वादीयो रुद्राय वर्धनं । रास्वा च नो अमृत मर्तभोजनं त्मने तोकाय तनयाय मृळ ॥ मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितं । मा नो वधीः पितरं मोत मातरं मा नः प्रियास्तन्वो रुद्र रीरिषः ॥ मा नस्तोके तनये मा न आयौ मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः । वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मन्तः सदमित्त्वा हवामहे ॥ उप ते स्तोमान्पशुपा इवाकरं रास्वा पितर्मरुतां सुम्नमस्मे । भद्रा हि ते सुमतिर्मृळयत्तमाथा वयमव इत्ते वृणीमहे ॥ आरे ते गोघ्नमुत पूरुषघ्नं क्षयद्वीर सुम्नमस्मे ते अस्तु । मृळा च नो अधि च ब्रूहि देवाधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः ॥ अवोचाम नमो अस्मा अवस्यवः शृणोतु नो हवं रुद्रो मरुत्वान् । तन्नो मित्रो० ॥ ६ ॥ (१।१६।१०) चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आप्रा द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात् । यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रं + ॥ भद्रा अश्वा हरितः सूर्यस्य चित्रा एतग्वा अनुमाद्यासः । नमस्यन्तो दिव आ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यन्ति सद्यः + ॥ तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या कर्तोर्विततं संजभार । यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै ॥ तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे । अनन्तमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः संभरन्ति ॥ अद्या देवा उदिता सूर्यस्य निरंहसः पिपृता निरवद्यात् । तन्नो मित्रो० ॥ ७ ॥

(१।१६।१०) चित्रं देवानामिति षळर्चस्य सूक्तस्य कुत्सः सूर्यस्त्रिष्टुप् ।

(१।१७।१) नासत्याभ्यांबर्हिरिवप्रवृंजेस्तोमाँऽइयर्म्यभ्रियेववातः । यावर्भगायविमदायजायांसेनाजुवान्यूहतूरथेन ॥ वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वादेवानांवाजूतिभिःशाशदाना । तद्रासभोनासत्यासहस्रमाजायमस्यप्रधनेजिगाय ॥ तुग्रोहभुज्युमश्विनोदमेघेरयिंनकश्चिन्ममृवाँऽअवाहाः । तमूहथुर्नौभिरात्मन्वतीभिरंतरिक्षप्रुद्भिरपोदकाभिः ॥ तिस्रःक्षपस्त्रिरहातिव्रजद्भिर्नासत्याभुज्युमूहथुःपतंगैः । समुद्रस्यधन्वन्नार्द्रस्यपारेत्रिभीरथैःशतपद्भिःषळश्वैः ॥ अनारंभणेतदवीरयेथामनास्थानेअग्रभणेसमुद्रे । यदश्विनाऊहथुर्भुज्युमस्तंशतारित्रांनावमातस्थिवांसं ॥ ८ ॥ यमश्विनाददथुःश्वेतमश्वमघाश्वायशश्वदित्स्वस्ति । तद्वांदात्रंमहिकीर्तेन्यंभूत्पैद्वोवाजीसदमिद्धव्योऽअर्यः+ ॥ युवंनरास्तुवतेपज्रियायकक्षीवतेऽअरदतंपुरंधिं । कारोतराच्छफादश्वस्यवृष्णःशतंकुंभाँऽअसिंचतंसुरायाः॥ हिमेनाग्निंघ्रंसमवारयेथांपितुमतीमूर्जमस्माऽअधत्तं । ऋबीसेअत्रिमश्विनावनीतमुन्निन्यथुःसर्वगणंस्वस्ति+ ॥ परावतंनासत्यानुदेथामुच्चाबुध्नंचक्रथुर्जिह्मबारं । क्षरन्नापोनपायनायरायेसहस्रायतृष्यतेगोतमस्य ॥ जुजुरुषोनासत्योतवव्रिंप्रामुंचतंद्रापिमिवच्यवानात् । प्रातिरतंजहितस्यायुर्दस्त्रादित्पतिमकृणुतंकनीनां ॥ ९ ॥ तद्वांनराशंस्यंराध्यंचाभिष्टिमन्नासत्यावरूथं । यद्विद्वांसानिधिमिवापगूह्ळमुद्दर्शतादूपथुर्वंदनाय ॥ तद्वांनरासनयेदंसऽउग्रमाविष्कृणोमितन्यतुर्नवृष्टिः ।

(१।१७।१) नासत्याभ्यामितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

दध्यङ्ह यन्मध्वाथर्वणोवामश्वस्यशीर्ष्णाप्रयदीमुवाच ॥ अजोहवीन्नासत्याकरावांमहेयामन्पुरुभुजापुरंधिः । श्रुतंत च्छासुरिववध्रिमत्याहिरण्यहस्तमश्विनावदत्तं ॥ आस्नोवृकस्यवर्तिकामभीकेयुवंनरानासत्यामुमुक्तं । उतोकविंपुरुभु जायुवंहकृपमाणमकृणुतंविचक्षे ॥ चरित्रंहिवेरिवाच्छेदिपर्णमाजाखेलस्यपरितक्म्यायां । सद्योजंघामायसींविश्पला यैधनेहितेसर्तवेप्रत्यधत्तं ॥ १० ॥ शतंमेषान्वृक्येचक्षदानमृज्राश्वंतंपितांधंचकार । तस्माऽअक्षीनासत्याविचक्षऽ आधत्तंदस्राभिषजावनर्वन्+ ॥ आवांरथंदुहितासूर्यस्यकाष्मेवातिष्ठदर्वताजयंती । विश्वेदेवाऽअन्वमन्यंतहृद्भिःस मुश्रियानासत्यासचेथे ॥ यदयातंदिवोदासायवर्तिर्भरद्वाजायाश्विनाहयंता । रेवदुवाहसचनोरथोवांवृषभश्चशिंशु मारश्चयुक्ता+ ॥ रयिंसुक्षत्रंस्वपत्यमायुःसुवीर्यंनासत्यावहंता । आजह्नावींसमनसोपवाजैस्त्रिरह्नोभागंदधतीमयातं ॥ परिविष्टंजाहुषंविश्वतःसींसुगेभिर्नक्तमूहथूरजोभिः । विभिंदुनानासत्यारथेनविपर्वताँऽअजरयूऽअयातं ॥ ११ ॥ एकस्यावस्तोरावतंरणायवशमश्विनासनयेसहस्रा । निरहतंदुच्छुनाऽइंद्रवंतापृथुश्रवसोवृषणावरातीः ॥ शरस्यचि दार्चत्कस्यावतादानीचादुच्चाचक्रथुःपातवेवाः । शयवेचिन्नासत्याशचीभिर्जसुरयेस्तर्यंपिप्यथुर्गां+ ॥ अवस्यतेस्तुवते कृष्णियायऽऋजूयतेनासत्याशचीभिः । पशुंननष्टमिवदर्शनायविष्णाप्वंददथुर्विश्वकाय ॥ दशरात्रीरशिवेनानवद्यून वनद्धंश्नथितमप्स्वं१तः । विप्रुतंरेभमुदनिप्रवृक्तमुन्निन्यथुःसोममिवस्रुवेण ॥ प्रवांदंसांस्यश्विनाववोचमस्यपतिःस्यां

सुगवः सुवीरः । उतपश्यन्नश्नुवन्दीर्घमायुरस्तमिवेज्जरिमाणंजगम्यां ॥ १२ ॥ (१।१७।२) मध्वः सोमस्याश्विना मदायप्रत्नोहोताविवासतेवां । बर्हिष्मतीरातिर्विश्रितागीरिषायातंनासत्योपवाजैः ॥ योवामश्विनामनसोजवीयान्रथः स्वश्वोविशऽआजिगाति । येनगच्छथः सुकृतोदुरोणंतेननरावर्तिरस्मभ्यंयातं ॥ ऋषिंनरावंहसः पांचजन्यमृबीसादत्रिंमुंचथोगणेन । मिनंतादस्योरशिवस्यमायाऽअनुपूर्वंवृषणाचोदयंता ॥ अश्वंनगूळ्हमश्विनादुरेवैरृषिंनरावृषणारेभमप्सु । संतंरिणीथोविप्रुतंदंसोभिर्नवांजूर्यंतिपूर्व्याकृतानि ॥ सुषुप्वांसंननिर्ऋतेरुपस्थेसूर्यंनदस्रातमसिक्षियंतं । शुभेरुक्मंनदर्शतंनिखातमुदूपथुरश्विनावंदनाय ॥ १३ ॥ तद्वांनराशंस्यंपज्रियेणकक्षीवतानासत्यापरिज्मन् । शफादश्वस्यवाजिनोजनायशतंकुंभाँऽअसिंचतंमधूनां ॥ युवंनरास्तुवतेकृष्णियायविष्णाप्वंददथुर्विश्वकाय । घोषायैचित्पितृषदेदुरोणेपतिंजूर्यंत्याऽअश्विनावदत्तं ॥ युवंश्यावायरुशतीमदत्तंमहः क्षोणस्याश्विनाकण्वाय । प्रवाच्यंतद्वृषणाकृतंवांयन्नार्षदायश्रवोऽअध्यधत्तं ॥ पुरूवर्पांस्यश्विनादधानानिपेदवऽऊहथुराशुमश्वं । सहस्रसांवाजिनमप्रतीतमहिहनंश्रवस्यं१तरुत्रं ॥ एतानिवांश्रवस्यासुदानूब्रह्मांगूषंसदनंरोदस्योः । यद्वांपज्रासोऽअश्विनाहवंतेयातमिषाचविदुषेचवाजं ॥ १४ ॥ सूनोर्मानेनाश्विनागृणानावाजंविप्रायभुरणारदंता । अगस्त्येब्रह्मणावावृधानासंविश्पलांना

(१।१७।२) मध्वः सोमस्येतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

सत्यारिणीतं ॥ कुहयांतासुष्टुतिंकाव्यस्यदिवोनपातावृषणाशयुत्रा । हिरण्यस्येवकलशंनिखातमुदूपथुर्दशमेऽअश्वि
नाहन् ॥ युवंच्यवानमश्विनाजरंतंपुनर्युवानंचक्रथुःशचीभिः । युवोरथंदुहितासूर्यस्यसहश्रियानासत्यावृणीत ॥ युवं
तुग्रायपूर्व्येभिरेवैःपुनर्मन्यावभवतंयुवाना । युवंभुज्युमर्णसोनिःसमुद्राद्विभिरूहथुर्ऋज्रेभिरश्वैः ॥ अजोहवीदश्वि
नातौग्र्योवांप्रोह्लःसमुद्रमव्यथिर्जगन्वान् । निष्टमूहथुःसुयुजारथेनमनोजवसावृषणास्वस्ति+ ॥ १५ ॥ अजोहवीद
श्विनावर्तिकावामास्नोयत्सीममुंचतंवृकस्य । विजयुषाययथुःसान्वद्रेर्जातंविष्वाचोऽअहतंविषेण ॥ शतंमेषान्वृक्ये
मामहानंतमःप्रणीतमशिवेनपित्रा । आक्षीऽऋज्राश्वेऽअश्विनावधत्तंज्योतिरंधायचक्रथुर्विचक्षे ॥ शुनमंधायभरमह्व
यत्सावृकीरश्विनावृषणानरेति । जारःकनीनऽइवचक्षदानऽऋज्राश्वःशतमेकंचमेषान्+ ॥ महीवामूतिरश्विनामयो
भूरुतस्रामंधिष्ण्यासंरिणीथः । अथायुवामिदह्वयत्पुरंधिरागच्छतंसींवृषणाववोभिः ॥ अधेनुंदस्रास्तर्यं१विषक्ताम
पिन्वतंशयवेऽअश्विनागां । युवंशचीभिर्विमदायजायांन्यूहथुःपुरुमित्रस्ययोषां ॥ १६ ॥ यवंवृकेणाश्विनावपंतेषंदु
हंतामनुषायदस्रा । अभिदस्युंवकुरेणाधमंतोरुज्योतिश्चक्रथुरार्याय ॥ आथर्वणायाश्विनादधीचेश्व्यंशिरःप्रत्यैरयतं ।
सवांमधुप्रवोचदृतायन्त्वाष्ट्रंयद्दस्रावपिकक्ष्यंवां ॥ सदाकवीसुमतिमाचकेवांविश्वाधियोऽअश्विनाप्रावतंमे । अस्मेर
यिंनासत्याबृहंतमपत्यसाचंश्रुत्यंरराथां ॥ हिरण्यहस्तमश्विनाराणापुत्रंनरावध्रिमत्याऽअदत्तं । त्रिधाहश्यावमश्वि

नाविकंस्तमुज्जीवसंऽऐरयतंसुदानू ॥ एतानिंवामश्विनावीर्याणिप्रपूर्व्याण्यायवोंवोचन् । ब्रह्मंकृण्वंतोंवृषणायुव भ्यांसुवीरांसोविदथमावंदेम ॥ १७ ॥ (१ । १७ । ३) आवांरथोंऽअश्विनाश्येनपंत्वासुमृळीकःस्ववाँयात्वर्वाङ् । योमर्त्यस्यमनंसोजवीयान्त्रिवंधुरोवृंषणावातरंहाः ॥ त्रिवंधुरेणंत्रिवृतारथेंनत्रिचक्रेणंसुवृतायांतमर्वाक् । पिन्वं तंगाजिन्वंतमर्वतोनोवर्धयंतमश्विनावीरमस्मे+ ॥ प्रवद्यामनासुवृतारथेंनदस्राविमंशृणुतंश्लोकमद्रेः । किमंगवांप्रत्य वर्तिंगमिंष्ठाहुर्विप्रांसोऽअश्विनापुराजाः+ ॥ आवांश्येनासोंऽअश्विनावहंतुरथेंयुक्तासंऽआशवंःपतंगाः । येऽअप्तुरों दिव्यासोनगृध्रांऽअभिप्रयोंनासत्यावहंति ॥ आवांरथंयुवतिस्तिष्ठदत्रंजुष्ट्वीनंरादुहितासूर्यस्य । परिवामश्वावपुषः पतंगावयोंवहंत्वरुषाऽअभीकें ॥ १८ ॥ उद्वंदंनमैरतंदंसनांभिरुद्रेभंदंस्रावृषणाशचींभिः । निष्टौग्र्यंपांरयथःसमु द्रात्पुनश्च्यवांनंचक्रथुर्युवांनं ॥ युवमत्रयेवंनीतायतप्तमूर्जमोमानंमश्विनावधत्तं । युवंकण्वायापिंरिप्तायचक्षुःप्रत्यंध त्तंसुष्टुतिंजुजुषाणा+ ॥ युवंधेनुंशयवेंनाधितायापिन्वतमश्विनापूर्व्याय । अमुंचतंवर्तिकामंहंसोनिःप्रतिजंघांविश्प लांयाऽअधत्तं ॥ युवंश्वेतंपेदवऽइंद्रंजूतमहिहनंमश्विनादत्तमश्वं । जोहूत्रंमर्योंऽअभिभूंतिमुग्रंसंहस्रसांवृषंणंवीड्वंगं ॥ तावांनरास्ववंसेसुजातांहवांमहेऽअश्विनानाधंमानाः । आनऽउपवसुंमतारथेंनगिरोंजुषाणासुंवितायंयातं ॥ आश्ये

(१।१७।३) आवांरथइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

नस्युजवंसानूतनेनास्मेयांतंनासत्यासजोषाः । हवेहिवांमश्विनारातहंव्यःशश्वत्तमायांऽउषसोव्युंष्टौ॥१९॥(११७४)
आवांरथंपुरुमायंमंनोजुवंजीराश्वंयज्ञियंजीवसेहुवे । सहस्रकेतुंवनिनंशतद्वंसुंश्रुष्टीवानंवरिवोधामभिप्रयः ॥ ऊर्ध्वा
धीतिःप्रत्यंस्यप्रयांमन्यधांयिशस्मन्त्समयंतऽआदिशः । स्वदामिघर्मंप्रतियंत्यूतयऽआवामूर्जानीरथमश्विनारुहत् ॥
संयन्मिथःपस्पृधानासोऽअग्मंतशुभेमखाऽअमिंताजायवोरणे । युवोरहंप्रवणेचेकितेरथोयदंश्विनावहंथःसूरिमावरं ॥
युवंभुज्युंभुरमाणंविभिर्गतंस्वयुक्तिभिर्निवहंतापितृभ्यऽआ । यासिष्टंवर्तिर्वृषणाविजेन्यं१दिवोदासायमहिंचेतिवाम
वः ॥ युवोरश्विनावपुंषेयुवायुजंरथंवाणीयेमतुरस्यशर्ध्यं । आवांपतित्वंसख्यायंजग्मुषीयोषांवृणीतजेन्यायुवांपती ॥
॥ २० ॥ युवंरेभंपरिषूतेरुरुष्यथोहिमेनंघर्मंपरितप्तमत्रये । युवंशयोरवसंपिप्यथुर्गविप्रदीर्घेणवंदनस्तार्यायुषा ॥ यु
वंवंदनंनिर्ऋतंजरण्ययारथंनदस्राकरणासमिन्वथः । क्षेत्रादाविप्रंजनथोविपन्ययाप्रवामत्रविधतेदंसनाभुवत् ॥ अगं
च्छतंकृपमाणंपरावतिपितुःस्वस्यत्यजंसानिबांधितं । स्वर्वतीरितऽऊतीर्युवोरहंचित्राऽअभीकेऽअभवन्नभिष्टयः ॥
उतस्यावांमधुमन्मक्षिकारपन्मदेसोमस्यौशिजोहुवन्यति । युवंदधीचोमनऽआविवासथोथाशिरःप्रतिवामश्व्यंवदत् ॥
युवंपेदवेपुरुवारमश्विनास्पृधांश्वेतंतरुतारंदुवस्यथः । शर्यैरभिद्युंपृतनासुदुष्टरंचर्कृत्यमिन्द्रमिवचर्षणीसहं ॥ २१ ॥

(११७४) आवांरथमितिदशर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवानश्विनौजगती ।

(१।१७।५) कारांधद्धोत्राश्विनावांकोवांजोषऽउभयोः । कथाविधात्यप्रचेताः ॥ विद्वांसाविद्दुरःपृच्छेदविद्वानित्थापरोऽअचेताः । नूचिन्नुमर्तेऽअक्रौ ॥ ताविद्वांसाहवामहेवांतानोविद्वांसामन्मवोचेतमद्य । प्रार्चद्दयमानोयुवाकुः ॥ विपृच्छामिपाक्याऽनदेवान्वषट्कृतस्याद्भुतस्यदस्रा । पातंचसह्यसोयुवंचरभ्यसोनः ॥ प्रयाघोषेभृगवाणेनशोभेययावाचायजतिपज्रियोवां । प्रैषयुर्नविद्वान्[+] ॥ २२ ॥ श्रुतंगायत्रंतकवानस्याहंचिद्धिरिरेभाश्विनावां । आक्षीशुभस्पतीदन्[+] ॥ युवंह्यास्तंमहोरन्युवंवायन्निरततंसतं । तानोवसूसुगोपास्यातंपातंनोवृकादघायोः[+] ॥ माकस्मैधातमभ्यमित्रिणेनोमाकुत्रानोगृहेभ्योधेनवोगुः । स्तनाभुजोऽअशिश्वीः ॥ दुहीयन्मित्रधितयेयुवाकुराये चनोमिमीतंवाजवत्यै । इषेचनोमिमीतंधेनुमत्यै ॥ अश्विनोरसनंरथमनश्वंवाजिनीवतोः । तेनाहंभूरिचाकन ॥ अयंसमहमातनूह्यातेजनाँऽअनु । सोमपेयंसुखोरथः ॥ अधस्वप्नस्यनिर्विदेभुंजतश्चरेवतः । उभातावस्रिनश्यतः॥२३॥ (१।१८।१) कदित्थानॄःपात्रंदेवयतांश्रवद्गिरोऽअंगिरसांतुरण्यन् । प्रयदानड्विशऽआहर्म्यस्योरुक्रंसतेऽअध्वरेयजत्रः ॥ स्तंभींद्ध

(१।१७।५) काराधदितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवानश्विनौआद्यागायत्रीद्वितीयाककुप्तृतीयाकाविराट्चतुर्थीनष्टरूपीपंचमीतनुशिराषष्ठ्युष्णिक्सप्तमीविष्टारबृहत्यष्टमीकृतिर्नवमीविराट्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः (अंत्याद्वःस्वप्ननाशिनी) । (१।१८।१) कदित्थेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवानिंद्रस्त्रिष्टुप् (विश्वेदेवावा) ।

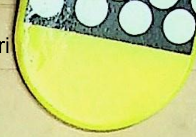
द्यांसधरुणंप्रुषायहृभुर्वाजायद्रविणंनरोगोः । अनुस्वजांमहिषश्चक्षतव्रांमेनामश्वस्यपरिमातरंगोः+ ॥ नक्षद्धवमरुणीः पूर्व्यंराट्तुरोविशामंगिरसामनुद्यून् । तक्षद्वज्रंनियुतंतस्तंभद्यांचतुष्पदेनर्यायद्विपादे ॥ अस्यमदेस्वर्यंदाऽऋतायापीवृतमुस्रियाणामनीकं । यद्धप्रसर्गेत्रिककुम्निवर्तदपद्रुहोमानुषस्यदुरोवः ॥ तुभ्यंपयोयत्पितरावनीतांराधःसुरेतस्तुरणेभुरण्यू । शुचियत्तेरेक्णऽआयजंतसबर्दुघायाःपयऽउस्रियायाः ॥ २४ ॥ अधप्रजज्ञेतरणिर्ममत्तुप्ररोच्यस्याऽउषसोनसूरः । इंदुर्येभिराष्टस्वेदुहव्यैःस्रुवेणसिंचंजरणाभिधाम ॥ स्विध्मायद्वनधितिरपस्यात्सूरोऽअध्वरेपरिरोधनागोः । यद्धप्रभासिकृत्व्याँऽअनुद्यूननर्विशेपश्विषेतुराय॥ अष्टामहोदिवऽआदोहरीऽइहद्युम्नासाहमभियोधानऽउत्सं । हरिंयत्तेमंदिनंदुक्षन्वृधेगोरभसमद्रिभिर्वाताप्यं ॥ त्वमायसंप्रतिवर्तयोगोर्दिवोऽअश्मानमुपनीतमृभ्वा । कुत्सायययत्रपुरुहूतवन्वन्छुष्णमनंतैःपरियासिवधैः+ ॥ पुरायत्सूरस्तमसोऽअपीतेस्तमद्रिवःफलिगंहेतिमस्य । शुष्णस्यचित्परिहितंयदोजोदिवस्परिसुग्रथितंतदादः ॥ २५ ॥ अनुत्वामहीपाजसीऽअचक्रेद्यावाक्षामामदतामिंद्रकर्मन् । त्वंवृत्रमाशयानंसिरासुमहोवज्रेणसिष्वपोवराहुं ॥ त्वमिंद्रनर्योयाँऽअवोनृन्तिष्ठावातस्यसुयुजोवहिष्ठान् । यंतेकाव्यऽउशनामंदिनंदाद्वृत्रहणंपार्यंततक्षवज्रं ॥ त्वंसूरोहरितोरामयोनृन्भरच्चक्रमेतशोनायमिंद्र । प्रास्यपारंनवतिंनाव्यानामपिकर्तमवर्तयोयज्यून् ॥ त्वंनोऽअस्याऽइंद्रदुर्हणायाःपाहिवज्रिवोदुरितादभीके । प्रनोवाजान्रथ्योऽ३अश्वबुध्यानिषे

यँधि॒श्रवंसेसू॒नृतांयै ॥ मासातेंऽअ॒स्मत्सुं॒म॒तिर्विदंस॒द्वाजंप्रमह॒ःसमिषोंवरंत । आनोंभजमघव॒न्गोष्व॒र्योमंहिंष्ठास्तेसध॒मादंःस्याम ॥ २६ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेअष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥

अष्टमाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि ९ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ उषोरात्रिभ्यामिदं. उषसइदं. १८ उषोमित्रावरुणादितिसिंधुपृथिवीद्युभ्यइदं. रुद्रायेदं. ११ सूर्यायेदं. ९ अश्विभ्यामिदं. ८३ इंद्रायेदं. १५ इतिप्रथमेष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥

॥ इतिप्रथमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथद्वितीयाष्टकप्रारंभः ॥

ॐप्रवोवैश्वदेवंमावोविराड्रूपेपृथुःसप्तोनोषस्यंतूषाउच्छंतीप्रातारत्वंसप्तस्वनयस्यदानस्तुतिरुपजगत्यावमंदानि तिंकक्षीवान्दानतुष्टःपंचभिर्भावयव्यंतुष्टावत्यिअनुष्टुभौभावयव्यरोमशयोर्दंपत्योःसंवादोग्निमेकादशपरुच्छे पोदैवोदासिराग्नेयंतुपारुच्छेपंसर्वमात्यष्टंतत्रातिधृतिःषष्ठ्यंजायताष्टौयंत्वमेकादशषष्ठ्यैंदवींप्रप्रावोतिशक्कर्या वष्टिरंत्यैंद्रयाहिदशांत्यात्रिष्टुंबिंद्रायसप्तत्वयावयंषड्युवंतमैंद्रापार्वतोर्धर्चंउभेसप्तादौत्रिष्टुप्तिस्रोनुष्टुभोगायत्री धृतिरष्टिरात्वाषड्वायव्यंत्वंत्याष्टिःस्तीर्णनवचतुर्थ्याद्याःपंचैंद्रश्चोपांत्येअष्टौप्रसुसप्तमैत्रावरुणंत्वंत्येलिंगोक्तदेव तेंअंत्यात्रिष्टुप् ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (१।१८।२) प्रवःपांतंरघुमन्युवोंधोयज्ञंरुद्रायमीह्लुषेभरध्वं । दिवोऽअस्तोष्यसुरस्यवीरैरिषुध्येव मरुतोरोदस्योः ॥ पत्नीवपूर्वहूतिंवावृधध्याऽउषासानक्तापुरुधाविदाने । स्तरीर्नात्कंव्युतंवसानासूर्यस्यश्रियासुदृशी हिरण्यैः ॥ ममत्तुनःपरिज्मावसर्हाममत्तुवातोअपांवृषण्वान् । शिशीतमिंद्रापर्वतायुवंनस्तन्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः+॥ उतत्यामेयशसाश्वेतनायैव्यंतापांतौशिजोहुवध्यै । प्रवोनपातमपांकृणुध्वंप्रमातरारास्पिनस्यायोः+ ॥ आवोरुवण्यु

(१।१८।२) प्रवःपांतमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्पंचमीषष्ठ्यौविराड्रूपे ।(भेदप्रयोगपक्षेतुआद्यानां षण्णांक्रमेणरुद्रमरुतउषासानक्ताविश्वेदेवाअश्विनौविश्वेदेवामित्रावरुणासिंधवोदेवताःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःततोद्वयोर्मित्रावरुणौअंत्यपंचानां विश्वेदेवाःएवं १५) ।

मौशिजोहुवध्यैघोषेवशंसमर्जुनस्यनंशे । प्रवःपूष्णेदावनऽआँऽअच्छावोचेयवसुतातिमग्नेः+ ॥ १ ॥ श्रुतंमेमित्रावरुणाहवेमोतश्रुतंसदनेविश्वतःसीं । श्रोतुनःश्रोतुरातिःसुश्रोतुःसुक्षेत्रासिंधुरद्भिः+ ॥ स्तुषेसावांवरुणमित्ररातिर्गवांशतापृक्षयामेषुपज्रे । श्रुतरथेप्रियरथेदधानाःसद्यःपुष्टिंनिरुंधानासोऽअग्मन् ॥ अस्यस्तुषेमहिमघस्यराधःसचासनेमनहुषःसुवीराः । जनोयःपज्रेभ्योवाजिनीवानश्वावतोरथिनोमह्यंसूरिः+ ॥ जनोयोमित्रावरुणावभिध्रुगपोनवांसुनोत्यक्ष्णयाध्रुक् । स्वयंसयक्ष्मंहृदयेनिधत्तऽआपयदींहोत्राभिर्ऋतावा ॥ सव्राधतोनहुषोदंसुजूतःशर्धस्तरोनरांगूर्तश्रवाः । विसृष्टरातिर्यातिबाळ्हसृत्वाविश्वासुपृत्सुसदमिच्छूरः ॥ २ ॥ अधग्मंतानहुषोहवंसूरेःश्रोताराजानोऽअमृतस्यमंद्राः । नभोजुवोयन्निरवस्यराधःप्रशस्तयेमहिनारथवते ॥ एतंशर्धधामयस्यसूरेरित्यवोचन्दशतयस्यनंशे । द्युम्नानियेषुवसुतातीरारन्विश्वेसन्वंतुप्रभृथेषुवाजं ॥ मंदामहेदशतयस्यधासेर्द्वियत्पंचबिभ्रतोयंत्यन्ना । किमिष्टाश्वऽइष्टरश्मिरेतऽईशानासस्तरुषऽऋंजतेनॄन्+ ॥ हिरण्यकर्णमणिग्रीवमर्णस्तन्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः । अर्योगिरःसद्यऽआजग्मुषीरोस्राश्चाकंतूभयेष्वस्मे+ ॥ चत्वारोमामशर्शारस्यशिश्वस्त्रयोराज्ञऽआयवसस्यजिष्णोः । रथोवांमित्रावरुणादीर्घाप्साःस्यूमंगभस्तिःसूरोनाद्यौत् ॥ ३ ॥ (१।१८।३) पृथूरथोदक्षिणायाऽअयोज्यैनंदेवासोऽअमृतासोऽअस्थुः । कृष्णादु

(१।१८।३) पृथूरथ इतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवानुषास्त्रिष्टुप् ।

दस्थादुर्या३ विहायाश्चिकित्संतीमानुषायक्षयाय ॥ पूर्वाविश्वस्माद्भुवनादबोधिजयंतीवाजंबृहतीसनुत्री । उच्चाव्यं
ख्यद्युवतिःपुनर्भूरोषाऽअगन्प्रथमापूर्वहूतौ ॥ यदद्यभागंविभजासिनृभ्यऽउषोदेविमर्त्यत्रासुजाते । देवोनोऽअत्रस
वितादमूनाऽअनागसोवोचतिसूर्याय ॥ गृहंगृहमहनायात्यच्छादिवेदिवेऽअधिनामादधाना । सिषासंतीद्योतनाश
श्वदागादग्रमग्रमिद्भजतेवसूनां ॥ भगस्यस्वसावरुणस्यजामिरुषःसूनृतेप्रथमाजरस्व । पश्चासदघ्यायोऽअघस्यधाता
जयेमतंदक्षिणयारथेन ॥ ४ ॥ उदीरतांसूनृताऽउत्पुरंधीरुदग्नयःशुशुचानासोऽअस्थुः । स्पार्हावसूनितमसापगूह्ला
विष्कृण्वंत्युषसोविभातीः+ ॥ अपान्यदेत्यभ्य१न्यदेतिविषुरूपेऽअहनीसंचरेते । परिक्षितोस्तमोऽअन्यागुहाकरद्यौ
दुषाःशोशुचतारथेन ॥ सदृशीरद्यसदृशीरिदुश्वोदीर्घंसचंतेवरुणस्यधाम । अनवद्यास्त्रिंशतंयोजनान्येकैकाक्रतुंपरियं
तिसद्यः+ ॥ जानत्यह्नःप्रथमस्यनामशुक्राकृष्णादजनिष्टश्वितीची । ऋतस्ययोषानमिनातिधामाहरहर्निष्कृतमाचरं
ती ॥ कन्येवतन्वा३ शाशदानाँऽएषिदेविदेवमियक्षमाणं । संस्मयमानायुवतिःपुरस्तादाविर्वक्षांसिकृणुषेविभाती+
॥ ५ ॥ सुसंकाशामातृमृष्टेवयोषाविस्तन्वंकृणुषेदृशेकं । भद्रात्वमुषोवितरंव्युच्छनतत्तेऽअन्याऽउषसोनशंत ॥ अ
श्वावतीर्गोमतीर्विश्ववारायतमानारश्मिभिःसूर्यस्य । पराचयंतिपुनराचयंतिभद्रानामवहमानाऽउषासः ॥ ऋत
स्यरश्मिमनुयच्छमानाभद्रंभद्रंक्रतुमस्मासुधेहि । उषोनोऽअद्यसुहवाव्युच्छास्मासुरायोमघवत्सुचस्युः ॥ ६ ॥

(१।१८।४) उषाऽउच्छंतींसमिधानेऽअग्नाऽउद्यन्त्सूर्यऽउर्वियाज्योतिरश्रेत् । देवोनोऽअत्रंसवितान्वर्थंप्रासावीद्द्विपत्प्रचतुष्पदित्यै+ ॥ अमिनतीदैव्यानिव्रतानिप्रमिनतीमनुष्यायुगानि । ईयुषीणामुपमाशश्वतीनामायतीनांप्रथमोषाव्यद्यौत् ॥ एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शिज्योतिर्वसानासमनापुरस्तात् । ऋतस्यपंथामन्वेतिसाधुप्रजानतीवनदिशोमिनाति ॥ उपोऽअदर्शिशुंध्युवोनवक्षोनोधाऽइवाविरकृतप्रियाणि । अद्मसन्नससतोबोधयंतीशश्वत्तमागात्पुनरेयुषीणां ॥ पूर्वेऽअर्धेरजसोऽअप्त्यस्यगवांजनित्र्यकृतप्रकेतुं । व्युप्रथतेवितरंवरीयऽओभापृणंतीपित्रोरुपस्था ॥ ७ ॥ एवेदेषापुरुतमादृशेकंनाजामिंनपरिवृणक्तिजामिं । अरेपसातन्वाशाशदानानार्भादीषंतेनमहोविभाती+ ॥ अभ्रातेवपुंसऽएतिप्रतीचीगर्तारुगिवसनयेधनानां । जायेवपत्यऽउशतीसुवासाऽउषाहस्रेवनिरिणीतेऽअप्सः ॥ स्वसास्वस्रेज्यायस्यैयोनिमारैगपैत्यस्याःप्रतिचक्ष्येव । व्युच्छंतीरश्मिभिःसूर्यस्यांज्यंक्तेसमनगाऽइवव्राः+ ॥ आसांपूर्वासामहसुस्वसॄणामपरापूर्वामभ्येतिपश्चात् । ताःप्रत्नवन्नव्यसीर्नूनमस्मेरेवदुच्छंतुसुदिनाऽउषासः ॥ प्रबोधयोषःपृणतोमघोन्यबुध्यमानाःपणयःससंतु । रेवदुच्छमघवद्भ्योमघोनिरेवत्स्तोत्रेसूनृतेजारयंती ॥ ८ ॥ अवेयमश्वैद्युवतिःपुरस्ताद्युंक्तेगवामरुणानामनीकं । विनूनमुच्छादसतिप्रकेतुर्गृहंगृहमुपतिष्ठातेऽअग्निः+ ॥ उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्नरश्चयेपितुभा

(१।१८।४) उषाउच्छंतीतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवानुषास्त्रिष्टुप् ।

जोव्युंष्टौ। अमासतेवहसिभूरिवामगुषोदेवविदाशुषेमर्त्याय ॥ अस्तोढ्वंस्तोम्याब्रह्मणामेवीवृधध्वमुशतीरुषासः । युष्मा कंदेवीरवसासनेमसहस्रिणंचशतिनंचवाजं ॥ ९ ॥ (१।१८।५) प्रातारत्नंप्रातरित्वादधातितंचिकित्वान्प्रतिगृह्यानिधत्ते । तेनप्रजांवर्धयमानऽआयूरायस्पोषेणसचतेसुवीरः ॥ सुगुरसत्सुहिरण्यःस्वश्वोबृहदस्मैवयऽइंद्रोदधाति । यस्त्वायंतंवसुनाप्रातरित्वोमुक्षीजयेवपदिमुत्सिनाति ॥ आयमद्यसुकृतंप्रातरिच्छन्निष्टेःपुत्रंवसुमतारथेन । अंशोःसुतंपायय मत्सरस्यक्षयद्वीरंवर्धयसूनृताभिः ॥ उपक्षरंतिसिंधवोमयोभुवऽईजानंचयक्ष्यमाणंचधेनवः । पृणंतंचपपुरिंचश्रवस्य वोघृतस्यधाराऽउपयंतिविश्वतः ॥ नाकस्यपृष्ठेऽअधितिष्ठतिश्रितोयःपृणातिसहदेवेषुगच्छति । तस्माऽआपोघृतमर्ष तिसिंधवस्तस्माऽइयंदक्षिणापिन्वतेसदा ॥ दक्षिणावतामिदिमानिचित्रादक्षिणावतांदिविसूर्यासः । दक्षिणावंतोऽ अमृतंभजंतेदक्षिणावंतःप्रातिरंतऽआयुः ॥ मापृणंतोदुरितमेनऽआरन्माजारिषुःसूरयःसुव्रतासः । अन्यस्तेषांपरिधि रस्तुकश्चिदपृणंतमभिसंयंतुशोकाः ॥ १० ॥ (१।१८।६) अमंदान्स्तोमान्प्रभरेमनीषासिंधावधिक्षियतोभाव्यस्य ।

(१।१८।५) प्रातारत्नमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवान्स्वनयस्यदानस्तुतिस्त्रिष्टुप्चतुर्थीपंचम्यौजगत्यौ । (स्वनयनाम्नोराज्ञोदानस्तुतिरतःस्वनयोदेवता) । (१।१८।६) अमंदानितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकक्षीवानृषिःअगाधितेत्यस्यभावयव्यऋषिःरोमशादेवताउपोपमइत्यस्यरोमशाऋषिकास्वनयोदेवतात्रिष्टुप् । (स्वनयएवभावयव्यशब्देनोच्यतेरोमशास्वनयभार्याअंत्येद्वेऋचौतयोःपरस्परंसंवादःआद्याभिःपंचभि

योमेसहस्रममिमीतसवानतूर्तोराजाश्रवइच्छमानः ॥ शतंराज्ञोनाधमानस्यनिष्काच्छतमश्वान्प्रयतान्त्सद्यऽआदं । शतंकक्षीवाँऽअसुरस्यगोनांदिविश्रवोजरमाततान ॥ उपमाश्यावाःस्वनयेनदत्तावधूमंतोदशरथासोऽअस्थुः । षष्टिः सहस्रमनुगव्यमागात्सनत्कक्षीवाँऽअभिपित्वेऽअह्नां ॥ चत्वारिंशद्दशरथस्यशोणाःसहस्रस्याग्रेश्रेणिंनयंति । मदच्युतःकृशनावतोऽअत्यान्कक्षीवंतऽउदमृक्षंतपज्राः+ ॥ पूर्वामनुप्रयतिमाददेवस्त्रीन्युक्ताँऽअष्टावरिधायसोगाः । सुबंधवोयेविश्याऽइवव्राऽअनस्वंतःश्रवऽऐषंतपज्राः+ ॥ आगधितापरिगधितायाकशीकेवजंगहे । ददातिमह्यंयादुरीयाशूनांभोज्याशता+ ॥ उपोपमेपरामृशमामेदभ्राणिमन्यथाः । सर्वाहमस्मिरोमशागंधारीणामिवाविका+ ॥ ११ ॥

(१।१९।१) अग्निंहोतारंमन्येदास्वंतंवसुंसूनुंसहसोजातवेदसंविप्रंनजातवेदसं । यऽऊर्ध्वयास्वध्वरोदेवोदेवाच्याकृपा । घृतस्यविभ्राष्टिमनुवष्टिशोचिषाजुह्वानस्यसर्पिषः ॥ यजिष्ठंत्वायजमानाहुवेमज्येष्ठमंगिरसांविप्रमन्मभिर्विप्रेभिःशुक्रमन्मभिः । परिज्मानमिवद्यांहोतारंचर्षणीनां । शोचिष्केशंवृषणंयमिमाविशःप्रावंतुजूतयेविशः ॥ सहिपुरूचिदोजसाविरुक्मताशीद्यानोभवतिद्रुहंतरःपरशुर्नद्रुहंतरः । वीळुचिद्यस्यसमृतौश्रुवद्वनेवयत्स्थिरं । निःषहमाणोय

दानतुष्टःकक्षीवान्भावयव्यमस्तौत्ततश्चसएवदेवता) । (१।१९।१) अग्निंहोतारमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोऽग्निरत्यष्टी षष्ठ्यतिधृतिः ।

मतेनायंतेधन्वासहानायंते ॥ दृह्वाचिदस्माऽअनुदुर्यथाविदेतेजिष्ठाभिररणिभिर्दाष्ट्यवसेऽग्नयेदाष्ट्यवसे । प्रयःपुरूणि
गाहंतेतक्षद्वनेवशोचिषा । स्थिराचिदन्नानिरिणात्योजसानिस्थिराणिचिदोजसा ॥ तमस्यपृक्षमुपरासुधीमहिनक्तंयः
सुदर्शतरोदिवातरादप्रायुषेदिवातरात् । आदस्यायुर्ग्रभणवद्वीळुशर्मनसूनवे । भक्तमभक्तमवोव्यंतोऽअजराऽअग्न
योव्यंतोऽअजराः ॥ १२ ॥ सहिशर्धोनमारुतंतुविष्वणिरप्नस्वतीषूर्वरास्विष्टनिरार्तनास्विष्टनिः । आदद्धव्यान्याद
दिर्यज्ञस्यकेतुरर्हणा । अधस्मास्यहर्षतोहृषीवतोविश्वेजुषंतपंथांनरःशुभेनपंथां ॥ द्वितायदींकीस्तासोऽअभिद्यवोनम
स्यंतऽउपवोचंतभृगवोमथ्नंतोदाशाभृगवः । अग्निरीशेवसूनांशुचिर्योधर्णिरेषां । प्रियाँऽअपिधीँऽवनिषीष्टमेधिरऽआ
वनिषीष्टमेधिरः ॥ विश्वासांत्वाविशांपतिंहवामहेसर्वासांसमानंदंपतिंभुजेसत्यगिर्वाहसंभुजे । अतिथिंमानुषाणांपि
तुर्नयस्यासया । अमीचविश्वेऽअमृतासऽआवयोहव्यादेवेष्वावयः ॥ त्वमग्नेसहसासहन्तमःशुष्मिन्तमोजायसेदेव
तातयेरयिर्नदेवतातये । शुष्मिन्तमोहितेमदोद्युम्निन्तमऽउतक्रतुः । अधस्मातेपरिचरंत्यजरश्रुष्टीवानोनाजर ॥
प्रवोमहेसहसासहस्वतऽउषर्बुधेपशुषेनाग्नयेस्तोमोबभूत्वग्नये । प्रतियदींहविष्मान्विश्वासुक्षासुजोगुवे । अग्रेरेभोनज
रतऽऋषूणांजूर्णिर्होतऽऋषूणां+ ॥ सनोनेदिष्ठंददृशानऽआभराग्नेदेवेभिःसचनाःसुचेतुनामहोरायःसुचेतुना । महि

शविष्ठनस्कृधिसंचक्षेभुजेऽअस्यै । महिंस्तोतृभ्योमघवन्त्सुवीर्यंमथींरुग्रोनशवसा ॥ १३ ॥ (१।१९।२) अयंजायतमनुषोधरींमणिर्होतायजिष्ठउशिजामनुव्रतमग्निःस्वमनुव्रतं । विश्वश्रुष्टिःसखीयतेरयिरिवश्रवस्यते । अदंब्धोहोतानिषंददिळस्पदेपरिवीतइळस्पदे⁺ ॥ तंयज्ञसाधमपिंवातयामस्यृतस्यंपथानमंसाहविष्मंतादेवताताहविष्मंता । सनंऽऊर्जामुपाभृत्ययाकृपानजूर्यति । यंमातरिश्वामनवेपरावतोदेवंभाःपरावतः ॥ एवेंनसद्यःपर्यैतिपार्थिवंमुहुर्गीरेतोवृषभःकनिंक्रदद्दधद्रेतःकनिंक्रदत् । शतंचक्षाणोऽअक्षभिर्देवोवनेषुतुर्वणिः । सदोदधानऽउपरेषुसानुष्वग्निःपरेषुसानुषु ॥ ससुक्रतुःपुरोहितोदमेंदमेग्निर्यज्ञस्याध्वरस्यंचेततिक्रत्वायज्ञस्यंचेतति । क्रत्वावेधाऽइषूयतेविश्वांजातानिपस्पशे । यतोघृतश्रीरतिथिरजायतवह्निर्वेधाऽअजायत ॥ क्रत्वायदस्यतविषीषुपृंचतेग्नेरवेणमरुतांनभोज्येषिरायनभोज्यां । सहिष्मादानमिन्वतिवसूनांचमज्मना । सनंस्त्रासतेदुरितादभिह्रुतःशंसांदघादभिह्रुतः ॥१४॥ विश्वोविहायाऽअरतिर्वसुर्दधेहस्तेदक्षिणेतरणिर्नशिश्रथच्छ्रवस्ययानशिश्रथत् । विश्वस्माऽइदिषुध्यतेदेवत्राहव्यमोहिषे । विश्वस्माऽइत्सुकृतेवारमृण्वत्यग्निर्द्वारव्यृण्वति ॥ समानुषेवृजनेशंतमोहितो३ग्निर्यज्ञेषुजेन्योनविश्पतिःप्रियोयज्ञेषुविश्पतिः । सहव्यामानुषाणामिळाकृतानिपत्यते । सनंस्त्रासतेवरुणस्यधूर्तेर्महोदेवस्यधूर्तेः⁺ ॥ अग्निंहोतारमीळतेवसुधितिंप्रियंचेतिष्ठमर

(१।१९।२) अयंजायतेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपोग्निरत्यष्टी ।

(१।१९।२) अयंजायतत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपाग्निरत्यष्टी ।

तिंन्येंरिरेहव्यवाहंन्येंरिरे । विश्वायुंविश्ववेंदसंहोतारंयजतंकविं । देवासोरण्वमवसेवसूयवोगीर्भीरण्वंवसूयवः ॥ १५ ॥ (१।१९।३) यंत्वंरथमिंद्रमेधसातयेपाकासंतंमिषिरप्रणर्यसिप्रानंवद्यनयंसि । सद्यश्चित्तमभिष्टयेकरोव शश्चवाजिनं । सास्माकंमनवद्यतूतुजानवेधसामिमांवाचंनवेधसां ॥ सःश्रुधियःस्मापृतनासुकासुंचिदृक्षाय्यंऽइंद्रभरहूतयेनृभिरसिप्रतूर्तयेनृभिः । यःशूरैःस्वःसनितायोविप्रैर्वाजंतरुता । तमीशानासऽइरधंतवाजिनंपृक्षमत्यंनवाजिनं ॥ दस्मोहिष्मावृषणंपिन्वसित्वचंकंचिंद्यावीररुंशूरमर्त्यंपरिवृणक्षिमर्त्यं । इंद्रोततुभ्यंतद्दिवेतद्रुद्रायस्वयशसे । मित्रायवोचंवरुणायसप्रथःसुमृळीकायसप्रथः ॥ अस्माकंवऽइंद्रमुश्मसीष्टयेसखायंविश्वायुंप्रासहंयुजंवाजेषुप्रासहंयुजं । अस्माकंब्रह्मोतयेवापृत्सुषुकासुंचित् । नहित्वाशत्रुःस्तरतेस्तृणोषियंविश्वंशत्रुंस्तृणोषियं ॥ निषूनमातिंमतिंकयस्यचित्तेजिष्ठाभिररणिभिर्नोतिभिरुग्राभिरुग्रोतिभिः । नेषिणोयथापुरानेनाःशूरमन्यसे । विश्वानिपूरोरपपार्षिवह्निरासावह्निर्नोऽअच्छ ॥ १६ ॥ प्रतद्वोचेयंभव्यायेंदवेहव्योनयऽइषवान्मन्मरेजतिरक्षोहामन्मरेजति । स्वयंसोऽअस्मदानिदोवधैरजेतदुर्मतिं । अवस्रवेदघशंसोवतरमवक्षुद्रमिवस्रवेत् ॥ वनेमतद्धोत्रयाचितंत्यावनेमरयिंरयिवःसुवीर्यंरण्वंसंतंसुवीर्यं । दुर्मन्मानंसुमंतुभिरेमिषापृचीमहि । आसत्याभिरिंद्रंद्युम्नहूतिभिर्यजत्रंद्युम्नहूतिभिः ॥ प्रप्रावोऽअ

(१।१९।३) यंत्वंरथमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपइंद्रःषष्ठयाइंदुरत्यष्टीअष्टमीनवम्यावतिशक्वर्यावेकादश्यष्टिः ।

स्मेस्वयंशोभिरूतीपरिवर्गऽइंद्रोदुर्मतीनांदरीमन्दुर्मतीनां । स्वयंसारिषयध्यैयानऽउपेषेऽअत्रैः । हृतेमसन्नवक्षतिक्षि प्ताजूर्णिर्नवक्षति ॥ त्वंनऽइंद्ररायापरीणसायाहिपथाँऽअनेहसापुरोयाह्यरक्षसा । सचस्वनःपराकऽआसचस्वास्तमी कऽआ । पाहिनोदूरादारादभिष्टिभिःसदापाह्यभिष्टिभिः ॥ त्वंनऽइंद्ररायातरूषसोग्रंचित्त्वामहिमासक्षदवसेमहेमि त्रंनावसे । ओजिष्ठत्रातरवितारथंकंचिदमर्त्य । अन्यमस्मद्रिरिषेःकंचिदद्रिवोरिरिक्षंतंचिदद्रिवः ॥ पाहिनऽइंद्रसु ष्टुतस्त्रिधोवयातासदमिर्दुमतीनांदेवःसन्दुर्मतीनां ॥ हंतापापस्यरक्षसस्त्राताविप्रस्यमावतः । अधाहित्वाजनिताजी जनद्वसोरक्षोहणंत्वाजीजनद्वसो ॥ १७ ॥ (१।१९।४) एंद्रयाह्युपनःपरावतोनायमच्छाविदथानीवसत्पतिरस्तंरा जेवसत्पतिः । हवामहेत्वावयंप्रयस्वंतःसुतेसचा । पुत्रासोनपितरंवाजसातयेमंहिष्ठंवाजसातये ॥ पिबासोममिंद्रसुवान मद्रिभिःकोशेनसिक्तमवतंनवंसगस्तातृषाणोनवंसगः । मदायहर्यतायतेतुविष्टमायधायसे । आत्वायच्छंतुहरितोन सूर्यमहाविश्वेवसूर्यं ॥ अविंदद्दिवोनिहितंगुहानिधिंवेर्नगर्भंपरिवीतमश्मन्यनंतेऽअंतरश्मनि । व्रजंवज्रीगवामिवसिषा सन्नंगिरस्तमः । अपावृणोदिषऽइंद्रःपरीवृताद्वारऽइषःपरीवृताः ॥ दादृहाणोवज्रमिंद्रोगभस्त्योःक्षद्मेवतिग्ममसनाय संश्यदहिहत्यायसंश्यत् । संविव्यानऽओजसाशवोभिरिंद्रमज्मना । तष्टेववृक्षंवनिनोनिवृश्चसिपरश्वेवनिवृश्चसि ॥

(१।१९।४) एंद्रयाहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपइंद्रोत्यष्टिरंत्यात्रिष्टुप् । (अष्टीअष्टिरित्युभयविधोपिप्रयोगःसाधुः) ।

(१।१९।४) एंद्रयाहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपइंद्रोत्यष्टिरंत्यात्रिष्टुप् । (अष्टीअग्निरित्युभयविधोपिप्रयोगःसाधुः) ।

त्वंवृथानद्यंऽइंद्रसर्तवेच्छांसमुद्रमसृजोरथाँऽइववाजयतोरथाँऽइव । इतऽऊतीरयुंजतसमानमर्थमक्षितं । धेनूरिवमनवे विश्वदोहसोजनायविश्वदोहसः ॥ १८ ॥ इमांतेवाचंवसूयंतऽआयवोरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षिषुःसुम्नायत्वामतक्षिषुः । शुंभंतोजेन्यंयथावाजेषुविप्रवाजिनं । अत्यमिवशवसेसातयेधनाविश्वाधनानिसातये ॥ भिनत्पुरोनवतिमिंद्रपूरवेदिवो दासायमहिदाशुषेनृतोवज्रेणदाशुषेनृतो । अतिथिग्वायशंबरंगिरेरुग्रोऽअवाभरत् । महोधनानिदयमानऽओजसाविश्वाधनान्योजसा ॥ इंद्रःसमत्सुयजमानमार्यंप्रावद्विश्वेषुशतमूतिराजिषुस्वर्मीह्ळेष्वाजिषु । मनवेशासदव्रतान्त्वचंकृष्णामरंधयत् । दक्षन्नविश्वंततृषाणमोषतिन्यर्शसानमोषति ॥ सूरश्चक्रंप्रवृहज्जातऽओजसाप्रपित्वेवाचमरुणोमुषायतीशानऽआमुषायति । उशनायत्परावतोजगन्नूतयेकवे । सुम्नानिविश्वामनुषेवतुर्वणिरहाविश्वेवतुर्वणिः ॥ सनोनव्येभिर्वृषकर्मन्नुक्थैःपुरांदर्तःपायुभिःपाहिशग्मैः । दिवोदासेभिरिंद्रस्तवानोवावृधीथाऽअहोभिरिवद्यौः+ ॥ १९ ॥

(१।१९।५) इंद्रायहिद्यौरसुरोऽअनम्नतेंद्रायमहीपृथिवीवरीमभिर्द्युम्नसातावरीमभिः । इंद्रंविश्वेसजोषसोदेवासोदधिरेपुरः । इंद्रायविश्वासवनानिमानुषारातानिसंतुमानुषा ॥ विश्वेषुहित्वासवनेषुतुंजतेसमानमेकंवृषमण्यवःपृथक्स्वःसनिष्यवःपृथक् । तंत्वानावंनपर्षणिंशूषस्यधुरिधीमहि । इंद्रंनयज्ञैश्चितयंतऽआयवःस्तोमेभिरिंद्रमायवः ॥ वि

(१।१९।५) इंद्रायहीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपइंद्रोत्यष्टिः ।

त्वातत्स्नेमिथुनाऽअवस्यवोव्रजस्यसातागव्यस्यनिःसृजःसक्षंतऽइंद्रनिःसृजः । यद्गव्यंताद्वाजनास्व१र्यंतासमूहसि ।
आविष्करिक्रद्वृषणंसचाभुवंवज्रमिंद्रसचाभुवं ॥ विदुष्टेऽअस्यवीर्यस्यपूरवःपुरोयदिंद्रशारदीरवातिरःसासहानोऽ
अवातिरः । शासस्तमिंद्रमर्त्यमयज्युंशवसस्पते । महीममुष्णाःपृथिवीमिमाऽअपोमंदसानऽइमाऽअपः+ ॥ आदित्ते
ऽअस्यवीर्यस्यचर्किरन्मदेषुवृषन्नुशिजोयदाविथसखीयतोयदाविथ । चकर्थकारमेभ्यःपृतनासुप्रवंतवे । तेऽअन्यामं
न्यांनद्यंसनिष्णतश्रवस्यंतःसनिष्णत ॥ उतोनोऽअस्याऽउषसोजुषेतह्य१र्कस्यबोधिहविषोहवीमभिःस्वर्षाताहवीम
भिः । यदिंद्रहंतवेमृधोवृषावज्रिन्चिकेतसि । आमेऽअस्यवेधसोनवीयसोमन्मश्रुधिनवीयसः ॥ त्वंतमिंद्रवावृ
धानोऽअस्मयुरमित्रयंतंतुविजातमर्त्यंवज्रेणशूरमर्त्यं । जहियोनोऽअघायतिशृणुष्वसुश्रवस्तमः । रिष्टंनयामन्नपभूतु
दुर्मतिर्विश्वापभूतुदुर्मतिः+ ॥ २० ॥ (१।१९।६) त्वयावयंमघवन्पूर्व्येधनऽइंद्रत्वोताःसासह्यामपृतन्यतोवनुयामं
वनुष्यतः । नेदिष्ठेऽअस्मिन्नहन्यधिवोचानुसुन्वते । अस्मिन्यज्ञेविचयेमाभरेकृतंवाजयंतोभरेकृतं+ ॥ स्वर्जेषे
भरेऽआप्रस्यवक्मन्युषर्बुधःस्वस्मिन्नंजसिक्राणस्यस्वस्मिन्नंजसि । अहन्निंद्रोयथाविदेशीर्ष्णाशीर्ष्णोपवाच्यः । अस्म
त्रातेसध्र्यक्संतुरातयोभद्राभद्रस्यरातयः ॥ तत्तुप्रयःप्रत्नथातेशुशुक्वनंयस्मिन्यज्ञेवारमकृण्वतक्षयमृतस्यवारसिक्षयं ।

(१।१९।६) त्वयावयसितिषळर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपइंद्रोयुवंतमिंद्रेत्यर्धर्चइंद्रापर्वतावत्यष्टिः ।

वितद्वौचेरधंद्रितांतःपश्यंतिरश्मिभिः । सघांविदेऽअन्विंद्रोगवेषणोबंधुक्षिद्भ्योगवेषणः ॥ नूऽइत्थातेपूर्वथाचप्रवाच्यंयदंगिंरोभ्योवृणोरपव्रजमिंद्रशिक्षन्नपव्रजं । ऐभ्यंःसमान्यादिशास्मभ्यंजेषियोत्सिंच । सुन्वद्भ्योरंधयाकंचिदव्रतंहृणायंतंचिदव्रतं+ ॥ संयज्जनान्क्रतुभिःशूरंऽईक्षयद्धनेहितेतंरुषंतश्रवस्यवःप्रयक्षंतश्रवस्यवः । तस्माऽआयुःप्रजावदिद्वाधेऽअर्चंत्योजसा । इंद्रंऽओक्यंदिधिषंतधीतयोदेवाँऽअच्छानधीतयः ॥ युवंतमिंद्रापर्वतापुरोयुधायोनंःपृतन्यादपतंतमिद्धंतंवज्रेणतंतमिद्धतं । दूरेचत्तायच्छन्त्सद्गहंनंयदिनक्षत् । अस्माकंशत्रून्परिंशूरविश्वतोदर्मादर्षीष्टविश्वतः ॥ २१ ॥ (१।१९।७) उभेपुनामिरोदसीऽऋतेनद्रुहोदहामिसंमहीरंनिंद्राः । अभिव्लग्ययत्रंहताऽअमित्रांवैलस्थानंपरिंतृह्वाऽअशेरन् ॥ अभिव्लग्याचिदद्रिवःशीर्षायातुमतीनां । छिंधिवंटूरिणापदामहावटूरिणापदा+ ॥ अवासांमघवन्जहिशर्धोयातुमतीनां । वैलस्थानकेऽअर्मकेमहावैलस्थेऽअर्मके+ ॥ यासांतिस्रःपंचाशतोभिव्लंगैरपावपः । तत्सुतेमनायतितकत्सुतेमनायति ॥ पिशंगभृष्टिमंभृणंपिशाचिंमिंद्रसंमृण । सर्वंरक्षोनिर्वर्हय ॥ अवमहइंद्रदाद्दहिश्रुधीनंःशुशोचहिद्यौःक्षानभीषाँऽअद्रिवोघृणान्नभीषाँऽअद्रिवः । शुष्मिन्तमोहिशुष्मिभिर्वधैरुग्रेभिरीयसे । अपूरुषघ्नोऽअप्रतीतशूरसत्वभिस्त्रिसप्तैःशूरसत्वभिः ॥ वनोतिहिसुन्वन्क्षयंपरीणसःसुन्वानोहिष्मायजत्यवद्विषोदेवा

(१।१९।७) उभेपुनामीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपइंद्रआद्यात्रिष्टुप्द्वितीयादितिस्रोनुष्टुभःपंचमीगायत्रीषष्टीधृतिःसप्तम्यष्टिः ।

नामवद्विषः । सुन्वानऽइत्सिषासतिसहस्रावाज्यवृतः । सुन्वानायेंद्रोददात्याभुवंरयिंददात्याभुवं॥२२॥(१।२०।१)
आत्वाजुवोरारहाणाऽअभिप्रयोवायोवहंत्विहपूर्वपीतयेसोमस्यपूर्वपीतये । ऊर्ध्वातेऽअनुसूनृतामनस्तिष्ठतुजानती ।
नियुत्वतारथेनायाहिदावनेवायोमखस्यदावने ॥ मंदंतुत्वामंदिनोवायविंदवोस्मत्क्राणासःसुकृताऽअभिद्यवोगोभिः
क्राणाऽअभिद्यवः । यद्धक्राणाऽइरध्यैदक्षंसचंतऽऊतयः । सध्रीचीनानियुतोदावनेधियऽउपब्रुवतईधियः ॥ वायुर्युं
क्तेरोहितावायुररुणावायूरथेऽअजिराधुरिवोळ्हवेवहिष्ठाधुरिवोळ्हवे । प्रबोधयापुरंधिंजारऽआससतीमिव । प्रचक्षयरो
दसीवासयोषसःश्रवसेवासयोषसः ॥ तुभ्यमुषासःशुचयःपरावतिभद्रावस्त्रातन्वतेदंसुरश्मिषुचित्रानव्येषुरश्मिषु ।
तुभ्यंधेनुःसबर्दुघाविश्वावसूनिदोहते । अजनयोमरुतोवक्षणाभ्योदिवऽआवक्षणाभ्यः ॥ तुभ्यंशुक्रासःशुचयस्तुर
ण्यवोमदेषूग्राऽइषणंतभुर्वण्यपामिषंतभुर्वणि । त्वांत्सारीदसमानोभगमीट्टेतक्ववीये । त्वंविश्वस्माद्भुवनात्पासिधर्म
णासुर्यात्पासिधर्मणा ॥ त्वंनोवायवेषामपूर्व्यःसोमानांप्रथमःपीतिमर्हसिसुतानांपीतिमर्हसि । उतोविहुत्मतीनांवि
शांववर्जुषीणां । विश्वाऽइत्तेधेनवोदुहऽआशिरंघृतंदुहतऽआशिरम् ॥ २३ ॥ (१।२०।२) स्तीर्णंबर्हिरुपनोयाहि

(१।२०।१) आत्वाजुवइतिषळर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपोवायुरत्यष्टिरंत्याष्टिः । (१।२०।२) स्तीर्णंबर्हिरितिनवर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपो-
वायुश्चतुर्थ्यादिपंचा नामिंद्रोवाअत्यष्टिःसप्तम्यष्टम्यावष्टी ।

वीतयेसहस्रेणनियुतानियुत्वतेशतिनीभिर्नियुत्वते । तुभ्यंहिपूर्वपीतयेदेवादेवायर्येमिरे । प्रतेसुतासोमधुमंतोऽअस्थि
रन्मदायक्रत्वेऽअस्थिरन् ॥ तुभ्यायंसोमःपरिपूतोऽअद्रिभिःस्पार्हावसानःपरिकोशमर्षतिशुक्रावसानोऽअर्षति ।
तवायंभागऽआयुषुसोमोदेवेषुहूयते । वहवायोनियुतोयाह्यस्मयुर्जुषाणोयाह्यस्मयुः+ ॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिर
ध्वरंसहस्रिणीभिरुपयाहिवीतयेवायोहव्यानिवीतये । तवायंभागऽऋत्वियःसरश्मिःसूर्येसचा । अध्वर्युभिर्भरमाणा
ऽअयंसतवायोशुक्राऽअयंसत ॥ आवांरथोनियुत्वान्वक्षदवसेभिप्रयांसिसुधितानिवीतयेवायोहव्यानिवीतये । पिबं
तंमध्वोऽअंधसःपूर्वपेयंहिवांहितं । वायवाचंद्रेणराधसागतमिंद्रश्चराधसागतं ॥ आवांधियोववृत्युरध्वरांऽउपेममिं
दुंमर्मृजंतवाजिनमाशुमत्यंनवाजिनं । तेषांपिबतमस्मयूऽआनोगंतमिहोत्या । इंद्रवायूसुतानामद्रिभिर्युवंमदायवा
जदायुवं+ ॥ २४ ॥ इमेवांसोमाऽअप्स्वासुताऽइहाध्वर्युभिर्भरमाणाऽअयंसतवायोशुक्राऽअयंसत । एतेवामभ्यसृक्ष
ततिरःपवित्रमाशवः। युवायवोतिरोमाण्यव्ययासोमासोऽअत्यव्यया ॥ अतिवायोससतोयाहिशश्वंतोयत्रग्रावावदति
तत्रगच्छतंगृहमिंद्रश्चगच्छतं। विसूनृतादद्दशेरीयतेघृतमापूर्णयानियुतायाथोऽअध्वरमिंद्रश्चयाथोऽअध्वरं+॥ अत्राहत
द्वहेथेमध्वऽआहुतिंयमश्वत्थमुपतिष्ठंतजायवोस्मेतेसंतुजायवः। साकंगावःसुवतेपच्यतेयवोनतेवायऽउपदस्यंतिधेनवो
नापदस्यंतिधेनवः ॥ इमेयेतेसुवायोबाह्वोजसोंतर्नदीतेपतयंत्युक्षणोमहिव्राधंतऽउक्षणः । धन्वंन्चिद्येऽअनाशवोजीरा

श्चिदगिरौकसः । सूर्यस्येवरश्मयोदुर्नियंतवोहस्तयोर्दुर्नियंतवः ॥ २५ ॥ (१।२०।३) प्रसुज्येष्ठंनिचिराभ्यांबृहन्नमो हव्यंमतिंभरतामृळयद्भ्यांस्वादिष्ठंमृळयद्भ्यां । तासम्राजांघृतासुतीयज्ञेयज्ञउपस्तुता । अथैनोःक्षत्रंनकुतश्चनाधृषेदेव त्वंनूचिदाधृषे ॥ अदर्शिगातुरुरवेवरीयसीपंथाऋतस्यसमयंस्तरश्मिभिश्चक्षुर्भगस्यरश्मिभिः । द्युक्षंमित्रस्यसादनमर्य म्णोवरुणस्यच । अथादधातेबृहदुक्थ्यं१वयउपस्तुत्यंबृहद्वयः ॥ ज्योतिष्मतीमदितिंधारयत्क्षितिंस्वर्वतीमासचेते दिवेदिवेजागृवांसादिवेदिवे । ज्योतिष्मत्क्षत्रमाशातेआदित्यादानुनस्पती । मित्रस्तयोर्वरुणोयातयज्जनोर्यमायात यज्जनः ॥ अयंमित्रायवरुणायशंतमःसोमोभूत्ववपानेष्वाभगोदेवोदेवेष्वाभगः । तंदेवासोजुषेरतविश्वेअद्यसजोष सः । तथाराजानाकरथोयदीमहऋतावानायदीमहे ॥ योमित्रायवरुणायाविधज्जनोनर्वाणंतंपरिपातोअंहसोदा श्वांसंमर्तमंहसः । तमर्यमाभिरक्षत्यृजूयंतमनुव्रतं । उक्थैर्यएनोःपरिभूषतिव्रतंस्तोमैराभूषतिव्रतं+ ॥ नमोदिवेबृ हतेरोदसीभ्यांमित्रायवोचंवरुणायमीळ्हुषेसुमृळीकायमीळ्हुषे । इंद्रमग्निमुपस्तुहिद्युक्षमर्यमणंभगं । ज्योग्जीवंतःप्रज

(१।२०।३) प्रसुज्येष्ठमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपोमित्रावरुणौनमोदिवइत्यस्यारोदसीमित्रावरुणेंद्राग्न्यर्यमभगसोमादेवताःऊतीदे वानामित्यस्यादेवमरुदग्निमित्रवरुणमघवंतोदेवताअत्यष्टिःअंत्यात्रिष्टुप् ।

यांसचेमहिसोमंस्योतींसचेमहि ॥ ऊतीदेवानांवयमिंद्रवंतोमंसीमहिस्वयंशसोमरुद्भिः । अग्निर्मित्रोवरुणःशर्मयंसन्त दंश्याममघवानोवयंच ॥ २६ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वितीयाष्टके सूक्तानि ११९ ऋचः ११५७

नवमाध्याये वर्गाः २६ सूक्तानि १५ ऋचः १३७ ॥ त्यागः ॥ रुद्रमरुद्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. अश्विभ्यामिदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. मित्रावरुणसिंधुभ्यइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. २ मित्रावरुणाभ्यामिदं. २ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ५ उषसइदं. २६ स्वनयायेदं. ७ भावयव्यायेदं. ५ रोमशायेदं. भावयव्यायेदं. अग्नयइदं. १२ इंद्रायेदं. ५ इंदवइदं. इंद्रायेदं. २७ इंद्रापर्वतेंद्रेभ्यइदं. इंद्रायेदं. ७ वायवइदं. ९ इंद्रवायुभ्यामिदं. ५ वायवइदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं. ९ सूर्यरोदसीमित्रावरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसोमेभ्यइदं. देवेंद्रमरुदग्निमित्रावरुणेभ्यइदं. १ ॥ इतिद्वितीयेप्रथमः ॥ १ ॥

सुषुमतृचमतिशाक्वरंप्रप्रचतुष्कंपौष्णमस्तुऔषळेकादशंवैश्वदेवीमैत्रावरुण्याश्विन्यस्तिस्रऐंद्र्याग्नेयीमारुत्यैं द्राग्नीबार्हस्पत्यावैश्वदेव्यंत्यात्रिष्टुप्पंचमीबृहतीवैश्वदेवमेतदेवमन्यासामपिसूक्तप्रयोगेवैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयो गेयलिंगंसादेवतावेदिषदेसप्तोनादीर्घतमाऔचथ्यआग्नेयंतुद्वित्रिष्टुबंतंतुत्रिष्टुब्दशमीवाबळित्थासमिद्धआप्रि यंआनुष्टुभमंत्यैंद्रीप्रतव्यसीमष्टावाग्नेयंतुंतत्रिष्टुबंतमेतिप्रसप्तजागतंतंपृच्छतपंचांत्यात्रिष्टुप्त्रिमूर्धानंकथामथी

न्महः सवैराजंपुरुतृचमौष्णिहंमित्रंनवमैत्रावरुणंहिजागतंमैत्र्याद्यायुवंसप्तयजामहेचतुष्कंविष्णोःषड्वैष्णवंहि प्रवोजागतंत्वैंद्रश्चाद्यस्तृचौभवपंचाबोधिषळाश्विनंत्वंत्येत्रिष्टुभौ ॥ १ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् (१।२०१४) सुषुमायातमद्रिभिर्गोश्रीतामत्सराऽइमेसोमासोमत्सराऽइमे। आराजानादिविस्पृशास्मत्रागं तमुपनः । इमेवांमित्रावरुणागवाशिरःसोमाःशुक्रागवाशिरः ॥ इमऽआयातमिंदवःसोमासोदध्याशिरःसुतासोदध्या शिरः । उतवामुषसोबुधिसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः । सुतोमित्रायवरुणायपीतयेचारुर्ऋतायपीतये ॥ तांवांधेनुंनवासरीमंशुं दुहंत्यद्रिभिःसोमंदुहंत्यद्रिभिः । अस्मत्रागंतमुपनोर्वाचासोमपीतये । अयंवांमित्रावरुणानृभिःसुतःसोमऽआपीतये सुतः+॥ १ ॥ (१।२०१५) प्रप्रंपूष्णस्तुविजातस्यशस्यतेमहित्वमस्यतवसोनतंदतेस्तोत्रमस्यनतंदते । अर्चामिसुम्नयन्नहमं त्यूतिंमयोभुवं । विश्वस्ययोमनऽआयुयुवेमखोदेवऽआयुयुवेमखः+ ॥ प्रहित्वापूषन्नजिरंनयामनिस्तोमेभिःकृण्वऽऋ णवोयथामृधऽउष्ट्रोनपीपरोमृधः । हुवेयत्त्वामयोभुवंदेवंसख्यायमर्त्यः । अस्माकमांगूषान्द्युम्निनस्कृधिवाजेषुद्युम्नि नस्कृधि ॥ यस्यतेपूषन्त्सख्येविपन्यवःक्रत्वाचित्संतोवसाबुभुज्रिरऽइतिक्रत्वाबुभुज्रिरे । तामनुत्वानवीयसींनियुतं रायऽईमहे । अहेळमानऽउरुशंससरीभववाजेवाजेसरीभव ॥ अस्याऽऊषुणऽउपसातयेभुवोहेळमानोररिवाँऽअजा

(१।२०१४) सुषुमेतितृचस्यसूक्तस्यपरुच्छेपोमित्रावरुणावतिशक्करी। (१।२०१५) प्रप्रपूष्णइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यपरुच्छेपःपूषात्यष्टिः।

श्वश्रवस्यतामंजाश्व । ओषुत्वांववृतीमहिस्तोमेभिर्दस्मसाधुभिः । नहित्वांपूषन्नतिमन्यऽआघृणेनतेसख्यमंपह्नुवे+ ॥
॥ २ ॥ (१।२०।६) अस्तुश्रौषट्पुरोऽअग्निंधियादधऽआनुतच्छर्धोदिव्यंवृणीमहऽइंद्रवायूवृणीमहे । यद्धक्राणा
विवस्वतिनाभासंदायिनव्यसी । अधप्रसूनऽउपयंतुधीतयोदेवाँऽअच्छानधीतयः ॥ यद्धत्यन्मित्रावरुणावृतादध्या
ददाथेऽअनृतंस्वेनमन्युनादक्षस्यस्वेनमन्युना । युवोरित्थाधिसद्मस्वपश्यामहिरण्ययं । धीभिश्चनमनसास्वेभिरक्षभिः
सोमस्यस्वेभिरक्षभिः ॥ युवांस्तोमेभिर्देवयंतोऽअश्विनाश्रावयंतऽइवश्लोकमायवोयुवांहव्याभ्या३यवः । युवोर्विश्वा
ऽअधिश्रियःपृक्षश्चविश्ववेदसा । प्रुषायंतेवांपवयोहिरण्ययेरथेदस्राहिरण्यये ॥ अचेतिदस्राव्यु१नाकमृण्वथोयुंजते
वांरथयुजोदिविष्टिष्वध्वस्मानोदिविष्टिषु । अधिवांस्थामवंधुरेरथेदस्राहिरण्यये । पथेवयंतावनुशासतारजोंजसाशा
संतारजः ॥ शचीभिर्नःशचीवसूदिवानक्तंदशस्यतं । मावांरातिरुपदसत्कदाचनास्मद्रातिःकदाचन+ ॥ ३ ॥ वृषन्निं

(१।२०।६) अस्तुश्रौषळित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यपरुच्छेपआद्यायाविश्वेदेवाःद्वितीयायामित्रावरुणौतृतीयादितिसृणामाश्विनौषष्ठ्याइंद्रः सप्तम्याअग्निरष्टम्यामरुतोनवम्याइंद्राग्नीदशम्याबृहस्पतिरंत्यायाविश्वेदेवाअत्यष्टिःपंचमीबृहत्यंत्यात्रिष्टुप् । (वैश्वदेवमेतत्सूक्तं । अत्रप्रत्येकं देवताविभागस्त्वाकरएवपठितः । अनयैवदिशासर्वत्रापिवैश्वदेवसूक्तेदेवताविभागःकर्तव्यइतिहितदनुज्ञा । यथाह—एवमन्यासामपिसूक्त-प्रयोगेवैश्वदेवत्वं सूक्तभेदप्रयोगेतुयल्लिङ्गंसादेवतेति) ।

द्रवृषपाणासऽइंदवऽइमेसुताऽअद्रिषुतासऽउद्भिदस्तुभ्यंसुतासऽउद्भिदः । तेत्वांमंदंतुदावनेमहेचित्रायराधसे । गीर्भिर्गिर्वाहःस्तवमानऽआगहिसुमृळीकोनऽआगहि ॥ ओषूणोऽअग्नेश्रृणुहित्वमीळितोदेवेभ्योब्रवसियज्ञियेभ्योराजभ्योयज्ञियेभ्यः । यद्धत्यामंगिरोभ्योधेनुंदेवाऽअदत्तन । वितांदुहेऽअर्यमाकर्तरीसचाँऽएषतांवेदमेसचा ॥ मोषुवोऽअस्मदभितानिपौंस्यासनाभूवन्द्युम्नानिमोतजारिषुरस्मत्पुरोतजारिषुः । यद्वश्चित्रंयुगेयुगेनव्यंघोषादमर्त्यं । अस्मासुतन्मरुतोयच्चदुष्टरंदिधृतायच्चदुष्टरं ॥ दध्यङ्हमेजनुषंपूर्वोऽअंगिराःप्रियमेधःकण्वोऽअत्रिर्मनुर्विदुस्तेमेपूर्वेमनुर्विदुः । तेषांदेवेष्वायतिरस्माकंतेषुनाभयः । तेषांपदेनमह्यानमेगिरेंद्राग्नीऽआनमेगिरा+ ॥ होतायक्षद्वनिनोवंतवार्यंबृहस्पतिर्यजतिवेनऽउक्षभिःपुरुवारेभिरुक्षभिः । जगृभ्मादूरऽआदिशंश्लोकमद्रेरधत्मना । अधारयदररिंदानिसुक्रतुःपुरूसद्मानिसुक्रतुः ॥ येदेवासोदिव्येकादशस्थपृथिव्यामध्येकादशस्थ । अप्सुक्षितोमहिनैकादशस्थतेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वं ॥ ४ ॥ (१।२१।१) वेदिषदेप्रियधामायसुद्युतेधासिमिवप्रभरायोनिमग्नये । वस्त्रेणेववासयामन्मनाशुचिंज्योतीरथंशुक्रवर्णंतमोहनं ॥ अभिद्विजन्मात्रिवृदन्नमृज्यतेसंवत्सरेवावृधेजग्धमीपुनः । अन्यस्यासाजिह्वयाजेन्योवृषान्यं१न्येनवनिनोमृष्टवारणः+ ॥ कृष्णप्रुतौवेविजेऽअस्यसक्षिताउभातरेतेऽअभिमातराशिशुं । प्राचाजिह्वं

(१।२१।१) वेदिषदइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यऔचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौदशमीत्रिष्टुब्वा ।

ध्वसयँतंतृषुच्युतमासाच्यंकुपंयंवधंनंपितुः+ ॥ मुमुक्ष्वो३मनंवेमानवस्यतेरंघुद्रुवंःकृष्णसीतासऽऊजुवंः । असमनाऽ
अंजिरासोंरघुष्यदोवातंजूताउपंयुज्यंतऽआशवंः ॥ आदंस्यतेध्वसयँतोवृथंरतेकृष्णमभ्वंमहिवर्पःकरिंक्रतः । यत्सीं
महीमवनिंप्राभिमर्मृशदभिश्वसन्त्स्तनयन्नेतिनानंदत् ॥ ५ ॥ भूषन्नयोधिंवभ्रूषुनम्नंतेवृषेवपत्नीरभ्येंतिरोरुंवत् ।
ओजायमानस्तन्वंश्चशुंभतेभीमोनश्रृंगादविधावदुर्गृभिंः ॥ ससंस्तिरोविष्टिरःसंगृभायतिजानन्नेवजानतीर्नित्यऽआ
शंये । पुनंर्वर्धंतेऽअपिंयंतिदेव्यंमन्यद्वर्पःपित्रोःकृण्वतेसचां ॥ तमग्रुवंःकेशिनीःसंहिरेभिरऽऊर्ध्वास्तंस्थुर्मम्रुषीःप्राय
वेपुनंः । तासांजरांप्रमुंचन्नेतिनानंददसुंपरंजनयंजीवमस्तृतं ॥ अधीवासंपरिंमातूरिहन्नहंतुविग्रेभिःसत्वंभिर्यातिवि
ज्रयंः । वयोदधंत्पद्वतेरेरिंहत्सदानुश्येनींसचतेवर्तनीरहं ॥ अस्माकंमग्नेमघवंत्सुदीदिह्यधश्वसीवान्वृषभोदमूंनाः ।
अवास्याशिशुंमतीरदीदेर्वर्मेंवयुत्सुपंरिजर्भुराणः ॥ ६ ॥ इदमंग्नेसुधिंतंदुर्धिंतादधिंप्रियादुंचिन्मन्मंनःप्रेयोंऽअस्तुते ।
यत्तेंशुक्रंतन्वो३रोचंतेशुचितेनास्मभ्यंवनसेरत्नमात्वं+ ॥ रथांयनावंमुतनोंगृहायनित्यांरित्रांपद्वतींऽरास्यग्ने । अस्मा
कंवीराऽउतनोंमघोनोजनांश्चयापारयाच्छर्मयाचं ॥ अभीनोंऽअग्नऽउक्थमिज्जुंगुर्याद्यावाक्षामासिंधंवश्चस्वगूंर्ताः ।
गव्यंयव्यंयंतोंदीर्घाहेषंवरंमरुण्योवरंत ॥ ७ ॥ (१।२१।२) बळित्थातद्वपुंषेधायिदर्शंतंदेवस्यभर्गंःसहंसोयतोजनिं ।

(१।२१।२) बळित्थेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

यदीमुपह्वरतेसाधतेमतिर्ऋतस्यधेनाऽअनयंतसस्रुतः ॥ पृक्षोवपुःपितुमान्नित्यऽआशयेद्वितीयमासप्तशिवासुमातृषु ।
तृतीयमस्यवृषभस्यदोहसेदशप्रमतिंजनयंतयोषणः ॥ निर्यदींबुध्नान्महिषस्यवर्पसऽईशानासःशवसाक्रंतसूरयः । यदी
मनुप्रदिवोमध्वऽआधवेगुहासंतंमातरिश्वामथायति ॥ प्रयत्पितुःपरमान्नीयतेपर्यापृक्षुधोवीरुधोदंसुरोहति । उभाय
दस्यजनुषंयदिन्वतऽआदिद्यविष्ठोऽअभवद्घृणाशुचिः ॥ आदिन्मातॄराविशद्यास्वाशुचिरहिंस्यमानऽउर्वियाविवावृ
धे । अनुयत्पूर्वाऽअरुहत्सनाजुवोनिनव्यसीष्ववरासुधावते ॥ ८ ॥ आदिद्धोतारंवृणतेदिविष्टिषुभगमिवपपृचाना
सऽऋंजते । देवान्यत्क्रत्वामज्मनापुरुष्टुतोमर्तंशंसंविश्वधावेतिधायसे ॥ वियदस्थाद्यजतोवातचोदितोह्वारोनवक्वाज
रणाऽअनाकृतः । तस्यपत्मन्दक्षुषःकृष्णजंहसःशुचिजन्मनोरजऽआव्यध्वनः ॥ रथोनयातःशिक्वभिःकृतोद्यामंगेभि
ररुषेभिरीयते । आदस्यतेकृष्णासोदक्षिसूरयःशूरस्येवत्वेषथादीषतेवयः ॥ त्वयाह्यग्नेवरुणोधृतव्रतोमित्रःशाशद्रेऽअ
र्यमासुदानवः । यत्सीमनुक्रतुनाविश्वथाविभुरराव्ननेमिःपरिभूरजायथाः ॥ त्वमग्नेशशमानायसुन्वतेरत्नंयविष्ठदेव
तातिमिन्वसि । तंत्वानुनव्यंसहसोयुवन्वयंभगंनकारेमहिरत्नधीमहि ॥ अस्मेरयिंनस्वर्थंदमूनसंभगंदक्षंनपपृचासिध
र्णसिं । रश्मींऽरिवयोयमतिजन्मनीऽउभेदेवानांशंसमृतऽआचसुक्रतुः ॥ उतनःसुद्योत्माजीराश्वोहोतामंद्रःशृणवच्चं
द्ररथः । सनोनेषन्नेषतमैरमूरोग्निर्वामंसुवितंवस्योऽअच्छ ॥ अस्ताव्यग्निःशिमीवद्भिरर्कैःसाम्राज्यायप्रतरंदधानः ।

अमीचयेमघवानोवयंचमिहंनसूरोऽअतिनिष्टतन्युः ॥ ९ ॥ (१।२२।३) समिद्धोऽअग्नऽआवहदेवाँऽअद्ययतस्रुचे । तंतुंतनुष्वपूर्व्यंसुतसोमायदाशुषे ॥ घृतवंतमुपमासिमधुमंतंतनूनपात् । यज्ञंविप्रस्यमावतःशशमानस्यदाशुषः ॥ शुचिःपावकोऽअद्भुतोमध्वायज्ञंमिमिक्षति । नराशंसस्त्रिरादिवोदेवोदेवेषुयज्ञियः ॥ ईळितोऽअग्नऽआवहेंद्रंचित्रमिह प्रियं । इयंहित्वामतिर्ममाच्छासुजिह्ववच्यते ॥ स्तृणानासोयतस्रुचोबर्हिर्यज्ञेस्वध्वरे । वृंजेदेवव्यंचस्तममिंद्रायशर्मस प्रथः ॥ विश्रयंतामृतावृधःप्रयैदेवेभ्योमहीः । पावकासःपुरुस्पृहोद्वारोदेवीरसश्चतः ॥ १० ॥ आभंदमानेऽउपाके नक्तोषासासुपेशसा । यह्वीऽऋतस्यमातरासीदतांबर्हिरासुमत्[+] ॥ मंद्रजिह्वाजुगुर्वणीहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोय क्षतामिमंसिध्रमद्यदिविस्पृशं ॥ शुचिर्देवेष्वर्पिताहोत्रामरुत्सुभारती । इळासरस्वतीमहीबर्हिःसीदंतुयज्ञियाः ॥ त न्नस्तुरीपमद्भुतंपुरुवारंपुरुत्मना । त्वष्टापोषायविष्यतुरायेनाभानोऽअस्मयुः[+] ॥ अवसृजन्नुपत्मनादेवान्यक्षिवनस्प ते । अग्निर्हव्यासुषूदतिदेवोदेवेषुमेधिरः ॥ पूषण्वतेमरुत्वतेविश्वदेवायवायवे । स्वाहागायत्रवेपसेहव्यमिंद्रायकर्त न ॥ स्वाहाकृतान्यागह्युपहव्यानिवीतये । इंद्रागहिश्रुधीहवंत्वांहवंतेऽअध्वरे[+] ॥ ११ ॥ (१।२२।४) प्रतव्यसीं

(१।२२।३) समिद्धोअग्नइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाऋषिःइध्मस्तनूनपान्नराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वती ळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवताःअनुष्टुप्। (१।२२।४) प्रतव्यसीमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्यात्रिष्टुप्।

नव्यंसीं<u>धी</u>तिम<u>ग्न</u>येंवाचोम<u>ति</u>ंसहंसः<u>सू</u>नवेंभरे । <u>अ</u>पांनपा<u>द्</u>योवसुंभिःस<u>ह</u>प्रि<u>यो</u>होतापृ<u>थि</u>व्यांन्यसीदद्द<u>त्वि</u>यः ॥ सजायं मानःपर<u>मे</u>व्यो॑मन्<u>या</u>विर<u>ग्नि</u>रंभवन्मात<u>रि</u>श्वंने । <u>अ</u>स्यक्रत्वांसमि<u>धा</u>नस्यंम<u>ज्म</u>नाप्रद्यावांशो<u>चिः</u>पृ<u>थि</u>वीऽअंरोचयत् ॥ <u>अ</u>स्यत्वे<u>षा</u>ऽ<u>अ</u>जराऽ<u>अ</u>स्यभा<u>न</u>वःसुसं<u>दृ</u>शंःसुप्रतींकस्यसु<u>द्यु</u>तंः । भात्वंक्षसोऽअत्य<u>क्तु</u>र्नसिंधवोऽग्नेरेंजंतेऽअसंसंतोऽ<u>अ</u>ज रांः ॥ यमेंरि<u>रे</u>भृगंवोवि<u>श्व</u>वेंदसं<u>ना</u>भापृ<u>थि</u>व्याभुवंनस्यम<u>ज्म</u>नां । <u>अ</u>ग्निंतंगी॒र्भिर्हि॑नु<u>हि</u>स्वऽआदमेंयऽए<u>को</u>वस्<u>वो</u>वरु॑<u>णो</u> नरा॒जंति ॥ नयोवरांयम<u>रु</u>तांमिवस्व॒नःसेनेंवसृ<u>ष्टा</u>दि<u>व्या</u>यथा॒शनिंः । <u>अ</u>ग्निर्जम्भैस्ति<u>गि</u>तैर॑त्तिभर्वंति<u>यो</u>धोनश<u>त्रू</u>न्त्सव <u>ना</u>न्यृंजते ॥ कुविन्नोंऽ<u>अ</u>ग्निरु॒चथंस्यवीरस<u>द्व</u>सुंष्कु<u>वि</u>द्वसुंभिःकामंमा॒वरंत् । <u>चो</u>दःकुवि<u>त्तु</u>तु॒ज्यात्सा<u>त</u>ये<u>धि</u>यःशु<u>चि</u>ंप्रती कं॒तमयाधि॒याग॒॑णे ॥ घृतप्रतीकं॒वऽऋ॒तस्यंधूर्षदंम<u>ग्नि</u>ंमि<u>त्रं</u>नसंमि<u>धा</u>नऽऋंजते । इंधानोऽअक्रोवि॒दथे॒षुदी॒द्यच्छु<u>क्र</u>वंर्णा मुदुंनोयंसतेधियंः ॥ अप्रंयुच्छ<u>न्न</u>प्रंयुच्छ<u>द्धि</u>रग्नेशि॒वेभि॒र्नःपा॒युभिःपाहिश॒ग्मैः । अदं॑ब्धेभि॒रदंपितेभि॒रि॒ष्टेनिंमिषद्भिः परिंपाहिनोजाः॑⁺ ॥ १२ ॥ (१।२१।५) एतिप्रहोतांव्र॒तमंस्यमा॒ययो॒र्ध्वांदधा॒नःशु॒चिंपेशसंधियंः । अभिस्रुचंःक्रम तेदक्षिणावृ॒तोयाऽअंस्यधामंप्रथ॒मंहनिंसंते ॥ अभीमृतस्यंदो॒हनांऽअनूषत॒योनौदे॒वस्यसदंनेपरींवृताः । अपामु॒पस्थेवि भृं॒तोयदावंसदधंस्वधाऽअंधयद्याभि॒रीयंते ॥ युयू॑षतःसवंयसातदिद्वपुःसमानमर्थंवि॒तरिंत्रतामि॒थः । आदींभगो॒न

(१।२१।५) एतीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निर्जगती ।

हव्यः समस्मदावोह्वुर्नरश्मीन्त्समयंस्तसारथिः ॥ यमींद्वासवयसासपर्यतः समानेयोनामिथुनासमोकसा । दिवानन क्तंपलितोयुवाजनिपुरूचरन्नजरोमानुषायुगा+ ॥ तमींहिन्वंतिधीतयोदशव्रिशोदेवंमर्तासऽऊतयेहवामहे । धनोर धिप्रवतऽआसऽऋण्वत्यभिव्रजद्भिर्वयुनानवाधित ॥ त्वंह्यग्नेदिव्यस्यराजसित्वंपार्थिवस्यपशुपाऽइवत्मना । एनीतऽ एतेबृहतीऽअभिश्रियाहिरण्ययीवक्वरीबर्हिराशाते ॥ अग्नेजुषस्वप्रतिहर्यतद्वचोमंद्रस्वधावऽऋतजातसुक्रतो । योवि श्वतःप्रत्यङ्ङसिदर्शतोरण्वःसंदृष्टौपितुमाँऽइवक्षयः ॥ १३ ॥ (१।२१।६) तंपृच्छतासजगामासवेदसाचिकित्वाँईय तेसान्वीयते । तस्मिन्त्संतिप्रशिषस्तस्मिन्निष्टयःसवाजस्यशवसःशुष्मिणस्पतिः ॥ तमित्पृच्छंतिनसिमोविपृच्छतिस्वे नेवधीरोमनसायदग्रभीत् । नमृष्यतेप्रथमंनापरंवचोस्यक्रत्वासचतेऽअप्रदृपितः ॥ तमिद्गच्छंतिजुह्व१स्तमर्वतीर्वि श्वान्येकःशृणवद्वचाँसिमे । पुरुप्रैषस्ततुरिर्यज्ञसाधनोच्छिद्रोतिःशिशुरादत्तसंरभः ॥ उपस्थायंचरतियत्समारतसद्यो जातस्तत्सारयुज्येभिः । अभिश्वांतंमृशतेनांद्येमुदेयदीगच्छंत्युशतीरपिष्ठितं+ ॥ सईंमृगोऽअप्योवनर्गुरुपत्वच्युपम स्यांनिधायि । व्यब्रवीद्वयुनामर्त्येभ्योग्निर्विद्वाँऽऋतचिद्धिसत्यः+ ॥ १४ ॥ (१।२१।७) त्रिमूर्धानंसप्तरश्मिंगृणी षेनूनमग्निंपित्रोरुपस्थे । निषत्तमस्यचरतोध्रुवस्यविश्वादिवोरोचनापप्रिवांसं ॥ उक्षामहाँऽअभिववक्षऽएनेऽअजरस्त

(१।२१।६) तंपृच्छतेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।(१।२१।७)त्रिमूर्धानमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

स्थावितऽऊतिर्क्रुष्वः । उर्व्याःपदोनिर्दधातिसानौरिहंत्यूधौऽअरुषासोऽअस्य ॥ समानंवत्समभिसंचरंतीविष्वक्धेनूविचरतःसुमेकै । अनपवृज्याँऽअध्वनोमिमानेविश्वान्केताँऽअधिमहोदधाने ॥ धीरासःपदंकवयोनयंतिनानाहृदारक्षमाणाऽअजुर्यं । सिषासंतःपर्यपश्यंतसिंधुमाविरेभ्योऽअभवत्सूर्योनॄन्+ ॥ दिदृक्षेण्यःपरिकाष्ठासुजेन्यऽईळेन्योमहोऽअर्भायजीवसे । पुरुत्रायदभवत्सूरहैभ्योगर्भेभ्योमघवाविश्वदर्शतः॥१५॥ (१।२१।८) कथातेऽअग्नेशुचयंतऽआयोर्ददाशुर्वाजेभिराशुषाणाः । उभेयत्तोकेतनयेदधानाऽऋतस्यसामंरणयंतदेवाः+ ॥ बोधामेऽअस्यवचसोयविष्ठमंहिष्ठस्यप्रभृतस्यस्वधावः । पीयतित्वोऽअनुत्वोगृणातिवंदारुस्तेतन्वंवंदेऽअग्ने ॥ येपायवोमामतेयंतेऽअग्नेपश्यंतोऽअंधंदुरितादरक्षन् । ररक्षतान्त्सुकृतोविश्ववेदादिप्संतऽइद्रिपवोनाहदेभुः ॥ योनोऽअग्नेऽअररिवाँऽअघायुररातीवामर्चयतिद्वयेन । मंत्रोगुरुःपुनरस्तुसोऽअस्माऽअनुमृक्षीष्टतन्वंदुरुक्तैः+ ॥ उतवायःसहस्यप्रविद्वान्मर्तोमर्तंमर्चयतिद्वयेन । अतःपाहिस्तवमानस्तुवंतमग्नेमाकिर्नोदुरितायधायीः ॥ १६ ॥ (१।२१।९) मथीद्यदींविष्टोमातरिश्वाहोतारंविश्वाप्सुंविश्वदेव्यं । नियंदधुर्मनुष्यासुविक्षुस्वर्णचित्रंवपुषेविभावं ॥ ददानमिन्नददभंतमन्माग्निर्वरूथंममतस्यचाकन् । जुषंतविश्वान्यस्यकर्मोपस्तुतिंभरमाणस्यकारोः+ ॥ नित्येचिन्नुयंसदनेजगृभ्रेप्रशस्तिभिर्दधिरेयज्ञियां

(१।२१।८) कथातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२१।९) मथीद्यदीमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

सः । प्रसूर्नयंतगृभयंतऽइष्टावश्वासोनरथ्यौरारहाणाः+ ॥ पुरूणिदस्मोनिरिणातिजंभैराद्रोचतेवनऽआविभावा । आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरस्तुर्नशर्यामसनामनुद्यून्+ ॥ नयंरिपवोनरिषण्यवोगर्भेसंतंरेषणारेषयंति । अंधाऽअपश्यानदभन्नभिख्यानित्यासऽईंप्रेतारोऽअरक्षन् ॥ १७ ॥ (१।२१।१०) महःसरायऽएषंतेपतिर्दन्निनऽइनस्यवसुनःपदऽआ । उपध्रजंतमद्रयोविधन्नित्+ ॥ सयोवृषानरांनरोदस्योःश्रवोभिरस्तिजीवपीतसर्गः । प्रयःसस्राणःशिश्रीतयोनौ ॥ आयःपुरंनार्मिणीमदीदेदत्यःकविर्नभन्योऽनार्वा । सूरोनरुरुक्वान्छतात्मा ॥ अभिद्विजन्मात्रीरोचनानिविश्वारजांसिशुशुचानोऽअस्थात् । होतायजिष्ठोऽअपांसधस्थे ॥ अयंसहोतायोद्विजन्माविश्वादधेवार्याणिश्रवस्या । मर्तोयोऽअस्मैसुतुकोददाश ॥ १८ ॥ (१।२१।११) पुरुत्वादाश्वान्वोचेरिरग्नेतववस्विदा । तोदस्येवशरणऽआमहस्य ॥ व्यनिनऽस्यधनिनःप्रहोषेचिदररुषः । कदाचनप्रजिगतोऽअदेवयोः ॥ सचंद्रोविप्रमर्त्योमहोव्राधन्तमोदिवि । प्रप्रेत्तेऽअग्नेवनुषःस्याम ॥१९॥ (१।२१।१२) मित्रंनयंशिम्यागोषुगव्यवःस्वाध्योविदथेऽअप्सुजीजनन् । अरेजेतांरोदसीपाजसागिराप्रतिप्रियंयजतंजनुषामवः ॥ यद्धत्यद्वांपुरुमीह्ळस्यसोमिनःप्रमित्रासोनदधिरेस्वाभुवः ।

(१।२१।१०) महःसरायइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निर्विराट् । (१।२१।११) पुरुत्वेतितृचस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअग्निरुष्णिक् ।
(१।२१।१२) मित्रंनयमितिनवर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमामित्रावरुणावाद्यायामित्रोजगती ।

अधक्रतुंविदतंगातुमर्चतऽउतश्रुतंवृषणापस्त्यावतः ॥ आवांभूषन्क्षितयोजन्मरोदस्योःप्रवाच्यंवृषणादक्षसेमहे । यदींमृतायभरथोयदर्वतेप्रहोत्रयाशिम्यावीथोऽअध्वरं+ ॥ प्रसाक्षितिरसुरयामहिंप्रियऽऋतावानावृतमाघोषथोबृहत् । युवंदिवोबृहतोदक्षमाभुवंगांनधुर्युपयुंजाथेऽअपः+ ॥ महीऽअत्रमहिनावारमृण्वथोरेणवस्तुजऽआसद्मन्धेनवः । स्वरंतिताऽउपरतातिसूर्यमानिम्रुचऽउषसस्तक्ववीरिव ॥ २० ॥ आवामृतायकेशिनीरनूषतमित्रयत्रवरुणगातुमर्चथः । अवत्मनासृजतंपिन्वतंधियोयुवंविप्रस्यमन्मनामिरज्यथः ॥ योवांयज्ञैःशशमानोहदाशतिकविर्होतायजतिमन्मसाधनः । उपाहतंगच्छथोवीथोऽअध्वरमच्छागिरःसुमतिंगंतमस्मयू+ ॥ युवांयज्ञैःप्रथमागोभिरंजतऽऋतावानामनसोनप्रयुक्तिषु । भरंतिवांमन्मनासंयतागिरोदृप्यतामनसारेवदाशाथे ॥ रेवद्वयोदधाथेरेवदाशाथेनरामायाभिरितऽऊतिमाहिनं । नवांद्यावोहभिर्नोतसिंधवोनदेवत्वंपणयोनानशुर्मघं+ ॥ २१ ॥ (१।२१।१३) युवंवस्त्राणिपीवसावसाथेयुवोरच्छिद्रामंतवोहसर्गाः । अवातिरतमनृतानिविश्वऽऋतेनमित्रावरुणासचेथे ॥ एतच्चनत्वोविचिकेतदेषांसत्योमंत्रःकविशस्तऽऋघावान् । त्रिरश्रिंहंतिचतुरश्रिरुग्रोदेवनिदोहप्रथमाऽअजूर्यन् ॥ अपादेतिप्रथमापद्धतीनांकस्तद्वांमित्रावरुणाचिकेत । गर्भोभारंभरत्याचिदस्यऽऋतंपिपर्त्यनृतंनितारीत् ॥ प्रयंतमित्परिजारंकनीनांपश्यामसिनो

(१।२१।१३) युवंवस्त्राणीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमामित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

पनिपद्यमानं । अनेवपृग्णावितंतावसानंप्रियंमित्रस्यवरुणस्यधाम ॥ अनश्वोजातोऽअनभीशुरर्वाकनिक्रदत्पतयदूर्ध्वं सानुः । अचित्तंब्रह्मंजुजुषुर्युवानःप्रमित्रेधामवरुणेगृणंतः ॥ आधेनवोमामतेयमवंतीर्ब्रह्मप्रियंपीपयन्त्सस्मिन्नूधन् । पित्वोभिक्षेतवयुनानिविद्वानासाविवासन्नदितिमुरुष्येत् ॥ आवांमित्रावरुणाहव्यजुष्टिंनमसादेवाववसाववृत्यां । अस्माकंब्रह्मपृतनासुसह्याऽअस्माकंवृष्टिर्दिव्यासुपारा+ ॥२२॥ (१।२१।१४) यजामहेवांमहःसजोषाहव्येभिर्मित्रावरुणानमोभिः । घृतैर्घृतस्नूऽअधयद्वामस्मेऽअध्वर्यवोनधीतिभिर्भरंति ॥ प्रस्तुतिर्वांधामनप्रयुक्तिरयामिमित्रावरुणासुवृक्तिः । अनक्तियद्वांविदथेषुहोतासुम्नंवांसूरिर्वृषणावियक्षन् ॥ पीपायधेनुरदितिर्ऋतायजनायमित्रावरुणाहविर्दे । हिनोतियद्वांविदथेसपर्यन्त्सरातहव्योमानुषोनहोता ॥ उतवांविक्षुमद्यास्वंधोगावऽआपश्चपीपयंतदेवीः । उतोनोऽअस्यपूर्व्यःपतिर्दन्वीतंपातंपयसऽउस्रियायाः ॥ २३ ॥ (१।२१।१५) विष्णोर्नुकंवीर्याणिप्रवोचंयःपार्थिवानिविममेरजांसि । योऽअस्कभायदुत्तरंसधस्थंविचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः+ ॥ प्रतद्विष्णुःस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाः । यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंतिभुवनानिविश्वा ॥ प्रविष्णवेशूषमेतुमन्मगिरिक्षितऽउरुगायायवृष्णे ।

(१।२१।१४) यजामहइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यदीर्घतमामित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (१।२१।१५) विष्णोर्नुकमितिषळर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाविष्णुस्त्रिष्टुप् ।

यऽइदंदीर्घंप्रयंतंसधस्थमेकोविममेत्रिभिरित्पदेभिः ॥ यस्यत्रीपूर्णामधुनापदान्यक्षीयमाणाःस्वधयामदंति । यऽउत्रि
धातुपृथिवीमुतद्यामेकोदाधारभुवनानिविश्वा॥तदस्यप्रियमभिपाथोऽअश्यांनरोयत्रदेवयवोमदंति । उरुक्रमस्यसहिबं
धुरित्थाविष्णोःपदेपरमेमध्वऽउत्सः ॥ तावांवास्तून्युश्मसिगमध्यैयत्रगावोभूरिशृंगाऽअयासः । अत्राहतदुरुगायस्य
वृष्णःपरमंपदमवभातिभूरि ॥ २४ ॥ (१।२१।१६) प्रवःपांतमंधसोधियायतेमहेशूरायविष्णवेचार्चत । यासानुनि
पर्वतानामदाभ्यामहस्तस्थतुरर्वतेवसाधुना ॥ त्वेषमित्थासमरणंशिमीवतोरिंद्राविष्णूसुतपावामुरुष्यति । यामर्त्या
यप्रतिधीयमानमित्कृशानोरस्तुरसनामुरुष्यथः ॥ ताऽईंवर्धतिमह्यस्यपौंस्यंनिमातरानयतिरेतसेभुजे । दधातिपुत्रोव
रंपरंपितुर्नामतृतीयमधिरोचनेदिवः+ ॥ तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीमसीनस्यत्रातुरवृकस्यमीह्ळुषः । यःपार्थिवानित्रिभिरि
द्विगामभिरुरुक्रमिष्टोरुगायायजीवसे ॥ द्वेऽइदस्यक्रमणेस्वर्दृशोभिख्यायमर्त्योभुरण्यति । तृतीयमस्यनकिरादधर्ष
तिवयश्चनपतयंतःपतत्रिणः ॥ चतुर्भिःसाकंनवतिंचनामभिश्चक्रंनवृत्तंव्यतीँरवीविपत् । बृहच्छरीरोविमिमानऽऋक्
भिर्युवाकुमारःप्रत्येत्याहवं+ ॥ २५ ॥ (१।२१।१७) भवामित्रोनशेव्योघृतासुतिर्विभूतद्युम्नऽएवयाऽउसप्रथाः ।

(१।२१।१६) प्रवःपांतमितिषळर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाआद्यानांतिसृणामिंद्राविष्णूततस्तिसृणांविष्णुर्जगती । (१।२१।१७) भवा
मित्रइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाविष्णुर्जगती ।

अधातेविष्णोविदुषाचिदर्ध्यःस्तोमोयज्ञश्चराध्योहविष्मता ॥ यःपूर्व्यायवेधसेनवीयसेसुमज्जानयेविष्णवेददाशति । योजातमस्यमहतोमहिब्रवत्सेदुश्रवोभिर्युज्यंचिदभ्यसत् ॥ तमुस्तोतारःपूर्व्यंयथाविदऽऋतस्यगर्भंजनुषापिपर्तन । आस्यजानंतोनामचिद्विवक्तनमहस्तेविष्णोसुमतिंभजामहे ॥ तमस्यराजावरुणस्तमश्विनाक्रतुंसचंतमारुतस्यवेधसः । दाधारदक्षमुत्तममहर्विदंव्रजंचविष्णुःसखिवाँऽअपोर्णुते+ ॥ आयोविवायसचथायदैव्यऽइंद्रायविष्णुःसुकृतेसुकृत्तरः । वेधाऽअजिन्वत्त्रिषधस्थऽआर्यमृतस्यभागेयजमानमाभजत् ॥ २६ ॥ (१।२२।१) अबोध्यग्निर्ज्मऽउदेतिसूर्योव्यु१षाश्चंद्रामह्यावोऽअर्चिषा । आयुक्षातामश्विनायातवेरथंप्रासावीद्देवःसविताजगत्पृथक् ॥ यद्युंजाथेवृषणमश्विनारथंघृतेननोमधुनाक्षत्रमुक्षतं । अस्माकंब्रह्मपृतनासुजिन्वतंवयंधनाशूरसाताभजेमहि ॥ अर्वाङ्त्रिचक्रोमधुवाहनोरथोजीराश्वोऽअश्विनोर्यातुसुष्टुतः । त्रिवंधुरोमघवाविश्वसौभगःशंनऽआवक्षद्द्विपदेचतुष्पदे ॥ आनऽऊर्जंवहतमश्विनायुवंमधुमत्यानःकशयामिमिक्षतं । प्रायुस्तारिष्टंनीरपांसिमृक्षतंसेधतंद्वेषोभवतंसचाभुवा ॥ युवंहगर्भंजगतीषुधत्थोयुवंविश्वेषुभुवनेष्वंतः । युवमग्निंचवृषणावपश्चवनस्पतीँरश्विनावैरयेथां ॥ युवंहस्थोभिषजाभेषजेभिरथोहस्थोरथ्या३राथ्यैभिः । अथोहक्षत्रमधिधत्थऽउग्रायोवांहविष्मान्मनसाददाश ॥२७॥ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः॥२॥

(१।२२।१) अबोध्यग्निरितिषळर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअश्विनौजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

दशमाध्याये वर्गाः २७ सूक्तानि २१ ऋचः १४३ ॥ त्यागः—मित्रावरुणाभ्यामिदं. ३ पूष्णइदं. ४ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं. अश्विभ्यामिदं. ३ इंद्रायेदं. अग्नयइदं. मरुद्भ्यइदं. इंद्राग्निभ्यामिदं. बृहस्पतयइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. अग्नयइदं. २६ समिद्धायाग्नयइदं. तनूनपातइदं. नराशंसायेदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. देवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं. स्वाहाकृतीभ्यइदं. इंद्रायेदं. अग्नयइदं. ४३ मित्रायेदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं. १९ विष्णवइदं. ६ इंद्राविष्णुभ्यामिदं. ३ विष्णवइदं. ८ अश्विभ्यामिदं. ६ ॥ इतिद्वितीयेद्वितीयः ॥ २ ॥

वसूअंत्यानुष्टुप्प्रद्यावापंचद्यावापृथिवीयंतुजागतंतुंतेहिकिमुश्रेष्ठःषळूनांभंवंत्रिष्टुबंतंमानोब्ध्यधिकाश्वस्तुतिस्तुं तृतीयाषष्ठ्यौजगत्यौयदक्रंदःसप्तोनास्यद्विपंचाशदल्पस्तवंत्वेतंत्संशयोत्थापनप्रश्नंप्रतिवाक्यान्यत्रप्रायेणंज्ञान मोक्षाक्षरप्रशंसार्चपंचपादंसाकंजानांयद्गायत्रेयंसशिक्तैसप्तार्धगर्भागौरीरिरितिजगत्यंएतदंतंतुवैश्वदेवंतस्याःस मुद्रांइतिवाचःसमुद्राआपोक्षरंसाप्रस्तारपंक्तिःशकमयमितिशकधूमंउक्षाणंपृश्निमितिसोमंस्त्रयःकेशिनइत्यग्निः सूर्योवायुश्चकेशिनंश्चत्वारिवाग्वाचंइंद्रंमित्रंसौर्यौद्वादशेतिसंवत्सरसंस्थंकालचक्रवर्णनंयस्तेसरस्वत्यैयज्ञेनसा ध्येभ्र्यःपरानुष्टुप्सौरीपर्जन्याग्निदेवतावांत्यासरस्वतेसूर्यायवांकयापंचोनासंवादंस्तृतीयाद्ययुजोमरुतांवाक्यंमं त्यस्तृचोगस्त्यस्यर्चशिष्टाइंद्रस्यैकादशीचंमरुत्वांस्त्विद्रोदेवता ॥ ३ ॥ ॥ ॥

हरिः ओम् ॥ (१।२२।२) वसूरुद्रापुरुमंतूवृधंतादशस्यतंनोवृषणावभिष्टौ । दस्राहयद्रेक्णऽऔचथ्योवांप्रयत्स स्राथेऽअकवाभिरूती॥ कोवांदाशत्सुमतयेचिदस्यैवसूयद्धेथेनमसापदेगोः । जिगृतमस्मेरेवतीःपुरंधीःकामप्रेणेव मनसाचरंता ॥ युक्तोहयद्वांतौग्र्यायपेरुर्विमध्येऽअर्णसोधायिपज्रः । उपवामवःशरणंगमेयंशूरोनाज्मपतयद्भिरेवैः॥ उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्येन्मामामिमेपतत्रिणीविदुग्धां । मामामेधोदशतयश्चितोधाक्प्रयद्वांबद्धस्त्मनिखादतिक्षां॥ नमांगरन्नद्योमातृतमादासायदींसुसमुब्धमवाधुः । शिरोयदस्यत्रैतनोवितक्षत्स्वयंदासऽउरोऽअंसावपिग्ध ॥ दीर्घतं मामामतेयोजुजुर्वान्दशमेयुगे । अपामर्थंयतीनांब्रह्माभवतिसारथिः ॥ १ ॥ (१।२२।३) प्रद्यावायज्ञैःपृथिवीऽ ऋतावृधामहीस्तुषेविदथेषुप्रचेतसा । देवेभिर्येदेवपुत्रेसुदंससेत्थाधियावार्याणिप्रभूषतः ॥ उतमन्येपितुरद्रुहोमनो मातुर्महिस्वतवस्तद्धवीमभिः । सुरेतसापितराभूमचक्रतुरुरुप्रजायाऽअमृतंवरीमभिः ॥ तेसूनवःस्वपसःसुदंससो महीजज्ञुर्मातरापूर्वचित्तये । स्थातुश्चसत्यंजगतश्चधर्मणिपुत्रस्यपाथःपदमद्वयाविनः ॥ तेमायिनोममिरेसुप्रचेतसो जामीसयोनीमिथुनासमोकसा । नव्यंनव्यंतंतुमातन्वतेदिविसमुद्रेऽअंतःकवयःसुदीतयः ॥ तद्राधोऽअद्यसवि

(१।२२।२) वसूरुद्राइतिषळर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअश्विनौत्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् । (१।२२।३) प्रद्यावायज्ञैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाद्यावापृथिव्यौजगती ।

तुर्वरेण्यंवयंदेवस्यप्रसवेमनामहे । अस्मभ्यैद्यावापृथिवीसुचेतुनारयिंधत्तंवसुमंतंशतग्विनं ॥ २ ॥ (१।२२।४)
तेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवऽऋतावरीरजसोधारयत्कवी । सुजन्मनीधिषणेऽअंतरीयतेदेवोदेवीधर्मणासूर्यःशुचिः ॥
उरुव्यचसामहिनीऽअसश्चतापितामाताचभुवनानिरक्षतः । सुधृष्टमेवपुष्येऽनरोदसीपितायत्सीमभिरूपैरवासयत् ॥
सवह्निःपुत्रःपित्रोःपवित्रवान्पुनातिधीरोभुवनानिमायया । धेनुंचपृश्निंवृषभंसुरेतसंविश्वाहाशुक्रंपयोऽअस्यदुक्षत ॥
अयंदेवानामपसामपस्तमोयोजजानरोदसीविश्वशंभुवा । वियोममेरजसीसुक्रतूययाजरेभिःस्कंभनेभिःसमानृचे ॥
तेनोगृणानेमहिनीमहिश्रवःक्षत्रंद्यावापृथिवीधासथोबृहत् । येनाभिकृष्टीस्ततनामविश्वहापनाय्यमोजोऽअस्मेसमिं
न्वतं ॥ ३ ॥ (१।२२।५) किमुश्रेष्ठःकिंयविष्ठोनऽआजगन्किमीयतेदूत्यंकद्यदूचिम । ननिंदिमचमसंयोमहाकु
लोग्नेभ्रातर्द्रुणऽइद्भूतिमूदिम ॥ एकंचमसंचतुरःकृणोतनतद्वोदेवाऽअब्रुवंतद्वऽआगमं । सौधन्वनायद्येवाकरिष्यथ
साकंदेवैर्यज्ञियासोभविष्यथ ॥ अग्निंदूतंप्रतियदब्रवीतनाश्वःकर्त्वोरथऽउतेहकर्त्वः । धेनुःकर्त्वायुवशाकर्त्वाद्वातानि
भ्रातरनुवःकृत्व्येमसि ॥ चकृवांसऽऋभवस्तदपृच्छतक्वेदभूद्यःस्यदूतोनऽआजगन् । यदावाख्यच्चमसांचतुरःकृताना

(१।२२।४) तेहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाद्यावापृथिव्यौजगती । (१।२२।५) किमुश्रेष्ठइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाऋभवो जगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दित्त्वष्टाग्नास्वंतन्यीनजे ॥ हनामैनाँऽइतित्वष्टायदब्रवीच्चमसंयेदेवपानमनिदिषुः । अन्यानामानिकृण्वतेसुतेसचाँऽअन्यैरेनान्कन्याऽ नामभिःस्परत् ॥ ४ ॥ इंद्रोहरीयुयुजेऽअश्विनारथंबृहस्पतिर्विश्वरूपामुपाजत । ऋभुर्विभ्वावाजोदेवाँऽअंगच्छतस्वपसोयज्ञियंभागमैतन ॥ निश्चर्मणोगामरिणीतधीतिभिर्याजरंतायुवशाताकृणोतन । सौधन्वनाऽअश्वादश्वमतक्षतयुक्त्वारथमुपदेवाँऽअंयातन ॥ इदमुदकंपिबतेत्यब्रवीतनेदंवाघापिबतामुंजनेजनं । सौधन्वनायदितन्नेवहर्यथतृतीयेघासवनेमादयाध्वै ॥ आपोभूयिष्ठाऽइत्येकोऽअब्रवीदग्निर्भूयिष्ठऽइत्यन्योऽअंब्रवीत् । वधर्यंतीबहुभ्यःप्रैकोऽअब्रवीदृतावदंतश्चमसाँऽअपिंशत ॥ श्रोणामेकंऽउदकंगामवाजतिमांसमेकःपिंशतिसूनयाभृतं । आनिम्रुचःशकृदेकोऽअपाभरत्किंस्वित्पुत्रेभ्यःपितराऽउपावतुः ॥ ५ ॥ उद्वत्स्वस्माऽअकृणोतनातृणंनिवत्स्वपःस्वपस्ययानरः । अगोह्यस्ययदसस्तनागृहेतदद्येदमृभवोनानुगच्छथ ॥ संमील्ययद्भुवनापर्यसर्पतक्वस्वित्तात्यापितरावऽआसतुः । अशपतयःकरस्नंवऽआददेयःप्राब्रवीत्प्रोतस्माऽअब्रवीतन ॥ सुषुप्वांसऽऋभवस्तदपृच्छतागोह्यकऽइदंनोऽअबूबुधत् । श्वानंबस्तोबोधयितारमब्रवीत्संवत्सरऽइदमद्याव्यख्यत ॥ दिवायांतिमरुतोभूम्याग्निरयंवातोऽअंतरिक्षेणयाति । अद्भिर्यातिवरुणःसमुद्रैर्युष्माँऽइच्छन्तंःशवसोनपातः ॥ ६ ॥ (१।२२।६) मानोमित्रोवरुणोऽअर्य

(१।२२।६) मानोमित्रइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअश्वस्त्रिष्टुप्तृतीयाषष्ठ्यौजगत्यौ । (अश्वस्तुत्याश्वोदेवता) ।

मायुरिंद्रऽऋभुक्षामरुतःपरिख्यन् । यद्वाजिनोदेवजातस्यसप्तेःप्रवक्ष्यामोविदथेवीर्याणि ॥ यन्निर्णिजारेक्णसाप्रावृतस्यरातिंगृभीतांमुखतोनयंति । सुप्राङजोमेम्यद्विश्वरूपऽइंद्रापूष्णोःप्रियमप्येतिपाथः ॥ एषच्छागःपुरोऽअश्वेनवाजिनापूष्णोभागोनीयतेविश्वदेव्यः । अभिप्रियंयत्पुरोळाशमर्वतात्वष्टेदेनंसौश्रवसायजिन्वति ॥ यद्धविष्यमृतुशोदेवयानंत्रिर्मानुषाःपर्यश्वंनयंति । अत्रापूष्णःप्रथमोभागऽएतियज्ञंदेवेभ्यःप्रतिवेदयन्नजः+ ॥ होताध्वर्युरावयाऽअग्निमिंधोग्रावग्राभऽउतशंस्तासुविप्रः । तेनयज्ञेनस्वरंकृतेनस्विष्टेनवक्षणाऽआपृणध्वं ॥ ७ ॥ यूपव्रस्काऽउतयेयूपवाहाश्चषालंयेऽअश्वयूपायतक्षति । येचार्वतेपचनंसंभरंत्युतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु ॥ उपप्रागात्सुमन्मेधायिमन्मदेवानामाशाऽउपवीतपृष्ठः । अन्वेनंविप्राऽऋषयोमदंतिदेवानांपुष्टेचकृमासुबंधुं ॥ यद्वाजिनोदामसंदानमर्वतोयाशीर्षण्यारशनारज्जुरस्य । यद्वाघास्यप्रभृतमास्येतृणंसर्वाताते ऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ यदश्वस्यक्रविषोमक्षिकाशयद्वास्वरौस्वधितौरिप्तमस्ति । यद्धस्तयोःशमितुर्यन्नखेषुसर्वाताते ऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ यदूवध्यमुदरस्यापवातियऽआमस्यक्रविषोगंधोऽअस्ति । सुकृतातच्छमितारःकृण्वंतूतमेधंशृतपाकंपचंतु ॥ ८ ॥ यत्तेगात्रादग्निनापच्यमानादभिशूलंनिहतस्यावधावति । मातद्भूम्यामाश्रिषन्मातृणेषुदेवेभ्यस्तदुशद्भ्योरातमस्तु ॥ येवाजिनंपरिपश्यंतिपक्वंयऽईमाहुःसुरभिर्निर्हरेति । येचार्वतोमांसभिक्षामुपासतऽउतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु ॥ यन्नीक्षणंमांस्पचन्याऽउखायायापात्राणियूष्णऽ

आसेचनानि । ऊष्मण्यापिधानाचरूणामंकाःसूनाःपरिभूषंत्यश्वं ॥ निक्रमणंनिषदंनंविवर्तनंयच्चपड्वींशमर्वतः । यच्चपपौयच्चघासिंजघाससर्वाताते॒ऽअपिंदेवेष्वस्तु ॥ मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगंधिर्मोखाभ्राजंत्यभिविक्तजघ्रिः । इष्टंवीतमभिगूर्तंवषट्कृतंतंदेवासःप्रतिगृभ्णंत्यश्वं ॥ ९ ॥ यदश्वायवासंऽउपस्तृणंत्यधीवासंयाहिरण्यान्यस्मै । संदानमर्वंतंपड्वींशंप्रियादेवेष्वायामयंति ॥ यत्तेसादेमहंसाशूकृंतस्यपाष्ण्यांवाकशंयावातुतोदं । स्रुचेवताहविषोऽअध्वरेषुसर्वाताते॒ब्रह्मणासूदयामि ॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेवबंधोर्वंक्रीरश्वंस्यस्वधितिःसमेति । अच्छिद्रागात्रावयुनाकृणोतपरुंष्परुरनुघुष्याविशंस्त ॥ एकस्त्वष्टुरश्वंस्याविशस्ताद्वायंतारांभवतस्तथंऽऋतुः । याते॒गात्रांणामृतुथाकृणोमितातापिंडानांप्रजुहोम्यग्नौ+ ॥ मात्वातपत्प्रियऽआत्मापियंतंमास्वधितिस्तन्वं१आतिष्ठिपत्ते । मातेगृध्नुरंविशस्तातिहायच्छिद्रागात्राण्यसिनामिथूकः ॥ नवाउंऽएतन्म्रियसेनरिष्यसिदेवाँऽइदेषिपथिभिःसुगेभिः । हरीतेयुंजापृषंतीऽअभूतामुपास्थाद्वाजीधुरिरासंभस्य ॥ सुगव्यंनोवाजीस्वश्व्यंपुंसःपुत्राँऽउतविश्वापुषंरयिं । अनागास्त्वंनोऽअदितिःकृणोतुक्षत्रंनोऽअश्वोवनतांहविष्मान् ॥ १० ॥ (१।२२।७) यदक्रंदःप्रथमंजायमानऽउद्यन्त्संमुद्रादुतवापुरीषात् । श्येनस्यंपक्षाहंरिणस्यंबाहूऽउपस्तुत्यंमहिंजातंतेऽअर्वन् ॥ यमेनंदत्तंत्रित॒ऽएनमायुनगिंद्रऽएणंप्रथमोऽअध्यंतिष्ठत् । गंधर्वोऽ

(१।२२।७) यदक्रंदइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यदीर्घतमाअश्वस्त्रिष्टुप् ।

अस्यरशनामंगृभ्णात्सूरादश्वंवसवोनिरतष्ट ॥ असियमोऽअस्यादित्योऽअर्वन्नसित्रितोगुह्येनव्रतेन । असिसोमेनसम
यावियुक्तऽआहुस्तेत्रीणिदिविबंधनानि ॥ त्रीणितऽआहुर्दिविबंधनानित्रीण्यप्सुत्रीण्यंतःसमुद्रे । उतेवमेवरुणश्छ
न्त्स्यर्वन्यत्रातऽआहुःपरमंजनित्रं ॥ इमातेवाजिन्नवमार्जनानीमाशफानांसनितुर्निधाना । अत्रातेभद्रारशनाऽअप
श्यमृतस्ययाऽअभिरक्षंतिगोपाः+ ॥ ११ ॥ आत्मानंतेमनसारादजानामवोदिवापतयंतंपतंगं । शिरोऽअपश्यंपथि
भिःसुगेभिररेणुभिर्जेहमानंपतत्रि+ ॥ अत्रातेरूपमुत्तममपश्यंजिगीषमाणमिषऽआपदेगोः । यदातेमर्तोऽअनुभोग
मानळादिद्ग्रसिष्ठऽओषधीरजीगः ॥ अनुत्वारथोऽअनुमर्योऽअर्वन्ननुगावोनुभगःकनीनां । अनुव्रातासस्तवसख्यमीं
युरनुदेवाममिरेवीर्यंते ॥ हिरण्यशृंगोयोऽअस्यपादामनोजवाऽअवरऽइंद्रऽआसीत् । देवाऽइदस्यहविरद्यमायन्योऽ
अर्वंतंप्रथमोऽअध्यतिष्ठत् ॥ ईर्मांतासःसिलिकमध्यमासःसंशूरणासोदिव्यासोऽअत्याः । हंसाऽइवश्रेणिशोयतंतेय
दाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः ॥ १२ ॥ तवशरीरंपतयिष्ण्वर्वन्तवचित्तंवातऽइवध्रजीमान् । तवशृंगाणिविष्ठितापुरुत्रा
रण्येषुजर्भुराणाचरंति ॥ उपप्रागाच्छसनंवाज्यर्वादेवद्रीचामनसादीध्यानः । अजःपुरोनीयतेनाभिरस्यानुपश्चात्कव
योयंतिरेभाः+ ॥ उपप्रागात्परमंयत्सधस्थमर्वाँऽअच्छापितरंमातरंच । अद्यादेवान्जुष्टतमोहिगम्याऽअथाशास्तेदाशु

षेवार्याणि ॥ १३ ॥ (१।२२।८) अस्यवामस्यपलितस्यहोतुस्तस्यभ्राताम्मध्यमोऽअस्त्यश्नः । तृतीयोभ्राताघृतपृष्ठो ऽअस्यात्रापश्यंविश्पतिंसप्तपुत्रं ॥ सप्तयुंजंतिरथमेकचक्रमेकोऽअश्वोवहतिसप्तनामा । त्रिनाभिचक्रमजरमनर्वंयत्रे माविश्वाभुवनाधितस्थुः+ ॥ इमंरथमधियेसप्ततस्थुःसप्तचक्रंसप्तवहंत्यश्वाः । सप्तस्वसारोऽअभिसंनवंतेयत्रगवांनि हितासप्तनाम ॥ कोददर्शप्रथमंजायमानमस्थन्वंतंयदनस्थाबिभर्ति । भूम्याऽअसुरसृगात्माक्वस्वित्कोविद्वांसमुपंगा त्प्रष्टुमेतत्+ ॥ पाकःपृच्छामिमनसाविजानन्देवानामेनानिहितापदानि । वत्सेबष्कयेधिसप्ततंतून्वितत्निरेकवयऽओ तवाऽउ ॥ १४ ॥ अचिकित्वान्चिकितुषश्चिदत्रकवीन्पृच्छामिविद्मनेनविद्वान् । वियस्तस्तंभषळिमारजांस्यजस्यरूपे किमपिस्विदेकं ॥ इहब्रवीतुयऽईमंगवेदास्यवामस्यनिहितंपदंवेः । शीर्ष्णःक्षीरंदुहृतेगावोऽअस्यवव्रिंवसानाऽउदकं

(१।२२।८) अस्यवामस्येतिद्विपंचाशदृचस्यसूक्तस्यदीर्घतमाआद्यानामेकचत्वारिंशदृचांविश्वेदेवास्तस्याःसमुद्राइत्यस्यावाक्समुद्राक्षरापः शकमयमित्यस्याःशकधूमसोमौत्रयःकेशिनइत्यस्याअग्निसूर्यवायवो (केशिनइतिगुणः) चत्वारिवागित्यस्यावाकृइंद्रंमित्रमितिद्वयोःसूर्यो द्वादशप्रधयेत्यस्याःकालचक्रं (अत्रसंवत्सरसंस्थंकालचक्रवर्णनं) यस्याइत्यस्याःसरस्वतीयज्ञेनेत्यस्याःसाध्याःसमानमित्यस्याःसूर्यो (पर्ज न्याग्नीवा) दिव्यंसुपर्णमित्यस्याःसरस्वान् (सूर्योवा) त्रिष्टुप् द्वादशीपंचदशीत्रयोविंशीएकोनत्रिंशीषट्त्रिंश्येकचत्वारिंशीचजगत्यःद्विच त्वारिंशीप्रस्तारपंक्तिःएकपंचाशदनुष्टुप् ।

पदापुः ॥ मातापितरमृतऽआबभाजधीत्यग्रेमनसासंहिजग्मे । साबीभत्सुर्गर्भरसानिविद्धानमस्वंतऽइदुपवाकमी युः ॥ युक्तामातासीद्धुरिदक्षिणायाऽअतिष्ठद्गर्भोवृजनीष्वंतः । अमीमेद्वत्सोऽअनुगामपश्यद्विश्वरूप्यंत्रिषुयोजनेषु॥ तिस्रोमातृस्त्रीन्पितृन्बिभ्रदेकऽऊर्ध्वस्तस्थौनेमवग्लापयंति । मंत्रयंतेदिवोऽअमुष्यपृष्ठेविश्वविदंवाचमविश्वमिन्वां ॥ १५ ॥ द्वादशारंनहितज्जरायवर्वर्तिचक्रंपरिद्यामृतस्य । आपुत्राऽअग्नेमिथुनासोऽअत्रसप्तशतानिविंशतिश्चत स्थुः ॥ पंचपादंपितरंद्वादशाकृतिंदिवऽआहुःपरेऽअर्धेपुरीषिणं । अथेमेऽअन्यऽउपरेविचक्षणंसप्तचक्रेषळरऽआहु रर्पितं ॥ पंचारेचक्रेपरिवर्तमानेतस्मिन्नातस्थुर्भुवनानिविश्वा । तस्यनाक्षस्तप्यतेभूरिभारःसनादेवनशीर्यतेसनाभिः ॥ सनेमिचक्रमजरंविवावृतऽउत्तानायांदशयुक्तावहंति । सूर्यस्यचक्षूरजसैत्यावृतंतस्मिन्नार्पिताभुवनानिविश्वा ॥ साकं जानांसप्तथमाहुरेकजंषळिद्यमाऽऋषयोदेवजाऽइति । तेषामिष्टानिविहितानिधामशःस्थात्रेरेजंतेविकृतानिरूपशः+ ॥ १६ ॥ स्त्रियःसतीस्ताँऽउमेपुंसऽआहुःपश्यदक्षण्वान्नविचेतदंधः । कविर्यःपुत्रःसईमाचिकेतयस्ताविजानात्सपितु ष्पितासत् ॥ अवःपरेणपरऽएनावरेणपदावत्संबिभ्रतीगौरुदस्थात् । साकद्रीचीकंस्विदर्धंपरागात्कंस्वित्सूतेनहियूथे ऽअंतः+ ॥ अवःपरेणपितरंयोऽअस्यानुवेदपरऽएनावरेण । कवीयमानःकऽइहप्रवोचद्देवंमनःकुतोऽअधिप्रजातं ॥ येऽअर्वाचस्ताँऽउपराचऽआहुर्येपराँचस्ताँऽउऽअर्वाचऽआहुः । इंद्रश्चयाचक्रथुःसोमतानिधुरानयुक्तारजसोवहंति ॥

द्वासुपर्णासयुजासखायासमानंवृक्षंपरिषस्वजाते । तयोरन्यःपिप्पलंस्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्योऽअभिचाकशीति ॥ १७ ॥
यत्रासुपर्णाऽअमृतस्यभागमनिमेषंविदथाभिस्वरंति । इनोविश्वस्यभुवनस्यगोपाःसमाधीरःपाकमत्राविवेश ॥ यस्मि
न्वृक्षेमध्वदःसुपर्णानिविशंतेसुवतेचाधिविश्वे । तस्येदाहुःपिप्पलंस्वाद्वग्रेतन्नोन्नशद्यःपितरंनवेद ॥ यद्गायत्रेऽअधि
गायत्रमाहितंत्रैष्टुभाद्वात्रैष्टुभंनिरतक्षत । यद्वाजगज्जगत्याहितंपदंयऽइत्तद्विदुस्तेऽअमृतत्वमानशुः ॥ गायत्रेणप्रतिमि
मीतेऽअर्कमर्केणसामत्रैष्टुभेनवाकं । वाकेनवाकंद्विपदाचतुष्पदाक्षरेणमिमतेसप्तवाणीः ॥ जगतासिंधुंदिव्यस्तभायद्रथं
तरेसूर्यंपर्यपश्यत् । गायत्रस्यसमिधस्तिस्रऽआहुस्ततोमह्नाप्ररिरिचेमहित्वा+ ॥ १८ ॥ उपह्वयेसुदुघांधेनुमेतांसुहस्तो
गोधुगुतदोहदेनां । श्रेष्ठंसवंसवितासाविषन्नोभीद्धोघर्मस्तदुषुप्रवोचं ॥ हिंकृण्वतीवसुपत्नीवसूनांवत्समिच्छंतीमनसा
भ्यागात् । दुहामश्विभ्यांपयोऽअघ्न्येयंसावर्धतांमहतेसौभगाय ॥ गौरमीमेदनुवत्संमिषंतंमूर्धानंहिङ्ङकृणोन्मात
वाऽउ । सृक्वाणंघर्ममभिवावशानामिमातिमायुंपयतेपयोभिः ॥ अयंसशिंक्तेयेनगौरभीवृतामिमातिमायुंध्वसनाव
धिश्रिता । साचित्तिभिर्निहिचकारमर्त्यंविद्युद्भवंतीप्रतिवव्रिमौहत ॥ अनच्छयेतुरगातुजीवमेजंध्रुवंमध्यऽआपस्त्या
नां । जीवोमृतस्यचरतिस्वधाभिरमर्त्योमर्त्येनासयोनिः ॥ १९ ॥ अपश्यंगोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरं
तं । ससध्रीचीःसविषूचीर्वसानऽआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः+ ॥ यऽईंचकारनसोऽअस्यवेदऽयईंददर्शहिरुगिन्नुतस्मात् ।

समातुर्योनापरिवीतोऽअंतर्बहुप्रजानिर्ऋतिमाविवेश ॥ द्यौर्मेपिताजनितानाभिरत्रबंधुर्मेमातापृथिवीमहीयं । उत्तान
योश्चम्वो३र्योनिरंतरत्रापितादुहितुर्गर्भमाधात् ॥ पृच्छामित्वापरमंतंपृथिव्याःपृच्छामियत्रभुवनस्यनाभिः । पृच्छा
मित्वावृष्णोऽअश्वस्यरेतःपृच्छामिवाचःपरमंव्योम ॥ इयंवेदिःपरोऽअंतःपृथिव्याऽअयंयज्ञोभुवनस्यनाभिः । अयं
सोमोवृष्णोऽअश्वस्यरेतोब्रह्मायंवाचःपरमंव्योम ॥ २० ॥ सप्तार्धगर्भाभुवनस्यरेतोविष्णोस्तिष्ठंतिप्रदिशाविधर्मणि ।
तेधीतिभिर्मनसातेविपश्चितःपरिभुवःपरिभवंतिविश्वतः ॥ नविजानामियदिवेदमस्मिनिण्यःसंनद्धोमनसाचरामि ।
यदामागन्प्रथमजाऽऋतस्यादिद्वाचोऽअश्नुवेभागमस्याः+ ॥ अपाङ्प्राङेतिस्वधयागृभीतोमर्त्योमर्त्येनासयोनिः ।
ताशश्वंताविषूचीनावियंतान्यं१न्यंचिक्युर्ननिचिक्युरन्यं+ ॥ ऋचोऽअक्षरेपरमेव्योमन्यस्मिन्देवाऽअधिविश्वेनिषे
दुः । यस्तन्नवेदकिमृचाकरिष्यतियइत्तद्विदुस्तऽइमेसमासते ॥ सूयवसाद्भगवतीहिभूयाऽअथोवयंभगवंतःस्याम ।
अद्धितृणमघ्न्येविश्वदानींपिबशुद्धमुदकमाचरंती ॥ २१ ॥ गौरीर्मिमायसलिलानितक्षत्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी ।
अष्टापदीनवपदीबभूवुषीसहस्राक्षरापरमेव्योमन् ॥ तस्याःसमुद्राऽअधिविक्षरंतितेनजीवंतिप्रदिशश्चतस्रः । ततःक्ष
रत्यक्षरंतद्विश्वमुपजीवति ॥ शकमयंधूममारादपश्यंविषूवतापरऽएनावरेण । उक्षाणंपृश्निमपचंतवीरास्तानिधर्माणि
प्रथमान्यासन् ॥ त्रयःकेशिनऽऋतुथाविचक्षतेसंवत्सरेवपतऽएकएषां । विश्वमेकोऽअभिचष्टेशचीभिर्ध्राजिरेकस्यद

॥२२॥

दृशेनरूपं+ ॥ चत्वारिवाक्परिमितापदानितानिविदुर्ब्राह्मणायेमनीषिणः । गुहात्रीणिनिहितानेंगयंतितुरीयंवाचो मनुष्यावदंति ॥ इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरथोदिव्यःससुपर्णोगरुत्मान् । एकंसद्विप्राबहुधावदंत्यग्निंयमंमातरिश्वानमाहुः ॥ २२ ॥ कृष्णंनियानंहरयःसुपर्णाऽअपोवसानादिवमुत्पतंति । तऽआववृत्रन्त्सदनादृतस्यादिद्घृतेनपृथिवीव्युंद्यते ॥ द्वादशप्रधयश्चक्रमेकंत्रीणिनभ्यानिकऽउतच्चिकेत । तस्मिन्त्साकंत्रिशतानशंकवोर्पिताःषष्टिर्नचलाचलासः ॥ यस्तेस्तनःशशयोयोमयोभूर्येनविश्वापुष्यसिवार्याणि । योरत्नधावसुविद्यःसुदत्रःसरस्वतितमिहधातवेकः ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः+ ॥ समानमेतदुदकमुच्चैत्यवचाहभिः । भूमिंपर्जन्याजिन्वंतिदिवंजिन्वंत्यग्नयः ॥ दिव्यंसुपर्णंवायसंबृहंतमपांगर्भंदर्शतमोषधीनां । अभीपतोवृष्टिभिस्तर्पयंतंसरस्वंतमवसेजोहवीमि ॥ २३ ॥ (१।२३।१) कयाशुभासवयसःसनीळाःसमान्यामरुतःसंमिमिक्षुः । कयामतीकुतऽएतासऽएतेर्चंतिशुष्मंवृषणोवसूया+ ॥ कस्यब्रह्माणिजुजुषुर्युवानःकोऽअध्वरेमरुतऽआववर्त । श्येनाँऽइवध्रजतोऽअंतरिक्षेकेनमहामनसारीरमाम ॥ कुतस्त्वमिंद्रमाहिनःसन्नेकोयासिसत्पतेकिंतऽ

(१।२३।१) कयाशुभेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यतृतीयाद्ययुगृचामेकादशीवर्ज्यानांमरुतःत्रयोदश्यादितिसृणामगस्त्यःशिष्टानामिंद्रऋषिः सर्वसूक्तस्यमरुत्वानिंद्रोदेवतात्रिष्टुप्छंदः ।

इत्था । संपृच्छसेसमराणःशुंभानैर्वोचेस्तन्नोहरिवोयत्तेऽअस्मे+ ॥ ब्रह्माणिमेमतयःशंसुतासःशुष्मंइयर्तिप्रभृतोमेऽअद्रिः । आशांसतेप्रतिंहर्यत्युक्थेमाहरीवहतस्तानोऽअच्छं ॥ अतोवयमंतमेभिर्युजानाःस्वक्षत्रेभिस्तन्वं१ःशुंभमानाः । महोभिरेताँऽउपयुज्महेन्विंद्रस्वधामनुहिनोबभूथ ॥ २४ ॥ क्वं१स्यावोमरुतःस्वधासीद्यन्मामेकंसमधत्ताहिहत्ये । अहंह्यु१ग्रस्तविषस्तुविष्मान्विश्वस्यशत्रोरनमंवधस्नैः+ ॥ भूरिचकर्थयुज्येभिरस्मेसमानेभिर्वृषभपौंस्येभिः । भूरीणिहिकृणवामाशविष्ठेंद्रक्रत्वामरुतोयद्वशाम ॥ वधीवृत्रंमरुतऽइंद्रियेणस्वेनभामेनतविषोबभूवान् । अहमेतामनवेविश्वश्चंद्राःसुगाऽअपश्चकरवज्रबाहुः ॥ अनुत्तमातेमघवन्नकिर्नुनत्वावाँऽअस्तिदेवताविदानः । नजायमानोनशतेनजातोयानिकरिष्याकृणुहिप्रवृद्ध ॥ एकस्यचिन्मेविभ्व१स्त्वोजोयानुदधृष्वान्कृणवैमनीषा । अहंह्यु१ग्रोमरुतोविदानोयानिच्यवमिंद्रऽइदीशऽएषां ॥ २५ ॥ अमंदन्मामरुतःस्तोमोऽअत्रयन्मेनरःश्रुत्यंब्रह्मचक्र । इंद्रायवृष्णेसुमखायमह्यंसख्येसखायस्तन्वेतनूभिः ॥ एवेदेतेप्रतिमारोचमानाऽअनेद्यःश्रवऽएषोदधानाः । संचक्ष्यामरुतश्चंद्रवर्णाऽअच्छांतमेछदयाथाचनूनं+ ॥ कोन्वत्रमरुतोमामहेवःप्रयातनसखीँऽरच्छासखायः । मन्मानिचित्राऽअपिवातयंतऽएषांभूतनवेदामऽऋतानां ॥ आयद्दुवस्याद्दुवसेनकारुरस्मान्चक्रेमान्यस्यमेधा । ओषुवर्तमरुतोविप्रमच्छेमाब्रह्माणिजरिता

वोंऽअर्चत् ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥
॥ २६ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

एकादशाध्याये वर्गाः २६ सूक्तानि ८ ऋचः १३२ ॥ त्यागः॥ अश्विभ्यामिदं. ६ द्यावापृथिवीभ्यामिदं.१० ऋभुभ्यइदं. १४ अश्वायेदं. ३५ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ४१ वाक्समुद्राक्षरोभ्यइदं(वागब्भ्यइतिवा). शकधूमसोमाभ्यामिदं. केश्यग्निसूर्यवायुभ्यइदं. वाचइदं. सूर्यायेदं. २ कालचक्रायेदं. सरस्वत्याइदं. साध्येभ्यइदं. पर्जन्याग्निभ्यामिदं. सरस्वतइदं. मरुत्वत. इंद्रायेदं. १५॥इतिद्वितीयेतृतीयः ॥३॥

तन्वगस्त्योमारुतंहिद्वित्रिष्टुबंतंमित्रावरुणयोर्दीक्षितयोरुर्वशीमप्सरसंदृष्ट्वावासतीवरेकुंभेरेतोपतंत्ततोगस्त्यव सिष्ठावजायेतांसहस्रमेकादशाद्यैंद्रीयज्ञायज्ञादशत्रित्रिष्टुबंतंमहोष्टौद्वितीयाविराण्नंनूनंपंचागस्त्येनैंद्रेहविषिम रुतामुद्यतंइंद्रागस्त्ययोःसंवादऐंद्रस्तत्राद्यातृतीयाचेंद्रवाक्यंचतुर्थीचादौबृहतींतिस्रोनुष्टुभःप्रतिवःषण्मारुतं तुंचतस्रोंत्यामरुत्वतीयाश्चित्रस्तृचंगायत्रंगायत्सप्तोनात्वंराजादशमत्तिसिषळानुष्टुभंतुत्रिष्टुबंतंत्वाद्यास्कंधोग्री वीवांमत्सिनआचर्षणिप्राःपंचयद्धस्यापूर्वीःषड्जायापत्योर्लोपामुद्रायांअगस्त्यस्यचद्व्यृचाभ्यांरत्यर्थसंवादंश्रु त्वांतेवासीब्रह्मचार्यंत्येबृहत्यादीअपश्यद्युवोर्दशाश्विनंवैकदुनवाभूदिदमष्टौषष्ठ्यंत्येत्रिष्टुभौतंयुंजाथांषट् ॥४॥

हरिःओम् ॥ (१।२३।२) तन्नुवोंचामरभसायजन्मनेपूर्वंमहित्वंवृषभस्यकेतवे । ऐधेवयामन्मरुतस्तुविष्वणो युधेवशक्रास्तविषाणिकर्तन ॥ नित्यंनसूनुंमधुबिभ्रतऽउपक्रीळंतिक्रीळाविदथेषुघृष्वयः । नक्षंतिरुद्राऽअवसानमस्विनंनमर्धंतिस्वतवसोहविष्कृतं ॥ यस्माऽऊमासोऽअमृताअरासतरायस्पोषंचहविषाददाशुषे । उक्षंत्यस्मैमरुतोंहिताऽइवपुरूरजांसिपयसामयोभुवः ॥ आयेरजांसितविषीभिरव्यतप्रवऽएवासःस्वयतासोऽअध्रजन् । भयंतेविश्वाभवनानिहर्म्याचित्रोवोयामःप्रयतास्वृष्टिषु ॥ यत्त्वेषयामानदयंतपर्वतान्दिवोवापृष्ठंनर्याऽअचुच्यवुः । विश्वोंवोऽअज्मन्भयतेवनस्पतीरथीयंतीवप्रजिहीतऽओषधिः ॥ १ ॥ यूयंनउग्रामरुतःसुचेतुनारिष्टग्रामाःसुमतिंपिपर्तन । यत्रावोदिद्युद्रदतिक्रिविर्दतीरिणातिपश्वःसुधितेववर्हणा ॥ प्रस्कंभदेष्णाऽअनवभ्रराधसोलातृणासोविदथेषुसुष्टुताः । अर्चंत्यर्कंमदिरस्यपीतयेविदुर्वीरस्यप्रथमानिपौंस्या ॥ शतभुजिभिस्तमभिह्रुतेरघात्पूर्भीरक्षतामरुतोयमावत । जनंयमुग्रास्तवसोविरप्शिनःपाथनाशंसात्तनयस्यपुष्टिषु ॥ विश्वानिभद्रामरुतोरथेषुवोमिथस्पृध्येवतविषाण्याहिता । अंसेष्वावःप्रपथेषुखादयोक्षोवश्चक्रासमयाविवावृते ॥ भूरीणिभद्रानर्येषुबाहुषुवक्षःसुरुक्मारभसासोऽअंजयः । अंसेष्वेताःपविषुक्षुराऽअधिवयोनपक्षान्व्यनुश्रियोधिरे ॥ २ ॥ महांतोमह्नाविभ्वो३विभूतयोदूरेदृशोयेदिव्याऽइवस्तृभिः ।

(१।२३।२) तन्नुवोचामेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

मंद्राःसुजिह्वाःस्वरितारऽआसभिःसंमिश्लाऽइंद्रेमरुतःपरिष्टुभः ॥ तद्वःसुजातामरुतोमहित्वनंदीर्घंवोदात्रमदितेरि
वव्रतं । इंद्रश्चनत्यजसाविहुणातितज्जनाययस्मैसुकृतेऽअराध्वं ॥ तद्वोजामित्वंमरुतःपरेयुगेपुरूयच्छंसममृतासऽआ
वंत । अयाधियामनवेश्रुष्टिमाव्यासाकंनरोदंसनैराचिकित्रिरे ॥ येनदीर्घंमरुतःशूशवामयुष्माकेनपरीणसातुरासः ।
आयत्ततनन्वृजनेजनासऽएभिर्यज्ञेभिस्तदभीष्टिमश्यां ॥ एषवःस्तोमोमरुतइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषाया
सीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ३ ॥ (१।२३।३) सहस्रंतऽइंद्रोतयोनःसहस्रमिषोहरिवोगूर्ततमाः । सह
स्रंरायोमादयध्यैसहस्रिणऽउपनोयंतुवाजाः ॥ आनोवोभिर्मरुतोयांत्वच्छाज्येष्ठेभिर्वाबृहद्दिवैःसुमायाः । अधयदेषां
नियुतःपरमाःसमुद्रस्यचिद्धनयंतपारे+ ॥ मिम्यक्षयेषुसुधिताघृताचीहिरण्यनिर्णिगुपरानऽऋष्टिः । गुहाचरंतीमनु
षोनयोषासभावतीविदथ्येवसंवाक्+ ॥ पराशुभ्राऽअयासोयव्यासाधारण्येवमरुतोमिमिक्षुः । नरोदसीऽअपनुदंत
घोराजुषंतवृधंसख्यायदेवाः+ ॥ जोषद्यदीमसुर्यासचध्यैविषितस्तुकारोदसीनृमणाः । आसूर्येवविधतोरथंगात्त्वेषप्र
तीकानभसोनेत्या+ ॥ ४ ॥ आस्थापयंतयुवतिंयुवानःशुभेनिमिश्लांविदथेषुपज्रां । अर्कोयद्वोमरुतोहविष्मान्गायद्गा
थंसुतसोमोदुवस्यन्+ ॥ प्रतंविवक्मिवक्म्योयऽएषांमरुतांमहिमासत्योऽअस्ति । सचायदींवृषमणाऽअहंयुःस्थिरा

(१।२३।३) सहस्रंतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योमरुतआद्यायाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हरिः ओम् ॥ (१।२३।२) तन्नुवोचामरभसायजन्मनेपूर्वंमहित्वंवृषभस्यकेतवे । ऐधेवयामन्मरुतस्तुविष्वणो युधेवशक्रास्तविषाणिकर्तन ॥ नित्यंनसूनुंमधुबिभ्रतउपक्रीळंतिक्रीळाविदथेषुघृष्वयः । नक्षंतिरुद्राअवसानमस्विनंनमर्धंतिस्वतवसोहविष्कृतं ॥ यस्माऊमासोअमृताअरासतरायस्पोषंचहविषाददाशुषे । उक्षंत्यस्मैमरुतोहिताइवपुरूरजांसिपयसामयोभुवः ॥ आयेरजांसितविषीभिरव्यतप्रवएवासःस्वयतासोअध्रजन् । भयंतेविश्वाभवनानिहर्म्याचित्रोवोयामःप्रयतास्वृष्टिषु ॥ यत्त्वेषयामानदयंतपर्वतान्दिवोवापृष्ठंनर्याअचुच्यवुः । विश्वोवोअज्मन्भयतेवनस्पतीरथीयंतीवप्रजिहीतओषधिः ॥ १ ॥ यूयंनउग्रामरुतःसुचेतुनारिष्टग्रामाःसुमतिंपिपर्तन । यत्रावोदिद्युद्रदतिक्रिविर्दतीरिणातिपश्वःसुधितेववर्हणा ॥ प्रस्कंभदेष्णाअनवभ्रराधसोलातृणासोविदथेषुसुष्टुताः । अर्चंत्यर्कंमदिरस्यपीतयेविदुर्वीरस्यप्रथमानिपौंस्या ॥ शतभुजिभिस्तमभिह्रुतेरघात्पूर्भीरक्षतामरुतोयमावत । जनंयमुग्रास्तवसोविरप्शिनःपाथनाशंसात्तनयस्यपुष्टिषु ॥ विश्वानिभद्रामरुतोरथेषुवोमिथस्पृध्येवतविषाण्याहिता । अंसेष्वावःप्रपथेषुखादयोक्षोवश्चक्रासमयाविवावृते ॥ भूरीणिभद्रानर्येषुबाहुषुवक्षःसुरुक्मारभसासोअंजयः । अंसेष्वेताःपविषुक्षुराअधिवयोनपक्षान्व्यनुश्रियोधिरे ॥ २ ॥ महांतोमह्नाविभ्वोविभूतयोदूरेदृशोयेदिव्याइवस्तृभिः ।

(१।२३।२) तन्नुवोचामेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

मंद्राःसुजिह्वाःस्वरितारऽआसभिःसंमिश्लाऽइंद्रेमरुतःपरिष्टुभः ॥ तद्वःसुजातामरुतोमहित्वनंदीर्घंवोदात्रमदितेरि
वव्रतं । इंद्रश्चनत्यजसाविह्रुणातितज्जनाययस्मैसुकृतेऽअराध्वं ॥ तद्वोजामित्वंमरुतःपरेयुगेपुरूयच्छंसममृतासऽआ
वत । अयाधियामनवेश्रुष्टिमाव्यासाकंनरोदंसनैराचिकित्रिरे ॥ येनदीर्घंमरुतःशूशवामयुष्माकेनपरीणसातुरासः ।
आयत्ततनन्वृजनेजनासऽएभिर्यज्ञेभिस्तदभीष्टिमश्यां ॥ एषवःस्तोमोमरुतइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायां
सीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ३ ॥ (१।२३।३) सहस्रंतऽइंद्रोतयोनःसहस्रमिषोहरिवोगूर्ततमाः । सह
स्रंरायोमादयध्यैसहस्रिणऽउपनोयंतुवाजाः ॥ आनोवोभिर्मरुतोयांत्वच्छाज्येष्ठेभिर्वाबृहद्दिवैःसुमायाः । अधयदेषां
नियुतःपरमाःसमुद्रस्यचिद्धनयंतपारे+ ॥ मिम्यक्षयेषुसुधिताघृताचीहिरण्यनिर्णिगुपरानऽऋष्टिः । गुहाचरंतीमनु
षोनयोषासभावतीविदथ्येवसंवाक्+ ॥ पराशुभ्राऽअयासोयव्यासाधारण्येवमरुतोमिमिक्षुः । नरोदसीऽअपनुदंत
घोराजुषंतवृधंसख्यायदेवाः+ ॥ जोषद्यदीमसुर्यासचध्यैविषितस्तुकारोदसीनृमणाः । आसूर्येवविधतोरथंगात्त्वेषप्र
तीकानभसोनेत्या+ ॥ ४ ॥ आस्थापयंतयुवतिंयुवानःशुभेनिमिश्लांविदथेषुपज्रां । अर्कोयद्वोमरुतोहविष्मान्गायद्गा
थंसुतसोमोदुवस्यन्+ ॥ प्रतंविवक्मिवक्म्योयऽएषांमरुतांमहिमासत्योऽअस्ति । सचायदींवृषमणाऽअहंयुःस्थिरा

(१।२३।३) सहस्रंतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योमरुतआद्यायाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चिज्जनीर्वहंतेसुभागाः+ ॥ पांतिमित्रावरुणाववद्याच्चयंतईमर्यमोऽअप्रशस्तान् । उतच्यवंतेऽअच्युताध्रुवाणिवावृधऽईंमरुतोदातिवारः ॥ नहीनुवोमरुतोऽअंत्यस्मेऽआरात्ताच्चिच्छवसोऽअंतमापुः। तेधृष्णुनाशवसाशूशुवांसोर्णोनद्वेषोधृषतापरिष्ठुः ॥ वयमद्येंद्रस्यप्रेष्ठावयंश्वोवोचेमहिसमर्ये । वयंपुरामहिचनोऽअनुद्यून्तन्नऽऋभुक्षानरामनुष्यात् ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ५ ॥ (१।२३।४) यज्ञायज्ञावःसमनातुतुर्वणिर्धियंधियंवोदेवयाऽउंदधिध्वे । आवोर्वाचःसुवितायरोदस्योर्महेववृत्यामवसेसुवृक्तिभिः ॥ वव्रासोनयेस्वजाःस्वतवसऽइषंस्वरभिजायंतधूतयः । सहस्रियासोऽअपांनोर्मयऽआसागावोवंद्यासोनोक्षणः ॥ सोमासोनयेसुतास्तृप्तांशवोहृत्सुपीतासोदुवसोनासते । ऐषामंसेषुरंभिणीवरारभेहस्तेषुरवादिश्चकृतिश्चसंदधे ॥ अवस्वयुक्तादिवऽआवृथायुयुरमर्त्याःकशयाचोदतत्मना । अरेणवस्तुविजाताऽअचुच्यवुर्दृह्लानिचिन्मरुतोभ्राजदृष्टयः ॥ कोवोंतर्मरुतऽऋष्टिविद्युतोरेजतित्मनाहन्वेवजिह्वया । धन्वच्युतऽइषांनयामनिपुरुप्रैषाऽअहन्योनैतशः ॥ ६ ॥ क्वस्विदस्यरजसोमहस्परंक्वावरंमरुतोयस्मिन्नायय । यच्च्यावयथविथुरेवसंहितंव्यद्रिणापतथत्वेषमर्णवं+ ॥ सातिर्नवोमवतीस्वर्वतीत्वेषाविपाकामरुतःपिपिष्वती । भद्रावोरातिःपृणतोनदक्षिणापृथुज्रयीऽअसुर्येवजंजती ॥ प्रतिष्टो

(१।२३।४) यज्ञायज्ञेतिदशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योमरुतोजगतीअंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

भंतिसिंधवःपविभ्योयदभ्रियांवाचमुदीरयंति । अवस्मयंतविद्युतःपृथिव्यांयदीघृतंमरुतःप्रुष्णुवंति ॥ असूतपृश्निर्महतेरणायत्वेषमयासांमरुतामनीकं । तेसप्सरासोऽजनयंताभ्वमादित्स्वधामिषिरांपर्यपश्यन् ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ७ ॥ (१।२३।५) महश्चित्त्वमिंद्रयतऽएतान्महश्चिदसित्यजसोवरूता । सनोवेधोमरुतांचिकित्वान्त्सुम्नावनुष्वतवहिप्रेष्ठा ॥ अयुञ्जन्तऽइंद्रविश्वकृष्टीर्विदानासोनिष्षिधोमर्त्यत्रा । मरुतांपृत्सुतिर्हासमानास्वर्मीळ्हस्यप्रधनस्यसातौ+ ॥ अम्यक्सातइंद्रऋष्टिरस्मेसनेम्यभ्वंमरुतोजुनंति । अग्निश्चिद्धिष्मातसेशुशुक्वानापोनद्वीपंदधतिप्रयांसि ॥ त्वंतूनऽइंद्रतंरयिंदाऽओजिष्ठयादक्षिणयेवरातिं । स्तुतश्चयास्तेचकनंतवायोःस्तनंनमध्वःपीपयंतवाजैः ॥ त्वेरायऽइंद्रतोशतमाःप्रणेतारःकस्यचिदृतायोः । तेषुणोमरुतोमृळयंतुयेस्मापुरागातूयंतीवदेवाः+ ॥ ८ ॥ प्रतिप्रयाहींद्रमीळ्हुषोनॄन्महःपार्थिवेसदनेयतस्व । अधयदेषांपृथुबुध्नासऽएतास्तीर्थेनार्यःपौंस्यानितस्थुः+ ॥ प्रतिघोराणामेतानामयासांमरुतांशृण्वऽआयतामुपब्दिः । येमर्त्यंपृतनायंतमूमैर्ऋणावानंनपतयंतसर्गैः ॥ त्वंमानेभ्यऽइंद्रविश्वजन्यारदामरुद्भिःशुरुधोगोऽअग्राः । स्तवानेभिःस्तव

(१।२३।५) महश्चिदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप्द्वितीयाविराट् ।

सेदेवदेवैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ९ ॥ (१।२३।६) ननूनमस्तिनोश्वःकस्तद्वेदयदद्भुतं । अन्यस्यचित्तमभिसंचरेण्यमुताधीतंविनश्यति ॥ किंनऽइंद्रजिघांससिभ्रातरोमरुतस्तव । तेभिःकल्पस्वसाधुयामानःसमरणेवधीः ॥ किंनोभ्रातरगस्त्यसखासन्नतिमन्यसे । विद्माहितेयथामनोस्मभ्यमिन्नदित्ससि॥ अरंकृण्वंतुवेदिंसमग्निमिंधतांपुरः । तत्रामृतस्यचेतनंयज्ञंतेतनवावहै ॥ त्वमीशिषेवसुपतेवसूनांत्वंमित्राणांमित्रपतेधेष्ठः । इंद्रत्वंमरुद्भिःसंवदस्वाधप्राशानऽऋतुथाहवींषि ॥ १० ॥ (१।२३।७) प्रतिवऽएनानमसाहमेमिसूक्तेनभिक्षेसुमतिंतुराणां । रराणतामरुतोवेद्याभिर्निहेळोधत्तविमुचध्वमश्वान् ॥ एषवःस्तोमोमरुतोनमस्वान्हृदातष्टोमनसाधायिदेवाः । उपेमायातमनसाजुषाणायूयंहिष्ठानमसऽइद्वृधासः ॥ स्तुतासोनोमरुतोमृळयंतूतस्तुतोमघवाशंभविष्ठः । ऊर्ध्वानःसंतुकोम्यावनान्यहानिविश्वामरुतोजिगीषा+ ॥ अस्मादहंतविषादीषमाणऽइंद्राद्भियामरुतोरेजमानः । युष्मभ्यंहव्यानिशितान्यासन्तान्यारेचकृमामृळतानः ॥ येनमानासश्चितयंतऽउस्राव्युष्टिषुशवसाशश्वतीनां । सनोमरुद्भिर्वृषभश्रवोधाउग्रऽउग्रेभिःस्थऽविरःसहोदाः+ ॥ त्वंपाहींद्रसहीयसोनॄन्भवामरुद्भिरवयातहेळाः । सुप्रकेतेभिःसासहिर्दधानोविद्यामेषंवृजनं

(१।२३।६) ननूनमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यप्रथमतृतीयचतुर्थीनामृचामिंद्रोगस्त्योद्वितीयापंचम्योरगस्त्यऋषिरिंद्रोदेवताआद्याबृहतीततस्तिस्रोनुष्टुभोंत्यात्रिष्टुप् । (१।२३।७) प्रतिवइतिषळर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योमरुतःअंत्यानांचतसृणांमरुत्वानिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जीरदानुं ॥ ११ ॥ (१।२३।८) चित्रोवोस्तुयामश्चित्रऽऊतीसुदानवः । मरुतोऽअहिभानवः ॥ आरेसावःसु दानवोमरुतऽऋंजतीशरुः । आरेऽअश्मायमस्यथ ॥ तृणस्कंदस्यनुविशःपरिवृंक्तसुदानवः । ऊर्ध्वान्नःकर्तजीवसे ॥ १२ ॥ (१।२३।९) गायत्सामनभन्यं१यथावेरर्चामतद्वावृधानंस्वर्वत् । गावोधेनवोवर्हिष्यदब्धाऽआयत्सद्मा नंदिव्यंविवासान् ॥ अर्चद्वृषावृषभिःस्वेदुहव्यैर्मृगोनाश्नोऽअतियर्ज्जुगुर्यात् । प्रमंदयुर्मनांगूर्तहोताभरतेमर्योमिथुना यजत्रः ॥ नक्षद्धोतापरिसद्मिमितायन्भरद्गर्भमाशरदःपृथिव्याः । क्रंददश्वोनयमानोरुवद्गौरंतर्दूतोनरोदसीचरद्वा क्+ ॥ ताकर्माषतरास्मैप्रच्यौत्नानिदेवयंतोभरंते । जुजोषदिंद्रोदस्मवर्चानासत्येवसुग्म्योरथेष्ठाः+ ॥ तमुष्टुहींद्रंयोह सत्वायःशूरोमघवायोरथेष्ठाः । प्रतीचश्चिद्योधीयान्वृषण्वान्ववव्रुषश्चित्तमसोविहंता+ ॥ १३ ॥ प्रयदित्थामहिना नृभ्योऽअस्त्यरंरोदसीकक्ष्ये३नास्मै । संविव्यऽइंद्रोवृजनंनभूमाभर्तिस्वधावाँऽओपशमिवद्यां+ ॥ समत्सुत्वाशूरसता मुराणंप्रपथिंतमंपरितंसयध्यै । सजोषसऽइंद्रंमदेक्षोणीःसूरिंचिद्येऽअनुमदंतिवाजैः ॥ एवाहितेशंसवनासमुद्रऽआ पोयत्तऽआसुमदंतिदेवीः । विश्वातेऽअनुजोष्याभूद्गौःसूरीँश्चिद्यदिधिषावेषिजनान् ॥ असामयथासुषखायऽएन स्वभिष्टयोनरांनशंसैः । असद्यथानऽइंद्रोवंदनेष्ठास्तुरोनकर्मनयमानऽउक्था+ ॥ विष्पर्धसोनरांनशंसैरस्माकासदिं

(१।२३।८) चित्रोवइतितृचस्यागस्त्योमरुतोगायत्री । (१।२३।९) गायत्सामेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

द्रोवज्रहस्तः । मित्रायुवोनपूर्पतिंसुशिष्टौमध्यायुवऽउपशिक्षंतियज्ञैः+ ॥ १४ ॥ यज्ञोहिष्मेंद्रंकश्चिदृंधन्जुंहुराणश्चिन्म नसापरीयन् । तीर्थेनाच्छांतातृषाणमोकोदीर्घोनसिध्रमाकृणोत्यध्वा ॥ मोषूणऽइंद्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहिष्मातेशुष्मिन्न वयाः । महश्चिद्यस्यमीळ्हुषोयव्याहविष्मतोमरुतोवंदतेगीः+ ॥ एषःस्तोमऽइंद्रतुभ्यमस्मेऽएतेनंगातुंहरिवोविदोनः । आनोववृत्याःसुवितायदेवविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १५ ॥ (१।२३।१०) त्वंराजेंद्रयेचदेवारक्षानॄन्पाह्यसुरत्वम स्मान् । त्वंसत्पतिर्मघवानस्तरुत्रस्त्वंसत्योवसवानःसहोदाः+ ॥ दनोविशऽइंद्रमृध्रवाचःसप्तयत्पुरःशर्मशारदीर्दत् । ऋणोरपोऽअनवद्यार्णायूनेवृत्रंपुरुकुत्सायरंधीः ॥ अजावृतऽइंद्रशूरपत्नीर्द्यांचयेभिःपुरुहूतनूनं । रक्षोऽअग्निमशुषं तूर्वयाणंसिंहोनदमेऽअपांसिवस्तोः ॥ शेषन्नुतऽइंद्रसस्मिन्योनौप्रशस्तयेपवीरवस्यमह्ना । सृजदर्णांस्यवयद्युधागास्ति ष्ठद्धरींधृषतामृष्टवाजान् ॥ वहकुत्समिंद्रयस्मिन्चाकन्त्स्यूमन्यूऽऋज्रावातस्याश्वा । प्रसूरश्चक्रंवृहतादभीकेभिस्पृधो यासिषद्वज्रबाहुः ॥ १६ ॥ जघन्वाँऽइंद्रमित्रेरूञ्चोदप्रवृद्धोहरिवोऽअदाशून् । प्रयेपश्यन्नर्यमणंसचायोस्त्वयाशूर्ता वहमानाऽअपत्यं ॥ रपत्कविरिंद्रार्कसातौक्षांदासायोपवर्हणींकः । करत्तिस्रोमघवादानुचित्रानिदुर्योणेकुयवाचंमृ धिश्रेत् ॥ सनातातऽइंद्रनव्याऽआगुःसहोनभोविरणायपूर्वीः । भिनत्पुरोनभिदोऽअदेवीर्ननमोवधरदेवस्यपीयोः+ ॥

(१।२३।१०) त्वंराजेतिदशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीर्ऋणोरपः सीरानस्रवंतीः । प्रयत्समुद्रमतिशूरपर्षिपारयातुर्वशंयदुंस्वस्ति+ ॥ त्वमस्माकमिंद्रवि
श्वधस्याऽअवृकतमोनरांनृपाता । सनोविश्वासांस्पृधांसहोदाविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १७ ॥ (१।२३।११) म
त्स्यपायितेमहः पात्रस्येवहरिवोमत्सरोमदः । वृषातेवृष्णऽइंदुर्वाजीसहस्रसातमः ॥ आनस्तेगंतुमत्सरोवृषामदोवरे
ण्यः । सहावाँऽइंद्रसानसिः पृतनाषाळमर्त्यः ॥ त्वंहिशूरः सनिताचोदयोमनुषोरथं । सहावांदस्युमव्रतमोषः पात्रंनशो
चिषा ॥ मुषायसूर्यंकवेचक्रमीशानऽओजसा । वहशुष्णायवधंकुत्संवातस्याश्वैः ॥ शुष्मिन्तमोहितेमदोद्युम्निन्तमऽ
उतक्रतुः । वृत्रघ्नावरिवोविदामंसीष्ठाऽअश्वसातमः ॥ यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यऽइंद्रमयऽइवापोनतृष्यतेबभूथ । ता
मनुत्वानिविदंजोहवीमिविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १८ ॥ (१।२३।१२) मत्सिनोवस्यइष्टयऽइंद्रमिंदोवृषाविश ।
ऋघायमाणऽइन्वसिशत्रुमंतिनविंदसि ॥ तस्मिन्नावेशयागिरोयऽएकश्चर्षणीनां । अनुस्वधायमुप्यतेयवंनचर्कृषद्वृषा ॥
यस्यविश्वानिहस्तयोः पंचक्षितीनांवसु । स्पाशयस्वयोऽअस्मध्रुग्दिव्येवाशनिर्जहि ॥ असुन्वंतंसमंजहिदूणाशंयोनते
मयः । अस्मभ्यमस्यवेदनंदद्धिसूरिश्चिदोहते ॥ आवोयस्यद्विबर्हसोर्केषुसानुषगसत् । आजाविंद्रस्येंदोप्रावोवाजेषु

(१।२३।११) मत्स्यपायीतिषळर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्यइंद्रोनुष्टुप्आद्यास्कंधोग्रीवीअंत्यात्रिष्टुप् । (१।२३।१२) मत्सिनइतिषळर्चस्यसू
क्तस्यअगस्त्यइंद्रोनुष्टुबंत्यात्रिष्टुप् ।

वाजिनं ॥ यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यंऽइंद्रमयंऽइवापोनतृष्यंतेबभूथ । तामनुत्वानिविदंजोहवीमिविद्यामेषंवृजनंजीरदा
नुं ॥ १९ ॥ (१।२३।१३) आचर्षणिप्रावृषभोजनानांराजाकृष्टीनांपुरुहूतऽइंद्रः । स्तुतःश्रवस्यन्नवसोपमद्रिग्यु
क्त्वाहरीवृषणायाह्यर्वाङ्+ ॥ येतेवृषणोवृषभासऽइंद्रब्रह्मयुजोवृषरथासोऽअत्याः । ताँऽआतिष्ठतेभिरायाह्यर्वाङ्ह
वामहेत्वासुतऽइंद्रसोमे ॥ आतिष्ठरथंवृषणंवृषातेसुतःसोमःपरिषिक्तामधूनि । युक्त्वावृषभ्यांवृषभक्षितीनांहरिभ्यां
याहिप्रवतोपमद्रिक्+ ॥ अयंयज्ञोदेवयाऽअयंमियेधऽइमाब्रह्माण्ययमिंद्रसोमः । स्तीर्णंबर्हिरातुशक्रप्रयाहिपिबानि
षद्यविमुचाहरीऽइह+ ॥ ओसुष्टुतऽइंद्रयाह्यर्वाङुपब्रह्माणिमान्यस्यकारोः । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोविद्यामेषंवृज
नंजीरदानुं ॥ २० ॥ (१।२३।१४) यद्धस्यातंऽइंद्रश्रुष्टिरस्तिययाबभूथजरितृभ्यऽऊती । मानःकामंमहयं
तमाधग्विश्वातेऽअश्यांपर्यापऽआयोः+ ॥ नघाराजेंद्रऽआदभन्नोयानुस्वसाराकृणवंतयोनौ । आपश्चिदस्मैसुतु
काऽअवेषन्गमन्नऽइंद्रःसख्यावयश्च ॥ जेतानृभिरिंद्रःपृत्सुशूरःश्रोताहवंनाधमानस्यकारोः । प्रभर्तारथंदाशुषऽउ
पाकऽउद्यंतागिरोयदिचत्मनाभूत्+ ॥ एवानृभिरिंद्रःसुश्रवस्याप्रखादःपृक्षोऽअभिमित्रिणोभूत् । समर्यऽइषःस्तव
तेविवाचिसत्राकरोयजमानस्यशंसः ॥ त्वयावयंमघवन्निंद्रशत्रूनभिष्यामममहतोमन्यमानान् । त्वंत्रातात्वमुनोवृधेभूः

(१।२३।१३) आचर्षणिप्राइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।२३।१४) यद्धस्यातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

विंद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २१ ॥ (१।२३।१५) पूर्वीरहंशरदः शश्रमाणादोषावस्तोरुषसोजरयंतीः । मिनातिश्रियंजरिमातनूनामप्यूनुपत्नीर्वृषणोजगम्युः ॥ येचिद्धिपूर्वऽऋतसापऽआसन्त्साकंदेवेभिरवदन्नृतानि । तेचिदवासुर्नह्यंतमापुःसमूनुपत्नीर्वृषभिर्जगम्युः ॥ नमृषाश्रांतंयदवंतिदेवाविश्वाऽइत्स्पृधोऽअभ्यश्नवाव । जयावेदत्रशतनीथमाजिंयत्सम्यंचामिथुनावभ्यजाव ॥ नदस्यमारुधतःकामऽआगन्नितऽआजातोऽअमुतःकुतश्चित् । लोपामुद्रावृषणंनीरिणातिधीरमधीराधयतिश्वसंतं ॥ इमंनुसोममंतितोहृत्सुपीतमुपब्रुवे । यत्सीमागश्चकृमातत्सुमृळतुपुलुकामोहिमर्त्यः ॥ अगस्त्यःखनमानःखनित्रैःप्रजामपत्यंबलमिच्छमानः । उभौवर्णावृषिरुग्रःपुपोषसत्यादेवेष्वाशिषोजगाम ॥ २२ ॥ (१।२४।१) युवोरजांसिसुयमासोऽअश्वारथोयद्वांपर्यर्णांसिदीयत् । हिरण्ययावांपवयःप्रुषायन्मध्वःपिबंताऽउषसःसचेथे ॥ युवमत्यस्यावनक्षथोयद्विपत्मनोनर्यस्यप्रयज्योः । स्वसायद्वांविश्वगूर्तीभरातिवाजायेट्टेमधुपाविषेचं ॥ युवंपयऽउस्रियायामधत्तंपक्वमामायामवपूर्व्यंगोः । अंतर्यद्वनिनोवामृतप्सूह्वारोनशुचिर्यजतेहविष्मान् ॥ युवंहघर्मंमधुमंतमत्रयेपोनक्षोदोवृणीतमेषे । तद्वांनरावश्विनापश्वऽइष्टीरथ्येवचक्राप्रतियंतिमध्वः ॥ आवांदानाय

(१।२३।१५) पूर्वीरहमितिषळर्चस्यसूक्तस्यागस्त्यःआद्ययोर्द्वयोर्लोपामुद्राऋषिकाअंत्ययोर्द्वयोरगस्त्यंतेवासीब्रह्मचारीऋषिःसर्वासांरतिर्देवतात्रिष्टुप्पंचमीबृहती । (१।२४।१) युवोरजांसीतिदशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

ववृतीयदस्रागोरोहेणतौग्र्योनजिव्रिः । अपःक्षोणीसंचतेमाहिनावांजूर्णोवामक्षुरंहसोयजत्रा ॥ २३ ॥ नियद्युवेथेनियुतःसुदानूऽउपस्वधाभिःसृजथःपुरंधिं । प्रेषद्वेषद्वातोनसूरिरामहेददेसुव्रतोनवाजं ॥ वयंचिद्धिवांजरितारःसत्याविपन्यामहेविपणिर्हितावान् । अधाचिद्धिष्माश्विनावनिंद्यापाथोहिष्मावृषणावंतिदेवं ॥ युवांचिद्धिष्माश्विनावनुद्यूनविरुद्रस्यप्रस्रवणस्यसातौ । अगस्त्योनरांनृषुप्रशस्तःकाराधुनीवचितयत्सहस्रैः ॥ प्रयद्वहेथेमहिनारथस्यप्रस्पंद्रायाथोमनुषोनहोता । धत्तंसूरिभ्यऽउतवास्वश्व्यंनासत्यारयिषाचःस्याम ॥ तंवांरथंवयमद्याहुवेमस्तोमैरश्विनासुवितायनव्यं । अरिष्टनेमिंपरिद्यामियानंविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २४ ॥ (१।२४।२) कदुप्रेष्ठाविषांरयीणामध्वर्यंताय दुन्निनीथोऽअपां । अयंवांयज्ञोऽअकृतप्रशस्तिंवसुधितीऽअवितारा जनानां ॥ आवामश्वासःशुचयःपयस्पावातरंहसोदिव्यासोऽअत्याः । मनोजुवोवृषणोवीतपृष्ठाऽएहस्वराजोऽअश्विनावहंतु ॥ आवांरथोवनिर्नप्रवत्वान्त्सृप्रवंधुरःसुवितायगम्याः । वृष्णःस्थातारामनसोजवीयानहंपूर्वोयजतोधिष्ण्यायः ॥ इहेहजातासमवावशीतामरेपसातन्वा३नामभिःस्वैः । जिष्णुर्वामन्यःसुमखस्यसूरिर्दिवोऽअन्यःसुभगःपुत्रऽऊहे ॥ प्रवांनिचेरुःककुहोवशाँऽअनुपिशंगरूपःसदनानिगम्याः । हरीऽअन्यस्यपीपयंतवाजैर्मथ्रारजांस्यश्विनाविघोषैः ॥ २५ ॥ प्रवांशरद्वान्वृषभोननिःषाट्पूर्वी

(१।२४।२) कदुप्रेष्ठेतिनवर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

रिषंश्चरतिमध्वंऽइष्णन् । एवैरन्यस्यपीपयंतवाजैर्वेषंतीरूर्ध्वानद्यौनऽआगुः ॥ असंजिवांस्थविरावेधसागीर्बाढ़ेऽअ
श्विनात्रेधाक्षरंती । उपस्तुतावतंनाधंमानंयामन्नयामन्छृणुतंहवंमे ॥ उतस्यावांरुशंतोवप्संसोगीस्त्रिबर्हिषिसदंसि
पिन्वतेन्नन् । वृषावांमेघोवृषणापीपायगोर्नसेकेमनुषोदशस्यन्+ ॥ युवांपूषेवाश्विनापुरंधिरग्निमुषांनजरतेहविष्मा
न् । हुवेयद्वांवरिवस्यागृणानोविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २६ ॥ (१।२४।३) अभूदिदंवयुनमोषुभूषतारथोवृष
ण्वान्मदंतामनीषिणः । धियंजिन्वाधिष्ण्याविश्पलावसूदिवोनपातासुकृतेशुचिव्रता ॥ इंद्रंतमाहिधिष्ण्यामरुत्तमा
दस्रादंसिष्ठारथ्यारथीतमा । पूर्णंरथंवहेथेमध्वऽआचितंतेनदाश्वांसमुपयाथोऽअश्विना ॥ किमत्रंदस्राकृणुथःकिमा
साथेजनोयःकश्चिदहविर्महीयते । अतिक्रमिष्टंजुरतंपणेरसुंज्योतिर्विप्रायकृणुतंवचस्यवे ॥ जंभयतमभितोरायतःशु
नोहतंमृधोविदथुस्तान्यश्विना । वाचंवाचंजरितूरत्निनींकृतमुभाशंसंनासत्यावतंमम ॥ युवमेतंचक्रथुःसिंधुषुप्लवमा
त्मन्वंतंपक्षिणंतौग्र्यायकं । येनदेवत्रामनसानिरूहथुःसुपप्तनीपेतथुःक्षोदसोमहः+ ॥ २७ ॥ अवविद्धंतौग्र्यमप्स्वं१
तरनारंभणेतमसिप्रविद्धं । चतस्रोनावोजठलस्यजुष्टाऽउदश्विभ्यामिषिताःपारयंति ॥ कःस्विद्वृक्षोनिष्ठितोमध्येऽ
अर्णसोयंतौग्र्योनाधितःपर्यषस्वजत् । पर्णामृगस्यपतरोरिवारभऽउदश्विनाऽऊहथुःश्रोमतायकं+ ॥ तद्वांनरानास

(१।२४।३) अभूदिदमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योश्विनौजगतीषष्ठ्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

त्यावनुष्याद्यद्वामानासउचथमवोचन् । अस्माद्द्यसदसःसोम्यादाविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २८ ॥ (१।२४।४) तंयुंजाथांमनसोयोजवीयान्त्रिवंधुरोवृषणायस्त्रिचक्रः । येनोपयाथःसुकृतोदुरोणंत्रिधातुनापतथोविर्नपर्णैः+ ॥ सुवृद्रथोवर्ततेयन्नभिक्षांयत्तिष्ठथःक्रतुमंतानुपृक्षे । वपुर्वपुष्यासचतामियंगीर्दिवोदुहित्रोषसासचेथे ॥ आतिष्ठतंसुवृतंयोरथोवामनुव्रतानिवर्ततेहविष्मान् । येननरानासत्येषयध्यैवर्तिर्याथस्तनयायत्मनेच ॥ मावांवृकोमावृकीरादधर्षीन्मापरिवर्क्तमुतमातिधक्तं । अयंवांभागोनिहितइयंगीर्दस्राविमेवांनिधयोमधूनां ॥ युवांगोतमःपुरुमीळ्होअत्रिर्दस्राहवतेवसेहविष्मान् । दिशंनदिष्टामृजूयेवयंतामेहवंनासत्योपयातं ॥ अतारिष्मतमसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोअश्विनावधायि । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २९ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥

द्वादशाध्याये वर्गाः २९ सूक्तानि १८ ऋचः १४२ ॥ त्यागः ॥ मरुद्भ्यइदं. १५ इंद्रायेदं. मरुद्भ्यइदं. २० इंद्रायेदं. १३ मरुद्भ्यइदं. २ मरुत्वतइंद्रायेदं. ४ मरुद्भ्यइदं. ३ इंद्रायेदं. ४५ रत्याइदं. ६ अश्विभ्यामिदं. ३३ ॥ इतिद्वितीयेचतुर्थः ॥ ४ ॥

तावांकतरैकादशंद्यावापृथिवीयमानोवैश्वदेवंपितुंन्वन्नस्तुतिर्गायत्रंत्वाद्यानुष्टुब्गर्भातृतीयांत्येपंचम्यांद्याश्वतस्रोनुष्टुभौत्याबृहतीवांसमिद्धआप्रियोग्नेनयाष्टावाग्नेयंमनर्वाणंबार्हस्पत्यंकंकतःषोळशोपनिषदमृणसौर्यमानु ॥३०॥

(१।२४।४) तंयुंजाथामितिषळर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

ष्टुभंविषशंकावानगस्त्यःप्राब्रवींदशम्याद्याश्चतिस्रोमहापंक्तयोमहाबृहतीचंयआंगिरसःशौनहोत्रोभूत्वाभार्ग
वःशौनकोभवत्सगृत्समदोद्वितीयंमंडलमपश्यंत्त्वमग्नेजागतंतुयज्ञेनसप्तोनासमिद्धएकादशाग्रेसप्तमीजगतीहु
वेनवसोमाहुतिभिर्भार्गवोहंहोताष्टावानुष्टुभंमिमामेगायत्रंहिंश्रेष्ठंषड्वाजयन्निवात्यानुष्टुप् ॥ १ ॥

हरिःओम् ॥ (१।२४।५) तावामद्यतावपरंहुवेमोच्छंत्यामुषसिवह्निरुक्थैः । नासत्याकुहंचित्संतावर्योदिवोन
पातासुदास्तराय+ ॥ अस्मेऽऊषुवृषणामादयेथामुत्पणींऽर्हतमूर्म्यामदंता । श्रुतंमेऽअच्छोक्तिभिर्मतीनामेष्टानराानि
चैताराचकर्णैः ॥ श्रियेपूषन्निषुकृतेवदेवानासत्यावहतुंसूर्यायाः । वच्यंतेवांककुहाऽअप्सुजातायुगाजूर्णेववरुणस्यभू
रेः ॥ अस्मेसावांमाध्वीरातिरस्तुस्तोमंहिनोतंमान्यस्यकारोः । अनुयद्वांश्रवस्यासुदानूसुवीर्यायचर्षणयोमदंति ॥ ए
षवांस्तोमोऽअश्विनावकारिमानेभिर्मघवानासुवृक्ति । यातंवर्तिस्तनयायत्मनेचागस्त्येनासत्यामदंता ॥ अतारिष्मत
मसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोऽअश्विनावधायि । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १ ॥ (१।२४।६)
कतरापूर्वाकतरापरायोःकथाजातेकवयःकोविवेद । विश्वंत्मनाबिभृतोयद्धनामविवर्तेतेऽअहनीचक्रियेव ॥ भूरिंद्वेऽ
अचरंतीचरंतंपद्वंतंगर्भमपदीदधाते । नित्यंनसूनुंपित्रोरुपस्थेद्यावारक्षतंपृथिवीनोऽअभ्वात् ॥ अनेहोदात्रमदितेरन

(१।२४।५) तावामितिपळर्चस्यसूक्तस्यागस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् । (१।२४।६) कतरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योद्यावापृथिवीत्रिष्टुप् ।

वैंहुवेस्वर्वदवधंनमस्वत् । तद्रोदसीजनयतंजरित्रेद्यावा० ॥ अतप्यमानेऽअवसावंतीऽअनुंष्यामरोदंसीदेवपुंत्रे । उभेदेवानांमुभयैभिरह्नांद्यावा० ॥ संगच्छंमानेयुवतीसमंतेस्वसाराजामीपित्रोरुपस्थे । अभिजिघ्रंतीभुवंनस्यनाभिंद्यावा० ॥ २ ॥ उर्वीसद्मनीबृहतीऽऋतेनंहुवेदेवानामवंसाजनिंत्री । दधातेयेऽअमृतंसुप्रतीकेद्यावा० ॥ उर्वीपृथ्वीबंहुलेदूरेऽअंतेऽउपंब्रुवेनमंसायज्ञेऽअस्मिन् । दधातेयेसुभगेसुप्रतूर्तीद्यावा० ॥ देवान्वायच्चकृमाकच्चिदागः सखायंवासदमिज्जास्पतिंवा । इयंधीर्भूयाऽअवयानमेषांद्यावा० ॥ उभाशंसानर्यामामविष्टामुभेमामूतीऽअवंसासचेताम् । भूरिंचिदर्यःसुदास्तंरायेषामदंतऽइषयेमदेवाः ॥ ऋतंदिवेतदंवोचंपृथिव्याऽअंभिश्रावायंप्रथमंसुमेधाः । पातामंवद्यादुरितादभीकैपितामाताचंरक्षतामवोभिः ॥ इदंद्यावापृथिवीसत्यमंस्तुपितर्मातर्यदिहोपंब्रुवेवाम् । भूतंदेवानांमवमेऽअवोभिर्विद्यामेषंवृजनंजीरदांनुं ॥ ३ ॥ (१।२४।७) आनऽइळाभिर्विदथेसुशस्तिविश्वानंरःसवितादेवऽएंतु । अपियथायुवानोमत्संथानोविश्वंजगंदभिपित्वेमंनीषा ॥ आनोविश्वऽआस्क्रागमंतुदेवामित्रोऽअर्यमावरुणःसजोषाः । भुवन्यथानोविश्वेवृधासःकरंन्त्सुषाहाविथुरंनशवः ॥ प्रेष्ठंवोऽअतिंथिंगृणीषेग्निंशस्तिभिस्तुर्वणिःसजोषाः ।

(१।२४।७) आनइळेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (सूक्तभेदप्रयोगेतु-आद्यचतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याअहिर्बुध्न्यःततएकस्यास्त्वष्टाततएकस्याइंद्रःततोद्वयोर्मरुतःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःएवमेकादश) ।

असद्यथानोवरुणःसुकीर्तिरिषश्चपर्षदरिगूर्तःसूरिः[+] ॥ उपव॒ऽएषेनमसाजिगीषोषासानक्तासुदुघेवधेनुः । समानेऽअहन्विमिमानोऽअर्कंविषुरूपेपयसिसस्मिन्नूधन् ॥ उतनोहिर्बुध्न्योऽमयस्कःशिशुंनपिप्युषीववेतिसिंधुः । येननपातमपांजुनामंमनोजुवोवृषणोयंवहंति ॥ ४ ॥ उतनऽईंत्वष्टागंत्वच्छास्मत्सूरिभिरभिपित्वेसजोषाः । आवृत्रहेंद्रश्चर्षणिप्रास्तुविष्टमोनरांनऽइहगम्याः ॥ उतनईंमतयोश्वयोगाःशिशुंनगावस्तरुणंरिहंति । तमींगिरोजनयोनपत्नीःसुरभिष्टमंनरांनसंत ॥ उतनऽईंमरुतोवृद्धसेनाःस्मद्रोदसीसमनसःसदंतु । पृषदश्वासोवनयोनरथारिशादसोमित्रयुजोनदेवाः[+] ॥ प्रनुयदेषांमहिनाचिकित्रेप्रयुंजतेप्रयुजस्तेसुवृक्ति । अधयदेषांसुदिनेनशरुर्विश्वमेरिणंप्रुषायंतसेनाः ॥ प्रोऽअश्विनाववसेकृणुध्वंप्रपूषणंस्वतवसोहिसंति । अद्वेषोविष्णुर्वातऽऋभुक्षाऽअच्छासुम्नायववृतीयदेवान्[+] ॥ इयंसावोऽअस्मेदीधितिर्यजत्राऽअपिप्राणीचसदनीचभूयाः । नियादेवेषुयततेवसूयुर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥५॥ (१।२४।८) पितुंनुस्तोषंमहोधर्माणंतविषीं । यस्यत्रितोव्योजसावृत्रंविपर्वमर्दयत् ॥ स्वादोपितोमधोपितोवयंत्वाववृमहे । अस्माकमविताभव ॥ उपनःपितवाचरशिवःशिवाभिरूतिभिः । मयोभुरद्विषेण्यःसखासुशेवोऽअद्वयाः ॥ तवत्येपितोरसारजांस्यनुविष्ठिताः । दिविवाताऽइवश्रिताः[+] ॥ तवत्येपितोददतस्तवस्वादिष्ठतेपितो । प्रस्वाद्मानोरसानांतुविग्री

(१।२४।८) पितुंन्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योन्नंगायत्रीआद्यानुष्टुब्गर्भातृतीयापंचमाद्याश्चतस्रोनुष्टुभोंत्याबृहतीवा ।

वाँऽइवेरते ॥ ६ ॥ त्वेपिंतोमहानांदेवानांमनोंहितं । अकारिचारुकेतुनातवाहिमवंसावधीत् ॥ यददोपिंतोऽअजगन्विवस्वपर्वतानां । अत्राचिन्नोमधोपितोरंभक्षायगम्याः ॥ यदपामोषधीनांपरिंशमारिशामहे । वातापेपीवऽइद्भव ॥ यत्तेसोमगवाशिरोयवाशिरोभजामहे । वातापे० ॥ करंभऽओषधेभवपीवोवृक्कऽउंदारथिः । वातापे० ॥ तंत्वांवयंपिंतोवचोभिर्गावोनहव्यासुंषूदिम । देवेभ्यस्त्वासधमादमस्मभ्यंत्वासधमादं ॥ ७ ॥ (१।२४।९) समिद्धोऽअद्यराजसिदेवोदेवैःसंहस्रजित् । दूतोहव्याकविर्वह ॥ तनूनपादृतंयतेमध्वायज्ञःसमंज्यते । दधंत्सहस्त्रिणीरिषः ॥ आजुह्वानोनऽईड्योदेवाँऽआवंक्षियज्ञियान् । अग्नेसहस्रसाऽअसि ॥ प्राचीनंबर्हिरोजसासहस्रवीरमस्तृणन् । यत्रादित्याविराजथ ॥ विराट्सम्राड्विभ्वीःप्रभ्वीर्बह्वीश्चभूयसीश्चयाः । दुरोघृतान्यंक्षरन् ॥ ८ ॥ सुरुक्मेहिसुपेशसाधिश्रियाविराजतः । उषासावेहसींदतां ॥ प्रथमाहिसुवाचंसाहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोयक्षतामिमं ॥ भारतीळेसरस्वतियावःसर्वाऽउपब्रुवे । तानश्चोदयतश्रिये ॥ त्वष्टारूपाणिहिप्रभुःपशून्विश्वान्त्समानजे । तेषांनःस्फातिमायंज ॥ उपत्मन्यावनस्पतेपाथोदेवेभ्यःसृज । अग्निर्हव्यानिसिष्वदत् ॥ पुरोगाऽअग्निर्देवानांगायत्रेणसमंज्यते ।

(१।२४।९) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्यइध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवताःगायत्रीच्छंदः ।

स्वाहाकृतीषुरोचते ॥ ९ ॥ (१।२४।१०) अग्नेनयऽसुपथारायेऽअस्मान्विश्वानिदेववयुनानिविद्वान् । युयोध्य१स्मज्जुहुराणमेनोभूयिष्ठांतेनमऽउक्तिंविधेम ॥ अग्नेत्वंपारयानव्योऽअस्मान्त्स्वस्तिभिरतिदुर्गाणिविश्वा । पूश्चपृथ्वीबहुलानऽउर्वीभवातोकायतनयायशंयोः+ ॥ अग्नेत्वमस्मद्युयोध्यमीवाऽअनग्नित्राऽअभ्यमंतकृष्टीः । पुनरस्मभ्यंसुवितायदेववक्षांविश्वेभिरमृतेभिर्यजत्र ॥ पाहिनोऽअग्नेपायुभिरजस्रैरुतप्रियेसदनऽआशुशुक्कान् । मातेभयंजरितारंयविष्ठनूनंविदन्मापरंसहस्वः ॥ मानोऽअग्नेवसृजोऽअघायाविष्यवेरिपवेदुच्छुनायै । मादत्वतेदशतेमादतेनोमारीषंतेसहसावन्परादाः ॥ १० ॥ विघत्वावाँऽऋतजातयंसद्गृणानोऽअग्नेतन्वे३वरूथं । विश्वाद्रिरिक्षोरुतवानिनित्सोरभिह्रुतामसिहिदेवविष्पट्+ ॥ त्वंताँऽअग्नऽउभयान्विविद्वान्वेषिप्रपित्वेमनुषोयजत्र । अभिपित्वेमनवेशास्यौभूर्मर्मृजेन्यऽउशिग्भिर्नाक्रः+ ॥ अवोचामनिवचनान्यस्मिन्मानस्यसूनुःसहसानेऽअग्नौ । वयंसहस्रमृषिभिःसनेमविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ११ ॥ (१।२४।११) अनर्वाणंवृषभंमंद्रजिह्वंबृहस्पतिंवर्धयानव्यमर्कैः । गाथान्यःसुरुचोयस्यदेवाऽआशृण्वंतिनवमानस्यमर्ताः ॥ तमृत्वियाऽउपवाचःसचंतेसर्गोनयोदेवयतामसर्जि । बृहस्पतिःसह्यंजोवरांसिविभ्वाभवत्समृतेमातरिश्वा ॥ उपस्तुतिंनमसऽउद्यतिंचश्लोकंयंसत्सवितेवप्रबाहू । अस्यक्रत्वाहन्यो३योऽअस्तिमृगोन

(१।२४।१०) अग्नेनयेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२४।११) अनर्वाणमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

भीमोऽअरक्षसस्तुविष्मान् ॥ अस्यश्लोकोदिवीयतेपृथिव्यामत्योनयंसद्यक्षभृद्विचेताः । मृगाणांनहेतयोयंतिचेमाबृह स्पतेरहिमायाँऽअभिद्यून्+ ॥ येत्वादेवोस्रिकंमन्यमानाःपापाभद्रमुपजीवंतिपज्राः । नदूढ्ये३अनुददासिवामंबृहस्प तेचयंसऽइत्पियारुं ॥ १२ ॥ सुप्रैतुःसूयवसोनपंथादुर्नियंतुःपरिप्रीतोनमित्रः । अनर्वाणोऽअभियेचक्षतेनोपीवृताऽ अपोर्णुवंतोऽअस्थुः ॥ संयंस्तुभोवनयोनयंतिसमुद्रंनस्रवतोरोधचक्राः । सविद्वाँऽउभयंचष्टेऽअंतर्बृहस्पतिस्तरऽआप श्चगृध्रः ॥ एवामहस्तुविजातस्तुविष्मान्बृहस्पतिर्वृषभोधायिदेवः । सनःस्तुतोवीरवद्धातुगोमद्विद्यामेषंवृजनंजीरदा नुं ॥ १३ ॥ (१।२४।१२) कंकतोनकंकतोथोसतीनकंकतः । द्वावितिप्लुषीऽइतिन्यं१दृष्टाऽअलिप्सत ॥ अदृष्टा न्हंत्यायत्यथोहंतिपरायती । अथोऽअवघ्नतीहंत्यथोपिनष्टिपिंषती+ ॥ शरासःकुशरासोदर्भासःसैर्याऽउत । मौंजा ऽअदृष्टाबैरिणाःसर्वेसाकंन्यलिप्सत ॥ निगावोगोष्ठेऽअसदन्निमृगासोऽअविक्षत । निकेतवोजनानांन्य१दृष्टाऽअलि प्सत ॥ एतऽउत्येप्रत्यदृश्रन्प्रदोषंतस्कराऽइव । अदृष्टाविश्वदृष्टाःप्रतिबुद्धाऽअभूतन ॥ १४ ॥ द्यौर्वःपितापृथिवी मातासोमोभ्रातादितिःस्वसा । अदृष्टाविश्वदृष्टास्तिष्ठतेलयतासुकं ॥ येऽअंस्यायेऽअंग्याःसूचीकायेप्रकंकताः । अदृ ष्टाःकिंचनेहवःसर्वेसाकंनिजस्यत ॥ उत्पुरस्तात्सूर्यऽएतिविश्वदृष्टोऽअदृष्टहा । अदृष्टान्त्सर्वाञ्जंभयन्त्सर्वाश्चयातुधा

(१।२४।१२)कंकतइतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यअगस्त्योभृणसूर्याअनुष्टुप्दशम्याद्यास्तिस्रोमहापंक्तयस्त्रयोदशीमहाबृहती(विषघ्नमेतत्सूक्तं) ।

न्यः ॥ उदपप्तदसौसूर्यः पुरुविश्वानिजूर्वन् । आदित्यः पर्वतेभ्योविश्वदृष्टोऽअदृष्टहा ॥ सूर्येविषमासंजामिद्दतिंसुरा वतोगृहे । सोचिन्नुनमंरातिनोवयंमंरामारेऽअस्ययोजनंहरिष्ठामधुंत्वामधुलाचकार ॥ १५ ॥ इयत्तिकाशंकुंतिकास कार्जघासतेविषं । सोचिन्नु० ॥ त्रिःसप्तविष्पुलिंगकाविषस्यपुष्पमक्षन् । ताश्चिन्नु० ॥ नवानांनवतीनांविषस्यरोपुंषी णां । सर्वासामग्रभंनामारे० ॥ त्रिःसप्तमंयूर्यःसप्तस्वसारोऽअग्रुवः । तास्तेविषंविजभ्रिरऽउदकंकुंभिनीरिव ॥ इय त्तकःकुंषुंभकस्तकंभिनद्म्यश्मना । ततोविषंप्रवावृतेपराचीरनुसंवतः ॥ कुषुंभकस्तदब्रवीद्गिरेःप्रवर्तमानकः । वृश्चिक स्यारसंविषमंरसंवृश्चिकतेविषं ॥ १६ ॥ (इतिशातर्चिनंप्रथमंमंडलं ॥ अत्रसूक्तानि १९१) ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ मा बिभेर्नमरिष्यसिपरित्वापामिसर्वतः । घनेनहन्मिवृश्चिकमहिंदंडेनागतं ॥ आदित्यरथवेगेनविष्णुर्बाहुबलेनच । गरु डपक्षनिपातेनभूमिंगच्छमहायशाः ॥ गरुडस्यजातमात्रेणत्रयोलोकाःप्रकंपिताः । प्रकंपितामहीसर्वासशैलवनकान ना ॥ गगनंनष्टचंद्रार्कज्योतिषंनप्रकाशते । देवताभयभीताश्चमारुतोनप्लवायतिमारुतोनप्लवायत्योंनमः ॥ भोसर्पभ द्रभद्रंतेदूरंगच्छमहायशाः । जनमेजयस्ययज्ञांतेऽआस्तीकवचनंस्मर ॥ आस्तीकवचनंश्रुत्वायःसर्पोननिवर्तते । शत धाभिद्यतेमूर्ध्निशिंशवृक्षफलंयथा ॥ नर्मदायैनमःप्रातर्नर्मदायैनमोनिशि । नमोस्तुनर्मदेतुभ्यंत्राहिमांविषसर्पतः ॥

योजरत्कारुणाजातोजरत्कन्यांमहायशाः । तस्यसर्पापभद्रंतेदूरंगच्छमहायशाः ॥ १ ॥) ॥ (२।१।१) त्वमग्नेद्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि । त्वंवनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वंनृणांनृपतेजायसेशुचिः ॥ तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियंतवनेष्ट्रंत्वमग्निदृतायतः । तवप्रशास्त्रंत्वमध्वरीयसिब्रह्माचासिगृहपतिश्चनोदमे ॥ त्वमग्नऽइंद्रोवृषभःसतामसित्वंविष्णुरुरुगायोनमस्यः । त्वंब्रह्मारयिविद्ब्रह्मणस्पतेत्वंविधर्तःसचसेपुरंध्या ॥ त्वमग्नेराजावरुणोधृतव्रतस्त्वंमित्रोभवसिदस्मऽईड्यः । त्वमर्यमासत्पतिर्यस्यसंभुजंत्वमंशोविदथेदेवभाजयुः+ ॥ त्वमग्नेत्वष्टाविधतेसुवीर्यंतवग्नावोमित्रमहःसजात्यं । त्वमाशुहेमाररिषेस्वश्व्यंत्वंनरांशर्धोऽअसिपुरूवसुः ॥ १७ ॥ त्वमग्नेरुद्रोऽअसुरोमहोदिवस्त्वंशर्धोमारुतंपृक्षऽईशिषे । त्वंवातैररुणैर्यासिशंगयस्त्वंपूषाविधतःपासिनुत्मना ॥ त्वमग्नेद्रविणोदाऽअरंकृतेत्वंदेवःसवितारत्नधाऽअसि । त्वंभगोनृपतेवस्वऽईशिषेत्वंपायुर्दमेयस्तेविधत् ॥ त्वामग्नेदमऽआविश्पतिंविशस्त्वांराजानंसुविदत्रमृंजते । त्वंविश्वानिस्वनीकपत्यसेत्वंसहस्राणिशतादशप्रति ॥ त्वामग्नेपितरमिष्टिभिर्नरस्त्वांभ्रात्रायशम्यातनूरुचं । त्वंपुत्रोभवसियस्तेविधत्त्वंसखासुशेवःपास्याधृषः ॥ त्वमग्नऽऋभुराकेनमस्य१स्त्वंवाजस्यक्षुमतोरायऽईशिषे । त्वंविभास्यनुदक्षिदावनेत्वंविशिक्षुरसियज्ञमातनिः ॥ १८ ॥ त्वमग्नेऽअदितिर्देवदाशुषेत्वंहोत्राभार

(२।१।१) (अथगार्त्समदेद्वितीयेमंडलेचतस्रोनुवाकाः) ॥ त्वमग्नइतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती ।

तीवर्धसेगिरा । त्वमिळाशतहिमासिदक्षसेत्वंवृत्रहावसुपतेसरस्वती ॥ त्वमग्नेसुभृतऽउत्तमंवयस्तवस्पार्हेवर्णऽआसंदृशिश्रियः । त्वंवाजःप्रतरणोबृहन्नसित्वंरयिर्बहुलोविश्वतस्पृथुः+ ॥ त्वामग्नऽआदित्यासऽआस्यं त्वांजिह्वांशुचंयश्चक्रिरेकवे । त्वांरातिषाचोऽअध्वरेषुसश्चिरेत्वेदेवाहविरदंत्याहुतं ॥ त्वेऽअग्नेविश्वेऽअमृतासोऽअद्रुहऽआसादेवाहविरदंत्याहुतं । त्वयामर्तासःस्वदंतऽआसुतिंत्वंगर्भोवीरुधांजज्ञिषेशुचिः ॥ त्वंतान्संचप्रतिचासिमज्मनाग्नेसुजातप्रचदेवरिच्यसे । पृक्षोयदत्रमहिनावितेभुवदनुद्यावापृथिवीरोदसीऽउभे+ ॥ येस्तोतृभ्योगोऽअग्रामश्वपेशसमग्नेरातिमुपसृजंतिसूरयः । अस्मान्चतांश्चप्रहिनेषिवस्यऽआबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १९ ॥ (२।१।२) यज्ञेनवर्धतजातवेदसमग्निंयजध्वंहविषातनागिरा । समिधानंसुप्रयसंस्वर्णरंद्युक्षंहोतारंवृजनेषुधूर्षदं ॥ अभित्वानक्तीरुषसोववाशिरेग्नेवत्संनस्वसरेषुधेनवः । दिवऽइवेदरतिर्मानुषायुगाक्षपोभासिपुरुवारसंयतः ॥ तंदेवाबुध्नेरजसःसुदंससंदिवस्पृथिव्योररतिंन्येरिरे । रथमिववेद्यंशुक्रशोचिषमग्निंमित्रंनक्षितिषुप्रशंस्यं ॥ तमुक्षमाणंरजसिस्वऽआदमेचंद्रमिवसुरुचंह्वारऽआदधुः । पृश्न्याःपतरंचितयंतमक्षभिःपाथोनपायुंजनसीऽउभेऽअनु ॥ सहोताविश्वंपरिभूत्वध्वरंतमुहव्यैर्मनुषऽऋंजतेगिरा । हिरिशिप्रोवृधसानासुजर्भुरद्द्यौर्नस्तृभिश्चितयद्रोदसीऽअनु ॥ २० ॥ सनोरेवत्समिधानःस्वस्तयेसंददस्वात्र

(२।१।२) यज्ञेनेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोग्निर्जगती ।

यिमस्मासुदीदिहि । आनःकृणुष्वसुवितायरोदसीऽअग्नेहव्यामनुषोदेववीतये ॥ दानोऽअग्नेबृहतोदाःसहस्रिणोदुरोनवाजंश्रुत्याऽअपावृधि । प्राचीद्यावापृथिवीब्रह्मणाकृधिस्व१र्णशुक्रमुषसोविदिद्युतः ॥ सऽइधानऽउषसोराम्याऽअनुस्व१र्णदीदेदरुषेणभानुना । होत्राभिरग्निर्मनुषःस्वध्वरोराजाविशामतिथिश्चारुरायवे ॥ एवानोऽअग्नेऽअमृतेषुपूर्व्यधीष्पीपायबृहद्दिवेषुमानुषा । दुहानाधेनुर्वृजनेषुकारवेत्मनाशतिनंपुरुरूपमिषणि ॥ वयमग्नेऽअर्वतावासुवीर्यंब्रह्मणावाचितयेमाजनाँऽअति । अस्माकंद्युम्नमधिपंचकृष्टिषूच्चास्व१र्णशुशुचीतदुष्टरं ॥ सनोबोधिसहस्यप्रशंस्योयस्मिन्त्सुजाताऽइषयंतसूरयः । यमग्नेयज्ञमुपयंतिवाजिनोनित्येतोकेदीदिवांसंस्वेदमे ॥ उभयासोजातवेदःस्यामतेस्तोतारोऽअग्नेसूरयश्चशर्मणि । वस्वोरायःपुरुश्चंद्रस्यभूयसःप्रजावतःस्वपत्यस्यशग्धिनः ॥ येस्तोतृभ्योगोऽअग्रामश्वपेशसमग्नेरातिमुपसृजंतिसूरयः । अस्माञ्चतांश्चप्रहिनेषिवस्यऽआबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ २१ ॥ (२।१।३) समिद्धोऽअग्निर्निहितःपृथिव्यांप्रत्यङ्विश्वानिभुवनान्यस्थात् । होतापावकःप्रदिवःसुमेधादेवोदेवान्यजत्वग्निरर्हन् ॥ नराशंसःप्रतिधामान्यंजन्तिस्रोदिवःप्रतिमह्नास्वर्चिः । घृतप्रुषामनसाहव्यमुंदन्मूर्धन्यज्ञस्यसमनक्तुदेवान्[+] ॥ ईळितोऽ

(२।१।३) समिद्धोअग्निरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वातीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवतात्रिष्टुपूषष्ठीसप्तम्यौजगत्यौ ।

अ॒ग्नेमन॑सा॒नो॑ऽअर्हन्दे॒वान्य॑क्षि॒मानु॑षा॒त्पूर्वो॑ऽअ॒द्य । सऽआव॑हम॒रुतां॒शर्धो॑ऽअच्यु॑त॒मिन्द्रं॑नरोब॒र्हि॒षदं॑यजध्वं ॥ देवं॑ब॒र्हिर्व॑र्धमानं॑सु॒वीरं॑स्ती॒र्णंरा॒येसु॒भरं॒वेद्य॒स्यां । घृ॒तेना॒क्तंव॑सवः सीदते॒दं॑वि॒श्वेदे॑वाऽआदि॒त्याय॒ज्ञिया॑सः ॥ वि॒श्रय॑न्तामु॒र्वि॒या॒हू॒यमा॑ना॒द्वारो॑दे॒वीः॑सु॒प्राय॒णानमो॑भिः । व्यच॑स्वती॒र्विप्र॑थन्तामजु॒र्यावर्णं॒पुना॑नाय॒शसं॑सु॒वीरं॑ ॥ २२ ॥ सा॒ध्वपां॑सि॒ स॒नता॑नऽउक्षि॒तेऽउ॒षासा॒नक्ता॑व॒य्ये॑वरण्वि॒ते । तन्तुं॑त॒तंसं॒वय॑न्तीस॒मीचीय॒ज्ञस्य॒पेशः॑सु॒दुघे॒पय॑स्वती ॥ दैव्या॒होता॑राप्रथ॒मावि॒दुष्ट॑रऽऋ॒जुय॑क्षत॒ःसमृ॒चाव॒पुष्ट॑रा । दे॒वान्यज॑न्तावृतु॒थास॒मं॑जतो॒नाभा॑पृथि॒व्याऽअधि॒सानु॑षुत्रि॒षु+ ॥ सर॑स्वती॒ सा॒धय॑न्ती॒धियं॑न॒ऽइळा॑दे॒वीभार॑तीवि॒श्वतू॑र्तिः । ति॒स्रोदे॒वीःस्व॒धया॑ब॒र्हिरेदमच्छिद्रं॑पान्तुश॒र॒णंनि॒षद्य॑ ॥ पि॒शङ्ग॑रूपःसुभ॒रो॑वयो॒धाःश्रु॒ष्टीवी॒रोजा॑यतेदे॒वका॑मः । प्र॒जांत्वष्टा॒विष्य॑तु॒नाभि॑म॒स्मेऽअथा॑दे॒वाना॒मप्ये॑तु॒पाथः॑ ॥ वन॒स्पति॑रवसृ॒जन्नु॒प॑स्था॒द॒ग्निर्ह॒विःसू॑दयाति॒प्रधी॒भिः । त्रि॒धास॒म॑क्तंनयतु॒प्रजा॒नन्दे॒वेभ्यो॒दैव्यः॑शमि॒तोप॑ह॒व्यं+ ॥ घृ॒तंमि॑मिक्षेघृ॒तम॑स्य॒योनि॑र्घृ॒तेश्रि॒तोघृ॒तम्व॑स्य॒धाम॑ । अ॒नु॒ष्व॒धमाव॑हम॒ादय॑स्व॒स्वाहा॑कृतंवृषभवक्षिह॒व्यं+ ॥ २३ ॥ (२।१।४) हु॒वेवः॑सु॒द्योत्मा॑नंसुवृ॒क्तिंवि॒शाम॒ग्निमति॑थिंसु॒प्रय॑सं । मि॒त्रऽइ॑व॒यो॑दि॑धि॒षाय्यो॒भूद्दे॒वऽआदे॑वे॒जने॑जा॒तवे॑दाः ॥ इ॒मंवि॒धन्तो॑ऽअ॒पांस॒धस्थे॑द्वि॒तादं॑धु॒र्भृग॑वोवि॒क्ष्वा॒३॑योः । ए॒षविश्वा॑न्य॒भ्य॑स्तु॒भूमा॑दे॒वाना॑म॒ग्निर॑र॒तिर्जी॒राश्वः॑ ॥ अ॒ग्निंदे॒वास॒ोमानु॑षीषुवि॒क्षु

(२।१।४) हुवेवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

प्रियंधुःक्षेष्यंतोनमित्रं । सदींदयदुशतीरूर्म्याऽआदक्षाय्योयोदास्वंतेदमऽआ + ॥ अस्यरण्वास्वस्यैवपुष्टिःसंदृष्टिरस्य
हियानस्यदक्षोः । वियोभरिभ्रदोषधीषुजिह्वामत्योनरथ्योदोधवीतिवारान् ॥ आयन्मेऽअभ्वंवनदःपनंतोशि
ग्भ्योनामिमीतवर्णं । सचित्रेणंचिकितेरंसुभासाजुंजुर्वायोमुहुरायुवाभूत + ॥ २४ ॥ आयोवनातातृषाणोनभातिवा
र्णपथारथ्येवस्वानीत् । कृष्णाध्वातपूरण्वश्चिकेतद्यौरिवस्मयमानोनभोभिः ॥ सयोव्यस्थादभिदक्षदुर्वींपशुर्नैतिस्वयुर
गोपाः । अग्निःशोचिष्माँऽअतसान्युष्णन्कृष्णव्यथिरस्वदयन्नभूम ॥ नूतेपूर्वस्यावसोऽअधीतौतृतीयेविदथेमन्मशंसि ।
अस्मेऽअग्नेसंयद्वीरंबृहंतंक्षुमंतंवाजंस्वपत्यंरयिंदाः ॥ त्वयायथागृत्समदासोऽअग्नेगुहावन्वंतऽउपराँऽअभिष्युः । सुवी
रासोऽअभिमातिषाहःस्मत्सूरिभ्योगृणतेतद्वयोधाः ॥२५॥ (२।१।५) होताजनिष्टचेतनःपितापितृभ्यऽऊतये । प्रयक्ष
न्जेन्यंवसुशकेमवाजिनोयमं ॥ आयस्मिन्त्सप्तरश्मयस्ततायज्ञस्यनेतरि । मनुष्वद्दैव्यमष्टमंपोताविश्वंतदिन्वति ॥
दधन्वेवायदीमनुवोचद्ब्रह्माणिवेरुतत् । परिविश्वानिकाव्यानेमिश्चक्रमिवाभवत् ॥ साकंहिशुचिनाशुचिःप्रशास्ताक्र
तुनाजनि । विद्वाँऽअस्यव्रताध्रुवावयाऽइवानुरोहते ॥ ताऽअस्यवर्णमायुवोनेष्टुःसचंतधेनवः । कुवित्तिसृभ्यऽआव
रंस्वसारोयाऽइदंययुः + ॥ यदीमातुरुपस्वसाघृतंभरंत्यस्थित । तासामध्वर्युरागतौयवोवृष्टीवमोदते ॥ स्वःस्वायधा

(२।१।५) होताजनिष्टेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसोमाहुतिरग्निरनुष्टुप् ।

यसेकृणुतामृत्विगृत्विजं । स्तोमैयज्ञंचादरैवनेमाररिमावयं ॥ यथाविद्वाँऽअरंकरद्विश्वेभ्योयजतेभ्यः । अयमग्नेत्वेऽ
अपियंयज्ञंचकृमावयं+ ॥ २६ ॥ (२।१।६) इमांमेऽअग्नेसमिधमिमामुपसदंवनेः । इमाऽउषुश्रुधीगिरः ॥ अया
तेऽअग्नेविधेमोर्जोनपादश्वमिष्टे । एनासूक्तेनसुजात ॥ तंत्वागीर्भिर्गिर्वणसंद्रविणस्युंद्रविणोदः । सपर्येमसपर्यवः ॥
सबोधिसूरिर्मघवावसुपतेवसुदावन् । युयोध्य१स्मद्द्वेषांसि ॥ सनोवृष्टिंदिवस्परिसनोवाजमनर्वाणं । सनःसहस्रिणी
रिषः ॥ ईळानायावस्यवेयविष्ठदूतनोगिरा । यजिष्ठहोतरागहि ॥ अंतर्ह्यग्नऽईयसेविद्वान्जन्मोभयाकवे । दूतोजन्ये
वमित्र्यः ॥ सविद्वाँऽआचपिप्रयोयक्षिचिकित्वऽआनुषक् । आचास्मिन्त्सत्सिबर्हिषि ॥ २७ ॥ (२।१।७) श्रेष्ठंय
विष्ठभारताग्नेद्युमंतमाभर । वसोपुरुस्पृहंरयिं+ ॥ मानोऽअरातिरीशतदेवस्यमर्त्यस्यच । पर्षितस्याऽउतद्विषः+ ॥
विश्वाऽउतत्वयावयंधाराऽउदन्याऽइव । अतिगाहेमहिद्विषः ॥ शुचिःपावकवंद्योग्नेबृहद्विरोचसे । त्वंघृतेभिराहुतः ॥
त्वंनोऽअसिभारताग्नेवशाभिरुक्षभिः । अष्टापदीभिराहुतः ॥ द्रुंनःसर्पिरासुतिःप्रत्नोहोतावरेण्यः । सहसस्पुत्रोऽअद्भुतः
॥ २८ ॥ (२।१।८) वाजयन्निवनूरथान्योगाँऽअग्नेरुपस्तुहि । यशस्तमस्यमीळ्हुषः ॥ यःसुनीथोददाशुषेजुर्योजरयन्न

(२।१।६) इमांमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसोमाहुतिरग्निर्गायत्री । (२।१।७) श्रेष्ठमितिषळर्चस्यसूक्तस्यसोमाहुतिरग्निर्गायत्री ।
(२।१।८) वाजयन्नितिषळर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोग्निर्गायत्र्यंत्यानुष्टुप् ।

रिं। चारुंप्रतीकुऽआहुतः ॥ यऽउंश्रियादमेष्वादोषोषसिंप्रशस्यतें । यस्यंव्रतंनमीयंते ॥ आयःस्वं१र्णभानुनांचित्रोवि भात्यर्चिषां । अंजानोऽअजरैंरभि ॥ अत्रिमनुंस्वराज्यंमग्निमुक्थानिंवावृधुः । विश्वाऽअधिश्रियोंदधे ॥ अग्नेरिंद्रंस्य सोमंस्यदेवानांमूतिभिर्वयं । अरिष्यंतःसचेमह्यभिष्यामपृतन्यतः ॥ २९ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

त्रयोदशाध्याये वर्गाः २९ सूक्तानि १६ ऋचः १५९ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं. ६ द्यावापृथिवीभ्यामिदं. ११ विश्वेभ्योदेवे-भ्यइदं. ४ अहयेबुध्न्यायेदं. त्वष्ट्रइदं. इंद्रायेदं. मरुद्भ्यइदं. २ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. २ अग्नायेदं. ११ समिद्धायाग्नयइदं. तनूनपातइदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. देवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं. स्वाहाकृतीभ्यइदं. अग्नयइदं. ८ बृहस्पतयइदं. ८ अप्तृणसूर्येभ्यइदं. १३ अग्नयइदं. २९ समिद्धायाग्नयइदं. नराशंसा-येदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. देवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं. स्वाहाकृतीभ्यइदं. अग्नयइदं. ३७ ॥ इतिद्वितीयेपंचमः ॥ ५ ॥

निहोताजोहूत्रःश्रुधिसैकैंद्रंविराट्स्थानमृतेंत्यांयोजातःपंचोनंऋतुःसप्तोनांत्यात्रिष्टुंबध्वर्यवोद्वादशंप्रघदशप्र वोनवांत्यात्रिष्टुंप्तदस्मैद्विःत्रिष्टुबंतंप्रातरपायिवयंतेंसनोविराड्रूपांविश्वजितेषट्त्रिष्टुबंतंत्रिकद्रुकेषुचतुष्कंम ष्वाद्यतिशाक्वरमंत्याष्टिर्वांगणानामेकोनाब्राह्मणस्पत्यंहवार्हस्पत्यास्तुदृष्टलिंगाःपंचदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ॥ १ ॥

हरिःओम् ॥ (२।१।९) निहोताहोतृषदनेविदानस्त्वेषोदीदिवाँऽअसदत्सुदक्षः । अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठःसहस्रंभरःशुचिजिह्वोऽअग्निः+ ॥ त्वंदूतस्त्वमुनःपरस्पास्त्वंवस्यऽआवृषभप्रणेता । अग्नेतोकस्यनस्तनेतनूनामप्रयुच्छन्दीद्यद्बोधिगोपाः+॥ विधेमतेपरमेजन्मन्नग्नेविधेमस्तोमैरवरेसधस्थे । यस्माद्योनेरुदारिथायजेतंप्रत्वेहवींषिजुहुरेसमिद्धे ॥ अग्नेयजस्वहविषायजीयाञ्छ्रुष्टीदेष्णमभिगृणीहिराधः । त्वंह्यसिरयिपतीरयीणांत्वंशुक्रस्यवचसोमनोता ॥ उभयंतेनक्षीयतेवसव्यंदिवेदिवेजायमानस्यदस्म । कृधिक्षुमंतंजरितारमग्नेकृधिपतिंस्वपत्यस्यरायः+ ॥ सैनानीकेनसुविदत्रोऽअस्मेयष्टादेवाँऽआयजिष्ठःस्वस्ति । अदब्धोगोपाऽउतनःपरस्पाऽअग्नेद्युमदुतरेवद्दिदीहि ॥ १ ॥(२।१।१०) जोहूत्रोऽअग्निःप्रथमःपितेवेळस्पदेमनुषायत्समिद्धः । श्रियंवसानोऽअमृतोविचेतामर्मृजेन्यःश्रवस्यःसवाजी+ ॥ श्रूयाऽअग्निश्चित्रभानुर्हवंमेविश्वाभिर्गीर्भिरमृतोविचेताः । श्यावारथंवहतोरोहितावोतारुषाहचक्रेविभृत्रः ॥ उत्तानायामजनयन्त्सुषूतंभुवदग्निःपुरुपेशासुगर्भः । शिरिणायांचिदक्तुनामहोभिरपरीवृतोवसतिप्रचेताः ॥ जिघर्म्यग्निंहविषाघृतेनप्रतिक्षियंतंभुवनानिविश्वा । पृथुंतिरश्चावयसाबृहंतंव्यचिष्ठमन्नैरभसंदृशानं ॥ आविश्वतःप्रत्यंचंजिघर्म्यरक्षसामनसातज्जुषेत । मर्यश्रीःस्पृहयद्वर्णोऽअग्निर्नाभिमृशेतन्वाजर्भुराणः ॥ ज्ञेयाभागंसहसानोवरेणत्वादूतासोमनु

(२।१।९) निहोतेतिषळर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोग्निस्त्रिष्टुप् । (२।१।१०) जोहूत्रइतिषळर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोग्निस्त्रिष्टुप् ।

वर्द्धदेम । अनूनमग्निंजुह्वावचस्यामधुपृचंधनसाजोहवीमि ॥ २ ॥ (२।१।११) श्रुधीहवमिंद्रमारिषण्यः स्यामतेदावनेवसूनां । इमाहित्वामूर्जोवर्धयंतिवसूयवःसिंधवोनक्षरंतः ॥ सृजोमहीरिंद्रयाऽअपिन्वःपरिष्ठिताऽअहिनाशूरपूर्वीः । अमर्त्यंचिद्दासंमन्यमानमवाभिनदुक्थैर्वावृधानः+ ॥ उक्थेष्विन्नुशूरयेषुचाकन्स्तोमेष्विंद्ररुद्रियेषुच । तुभ्येदेतायासुमंदसानःप्रवायवेसिस्रतेनशुभ्राः+ ॥ शुभ्रंनुतेशुष्मंवर्धयंतःशुभ्रंवज्रंबाह्वोर्दधानाः । शुभ्रस्त्वमिंद्रवावृधानोऽअस्मेदासीर्विशःसूर्येणसह्याः ॥ गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्स्वपीवृतंमायिनंक्षियंतं । उतोऽअपोद्यांतस्तभ्वांसमहन्नहिंशूरवीर्येण ॥ ३ ॥ स्तवानुतऽइंद्रपूर्व्यामहान्युतस्तवामनूतनाकृतानि । स्तवावज्रंबाह्वोरुशंतंस्तवाहरीसूर्यस्यकेतू+ ॥ हरीनुतऽइंद्रवाजयंताघृतश्चुतंस्वारमस्वार्ष्टां । विसमनाभूमिरप्रथिष्टारंस्तपर्वतश्चित्सरिष्यन्+ ॥ निपर्वतःसाद्यप्रयुच्छन्त्संमातृभिर्वावशानोऽअक्रान् । दूरेपारेवाणींवर्धयंतऽइंद्रेषितांधमनिंपप्रथन्नि+ ॥ इंद्रोमहांसिंधुमाशयानंमायाविनंवृत्रमस्फुरन्निः । अरेजेतांरोदसीभियानेकनिक्रदतोवृष्णोऽअस्यवज्रात् ॥ अरोरवीद्वृष्णोऽअस्यवज्रोमानुषंयन्मानुषोनिजूर्वात् । निमायिनोदानवस्यमायाऽअपादयत्पपिवान्त्सुतस्य ॥ ४ ॥ पिबापिबेदिंद्रशूरसोमंमंदंतुत्वामंदिनःसुतासः । पृणंतस्तेकुक्षीवर्धयंत्वित्थासुतःपौरऽइंद्रमाव ॥ त्वेऽइंद्राप्यभूमविप्राधियंवनेमऽऋतयासपंतः । अवस्यवो

(२।१।११) श्रुधीहवमित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रोविराट्स्थानाअंत्यात्रिष्टुप् ।

धीमहिप्रशस्तिंसद्यस्तैरायोदावनैस्याम ॥ स्यामतेतऽइंद्रयेतऽऊतीऽअवस्यवऽऊर्जंवर्धयंतः । शुष्मिन्तमंयंचाकनामदे वास्मेरयिंरासिवीरवंतं ॥ रासिक्षयंरासिमित्रमस्मेरासिशर्धऽइंद्रमारुतंनः । सजोषसोयेचमंदसानाःप्रवायवःपांत्यग्र णीतिं ॥ व्यंत्विन्नुयेषुमंदसानस्तृपत्सोमंपाहिद्रह्यदिंद्र । अस्मान्त्सुपृत्स्वातरुत्रावर्धयोद्यांबृहद्भिरर्कैः+ ॥ ५ ॥ बृहंत ऽइन्नुयेतैतरुत्रोक्थेभिर्वासुम्नमाविवासान् । स्तृणानासोबर्हिःपस्त्यावत्त्वोताऽइदिंद्रवाजमग्मन् ॥ उग्रेष्विन्नुशूरमंद सानस्त्रिकद्रुकेषुपाहिसोममिंद्र । प्रदोधुवच्छ्मश्रुषुप्रीणानोयाहिहरिभ्यांसुतस्यपीतिं+ ॥ धिष्वाशवःशूरयेनवृत्रमवा भिनद्दानुमौर्णवाभं । अपावृणोर्ज्योतिरार्यायनिसव्यतःसादिदस्युरिंद्र ॥ सनेमयेतऽऊतिभिस्तरंतोविश्वाःस्पृधऽआ र्येणदस्यून् । अस्मभ्यंतत्त्वाष्ट्रंविश्वरूपमरंधयःसाख्यस्यत्रितायं ॥ अस्यसुवानस्यमंदिनस्त्रितस्यन्यर्बुदंवावृधानोऽअं स्तः । अवर्तयत्सूर्योनचक्रंभिनद्वलमिंद्रोऽअंगिरस्वान् ॥ नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रेदुहीयदिंद्रदक्षिणामघोनी । शिक्षा स्तोतृभ्योमातिधग्भगोनोबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ६ ॥ (२।२।१) योजातऽएवप्रथमोमनस्वान्देवोदेवान्क्रतुना पर्यभूषत् । यस्यशुष्माद्रोदसीऽअभ्यसेतांनृम्णस्यमह्नासजनासऽइंद्रः ॥ यःपृथिवींव्यथमानामदृंहद्यःपर्वतान्प्रकुपि ताँऽअरम्णात् । योऽअंतरिक्षंविममेवरीयोयोद्यामस्तभ्नात्सजनासऽइंद्रः ॥ योहत्वाहिमरिणात्सप्तसिंधून्योगाऽउदा

(२।२।१) योजातइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जंदपधावलस्यं । योऽअश्मनोरंतरग्निंजजानसंवृक्समत्सुसजनासऽइंद्रः ॥ येनेमाविश्वाच्यवनाकृतानियोदासंवर्णम
धरंगुहाकः । श्वघ्नीवयोजिगीवाँलक्षमाददर्यःपुष्टानिस० ॥ यंस्मापृच्छंतिकुहसेतिघोरमुतेमाहुर्नैषोऽअस्तीत्येनं । सो
ऽअर्यःपुष्टीर्विजऽइवामिनातिश्रदस्मैधत्तस० ॥ ७ ॥ योरध्रस्यचोदितायःकृशस्ययोब्रह्मणोनाधमानस्यकीरेः । युक्त
ग्राव्णोयोविितासुशिप्रःसुतसोमस्यस० ॥ यस्याश्वासःप्रदिशियस्यगावोयस्यग्रामायस्यविश्वेरथासः । यःसूर्यंयऽउषसं
जजानयोऽअपांनेतासजंतास० ॥ यंक्रंदसीसंयतीविह्वयेतेपरेवरऽउभयाऽअमित्राः । समानंचिद्रथमातस्थिवांसाना
नाहवेतेस० ॥ यस्मान्नऽऋतेविजयंतेजनासोयंयुध्यमानाऽअहसेहवंते । योविश्वस्यप्रतिमानंबभूवयोऽअच्युतच्युत्स०॥
यःशश्वतोमह्येनोदधानानमन्यमानाञ्छर्वाजघान । यःशर्धतेनानुददातिशृध्यांयोदस्योर्हतास० ॥ ८ ॥ यःशंबरं
पर्वतेषुक्षियंतंचत्वारिंश्यांशरद्यन्वविंदत् । ओजायमानंयोऽअहिंजघानदानुंशयानंस० ॥ यःसप्तरश्मिर्वृषभस्तुविं
ष्मानवासृजत्सर्तवेसप्तसिंधून् । योरौहिणमस्फुरद्वज्रबाहुर्द्यामारोहंतंस० ॥ द्यावाचिदस्मैपृथिवीनमेतेशुष्माच्चिदस्य
पर्वताभयंते । यःसोमपानिंचितोवज्रबाहुर्योवज्रहस्तःस० ॥ यःसुन्वंतमवतियःपचंतंयःशंसंतंयःशशमानमूती । यस्य
ब्रह्मवर्धनंयस्यसोमोयस्येदंराधःस०॥ यःसुन्वतेपचतेदुध्रऽआचिद्वाजंदर्दर्षिसकिलासिसत्यः । वयंतऽइंद्रविश्वहप्रिया

सः॒सु॒वीरा॑सो वि॒दथ॒मा व॑देम ॥ ९ ॥ (२।२।२) ऋ॒तुर्जनि॑त्री॒ तस्या॑ऽअ॒पस्परि॑ म॒क्षू जा॒तऽआवि॑श॒द्यासु॒ वर्ध॑ते । तदा॑ह॒ना अ॑भवत्पि॒प्युषी॒ पयो॒ंशोः पी॒यूष॑ं प्रथ॒मं तदु॒क्थ्य॑ं* ॥ स॒ध्रीमा य॑न्ति॒ परि॒ बिभ्र॑ती॒ः पयो॑ वि॒श्वप्स्न्या॑य॒ प्रभ॑रन्त॒ भोज॑नं । स॒मा॒नो ऽअध्वा॑ प्र॒वता॑मनु॒ष्यदे॒ यस्ताकृ॑णोः प्रथ॒मं सास्यु॒क्थ्य॑ः* ॥ अन्वेको॑ वदति॒ यद्ददा॑ति॒ तद्रू॒पा मि॒नन्तद॑पा॒ऽएक॑ऽईयते । वि॒श्वा॑ऽएक॑स्य वि॒नुद॑स्तितिक्षते॒ यस्ता० । प्र॒जाभ्य॑ः पु॒ष्टिं वि॒भज॑न्तऽआसते र॒यिमि॑व पृ॒ष्ठं प्र॒भव॑न्तमाय॒ते । असि॑न्व॒न्दंष्ट्रैः पि॒तुर॑त्ति॒ भोज॑नं॒ यस्ता० ॥ अधा॑कृणोः पृथि॒वीं स॒न्दृशे॑ दि॒वे यो धौ॒ती॒नाम॑हिह॒न्नारि॑णक्प॒थः । तं त्वा॒ स्तोमे॑भिरु॒दभि॒र्न वा॒जिनं॑ दे॒वं दे॒वाऽअ॑जन॒न्त्सा० ॥ १० ॥ यो भोज॑नं च॒ दय॑से च॒ वर्ध॑नमा॒र्द्रादा शुष्कं॒ मधु॑मद्दु॒दोहि॑थ । स शे॑व॒धिं नि द॑धिषे वि॒वस्व॑ति॒ विश्व॒स्यैक॑ऽईशिषे॒ सा० ॥ यः पु॒ष्पिणी॑श्च प्र॒स्व॑श्च॒ धर्म॒णाधि॒ दाने॒ व्य॑१वनी॒रधा॑रयः । यश्चास॑मा॒ऽअज॑नो दि॒द्युतो॑ दि॒वऽउ॒रुरू॒र्वाँऽअ॒भितः॒ सा० ॥ यो ना॑र्म॒रं स॒हव॑सुं॒ निह॑न्तवे पृ॒क्षाय॑ च द॒ासवे॑शाय॒ चाव॑हः । ऊ॒र्जय॑न्त्या॒ऽअप॑रिविष्टमा॒स्य॑मु॒तैवाद्य पु॑रुकृ॒त्सा० ॥ श॒तं वा॒ यस्य॒ दश॑ सा॒कमाद्य॒ऽएक॑स्य श्रु॒ष्टौ यद्ध॑ चो॒दमावि॑थ । अ॒र॒ज्जौ दस्यू॒न्त्सम॑ु॒नब्द॒भीत॑ये सुप्रा॒व्यो॑ऽअभवः॒ सा० ॥ विश्वेदनु॑ रोध॒ना॒ऽअ॑स्य॒ पौंस्य॑ं द॒दुर॑स्मै दधि॒रे कृ॒त्नवे॒ धनं॑ ॥ षळ॑स्तभ्ना वि॒ष्टिर॒ः पञ्च॑ स॒न्दृश॒ः परि॑ प॒रोऽअ॑भवः॒ सा० ॥ ॥११॥ सु॒प्र॒वा॒च॒नं तव॑ वीर वी॒र्य॑१ यदेके॑न॒ क्रतु॑ना वि॒न्दसे॒ वसु॑ । जा॒तूष्ठि॑रस्य॒ प्रवय॒ः सह॑स्वतो॒ या च॒कर्थ॒ सेन्द्र॒ विश्वा॑स्यु॒क्थ्य॑ः* ॥

(२।२।२) ऋतुर्जनित्रीतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

अरंमयःसरंपसस्तरायकंतुर्वीतयेचवय्यायचस्रुतिं । नीचासंतमुदंनयःपरावृजंप्रांधंश्रोणंश्रवयन्त्सा० ॥ अस्मभ्यंतद्व सोदानायराधःसमर्थयस्वबहुतेवसव्यं । इंद्रयच्चित्रंश्रवस्याऽअनुद्यून्बृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १२ ॥ (२।२।३) अध्वर्यवोभरतेंद्रायसोममामत्रेभिःसिंचतामद्यमंधः । कामीहिवीरःसदमस्यपीतिंजुहोतवृष्णेतदिदेषवष्टि ॥ अध्वर्य वोयोऽअपोवव्रिवांसंवृत्रंजघानाशन्येववृक्षं । तस्माऽएतंभरततद्वशायँऽएषऽइंद्रोऽअर्हतिपीतिमस्य ॥ अध्वर्यवोयोदृ भीकंजघानयोगाऽउदाजदपहिवलंवः । तस्माऽएतमंतरिक्षेनवातमिंद्रंसोमैरोर्णुतजूर्नवस्त्रैः ॥ अध्वर्यवोयऽउरणंजघा ननवचख्वांसंनवतिंचबाहून् । योऽअर्बुदमवनीचाबबाधेतमिंद्रंसोमस्यभृथेहिनोत ॥ अध्वर्यवोयःस्वश्नंजघानयःशु ष्णमशुषंयोव्यंसं । यःपिप्रुंनमुचिंयोरुधिक्रांतस्माऽइंद्रायांधसोजुहोत ॥ अध्वर्यवोयःशतंशंबरस्यपुरोबिभेदाश्मनेवपू र्वीः । योवर्चिनःशतमिंद्रःसहस्रमपावपद्भरतासोममस्मै ॥ १३ ॥ अध्वर्यवोयःशतमासहस्रंभूम्याऽउपस्थेवपज्जघ न्वान् । कुत्सस्यायोरतिथिग्वस्यवीरान्न्यावृणग्भरतासोममस्मै ॥ अध्वर्यवोयन्नरःकामयाध्वेश्रुष्टीवहंतोनशथातदिं द्रे । गभस्तिपूतंभरतश्रुतायेंद्रायसोमंयज्यवोजुहोत ॥ अध्वर्यवःकर्तनाश्रुष्टिमस्मैवनेनिपूतंवनऽउन्नयध्वं । जुषाणोह स्त्यमभिवावशेवऽइंद्रायसोममदिरंजुहोत ॥ अध्वर्यवःपयसोधर्यथागोःसोमेभिरींपृणताभोजमिंद्रं । वेदाहमस्यनिभृं

(२।२।३) अध्वर्यवइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

तंमऽएतद्दित्सँतंभूयोयजतश्चिकेत ॥ अध्वर्यवोयोदिव्यस्यवस्वोयःपार्थिवस्यक्षम्यस्यराजा । तमूर्दरंनपृणतायवेनेंद्रंसोमेभिस्तदपोवोऽअस्तु ॥ अस्मभ्यंतद्वसोदानायराधःसमर्थयस्वबहुतेवसव्यं । इंद्रयच्चित्रंश्रवस्याऽअनुद्यून्बृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १४ ॥ (२।२।४) प्रघान्वस्यमहतोमहानिसत्यासत्यस्यकरणानिवोचं । त्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्यास्यमदेऽअहिमिंद्रोजघान ॥ अवंशेद्यामस्तभायद्बृहंतमारोदसीऽअपृणदंतरिक्षं । सधारयत्पृथिवींपप्रथच्चसोमस्यतामदऽइंद्रश्चकार ॥ सद्मेवप्राचोविमिमायमानैर्वज्रेणखान्यतृणन्नदीनां । वृथासृजत्पथिभिर्दीर्घयाथैःसोमस्य० ॥ सप्रवोळ्हून्परिगत्यादभीतेर्विश्वमधागायुधमिद्धेऽअग्नौ । संगोभिरश्वैरसृजद्रथेभिःसोमस्य० ॥ सऽईंमहींधुनिमेतोररम्णात्सोऽअस्नातॄनपारयत्स्वस्ति । तऽउत्स्नायरयिमभिप्रतस्थुःसोमस्य० ॥ १५ ॥ सोदंचंसिंधुमरिणान्महित्वावज्रेणानऽउषसःसंपिपेष । अजवसोजविनीभिर्विवृश्चन्त्सोमस्य० ॥ सविद्वाँऽअपगोहंकनीनामाविर्भवन्नुदतिष्ठत्परावृक् । प्रतिश्रोणःस्थाद्व्य१नगचष्टसोमस्य० ॥ भिनद्वलमंगिरोभिर्गृणानोविपर्वतस्यदृंहितान्यैरत् । रिणग्रोधांसिकृत्रिमाण्येषांसोमस्य० ॥ स्वप्नेनाभ्युप्याचुमुरिंधुनिंचजघंथदस्युंप्रदभीतिमावः । रंभीचिदत्रविविदेहिरण्यंसोमस्य० ॥ नूनंसाते० ॥ १६ ॥ (२।२।५) प्रवःसतांज्येष्ठतमायसुष्टुतिमग्नाविवसमिधानेहविर्भरे । इंद्रमजुर्यंजरयंतमुक्षितंसनाद्युवानमवसेहवामहे ॥

(२।२।४) प्रघान्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् । (२।२।५) प्रवःसतामितिनवर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

यस्मादिंद्राद्बृहतः किंचनेमृतेविश्वान्यस्मिन्त्संभृताधिवीर्या । जठरेसोमंतन्वी३सहोमहोहस्तेवज्रंभरतिशीर्षणिक्रतुं ॥ न क्षोणीभ्यांपरिभ्वेतऽइंद्रियंनसमुद्रैःपर्वतैरिंद्रतेरथः । नतेवज्रमन्वश्नोतिकश्चनयदाशुभिःपतसियोजनापुरु ॥ विश्वेह्य स्मैयजतायधृष्णवेक्रतुंभरंतिवृषभायसश्चते । वृषायजस्वहविषाविदुष्टरःपिबेंद्रसोमंवृषभेणभानुना ॥ वृष्णःकोशःपवते मध्वऽऊर्मिर्वृषभान्नायवृषभायपातवे । वृषणाध्वर्यूवृषभासोऽअद्रयोवृषणंसोमंवृषभायसुष्वति ॥१७॥ वृषातेवज्रऽउ ततेवृषारथोवृषणाहरीवृषभाण्यायुधा । वृष्णोमदस्यवृषभत्वमीशिषऽइंद्रसोमस्यवृषभस्यतृप्णुहि ॥ प्रतेनावंनसमने वचस्युवंब्रह्मणायामिसवनेषुदाधृषिः । कुविन्नोऽअस्यवचसोनिबोधिषदिंद्रमुत्संनवसुनःसिचामहे ॥ पुरासंबाधादभ्या ववृत्स्वनोधेनुर्नवत्संयवसस्यपिप्युषी । सकृत्सुतेसुमतिभिःशतक्रतोसंपत्नीभिर्नवृषणोनसीमहि ॥ नूनंसाते० ॥ १८ ॥ (२।२।६) तदस्मैनव्यमंगिरस्वदर्चतशुष्मायदस्यप्रत्नथोदीरते । विश्वायद्गोत्रासहसापरीवृतामदेसोमस्यदृंहितान्यैर यत् ॥ सभूतुयोहप्रथमायधायसऽओजोमिमानोमहिमानमातिरत् । शूरोयोयुत्सुतन्वंपरिव्यतशीर्षणिद्यांमहिनाप्र त्यमुंचत ॥ अधाकृणोःप्रथमंवीर्यंमहद्यदस्याग्रेब्रह्मणाशुष्ममैरयः । रथेष्ठेनहर्यश्वेनविच्युताःप्रजीरयःसिस्रतेसध्र्य१ क्पृथक् ॥ अधायोविश्वाभुवनाभिमज्मनेशानकृत्प्रवयाऽअभ्यवर्धत । आद्रोदसीज्योतिषावह्निरातनोत्सीव्यन्तमां

(२।२।६) तदस्माइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

सिदुधितासमव्ययत् ॥ सप्राचीनान्पर्वतान्दृंहदोजसाधराचीनमकृणोदपामपः । अधारयत्पृथिवींविश्वधायसमस्त
भ्नान्माययाद्यामवस्रसः ॥ १९ ॥ सास्माऽअरंबाहुभ्यांयंपिताकृणोद्विश्वस्मादाजनुषोवेदसस्परि । येनापृथिव्यांनि
क्रिविंशयध्यैवज्रेणहत्व्यवृणक्तुविष्वणिः ॥ अमाजूरिवपित्रोःसचासतीसमानादासदसस्त्वामियेभगं । कृधिप्रकेतमु
पमास्याभरदद्धिभागंतन्वोइयेनमामहः ॥ भोजंत्वामिंद्रवयंहुवेमददिष्टमिंद्रापांसिवाजान् । अविड्ढींद्रचित्रयानऊ
तीकृधिवृषन्निंद्रवस्यसोनः ॥ नूनंसातेप्र० ॥ २० ॥ (२।२।७) प्रातारथोनवोयोजिसस्निश्चतुर्युगस्त्रिकशःसप्तर
श्मिः । दशारित्रोमनुष्यःस्वर्षाःसऽइष्टिभिर्मतिभीरंह्योभूत् ॥ सास्माऽअरंप्रथमंसद्वितीयमुतोतृतीयमनुषःसहोता ।
अन्यस्यागर्भमन्यऽऊंजनंतसोऽअन्येभिःसचतेजेन्योवृषा ॥ हरीनुकंरथऽइंद्रस्ययोजमायैसूक्तेनवचसानवेन । मोषु
त्वामत्रबहवोहिविप्रानिरीरमन्यजमानासोऽअन्ये ॥ आद्वाभ्यांहरिभ्यामिंद्रयाह्याचतुर्भिराषड्भिर्हूयमानः । आष्टाभि
र्दशभिःसोमपेयमयंसुतःसुमखमामृधस्कः ॥ आविंशत्यात्रिंशतायाह्यर्वाङाचत्वारिंशताहरिभिर्युजानः । आपंचाश
तासुरथेभिरिंद्राषष्ट्यासप्तत्यासोमपेयं ॥ २१ ॥ आशीत्यानवत्यायाह्यर्वाङाशतेनहरिभिरुह्यमानः । अयंहितेशुन
होत्रेषुसोमऽइंद्रत्वायापरिषिक्तोमदाय ॥ ममब्रह्मेंद्रयाह्यच्छाविश्वाहरीधुरिधिष्वारथस्य । पुरुत्राहिविहव्योबभूथा

(२।२।७) प्रातारथइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

स्मिन्छूरसवनेमादयस्व ॥ नमऽइंद्रेणसख्यंवियौषदस्मभ्यमस्यदक्षिणादुहीत । उपज्येष्ठेवरूथेगभस्तौप्रायेप्रायेजिगी
वांसःस्याम ॥ नूनंसाते० ॥ २२ ॥ (२।२।८) अपाय्यस्यांधसोमदायमनीषिणःसुवानस्यप्रयसः । यस्मिन्निंद्रःप्र
दिविवावृधानऽओकोदधेब्रह्मण्यंतश्चनरः ॥ अस्यमंदानोमध्वोवज्रहस्तोहिमिंद्रोऽअर्णोवृतंविवृश्चत् । प्रयद्वयोनस्वस
राण्यच्छाप्रयांसिचनदीनांचक्रमंत ॥ समाहिनऽइंद्रोऽअर्णोऽअपांप्रैरयदहिहाच्छासमुद्रं । अजनयत्सूर्यंविदद्गाऽअक्तु
नाह्नांवयुनानिसाधत् ॥ सोऽअप्रतीनिमनवेपुरूणींद्रोदाशद्दाशुषेहंतिवृत्रं । सद्योयोनृभ्योऽअतसाय्योभूत्पस्पृधाने
भ्यःसूर्यस्यसातौ+ ॥ ससुन्वतऽइंद्रःसूर्यमादेवोरिणङ्मर्त्यायस्तवान् । आयद्रयिंगुहदवद्यमस्मैभरदंशंनैतशोदशस्यन्+
॥ २३ ॥ सरंधयत्सदिवःसारथयेशुष्णमशुषंकुयवंकुत्साय । दिवोदासायनवतिंचनवेंद्रःपुरोव्यैरच्छंबरस्य ॥ एवा
तऽइंद्रोचथमहेमश्रवस्यानत्मनावाजयंतः । अश्यामतत्साप्तमाशुषाणाननमोवधरदेवस्यपीयोः+ ॥ एवातेगृत्समदाः
शूरमन्मावस्यवोनवयुनानितक्षुः । ब्रह्मण्यंतऽइंद्रतेनवीयऽइषमूर्जंसुक्षितिंसुम्नमश्युः ॥ नूनंसाते० ॥२४॥ (२।२।९)
वयंतेवयऽइंद्रविद्धिषुणःप्रभरामहेवाजयुर्नरथं । विपन्यवोदीध्यतोमनीषासुम्नमियक्षंतस्त्वावतोनॄन्+ ॥ त्वंनऽइंद्र
त्वाभिरूतीत्वायतोऽअभिष्टिपासिजनान् । त्वमिनोदाशुषोवरूथेत्थाधीरभियोनक्षतित्वा ॥ सनोयुवेंद्रोजोहूत्रःसखा

(२।२।८) अपाय्यस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् । (२।२।९) वयंतइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप्तृतीयाविराड्रूपा ।

शिवोनरामस्तुपाता । यःशंसंतंयःशशमानमूतीपचंतंचस्तुवंतंचप्रणेषत् ॥ तमुस्तुषऽइंद्रंतंगृणीषेयस्मिन्पुरावावृधुः शाशदुश्चं । सवस्वःकामंपीपरदियानोब्रह्मण्यतोनूतनस्यायोः+ ॥ सोऽअंगिरसामुचथाजुजुष्वान्ब्रह्मातूतोदिंद्रोगातु मिषणन् । मुष्णन्नुषसःसूर्येणस्तवानश्वस्यचिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥ २५ ॥ सहश्रुतऽइंद्रोनामदेवऽऊर्ध्वोभुवन्मनुषेद स्मतमः । अवप्रियमर्शसानस्यसाह्वान्छिरोभरद्दासस्यस्वधावान् ॥ सवृत्रहेंद्रःकृष्णयोनीःपुरंदरोदासीरैरयद्वि । अ जनयन्मनवेक्षामपश्चसत्राशंसंयजमानस्यतूतोत् ॥ तस्मैतवस्यं१मनुदायिसत्रेंद्रायदेवेभिरर्णसातौ । प्रतियदस्यवज्रं बाह्वोर्धुर्हत्वीदस्यून्पुरऽआयसीर्नितारीत् ॥ नूनंसाते० ॥२६॥ (२।२।१०) विश्वजितेधनजितेस्वर्जितेसत्राजितेनृजि तेऽउर्वराजिते । अश्वजितेगोजितेऽअब्जितेभरेंद्रायसोमंयजतायहर्यतं+ ॥ अभिभुवेभिभंगायवन्वतेषाळ्हायसहमानाय वेधसे । तुविग्रयेवह्नयेदुष्टरीतवेसत्रासाहेनमऽइंद्रायवोचत ॥ सत्रासाहोजनभक्षोजनंसहश्च्यवनोयुध्मोऽअनुजोषमु क्षितः । वृतंचयःसहुरिर्विक्ष्वारितऽइंद्रस्यवोचंप्रकृतानिवीर्या* ॥ अनानुदोवृषभोदोधतोवधोगंभीरऽऋष्वोऽअसम ष्टकाव्यः । रध्रचोदःश्नथनोवीळितस्पृथुरिंद्रःसुयज्ञऽउषसःस्वर्जनत् ॥ यज्ञेनगातुमप्तुरोविविद्रिरेधियोहिन्वानाऽउ शिजोमनीषिणः । अभिस्वरानिषदागाऽअवस्यवऽइंद्रेहिन्वानाद्रविणान्याशत ॥ इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानिधेहिचित्तिं

(२।२।१०) विश्वजितइतिषळर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दक्षस्यसुभगत्वमस्मे । पोषंरयीणामरिष्टिंतनूनांस्वाद्मानंवाचःसुदिनत्वमह्नां ॥ २७ ॥ (२।२।११) त्रिकद्रु
केषुमहिषोयवाशिरंतुविशुष्मस्तृपत्सोममपिबद्विष्णुनासुतंयथावशत् । सऽईंममादमहिकर्मकर्तवेमहामुरुंसैनंसश्चद्दे
वोदेवंसत्यमिंद्रंसत्यऽइंदुः ॥ अधत्विषीमाँऽअभ्योजसाक्रिविंयुधाभवदारोदसीऽअपृणदस्यमज्मनाप्रवावृधे । अध
त्तान्यंजठरेप्रेमरिच्यतसैनं० ॥ साकंजातःक्रतुनासाकमोजसाववक्षिथसाकंवृद्धोवीर्यैःसासहिर्मृधोविचर्षणिः । दा
ताराधःस्तुवतेकाम्यंवसुसैनं० ॥ तवत्यन्नर्यंनृतोपऽइंद्रप्रथमंपूर्व्यंदिविप्रवाच्यंकृतं । यद्देवस्यशवसाप्रारिणाऽअसुंरि
णन्नपः । भुवद्विश्वमभ्यादेवमोजसाविदादूर्जंशतक्रतुर्विदादिषं ॥ २८ ॥ (२।३।१) गणानांत्वागणपतिंहवाम
हेकविंकवीनामुपमश्रवस्तमं । ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्मणस्पतऽआनःशृण्वन्नूतिभिःसीदसादनं ॥ देवाश्चित्तेऽअसुर्यप्रचे
तसोबृहस्पतेयज्ञियंभागमानशुः । उस्राऽइवसूर्योज्योतिषामहोविश्वेषामिज्जनिताब्रह्मणामसि ॥ आविबाध्यापरिरा
पस्तमांसिचज्योतिष्मंतंरथमृतस्यतिष्ठसि । बृहस्पतेभीमममित्रदंभनंरक्षोहणंगोत्रभिदंस्वर्विदं ॥ सुनीतिभिर्नयसि
त्रायसेजनंयस्तुभ्यंदाशान्नतमंहोऽअश्नवत् । ब्रह्मद्विषस्तपनोमन्युमीरसिबृहस्पतेमहितत्तेमहित्वनं+ ॥ नतमंहोनदु

(२।२।११) त्रिकद्रुकेष्वितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रआद्याष्टिस्ततोद्वेअतिशक्वर्यावंत्याष्टिर्वा । (२।३।१) गणानामित्येकोनविं-
शत्यृचस्यसूक्तस्यगृत्समदःआद्यापंचमीनवम्येकादशीसप्तदश्यंत्यानांब्रह्मणस्पतिःशिष्टानांबृहस्पतिर्जगतीपंचदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

रितंकुतश्चननारातयस्तितिरुर्नद्वयाविनः । विश्वाऽइदस्माद्ध्वरसोविवाधसेयंसुगोपारक्षसिब्रह्मणस्पते ॥ २९ ॥
त्वंनोगोपाःपथिकृद्विचक्षणस्तवव्रतायमतिभिर्जरामहे । बृहस्पतेयोनोऽअभिह्वरोदधेस्वातंमर्मर्तुदुच्छुनाहरस्वती ॥
उतवायोनोमर्चयादनागसोरातीवामर्तःसानुकोवृकः । बृहस्पतेऽअपतंवर्तयापथःसुगंनोऽअस्यैदेववीतयेकृधि ॥
त्रातारंत्वातनूनांहवामहेवस्पर्तरधिवक्तारमस्मयुं । बृहस्पतेदेवनिदोनिर्बर्हयमादुरेवाऽउत्तरंसुम्नमुन्नशन् ॥ त्वयांवयं
सुवृधांब्रह्मणस्पतेस्पार्हावसुमनुष्यादंदीमहि । यानोदूरेतळितोयाऽअरातयोभिसंतिजंभयाताऽअनप्नसः ॥ त्वयांव
यमुत्तमंधीमहेवयोबृहस्पतेपप्रिणासस्निनायुजा । मानोदुःशंसोऽअभिदिप्सुरीशतप्रसुशंसांमतिभिस्तारिषीमहि ॥३०॥
अनानुदोवृषभोजग्मिराहवंनिष्टप्ताशत्रुंपृतनासुसासहिः । असिसत्यऽऋणयाब्रह्मणस्पतऽउग्रस्यचिद्दमितावीळुहर्षि
णः ॥ अदेवेनमनसायोरिषण्यतिशासामुग्रोमन्यमानोजिघांसति । बृहस्पतेमाप्रणक्तस्यनोवधोनिकर्ममन्युंदुरेवस्यश
र्धतः ॥ भरेषुहव्योनमसोपसद्योगंतावाजेषुसनिताधनंधनं । विश्वाऽइदर्योऽअभिदिप्स्वोमृधोबृहस्पतिर्विववर्हा
रथाँऽइव ॥ तेजिष्ठयातपनीरक्षसस्तपयेत्वानिदेदधिरेदृष्टवीर्यं । आविस्तत्कृष्वयदसत्तऽउक्थ्यंबृहस्पतेविपरिरापो
ऽअर्दय ॥ बृहस्पतेऽअतियदर्योऽअर्हाद्द्युमद्विभातिक्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवसऽऋतप्रजाततदस्मासुद्रविणंधेहि
चित्रं+ ॥ ३१ ॥ मानःस्तेनेभ्योयेऽअभिद्रुहस्पदेनिरामिणोरिपवोन्नेषुजागृधुः । आदेवानामोहतेविव्रयोहृदिबृहस्प

तेनपरःसाम्नौविदुः ॥ विश्वेभ्योहित्वाभुवनेभ्यस्परित्वष्टाजनत्साम्नःसाम्नःकविः । सऽऋणचिदृणयाब्रह्मणस्पतिर्द्रुहो हंतामहऽऋतस्यधर्तरि ॥ तवश्रियेव्यजिहीतपर्वतोगवांगोत्रमुदसृजोयदंगिरः । इंद्रेणयुजातमसापरीवृतंबृहस्पतेनिर पामौब्जोऽअर्णवं ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंतासूक्तस्यबोधितनयंचजिन्व । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदेमविदथेसुवी राः ॥ ३२ ॥ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुर्दशाध्याये वर्गाः ३२ सूक्तानि १५ ऋचः १५७॥ त्यागः॥ अग्नयइदं. १२ इंद्रायेदं. १२३ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. २ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ३ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ५ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पतयइदं. ॥ इतिद्वितीयेषष्ठः ॥ ६ ॥

सेमांषोळशांत्यात्रिष्टुब्द्वादशीचसैंद्रीचैंधानःपंचजागतंत्वृजुश्चतुष्कंमिमागिरऋयूनांकूर्मोगात्संमदोहिवादित्यं मिदमेकादशवारुणंमुपांत्यादुःस्वप्ननाशिनींधृतव्रताःसप्तवैश्वदेवंमृतमेकादशजगत्यंतंषष्ठ्यैंद्रासोमींसरस्वति त्वमितिसारस्वतोर्धर्चौयोनोबार्हस्पत्यांतंवोमारुत्यस्माकंसप्तवैश्वदेवंत्रिष्टुबंतंमस्यमेष्टौजागतंत्र्यनुष्टुबंतंद्यावा पृथिव्यैकांद्वेऐंद्र्यौत्वाष्ट्रयौवांद्वेद्वेराकासिनीवाल्योरंत्यालिंगोक्तदेवतांतेपंचोनारौद्रंधारावरामारुतंत्रिष्टुबंतंमु पेमपोनप्त्रीयंतुभ्यंषळृतव्यंतुजागतंतु ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिः ओम् ॥ (२।३।२) सेमामविड्ढिप्रभृतिंयऽईशिषेयाविधेमनवयामहागिरा । यथानोमीढ्वान्त्स्तवतेसखात वबृहस्पतेसीषधःसोतनोमतिं+ ॥ योनंत्वान्यनंमन्योजंसोतादर्दमन्युनाशंबराणिवि । प्राच्यावयदच्युताब्रह्मणस्पति राचाविशद्वसुमंतंविपर्वतं ॥ तद्देवानांदेवतमायकर्त्वमश्रथ्नन्दृह्वाव्रदंतवीळिता । उद्गाऽआजदभिनद्ब्रह्मणावलमगूह त्तमोव्यचक्षयत्स्वः* ॥ अश्मास्यमवतंब्रह्मणस्पतिर्मधुधारमभियमोजसातृणत् । तमेवविश्वेपपिरेस्वर्दृशोबहुसाकंसि सिचुरुत्समुद्रिणं ॥ सनाताकाचिद्भुवनाभवीत्वामाद्भिःशरद्भिर्दुरोवरंतवः । अयंतंताचरतोऽअन्यदन्यदिद्याचका रवयुनाब्रह्मणस्पतिः ॥ १ ॥ अभिनक्षंतोऽअभियेतमानशुर्निधिंपणीनांपरमंगुहाहितं । तेविद्वांसःप्रतिचक्ष्यानृतापु नर्यतऽउऽआयंतदुदीयुराविशं ॥ ऋतावानःप्रतिचक्ष्यानृतापुनरातऽआतस्थुःकवयोमहस्पथः । तेबाहुभ्यांधमितम ग्निमश्मनिनकिःषोऽअस्त्यरणोजहुर्हितं+ ॥ ऋतज्येनक्षिप्रेणब्रह्मणस्पतिर्यत्रवष्टिप्रतदश्नोतिधन्वना । तस्यसाध्वीरि षवोयाभिरस्यतिनृचक्षसोदृशयेकर्णयोनयः ॥ ससंनयःसविनयःपुरोहितःससुष्टुतःसयुधिब्रह्मणस्पतिः । चाक्ष्मोयद्वा जंभरतेमतीधनादित्सूर्यस्तपतितप्युतुर्वृथा ॥ विभुप्रभुप्रथमंमेहनावतोबृहस्पतेःसुविदत्राणिराध्या । इमासातानिवे न्यस्यवाजिनोयेनजनाऽउभयेभुंजतेविशः ॥२॥ योवरेवृजनेविश्वथाविभुर्महामुरण्वःशवसात्ववक्षिथ । सदेवोदेवान्प्रति

(२।३।२) सेमामितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोब्रह्मणस्पतिःप्रथमादशम्योबृहस्पतिर्द्वादश्यैंद्राब्रह्मणस्पतीजगतीद्वादश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

पप्रथेपृथुविश्वेदुतापरिभूर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ विश्वंसत्यंमघवानायुवोरिदापश्चनप्रमिनंतिव्रतंवां । अच्छेंद्राब्रह्मणस्पतीहविर्नोन्नंयुजेववाजिनाजिगातं ॥ उताशिष्ठाऽअनुशृण्वंतिवह्नयःसभेयोविप्रोभरतेमतीधना । वीळुद्वेषाऽअनुवशऽऋणमाददिःसहवाजीसमिथेब्रह्मणस्पतिः ॥ ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशंसत्योमन्युर्महिकर्माकरिष्यतः । योगाऽउदाजत्सदिवेविचाभजन्महीवरीतिःशवसासरत्पृथक् ॥ ब्रह्मणस्पतेसुयमस्यविश्वहारायःस्यामरथ्योवयस्वतः । वीरेषुवीराँऽउपपृंग्धिनस्त्वंयदीशानोब्रह्मणावेषिमेहवं ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंतासूक्तस्यबोधितनयंचजिन्व । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ३ ॥ (२।३।३) इंधानोऽअग्निंवनवद्वनुष्यतःकृतब्रह्माशूशुवद्रातहव्यऽइत् । जातेनजातमतिसप्रसर्स्रृतेयंयंयुजंकृणुतेब्रह्मणस्पतिः ॥ वीरेभिर्वीरान्वनवद्वनुष्यतोगोभीरयिंपप्रथद्बोधतित्मना । तोकंचतस्यतनयंचवर्धतेयंयंयुजं० ॥ सिंधुर्नक्षोदःशिमीवाँऽऋघायतोवृषेववध्रीँऽरभिवष्ट्योजसा । अग्नेरिवप्रसितिर्नाहवर्तवेयंयंयुजं० ॥ तस्माऽअर्षतिदिव्याऽअसश्चतःससत्वभिःप्रथमोगोषुगच्छति । अनिभृष्टतविषिर्हंत्योजसायंयंयुजं० ॥तस्माऽइद्विश्वेधुनयंतसिंधवोच्छिद्राशर्मदधिरेपुरूणि । देवानांसुम्नेसुभगःसऽएधतेयंयंयुजं० ॥ ४ ॥ (२।३।४) ऋजुरिच्छंसोवनवद्वनुष्यतोदेवयन्निददेवयंतमभ्यसत् । सुप्रावीरिद्वनवत्पृत्सुदुष्टरंयज्वेदयज्योर्विभजातिभोजनं ॥ यजस्ववीरप्रविहिमनायतोभद्रंमनःकृणु

(२।३।३) इंधानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती । (२।३।४) ऋजुरिदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती ।

ष्ववृत्रतूर्ये। हविष्कृणुष्वसुभगोयथाससिब्रह्मणस्पतेरवऽआवृणीमहे ॥ सऽइज्जनेनसविशासजन्मनासपुत्रैर्वाजंभरतेध
नानृभिः। देवानांयःपितरमाविवासतिश्रद्धामनाहविषाब्रह्मणस्पतिं ॥ योऽअस्मैहव्यैर्घृतवद्भिरविधत्प्रतंप्राचानयति
ब्रह्मणस्पतिः। उरुष्यतीमंहसोरक्षतीरिषोंऽहोश्चिदस्माऽउरुचक्रिरद्भुतः॥५॥ (२।३।५) इमागिरऽआदित्येभ्योघृतस्नूः
सनाद्राजभ्योजुह्वाजुहोमि। शृणोतुमित्रोऽअर्यमाभगोनस्तुविजातोवरुणोदक्षोऽअंशः॥ इमंस्तोमंसक्रतवोमेऽअद्यमित्रो
ऽअर्यमावरुणोजुषंत। आदित्यासःशुचयोधारपूताऽअवृजिनाऽअनवद्याऽअरिष्टाः॥ तऽआदित्यासऽउरवोगभीरा
ऽअदब्धासोदिप्संतोभूर्यक्षाः। अंतःपश्यंतिवृजिनोतसाधुसर्वंराजभ्यःपरमाचिदंति ॥ धारयंतऽआदित्यासोजग
त्स्थादेवाविश्वस्यभुवनस्यगोपाः। दीर्घाधियोरक्षमाणाऽअसुर्यमृतावानश्चयमानाऽऋणानि ॥ विद्यामादित्याऽअवसो
वोऽअस्ययदर्यमन्भयऽआचिन्मयोभु। युष्माकंमित्रावरुणाप्रणीतौपरिश्वभ्रेवदुरितानिवृज्यां ॥ ६ ॥ सुगोहिवोऽ
अर्यमन्मित्रपंथाऽअनृक्षरोवरुणसाधुरस्ति। तेनादित्याऽअधिवोचतानोयच्छतानोदुष्परिहंतुशर्म ॥ पिपर्तुनोऽअदि
तीराजपुत्रातिद्वेषांस्यर्यमासुगेभिः। बृहन्मित्रस्यवरुणस्यशर्मोपस्यामपुरुवीराऽअरिष्टाः॥ तिस्रोभूमीर्धारयन्त्रींऽरुत
द्यून्त्रीणिव्रताविदथेऽअंतरेषां। ऋतेनादित्यामहिवोमहित्वंतदर्यमन्वरुणमित्रचारु ॥ त्रीरोचनादिव्याधारयंतहिर

(२।३।५) इमागिरइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समदःकूर्मआदित्यास्त्रिष्टुप्।

ण्ययाःशुचयोधारपूताः । अस्वप्नजोऽअनिमिषाऽअदब्धाऽउरुशंसाऽऋजवेमर्त्याय ॥ त्वंविश्वेषांवरुणासिराजायेचदे
वाऽअसुरयेचमर्ताः । शतंनोरास्वशरदोविचक्षेऽश्यामायूंषिसुधितानिपूर्वा ॥ ७ ॥ नदक्षिणाविचिकितेनसव्यानप्राची
नमादित्यानोतपश्चा । पाक्याचिद्वसवोधीर्याचिद्युष्मानीतोऽअभयंज्योतिरश्यां ॥ योराजभ्यऽऋतनिभ्योददाशयंव
र्धयंतिपुष्टयश्चनित्याः । सरेवान्यातिप्रथमोरथेनवसुदावाविदथेषुप्रशस्तः+ ॥ शुचिरपःसूयवसाऽअदब्धऽउपक्षेतिवृ
द्धवयाःसुवीरः । नकिष्टंघ्नंत्यंतितोनदूराद्यऽआदित्यानांभवतिप्रणीतौ ॥ अदितेमित्रवरुणोतमृळयद्वोवयंचकृमाकच्चि
दागः । उर्वश्यामभयंज्योतिरिंद्रमानोदीर्घाऽअभिनशन्तमिस्राः ॥ उभेऽअस्मैपीपयतःसमीचीदिवोवृष्टिंसुभगोनाम
पुष्यन् । उभाक्षयावाजयन्यातिपृत्सूभावर्धौभवतःसाधूऽअस्मै ॥ यावोमायाऽअभिद्रुहेयजत्राःपाशाऽआदित्यारि
पवेविचृत्ताः । अश्वीवताँऽअतियेषंरथेनारिष्टाऽउरावाशर्मन्त्स्याम ॥ माहंमघोनोवरुणप्रियस्यभूरिदाव्नऽआविदंशूनं
मापेः । मारायोराजन्त्सुयमादवस्थांबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ८ ॥ (२।३।६) इदंकवेरादित्यस्यस्वराजोविश्वानि
सान्त्यभ्यस्तुमह्ना । अतियोमंद्रोयजथायदेवःसुकीर्तिंभिक्षेवरुणस्यभूरेः ॥ तवव्रतेसुभगासःस्यामस्वाध्योवरुणतुष्टुवां
सः । उपायनऽउषसांगोमतीनामग्नयोनजरमाणाऽअनुद्यून्+ ॥ तवस्यामपुरुवीरस्यशर्मन्नुरुशंसस्यवरुणप्रणेतः । यूयं

(२।३।६) इदंकवेरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समदःकूर्मोवरुणस्त्रिष्टुप् (दशमीदुःस्वप्ननाशिनीत्रिष्वपिसूक्तेषुपाक्षिकोगृत्समदोऽस्त्येव) ।

नःपुत्राऽअदितेरदब्धाऽअभिक्षमध्वंयुज्यायदेवाः ॥ प्रसीमादित्योऽअसृजद्विधर्ताँऽऋतंसिंधवोवरुणस्ययंति । नश्रा
म्यंतिनविमुंचंत्येतेवयोनपप्तूरघुयापरिज्मन् ॥ विमच्छ्रथायरशनामिवागऽऋध्यामतेवरुणखामृतस्य । मातंतुश्छेदिव
यतोधियंमेमामात्राशार्यपसःपुरऽऋतोः+ ॥९॥ अपोसुम्यक्षवरुणभियसंमत्सम्राळृतावोनुमागृभाय । दामेववत्साद्वि
मुमुग्ध्यंहोनहित्वदारेनिमिषश्चनेशे ॥ मानोवधैर्वरुणयेतऽइष्टावेनःकृण्वंतमसुरभ्रीणंति । माज्योतिषःप्रवसथानिग
न्मविषूमृधःशिश्रथोजीवसेनः ॥ नमःपुरातेवरुणोतनूनमुतापरंतुविजातब्रवाम । त्वेहिकंपर्वतेनश्रितान्यप्रच्युतानि
दूळभव्रतानि ॥ परऽऋणासावीरधमत्कृतानिमाहंराजन्नन्यकृतेनभोजं । अव्युष्टाऽइन्नुभूयसीरुषासऽआनोजीवान्व
रुणतासुशाधि ॥ योमेराजन्युज्योवासखावास्वप्नेभयंभीरवेमह्यमाह । स्तेनोवायोदिप्सतिनोवृकोवात्वंतस्माद्वरुणपा
ह्यस्मान्+ ॥ माहं० ॥१०॥ (२।३।७) धृतव्रताऽआदित्याऽइषिराऽआरेमत्कर्तरहसूरिवागः । शृण्वतोवोवरुणमित्रदेवा
भद्रस्यविद्वाँऽअवसेहुवेवः ॥ यूयंदेवाःप्रमतिर्यूयमोजोयूयंद्वेषांसिसनुतर्युयोत । अभिक्षत्तारोऽअभिचक्षमध्वमद्याचनो
मृळयतापरंच ॥ किमूनुवःकृणवामापरेणकिंसनेनवसवऽआप्येन । यूयंनोमित्रावरुणादितेचस्वस्तिमिंद्रामरुतोदधात ॥
हयेदेवायूयमिदापयःस्थतेमृळतनाधमानायमह्यं । मावोरथोमध्यमवाळृतेभून्मायुष्मावत्स्वापिषुश्रमिष्म ॥ प्रवऽएको

(२।३।७) धृतव्रताइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगात्सर्मदःकूर्मोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदप्रयोगे—आद्यानांषण्णांविश्वेदेवाःअंत्यायावरुणः) ।

मिमयुभूर्यांगोयन्मांपितेवंकितवंशंशास। आरेपाशांऽआरेऽअघानिंदेवामामाधिंपुत्रेविमिंवग्रभीष्ट ॥ अवांचोंऽअद्या भंवतायजत्राऽआवोहार्दिभयमानोव्ययेयं । त्राध्वंनोदेवानिजुरोवृकंस्यत्राध्वंकर्तादंवपदोंयजत्राः ॥ माहं० ॥ ११ ॥ (२।३।८) ऋतंदेवायंकृण्वतेसंवित्रऽइंद्रांयाहिघ्नेनरमंतऽआपः। अहंरहर्यात्यक्तुरपांकियात्याप्रथमःसर्गऽआसां ॥ योवृत्रायसिनमत्राभंरिष्यत्प्रतंजनित्रीविदुषऽउवाच। पथोरदंतीरनुजोषंमस्मैदिवेदिवेधुनयोयंत्यर्थं ॥ ऊर्ध्वोह्यस्थादध्यंतरिक्षेधावृत्रायप्रवधंजभार । मिहंवसानऽउपहीमदुद्रोत्तिग्मायुधोऽअजयच्छत्रुमिंद्रः ॥ बृहंस्पतेतपुषाश्नेवविध्यवृकंद्वरसोऽअसुरस्यवीरान्। यथांजघंथधृषतापुराचिदेवाजंहिशत्रुमस्माकमिंद्र ॥ अवंक्षिपदिवोऽअश्मानमुच्चायेनशत्रुंमंदसानोनिजूर्वाः । तोकस्यंसातौतनंयस्यभूरेरस्माँऽअर्धंकृणुतादिंद्रगोनां ॥ १२ ॥ प्रहिक्रतुंवृहथोयंवनुथोरध्रस्यंस्थोयजंमानस्यचोदौ । इंद्रांसोमायुवमस्माँऽअविष्टमस्मिन्भयस्थेकृणुतमुलोकं+ ॥ नमांतमन्नश्रमन्नोततंद्रन्नवोंचामस्मासुनोतेतिसोमं । योमेंपृणाद्योददद्योनिबोधाद्योमासुन्वंतमुपगोभिरायत् ॥ सरस्वतित्वमस्माँऽअविड्ढिमरुत्वंतीधृषतीजेषिशत्रून् । त्यंचिच्छर्धंतंतविषीयमाणमिंद्रोहंतिवृषभंशंडिकानां ॥ योनःसनुत्यऽउतवाजिघत्नुरभिख्यायतंतिगितेनविध्य । बृहस्पतऽआयुधैर्जेषिशत्रून्द्रुहेरीषंतंपरिंधेहिराजन् ॥ अस्माकेभिःसत्वभिःशूरशूरैर्वीर्यांकृधियानितेकर्त्वानि । ज्योगं

(२।३।८)ऋतंदेवायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदइंद्रःषष्ठ्याइंद्रासोमौअष्टम्याःसरस्वतीनवम्याबृहस्पतिरेकादश्यामरुतस्त्रिष्टुबंत्याजगती ।

भूवन्ननुंधूपितासोहृत्वीतेषामाभंरानोवसूनि ॥ तंवःशर्धंमारुतंसुम्नयुर्गिरोपंब्रुवेनमंसादैव्यंजनं । यथारयिंसर्ववीरंनशामहाऽअपत्यसाचंश्रुत्यंदिवेदिवे ॥ १३ ॥ (२।३।९) अस्माकंमित्रावरुणावतंरथंमादित्यैरुद्रैर्वसुभिःसचाभुवा । प्रयद्वयोनपप्तन्वस्मंनस्परिंश्रवस्यवोहृषीवंतोवनर्षदः ॥ अधंस्मानऽउदंवतासजोषसोरथंदेवासोऽअभिविक्षुवाजयुं । यदाशवःपद्याभिस्तित्रंतोरजःपृथिव्याःसानौजंघंनंतपाणिभिः ॥ उतस्यनऽइंद्रोविश्वचंर्षणिर्दिवःशर्धंनमारुतंनसुक्रतुः । अनुनुस्थात्यवृकाभिंरूतिभीरथंमहेसनयेवाजंसातये ॥ उतस्यदेवोभुवंनस्यसक्षणिस्त्वष्टाग्नाभिःसजोषाजूजुवद्रथं । इळाभगोंबृहद्दिवोतरोदंसीपूषापुरंधिरश्विनावधापती ॥ उतत्येदेवीसुभगेमिथूदृशोषासानक्ताजगंतामपीजुवा । स्तुषेयद्वांपृथिविनव्यंसावचंःस्थातुश्चवयस्त्रिवंयाऽउपस्तिरे ॥ उतवःशंसंमुशिजामिवश्मस्यहिर्बुध्न्योऽजएकंपादुत । त्रितऽऋभुक्षाःसवितचनोंदधेपांनपादाशुहेमाधियाशमि ॥ एतावोवश्म्युद्यंतायजत्राऽअतंक्षन्नायवोनव्यंसेसं । श्रवस्यवोवाजंचकानाःसप्तिर्नरथ्योऽअहंधीतिमंश्याः ॥ १४ ॥ (२।३।१०) अस्यमेद्यावापृथिवीऽऋतायतोभूतमंवि

(२।३।९) अस्माकमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (२।३।१०) अस्यमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदआद्याया द्यावापृथिवीद्वितीयातृतीययोरिंद्रः (त्वष्टावा) चतुर्थीपंचम्योराकाषष्ठीसप्तम्योःसिनीवालीअंत्यायागुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणान्योजगतीअंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः । (भेदपक्षेआद्यायामित्रावरुणौद्वितीयाचतुर्थीपंचमीनांविश्वेदेवाःतृतीयायाउषासानक्ताषष्ठ्याद्यावापृथिवीसप्तम्याइंद्रः) ।

त्रीवर्चसःसिषासतः । ययोरायुःप्रतरंतेऽइदंपुरऽउपस्तुतेवसूयुर्वांमहोदधे ॥ मानोगुह्यारिपऽआयोरहंन्दभन्मानंऽ आभ्योरीरधोदुच्छुनाभ्यः । मानोवियौःसख्याविद्धितस्यनःसुम्नायतामनसातत्त्वेमहे ॥ अहेळतामनसाश्रुष्टिमावं हदुहानांधेनुंपिप्युषींमसश्चतं । पद्याभिराशुंवचसाचवाजिनंत्वांहिनोमिपुरूहूतविश्वहा ॥ राकामहंसुहवांसुष्टुतीहुंवे शृणोतुनःसुभगाबोधतुत्मना । सीव्यत्वपःसूच्याच्छिद्यमानयाददातुवीरंशतदायमुक्थ्यं* ॥ यास्तेराकेसुमतयःसुपेश सोयाभिर्ददासिदाशुषेवसूनि । ताभिर्नोऽअद्यसुमनाऽउपागहिसहस्रपोषंसुभगेरराणा ॥ सिनीवालिपृथुष्टुकेयादेवा नामसिस्वसा । जुषस्वहव्यमाहुतंप्रजांदेविदिदिड्ढिनः ॥ यासुबाहुःस्वंगुरिःसुषूमाबहुसूवरी । तस्यैविश्पत्न्यैहविःसिं नीवाल्यैजुहोतन ॥ यागुंगूर्यासिनीवालीयाराकायासरस्वती । इंद्राणीमह्वऽऊतयेवरुणानींस्वस्तये ॥ १५ ॥ (२।४।१) आतेपितर्मरुतांसुम्नमेतुमानःसूर्यस्यसंदृशोयुयोथाः । अभिनोवीरोऽअर्वतिक्षमेतप्रजायेमहिरुद्रप्रजाभिः ॥ त्वादत्ते भीरुद्रशंतमेभिःशतंहिमाऽअशीयभेषजेभिः । व्यस्मद्द्वेषोवितरंव्यंहोव्यमीवाश्चातयस्वाविषूचीः ॥ श्रेष्ठोजातस्यरु द्रश्रियासितवस्तमस्तवसावज्रबाहो । पर्षिणःपारमंहसःस्वस्तिविश्वाऽअभीतीरपसोयुयोधि ॥ मात्वारुद्रचुक्रुधामान मोभिर्मादुष्टुतीवृषभमासहूती । उन्नोवीराँऽअर्पयभेषजेभिर्भिषक्तमंत्वाभिषजांशृणोमि ॥ हवीमभिर्हवतेयोहविर्भिरव

(२।४।१) आतेपितरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोरुद्रोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

स्तोमेभीरुद्रंदिषीय । ऋदूदरःसुहवोमानोऽअस्यैबभ्रुःसुशिप्रोरीरधन्मनायै ॥ १६ ॥ उन्मामममंदवृषभोमरुत्वान्त्वक्षीयसावयसानाधमानं । घृणीवच्छायामरपाऽअशीयाविवासेयंरुद्रस्यसुम्नं+ ॥ क्वं१स्यतेरुद्रमृळयाकुर्हस्तोयोऽअस्तिभेषजोजलाषः । अपभर्तारपसोदैव्यस्याभीनुमावृषभचक्षमीथाः ॥ प्रबभ्रवेवृषभायश्वितीचेमहोमहींसुष्टुतिमीरयामि । नमस्याकल्मलीकिनंनमोभिर्गृणीमसित्वेषंरुद्रस्यनाम ॥ स्थिरेभिरंगैःपुरुरूपऽउग्रोबभ्रुःशुक्रेभिःपिपिशेहिरण्यैः । ईशानादस्यभुवनस्यभूरेर्नवाऽउयोषद्रुद्रादसुर्यं* ॥ अर्हन्बिभर्षिसायकानिधन्वार्हन्निष्कंयजतंविश्वरूपं । अर्हन्निदंदयसेविश्वमभ्वंनवाऽओजीयोरुद्रत्वदस्ति ॥ १७ ॥ स्तुहिश्रुतंगर्तसदंयुवानंमृगंनभीममुपहत्नुमुग्रं । मृळाजरित्रेरुद्रस्तवानोन्यंतेऽअस्मन्निवपंतुसेनाः ॥ कुमारश्चित्पितरंवंदमानंप्रतिनानामरुद्रोपयंतं । भूरेर्दातारंसत्पतिंगृणीषेस्तुतस्त्वंभेषजारास्यस्मे+ ॥ यावोभेषजामरुतःशुचीनियाशंतमावृषणोयामयोभु । यानिमनुरवृणीतापितानस्ताशंचयोश्चरुद्रस्यवश्मि ॥ परिणोहेतीरुद्रस्यवृज्याःपरित्वेषस्यदुर्मतिर्महीगात् । अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतनयायमृळ ॥ एवाबभ्रोवृषभचेकितानयथादेवनहृणीषेनहंसि । हवनश्रुन्नोरुद्रेहबोधिबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १८ ॥ (२।४।२) धारावरामरुतोधृष्ण्वोजसोमृगानभीमास्तविषीभिरर्चिनः । अग्नयोनशुशुचानाऽऋजीषिणोभृमिंधमंतो

(२।४।२) धारावराइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोमरुतोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

ऽअपगाऽअंवृण्वत ॥ द्यावोनस्तृभिंश्चितयंतखादिनोव्यं १भ्रियानद्युतयंतवृष्टयंः । रुद्रोयद्वोंमरुतोरुक्मवक्षसोवृषा जंनिपृश्न्याः शुक्रऽऊधनि ॥ उक्षंतेऽअश्वाँऽअत्याँऽइवाजिषुनदस्यकर्णैस्तुरयंतऽआशुभिंः । हिरंण्यशिप्रामरुतोदविं ध्वतःपृक्षंयाथपृषंतीभिःसमन्यवः ॥ पृक्षेताविश्वाभुवनावववक्षिरेमित्रायवासदमाजीरदानवः । पृषंदश्वासोऽअनवभ्र राधसऽऋजिप्यासोनवयुनेषुधूर्षदंः ॥ इंधन्वभिर्धेनुभीरप्शदूधभिरध्वस्मभिंःपथिभिंर्भ्राजदृष्टयः । आहंसासोनस्व संराणिगंतनमधोर्मदायमरुतःसमन्यवः ॥ १९ ॥ आनोब्रह्माणिमरुतःसमन्यवोनरांनशंसःसवनानिगंतन । अश्वा मिवपिप्यतधेनुमूधनिकर्ताधियंजरित्रेवाजपेशसं ॥ तंनोदातमरुतोवाजिनंरथंऽआपानंब्रह्मचितयंद्दिवेदिंवे । इषं स्तोतृभ्योवृजनेषुकारवेंसनिंमेधामरिंष्टंदुष्टरंसहंः ॥ यद्युंजतेमरुतोरुक्मवक्षसोश्वान्रथेंषुभगऽआसुदानवः । धेनुर्नशि श्वेस्वसंरेषुपिन्वतेजनायरातहंविषेमहीमिषं ॥ योनोमरुतोवृकतातिमत्योंरिपुर्दधेवंसवोरक्षंतारिषः । वर्तयंततपुंषाच क्रियाभितमवंरुद्राऽअशसोंहंतनावधंः ॥ चित्रंतद्वोंमरुतोयामंचेकितेपृश्न्यायदूधरप्यापयोंदुहुः । यद्वांनिदेनवमान स्यरुद्रियास्त्रितंजरायजुरतामदाभ्याः ॥ २० ॥ तान्वोंमहोमरुतऽएवयाव्नोविष्णोरेषस्यप्रभृथेहंवामहे । हिरंण्यवर्णा न्ककुहान्यतस्रुचोब्रह्मण्यंतःशंस्यंराधंऽईमहे ॥ तेदशंग्वाःप्रथमायज्ञमूहिरेतेनोहिन्वंतूषसोव्युंष्टिषु । उषानरामीरंरु णैरपोर्णुतेमहोज्योतिषाशुचतागोऽअंर्णसा ॥ तेक्षोणीभिंररुणेभिर्नाजिभीरुद्राऽऋतस्यसदंनेषुवावृधुः । निमेघंमाना

ऽअत्यैनपाजंसासुश्चंद्रंवर्णंदधिरेसुपेशसं ॥ ताँऽइंयानोमहिवरूथमूतयऽउपघेदेनानमंसागृणीमसि । त्रितोनयान्पंच होतृनभिष्टयऽआववर्तदवंरांचक्रियावंसे ॥ ययारध्रंपारयथात्यंहोययानिदोमुंचथवंदितारं । अर्वाचीसामरुतोयाव ऽऊतिरोषुवाश्रेवसुमतिर्जिगातु ॥ २१ ॥ (२।४।३) उपेमसृक्षिवाजयुर्वचस्यांचनोदधीतनाद्योगिरोमे । अपांनपा दाशुहेमाकुवित्ससुपेशसस्करतिजोषिषद्धि ॥ इमंस्वंस्मैहृदऽआसुतष्टंमंत्रंवोचेमकुविदंस्यवेदत् । अपांनपादसुर्यस्यम ह्नाविश्वान्यर्योभुवनाजजान ॥ समन्यायंत्युपयंत्यन्याःसमानमूर्वनद्यःपृणंति । तमूशुचिंशुचयोदीदिवांसमपांनपातं परितस्थुरापः ॥ तमस्मेरायुवतयोयुवानंमर्मृज्यमानाःपरियंत्यापः । सशुक्रेभिःशिक्वभीरेवदस्मेदीदायानिध्मोघृतनि र्णिगप्सु ॥ अस्मैतिस्रोऽअव्यथ्यायनारीर्देवायदेवीर्दिधिषंत्यन्नं । कृताऽइवोपहिप्रसर्स्रेऽअप्सुसपीयूषंधयतिपूर्वसू नां ॥ २२ ॥ अश्वस्यात्रजनिमास्यचस्वर्द्रुहोरिषःसंपृचःपाहिसूरीन् । आमासुपूर्षुपरोऽअप्रमृष्यंनारातयोविनशन्नानृ तानि ॥ स्वऽआदमेसुदुघायस्यधेनुःस्वधांपीपायसुभ्वन्नमत्ति । सोऽअपांनपादूर्जयन्नप्स्वं१तर्वसुदेयायविधतेविभा ति ॥ योऽअप्स्वाशुचिनादैव्येनऽऋतावाजस्रऽउर्वियाविभाति । वयाऽइदन्याभुवनान्यस्यप्रजायंतेवीरुधश्चप्रजा भिः ॥ अपांनपादाह्यस्थादुपस्थंजिह्मानामूर्ध्वोविद्युतंवसानः । तस्यज्येष्ठंमहिमानंवहंतीर्हिरण्यवर्णाःपरियंतियह्वीः ॥

(२।४।३) उपेमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदोपांनपात्त्रिष्टुप् ।

हिरण्यरूपःसहिरण्यसंदृगपांनपात्सेदुहिरण्यवर्णः। हिरण्ययात्परियोनेर्निषद्याहिरण्यदाददत्यन्नमस्मै ॥ २३ ॥ तदस्यानीकमुतचारुनामापीच्यंवर्धतेनप्तुरपां । यमिंधतेयुवतयःसमित्थाहिरण्यवर्णंघृतमन्नमस्य ॥ अस्मैबहूनामवमायसख्येयज्ञैर्विधेमनमसाहविर्भिः । संसानुमार्ज्मिदिधिषामिबिल्मैर्दधाम्यन्नैःपरिवंदऋग्भिः+ ॥ सईंवृषाजनयत्तासुगर्भंसईंशिशुर्धयतितंरिहंति । सोऽअपांनपादनभिम्लातवर्णोन्यस्येवेहतन्वाविवेष ॥ अस्मिन्पदेपरमेतस्थिवांसमध्वस्मभिर्विश्वहादीदिवांसं। आपोनप्त्रेघृतमन्नंवहंतीःस्वयमत्कैःपरिदीयंतियह्वीः+॥ अयांसमग्नेसुक्षितिंजनायायांसमुमघवद्भ्यःसुवृक्तिं । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ २४ ॥ (२।४।४) तुभ्यंहिन्वानोवसिष्टगाऽअपोधुक्षन्त्सीमविभिरद्रिभिर्नरः । पिबेंद्रस्वाहाप्रहुतंवषट्कृतंहोत्रादासोमंप्रथमोयईशिषे ॥ यज्ञैःसंमिश्लाःपृषतीभिर्ऋष्टिभिर्यामन्छुभ्रासोऽअंजिषुप्रियाउत । आसद्याबर्हिर्भरतस्यसूनवःपोत्रादासोमंपिवतादिवोनरः ॥ अमेवनःसुहवाआहिगंतननिबर्हिषिसदतनारणिष्टन । अथामंदस्वजुजुषाणोऽअंधसस्त्वष्टर्देवेभिर्जनिभिःसुमद्गणः ॥ आवक्षिदेवाँइहविप्रयक्षिचोशन्होतर्निषदायोनिषुत्रिषु । प्रतिवीहिप्रस्थितंसोम्यंमधुपिबाग्नीध्रात्तवभागस्यतृप्णुहि ॥ एषस्यतेतन्वोनृम्णवर्धनःसहऽओजःप्रदिविबाह्वोर्हितः । तुभ्यंसुतोमघवन्तुभ्यमाभृतस्त्वमस्यब्राह्मणादातृपत्पिब ॥ जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्य

(२।४।४) तुभ्यमितिषळर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदःइंद्रोमरुतस्त्वष्टाग्निरिंद्रोमित्रावरुणावितिक्रमेणदेवताजगती ।

मेसुत्तोहोतानिविदंःपूर्व्याऽअनु । अच्छाराजानानमऽएत्यावृतंप्रशास्त्रादापिबतंसोम्यंमधु ॥ २५ ॥ द्वितीयेसप्तमः ॥

पंचदशाध्याये वर्गाः २५ सूक्तानि १३ ऋचः १३७॥ त्यागः ॥ बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पतयइदं. ८ बृहस्पतय. ब्रह्मणस्पतय. इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. ब्रह्मणस्पतय. १३ आदित्येभ्य. १७ वरुणाये. ११ विश्वेभ्योदेवेभ्यः ६ वरुणाये. इंद्राये. ५ इंद्रासोमाभ्या. इंद्राये. सरस्वतींइंद्राभ्या. बृहस्पतय. इंद्राये. मरुद्भ्य. मित्रावरुणाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. उषासानक्ताभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ द्यावापृथिवीभ्या. इंद्राये. २ राकायाइ. २ सिनीवाल्या. २ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीभ्य. रुद्राये. १५ मरुद्भ्य. १५ अपांनप्त्रेग्नय. १५ इंद्रायमघवइ. मरुद्भ्योमाधवायेदं. त्वष्ट्रेशुक्राये. अग्नयेशुचय. इंद्रायनभाये. मित्रावरुणाभ्यां नभस्याये.॥ द्वितीयेसप्तमः ॥७॥

मंदस्वोदुष्यएकादशसावित्रंग्रावाणेवाष्टावाश्विनंसोमापूषणाषट्सोमापौष्णमंत्योर्धर्चोप्यदितेर्वायोसैकागायत्रंमुक्तादेवताःप्रउगेणांद्येतुतृचेत्यैंद्रवायवींद्यावापृथिव्योंत्यस्तृचोहविर्धानोर्वातृतीयःपादोवाग्नेयोंबितमेनुष्टुभौबृहतीचंकनिक्रदत्तृचंप्रदक्षिणिज्जागतंमध्येतिशक्वर्यष्टिवैंताभ्यांमृषिरध्वनिवाश्यमानंशकुंतंतुष्टावंकुशिकस्त्वैषीरथिरिंद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंन्ब्रह्मचर्यंचचारंतस्येंद्रएवगाथीपुत्रोजज्ञेगाथिनोविश्वामित्रःसतृतीयंमंडलमपश्यंत्सोमस्यत्र्यधिकांवैश्वानरायपंचोनांवैश्वानरीयंतुजागतंतुवैश्वानरायैकादशंसमित्समिदाप्रियःप्रत्यग्निःप्रकारवइत्याग्नेययोरन्यासामपिनिपातोदृश्यते ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिः ओम् (२।४।५)॥मंदस्वहोत्रादनुजोषमंधसोध्वर्यवःसपूर्णांवष्ट्यासिचं । तस्माऽएतंभरततद्वशोददिर्होत्रात्सोमंद्रविणोदःपिबऽऋतुभिः ॥ यमुपूर्वमहुवेतमिदंहुवेसेदुहव्योददिर्योनामपत्यते । अध्वर्युभिःप्रस्थितंसोम्यंमधुपोत्रात्सोमंद्रवि० ॥ मेद्यंतुतेवह्नयोयेभिरीयसेरिषण्यन्वीळयस्वावनस्पते । आयूयाधृष्णोऽअभिगूर्यात्वंनेष्ट्रात्सोमंद्रवि० ॥ अपाद्धोत्रादुतपोत्रादमत्तोतनेष्ट्रादजुषतप्रयोहितं । तुरीयंपात्रममृक्तममर्त्यंद्रविणोदाःपिबतुद्राविणोदसः+ ॥ अर्वाचमद्ययय्यंनृवाहणंरथंयुंजाथामिहवांविमोचनं । पृंक्तंहवींषिमधुनाहिकंगतमथासोमंपिबतंवाजिनीवसू ॥ जोष्यग्नेसमिधंजोष्याहुतिंजोषिब्रह्मजन्यंजोषिसुष्टुतिं । विश्वेभिर्विश्वाँऽऋतुनावसोमहऽउशन्देवाँऽउशतःपाययाहविः ॥ १ ॥

(२।४।६) उदुष्यदेवःसवितासवायशश्वत्तमंतदपावह्निरस्थात् । नूनंदेवेभ्योविहिधातिरत्नमथाभजद्वीतिहोत्रंस्वस्तौ ॥ विश्वस्यहिश्रुष्टयेदेवऽऊर्ध्वःप्रबाहवापृथुपाणिःसिसर्ति । आपश्चिदस्यव्रतऽआनिमृग्राऽअयंचिद्वातोरमतेपरिज्मन् ॥ आशुभिश्चिद्यान्विमुचातिनूनमरीरमदतमानंचिदेतोः । अह्यर्षूणांचिन्न्ययाँऽअविष्यामनुव्रतंसवितुर्मोक्यागात् ॥ पुनःसमव्यद्वितंतंवयंतीमध्याकर्तोन्यधाच्छक्मधीरः । उत्संहायास्थाद्व्यृ१तूँरदर्धररमतिःसवितादेवऽआगा

(२।४।५) मन्दस्वेतिषळर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदःआद्यानांचतसृणांद्रविणोदाःपंचम्याआश्विनौषष्ठ्याअग्निर्जगती । (२।४।६) उदुष्य इत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदःसवितात्रिष्टुप् ।

त् ॥ नानौकांसि दुर्यो विश्वमायुर्वितिष्ठते प्रभवः शोको अग्नेः । ज्येष्ठं माता सूनवे भागमाधादन्वस्य केतमिषितं सवित्रा ॥ २ ॥ समाववर्ति विष्ठितो जिगीषुर्विश्वेषां कामश्चरताममाभूत् । शश्वाँ अपो विकृतं हित्व्यागादनु व्रतं सवितुर्दैव्यस्य ॥ त्वया हितमप्यमप्सु भागं धन्वान्वा मृगयसो वितस्थुः । वनानि विभ्यो नकिरस्य तानि व्रता देवस्य सवितुर्मिनंति ॥ याद्राध्यं१ वरुणो योनिमप्यमनिशितं निमिषि जर्भुराणः । विश्वो मार्ताण्डो व्रजमा पशुर्गात्स्थशो जन्मानि सविता व्याकः ॥ नयस्येंद्रो वरुणो न मित्रो व्रतमर्यमा न मिनंति रुद्रः । नारातयस्तमिदं स्वस्ति हुवे देवं सवितारं नमोभिः ॥ भगं धियं वाजयंतः पुरंधिं नराशंसो ग्नास्पतिर्नो अव्याः । आये वामस्य संगथे रयीणां प्रिया देवस्य सवितुः स्याम ॥ अस्मभ्यं तद्दिवो अद्भ्यः पृथिव्यास्त्वया दत्तं काम्यं राध आगात् । शं यत्स्तोतृभ्य आपये भवात्युरुशंसाय सवितर्जरित्रे ॥ ३ ॥ (२।४।७) ग्रावाणेव तदिदर्थं जरेथे गृध्रेव वृक्षं निधिमंतमच्छ । ब्रह्माणेव विदथ उक्थशासा दूतेव हव्या जन्या पुरुत्रा ॥ प्रातर्यावाणा रथ्येव वीरा जेव यमा वरमा सचेथे । मेने इव तन्वा३ शुंभमाने दंपतीव क्रतुविदा जनेषु ॥ शृंगेव नः प्रथमा गंतमर्वाक्शफाविव जर्भुराणा तरोभिः । चक्रवाकेव प्रति वस्तोरुस्रार्वाचा यातं रथ्येव शक्रा ॥ नावेव नः पारयतं युगेव नभ्येव न उपधीव प्रधीव । श्वानेव नो अरिषण्या तनूनां खृगलेव विस्रसः पातमस्मान् ॥ वातेवाजुर्या नद्येव रीतिरक्षी इव चक्षुषा यातमर्वा

(२।४।७) ग्रावाणेवेत्यष्टर्चस्य सूक्तस्य गृत्समदोऽश्विनौ त्रिष्टुप् ।

क् । हस्ताविवतन्वे३शंभावंष्टापादेवनानयतवस्योऽअच्छ ॥ ४ ॥ ओष्ठाविवमध्वास्नेवदंतास्तनाविवपिप्यतंजीवसे नः । नासेवनस्तन्वोरक्षितारा कर्णाविवसुश्रुताभूतमस्मे ॥ हस्तेवशक्तिमभिसंददीनःक्षामेवनःसमंजतंरजांसि । इमागिरोऽअश्विनायुष्मयंतीःक्ष्णोत्रेणेवस्वधितिंसंशिशीतं ॥ एतानिवामश्विनावर्धनानिब्रह्मस्तोमंगृत्समदासोऽअक्र न् । तानिनराजुजुषाणोपयातंबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ५ ॥ (२।४।८) सोमापूषणाजननारयीणांजननादिवो जननापृथिव्याः । जातौविश्वस्यभुवनस्यगोपौदेवाऽअकृण्वन्नमृतस्यनाभिं ॥ इमौदेवौजायमानौजुषंतेमौतमांसिगू हतामजुष्टा । आभ्यामिंद्रःपक्वमामास्वंतःसोमापूषभ्यांजनदुस्रियासु ॥ सोमापूषणारजसोविमानंसप्तचक्रंरथमविं श्वमिन्वं । विषूवृतंमनसायुज्यमानंतंजिन्वथोवृषणापंचरश्मिं ॥ दिव्य१न्यःसदनंचक्रऽउच्चापृथिव्यामन्योऽअध्यं तरिक्षे । तावस्मभ्यंपुरुवारंपुरुक्षुंरायस्पोषंविष्यतांनाभिमस्मे ॥ विश्वान्यन्योभुवनाजजानविश्वमन्योऽअभिच क्षाणऽएति । सोमापूषणाववतंधियंमेयुवाभ्यांविश्वाःपृतनाजयेम ॥ धियंपूषाजिन्वतुविश्वमिन्वोरयिंसोमोरयिपति र्दधातु । अवतुदेव्यदितिरनर्वाबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ६ ॥ (२।४।९) वायोयेतेसहस्रिणोरथासस्तेभिरागहि ।

(२।४।८) सोमापूषणेतिषळर्चस्यसूक्तस्यगृत्समदःसोमापूषणौअंत्यायाःसोमपूषादित्यास्त्रिष्टुप्। (२।४।९) वायोइत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्य गृत्समदआद्ययोर्द्वयोर्वायुस्तृतीयायाइंद्रवायूचतुर्थ्यादितिसृणांमित्रावरुणौसप्तम्यादितिसृणामश्विनौदशम्यादितिसृणामिंद्रःत्रयोदश्यादि

नियुत्वान्त्सोमपीतये ॥ नियुत्वान्वायवागह्ययंशुक्रोऽअयामिते । गंतासिसुन्वतोगृहं+ ॥ शुक्रस्याद्यगवाशिरऽइंद्र वायूनियुत्वतः । आयातंपिबतंनरा ॥ अयंवांमित्रावरुणासुतःसोमऽऋतावृधा । ममेदिहश्रुतंहवं ॥ राजानावनभि द्रुहाध्रुवेसदस्युत्तमे । सहस्रस्थूणऽआसाते ॥ ७ ॥ तासम्राजाघृतासुतीऽआदित्यादानुनस्पती । सचेतेऽअनवह्वरं ॥ गोमदूषुनासत्याश्वावद्यातमश्विना । वर्तीरुद्रानृपाय्यं ॥ नयत्परोनांतरऽआदधर्षद्वृषण्वसू । दुःशंसोमर्त्योरिपुः+ ॥ तानऽआवोढ्ळमश्विनारयिंपिशंगसंदृशं । धिष्ण्यावरिवोविदं ॥ इंद्रोऽअंगमहद्भयमभीषदपचुच्यवत् । सहिस्थिरो विचर्षणिः ॥ ८ ॥ इंद्रश्चमृळयातिनोनन्नःपश्चादघंनशत् । भद्रंभवातिनःपुरः+ ॥ इंद्रऽआशाभ्यस्परिसर्वाभ्योऽअ भयंकरत् । जेताशत्रून्विचर्षणिः ॥ विश्वेदेवासऽआगतशृणुतामऽइमंहवं । एदंबर्हिर्निषीदत ॥ तीव्रोवोमधुमाँऽ अयंशुनहोत्रेषुमत्सरः । एतंपिबतकाम्यं ॥ इंद्रज्येष्ठामरुद्गणादेवासःपूषरातयः । विश्वेममश्रुताहवं ॥ ९ ॥ अंबित मेनदीतमेदेवितमेसरस्वति । अप्रशस्ताऽइवस्मसिप्रशस्तिमंबनस्कृधि ॥ त्वेविश्वासरस्वतिश्रितायूंषिदेव्यां । शुन होत्रेषुमत्स्वप्रजांदेविदिदिड्ढिनः ॥ इमाब्रह्मसरस्वतिजुषस्ववाजिनीवति । यातेमन्मगृत्समदाऽऋतावरिप्रियादेवेषु जुह्वति ॥ प्रेतांयज्ञस्यशंभुवायुवामिदावृणीमहे । अग्निंचहव्यवाहनं ॥ द्यावानःपृथिवीऽइमंसिध्रमद्यदिविस्पृशं ।

तिसृणांविश्वेदेवाःषोडश्यादितिसृणांसरस्वतीअंत्यानांतिसृणांद्यावापृथिवी (हविर्धानावा)गायत्रीअंबितमइतिद्वेअनुष्टुभौइमात्रह्मेतिबृहती ।

यज्ञंदेवेषुंयच्छतां ॥ आवांमुपस्थंमद्रुहादेवाःसींदंतुयज्ञियाः । इहाद्यसोमंपीतये ॥ १० ॥ (२।४।१०) कनिंक्रद ज्जनुषंप्रब्रुवाणऽइयर्तिवाचंमरितेवनावं । सुमंगलंश्चशकुनेभवासिमात्वाकाचिंदभिभाविश्व्यांविदत् ॥ मात्वाश्येन ऽउद्वंधीन्मासुपर्णोमात्वाविददिषुंमान्वीरोऽअस्ता । पित्र्यामनुंप्रदिशंकनिंक्रदत्सुमंगलोंभद्रवादीवंदेह ॥ अवंक्रंदद क्षिणतोगृहाणांसुमंगलोभद्रवादीशकुंते । मानःस्तेनऽईशतमाघशंसोबृहद्वदेमविदथेंसुवीराः ॥ ११ ॥ (२।४।११) प्रदक्षिणिदभिगृंणंतिकारवोवयोवदंतऽऋतुथाशकुंतयः । उभेवाचौवदतिसामगाऽइंवगायत्रंचत्रैष्टुंभंचानुंराजति ॥ उद्गातेवंशकुनेसामंगायसिब्रह्मपुत्रऽइंवसवनेषुशंससि । वृषेववाजीशिशुंमतीरपीत्यासर्वतोनःशकुनेभद्रमावंदविश्वतो नःशकुनेपुण्यमावंद ॥ आवदंस्त्वंशकुनेभद्रमावंदतूष्णीमासीनःसुमतिंचिकिद्धिनः । यदुत्पतन्वदंसिकर्करिर्यथाबृह द्वदेमविदथेंसुवीराः ॥१२॥ (इतिगार्त्समदंद्वितीयंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ४३) (परिशिष्टं॥ भद्रंवददक्षिणतोभ द्रमुत्तरतोवंद । भद्रंपुरस्तान्नोवदभद्रंपश्चात्कपिंजल ॥ भद्रंवदपुत्रैर्भद्रंवंदगृहेषुंच । भद्रमस्माकंनोवदभद्रंनोऽअभं यंकृधि ॥ भद्रमधस्तान्नोवदभद्रमुपरिष्टान्नोवद । भद्रंभद्रंनऽआवंदभद्रंनःसर्वतोवद ॥ असपत्नःपुरस्तान्नःशिवंदक्षि

(२।४।१०) कनिक्रददितितृचस्यसूक्तस्यगृत्समदःशकुंतस्त्रिष्टुप् । (२।४।११) प्रदक्षिणिदितितृचस्यसूक्तस्यगृत्समदःशकुंतोजगती द्वितीयातिशक्करीअष्टिर्वा ।

णतस्कृधि । अभयंसततंपश्चाद्भद्रमुत्तरतोगृहे ॥ यौवनानिमहयसिजिग्युषामिवदुंदुभिः । शकुंतकप्रदक्षिणंशतपत्राभिनोवद ॥ आवदँस्त्वं० ॥ इतिपरिशिष्टं ॥१॥) (३।१।१) सोमस्यमातवसंवक्ष्यंग्नेवह्निंचकर्थविदथेयजध्यै । देवाँऽअच्छादीद्यंद्युंजेऽअद्रिंशमायेऽअग्नेतन्वंजुषस्व ॥ प्रांचंयज्ञंचकृमवर्धतांगीःसमिद्भिरग्निंनमसादुवस्यन् । दिवःशशासुर्विदथाकवीनांगृत्सायचित्तवसेगातुमीषुः ॥ मयोदधेमेधिरःपूतदक्षोदिवःसुबंधुर्जनुषापृथिव्याः । अविंदन्नुदर्शतमप्स्वं१तर्देवासोऽअग्निमपसिस्वसृणां ॥ अवर्धयन्सुभगंसप्तयह्वीःश्वेतंजज्ञानमरुषंमहित्वा । शिशुंनजातमभ्यारुरश्वादेवासोऽअग्निंजनिमन्वपुष्यन्[+] ॥ शुक्रेभिरंगैरजऽआततन्वान्क्रतुंपुनानःकविभिःपवित्रैः । शोचिर्वसानःपर्यायुरपांश्रियोमिमीतेबृहतीरनूनाः ॥ १२ ॥ वव्राजासीमनदतीरदब्धादिवोयह्वीरवसानाऽअनग्नाः । सनाऽअत्रयुवतयःसयोनीरेकंगर्भंदधिरेसप्तवाणीः ॥ स्तीर्णाऽअस्यसंहतोविश्वरूपाघृतस्ययोनौस्रवथेमधूनां । अस्थुरत्रधेनवःपिन्वमानामहीदस्मस्यमातरासमीची[+] ॥ बभ्राणःसूनोसहसोव्यंद्यौद्दधानःशुक्रारभसावपूंषि । श्चोतंतिधारामधुनोघृतस्यवृषायत्रवावृधेकाव्येन ॥ पितुश्चिदूधर्जनुषाविवेदव्यस्यधाराऽअसृजद्विधेनाः । गुहाचरंतंसखिभिःशिवेभिर्दिवोयह्वीभिर्नगुहाबभूव ॥ पितुश्चगर्भंजनितुश्चबभ्रेपूर्वीरेकोऽअधयत्पीप्यानाः । वृष्णेसपत्नीशुचयेसबंधूऽउभेऽअस्मैमनुष्ये३

अथवैश्वामित्रेतृतीयेमंडलेपंचानुवाकाः (३।१।१) सोमस्यमेतित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

निपाहि ॥ १४ ॥ उरौमहाँऽअनिबाधेववर्धापोऽअग्निंयशसःसंहिपूर्वीः । ऋतस्ययोनावशयद्दमूनाजामीनामग्निरप सिस्वसॄणां ॥ अक्रोनबभ्रिःसमिथेमहीनांदिदृक्षेयःसूनवेभाऽऋजीकः । उदुस्रियाजनितायोजजानापांगर्भोनृतमोय ह्वोऽअग्निः+ ॥ अपांगर्भंदर्शतमोषधीनांवनाजजानसुभगाविरूपं । देवासश्चिन्मनसासंहिजग्मुःपनिष्ठंजातंतवसंदुव स्यन् ॥ बृहंतऽइद्भानवोभाऽऋजीकमग्निंसचंतविद्युतोनशुक्राः । गुहेववृद्धंसदसिस्वेऽअंतरपारऽऊर्वेऽअमृतंदुहानाः ॥ ईळेचत्वायजमानोहविर्भिरीळेसखित्वंसुमतिंनिकामः । देवैरवोमिमीहिसंजरित्रेरक्षाजनोदम्येभिरनीकैः ॥ १५ ॥ उपक्षेतारस्तवसुप्रणीतेग्नेविश्वानिधन्यादधानाः । सुरेतसाश्रवसातुंजमानाऽअभिष्यामपृतनायूँरदेवान् ॥ आदेवानां मभवःकेतुरग्नेमंद्रोविश्वानिकाव्यानिविद्वान् । प्रतिमर्ताँऽअवासयोदमूनाऽअनुदेवान्रथिरोयासिसाधन् ॥ निर्दुरो णेऽअमृतोमर्त्यानांराजासंसादविदथानिसाधन् । घृतप्रतीकऽउर्वियाव्यद्यौदग्निर्विश्वानिकाव्यानिविद्वान्+ ॥ आ नोगहिसख्येभिःशिवेभिर्महान्महीभिरूतिभिःसरण्यन् । अस्मेरयिंबहुलंसंतरुत्रंसुवाचंभागंयशसंकृधीनः ॥ एतातेऽ अग्नेजनिमासनानिप्रपूर्व्यायनूतनानिवोचं । महांतिवृष्णेसवनाकृतेमाजन्मन्जन्मन्निहितोजातवेदाः ॥ जन्मन्जन्म न्निहितोजातवेदाविश्वामित्रेभिरिध्यतेऽअजस्रः । तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ इमंयज्ञंसहसाव न्त्वंनोदेवत्राधेहिसुक्रतोररराणः । प्रयंसिहोतर्बृहतीरिषोनोग्नेमहिद्रविणमायजस्व ॥ इळामग्नेपुरुदंसंसनिंगोःशश्वत्त

मंहवंमानायसाध । स्यान्नंःसूनुस्तनंयोविजावाग्नेसातेंसुमतिर्भूत्वस्मे+ ॥ १६ ॥ (३।१।२) वैश्वानरायंधिषणामृतावृधेंघृतंनपूतमग्नयेंजनामसि । द्विताहोतारंमनुषश्चवाघतोंधियारथंनकुलिशःसमृण्वति ॥ सरोंचयज्जनुषारोदंसीऽउभेसमात्रोरंभवत्पुत्रऽईड्यः । हव्यवाळग्निरजरश्चनोंहितोदूळभोंविशामतिथिर्विभावसुः ॥ क्रत्वादक्षस्यतरुषोविधर्मणिदेवासोंऽअग्निंजनयंतचित्तिभिः । रुरुचानंभानुनाज्योतिषामहामत्यंनवाजंसनिष्यन्नुपंब्रुवे ॥ आमंद्रस्यंसनिष्यंतोवरेण्यंवृणीमहेऽअह्रयंवाजमृग्मियं । रातिंभृगूणामुशिजंकविक्रतुमग्निंराजंतंदिव्येनंशोचिषा ॥ अग्निंसुम्नायंदधिरेपुरोजनावाजंश्रवसमिहवृक्तबर्हिषः । यतस्रुचःसुरुचंविश्वदेव्यंरुद्रंयज्ञानांसाधदिष्टिमपसां ॥ १७ ॥ पावकशोचेतवहिक्षयंपरिहोतर्यज्ञेषुघृक्तबर्हिषोनरः । अग्नेदुवंऽइच्छमानासऽआप्यमुपासतेद्रविणंधेहितेभ्यः ॥ आरोदंसीऽअपृणदास्वंर्महज्जातंयदेंनमपसोऽअधारयन् । सोऽअध्वरायपरिणीयतेकविरत्योनवाजंसातयेचनोंहितः ॥ नमस्यतहव्यदातिंस्वध्वरंदुवस्यतदम्यंजातवेदसं । रथीर्ऋतस्यबृहतोविचर्षणिरग्निर्देवानामभवत्पुरोहितः ॥ तिस्रोयह्वस्यसमिधःपरिज्मनोग्नेरंपुनन्नुशिजोऽअमृत्यवः । तासामेकामदंधुर्मर्त्येभुजमुलोकमुद्वेऽउपंजामिमीयतुः ॥ विशांकविंविश्पतिंमानुषीरिषःसंसीमकृण्वन्त्स्वधितिंनतेजसे । सऽउद्वतोंनिवतोयातिवेविषत्सगर्भमेषभुवनेषुदीधरत् ॥१८॥ सजिन्वतेजठरे

(३।१।२) वैश्वानरायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोवैश्वानरोग्निर्जगती ।

षुप्रजज्ञिवान्वृषाचित्रेषुनानदन्नसिंहः । वैश्वानरःपृथुपाजाऽअमर्त्योवसुरत्नादयमानोविदाशुषे ॥ वैश्वानरःप्रत्नथाना
कुमारुहद्दिवस्पृष्ठंभंदमानःसुमन्मभिः । सपूर्ववज्जनयन्जंतवेधनंसमानमज्मंपर्येतिजागृविः ॥ ऋतावानंयज्ञियंविप्र
मुक्थ्य१मायंदधेमातरिश्वादिविक्षयं । तंचित्रयामंहरिकेशमीमहेसुदीतिमग्निंसुवितायनव्यसे ॥ शुचिंनयामन्नि
षिरंस्वर्दृशंकेतुंदिवोरोचनस्थामुषर्बुधं । अग्निंमूर्धानंदिवोऽअप्रतिष्कुतंतमीमहेनमसावाजिनंबृहत्+ ॥ मंद्रंहोतारंशु
चिमद्वयाविनंदमूनसमुक्थ्यंविश्वचर्षणिं । रथंनचित्रंवपुषायदर्शतंमनुर्हितंसदमिद्रायऽईमहे ॥ १९ ॥ (३।१।३)
वैश्वानरायपृथुपाजसेविपोरत्नाविधंतधरुणेषुगातवे । अग्निर्हिदेवाँऽअमृतोदुवस्यत्यथाधर्माणिसनतानदूदुषत् ॥ अं
तर्दूतोरोदसीदस्मईयतेहोतानिषत्तोमनुषःपुरोहितः । क्षयंबृहंतंपरिभूषतिद्युभिर्देवेभिरग्निरिषितोधियावसुः ॥ केतुंय
ज्ञानांविदथस्यसाधनंविप्रासोऽअग्निंमहयंतचित्तिभिः । अपांसियस्मिन्नधिसंदधुर्गिरस्तस्मिन्त्सुम्नानियजमानऽआच
के ॥ पितायज्ञानामसुरोविपश्चितांविमानमग्निर्वयुनंचवाघतां । आविवेशरोदसीभूरिवर्पसापुरुप्रियोभंदतेधामभिः
कविः+ ॥ चंद्रमग्निंचंद्ररथंहरिव्रतंवैश्वानरमप्सुषदंस्वर्विदं । विगाहंतूर्णितविषीभिरावृतंभूर्णिंदेवासऽइहसुश्रियंदधुः
॥ २० ॥ अग्निर्देवेभिर्मनुषश्चजंतुभिस्तन्वानोयज्ञंपुरुपेशसंधिया । रथीरंतरीयतेसाधदिष्टिभिर्जीरोदमूनाऽअभिश

(३।१।३) वैश्वानरायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोवैश्वानरोग्निर्जगती ।

स्तिचातनः ॥ अग्नेजरस्वस्वपत्यऽआयुन्यूर्जापिन्वस्वसमिषोदिदीहिनः । वयांसिजिन्वबृहतश्चजागृवऽउशिग्देवाना
मसिसुक्रतुर्विपां+ ॥ विश्पतियह्वमतिथिंनरःसदायंतारंधीनामुशिजंचवाघतां । अध्वराणांचेतनंजातवेदसंप्रशंसंति
नमसाजूतिभिर्वृधे+ ॥ विभावादेवःसुरणःपरिक्षितीरग्निर्बभूवशवसासुमद्रथः । तस्यव्रतानिभूरिपोषिणोवयमुपभूषे
मदमऽआसुवृक्तिभिः ॥ वैश्वानरतवधामान्याचकेयेभिःस्वर्विदभवोविचक्षण । जातऽआपृणोभुवनानिरोदसीऽअ
ग्नेताविश्वापरिभूरसित्मना ॥ वैश्वानरस्यदंसनाभ्योवृहदरिणादेकःस्वपस्ययाकविः । उभापितरामहयन्नजायताग्नि
र्द्यावापृथिवीभूरिरेतसा ॥ २१ ॥ (३।१।४) समित्समित्सुमनाबोध्यस्मेशुचाशुचासुमतिंरासिवस्वः । आदेवदेवा
न्यजथायवक्षिसखासखीन्त्सुमनायक्ष्यग्ने ॥ यंदेवासस्त्रिरहन्नायजंतेदिवेदिवेवरुणोमित्रोऽअग्निः । सेमंयज्ञंमधुमंतं
कृधीनस्तनूनपाद्घृतयोनिंविधंतं ॥ प्रदीधितिर्विश्ववाराजिगातिहोतारमिळःप्रथमंयजध्यै । अच्छानमोभिर्वृषभंवंद
ध्यैसदेवान्यक्षदिषितोयजीयान् ॥ ऊर्ध्वोवांगातुरध्वरेऽअकार्यूर्ध्वाशोचींषिप्रस्थितारजांसि । दिवोवानाभान्यसादि
होतास्तृणीमहिदेवव्यचाविबर्हिः+ ॥ सप्तहोत्राणिमनसावृणानाऽइन्वंतोविश्वंप्रतियन्नृतेन । नृपेशसोविदथेषुप्रजा

(३।१।४) समित्समिदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्य
स्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप् ।

ताऽअभीऽ मंयुज्ञंविचंरंतपूर्वीः+ ॥ २२ ॥ आभंदमानेऽउषसाऽउपाकेऽउतस्मयेतेतुन्वा३ विरूपे । यथांनोमित्रोवरुं णोजुजोषदिंद्रोमुरुत्वाँऽउतवामहोभिः ॥ दैव्याहोतांराप्रथमान्यृंजेसप्तपृक्षासंःस्वधयांमदंति । ऋतंशंसंतऽऋतमित्त ऽआंहुरनुव्रतंव्रतपादीध्यांनाः ॥ आभारंतीभारंतीभिःसजोषाऽइळांदेवैर्मनुष्येभिरग्निः । सरंस्वतीसारस्वतेभिरर्वा क्तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंसंदंतु ॥ तन्नंस्तुरीपमधंपोषयित्नुदेवंत्वष्टर्विरंराणःस्यंस्व । यतोंवीरःकंर्मण्यंःसुदक्षोयुक्तग्रावाजा यंतेदेवकामः ॥ वनंस्पतेवंसृजोपंदेवानग्निर्हविःशंमितासूदयाति । सेदुहोतांसत्यतंरोयजातियथांदेवानांजनिमानि वेदं ॥ आयांह्यग्नेसमिधानोऽअर्वाङिंद्रेणदेवैःसरथंतुरेभिः । बर्हिर्नऽआस्तामदितिःसुपुत्रास्वाहांदेवाऽअमृतांमादयं तां ॥ २३ ॥ (३।१।५) प्रत्यग्निरुषसश्चेकितानोबोधिविप्रःपदवीःकंवीनां । पृथुपाजांदेवयद्भिःसमिद्धोपद्वारातम सोवह्निरावः ॥ प्रेद्वग्निर्वावृधेस्तोमेभिर्गीर्भिःस्तोतॄणांनमस्यंऽउक्थैः । पूर्वीऽऋतस्यंसंदृशंश्चकानःसंदूतोऽअंद्यौदुषसो विरोके+ ॥ अधांय्यग्निर्मानुषीषुविक्ष्वं१पांगर्भोमित्रऽऋतेनसाधंन् । आहंर्यतोयंजतःसान्वस्थादभूंदुविप्रोहव्योमती ना+ ॥ मित्रोऽअग्निर्भवतियत्समिद्धोमित्रोहोतावरुंणोजातवेंदाः । मित्रोऽअंध्वर्युरिषिरोदमूनामित्रःसिंधूनामुतपर्वं

(३।१।५) प्रत्यग्निरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् (प्रत्यग्निःप्रकारवःसूक्तयोरन्यासांद्यावापृथिव्यादीनांनिपाताद्दृश्यंते अतस्तयोर्लिंगोक्तादेवताःपाक्षिकाः) ।

तानां ॥ पातिप्रियंरिपोऽअग्रंपदंवेःपातियह्वश्चरणंसूर्यस्य । पातिनाभासप्तशीर्षाणमग्निःपातिदेवानामुपमादमृष्वः ॥ २४ ॥ ऋभुश्चक्रऽईड्यंचारुनामविश्वानिदेवोवयुनानिविद्वान् । ससस्यचर्मघृतवत्पदंवेस्तदिदग्नीरक्षत्यप्रयुच्छन् ॥ आयोनिमग्निर्घृतवंतमस्थात्पृथुप्रगाणमुशंतमुशानः । दीद्यानःशुचिर्ऋष्वःपावकःपुनःपुनर्मातरानव्यसीकः ॥ सद्यो जातऽओषधीभिर्ववक्षेयदीवर्धंतिप्रस्वोघृतेन । आपऽइवप्रवताशुंभमानाऽउरुष्यदग्निःपित्रोरुपस्थे ॥ उदुष्टुतःसमिधा यह्वोऽअद्यौद्वर्ष्मन्दिवोऽअधिनाभापृथिव्याः । मित्रोऽअग्निरीड्योमातरिश्वादूतोवक्षद्यजथायदेवान्+ ॥ उदस्तंभीत्स मिधानाकमृष्वोऽग्निर्भवन्नुत्तमोरोचनानां । यदीभृगुभ्यःपरिमातरिश्वागुहासंतंहव्यवाहंसमीधे+ ॥ इळामग्ने०॥२५॥ (३।१।६) प्रकारवोमननावच्यमानादेवद्रीचींनयतदेवयंतः । दक्षिणावाद्वाजिनीप्राच्येतिहविर्भरंत्यग्नयेघृताची ॥ आ रोदसीऽअपृणाजायमानऽउतप्ररिक्थाऽअधनुप्रयज्यो । दिवश्चिदग्नेमहिनापृथिव्यावच्यंतांतेवह्नयःसप्तजिह्वाः ॥ द्यौ श्चत्वापृथिवीयज्ञियासोनिहोतारंसादयंतेदमाय । यदीविशोमानुषीर्देवयंतीःप्रयस्वतीरीळतेशुक्रमर्चिः+ ॥ महान्त्स धस्थेध्रुवऽआनिषत्तोन्तर्द्यावामाहिनेहर्यमाणः । आस्क्रेसपत्नीऽअजरेऽअमृक्तेसबर्दुघेऽउरुगायस्यधेनू+ ॥ व्रतातेऽअ ग्नेमहतोमहानितवक्रत्वारोदसीऽआततंथ । त्वंदूतोऽअभवोजायमानस्त्वंनेतावृषभचर्षणीनां+ ॥ २६ ॥ ऋतस्यवाके

(३।१।६) प्रकारवइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

अथावहदेवान्देवविश्वान्त्स्वध्वराकृणुहिजातवेदः ॥ दिवश्चिदातेरुचयं
शिनांयोग्याभिर्घृतस्नुवारोहिंताधुरिधिष्व । अथावहदेवान्देवविश्वान्त्स्वध्वराकृणुहिजातवेदः ॥ दिवश्चिदातेरुचयं
तरोकाऽउषोविभातीरनुभासिपूर्वीः । अपोयदग्नऽउशधग्वनेषुहोतुर्मन्द्रस्यपनयंतदेवाः+ ॥ उरौवायेऽअंतरिक्षेमदंति
दिवोवायेरोचनेसंतिदेवाः । ऊमावायेसुहवासोयजत्राऽआयेमिरेरथ्योऽअग्नेऽअश्वाः ॥ ऐभिरग्नेसरथंयाह्यर्वाङ्नाना
रथंवाविभवोह्यश्वाः । पत्नीवतस्त्रिंशतंत्रींश्चदेवाननुष्वधमावहमादयस्व ॥ सहोतायस्यरोदसीचिदुर्वीयज्ञंयज्ञमभिवृ
धेगृणीतः । प्राचीऽअध्वरेवतस्थतुःसुमेकेऽऋतावरीऽऋतजातस्यसत्ये+ ॥ इळामग्नेपुरुदंसंसनिंगोःशश्वत्तमंहवमा
नायसाध । स्यान्नःसूनुस्तनयोविजावाग्नेसातेसुमतिर्भूत्वस्मे+ ॥ २७ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥

षोडशाध्याये वर्गाः २७ सूक्तानि १३ ऋचः १४० ॥ त्यागः ॥ द्रविणोदसेग्नयइषायेदं. द्रविणोदसेग्नयऊर्जाये. द्रविणोदसेग्नयेसहाये. द्रविणोदसेग्नयेसहस्याये. अश्विभ्यांतपस. अग्नयेतपस्याये. सवित्र. ११ अश्विभ्या. ८ सोमापूषणाभ्या. ९ सोमापूषणादितिभ्य. वायव. २ इंद्रवायुभ्या. मित्रावरुणाभ्या. ३ अश्विभ्या. ३ इंद्राये. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सरस्वत्याइ. ३ द्यावापृथिवीभ्या. ३ शकुंताये. ६ अग्नय. २३ वैश्वानरायाग्नय. २६ समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळाये. बर्हिष. देवीभ्योद्वार्भ्य. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्यां-प्रचेतोभ्यामि. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्रइ. वनस्पतय. स्वाहाकृतिभ्य. अग्नयइदं. २२ ॥ इतिद्वितीयेष्टमः ॥

॥ द्वितीयाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ इतिद्वितीयोऽष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथतृतीयाष्टकप्रारंभः ॥

श्रीः ॥ प्रयेंऽजंतियूपस्तुतिंःषष्ठ्याद्याभिर्वहवौंत्यात्रश्चन्यष्टमीवैश्वदेवीर्वातृतीयासप्तम्यावनुष्टुभौंसखायोनव
बार्हतंत्रिष्टुबंतंत्वामग्नऔष्णिहंमग्निर्होतागायत्रौंत्विंद्राग्नीऐंद्राग्नंप्रवःसप्तऋषभस्त्वानुष्टुभंमाहोताविपाजसांका
त्योत्कीलस्त्वंयमग्निःषट्प्रागाथंसमिध्यमानःपंचकतोवैश्वामित्रस्तुभवानोग्निंहोतारंगाथीहाग्निमुषसंमाद्यांत्ये
वैश्वदेव्याविमंनउपाद्येअनुष्टुभौविराड्पासतोबृहतीचांत्यायंसउपांत्यानुष्टुप्पुरीष्येभ्योग्निभ्योनिर्मथितोदेवश्र
वादेववातश्चभारतौतृतीयासतोबृहत्यग्नेसहस्वगायत्रमाद्यानुष्टुबग्नेदिवोवैराजंमुपांत्याग्नेंद्रीवैश्वानरंनवतृचौवै
श्वानरीयंमारुतौजागतौद्वृचआत्मस्तुतिर्वापूर्वात्मगीतांत्योपाध्यायस्तुतिंःप्रवःपंचोनागायत्रंत्वंतव्यावाद्याग्ने
जुषस्वषट्तृतीयाद्युष्णिक्त्रिष्टुप्जगत्यौस्तीदंषोळशाद्याचतुर्थीदशमीद्वादश्योनुष्टुभंःषष्ठ्येकादश्युपांत्येचजग
त्यंःपंचम्यृत्विग्भ्योवा ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् ॥ (३।१।७) प्रयऽआरुःशितिपृष्ठस्यधासेरामातराविविशुःसप्तवाणीः । परि
क्षितापितरासंचरेतेप्रसर्स्राते दीर्घमायुःप्रयक्षे ॥ दिवक्षसोधेनवोवृष्णोऽअश्वादेवीरातस्थौमधुमद्वहंतीः । ऋतस्यत्वा
सदंसिक्षेमयंतंपर्येकाचरतिवर्तनिंगौः+ ॥ आसींमरोहत्सुयसाभवंतीःपतिश्चिकित्वान्रयिविद्रयीणां । प्रनीलपृष्ठोऽअ

(३।१।७) प्रयआरुरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तसस्यंधासेस्ताऽअंवासयत्पुरुधप्रतीकः ॥ महित्वाष्ट्रमूर्जयंतीरजुर्यंस्तंभूयमानंवहतोवहंति । व्यंगेभिर्दिद्युतानःसध स्थऽएकामिवरोदसीऽआविवेश ॥ जानंतिवृष्णोऽअरुषस्यशेवमुतब्रघ्नस्यशासनेरणंति । दिवोरुचःसुरुचोरोचमानाऽ इळायेषांगण्यामाहिनागीः+ ॥ १ ॥ उतोपितृभ्यांप्रविदानुघोषंमहोमहद्भ्यामनयंतशूषं । उक्षाहयत्रपरिधानमक्तोरनु स्वंधामजरितुर्ववक्ष ॥ अध्वर्युभिःपंचभिःसप्तविप्राःप्रियंरक्षंतेनिहितंपदंवेः । प्रांचोमदंत्युक्षणोऽअजुर्यादेवादेवानाम नुहिव्रतागुः+ ॥ दैव्याहोताराप्रथमान्यृंजेसप्तपृक्षासःस्वधयामदंति । ऋतंशंसंतऽऋतमित्तऽआहुरनुव्रतंव्रतपादीध्या नाः ॥ वृषायंतेमहेऽअत्यायपूर्वीर्वृष्णेचित्रायरश्मयःसुयामाः । देवहोतर्मंद्रतरश्चिकित्वान्महोदेवान्रोदसीऽएहवक्षि ॥ पृक्षप्रयजोद्रविणःसुवाचःसुकेतवऽउषसोरेवदूषुः । उतोचिदग्नेमहिनापृथिव्याःकृतंचिदेनःसंमहेदशस्य ॥ इळामग्ने पुरुदंसंसनिंगोःशश्वत्तमंहवमानायसाध । स्यान्नःसूनुस्तनयोविजावाग्नेसातेसुमतिर्भूत्वस्मे+ ॥ २ ॥ (३।१।८) अं जंतित्वामध्वरेदेवयंतोवनस्पतेमधुनादैव्येन । यदूर्ध्वस्तिष्ठाद्रविणेहधत्ताद्यद्वाक्षयोमातुरस्याऽउपस्थे ॥ समिद्धस्यश्र यमाणःपुरस्ताद्ब्रह्मवन्वानोऽअजरंसुवीरं । आरेऽअस्मदमतिंबाधमानऽउच्छ्रयस्वमहतेसौभगाय ॥ उच्छ्रयस्ववनस्पते

(३।१।८) अंजंतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोयूपःषष्ठ्यादिपंचानांयूपाः (अष्टम्याविश्वेदेवावा) अंत्यायात्रश्चनस्त्रिष्टुप्तृतीयास- प्तम्यावनुष्टुभौ ।

वर्ष्मन्पृथिव्याऽअधि । सुमितीमीयमानोवर्चोधायज्ञवाहसे ॥ युवासुवासाःपरिवीतऽआगात्सऽउश्रेयान्भवतिजा
यमानः । तंधीरासःकवयऽउन्नयंतिस्वाध्यो३मनसादेवयंतः ॥ जातोजायतेसुदिनत्वेऽअह्नांसमर्यऽआविदथेवर्धमा
नः । पुनंतिधीराऽअपसोमनीषादेवयाविप्रऽउदियर्तिवाचं ॥ ३ ॥ यान्वोनरोदेवयंतोनिमिम्युर्वनस्पतेस्वधितिर्वात
तक्ष । तेदेवासःस्वरवस्तस्थिवांसःप्रजावदस्मेदिधिषंतुरत्नं ॥ येवृक्णासोऽअधिक्षमिनिमितासोयतस्रुचः । तेनोव्यंतु
वार्यंदेवत्राक्षेत्रसाधसः ॥ आदित्यारुद्रावसवःसुनीथाद्यावाक्षामापृथिवीऽअंतरिक्षं । सजोषसोयज्ञमवंतुदेवाऽऊर्ध्वं
कृण्वंत्वध्वरस्यकेतुं+ ॥ हंसाऽइवश्रेणिशोयतानाःशुक्रावसानाःस्वरवोनऽआगुः । उन्नीयमानाःकविभिःपुरस्ताद्देवा
देवानामपियंतिपाथः ॥ शृंगाणीवेच्छृंगिणांसंददृश्रेचषालवंतःस्वरवःपृथिव्यां । वाघद्भिर्वाविहवेश्रोषमाणाऽअस्माँ
ऽअवंतुपृतनाज्येषु ॥ वनस्पतेशतवल्शोविरोहसहस्रवल्शाविवयंरुहेम । यंत्वामयंस्वधितिस्तेजमानःप्रणिनायमहते
सौभगाय ॥ ४ ॥ (३।१।९) सखायस्त्वाववृमहेदेवंमर्तासऽऊतये । अपांनपातंसुभगंसुदीदितिंसुप्रतूर्तिमनेहसं ॥
कायमानोवनात्वंयन्मातॄरजगन्नपः । नतत्तेऽअग्नेप्रमृषेनिवर्तनंयद्दूरेसन्निहाभवः ॥ अतितृष्टंववक्षिथाथैवसुमनाऽअ
सि । प्रप्रान्येयंतिपर्यन्यऽआसतेयेषांसख्येऽअसिश्रितः+ ॥ ईयिवांसमतिस्रिधःशश्वतीरतिसश्चतः । अन्वीमविंद

(३।१।९) सखायइतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निर्बृहत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

सस्रुवांसमिव त्मनाग्निमित्था तिरोहितं । ऐनं नयन्मातरिश्वा परावतो देवे न्निचिरासौऽअद्रुहोऽप्सुसिंहमिवश्रितं + ॥ ससृवांसमिवत्मनाग्निमित्थातिरोहितं । ऐनंनयन्मातरिश्वापरावतोदेवे भ्योमथितंपरि ॥ ५ ॥ तंत्वामर्ताऽअगृभ्णतदेवेभ्योहव्यवाहन । विश्वान्यद्यज्ञाँऽअभिपासिमानुषतवक्रत्वायवि ष्ठ्य ॥ तद्भद्रंतवदंसनापाकायचिच्छदयति । त्वांयदग्नेपशवःसमासतेसमिद्धमपिशर्वरे + ॥ आजुहोतास्वध्वरंशीरंपा वकशोचिषं । आशुंदूतमजिरंप्रत्नमीड्यंश्रुष्टीदेवंसपर्यत ॥ त्रीणिशतात्रीसहस्राण्यग्निंत्रिंशच्चदेवानवचासपर्यन् । औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धोतारंन्यसादयंत ॥ ६ ॥ (३।१।१०) त्वामग्नेमनीषिणःसम्राजंचर्षणीनां । देवंमर्तासऽइंधतेसमध्वरे + ॥ त्वांयज्ञेष्वृत्विजमग्नेहोतारमीळते । गोपाऽऋतस्यदीदिहिस्वेदमे ॥ सघायस्तेददाशति समिधाजातवेदसे । सोऽअग्नेधत्तेसुवीर्यंसपुष्यति ॥ सकेतुरध्वराणामग्निर्देवेभिरागमत् । अंजानःसप्तहोतृभिर्हविष्म ते ॥ प्रहोत्रेपूर्व्यंवचोग्नयेभरतावृहत् । विपांज्योतींषिबिभ्रतेनवेधसे ॥ ७ ॥ अग्निंवर्धंतुनोगिरोयतोजायतऽउक्थ्यः । महेवाजायद्रविणायदर्शतः + ॥ अग्नेयजिष्ठोऽअध्वरेदेवान्देवयतेयज । होतामंद्रोविराजस्यतिस्रिधः ॥ सनःपावक दीदिहिद्युमदस्मेसुवीर्यं । भवास्तोतृभ्योऽअंतमःस्वस्तये ॥ तंत्वाविप्राविपन्यवोजागृवांसःसमिंधते । हव्यवाहममर्त्यं सहोवृधं ॥ ८ ॥ (३।१।११) अग्निर्होतापुरोहितोध्वरस्यविचर्षणिः । सवेदयज्ञमानुषक् + ॥ सहव्यवाळमर्त्य

(३।१।१०) त्वामग्नइतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निरुष्णिक् । (३।१।११) अग्निर्होतेतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निर्गायत्री ।

ऽउशिग्दूतश्चनोहितः । अग्निर्धियासमृण्वति ॥ अग्निर्धियासचेततिकेतुर्यज्ञस्यपूर्व्यः । अर्थह्यस्यतरणि ॥ अग्निंसूनुं सनंश्रुतंसहसोजातवेदसं । वह्निंदेवाऽअकृण्वत ॥ अदाभ्यःपुरऽएताविशामग्निर्मानुषीणां । तूर्णीरथःसदानवः ॥ ९ ॥ साह्वान्विश्वाऽअभियुजःक्रतुर्देवानाममृक्तः । अग्निस्तुविश्रवस्तमः ॥ अभिप्रयांसिवाहसादाश्वाँऽअश्नोति मर्त्यः । क्षयंपावकशोचिषः ॥ परिविश्वानिसुधिताग्नेरश्यामसन्मभिः । विप्रासोजातवेदसः ॥ अग्नेविश्वानिवार्या वाजेषुसनिषामहे । त्वेदेवासऽएरिरे ॥ १० ॥ (३।१।१२) इंद्राग्नीऽआगतंसुतंगीर्भिर्नभोवरेण्यं । अस्यपातंधि येषिता+ ॥ इंद्राग्नीजरितुःसचायज्ञोजिगातिचेतनः । अयापातमिमंसुतं+ ॥ इंद्रमग्निंकविच्छदायज्ञस्यजूत्यावृणे । तासोमस्येहतृंपतां ॥ तोशावृत्रहणाहुवेसजित्वानापराजिता । इंद्राग्नीवाजसातमा ॥ प्रवामर्चत्युक्थिनोनीथाविदो जरितारः । इंद्राग्नीऽइषऽआवृणे ॥ ११ ॥ इंद्राग्नीनवतिंपुरोदासपत्नीरधूनुतं । साकमेकेनकर्मणा ॥ इंद्राग्नीऽअप सस्पर्युपप्रयंतिधीतयः । ऋतस्यपथ्याऽ३अनु ॥ इंद्राग्नीतविषाणिवांसधस्थानिप्रयांसिच । युवोरप्तूर्यंहितं+ ॥ इंद्राग्नी रोचनादिवःपरिवाजेषुभूषथः । तद्वांचेतिप्रवीर्यं+ ॥ १२ ॥ (३।२।१) प्रवोदेवायाग्नयेबर्हिष्ठमर्चास्मै । गमदेवे भिरासनोयजिष्ठोबर्हिरासदत् ॥ ऋतावायस्यरोदसीदक्षंसचंतऽऊतयः । हविष्मंतस्तमीळतेतंसनिष्यंतोवसे ॥ सयं

(३।१।१२) इंद्राग्नीइतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्राग्नीगायत्री । (३।२।१) प्रवोदेवायेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभोग्निरनुष्टुप् ।

ताविप्रंऽएषांसयज्ञानामथाहिषः । अग्निंतंवोदुवस्यतदातायोवनितामघं+ ॥ सनःशर्माणिवीतयेग्निर्यच्छतुशंतमा । यतोनःप्रुष्णवद्वसुदिविक्षितिभ्योऽअप्स्वा+ ॥ दीदिवांसमपूर्व्यंवस्वीभिरस्यधीतिभिः । ऋक्काणोऽअग्निमिंधतेहोतारंविश्पतिंविशां+ ॥ उतनोब्रह्मन्नविषऽउक्थेषुदेवहूतमः । शंनःशोचामरुद्वृधोग्नेसहस्रसातमः ॥ नूनोरास्वसहस्रवत्तोकवत्पुष्टिमद्वसु । द्युमदग्नेसुवीर्यंवर्षिष्ठमनुपक्षितं ॥ १३ ॥ (३।२।२) आहोतामंद्रोविदथान्यस्थात्सत्योयज्वाकवितमःसवेधाः । विद्युद्रथःसहसस्पुत्रोऽअग्निःशोचिष्केशःपृथिव्यांपाजोऽअश्रेत् ॥ अयामितेनमऽउक्तिंजुषस्वऽऋतावस्तुभ्यंचेतंतेसहस्वः । विद्वाँऽआवक्षिविदुषोनिषत्सिमध्यऽआबर्हिरूतयेयजत्र ॥ द्रवतांतऽउषसावाजयंतीऽअग्नेवातस्यपथ्याभिरच्छ । यत्सीमंजंतिपूर्व्यंहविर्भिरावंधुरेवतस्थतुर्दुरोणे+ ॥ मित्रश्चतुभ्यंवरुणःसहस्वोग्नेविश्वेमरुतःसुम्नमर्चन् । यच्छोचिषासहसस्पुत्रतिष्ठाऽअभिक्षितीःप्रथयन्त्सूर्योनॄन्+ ॥ वयंतेऽअद्यररिमाहिकाममुत्तानहस्तानमसोपसद्य । यजिष्ठेनमनसायक्षिदेवानस्रेधतामन्मनाविप्रोऽअग्ने ॥ त्वद्धिपुत्रसहसोविपूर्वीर्देवस्ययंत्यूतयोविवाजाः । त्वंदेहिसहस्रिणंरयिंनोद्रोघेणवचसासत्यमग्ने ॥ तुभ्यंदक्षकविक्रतोयानीमादेवमर्तासोऽअध्वरेऽअकर्म । त्वंविश्वस्यसुरथस्यबोधिसर्वंतदग्नेऽअमृतस्वदेह+ ॥ १४ ॥ (३।२।३) विपाजसापृथुनाशोशुचानोबाधस्वद्विषोरक्षसोऽअमी

(३।२।२) आहोतेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यऋषभोग्निस्त्रिष्टुप् । (३।२।३) विपाजसेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकात्यउत्कीलोग्निस्त्रिष्टुप् ।

वाः । सुशर्मणोबृहतःशर्मणिस्यामग्नेरहंसुहवस्यप्रणीतौ ॥ त्वंनोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौत्वंसूरऽउदितेबोधिगोपाः । जन्मेवनित्यंतनयंजुषस्वस्तोमंमेऽअग्नेतन्वासुजात ॥ त्वंनृचक्षावृषभानुपूर्वीःकृष्णास्वग्नेऽअरुषोविभाहि । वसोनेषिचपर्षिचात्यंहःकृधीनोरायऽउशिजोयविष्ठ ॥ अषाढोऽअग्नेवृषभोदिदीहिपुरोविश्वाःसौभगासंजिगीवान् । यज्ञस्यनेताप्रथमस्यपायोर्जातवेदोबृहतःसुप्रणीते ॥ अच्छिद्राशर्मजरितःपुरूणिदेवाँऽअच्छादीद्यानःसुमेधाः । रथोनसस्निरभिवक्षिवाजमग्नेत्वंरोदसीनःसुमेके ॥ प्रपीपयवृषभजिन्ववाजानग्नेत्वंरोदसीनःसुदोघे । देवेभिर्देवसुरुचारुचानोमानोमर्तस्यदुर्मतिःपरिष्ठात् ॥ इळामग्ने० ॥ १५ ॥ (३।२।४) अयमग्निःसुवीर्यस्येशेमहःसौभगस्य । रायऽईशेस्वपत्यस्यगोमतऽईशेवृत्रहथानां ॥ इमंनरोमरुतःसश्चतावृधंयस्मिन्रायःशेवृधासः । अभियेसंतिपृतनासुदूढ्योविश्वाहाशत्रुमादभुः+ ॥ सत्वंनोरायःशिशीहिमीढ्वोऽअग्नेसुवीर्यस्य । तुविद्युम्नवर्षिष्ठस्यप्रजावतोनमीवस्यशुष्मिणः ॥ चक्रिर्योविश्वाभुवनाभिसासहिश्चक्रिर्देवेष्वादुवः । आदेवेषुयततऽआसुवीर्यऽआशंसऽउतनृणां+ ॥ मानोऽअग्नेमतयेमावीरतायैरीरधः । मागोतायैसहसस्पुत्रमानिदेपद्वेषांस्याकृधि ॥ शग्धिवाजस्यसुभगप्रजावतोग्नेबृहतोऽअध्वरे । संराया

(३।२।४) अयमग्निरिरितिषळर्चस्यसूक्तस्यउत्कीलोग्निःआद्यातृतीयापंचम्योबृहत्यःद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः ।

भूयंसासृजमयोभुनातुविद्युम्नयशस्वता ॥ १६ ॥ (३।२।५) समिध्यमानःप्रथमानुधर्मासमक्तुभिरज्यतेविश्ववारः । शोचिष्कैशोघृतनिर्णिक्पावकःसुयज्ञोऽअग्निर्यजथायदेवान् ॥ यथायजोहोत्रमग्नेपृथिव्यायथादिवोजातवेदश्चिकित्वान् । एवानेनहविषायक्षिदेवान्मनुष्वद्यज्ञंप्रतिरेममद्य ॥ त्रीण्यायूंषितवजातवेदस्तिस्रऽआजानीरुषसस्तेऽअग्ने । ताभिर्देवानामवोयक्षिविद्वानथाभवयजमानायशंयोः ॥ अग्निंसुदीतिंसुदृशंगृणंतोनमस्यामस्त्वेड्यंजातवेदः । त्वांदूतमरतिंहव्यवाहंदेवाऽअकृण्वन्नमृतस्यनाभिं ॥ यस्त्वद्धोतापूर्वोऽअग्नेयजीयान्द्विताचसत्तास्वधयाचशंभुः । तस्यानुधर्मप्रयजाचिकित्वोथानोधाऽअध्वरंदेववीतौ ॥ १७ ॥ (३।२।६) भवानोऽअग्नेसुमनाउपेतौसखेवसख्येपितरेवसाधुः । पुरुद्रुहोहिक्षितयोजनानांप्रतिप्रतीचीर्दहतादरातीः ॥ तपोष्वग्नेऽअंतराँऽअमित्रान्तपाशंसमररुषःपरस्य । तपोवसोचिकितानोऽअचित्तान्वितेतिष्ठंतामजराऽअयासः ॥ इध्मेनाग्नऽइच्छमानोघृतेनजुहोमिहव्यंतरसेबलाय । यावदीशेब्रह्मणावंदमानऽइमांधियंशतसेयायदेवीं ॥ उच्छोचिषासहसस्पुत्रस्तुतोबृहद्वयःशशमानेषुधेहि । रेवदग्नेविश्वामित्रेषुशंयोर्मर्मृज्मातेतन्वं१भूरिकृत्वः ॥ कृधिरत्नंसुसनितर्धनानांसघेदग्नेभवसियत्समिद्धः । स्तोतुर्दुरोणे

(३।२।५) समिध्यमानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःकतोग्निस्त्रिष्टुप् । (३।२।६) भवानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकतोग्निस्त्रिष्टुप् ।

सुभगस्यरेवत्सृप्राकुरस्नांदधिषेवपूंषि ॥ १८ ॥ (३।२।७) अग्निंहोतारंप्रवृणेमियेधेगृत्संकविंविश्वविदममूरं । सनोयक्ष देवतातायजीयात्रायेवाजायवनतेमघानि ॥ प्रतेऽअग्नेहविष्मतींमियर्म्यच्छासुद्युम्नांरातिनींघृताचीं । प्रदक्षिणिद्देवतातिमुराणःसंरातिभिर्वसुभिर्यज्ञमंश्रेत् ॥ सतेजीयसामनसात्वोतऽउतशिक्षस्वपत्यस्यशिक्षोः । अग्नेरायोनृतमस्यप्रभूतौभूयामतेसुष्टुतयश्चवस्वः ॥ भूरीणिहित्वेदधिरेऽअनीकाग्नेदेवस्ययज्यवोजनासः । सऽआवहदेवतातिंयविष्ठशर्धोयदद्यदिव्यंयजासि ॥ यत्त्वाहोतारमनजन्मियेधेनिषादयंतोयजथायदेवाः । सत्वंनोऽअग्नेवितेहबोध्यधिश्रवांसिधेहिनस्तनूषु ॥ १९ ॥ (३।२।८) अग्निमुषसमश्विनादधिक्रांव्युष्टिषुहवतेवह्निरुक्थैः । सुज्योतिषोनःशृण्वंतुदेवाःसजोषसोऽअध्वरंवावशानाः+ ॥ अग्नेत्रीतेवाजिनात्रीषधस्थातिस्रस्तेजिह्वाऽऋतजातपूर्वीः । तिस्रऽउतेतन्वोदेववातास्ताभिर्नःपाहिगिरोऽअप्रयुच्छन् ॥ अग्नेभूरीणितवजातवेदोदेवस्वधावोमृतस्यनाम । याश्चमायामायिनांविश्वमिन्वत्वेपूर्वीःसंदधुःपृष्ठबंधो ॥ अग्निर्नेताभगऽइवक्षितीनांदैवीनांदेवऽऋतुपाऽऋतावा । सवृत्रहासनयोविश्ववेदाःपर्षद्विश्वातिदुरितागृणंतं ॥ दधिक्रामग्निमुषसंचदेवींबृहस्पतिंसवितारंचदेवं । अश्विनामित्रावरुणाभगंचवसूंत्रुद्राँऽ

(३।२।७) अग्निंहोतारमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निस्त्रिष्टुप् । (३।२।८) अग्निमुषसमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथ्यग्निः आद्यांत्ययोर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

आदित्याँऽइहहुंवे ॥ २० ॥ (३।२।९) इमंनोयज्ञममृतेषुधेहीमाहव्याजातवेदोजुषस्व । स्तोकानामग्नेमेदसोघृतस्यहोतःप्राशानप्रथमोनिषद्य ॥ घृतवंतःपावकतेस्तोकाश्चोतंतिमेदसः । स्वधर्मन्देववीतयेश्रेष्ठंनोधेहिवार्यं ॥ तुभ्यंस्तोकाघृतश्चुतोग्नेविप्रायसंत्य । ऋषिःश्रेष्ठःसमिध्यसेयज्ञस्यप्राविताभव ॥ तुभ्यंश्चोतंत्यध्रिगोऽशचीवःस्तोकासोऽअग्नेमेदसोघृतस्य । कविशस्तोबृहताभानुनागाहव्याजुषस्वमेधिर ॥ ओजिष्ठंतेमध्यतोमेदऽउद्भृतंप्रतेवयंददामहे । श्चोतंतितेवसोस्तोकाऽअधित्वचिप्रतितान्देवशोविहि ॥ २१ ॥ (३।२।१०) अयंसोऽअग्निर्यस्मिन्त्सोममिंद्रःसुतंदधेजठरेवावशानः । सहस्रिणंवाजमत्यंनसप्तिंससवात्सन्त्स्तूयसेजातवेदः ॥ अग्नेयत्तेदिविवर्चःपृथिव्यांयदोषधीष्वप्स्वायजत्र । येनांतरिक्षमुर्वाततंथत्वेषःसभानुरर्णवोनृचक्षाः ॥ अग्नेदिवोऽअर्णमच्छाजिगास्यच्छादेवाँऽऊचिषेधिष्ण्याये । यारोचनेपरस्तात्सूर्यस्ययाश्चावस्तादुपतिष्ठंतऽआपः ॥ पुरीष्यासोऽअग्नयःप्रावणेभिःसजोषसः । जुषंतांयज्ञमद्रुहोनमीवाऽइषोमहीः+ ॥ इळामग्ने० ॥ २२ ॥ (३।२।११) निर्मथितःसुधितऽआसधस्थेयुवाकविरध्वरस्य

(३।२।९) इमंनइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथ्यग्निःआद्यात्रिष्टुप्द्वितीयातृतीयेअनुष्टुभौचतुर्थीविराड्रूपांत्यासतोबृहती । (३।२।१०) अयंसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथीअग्निरुपांत्यायाःपुरीष्याग्नयस्त्रिष्टुप्चतुर्थ्यनुष्टुप् । (३।२।११) निर्मथितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारतौदेवश्रवोदेववातावग्निस्त्रिष्टुप् तृतीयासतोबृहती ।

प्रणेता । जूर्यंत्स्वग्निरजरोवनेष्वत्रादधेऽअमृतंजातवेदाः ॥ अमंथिष्टांभारतारेवदग्निंदेवश्रवादेववातःसुदक्षं । अग्नेविपश्यबृहताभिरायेषांनोनेताभवतादनुद्यून्+ ॥ दशक्षिपःपूर्व्यंसीमजीजनन्त्सुजातंमातृषुप्रियं । अग्निंस्तुहिदैववातंदेवश्रवोयोजनानामसद्वशी+ ॥ नित्वादधेवरऽआपृथिव्याऽइळायास्पदेसुदिनत्वेऽअह्नां । दृषद्वत्यांमानुषऽआपयायांसरस्वत्यांरेवदग्नेदिदीहि ॥ इळामग्ने० ॥ २३ ॥ (३।२।१२) अग्नेसहस्वपृतनाऽअभिमातीरपास्य । दुष्टरस्तरन्नरातीर्वर्चोधायज्ञवाहसे ॥ अग्नऽइळासमिध्यसेवीतिहोत्रोऽअमर्त्यः । जुषस्वसूनोऽअध्वरं+ ॥ अग्नेद्युम्नेनजागृवेसहसःसूनवाहुत । एदंबर्हिःसदोमम ॥ अग्नेविश्वेभिरग्निभिर्देवेभिर्महयागिरः । यज्ञेषुयऽउचायवः ॥ अग्नेदादाशुषेरयिंवीरवंतंपरीणसं । शिशीहिनःसूनुमतः ॥२४॥ (३।२।१३) अग्नेदिवःसूनुरसिप्रचेतास्तनापृथिव्याऽउतविश्ववेदाः । ऋधग्देवाँऽइहयजाचिकित्वः ॥ अग्निःसनोतिवीर्याणिविद्वान्त्सनोतिवाजममृतायभूषन् । सनोदेवाँऽएहवहापुरुक्षो ॥ अग्निर्द्यावापृथिवीविश्वजन्येऽआभातिदेवीऽअमृतेऽअमूरः । क्षयन्वाजैःपुरुश्चंद्रोनमोभिः ॥ अग्नऽइंद्रश्चदाशुषोदुरोणेसुतावतोयज्ञमिहोपयातं । अमर्धंतासोमपेयायदेवा ॥ अग्नेऽअपांसमिध्यसेदुरोणेनित्यःसूनोसहसोजातवेदः । सधस्थां

(३।२।१२) अग्नेसहस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निर्गायत्रीआद्यानुष्टुप् । (३।२।१३) अग्नेदिवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निश्चतुर्थ्याइंद्राग्नीविराट् ।

निमृहर्यमानऽऊती+ ॥ २५ ॥ (३।२।१४) वैश्वानरंमनसाग्निंनिचाय्यहविष्मंतोऽअनुषत्यंस्वर्विदं । सुदानुंदेवं रथिरंवसूयवोगीभीरण्वंकुशिकासोहवामहे ॥ तंशुभ्रमग्निमवसेहवामहेवैश्वानरंमातरिश्वानमुक्थ्यं । बृहस्पतिंमनुषोदेवतातयेविप्रंश्रोतारमतिथिंरघुष्यदं ॥ अश्वोनक्रंदन्जनिभिःसमिध्यतेवैश्वानरःकुशिकेभिर्युगेयुगे । सनोऽअग्निः सुवीर्यस्वश्व्यंदधातुरत्नममृतेषुजागृविः ॥ प्रयंतुवाजास्तविषीभिरग्नयःशुभेसंमिश्लाःपृषतीरयुक्षत । बृहदुक्षोमरुतो विश्ववेदसःप्रवेपयंतिपर्वताँऽअदाभ्याः ॥ अग्निश्रियोमरुतोविश्वकृष्टयऽआत्वेषमुग्रमवऽईमहेवयं । तेस्वानिनोरुद्रियावर्षनिर्णिजःसिंहानहेषक्रतवःसुदानवः ॥२६॥ व्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्तिभिरग्नेर्भामंमरुतामोजऽईमहे । पृषदश्वासोऽअनवभ्रराधसोगंतारोयज्ञंविदथेषुधीराः ॥ अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदाघृतंमेचक्षुरमृतंमऽआसन् । अर्कस्त्रिधातूरजसोविमानोजस्रोघर्मोहविरस्मिनाम ॥ त्रिभिःपवित्रैरपुपोध्यर्कंहृदामतिंज्योतिरनुप्रजानन् । वर्षिष्ठंरत्नमकृतस्वधाभिरादिद्द्यावापृथिवीपर्यपश्यत् ॥ शतधारमुत्समक्षीयमाणंविपश्चितंपितरंवक्त्वानां । मेळिंमदंतंपित्रोरुपस्थेतंरोदसीपिपृतंसत्यवाचं ॥ २७ ॥ (३।२।१५) प्रवोवाजाऽअभिद्यवोहविष्मंतोघृताच्या । देवान्जिगातिसुम्नयुः+ ॥

(३।२।१४) वैश्वानरमितिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रःआद्यानांतिसृणांवैश्वानरोग्निश्चतुर्थ्यादितिसृणांमरुतःसप्तम्यष्टम्योरात्माअंत्यायाउपाध्यायःआद्याःषट्जगत्योंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।(३।२।१५)प्रवोवाजाइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निःआद्यायाऋतवोवागायत्री ।

ईळेऽअग्निंविपश्चितंगिरायज्ञस्यसाधनं । श्रुष्टीवानंधितावानं ॥ अग्नेशकेमंतेवयंयमंदेवस्यवाजिनः । अतिद्वेषांसित रेम ॥ समिध्यमानोऽअध्वरे३ग्निःपावकऽईड्यः । शोचिष्केशस्तमीमहे ॥ पृथुपाजाऽअमर्त्योघृतनिर्णिक्स्वाहुतः । अग्निर्यज्ञस्यहव्यवाट्+ ॥ २८ ॥ तंसबाधोयतस्रुचऽइत्थाधियायज्ञवंतः । आचक्रुरग्निमूतये ॥ होतादेवोऽअमर्त्यः पुरस्तादेतिमायया । विदथानिप्रचोदयन् ॥ वाजीवाजेषुधीयतेध्वरेषुप्रणीयते । विप्रोयज्ञस्यसाधनः ॥ धियाचक्रेव रेण्योभूतानांगर्भमादधे । दक्षस्यपितरंतना ॥ नित्वादधेवरेण्यंदक्षस्येळासहस्कृत । अग्नेसुदीतिमुशिजं ॥ २९ ॥ अग्निंयंतुरमप्तुरमृतस्ययोगेवनुषः । विप्रावाजैःसमिंधते ॥ ऊर्जोनपातमध्वरेदीदिवांसमुपद्यवि । अग्निमीळेकविक्र तुं ॥ ईळेन्योनमस्यस्तिरस्तमांसिदर्शतः । समग्निरिध्यतेवृषा ॥ वृषोऽअग्निःसमिध्यतेश्वोनदेववाहनः । तंहविष्मंत ऽईळते ॥ वृषणंत्वावयंवृषन्वृषणःसमिधीमहि । अग्नेदीद्यतंबृहत्+ ॥ ३० ॥ (३।२।१६) अग्नेजुषस्वनोहविःपुरो ळाशंजातवेदः । प्रातःसावेधियावसो ॥ पुरोळाऽअग्नेपचतस्तुभ्यंवाघापरिष्कृतः । तंजुषस्वयविष्ठ्य ॥ अग्नेवीहिपु रोळाशमाहुतंतिरोऽअह्न्यं । सहसःसूनुरस्यध्वरेहितः+ ॥ माध्यंदिनेसवनेजातवेदःपुरोळाशमिहकवेजुषस्व । अग्नेय ह्वस्यतवभागधेयंनप्रमिनंतिविदथेषुधीराः ॥ अग्नेतृतीयेसवनेहिकानिषःपुरोळाशंसहसःसूनवाहुतं । अथादेवेष्वध्वरं

(३।२।१६) अग्नेजुषस्वेतिपळर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निर्गायत्रीतृतीयोष्णिक्चतुर्थीत्रिष्टुप्पंचमीजगती ।

विपन्यया धारत्वंतममृतेषुजागृविं ॥ अग्नेवृधानऽआहुतिंपुरोळाशंजातवेदः । जुषस्वतिरोऽअह्न्यं॥२१॥(३।२।१७)
अस्तीदमधिमंथनमस्तिप्रजननंकृतं । एतांविश्पत्नीमाभराग्निंमंथामपूर्वथा ॥ अरण्योर्निहितोजातवेदागर्भऽइवसुधि
तोगर्भिणीषु । दिवेदिवऽईड्योजागृवद्भिर्हविष्मद्भिर्मनुष्येभिरग्निः+ ॥ उत्तानायामवभराचिकित्वान्सद्यःप्रवीता
वृषणंजजान । अरुषस्तूपोरुशदस्यपाजऽइळायास्पुत्रोवयुनेजनिष्ट ॥ इळायास्त्वापदेवयंनाभापृथिव्याऽअधि । जा
तवेदोनिधीमह्यग्नेहव्यायवोढवे ॥ मंथतानरःकविमद्वयंतंप्रचेतसममृतंसुप्रतीकं । यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरस्तादग्निंनरोज
नयतासुशेवं ॥ २२ ॥ यदीमंथंतिबाहुभिर्विरोचतेश्वोनवाज्यरुषोवनेष्वा । चित्रोनयामन्नश्विनोरनिवृतःपरिवृण
क्त्यश्मनस्तृणादहन् ॥ जातोऽअग्नीरोचतेचेकितानोवाजीविप्रःकविशस्तःसुदानुः । यंदेवासऽइड्यंविश्वविदंहव्यवा
हमदधुरध्वरेषु ॥ सीदहोतःस्वऽउलोकेचिकित्वान्सादयायज्ञंसुकृतस्ययोनौ । देवावीर्देवान्हविषायजास्यग्नेबृहद्यज
मानेवयोधाः ॥ कृणोतधूमंवृषणंसखायोस्रेधंतऽइतनवाजमच्छ । अयमग्निःपृतनाषाट्सुवीरोयेनदेवासोऽअसहंत
दस्यून् ॥ अयंतेयोनिर्ऋत्वियोयतोजातोऽअरोचथाः । तंजानन्नग्नऽआसीदाथानोवर्धयागिरः ॥ २३ ॥ तनूनपा

(३।२।१७) अस्तीदमितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् (पंचम्याऋत्विजोवा) आद्याचतुर्थीदशमीद्वादश्योनुष्टुभःषष्ठये-
कादशीपंचदश्योजगत्यः ।

दुच्यतेगर्भेऽआसुरोनराशंसोभवतियद्विजायते । मातरिश्वायदमिमीतमातरिवातस्यसर्गोऽअभवत्सरीमणि ॥ सुनि र्मथानिर्मंथितःसुनिधानिहितःकविः । अग्नेस्वध्वराकृणुदेवान्देवयतेयज ॥ अजीजनन्नमृतंमर्त्यासोस्रेमाणंतरणिंवी ळुजंभं । दशस्वसारोऽअग्रुवःसमीचीःपुमांसंजातमभिसंरभंते ॥ प्रसप्तहोतासनकादरोचतमातुरुपस्थेयदशोचदूधं नि । ननिमिषतिसुरणोदिवेदिवेयदसुरस्यजठरादजायत ॥ अमित्रायुधोमरुतामिवप्रयाःप्रथमजाब्रह्मणोविश्वमिद्वि दुः । द्युम्नवद्ब्रह्मकुशिकासऽएरिरऽएकंऽएकोदमेऽअग्निंसमीधिरे ॥ यदद्यत्वाप्रयतियज्ञेऽअस्मिन्होतश्चिकित्वोवृणी महीह । ध्रुवमयाध्रुवमुताशमिष्ठाःप्रजानन्विद्वाँऽउपयाहिसोमं ॥ ३४ ॥ ॥ इतितृतीयाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

तृतीयाष्टकेसूक्तानि १२२ ऋचः १२०९

सप्तदशाध्याये वर्गाः ३४ सूक्तानि २३ ऋचः १७६ ॥ त्यागः ॥ अग्नयइदं. ११ यूपायेदं. ५ यूपेभ्य. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. यूपेभ्य. ३ अग्नय. २७ इंद्राग्निभ्या. ९ अग्नय. ४२ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. ८ पुरीष्येभ्योग्निभ्य. अग्नय. १४ इंद्राग्निभ्यामि. अग्नय. वैश्वानरायाग्नय. ३ मरुद्भ्योग्निभ्य. ३ आत्मन. २ उपाध्यायाये. ऋतुभ्य. अग्नय. २४ ऋ- त्विग्भ्यइ. अग्नय. ११ ॥ इतितृतीयेप्रथमः ॥ १ ॥

इच्छंतिद्व्यधिकैंद्रंशासत्कुशिकोविश्वामित्रएववांश्रुतेरिंद्रसोमंत्र्यूनांप्रपर्वतानांसप्तोनासंवादोनदीभिर्विश्वामित्रस्योत्तितीर्षोस्तत्रनदीवाक्यंचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीदशम्यःषष्ठीसप्तम्योस्त्विद्रस्तुतिरंत्यानुष्टुविंद्रःपूर्भिदेकादशंतिष्ठाहरीइमामूषुपांत्यांघोरोपश्यत्सानिर्दहेच्छस्यमानेतिश्रूयतेवात्रहत्यायगायत्रमंत्यानुष्टुबभितष्टेवदशप्रजापतिःसवैश्वामित्रोवाच्योवांद्वौवातौनवैकोपींद्रंमतिर्नव ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (३।३।१) इच्छंतित्वासोम्यासःसखायःसुन्वंतिसोमंदधतिप्रयांसि । तितिक्षंतेऽअभिशस्तिंजनानामिंद्रत्वदाकश्चनहिप्रकेतः+ ॥ नतेदूरेपरमाचिद्रजांस्यातुप्रयाहिहरिवोहरिभ्यां । स्थिरायवृष्णेसवनाकृतेमायुक्ताग्रावाणःसमिधानेऽअग्नौ+ ॥ इंद्रःसुशिप्रोमघवातरुत्रोमहाव्रातस्तुविकूर्मिर्ऋघावान् । यदुग्रोधाबाधितोमर्त्येषुक्व त्यातेवृषभवीर्याणि ॥ त्वंहिष्माच्यावयन्नच्युतान्येकोवृत्राचरसिजिघ्नमानः । तवद्यावापृथिवीपर्वतासोनुव्रतायनिमितेवतस्थुः ॥ उताभयेपुरुहूतश्रवोभिरेकोदृह्ळमवदोवृत्रहासन् । इमेचिदिंद्ररोदसीऽअपारेयत्संगृभ्णामघवन्काशिरित्ते ॥ १ ॥ प्रसूतऽइंद्रप्रवताहरिभ्यांप्रतेवज्रःप्रमृणन्नेतुशत्रून् । जहिप्रतीचोऽअनूचःपराचोविश्वंसत्यंकृणुहित्रिष्टमस्तु ॥ यस्मैधायुरदधामर्त्यायाभक्तंचिद्भजतेगेह्यंस्सः । भद्रातऽइंद्रसुमतिर्घृताचीसहस्रदानापुरुहूतरातिः+ ॥

(३।३।१) इच्छंतित्वेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सहदानुंपुरुहूतक्षियंतंमहुस्तामिंद्रसंपिणक्कुणारुं । अभिवृत्रंवर्धमानंपियारुमपादमिंद्रतवसाजघंथ ॥ निसा मनामिषिरा द्रभूमिंमहीमपारांसदनेससत्थ । अस्तंभ्नाद्यांवृषभोऽअंतरिक्षमर्षन्त्वापस्त्वयेहप्रसूताः ॥ अलातृणो वलऽइंद्रव्रजोगोःपुराहंतोर्भयमानोव्यार । सुगान्पथोऽअकृणोन्निरजेगाःप्रावन्वाणीःपुरुहूतंधमंतीः ॥ २ ॥ एकोद्वेवसुमतीसमीचीऽइंद्रऽआपप्रौपृथिवीमुतद्यां । उतांतरिक्षादभिनःसमीकऽइषोरथीःसयुजःशूरवाजान् ॥ दि शःसूर्योनमिनातिप्रदिष्टादिवेदिवेहर्यश्वप्रसूताः । संयदानळध्वनऽआदिदश्वैर्विमोचनंकृणुतेतत्त्वस्य ॥ दिदृक्षंतऽउ षसोयामन्नक्तोर्विवस्वत्यामहिचित्रमनीकं । विश्वेजानंतिमहिनायदागादिंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि ॥ महिज्योतिर्निहि तंवक्षणास्वामापक्वंचरतिबिभ्रतीगौः । विश्वंस्वाद्मसंभृतमुस्त्रियायांयत्सीमिंद्रोऽअदधाद्भोजनाय ॥ इंद्रदृह्ययामको शाऽअभूवन्यज्ञायशिक्षगृणतेसखिभ्यः । दुर्मायवोदुरेवामर्त्यासोनिषंगिणोरिपवोहंत्वासः ॥ ३ ॥ संघोषःशृण्वेवमैर मित्रैर्जहीन्येष्वशनिंतपिष्ठां । वृश्चेमधस्ताद्विरुजासहस्वजहिरक्षोमघवन्रंधयस्व ॥ उर्द्धृहरक्षःसहमूलमिंद्रवृश्चामध्यंप्र त्यग्रंशृणीहि । आकीवतःसललूकंचकर्थब्रह्मद्विषेतपुषिंहेतिमस्य ॥ स्वस्तयेवाजिभिश्चप्रणेतःसंयन्महीरिषऽआसत्सि पूर्वीः । रायोवंतारोबृहतःस्यामास्मेऽअस्तुभगऽइंद्रप्रजावान् ॥ आनोभरभगमिंद्रद्युमंतंनितेदेष्णस्यधीमहिप्ररेके । ऊर्वऽइवपप्रथेकामोऽअस्मेतमापृणवसुपतेवसूनां ॥ इमंकाममंदयागोभिरश्वैश्चंद्रवतारावसापप्रथश्च । स्वर्यवोमति

भिस्तुभ्यंविप्राऽइंद्रायवाहःकुशिकासोऽअक्रन् ॥ आनोगोत्रादर्दृहिगोपतेगाःसमस्मभ्यंसनयोयंतुवाजाः । दिवक्षाऽ
असिवृषभसत्यशुष्मोस्मभ्यंसुमघवन्बोधिगोदाः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंतमुग्रमू
तयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ ४ ॥ (३।३।२) शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यंगाद्विद्वाँऽऋतस्यदीधितिंसपर्यन् ।
पितायत्रदुहितुःसेकमृंजन्त्संशग्म्येनमनसादधन्वे+ ॥ नजामयेतान्वोरिक्थमारैक्चकारगर्भंसनितुर्निधानं । यदी
मातरोजनयंतवह्निमन्यःकर्तासुकृतोरन्यऽऋंधन्+ ॥ अग्निर्जज्ञेजुह्वा३रेजमानोमहस्पुत्राँऽअरुषस्यप्रयक्षे । महान्ग
र्भोमह्याजातमेषांमहीप्रवृद्धर्यश्वस्ययज्ञैः+ ॥ अभिजैत्रीरसचंतस्पृधानंमहिज्योतिस्तमसोनिरजानन् । तंजानतीःप्र
त्युदायन्नुषासःपतिर्गवामभवदेकऽइंद्रः ॥ वीळौसतीरभिधीराऽअतृंदन्प्राचाहिन्वन्मनसासप्तविप्राः । विश्वामविंद
न्पथ्यामृतस्यप्रजानन्नित्तानमसाविवेश ॥ ५ ॥ विदद्यदीसरमारुग्णमद्रेर्महिपाथःपूर्व्यंसध्र्यक्कः । अग्रंनयत्सुपद्यक्षरा
णामच्छारवंप्रथमाजानतीगात् ॥ अगच्छदुविप्रतमःसखीयन्नसूदयत्सुकृतेगर्भमद्रिः । ससानमर्योयुवभिर्मखस्यन्नथा
भवदंगिराःसद्योऽअर्चन् ॥ सतःसतःप्रतिमानंपुरोभूर्विश्वावेदजनिमाहंतिशुष्णं । प्रणोदिवःपदवीर्गव्युरर्चन्त्सखास
खीँऽरमुंचन्निरवद्यात्+ ॥ निर्गव्यतामनसासेदुरर्कैःकृण्वानासोऽअमृतत्वायगातुं । इदंचिन्नुसदनंभूर्येषांयेनमासाँऽ

(३।३।२) शासद्वह्निरितिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यैषीरथिःकुशिकइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

असिषासन्नृतेन ॥ संपश्यमानाऽअमदन्नभिस्वंपयः प्रत्नस्यरेतसोदुघानाः । विरोदसीऽअतपद्घोषऽएषांजातेनिष्ठाम दधुर्गोषुवीरान्+ ॥ ६ ॥ सजातेभिर्वृत्रहासेदुहव्यैरुदुस्रियाऽअसृजदिंद्रोऽअर्कैः । उरूच्यस्मैघृतवद्भरंतीमधुस्वाद्म दुदुहेजेन्यागौः+ ॥ पित्रेचिच्चक्रुःसदनंसमस्मैमहित्विषीमत्सुकृतोविहिख्यन् । विष्कभ्नंतःस्कंभनेनाजनित्रीऽआसी नाऽऊर्ध्वंरभसंविमिन्वन् ॥ महीयदिंधिषणाशिश्नथेधात्सद्योवृधंविभ्वं१रोदस्योः । गिरोयस्मिन्ननवद्याःसमीचीर्वि श्वाऽइंद्रायतविषीरनत्ताः ॥ मह्यातेसख्यंवश्मिशक्तीरावृत्रघ्नेनियुतोयंतिपूर्वीः । महिस्तोत्रमवऽआगन्मसूरेरस्माकंसुमं घवन्बोधिगोपाः+ ॥ महिक्षेत्रंपुरुश्चंद्रंविविद्वानादित्सखिभ्यश्चरथंसमैरत् । इंद्रोनृभिरजनदीद्यानःसाकंसूर्यमुषसंगा तुमग्निं+ ॥ ७ ॥ अपश्चिदेषविभ्वो३दमूनाःप्रसध्रीचीरसृजद्विश्वश्चंद्राः । मध्वःपुनानाःकविभिःपवित्रैर्द्युभिर्हिन्वंत्य क्तुभिर्धनुत्रीः ॥ अनुकृष्णेवसुधितीजिहातेऽउभेसूर्यस्यमंहनायजत्रे । परियत्तेमहिमानंवृजध्यैसखायऽइंद्रकाम्याऽ ऋजिप्याः+ ॥ पतिर्भववृत्रहन्त्सूनृतानांगिरांविश्वायुर्वृषभोवयोधाः । आनोगहिसख्येभिःशिवेभिर्महान्महीभिरू तिभिःसरण्यन्+ ॥ तमंगिरस्वन्नमसासपर्यन्नव्यंकृणोमिसन्यसेपुराजां । द्रुहोवियाहिबहुलाऽअदेवीःस्वश्चनोमघव न्त्सातयेधाः ॥ मिहःपावकाःप्रततताऽअभूवन्त्स्वस्तिनःपिपृहिपारमासां । इंद्रत्वंरथिरःपाहिनोरिषोमक्षूमक्षूकृणुहि गोजितोनः ॥ अदेदिष्टवृत्रहागोपतिर्गाऽअंतःकृष्णाँऽअरुषैर्धामभिर्गात् । प्रसूनृतादिशमानऽऋतेनदुरश्चविश्वाऽअ

ऋक्सं. अ.३अ.२ ॥११॥

मंडलं ३ अनु. ३

वृणोदपस्वाः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रं० ॥ ८ ॥ (३।३।३) इंद्रसोमंसोमपतेपिबेमंमाध्यंदिनंसवनंचारुयत्ते । प्रप्रुथ्याशिप्रेमघवन्नृजीषिन्विमुच्याहरीऽइहमादयस्व ॥ गवाशिरंमंथिनमिंद्रशुक्रंपिबासोमंररिमातेमदाय । ब्रह्मकृतामारुतेनागणेनसजोषारुद्रैस्तृपदावृषस्व ॥ येतेशुष्मंयेतविषीमवर्धन्नर्चंतऽइंद्रमरुतस्तऽओजः । माध्यंदिनेसवनेवज्रहस्तपिबारुद्रेभिःसगणःसुशिप्र ॥ तऽइन्न्वस्यमधुमद्विविप्रऽइंद्रस्यशर्धोमरुतोयऽआसन् । येभिर्वृत्रस्येषितोविवेदामर्मणोमन्यमानस्यमर्म ॥ मनुष्वदिंद्रसवनंजुषाणःपिबासोमंशश्वतेवीर्याय । सऽआववृत्स्वहर्यश्वयज्ञैःसरण्युभिरपोऽअर्णासिसर्षि ॥ ९ ॥ त्वमपोयद्धवृत्रंजघन्वाँऽअत्याँऽइवप्रासृजःसर्तवाजौ । शयानमिंद्रचरतावधेनवव्रिवांसंपरिदेवीरदेवं ॥ यजामऽइन्नमसावृद्धमिंद्रंबृहंतमृष्वमजरंयुवानं । यस्यप्रियेममतुर्यज्ञियस्यनरोदसीमहिमानंममाते ॥ इंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणिव्रतानिदेवानमिनंतिविश्वे । दाधारयःपृथिवींद्यामुतेमांजजानसूर्यमुषसंसुदंसाः ॥ अद्रोघसत्यंतवतन्महित्वंसद्योयज्जातोऽअपिबोहसोमं । नद्यावऽइंद्रतवसस्तऽओजोनाहानमासाःशरदोवरंत ॥ त्वंसद्योऽअपिबोजातऽइंद्रमदायसोमंपरमेव्योमन् । यद्धद्यावापृथिवीऽआविवेशीरथाभवःपूर्व्यःकारुधायाः ॥ १० ॥ अहन्नहिंपरिशयानमर्णऽओजायमानंतुविजाततव्यान् । नतेमहित्वमनुभूदधद्यौर्यदन्ययास्फिग्या३क्षामवस्थाः ॥ यज्ञोहितंऽ

(३।३।३) इंद्रसोममितिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

॥११॥

इंद्रवर्धनोभूदुतप्रियःसुतसोमोमियेधः । यज्ञेनयज्ञमवयज्ञियःसन्यज्ञस्तेवज्रमहिहत्यऽआवत् ॥ यज्ञेनेंद्रमवसाचक्रेऽ अर्वागैनंसुम्नायनव्यसेववृत्यां । यःस्तोमेभिर्वावृधेपूर्व्येभिर्योमध्यमेभिरुतनूतनेभिः ॥ विवेषयन्माधिषणाजजानस्त वैपुरापार्यादिंद्रमह्नः । अंहसोयत्रपीपरद्यथानोनावेवयांतमुभयेहवंते ॥ आपूर्णोऽअस्यकलशःस्वाहासेक्तेवकोशंसिसि चेपिबध्यै । समुप्रियाऽआववृत्रन्मदायप्रदक्षिणिदभिसोमासऽइंद्रं ॥ नत्वागभीरःपुरुहूतसिंधुर्नाद्रयःपरिषंतोवरंत । इत्थासखिभ्यऽइषितोयदिंद्राद्दृह्लंचिदरुजोगव्यमूर्वं+ ॥ शुनंहुवेम० ॥ ११ ॥ (३।३।४) प्रपर्वतानामुशतीऽउप स्थादश्वेऽइवविषितेहासमाने । गावेवशुभ्रेमातरारिहाणेविपाट्छुतुद्रीपयसाजवेते ॥ इंद्रेषितेप्रसवंभिक्षमाणेऽअ च्छासमुद्रंरथ्येवयाथः । समाराणेऽऊर्मिभिःपिन्वमानेऽअन्यावामन्यामप्येतिशुभ्रे ॥ अच्छासिंधुंमातृतमामयासं विपाशमुर्वींसुभगामगन्म । वत्समिवमातरासंरिहाणेसमानंयोनिमनुसंचरंती ॥ एनावयंपयसापिन्वमानाऽअनुयो निंदेवकृतंचरंतीः । नवर्तवेप्रसवःसर्गतक्तःकिंयुर्विप्रोनद्योजोहवीति ॥ रमध्वंमेवचसेसोम्यायऽऋतावरीरुपमुहूर्त मेवैः । प्रसिंधुमच्छाबृहतीमनीषावस्युरह्वेकुशिकस्यसूनुः+ ॥ १२ ॥ इंद्रोऽअस्माँऽअरदद्वज्रबाहुरपाहन्वृत्रंपरिधिं

(३।३।४) प्रपर्वतानामितित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रऋषिःचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीदशमीनांनदीऋषकानद्योदेवताःएनावयमेतद्वचआ- तेकारोरितितिसृणांविश्वामित्रोदेवताइंद्रोअस्मानितिद्वयोरिंद्रस्त्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।

नदीनां । देवोनयत्सविताुपाणिस्तस्यंवयंप्रसवेयामऽउर्वीः+ ॥ प्रवाच्यंशश्वधावीर्यं१तदिंद्रस्यकर्मयदहिंविवृश्चत् । विवज्रेणपरिषदोजघानायन्नापोयनमिच्छमानाः ॥ एतद्वचोजरितर्मापिमृष्ठाऽआयत्तेघोषानुत्तरायुगानि । उक्थेषु कारोप्रतिनोजुषस्वमानोनिकःपुरुषत्रानमस्ते ॥ ओषुस्वसारःकारवेशृणोतययौवोदूरादनसारथेन । निषूनमध्वंभव तासुपाराऽअधोऽअक्षाःसिंधवःस्रोत्याभिः ॥ आतेकारोशृणवामावचांसियर्यादूरादनसारथेन । नितेनंसैपी प्यानेवयोषामर्यायेवकन्याशश्वचैते ॥ १३ ॥ यदंगत्वाभरताःसंतरेयुर्गव्यन्ग्रामऽइषितऽइंद्रजूतः । अर्षादहप्र सवःसर्गतक्तऽआवोवृणेसुमतिंयज्ञियानां ॥ अतारिषुर्भरतागव्यवःसमभक्तविप्रःसुमतिंनदीनां । प्रपिन्वध्वमिषयं तीःसुराधाऽआवक्षणाःपृणध्वंयातशीभं ॥ उद्वऽऊर्मिःशम्याहत्वापोयोक्त्राणिमुंचत । मादुष्कृतौव्येनसाघ्न्यौशूनमा रतां ॥ १४ ॥ (३।३।५) इंद्रःपूर्भिदातिरद्दासमर्कैर्विदद्वसुर्दयमानोविशत्रून् । ब्रह्मजूतस्तन्वावावृधानोभूरिदात्र ऽआपृणद्रोदसीऽउभे+ ॥ मखस्यतेतविषस्यप्रजूतिमियर्मिवाचममृतायभूषन् । इंद्रक्षितीनामसिमानुषीणांविशांदैवी नामुतपूर्वयावा ॥ इंद्रोवृत्रमवृणोच्छर्धनीतिःप्रमायिनाममिनाद्वर्पणीतिः । अहन्व्यंसमुशधग्वनेष्वाविर्धेनाऽअकृ णोद्राम्याणां ॥ इंद्रःस्वर्षाजनयन्नहानिजिगायोशिग्भिःपृतनाऽअभिष्टिः । प्रारोचयन्मनवेकेतुमह्नामविंदज्ज्योतिर्बृ

(३।३।५) इंद्रःपूर्भिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हुतेरणाय ॥ इंद्रस्तुजौबर्हणाऽआविवेशनृवद्दधानोनर्यापुरूणि । अचेतयद्धियऽइमाजरित्रेप्रेमंवर्णमतिरच्छुक्रमासां ॥ १५ ॥ महोमहानिपनयंत्यस्येंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि । वृजनेनवृजिनान्त्संपिपेषमायाभिर्दस्यूँरभिभूत्योजाः ॥ युधेंद्रोमह्नावरिवश्चकारदेवेभ्यःसत्पतिश्चर्षणिप्राः । विवस्वतःसदनेऽअस्यतानिविप्राऽउक्थेभिःकवयोगृणंति ॥ सत्रासाहंवरेण्यंसहोदांससवांसंस्वरपश्चदेवीः । ससानयःपृथिवींद्यामुतेमामिंद्रंमदंत्यनुधीरणासः ॥ ससानात्याँऽउतसूर्यंससानेंद्रःससानपुरुभोजसंगां । हिरण्ययमुतभोगंससानहत्वीदस्यून्प्रार्यंवर्णमावत् ॥ इंद्रऽओषधीरसनोदहानिवनस्पतीँऽरसनोदंतरिक्षं । बिभेदवलंनुनुदेविवाचोथाभवद्दमिताभिक्रतूनां ॥ शुनंहुवेम० ॥ १६ ॥ (३।३।६) तिष्ठाहरीरथऽआयुज्यमानायाहिवायुर्ननियुतोनोऽअच्छ । पिबास्यंधोऽअभिसृष्टोऽअस्मेऽइंद्रस्वाहाररिमातेमदाय ॥ उपाजिरापुरुहूतायसप्तीहरीरथस्यधूर्ष्वायुनज्मि । द्रवद्यथासंभृतंविश्वतश्चिदुपेमंयज्ञमावहातऽइंद्रं ॥ उपोनयस्ववृषणातपुष्पोतेमवत्वंवृषभस्वधावः । ग्रसेतामश्वाविमुचेहशोणादिवेदिवेसदृशीरद्धिधानाः+ ॥ ब्रह्मणातेब्रह्मयुजायुनज्मिहरीसखायासधमादऽआशू । स्थिरंरथंसुखमिंद्राधितिष्ठन्प्रजानन्विद्वाँऽउपयाहिसोमं ॥ मातेहरीवृषणावीतपृष्ठानिरीरमन्यजमानासोऽअन्ये । अत्यायाहिशश्वतोवयंतेरंसुतेभिःकृणवामसोमैः ॥ १७ ॥ तवायंसोमस्त्वमेह्यर्वाङ्शश्व

(३।३।६) तिष्ठाहरीइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्तमंसुमनाऽअस्यपाहि । अस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्यादधिष्वेमंजठरऽइंदुमिंद्र ॥ स्तीर्णंतेबर्हिःसुतऽइंद्रसोमःकृताधाना ऽअत्तवेतेहरिभ्यां । तदोकसेपुरुशाकायवृष्णेमरुत्वतेतुभ्यंराताहवींषि ॥ इमंनरःपर्वतास्तुभ्यमापःसमिंद्रगोभिर्मधु मंतमक्रन् । तस्यागत्यासुमनाऽऋष्वपाहिप्रजानन्विद्वान्पथ्या३अनुस्वाः+ ॥ याँऽआभंजोमरुतऽइंद्रसोमेयेत्वामवर्ध न्नभवन्गणस्ते । तेभिरेतंसजोषावावशानो३ग्नेःपिबजिह्वयासोममिंद्र ॥ इंद्रपिबस्वधयाचित्सुतस्याग्नेर्वापाहिजिह्वया यजत्र । अध्वर्योर्वाप्रयतंशक्रहस्ताद्धोतुर्वायज्ञंहविषोजुषस्व ॥ शुनंहुवेम० ॥ १८ ॥ (३।३।७) इमामूषुप्रभृतिंसा तयेधाःशश्वच्छश्वदूतिभिर्यादमानः । सुतेसुतेवावृधेवर्धनेभिर्यःकर्मभिर्महद्भिःसुश्रुतोभूत्+ ॥ इंद्रायसोमाःप्रदिवो विदानाऽऋभुर्येभिर्वृषपर्वाविहायाः । प्रयम्यमानान्प्रतिषूगृभायेंद्रपिबवृषधूतस्यवृष्णः ॥ पिबावर्धस्वतवघासुतास ऽइंद्रसोमासःप्रथमाऽउतेमे । यथापिबःपूर्व्याँऽइंद्रसोमाँऽएवापाहिपन्योऽअद्यानवीयान् ॥ महाँऽअमत्रोवृजनेविर प्श्यु१ग्रंशवःपत्यतेधृष्ण्वोजः । नाहविव्याचपृथिवीचनैनंयत्सोमासोहर्यश्वममंदन् ॥ महाँऽउग्रोवावृधेवीर्यायसमा चक्रेवृषभःकाव्येन । इंद्रोभगोवाजदाऽअस्यगावःप्रजायंतेदक्षिणाऽअस्यपूर्वीः+ ॥ १९ ॥ प्रयत्सिंधवःप्रसवंयथाय न्नापःसमुद्रंरथ्येवजग्मुः ॥ अतश्चिदिंद्रःसदसोवरीयान्यदींसोमःपृणतिदुग्धोऽअंशुः+ ॥ समुद्रेणसिंधवोयादमानाऽ

(३।३।७) इमामूष्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोदशम्याआंगिरसोघोरइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इंद्रायसोमंसुषुतंभरंतः । अंशुंदुहंतिहस्तिनोभरित्रैर्मध्वः पुनंतिधारयापवित्रैः ॥ ह्रदाऽइवकुक्षयःसोमधानाःसमींविव्याचसवनापुरूणि । अन्नायदिंद्रःप्रथमाव्याशवृत्रंजघन्वाँऽअवृणीतसोमं ॥ आतूभरमाकिरेतत्परिष्ठाद्विद्माहित्वावसुपतिंवसूनां । इंद्रयत्तेमाहिनंदत्रमस्त्यस्मभ्यंतद्धर्यश्वप्रयंधि ॥ अस्मेप्रयंधिमघवन्नृजीषिन्निंद्रारायोविश्ववारस्यभूरेः । अस्मेशतंशरदोजीवसेधाऽअस्मेऽवीरान्छश्वंतऽइंद्रशिप्रिन् ॥ शुनंहुवेम० ॥ २० ॥ (३।३।८) वार्त्रहत्यायशवसेपृतनाषाह्यायच । इंद्रत्वावर्तयामसि ॥ अर्वाचीनंसुतेमनऽउतचक्षुःशतक्रतो । इंद्रकृण्वंतुवाघतः ॥ नामानितेशतक्रतोविश्वाभिर्गीर्भिरीमहे । इंद्राभिमातिषाह्ये ॥ पुरुष्टुतस्यधामभिःशतेनमहयामसि । इंद्रस्यचर्षणीधृतः ॥ इंद्रंवृत्रायहंतवेपुरुहूतमुपब्रुवे । भरेषुवाजसातये ॥ २१ ॥ वाजेषुसासहिर्भवत्वामीमहेशतक्रतो । इंद्रवृत्रायहंतवे ॥ द्युम्नेषुपृतनाज्येपृत्सुतूर्षुश्रवःसुच । इंद्रसाक्ष्वाभिमातिषु ॥ शुष्मिन्तमंनऽऊतयेद्युम्निनंपाहिजागृविं । इंद्रसोमंशतक्रतो ॥ इंद्रियाणिशतक्रतोयातेजनेषुपंचसु । इंद्रतानितऽआवृणे ॥ अगन्निंद्रश्रवोबृहद्द्युम्नंदधिष्वदुष्टरं । उत्तेशुष्मंतिरामसि ॥ अर्वावतोनऽआगह्यथोशक्रपरावतः । उलोकोयस्तेऽअद्रिवऽइंद्रेहततऽआगहि ॥ २२ ॥ (३।३।९) अभितष्टेवदी

(३।३।८) वार्त्रहत्यायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रोगायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (३।३।९) अभितष्टेवेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःप्रजापतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् (वाच्यःप्रजापतिर्वाविश्वामित्रोवा) ।

धयामनीषामत्योनवाजीसुधुरोजिहानः । अभिप्रियाणिमर्मृशत्पराणिकवीँरिच्छामिसंदृशेसुमेधाः+ ॥ इनोतपृच्छ
जनिमाकवीनांमनोधृतःसुकृतस्तक्षतद्यां । इमाऽउतेप्रण्यो३ वर्धमानामनोवाताऽअधनुधर्मणिग्मन् ॥ निषीमिदत्रगु
ह्यादधानाऽउतक्षत्रायरोदसीसमंजन् । संमात्राभिर्ममिरेयेमुरुर्वीऽअंतर्महीसमृतेधायसेधुः ॥ आतिष्ठंतंपरिविश्वेऽ
अभूषञ्छ्रियोवसानश्चरतिस्वरोचिः । महत्तद्वृष्णोऽअसुरस्यनामाविश्वरूपोऽअमृतानितस्थौ ॥ असूतपूर्वोवृषभोज्या
यानिमाऽअस्यशुरुधःसंतिपूर्वीः । दिवोनपाताविदथस्यधीभिःक्षत्रंराजानाप्रदिवोदधाथे ॥ २३ ॥ त्रीणिराजाना
विदथेपुरूणिपरिविश्वानिभूषथःसदांसि । अपश्यमत्रमनसाजगन्वान्व्रतेगंधर्वाँअपिवायुकेशान् ॥ तदिन्न्वस्यवृषभ
स्यधेनोरानामभिर्ममिरेसक्म्यंगोः । अन्यदन्यदसुर्यं१ वसानानिमायिनोममिरेरूपमस्मिन् ॥ तदिन्न्वस्यसवितुर्नकि
र्मेहिरण्ययीममतिंयामशिश्रेत् । आसुष्टुतीरोदसीविश्वमिन्वेऽअपीवयोषाजनिमानिवव्रे ॥ युवंप्रत्नस्यसाधथोमहोय
द्दैवीस्वस्तिःपरिणःस्यातं । गोपाजिह्वस्यतस्थुषोविरूपाविश्वेपश्यंतिमायिनःकृतानि ॥ शुनंहुवेम० ॥२४॥ (३।४।१)
इंद्रंमतिर्हृदऽआवच्यमानाच्छापतिंस्तोमतष्टाजिगाति । याजागृविर्विदथेशस्यमानेंद्रयत्तेजायतेविद्धितस्य ॥ दिव
श्चिदापूर्व्याजायमानाविजागृविर्विदथेशस्यमाना । भद्रावस्त्राण्यर्जुनावसानासेयमस्मेसनजापित्र्याधीः+ ॥ यमाचि

(३।४।१) इंद्रंमतिरितिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

दत्रंयमसूरंसूतजिह्वायाऽअग्रंपतदाह्यस्थात् । वपूंषिजातामिथुनासंचेतेतमोहनातपुंषोवुध्नऽएता ॥ नकिरेषांनिंदिता मर्त्येषुयेऽअस्माकंपितरोगोषुयोधाः । इंद्रऽएषांदंहितामाहिंनावानुद्गोत्राणिससृजेदंसनावान् ॥ सखाहयत्रसखिभिर्न वग्वैरभिज्ञ्वासत्वभिर्गाऽअनुग्मन् । सत्यंतदिंद्रोदशभिर्दशग्वैःसूर्यंविवेदतमसिक्षियंतं ॥२५॥ इंद्रोमधुसंभृतमुस्त्रियां यांपद्वाद्विवेदशफवन्नमेगोः । गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्सुहस्तेदधेदक्षिणेदक्षिणावान् ॥ ज्योतिर्वृणीततमसोविजानन्नारेस्याम दुरितादभीके । इमागिरःसोमपाःसोमवृद्ध जुषस्वेंद्रपुरुतमस्यकारोः+ ॥ ज्योतिर्यज्ञायरोदसीऽअनुष्यादारेस्यामदु रितस्यभूरेः। भूरिंचिद्धितुंजतोमर्त्यस्यसुपारासोवसवोबर्हणावत् ॥ शुनं०॥२६॥ इतितृतीयाष्टकेद्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥

अष्टादशाध्याये वर्गाः २६ सूक्तानि १० ऋचः १३७ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ६१ नद्याइ. २ नदीभ्य. विश्वामित्रा. नदीभ्य. इंद्राये. २ विश्वामित्राये. नदीभ्य. विश्वामित्राये. नदीभ्य. ३ इंद्राये. ६३ ॥ तृतीयेद्वितीयः ॥ २ ॥

इंद्रत्वागायत्रंह्यातूनउपनआयाह्यष्टावयंतेपंचवार्हतंत्वामंद्रैर्युध्मस्यमरुत्वान्त्सद्योहशंसामहामिंद्रःस्वाहांचर्षणीधृतं द्वादशाद्यांत्यौतृचौजागतगायत्रौधानावंतमष्टौपूर्वार्धगायत्रंषष्ठीजगतींद्रापर्वताचतुर्विंशतिराद्यैंद्रापार्वतींपंचदश्या दिद्वेवाचेंससर्पर्यैंचतस्रोरथांगस्तुतयोंत्याअभिशापार्थास्तावसिष्ठद्वेषिण्योनवसिष्ठाःश्रृण्वंतिंदशमीषोळश्यौजगत्यौ त्रयोदशीगायत्रींद्वादशीविंशीद्वाविंश्योनुष्टुभोष्टादशीबृहतींमंमहेत्र्यधिकोक्तगोत्रःप्रजापतिर्हिवैश्वदेवंहोषसः ॥ १ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (३।४।२) इंद्रंत्वावृषभंवयंसुतेसोमेहवामहे । सपाहिमध्वोऽअंधसः ॥ इंद्रंक्रतुविदंसुतंसोमं हर्यपुरुष्टुत । पिबावृषस्वतातृपिं ॥ इंद्रप्रणोधितावानंयज्ञंविश्वेभिर्देवेभिः । तिरस्तवानविश्पते ॥ इंद्रसोमाःसुताऽइमेतवप्रयंतिसत्पते । क्षयंचंद्रासऽइंदवः ॥ दधिष्वाजठरेसुतंसोममिंद्रवरेण्यं । तवद्युक्षासऽइंदवः ॥ १ ॥ गिर्वणः पाहिनःसुतंमधोर्धाराभिरज्यसे । इंद्रत्वादातमिद्यशः ॥ अभिद्युम्नानिवनिनऽइंद्रंसचंतेऽअक्षिता । पीत्वीसोमस्यवावृधे ॥ अर्वावतोनऽआगहिपरावतश्चवृत्रहन् । इमाजुषस्वनोगिरः ॥ यदंतरापरावतमर्वावतंचहूयसे । इंद्रेहततऽआगहि ॥ २ ॥ ३।४।३) आतूनऽइंद्रमद्र्यंग्घुवानःसोमपीतये । हरिभ्यांयाह्यद्रिवः ॥ सत्तोहोतानऽऋत्वियस्तिस्तिरेबर्हिरानुषक् । अयुज्रन्प्रातरद्रयः ॥ इमाब्रह्मब्रह्मवाहःक्रियंतऽआबर्हिःसीद । वीहिशूरपुरोळाशं ॥ रारंधिसवनेषुणऽएषुस्तोमेषुवृत्रहन् । उक्थेष्विंद्रगिर्वणः ॥ मतयःसोमपामुरुंरिहंतिशवसस्पतिं । इंद्रंवत्संनमातरः ॥ ३ ॥ समंदस्वाह्यंधसोराधसेतन्वामहे । नस्तोतारंनिदेकरः ॥ वयमिंद्रत्वायवोहविष्मंतोजरामहे । उतत्वमस्मयुर्वसो ॥ मारेऽअस्मद्विमुमुचोहरिप्रियार्वाङ्याहि । इंद्रस्वधावोमत्स्वेह+ ॥ अर्वाचंत्वासुखेरथेवहतामिंद्रकेशिना । घृतस्नूब

(३।४।२) इंद्रंत्वेतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रोगायत्री । (३।४।३) आतूनइंद्रेतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रोगायत्री ।

हिरासदे ॥ ४ ॥ (३।४।४) उपनःसुतमागहिसोममिंद्रगवाशिरं । हरिभ्यांयस्तेऽअस्मयुः+ ॥ तमिंद्रमदमागहिव
हिष्ठांग्रावभिःसुतं । कुविन्न्वस्यतृष्णवः ॥ इंद्रमित्थागिरोममाच्छागुरिषिताऽइतः । आवृतेसोमपीतये ॥ इंद्रसोम
स्यपीतयेस्तोमैरिहहवामहे । उक्थेभिःकुविदागमत् ॥ इंद्रसोमाःसुताऽइमेतान्दधिष्वशतक्रतो । जठरेवाजिनीवसो
॥ ५ ॥ विद्माहित्वाधनंजयंवाजेषुदधृषंकवे । अधातेसुम्नमीमहे ॥ इममिंद्रगवाशिरंयवाशिरंचनःपिब । आगत्यावृ
षभिःसुतं+ ॥ तुभ्येदिंद्रस्वऽओक्ये३सोमंचोदामिपीतये । एषरारंतुतेहृदि+ ॥ त्वांसुतस्यपीतयेप्रत्नमिंद्रहवामहे ।
कुशिकासोऽअवस्यवः ॥ ६ ॥ (३।४।५) आयाह्यर्वाङुपवंधुरेष्ठास्तवेदनुप्रदिवःसोमपेयं । प्रियासखायाविमुचोप
बर्हिस्त्वामिमेहव्यवाहोहवंते ॥ आयाहिपूर्वीरतिचर्षणीरांऽअर्यऽआशिषऽउपनोहरिभ्यां । इमाहित्वामतयःस्तोमत
ष्टाऽइंद्रहवंतेसख्यंजुषाणाः+ ॥ आनोयज्ञंनमोवृधंसजोषाऽइंद्रदेवहरिभिर्याहितूयं । अहंहित्वामतिभिर्जोहवीमिघृ
तप्रयाःसधमादेमधूनां ॥ आचत्वामेतावृषणावहातोहरीसखायासुधुरास्वंगा । धानावदिंद्रःसवनंजुषाणःसखास
ख्युःशृणवद्वंदनानि ॥ कुविन्मागोपांकरसेजनस्यकुविद्राजानंमघवन्नृजीषिन् । कुविन्मऽऋषिंपपिवांसंसुतस्यकुविन्मे
वस्वोऽअमृतस्यशिक्षाः ॥ आत्वाबृहंतोहरयोयुजानाऽअर्वागिंद्रसधमादोवहंतु । प्रयेद्विताद्विवऽऋंजंत्याताःसुसंमृ

(३।४।४) उपनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रोगायत्री । (३।४।५) आयाह्यर्वाङित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ष्टासोवृषभस्यमूराः+ ॥ इंद्रपिबवृषधूतस्यवृष्णऽआयंतेश्येनऽउशतेजभार । यस्यमदेच्यावयसिप्रकृष्टीर्यस्यमदेऽअप गोत्राववर्थ ॥ शुनंहुवेम० ॥ ७ ॥ (३।४।६) अयंतेऽअस्तुहर्यतःसोमऽआहरिभिःसुतः । जुषाणऽइंद्रहरिभिर्नऽ आगह्यातिष्ठहरितंरथं ॥ हर्यन्नुषसमर्चयःसूर्यंहर्यन्नरोचयः । विद्वाँश्चिकित्वान्हर्यश्ववर्धसऽइंद्रविश्वाऽअभिश्रियः ॥ द्यामिंद्रोहरिधायसंपृथिवींहरिवर्पसं । अधारयद्धरितोर्भूरिभोजनंययोरंतर्हरिश्चरत् ॥ जज्ञानोहरितोवृषाविश्वमाभा तिरोचनं । हर्यश्वोहरितंधत्तऽआयुधमावज्रंबाह्वोर्हरिं ॥ इंद्रोहर्यंतमर्जुनंवज्रंशुक्रैरभीवृतं । अपावृणोद्धरिभिरद्रि भिःसुतमुद्गाहरिभिराजत ॥ ८ ॥ (३।४।७) आमंद्रैरिंद्रहरिभिर्याहिमयूररोमभिः । मात्वाकेचिन्नियमन्विंनपा शिनोतिधन्वेवताँऽइहि ॥ वृत्रखादोवलंरुजःपुरांदर्मोऽअपामजः । स्थातारथस्यहर्योरभिस्वरऽइंद्रोदृह्वाचिदारुजः+॥ गंभीराँऽउदधीँऽरिवक्रतुंपुष्यसिगाऽइव । प्रसुगोपायवसंधेनवोयथाह्रदंकुल्याऽइवाशत ॥ आनस्तुजंरयिंभराशंनप्र तिजानते । वृक्षंपक्वंफलमंकीवधूनुहींद्रसंपारणंवसु ॥ स्वयुरिंद्रस्वराळसिस्मद्दिष्टिःस्वयशस्तरः । सवावृधानऽओज सापुरुष्टुतभवानःसुश्रवस्तमः ॥ ९ ॥ (३।४।८) युध्मस्यतेवृषभस्यस्वराजऽउग्रस्ययूनःस्थविरस्यघृष्वेः । अजूर्यतो

(३।४।६) अयंतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वा[illegible]त्रइंद्रोबृहती । (३।४।७) आमंद्रैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रोबृहती । (३।४।८) युध्मस्यतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामि[illegible] इंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वज्रिणौवीर्या३ णींद्रंश्रुतस्यंमहतोमहाानं ॥ महाँऽअसिम्हेषवृष्ण्येभिर्धनस्पृदुग्रसहमानोऽअन्यान् । एकोविश्वस्यभु वनस्यराजासयोधयाचक्षययाचजनान् ॥ प्रमात्राभीरिरिचेरोचमानःप्रदेवेभिर्विश्वतोऽअप्रतीतः । प्रमज्मनादिवऽ इंद्रःपृथिव्याःप्रोरोर्महोऽअंतरिक्षादृजीषी+ ॥ उरुंगभीरंजनुषाभ्युग्रंविश्वव्यचसमवतंमतीनां । इंद्रंसोमासःप्रदिवि सुतासःसमुद्रंनस्रवतऽआविशंति ॥ यंसोममिंद्रपृथिवीद्यावागर्भनमातांविभृतस्त्वाया । तंतेहिन्वंतितमुतेमृजंत्यध्व र्यवोवृषभपातवाऽउं ॥ १० ॥ (३।४।९) मरुत्वाँऽइंद्रवृषभोरणायपिबासोममनुष्वधंमदाय । आसिंचस्वजठरेम ध्वऽऊर्मिंत्वंराजासिप्रदिवःसुतानां ॥ सजोषाऽइंद्रसगणोमरुद्भिःसोमंपिबवृत्रहाशूरविद्वान् । जहिशत्रूँरपमृधोनुद स्वाथाभयंकृणुहिविश्वतोनः ॥ उतऽऋतुभिर्ऋतुपाःपाहिसोममिंद्रदेवेभिःसखिभिःसुतंनः । याँऽआभजोमरुतोयेत्वा न्वहन्वृत्रमदधुस्तुभ्यमोजः ॥ येत्वाहिहत्येमघवन्नवर्धन्येशांबरेहरिवोयेगविष्टौ । येत्वानूनमनुमदंतिविप्राःपिबेंद्रसो मंसगणोमरुद्भिः ॥ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिंदिव्यंशासमिंद्रं । विश्वासाहमवसेनूतनायोग्रंसहोदामिहतंहुवेम ॥ ११ ॥ (३।४।१०) सद्योहजातोवृषभःकनीनःप्रभर्तुमावदंधसःसुतस्य । साधोःपिबप्रतिकामंयथातेरसाशिरःप्रथ मंसोम्यस्य ॥ यज्जायथास्तदहरस्यकामेंशोःपीयूषमपिबोगिरिष्ठां । तंतेमातापरियोषाजनित्रीमहःपितुर्दमऽआसिंचद

(३।४।९) मरुत्वाँइंद्रेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।१०) सद्योहजातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ग्रे ॥ उपस्थायमातरमन्नमैट्टतिग्ममपश्यदभिसोममूधः । प्रयावयन्नचरद्गृत्सोऽअन्यान्महानिचक्रेपुरुधप्रतीकः ॥ उग्रस्तुराषाळभिभूत्योजायथावशंतन्वंचक्रऽएषः । त्वष्टारमिंद्रोजनुषाभिभूयामुष्यासोममपिबच्चमूषु ॥ शुनंहुवेम० ॥ १२ ॥ (३।४।११) शंसामहामिंद्रंयस्मिन्विश्वाऽआकृष्टयःसोमपाःकाममव्यन् । यंसुक्रतुंधिषणेविभ्वतष्टंघनंवृत्राणांजनयंतदेवाः+ ॥ यंनुनकिःपृतनासुस्वराजंद्विताततरतिनृतमंहरिष्ठां । इनतमःसत्वभिर्योहशूषैःपृथुज्रयाऽअमिनादायुर्दस्योः ॥ सहावापृत्सुतरणिर्नावीव्यानशीरोदसीमेहनावान् । भगोनकारेहव्योमतीनांपितेवचारुःसुहवोवयोधाः+ ॥ धर्तादिवोरजसस्पृष्टऽऊर्ध्वोरथोनवायुर्वसुभिर्नियुत्वान् । क्षपांवस्ताजनितासूर्यस्यविभक्ताभागंधिषणेववाजं ॥ शुनंहुवेम० ॥ १३ ॥ (३।४।१२) इंद्रःस्वाहापिबतुयस्यसोमऽआगत्यातुम्रोवृषभोमरुत्वान् । ओरुव्यचाःपृणतामेभिरन्नैरास्यहविस्तन्वः१ काममृध्याः ॥ आतेसपर्यूजवसेयुनज्मिययोरनुप्रदिवःश्रुष्टिमावः । इहत्वाधेयुर्हरयःसुशिप्रपिबात्व१स्यसुषुतस्यचारोः ॥ गोभिर्मिमिक्षुंदधिरेसुपारमिंद्रंज्यैष्ठ्यायधायसेगृणानाः । मंदानःसोमंपपिवाँऽऋजीषिन्त्समस्मभ्यंपुरुधागाऽइषण्य ॥ इमंकामंमंदयागोभिरश्वैश्चंद्रवताराधसापप्रथश्च । स्वर्यवोमतिभिस्तुभ्यंवि

(३।४।११) शंसामहाभितिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।१२) इंद्रःस्वाहेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

प्राऽइंद्रायवाहः कुशिकासोऽअक्रन् ॥ शुनंहुवेम० ॥ १४ ॥ (३।४।१३) चर्षणीधृतंमघवानमुक्थ्य१मिंद्रंगिरोबृहतीरभ्यनूषत । वावृधानंपुरुहूतंसुवृक्तिभिरमर्त्यंजरमाणंदिवेदिवे ॥ शतक्रतुमर्णवंशाकिनंनरंगिरोमऽइंद्रमुपयंति विश्वतः । वाजसनिंपूर्भिदंतूर्णिमप्तुरंधामसाचमभिषाचंस्वर्विदं ॥ आकरेवसोर्जरितापनस्यतेनेहसःस्तुभऽइंद्रोदुवस्यति । विवस्वतःसदनऽआहिपिप्रियेसत्रासाहमभिमातिहनंस्तुहि ॥ नृणामुत्वानृतमंगीर्भिरुक्थैरभिप्रवीरमर्चतासबाधः । संसहसेपुरुमायोजिहीतेनमोऽअस्यप्रदिवऽएकऽईशे ॥ पूर्वीरस्यनिष्षिधोमर्त्येषुपुरूवसूनिपृथिवीबिभर्ति । इंद्रायद्यावऽओषधीरुतापोरयिंरक्षंतिजीरयोवनानि ॥ १५ ॥ तुभ्यंब्रह्माणिगिरऽइंद्रतुभ्यंसत्रादधिरेहरिवोजुषस्व । बोध्या३पिरवसोनूतनस्यसखेवसोजरितृभ्योवयोधाः ॥ इंद्रमरुत्वऽइहपाहिसोमंयथाशार्यातेऽअपिबःसुतस्य । तवप्रणीतीतवशूरशर्मन्नाविवासंतिकवयःसुयज्ञाः+ ॥ सवावशानऽइहपाहिसोमंमरुद्भिरिंद्रसखिभिःसुतंनः । जातंयत्त्वापरिदेवाऽअभूषन्महेभरायपुरुहूतविश्वे ॥ अप्तूर्येमरुतऽआपिरेषोमंदन्निंद्रमनुदातिवाराः । तेभिःसाकंपिबतुवृत्रखादःसुतंसोमंदाशुषःस्वेसधस्थे ॥ इदंह्यन्वोजसासुतंराधानांपते । पिबात्व१स्यगिर्वणः ॥ यस्तेऽअनुस्वधामसत्सुतेनि

(३।४।१३) चर्षणीधृतमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुपूआद्यास्तिस्रोजगत्यःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

यच्छतन्वं । सत्वाममत्तुसोम्यं+ ॥ प्रतेऽअश्नोतुकुक्ष्योःप्रेंद्रब्रह्मणाशिरः । प्रबाहूशूरराधसे ॥ १६ ॥ (३।४।१४) धानावंतंकरंभिणमपूपवंतमुक्थिनं । इंद्रप्रातर्जुषस्वनः ॥ पुरोळाशंपचत्यंजुषस्वेंद्रागुरस्वच । तुभ्यंहव्यानिसिस्रते ॥ पुरोळाशंचनोघसोजोषयासेगिरश्चनः । वधूयुरिवयोषणां ॥ पुरोळाशंसनश्रुतप्रातःसावेजुषस्वनः । इंद्रक्रतुर्हितेबृहन्+ ॥ माध्यंदिनस्यसवनस्यधानाःपुरोळाशमिंद्रकृष्वेहचारुं । प्रयत्स्तोताजरितातूर्ण्यर्थोवृषायमाणउपगीर्भिरीट्टे ॥ १७ ॥ तृतीयेधानाःसवनेपुरुष्टुतपुरोळाशमाहुतंमामहस्वनः । ऋभुमंतंवाजवंतंत्वाकवेप्रयस्वंतऽउपशिक्षेमधीतिभिः ॥ पूषण्वतेतेचकृमाकरंभंहरिवतेहर्यश्वायधानाः । अपूपमद्धिसगणोमरुद्भिःसोमंपिबवृत्रहाशूरविद्वान्+ ॥ प्रतिधानाभरततूयमस्मैपुरोळाशंवीरतमायनृणां । दिवेदिवेसदृशीरिंद्रतुभ्यंवर्धंतुत्वासोमपेयायधृष्णो ॥ १८ ॥ (३।४।१५) इंद्रापर्वताबृहतारथेनवामीरिषऽआवहतंसुवीराः । वीतंहव्यान्यध्वरेषुदेवावर्धेथांगीर्भिरिळयामदंता ॥ तिष्ठासुकंमघवन्मापरागाःसोमस्यनुत्वासुषुतस्ययक्षि । पितुर्नपुत्रःसिचमारभेतऽइंद्रस्वादिष्ठयागिराशचीवः ॥ शंसा

(३।४।१४) धानावंतमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप्आद्याश्चतस्रोगायत्र्यःषष्ठीजगती । (३।४।१५) इंद्रापर्वतेतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यविश्वामित्रऋषिरिंद्रोदेवताआद्यायाइंद्रापर्वतौपंचदश्यादिद्वयोर्वाकूततश्चतसृणांरथांगानित्रिष्टुप् दशमीषोळश्यौजगत्यौ द्वादशीविंशीद्वाविंश्योनुष्टुभःत्रयोदशीगायत्रीअष्टादशीबृहती ।

वाध्वर्यो॒प्रति॒मेगृ॒णीहीं॑द्रा॒य॒वाहः॑कृणवाव॒जुष्टं॑ । एदं॒ब॒र्हिर्यज॑मानस्यसी॒दाथा॑चभू॒दु॒क्थमिं॑द्रा॒यश॒स्तं ॥ जा॒येदस्तं॑मघव॒न्त्सेदु॒योनि॒स्तदि॒त्त्वा॑यु॒क्ताहर॑यो॒वहंतु । य॒दाक॒दाचं॑सु॒नवा॑म॒सोमं॑म॒ग्निष्ट्वा॑दू॒तोध॑न्वा॒त्यच्छं॑ ॥ परा॑याहि॒मघव॒न्नाच॑या॒हीं॑द्र भ्रातरु॒भय॒त्रा॑ते॒ऽअर्थं॑ । यत्रा॒रथ॑स्य॒बृह॒तोनि॒धानं॑वि॒मोच॑नं॒वा॒जिनो॒रास॑भस्य ॥ १९ ॥ अपाः॒सोम॒मस्तं॒मिंद्र॒प्रया॑हि क॒ल्या॒णीर्जा॒यासु॒रणं॑गृ॒हेते॑ । यत्रा॒रथ॑स्य॒बृह॒तोनि॒धानं॑वि॒मोच॑नं॒वा॒जिनो॒दक्षि॑णावत् ॥ इ॒मेभो॒जाऽअंगि॑रसो॒विरू॑पादि॒वस्पु॒त्रासो॒ऽअसु॑रस्यवी॒राः । वि॒श्वामि॑त्राय॒दद॑तोम॒घानि॑सहस्रसा॒वेप्रति॑रंत॒ऽआयुः॑ ॥ रू॒पंरू॑पंम॒घवा॑बोभवीतिमा॒याः कृ॒ण्वा॒नस्त॒न्वं॑१परि॒स्वां । त्रिर्यद्दि॒वः परि॑मुहू॒र्तमा॒गात्स्वैर्मं॑त्रै॒रनृ॑तुपा॒ऽऋ॒तावा॑ ॥ म॒हाँऽऋषि॑र्दे॒व॒जा दे॒वजू॑तो॒स्त॑भ्ना॒त्सिंधु॑म॒र्णवं॑नृ॒चक्षाः॑ । वि॒श्वामि॑त्रो॒यदव॑हत्सु॒दास॒मप्रि॑यायतकुशि॒केभि॒रिंद्रः॑ ॥ हं॒सा॒ऽइ॒वकृ॒णुथ॒श्लोक॒मद्रि॑भि॒र्मद॑तो॒गीर्भि॑र॒ध्व॒रेसु॒तेसचा॑ । दे॒वेभि॑र्विप्रा॒ऽऋषयो॒नृचक्षसो॒विपि॑बध्वंकुशिकाः॒सो॒म्यंमधु॑ ॥ २० ॥ उप॒प्रेतं॑कुशिकाश्चे॒तय॑ध्व॒मश्वं॑रा॒येप्रमुं॑चतासु॒दासः॑ । राजा॑वृ॒त्रंजं॑घन॒त्प्रागपा॒गुद॒गथा॑यजाते॒वर॒ऽआपृ॑थि॒व्याः ॥ य॒ऽइ॒मेरोद॑सी॒ऽउ॒भेऽअ॒हमिं॑द्र॒मतु॑ष्टवं । वि॒श्वामि॑त्रस्यरक्षति॒ब्रह्मे॒दंभार॑तं॒जनं॑ ॥ वि॒श्वामि॑त्राऽअरासत॒ब्रह्मेंद्रा॑यव॒ज्रिणे॑ । कर॒दिन्नः॑सु॒राध॑सः ॥ किंते॑कृण्वंति॒कीक॑टेषु॒गावो॒नाशिरं॑दु॒ह्रेनतं॑पंति॒घर्मं॑ । आनो॑भर॒प्रम॑गंदस्य॒वेदो॑नैचाशा॒खंम॑घवन्रंधयानः ॥ स॒स॒र्परी॒रम॑तिं॒बाध॑माना॒बृ॒हन्मिमाय॒ज॒मद॑ग्निदत्ता । आसूर्य॑स्यदुहि॒ता॒तत॑ान॒श्रवो॑दे॒वेष्व॒मृत॑मजु॒र्यं ॥ २१ ॥ स॒स॒र्परी॒र॑भर॒त्तूय॑मे॒भ्योधि॒

श्रवःपांचजन्यासुकृष्टिषु । सापक्ष्या३नव्यमायुर्दधानायांमेपलस्तिजमदग्नयोददुः ॥ स्थिरौगावौभवतांवीळुरक्षोमेषा
विवर्हिमायुगंविशारि । इंद्रःपातल्येददतांशरीतोररिष्टनेमेऽअभिनःसचस्व ॥ बलंधेहितनूषुनोबलमिंद्रानळुत्सुनः ।
बलंतोकायतनयायजीवसेत्वंहिबलदाऽअसि ॥ अभिव्ययस्वखदिरस्यसारमोजोधेहिस्पंदनेशिंशपायां । अक्षवीळो
वीळितवीळयस्वमायामादस्मादवजीहिपोनः ॥ अयमस्मान्वनस्पतिर्माचहामाचरीरिषत् । स्वस्त्यागृहेभ्यऽआवसाऽ
आविमोचनात् ॥ २२ ॥ इंद्रोतिभिर्बहुलाभिर्नोऽअद्ययाच्छ्रेष्ठाभिर्मघवन्छूरजिन्व । योनोद्वेष्ट्यधरःसस्पदीष्टयमुद्वि
ष्मस्तमुप्राणोजहातु ॥ परशुंचिद्वितपतिशिंबलंचिद्विवृश्चति । उखाचिदिंद्रयेषंतीप्रयस्ताफेनमस्यति ॥ नसायकस्यचि
कितेजनासोलोधंनयंतिपशुमन्यमानाः । नावाजिनंवाजिनाहासयंतिनगर्दभंपुरोऽअश्वान्नयंति ॥ इमऽइंद्रभरतस्य
पुत्राऽअपपित्वंचिकितुर्नप्रपित्वं । हिन्वंत्यश्वमरणंननित्यंज्यावाजंपरिणयंत्याजौ+ ॥२३॥ (३।५।१) इमंमहेविदथ्याय
यशूषंशश्वत्कृत्वऽईड्यायप्रजभ्रुः । शृणोतुनोदम्येभिरनीकैःशृणोत्वग्निर्दिव्यैरजस्रः ॥ महिमहेदिवेऽअर्चापृथिव्यैका

(३।५।१) इमंमहइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःप्रजापतिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेदेवताः क्रमेणअग्निः १ विश्वे-देवाः २ द्यावापृथिवी १ विश्वे. १ सूर्यद्यावापृथिव्यः १ द्यावापृथिवी २ द्यौः १ विश्वेदेवाः १ सविता १ विश्वे. २ विष्णुः १ इंद्रः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः ५ अग्निः १ एवं २२ ॥ उत्तरसूक्तेअखिलाअपिविश्वेदेवाः) ।

मोमऽइच्छन्चरतिप्रजानन् । ययोर्हस्तोमेविदथेषुदेवाःसपर्यवोमादयंतेसचायोः+ ॥ युवोर्ऋतंरोदसीसत्यमस्तुमहेषुणः सुवितायप्रभूतं । इदंदिवेनमोऽअग्नेपृथिव्यैसपर्यामिप्रयसायामिरत्नं ॥ उतोहिवांपूर्व्याऽआविविद्रऽऋतावरीरोदसी सत्यवाचः । नरश्चिद्वांसमिथेशूरसातौववंदिरेपृथिविविवेविदानाः ॥ कोऽअद्धावेदकऽइहप्रवोचद्देवाँऽअच्छापथ्याउ कासमेति । ददृश्रऽएषामवमासदांसिपरेषुयागुह्येषुव्रतेषु ॥ २४ ॥ कविर्नृचक्षाऽअभिषीमचष्टऽऋतस्ययोनाविघृते मदंती । नानाचक्रातेसदनंयथावेःसमानेनक्रतुनासंविदाने+ ॥ समान्यावियुतेदूरेऽअंतेध्रुवेपदेतस्थतुर्जागरूके । उ तस्वसारायुवतीभवंतीऽआदुब्रुवातेमिथुनानिनाम ॥ विश्वेदेतेजनिमासंविविक्तोमहोदेवान्बिभ्रतीनव्यथेते । एजं ध्रुवंपत्यतेविश्वमेकंचरत्पतत्रिविषुणंविजातं+ ॥ सनापुराणमध्येम्यारान्महःपितुर्जनितुर्जामितन्नः । देवासोयत्रपनि तारऽएवैरुरौपथिव्युतेतस्थुरंतः+ ॥ इमंस्तोमंरोदसीप्रब्रवीम्यृदूदराःश्रृणवन्नग्निजिह्वाः । मित्रःसम्राजोवरुणोयुवान ऽआदित्यासःकवयःपप्रथानाः+ ॥ २५ ॥ हिरण्यपाणिःसवितासुजिह्वस्त्रिरादिवोविदथेपत्यमानः । देवेषुचसवितः श्लोकमश्रेरादस्मभ्यमासुवसर्वतातिं ॥ सुकृत्सुपाणिःस्ववाँऽऋतावादेवस्त्वष्टावसेतानिनोधात् । पूषण्वंतऽऋभवोमा दयध्वमूर्ध्वग्रावाणोऽअध्वरमतष्ट ॥ विद्युद्रथामरुतऽऋष्टिमंतोदिवोमर्याऽऋतजाताऽअयासः । सरस्वतीश्रृणवन्य ज्ञियासोधातारयिंसहवीरंतुरासः ॥ विष्णुंस्तोमासःपुरुदस्ममर्काभगस्येवकारिणोयामनिग्मन् । उरुक्रमःककुहोयस्य

पूर्वीर्नमंधंतीयुवतयोजनित्रीः ॥ इंद्रोविश्वैर्वीर्यैः३ःपत्यमानऽउभेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा । पुरंदरोवृत्रहाधृष्णुषेणः संगृभ्यानऽआभराभूरिपश्वः+ ॥ २६ ॥ नासत्यामेपितरावंधुपृच्छासजात्यमश्विनोश्चारुनाम । युवंहिस्थोरयिदौनो रयीणांदात्रंरक्षेथेऽअकवैरदब्धा ॥ महत्तद्वःकवयश्चारुनामयद्धदेवाभवथविश्वऽइंद्रे । सखऽऋभुभिःपुरुहूतप्रियेभिरिमांधियंसातयेतक्षतानः ॥ अर्यमाणोऽअदितिर्यज्ञियासोदब्धानिवरुणस्यव्रतानि । युयोतनोऽअनपत्यानिगंतोः प्रजावान्नःपशुमाँऽअस्तुगातुः+ ॥ देवानांदूतःपुरुधप्रसूतोनागान्नोवोचतुसर्वताता । शृणोतुनःपृथिवीद्यौरुतापःसूर्यो नक्षत्रैरुर्व१ंतरिक्षं ॥ शृण्वंतुनोवृषणःपर्वतासोध्रुवक्षेमासऽइळयामदंतः । आदित्यैर्नोऽअदितिःशृणोतुयच्छंतुनोमरुतःशर्मभद्रं+ ॥ सदासुगःपितुमाँऽअस्तुपंथामध्वादेवाऽओषधीःसंपिपृक्त । भगोमेऽअग्नेसख्येनमृध्याऽउद्रायोऽअश्यांसदनंपुरुक्षोः+ ॥ स्वदस्वहव्यासमिषोदिदीह्यस्मद्र्य१क्संमिमीहिश्रवांसि । विश्वाँऽअग्नेपृत्सुताञ्जेषिशत्रूनहाविश्वासुमनादीदिहीनः ॥ २७ ॥ (३।५।२) उषसःपूर्वाऽअधयद्व्यूषुर्महद्विजज्ञेऽअक्षरंपदेगोः । व्रतादेवानामुपनुप्रभूषन्महद्देवानामसुरत्वमेकं ॥ मोषूणोऽअत्रजुहुरंतदेवामापूर्वेऽअग्नेपितरःपदज्ञाः । पुराण्योःसद्मनोःकेतुरंतर्महद्दे० ॥ विमेपुरुत्रापतयंतिकामाःशम्यच्छादीद्येपूर्व्याणि । समिद्धेऽअग्नावृतमिद्वदेममहद्दे० ॥ समानोराजाविभृतःपुरुत्रा

(३।५।२) उषसइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यप्रजापतिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

शयेंशयासुप्रयुंतोवनानु । अन्यावत्संभरंतिक्षेतिमातामहद्दे० ॥ आक्षितपूर्वास्वपराऽअनूरुत्सद्योजातासुतरुणीष्वंतः । अंतर्वतीःसुवतेऽअप्रवीतामहद्दे० ॥ २८ ॥ शयुःपरस्तादधनुद्विमातावंधनश्चरतिवत्सऽएकः । मित्रस्यतावरुणस्यव्र तानिमहद्दे० ॥ द्विमाताहोताविदथेषुसम्राळन्वग्रंचरतिक्षेतिबुध्नः । प्ररण्यानिरण्यवाचोभरंतेमहद्दे० ॥ शूरस्येवयु ध्यंतोऽअंतमस्यंप्रतीचीनंददृशेविश्वमायत् । अंतर्मतिश्चरतिनिष्षिधंगोर्महद्दे० ॥ निवेवेतिपलितोदूतऽआस्वंतर्महाँ श्चरतिरोचनेन । वपूंषिबिभ्रदभिनोविचष्टेमहद्दे० ॥ विष्णुर्गोपाःपरमंपातिपाथःप्रियाधामान्यमृतादधानः । अग्नि ष्टाविश्वाभुवनानिवेदमहद्दे० ॥ २९ ॥ नानाचक्रातेयम्याऽवपूंषितयोरन्यद्रोचतेकृष्णमन्यत् । श्यावीचयदरुषीच स्वसारौमहद्दे० ॥ माताचयत्रदुहिताचधेनूसबर्दुघेधापयेतेसमीची । ऋतस्यतेसदसीळेऽअंतर्महद्दे० ॥ अन्यस्या वत्संरिहतीमिमायकयाभुवानिदधेधेनुरूधः । ऋतस्यसापयसापिन्वतेळामहद्दे० ॥ पद्यावस्तेपुरुरूपावपूंष्यूर्ध्वातं स्थौत्र्यविंरेरिहाणा । ऋतस्यसद्मविचरामिविद्वान्महद्दे० ॥ पदेऽइववनिहितेदस्मेऽअंतस्तयोरन्यद्गुह्यमाविरन्यत् । सध्रीचीनापथ्याऽसाविषूचीमहद्दे० ॥ ३० ॥ आधेनवोधुनयंतामशिश्वीःसबर्दुघाःशशयाऽअप्रदुग्धाः । नव्यान व्यायुवतयोभवंतीर्महद्दे० ॥ यदन्यासुवृषभोरोरवीतिसोऽअन्यस्मिन्यूथेनिदधातिरेतः । सहिक्षपावान्त्सभगःसरा जामहद्दे० ॥ वीरस्यनुस्वश्व्यंजनासःप्रनुवोचामविदुरस्यदेवाः । षोढायुक्ताःपंचपंचावहंतिमहद्दे० ॥ देवस्त्वष्टास

विताविश्वरूपःपुपोषप्रजाःपुरुधाजजान । इमाचविश्वाभुवनान्यस्यमहद्दे० ॥ महीसमैरच्चम्वासमीचीऽउभेतेऽअस्य वसुनान्यृष्टे । शृण्वेवीरोविंदमानोवसूनिमहद्दे० ॥ इमांचनःपृथिवींविश्वधायाऽउपक्षेतिहितमित्रोनराजा । पुरःस दःशर्मसदोनवीरामहद्दे० ॥ निष्षिध्वरीस्तऽओषधीरुतापोरयिंतऽइंद्रपृथिवीबिभर्ति । सखायस्तेवामभाजःस्यामम हद्दे० ॥ ३१ ॥ इतितृतीयाष्टकेतृतीयोध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

एकोनविंशाध्याये वर्गाः ३१ सूक्तानि १६ ऋचः १५८ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ९० इंद्रापर्वताभ्या. १ इंद्राये. १३ ससर्पर्यै वाचइ. २ रथांगेभ्य. ४ इंद्राये. ४ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्यायद्यावापृथिवीभ्या. द्यावापृ- थिवीभ्या. २ द्यवइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सवित्रइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ विष्णवइ. इंद्राये. अश्विभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २२ ॥ इतितृतीयेतृतीयः ॥ ३ ॥

नताष्टौप्रमेषट्टूधेनुर्नवाश्विनंमित्रोमैत्रंचतुर्गायत्र्यंतमिहेहवःसप्ताभंवंजागतंतृचोंत्यऐंद्रश्चोषउषस्यंमिमाउद्यूनैं द्रावरुणबार्हस्पत्यपौष्णंसावित्रसौम्यमैत्रावरुणास्तृचाअंत्योजमदग्न्यार्षोवाचतुर्थ्याद्यागायत्र्योयःपूजयितुंदेव पितृमनुष्यान्पेचआंत्राणिशुनःश्येनरूपेणेंद्रोवृत्त्यर्थमाहरन्मधुयस्यसवामदेवोगौतमश्चतुर्थमंडलमपश्यत्त्वांह्य ग्नेविंशतिरष्टयतिजगतीधृतिरुपाद्याश्चतस्रोवारुण्यश्चवायोमर्त्येष्वाव्रःषोळशाद्यारौद्रींकृणुष्वपंच नाराक्षोघ्नं॥१॥

॥ हरिः ओम् ॥ (३।५।३) नतामिनंतिमायिनोनधीरांव्रतादेवानांप्रथमाध्रुवाणि । नरोदंसीऽअद्रुहावेद्याभिर्न पर्वतानिनमेतस्थिवांसः ॥ षड्भाराँऽएकोऽअचरन्बिभर्त्यृतंवर्षिष्ठमुपगावऽआगुः । तिस्रोमहीरुपरास्तस्थुरत्यागुहाद्वे निहितेदर्श्येका ॥ त्रिपाजस्योवृषभोविश्वरूपऽउतत्र्युधापुरुधप्रजावान् । त्र्यनीकःपत्यतेमाहिनावान्त्सरेतोधावृषभः शश्वतीनां ॥ अभीकंऽआसांपदवीरबोध्यादित्यानामह्वेचारुनाम । आपश्चिदस्माऽअरमंतदेवीःपृथग्व्रजंतीःपरिषीम वृंजन् ॥ त्रीषधस्थासिंधवस्त्रिःकवीनामुतत्रिमाताविदथेषुसम्राट् । ऋतावरीर्योषणास्तिस्रोऽअप्यास्त्रिरादिवोविदथे पत्यमानाः ॥ त्रिरादिवःसवितर्वार्याणिदिवेदिवऽआसुवत्रिर्नोऽअह्नः । त्रिधातुरायऽआसुवावसूनिभगत्रातर्धिषणे सातयेधाः ॥ त्रिरादिवःसवितासोषवीतिराजानामित्रावरुणासुपाणी । आपश्चिदस्यरोदसीचिदुर्वीरत्नंभिक्षंतसवि तुःसवाय ॥ त्रिरुत्तमादूणशोरोचनानित्रयोराजंत्यसुरस्यवीराः । ऋतावानऽइषिरादूळभासस्त्रिरादिवोविदथेसंतुदे वाः+ ॥ १ ॥(३।५।४) प्रमेविविक्वाँऽअविदन्मनीषांधेनुंचरंतींप्रयुतामगोपां । सद्यश्चिद्यादुदुहेभूरिधासेरिंद्रस्तदग्निः

(३।५।३) नतामिनंतीत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षेविभागःक्रमेणविश्वेदेवाः १ संवत्सरादित्याः ३ सिंधवः १ सविता १ विश्वेदेवाः २ एवमष्टौ) । (३।५।४) प्रमेविविक्वानितिषळर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे विश्वेदेवाः ४ अग्निः २ एवंषट्) ।

पनितारोऽअस्याः ॥ इंद्रः सुपूषावृषणासुहस्तादिवोनप्रीताःशशयंदुदुह्रे । विश्वेयदस्यांरणयंतदेवाःप्रवोत्रवसवःसुम्नमश्यां ॥ याजामयोवृष्णऽइच्छंतिशक्तिंनमस्यंतीर्जानतेगर्भमस्मिन् । अच्छापुत्रंधेनवोवावशानामहश्चरंतिविभ्रतंवपूंषि ॥ अच्छाविवक्मिरोदसीसुमेकेग्राव्णोयुजानोऽअध्वरेमनीषा । इमाऽउतेमनवेभूरिवाराऽऊर्ध्वाभवंतिदर्शतायजंत्राः ॥ यातेजिह्वामधुमतीसुमेधाऽअग्नेदेवेषूच्यतऽउरूची । तयेहविश्वाँऽअवसेयजत्रानासादयपाययाचामधूनि ॥ यातेऽअग्नेपर्वतस्येवधारासश्चंतीपीपयद्देवचित्रा । तामस्मभ्यंप्रमतिंजातवेदोवसोरास्वसुमतिंविश्वजन्यां ॥ २ ॥ (३।५।५) धेनुःप्रत्नस्यकाम्यंदुहानांतःपुत्रश्चरतिदक्षिणायाः । आद्योतनिंवहतिशुभ्रयामोषसःस्तोमोऽअश्विनावजीगः ॥ सुयुग्वहंतिप्रतिवामृतेनोर्ध्वाभवंतिपितरेवमेधाः । जरेथामस्मद्विपणेर्मनीषांयुवोरवश्चकृमायातमर्वाक्+ ॥ सुयुग्भिरश्वैःसुवृतारथेनदस्राविमंशृणुतंश्लोकमद्रेः । किमंगवांप्रत्यवर्तिंगमिष्ठाहुर्विप्रासोऽअश्विनापुराजाः+ ॥ आमन्येथामागतंकच्चिदेवैर्विश्वेजनासोऽअश्विनाहवंते । इमाहिवांगोऽऋजीकामधूनिप्रमित्रासोनददुरुस्रोऽअग्रे ॥ तिरःपुरूचिदश्विनारजांस्यांगूषोवांमघवानाजनेषु । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्दस्राविमेवांनिधयोमधूनां ॥ ३ ॥ पुराणमोकःसख्यंशिवंवांयुवोर्नराद्रविणंजह्वाव्यां । पुनःकृण्वानाःसख्याशिवानिमध्वामदेमसहनूसमानाः+ ॥ अश्विनावा

(३।५।५) धेनुःप्रत्नस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोश्विनौत्रिष्टुप् ।

युनायुवंसुदक्षानियुद्भिश्वसजोषंसायुवाना । नासत्यातिरोऽअह्न्यंजुषाणासोमंपिबतमस्त्रिधासुदानू ॥ अश्विनापरि वामिषंःपुरूचीरीयुर्गीर्भिर्यतमानाऽअमृध्राः । रथोहवामृतजाऽअद्रिजूतःपरिद्यावापृथिवीयातिसद्यः+ ॥ अश्विना मधुषुत्तमोयुवाकुःसोमस्तंपातमागतंदुरोणे । थोहवांभूरिवर्पःकरिक्रत्सुतावतोनिष्कृतमागमिष्ठः ॥ ४ ॥ (३।५।६) मित्रोजनान्यातयतिब्रुवाणोमित्रोदाधारपृथि ामुतद्यां । मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टेमित्रायहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ प्रस मित्रमर्तोऽअस्तुप्रयस्वान्यस्तऽआदित्यशिक्ष व्रतेन । नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमंहोऽअश्नोत्यंतितोनदूरात्+ ॥ अनमीवासऽइळयामदंतोमितज्ञवोवरिमन्नापृथिव्याः । आदित्यस्यव्रतमुपक्षियंतोवयंमित्रस्यसुमतौस्याम ॥ अयं मित्रोनमस्यःसुशेवोराजासुक्षत्रोऽअजनिष्टवेधाः । तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ महाँऽआदि त्योनमसोपसद्योयातयज्जनोगृणतेसुशेवः । तस्माऽएतत्पन्यतमायजुष्टमग्नौमित्रायहविराजुहोत ॥ ५ ॥ मित्रस्य चर्षणीधृतोवोदेवस्यसानसि । द्युम्नंचित्रश्रवस्तमं ॥ अभियोमहिनादिवंमित्रोबभूवसप्रथाः । अभिश्रवोभिःपृथि वीं+ ॥ मित्रायपंचयेमिरेजनाऽअभिष्टिशवसे । सदेवान्विश्वान्बिभर्ति ॥ मित्रोदेवेष्वायुषुजनायवृक्तबर्हिषे । इषऽ

(३।५।६) मित्रोजनानितिनवर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रोमित्रस्त्रिष्टुप् अंत्याश्चतस्रोगायत्र्यः ।

इष्टव्रंताऽअकः ॥ ६ ॥ (३।५।७) इहेहवोमनंसाबंधुतानरऽउशिजोंजग्मुरभितानिवेदंसा । याभिर्मायाभिःप्रति
जूतिवर्पसःसौधंन्वनायज्ञियंभागमानश+ ॥ याभिःशचींभिश्चमसाँऽअपिंशतयर्याधियागामरिंणीतचर्मणः । येनह
रीमनंसानिरतंक्षतत्तेनंदेवत्वमृंभवःसमानश ॥ इंद्रस्यसख्यमृंभवःसमानशुर्मनोर्नपातोऽअपसोदधन्विरे । सौधन्व
नासोऽअमृतत्वमेरिरेविष्ट्वीशमींभिःसुकृतःसुकृत्यया ॥ इंद्रेणयाथसरथंसुतेसचाँऽअथोवशानांभवथासहश्रिया । न
वःप्रतिमैसुकृतानिवाघतःसौधंन्वनाऽऋभवोवीर्याणिच ॥ इंद्रऽऋभुभिर्वाजवद्भिःसमुंक्षितंसुतंसोममावृषस्वागभ
स्त्योः । धियेषितोमघवन्दाशुषोगृहेसौधन्वनेभिःसहमत्स्वानृभिः ॥ इंद्रऽऋभुमान्वाजवान्मत्स्वेहनोस्मिन्त्सवनेश
च्यापुरुष्टुत । इमानितुभ्यंस्वसराणियेमिरेव्रतादेवानांमनुषश्चधर्मभिः ॥ इंद्रऽऋभुभिर्वाजिभिर्वाजयन्निहस्तोमंजरि
तुरुपयाहियज्ञियं । शतंकेतेभिरिषिरेभिरायवेसहस्रणीथोऽअध्वरस्यहोमनि ॥ ७ ॥ (३।५।८) उषोवाजेनवाजि
निप्रचेताःस्तोमंजुषस्वगृणतोमघोनि । पुराणीदेवियुवतिःपुरंधिरनुव्रतंचरसिविश्ववारे ॥ उषोदेव्यमर्त्याविभाहिचं
द्ररथासूनृताऽईरयंती । आत्वावहंतुसुयमासोऽअश्वाहिरण्यवर्णापृथुपाजसोये+ ॥ उषःप्रतीचीभुवनानिविश्वोर्ध्वाति

(३।५।७) इहेहवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रऋभवःअंत्यानांतिसृणामिंद्रऋभवोजगती । (३।५।८) उषोवाजेनेतिसप्तर्चस्यसू-
क्तस्यविश्वामित्रउषास्त्रिष्टुप् ।

ष्टस्यमृतंस्यकेतुः । समानमर्थंचरणीयमानाचक्रमिवनव्यस्यावंवृत्स्व ॥ अवस्यूमेवचिन्वतीमघोन्युषायांतिस्वसंरस्य पत्नीं । स्वं१र्जनंतीसुभगासुदंसाऽआंतांद्दिवःपंप्रथऽआपृथिव्याः+ ॥ अच्छांवोदेवीमुषसंविभातींप्रवोभरध्वंनमंसा सुवृक्तिं । ऊर्ध्वंमधुधादिविपाजोंऽअश्रेत्प्ररोचनारुंरुचेरण्वसंदृक् ॥ ऋतावरीदिवोऽअर्कैरंबोध्यारेवतीरोदसीचित्रमं स्थात् । आयतीमंग्नऽउषसंविभातींवाममेषिद्रविणंभिक्षंमाणः ॥ ऋतस्यबुध्नऽउषसामिषण्यन्वृषामहीरोदसीऽआविवे श । महीमित्रस्यवरुणस्यमायाचंद्रेवभानुंविदधेपुरुत्रा+ ॥ ८ ॥ (३।५।९) इमाऽउवांभृमयोमन्यमानायुवावतेन तुज्यांऽअभूवन् । क्वं१त्यदिंद्रावरुणायशोवांयेनंस्मासिनंभरंथःसखिंभ्यः ॥ अयमुवांपुरुतमोरयीयन्छश्वत्तममवंसे जोहवीति । सजोषाविंद्रावरुणामरुद्भिर्दिवापृथिव्याशृणुतंहवंमे ॥ अस्मेतादिंद्रावरुणावसुष्यादस्मेरयिर्मरुतःसर्ववी रः । अस्मान्वरूत्रीःशरणैरवंत्वस्मान्होत्राभारंतीदक्षिणाभिः ॥ बृहंस्पतेजुषस्वंनोहव्यानिविश्वदेव्य । रास्वरत्नानि दाशुषे । शुचिमर्कैर्बृहस्पतिमध्वरेषुनमस्यत । अनाम्योजऽआचंके ॥ ९ ॥ बृषभंचर्षणीनांविश्वरूपमदाभ्यं । बृह

(३।५।९) इमाउवामित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यविश्वामित्रः (अंत्यतृचस्यजमदग्निर्वा) आद्यतिसृणामिंद्रावरुणौचतुर्थ्यादितिसृणांबृहस्प- तिःइयंतइत्यादितिसृणांपूषातत्सवितुरित्यादितिसृणांसवितासोमइत्यादितिसृणांसोमआनोइत्यादितिसृणांमित्रावरुणौदेवताःआद्यास्ति- स्रस्त्रिष्टुभःशिष्टाःपञ्चदशगायत्र्यः ।

स्पतिंवरेण्यं ॥ इयंतेपूषन्नाघृणेसुष्टुतिर्देवनव्यसी । अस्माभिस्तुभ्यंशस्यते ॥ तांजुषस्वगिरंममवाजयंतीमवाधियं । वधूयुरिवयोषणां ॥ योविश्वाभिविपश्यतिभुवनासंचपश्यति । सनःपूषाविताभुवत् ॥ तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्य धीमहि । धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ १० ॥ देवस्यसवितुर्वयंवाजयंतःपुरंध्या । भगस्यरातिमीमहे ॥ देवंनरःसवितारंविप्रायज्ञैःसुवृक्तिभिः । नमस्यंतिधियेषिताः+ ॥ सोमोजिगातिगातुविद्देवानामेतिनिष्कृतं । ऋतस्ययोनिमासदं ॥ सोमोऽअस्मभ्यंद्विपदेचतुष्पदेचपशवे । अनमीवाऽइषस्करत् ॥ अस्माकमायुर्वर्धयन्नभिमातीःसहमानः । सोमःसधस्थमासदत् ॥ आनोमित्रावरुणाघृतैर्गव्यूतिमुक्षतं । मध्वारजांसिसुक्रतू ॥ उरुशंसानमोवृधामह्नादक्षस्य राजथः । द्राघिष्ठाभिःशुचिव्रता ॥ गृणानाजमदग्निनायोनावृतस्यसीदतं । पातंसोममृतावृधा ॥ ११ ॥ (इतिवैश्वामित्रंतृतीयंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ६२) (४।१।१) त्वांह्यग्नेसदमित्समन्यवोदेवासोदेवमरतिंन्येरिरइतिक्रत्वान्येरिरे । अमर्त्ययजतमर्त्येष्वादेवमादेवंजनतप्रचेतसंविश्वमादेवंजनतप्रचेतसं ॥ सभ्रातरंवरुणमग्नऽआववृत्स्वदेवाँऽअच्छासुमतीयज्ञवनसंज्येष्ठंयज्ञवनसं । ऋतावानमादित्यंचर्षणीधृतंराजानंचर्षणीधृतं ॥ सखेसखायमभ्याववृत्स्वाशुं

वामदेवेचतुर्थेमंडलेपंचानुवाकाः (४।१।१) त्वांह्यग्नइतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निर्द्वितीयादिचतसृणामग्निवरुणौत्रिष्टुप्आद्यास्तिस्रःक्रमेणाष्ट्यतिजगतीधृतयः ।

नचक्रंरथ्यैवरंह्यास्मभ्यंदस्मरंह्या । अग्नेमृळीकंवरुणेसचाविदोमरुत्सुविश्वभानुषु । तोकायतुजेशुशुचानशंकृध्यस्म
भ्यंदस्मशंकृधि ॥ त्वंनोऽअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेळोवयासिसीष्ठाः । यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषांसिप्र
मुमुग्ध्यस्मत्+ ॥ सत्वंनोऽअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौ । अवयक्ष्वनोवरुणंरराणोवीहिमृळीकंसुहवो
नऽएधि ॥ १२ ॥ अस्यश्रेष्ठासुभगस्यसंदृग्देवस्यचित्रतमामर्त्येषु । शुचिघृतंनतप्तमघ्न्यायाःस्पार्हादेवस्यमंहनेवधे
नोः+ ॥ त्रिरस्यतापरमासंतिसत्यास्पार्हादेवस्यजनिमान्यग्नेः । अनंतेऽअंतःपरिवीतऽआगाच्छुचिःशुक्रोऽअर्योरोरु
चानः ॥ सदूतोविश्वेदभिवष्टिसद्माहोताहिरण्यरथोरंसुजिह्वः । रोहिदश्वोवपुष्योविभावासदारण्वःपितुमतीवसंस
त्+ ॥ सचेतयन्मनुषोयज्ञबंधुःप्रतंमह्यारशनयानयंति । सक्षेत्यस्यदुर्यासुसाधन्देवोमर्तस्यसधनित्वमाप ॥ सतूनोऽ
अग्निर्नयतुप्रजानन्नच्छारत्नंदेवभक्तंयदस्य । धियायद्विश्वेऽअमृताऽअकृण्वन्द्यौष्पिताजनितासत्यमुक्षन् ॥ १३ ॥
सजायतप्रथमःपस्त्यासुमहोबुध्नेरजसोऽअस्ययोनौ । अपादशीर्षागुहमानोऽअंतायोयुवानोवृषभस्यनीळे+ ॥ प्रशर्ध
ऽआर्तप्रथमंविपन्याँऽऋतस्ययोनावृषभस्यनीळे । स्पार्होयुवावपुष्योविभावासप्तप्रियासोजनयंतवृष्णे ॥ अस्माकमत्र
पितरोमनुष्याऽअभिप्रसेदुर्ऋतमाशुषाणाः । अश्मव्रजाःसुदुघावव्रेऽअंतरुदुस्राऽआजन्नुषसोहुवानाः+ ॥ तेमर्मृजत
ददृवांसोऽअद्रिंतदेषामन्येऽअभितोविवोचन् । पश्वयंत्रासोऽअभिकारमर्चन्विदंतज्योतिश्चकृपंतधीभिः+ ॥ तेगव्य

तामनसाद्धमुध्यंगायेमानंपरिषिंतमद्रीं । द्वह्नंनरोवर्चसादैव्येनव्रजंगोमंतमुशिजोविवंव्रुः ॥ १४ ॥ तेमन्वतप्रथमं नामधेनोस्त्रिःसप्तमातुःपरमाणिविंदन् । तज्जानतीरभ्यनूषतव्राऽआविर्भुवदरुणीर्यशसागोः ॥ नेशत्तमोदुधितंरो चंतद्यौरुद्देव्याऽउषसोभानुरर्त । आसूर्यौबृहतस्तिष्ठदज्राँऽऋजुमर्तेषुवृजिनाचपश्यन् ॥ आदित्पश्चाबुबुधानाव्यख्य न्नादिद्रत्नंधारयंतद्युभक्तं । विश्वेविश्वासुदुर्यासुदेवामित्रधियेवरुणसत्यमस्तु ॥ अच्छावोचेयशुशुचानमग्निंहोतारंवि श्वभरसंयजिष्ठं । शुच्यूधोऽअतृणन्नगवामंधोनपूतंपरिषिक्तमंशोः ॥ विश्वेषामदितिर्यज्ञियानांविश्वेषामतिथिर्मानु षाणां । अग्निर्देवानामवऽआवृणानःसुमृळीकोभवतुजातवेदाः ॥ १५ ॥ (४।१।२) योमर्त्येष्वमृतऽऋतावादेवो देवेष्वरतिर्निधायि । होतायजिष्ठोमह्नाशुचध्यैहव्यैरग्निर्मनुषऽईरयध्यै ॥ इहत्वंसूनोसहसोनोऽअद्यजातोजाताँऽउभ याँऽअंतरग्ने । दूतऽईयसेयुयुजानऽऋष्वऽऋजुमुष्कान्वृषणःशुक्राँश्च ॥ अत्यावृधस्नूरोहिताघृतस्नूऽऋतस्यमन्येमनसा जविष्ठा । अंतरीयसेऽअरुषायुजानोयुष्माँश्चदेवान्विशऽआचमर्तान् ॥ अर्यमणंवरुणंमित्रमेषामिंद्राविष्णूमरुतोऽ अश्विनोत । स्वश्वोऽअग्नेसुरथःसुराधाऽएदुवहसुहविषेजनाय ॥ गोमाँऽअग्नेविमाँऽअश्वीयज्ञोनृवत्सखासदमिदप्रमृ ष्यः । इळावाँऽएषोऽअसुरप्रजावान्दीर्घोरयिःपृथुबुध्नःसभावान् ॥ १६ ॥ यस्तेऽइध्मंजभरत्सिष्विदानोमूर्धानंवा

(४।१।२) योमर्त्येष्वितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ।

ततपंतेत्वाया । भुवस्तस्यस्वतवाँःपायुरग्नेविश्वस्मात्सीमघायतऽउरुष्य ॥ यस्तेभरादन्नियतेचिदन्नंनिशिषन्मंद्रमतिं
थिमुदीरत् । आदैवयुरिनधत्तेदुरोणेतस्मिन्रयिर्ध्रुवोऽअस्तुदास्वान् ॥ यस्त्वादोषायऽउषसिप्रशंसात्प्रियंवात्वाकृणवं
तेहविष्मान् । अश्वोनस्वेदमऽआहेम्यावान्तमंहसःपीपरोदाश्वांसं ॥ यस्तुभ्यमग्नेऽअमृतायदाशदुवस्त्वेकृणवंतेयत
स्रुक् । नसरायाशशमानोवियोषन्नैनमंहःपरिवरदघायोः+ ॥ यस्यत्वमग्नेऽअध्वरंजुजोषोदेवोमर्तस्यसुधितंरराणः ।
प्रीतेदसद्धोत्रासायविष्ठासामयस्यविधतोवृधासः ॥ १७ ॥ चित्तिमचित्तिंचिनवद्विविद्वान्पृष्ठेववीतावृजिनाचमर्ता
न् । रायेचनःस्वपत्यायदेवदितिंचरास्वादितिमुरुष्य ॥ कविंशशासुःकवयोदब्धानिधारयंतोदुर्यास्वायोः । अतस्त्वंदृ
श्याँऽअग्नऽएतान्पड्भिःपश्येरद्भुताँऽअर्यऽएवैः ॥ त्वमग्नेवाघतेसुप्रणीतिःसुतसोमायविधतेयविष्ठ । रत्नंभरशशमानाय
घृष्वेपृथुश्चंद्रमवसेचर्षणिप्राः+ ॥ अधाहयद्वयमग्नेत्वायापड्भिर्हस्तेभिश्चकृमातनूभिः । रथंनक्रंतोऽअपसाभुरिजोर्ऋतं
येमुःसुध्यऽआशुषाणाः+ ॥ अधामातुरुषसःसप्तविप्राजायेमहिप्रथमावेधसोनॄन् । दिवस्पुत्राऽअंगिरसोभवेमाद्रिंरु
जेमधनिनंशुचंतः ॥ १८ ॥ अधायथानःपितरःपरासःप्रत्नासोऽअग्नऽऋतमाशुषाणाः । शुचीदयन्दीधितिमुक्थ
शासःक्षामाभिंदंतोऽअरुणीरपव्रन् ॥ सुकर्माणःसुरुचोदेवयंतोयोनदेवाजनिमाधमंतः । शुचंतोऽअग्निंववृधंतऽइंद्र
मूर्वंगव्यंपरिषदंतोऽअग्मन् ॥ आयूथेवक्षुमतिपश्वोऽअख्यद्देवानांयज्जनिमांत्युग्र । मर्तानांचिदुर्वशीरकृप्रन्वृधेचिद्

यँऽउपरस्यायोः+ ॥ अकर्मतेस्वपसोऽअभूमऽऋतमवस्रन्नुषसोविभातीः । अनूनमग्निंपुरुधासुश्चंद्रंदेवस्यमर्मृजतश्चारुचक्षुः ॥ एतातेऽअग्नऽउचथानिवेधोवोचामकवयेताजुषस्व । उच्छोचस्वकृणुहिवस्यसोनोमहोरायःपुरुवारप्रयंधि ॥ १९ ॥ (४।१।३) आवोराजानमध्वरस्यरुद्रंहोतारंसत्ययजंरोदस्योः । अग्निंपुरातनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसेकृणुध्वं ॥ अयंयोनिश्चकृमायंवयंतेजायेवपत्यऽउशतीसुवासाः । अर्वाचीनःपरिवीतोनिषीदेमाऽउतेस्वपाकप्रतीचीः+ ॥ आशृण्वतेऽअदृपितायमन्मनृचक्षसेसुमृळीकायवेधः । देवायशस्तिममृतायशंसग्रावेवसोतामधुषुद्यमीळे+ ॥ त्वंचिन्नःशम्याऽअग्नेऽअस्याऽऋतस्यबोध्यृतचित्स्वाधीः । कदातऽउक्थासधमाद्यानिकदाभवंतिसख्यागृहेते ॥ कथाहतद्वरुणायत्वमग्नेकथादिवेगर्हसेकन्नऽआगः । कथामित्रायमीळ्हुषेपृथिव्यैब्रवःकदर्यम्णेकद्भगाय ॥ २० ॥ कद्धिष्ण्यासुवृधसानोऽअग्नेकद्वातायप्रतवसेशुभंये । परिज्मनेनासत्यायक्षेब्रवःकदग्नेरुद्रायनृघ्ने+ ॥ कथामहेपुष्टिंभरायपूष्णेकद्रुद्रायसुमखायहविर्दे । कद्विष्णवऽउरुगायायरेतोब्रवःकदग्नेशरवेबृहत्यै+ ॥ कथाशर्धायमरुतामृतायकथासूरेबृहतेपृच्छयमानः । प्रतिब्रवोदितयेतुरायसाधादिवोजातवेदश्चिकित्वान्+ ॥ ऋतेनऽऋतंनियतमीळऽआगोरामासचामधुमत्पक्कमग्ने । कृष्णासतीरुशताधासिनैषाजामर्येणपयसापीपाय ॥ ऋतेनहिष्माव्रृषभश्चिदक्तःपुमाँऽअग्निःपयसापृष्ठ्ये

(४।१।३) आवोराजानमितिषोडशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवआद्यायारुद्रोद्वितीयादीनामग्निस्त्रिष्टुप् ।

न । अस्पंदमानोऽअचरद्वयोधावृषाशुक्रंदुदुहेपृश्निरूधः ॥ २१ ॥ ऋतेनाद्रिंव्यसन्भिदंतःसमंगिरसोनवंतगोभिः । शुनंनरःपरिषदन्नुषासमाविःस्वरभवज्जातेऽअग्नौ+ ॥ ऋतेनदेवीरमृताऽअमृक्ताऽअर्णोभिरापोमधुमद्भिरग्ने । वाजीनस गैषुप्रस्तुभानःप्रसदमित्स्रवितवेदधन्युः ॥ माकस्ययक्षंसदमिद्धुरोगामावेशस्यप्रमिनतोमापेः । माभ्रातुरग्नेऽअनृजो र्ऋणंवेर्मासख्युर्दक्षंरिपोर्भुजेम ॥ रक्षाणोऽअग्नेतवरक्षणेभीरारक्षाणःसुमखप्रीणानः । प्रतिष्फुरविरुजवीड्वंहोजहिरक्षो महिंचिद्वावृधानं+ ॥ एभिर्भवसुमनाऽअग्नेऽअर्कैरिमान्स्पृशमन्मभिःशूरवाजान् । उतब्रह्माण्यंगिरोजुषस्वसंतेशस्ति र्देववाताजरेत ॥ एताविश्वाविदुषेतुभ्यंवेधोनीथान्यग्नेनिण्यावचांसि । निवचनाकवयेकाव्यान्यशंसिषंमतिभिर्विप्र ऽउक्थैः+ ॥ २२ ॥ (४।१।४) कृणुष्वपाजःप्रसितिंनपृथ्वींयाहिराजेवामवाँऽइभेन । तृष्वीमनुप्रसितिंद्रूणानोस्ता सिविध्यरक्षसस्तपिष्ठैः ॥ तवभ्रमासऽआशुयापतंत्यनुस्पृशधृषताशोशुचानः । तपूंष्यग्नेजुह्वापतंगानसंदितोविसृज विष्वगुल्काः+ ॥ प्रतिस्पशोविसृजतूर्णितमोभवापायुर्विशोऽअस्याऽअदब्धः । योनोदूरेऽअघशंसोयोऽअंत्यग्नेमाकि ष्टेव्यथिरादधर्षीत् ॥ उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्वन्य१मित्राँओषतात्तिग्महेते । योनोऽअरातिंसमिधानचक्रेनीचातंधक्ष्यत संनशुष्कं ॥ ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने । अवस्थिरातनुहियातुजूनांजामिमजामिंप्रमृणीहि

(४।१।४) कृणुष्वेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप् ।

शत्रून् ॥ २३ ॥ सतेजानातिसुमतिंयविष्ठयऽईवंतेब्रह्मणेगातुमैरत् । विश्वान्यस्मैसुदिनानिरायोद्युम्नान्यर्योविदुरोऽअभिद्यौत् ॥ सेदंग्नेऽअस्तुसुभगःसुदानुर्यस्त्वानित्येनहविषायऽउक्थैः । पिप्रीषतिस्वऽआयुषिदुरोणेविश्वेदस्मैसुदिनासासदिष्टिः ॥ अर्चामितेसुमतिंघोष्यर्वाक्संतेवावातांजरतामियंगीः । स्वश्वास्त्वासुरथामर्जयेमास्मेक्षत्राणिधारयेरनुद्यून् ॥ इहत्वाभूर्याचरेदुपत्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनुद्यून् । क्रीळंतस्त्वासुमनसःसपेमाभिद्युम्नातस्थिवांसोजनानां ॥ यस्त्वास्वश्वःसुहिरण्योऽअंग्नऽउपयातिवसुमतारथेन । तस्यंत्राताभवसितस्यसखायस्तऽआतिथ्यमानुषग्जुजोषत् ॥ २४ ॥ महोरुजामिबंधुतावचोभिस्तन्मापितुर्गोतमादन्वियाय । त्वंनोऽअस्यवचसश्चिकिद्धिहोतर्यविष्ठसुक्रतोदमूनाः ॥ अस्वप्नजस्तरणयःसुशेवाऽअतंद्रासोवृकाऽअश्रमिष्ठाः । तेपायवःसध्र्यंचोनिषद्याग्नेतवनःपांत्वमूर ॥ येपायवोमामतेयंतेऽअग्नेपश्यंतोऽअंधंदुरितादरक्षन् । ररक्षतान्त्सुकृतोविश्ववेदादिप्संतऽइद्रिपवोनाहदेभुः ॥ त्वयावयंसधन्यं१स्त्वोतास्तवप्रणीत्यश्यामवाजान् । उभाशंसासूदयसत्यतातेनुष्ठुयाकृणुह्यह्रयाण ॥ अयातेऽअग्नेसमिधाविधेमप्रतिस्तोमंशस्यमानंगृभाय । दहाशसोरक्षसःपाह्यं१स्मान्द्रुहोनिदोमित्रमहोऽअवद्यात् ॥ २५ ॥ इतितृतीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

विंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि ११ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. संवत्सरादित्येभ्य. ३ सिंधुभ्य. सवित्र. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ अग्नय. २ अश्विभ्यामि. ९ मित्राय. ९ ऋभुभ्य. ४ इंद्रऋभुभ्य. ३ उषस. ७ इंद्रावरुणाभ्यामि. ३ बृहस्पतय. ३ पूष्णइ. ३ सवित्र. ३ सोमाये. ३ मित्रावरुणाभ्या. ३ अग्नय. अग्नीवरुणाभ्या. ४ अग्नय. ३५ रुद्राये. अग्नय. १५ रक्षोघ्नेग्नय. १५ इतितृतीयेचतुर्थः ॥ ४ ॥

वैश्वानरायवैश्वानरीयंमूर्ध्वंऊर्ध्वेकादशायमिहादौजगतींपंचानुष्टुभौदूतंवोष्टौगायत्रंत्वग्नेमृळाग्नेतमद्यपदपांक्तं पंचमीमहापदपंक्तिरंत्योष्णिक्चतुर्थीषष्ठ्युपांत्यावासप्तम्याःपंचकौमुख्यौतृतीयःसप्तकोनवकश्चाष्टम्याःपंचकः पादश्चतुष्कःसप्तकस्त्रैष्टुभश्चभद्रंषड्यस्त्वांप्रत्यग्निःपंचलिंगोक्तदैवतंत्वेकंप्रत्यग्निरग्निर्होतादशगायत्रंमृषिर्बोध दितिद्वाभ्यांसोमकंसाहदेव्यंमभ्यवदत्पराभ्यामस्याश्विनावायुरयाचतांसत्यःसैकंद्वंत्वंमहाँअसिन्नयामेकपदा यंपंथाःसप्तोनासंवादंइंद्रादितिवामदेवानां ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् (४।१।५) वैश्वानरायमीळ्हुषेसजोषाःकथादाशेमाग्नयेबृहद्भाः । अनूनेनबृहतावक्षथेनोपस्तभाय दुपमिन्नरोधः ॥ मानिंदतयऽइमांमह्यंरातिंदेवोददौमर्त्यायस्वधावान् । पाकायगृत्सोऽअमृतोविचेतावैश्वानरोनृत

(४।१।५) वैश्वानरायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

मोयह्वोऽअग्निः+ ॥ सामद्विबर्हामहितिग्मभृष्टिःसहस्ररेतावृषभस्तुविष्मान् । पदंनगोरपगूढंविविद्वानग्निर्मह्यंप्रेदुवोचन्मनीषां+ ॥ प्रतांऽअग्निर्बभसत्तिग्मजंभस्तपिष्ठेनशोचिषायःसुराधाः । प्रयेमिनंतिवरुणस्यधामप्रियामित्रस्यचेततोध्रुवाणि ॥ अभ्रातरोनयोषणोव्यंतःपतिरिपोनजनयोदुरेवाः । पापासःसंतोऽअनृताअसत्याऽइदंपदमजनतागभीरं+ ॥ १ ॥ इदंमेऽअग्नेकियतेपावकामिनतेगुरुंभारंनमन्म । बृहद्दधाथधृषतागभीरंयह्वंपृष्ठंप्रयसासप्तधातु ॥ तमिन्वे३वसमनासमानमभिक्रत्वापुनतीधीतिरश्याः । ससस्यचर्मन्नधिचारुपृश्नेरग्रेरुपऽआरुपितंजबारु ॥ प्रवाच्यंवचसःकिंमेऽअस्यगुहाहितमुपनिणिग्वदंति । यदुस्रियाणामपवारिवव्रन्पातिप्रियंरुपोऽअग्रंपदंवेः+ ॥ इदमुत्यन्महिमहामनीकंयदुस्रियासचतपूर्व्यंगौः । ऋतस्यपदेऽअधिदीद्यानंगुहारघुष्यद्रघुयद्विवेद ॥ अधद्युतानःपित्रोःसचासामनुतगुह्यंचारुपृश्नेः । मातुष्पदेपरमेऽअंतिषद्गोर्वृष्णःशोचिषःप्रयतस्यजिह्वा+ ॥ २ ॥ ऋतंवोचेनमसापृच्छमानस्तवाशसाजातवेदोयदीदं । त्वमस्यक्षयसियद्धविश्वंदिवियदुद्रविणंयत्पृथिव्यां+ ॥ किंनोऽअस्यद्रविणंकद्धरत्नंविनोवोचोजातवेदश्चिकित्वान् । गुहाध्वनःपरमंयन्नोऽअस्यरेकुपदंननिदानाऽअगन्म ॥ कामर्यादावयुनाकद्धवाममच्छागमेमरघवोनवाजं । कदानोदेवीरमृतस्यपत्नीःसूरोवर्णेनततनन्नुषासः ॥ अनिरेणवचसाफल्ग्वेनप्रतीत्येनकृधुनातृपासः । अधातेऽअग्नेकिमिहावदंत्यनायुधासऽआसतासचंतां ॥ अस्यश्रियेसमिधानस्यवृष्णोवसोरनीकंदमऽआरुरोच ।

रुशद्वसानः सुदृशीकरूपः क्षितिर्न रायापुरुवारोऽअद्यौत् ॥ ३ ॥ (४।१।६) ऊर्ध्वऽऊषुणोऽअध्वरस्य होतरग्नेतिष्ठदेवताता यजीयान् । त्वंहि विश्वमभ्यसिमन्मप्रवेधसश्चित्तिरसिमनीषां+ ॥ अमूरोहोतान्यसादिविक्ष्व१ग्निर्मन्द्रोविदथेषुप्रचेताः । ऊर्ध्वंभानुंसवितेवाश्रेन्मेतेवधूमंस्तभायदुपद्यां+ ॥ यतास्रुजूर्णीरातिनीघृताचीप्रदक्षिणिद्देवतातिमुराणः । उदुस्वरुर्नवजानाक्रःपश्वोऽअनक्तिसुधितःसुमेकः ॥ स्तीर्णेबर्हिषिसमिधानेऽअग्नाऽऊर्ध्वोऽअध्वर्युर्जुजुषाणोऽअस्थात् । पर्यग्निःपशुपानहोतात्रिविष्ट्येतिप्रदिवऽउराणः+ ॥ परित्मनामितद्रुरेतिहोताग्निर्मन्द्रोमधुवचाऽऋतावा । द्रवंत्यस्यवाजिनोनशोकाभयंतेविश्वाभुवनायदभ्राट् ॥ ४ ॥ भद्रातेऽअग्नेस्वनीकसंदृग्घोरस्यसतोविषुणस्यचारुः । नयत्तेशोचिस्तमसावरंतनध्वस्मानस्तन्वी३रेपऽआधुः ॥ नयस्यसातुर्जनितोरवारिनमातरापितरानूचिदिष्टौ । अधामित्रोनसुधितःपावको३ग्निर्दीदायमानुषीषुविक्षु+ ॥ द्विर्यपंचजीजनन्त्संवसानाःस्वसारोऽअग्निंमानुषीषुविक्षु । उषर्बुधमथर्यो३नदंतंशुक्रंस्वासंपरशुंनतिग्मं+ ॥ तवत्येऽअग्नेहरितोघृतस्नारोहितासऽऋज्वंचःस्वंचः । अरुषासोवृषणऽऋजुमुष्काऽआदेवतातिमह्वंतदस्माः+ ॥ येहत्येतेसहमानाऽअयासस्त्वेषासोऽअग्नेऽअर्चयश्चरंति । श्येनासोनदुवसनासोऽअर्थंतुविष्वणसोमारुतंनशर्धः ॥ अकारिब्रह्मसमिधानतुभ्यंशंसात्युक्थंयजतेव्यूधाः । होतारमग्निंमनुषोनिषेदु

(४।१।६) ऊर्ध्वऊषुणइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ।

नमस्यंतऽउशिजःशंसमायोः+ ॥ ५ ॥ (४।१।७) अयमिहप्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअध्वरेष्वीड्यः । यम
प्नवानोभृगवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे ॥ अग्नेकदातऽआनुषग्भुवद्देवस्यचेतनं । अधाहित्वाजगृभ्रिरेमर्ता
सोविक्ष्वीड्यं ॥ ऋतावानंविचेतसंपश्यंतोद्यामिवस्तृभिः । विश्वेषामध्वराणांहस्कर्तारंदमेदमे ॥ आशुंदूतंविवस्वतो
विश्वायश्चर्षणीरभि । आजभ्रुःकेतुमायवोभृगवाणंविशेविशे ॥ तमींहोतारमानुषक्चिकित्वांसंनिषेदिरे । रण्वंपावक
शोचिषंयजिष्ठंसप्तधामभिः ॥ ६ ॥ तंशश्वतीषुमातृषुवनऽआवीतमश्रितं । चित्रंसंतंगुहाहितंसुवेदंकूचिदर्थिनं ॥
ससस्ययद्वियुतासस्मिन्नूधन्नृतस्यधामन्रणयंतदेवाः । महाँऽअग्निर्नमसारातहव्योवेरध्वरायसदमिदृतावा ॥ वेरध्वर
स्यदूत्यानिविद्वानुभेऽअंतारोदसीसंचिकित्वान् । दूतऽईयसेप्रदिवऽउराणोविदुष्टरोदिवऽआरोधनानि ॥ कृष्णंतऽ
एमरुशतःपुरोभाश्चरिष्ण्व१र्चिर्वपुषामिदेकं । यदप्रवीतादधतेहगर्भंसद्यश्चिज्जातोभवसीदुदूतः+ ॥ सद्योजातस्यददृ
शानमोजोयदस्यवातोऽअनुवातिशोचिः । वृणक्तितिग्मामतसेषुजिह्वांस्थिराचिदन्नादयतेविजंभैः ॥ तृषुयदन्नातृषु
णाववक्षतृषुंदूतंकृणुतेयह्वोऽअग्निः । वातस्यमेळिंसचतेनिजूर्वन्नाशुंनवाजयतेहिन्वेऽअर्वा ॥ ७ ॥ (४।१।८) दूतं

(४।१।७) अयमिहेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुपूआद्याजगतीद्वितीयाद्याःपंचानुष्टुभः । (४।१।८) दूतंवइत्यष्टर्चस्यसूक्त
स्यवामदेवोवैश्वानरोग्निर्गायत्री ।

वोविश्ववेदसंहव्यवाहममर्त्यं । यजिष्ठमृंजसेगिरा+ ॥ सहिवेदावसुधितिंमहाँऽआरोधनंदिवः । सदेवाँऽएहवक्षति ॥
सवेददेवऽआनमंदेवाँऽऋतायतेदमे । दातिप्रियाणिचिद्वसु ॥ सहोतासेदुदूत्यंचिकित्वाँऽअंतरीयते । विद्वाँऽआरो
धनंदिवः+ ॥ तेस्यामयेऽअग्नयेददाशुर्हव्यदातिभिः । यऽईंपुष्यंतऽइंधते ॥ तेरायातेसुवीर्यैःससवांसोविशृण्विरे ।
येऽअग्नादधिरेदुवः ॥ अस्मेरायोदिवेदिवेसंचरंतुपुरुस्पृहः । अस्मेवाजासऽईरतां ॥ सविप्रश्चर्षणीनांशवसामानुषा
णां । अतिक्षिप्रेवविध्यति ॥ ८ ॥ (४।१।९) अग्नेमृळमहाँऽअसियऽईमादेवयुंजनं । इयेथबर्हिरासदं ॥ समानु
षीषुदूळभोविक्षुप्रावीरमर्त्यः । दूतोविश्वेषांभुवत् ॥ ससद्मपरिणीयतेहोतामंद्रोदिविष्टिषु । उतपोतानिषीदति ॥
उतग्नाऽअग्निरध्वरऽउतोगृहपतिर्दमे । उतब्रह्मानिषीदति ॥ वेषिह्यध्वरीयतामुपवक्ताजनानां । हव्याचमानुषाणां ॥
वेषीद्वस्यदूत्यं१यस्यजुजोषोऽअध्वरं । हव्यंमर्तस्यवोह्ळवे ॥ अस्माकंजोष्यध्वरमस्माकंयज्ञमंगिरः । अस्माकंशृ
णुधीहवं ॥ परितेदूळभोरथोस्माँऽअश्नोतुविश्वतः । येनरक्षसिदाशुषः ॥ ९ ॥ (४।१।१०) अग्नेतमद्याश्वंनस्तो
मैःक्रतुंनभद्रंहृदिस्पृशं । ऋध्यामातऽओहैः ॥ अधाह्यग्नेक्रतोर्भद्रस्यदक्षस्यसाधोः । रथीर्ऋतस्यबृहतोबभूथ ॥

(४।१।९) अग्नेमृळेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निर्गायत्री । (४।१।१०) अग्नेतमद्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निःपदपंक्तिःपंचमीमहा
पदपंक्तिःअंत्येद्वेउष्णिहौ ।

एभिर्नो॑ऽअ॒र्कैर्भवा॑नो ऽअ॒र्वाङ्स्व१र्णज्योतिः॑ । अग्ने॒विश्वे॑भिः सु॒मना॒ऽअनी॑कैः ॥ आ॒भिष्टे॑ऽअ॒द्यगी॒र्भिर्गृ॒णंतोग्ने॒दाशे॑म । प्रते॑दि॒वोनस्तं॑नयंति॒शुष्माः॑ ॥ तव॒स्वादि॒ष्ठाग्ने॒संदृ॑ष्टिरि॒दाचि॒दह्न॑ऽइ॒दाचि॑द॒क्तोः । श्रि॒येरु॒क्मोनरो॑चतऽउ॒पाके+ ॥ घृतंनपू॒तंत॒नूर॑रे॒पाःशुचि॒हिर॑ण्यं । तत्ते॑रु॒क्मोनरो॑चतस्वधावः ॥ कृ॒तंचि॒द्धिष्मा॒सने॑मि॒द्वेषोग्न॑ऽइ॒नोषि॒मर्ता॑त् । इ॒त्थायज॑मानादृतावः ॥ शि॒वानः॑स॒ख्यासं॑तु॒भ्रा॒त्राग्ने॑दे॒वेषु॑यु॒ष्मे । सा॒नो॒नाभिः॒सद॑ने॒सस्मि॒न्नूध॑न् ॥ १० ॥

(४।२।१) भ॒द्रंते॑ऽअग्नेसहसि॒न्ननी॑कमु॒पाकऽआरो॑चते॒सूर्य॑स्य । रुश॑द्दृ॒शेद॑दृशेनक्त॒याचि॒द॒रू॑क्षितंदृ॒शऽआरू॒पेऽअन्नं॑ ॥ विषा॑ह्यग्नेगृ॒ण॒तेम॑नी॒षांखंवेप॑सातु॒विजा॒तस्तवा॑नः । विश्वे॑भि॒र्यद्वा॒वनः॑शुक्रदे॒वैस्तन्नो॑रास्वसु॒मह्रो॒भूरि॒मन्म॑ ॥ त्वद॑ग्ने॒काव्या॒त्वन्म॑नी॒षास्त्वदु॒क्थाजा॑यंते॒राध्या॑नि । त्वदे॑ति॒द्रवि॑णंवी॒रपे॑शाऽइ॒त्थाधि॑येदा॒शुषे॒मर्त्या॑य ॥ त्वद्वा॒जीवा॑जंभ॒रोविहा॑याऽअभि॒ष्टिकृ॒ज्जा॑यतेस॒त्यशु॑ष्मः । त्वद्र॒यिर्दे॑वजू॑तोम॒यो॒भुस्त्वदा॒शुर्जू॒जु॒वाँऽअ॑ग्ने॒ऽअर्वा॑ ॥ त्वाम॑ग्नेप्रथ॒मंदे॒वयंतो॑दे॒वंमर्ता॑ऽअमृतमं॒द्रजि॑ह्वं । द्वे॒षोयु॒तमावि॑वासंति॒धीभि॒र्दमू॑नसंगृ॒हप॑ति॒मम॑रं ॥ आ॒रेऽअ॒स्मदम॑ति॒मारेऽअंह॒ऽआरेविश्वां॑दुर्म॒तिंयन्नि॒पासि॑ । दो॒षाशि॒वःस॑हसःसूनोऽअग्ने॒यंदे॒वऽआचि॒त्सच॑से॒स्व॒स्ति+ ॥ ११ ॥

(४।२।२) यस्त्वा॒म॑ग्नऽइ॒नध॑ते॒य॒तस्रु॑क्त्रि॒स्ते॒ऽअन्नं॑कृ॒णव॑त्स॒स्मि॒न्नह॑न् । सस॒द्यु॒म्नैर॒भ्य॑स्तुप्र॒सक्ष॒त्तव॒क्रत्वा॑जातवेदश्चिकि॒त्वान्+ ॥ इ॒ध्मंय

(४।२।१) भद्रंतइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् । (४।२।२) यस्त्वामग्नइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ।

स्तेजं भरंच्छश्रमाणोमहोऽअंग्नेऽअनीकमासंपर्यन्। सइंधानःप्रतिदोषामुषासंपुष्यंत्रयिंसंचतेघ्नन्नमित्रान्॥ अग्निरीशेबृहतःक्षत्रियंस्याग्निर्वाजंस्यपरमस्यंरायः । दधांतिरत्नंविधतेयविष्ठोव्यांनुषङ्मर्त्यायस्वधावान् ॥ यच्चिद्धितेपुरुषत्रायंविष्ठाचित्तिभिश्चकृमाकच्चिदागंः । कृधीष्वं१स्माँऽअदितेरनांगान्व्येनांसिशिश्रथोविष्वंगग्ने ॥ महश्चिदग्नऽएनंसोऽअभीकंऽऊर्वाद्देवानांमुतमर्त्यानां । मातेसखांयःसदमिद्रिषामयच्छांतोकायतनंयायशंयोः+ ॥ यथांहत्यद्वंसवोगौर्यंचित्पदिषितामर्मुचतायजत्राः । एवोष्वं१स्मन्मुंचताव्यंहः प्रतांर्यग्नेप्रतरंनऽआयुः ॥ १२ ॥ (४।२।३) प्रत्यग्निरुषसामग्रंमख्यद्विभातीनांसुमनांरत्नधेयं । यातमंश्विनासुकृतोंदुरोणमुत्सूर्योज्योतिंषादेवऽएति ॥ ऊर्ध्वंभानुंसंविताद्देवोऽअंश्रेद्द्रप्संदविध्वद्गविषोनसत्वां । अनुंव्रतंवरुणोयंतिमित्रोयत्सूर्यंदिव्यांरोहयंति ॥ यंसीमकृंण्वन्तमंसेविपृचेध्रुवक्षेमाऽअनंवस्यंतोऽअर्थं । तंसूर्यंहरितंःसप्तयह्वीःस्पशंविश्वंस्यजगंतोवहंति ॥ वहिंष्ठेभिर्विहरंन्यासितंतुमवव्ययन्नसितंदेववस्मं । दविध्वतोरश्मयःसूर्यंस्यचर्मेवावांधुस्तमोंऽअप्स्वं१तः+ ॥ अनांयतोऽअनिंबद्धःकथायन्यंङुत्तानोवंपद्यतेन । कयांयातिस्वधयाकोदंदर्शदिवःस्कंभःसमृंतःपातिनाकं ॥ १३ ॥ (४।२।४) प्रत्यग्निरुषसोंजातवेदाऽअख्यंद्देवोरोचं

(४।२।३) प्रत्यग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् । (४।२।४) प्रत्यग्निरुषसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् (अनयोः सूक्तयोःकेचिदाचार्यालिङ्गोक्तदेवताआहुःताश्चआद्यसूक्तेआद्यानांतिसृणामग्निःचतुर्थ्याःसवितृवरुणमित्राःपंचम्याःसूर्यः अपरसूक्तेक्रमेण-

मानामहोभिः । आनासत्योरुगायारथेनेमंयज्ञमुपनोयातमच्छ ॥ ऊर्ध्वकेतुंसविता देवोऽअश्रेज्ज्योतिर्विश्वस्मैभुवनाय कृण्वन् । आप्राद्यावापृथिवीऽअंतरिक्षंविसूर्योरश्मिभिश्चेकितानः ॥ आवहंत्यरुणीज्योतिषागान्महीचित्रारश्मिभिश्चेकिताना । प्रबोधयंतीसुवितायदेव्यु१षाऽईयतेसुयुजारथेन ॥ आवांवहिष्ठाऽइहतेवहंतुरथाऽअश्वासऽउषसोव्युष्टौ । इमेहिवांमधुपेयायसोमाऽअस्मिन्यज्ञेवृषणामादयेथां ॥ अनायतो० ॥ १४ ॥ (४।२।५) अग्निर्होतानोऽअध्वरेवाजीसन्परिणीयते । देवोदेवेषुयज्ञियः ॥ परित्रिविष्ट्यध्वरंयात्यग्नीरथीरिव । आदेवेषुप्रयोदधत् ॥ परिवाजपतिःकविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत् । दधद्रत्नानिदाशुषे ॥ अयंयःसृंजयेपुरोदैववातेसमिध्यते । द्युमाँऽअमित्रदंभनः ॥ अस्यघावीरऽईवतोग्नेरीशीतमर्त्यः । तिग्मजंभस्यमीळ्हुषः ॥ १५ ॥ तमर्वंतंनसानसिमरुषंनदिवःशिशुं । मर्मृज्यंतेदिवेदिवे ॥ बोधद्यन्माहरिभ्यांकुमारःसाहदेव्यः । अच्छानहूतऽउदरं ॥ उतत्यायजताहरीकुमारात्साहदेव्यात् । प्रयंतासद्यऽआददे ॥ एषवांदेवावश्विनाकुमारःसाहदेव्यः । दीर्घायुरस्तुसोमकः ॥ तंयुवंदेवावश्विनाकुमारंसाहदेव्यं । दीर्घायुषंकृणोतन ॥ १६ ॥ (४।२।६) आसत्योयातुमघवाँऽऋजीषीद्रवंत्वस्यहरयऽउपनः । तस्माऽइदंधःसुषुमा

अग्न्यश्विनःसूर्यउषाअश्व्युषसःसूर्यइत्येवं ज्ञेयाः)। (४।२।५) अग्निर्होतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निःसप्तम्यष्टम्योःसोमःअंत्ययोरश्विनौगायत्री । (४।२।६) आसत्योयात्विति एकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सुदक्षमिहाभिपित्वंकरतेगृणानः+ ॥ अवस्यशूराध्वनोनांतेस्मिन्नोऽअद्यसवनेमंदध्यै । शंसात्युक्थमुशनेववेधाश्चिकितुषेऽअसुर्यायमन्म ॥ कविर्नर्निण्यंविदथानिसाधन्वृषायत्सेकंविपिपानोऽअर्चात् । दिवऽइत्थाजीजनत्सप्तकारूनह्नाचिच्चक्रुर्वयुनागृणंतः ॥ स्व१र्यद्वेदिसुदृशीकमर्कैर्महिज्योतीरुरुचुर्यद्धवस्तोः । अंधातमांसिदुधिताविचक्षेनृभ्यश्चकारनृतमोऽअभिष्टौ ॥ ववक्षऽइंद्रोऽअमितमृजीष्यु१भेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा । अतश्चिदस्यमहिमाविरेच्यभियोविश्वाभुवनाबभूव ॥ १७ ॥ विश्वानिशक्रोनर्याणिविद्वानपोरिरेचसखिभिर्निकामैः । अश्मानंचिद्येबिभिदुर्वचोभिर्व्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥ अपोवृत्रंवव्रिवांसंपराहन्प्रावत्तेवज्रंपृथिवीसचेताः । प्रार्णांसिसमुद्रियाण्यैनोःपतिर्भवञ्छवसाशूरधृष्णो ॥ अपोयदद्रिंपुरुहूतदर्दराविर्भुवत्सरमापूर्व्यंते । सनोनेतावाजमादर्षिभूरिंगोत्रारुजन्नंगिरोभिर्गृणानः+ ॥ अच्छाकविंनृमणोगाऽअभिष्टौस्वर्षातामघवन्नाधमानं । ऊतिभिस्तमिषणोद्युम्नहूतौनिमायावानब्रह्मादस्युर्रत ॥ आदस्युघ्नामनसायाह्यस्तंभुवत्तेकुत्सःसख्येनिकामः । स्वेयोनौनिषदतंसरूपाविवांचिकित्सद्दतचिद्धनारी ॥ १८ ॥ यासिकुत्सेनसरथमवस्युस्तोदोवातस्यहर्योरीशानः । ऋज्राकाजंनगध्यंयुयूषन्कविर्यदहन्पार्याय्भूषात् ॥ कुत्सायशुष्णमशुषंनिबर्हीःप्रपित्वेऽअह्नःकुयवंसहस्रा । सद्योदस्यून्प्रमृणकुत्स्येनप्रसूरश्चक्रंवृहतादभीके ॥ त्वंपिप्रुंमृगयंशूशुवांसमृजिश्वनेवैदथिनायरंधीः । पंचाशत्कृष्णानिवपःसहस्रात्कंनपुरोजरिमाविदर्दः ॥ सूरऽउपाकेतन्वं१द

धानोवियत्तेचेत्यमृतस्यवर्पः । मृगोनहस्तीतविषीमुषाणःसिंहोनभीमऽआयुधानिबिभ्रत् ॥ इंद्रंकामावसूयंतोऽअग्मन्त्स्वर्मीळ्हेनसवनेचकानाः । श्रवस्यवःशशमानासऽउक्थैरोकोनरण्वासुदृशीवपुष्टिः+ ॥ १९ ॥ तमिद्वऽइंद्रंसुहवंहुवेमयस्ताचकारनर्यापुरूणि । योमावतेजरित्रेगध्यंचिन्मक्षूवाजंभरतिस्पार्हराधाः ॥ तिग्मायदंतरशनिःपतातिकस्मिन्चिच्छूरमुहुकेजनानां । घोरायदर्यसमृतिर्भवात्यधस्मानस्तन्वोबोधिगोपाः+ ॥ भुवोवितावामदेवस्यधीनांभुवःसखावृकोवाजसातौ । त्वामनुप्रमतिमाजगन्मोरुशंसोजरित्रेविश्वधस्याः ॥ एभिर्नृभिरिंद्रत्वायुभिष्ट्वामघवद्भिर्मघवन्विश्वऽआजौ । द्यावोनद्युम्नैरभिसंतोऽअर्यःक्षपोमदेमशरदश्चपूर्वीः+ ॥ एवेदिंद्रायवृषभायवृष्णेब्रह्माकर्मभृगवोनरथं । नूचिद्यथानःसख्यावियोषदसन्नऽउग्रोवितातनूपाः+ ॥ नूष्टुतऽइंद्रनूगृणानऽइषंजरित्रेनद्योनपीपेः । अकारितेहरिवोब्रह्मनव्यंधियास्यामरथ्यःसदासाः+ ॥ २० ॥ (४।२।७) त्वंमहाँऽइंद्रतुभ्यंहक्षाऽअनुक्षत्रंमंहनामन्यतद्यौः । त्वंवृत्रंशवसाजघन्वान्त्सृजःसिंधूँरहिनाजग्रसानान्+ ॥ तवत्विषोजनिमन्रेजतद्यौरेजद्भूमिर्भियसास्वस्यमन्योः । ऋघायंतसुभ्वः पर्वतासऽआर्दन्धन्वानिसरयंतऽआपः ॥ भिनद्गिरिंशवसावज्रमिष्णन्नाविष्कृण्वानःसहसानऽओजः । वधीद्वृत्रंवज्रेणमंदसानःसरन्नापोजवसाहतवृष्णीः ॥ सुवीरस्तेजनितामन्यतद्यौरिंद्रस्यकर्तास्वपस्तमोभूत् । यऽईंजजानस्वर्यं

(४।२।७) त्वंमहानित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप्असिन्नयामित्येकपदाविराट् ।

सुवज्रमनपच्युतंसदसोनभूमं ॥ यऽएकऽइच्च्यावयतिप्रभूमाराजाकृष्टीनांपुरुहूतऽइंद्रः । सत्यमेनमनुविश्वेमदंतिरातिंदेवस्यगृणतोमघोनः ॥ २१ ॥ सत्रासोमाऽअभवन्नस्यविश्वेसत्रामदासोबृहतोमदिष्ठाः । सत्राभवोवसुपतिर्वसूनांदत्रेविश्वाऽअधिथाऽइंद्रकृष्टीः+ ॥ त्वमधप्रथमंजायमानोमेविश्वाऽअधिथाऽइंद्रकृष्टीः । त्वंप्रतिप्रवतऽआशयानमहिंवज्रेणमघवन्विवृश्चः ॥ सत्राहणंदाधृषिंतुम्रमिंद्रमहामपारंवृषभंसुवज्रं । हंतायोवृत्रंसनितोतवाजंदातामघानिमघवासुराधाः ॥ अयंवृतश्चातयतेसमीचीर्यऽआजिषुमघवाशृण्वऽएकः । अयंवाजंभरतियंसनोत्यस्यप्रियासःसख्येस्याम ॥ अयंशृण्वेऽअधजयन्नुतघ्नन्नयमुतप्रकृणुतेयुधागाः । यदासत्यंकृणुतेमन्युमिंद्रोविश्वंदृह्लंभयतऽएजदस्मात् ॥ २२ ॥ समिंद्रोगाऽअजयत्संहिरण्यासमश्वियामघवायोहपूर्वीः । एभिर्नृभिर्नृतमोऽअस्यशाकैरायोविभक्तासंभरश्चवस्वः ॥ कियत्स्विदिंद्रोऽअध्येतिमातुःकियत्पितुर्जनितुर्योजजान । योऽअस्यशुष्मंमुहुकैरियर्तिवातोनजूतःस्तनयद्भिरभ्रैः+ ॥ क्षियंतंत्वमक्षियंतंकृणोतीयर्तिरेणुंमघवासमोहं । विभंजनुरशनिमाँऽइवद्यौरुतस्तोतारंमघवावसौधात् ॥ अयंचक्रमिषणत्सूर्यस्यन्येतंशरीरमत्तसमाणं । आकृष्णऽईंजुहुराणोजिघर्तित्वचोबुध्नेरजसोऽअस्ययोनौ ॥ असिक्न्यांयजमानोनहोता ॥ २३ ॥ गव्यंतऽइंद्रंसख्यायविप्राऽअश्वायंतोवृषणंवाजयंतः । जनीयंतोजनिदामक्षितोतिमाच्यावयामोवतेनकोशं ॥ त्रातानोबोधिदद्दशानऽआपिरभिख्यातामर्डितासोम्यानां । सखापितापितृतमःपितृणांकर्तेमुलोकमुश

तेवयोधाः+ ॥ सखीयतामविताबोधिसखागृणानइंद्रस्तुवतेवयोधाः । वयंह्यातेचकृमासबाधऽआभिःशमीभिर्महयंतऽइंद्र ॥ स्तुतऽइंद्रोमघवायद्धवृत्राभूरीण्येकोऽअप्रतीनिहंति। अस्यप्रियोजरितायस्यशर्मन्नकिर्देवावारयंतेनमर्ताः॥ एवानऽइंद्रोमघवाविरप्शीकरत्सत्याचर्षणीधृदनर्वा । त्वंराजाजनुषांधेह्यस्मेऽअधिश्रवोमाहिनंयज्जरित्रे+ ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ २४ ॥ (४।२।८) अयंपंथाऽअनुवित्तःपुराणोयतोदेवाऽउदजायंतविश्वे । अतश्चिदाजनिषीष्टप्रवृद्धोमामातरममुयापत्तवेकः ॥ नाहमतोनिरयादुर्गहैतत्तिरश्चतापार्श्वान्निर्गमाणि । बहूनिमेऽअकृताकर्त्वानियुध्यैत्वेनसंत्वेनपृच्छै ॥ परायतींमातरमन्वचष्टननानुगान्यनुनूगमानि । त्वष्टुर्गृहेऽअपिबत्सोममिंद्रःशतधन्यंचम्वोःसुतस्य ॥ किंसऽऋधक्कृणवद्यंसहस्रंमासोजभारशरदश्चपूर्वीः । नहीन्वस्यप्रतिमानमस्त्यंतर्जातेषूतयेजनित्वाः ॥ अवद्यमिवमन्यमानागुहाकरिंद्रंमातावीर्येणान्यृष्टं । अथोदस्थात्स्वयमत्कंवसानऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमानः॥ २५ ॥ एताऽअर्षत्यललाभवंतीऽऋतावरीरिवसंक्रोशमानाः । एताविपृच्छकिमिदंभनंतिकमापोऽअद्रिंपरिधिरुजंति ॥ किमुष्विदस्मैनिविदोभनंतेंद्रस्यावद्यंदिधिषंतऽआपः । ममैतान्पुत्रोमहतावधेनवृत्रंजघन्वाँऽअसृजद्विसिंधून् ॥ ममंचनत्वायुवतिः

(४।२।८) अयंपंथाइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवऋषिःआद्यायाइंद्रऋषिःनहीन्वस्येत्यादिसार्धतिसृणामदितिर्ऋषिकाआद्यायावामदेवोदेवता नाहमतइत्यादिपंचार्धर्चानामंत्यानांषण्णामृचांचेंद्रोदेवतानहीन्वस्येतिसार्धतिसृणांवामदेवोदेवतात्रिष्टुप् ।

परासममंच्चनत्वांकुषवांजगारं । ममंच्चिदापःशिशंवेममृड्युर्ममंच्चिदिंद्रःसहसोदंतिष्ठत् ॥ ममंच्चनतेंमघवन्व्यंसोनि
विविध्वाँऽअपहनूंजघानं । अधानिविंद्धऽउत्तरोबभूवान्चिरोंदासस्यसंपिणग्वधेनं ॥ गृष्टिःसंसूवस्थविरंतवागामनाधृ
ष्यंवृषभंतुम्रमिंद्रं । अरींह्वंवत्सं चरथायमातास्वयंगातुंतन्वंऽइच्छमांनं ॥ उतमातामंहिषमन्ववेनदमीत्वांजहतिपुत्रदे
वाः । अथांब्रवीद्वृत्रमिंद्रोंहनिष्यन्त्सखेंविष्णोवितरंविक्रंमस्व ॥ कस्तेंमातरंविधवांमचक्रच्छयुंकस्त्वामंजिघांसच्चरं
तं । कस्तेंदेवोऽअधिमार्डीकऽआंसीद्यत्प्राक्षिणाःपितरंपादगृह्यं ॥ अवंर्त्याशुनंऽआंत्राणिंपेचेनदेवेषुविविदेमर्डितारं ।
अपंश्यंजायाममंहीयमानामधांमेश्येनोमध्वाजंभार ॥ २६ ॥ इतितृतीयाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥

एकविंशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १४ ऋचः १४८ ॥ त्यागः ॥ वैश्वानरायाग्नय. १५ अग्नय. ५९ सवितृवरुणमित्रेभ्य० सूर्या-
ये. ३ अग्न्यश्विभ्य. सूर्याये. उषस. अश्व्युषोभ्य. सूर्याये. अग्नय. ६ सोमकाये. २ अश्विभ्या. २ इंद्राये. ४२ वामदेवाये. इंद्राये.
२ इंद्रवामदेवाभ्या. वामदेवाये. ३ इंद्राये. ६ ॥ इतितृतीयेपंचमः ॥ ५ ॥

एवैकादशानआयातुंयंनःकथोपांत्यस्तिस्रऋतुदेव्योर्वाकासुष्टुतिरुपांत्यानुष्टुप्एकोअद्याष्टावहंमनुःसप्ताद्याभिस्ति
सृभिरिंद्रमिवात्मानमृषिस्तुष्टावैंद्रोवात्मानंपरानवाष्टौवाश्येनस्तुतिर्गर्भेनुपंचांत्याशक्करींत्वायुजेंद्रासोमंवानः

स्तुतौनकिश्चतुर्विंशतिर्दिवश्चित्तृचउषस्यश्चगायत्रंद्व्यष्टम्यंत्येअनुष्टुभौकयापंचोनाभीषुपादनिचृदातूनश्चतुर्विंश तिरंत्याभ्यामैंद्राश्वौस्तुतौ ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (४।२।९) एवात्वामिंद्रवज्रिन्नत्रविश्वेदेवासःसुहवासऽऊमाः । महामुभेरोदसीवृद्धमृष्वंनिरे कमिद्वृणतेवृत्रहत्ये ॥ अवासृजंतजिव्रयोनदेवाभुवःसम्राळिंद्रसत्ययोनिः । अहन्नहिंपरिशयानमर्णःप्रवर्तनीरररदोवि श्वधेनाः ॥ अतृप्णुवंतंवियतमबुध्यमबुध्यमानंसुषुपाणमिंद्र । सप्तप्रतिप्रवतऽआशयानमहिंवज्रेणविरिणाऽअपर्व न् ॥ अक्षोदयच्छवसाक्षामबुध्नंवार्णवातस्तविषीभिरिंद्रः । दृळ्हान्यौभ्नादुशमानऽओजोवाभिनत्ककुभःपर्वतानां ॥ अभिप्रदद्रुर्जनयोनगर्भंरथाऽइवप्रययुःसाकमद्रयः । अतर्पयोविसृतऽउब्जऽऊर्मीन्त्वंवृताँऽअरिणाऽइंद्रसिंधून् ॥ १ ॥ त्वंमहीमवनिंविश्वधेनांतुर्वीतयेवय्यायक्षरंतीं । अरमयोनमसैजदर्णःसुतरणाँऽअकृणोरिंद्रसिंधून् ॥ प्राग्रुवोनभन्वो३ नवक्राध्वस्राऽअपिन्वद्युवतीर्ऋतज्ञाः । धन्वान्यज्राँऽअपृणक्तृषाणाँऽअधोगिंद्रःस्तर्यो३ दंसुपत्नीः ॥ पूर्वीरुषसःश रदश्चगूर्ताव्रृत्रंजघन्वाँऽअसृजद्विसिंधून् । परिष्ठिताऽअतृणद्बद्बधानाःसीराऽइंद्रःस्रवितवेपृथिव्या ॥ वम्रीभिःपुत्र मग्रुवोऽअदानंनिवेशनाद्धरिवऽआजभर्थ । व्यं१धोऽअख्यदहिमाददानोनिर्भूदुखच्छित्समरंतपर्व ॥ प्रतेपूर्वाणिकर

(४।२।९) एवात्वामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

णानिविप्राविद्वाँऽआहविदुषेकरांसि । यथायथावृष्ण्यानिस्वगूर्तापाँसिराजन्नर्याविवेषीः ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ २ ॥
(४।२।१०) आनऽइंद्रोदूरादानऽआसादभिष्टिकृदवसेयासदुग्रः । ओजिष्ठेभिर्नृपतिर्वज्रबाहुःसंगेसमत्सुतुर्वणिः
पृतन्यून्+ ॥ आनऽइंद्रोहरिभिर्यात्वच्छार्वाचीनोवसेराधसेच । तिष्ठातिवज्रीमघवाविरप्शीमंयज्ञमनुनोवाजसातौ ॥
इमंयज्ञंत्वमस्माकमिंद्रपुरोदधत्सनिष्यसिक्रतुंनः । श्वघ्नीवंवज्रिन्त्सनयेधनानांत्वयावयमर्यऽआजिंजयेम ॥ उशन्नुषु
णःसुमनाऽउपाकेसोमस्यनुसुषुतस्यस्वधावः । पाऽइंद्रप्रतिभृतस्यमध्वःसमंधसाममदःपृष्ठ्येन ॥ वियोरररप्शऽऋषिभि
र्नवेभिर्वृक्षोनपक्वःसृण्योनजेता । मर्योनयोषामभिमन्यमानोच्छाविवक्मिपुरुहूतमिंद्रं ॥ ३ ॥ गिरिर्नयःस्वतवाँऽऋ
ष्वऽइंद्रःसनादेवसहसेजातऽउग्रः । आदर्तावज्रंस्थविरंनभीमऽउद्नेवकोशंवसुनान्यृष्टं ॥ नयस्यवर्ताजनुषान्वस्तिन
राधसऽआमरीतामघस्य । उद्वावृषाणस्तविषीवऽउग्रास्मभ्यंदद्धिपुरुहूतरायः+ ॥ ईक्षेरायःक्षयस्यचर्षणीनामुतव्रजमं
पवर्तासिगोनां । शिक्षानरःसमिथेषुप्रहावान्वस्वोराशिमभिनेतासिभूरिं ॥ कयातच्छृण्वेशच्याशचिष्ठोययाकृणोतिमु
हुकाचिदृष्वः । पुरुदाशुषेविचयिष्ठोऽअंहोथादधातिद्रविणंजरित्रे+ ॥ मानोमर्धीराभरादुद्धितन्नःप्रदाशुषेदातवेभूरिय
त्ते । नव्येदेष्णेशस्तेऽअस्मिन्तऽउक्थेप्रब्रवामवयमिंद्रस्तुवंतः ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ ४ ॥ (४।२।११) आयात्विंद्रोव

(४।२।१०) आनइंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।२।११) आयात्विंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सऽउपनऽइंद्रहस्तुतःसंधमादस्तुशूरः। वावृधानस्तविषीर्यस्यपूर्वीर्द्यौर्नक्षत्रमभिभूतिपुष्यात् ॥ तस्येदिहस्तवथवृष्ण्यानितुविद्युम्नस्यतुविराधसोनॄन्। यस्यक्रतुर्विदथ्योऽ३नसम्राट्साह्वान्तरुत्रोऽअभ्यस्तिकृष्टीः+ ॥ आयात्विंद्रोदिवऽआपृथिव्यामक्षूसमुद्रादुतवापुरीषात्। स्वर्णरादवसेनोमरुत्वान्परावतोवासदनादृतस्य ॥ स्थूरस्यरायोबृहतोयऽईशेतमुष्टवामविदथेष्विंद्रं। योवायुनाजयतिगोमतीषुप्रधृष्णुयानयतिवस्योऽअच्छ ॥ उपयोनमोनमसिस्तभायन्नियर्तिवाचंजनयन्यजध्यै। ऋंजसानःपुरुवारऽउक्थैरेंद्रंकृण्वीतसदनेषुहोता ॥ ५ ॥ धिषायदिधिषण्यंतःसरण्यान्तसदंतोऽअद्रिमौशिजस्यगोहे। आदुरोषाःपास्त्यस्यहोतायोनोमहान्त्संवरणेषुवह्निः ॥ सत्रायदीभार्वरस्यवृष्णःसिषक्तिशुष्मःस्तुवतेभराय। गुहायदीमौशिजस्यगोहेप्रयद्धियेप्रायसेमदाय ॥ वियद्वरांसिपर्वतस्यवृण्वेपयोभिर्जिन्वेऽअपांजवांसि। विदद्गौरस्यगवयस्यगोहेयदीवाजायसुध्योऽ३वहंति ॥ भद्रातेहस्तासुकृतोतपाणीप्रयंतारास्तुवतेराधऽइंद्र। कातेनिषत्तिःकिमुनोममत्सिकिंनोदुदुहर्षसेदातवाऽउ ॥ एवावस्वऽइंद्रःसत्यःसम्राड्ढंतावृत्रंवरिवःपूरवेकः। पुरुष्टुतक्रत्वानःशग्धिरायोभक्षीयतेवसोदैव्यस्य ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ ६ ॥ (४।३।१) यन्नऽइंद्रोजुजुषेयच्चवष्टितन्नोमहान्करतिशुष्म्याचित्। ब्रह्मस्तोमंमघवासोममुक्थायोऽअश्मानंशवसाबिभ्रदेति ॥ वृषावृषंधिंचतुरश्रिमस्यन्नुग्रोबाहुभ्यांनृ

(४।३।१) यन्नइंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप्।

तमःशचीवान् । श्रियेपरुष्णीमुषमाणऽऊर्णायस्याःपर्वाणिसख्यायविव्ये+ ॥ योदेवोदेवतमोजायमानोमहोवाजेभि र्महद्भिश्चशुष्मैः । दधानोवज्रंबाह्वोरुशंतंद्याममेनरेजयत्प्रभूम ॥ विश्वारोधांसिप्रवतश्चपूर्वीर्द्यौर्ऋष्वाज्जनिमन्नेजत क्षाः । आमातराभरतिशुष्म्यागोर्नृवत्परिज्मन्नोनुवंतवाताः ॥ तातूतऽइंद्रमहतोमहानिविश्वेष्वित्सवनेषुप्रवाच्या । यच्छूरधृष्णोधृषताददधृष्वानहिंवज्रेणशवसाविवेषीः ॥ ७ ॥ तातूतेसत्यातुविनृम्णविश्वाप्रधेनवःसिस्रतेवृष्णऽऊध्नः । अधाहत्वद्वृषमणोभियानाःप्रसिंधवोजवसाचक्रमंत ॥ अत्राहतेहरिवस्ताऽउदेवीरवोभिरिंद्रस्तवंतस्वसारः । यत्सीम नुप्रमुचोबद्बधानादीर्घामनुप्रसितिंस्यंदयध्यै ॥ पिपीळेऽअंशुर्मद्योनसिंधुरात्वाशमीशशमानस्यशक्तिः । अस्मद्र्यक्शुशु चानस्ययम्याऽआशुर्नरश्मिंतुव्योजसंगोः+ ॥ अस्मेवर्षिष्ठाकृणुहिज्येष्ठानृम्णानिसत्रासहुरेसहांसि । अस्मभ्यंवृत्रासुह नानिरंधिजहिवधर्वनुषोमर्त्यस्य ॥ अस्माकमित्सुशृणुहित्वमिंद्रास्मभ्यंचित्राँऽउपमाहिवाजान् । अस्मभ्यंविश्वाऽइष णःपुरंधीरस्माकंसुमघवन्बोधिगोदाः+ ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ ८ ॥ (४।३।२) कथामहामवृधत्कस्यहोतुर्यज्ञंजुषाणोऽअ भिसोममूधः । पिबन्नुशानोजुषमाणोऽअंधोववक्षऽऋष्वःशुचतेधनाय ॥ कोऽअस्यवीरःसधमादमापसमानंशसुमति भिःकोऽअस्य । कदस्यचित्रंचिकितेकदूतीवृधेभुवच्छशमानस्ययज्योः ॥ कथाशृणोतिहूयमानमिंद्रःकथाशृण्वन्नवसा

(४।३।२) कथामहामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् (अंत्यानांतिसृणांऋतंदेवतावा) ।

मस्यवेद । काऽअस्यपूर्वीरुपमातयोहकथैनमाहुःपपुरिंजरित्रे+ ॥ कथाऽसबाधःशशमानोऽअस्यनशदभिद्रविणंदी ध्यानः । देवोभुवन्नवेदामऽऋतानांनमोजगृभ्वाँऽअभियज्जुजोषत् ॥ कथाकदस्याऽउषसोव्युष्टौदेवोमर्तस्यसख्यंजु जोष । कथाकदस्यसख्यंसखिभ्योयेऽअस्मिन्कामंसुयुजंततस्रे+ ॥ ९ ॥ किमादमत्रंसख्यंसखिभ्यःकदानुतेभ्रात्रंप्रब्र वाम । श्रियेसुदृशोवपुरस्यसर्गाःस्वर्णचित्रतममिषऽआगोः+ ॥ द्रुहंजिघांसन्ध्वरसमनिंद्रांतेतिक्तेतिग्मातुजसेऽअ नीका । ऋणाचिद्यत्रऽऋणयानउग्रोदूरेऽअज्ञाताऽउषसोबबाधे+ ॥ ऋतस्यहिशुरुधःसंतिपूर्वीर्ऋतस्यधीतिर्वृजिनानि हंति । ऋतस्यश्लोकोबधिरातर्तर्दकर्णाबुधानःशुचमानऽआयोः+ ॥ ऋतस्यदृळ्हाधरुणानिसंतिपुरूणिचंद्रावपुषेवपूं षि । ऋतेनदीर्घमिषणंतपृक्षऽऋतेनगावऽऋतमाविवेशुः ॥ ऋतंयेमानऽऋतमिद्वनोत्यृतस्यशुष्मस्तुरयाऽउगव्युः । ऋतायपृथ्वीबहुलेगभीरेऽऋतायधेनूपरमेदुहाते ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ १० ॥ (४।३।३) कासुष्टुतिःशवसःसूनुमिंद्रम र्वाचीनंराधसऽआववर्तत् । ददिर्हिवीरोगृणतेवसूनिसगोपतिर्निष्षिधांनोजनासः ॥ सवृत्रहत्येहव्यःसऽईड्यःससुष्टु तऽइंद्रःसत्यराधाः । सयामन्नामघवामर्त्यायब्रह्मण्यतेसुष्वयेवरिवोधात् ॥ तमिन्नरोविह्वयंतेसमीकेरिरिक्कांसस्तन्वः कृण्वतत्रां । मिथोयत्त्यागमुभयासोऽअग्मन्नरस्तोकस्यतनयस्यसातौ+ ॥ ऋतूयंतिक्षितयोयोगऽउग्राशुषाणासोमिथो

(४।३।३) कासुष्टुतिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप्दशम्यनुष्टुप् ।

ऽअर्णसातौ । संयद्विशोवंवृत्रंतयुध्माऽआदिन्नेमंऽइंद्रयंतेऽअभीके ॥ आदिद्धनेमंऽइंद्रियंयजंतऽआदित्पक्तिःपुरोळाशंरिरिच्यात् । आदित्सोमोविपपृच्यादसुष्वीनादिज्जुजोषवृषभंयजध्यै ॥ ११ ॥ कृणोत्यस्मैवरिवोयऽइत्थेंद्रायसोममुशतेसुनोति । सध्रीचीनेनमनसाविवेनन्तमित्सखायंकृणुतेसमत्सु ॥ यऽइंद्रायसुनवत्सोममद्यपचात्पक्तीरुतभृज्जातिधानाः । प्रतिमनायोरुचथानिहर्यन्तस्मिन्दधद्वृषणंशुष्ममिंद्रः ॥ यदासमर्यंव्यचेदृघावादीर्घंयदाजिमभ्यख्यदर्यः । अचिक्रदद्वृषणंपत्न्यच्छादुरोणऽआनिशितंसोमसुद्भिः ॥ भूयसावस्नमचरत्कनीयोविक्रीतोऽअकानिषंपुनर्यन् । सभूयसाकनीयोनारिरेचीद्दीनादक्षाविदुहंतिप्रवाणं+ ॥ कऽइमंदशभिर्ममेंद्रंक्रीणातिधेनुभिः । यदावृत्राणिजंघनदथैनंमेपुनर्ददत् ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ १२ ॥ (४।३।४) कोऽअद्यनर्योदेवकामऽउशन्निंद्रस्यसख्यंजुजोष । कोवामहेवसेपार्यायसमिद्धेऽअग्नौसुतसोमऽईट्टे ॥ कोनानामवचसासोम्यायमनायुर्वाभवतिवस्तऽउस्राः । कऽइंद्रस्ययुज्यंकःसखित्वंकोभ्रात्रंवष्टिकवयेकऽऊती+ ॥ कोदेवानामवोऽअद्यावृणीतेकऽआदित्याँऽअदितिंज्योतिरीट्टे । कस्याश्विनाविंद्रोऽअग्निःसुतस्यांशोःपिबंतिमनसाविवेनं ॥ तस्माऽअग्निर्भारतःशर्मयंसज्ज्योक्पश्यात्सूर्यमुच्चरंतं । यऽइंद्रायसुनवामेत्याहनरेनर्यायनृतमायनृणां+ ॥ नतंजिनंतिबहवोनदभ्राऽउर्वस्माऽअदितिःशर्मयंसत् । प्रियःसुकृत्प्रियऽइंद्रेम

(४।३।४) कोअद्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नायुःप्रियःसुप्रावीःप्रियोऽअस्यसोमी+ ॥ १३ ॥ सुप्राव्यंःप्राशुषाळेषवीरःसुष्वेःपक्तिंकृणुतेकेवलेंद्रः । नासुंष्वेरापिर्न सखानजामिर्दुष्प्राव्यौवहंतेदवाचः ॥ नरेवतापणिनासख्यमिंद्रोऽसुंन्वतासुतपाःसंगृणीते । आस्यवेदःखिदतिहंति नग्नंविसुष्वयेपक्तयेकेवलोभूत् ॥ इंद्रंपरेवरेमध्यमासऽइंद्रंयांतोवसितासऽइंद्रं । इंद्रंक्षियंतऽउतयुध्यमानाऽइंद्रंनरो वाजयंतोहवंते ॥ १४ ॥ (४।३।५) अहंमनुरभवंसूर्यश्चाहंकक्षीवाँऽऋषिरस्मिविप्रः । अहंकुत्समार्जुनेयंन्यृंजेहंक विरुशनापश्यताामा ॥ अहंभूमिमदद्दामार्यायाहंवृष्टिंदाशुषेमर्त्याय । अहमपोऽअनयंवावशानाममदेवासोऽअनुकेत मायन् ॥ अहंपुरोमंदसानोव्यैरंनवसाकंनवतीःशंबरस्य । शततमंवेश्यंसर्वतातादिवोदासमतिथिग्वंयदावं ॥ प्रसुष विभ्योमरुतोविरस्तुप्रश्येनःश्येनेभ्यऽआशुपत्वा । अचक्रयायत्स्वधयासुपर्णोहव्यंभरन्मनवेदेवजुष्टं ॥ भरद्यदिविर तोवेविजानःपथोरुणामनोजवाऽअसर्जि । तूयंययौमधुनासोम्येनोतश्रवोविविदेश्येनोऽअत्र ॥ ऋजीपीश्येनोददमा नोऽअंशुंपरावतःशकुनोमंद्रंमदं । सोमंभरद्दादृहाणोदेवावान्दिवोऽअमुष्मादुत्तरादादाय ॥ आदायश्येनोऽअभर

(४।३।५) अहंमनुरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेवःआद्यानांतिसृणामात्मादेवताअंत्यानांचतसृणांश्येनस्त्रिष्टुप् (आद्यतृचेवामदेवेंद्रयोर्ऋ षित्वविकल्पमाहुःकेचित्) ।

त्सोमँसहस्रंसवाँऽअयुतंचसाकं । अत्रापुरंधिरजहादरातीर्मदेसोमस्यमूराऽअमूरः ॥ १५ ॥ (४।३।६) गर्भेनुसन्न न्वैषामवेदमहंदेवानांजनिमानिविश्वा । शतंमापुरऽआयसीररक्षन्नधश्श्येनोजवसानिरदीयं ॥ नघासमामपजोषंज भाराभीमासत्वक्षसावीर्येण । ईर्मापुरंधिरजहादरातीरुतवाताँऽअतरच्छूशुवानः ॥ अवयच्छ्येनोऽअस्वनीदधद्योर्वि यद्यदिवातऽऊहुःपुरंधिं । सृजद्यदस्माऽअवहक्षिपज्ज्यांकृशानुरस्तामनसाभुरण्यन्+ ॥ ऋजिप्यऽईमिंद्रावतोनभुज्युं श्येनोजभारबृहतोऽअधिष्णोः । अंतःपतत्पतत्र्यस्यपर्णमधयामनिप्रसितस्यतद्वेः+ ॥ अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तमापि प्यानंमघवाशुक्रमंधः । अध्वर्युभिःप्रयतंमध्वोऽअग्रमिंद्रोमदायप्रतिधत्पिबध्यैशूरोमदायप्रतिधत्पिबध्यै ॥ १६ ॥ (४।३।७) त्वायुजातवतत्सोमसख्यऽइंद्रोऽअपोमनवेसस्रुतस्कः । अहन्नहिमरिणात्सप्तसिंधूनपावृणोदपिहितेवखा नि ॥ त्वायुजानिखिदत्सूर्यस्येंद्रश्चक्रंसहसासद्यऽइंदो । अधिष्णुनाबृहतावर्तमानंमहोद्रुहोऽअपविश्वायुधायि ॥ अ हन्निन्द्रोऽअदहदग्निरिंदोपुरादस्यून्मध्यंदिनादभीके । दुर्गेदुरोणेक्रत्वानयातांपुरूसहस्राशर्वानिबर्हीत् ॥ विश्वस्मा त्सीमधमाँऽइंद्रदस्यून्विशोदासीरकृणोरप्रशस्ताः । अबाधेथाममृणतंनिशत्रूनविन्देथामपचितिंवधत्रैः ॥ एवासत्यंम

(४।३।६) गर्भेन्विति पंचर्चस्यसूक्तस्यवामदेवःश्येनस्त्रिष्टुबंत्याशक्करी (परानवाष्टौवेत्यनुक्रमण्यामुक्तेरधश्वेतमित्यस्यांपाक्षिकींद्रदेवता यदिश्येनदेवतायाअष्टर्चत्वंस्वीकृतंचेत्) । (४।३।७) त्वायुजेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् (इंद्रासोमौवादेवते) ।

घवानायुवंतदिंद्रंश्वसोमोर्वमश्व्यंगोः । आर्दर्दतमपिंहितान्यश्नारिरिचथुःक्षाश्चित्ततृदाना+ ॥ १७ ॥ (४।३।८)
आनंःस्तुतऽउपवाजेभिरूतीऽइंद्रयाहिहरिभिर्मंदसानः । तिरश्चिदर्यःसर्वनापुरूण्यांगूषेभिर्गृणानःसत्यराधाः ॥ आ
हिष्मायातिनर्यश्चिकित्वान्हूयमानःसोतृभिरुपयज्ञं । स्वश्वोयोऽअभीरुर्मन्यमानःसुष्वाणेभिर्मदतिसंहवीरैः+ ॥ श्रा
वयेदस्यकर्णावाजयध्यैजुष्टामनुप्रदिशंमंदयध्यै । उद्वावृषाणोराधसेतुविष्मान्करन्नऽइंद्रःसुतीर्थाभयंच ॥ अच्छायो
गंतानाधमानमूतीऽइत्थाविप्रंहवमानंगृणंतं । उपत्मनिदधानोधुर्याशूऽन्सहस्राणिशतानिवज्रबाहुः ॥ त्वोतासोमघ
वन्निंद्रविप्रावयंतेस्यामसूरयोगृणंतः । भेजानासोबृहद्दिवस्यरायऽआकाय्यस्यदावनेपुरुक्षोः+ ॥ १८ ॥ (४।३।९)
नकिरिंद्रत्वदुत्तरोनज्यायाँऽअस्तिवृत्रहन् । नकिरेवायथात्वं+ ॥ सत्रातेऽअनुकृष्टयोविश्वाचक्रेववावृतुः । सत्रामहाँऽ
असिश्रुतः+ ॥ विश्वेचनेदनात्वादेवासऽइंद्रयुयुधुः । यदहानक्तमातिरः ॥ यत्रोतबाधितेभ्यश्चक्रंकुत्सायुयुध्यते ।
मुषायऽइंद्रसूर्यं ॥ यत्रदेवाँऽऋघायतोविश्वाँऽअयुध्यऽएकऽइत् । त्वमिंद्रवनूँरहन् ॥ १९ ॥ यत्रोतमर्त्यायकमरिणा
ऽइंद्रसूर्यं । प्रावःशचीभिरेतशं ॥ किमादुतासिवृत्रहन्मघवन्मन्युमत्तमः । अत्राहदानुमातिरः ॥ एतद्धेदुतवीर्यं१

(४।३।८) आनःस्तुतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।३।९) नकिरिंद्रेतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यवामदेवइन्द्रःचतुर्दश्या-
दितिसृणामिंद्रोषसौगायत्रीअष्टम्यंत्येअनुष्टुभौ ।

मिंद्रंचकर्थपौंस्यं । स्त्रियंयद्दुर्हणायुवंवधीर्दुहितरंदिवः ॥ दिवश्चिद्घादुहितरंमहान्महीयमानां । उषासमिंद्रसंपिण
क् ॥ अपोषाऽअनसस्सरत्संपिष्टादहविभ्युषी । नियत्सींशिश्नथद्वृषा ॥ २० ॥ एतदस्याऽअनःशयेसुसंपिष्टंविपा
श्या । ससारसींपरावतः ॥ उतसिंधुंविबाल्यंवितस्थानामधिक्षमि । परिष्ठाऽइंद्रमायया ॥ उतशुष्णस्यधृष्णुयाप्रमृ
क्षोऽअभिवेदनं । पुरोयदस्यसंपिणक् ॥ उतदासंकौलितरंबृहतःपर्वतादधि । अवाहन्निंद्रशंबरं ॥ उतदासस्यवर्चि
नःसहस्राणिशतावधीः । अधिपंचप्रधीँरिव ॥ २१ ॥ उतत्यंपुत्रमग्रुवःपरावृक्तंशतक्रतुः । उक्थेष्विंद्रऽआभजत् ॥
उतत्यातुर्वशायदूऽअस्नातारा शचीपतिः । इंद्रोविद्वाँऽअपारयत् ॥ उतत्यासद्यऽआर्यासरयोरिंद्रपारतः । अर्णाचि
त्ररथावधीः ॥ अनुद्वाजहितानयोधंश्रोणंचवृत्रहन् । नतत्तेसुम्नमष्टवे ॥ शतमश्मन्मयीनांपुरामिंद्रोव्यास्यत् । दि
वोदासायदाशुषे ॥ २२ ॥ अस्वापयद्दभीतयेसहस्रात्रिंशतंहथैः । दासानामिंद्रोमायया ॥ सघेदुतासिवृत्रहन्त्समा
नऽइंद्रगोपतिः । यस्ताविश्वानिचिच्युषे ॥ उतनूनंयदिंद्रियंकरिष्याऽइंद्रपौंस्यं । अद्यानकिष्टदामिनत् ॥ वामंवामं
तऽआदुरेदेवोददात्वर्यमा । वामंपूषावामंभगोवामंदेवःकरूळती ॥ २३ ॥ (४।३।१०) कयानश्चित्रऽआभुवदूतीस
दावृधःसखा । कयाशचिष्ठयावृता ॥ कस्त्वासत्योमदानांमंहिष्ठोमत्सदंधसः । दृळ्हाचिदारुजेवसु ॥ अभीषुणःस

(४।३।१०) कयानइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रोगायत्रीतृतीयापादनिचृत् ।

खींनामवितार्जरितॄणां । शतंभवास्यूतिभिः ॥ अभीनऽआववृत्स्वचक्रंनवृत्तमर्वंतः । नियुद्भिश्चर्षणीनां+ ॥ प्रवता हिक्रतूंनामाहापदेवगच्छंसि । अभंक्षिसूर्येसचा ॥ २४ ॥ संयत्तऽइंद्रमन्यवः संचक्राणिंदधन्विरे । अधत्वेऽअधसूर्यें॥ उतस्माहित्वामाहुरिन्मघवानंशचीपते । दातारमविंदीधयुं ॥ उतस्मासद्यऽइत्परिंशशमानायसुन्वते । पुरूचिन्मंहसे वसुं ॥ नहिष्मांतेशतंचनराधोवरंतऽआमुरः । नच्यौत्नानिंकरिष्यतः+ ॥ अस्माँऽअंवंतुतेशतमस्मान्त्सहस्रमूतयः । अस्मान्विश्वाऽअभिष्टयः ॥ २५ ॥ अस्माँऽइहावृणीष्वसख्यायस्वस्तयें । महोरायेदिवित्मंते ॥ अस्माँऽअंविड्ढिवि श्वहेंद्ररायापरींणसा । अस्मान्विश्वांभिरूतिभिः ॥ अस्मभ्यंताँऽअपावृधिव्रजाँऽअस्तेंऽवगोमंतः । नवांभिरिंद्रोतिभिः ॥ अस्माकंधृष्णुयारथोद्युमाँऽइंद्रानंपच्युतः । गव्युरश्वयुरीयते ॥ अस्माकमुत्तमंकृधिश्रवोदेवेषुसूर्य । वर्षिष्ठंद्यामिंवोपरिं ॥ २६ ॥ (४।३।११) आतूनंऽइंद्रवृत्रहन्नस्माकमर्धमागंहि । महान्महीभिंरूतिभिः ॥ भूमिश्चिद्धासितूतुजिराचित्रचि त्रिणीष्वा । चित्रंकृणोष्यूतयें ॥ दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसंहंसिव्राधंतमोजंसा । सखिभिर्येत्वेसचा ॥ वयमिंद्रत्वेसचावयं त्वाभिनोनुमः । अस्माँऽअस्माँऽइदुदंव ॥ सनश्चित्राभिंरद्रिवोनवद्याभिंरूतिभिः । अनाधृष्टाभिरागंहि ॥ २७ ॥ भूयामोषुत्वावंतःसखायऽइंद्रगोमंतः । युजोवाजायघृष्वंये ॥ त्वंह्येकऽईशिषऽइंद्रवाजस्यगोमंतः । सनोयंधिमहीमि

(४।३।११) आतूनइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रोंत्ययोरिंद्राश्वौगायत्री ।

षं ॥ नत्वांवरंतेऽअन्यथायद्दित्संसिस्तुतोमघं । स्तोतृभ्यंऽइंद्रगिर्वणः ॥ अभित्वागोतंमागिरानूंषतप्रदावनें । इंद्रवा जायघृष्वंये ॥ प्रतेंवोचामवीर्या३ यामंदसानऽआरुंजः । पुरोदासींरभीत्यं ॥ २८ ॥ तातेंगृणंतिवेधसोयानिंचकर्थ पौंस्यां । सुतेष्विंद्रगिर्वणः ॥ अवींवृधंतगोतंमाऽइंद्रत्वेस्तोमंवाहसः । ऐषुंधावीरवद्यशंः ॥ यच्चिद्धिशश्वंतामसींद्रसा धारणस्त्वं । तंत्वांवयंहंवामहे ॥ अर्वाचीनोवंसोभवास्मेसुमत्स्वांधंसः । सोमानामिंद्रसोमपाः ॥ अस्माकंत्वामतीना मास्तोमंऽइंद्रयच्छतु । अर्वागावर्तयाहरीं ॥ पुरोळाशंचनोघसोंजोषयासेगिरंश्चनः । वधूयुरिंवयोषणां ॥ २९ ॥ सहस्रंव्यतींनांयुक्तानामिंद्रमीमहे । शतंसोमंस्यखार्यः ॥ सहस्रातेशतावयंगवामाच्यांवयामसि । अस्मत्राराधंऽएतु ते ॥ दशंतेकलशांनांहिरंण्यानामधीमहि । भूरिदाऽअसिवृत्रहन् ॥ भूरिंदाभूरिंदेहिनोमादभ्रंभूर्याभंर । भूरिघेदिं द्रदित्ससि ॥ भूरिदाह्यसिंश्रुतःपुंरुत्राशूंरवृत्रहन् । आनोंभजस्वराधंसि ॥ प्रतेंबभ्रूविंचक्षणशंसामिगोषणोनपात् । माभ्यांगाऽअनुंशिश्रथः ॥ कनीनकेवंविद्रधेनवेंद्रुपदेऽअर्भके । बभ्रूयामेंषुशोभेते ॥ अरंमऽउस्रयाम्णेरमनुंस्रयाम्णे । बभ्रूयामेंष्वस्रिधां ॥ ३० ॥ ॥ इतितृतीयाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वाविंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १४ ऋचः १५९ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं ५१ ऋताये. ३ इंद्राये. २० आत्मन. ३ सुपर्णात्मनेश्येना ये. ८ इंद्राये. इंद्रासोमाभ्यामि. ५ इंद्राये. १२ इंद्रोषसाभ्यामि. ३ इंद्राये. ५० इंद्राश्वाभ्या. २ ॥ इतितृतीयेषष्ठः ॥ ६ ॥

प्रऋभुभ्यएकादशार्भवंवांऋभुर्विभ्वेहोपनवानश्वोंत्यात्रिष्टुबुपनोष्टौचतुरनुष्टुवंतमुतोहिदशदाधिक्रंहिद्यावापृथिव्याद्याशुंषळंत्यानुष्टुब्दधिक्राव्णःपंचचतस्रोंत्याजगत्योंत्यासौरींद्राकोवामेकादशैंद्रावरुणंतुममद्वितादशत्रसदस्युःपौरुकुत्स्यःषळाद्याआत्मस्तवःकउश्रवत्सप्तपुरुमीह्ळाजमीह्ळौसौहोत्रौत्वाश्विनंहितंवामेषस्यत्रिष्टुवंतमग्रंवायव्याद्यैंद्रवायवंतुगायत्रंवायोचतुष्कमानुष्टुभंत्वाद्यावायव्याविहिपंचवायव्यमिदंवांषळैंद्राबार्हस्पत्यंगायत्रंयस्तस्तंभैकादशबार्हस्पत्यमंत्येऐंद्र्यौचोपांत्याजगती ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (४।४।१) प्रऽऋभुभ्योदूतमिववाचमिष्यऽउपस्तिरेश्वैतरींधेनुमीळे । येवातजूतास्तरणिभिरेवैःपरिद्यांसद्योऽअपसोबभूवुः ॥ यदारमक्रन्नृभवःपितृभ्यांपरिविष्टीवेषणादंसनाभिः । आदिद्देवानामुपसख्यमायन्धीरासःपुष्टिमवहन्मनायै ॥ पुनर्येचक्रुःपितरायुवानासनायूपेवजरणाशयाना । तेवाजोविभ्वाँऽऋभुरिंद्रवंतोमधुप्सरसोनोवंतुयज्ञं ॥ यत्संवत्समृभवोगामरक्षन्यत्संवत्समृभवोमाऽअपिंशन् । यत्संवत्समभरन्भासोऽअस्यास्ताभिःशमीभिरमृतत्वमाशुः ॥ ज्येष्ठऽआहचमसाद्वाकरेतिकनीयान्त्रीन्कृणवामेत्याह । कनिष्ठऽआहचतुरस्करेतित्वष्टऽऋभवस्तत्पनयद्वचोवः ॥ १ ॥ सत्यमूचुर्नरऽएवाहिचक्रुरनुस्वधामृभवोजग्मुरेतां । विभ्राजमानाँश्चमसाँऽअहेवावेनत्त्वष्टा

(४।४।१) प्रऋभुभ्यइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

चतुरोददृश्वान्+ ॥ द्वादशद्यून्यदगोह्यस्यातिथ्येरणन्नृभवःससंतः । सुक्षेत्राकृण्वन्ननयंतसिंधून्धन्वातिष्ठन्नोषधीर्नि
म्नमापः ॥ रथंयेचक्रुःसुवृतंनरेष्ठांयेधेनुंविश्वजुवंविश्वरूपां । तऽआतक्षंत्वृभवोरयिंनःस्ववसःस्वपसःसुहस्ताः ॥ अ
पोह्येषामजुषंतदेवाऽअभिक्रत्वामनसादीध्यानाः । वाजोदेवानामभवत्सुकर्मेंद्रस्यऽऋभुक्षावरुणस्यविभ्वा ॥ येहरी
मेधयोक्थामदंतऽइंद्रायचक्रुःसुयुजायेऽअश्वा । तेरायस्पोषंद्रविणान्यस्मेधत्तऽऋभवःक्षेमयंतोनमित्रं+ ॥ इदाह्नःपी
तिमुतवोमदंधुर्नऽऋतेश्रांतस्यसख्यायदेवाः । तेनूनमस्मेऽऋभवोवसूनितृतीयेऽअस्मिन्त्सवनेदधात ॥ २ ॥ (४।४।२)
ऋभुर्विभ्वावाजऽइंद्रोनोऽअच्छेमंयज्ञंरत्नधेयोपयात । इदाहिवोधिषणादेव्यह्नामधात्पीतिंसंमदाऽअग्मतावः ॥ वि
दानासोजन्मनोवाजरत्नाऽउतऽऋतुभिर्ऋभवोमादयध्वं । संवोमदाऽअग्मतसंपुरंधिःसुवीरामस्मेरयिमेरयध्वं ॥ अयं
वोयज्ञऽऋभवोकारियमामनुष्वत्प्रदिवोदधिध्वे । प्रवोच्छाजुजुषाणासोऽअस्थुरभूतविश्वेऽअग्रियोतवाजाः ॥ अभूदु
वोविधतेरत्नधेयमिदानरोदाशुषेमर्त्याय । पिबतवाजाऽऋभवोददेवोमहितृतीयंसवनंमदाय ॥ आवाजायातोपनऽ
ऋभुक्षामहोनरोद्रविणसोगृणानाः । आवःपीतयोभिपित्वेऽअह्नामिमाऽअस्तंनवस्वऽइवग्मन् ॥ ३ ॥ आनपातःशव
सोयातनोपेमंयज्ञंनमसाहूयमानाः । सजोषसःसूरयोयस्यचस्थमध्वःपातरत्नधाऽइंद्रवंतः ॥ सजोषाऽइंद्रवरुणेनसोमंस

(४।४।२) ऋभुर्विभ्वेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

जोषाः पाहिगिर्वणोमरुद्भिः । अग्रेपाभिर्ऋतुपाभिः सजोषाग्नास्पत्नीभीरत्नधाभिः सजोषाः ॥ सजोषसऽआदित्यैर्मादयध्वं सजोषसऽऋभवः पर्वतेभिः । सजोषसोदैव्येनासवित्रासजोषसः सिंधुभीरत्नधेभिः ॥ येऽअश्विनायेपितरायऽऊतीधेनुंतत क्षुर्ऋभवोयेऽअश्वा । येऽअंसत्रायऽऋधग्रोदसीयेविभ्वोनरः स्वपत्यानिचक्रुः+ ॥ येगोमंतंवाजवंतंसुवीरंरयिंधत्थवसुमंतंपुरुक्षुं । तेऽअग्रेपाऽऋभवोमंदसानाऽअस्मेधत्तयेचरातिंगृणंति ॥ नापाभूतनवोतीतृषामानिःशस्ताऽऋभवोयज्ञेऽअस्मिन् । समिंद्रेणमदथसंमरुद्भिः संराजभीरत्नधेयायदेवाः ॥ ४ ॥ (४।४।३) इहोपयातशवसोनपातः सौधन्वनाऽऋभवोमापभूत । अस्मिन्हिवः सवनेरत्नधेयंगमंत्विंद्रमनुवोमदासः ॥ आगन्नृभूणामिहरत्नधेयमभूत्सोमस्यसुषुतस्यपीतिः । सुकृत्ययायत्स्वपस्ययाचँऽएकंविचक्रचमसंचतुर्धा ॥ व्यकृणोतचमसंचतुर्धासखेविशिक्षेत्यब्रवीत । अथैतवाजाऽअमृतस्यपंथांगणंदेवानामृभवः सुहस्ताः ॥ किंमयस्विच्चमसऽएषऽआसयंकाव्येनचतुरोविचक्र । अथासुनुध्वंसवनंमदायपातऽऋभवोमधुनः सोम्यस्य ॥ शच्याकर्तपितरायुवानाशच्याकर्तचमसंदेवपानं । शच्याहरीधनुतरावतष्टेंद्रवाहावृभवोवाजरत्नाः ॥ ५ ॥ योवः सुनोत्यभिपित्वेऽअह्नांतीव्रंवाजासः सवनंमदाय । तस्मैरयिमृभवः सर्ववीरमातक्षतवृषणोमंदसानाः+ ॥ प्रातः सुतमपिबोहर्यश्वमाध्यंदिनंसवनंकेवलंते । समृभुभिः पिबस्वरत्नधेभिः सखीँऽर्याँऽइंद्र

(४।४।३) इहोपेतिनवर्चस्यसूक्तस्यवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

चक्रुषेसुकृत्या⁺ ॥ येदेवासोऽअभवतासुकृत्याश्येनाऽइवेदधिदिविनिषेद । तेरत्नंधातशवसोनपातःसौधन्वनाऽअभवतामृतासः ॥ यत्तृतीयंसवनंरत्नधेयमकृणुध्वंस्वपस्यासुहस्ताः । तदृभवःपरिषिक्तंवऽएतत्संमदेभिरिंद्रियेभिःपिबध्वं ॥ ६ ॥ (४।४।४) अनश्वोजातोऽअनभीशुरुक्थ्यो३ रथस्त्रिचक्रःपरिवर्ततेरजः । महत्तद्वोदेव्यस्यप्रवाचनंद्यामृभवःपृथिवींयच्चपुष्यथ ॥ रथंयेचक्रुःसुवृतंसुचेतसोविह्वरंतंमनसस्परिध्यया । ताँऽऊन्वस्यसवनस्यपीतयऽआवोवाजाऽऋभवोवेदयामसि ॥ तद्वोवाजाऽऋभवःसुप्रवाचनंदेवेषुविभ्वोऽअभवन्महित्वनं । जिव्रीयत्संतापितरासनाजुरापुनर्युवानाचरथायतक्षथ ॥ एकंविचक्रचमसंचतुर्वयंनिश्चर्मणोगामरिणीतधीतिभिः । अथादेवेष्वमृतत्वमानशश्रुष्टीवाजाऽऋभवस्तद्वऽउक्थ्यं ॥ ऋभुतोरयिःप्रथमश्रवस्तमोवाजश्रुतासोयमजीजनन्नरः । विभ्वतष्टोविदथेषुप्रवाच्योयंदेवासोवथासविचर्षणिः ॥ ७ ॥ सवाज्यर्वासऽऋषिर्वचस्ययासशूरोऽअस्तापृतनासुदुष्टरः । सरायस्पोषंससुवीर्यंदधेयंवाजोविभ्वाँऽऋभवोयमाविषुः ॥ श्रेष्ठंवःपेशोऽअधिधायिदर्शतंस्तोमोवाजाऽऋभवस्तंजुजुष्टन । धीरासोहिष्ठाकवयोविपश्चितस्तान्वऽएनाब्रह्मणावेदयामसि ॥ यूयमस्मभ्यंधिषणाभ्यस्परिविद्वांसोविश्वानर्याणिभोजना । द्युमंतंवाजंवृषशुष्ममुत्तममानोरयिमृभवस्तक्षतावयः ॥ इहप्रजामिहरयिंरराणाऽइहश्रवोवीरवत्तक्षतानः । येनवयंचि

(४।४।४) अनश्वोजातइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवामदेवऋभवोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

तयेमात्यन्यान्तंवाजंचित्रमृभवोददानः ॥ ८ ॥ (४।४।५) उपनोवाजाऽअध्वरमृभुक्षादेवायातपथिभिर्देवयानैः । यथायज्ञंमनुषोविक्ष्वा३सुदधिध्वेरण्वाःसुदिनेष्वह्नां ॥ तेवोहृदेमनसेसंतुयज्ञाजुष्टासोऽअद्यघृतनिर्णिजोगुः । प्रवःसुतासोहरयंतपूर्णाःक्रत्वेदक्षायहर्षयंतपीताः+ ॥ त्र्युदायंदेवहितंयथावःस्तोमोवाजाऽऋभुक्षणोददेवः । जुह्वेमनुष्वदुपरासुविक्षुयुष्मेसचाबृहद्दिवेषुसोमं ॥ पीवोऽअश्वाःशुचद्रथाहिभूतायःशिप्रावाजिनःसुनिष्काः । इंद्रस्यसूनोशवसोनपातोनुवश्चेत्यग्रियंमदाय ॥ ऋभुमृभुक्षणोरयिंवाजेवाजिन्तमंयुजं । इंद्रस्वंतंहवामहेसदासातममश्विनं ॥ ९ ॥ सेदृभवोयमवथयूयमिंद्रश्चमर्त्यं । सधीभिरस्तुसनितामेधसाताऽसोऽअर्वता ॥ विनोवाजाऽऋभुक्षणःपथश्चितनयष्टवे । अस्मभ्यंसूरयःस्तुताविश्वाऽआशास्तरीषणि ॥ तंनोवाजाऽऋभुक्षणऽइंद्रनासत्यारयिं । समश्वंचर्षणिभ्यऽआपुरुशस्तऽमघत्तये ॥ १० ॥ (४।४।६) उतोहिवांदात्रासंतिपूर्वायापूरुभ्यस्त्रसदस्युर्नितोशे । क्षेत्रासांददथुरुर्वरासांघनंदस्युभ्योऽअभिभूतिमुग्रं+ ॥ उतवाजिनंपुरुनिष्षिध्वानंदधिक्रामुददथुर्विश्वकृष्टिं । ऋजिप्यंश्येनंप्रुषितप्सुमाशुंचर्कृत्यमर्योनृपतिंनशूरं ॥ यंसीमनुप्रवतेवद्रवंतंविश्वःपूरुर्मदतिहर्षमाणः । पड्भिर्गृध्यंतंमेधयुंनशूरंरथतुरंवातमिवध्र

(४।४।५) उपनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप्अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः । (४।४।६) उतोहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोदधिक्रावाआद्यायाद्यावापृथिवीत्रिष्टुप् ।

जतं ॥ यःस्मारुंधानोगध्यासमत्सुसनुतरश्चरतिगोषुगच्छन् । आविर्ऋजीकोविदथानिचिक्यत्तिरोऽअरतिंपर्यापऽआयोः+ ॥ उतस्मैनंवस्त्रमथिंनतायुमनुक्रोशंतिक्षितयोभरेषु । नीचायमानंजसुरिंनश्येनंश्रवश्चाच्छापशुमच्चयूथं+ ॥११॥ उतस्मासुप्रथमःसरिष्यन्निवेवेतिश्रेणिभीरथानां । स्रजंकृण्वानोजन्योनशुभ्वारेणुंरेरिहत्किरणंददश्वान्+ ॥ उतस्य वाजीसहुरिर्ऋतावाशुश्रूषमाणस्तन्वासमर्ये । तुरंयतीषुतुरयन्नृजिप्योधिभ्रुवोःकिरतेरेणुमृंजन्+ ॥ उतस्मास्यतन्यतोरिवद्योर्ऋघायतोऽअभियुजोभयंते । यदासहस्रमभिषीमयोधीदुर्वर्तुःस्माभवतिभीमऽऋंजन्+ ॥ उतस्मास्यपनयंतिजनाजूतिंकृष्टिप्रोऽअभिभूतिमाशोः । उतैनमाहुःसमिथेवियंतःपरादधिक्राऽअसरत्सहस्रैः ॥ आदधिक्राःशवसापंचकृष्टीःसूर्यऽइवज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाःशतसावाज्यर्वापृणक्तुमध्वासमिमावचांसि ॥ १२ ॥ (४।४।७) आशुंदधिक्रांतमुनुष्टवामदिवस्पृथिव्याऽउतचर्किराम । उच्छंतीर्मामुषसःसूदयंत्वतिविश्वानिदुरितानिपर्षन् ॥ महश्चर्कर्म्यर्वतःक्रतुप्रादधिक्राव्णःपुरुवारस्यवृष्णः । यंपूरुभ्योदीदिवांसंनाग्निंददथुर्मित्रावरुणाततुरिं ॥ योऽअश्वस्यदधिक्राव्णोऽअकारीत्समिद्धेऽअग्नाऽउषसोव्युष्टौ । अनागसंतमदितिःकृणोतुसमित्रेणवरुणेनासजोषाः ॥ दधिक्राव्णऽइषऽऊर्जोमहोयदमन्महिमरुतांनामभद्रं । स्वस्तयेवरुणंमित्रमग्निंहवामहऽइंद्रंवज्रबाहुं ॥ इंद्रमिवेदुभयेविह्वयंतऽउदीरा

(४।४।७) आशुमितिषळर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोदधिक्रावात्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।

णायुज्ञमुपप्रयंतः । दधिक्रामुसूदनंमर्त्यायदुदथुर्मित्रावरुणानोऽअश्वं ॥ दधिक्राव्णोऽअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजिनः । सुरभिनोमुखाकरत्प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ १३ ॥ (४।४।८) दधिक्राव्णऽइदुनुचर्किरामविश्वाऽइन्मामुषसःसूदयंतु । अपामग्नेरुषसःसूर्यस्यबृहस्पतेरांगिरसस्यजिष्णोः+ ॥ सत्वाभरिषोगवियोदुवन्यसच्छ्रवस्यादिषऽउषसस्तुरण्यसत् । सत्योद्रवोद्रवरःपतंगरोदधिक्रावेषमूर्जंस्वर्जनत् ॥ उतस्मास्यद्रवतस्तुरण्यतःपर्णनवेरनुवातिप्रगर्धिनः । श्येनस्येवध्रजतोऽअंकसंपरिदधिक्राव्णःसहोर्जातरित्रतः ॥ उतस्यवाजीक्षिपणिंतुरण्यतिग्रीवायांबद्धोऽअपिकक्षऽआसनि । क्रतुंदधिक्राऽअनुसंतवीत्वत्पथामंकांस्यन्वापनीफणत् ॥ हंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोणसत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऽऋतजाऽअद्रिजाऽऋतं ॥ १४ ॥ (४।४।९) इंद्राकोवांवरुणासुम्नमाप स्तोमोहविष्माँऽअमृतोनहोता । योवांहृदिक्रतुमाँऽअस्मदुक्तःपस्पर्शदिंद्रावरुणानमस्वान् ॥ इंद्राहयोवरुणाचक्रऽआपीदेवौमर्तःसख्यायप्रयस्वान् । सहंतिवृत्रासमिथेषुशत्रूनवोभिर्वामहद्भिःसप्रशृण्वे ॥ इंद्राहरत्नंवरुणाधेष्ठेत्थानृभ्यःशशमानेभ्यस्ता । यदीसखायासख्यायसोमैःसुतेभिःसुप्रयसामादयैते ॥ इंद्रायुवंवरुणादिद्युमस्मिन्नोजिष्ठमुग्रानिव

(४।४।८) दधिक्राव्णइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोदधिक्रावाअंत्यायाःसूर्यस्त्रिष्टुप्अंत्याश्चतस्रोजगत्यः । (४।४।९) इंद्राकोवामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

धिष्टंवज्रं । योनौदुरेवौवृकतिर्दभीतिस्तस्मिन्मिमाथामभिभूत्योजः ॥ इंद्रायुवंवरुणाभूतमस्याधियःप्रेतारावृषभेवधे
नोः । सानौदुहीयद्यवसेवगत्वीसहस्रंधारापयसामहीगौः+ ॥ १५ ॥ तोकेहितेतनयऽउर्वरासुसूरोदृशीकेवृषणश्चपौं
स्यै । इंद्रानोऽअत्रवरुणास्यातामवौभिर्दस्मापरितक्म्यायां ॥ युवामिद्ध्यवसेपूर्व्यायपरिप्रभूतीगविषःस्वापी । वृणीम
हेसख्यायप्रियायशूरामंहिष्ठापितरैवशंभू+ ॥ तावांधियोवसेवाजयंतीराजिंनजग्मुर्युवयूःसुदानू । श्रियेनगावऽउप
सोममस्थुरिंद्रंगिरोवरुणंमेमनीषाः+ ॥ इमाऽइंद्रंवरुणंमेमनीषाऽअग्मन्नुपद्रविणमिच्छमानाः । उपेमस्थुर्जोष्टारऽइव
वस्वौरघ्वीरिवश्रवसोभिक्षमाणाः ॥ अश्व्यस्यत्मनारथ्यस्यपुष्टेर्नित्यस्यरायःपतयःस्याम । ताचक्राणाऽऊतिभिर्नव्य
सीभिरस्मत्रारायौनियुतःसचंतां ॥ आनौबृहंताबृहतीभिरूतीऽइंद्रयातंवरुणवाजसातौ । यद्दिद्यवःपृतनासुप्रक्रीळा
न्तस्यवांस्यामसनितारऽआजेः+ ॥ १६ ॥ (४।४।१०) ममद्विताराष्ट्रंक्षत्रियस्यविश्वायोर्विश्वेऽअमृतायथानः ।
क्रतुंसचंतेवरुणस्यदेवाराजामिकृष्टेरुपमस्यवव्रेः ॥ अहंराजावरुणोमह्यंतान्यसुर्याणिप्रथमाधारयंत । क्रतुंसचंते० ॥
अहमिंद्रोवरुणस्तेमहित्वोर्वीगंभीरेरजसीसुमेके । त्वष्टेवविश्वाभुवनानिविद्वान्त्समैरयंरोदसीधारयंच ॥ अहमपोऽअ
पिन्वमुक्षमाणाधारयंदिवंसदनऽऋतस्य । ऋतेनपुत्रोऽअदितेर्ऋतावोतत्रिधातुप्रथयद्विभूम ॥ मांनरःस्वश्वावाजयंतो

(४।४।१०) ममद्वितेतिदशर्चस्यसूक्तस्यपौरुकुत्स्यस्त्रसदस्युर्ऋषिःआद्यानांषण्णांत्रसदस्युर्देवताअंत्यानांचतसृणामिंद्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

मांवृताःसमरणेहवंते । कृणोम्याजिमघवाहमिंद्रऽइयर्मिरेणुमभिभूत्योजाः ॥ १७ ॥ अहंताविश्वाचकरंनकिर्मादैव्यं सहोवरतेऽअप्रतीतं । यन्मासोमासोममदन्यदुक्थोभेभयेतेरजसीऽअपारे+ ॥ विदुष्टेविश्वाभुवनानितस्यताप्रब्रवीषिवरुणायवेधः । त्वंवृत्राणिशृण्विषेजघन्वान्त्वंवृताँऽअरिणाऽइंद्रसिंधून् ॥ अस्माकमत्रपितरस्तऽआसन्त्सप्तऽऋषयोदौर्गहेवध्यमाने । तऽआयजंतत्रसदस्युमस्याऽइंद्रंनवृत्रतुरमर्धदेवं+ ॥ पुरुकुत्सानीहिवामदाशद्धव्येभिरिंद्रावरुणानमोभिः । अथाराजानंत्रसदस्युमस्यावृत्रहणंददथुरर्धदेवं+ ॥ रायावयंससवांसोमदेमहव्येनदेवायवसेनगावः । तांधेनुमिंद्रावरुणायुवंनोविश्वाहाधत्तमनपस्फुरंतीं ॥ १८ ॥ (४।४।११) कऽउश्रवत्कतमोयज्ञियानांवंदारुदेवः कंतमोजुषाते । कस्येमांदेवीममृतेषुप्रेष्ठांहृदिश्रेषामसुष्टुतिंसुहव्यां+ ॥ कोमृळातिकतमऽआगमिष्ठोदेवानामुकतमःशंभविष्ठः । रथंकमाहुर्द्रवदश्वमाशुंयंसूर्यस्यदुहितावृणीत ॥ मक्षूहिष्मागच्छथऽईवतोद्यूनिंद्रोनशक्तिंपरितक्म्यायां । दिवऽआजाताद्विव्यासुपर्णाकयाशचीनांभवथःशचिष्ठा ॥ कावांभूदुपमातिःकयानऽआश्विनागमथोहूयमाना । कोवांमहश्चित्त्यजसोऽअभीकऽउरुष्यतंमाध्वीदस्रानऽऊती+ ॥ उरुवांरथःपरिनक्षतिद्यामायत्समुद्रादभिवर्ततेवां । मध्वामाध्वीमधुवांप्रुषायन्यत्सींवांपृक्षोभुरजंतपक्काः+ ॥ सिंधुर्हवांरसयासिंचदश्वान्घृणावयोरुषासःपरिग्मन् । तदूषु

(४।४।११) कउश्रवदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौहोत्रौपुरुमीह्लाजमीह्लावश्विनौत्रिष्टुप् ।

वांमजिरंचैतियानंयेनपतीभवंथःसूर्यायाः ॥ इहेहयद्वांसमनापपृक्षेसेयमस्मेसुमतिर्वाजरत्ना । उरुष्यतंजरितारंयुवं हश्रितःकामोनासत्यायुवद्रिक्+ ॥ १९ ॥ (४।४।१२) तंवांरथंवयमद्याहुवेमपृथुज्रयंमश्विनासंगतिंगोः । यःसूर्यां वहंतिवंधुरायुर्गिर्वाहसंपुरुतमंवसूयुं+ ॥ युवंश्रियंमश्विनादेवतातांदिवोनपातावनथःशचीभिः । युवोर्वपुरभिपृक्षःस चंतेवहंतियत्ककुहासोरथेवां ॥ कोवामद्याकरतेरातहव्यऽऊतयेवासुतपेयायवाकैः । ऋतस्यवावनुषेपूर्व्यायनमोयेमा नोऽअश्विनाववर्तत् ॥ हिरण्ययेनपुरुभूरथेनेमंयज्ञंनासत्योपयातं । पिबाथऽइन्मधुनःसोम्यस्यदधथोरत्नंविधतेजना य ॥ आनोयातंदिवोऽअच्छापृथिव्याहिरण्ययेनसुवृतारथेन । मावामन्येनियमन्देवयंतःसंयद्ददेनाभिःपूर्व्यावां ॥ नूनोरयिंपुरुवीरंवृहंतंदस्रामिमाथामुभयेष्वस्मे । नरोयद्वामश्विनास्तोममावन्त्सधस्तुतिमाजमीह्ळासोऽअग्मन् ॥ इ हेहयद्वां० ॥ २० ॥ (४।४।१३) एषस्यभानुरुदियर्तियुज्यतेरथःपरिज्मादिवोऽअस्यसानवि । पृक्षासोऽअस्मि न्मिथुनाऽअधित्रयोदृतिस्तुरीयोमधुनोविरप्शते ॥ उद्वांपृक्षासोमधुमंतऽईरतेरथाऽअश्वासऽउषसोव्युष्टिषु । अपोर्णु वंतस्तमऽआपरीवृतंस्व१र्णशुक्रंतन्वंतऽआरजः ॥ मध्वःपिबतंमधुपेभिरासभिरुतप्रियंमधुनेयुजाथांरथं । आवर्तनिं मधुनाजिन्वथस्पथोदृतिंवहेथेमधुमंतमश्विना ॥ हंसासोयेवांमधुमंतोऽअस्रिधोहिरण्यपर्णाऽउहुवऽउषर्बुधः । उद्

(४।४।१२) तंवामितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपुरुमीह्ळाजमीह्ळावश्विनौत्रिष्टुप्। (४।४।१३)एषस्यइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोश्विनौजगत्यंत्यात्रिष्टुप्।

प्रतोमंदिनोमंदिनिस्पृशोमध्वोनमक्षःसवनानिगच्छथः ॥ स्वध्वरासोमधुमंतोऽअग्नयऽउस्राजरंतेप्रतिवस्तोरश्विना । यन्निक्तहस्तस्तरणिर्विचक्षणःसोमंसुषावमधुमंतमद्रिभिः ॥ आकेनिपासोऽअहभिर्दविध्वतःस्व१र्णशुक्रंतन्वंतऽआरजः । सूरश्चिदश्वान्युयुजानऽईयतेविश्वाँऽअनुस्वधयाचेतथस्पथः+ ॥ प्रवामवोचमश्विनाधियंधारथःस्वश्वोऽअजरोयोऽअस्ति । येनसद्यःपरिरजांसियाथोहविष्मंतंतरणिंभोजमच्छ ॥ २१ ॥ (४।५।१) अग्रंपिबामधूनांसुतंवायोदिविष्टिषु । त्वंहिपूर्वपाऽअसि ॥ शतेनानोऽअभिष्टिभिर्नियुत्वाँऽइंद्रसारथिः । वायोसुतस्यतृंपतं ॥ आवांसहस्रंहरयऽइंद्रवायूऽअभिप्रयः । वहंतुसोमपीतये ॥ रथंहिरण्यवंधुरमिंद्रवायूस्वध्वरं । आहिस्थाथोदिविस्पृशं ॥ रथेनपृथुपाजसादाश्वांसमुपगच्छतं । इंद्रवायूऽइहागतं ॥ इंद्रवायूऽअयंसुतस्तंदेवेभिःसजोषसा । पिबतंदाशुषोगृहे ॥ इहप्रयाणमस्तुवामिंद्रवायूविमोचनं । इहवांसोमपीतये ॥ २२ ॥ (४।५।२) वायोशुक्रोऽअयामितेमध्वोऽअग्रंदिविष्टिषु । आयाहिसोमपीतयेस्पार्होदेवनियुत्वता ॥ इंद्रश्चवायवेषांसोमानांपीतिमर्हथः । युवांहियंतींदवोनिम्नमापोनसध्र्यक् ॥ वायविंद्रश्चशुष्मिणासरथंशवसस्पती । नियुत्वंतानऽऊतयऽआयातंसोमपीतये ॥ यावांसंतिपुरुस्पृहो

(४।५।१) अग्रंपिबेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेवःइंद्रवायूआद्यायावायुर्गायत्री । (४।५।२) वायोइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्रवायूआद्यायावायुरनुष्टुप् ।

नियुतोंदाशुषेनरा । अस्मेतायंज्ञवाहसेंद्रंवायूनियंच्छतं ॥ २३ ॥ (४।५।३) विहिहोत्राऽअवीताविपोनरायोंऽअर्यः । वायवाचंद्रेणरथेंनयाहिसुतस्यंपीतयें ॥ निर्युवाणोऽअशंस्तीर्नियुत्वाँऽइंद्रंसारथिः । वायवा० ॥ अनुंकृष्णेवसुधितीयेमातेंविश्वपेंशसा । वायवा० ॥ वहंतुत्वामनोयुजोंयुक्तासोंनवतिर्नवं । वायवा० ॥ वायोंशतंहरींणांयुवस्वपोष्यांणां । उतवांतेसहस्त्रिणोरथऽआयांतुपाजंसा ॥ २४ ॥ (४।५।४) इदंवांमास्येंहविःप्रियमिंद्राबृहस्पती । उक्थंमदंश्चशस्यते ॥ अयंवांपरिंषिच्यतेसोमंऽइंद्राबृहस्पती । चारुर्मदांयपीतयें ॥ आनंऽइंद्राबृहस्पतीगृहमिंद्रंश्चगच्छतं । सोमपासोमंपीतये ॥ अस्मेऽइंद्राबृहस्पतीरयिंधत्तंशतग्विनं । अश्वांवंतंसहस्त्रिणं ॥ इंद्राबृहस्पतींवयंसुतेगीर्भिर्हवामहे । अस्यसोमंस्यपीतयें ॥ सोमंमिंद्राबृहस्पतीपिबंतंदाशुषोंगृहे । मादयेंथांतदोंकसा ॥ २५ ॥ (४।५।५) यस्तस्तंभसहंसाविज्मोऽअंतान्बृहस्पतिंस्त्रिषधस्थोरवेंण । तंप्रत्नासऽऋषंयोदीध्यांनाःपुरोविप्रांदधिरेमंद्रजिंह्वं ॥ धुनेतंयःसुप्रकेतंमदंतोबृहंस्पतेऽअभियेनंस्ततस्त्रे । पृषंतंसृप्रमदंब्धमूर्वंबृहंस्पतेरक्षंतादस्ययोनिं ॥ बृहंस्पतेयापरमापंरावदतऽआतंऽऋतस्पृशोनिषेंदुः । तुभ्यंखाताऽअवताऽअद्रिदुग्धामध्वंःश्चोतंत्यभितोंविरप्शं + ॥ बृहस्पतिःप्रथमंजायं

(४।५।३) विहिहोत्राइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोवायुरनुष्टुप् । (४।५।४) इदंवामितिषळर्चस्यसूक्तस्यवामदेवइंद्राबृहस्पतीगायत्री । (४।५।५) यस्तस्तंभेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोबृहस्पतिरंत्ययोर्द्वयोरिंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप्दशमीजगती ।

मानोमहोज्योतिषःपरमेव्योमन् । सप्तास्यस्तुविजातोरवेणविसप्तरश्मिरधमत्तमांसि ॥ ससुष्टुभासऽऋक्वतागणेनव
लंरुरोजफलिगंरवेण । बृहस्पतिरुस्रियाहव्यसूदःकनिक्रदद्वावशतीरुदाजत् ॥ २६ ॥ एवापित्रेविश्वदेवायवृष्णेय
ज्ञैर्विधेमनमसाहविर्भिः । बृहस्पतेसुप्रजावीरवंतोवयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ सऽइद्राजाप्रतिजन्यानिविश्वाशुष्मे
णतस्थावभिवीर्येण । बृहस्पतिंयःसुभृतंबिभर्तिवल्गूयतिवंदतेपूर्वभाजं ॥ सऽइत्क्षेतिसुधितऽओकसिस्वेतस्माऽइळा
पिन्वतेविश्वदानीम् । तस्मैविशःस्वयमेवानमंतेयस्मिन्ब्रह्माराजनिपूर्वऽएति ॥ अप्रतीतोजयतिसंधनानिप्रतिजन्या
न्युतयासजन्या । अवस्यवेयोवरिवःकृणोतिब्रह्मणेराजातमवंतिदेवाः+ ॥ इंद्रश्चसोमंपिबतंबृहस्पतेस्मिन्यज्ञेमंदसा
नावृषण्वसू । आवांविशंत्विंदवःस्वाभुवोस्मेरयिंसर्ववीरंनियच्छतं ॥ बृहस्पतऽइंद्रवर्धतंनःसचासावांसुमतिर्भूत्वस्मे ।
अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्जजस्तमर्योवनुषामरातीः ॥ २७ ॥ इतितृतीयाष्टकेसप्तमोध्यायः ॥ ७ ॥ ॥

त्रयोविंशाध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि १८ ऋचः १४४ ॥ त्यागः ॥ ऋभुभ्य. ४८ द्यावापृथिवीभ्या. दधिक्राव्ण. १९ सूर्याये. इंद्रावरुणाभ्या. ११ त्रसदस्यवआत्मन. ६ इंद्रावरुणाभ्या. ४ अश्विभ्या. २१ वायव. इंद्रावायुभ्या.३ वायव. ५ इंद्राबृहस्पतिभ्या. ६ बृहस्पतय. ९ इंद्राबृहस्पतिभ्या. २ ॥ इतितृतीयेसप्तमः ॥ ७ ॥

इदमुषस्यंतुंप्रतिष्यासप्तगायत्रंतद्देवस्यसावित्रंतुजागतमंभूद्देवःषट्त्रिष्टुबंतंकोवोदशवैश्वदेवंत्रिगायत्र्यंतंतुंम
हीसप्तद्यावापृथिवीयंक्षेत्रस्याष्टौतिस्रःक्षैत्रपत्याःशुनायैकापरापुरउष्णिक्सांत्याचशुनासीराभ्यांमुपांत्येसीतायै
तेचानुष्टुभावाद्याचतुर्थीचंसमुद्रादेकादशाग्नेयंजगत्यंतंसौर्यैवापंवांगव्यंवाघृतस्तुतिर्वानमोत्रिभ्योभौमोत्रिःपं
चमेमंडलेनुक्तगोत्रमात्रेयंविद्यात्पंक्त्यंतस्यचसूक्तस्यशेषमानुष्टुभंमबोधिद्वादशबुधगविष्ठिरौकुमारंकुमारोवृ
शोवाजानंउभौवाशक्कर्यंतंकंवीत्यृचोस्तुवृशएवंत्वमग्नेवसुश्रुतआद्याविराट्तृतीयामारुतरौद्रावैष्णवीत्वामग्नए
कादशंसुसमिद्धायाप्रंगायत्रमंग्निंतंदशपांक्तंसखायइषःपंक्त्यंतंत्वामग्नेसप्तजागतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (४।५।६) इदमुत्यत्पुंरुतमंपुरस्ताज्ज्योतिस्तमंसोवयुनांवदस्थात् । नूनंदिवोदुंहितरोंविभाती
र्गातुंकृणवन्नुषसोजनांय ॥ अस्थुंरुचित्राऽउषसंःपुरस्तांन्मिताऽइवस्वरंवोध्वरेषुं । व्यूव्रजस्यतमंसोद्वारोच्छंतींरव्रन्छु
चंयःपावकाः+ ॥ उच्छंतींरद्यचितयंतभोजान्राधोदेयांयोषसोंमघोनींः । अचित्रेऽअंतःपणयंःससंत्वबुंध्यमानास्तमं
सोविमंध्ये ॥ कुवित्सदेंवीःसनयोनवोंवायामोंबभूयादुंषसोवोऽअद्य । येनानवंग्वेऽअंगिंरेदशंग्वेसप्तास्येंरेवतीरेवदू
ष+ ॥ यूयंहिदेंवीर्ऋतयुग्भिरश्वैःपरिप्रयाथभुवंनानिसद्यः । प्रबोधयंतीरुषसःससंतंद्विपाच्चतुंष्पाच्चरथांयजीवं+ ॥ १ ॥

(४।५।६) इदमुत्यदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवउषास्त्रिष्टुप् ।

कंस्विदासांकतमापुराणीययाविधानाविदधुर्ऋभूणां । शुभंयच्छुभ्राऽउषसश्चरंतिनविज्ञायंतेसदृशीरजुर्याः+ ॥ ताघा ताभद्राऽउषसःपुरासुरभिष्टिद्युम्नाऽऋतजातसत्याः । यास्वीजानःशशमानऽउक्थैःस्तुवञ्छंसंद्रविणंसद्यऽआप ॥ ता ऽआचरंतिसमनापुरस्तात्समानतःसमनापप्रथानाः । ऋतस्यदेवीःसदसोबुधानागवांनसर्गाऽउषसोजरंते ॥ ताऽइ न्वेैवसमनासमानीरमीतवर्णाऽउषसश्चरंति । गूहंतीरभ्वमसितंरुशद्भिःशुक्रास्तनूभिःशुचयोरुचानाः+ ॥ रयिंदि वोदुहितरोविभातीःप्रजावंतंयच्छतास्मासुदेवीः । स्योनादावःप्रतिबुध्यमानाःसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ तद्वोदिवोदु हितरोविभातीरुपब्रुवऽउषसोयज्ञकेतुः । वयंस्यामयशसोजनेषुतद्द्यौश्चधत्तांपृथिवीचदेवी+ ॥ २ ॥ (४।५।७) प्र तिष्यासूनरीजनीव्युच्छंतीपरिस्वसुः । दिवोऽअदर्शिदुहिता+ ॥ अश्वेवचित्रारुषीमातागवामृतावरी । सखाभूदश्वि नोरुषाः+ ॥ उतसखास्यश्विनोरुतमातागवामसि । उतोषोवस्वऽईशिषे ॥ यावयद्द्वेषसंत्वाचिकित्वित्सूनृतावरि । प्रतिस्तोमैरभुत्स्महि ॥ प्रतिभद्राऽअदृक्षतगवांसर्गानरश्मयः । ओषाऽअप्राऽउरुज्रयः ॥ आपप्रुषीविभावरिव्याव ज्योतिषातमः । उषोऽअनुस्वधामव ॥ आद्यांतनोषिरश्मिभिरांतरिक्षमुरुप्रियं । उषःशुक्रेणशोचिषा॥३॥ (४।५।८) तद्देवस्यसवितुर्वार्यंमहद्वृणीमहेऽअसुरस्यप्रचेतसः । छर्दिर्येनदाशुषेयच्छतित्मनातन्नोमहाँऽउदयान्देवोऽअक्तुभिः ॥

(४।५।७) प्रतिष्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेवउषागायत्री ।(४।५।८) तद्देवस्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेवःसविताजगती ।

दिवोधर्ताभुवनस्यप्रजापतिःपिशंगंद्रापिंप्रतिमुंचतेकविः । विचक्षणःप्रथयन्नापृणन्नुर्वजीजनत्सवितासुम्नमुक्थ्यं ॥
आप्रारजांसिदिव्यानिपार्थिवाश्लोकंदेवःकृणुतेस्वायधर्मणे । प्रबाहूऽअस्राक्सवितासवीमनिनिवेशयन्प्रसुवन्नक्तुभि
र्जगत् ॥ अदाभ्योभुवनानिप्रचाकशद्व्रतानिदेवःसविताभिरक्षते । प्रास्राग्बाहूभुवनस्यप्रजाभ्योधृतव्रतोमहोऽअज्म
स्यराजति ॥ त्रिरंतरिक्षंसवितामहित्वनात्रीरजांसिपरिभूस्त्रीणिरोचना । तिस्रोदिवःपृथिवीस्तिस्रऽइन्वतित्रिभिर्व्रतै
रभिनोरक्षतित्मना ॥ बृहत्सुम्नःप्रसवीतानिवेशनोजगतःस्थातुरुभयस्ययोवशी । सनोदेवःसविताशर्मयच्छत्वस्मेक्षया
यत्रिवरूथमंहसः ॥ आगन्देवऽऋतुभिर्वर्धतुक्षयंदधातुनःसवितासुप्रजामिषं । सनःक्षपाभिरहभिश्चजिन्वतुप्रजावंतं
रयिमस्मेसमिन्वतु ॥ ४ ॥ (४।५।९) अभूद्देवःसवितावंद्योनुनऽइदानीमह्नऽउपवाच्योनृभिः । वियोरत्नाभजति
मानवेभ्यःश्रेष्ठंनोऽअत्रद्रविणंयथादधत् ॥ देवेभ्योहिप्रथमंयज्ञियेभ्योमृतत्वंसुवसिभागमुत्तमं । आदिद्दामानंसवि
तर्व्यूर्णुषेनूचीनाजीवितामानुषेभ्यः ॥ अचित्तीयच्चकृमादैव्येजनेदीनैर्दक्षैःप्रभूतीपूरुषत्वता । देवेषुचसवितर्मानुषेषु
चत्वंनोऽअत्रसुवतादनागसः ॥ नप्रमियेसवितुर्दैव्यस्यतद्यथाविश्वंभुवनंधारयिष्यति । यत्पृथिव्यावरिमन्नास्वंगुरि
र्वर्ष्मन्दिवःसुवतिसत्यमस्यतत्+ ॥ इंद्रज्येष्ठान्बृहद्भ्यःपर्वतेभ्यःक्षयाँऽएभ्यःसुवसिपस्त्यावतः । यथायथापतयंतोवि

(४।५।९) अभूदेवइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवामदेवःसविताजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

येमिरऽएवैवतंस्थुःसवितःसवायंते ॥ येतेत्रिरहंन्त्सवितःसवासोदिवेदिवेसौभंगमासुवंति । इंद्रोद्यावांपृथिवीसिंधुर द्भिरांदित्यैर्नोऽअदिंतिःशर्मयंसत् ॥ ५ ॥ (४।५।१०) कोवंस्त्रातावंसवःकोवंरूताद्यावांभूमीऽअदितेत्रासीथां नः । सहींयसोवरुणमित्रमर्तात्कोवोंध्वरेवरिंवोधातिदेवाः ॥ प्रयेधामांनिपूर्व्याण्यर्चान्वियदुच्छान्वियोतारोऽअमूं राः । विधातारोवितेदंधुरजंस्राऽऋतधींतयोरुरुचंतदस्माः+ ॥ प्रपस्त्या३मदिंतिंसिंधुमर्कैःस्वस्तिमीळेसख्यायंदेवीं । उभेयथांनोऽअहंनीनिपातंऽउषासानक्तांकरतामदंब्धे ॥ व्यंर्यमावरुणश्चेतिपंथांमिषस्पतिंःसुवितंगातुमग्निः । इंद्रा विष्णूनृवदुषुस्तवांनाशर्मनोयंतममंवद्वरूथं ॥ आपर्वतस्यमरुतामवांसिदेवस्यंत्रातुरंत्रिभगंस्य । पात्पतिर्जन्यादंहंसोनो मित्रोमित्रियांदुतनंऽउरुष्येत् ॥ ६ ॥ नूरोदसीऽअहिंनाबुध्न्येनस्तुवीतदेवीऽअप्येभिरिष्टैः । समुद्रंनसंचरणेसनिष्यवो घर्मस्वरसोनद्यो३अपंव्रन् ॥ देवैर्नोदेव्यदिंतिर्निपांतुदेवस्त्रातात्रायतामप्रयुच्छन् । नहिमित्रस्यवरुणस्यधासिमर्हाम सिप्रमियंसान्वग्नेः+ ॥ अग्निरीशेवसव्यंस्याग्निर्महःसौभंगस्य । तान्यस्मभ्यंरासते ॥ उषोमघोन्यावंहसूनृतेवार्या पुरु । अस्मभ्यंवाजिनीवति ॥ तत्सुनःसविताभगोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । इंद्रोनोराधसागमत्॥७॥ (४।५।११) मही

(४।५।१०) कोवस्त्रातेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः। (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः ७ अग्निः १ उषाः १ विश्वेदेवाः१एवंदश) । (४।५।११) महीइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोद्यावापृथिवीत्रिष्टुप्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

द्यावा॑पृथि॒वी॒ऽइ॒हज्ये॑ष्ठे॒रु॒चा॑भ॑वताशु॒चय॑द्भि॒र॒र्कैः । यत्सी॒ंवरि॑ष्ठेबृ॒ह॒ती॒वे॑मि॒न्वन्रु॒वद्धो॒क्षाप॑प्रथा॒नेभि॒रेवैः ॥ दे॒वीदे॒वेभि॒र्यज॒तेयज॑त्रैरमि॑नतीतस्थतु॒रु॒क्षमा॑णे । ऋ॒तावरी॒ऽअ॒द्रुहा॑दे॒वपु॑त्रेय॒ज्ञस्य॑ने॒त्रीशु॒चय॑द्भि॒र॒र्कैः+ ॥ सऽइत्स्वपा॒भुव॑नेष्वासु॒यऽइ॒मेद्यावा॑पृथि॒वीज॒जान॑ । उ॒र्वीग॑भी॒रेरज॑सीसु॒मेके॑ऽअवं॒शेधीर॒ःशच्या॒समै॑रत् ॥ नू॒रोदसीबृ॒हद्भि॑र्नो॒वरू॑थैःप॒त्नीव॑द्भि॒रि॒षय॑ंतीस॒जोषा॑ः । उ॒रू॒चीविश्वे॑यज॒तेनिपा॑तंधि॒यास्या॑मर॒थ्य॑ःसदा॒साः+ ॥ प्रवा॑ंमहि॒द्यवी॑ऽअ॒भ्युप॑स्तुतिंभरामहे । शुची॒ऽउप॒प्रश॑स्तये ॥ पुना॒नेत॒न्वा॑मि॒थःस्वेन॒दक्षे॑णराजथः । ऊ॒ह्याथे॑स॒नादृ॒तं+ ॥ म॒हीमि॒त्रस्य॑साधथस्तर॑न्ती॒पिप्र॑ती॒ऽऋ॒तं । परि॑य॒ज्ञंनिषे॑दथुः ॥ ८ ॥ (४।५।१२) क्षेत्र॑स्य॒पति॑ना॒वयंहि॒तेने॑वजयामसि । गामश्वं॑पोषयि॒त्न्वासनो॑मृळाती॒दृशे॑ ॥ क्षेत्र॑स्यपते॒मधु॑मंतमू॒र्मिंधे॒नुरि॑व॒पयो॑ऽअ॒स्मासु॑धुक्ष्व । म॒धु॒श्चुत॑ंघृ॒तमि॑व॒सुपू॑तमृ॒तस्य॑न॒ःपत॑योमृळयंतु ॥ मधु॑मती॒रोष॑धी॒र्द्याव॒ऽआपो॒मधु॑मन्नोभवत्व॒ंतरि॑क्षं । क्षेत्र॑स्य॒पति॒र्मधु॑मान्नो॒ऽअ॒स्त्वरि॑ष्यंतो॒ऽअन्वे॑नंचरेम ॥ शु॒नंवा॒हाः

(४।५।१२) क्षेत्रस्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवामदेवआद्यानांतिसृणांक्षेत्रपतिर्देवताचतुर्थ्याःशुनःपंचम्यष्टम्योःशुनासीरौषष्ठीसप्तम्योःसीताआद्याचतुर्थीषष्ठीसप्तम्योनुष्टुभःपंचमीपुरउष्णिक्शेषास्त्रिष्टुभः (अत्रचतुर्थ्याःशुनोऽदंतः। तथाशुनासीरावित्यत्रकेचिद्वाय्वादित्यावित्युच्चारयन्तितन्नचतुरस्रं यतःवायुःशुनःसूर्यएवात्रसीरःशुनासीरौवायुसूर्यौवदंति। शुनासीरंयास्कइंद्रंतुमेनेसूर्येंद्रौतौमन्यतेशाकपूणिरितिशुनासीरस्वरूपेशौनकेनाचार्यमतदर्शनव्याजेनवैविध्यंप्रतिपादितंतस्मात्प्रकृतिभूतशुनासीरशब्देनोच्चारणंयुक्तं)।

शुनंनरःशुनंकृषतुलांगलं । शुनंवरत्राबध्यंतांशुनमष्ट्रामुदिंगय ॥ शुनासीराविमांवाचंजुषेथांयद्दिविचक्रथुःपयः । ते नेमामुपसिंचतं ॥ अर्वाचीसुभगेभवसीतेवंदामहेत्वा । यथानःसुभगाससियथानःसुफलाससि ॥ इंद्रःसीतांनिगृह्णातुतांपूषानुयच्छतु । सानःपयस्वतीदुहामुत्तरामुत्तरांसमां ॥ शुनंनःफालाविकृषंतुभूमिंशुनंकीनाशाऽअभियंतुवाहैः । शुनंपर्जन्योमधुनापयोभिःशुनासीराशुनमस्मासुधत्तं ॥ ९ ॥ (४।५।१३) समुद्रादूर्मिर्मधुमाँऽउदारदुपांशुनासममृतत्वमानट् । घृतस्यनामगुह्यंयदस्तिजिह्वादेवानाममृतस्यनाभिः ॥ वयंनामप्रब्रवामाघृतस्यास्मिन्यज्ञेधारयामानमोभिः । उपब्रह्माशृणवच्छस्यमानंचतुःशृंगोवमीद्गौरऽएतत् ॥ चत्वारिशृंगात्रयोऽअस्यपादाद्वेशीर्षेसप्तहस्तासोऽअस्य । त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवोमर्त्याँऽआविवेश ॥ त्रिधाहितंपणिभिर्गुह्यमानंगविदेवासोघृतमन्वविंदन् । इंद्रऽएकंसूर्यऽएकंजजानवेनादेकंस्वधयानिष्टतक्षुः ॥ एताऽअर्षंतिहृद्यात्समुद्राच्छतव्रजारिपुणानावचक्षे । घृतस्यधाराऽअभिचाकशीमिहिरण्ययोवेतसोमध्यऽआसां ॥ १० ॥ सम्यक्स्रवंतिसरितोनधेनाऽअंतर्हृदामनसापूयमानाः । एतेऽअर्षंत्यूर्मयोघृतस्यमृगाऽइवक्षिपणोरीषमाणाः ॥ सिंधोरिवप्राध्वनेशूघनासोवातप्रमियःपतयंतियह्वाः । घृतस्यधाराऽअरुषोनवाजीकाष्ठाभिंदन्नूर्मिभिःपिन्वमानः ॥ अभिप्रवंतसमनेवयोषाःकल्याण्यः१ःस्मयमानासोऽअग्निं । घृ

(४।५।१३) समुद्रादूर्मिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवामदेवोग्निस्त्रिष्टुबंत्याजगती (सूर्योवापोवागावोवाघृतस्तुतिर्वादेवता)।

तस्यधाराःसमिधोनसंततानुषाणोहर्यतिजातवेदाः ॥ कन्याऽइववहतुमेतवाउऽअंज्यंजानाऽअभिचाकशीमि । यत्र
सोमःसूयतेयत्रयज्ञोघृतस्यधाराऽअभितत्पवंते ॥ अभ्यर्षतसुष्टुतिंगव्यमाजिमस्मासुभद्राद्रविणानिधत्त । इमंयज्ञंनय
तदेवतानोघृतस्यधारामधुमत्पवंते ॥ धामन्तेविश्वंभुवनमधिश्रितमंतःसमुद्रेहृद्य१ंतरायुषि । अपामनीकेसमिथेयऽ
आभृतस्तमश्यामधुमंतंतऽऊर्मिं+ ॥ ११ ॥ (इतिवामदेवंचतुर्थंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ५८) (५।१।१) अ
बोध्यग्निःसमिधाजनानांप्रतिधेनुमिवायतीमुषासं । यह्वाऽइवप्रवयामुज्जिहानाःप्रभानवःसिस्रतेनाकमच्छ ॥ अबोधि
होतायजथायदेवानूर्ध्वोऽअग्निःसुमनाःप्रातरस्थात् । समिद्धस्यरुशदददर्शिपाजोमहान्देवस्तमसोनिरमोचि ॥ यदींग
णस्यरशनामजीगःशुचिरङ्क्तेशुचिभिर्गोभिरग्निः । आदक्षिणायुज्यतेवाजयंत्युत्तानामूर्ध्वोऽअधयज्जुहूभिः ॥ अग्निम
च्छादेवयतांमनांसिचक्षूंषीवसूर्येसंचरंति । यदींसुवातेऽउषसाविरूपेश्वेतोवाजीजायतेऽअग्रेऽअह्नां ॥ जनिष्टहिजे
न्योऽअग्रेऽअह्नांहितोहितेष्वरुषोवनेषु । दमेदमेसप्तरत्नादधानोग्निर्होतानिषसादायजीयान् ॥ अग्निर्होतान्यसीदद्य
जीयानुपस्थेमातुःसुरभाऽउलोके । युवाकविःपुरुनिष्ठऽऋतावाधर्ताकृष्टीनामुतमध्यऽइद्धः ॥ १२ ॥ प्रणुत्यंविप्रम
ध्वरेषुसाधुमग्निंहोतारमीळतेनमोभिः । आयस्ततानरोदसीऽऋतेननित्यंमृजंतिवाजिनंघृतेन ॥ मार्जाल्योमृज्यतेस्वे

आत्रेयेपंचमेमंडलेषडनुवाकाः (५।१।१) अबोधीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यआत्रेयौबुधगविष्ठिरावग्निस्त्रिष्टुप् ।

दमूनाःकविप्रशस्तोऽअतिथिःशिवोनः । सहस्रशृंगोवृषभस्तदोजाविश्वाँऽअग्नेसहसाप्रास्यन्यान् ॥ प्रसद्योऽअग्नेऽ अत्येष्यन्यानाविर्यस्मैचारुतमोबभूथ । ईळेन्योवपुष्योविभावाप्रियोविशामतिथिर्मानुषीणां ॥ तुभ्यंभरंतिक्षितयोय विष्ठवलिमग्नेऽअंतितऽओतदूरात् । आभंदिष्ठस्यसुमतिंचिकिद्धिवृहत्तेऽअग्नेमहिशर्मभद्रं ॥ आद्यरथंभानुमोभानु मंतमग्नेतिष्ठयजतेभिःसमंतं । विद्वान्पथीनामुर्वं१तरिक्षमेहदेवान्हविरद्यायवक्षि ॥ अवोचामकवयेमेध्यायवचोवंदा रुवृषभायवृष्णे । गविष्ठिरोनमसास्तोममग्नौदिवीवरुक्ममुरुव्यंचमश्रेत् ॥ १२ ॥ (५।१।२) कुमारंमातायुवतिः समुब्धंगुहाबिभर्तिनददातिपित्रे । अनीकमस्यनमिनज्जनासःपुरःपश्यंतिनिहितमरतौ ॥ कमेतंत्वंयुवतेकुमारंपेषी बिभर्षिमहिषीजजान । पूर्वीर्हिगर्भःशरदोववर्धापश्यंजातंयदसूतमाता ॥ हिरण्यदंतंशुचिवर्णमारात्क्षेत्रादपश्यमा युधामिमानं । ददानोऽअस्माऽअमृतंविपृक्वत्किमामनिंद्राःकृणवन्ननुक्थाः ॥ क्षेत्रादपश्यंसनुतश्चरंतंसुमद्यूथंनपुरु शोभमानं । नताऽअगृभ्रन्नजनिष्टहिषःपलिक्नीरिद्युवतयोभवंति ॥ केमेमर्यकंवियवंतगोभिर्नयेषांगोपाऽअरणश्चिदा स । यईजगृभुरवतेसृजंत्वाजातिपश्वऽउपनश्चिकित्वान् ॥ वसांराजानंवसतिंजनानामरातयोनिदधुर्मर्त्येषु । ब्रह्मा

(५।१।२) कुमारभितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यआत्रेयःकुमारऋषिःकमेतंविज्योतिषेत्यनयोर्जारोवृशोग्निस्त्रिष्टुप्अंत्याशक्वरी (पाक्षिको जारोवृशःसर्वसूक्तेपि । यद्यपिमुद्रितामुद्रितपुस्तकेषुबहुत्रजानोवृशइत्युपलभ्यतेतथापिजरनाम्नऋषेःपुत्रोजारोवृशइतिभाष्येस्पष्टं)।

ण्यत्रेरवतंसृजंतुनिंदितारोनिंद्यासोभवंतु ॥ १४ ॥ शुनश्चिच्छेपंनिदितंसहस्राद्यूपादमुंचोऽअशमिष्टहिषः । एवास्म
दग्नेविमुमुग्धिपाशान्होतश्चिकित्वऽइहतूनिषद्य ॥ हृणीयमानोऽअपहिमदय्येःप्रमेदेवानांव्रतपाऽउवाच । इंद्रोविद्वाँ
ऽअनुहित्वाचचक्षतेनाहमग्नेऽअनुशिष्टऽआगां ॥ विज्योतिषाबृहताभात्यग्निराविर्विश्वानिकृणुतेमहित्वा । प्रादेवी
र्मायाःसहतेदुरेवाःशिशीतेशृंगेरक्षसेविनिक्षे ॥ उतस्वानासोदिविषंत्वग्नेस्तिग्मायुधारक्षसेहंतवाऽउ । मदेचिदस्यप्ररु
जंतिभामानवरंतेपरिबाधोऽअदेवीः ॥ एतंतेस्तोमंतुविजातविप्रोरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षं । यदीदग्नेप्रतित्वंदेवहर्याः
स्वर्वतीरपऽएनाजयेम ॥ तुविग्रीवोवृषभोवावृधानोशत्र्वर्यःसमजातिवेदः । इतीममग्निममृताऽअवोचन्बर्हिष्मते
मनवेशर्मयंसद्धविष्मतेमनवेशर्मयंसत् ॥ १५ ॥ (५।१।३) त्वमग्नेवरुणोजायसेयत्त्वंमित्रोभवसियत्समिद्धः । त्वे
विश्वेसहसस्पुत्रदेवास्त्वमिंद्रोदाशुषेमर्त्याय ॥ त्वमर्यमाभवसियत्कनीनांनामस्वधावन्गुह्यंबिभर्षि । अंजंतिमित्रंसु
धितंनगोभिर्यद्दंपतीसमनसाकृणोषि ॥ तवश्रियेमरुतोमर्जयंतरुद्रयत्तेजनिमचारुचित्रं । पदंयद्विष्णोरुपमंनिधायि
तेनपासिगुह्यंनामगोनां ॥ तवश्रियासुदृशोदेवदेवाःपुरूदधानाऽअमृतंसपंत । होतारमग्निंमनुषोनिषेदुर्दशस्यंतऽउ
शिजःशंसमायोः+ ॥ नत्वद्धोताऽपूर्वोऽअग्नेयजीयान्नकाव्यैःपरोऽअस्तिस्वधावः । विशश्चयस्याऽअतिथिर्भवासिसय

(५।१।३) त्वमग्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यआत्रेयोवसुश्रुतोग्निस्तृतीयायामरुद्रुद्रविष्णवस्त्रिष्टुवाद्याविराट् ।

ग्नेनवनवद्देवमर्तान् ॥ वयमग्नेवनुयामत्वोतांवसूयवोहविषाबुध्यमानाः । वयंसमर्येविदथेष्वह्नांवयंरायासहसस्पुत्रम र्तान् ॥ १६ ॥ योनऽआगोऽअभ्येनोभरात्यधीदघमघशंसेदधात । जहीचिकित्वोऽअभिशस्तिमेतामग्नेयोनोमर्चय तिद्वयेन ॥ त्वामस्याव्युषिदेवपूर्वेदूतंकृण्वानाऽअयजंतहव्यैः । संस्थेयदग्नऽईयसेरयीणांदेवोमर्तैर्वसुभिरिध्यमानः ॥ अवस्पृधिपितरंयोधिविद्वान्पुत्रोयस्तेसहसःसूनऽऊहे । कदाचिकित्वोऽअभिचक्षसेनोग्नेकदाँऽऋतचिद्यातयासे ॥ भू रिनामवंदमानोदधातिपितावसोयदितज्जोषयासे । कुविद्देवस्यसहसाचकानःसुम्नमग्निर्वनतेवावृधानः+ ॥ त्वमंगज रितारंयविष्ठविश्वान्यग्नेदुरितातिपर्षि । स्तेनाऽअदृश्रन्रिपवोजनासोज्ञातकेताऽवृजिनाऽअभूवन् ॥ इमेयामासस्त्व द्रिगभूवन्वसवेवातदिदागोऽअवाचि । नाहायमग्निरभिशस्तयेनोनरीषतेवावृधानःपरादात् ॥ १७ ॥ (५।१।४) त्वामग्नेवसुपतिंवसूनामभिप्रमंदेऽअध्वरेषुराजन् । त्वयावाजंवाजयंतोजयेमाभिष्यामपृत्सुतीर्मर्त्यानां ॥ हव्यवाळ ग्निरजरःपितानोविभुर्विभावासुदृशीकोऽअस्मे । सुगार्हपत्याःसमिषोदिदीह्यस्मद्र्यक्संमिमीहिश्रवांसि ॥ विशांक विंविश्पतिंमानुषीणांशुचिंपावकंघृतपृष्ठमग्निं । निहोतारंविश्वविदंदधिध्वेसदेवेषुवनतेवार्याणि ॥ जुषस्वाग्नऽइळया सजोषायतमानोरश्मिभिःसूर्यस्य । जुषस्वनःसमिधंजातवेदऽआचदेवान्हविरद्यायवक्षि ॥ जुष्टोदमूनाऽअतिथिर्दु

(५।१।४) त्वामग्नइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवसुश्रुतोग्निस्त्रिष्टुप् ।

रोणऽइमंनोयज्ञमुपयाहिविद्वान् । विश्वाऽअग्नेऽअभियुजोविहत्याशत्रूयतामाभराभोजनानि ॥ १८ ॥ वधेनदस्युं प्रहिचातयस्ववयःकृण्वानस्तन्वे३स्वायै । पिपर्षियत्सहसस्पुत्रदेवान्त्सोऽअग्नेपाहिनृतमवाजेऽअस्मान् ॥ वयंतेऽअग्न ऽउक्थैर्विधेमवयंहव्यैःपावकभद्रशोचे । अस्मेरयिंविश्ववारंसमिन्वास्मेविश्वानिद्रविणानिधेहि ॥ अस्माकमग्नेऽअध्वरंजुषस्वसहसःसूनोत्रिषधस्थहव्यं । वयंदेवेषुसुकृतःस्यामशर्मणानस्त्रिवरूथेनपाहि ॥ विश्वानिनोदुर्गहाजातवेदःसिंधुंननावादुरितातिपर्षि । अग्नेऽअत्रिवन्नमसागृणानो३स्माकंबोध्यवितातनूनां ॥ यस्त्वाहृदाकीरिणामन्यमानोमर्त्यंमर्त्योजोहवीमि । जातवेदोऽयशोऽअस्मासुधेहिप्रजाभिरग्नेऽअमृतत्वमश्यां ॥ यस्मैत्वंसुकृतेजातवेदऽउलोकमग्नेकृणवःस्योनं । अश्विनंसपुत्रिणंवीरवंतंगोमंतंरयिंनशतेस्वस्ति ॥ १९ ॥ (५।१।५) सुसमिद्धायशोचिषेघृतंतीव्रंजुहोतन । अग्नयेजातवेदसे ॥ नराशंसःसुषूदतीमंयज्ञमदाभ्यः । कविर्हिमधुहस्त्यः ॥ ईळितोऽअग्नऽआवहेंद्रंचित्रमिहप्रियं । सुखैरथेभिरूतये ॥ ऊर्णम्रदाविप्रथस्वाभ्य१र्काऽअनूषत । भवानःशुभ्रसातये ॥ देवीर्द्वारोविश्रयध्वंसुप्रायणानऽऊतये । प्रप्रयज्ञंपृणीतन ॥ २० ॥ सुप्रतीकेवयोवृधायह्वीऽऋतस्यमातरा । दोषामुषासमीमहे ॥ वातस्यप

(५।१।५) सुसमिद्धायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवसुश्रुतःइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयोगायत्री ।

ऋक्सं. अ.३अ.८ ॥५२॥

त्मंन्नीळितादैव्याहोतारामनुषः । इमंनोयज्ञमागतं ॥ इळासरस्वतीमहीतिस्रोदेवीर्मयोभुवः । बर्हिःसीदंत्वस्रिधः ॥ शिवस्त्वंष्टरिहागंहिविभुःपोषंऽउततमना । यज्ञेयंज्ञेनऽउदंव ॥ यत्रवेत्थवनस्पतेदेवानांगुह्यानामानि । तत्रहव्यानिं गामय ॥ स्वाहाग्नयेवरुणायस्वाहेंद्रांयमरुद्भ्यः । स्वाहांदेवेभ्योंहविः+ ॥ २१ ॥ (५।१।६) अग्निंतंमंन्येयोवसुर स्तंयंयंतिंधेनवंः । अस्तमर्वंतऽआशवोस्तंनित्यांसोवाजिनऽइषंस्तोतृभ्यऽआभंर ॥ सोऽअग्निर्योवसुंर्गृणेसंयमायंतिंधे नवंः । समर्वंतोरघुद्रुवःसंसुजातासंःसूरयऽइषं० ॥ अग्निर्हिंवाजिनंविशेददातिविश्वचर्षणिः । अग्नीरायेस्वाभुवंसप्री तोयांतिवार्यमिषं० ॥ आतेंऽअग्नऽइधीमहिद्युमंतंदेवाजरं । यद्धस्यातेपनींयसीसमिद्दीदयंतिद्यवीषं० ॥ आतेंऽअग्न ऽऋचाहविःशुक्रंस्यशोचिषस्पते । सुश्चंद्रदस्मविश्पंतेहव्यंवाट्तुभ्यंहूयतऽइषं० ॥ २२ ॥ प्रोत्येऽअग्नयोग्निषुविश्वंपु ष्यंतिवार्यं । तेहिंन्विरेतऽइंन्विरेतऽइषण्यंत्यानुषगिषं० ॥ तवत्येऽअंग्नेऽअर्चयोमहिंव्राधंतवाजिनंः । येपत्वंभिः शफानांव्रजाभुरंतगोनामिषं० ॥ नवांनोऽअग्नऽआभंरस्तोतृभ्यंःसुक्षितीरिषंः । तेस्यांमयऽआंनृचुस्त्वादूतासोदमेंदम ऽइषं० ॥ उभेसुंश्चंद्रसर्पिषोदर्वीश्रीणीषऽआसनिं । उतोनऽउत्पुंपूर्याऽउक्थेषुंशवसस्पतऽइषं० ॥ एवाँऽअग्निमंजुर्य मुर्गीर्भिर्यज्ञेभिंरानुषक् । दधंदस्मेसुवीर्यंमुतत्यदाश्वश्व्यमिषं० ॥ २३ ॥ (५।१।७) सखांयःसंवंःसम्यंचमिषंस्तो

मंडलं ५ अनु. १ ॥५२॥

(५।१।६) अग्निंतमितिदशर्चस्यसूक्तस्यवसुश्रुतोग्निःपंक्तिः । (५।१।७) सखायःसमितिदशर्चस्यसूक्तस्यआत्रेयइषोग्निरनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

मैंचाग्नयें । वर्षिष्ठायक्षितीनामूर्जोनप्त्रेसहस्वते ॥ कुत्राचिद्यस्यसमृतौरण्वानरौनृषदने । अर्हतश्चिद्यमिंधतेसंजन
यंतिजंतवः ॥ संयद्रिषोवनामहेसंहव्यामानुषाणां । उतद्युम्नस्यशवसऽऋतस्यरश्मिमाददे ॥ सःस्माकृणोतिकेतु
मानक्तंचिद्दूरऽआसते । पावकोयद्वनस्पतीन्प्रस्माभिनात्यजरः ॥ अवस्मयस्यवेषणेस्वेदंपथिषुजुह्वति । अभीमह
स्वजेन्यंभूमापृष्ठेवरुरुहुः ॥ २४ ॥ यंमर्त्यःपुरुस्पृहंविदद्विश्वस्यधायसे । प्रस्वादनंपितूनामस्ततातिंचिदायवे ॥
सहिष्माधन्वाक्षितंदातानदात्यापशुः । हिरिश्मश्रुःशुचिदन्नृभुरनिभृष्टतविषिः ॥ शुचिःष्मयस्माऽअत्रिवत्प्रस्वधि
तीवरीयते । सुषूरसूतमाताक्राणायदानशेभगं ॥ आयस्तेसर्पिरासुतेग्नेशमस्तिधायसे । ऐषुद्युम्नमुतश्रवऽआचित्तं
मर्त्येषुधाः ॥ इतिचिन्मन्युमध्रिजस्त्वादातमापशुंददे । आदग्नेऽअपृणतोत्रिःसासह्याद्दस्यूनिषःसासह्यान्नॄन् +
॥ २५ ॥ (५।१।८) त्वामग्नऽऋतायवःसमीधिरेप्रत्नंप्रत्नासऽऊतयेसहस्कृत । पुरुश्चंद्रंयजतंविश्वधायसंदमूनसंगृ
हपतिंवरेण्यं ॥ त्वामग्नेऽअतिथिंपूर्व्यंविशःशोचिष्केशंगृहपतिंनिषेदिरे । बृहत्केतुंपुरुरूपंधनस्पृतंसुशर्माणंस्ववसंजर
द्विषं ॥ त्वामग्नेमानुषीरीळतेविशोहोत्राविदंविविचिंरत्नधातमं । गुहासंतंसुभगविश्वदर्शततुविष्वणसंसुयजंघृतश्रि
यं ॥ त्वामग्नेधर्णसिंविश्वधावयंगीर्भिर्गृणंतोनमसोपसेदिम । सनोजुषस्वसमिधानोऽअंगिरोदेवोमर्तस्ययशसासुदी

(५।१।८) त्वामग्नऋतायवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यइषोग्निर्जगती ।

तिभिः ॥ त्वमग्नेपुरुरूपोविशेविंशेवयोदधासिप्रत्नथापुरुष्टुत । पुरूण्यन्नासहसाविराजसित्विषिःसातेतित्विषाणस्य नाधृषे ॥ त्वामग्नेसमिधानंयविष्ठ्यदेवादूतंचक्रिरेहव्यवाहनं । उरुज्रयसंघृतयोनिमाहुतंत्वेषंचक्षुर्दधिरेचोदयन्मति ॥ त्वामग्नेप्रदिवऽआहुतंघृतैःसुम्नायवःसुषमिधासमीधिरे । सवावृधानऽओषधीभिरुक्षितोऽभिज्रयांसिपार्थिवाविति ष्ठसे ॥ २६ ॥ इतितृतीयाष्टकेऽष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुर्विंशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १६ ऋचः १५२॥ त्यागः ॥ उषस. १८ सवित्र. १३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ७ अग्नय. उषस. विश्वेभ्योदेवेभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. ७ क्षेत्रपतय. ३ शुनाये. शुनासीराभ्या. सीताया. २ शुनासीराभ्या. अग्नय. ३७ मरुद्रुद्रवि ष्णुभ्य. अग्नय. २० समिद्धायाग्नय. नराशंसाये. इळाये बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्यां. प्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतिभ्य. अग्नय. २७ ॥ इतितृतीयेऽष्टमः ॥ ८ ॥

॥ इतितृतीयोऽष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथचतुर्थाष्टकप्रारंभः ॥

ॐत्वामग्नेगयोंत्यापंचम्यौपंक्तीअग्नओजिष्ठमंत्याचतुर्थ्यौचंजनस्यषट्सुतंभरोजागतंप्राग्नयेर्चंतोगायत्रंत्वंग्निंस्तो
मेनंप्रवेधसेपंचांगिरसोधरुणोबृहत्पूरुःपंक्त्यंतंह्यायज्ञैःप्रातर्मृक्तवाहांद्वितोभ्यवस्थावत्रिर्गायत्रावनुष्टुभौविरा
ड्रूपायमग्नेचतुष्कंप्रयस्वंतःपंक्त्यंतंहंमनुष्वत्ससःप्रविश्वसामन्विश्वसामाग्नेद्युम्नोविश्वचर्षणिरग्नेत्वंगौपायना
लौपायनावाबंधुःसुबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुश्चैकर्चाद्विपदमच्छावोनववसूयवआनुष्टुभमग्नेगायत्रमंत्यावैश्वदेव्यं
नस्वंताषट्त्रैवृष्णःपौरुकुत्स्यौद्वौत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौभारतश्चाश्वमेधोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभोनात्मात्मनेदद्यादि
तिसर्वास्वत्रिंकेचिदंत्यैंद्राग्नींसमिद्धोविश्ववारात्रेयींत्रिष्टुब्जगतींत्रिष्टुबनुष्टुब्गायत्र्यौत्र्यर्यमापंचोनागौरिवीतिः
शाक्त्यऐंद्रमुशनायदौशनसोवापादःक्वस्यबभ्रुर्ऋणंचयौप्यत्रराजास्तुतंइंद्रोरथायसप्तोनावस्युरुग्रमितिंकौत्स्यो
शनसौवापादौपरैंद्राकौत्स्यदर्दर्द्वादशगातुः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् ॥ (५।१।९) त्वामग्नेहविष्मंतोदेवंमर्तासऽईळते । मन्येत्वाजातवेदसंसह
व्यावक्ष्यानुषक्+ ॥ अग्निर्होतादास्वतःक्षयस्यवृक्तबर्हिषः । संयज्ञासश्चरंतियंसंवाजासःश्रवस्यवः ॥ उतस्मयंशिशुंय
थानवंजनिष्टारणी । धर्तारंमानुषीणांविशामग्निंस्वध्वरं+ ॥ उतस्मदुर्गृभीयसेपुत्रोनह्वार्याणां । पुरूयोदग्धासिवनाग्ने

(५।१।९) त्वामग्नइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगयोग्निरनुष्टुप्पंचमीसप्तम्यौपंक्ती ।

पशुर्नयवसे ॥ अधस्मयस्यार्चयःसम्यक्संयंतिधूमिनः । यदीमहत्रितोदिव्युपध्मातेवधमतिशिशीतेध्मातरीयथा ॥ तवाहमग्नऽऊतिभिर्मित्रस्यचप्रशस्तिभिः । द्वेषोयुतोनदुरितातुर्याममर्त्यानां ॥ तंनोऽअग्नेऽअभीनरोरयिंसहस्वऽआभर । सक्षेपयत्सपोषयद्भुवद्वाजस्यसातयऽउतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ १ ॥ (५।१।१०) अग्नऽओजिष्ठमाभरद्युम्नमस्मभ्यमध्रिगो । प्रनोरायापरीणसारत्सिवाजायपंथां ॥ त्वंनोअग्नेऽअद्भुतक्रत्वादक्षस्यमंहना । त्वेऽअसुर्यं१मारुहत्क्राणामित्रोनयज्ञियः ॥ त्वंनोऽअग्नऽएषांगयंपुष्टिंचवर्धय । येस्तोमेभिःप्रसूरयोनरोमघान्यानशुः+ ॥ येऽअग्नेचंद्रतेगिरःशुंभंत्यश्वराधसः । शुष्मेभिःशुष्मिणोनरोदिवश्चिद्येषांबृहत्सुकीर्तिर्बोधतित्मना । तवत्येऽअग्नेऽअर्चयोभ्राजंतोयंतिधृष्णुया । परिज्मानोनविद्युतःस्वानोरथोनवाजयुः+ ॥ नूनोऽअग्नऽऊतयेसबाधसश्चरातये । अस्माकासश्चसूरयोविश्वाऽआशास्तरीषणि ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअंगिरःस्तुतस्तवानऽआभर ॥ होतर्विभ्वासहंरयिंस्तोतृभ्यःस्तवसेचनऽउतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ २ ॥ (५।१।११) जनस्यगोपाऽअजनिष्टजागृविरग्निःसुदक्षःसुवितायनव्यसे । घृतप्रतीकोबृहतादिविस्पृशाद्युमद्विभातिभरतेभ्यःशुचिः ॥ यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितमग्निंनरस्त्रिषधस्थेसमीधिरे । इंद्रेणदेवैःसरथं

(५।१।१०) अग्नओजिष्ठमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगयोग्निरनुष्टुप्चतुर्थीसप्तम्यौपंक्ती । (५।१।११) जनस्येतिषळर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतंभरोग्निर्जगती ।

सबर्हिषिसीदन्निहोतायजथायसुक्रतुः ॥ असंमृष्टोजायसेमात्रोःशुचिर्मंद्रःकविरुदतिष्ठोविवस्वतः । घृतेनत्वावर्धयन्नग्नऽआहुतधूमस्तेकेतुरभवद्दिविश्रितः+ ॥ अग्निर्नोयज्ञमुपवेतुसाधुयाग्निंनरोविभरंतेगृहेगृहे । अग्निर्दूतोऽअभवद्धव्यवाहनोग्निंवृणानावृणतेकविक्रतुं ॥ तुभ्येदमग्नेमधुमत्तमंवचस्तुभ्यंमनीषाऽइयमस्तुशंहृदे । त्वांगिरःसिंधुमिवावनीर्महीरापृणंतिशवसावर्धयंतिच ॥ त्वामग्नेअंगिरसोगुहाहितमन्वविंदन्छिश्रियाणंवनेवने । सजायसेमथ्यमानःसहोमहत्त्वामाहुःसहसस्पुत्रमंगिरः ॥ ३ ॥ (५।११२) प्राग्नयेबृहतेयज्ञियायऽऋतस्यवृष्णेऽअसुरायमन्म । घृतंनयज्ञऽआस्येसुपूतंगिरंभरेवृषभायप्रतीचीं+ ॥ ऋतंचिकित्वऽऋतमिच्चिकिद्ध्यृतस्यधाराऽअनुतृंधिपूर्वीः । नाहंयातुंसहसानद्वयेनऽऋतंसपाम्यरुषस्यवृष्णः ॥ कयानोऽअग्नऽऋतयन्नृतेनभुवोनवेदाऽउचथस्यनव्यः । वेदामेदेवऽऋतुपाऽऋतूनांनाहंपतिंसनितुरस्यरायः+ ॥ केतेऽअग्नेरिपवेबंधनासःकेपायवःसनिषंतद्युमंतः । केधासिमग्नेऽअनृतस्यपांतिकऽआसतोवचसःसंतिगोपाः+ ॥ सखायस्तेविषुणाऽअग्नऽएतेशिवासःसंतोऽअशिवाऽअभूवन् । अधूर्षतस्वयमेतेवचोभिर्ऋजूयतेवृजिनानिब्रुवंतः ॥ यस्तेऽअग्नेनमसायज्ञमीट्टऽऋतंसपात्यरुषस्यवृष्णः । तस्यक्षयःपृथुरासाधुरेतुप्रसस्राणस्यनहुषस्यशेषः ॥ ४ ॥ (५।११३) अर्चंतस्त्वाहवामहेर्चंतःसमिधीमहि । अग्नेऽअर्चंतऽऊतये ॥ अग्नेः

(५।११२) प्राग्नयइतिषळर्चस्यसूक्तस्यसुतंभरोग्निस्त्रिष्टुप् । (५।११३) अर्चंतइतिषळर्चस्यसूक्तस्यसुतंभरोग्निर्गायत्री ।

स्तोमंमनामहेसिध्रमद्यदिविस्पृशः । देवस्यद्रविणस्यवः ॥ अग्निर्जुषतनोगिरोहोतायोमानुषेष्वा । सयक्षद्दैव्यंजनं ॥ त्वमग्नेसप्रथाऽअसिजुष्टोहोतावरेण्यः । त्वयायज्ञंवितन्वते ॥ त्वामग्नेवाजसातमंविप्रावर्धंतिसुष्टुतं । सनोरास्वसुवीर्यं ॥ अग्नेनेमिरराँऽइवदेवाँस्त्वंपरिभूरसि । आराधश्चित्रमृंजसे ॥ ५ ॥ (५।१।१४) अग्निंस्तोमेनबोधयसमिधानोऽअमर्त्यं । हव्यादेवेषुनोदधत् ॥ तमध्वरेष्वीळतेदेवंमर्ताऽअमर्त्यं । यजिष्ठंमानुषेजने ॥ तंहिशश्वंतऽईळतेस्रुचादेवंघृतश्चुता । अग्निंहव्यायवोळ्हवे ॥ अग्निर्जातोऽअरोचतघ्नन्दस्यूञ्ज्योतिषातमः । अविंदद्गाऽअपःस्वः+ ॥ अग्निमीळेन्यंकविंघृतपृष्ठंसपर्यत । वेतुमेशृणवद्धवं ॥ अग्निंघृतेनवावृधुःस्तोमेभिर्विश्वचर्षणिं । स्वाधीभिर्वचस्युभिः ॥ ॥ ६ ॥ (५।२।१) प्रवेधसेकवयेवेद्यायगिरंभरेयशसेपूर्व्याय । घृतप्रसत्तोऽअसुरःसुशेवोरायोधर्ताधरुणोवस्वोऽअग्निः+ ॥ ऋतेनऽऋतंधरुणंधारयंतयज्ञस्यशाकेपरमेव्योमन् । दिवोधर्मन्धरुणेसेदुषोनॄञ्जातैरजाताँऽअभियेननक्षुः+ ॥ अंहोयुवस्तन्वस्तन्वतेविवयोमहद्दुष्टरंपूर्व्याय । ससंवतोनवजातस्तुतुर्यात्सिंहंनक्रुद्धमभितःपरिष्ठुः ॥ मातेवयद्भरसेपप्रथानोजनंजनंधायसेचक्षसेच । वयोवयोजरसेयद्दधानःपरित्मनाविषुरूपोजिगासि ॥ वाजोनुतेशवसस्पात्वंतमुरुं

(५।१।१४) अग्निंस्तोमेनेतिषळर्चस्यसूक्तस्यसुतंभरोग्निर्गायत्री । (५।२।१) प्रवेधसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसोग्निर्वरुणस्त्रिष्टुप् ।

दीर्घंधरुणंदेवरायः । पदंनतायुर्गुहादधानोमहोरायेचितयन्नत्रिमस्पः ॥ ७ ॥ (५।२।२) बृहद्वयोहिभानवेर्चादेवा यान्नये । यंमित्रंनप्रशस्तिभिर्मर्तासोदधिरेपुरः+ ॥ सहिद्युभिर्जनानांहोतादक्षस्यबाह्वोः । विहव्यमग्निरानुषग्भगोन वारमृण्वति ॥ अस्यस्तोमेमघोनःसख्येवृद्धशोचिषः । विश्वायस्मिन्तुविष्वणिसमर्येशुष्ममादधुः+ ॥ अधाह्यग्नऽएषां सुवीर्यस्यमंहना । तमिद्यह्वंनरोदसीपरिश्रवोबभूवतुः ॥ नूनऽएहिवार्यमग्नेगृणानऽआभर । येवयंयेचसूरयःस्वस्ति धामहेसचोतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ ८ ॥ (५।२।३) आयज्ञैर्देवमर्त्यऽइत्थातव्यांसमूतये । अग्निंकृतेस्वध्वरेपूरुरीळी तावसे ॥ अस्यहिस्वयशस्तरऽआसाविधर्मन्मन्यसे । तंनाकंचित्रशोचिषंमंद्रंपरोमनीषया ॥ अस्यवासाऽउऽअर्चिषा यऽआयुक्ततुजागिरा । दिवोनयस्यरेतसाबृहच्छोचंत्यर्चयः ॥ अस्यक्रत्वाविचेतसोदस्मस्यवसुरथऽआ । अधाविश्वा सुहव्योग्निर्विक्षुप्रशस्यते ॥ नूनऽइद्धिवार्यमासासचंतसूरयः । ऊर्जोनपादभिष्टयेपाहिशग्धिस्वस्तयऽउतैधिपृत्सुनोवृ धे+ ॥ ९ ॥ (५।२।४) प्रातरग्निःपुरुप्रियोविशस्तवेतातिथिः । विश्वानियोऽअमर्त्योहव्यामर्तेषुरण्यति ॥ द्विता यमृक्तवाहसेस्वस्यदक्षस्यमंहना । इंदुंसधत्तऽआनुषक्स्तोताचित्तेऽअमर्त्य ॥ तंवोदीर्घायुशोचिषंगिराहुवेमघोनां ।

(५।२।२) बृहद्वयइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपूरुरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।३) आयज्ञैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यपूरुरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।४) प्रातरग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोमृक्तवाहाद्वितोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।

अरिष्टोयेषांरथोव्यश्वदावन्नीयते ॥ चित्रावायेषुदीधितिरासन्नुक्थापांतिये । स्तीर्णवर्हिःस्वर्णरेश्रवांसिदधिरेपरि ॥ येमेपंचाशतंदुदुरश्वानांसधस्तुति । द्युमदग्नेमहिश्रवोबृहत्कृधिमघोनांनृवदमृतनृणां+ ॥ १० ॥ (५।२।५) अभ्यवस्थाःप्रजायंतेप्रवव्रेर्वव्रिश्चिकेत । उपस्थेमातुर्विचष्टे ॥ जुहुरेविचितयंतोनिमिषंनृम्णंपांति । आदृळ्हांपुरंविविशुः ॥ आश्वैत्रेयस्यजंतवोद्युमद्वर्धतकृष्टयः । निष्कग्रीवोबृहदुक्थऽएनामध्वानवाजयुः+ ॥ प्रियंदुग्धंनकाम्यमजामिजाम्योःसचा । घर्मोनवाजजठरोदब्धःशश्वतोदभः ॥ क्रीळन्नोरश्मऽआभुवःसंभस्मनावायुनावेविदानः । ताऽअस्यसन्धृषजोनतिग्माःसुसंशितावक्ष्योवक्षणेस्थाः+ ॥ ११ ॥ (५।२।६) यमग्नेवाजसातमत्वंचिन्मन्यसेरयिं । तंनोगीर्भिःश्रवाय्यंदेवत्रापनयायुजं ॥ येऽअग्नेनेरयंतितेवृद्धाऽउग्रस्यशवसः । अपद्वेषोऽअपह्वरोन्यव्रतस्यसश्चिरे ॥ होतारंत्वावृणीमहेग्नेदक्षस्यसाधनं । यज्ञेषुपूर्व्यंगिराप्रयस्वंतोहवामहे ॥ इत्थायथातऽऊतयेसहसावन्दिवेदिवे । रायऽऋतायसुक्रतोगोभिःष्यामसधमादोवीरैःस्यामसधमादः ॥ १२ ॥ (५।२।७) मनुष्वत्त्वानिधीमहिमनुष्वत्समिधीमहि । अग्नेमनुष्वदंगिरोदेवान्देवयतेयज ॥ त्वंहिमानुषेजनेग्नेसुप्रीतऽइध्यसे । स्रुचस्त्वायंत्यानुषक्सुजातसर्पिरासु

(५।२।५) अभ्यवस्थाइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवव्रिरग्निःआद्येद्वेगायत्र्यौतृतीयाचतुर्थ्यावनुष्टुभौपंचमीविराड्रूपा । (५।२।६) यमग्नइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रयस्वंतोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।७) मनुष्वदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःससोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।

ते ॥ त्वांविश्वेसजोषसोदेवासोदूतमक्रत । सपर्यंतस्त्वाकवेयज्ञेषुदेवमीळते ॥ देवंवोदेवयज्ययाग्निमीळीतमर्त्यः । समिद्धःशुक्रदीदिह्यृतस्ययोनिमासदःससस्ययोनिमासदः ॥ १३ ॥ (५।२।८) प्रविश्वसामन्नत्रिवदर्चापावकशो चिषे । योऽअध्वरेष्वीड्योहोतामंद्रतमोविशि ॥ न्यग्निंजातवेदसंदधातादेवमृत्विजं । प्रयज्ञऽएत्वानुषगद्यादेव व्यचस्तमः ॥ चिकित्विन्मनसंत्वादेवंमर्तासऽऊतये । वरेण्यस्यतेवसऽइयानासोऽअमन्महि ॥ अग्नेचिकिद्ध्यस्यन ऽइदंवचःसहस्य । तंत्वासुशिप्रदंपतेस्तोमैर्वर्धंत्यत्रयोगीर्भिःशुंभंत्यत्रयः ॥ १४ ॥ (५।२।९) अग्नेसहंतमाभरद्युम्न स्यप्रासहारयिं । विश्वायश्चर्षणीरभ्यासावाजेषुसासहत् ॥ तमग्नेपृतनाषहंरयिंसहस्वऽआभर । त्वंहिसत्योऽअद्भु तोदातावाजस्यगोमतः ॥ विश्वेहित्वासजोषसोजनासोवृक्तबर्हिषः । होतारंसद्मसुप्रियंव्यंतिवार्यापुरु ॥ सहिष्मा विश्वचर्षणिरभिमातिसहोदधे । अग्नऽएषुक्षयेष्वारेवन्नःशुक्रदीदिहिद्युमत्पावकदीदिहि ॥१५॥ (५।२।१०) अग्नेत्वं नोऽअंतमऽउतत्राताशिवोभवावरूथ्यः ॥ वसुरग्निर्वसुश्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमंरयिंदाः ॥ सनोबोधिश्रुधीहवमुरुष्या

(५।२।८) प्रविश्वसामन्नितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयोविश्वसामाग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।९) अग्नेसहंतमितिचतुर्ऋचस्यसूक्त स्यात्रेयोद्युम्नोविश्वचर्षणिरग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।१०) अग्नेत्वंनइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगौपायना (लौपायनावा) बंधुःसुबंधुः श्रुतबंधुर्विप्रबंधुश्चक्रमेणर्षयोऽग्निर्द्विपदाविराट् ।

णोऽअघायतःसमस्मात् ॥ तंत्वांशोचिष्ठदीदिवःसुम्नायनूनमीमहेसखिभ्यः ॥१६॥ (५।२।११) अच्छावोऽअग्निमवसे देवंगासिसनोवसुः । रासत्पुत्रऽऋषूणामृतावापर्षतिद्विषः+ ॥ सहिसत्योयंपूर्वेचिद्देवासश्चिद्यमीधिरे । होतारंमंद्रजिह्वमित्सुदीतिभिर्विभावसुं ॥ सनोधीतीवरिष्ठयाश्रेष्ठयाचसुमत्या । अग्नेरायोदिदीहिनःसुवृक्तिभिर्वरेण्य ॥ अग्निर्देवेषुराजत्यग्निर्मर्तेष्वाविशन् । अग्निर्नोहव्यवाहनोग्निंधीभिःसपर्यत ॥ अग्निस्तुविश्रवस्तमंतुविब्रह्माणमुत्तमं । अतूर्तंश्रावयत्पतिंपुत्रंददातिदाशुषे ॥ १७ ॥ अग्निर्ददातिसत्पतिंसासाहयोयुधानृभिः । अग्निरत्यंरघुष्यदंजेतारमपराजितं ॥ यद्वाहिष्ठंतदग्नयेबृहदर्चविभावसो । महिषीवत्वद्रयिस्त्वद्वाजाऽउदीरते ॥ तवद्युमंतोऽअर्चयोग्रावेवोच्यतेबृहत् । उतोतेतन्यतुर्यथास्वानोऽअर्तत्मनादिवः+ ॥ एवाँऽअग्निंवसूयवःसहसानंववंदिम । सनोविश्वाऽअतिद्विषःपर्षन्नावेवसुक्रतुः ॥ १८ ॥ (५।२।१२) अग्नेपावकरोचिषामंद्रयादेवजिह्वया । आदेवान्वक्षियक्षिच ॥ तंत्वाघृतस्नवीमहेचित्रभानोस्वर्दृशं । देवाँऽआवीतयेवह ॥ वीतिहोत्रंत्वाकवेद्युमंतंसमिधीमहि । अग्नेबृहंतमध्वरे+ ॥ अग्नेविश्वेभिरागहिदेवेभिर्हव्यदातये । होतारंत्वावृणीमहे ॥ यजमानायसुन्वतऽआग्नेसुवीर्यंवह । देवैरासत्सिबर्हिषि

(५।२।११) अच्छावइतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसूयवोग्निरनुष्टुप् । (५।२।१२) अग्नेपावकेतिनवर्चस्यसूक्तस्यवसूयवोग्निरंत्यायाविश्वेदेवागायत्री ।

॥ १९ ॥ समिधानःसंहस्रजिदग्नेधर्माणिपुष्यसि । देवानांदूतऽउक्थ्यः* ॥ न्यंग्निंजातवेदसंहोत्रवाहंयविष्ठ्यं । दधातादेवमृत्विजं ॥ प्रयज्ञऽएंत्वानुषगद्यादेवव्यंचस्तमः । स्तृणीतबर्हिरासदें ॥ एदंमरुतोऽअश्विनामित्रःसीदंतुवरुणः । देवासःसर्वयाविशा+ ॥ २० ॥ (५।२।१३) अनस्वंतासत्पतिर्मामहेमेगावाचेतिष्ठोऽअसुरोमघोनः । त्रैवृष्णोऽअंग्नेदशभिःसहस्रैर्वैश्वानरत्र्यरुणश्चिकेत ॥ योमेशताचविंशतिंचगोनांहरीचयुक्तासुधुराददाति । वैश्वानरसुष्टुतोवावृधानोग्नेयच्छत्र्यरुणायशर्म ॥ एवातेंऽअग्नेसुमतिंचकानोनविष्ठायनवमंत्रसदस्युः । योमेगिरस्तुविजातस्यपूर्वीर्युक्तेनाभित्र्यरुणोगृणाति ॥ योमऽइतिप्रवोचत्यश्वमेधायसूरये । ददहचासनिंयतेददन्मेधामृतायते+ ॥ यस्यमापरुषाःशतमुद्धर्षयंत्युक्षणः । अश्वमेधस्यदानाःसोमाऽइवत्र्याशिरः ॥ इंद्राग्नीशतदाव्यश्वमेधेसुवीर्यं । क्षत्रंधारयतंबृहद्दिविसूर्यमिवाजरं ॥ २१ ॥ (५।२।१४) समिद्धोऽअग्निर्दिविशोचिरश्रेत्प्रत्यङ्ङुषसमुर्विया विभाति । एतिप्रा

(५।२।१३) अनस्वंतेतिषळर्चस्यसूक्तस्यत्रैवृष्णत्र्यरुणःपौरुकुत्स्यत्रसदस्युर्भारतोश्वमेधश्चैतेऋषयोऽग्निरंत्यायाइंद्राग्नीत्रिष्टुप् अंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः । (अस्मिन्सूक्तेभौमोत्रिरेवदेवतेतिकेचित् अन्यथायोमेशताचविंशतिंचगोनामित्यादिदातृक्रियायाअनुपपत्तेः । नैतदन्येमन्यंतेआत्माध्यासपक्षस्वीकारेणतथाप्युपपत्तेः) । (५।२।१४) समिद्धइतिषळर्चस्यसूक्तस्यात्रेयीविश्ववाराऋषिकाग्निः आद्याःक्रमेणत्रिष्टुब्जगतीत्रिष्टुबनुष्टुभःअंत्येद्वेगायत्र्यौ ।

चीविश्ववारानमोभिर्देवाँऽईळानाहविषाघृताची ॥ समिध्यमानोऽअमृतस्यराजसिहविष्कृण्वंतंसचसेस्वस्तये । विश्वंसधत्तेद्रविणंयमिन्वस्यातिथ्यमग्नेनिचधत्तऽइत्पुरः ॥ अग्नेशर्धमहतेसौभगायतवद्युम्नान्युत्तमानिसंतु । संजास्पत्यंसुयममाकृणुष्वशत्रूयतामभितिष्ठामहांसि ॥ समिद्धस्यप्रमहसोग्नेवंदेतवश्रियं । वृषभोद्युम्नवाँऽअसिसमध्वरेष्विध्यसे ॥ समिद्धोऽअग्नऽआहुतदेवान्यक्षिस्वध्वर । त्वंहिहव्यवाळसिं ॥ आजुहोतादुवस्यताग्निंप्रयत्यध्वरे । वृणीध्वंहव्यवाहनं ॥ २२ ॥ (५।२।१५) त्र्यर्यमामनुषोदेवतातात्रीरोचनादिव्याधारयंत । अर्चंतित्वामरुतःपूतदक्षास्त्वमेषामृषिरिंद्रासिधीरः ॥ अनुयदींमरुतोमंदसानमार्चन्निंद्रंपपिवांसंसुतस्य । आदत्तवज्रमभियदहिंहन्नपोयह्वीरसृजत्सर्तवाऽउं ॥ उतब्रह्माणोमरुतोमेऽअस्येंद्रःसोमस्यसुषुतस्यपेयाः । तद्धिहव्यंमनुषेगाऽअविंददहन्नाहिंपपिवाँऽइंद्रोऽअस्य ॥ आद्रोदसीवितरंविष्कभायत्संविव्यानश्चिद्भियसेमृगंकः । जिगर्तिमिंद्रोऽअपजर्गुराणःप्रतिश्वसंतमवदानवंहन् ॥ अधक्रत्वामघवन्तुभ्यंदेवाऽअनुविश्वेऽअददुःसोमपेयं । यत्सूर्यस्यहरितःपतंतीःपुरःसतीरुपराऽएतशेकः+ ॥ २३ ॥ नवयदस्यनवतिंचभोगान्त्साकंवज्रेणमघवाविवृश्चत् । अर्चंतीद्रंमरुतःसधस्थेत्रैष्टुभेनवचसाबाधतद्यां+ ॥ सखासख्येऽअपचत्तूयमग्निरस्यक्रत्वामहिषात्रीशतानि । त्रीसाकमिंद्रोमनुषःसरांसिसुतंपिबद्वृत्रहत्यायसो

(५।२।१५) त्र्यर्यमेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्योगौरिवीतिरिंद्रः(उशनायदितिपादस्योशनावा)त्रिष्टुप् ।

मं ॥ त्रीयच्छतामहिषाणामघोमास्त्रीसरांसिमघवासोम्यापाः । कारंनविश्वेऽअह्वंतदेवाभरमिंद्राययदाहिंजघान ॥
उशनायत्सहस्यैरयातंगृहमिंद्रजूजुवानेभिरश्वैः । वन्वानोऽअत्रसरथंययाथकुत्सेनदेवैरवनोर्हशुष्णं ॥ प्रान्यच्चक्रम
वृहःसूर्यस्यकुत्सायान्यद्वरिवोयातवेकः । अनासोदस्यूँऽरमृणोवधेननिर्दुर्योणऽआवृणङ्मृध्रवाचः ॥ २४ ॥ स्तोमास
स्त्वागौरिवीतेरवर्धन्नरंधयोवैदथिनायपिप्रुं । आत्वामृजिश्वासख्यायचक्रेपचंन्पक्तीरपिबःसोममस्य ॥ नवग्वासःसुत
सोमासऽइंद्रंदशग्वासोऽअभ्यर्चंत्यर्कैः । गव्यंचिदूर्वमपिधानवंतंतंचिन्नरःशशमानाऽअपव्रन् ॥ कथोनुतेपरिचरा
णिविद्वान्वीर्यामघवन्याचकर्थ । याचोनुनव्याकृणवःशविष्ठप्रेदुतातेविदथेषुब्रवाम ॥ एताविश्वाचकृवाँऽइंद्रभूर्यपरी
तोजनुषावीर्येण । याचिन्नुवज्रिन्कृणवोदधृष्वान्नतेवर्तातविष्याऽअस्तितस्याः ॥ इंद्रब्रह्मक्रियमाणाजुषस्वयातेशवि
ष्ठनव्याऽअकर्म । वस्त्रेवभद्रासुकृतावसूयूरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षं ॥ २५ ॥ (५।२।१६) क१स्यवीरःकोऽअपश्य
दिंद्रंसुखरथमीयमानंहरिभ्यां । योरायावज्रीसुतसोममिच्छन्तदोकोगंतापुरुहूतऽऊती+ ॥ अवाचचक्षंपदमस्यसस्व
रुग्रंनिधातुरन्वायमिच्छन् । अपृच्छमन्याँऽउततेमऽआहुरिंद्रंनरोबुबुधानाऽअशेम ॥ प्रनुवयंसुतेयातेकृतानींद्रब्रवा
मयानिनोजुजोषः । वेददविद्वान्छृणवच्चविद्वान्वहतेयंमघवासर्वसेनः ॥ स्थिरंमनश्चकृषेजातऽइंद्रवेषीदेकोयुधयेभू

(५।२।१६) क१स्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोबभ्रुरिंद्रोत्यानांचतसृणामृणंचयेंद्रौदेवतेत्रिष्टुप् ।

यंसश्चित् । अश्मानंचिच्छवसादिद्युतोविविदोगवामूर्वमुस्रियाणां ॥ परोयत्त्वंपरमऽआजनिष्ठाःपरावतिश्रुत्यंनाम बिभ्रत् । अतश्चिदिंद्रादभयंतदेवाविश्वाऽअपोऽअजयद्दासपत्नीः ॥ २६ ॥ तुभ्येदेतेमरुतःसुशेवाऽअर्चंत्यर्कंसुन्वं त्यंधः । अहिमोहानमपऽआशयानंप्रमायाभिर्मायिनंसक्षदिंद्रः ॥ विषूमृधोजनुषादानमिन्वन्नहन्गवामघवन्त्संचका नः । अत्रादासस्यनमुचेःशिरोयदवर्तयोमनवेगातुमिच्छन्+ ॥ युजंहिमामकृथाऽआदिदिंद्रशिरोदासस्यनमुचेर्मथा यन् । अश्मानंचित्स्वर्यं१वर्तमानंप्रचक्रियेवरोदसीमरुद्भ्यः ॥ स्त्रियोहिदासऽआयुधानिचक्रेकिंमाकरन्नबलाऽअस्य सेनाः । अंतर्ह्यख्यदुभेऽअस्यधेनेऽअथोपप्रैद्युधयेदस्युमिंद्रः ॥ समत्रगावोभितोनवंतेहेहवत्सैर्वियुतायदासन् । सं ताऽइंद्रोऽअसृजदस्यशाकैर्यदींसोमासःसुषुताऽअमंदन् ॥ २७ ॥ यदींसोमाबभ्रुधूताऽअमंदन्नरोरवीद्वृषभःसादने षु । पुरंदरःपपिवाँऽइंद्रोऽअस्यपुनर्गवामददादुस्रियाणां ॥ भद्रमिदंरुशमाऽअग्नेऽअक्रन्गवांचत्वारिददतःसहस्रा । ऋणंचयस्यप्रयंतामघानिप्रत्यग्रभीष्मनृतमस्यनृणां+ ॥ सुपेशसंमावसृजंत्यस्तंगवांसहस्रैरुशमासोऽअग्ने । तीव्राऽइंद्रं ममंदुःसुतासोक्तोर्व्युष्टौपरितक्म्यायाः ॥ औच्छत्साराात्रीपरितक्म्यायाँऽऋणंचयेराजनिरुशमानां । अत्योनवा जीरघुरज्यमानोवभ्रुश्चत्वार्यसनत्सहस्रा ॥ चतुःसहस्रंगव्यस्यपश्वःप्रत्यग्रभीष्मरुशमेष्वग्ने । घर्मश्चित्तप्तःप्रवृजेयऽ

आसीदयस्मयस्तम्वादामविप्राः ॥ २८ ॥ (५।२।१७) इंद्रोरथायप्रवतंकृणोतियमध्यस्थान्मघवावाजयंतं । यूथेवपश्वोव्युनोतिगोपाऽअरिष्टोयातिप्रथमःसिषासन् ॥ आप्रद्रवहरिवोमाविवेनःपिशंगरातेऽअभिनःसचस्व । नहित्वदिंद्रवस्योऽअन्यदस्त्यमेनाँश्चिज्जनिवतश्चकर्थ ॥ उद्यत्सहःसहसऽआजनिष्टदेदिष्टऽइंद्रऽइंद्रियाणिविश्वा । प्राचोदयत्सुदुघावव्रेऽअंतर्विज्योतिषासंववृत्वत्तमोवः ॥ अनवस्तेरथमश्वायतक्षन्त्वष्टावज्रंपुरुहूतद्युमंतं । ब्रह्माणऽइंद्रंमहयंतोऽअर्कैरवर्धयन्नहयेहंतवाऽउ ॥ वृष्णेयत्तेवृषणोऽअर्कमर्चानिंद्रग्रावाणोऽअदितिःसजोषाः । अनश्वासोयेपवयोरथाऽइंद्रेषिताऽअभ्यवर्ततदस्यून् ॥ २९ ॥ प्रतेपूर्वाणिकरणानिवोचंप्रनूतनामघवन्याचकर्थ । शक्तीवोयद्विभरारोदसीऽउभेजयन्नपोमनवेदानुचित्राः ॥ तदिन्नुतेकरणंदस्मविप्राहिंयद्घ्नन्नोजोऽअत्रामिमीथाः । शुष्णस्यचित्परिमायाऽअगृभ्णाःप्रपित्वंयन्नपदस्यूँऽरसेधः ॥ त्वमपोयदवेतुर्वशायारमयःसुदुघाःपारऽइंद्र । उग्रमयातमवहोहकुत्सं संहयद्वामुशनारंतदेवाः+ ॥ इंद्राकुत्सावहमानारथेनावामत्याऽअपिकर्णेवहंतु । निःषीमद्भ्योधमथोनिःषधस्थान्मघोनोहृदोवरथस्तमांसि ॥ वातस्ययुक्तान्त्सुयुजश्चिदश्वान्कविश्चिदेषोऽअजगन्नवस्युः । विश्वेतेऽअत्रमरुतःसखायऽ

(५।२।१७) इंद्रोरथायेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवस्युरिंद्रः (उग्रमयातमित्यादिपादौकुत्सदैवत्यौउशनोदैवत्यौवा) नवम्या इंद्राकुत्सौत्रिष्टुप् ।

इंद्र॒ब्रह्मा॑णि॒तवि॑षीमवर्धन् ॥ ३० ॥ सूर॑श्चि॒द्रथं॒परि॑तक्म्याया॒पूर्वं॑कर॒दुप॑रंजूजु॒वांसं॑ । भर॑च्च॒क्रमेत॑शः॒सं॑रि॑णातिपु॒रो दध॑त्सनिष्यति॒क्रतुं॑नः ॥ आयंजना॑ऽअभि॒चक्षे॑जगा॒मेंद्रः॑सखा॑यंसु॒तसो॑ममि॒च्छन् । वद॒न्ग्रावाव॒वेदिं॑भ्रियातेयस्य॑जी॒र मं॑ध्व॒र्यव॒श्चर॑न्ति ॥ येचा॒कनं॑तचा॒कनं॑त॒नूते॑मर्ता॑ऽअमृत॒मोते॑ऽअंह॒ऽआरन् । वा॒वं॑धियज्यूँ॑ऽरु॒तते॑षु॒धेह्यो॒जोजने॑षु॒येषु॑ते स्याम॑ ॥ ३१ ॥ (५।२।१८) अद॑र्द॒रुत्स॒मसृ॑जो॒विखा॒नि॒त्वम॑र्ण॒वान्ब॑द्बधा॒नाँ॑ऽअर॑म्णाः । म॒हांत॑मिंद्र॒पर्व॑तं॒वियद्वः सृ॒जोविधारा॒ऽअव॑दान॒वंहन् ॥ त्वमुत्साँ॑ऽऋ॒तुभि॒र्बद्ब॒धानाँ॑ऽअरं॑ह॒ऽऊधः॒पर्व॑तस्यवज्रिन् । अहिं॑चिदु॒ग्रप्रयु॑तं॒शया॑नंज घ॒न्वाँ॑ऽइंद्र॒तवि॑षीमधत्थाः ॥ त्यस्य॑चिन्मह॒तोनिर्मृ॒गस्य॒वध॑र्जघान॒तवि॑षीभि॒रिंद्रः॑ । यऽएकऽइद॑प्र॒तिर्म॑न्य॑मान॒ऽआद॑ स्मादन्यो॑ऽअं॑जनिष्ट॒तव्या॑न् ॥ त्यंचि॑देषां॑स्व॒धया॒मद॑न्तंमि॒होनपा॑तंसु॒वृधं॑तमो॒गां । वृष॑प्रभर्मा॑दान॒वस्य॒भामं॒वज्रे॑णव॒ज्री निर्ज॑घान॒शुष्णं॑ ॥ त्यंचि॑दस्य॒क्रतु॑भि॒र्निष॑त्तमम॒र्मणो॑वि॒ददि॑दस्य॒मर्म॑ । यदीं॑सुक्षत्र॒प्रभृ॑ता॒मद॑स्य॒युयु॑त्संतं॒तम॑सिह॒र्म्ये॑धाः ॥ त्यंचि॑दि॒त्थाक॑त्प॒यंशया॑नमसू॒र्ये॑तम॑सिवावृ॒धानं॑ । तंचि॑न्मंदा॒नोवृ॑ष॒भःसु॒तस्यो॒च्चैरिंद्रो॑ऽअप॒गूर्या॑जघान ॥ ३२ ॥ उ द्यदिंद्रो॑मह॒तेदा॑न॒वाय॒वध॒र्यमि॑ष्ट॒सहो॑ऽअप्र॑तीतं । यदीं॒वज्र॑स्य॒प्रभृ॑तौद॒दाभ॒विश्व॑स्यजं॒तोर॑ध॒मंच॑कार ॥ त्यंचि॒दर्णं॑मधु॒ पंशया॑नमसि॒न्वंव॒व्रंमह्याद॑दु॒ग्रः । अपाद॑म॒त्रंम॑ह॒तावधे॒ननिर्दु॒र्यो॑णऽआ॑वृणङ्मृ॒ध्रवा॑चं ॥ कोऽअ॑स्य॒शुष्मं॒तवि॑षींवरात॒

॥८॥

(५।२।१८) अद॑र्दरुत्समितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगातुरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ऽएको॒धना॑भरते॒ऽअप्र॑तीतः । इ॒मेचि॑दस्य॒ज्रय॑सो॒नुदे॒वीऽइंद्र॒स्यौज॑सोभि॒यसा॑जिहाते ॥ न्यस्मै॑दे॒वीस्वधि॑तिर्जि॑हीत॒ऽइं द्रा॑यगा॒तुरु॑श॒तीव॑येमे । संयदोजौ॑यु॒वते॒विश्व॑माभि॒रनु॒स्व॒धाव्नेक्षि॒तयो॒नमंत ॥ एकं॒नुत्वा॒सत्प॑तिं॒पांच॑जन्यं॑जा॒तंशृ॑णो मियु॒शस॒ंजने॑षु । तंमे॑जगृभ्रऽआ॒शसो॒नवि॑ष्ठंदो॒षावस्तो॒र्हव॑मानास॒ऽइंद्रं॑ ॥ ए॒वाहि॒त्वामृ॑तु॒थाया॒तयं॑तंम॒घाविप्रे॑भ्यो॒दद॑ तंशृ॒णोमि॑ । किंतेब्र॒ह्माणो॑गृहते॒सखा॑यो॒येत्वा॒यानि॑द॒धुःकाम॑मिंद्र ॥ ३२ ॥ इतिचतुर्था॑ष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

चतुर्थाष्टकेसूक्तानि १३० ऋचः १२६९

पंचविंशाध्यायेवर्गाः ३२ सूक्तानि २४ ऋचः १६८ ॥ त्यागः ॥ अग्नयइदं. १०० विश्वेभ्योदेवेभ्य-अग्नय. ५ इंद्राग्निभ्या. अग्नय. ६ इंद्राये. ८ उशनसइंद्राभ्या. इंद्राये. १७ ऋणंचयेंद्राभ्या. ४ इंद्राये. ७ इंद्रकुत्सोशनोभ्य. इंद्रकुत्साभ्या. इंद्राये. १६ ॥ इतिचतुर्थेप्रथमः ॥

महिदशप्राजापत्यःसंवरणोजातशत्रुंनवत्रिष्टुबंतंयस्तेष्टौप्रभूवसुरांगिरसःपंक्त्यंतंसआगमत्षड्तृतीयाजगतीसं भानुनापंचात्रिंरुरोरानुष्टुभंयदिंद्रपंक्त्यंतंमायाहिनवत्र्युष्णिगाद्यंत्यानुष्टुम्मध्येचसासौरींतदादीतिहासःस्तु तिकर्मत्वादत्रिरेवदेवःकोनुविंशतिर्वैश्वदेवंवैतंत्षोळश्याद्यतिजगत्यावंत्यैकपदाप्रशंतमाद्यूनैकादशीरौद्रांधेनव

ऋव्यूनैतयोरुपांत्यैकपदांतंप्रत्नथापंचोनाकाश्यपोवत्सारोन्येचऋषयोदृष्टलिंगाद्वित्रिष्टुबंतंविदाएकादशसदापृ
णोंहयोष्टौप्रतिक्षत्रौत्योद्वृचोदेवपत्नीस्तवौत्यात्रिष्टुप्द्वितीयाच ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (५।३।१) महिंमहेतवसेंदीध्येनॄनिंद्रायेत्थातवसेऽअतव्यान् । योऽअस्मैसुमतिंवाजसातौस्तुतोजनेसमर्यश्चिकेत ॥ सत्वंनऽइंद्रधियसानोऽअर्कैर्हरीणांवृषन्योक्त्रमश्रेः । याऽइत्थामघवन्ननुजोषंवक्षोऽअभिप्रार्यः संक्षिजनान् ॥ नतेतऽइंद्राभ्य१स्मदृष्वायुक्तासोऽअब्रह्मतायदसन् । तिष्ठारथमधितंवज्रहस्तारश्मिंदेवयमसेस्वश्वः॥ पुरूयत्तऽइंद्रसंत्युक्थागवेचकर्थोर्वरासुयुध्यन् । ततक्षेसूर्यायचिदोकसिस्वेवृषासमत्सुदासस्यनामचित् ॥ वयंतेतऽइंद्रयेचनरःशर्धोजज्ञानायाताश्चरथाः । आस्मान्जगम्यादहिशुष्मसत्वाभगोनहव्यःप्रभृथेषुचारुः ॥ १ ॥ पपृक्षेण्यमिंद्रत्वेह्योजोनृम्णानिचनृतमानोऽअमर्तः । सनऽएनींवसवानोरयिंदाःप्रार्यःस्तुषेतुविमघस्यदानं ॥ एवानऽइंद्रोतिभिरवपाहिगृणतःशूरकारून् । उतत्वचंददतोवाजसातौपिप्रीहिमध्वःसुषुतस्यचारोः ॥ उतत्येमापौरुकुत्स्यस्यसूरेस्त्रसदस्योर्हिरणिनोरराणाः । वहंतुमादशश्येतासोऽअस्यगैरिक्षितस्यक्रतुभिर्नुसश्चे ॥ उतत्येमामारुताश्वस्यशोणाःक्रत्वामघासोविदथस्यरातौ । सहस्रामेच्यवतानोददानऽआनूकमर्योवपुषेनार्चत् ॥ उतत्येमाध्वन्यस्यजुष्टालक्ष्मण्यस्यसुरु

(५।३।१) महिमहइतिदशर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःसंवरणइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चोयतांनाः । मुहाराुयःसुंवरणस्युऽऋषैर्व्रजंनगावुःप्रयंताऽअपिग्मन् ॥ २ ॥ (५।३।२) अजातशत्रुमजरास्वर्वत्य नुस्वधामिंताद्स्मीयते । सुनोतंनपचंतुब्रह्मंवाहसेपुरुष्टुतायप्रतुरंदंधातन ॥ आयःसोमेनजुठरमपिंप्रतामंदतमुघवा मध्वोऽअंधसः । यदींमृगायहंतंवेमुहावधःसुहस्रभृष्टिमुशनांवुधंयमत् ॥ योऽअस्मैघ्रंसऽउुतवायऽऊधनिसोमंसुनो तिभवंतिद्युमाँऽअहं । अपांपशुक्रस्तंतुनुष्टिमूहतितनूशुभ्रंमुघवायःकंवासुखः+ ॥ यस्यावंधीत्पितरंयस्यंमातरंयस्यंश क्रोभ्रातरंनातंऽईषते । वेतींद्वस्यप्रयंतायतंकुरोनकिल्विषादीषतेवस्वंऽआकुरः+ ॥ नपंचभिर्दुशभिर्वृष्ट्यारभंनासुन्व तासचतेपुष्यंताचन । जिनातिवेदंमुयाहंतिंवाधुनिरादेंवुयुंभंजतिगोमंतिव्रजे+ ॥ ३ ॥ वित्वक्षंणुःसमृंतौचक्रमासु जोसुंन्वतोविषुंणःसुन्वतोवृधः । इंद्रोविश्वंस्यदमिताविभीषंणोयथावुशंनंयतिदासमार्यः ॥ समींपुणेरंजतिभोजंनंमु षेविदाशुषेंभजतिसूनरंवसुं । दुर्गेचुनध्रियतेविश्वुऽआपुरुजनोयोऽअंस्यतविंषीमचुंक्रुधत् ॥ संयज्जनौसुधनौविश्वश र्धसाववेदिंद्रोंमुघवागोषुंशुभ्रिषुं । युजंह्य१न्यमकृंतप्रवेपन्युदींगव्यंसृजतेसत्वंभिर्धुनिः ॥ सहुस्रसामाग्निवेशिंगृणी षेशत्रिमग्नऽउपुमांकेुतुमुर्यः । तस्माऽआपंःसंयतंःपीपयंतुतस्मिन्क्षत्रममंवत्त्वेषमंस्तु ॥ ४ ॥ (५।३।३) यस्तेसाधिष्ठो

(५।३।२) अजातशत्रुमितिनवर्चस्यसूक्तस्यसंवरणइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (५।३।३) यस्तेसाधिष्ठइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसः प्रभूवसुरिंद्रोनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

वंसऽइंद्रक्रतुष्टमाभर । अस्मभ्यंचर्षणीसहंसस्निंवाजेषुदुष्टरं ॥ यदिंद्रतेचतस्रोयच्छूरसंतितिस्रः । यद्वापंचक्षितीना मवस्तत्सुनऽआभर ॥ आतेवोवरेण्यंवृषन्तमस्यहूमहे । वृषजूतिर्हिजज्ञिषऽआभूभिरिंद्रतुर्वणिः ॥ वृषाह्यसिराधसे जज्ञिषेवृष्णितेशवः । स्वक्षत्रंतेधृषन्मनःसत्राहमिंद्रपौंस्यं ॥ त्वंतमिंद्रमर्त्यममित्रयंतमद्रिवः । सर्वरथाशतक्रतोनिया हिशवसस्पते ॥ ५ ॥ त्वामिद्वृत्रहन्तमजनासोवृक्तबर्हिषः । उग्रंपूर्वीषुपूर्व्यंहवंतेवाजसातये ॥ अस्माकमिंद्रदुष्टरंपु रोयावानमाजिषु । सयावानंधनेधनेवाजयंतमवारथं ॥ अस्माकमिंद्रेहिनोरथमवापुरंध्या । वयंशविष्ठवार्यंदिविश्र वोदधीमहिदिविस्तोमंमनामहे ॥ ६ ॥ (५।३।४) सऽआगमदिंद्रोयोवसूनांचिकेतद्दातुंदामनोरयीणां । धन्वचरो नवंसंगस्तृषाणश्चकमानःपिबतुदुग्धमंशुं+ ॥ आतेहनूहरिवःशूरशिप्रेरुहत्सोमोनपर्वतस्यपृष्ठे । अनुत्वाराजन्नर्वतोन हिन्वन्गीर्भिर्मदेमपुरुहूतविश्वे ॥ चक्रंनवृत्तंपुरुहूतवेपतेमनोभियामेऽअमतेरिंद्रद्रिवः । रथादधित्वाजरितासदावृध कुविन्नुस्तोषन्मघवन्पुरूवसुः ॥ एषग्रावेवजरितातऽइंद्रेयर्तिवाचंबृहदाशुषाणः । प्रसव्येनमघवन्यंसिरायःप्रदक्षिणि द्धरिवोमाविवेनः ॥ वृषात्वावृषणंवर्धतुद्यौर्वृषावृषभ्यांवहसेहरिभ्यां । सनोवृषावृषरथःसुशिप्रवृषक्रतोवृषावज्रिन्भ रेधाः ॥ योरोहितौवाजिनौवाजिनीवान्त्रिभिःशतैःसचमानावदिष्ट । यूनेसमस्मैक्षितयोनमंतांश्रुतरथायमरुतोदुवो

(५।३।४) सआगमदितिषळर्चस्यसूक्तस्यप्रभूवसुरिंद्रस्त्रिष्टुप्तृतीयाजगती ।

या+ ॥ ७ ॥ (५।३।५) संभानुनायततेसूर्यस्याजुह्वानोघृतपृष्ठःस्वंचाः । तस्माऽअमृध्राऽउषसोव्युच्छान्यऽइंद्रा यसुनवामेत्याह ॥ समिद्धाग्निर्वनवत्स्तीर्णबर्हिर्युक्तग्रावासुतसोमोजराते । ग्रावाणोयस्यैषिरंवदंत्ययंदध्वर्युर्हविषाव सिंधुं ॥ वधूरियंपतिमिच्छंत्येतियऽईंवहातेमहिषीमिषिरां । आस्यश्रवस्याद्रथऽआचघोषात्पुरूसहस्रापरिवर्तयाते ॥ नसराजाव्यथतेयस्मिन्निंद्रस्तीव्रंसोमंपिबतिगोसखायं । आसत्वनैरजतिहंतिवृत्रंक्षेतिक्षितीःसुभगोनामपुष्यन् ॥ पु ष्यात्क्षेमेऽअभियोगेभवात्युभेवृतौसंयतीसंजयाति । प्रियःसूर्येप्रियोऽअग्नाभवातियऽइंद्रायसुतसोमोददाशत् ॥८॥ (५।३।६) उरोष्टऽइंद्रराधसोविभ्वीरातिःशतक्रतो । अधानोविश्वचर्षणेद्युम्नासुक्षत्रमंहय ॥ यदीमिंद्रश्र वाय्यमिषंशविष्ठदधिषे । पप्रथेदीर्घश्रुत्तमंहिरण्यवर्णदुष्टरं ॥ शुष्मासोयेतेऽअद्रिवोमेहनाकेतसापः । उभादेवाव भिष्टयेदिवश्चग्मश्चराजथः ॥ उतोनोऽअस्यकस्यचिद्दक्षस्यतवहवृत्रहन् । अस्मभ्यंनृम्णमाभरास्मभ्यंनृमणस्यसे ॥ नूतऽआभिरभिष्टिभिस्तवशर्मन्छतक्रतो । इंद्रस्यामसुगोपाःशूरस्यामसुगोपाः+ ॥ ९ ॥ (५।३।७) यदिंद्रचित्र मेहनास्तित्वादातमद्रिवः । राधस्तन्नोविदद्वसऽउभयाहस्त्याभर ॥ यन्मन्यसेवरेण्यमिंद्रद्युक्षंतदाभर । विद्याम

(५।३।५) संभानुनेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्रस्त्रिष्टुप् । (५।३।६) उरोष्टइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रिरिंद्रोनुष्टुप् । (५।३।७) य दिंद्रेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रिरिंद्रोनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

तस्यंतेवयमकूपारस्यदावनै ॥ यत्तेदित्सुप्रराध्यंमनोऽअस्तिश्रुतंबृहत् । तेनदृह्लाचिदद्रिवऽआवाजंदर्षिसातये ॥ मंहिष्ठंवोमघोनांराजानंचर्षणीनां । इंद्रमुपप्रशस्तयेपूर्वीभिर्जुजुषेगिरः ॥ अस्माऽइत्काव्यंवचऽउक्थमिंद्रायशंस्यं । तस्माऽउब्रह्मवाहसेगिरोवर्धंत्यत्रयोगिरःशुंभंत्यत्रयः ॥ १० ॥ (५।३।८) आयाह्यद्रिभिःसुतंसोमंसोमपतेपिब । वृषन्निंद्रवृषभिर्वृत्रहंतम ॥ वृषाग्रावावृषामदोवृषासोमोऽअयंसुतः । वृषन्निंद्र० ॥ वृषात्वावृषणंहुवेवज्रिन्चित्राभिरूतिभिः । वृषन्निंद्र० ॥ ऋजीषीवज्रीवृषभस्तुराषाट्छुष्मीराजावृत्रहासोमपावा । युक्त्वाहरिभ्यामुपयासदर्वाङ्माध्यंदिनेसवनेमत्सदिंद्रः ॥ यत्त्वासूर्यस्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः । अक्षेत्रविद्यथामुग्धोभुवनान्यदीधयुः ॥ ११ ॥ स्वर्भानोरधयदिंद्रमायाऽअवोदिवोवर्तमानाऽअवाहन् । गूह्ळंसूर्यंतमसापव्रतेनतुरीयेणब्रह्मणाविंददत्रिः ॥ मामामिमंतवसंतमत्रऽइरस्याद्रुग्धोभियसानिगारीत् । त्वंमित्रोऽअसिसत्यराधास्तौमेहावतंवरुणश्चराजा ॥ ग्राव्णोब्रह्मायुयुजानःसपर्यन्कीरिणादेवान्नमसोपशिक्षन् । अत्रिःसूर्यस्यदिविचक्षुराधात्स्वर्भानोरपमायाऽअघुक्षत् ॥ यंवैसूर्यंस्वर्भानुस्तमसाविध्यदासुरः । अत्रयस्तमन्वविंदन्नह्य१न्येऽअशक्नुवन् ॥ १२ ॥ (५।३।९) कोनुवांमित्रावरुणावृताय

(५।३।८)आयाहीतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रिःआद्यानांचतसृणामिंद्रःपंचम्याःसूर्यःषष्ठ्यादिचतसृणामत्रिर्देवता आद्यास्तिस्रउष्णिहःपंचम्यंत्येऽनुष्टुभौशिष्टास्त्रिष्टुभः।(५।३।९) कोनुवामितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यात्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्षोडशीसप्तदश्यावतिजगत्यावंत्यैकपदा। (भेदपक्षे

न्द्वोवांमहःपार्थिवस्यवादे । ऋतस्यंवासदंसित्रासींथांनोयज्ञायतेवांपशुषोनवाजान् ॥ तेनोमित्रोवरुणोऽअर्यमायु
रिंद्रऽऋभुक्षामरुतोंजुषंत । नमोभिर्वायेदधंतेसुवृक्तिंस्तोमंरुद्रायंमीळ्हुषेसजोषाः ॥ आवांयेष्ठाश्विनाहुवध्यैवातस्यप
त्मन्रथ्यंस्यपुष्टौ । उतवांदिवोऽअसुरायमन्मप्रांधांसीवयज्यंवेभरध्वं ॥ प्रसक्षणोदिव्यःकण्वंहोतात्रितोदिवःसजोषा
वातोऽअग्निः । पूषाभगःप्रभृथेविश्वभोजाऽआजिंनजग्मुराश्वंश्वतमाः ॥ प्रवोरयिंयुक्ताश्वंभरध्वंरायऽएषेवसेदधी
तधीः । सुशेवऽएवैरौशिजस्यहोतायेवऽएवामरुतस्तुराणाम् ॥ १३ ॥ प्रवोवायुंरथयुजंकृणुध्वंप्रदेवंविप्रंपनितारम
र्कैः । इषुध्यवंऽऋतसापःपुरंधीर्वस्वीर्नोऽअत्रपत्नीराधियेधुः ॥ उपवऽएषेवंद्योभिःशूषैःप्रयह्वीदिवश्चितयद्भिरर्कैः । उ
षासानक्ताविदुषीवविश्वमाहावहतोमर्त्याययज्ञं ॥ अभिवोऽअर्चेपोष्यावतोनॄन्वास्तोष्पतिंत्वष्टारंरराणः । धन्यास
जोषाधिषणानमोभिर्वनस्पतीँरोषधीरायऽएषे ॥ तुजेनस्तनेपर्वताःसंतुस्वैतवोयेवसवोनवीराः । पनितऽआप्त्योयज
तःसदानोवर्धान्नःशंसंनर्योऽअभिष्टौ ॥ वृष्णोऽअस्तोषिभूम्यस्यगर्भंत्रितोनपातमपांसुवृक्ति । गृणीतेऽअग्निरेतरीनशू
षैःशोचिष्केशोनिरिणातिवना ॥ १४ ॥ कथामहेरुद्रियायब्रवामकद्रायेचिकितुषेभगाय । आपऽओषधीरुतनोवंतु

–मित्रावरुणौ १ विश्वेदेवाः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः १ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ उषासानक्ते १ विश्वेदेवाः २ अग्निः १ विश्वेदेवाः २ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ भूमिः १ विश्वेदेवाः ३ भूमिः १ विश्वे १ एवं २० ।

द्यौर्वनागिरयोवृक्षकेशाः ॥ शृणोतुनऽऊर्जांपतिर्गिरःसनभस्तरीयाँऽइषिरःपरिज्मा । शृण्वंत्वापःपुरोनशुभ्राःपरिस्रुचोबबृहाणस्याद्रेः ॥ विदाचिन्नुमहांतोयेवऽएवाब्रवामदस्मावार्यंदधानाः । वयश्चनसुभ्व१आवयंतिक्षुभामर्तमनुयतंवधस्नैः ॥ आदैव्यानिपार्थिवानिजन्मापश्चाच्छासुमखायवोचं । वर्धंतांद्यावोगिरश्चंद्राग्राऽउदावर्धतामभिषाताऽअर्णाः ॥ पदेपदेमेजरिमानिधायिवरूत्रीवाशक्रायापायुभिश्च । सिषक्तुमातामहीरसानःस्मत्सूरिभिर्ऋजुहस्तऽऋजुवनिः ॥ १५ ॥ कथादाशेमनमसासुदानूनेवयामरुतोऽअच्छोक्तौप्रश्रवसोमरुतोऽअच्छोक्तौ । मानोहिर्बुध्न्योरिषेधादस्माकंभूदुपमातिवनिः ॥ इतिचिन्नुप्रजायैपशुमत्यैदेवासोवनतेमर्त्योवऽआदेवासोवनतेमर्त्योवः । अत्राशिवांतन्वोधासिमस्याजरांचिन्मेनिर्ऋतिर्जग्रसीत ॥ तांवोदेवाःसुमतिमूर्जयंतीमिषमश्यामवसवःशसागोः । सानःसुदानुर्मृळयंतीदेवीप्रतिद्रवंतीसुवितायगम्याः ॥ अभिनऽइळायूथस्यमातास्मन्नदीभिरुर्वशीवागृणातु । उर्वशीवाबृहद्दिवागृणानाभ्यूर्ण्वानाप्रभृथस्यायोः ॥ सिषक्तुनऽऊर्जव्यस्यपुष्टेः ॥ १६ ॥ (५।३।१०) प्रशंतमावरुणंदीधितीगीर्मित्रंभगमदितिंनूनमश्याः । पृषद्योनिःपंचहोताशृणोत्वतूर्तपंथाऽअसुरोमयोभुः ॥ प्रतिमेस्तोममदितिर्जगृभ्यात्सूनुंनमा

(५।३।१०) प्रशंतमेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यात्रिर्विश्वेदेवाःएकादश्यारुद्रस्त्रिष्टुप्सप्तदश्येकपदा । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः २ सविता १ इंद्रः १ विश्वेदेवाः १ इंद्रः १ बृहस्पतिः ३ मरुतः १ रुद्रः १ विश्वेदेवाः १ पर्जन्यः २ मरुतः १ विश्वेदेवाः २ अश्विनौ १ एवं १८)।

ताहृद्यँसुशेवं । ब्रह्मप्रियंदेवहितंतंयदस्त्यहंमित्रेवरुणेयन्मयोभु+ ॥ उदीरयकवितमंकवीनामुनत्तैनमभिमध्वाघृतेन ।
सनोवसूनिप्रयताहितानिचंद्राणिदेवःसवितासुवाति ॥ समिंद्रणोमनसानेषिगोभिःसंसूरिभिर्हरिवःसंस्वस्ति । संब्रह्म
णादेवहितंयदस्तिसंदेवानांसुमत्यायज्ञियानां ॥ देवोभगःसवितारायोऽअंशऽइंद्रोवृत्रस्यसंजितोधनानां । ऋभुक्षा
वाजऽउतवापुरंधिरवंतुनोऽअमृतासस्तुरासः ॥ १७ ॥ मरुत्वतोऽअप्रतीतस्यजिष्णोरजूर्यतःप्रब्रवामाकृतानि । नते
पूर्वेमघवन्नापरासोनवीर्यं१नूतनःकश्चनाप ॥ उपस्तुहिप्रथमंरत्नधेयंबृहस्पतिंसनितारंधनानां । यःशंसतेस्तुवतेशंभ
विष्ठःपुरूवसुरागमज्जोहुवानं ॥ तवोतिभिःसचमानाऽअरिष्टाबृहस्पतेमघवानःसुवीराः । येऽअश्वदाऽउतवासंतिगो
दायेवस्त्रदाःसुभगास्तेषुरायः ॥ विसर्माणंकृणुहिवित्तमेषांयेभुंजतेऽअपृणंतोनऽउक्थैः । अपव्रतान्प्रसवेवावृधानान्ब्र
ह्मद्विषःसूर्याद्यावयस्व ॥ यऽओहतेरक्षसोदेववीतावचक्रेभिस्तंमरुतोनियात । योवःशमींशशमानस्यनिंदात्तुच्छ्या
न्कामान्करतेसिष्विदानः+ ॥ १८ ॥ तमुष्टुहियःस्विषुःसुधन्वायोविश्वस्यक्षयतिभेषजस्य । यक्ष्वामहेसौमनसायरु
द्रंनमोभिर्देवमसुरंदुवस्य ॥ दमूनसोऽअपसोयेसुहस्तावृष्णःपत्नीर्नद्योविभ्वतष्टाः । सरस्वतीबृहद्दिवोतराकादशस्य
तीर्वरिवस्यंतुशुभ्राः+ ॥ प्रसूमहेसुशरणायमेधांगिरंभरेनव्यसींजायमानां । यऽआहनादुहितुर्वक्षणासुरूपामिनानोऽ
अकृणोदिदंनः ॥ प्रसुष्टुतिःस्तनयंतंरुवंतमिळस्पतिंजरितर्नूनमश्याः । योऽअब्दिमाँऽउदनिमाँऽइयर्तिप्रविद्युतारोद

सीऽउुक्षमाणः ॥ एषःस्तोमोमारुतंशर्धोऽअच्छारुद्रस्यसूनूँर्युवन्यूँरुदश्याः । कामोरायेहवतेमास्वस्त्युपस्तुहिपृषदश्वाँ ऽअयासः ॥ प्रैषःस्तोमःपृथिवीमंतरिक्षंवनस्पतीँऽरोषधीरायेऽअश्याः । देवोदेवःसुहवोभूतुमह्यंमानोमातापृथिवीदु र्मतौधात् ॥ उरौदेवाऽअनिबाधेस्याम ॥ समश्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम। आनोरयिंवहतमोतवीरा नाविश्वान्यमृतासौभगानि ॥ १९ ॥ (५।३।११) आधेनवःपयसातूर्ण्यर्थाऽअमर्धतीरुपनोयंतुमध्वा । महोराये बृहतीःसप्तविप्रोमयोभुवोजरिताजोहवीति ॥ आसुष्टुतीनमसावर्तयध्यैद्यावावाजायपृथिवीऽअमृध्रे । पितामाताम धुवचाःसुहस्ताभरेभरेनोयशसावविष्टां ॥ अध्वर्यवश्चकृवांसोमधूनिप्रवायवेभरतचारुशुक्रं । होतेवनःप्रथमःपाह्यस्य देवमध्वोरिमातेमदाय ॥ दशक्षिपोयुंजतेबाहूऽअद्रिंसोमस्ययाशमितारासुहस्ता । मध्वोरसंसुगभस्तिर्गिरिष्ठांचनि श्चदद्दुहेशुक्रमंशुः+ ॥ असावितेजुजुषाणायसोमःक्रत्वेदक्षायबृहतेमदाय । हरीरथेसुधुरायोगेऽअर्वागिंद्रप्रियाकृ णुहिहूयमानः ॥ २० ॥ आनोमहीमरमतिंसजोषाग्नांदेवींनमसारातहव्यां । मधोर्मदायबृहतीमृतज्ञामाग्नेवहपथि भिर्देवयानैः ॥ अंजंतियंप्रथयंतोनविप्रावपावंतंनाग्निनातपंतः । पितुर्नपुत्रऽउपसिप्रेष्ठऽआघर्मोऽअग्निमृतयन्नसादि॥

(५।३।११) आधेनवइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यात्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्षोडश्येकपदाविराट् (भेदपक्षे–नदी १ द्यावापृथिवी १ वायुः १ सोमः१ इंद्रः १ अग्निः १ घर्मः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः २ सरस्वती १ बृहस्पतिः १ अग्निः ३ विश्वेदेवाः १ अश्विनौ १ एवं १७) ।

अच्छांमहीबृंहतीशंतंमागीर्दूतोनगंत्वश्विनाहुवध्यै । मयोभुवासरथायातमर्वाग्गंतंनिधिंधुरमाणिर्ननाभिं ॥ प्रतव्यं सोनमंऽउक्तिंतुरस्याहंपूषणऽउतवायोरदिक्षि । याराधंसाचोदितारामतीनांयावाजस्यद्रविणोदाऽउतत्मन्+ ॥ आनाम भिर्मरुतोवक्षिविश्वानारूपेभिर्जातवेदोहुवानः । यज्ञंगिरोजरितुःसुष्टुतिंचविश्वेगंतमरुतोविश्वऽऊती+ ॥ २१ ॥ आ नोदिवोबृंहतःपर्वतादासरस्वतीयजतागंतुयज्ञं । हवंदेवीजुजुषाणाघृताचीशग्मांनोवाचमुशतीशृणोतु ॥ आवेधसं नीलपृष्ठंबृहंतंबृहस्पतिंसदनेसादयध्वं । सादद्योनिंदमऽआदीदिवांसंहिरण्यवर्णमरुषंसपेम ॥ आधर्णसिर्बृहद्दिवोररा णोविश्वेभिर्गंत्वोमभिर्हुवानः । ग्नावसानऽओषधीरमृध्रस्त्रिधातुशृंगोवृषभोवयोधाः+ ॥ मातुष्पदेपरमेशुक्रऽआयो र्विपन्यवोरास्पिरासोऽअग्मन् । सुशेव्यंनमसारातहव्याःशिशुंमृजंत्यायवोनवासे+ ॥ बृहद्वयोबृहतेतुभ्यमग्नेधिया जुरोमिथुनासःसचंत । देवोदेवःसुहवोभूतुमह्यंमानोमातापृथिवीदुर्मतौधात् ॥ उरौदेवाऽअनिबाधेस्याम ॥ सम श्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम । आनोरयिंवहतमोतवीरानाविश्वान्यमृतासौभगानि॥२२॥(५।३।१२) तंप्रत्नथापूर्वथाविश्वथेमथाज्येष्ठतातिंबर्हिषदंस्वर्विदं । प्रतीचीनंवृजनंदोहसेगिराशुंजयंतमनुयासुवर्धसे ॥ श्रियेसुदृ

(५।३।१२) तंप्रत्नथेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारोविश्वेदेवाजगत्यंत्येत्रिष्टुभौ (भेदपक्षे—इंद्रः २ अग्निः १ सूर्यः १ अग्निः १ विश्वेदेवाः १ सूर्यः १ अग्निः १ सूर्यः २ विश्वेदेवाः २ सुतंभरः १ अग्निः २ एवं १५)।

शीरुपरस्ययाःस्वर्विरोचमानःककुभामचोदते । सुगोपाऽअसिनदभायसुक्रतोपरोमायाभिर्ऋतऽआसनामते ॥ अत्यं हविःसंचतेसच्चधातुचारिष्टगातुःसहोतासहोभरिः । प्रसस्रणोऽअनुबर्हिर्वृषाशिशुर्मध्येयुवाजरोविस्रुहाहितः+ ॥ प्रवऽएतेसुयुजोयामन्निष्टयेनीचीरमुष्मैयम्यऽऋतावृधः । सुयंतुभिःसर्वशासैरभीशुभिःक्रिविर्नामानिप्रवणेमुषायति ॥ संजभुराणस्तरुभिःसुतेगृभंवयाकिनंचित्तगर्भासुसुस्वरुः । धारवाकेष्वृजुगाथशोभसेवर्धस्वपत्नीरभिजीवोऽअध्वरे+ ॥ २३ ॥ यादृगेवददृशेतादृगुच्यतेसंच्छायया दधिरेसिध्रयाप्स्वा । महीमस्मभ्यमुरुषामुरुज्रयोबृहत्सुवीरमनपच्युतं सहः ॥ वेत्यग्रुर्जनिवान्वाऽअतिस्पृधःसमर्यतामनसासूर्यःकविः । घ्रंसंरक्षंतंपरिविश्वतोगयमस्माकंशर्मवनवत्स्वावसुः ॥ ज्यायांसमस्ययतुनस्यकेतुनऽऋषिस्वरंचरतियासुनामते । यादृश्मिन्धायितमपस्ययाविदद्यऽउस्वयंवहतेसोऽअरंकरत् ॥ समुद्रमासामवतस्थेऽअग्रिमानरिष्यतिसवनंयस्मिन्नायता । अत्रानहार्दिक्रवणस्यरेजतेयत्रामतिर्विद्यतेपूतबंधनी ॥ सहिक्षत्रस्यमनसस्यचित्तिभिरेवावदस्ययजतस्यसध्रेः । अवत्सारस्यस्पृणवामरण्वभिःशविष्ठंवाजंविदुषाचिदर्ध्यं ॥ २४ ॥ श्येनऽआसामदितिःकक्ष्योमदोविश्ववारस्ययजतस्यमायिनः । समन्यमन्यमर्थयंत्येतवेविदुर्विषाणंपरिपानमंतिते+ ॥ सदापृणोयजतोविद्विषोवधीद्बाहुवृक्तःश्रुतवित्तर्योवःसचा । उभासवराप्रत्येतिभातिचयदींगणंभजंतेसुप्रयावभिः ॥ सुतंभरोयजमानस्यसत्पतिर्विश्वासामूधःसधियामुदंचनः । भरद्धेनूरसवच्छिश्रियेपयोनुब्रु

वाणोऽअध्यैतिनस्वपन्⁺ ॥ योजागारतमृचंःकामयंतेयोजागारतमुसामानियंति । योजागारतमयंसोमंऽआहतवाह मंस्मिसख्येन्योंकाः ॥ अग्निर्जागारतमृचंःकामयंतेग्निर्जागारतमुसामानियंति । अग्निर्जागारतमयंसोमंऽआहतवाह मंस्मिसख्येन्योंकाः ॥ २५ ॥ (परिशिष्टं ॥ जागर्षित्वंभुवनेजातवेदोजागर्षियत्रयजंतेहविष्मान् । इदंहविःश्रद्धधा नोजुहोमितेनंपासिगुह्यंनामगोनां ॥ (५।४।१) विदादिवोविष्यन्नद्रिंमुक्थैरायत्याऽउषसोंऽअर्चिनोंगुः । अपावृ तव्रजिनीरुत्स्वंर्गाद्विदुरोमानुंषीर्देवआंवः ॥ विसूर्योऽअमतिंनश्रियंसादोर्वाद्गवांमाताजानतीगांत् । धन्वर्णसोनद्यं१ः खादोंऽअर्णाःस्थूणेंवसुमिताद्दंहतद्यौः⁺ ॥ अस्माऽउक्थायपर्वतस्यगर्भोमहीनांजनुषेपूर्व्याय । विपर्वतोजिहीतसा धंतद्यौराविवासंतोदसयंतभूमं ॥ सूक्तेभिर्वोवचोभिर्देवजुंष्टैरिंद्राग्न्व१ग्नीऽअवसेहुवध्यै । उक्थेभिर्हिष्मांकवयःसुय ज्ञाऽआविवासंतोमरुतोयजंति ॥ एतोन्व१द्यसुध्यो३भवांमप्रदुच्छुनामिनवामावरीयः । आरेद्वेषांसिसनुतर्दधामा यामप्रांचोयजंमानमच्छं ॥ २६ ॥ एताधियंकृणवामासखायोपयामातांऋणुतव्रजंगोः । ययामनुर्विशिशिप्रंजिगाय ययावणिग्वंकुरापापुरीषं ॥ अनूनोदत्रहस्तंयतोऽअद्रिरार्चन्येनदशमासोनवंग्वाः । ऋतंयतीसरमागाऽअविंदद्विश्वा

(५।४।१) विदादिवइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसदापृणोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–इंद्रसूर्यौ १ विश्वेदेवाः २ इंद्राग्नी १ विश्वेदेवाः ६ आपः १ एवं ११ । अत्रसूक्तेसदापृणर्षेर्यजतइत्यादिलिंगोक्तऋषिभिःसमुच्चयइतिकचित्) ।

निसत्यांगिराश्चकार ॥ विश्वेऽअस्यान्युषिमाहिनायाःसंयद्गोभिरंगिरसोनवंत। उत्संऽआसांपरमेसधस्थंऽऋतस्यपथा सरमाविदद्गाः+ ॥ आसूर्योयातुसप्ताश्वःक्षेत्रंयदस्योर्वियादीर्घयाथे । रघुःश्येनःपतयदंधोऽअच्छायुवाकविर्दीदय द्गोषुगच्छन् ॥ आसूर्योऽअरुहच्छुक्रमर्णोयुक्तयद्धरितोवीतपृष्ठाः । उद्नाननावमनयंतधीराऽआश्रृण्वतीरापोऽअर्वा गतिष्ठन् ॥ धियंवोऽअप्सुदधिषेस्वर्षांययातरन्दशमासोनवग्वाः । अयाधियास्यामदेवगोपाऽअयाधियातुतुर्यामा त्यंहः ॥ २७ ॥ (५।४।२) हयोनविद्वाँऽअयुजिस्वयंधुरितांवहामिप्रतरणीमवस्युवं । नास्यावश्मिविमुचंनावृतंपु नर्विद्वान्पथःपुरऽएतऽऋजुनेषति ॥ अग्नऽइंद्रवरुणमित्रदेवाःशर्धःप्रयंतमारुतोतविष्णो । उभानासत्यारुद्रोऽअध ग्नाःपूषाभगःसरस्वतीजुषंत ॥ इंद्राग्नीमित्रावरुणादितिंस्वःपृथिवींद्यांमरुतःपर्वताँऽअपः । हुवेविष्णुंपूषणंब्रह्मणस्प तिंभगंनुशंसंसवितारमूतये ॥ उतनोविष्णुरुतवातोऽअस्रिधोद्रविणोदाऽउतसोमोमयस्करत् । उतऽऋभवऽउतराये नोऽअश्विनोतत्वष्टोतविभ्वानुमंसते ॥ उतत्यन्नोमारुतंशर्धऽआगमद्दिविक्षयंयजतंबर्हिरासदे । बृहस्पतिःशर्मपूषोत नोयमद्वरूथ्यं१वरुणोमित्रोऽअर्यमा+ ॥ उतत्येनःपर्वतासःसुशस्तयःसुदीतयोनद्य१स्त्रामणेभुवन् । भगोविभक्ताश

(५।४।२) हयोनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिक्षत्रोविश्वेदेवाजगतीसप्तम्यष्टम्योर्देवपत्न्यःद्वितीयांत्येत्रिष्टुभौ (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः ६ देवपत्न्यः २ एवं ८)।

वसावसार्गमदुरुव्यचाऽअदितिःश्रोतुमेहवं ॥ देवानांपत्नीरुशतीरवंतुनःप्रावंतुनस्तुजयेवाजसातये । याःपार्थिवासोयाऽअपामपिंव्रतेतानोदेवीःसुहवाःशर्मयच्छत ॥ उतग्नाव्यंतुदेवपत्नीरिंद्राण्यग्नाय्यश्विनीराट् । आरोदसीवरुणानीश्रृणोतुव्यंतुदेवीर्यऽऋतुर्जनीनां ॥ २८ ॥ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥

षड्विंशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १४ ऋचः १४६ ॥त्यागः॥ इंद्रायेदं. ५२ सूर्याये. अत्रय. ४ मित्रावरुणाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. उषासानक्ताभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. भूम्याइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ भूम्याइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सवित्र. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. बृहस्पतय.३ मरुद्भ्य. रुद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. पर्जन्याये. २ मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ अश्विभ्या. नद्याइ. द्यावापृथिवीभ्या. वायव. सोमाये. इंद्राये. अग्नय. घर्माये. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ सरस्वत्या. बृहस्पतय. अग्नय. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अश्विभ्या. इंद्राये. २ अग्नय. सूर्याये. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्याये. अग्नय. सूर्याये. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ सुतंभराये. अग्नय. २ इंद्रसूर्याभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ इंद्राग्निभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ अब्भ्यइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ देवानांपत्नीभ्य. २ ॥ इतिचतुर्थेद्वितीयः ॥

प्रयुंजतीसप्तप्रतिरथःकदुपंचप्रतिभानुर्जागतंदेवंवःप्रतिभोत्यातृणपाणिर्विश्वःस्वस्त्यात्रेयःपंक्त्यंतमग्नेपंचोनांचतुर्थ्यैंद्रवायवींवायव्यैकैंद्रवायव्यौचतस्रोगायत्र्यःषळुष्णिहस्तिस्रोजगत्यस्त्रिष्टुभोवांत्येअनुष्टुभौप्रश्यावाश्व

त्र्यूनांश्यावाश्वोमारुतंहर्तत्पंक्तिःषष्ठ्यंत्येचंकोवेदषोळशंककुब्बृहत्यनुष्टुप्पुरउष्णिक्ककुप्सतोबृहत्यौगायत्रीसतो
बृहतींककुभौगायत्रीसतोबृहत्यौककुप्सतोबृहतींप्रशर्धायपंचोनाजागतंमुपांत्यात्रिष्टुप्प्रयज्यवोदशांत्यात्रिष्टुब
ग्नेनवबार्हतंतंतृतीयासप्तम्यौसतोबृहत्यावारुद्रासोष्टौद्विंत्रिष्टुबंतंतमुप्रवस्त्रिष्टुबंतंमीळेद्विजगत्यंतंमाग्नेयंचवाके
ष्टैकोनागायत्रंश्यावाश्वोत्रवैददश्वींतरंतपुरुमीह्लौदाभ्यैरथवीतिंमरुतश्चदानतुष्टःप्रशशंसंबुद्धाचतरंतमहिषीं
शशीयसींपंचम्यनुष्टुम्नवमीसतोबृहत्यृतेननवश्रुतविन्मैत्रावरुणंवैतत् ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ॐम् ॥ ॥ (५।४।३) प्रयुंजतीदिवऽएंतिब्रुवाणामहीमातादुहितुर्बोधयंती । आविवासंतीयुवतिर्म
नीषापितृभ्यऽआसदनेजोहुवाना ॥ अजिरासस्तदपऽईयमानाऽआतस्थिवांसोऽअमृतस्यनाभिं । अनंतासऽउरवो
विश्वतःसींपरिद्यावापृथिवीयंतिपंथाः ॥ उक्षासमुद्रोऽअरुषःसुपर्णःपूर्वस्ययोनिंपितुराविवेश । मध्येदिवोनिहितःपृ
श्निरश्माविचक्रमेरजसस्पात्यंतौ ॥ चत्वारऽईंबिभ्रतिक्षेमयंतोदशगर्भंचरसेधापयंते । त्रिधातवःपरमाऽअस्यगावो
दिवश्चरंतिपरिसद्योऽअंतान् ॥ इदंवपुर्निवचनंजनासश्चरंतियन्नद्यस्तस्थुरापः । द्वेयदींबिभृतोमातुरन्येऽइहेहजाते

(५।४।३) प्रयुंजतीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिरथोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—उषाः १ सूर्यरश्मयः १ सूर्यः ३ विश्वेदेवाः १ मित्रावरुणाग्नयः १ एवं ७) ।

यम्या३ सबंधू ॥ वितन्वतेधियोऽअस्माऽअपांसिवस्त्रापुत्रायमातरोवयंति । उपप्रक्षेवृषणोमोदमानादिवस्पथावध्वो यंत्यच्छं ॥ तदस्तुमित्रावरुणातदग्नेशंयोरस्मभ्यमिदमस्तुशस्तं । अशीमहिगाधमुतप्रतिष्ठांनमोदिवेबृहतेसादनाय ॥ १ ॥ (५।४।४) कदुप्रियायधाम्नेमनामहेस्वक्षत्रायस्वयशसेमहेवयं । आमेन्यस्यरजसोयदभ्रऽआँऽअपोवृणा नावितनोतिमायिनी ॥ ताऽअत्नतवयुनंवीरवक्षणंसमान्यावृतयाविश्वमारजः । अपोऽअपाचीरपराऽअपेजतेप्रपूर्वा भिस्तिरतेदेवयुर्जनः ॥ आग्रावभिरहन्येभिरक्तुभिर्वरिष्ठंवज्रमाजिघर्तिमायिनि । शतंवायस्यप्रचरन्त्स्वेदमेसंवर्तयं तोविचवर्तयन्नहा ॥ तामस्यरीतिंपरशोरिवप्रत्यनीकमख्यंभुजेऽअस्यवर्पसः । सचायदिपितुमंतमिवक्षयंरत्नंदधाति भरहूतयेविशे+ ॥ सजिह्वयाचतुरनीकऽऋंजतेचारुवसानोवरुणोयतन्नरिं । नतस्यविद्मपुरुषत्वतावयंयतोभगःसवि तादातिवार्यं ॥ २ ॥ (५।४।५) देवंवोऽअद्यसवितारमेषेभगंचरत्नंविभजंतमायोः । आवांनरापुरुभुजाववृत्यांदि वेदिवेचिदश्विनासखीयन्+ ॥ प्रतिप्रयाणमसुरस्यविद्वान्त्सूक्तैर्देवंसवितारंदुवस्य । उपब्रुवीतनमसाविजानञ्ज्येष्ठंच रत्नंविभजंतमायोः+ ॥ अदत्रयादयतेवार्याणिपूषाभगोऽअदितिर्वस्तऽउस्रः । इंद्रोविष्णुर्वरुणोमित्रोऽअग्निरहानिभ

(५।४।४) कदुप्रियायेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिभानुर्विश्वेदेवाजगती (भेदपक्षे–विद्युतोग्निः १ उषाः १ इंद्रसूर्यौ १ अग्निः २ एवं ५) (५।४।५) देवंवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिप्रभुर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः १ सूर्यः १ विश्वेदेवाः ३ एवं ५)।

द्राजंनयंतदुस्माः+ ॥ तन्नोंऽअनुर्वासंवितावरूथंतत्सिंधंवऽइषयंतोऽअनुंगमन् । उपयद्वोचेंऽअध्वरस्यहोतांरायःस्यां
मपतंयोवाजंरत्नाः ॥ प्रयेवसुंभ्यऽईवदानमोदुर्येमित्रेवरुंणेसूक्तवाचः । अवैत्वभ्वंकृणुतावरींयोदिवस्पृथिव्योरवंसा
मदेम ॥ ३ ॥ परिशिष्टं ॥ सूक्तांतेतृंणान्यन्नावरण्यैवोदकेपिंवा ॥ यत्स्तृणैरध्ययनंतदधीतंस्तृणानिंभवतेभव ॥ वा
पींकूपतंडागानांसमुद्रंगच्छस्वाहा ॥ ॥ (५।४।६) विश्वोंदेवस्यंनेतुर्मतोंवुरीतसख्यं । विश्वोंरायऽइंषुध्यतिद्यु
म्नंवृंणीतपुष्यसें ॥ तेतेंदेवनेतर्येचेमाँऽअनुशसें । तेरायातेह्या३पृचेसचेंमहिसचथ्यैः* ॥ अतोंनऽआनृनतिंथीनतःप
त्नींर्दशस्यत । आरेविश्वंपथेष्ठांद्विषोयुंयोतुयूयुविः ॥ यत्रवह्निंरभिहिंतोदुद्रवद्द्रोण्यःपशुः । नृमणांवीरपस्त्योर्णाधीरें
वसनिंता ॥ एषतेंदेवनेतारथस्पतिःशंरयिः । शंरायेशंस्वस्तयंऽइषःस्तुतोंमनामहेदेवस्तुतोंमनामहे ॥ ४ ॥ (५।४।७)
अग्नेसुतस्यंपीतयेविश्वैरूमेभिरागंहि । देवेभिंर्हव्यदांतये ॥ ऋतंधीतयऽआगंतसत्यंधर्माणोऽअध्वरं । अग्नेःपिंबतजि

(५।४।६) विश्वोदेवस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवाअनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः (भेदपक्षे सविता २ विश्वेदेवाः १ सविता २ एवं ५) (५।४।७) अग्नेसुतस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवाश्चतुर्थीषष्ठीसप्तमीनामिंद्रवायुःपंचम्यावायुःआद्याश्चतस्रोगाय त्र्यःपंचम्यादिषळुष्णिहःएकादश्यादितिस्रोजगत्यः (त्रिष्टुभोवा) अंत्येद्वेनुष्टुभौ (भेदपक्षे–अग्निः २ विश्वेदेवाः १ इंद्रवायू १ वायुः १ इंद्रवायू २ अग्निः ३ विश्वेदवाः ५ एवं १५) ।

ह्वया ॥ विप्रैभिर्विप्रसंत्यप्रातर्यावभिरागहि । देवेभिःसोमपीतये ॥ अयंसोमश्चमूसुतोऽमंत्रेपरिषिच्यते । प्रियऽइंद्रायवायवे ॥ वायवायाहिवीतयेजुषाणोहव्यदातये । पिबासुतस्यांधसोऽअभिप्रयः ॥ ५ ॥ इंद्रश्चवायवेषांसुतानांपीतिमर्हथः । तान्जुषेथामरेपसावभिप्रयः ॥ सुताऽइंद्रायवायवेसोमासोदध्याशिरः । निम्नंनयंतिसिंधवोभिप्रयः ॥ सजूर्विश्वेभिर्देवेभिरश्विभ्यामुषसासजूः । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ सजूर्मित्रावरुणाभ्यांसजूःसोमेनविष्णुना । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ सजूरादित्यैर्वसुभिःसजूरिंद्रेणवायुना । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ ६ ॥ स्वस्तिनोमिमीतामश्विनाभगःस्वस्तिदेव्यदितिरनर्वणः । स्वस्तिपूषाऽअसुरोदधातुनःस्वस्तिद्यावापृथिवीसुचेतुना ॥ स्वस्तयेवायुमुपब्रवामहैसोमंस्वस्तिभुवनस्ययस्पतिः । बृहस्पतिंसर्वगणंस्वस्तयेस्वस्तयऽआदित्यासोभवंतुनः ॥ विश्वेदेवानोऽअद्यास्वस्तयेवैश्वानरोवसुरग्निःस्वस्तये । देवाऽअवंत्वृभवःस्वस्तयेस्वस्तिनोरुद्रःपात्वंहसः ॥ स्वस्तिमित्रावरुणास्वस्तिपथ्येरेवति । स्वस्तिनऽइंद्रश्चाग्निश्चस्वस्तिनोऽअदितेकृधि ॥ स्वस्तिपंथामनुचरेमसूर्याचंद्रमसाविव । पुनर्ददताघ्नताजानतासंगमेमहि ॥ ७ ॥ (परिशिष्टं ॥ ॥ स्वस्त्ययनंताक्ष्यमरिष्टनेमिंमहद्भूतंवायसंदेवतानां । असुरघ्नमिंद्रसखंसमत्सुबृहद्यशोनावमिवारुहेम ॥ अंहोमुचमांगिरसंगयंचस्वस्त्यात्रेयंमनसाचताक्ष्यं । प्रयंतपाणिःशरणंप्रपद्ये

स्वस्तिसंबाधेष्वभयंनोऽअस्तु ॥) (५।४।८) प्रश्यावाश्वधृष्णुयार्चामरुद्भिर्ऋक्वभिः । येऽअद्रोघमनुष्वधंश्रवोमदंतियज्ञियाः ॥ तेहिस्थिरस्यशवसःसखायःसंतिधृष्णुया । तेयामन्नाधृषद्भिनस्त्मनापांतिशश्वतः ॥ तेस्पंद्रासोनोक्षणोतिष्कंदंतिशर्वरीः । मरुतामधामहोदिविक्षमाचमन्महे ॥ मरुत्सुवोदधीमहिस्तोमंयज्ञंचधृष्णुया । विश्वेयेमानुषायुगापांतिमर्त्यंरिषः ॥ अर्हंतोयेसुदानवोनरोऽअसामिशवसः । प्रयज्ञंयज्ञियेभ्योदिवोऽअर्चामरुद्भ्यः ॥ ८ ॥ आरुक्मैरायुधानरऽऋष्वाऽऋष्टीरसृक्षत । अन्वेनाँऽअहविद्युतोमरुतोजज्झतीरिवभानुरर्ततमनादिवः ॥ येवावृधंतपार्थिवायऽउरावंतरिक्षऽआ । वृजनेवानदीनांसधस्थेवामहोदिवः ॥ शर्धोमारुतमुच्छंससत्यशवसमृभ्वसं । उतस्मतेशुभेनरःप्रस्पंद्रायुंजतत्मना ॥ उतस्मतेपरुष्ण्यामूर्णावसतशुंध्यवः । उतपव्यारथानामद्रिंभिंदंत्योजसा ॥ आपथयोविपथयोंतस्पथाऽअनुपथाः । एतेभिर्मह्यंनामभिर्यज्ञंविष्टारऽओहते ॥ ९ ॥ अधानरोन्योहतेधानियुतऽओहते । अधापारावताऽइतिचित्रारूपाणिदर्श्या ॥ छंदःस्तुभःकुभन्यवऽउत्समाकीरिणोनृतुः । तेमेकेचिन्नतायवऽऊमाऽआसन्दृशित्विषे ॥ यऽऋष्वाऽऋष्टिविद्युतःकवयःसंतिवेधसः । तमृषेमारुतंगणंनमस्यारमयागिरा ॥ अच्छऽऋषेमारुतंगणंदानामित्रंनयोषणा । दिवोवाधृष्णवऽओजसास्तुताधीभिरिषण्यत ॥ नूमन्वानऽएषांदेवाँऽअच्छानवक्ष

(५।४।८) प्रश्यावाश्वेतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोनुष्टुप्षष्ठ्यंत्येपंक्ती।

र्णा । दानासंचेतसूरिभिर्यामश्रुतेभिरंजिभिः ॥ प्रयेमेबंध्वेषेगांवोचंतसूरयः पृश्निंवोचंतमातरं । अधापितरमिष्मिणं रुद्रंवोचंतशिक्कसः ॥ सप्तमेसप्तशाकिनऽएकमेकाशतादंदुः । यमुनायामधिश्रुतमुद्राधोगव्यंमृजेनिराधोऽअश्व्यंमृजे ॥ १० ॥ (५।४।९) कोवेदजानमेषांकोवापुरासुम्नेष्वासमरुतां । यद्युयुज्रेकिलास्यः* ॥ ऐतान्रथेषुतस्थुषःकः शुश्रावकथायंयुः । कस्मैसस्रुःसुदासेऽअन्वापयऽइळाभिर्वृष्टयःसह+ ॥ तेमऽआहुर्यऽआययुरुपद्युभिर्विभिर्मदे । न रोमर्याऽअरेपसऽइमान्पश्यन्निर्तिष्टुहि ॥ येऽअंजिषुयेवाशीषुस्वभानवःस्रक्षुरुक्मेषुखादिषु । श्रायारथेषुधन्वसु ॥ युष्माकंस्मारथाँऽअनुमुदेदधेमरुतोजीरदानवः । वृष्टीद्यावोयतीरिव ॥ ११ ॥ आयंनरःसुदानवोददाशुषेदिवःको शमचुच्यवुः । विपर्जन्यंसृजंतिरोदसीऽअनुधन्वनायंतिवृष्टयः ॥ ततृदानाःसिंधवःक्षोदसारजःप्रसस्रुर्धेनवोयथा । स्यंनाऽअश्वाऽइवाध्वनोविमोचनेवियद्वर्तंतऽएन्यः*॥ आयातमरुतोदिवऽआंतरिक्षादमादुत। मावस्थातपरावतः॥ मावोरसानितभाकुभाक्रुमुर्मावःसिंधुर्निरीरमत् । मावःपरिष्ठात्सरयुःपुरीषिण्यस्मेऽइत्सुम्नमस्तुवः ॥ तंवःशर्धंरथां नांत्वेषंगणंमारुतंनव्यसीनां । अनुप्रयंतिवृष्टयः ॥ १२ ॥ शर्धंशर्धंवऽएषांव्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्तिभिः । अनुक्रामे

(५।४।९) कोवेदेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतः क्रमेणककुप्वृहत्यनुष्टुप्पुरउष्णिकक्कुप्सतोबृहतीसतोबृहतीगायत्रीसतोबृहती ककुप्ककुब्गायत्रीसतोवृहतीसतोबृहतीककुप्सतोबृहत्यः ।

मधीतिभिः ॥ कस्मा॑ऽअ॒द्यसुजा॑तायरा॒तह॑व्यायप्र॒यंयुः । ए॒नायामे॑नम॒रुतः ॥ येन॑तो॒काय॒तन॑यायधा॒न्यं१बीजं॒वह॑ध्वे॒ऽअक्षि॑तं । अ॒स्मभ्यं॒तद्ध॑त्तन॒यद्व॒ऽईम॑हे॒राधो॒विश्वायु॒सौभ॑गं ॥ अती॑याम॒नि॒दस्ति॒रः॒स्व॒स्तिभि॑र्हि॒त्वाव॒द्यमरा॑तीः । वृ॒ष्ट्वीशंयोराप॑ऽउ॒स्रिभे॑ष॒जंस्याम॑मरुतः॒स॒ह ॥ सु॒दे॒वःस॑महासतिसु॒वीरो॑नरोमरुतः॒समर्त्यः । यंत्राय॑ध्वे॒स्याम॒ते ॥ स्तु॒हिभो॒जान्स्तु॒व॒तोऽअ॑स्य॒याम॑नि॒रण॒न्गावो॒नयव॑से । य॒तःपूर्वाँ॑ऽइव॒सखीँ॑रनु॑ह्वयगि॒रागृ॑णीहिका॒मिनः॑ ॥ १३ ॥

(५।४।१०) प्रशर्धा॑य॒मारु॑ताय॒स्वभा॑नव॒ऽइ॒मांवाच॑मनजापर्व॒त॒च्युते॑ । घ॒र्म॒स्तु॒भे॑दि॒वऽआपृ॑ष्ठय॒ज्व॑नेद्यु॒म्नश्र॑वसे॒महिं॒नृम्णम॑र्चत ॥ प्रवो॑मरुतस्तवि॒षाऽउ॑द॒न्यवो॑व॒यो॒वृधो॑ऽअश्व॒युजः॒परि॑ज्रयः । संवि॒द्युता॒दध॑ति॒वाश॑तित्रि॒तःस्वर॒त्यापो॒वना॒परि॑ज्रयः ॥ वि॒द्युन्म॑हसो॒नरो॒ऽअश्म॑दिद्यवो॒वात॑त्विषोम॒रुतः॒पर्व॒त॒च्युतः॑ । अ॒ब्दया॑चि॒न्मुहु॒राह्रा॑दुनी॒वृतः॒स्तन॒यद॑मा॒रभ॒साऽउदो॑जसः ॥ व्य॑१क्तून्रुद्रा॒व्यहा॑निशिक्वसो॒व्यं॑१तरि॑क्षं॒विरजां॑सिधूतयः । वियदज्रा॑ँऽअज॑थ॒नाव॑ऽईंयथावि॒दु॒र्गाणि॑मरु॒तो॒नाह॑रिष्यथ ॥ तद्वी॒र्यं॑वोमरुतोमहि॒त्व॒नंदी॒र्घंत॑तान॒सूर्यो॒नयोज॑नं । ए॒तानया॑मे॒ऽअगृ॑भीतशोचि॒षोन॑श्व॒दा॒यन्व्यया॑तनागि॒रिं ॥ १४ ॥ अभ्रा॑जि॒शर्धो॑मरु॒तोयद॑र्ण॒संमोष॑थावृ॒क्षंक॑प॒नेव॑वेधसः । अधस्मानो॒ऽअर॑मतिंसजोष॒सश्च॒क्षुरि॑व॒यंत॒मनु॑नेषथासु॒गं ॥ नसजी॑यतेमरु॒तोनह॑न्यते॒नस्रे॑धति॒नव्य॑थते॒नरि॑ष्यति । नास्य॒राय॒ऽउप॑दस्यंति॒नोत॒य

(५।४।१०) प्रशर्धायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतोजगतीचतुर्दशीत्रिष्टुप् ।

ऽऋषिंवायंराजानंवासुषूदथ ॥ नियुत्वंतोग्राममजितोयथानरोर्यमणोनमरुतःकवंधिनः । पिन्वंत्युत्संयदिनासोऽअ स्वरन्व्युंदंतिपृथिवींमध्वोऽअंधसा ॥ प्रवत्वंतीयंपृथिवीमरुद्भ्यःप्रवत्वंतीद्यौर्भवतिप्रयद्भ्यः । प्रवत्वंतीःपथ्याऽअंतरिं क्ष्याःप्रवत्वंतःपर्वताजीरदानवः ॥ यन्मरुतःसभरसःस्वर्णरःसूर्यऽउदितेमदथादिवोनरः । नवोश्वाःश्रथयंताहसिस्र तःसद्योऽअस्याध्वनःपारमश्नुथ ॥ १५ ॥ अंसेषुवऽऋष्टयःपत्सुखादयोवक्षःसुरुक्मामरुतोरथेशुभः । अग्निभ्राजसो विद्युतोगभस्त्योःशिप्राःशीर्षसुवितताहिरण्ययीः ॥ तंनाकमर्योऽअगृभीतशोचिषंरुशत्पिप्पलंमरुतोविधूनुथ । समं च्यंतवृजनातित्विषंतयत्स्वरंतिघोषंविततमृतायवः ॥ युष्मादत्तस्यमरुतोविचेतसोरायःस्यामरथ्योऽवयस्वतः । नयो युच्छंतितिष्योऽयथादिवोऽस्मेरारंतमरुतःसहस्रिणं ॥ यूयंरयिंमरुतःस्पार्हवीरंयूयमृषिमवथसामविप्रं । यूयमर्वंतंभ रतायवाजंयूयंधत्थराजानंश्रुष्टिमंतं ॥ तद्वोयामिद्रविणंसद्यऽऊतयोयेनास्वर्णततनामनॄंरभि । इदंसुमेमरुतोहर्यता वचोयस्यतरेमतरसाशतंहिमाः ॥ १६ ॥ (५।४।११) प्रयज्यवोमरुतोभ्राजदृष्टयोवृहद्वयोदधिरेरुक्मवक्षसः । ई यंतेऽअश्वैःसुयमेभिराशुभिःशुभंयातामनुरथाऽअवृत्सत ॥ स्वयंदधिध्वेतविषींयथाविदवृहन्महांतऽउर्वियाविराज थ । उतांतरिक्षंममिरेव्योजसाशुभं० ॥ साकंजाताःसुभ्वःसाकमुक्षिताःश्रियेचिदाप्रतरंवावृधुर्नरः । विरोकिणःसूर्य

(५।४।११) प्रयज्यवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतोजगतीअंत्यात्रिष्टुप् ।

स्येवरश्मयःशुभं० ॥ आभूषेण्यंवोमरुतोमहित्वनंदिदृक्षेण्यंसूर्यस्येवचक्षणं । उतोऽअस्माँऽअमृतत्वेदधातनशुभं० ॥ उदीरयथामरुतःसमुद्रतोयूयंवृष्टिंवर्षयथापुरीषिणः । नवोदस्राऽउपदस्यंतिधेनवःशुभं० ॥ १७ ॥ यदश्वान्धूर्षुपृषतीरयुग्ध्वंहिरण्ययान्प्रत्यत्काँऽअमुग्ध्वं । विश्वाऽइत्स्पृधोमरुतोव्यस्यथशुभं० ॥ नपर्वतानन्द्योवरंतवोयत्राचिध्वंमरुतोगच्छथेदुतत् । उतद्यावापृथिवीयाथनापरिशुभं० ॥ यत्पूर्व्यंमरुतोयच्चनूतनंयदुद्यतेवसवोयच्चशस्यते । विश्वस्यतस्यभवथानवेदसःशुभं० ॥ मृळतनोमरुतोमावधिष्टनास्मभ्यंशर्मबहुलंवियंतन । अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यगातनशुभं० ॥ यूयमस्मान्नयतवस्योऽअच्छानिरंहतिभ्योमरुतोगृणानाः । जुषध्वंनोहव्यदातिंयजत्रावयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ १८ ॥ (५।४।१२) अग्नेशर्धंतमागणंपिष्टंरुक्मेभिरंजिभिः । विशोऽअद्यमरुतामवह्वयेदिवश्चिद्रोचनादधि ॥ यथाचिन्मन्यसेहृदातदिन्मेजग्मुराशसः । येतेनेदिष्ठंहवनान्यागमन्तान्वर्धभीमसंदृशः ॥ मीळ्हुष्मतीवपृथिवीपराहतामदंत्येत्यस्मदा । ऋक्षोनवोमरुतःशिमीवाँऽअमोदुध्रोगौरिवभीमयुः+ ॥ नियेरिणंत्योजसावृथागावोनदुर्धुरः । अश्मानंचित्स्वर्यं१पर्वतंगिरिंप्रच्यावयंतियामभिः ॥ उत्तिष्ठनूनमेषांस्तोमैःसमुक्षितानां । मरुतांपुरुतममपूर्व्यंगवांसर्गमिवह्वये ॥ १९ ॥ युङ्ध्वंह्यरुषीरथेयुङ्ध्वंरथेषुरोहितः । युङ्ध्वंहरीऽअजिराधुरिवोळ्हवेवहिष्ठाधुरिवोळ्हवे ॥ उत

(५।४।१२) अग्नेशर्धंतमितिनवर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतोबृहतीतृतीयासप्तम्यौसतोबृहत्यौ ।

स्यवाज्यंरुषस्तुंविष्वणिंरिहस्संधायिदर्शतः । मावोयामेषुमरुतश्चिरंकंरत्प्रतंरथेषुचोदत ॥ रथंनुमारुतंवयंश्रवस्युमा हुवामहे । आयस्मिन्तस्थौसुरणानिबिभ्रंतीसचामरुत्सुरोदसी+ ॥ तंवःशर्धरथेशुभंत्वेषंपनस्युमाहुवे । यस्मिन्त्सुजा तासुभगामहीयतेसचामरुत्सुमीह्लुषी+ ॥ २० ॥ (५।५।१) आरुद्रासइंद्रवंतःसजोषसोहिरंण्यरथाःसुवितायगं तन । इयंवोऽअस्मत्प्रतिंहर्यतेमतिस्तृष्णजेनदिवऽउत्साऽउदन्यवे ॥ वाशीमंतऽऋष्टिमंतोमनीषिणःसुधन्वानऽइषुमं तोनिषंगिणः । स्वश्वास्थसुरथाःपृश्निमातरःस्वायुधामरुतोयाथनाशुभं ॥ धूनुथद्यांपर्वतान्दाशुषेवसुनिवोवनाजिहते यामनोभिया । कोपयथपृथिवींपृश्निमातरःशुभेयदुग्राःपृषतीरयुग्ध्वं ॥ वातत्विषोमरुतोवर्षनिर्णिजोयमाऽइवसुस दृशःसुपेशसः । पिशंगाश्वाऽअरुणाश्वाऽअरेपसःप्रत्वक्षसोमहिनाद्यौरिवोरवः ॥ पुरुद्रप्साऽअंजिमंतःसुदानवस्त्वेष संदृशोऽअनवभ्रराधसः । सुजातासोजनुषारुक्मवक्षसोदिवोऽअर्काऽअमृतंनामभेजिरे ॥ २१ ॥ ऋष्टयोवोमरुतोऽ अंसयोरधिसहऽओजोबाह्वोर्वोबलंहितं । नृम्णाशीर्षस्वायुधारथेषुवोविश्वावःश्रीरधितनूषुपिपिशे ॥ गोमदश्वावद्रथं वत्सुवीरंचंद्रवद्राधोमरुतोददानः । प्रशस्तिंनःकृणुतरुद्रियासोभक्षीयवोवसोदैव्यस्य ॥ हयेनरोमरुतोमृळतानस्तुवी

(५।५।१) आरुद्रासइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

मघासोऽअमृताऽऋतज्ञाः । सत्यंश्रुतःकवयोयुवानोबृहद्गिरयोबृहदुक्षमाणाः ॥ २२ ॥ (५।५।२) तमुनूनंतविषी
मंतमेषांस्तुषेगणंमारुतंनव्यसीनां । यऽआश्वश्वाऽअमवद्वहंतऽउतेशिरेऽअमृतस्यस्वराजः ॥ त्वेषंगणंतवसंखादिहं
स्तंधुनिव्रतंमायिनंदातिवारं । मयोभुवोयेऽअमितामहित्वावंदस्वविप्रतुविराधसोनॄन्+ ॥ आवोयंतूदवाहासोऽअद्य
वृष्टिंयेविश्वेमरुतोजुनंति । अयंयोऽअग्निर्मरुतःसमिद्धऽएतंजुषध्वंकवयोयुवानः ॥ यूयंराजानमिर्यंजनायविभ्वतष्टं
जनयथायजत्राः । युष्मदेतिमुष्टिहाबाहुजूतोयुष्मत्सदश्वोमरुतःसुवीरः ॥ अराऽइवेदचरमाऽअहेवप्रप्रजायंतेऽअकं
वामहोभिः । पृश्नेःपुत्राऽउपमासोरभिष्ठाःस्वयामत्यामरुतःसंमिमिक्षुः ॥ यत्प्रायासिष्टपृषतीभिरश्वैर्वीळुपविभिर्मरु
तोरथेभिः । क्षोदंतऽआपोरिणतेवनान्यवोस्रियोवृषभःक्रंदतुद्यौः+ ॥ प्रथिष्टयामन्पृथिवीचिदेषांभर्तेवगर्भस्वमिच्छ
वोधुः । वातान्ह्यश्वान्धुर्यायुयुज्रेवर्षस्वेदंचक्रिरेरुद्रियासः ॥ हयेनरो० ॥२३॥ (५।५।३) प्रवःस्पळक्रन्त्सुवितायदाव
नेचर्चीदिवेप्रपृथिव्याऽऋतंभरे । उक्षंतेऽअश्वान्तरुषंतऽआरजोनुस्वंभानुंश्रथयंतेऽअर्णवैः+ ॥ अमादेषांभियसाभूमिरेज
तिनौर्नपूर्णाक्षरतिव्यथिर्यती । दूरेदृशोयेचितयंतऽएमभिरंतर्महेविदथेयेतिरेनरः ॥ गवामिवश्रियसेशृंगमुत्तमंसूर्योन
चक्षूरजसोविसर्जने । अत्याऽइवसुभ्वं१श्चारवस्थनमर्याऽइवश्रियसेचेतथानरः ॥ कोवोमहांतिमहतामुदश्नवत्कस्का

(५।५।२) तमुनूनमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतस्त्रिष्टुप् । (५।५।३) प्रवःस्पळित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

व्यांमरुतः कोहपौंस्यां । यूयंहभूमिंकिरणंनरेजथप्रयद्भरध्वेसुवितायदावने ॥ अश्वाऽइवेदरुषासःसबंधवःशूराऽइवप्रयु धःप्रोतयुंयुधुः । मर्याऽइवसुवृधोवावृधुर्नरःसूर्यस्यचक्षुःप्रमिनंतिवृष्टिभिः ॥ तेऽअज्येष्ठाऽअकनिष्ठासऽउद्भिदोमध्य मासोमहसाविवावृधुः । सुजातासोंजनुषापृश्निमातरोदिवोमर्याऽआनोऽअच्छाजिगातन ॥ वयोनयेश्रेणीःपप्तुरोजसां तान्दिवोबृहतःसानुनस्परि । अश्वासऽएषामुभयेयथाविदुःप्रपर्वतस्यनभनूँरचुच्यवुः ॥ मिमातुद्यौरदितिर्वीतयेनःसं दानुचित्राऽउषसोयतंतां । आचुच्यवुर्दिव्यंकोशमेतऽऋषेरुद्रस्यमरुतोगृणानाः+ ॥ २४॥ (५।५।४) ईळेऽअग्निंस्ववं संनमोभिरिहप्रसत्तोविचयत्कृतंनः । रथैरिवप्रभरेवाजयद्भिःप्रदक्षिणिन्मरुतांस्तोममृध्यां ॥ आयेतस्थुःपृषतीषुश्रुता सुसुखेषुरुद्रामरुतोरथेषु । वनाचिदुग्राजिहतेनिवोभियापृथिवीचिद्रेजतेपर्वतश्चित् ॥ पर्वतश्चिन्महिवृद्धोबिभायदि वश्चित्सानुरेजतस्वनेवः । यत्क्रीळथमरुतऽऋष्टिमंतऽआपऽइवसध्र्यंचोधवध्वे ॥ वराऽइवेद्रैवतासोहिरण्यैरभि स्वधाभिस्तन्वःपिपिश्रे । श्रियेश्रेयांसस्तवसोरथेषुसत्रामहांसिचक्रिरेतनूषु ॥ अज्येष्ठासोऽअकनिष्ठासऽएतेसंभ्रा तरोवावृधुःसौभगाय । युवापितास्वपारुद्रऽएषांसुदुघापृश्निःसुदिनामरुद्भ्यः ॥ यदुत्तमेमरुतोमध्यमेवायद्वावमेसुभ गासोदिविष्ठ । अतोनोरुद्राऽउतवान्व१स्याग्नेवित्ताद्धविषोयद्यजाम ॥ अग्निश्चयन्मरुतोविश्ववेदसोदिवोवहध्वऽउत्त

(५।५।४) ईळेअग्निमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वोमरुतस्त्रिष्टुबंत्येद्वेजगत्यौ (आग्नेयंचवेत्यनुक्रमण्युक्तेरग्नामरुतोवा) ।

रादधिष्णुभिः । तेमंदसानाधुनयोरिशादसोवामंधत्तयजमानायसुन्वते+ ॥ अग्नेमरुद्भिःशुभयद्भिर्ऋक्वभिःसोमंपिब मंदसानोगणश्रिभिः । पावकेभिर्विश्वमिन्वेभिरायुभिर्वैश्वानरप्रदिवाकेतुनासजूः+ ॥ २५ ॥ (५।५।५) केष्ठानरः श्रेष्ठतमायऽएकंऽएकऽआयय । परमस्याःपरावतः ॥ क्व१वोश्वाःक्वा३भीशवःकथंशेककथायय । पृष्ठेसदोनसोर्यमः ॥ जघनेचोदऽएषांविसक्थानिनरोयमुः । पुत्रकृथेनजनयः ॥ परावीरासऽएतनमर्यासोभद्रजानयः । अग्नितपोयथासथ ॥ सनत्साश्व्यंपशुमुतगव्यंशतावयं । श्यावाश्वस्तुताययादोर्वीरायोपबर्बृहत् ॥ २६ ॥ उतत्वास्त्रीशशीयसीपुंसोभवतिवस्यसी । अदेवत्रादराधसः ॥ वियाजानातिजसुरिंवितृष्यंतंविकामिनं । देवत्राकृणुतेमनः ॥ उतघानेमोऽअस्तुतःपुमाँऽइतिब्रुवेपणिः । सवैरदेयऽइत्समः+ ॥ उतमेरपद्युवतिर्ममंदुषीप्रतिश्यावायवर्तनिं । विरोहितापुरुमीळ्हायवेमतुर्विप्रायदीर्घयशसे ॥ योमेधेनूनांशतंवैददश्विर्यथाददत् । तरंतऽइवमंहना ॥ २७ ॥ यऽईंवहंतऽआशुभिःपिबंतोमदिरंमधु । अत्रश्रवांसिदधिरे ॥ येषांश्रियाधिरोदसीविभ्राजंतेरथेष्वा । दिविरुक्मऽइवोपरि ॥

(५।५।५) केष्ठानरइत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यश्यावाश्वः आद्यानांतिसृणांयईवहंतइत्यादिषण्णांचमरुतःपंचम्यादितिसृणांतरंतमहिषीशशीयसी उतमेरपदित्यस्याःपुरमीळ्होयोमेधेनूनामित्यस्यास्तरंतःएतंमेस्तोममित्यादितिसृणांरथवीतिर्गायत्रीपंचम्यनुष्टुप्नवमीसतोबृहती । (अत्रत्यौपुरुमीळ्हतरंतौवैददश्वी रथवीतिर्दार्भ्यः) ।

युवासमारुंतोगणस्त्वेषरंथोऽअनेद्यः । शुभंयावाप्रतिष्कुतः ॥ कोवेंदनूनमेंषांयत्रामदंतिधूतंयः । ऋतजांताऽअरेप सः ॥ यूयंमर्तंविपन्यवःप्रणेतारंऽइत्थाधिया । श्रोतारोयामंहूतिषु ॥ २८ ॥ तेनोवसूनिकाम्यापुरुश्चंद्रारिशादसः। आयंज्ञियासोववृत्तन ॥ एतंमेस्तोमंमूर्म्यैदाभ्र्यायुपरावह । गिरोंदेविरथीरिव ॥ उतमेवोचतादितिंसुतसोंमेरथवी तौ । नकामोऽअपंवेतिमे ॥ एषक्षेतिरथवीतिर्मघवागोमंतीरनु । पर्वतेष्वपश्रितः ॥ २९ ॥ (५।५।६) ऋतेनंऽऋ तमपिहितंध्रुवंवांसूर्यस्ययत्रविमुचंत्यश्वान् । दशशतासहतंस्थुस्तदेकंदेवानांश्रेष्ठंवपुषामपश्यं ॥ तत्सुवांमित्रावरु णामहित्वमीर्मातस्थुषीरहंभिर्दुदुह्रे । विश्वाःपिन्वथःस्वसंरस्यधेनाऽअनुवामेकःपविरावंवर्त ॥ अधारयतंपृथि वीमुतद्यांमित्रराजानावरुणामहोभिः । वर्धयंतमोषधीःपिन्वंतंगाऽअवंवृष्टिंसृंजतंजीरदानू ॥ आवामश्वांसःसुयु जोवहंतुयतरंश्मयऽउपंयंत्ववांक् । घृतस्यंनिर्णिगनुंवर्ततेवामुपसिंधवःप्रदिविंक्षरंति ॥ अनुश्रुताममतिंवर्धदुर्वी बर्हिरिवयजुंषारक्षमाणा । नमस्वंताधृतदक्षाधिगर्तेमित्रासाथेवरुणेळास्वंतः+ ॥ ३० ॥ अक्रविहस्तासुकृतेपरस्पायं त्रासाथेवरुणेळास्वंतः । राजांनाक्षत्रमहंणीयमानासहस्रंस्थूणंबिभृथःसहद्वौ+ ॥ हिरंण्यनिर्णिगयोऽअस्यस्थूणावि भ्राजतेदिव्यं१श्वाजनीव । भद्रेक्षेत्रेनिमितातिल्विलेवासनेममध्वोऽअधिगर्त्यस्य ॥ हिरंण्यरूपमुषसोव्युंष्टावयंःस्थू

(५।५।६) ऋतेनऋतमितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्रुतविन्मित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

णमुदितासूर्यस्य । आरोहथोवरुणमित्रगर्तमतश्चक्षाथेऽअदितिंदितिंच ॥ यद्वंहिष्ठंनातिविधेसुदानूऽअच्छिद्रंशर्मभुवनस्यगोपा । तेननोमित्रावरुणावविष्टंसिषासंतोजिगीवांसः स्याम ॥ ३१ ॥ इतिचतुर्थाऽष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥३॥

सप्तविंशाध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि १६ ऋचः १६१ ॥ त्यागः ॥ उषसइ. सूर्यरश्मिभ्य. सूर्याये. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. मित्रावरुणाभ्यामग्नय. विद्युतेग्नय. उषस. इंद्रसूर्याभ्या. अग्नय. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्याये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सवित्र. २ विश्वेभ्योदेवे. सवित्र. २ अग्नय. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या. २ अग्नय. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ मरुद्भ्य. ९.१ अग्नामरुद्भ्य. ८ मरुद्भ्य. ४ शसीयस्याइ. ४ पुरुमीह्लाये. तरंताये. मरुद्भ्य. ६ रथवीतय. ३ मित्रावरुणाभ्या. ९ ॥ इतिचतुर्थेतृतीयः ॥

ऋतस्यसप्तार्चनानाजागतंवरुणंपंक्त्यंतंतुंयश्चिकेतषड्रातहव्यंआचिकितानानुष्टुभंतुंवळित्थापंचयजतःप्रवोगायत्रंत्रीरोचनाचतुष्कमुरुचक्रिः पुरूरुणागायत्रंत्वांनस्तृचंबाहुवृक्तआमित्रऔष्णिहंयदद्यदशपौरआश्विनंतदानुष्टुभंतुंकूष्ठः प्रतिनवावस्युःपांक्तमाभातिपंचात्रिःप्रातर्यावाणाश्विनौनवसप्तवध्रिरुद्युष्णिगादिंचतुर्थीत्रिष्टुप्पंचानुष्टुभौंत्याःपंचगर्भस्त्राविण्यउपनिषन्महेदशसत्यश्रवाउषस्यंतुपांक्तंद्युतद्यामानंषड्युंजतेपंचश्यावाश्वःसावित्रंतुजागतंतत्सवितुर्नवगायत्रमाद्यानुष्टुबच्छदशात्रिःपार्जन्यंमुपाद्यास्तिस्रोजगत्यउपांत्यानुष्टुब्बळित्थातृचंपार्थिवमानुष्टुभंप्रसम्राजेष्टौवारुणमिंद्राग्नीषळैंद्राग्नमानुष्टुभंविराट्पूर्वातंप्रवोनवैवयामरुन्मारुतमतिजागतंबार्हस्पत्योभरद्वाजःषष्ठंमंडलमपश्यंत्त्वंह्यग्नेसप्तोना ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (५।५।७) ऋतस्यगोपावधितिष्ठथोरथंसत्यधर्माणापरमेव्योमनि । यमत्रमित्रावरुणावथोयुवं तस्मैवृष्टिर्मधुमत्पिन्वतेदिवः+ ॥ सम्राजावस्यभुवनस्यराजथोमित्रावरुणाविदथेस्वर्दृशा । वृष्टिंवांराधोऽअमृतत्व मीमहेद्यावापृथिवीविचरंतितन्यवः ॥ सम्राजाऽउग्रावृषभादिवस्पतीपृथिव्यामित्रावरुणाविचर्षणी । चित्रेभिरभ्रैरुप तिष्ठथोरवंद्यांवर्षयथोऽअसुरस्यमायया ॥ मायावांमित्रावरुणादिविश्रितासूर्योज्योतिश्चरतिचित्रमायुधं । तमभ्रेण वृष्ट्यागूहथोदिविपर्जन्यद्रप्सामधुमंतऽईरते ॥ रथंयुंजतेमरुतःशुभेसुखंशूरोनमित्रावरुणागविष्टिषु । रजांसिचित्रा विचरंतितन्यवोदिवःसम्राजापयसानऽउक्षतं ॥ वाचंसुमित्रावरुणाविरावतींपर्जन्यश्चित्रांवदतित्विषीमतीं । अभ्रा वसतमरुतःसुमाययाद्यांवर्षयतमरुणामरेपसं ॥ धर्मणामित्रावरुणाविपश्चितात्रतारक्षेथेऽअसुरस्यमायया । ऋतेन विश्वंभुवनंविराजथःसूर्यमाधत्थोदिविचित्र्यंरथं ॥ १ ॥ (५।५।८) वरुणंवोरिशादसमृचामित्रंहवामहे । परित्र जेवबाह्वोर्जगन्वांसास्वर्णरं ॥ तावाहवासुचेतुनाप्रयंतमस्माऽअर्चते । शेवंहिजार्यंवांविश्वासुक्षासुजोगुवे ॥ यन्नूनम श्यांगतिंमित्रस्ययायांपथा । अस्यप्रियस्यशर्मण्यहिंसानस्यसश्चिरे+ ॥ युवाभ्यांमित्रावरुणोपमंधेयामृचा । यद्धक्षये

(५।५।७) ऋतस्यगोपावितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोर्चनानामित्रावरुणौजगती । (५।५।८) वरुणंवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यार्चनानामित्रावरुणावनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

मघोनांस्तोतृणांचस्पूर्धसे ॥ आनोमित्रसुदीतिभिर्वरुणश्चसधस्थऽआ । स्वेक्षयेमघोनांसखीनांचवृधसे ॥ युवंनोयेषुव रुणक्षत्रंबृहच्चबिभृथः । उरुणोवाजसातयेकृतंरायेऽस्वस्तये ॥ उच्छंत्यांमेयजतादेवक्षत्रेरुशद्गवि । सुतंसोमंनहस्ति भिरापड्भिर्धावतंनराबिभ्रताववर्चनानसं ॥ २ ॥ (५।५।९) यश्चिकेतससुक्रतुर्देवत्रासब्रवीतुनः । वरुणोयस्यदर्शतोमित्रो वावनंतेगिरः ॥ ताहिश्रेष्ठवर्चसाराजानादीर्घश्रुत्तमा । तासत्पतीऽऋतावृधऽऋतावानाजनेजने ॥ तावामियानोवसेपू र्वाऽउपब्रुवेसचा । स्वश्वासःसुचेतुनावाजाँऽअभिप्रदावने ॥ मित्रोऽअंहोश्चिदादुरुक्षयायगातुंवनते । मित्रस्यहिप्रतूर्व तःसुमतिरस्तिविधतः[+] ॥ वयंमित्रस्यावसिस्यामसप्रथस्तमे । अनेहसस्त्वोतयःसत्रावरुणशेषसः ॥ युवंमित्रेमंजनंयत थःसंचनयथः । मामघोनःपरिख्यतंमोऽअस्माकमृषीणांगोपीथेनऽउरुष्यतं ॥ ३ ॥ (५।५।१०) आचिकितानसु क्रतूदेवौमर्तरिशादसा । वरुणायऽऋतपेशसेदधीतप्रयसेमहे[+] ॥ ताहिक्षत्रमविह्रुतंसम्यगसुर्य१माशाते । अधव्रतेव मानुषंस्व१र्णधायिदर्शतं[+] ॥ तावामेषेरथानामुर्वींगव्यूतिमेषां । रातहव्यस्यसुष्टुतिंदधृक्स्तोमैर्मनामहे ॥ अधाहि काव्यायुवंदक्षस्यपूर्भिरद्भुता । निकेतुनाजनानांचिकेथेपूतदक्षसा ॥ तदृतंपृथिविबृहच्छ्रवऽएषऽऋषीणां । श्रयसा

(५।५।९) यश्चिकेतेतिषळर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोरातहव्योमित्रावरुणावनुष्टुबंत्यापंक्तिः । (५।५।१०) आचिकितानेतिषळर्चस्यसूक्तस्य रातहव्योमित्रावरुणावनुष्टुप् ।

नावरँपृथ्वतिक्षरंतियामभिः ॥ आयद्वांमीयचक्षसामित्रवयंचसूरयः । व्यचिंष्ठेबहुपाय्येयतेमहिस्वराज्ये ॥ ४ ॥ (५।५।११) बळित्थादेवनिष्कृतमादित्यायजतंबृहत् । वरुणमित्रार्यमन्वर्षिष्ठंक्षत्रमाशाथे ॥ आयद्योनिंहिरण्ययंवरुणमित्रसदथः । धर्तारांचर्षणीनांयंतंसुम्नंरिशादसा ॥ विश्वेहिविश्ववेदसोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । व्रतापदेवसश्चिरेपांतिमर्त्यंरिषः+ ॥ तेहिसत्याऽऋतस्पृशऽऋतावानोजनेजने । सुनीथासःसुदानवोंहोश्चिदुरुचक्रयः ॥ कोनुवांमित्रास्तुतोवरुणोवातनूनां । तत्सुवामेषतेमतिरत्रिभ्यऽएषतेमतिः+ ॥ ५ ॥ (५।५।१२) प्रवोमित्रायगायतवरुणायविपागिरा । महिक्षत्रावृतंबृहत्+ ॥ सम्राजायाघृतयोनीमित्रश्चोभावरुणश्च । देवादेवेषुप्रशस्ता+ ॥ तानःशक्तंपार्थिवस्यमहोरायोदिव्यस्य । महिवांक्षत्रंदेवेषु ॥ ऋतमृतेनसपंतेषिरंदक्षमाशाते । अद्रुहादेवौवर्धेते ॥ वृष्टिद्यावारीत्यापेषस्पतीदानुमत्याः । वृहंतंगर्तमाशाते ॥ ६ ॥ (५।५।१३) त्रीरोचनावरुणत्रीँऽरुतद्यूंत्रीणिमित्रधारयथोरजांसि । वावृधानावमतिंक्षत्रियस्यानुव्रतंरक्षमाणावजुर्यं+ ॥ इरावतीर्वरुणधेनवोवांमधुमद्वांसिंधवोमित्रदुह्रे । त्रयस्तस्थुर्वृषभासस्तिसृणांधिषणानांरेतोधाविद्युमंतः ॥ प्रातर्देवीमदितिंजोहवीमिमध्यंदिनऽउदितासूर्यस्य । रायेमित्रावरुणा

(५।५।११) बळित्थादेवेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोयजतोमित्रावरुणावनुष्टुप् । (५।५।१२) प्रवोमित्रायेतिपंचर्चस्यसूक्तस्ययजतो मित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१३) त्रीरोचनेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयउरुचक्रिर्मित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

सर्वतातेळैतोकायतनंयायशंयोः+ ॥ याधर्तारारजंसोरोचनस्योतादित्यादिव्यापार्थिवस्य । नवांदेवाऽअमृताऽआमिनंतिव्रतानिंमित्रावरुणाध्रुवाणिं ॥ ७ ॥ (५।५।१४) पुरूरुणाचिद्ध्यस्त्यवोनूनंवांवरुण । मित्रवंसिंवांसुमतिं+ ॥ तावांसम्यगंद्रुह्वाणेषंमश्यामधायसे । वयंतेरुद्रास्याम ॥ पातंनोरुद्रापायुभिंरुतत्रायेथांसुत्रात्रा । तुर्याम्दस्यूंन्तनूभिंः ॥ माकस्यांद्भुतक्रतूयक्षंभुंजेमातनूभिंः । माशेषंसामातनंसा ॥ ८ ॥ (५।५।१५) आनोगंतंरिशादसावरुण मित्रंबर्हणा । उपेमंचारुंमध्वरं+ ॥ विश्वंस्यहिप्रचेतसावरुणमित्रराजंथः । ईशानापिप्यतंधियः ॥ उपंनःसुतमागंतं वरुणमित्रंदाशुषः । अस्यसोमंस्यपीतयें ॥ ९ ॥ (५।५।१६) आमित्रेवरुंणेवयंगीर्भिर्जुहुमोऽअत्रिवत् । निबर्हिषिं सदतंसोमंपीतये ॥ व्रतेनंस्थोध्रुवक्षेमाधर्मणायातयज्जना । निबर्हिषिं० ॥ मित्रश्चंनोवरुंणश्चजुषेतांयज्ञमिष्टये । निबर्हिषिंसदतांसोमं० ॥१०॥ (५।६।१) यद्द्यस्थःपंरावतियदर्वावत्यंश्विना । यद्वांपुरूपुंरुभुजायदंतरिक्षऽआगंतं ॥ इहत्यापुंरुभूतंमापुरूदंसांसिबिभ्रंता । वरस्यायाम्यध्रिंगूहुवेतुविष्टंमाभुजे+ ॥ ईर्मान्यद्वपुंषेवपुंश्चक्रंरथंस्ययेमथुः । पर्य

(५।५।१४) पुरूरुणेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्योरुचक्रिर्मित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१५) आनोगंतमितितृचस्यसूक्तस्यात्रेयोबाहुवृक्तोमित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१६) आमित्रइतितृचस्यसूक्तस्यबाहुवृक्तोमित्रावरुणावुष्णिक् । (५।६।१) यदद्यस्थइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ।

न्यानाहुंषायुगामुह्वारजाँसिदीयथः ॥ तदूषुवांमेनाकृतंविश्वायद्वामनुष्टवे । नानांजातावरेपसासमस्मेबंधुमेयंथुः ॥ आयद्वांसूर्यारथंतिष्ठद्रघुष्यदंसदां । परिवामरुषावयोघृणावंरंतऽआतपः ॥ ११ ॥ युवोरत्रिश्चिकेततिनरासुम्नेनचेतसा । घर्मयद्वामरेपसंनासत्यास्नाभुरण्यति ॥ उग्रोवांककुहोययिःशृण्वेयामेषुसंतनिः । यद्वांदंसोभिरश्विनात्रिर्नरावर्वतति ॥ मध्वंऽऊषुमधूयुवारुद्रासिषक्तिपिप्युषी । यत्संमुद्रातिपर्षथःपक्काःपृक्षोभरंतवां ॥ सत्यमिद्वाऽउऽअश्विनायुवामाहुर्मयोभुवां । तायामन्यामहूतमायामन्नामृळयत्तमा ॥ इमाब्रह्माणिवर्धनाश्विभ्यांसंतुशंतमा । यातक्षामरथाँऽइवावोचामबृहन्नमः ॥ १२ ॥ (५।६।२) कूष्ठोदेवावश्विनाद्यादिवोमनावसू । तच्छ्रवथोवृषण्वसूऽअत्रिर्वामाविवासति ॥ कुहत्याकुहनुश्रुतादिविदेवानासत्या । कस्मिन्नायतथोजनेकोवांनदीनांसचा ॥ कंयाथःकंहगच्छथःकमच्छायुंजाथेरथं । कस्यब्रह्माणिरण्यथोवयंवामुश्मसीष्टये ॥ पौरंचिद्ध्युदप्रुतंपौरपौरायजिन्वथः । यदींगृभीततातयेसिंहमिवद्रुहस्पदे+ ॥ प्रच्यवानाज्जुजुरुषोवव्रिमत्कंनमुंचथः । युवायदीकृथःपुनराकाममृण्वेवध्वः+ ॥१३॥ अस्तिहिवामिहस्तोतास्मसिवांसंदृशिश्रिये । नूश्रुतंमऽआगतमवोभिर्वाजिनीवसू ॥ कोवामद्यपुरूणामावव्रेमर्त्यानां । कोविप्रोविप्रवाहसाकोयज्ञैर्वाजिनीवसू ॥ आवांरथोरथानांयेष्ठोयात्वश्विना । पुरूचिदस्मयुस्तिरऽआंगूषोमर्त्येष्वा+ ॥

(५।६।२) कूष्ठोदेवावितिदशर्चस्यसूक्तस्यपौरोश्विनावनुष्टुप् ।

शमूषुवांमधूयुवास्माकंमस्तुचर्कृतिः । अर्वाचीनाविचेतसाविभिःश्येनेवदीयतं ॥ अश्विनायद्धकर्हिचिच्छुश्रूयातमिमंहवं । वस्वीरूषुवांभुजःपृंचंतिसुवांपृचः ॥ १४ ॥ (५।६।३) प्रतिप्रियतममरथंवृषणंवसुवाहनं । स्तोतावामश्विनावृषिःस्तोमेनप्रतिभूषतिमाध्वीममश्रुतंहवं ॥ अत्यायातमश्विनातिरोविश्वाऽअहंसना । दस्राहिरण्यवर्तनीसुषुम्नासिंधुवाहसामाध्वी० ॥ आनोरत्नानिबिभ्रतावश्विनागच्छतंयुवं । रुद्राहिरण्यवर्तनीजुषाणावाजिनीवसूमाध्वी० ॥ सुष्टुभोवांवृषण्वसूरथेवाणीच्याहिता । उतवांककुहोमृगःपृक्षःकृणोतिवापुषोमाध्वी० ॥ बोधिन्मनसारथ्येषिराहवनश्रुता । विभिश्च्यवानमश्विनानियाथोऽअद्वयाविनंमाध्वी० ॥ १५ ॥ आवांनरामनोयुजोश्वासःप्रुषितप्सवः । वयोवहंतुपीतयेसहसुम्नेभिरश्विनामाध्वी० ॥ अश्विनावेहगच्छतंनासत्यामाविवेनतं । तिरश्चिदर्यथापरिवर्तिर्यातमदाभ्यामाध्वी० ॥ अस्मिन्यज्ञेऽअदाभ्याजरितारंशुभस्पती । अवस्युमश्विनायुवंगृणंतमुपभूषथोमाध्वी० ॥ अभूदुषारुशत्पशुराग्निरधाय्यृत्वियः । अयोजिवांवृषण्वसूरथोदस्रावमर्त्योमाध्वी० ॥ १६ ॥ (५।६।४) आभात्यग्निरुषसामनीकमुद्विप्राणांदेवयावाचोऽअस्थुः । अर्वाचानूनंरथ्येहयातंपीपिवांसमश्विनाघर्ममच्छ ॥ नसंस्कृतंप्रमिमीतोगमिष्ठांतिनूनमश्विनोपस्तुतेह । दिवाभिपित्वेवसागमिष्ठाप्रत्यवर्तिदाशुषेशंभविष्ठा ॥ उतायातंसंगवेप्रातरह्नोमध्यं

(५।६।३)प्रतिप्रियतममितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवस्युरश्विनौपंक्तिः।·(५।६।४)आभात्यग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरश्विनौत्रिष्टुप् ।

दिनऽउदितासूर्यस्य । दिवानक्तमवसाशंतमेननेदानींपीतिरश्विनातताान ॥ इदंहिवांप्रदिविस्थानमोकऽइमेगृहाऽअश्विनेदंदुरोणं । आनोदिवोबृहतःपर्वतादाद्भ्योयातमिषमूर्जवहंता ॥ समश्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम । आनोरयिंवहतमोतवीरानाविश्वान्यमृतासौभगानि ॥ १७ ॥ (५।६।५) प्रातर्यावाणाप्रथमायजध्वंपुरागृध्रादररुषःपिबातः । प्रातर्हियज्ञमश्विनादधातेप्रशंसंतिकवयःपूर्वभाजः ॥ प्रातर्यजध्वमश्विनाहिनोतनसायमस्तिदेवयाऽअजुष्टं । उतान्योऽअस्मद्यजतेविचावःपूर्वःपूर्वोयजमानोवनीयान् ॥ हिरण्यत्वङ्मधुवर्णोघृतस्नुःपृक्षोवहन्नारथोवर्ततेवां । मनोजवाऽअश्विनावातरंहायेनातियाथोदुरितानिविश्वा ॥ योभूयिष्ठंनासत्याभ्यांविवेषचनिष्ठंपित्वोररतेविभागे । सतोकमस्यपीपरच्छमीभिरनूर्ध्वभासःसदमित्तुतुर्यात् ॥ समश्विनो० ॥ १८ ॥ (५।६।६) अश्विनावेहगच्छतंनासत्यामाविवेनतं । हंसाविवपततमासुताँऽउप ॥ अश्विनाहरिणाविवगौराविवानुयवसं । हंसाविव० ॥ अश्विनावाजिनीवसूजुषेथांयज्ञमिष्टये । हंसाविव० ॥ अत्रिर्यद्वामवरोहन्नृबीसमजोहवीन्नाधमानेवयोषा । श्येनस्यचिज्जवसानूतनेनागच्छतमश्विनाशंतमेन ॥ १९ ॥ विजिहीष्ववनस्पतेयोनिःसूष्यंत्याऽइव । श्रुतंमेऽअश्विनाहवंस

(५।६।५) प्रातर्यावाणेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोश्विनौत्रिष्टुप् । (५।६।६) अश्विनावितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसप्तवध्रिरश्विनावनुष्टुप् आद्यास्तिस्रउष्णिहश्चतुर्थीत्रिष्टुप् (पंचम्यादिपंचगर्भस्राविण्यउपनिषदः) ।

सर्वध्रिंचमुंचतं ॥ भीतायनाधमानायऽऋषयेसप्तवध्रये। मायाभिरश्विनायुवंवृक्षंसंचविचाचथः॥ यथावातःपुष्करिणींसमिंगयतिसर्वतः। एवातेगर्भंऽएजतुनिरैतुदशमास्यः॥ यथावातोयथावनंयथासमुद्रऽएजति। एवात्वंदशमास्यसहावेहिजरायुणा॥ दशमासान्छशयानःकुमारोऽअधिमातरि। निरैतुजीवोऽअक्षतोजीवोजीवंत्याऽअधि॥ २०॥ (५।६।७) महेनोऽअद्यबोधयोषोरायेदिवित्मती। यथाचिन्नोऽअबोधयःसत्यश्रवसिवाय्येसुजातेऽअश्वसूनृते॥ यासुनीथेशौचद्रथेव्यौच्छोदुहितर्दिवः। साव्युच्छसहीयसिसत्य० ॥ सानोऽअद्याभरद्वसुव्युच्छादुहितर्दिवः। योव्यौच्छःसहीयसिसत्य० ॥ अभियेत्वाविभावरिस्तोमैर्गृणंतिवह्नयः। मघैर्मघोनिसुश्रियोदामन्वंतःसुरातयःसुजाते० ॥ यच्चिद्धितेगणाऽइमेछदयंतिमघत्तये। परिचिद्वष्टयोदधुर्ददतोराधोऽअह्रयंसुजाते० ॥ २१ ॥ ऐषुधावीरवद्यशऽउषोमघोनिसूरिषु। येनोराधांस्यह्रयामघवानोऽअरासतसुजा० ॥ तेभ्योद्युम्नंबृहद्यशऽउषोमघोन्यावह। येनोराधांस्यश्व्यागव्याभजंतसूरयःसुजा०॥ उतनोगोमतीरिषऽआवहादुहितर्दिवः। साकंसूर्यस्यरश्मिभिःशुक्रैःशोचद्भिरर्चिभिःसुजा०॥ व्युच्छादुहितर्दिवोमाचिरंतनुथाऽअपः। नेत्त्वास्तेनंयथारिपुंतपातिसूरोऽअर्चिषासुजा० ॥ एतावद्वेदुषस्त्वंभूयोवादातुमर्हसि। यास्तोतृभ्योविभावर्युच्छंतीनप्रमीयसेसुजा० ॥२२॥ (५।६।८) द्युतद्यामानंबृहतीमृतेनऽऋतावरीमरुणप्सुं

(५।६।७) महेनइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसत्यश्रवाउषाःपंक्तिः। (५।६।८) द्युतद्यामानमितिषळर्चस्यसूक्तस्यसत्यश्रवाउषास्त्रिष्टुप्।

विभातीं । देवीमुषसंस्वंरावहंतींप्रतिविप्रासोमतिभिर्जरंते ॥ एषाजनंदर्शताबोधयंतीसुगान्पथःकृण्वतीयात्यग्रें । बृहद्रथाबृहतीविश्वमिन्वोषाज्योतिर्यच्छत्यग्रेऽअह्नां ॥ एषागोभिररुणेभिर्युजानास्रेधंतीरयिमप्रायुचक्रे । पथोरदंतीसुवितायदेवीपुरुष्टुताविश्ववाराविभाति ॥ एषाव्येनीभवतिद्विबर्हाऽआविष्कृण्वानातन्वंपुरस्तात् । ऋतस्यपंथामन्वेतिसाधुप्रजानतीवनदिशोंमिनाति ॥ एषाशुभ्रानतन्वोंविदानोर्ध्वेवस्नातीदृशयेनोऽअस्थात् । अपद्वेषोबाधमानातमांस्युषादिवोदुहिताज्योतिषागात् ॥ एषाप्रतीचीदुहितादिवोनॄन्योषेवभद्रानिरिंणीतेऽअप्सः । व्यूर्ण्वतीदाशुषेवार्याणिपुनर्ज्योतिर्युवतिःपूर्वथाकः ॥२३॥ (५।६।९) युंजतेमनंऽउतयुंजतेधियोविप्राविप्रस्यबृहतोविपश्चितः । विहोत्रादधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यंसवितुःपरिंष्टुतिः ॥ विश्वारूपाणिप्रतिमुंचतेकविःप्रासावीद्भद्रंद्विपदेचतुंष्पदे । विनाकमख्यत्सवितावरेण्योनुप्रयाणमुषसोविरांजति ॥ यस्यप्रयाणमन्वन्यऽइद्ययुर्देवादेवस्यमहिमानमोजसा । यःपार्थिवानिविममेसऽएतशोरजांसिदेवःसंवितामहित्वना ॥ उतयासिसवितस्त्रीणिरोचनोतसूर्यस्यरश्मिभिःसमुच्यसि । उतरात्रीमुभयतःपरीयसऽउतमित्रोभवसिदेवधर्मभिः ॥ उतेशिषेप्रसवस्यत्वमेकऽइदुतपूषाभवसिदेवयामभिः । उतेदंविश्वंभुवनंविरांजसिश्यावाश्वस्तेसवितःस्तोममानशे ॥ २४ ॥ (५।६।१०) तत्संवितुर्वृणीमहेवयंदेवस्यभोजनं । श्रे

(५।६।९) युंजतेमनइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वःसविताजगती । (५।६।१०) तत्सवितुरितिनवर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वःसवि-

ष्ठंसर्वधातमंतुरंभगंस्यधीमहि ॥ अस्यहिस्वयंशस्तरंसवितुःकच्चनप्रियं । नमिनंतिस्वराज्यं ॥ सहिरत्नानिदाशुषेसुवा तिसविताभगः । तंभागंचित्रमीमहे ॥ अद्यानोदेवसवितःप्रजावत्सावीःसौभगं । परादुष्वप्न्यंसुव ॥ विश्वानिदेव सवितर्दुरितानिपरासुव । यद्भद्रंतन्नऽआसुव ॥ २५ ॥ अनागसोऽअदितयेदेवस्यसवितुःसवे । विश्वावामानिधीम हि ॥ आविश्वदेवंसत्पतिंसूक्तैरद्यावृणीमहे । सत्यसवंसवितारं ॥ यऽइमेऽउभेऽअहनीपुरऽएत्यप्रयुच्छन् । स्वाधी र्देवःसविता ॥ यऽइमाविश्वाजातान्याश्रावयतिश्लोकेन । प्रचसुवातिसविता[+] ॥ २६ ॥ (५।६।११) अच्छा वदतवसंगीर्भिराभिःस्तुहिपर्जन्यंनमसाविवास । कनिक्रदद्वृषभोजीरदानूरेतोदधात्योषधीषुगर्भं ॥ विवृक्षान्हंत्युतहं तिरक्षसोविश्वंबिभायभुवनंमहावधात् । उतानागाऽईषतेवृष्ण्यावतोयत्पर्जन्यःस्तनयन्हंतिदुष्कृतः ॥ रथीवकशया श्वाँऽअभिक्षिपन्नाविर्दूतान्कृणुतेवर्ष्याँ३ अह । दूरात्सिंहस्यस्तनथाऽउदीरतेयत्पर्जन्यःकृणुतेवर्ष्यं१नभः ॥ प्रवाता वांतिपतयंतिविद्युतऽउदोषधीर्जिहतेपिन्वतेस्वः । इराविश्वस्मैभुवनायजायतेयत्पर्जन्यःपृथिवींरेतसावति ॥ यस्यव्र तेपृथिवीनन्नमीतियस्यव्रतेशफवज्जर्भुरीति । यस्यव्रतऽओषधीर्विश्वरूपाःसनःपर्जन्यमहिशर्मयच्छ ॥ २७ ॥ दिवो नोवृष्टिंमरुतोररीध्वंप्रपिन्वतवृष्णोऽअश्वस्यधाराः । अर्वाङेतेनस्तनयित्नुनेह्यपोनिषिंचन्नसुरःपितानः ॥ अभिक्रंद

तागायत्रीआद्यानुष्टुप् । (५।६।११) अच्छावदेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःपर्जन्यस्त्रिष्टुप्द्वितीयादितिस्रोजगत्योनवम्यनुष्टुप् ।

स्तनयगर्भमाधाऽउदन्वतापरिंदीयारथेन । दृतिंसुकर्षविषितंन्यंचंसमाभवंतूद्वतोनिपादाः+ ॥ महांतंकोशमुदचानि षिंचस्यंदंतांकुल्याविषिताःपुरस्तात् । घृतेनद्यावापृथिवीव्युंधिसुप्रपाणंभवत्वघ्न्याभ्यः ॥ यत्पर्जन्यकनिक्रदत्स्तनय न्हांसिंदुष्कृतः । प्रतीदंविश्वंमोदतेयत्किंचपृथिव्यामधि ॥ अवर्षीर्वर्षमुदुषूगृभायाकुर्धन्वान्यत्येतवाऽउं । अजीजन ऽओषधीर्भोजनायकमुतप्रजाभ्योविदोमनीषां+ ॥ २८ ॥ (५।६।१२) बळित्थापर्वतानांखिद्रंबिभर्षिपृथिवि । प्रयाभूमिंप्रवत्वतिमह्नाजिनोषिमहिनि ॥ स्तोमासस्त्वाविचारिणिप्रतिष्टोभंत्यक्तुभिः । प्रयावाजंनहेषंतंपेरुमस्यस्यर्जु नि ॥ दृह्वाचिद्यावनस्पतींन्क्ष्मयादर्धर्ष्योजसा । यत्तेऽअभ्रस्यविद्युतोदिवोवर्षंतिवृष्टयः ॥ २९ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ वर्षंतुतेविभावरिदिवोऽअभ्रस्यविद्युतः । रोहंतुसर्वबीजान्यवब्रह्मद्विषोजहि ॥) (५।६।१३) प्रसम्राजेबृहदर्चा गभीरंब्रह्मप्रियंवरुणायश्रुताय । वियोजघानशमितेवचर्मोपस्तिरेपृथिवींसूर्याय ॥ वनेषुव्यं१तरिक्षंततानवाजमर्वत्सु पयऽउस्त्रियासु । हृत्सुक्रतुंवरुणोऽअप्स्व१ग्निंदिविसूर्यमदधात्सोममद्रौ ॥ नीचीनंबारंवरुणःकवंधंप्रससर्जरोदसीऽ अंतरिक्षं । तेनविश्वस्यभुवनस्यराजायवंनवृष्टिर्व्युनत्तिभूम ॥ उनत्तिभूमिंपृथिवीमुतद्यांयदादुग्धंवरुणोवष्ट्यादित् । समभ्रेणवसतपर्वतासस्तविषीयंतःश्रथयंतवीराः ॥ इमामूष्वासुरस्यश्रुतस्यमहींमायांवरुणस्यप्रवोचं । मानेनेवतस्थि

(५।६।१२) बळित्थेतितृचस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःपृथिव्यनुष्टुप् । (५।६।१३) प्रसम्राजइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्वरुणस्त्रिष्टुप् ।

वाँऽअंतरिक्षेवियोममेपृथिवींसूर्यैण ॥ ३० ॥ इमामूनुकवितमस्यमायांमहींदेवस्यनकिरादधर्ष । एकंयदुद्गानपृणंत्ये नीरासिंचंतीरवनंयःसमुद्रं+ ॥ अर्यम्यंवरुणमित्र्यंवासखायंवासदमिद्भ्रातरंवा । वेशंवानित्यंवरुणारणंवायत्सीमाग श्चकृमाशिश्रथस्तत्+ ॥ कितवासोयद्रिरिपुर्नदीवियद्वाघासत्यमुतयन्नविद्म । सर्वाताविष्यशिथिरेवदेवाधातेस्यामव रुणप्रियासः ॥ ३१ ॥ (५।६।१४) इंद्राग्नीयमवथऽउभावाजेषुमर्त्यं। दृळ्हाचित्सप्रभेदतिद्युम्नावाणीरिवत्रितः+ ॥ यापृतनासुदुष्टरायावाजेषुश्रवाय्या । यापंचचर्षणीरभींद्राग्नीताहवामहे ॥ तयोरिदमवच्छवस्तिग्मादिद्युन्मघो नोः । प्रतिद्रुणागभस्त्योर्गवांवृत्रघ्नऽएषते ॥ तावामेषेरथानामिंद्राग्नीहवामहे । पतीतुरस्यराधसोविद्वांसागिर्वणस्त मा ॥ तावृधंतावनुद्यून्मर्तायदेवावदभा । अर्हंताचित्पुरोदधेंशेवदेवाववंते ॥ एवेंद्राग्निभ्यामहाविहव्यंशूष्यंघृतंनपू तमद्रिभिः । तासूरिषुश्रवोबृहद्रयिंगृणत्सुदिधृतमिषंगृणत्सुदिधृतं ॥ ३२ ॥ (५।६।१५) प्रवोमहेमतयोयंतुविष्ण वेमरुत्वतेगिरिजाऽएवयामरुत् । प्रशर्धायप्रयज्यवेसुखादयेतवसेभंददिष्टयेधुनिव्रतायशवसे ॥ प्रयेजातामहिनायेच नुस्वयंप्रविद्मनाब्रुवतऽएवयामरुत् । क्रत्वातद्वोमरुतोनाधृषेशवोदानामह्नातदेषामधृष्टासोनाद्रयः ॥ प्रयेदिवोबृह

(५।६।१४) इंद्राग्नीयमितिषळृचस्यसूक्तस्यैंद्राग्न्यनुष्टुप्अंत्याविराट्पूर्वा । (५।६।१५) प्रवोमहइतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयएवयामरुन्मरुतोऽतिजगती ।

तःशृंण्विरेगिरासुशुक्वांनःसुभ्वऽएवयामरुत् । नयेषामिरीसधस्थऽईष्टऽआँऽअग्नयोनस्वविद्युतःप्रस्पंद्रासोधुनीनां ॥ सचंक्रमेमहतोनिरुरुक्रमःसमानस्मात्सदसऽएवयामरुत् । यदायुक्तत्मनास्वादधिष्णुभिर्विष्पर्धसोविमहसोजिगातिशेवृधोनृभिः॥ स्वनोनवोमवान्रेजयद्वृषात्वेषोययिस्तविषऽएवयामरुत्। येनासहंतऽऋंजतस्वरोचिषःस्थारश्मानोहिरण्ययास्वायुधासऽइष्मिणः ॥ ३३ ॥ अपारोवोमहिमावृद्धशवसस्त्वेषंशवोवत्वेवयामरुत् । स्थातारोहिप्रसितौसंदृशिस्थनतेनऽउरुष्यतानिदःशुशुक्वांसोनाग्नयः ॥ तेरुद्रासःसुमखाऽअग्नयोयथातुविद्युम्नाऽअवंत्वेवयामरुत् । दीर्घंपृथुपप्रथेसद्मपार्थिवंयेषामज्मेष्वामहःशर्धांस्यद्भुतैनसां ॥ अद्वेषोनोमरुतोगातुमेतनश्रोताहवंजरितुरेवयामरुत् । विष्णोर्महःसमन्यवोयुयोतनस्मद्रथ्योउनदंसनापद्वेषांसिसनुतः+ ॥ गंतानोयज्ञंयज्ञियाःसुशमिश्रोताहवमरक्षऽएवयामरुत् ।ज्येष्ठासोनपर्वतासोव्योमनियूयंतस्यप्रचेतसःस्यातदुर्धर्तवोनिदः+ ॥३४॥ (इत्यात्रेयंपंचमंमंडलंसमाप्तम् ॥ अत्रसूक्तानि ८७) ॥ ५ ॥ (॥ परिशिष्टं ॥ हिरण्यवर्णांहरिणींसुवर्णरजतस्रजां । चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआवह ॥ तांमऽआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं । यस्यांहिरण्यंविंदेयंगामश्वंपुरुषानहं ॥ अश्वपूर्वांरथमध्यांहस्तिनादप्रमोदिनीं । श्रियंदेवीमुपह्वयेश्रीर्मादेवीजुषतां ॥ कांसोस्मितांहिरण्यप्राकारामार्द्रांज्वलंतींतृप्तांतर्पयंतीं । पद्मेस्थितांपद्मवर्णांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ चंद्रांप्रभासांयशसाज्वलंतींश्रियंलोकेदेवजुष्टामुदारां । तांपद्मिनीमींशरणमहं

प्रपद्येऽलक्ष्मीर्मेनश्यतांत्वांवृणे ॥ १ ॥ आदित्यवर्णेतपसोधिजातोवनस्पतिस्तववृक्षोथबिल्वः । तस्यफलानितपसानु
दंतुमायांतरायाश्चबाह्याऽअलक्ष्मीः ॥ उपैतुमांदेवसखःकीर्तिश्चमणिनासह । प्रादुर्भूतोस्मिराष्ट्रेस्मिन्कीर्तिमृद्धिंददातु
मे ॥ क्षुत्पिपासामलांज्येष्ठामलक्ष्मींनाशयाम्यहं । अभूतिमसमृद्धिंचसर्वांनिर्णुदमेगृहात् ॥ गंधद्वारांदुराधर्षांनित्यपु
ष्टांकरीषिणीं । ईश्वरींसर्वभूतानांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ मनसःकाममाकूतंवाचःसत्यमशीमहि । पशूनांरूपमन्नस्यम
यिश्रीःश्रयतांयशः ॥ २ ॥ कर्दमेनप्रजाभूतामयिसंभवकर्दम । श्रियंवासयमेकुलेमातरंपद्ममालिनीं ॥ आपस्रजंतु
स्निग्धानिचिक्लीतवसमेगृहे । निचदेवींमातरंश्रियंवासयमेकुले ॥ आर्द्रांपुष्करिणींपुष्टिंसुवर्णांहेममालिनीं । सूर्यांहि
रण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआवह ॥ आर्द्रांयःकरिणींयष्टिंपिंगलांपद्ममालिनीं । चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआव
ह ॥ तांमऽआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं । यस्यांहिरण्यंप्रभूतंगावोदास्योश्वान्विंदेयंपुरुषानहं ॥ ३ ॥ यःशु
चिःप्रयतोभूत्वाजुहुयादाज्यमन्वहं । सूक्तंपंचदशर्चंचश्रीकामःसततंजपेत् ॥ पद्माननेपद्मऽऊरूपद्माक्षीपद्मसंभवे ।
तन्मेभजसिपद्माक्षीयेनसौख्यंलभाम्यहं ॥ अश्वदायीगोदायीधनदायीमहाधने । धनंमेजुषतांदेविसर्वकामांश्चदेहिमे ॥
पद्माननेपद्मविपद्मपत्रेपद्मप्रियेपद्मदलायताक्षी । विश्वप्रियेविश्वमनोनुकूलेत्वत्पादपद्मंमयिसंनिधत्स्व ॥ पुत्रपौत्रधं
नंधान्यंहस्त्यश्वादिगवेरथं । प्रजानांभवसीमाताऽआयुष्मंतंकरोतुमे ॥ धनमग्निर्धनंवायुर्धनंसूर्योधनंवसुः । धनमिंद्रोबृ

हस्पतिर्वरुणंधनमस्तुते ॥ वैनतेयसोमंपिबसोमंपिबतुवृत्रहा । सोमंधनस्यसोमिनोमह्यंददातुसोमिनः ॥ नक्रोधोन
चमात्सर्यंनलोभोनाशुभामतिः । भवंतिकृतपुण्यानांभक्तानांश्रीसूक्तंजपेत् ॥ सरसिजनिलयेसरोजहस्तेधवलतरां
शुकगंधमाल्यशोभे । भगवतिहरिवल्लभेमनोज्ञेत्रिभुवनभूतिकरिप्रसीदमह्यं ॥ विष्णुपत्नींक्षमांदेवींमाधवींमाधवप्रि
यां । लक्ष्मींप्रियसखींदेवींनमाम्यच्युतवल्लभां ॥ महालक्ष्मीचविद्महेविष्णुपत्नीचधीमहि । तन्नोलक्ष्मीःप्रचोदयात् ॥
श्रीवर्चस्वमायुष्यमारोग्यमाविधाच्छोभमानंमहीयते । धान्यंधनंपशुंबहुपुत्रलाभंशतसंवत्सरंदीर्घमायुः ॥ ४ ॥
इतिपरिशिष्टं ॥ ६ ॥) (६।१।१) त्वंह्यग्नेप्रथमोमनोतास्याधियोऽअभवोदस्महोता । त्वंसींवृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु
सहोविश्वस्मैसहसेसहध्यै ॥ अधाहोतान्यसीदोयजीयानिळस्पदऽइषयन्नीड्यःसन् । तंत्वानरःप्रथमंदेवयंतोमहोराये
चितयंतोऽअनुग्मन् ॥ वृतेवयंतंबहुभिर्वसव्यैः३स्त्वेरयिंजागृवांसोऽअनुग्मन् । रुशंतमग्निंदर्शतंबृहंतंवपावंतंविश्वहा
दीदिवांसं ॥ पदंदेवस्यनमसाव्यंतःश्रवस्यवःश्रवऽआपन्नमृक्तं । नामानिचिद्दधिरेयज्ञियानिभद्रायांतेरणयंतसंदृ
ष्टौ ॥ त्वांवर्धंतिक्षितयःपृथिव्यांत्वांरायऽउभयासोजनानां । त्वंत्रातातरणेचेत्योभूःपितामातासदमिन्मानुषाणां
॥ ३५ ॥ सपर्येण्यःसप्रियोविक्ष्व१ग्निर्होतामंद्रोनिषसादायजीयान् । तंत्वावयंदमऽआदीदिवांसमुपज्ञुबाधोनमसा

भारद्वाजेषष्ठेमंडलेषडनुवाकाः । (६।१।१) त्वंह्यग्नइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुप् ।

सं. ३४

सदेम ॥ तंत्वांवयंसुध्यो३ नव्यमग्नेसुम्नायवऽईमहेदेवयंतः । त्वंविशोऽअनयोदीद्यानोदिवोऽअग्नेबृहतारोचनेन ॥ विशांकविंविश्पतिंशश्वतीनांनितोशनंवृषभंचर्षणीनां । प्रेतीषणिमिषयंतंपावकंराजन्तमग्निंयजतंरयीणां+ ॥ सोऽअग्नऽईजेशशमेचमर्तोयस्तऽआनट्सुमिधाहव्यदातिं । यऽआहुतिंपरिवेदानमोभिर्विश्वेत्सवामादधतेत्वोतः ॥ अस्माऽउतेमहिमहेविधेमनमोभिरग्नेसमिधोतहव्यैः । वेदीसूनोसहसोगीर्भिरुक्थैरातेभद्रायांसुमतौयतेम ॥ आयस्ततंथरोदसीविभासाश्रवोभिश्चश्रवस्य१स्तरुत्रः । बृहद्भिर्वाजैःस्थविरेभिरस्मेरेवद्भिरग्नेवितरंविभाहि ॥ नृवद्वसोसदमिद्धेह्यस्मेभूरितोकायतनयायपश्वः । पूर्वीरिषोबृहतीरारेऽअघाऽअस्मेभद्रासौश्रवसानिसंतु ॥ पुरूण्यग्नेपुरुधात्वायावसूनिराजन्वसुतातेऽअश्यां । पुरूणिहित्वेपुरुवारसंत्यग्नेवसुविधतेराजनित्वे+ ॥ ३६ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः॥४॥

अष्टाविंशाध्याये वर्गाः ३६ सूक्तानि २६ ऋचः १७७ ॥ त्यागः ॥ मित्रावरुणाभ्या. ५० अश्विभ्या. ४८ उषस. १६ सवित्र. १४ पर्जन्याये. १० पृथिव्या. ३ वरुणाये. ८ इंद्राग्निभ्यां. ६ मरुद्ध्य. ९ अग्नय. १३ ॥ इतिचतुर्थेचतुर्थः ॥

त्वंह्येकादशानुष्टुभंशक्वर्यंतमग्नेऽष्टौयथाहोतर्हुवेसप्तप्रनव्यसामूर्धानंवैश्वानरीयंहिद्विजगत्यंतंपृक्षस्यांत्यात्रिष्टुबंहश्चपुरोवोद्विपदांतंयजस्वषण्मध्यैत्वद्विश्वाग्नायआनुष्टुभंशक्वर्यंतमिममूष्वेकोनावीतहव्यऋषिर्वाजागतंप्रा

ग्दशम्यास्तृतीयापंचदश्यौशक्वर्यौषष्ठ्यतिशक्वर्यनुष्टुंब्बृहत्याउपांत्येत्वमग्नेष्टाचत्वारिंशद्गायत्रंवर्धमानाद्यापष्ठी

चंसप्तविंश्यनुष्टुप्पूर्त्रिष्टुप्पूर्वेचांत्ये ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।१।१२) त्वंहिक्षैतंवद्यशोग्नेमित्रोनपत्यसे । त्वंविचर्षणेश्रवोवसोपुष्टिंनपुष्यसि ॥ त्वांहिष्मा चर्षणयोयज्ञेभिर्गीर्भिरीळते । त्वांवाजीयात्यवृकोरजस्तूर्विश्वचर्षणिः ॥ सजोषस्त्वादिवोनरोयज्ञस्यकेतुमिंधते । यद्धस्यमानुषोजनःसुम्नायुर्जुह्वेऽअध्वरे+ ॥ ऋधद्यस्तेसुदानवेधियामर्तःशशमते । ऊतीषबृहतोदिवोद्विषोऽअंहोनतरति ॥ समिधायस्तऽआहुतिंनिशितिंमर्त्योनशत् । वयावंतंसपुष्यतिक्षयमग्नेशतायुषं ॥ १ ॥ त्वेषस्तेधूमऽऋण्वति दिविषञ्छुक्रऽआततः । सूरोनहिद्युतात्वंकृपापावकरोचसे ॥ अधाहिविक्ष्वीड्योसिप्रियोनोऽअतिथिः । रण्वःपुरीवजूर्यःसूनुर्नत्रययाय्यः ॥ क्रत्वाहिद्रोणेऽअज्यसेग्नेवाजीनकृत्व्यः । परिज्मेवस्वधागयोत्योनह्वार्यःशिशुः ॥ त्वंत्याचिदच्युताग्नेपशुर्नयवसे । धामाहयत्तेऽअजरवनावृश्चंतिशिक्वसः ॥ वेषिह्यध्वरीयतामग्नेहोतादमेविशां । समृधोविश्पतेकृणुजुषस्वहव्यमंगिरः ॥ अच्छानोमित्रमहोदेवदेवानग्नेवोचःसुमतिंरोदस्योः । वीहिस्वस्तिंसुक्षितिंदिवोनॄन्द्वि

(६।१।१२) त्वंहिक्षैतवदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निरनुष्टुबंत्याशक्वरी ।

षोऽअंहांसिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरेम ॥ २ ॥ (६।१।३) अग्नेसक्षेषदृतपाऽऋंतेजाऽउरुज्योतिर्नशतेदेवयुष्टे। यंत्वंमित्रेणवरुणःसजोषादेवपासित्यजसामर्तमंहः ॥ ईजेयज्ञेभिःशशमेशमीभिर्ऋधद्वारायाग्नयेददाश। एवाचनतंय शसामजुष्टिर्नांहोमर्तंनशतेनप्रदृप्तिः ॥ सूरोनयस्यदृशतिररेपाभीमायदेतिंशुचतस्तऽआधीः। हेषस्वतःशुरुधोनायम क्तोःकुत्राचिद्रण्वोवसतिर्वनेजाः+ ॥ तिग्मंचिदेममहिवर्पोऽअस्यभसदश्वोनयमसानऽआसा। विजेहमानःपरशुर्न जिह्वांद्रविर्नद्रावयतिदारुधक्षत् ॥ सऽइदस्तेवप्रतिधादसिष्यन्छिशीततेजोयसोनधाराम्। चित्रध्रजतिररतिर्योऽअ क्तोर्वेर्नद्रुषद्वारघुपत्मजंहाः ॥ ३ ॥ सऽईंरेभोनप्रतिवस्तऽउस्राःशोचिषारारपीतिमित्रमहाः। नक्तंयऽईमरुषोयोदि वानृनमर्त्योऽअरुषोयोदिवानृन्+ ॥ दिवोनयस्यविधतोनवीनोद्वृषारुक्षऽओषधीषुनूनोत्। घृणानयोध्रजसापत्मनाय न्नारोदसीवसुनादंसुपत्नी ॥ धायोभिर्वायोयुज्येभिरकैर्विद्युन्नदविद्योत्स्वेभिःशुष्मैः। शर्धोवायोमरुतांततक्षऽऋभुर्न त्वेषोरभसानोऽअद्यौत् ॥ ४ ॥ (६।१।४) यथाहोतर्मनुषोदेवतातायज्ञेभिःसूनोसहसोयजासि। एवानोऽअद्यस मनासमानानुशन्नग्नऽउशतोयक्षिदेवान्+ ॥ सनोविभावाचक्षणिर्नवस्तोरग्निर्वन्दारुवेद्यश्चनोधात्। विश्वायुर्योऽअमृ तोमर्त्येषूषर्भुद्भूदतिथिर्जातवेदाः ॥ द्यावोनयस्यपनयन्त्यभ्वंभासांसिवस्तेसूर्योनशुक्रः। वियऽइनोत्यजरःपावकोश्नं

(६।१।३) अग्नेसक्षेषदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप्। (६।१।४) यथाहोतरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप्।

स्यचिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥ वृम्राहिसूनोऽअस्यंद्मसद्वांचक्रेऽअग्निर्जनुषाज्मान्नं । सत्वंनऽऊर्जसनऽऊर्जधाराजेवजेर वृकेक्षेष्यंतः + ॥ नितिक्तियोवारणमन्नमत्तिवायुर्नराष्ट्र्यत्येत्यक्तून् । तुर्यामयस्तऽआदिशामरातीरत्योनह्रुतःपततः परिहुत् + ॥ ५ ॥ आसूर्योनभानुमद्भिरर्कैरग्नेततंथरोदसीविभासा । चित्रोनयत्परितमांस्यक्तःशोचिषापत्मन्नौशिजो नदीयन् ॥ त्वांहिमंद्रतममर्कशोकैर्ववृमहेमहिंनःश्रोष्यग्ने । इंद्रंनत्वाशवसादेवतावायुंपृणंतिराधसानृतमाः ॥ नूनो ऽअग्नेवृकेभिःस्वस्तिवेषिरायःपथिभिःपर्ष्यंहः । तासूरिभ्योगृणतेरासिसुम्नंमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ ६ ॥ (६।१।५) हुवेवःसूनुंसहसोयुवानमद्रोघवाचंमतिभिर्यविष्ठं । यऽइन्वतिद्रविणानिप्रचेताविश्ववाराणिपुरुवारोऽअध्रुक् + ॥ त्वे वसूनिपुर्वणीकहोतर्दोषावस्तोरेरिरेयज्ञियासः । क्षामेवविश्वाभुवनानियस्मिन्त्संसौभगानिदधिरेपावके + ॥ त्वंविक्षु प्रदिवःसीदऽआसुक्रत्वारथीरभवोवार्याणां । अतऽइनोषिविधतेचिकित्वोव्यानुषग्जातवेदोवसूनि ॥ योनःसनुत्यो ऽअभिदासदग्नेयोऽअंतरोमित्रमहोवनुष्यात् । तमजरेभिर्वृषभिस्तवस्वैस्तपातपिष्ठतपसातपस्वान् ॥ यस्तेयज्ञेनसमि धायऽउक्थैरर्केभिःसूनोसहसोददाशत् । समर्त्येष्वमृतप्रचेतारायाद्युम्नेनश्रवसाविभाति ॥ सतत्कृधीषितस्तूयमग्ने स्पृधोबाधस्वसहसासहस्वान् । यच्छस्यसेद्युभिरक्तोवचोभिस्तज्जुषस्वजरितुर्घोषिमन्म ॥ अश्यामतंकाममग्नेतवोतीऽ

(६।१।५) हुवेवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

अश्यामरयिंरयिवःसुवीरं । अश्यामवाजमभिवाजयंतोश्यामंद्युम्नमंजराजरंते ॥७॥ (६।१।६) प्रनव्यंसासहंसःसूनुमच्छायज्ञेनंगातुमवंऽइच्छमानः । वृश्चद्वनंकृष्णयामंरुशंतंवीतीहोतारंदिव्यंजिगाति ॥ सःश्वितानस्तन्यतूरोचनस्थाऽअजरेभिर्नानदद्भिर्यविष्ठः । यःपावकःपुरुतमःपुरूणिपृथून्यग्निरनुयातिभर्वन् ॥ वितेविष्वग्वातजूतासोऽअग्नेभामासःशुचेशुचयश्चरंति । तुविम्रक्षासोदिव्यानवग्वावनावनंतिधृषतारुजंतः ॥ येतेशुक्रासःशुचयःशुचिष्मःक्षांवपंतिविषितासोऽअश्वाः । अधभ्रमस्तंऽउर्विंयाविभातियातयमानोऽअधिसानुपृश्नेः ॥ अधजिह्वापापतीतिप्रवृष्णोगोषुयुधोनाशनिःसृजाना । शूरस्येवप्रसितिःक्षातिरग्नेर्दुर्वर्तुर्भीमोदयतेवनानि ॥ आभानुनापार्थिवानिज्रयांसिमहस्तोदस्यधृषताततंथ । सबाधस्वापभयासहोभिःस्पृधोवनुष्यन्वनुषोनिजूर्व ॥ सचित्रचित्रंचितयंतमस्मेचित्रक्षत्रचित्रतमंवयोधां । चंद्रंरयिंपुरुवीरंबृहंतंचंद्रचंद्राभिर्गृणतेयुवस्व ॥ ८ ॥ (६।१।७) मूर्धानंदिवोऽअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतऽआजातमग्निं । कविंसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः+ ॥ नाभिंयज्ञानांसदनंरयीणांमहामाहावमभिसंनवंत । वैश्वानरंरथ्यमध्वराणांयज्ञस्यकेतुंजनयंतदेवाः+ ॥ त्वद्विप्रोजायतेवाज्यग्नेत्वद्वीरासोऽअभिमातिषाहः । वैश्वानरत्वमस्मासुधेहिवसूनिराजन्स्पृहयाय्याणि ॥ त्वांविश्वेऽअमृतजायमानंशिशुंनदेवाऽअभिसंनवंते । तवक्रतु

(६।१।६)प्रनव्यसेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप्।(६।१।७)मूर्धानमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योवैश्वानरस्त्रिष्टुवंत्येद्वेजगत्यौ ।

भिरमृतत्वमायन्वैश्वानरयत्पित्रोरदीदेः ॥ वैश्वानरतवतानिव्रतानिमहान्यग्नेनकिरादधर्ष । यज्जायमानःपित्रोरुप स्थेविंदःकेतुंवयुनेष्वह्नां ॥ वैश्वानरस्यविमितानिचक्षसासानूनिदिवोऽअमृतस्यकेतुना । तस्येदुविश्वाभुवनाधिमूर्ध निवयाऽइवरुरुहुःसप्तविस्रुहः ॥ वियोरजांस्यमिमीतसुक्रतुर्वैश्वानरोविदिवोरोचनाकविः । परियोविश्वाभुवनानिप प्रथेदब्धोगोपाऽअमृतस्यरक्षिता ॥ ९ ॥ (६।१।८) पृक्षस्यवृष्णोऽअरुषस्यनूसहःप्रनुवोचंविदथाजातवेदसः । वैश्वानरायमतिर्नव्यसीशुचिःसोमऽइवपवतेचारुरग्नये ॥ सजायमानःपरमेव्योमनिव्रतान्यग्निर्व्रतपाऽअरक्षत । व्यं १ तरिक्षममिमीतसुक्रतुर्वैश्वानरोमहिनानाकमस्पृशत् ॥ व्यस्तभ्नाद्रोदसीमित्रोऽअद्भुतोन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषातमः । विचर्मणीवधिषणेऽअवर्तयद्वैश्वानरोविश्वमधत्तवृष्ण्यं ॥ अपामुपस्थेमहिषाऽअगृभ्णतविशोराजानमुपतस्थुऽर्ऋग्मि यं । आदूतोऽअग्निमभरद्विवस्वतोवैश्वानरंमातरिश्वापरावतः ॥ युगेयुगेविदथ्यंगृणद्भ्योग्नेरयिंयशसंधेहिनव्यसीं । पव्येवराजन्नघशंसमजरनीचानिवृश्चवनिनंनतेजसा ॥ अस्माकमग्नेमघवत्सुधारयानामिक्षत्रमजरंसुवीर्यं । वयंजयेम शतिनंसहस्रिणंवैश्वानरवाजमग्नेतवोतिभिः ॥ अदब्धेभिस्तवगोपाभिरिष्टेस्माकंपाहित्रिषधस्थसूरीन् । रक्षाचनोदद

(६।१।८) पृक्षस्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोवैश्वानरोग्निर्जगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

षांशधौऽअग्नेवैश्वानरप्रचंतारीःस्तवानः ॥ १० ॥ (६।१।९) अहश्चकृष्णमहरर्जुनंचविवर्तेतेरजसीवेद्याभिः । वैश्वानरोजायमानोनराजावातिरज्ज्योतिषाग्निस्तमांसि ॥ नाहंतंतुंनविजानाम्योतुंनयंवयंतिसमरेतमानाः । कस्यस्वित्पुत्रऽइहवक्त्वानिपरोवदात्यवरेणपित्रा + ॥ सऽइत्तंतुंसविजानात्योतुंसवक्त्वान्यृतुथावदाति । यऽईंचिकेतदमृतस्यगोपाऽअवश्चरन्परोऽअन्येनपश्यन् ॥ अयंहोताप्रथमःपश्यतेममिदंज्योतिरमृतंमर्त्येषु । अयंसजज्ञेध्रुवऽआनिषत्तोमर्त्यस्तन्वा३वर्धमानः ॥ ध्रुवंज्योतिर्निहितंदृशयेकंमनोजविष्ठंपतयत्स्वंतः । विश्वेदेवाःसमनसःसकेताऽएकंक्रतुमभिवियंतिसाधु + ॥ विमेकर्णापतयतोविचक्षुर्वी३दंज्योतिर्हृदयऽआहितंयत् । विमेमनश्चरतिदूरऽआधीःकिंस्विद्वक्ष्यामिकिमुनूमनिष्ये ॥ विश्वेदेवाऽअनमस्यन्भियानास्त्वामग्नेतमसितस्थिवांसं । वैश्वानरोवतूतयेनोमर्त्योवतूतयेनः ॥ ११ ॥ (६।१।१०) पुरोवोमंद्रंदिव्यंसुवृक्तिंप्रयतियज्ञेऽअग्निमध्वरेदधिध्वं । पुरऽउक्थेभिःसहिनोविभावास्वध्वराकरतिजातवेदाः ॥ तमुद्युमःपुर्वणीकहोतरग्नेऽअग्निभिर्मनुषऽइधानः । स्तोमंयमस्मैममतेवशूषंघृतंनशुचिमतयःपवंते ॥ पीपायसःश्रवसामर्त्येषुयोऽअग्नयेददाशविप्रऽउक्थैः । चित्राभिस्तमूतिभिश्चित्रशोचिर्व्रजस्यसातागोमतो

(६।१।९) अहश्चकृष्णमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१०) पुरोवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुबंत्याद्विपदाविराट् ।

दधाति ॥ आयःप्रप्रौजायमानऽउर्वीदूरेदृशाभासाकृष्णाध्वा । अधवहुचित्तमऽऊर्म्यायास्तिरःशोचिषादद्दशेपावकः+ ॥ नूनंश्चित्रंपुरुवाजाभिरूतीऽअग्नेरयिंमघवंद्भ्यश्चधेहि । येराधसाश्रवसाचात्यन्यान्त्सुवीर्येभिश्चाभिसंतिजनान् ॥ इमंयज्ञंचनोधाऽअग्नऽउशन्यंतऽआसानोजुहुतेहविष्मान्। भरद्वाजेषुदधिषेसुवृक्तिमवीर्वाजस्यगध्यस्यसातौ+॥ विद्वेषांसीनुहिवर्धयेळांमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १२ ॥ (६।१।११) यजस्वहोतरिषितोयजीयानग्नेबाधोमरुतांनप्रयुक्ति । आनोमित्रावरुणानासत्याद्यावाहोत्रायपृथिवीववृत्याः ॥ त्वंहोतामंद्रतमोनोऽअध्रुगंतर्देवोविदथामर्त्येषु । पावकयाजुह्वा३वहिरासाग्नेयजस्वतन्वं१तवस्वां+ ॥ धन्याचिद्धित्वेधिषणावष्टिप्रदेवान्जन्मगृणतेयजध्यै । वेपिष्ठोऽअंगिरसांयद्धविप्रोमधुच्छंदोभनतिरेभऽइष्टौ+ ॥ अदिद्युतत्स्वपाकोविभावाग्नेयजस्वरोदसीऽउरूची । आयुंनयंनमसारातहव्याऽअंजंतिसुप्रयसंपंचजनाः ॥ वृंजेहयन्नमसावर्हिरग्नावयामिस्रुग्घृतवतीसुवृक्तिः । अम्यक्षिसद्मसदनेपृथिव्याऽअश्रायियज्ञःसूर्येनचक्षुः ॥ दशस्यानःपुर्वणीकहोतर्देवेभिरग्नेऽअग्निभिरिधानः । रायःसूनोसहसोवावसानाऽअतिस्रसेमवृजनंनांहः ॥ १३ ॥ (६।१।१२) मध्येहोतादुरोणेवर्हिषोराळग्निस्तोदस्यरोदसीयजध्यै । अयंससूनुःसहसऽऋतावादूरात्सूर्योनशोचिषाततान ॥ आयस्मिन्त्वेस्वपाकेयजत्रयक्षद्राजन्त्सर्वतातेवनुद्यौः । त्रिषध

(६।१।११) यजस्वहोतरितिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१२) मध्येहोतेतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

स्थंस्ततरुषोनजंहोहुव्यामघानिमानुषायजध्यै ॥ तेजिष्ठायस्यांरतिर्वनेराट्तोदोऽअध्वन्नवृधसानोऽअद्यौत् । अद्रोघो नद्रविताचेततित्मन्नमर्त्योवर्त्रऽओषधीषु ॥ सास्माकेभिरेतरींनशूषैरग्निष्टवेदमऽआजातवेदाः । द्र्वन्नोवन्वन्क्रत्वाना र्वोस्रःपितेवंजारयायियज्ञैः+ ॥ अधस्मास्यपनयंतिभासोवृथायत्तक्षदनुयातिपृथ्वीं । सद्योयस्पंद्रोविषितोधवीयानृ णोनतायुरतिधन्वाराट् ॥ सत्वंनोऽअर्वन्निदायाविश्वेभिरग्नेऽअग्निभिरिधानः । वेषिरायोवियासिदुच्छुनामदेमश तहिमाःसुवीराः ॥ १४ ॥ (६।१।१३) त्वद्धिश्वासुभगसौभगान्यग्नेवियंतिवनिनोनवयाः । श्रुष्टीरयिर्वाजोवृत्रतू र्येदिवोवृष्टिरीड्योरीतिरपां+ ॥ त्वंभगोनऽआहिरत्नमिषेपरिज्मेवक्षयसिदस्मवर्चाः । अग्नेमित्रोनबृहतऽऋतस्यासि क्षत्तावामस्यदेवभूरेः ॥ ससत्पतिःशवसाहंतिवृत्रमग्नेविप्रोविपणेर्भर्तिवाजं । यंत्वंप्रचेतऽऋतजातरायासजोषानप्त्रा पांहिनोषि ॥ यस्तेसूनोसहसोगीर्भिरुक्थैर्यज्ञैर्मर्तोनिशितिंवेद्यानट् । विश्वंसदेवप्रतिवारमग्नेधत्तेधान्यं१पत्यतेवस व्यैः* ॥ तानृभ्यऽआसौश्रवसासुवीराग्नेसूनोसहसःपुष्यसेधाः । कृणोषियच्छवसाभूरिपश्वोवयोवृकायारयेजसु रये ॥ वद्मासूनोसहसोनोविहायाऽअग्नेतोकंतनयंवाजिनोदाः । विश्वाभिर्गीर्भिरभिपूर्तिमश्यांमदेमशतहिमाः सुवीराः ॥ १५ ॥ (६।१।१४) अग्नायोमर्त्योदुवोधियंजुजोषधीतिभिः । भसन्नुषप्रपूर्व्यऽइषंवुरीतावसे ॥

(६।१।१३) त्वद्धिश्वेतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१४) अग्नायइतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोऽग्निरनुष्टुबंत्याशक्वरी ।

ऽअग्निरिद्धिप्रचेताऽअग्निर्वेधस्तमऽऋषिः । अग्निंहोतारमीळतेयज्ञेषुमनुषोविशः ॥ नानाह्य१ग्नेवसेस्पर्धन्तेरायो ऽअर्यः । तूर्वन्तोदस्युमायवोव्रतैःसीक्षन्तोऽअव्रतं ॥ अग्निरप्सामृतीषहंवीरंददातिसत्पतिं । यस्यत्रसन्तिशवसः संचक्षिशत्रवोभिया ॥ अग्निर्हिविद्मनानिदोदेवोमर्तमुरुष्यति । सहावायस्यावृतोरयिर्वाजेष्ववृतः ॥ अच्छानोमि त्रमहोदेवदेवानग्नेवोचःसुमतिंरोदस्योः । वीहिस्वस्तिंसुक्षितिंदिवोनॄन्द्विषोऽअंहांसिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरे म ॥ १६ ॥ (६।१।१५) इममूषुवोऽअतिथिमुषर्बुधंविश्वासांविशांपतिमृंजसेगिरा । वेतीद्दिवोजनुषाकच्चिदाशु चिर्ज्योक्चिदत्तिगर्भोयदच्युतं ॥ मित्रंनयंसुधितंभृगवोदधुर्वनस्पतावीड्यमूर्ध्वशोचिषं । सत्वंसुप्रीतोवीतहव्येऽअद्भु तप्रशस्तिभिर्महयसेदिवेदिवे ॥ सत्वंदक्षस्यावृकोवृधोभूरर्यःपरस्यांतरस्यतरुषः । रायःसूनोसहसोमर्त्येष्वाछर्दियच्छ वीतहव्यायसप्रथोभरद्वाजायसप्रथः ॥ द्युतानंवोऽअतिथिंस्वर्णरमग्निंहोतारंमनुषःस्वध्वरं । विप्रंनद्युक्षवचसंसुवृक्ति भिर्हव्यवाहमरतिंदेवमृंजसे ॥ पावकयायश्चितयंत्याकृपाक्षामन्रुरुचऽउषसोनभानुना । तूर्वन्नयामन्नेतशस्यनूरणऽ आयोघृणेनततृषाणोऽअजरः ॥ १७ ॥ अग्निमग्निंवःसमिधादुवस्यतप्रियंप्रियंवोऽअतिथिंगृणीषणि । उपवोगीर्भिर

(६।१।१५) इममूष्वित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसोवीतहव्यो (भरद्वाजोवा) ग्निर्जगतीतृतीयापंचदश्यौशक्वर्यौषष्ठ्यतिशक्वरी सप्तदश्यनुष्टुप्अष्टादशीबृहतीशेषास्त्रिष्टुभः ।

मृतंविवासतदेवोदेवेषुवनंतेहिवार्यंदेवोदेवेषुवनंतेहिनोदुवः ॥ समिद्धमग्निंसमिधागिरागृणेशुचिंपावकंपुरोऽध्वरे ध्रुवं । विप्रंहोतारंपुरुवारमद्रुहंकविंसुम्नैरीमहेजातवेदसं ॥ त्वांदूतमग्नेऽअमृतंयुगेयुगेहव्यवाहंदधिरेपायुमीड्यं । देवासश्चमर्तासश्चजागृविंविभुंविश्पतिंनमसानिषेदिरे ॥ विभूषन्नग्नऽउभयाँऽअनुव्रतादूतोदेवानांरजसीसमीयसे । यत्तेधीतिंसुमतिमावृणीमहेधस्मानस्त्रिवरूथःशिवोभव ॥ तंसुप्रतीकंसुदृशंस्वंचमविद्वांसोविदुष्टरंसपेम । सयक्षद्विश्वावयुनानिविद्वान्प्रहव्यमग्निरमृतेषुवोचत् ॥ १८ ॥ तमग्नेपास्युततंपिपर्षियस्तऽआनट्कवयेशूरधीतिं । यज्ञस्यवानिशितिंवोदितिंवातमित्पृणक्षिशवसोतरायाः ॥ त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहित्वमुनःसहसावन्नवद्यात् । संत्वाध्वस्मन्वदभ्येतुपाथःसंरयिःस्पृहयाय्यःसहस्री ॥ अग्निर्होतागृहपतिःसराजाविश्वावेदजनिमाजातवेदाः । देवानामुतयोमर्त्यानांयजिष्ठःसप्रयजतामृतावा ॥ अग्नेयदद्यविशोऽअध्वरस्यहोतःपावकशोचेवेष्ट्वंहियज्वा । ऋतायजासिमहिनावियद्भूर्हव्यावहयविष्ठयातेऽअद्य ॥ अभिप्रयांसिसुधितानिहिख्योनित्वादधीतरोदसीयजध्यै । अवानोमघवन्वाजसातावग्नेविश्वानिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरेम ॥ १९ ॥ अग्नेविश्वेभिःस्वनीकदेवैरूर्णावंतंप्रथमःसीदयोनिं । कुलायिनंघृतवंतंसवित्रेयज्ञंनयजमानायसाधु ॥ इममुत्यमथर्ववदग्निंमंथंतिवेधसः । यमंकूयंतमानयन्नमूरंश्याव्याभ्यः ॥ जनिष्वादेववीतयेसर्वतातास्वस्तये । आदेवान्वक्ष्यमृताऽऋतावृधोयज्ञंदेवेषुपिस्पृशः ॥ वयमुत्वागृह

पतेजनानामग्नेऽअर्कमसमिधाबृहंतं । अस्थूरिन्नोगार्हपत्यानिसंतुतिग्मेनन्नस्तेजसासंशिशाधि ॥ २० ॥ (६।२।१)
त्वमग्नेयज्ञानांहोताविश्वेषांहितः । देवेभिर्मानुषेजने ॥ सनोमंद्राभिरध्वरेजिह्वाभिर्यजामहः । आदेवान्वक्षियक्षि
च ॥ वेत्थाहिवेधोऽअध्वनःपथश्चदेवांजसा । अग्नेयज्ञेषुसुक्रतो ॥ त्वामीळेऽअधद्विताभरतोवाजिभिःशुनं । ईजेय
ज्ञेषुयज्ञियं ॥ त्वमिमावार्यापुरुदिवोदासायसुन्वते । भरद्वाजायदाशुषे ॥ २१ ॥ त्वंदूतोऽअमर्त्यऽआवहादैव्यंज
नं । शृण्वन्विप्रस्यसुष्टुतिं+ ॥ त्वामग्नेस्वाध्योऽमर्तासोदेववीतये । यज्ञेषुदेवमीळते ॥ तवप्रयंक्षिसंदृशमुतक्रतुंसुदा
नवः । विश्वेजुषंतकामिनः ॥ त्वंहोतामनुर्हितोवह्निरासाविदुष्टरः । अग्नेयक्षिदिवोविशः ॥ अग्नऽआयाहिवीतयेगृ
णानोहव्यदातये । निहोतासत्सिबर्हिषि ॥ २२ ॥ तंत्वासमिद्भिरंगिरोघृतेनवर्धयामसि । बृहच्छोचायविष्ठ्य ॥ स
नःपृथुश्रवाय्यमच्छादेवविवाससि । बृहदग्नेसुवीर्यं ॥ त्वामग्नेपुष्करादध्यथर्वानिरमंथत । मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः ॥
तमुत्वादध्यङ्ऋषिःपुत्रऽईधेऽअथर्वणः । वृत्रहणंपुरंदरं+ ॥ तमुत्वापाथ्योवृषासमीधेदस्युहंतमं । धनंजयंरणेरणे
॥ २३ ॥ एह्यूषुब्रवाणितेग्नऽइत्थेतराहगिरः । एभिर्वर्धासऽइंदुभिः ॥ यत्रक्वचतेमनोदक्षंदधसऽउत्तरं । तत्रासदःकृ

(६।२।१) त्वमग्नेयज्ञानामित्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निर्गायत्रीआद्याषष्ठ्यौवर्धमानेसप्तविंश्यनुष्टुप्षट्चत्वारिं
शीत्रिष्टुप्अंत्येद्वेअनुष्टुभौ ।

सं. ३५

णवसे ॥ नहितेंपूर्तमक्षिपद्भुवंन्नेमानांवसो । अथादुवोवनवसे ॥ आग्निरंगामिभार्रतोवृत्रहापुरुचेतनः । दिवोदासस्यसत्पतिः ॥ सहिविश्वातिपार्थिवारयिंदाशन्महित्वना । वन्वन्नवातोऽअस्तृतः ॥ २४ ॥ सप्रत्नवन्नवीयसाग्नेद्युम्नेनसंयता । बृहत्ततंथभानुना ॥ प्रवःसखायोऽअग्नयेस्तोमंयज्ञंचधृष्णुया । अर्चगायचवेधसे ॥ सहियोमानुषायुगासीद्धोताकविक्रतुः । दूतश्चहव्यवाहनः ॥ ताराजानाशुचिव्रतादित्यान्मारुतंगणं । वसोयक्षीहरोदसी ॥ वस्वीतेऽअग्नेसंदृष्टिरिषयतेमर्त्याय । ऊर्जोनपादमृतस्य ॥ २५ ॥ क्रत्वादाऽअस्तुश्रेष्ठोद्यत्वावन्वन्त्सुरेक्णाः । मर्तऽआनाशसुवृक्तिं ॥ तेतेऽअग्नेत्वोताऽइषयंतोविश्वमायुः । तरंतोऽअर्योऽअरातीर्वन्वंतोऽअर्योऽअरातीः ॥ अग्निस्तिग्मेनशोचिषायासद्विश्वंन्यत्रिणं । अग्निर्नोवनतेरयिं ॥ सुवीरंरयिमाभरजातवेदोविचर्षणे । जहिरक्षांसिसुक्रतो ॥ त्वंनःपाह्यंहसोजातवेदोऽअघायतः । रक्षाणोब्रह्मणस्कवे ॥ २६ ॥ योनोऽअग्नेदुरेवऽआमर्तोवधायदाशति । तस्मान्नःपाह्यंहसः ॥ त्वंतंदेवजिह्वयापरिबाधस्वदुष्कृतं । मर्तोयोनोजिघांसति ॥ भरद्वाजायसप्रथःशर्मयच्छसहंत्य । अग्नेवरेण्यंवसु ॥ अग्निर्वृत्राणिजंघनद्द्रविणस्युर्विपन्यया । समिद्धःशुक्रऽआहुतः ॥ गर्भेमातुःपितुष्पिताविदिद्युतानोऽअक्षरे । सीदन्नृतस्ययोनिमा ॥ २७ ॥ ब्रह्मप्रजावदाभरजातवेदोविचर्षणे । अग्नेयद्दीदयद्दिवि ॥ उपत्वारण्वसंदृशंप्रयस्वंतःसहस्कृत । अग्नेससृज्महेगिरः ॥ उपच्छायामिवघृणेरगन्मशर्मतेवयं । अग्नेहिरण्यसंदृशः ॥ यऽउ

ग्रऽइवशर्यहातिग्मशृंगोनवंसंगः । अग्नेपुरोरुरोजिथ ॥ आयंहस्तेनखादिनंशिशुंजातंनबिभ्रति । विशामग्निंस्वंध्वरं ॥ २८ ॥ प्रदेवंदेववीतयेभरतावसुवित्तमं । आस्वेयोनौनिषीदतु ॥ आजातंजातवेदसिप्रियंशिशीतातिथिं । स्योनऽआगृहपतिं ॥ अग्नेयुक्ष्वाहियेतवाश्वासोदेवसाधवः । अरंवहंतिमन्यवे ॥ अच्छानोयाह्यावहाभिप्रयांसिवीतये । आदेवान्सोमपीतये ॥ उदग्नेभारतद्युमदजस्रेणदविद्युतत् । शोचाविभाह्यजर ॥ २९ ॥ वीतीयोदेवंमर्तोदुवस्येदग्निमीळीताऽध्वरेहविष्मान् । होतारंसत्ययजंरोदस्योरुत्तानहस्तोनमसाविवासेत् ॥ आतेऽअग्नऽऋचाहविर्हृदातष्टंभरामसि । तेतेभवंतूक्षणऽऋषभासोवशाऽउत ॥ अग्निंदेवासोऽअग्रियमिंधतेवृत्रहन्तमं । येनावसून्याभृतातृह्लारक्षांसिवाजिना ॥ ३० ॥ इतिचतुर्थाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

एकोनत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १५ ऋचः १६० ॥ त्यागः ॥ अग्नय. ४१ वैश्वानरायाग्नय. २१ अग्नय. ९८ ॥ इति चतुर्थेपंचमः ॥

पिबपंचोनैंद्रंत्रैष्टुभंद्विपदांतंतमुष्टुहिमहान्तसप्तोनांद्यौर्नविपिप्रोर्विरांळिमाउद्वादशनवम्येकादश्यौवैश्वदेव्यौय एकएकादशसुतइद्दशंवृषायातेनवश्रुधीनोष्टौकिमस्यांत्याचायमानस्यांभ्यावर्तिनोदानस्तुतिरागावोगव्यंद्वितीयैंद्रीचांत्यश्चपादोंत्यानुष्टुब्जागतस्तृचोद्वितीयादिः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (६।२।२) पिबासोममभियमुग्रतर्दऽऊर्वंगव्यंमहिगृणानऽइंद्र । वियोधृष्णोवधिषोवज्रहस्तविश्वावृत्रममित्रियाशवोभिः ॥ सऽईंपाहियऽऋजीषीतरुत्रोयःशिप्रवान्वृषभोयोमतीनां । योगोत्रभिद्वज्रभृद्योहरिष्ठाः सऽइंद्रचित्राँऽअभितृंधिवाजान् ॥ एवापाहिप्रत्नथामंदतुत्वाश्रुधिब्रह्मवावृधस्वोतगीर्भिः । आविःसूर्यंकृणुहिपीपिहीषोजहिशत्रूँरभिगाऽइंद्रतृंधि ॥ तेत्वामदाबृहदिंद्रस्वधावऽइमेपीताऽउक्षयंतद्युमंतं । महामनूनंतवसंविभूतिंमत्सरासोजर्हृषंतप्रसाहं ॥ येभिःसूर्यमुषसंमंदसानोवासयोपदृह्ळानिदर्द्रत् । महामद्रिंपरिगाऽइंद्रसंतंनुत्थाऽअच्युतंसदसस्परिस्वात्[+] ॥ १ ॥ तवक्रत्वातवतद्दंसनाभिरामासुपक्वंशच्यानिदीधः । और्णोर्दुरऽउस्रियाभ्योविदृह्ळोदूर्वाद्गाऽअसृजोऽअंगिरस्वान् ॥ पप्राथक्षांमहिदंसोव्युर्वीमुपद्यामृष्वोबृहदिंद्रस्तभायः । अधारयोरोदसीदेवपुत्रेप्रत्नेमातरायह्वीऽऋतस्य ॥ अधत्वाविश्वेपुरऽइंद्रदेवाऽएकंतवसंदधिरेभराय । अदेवोयदभ्यौहिष्टदेवान्त्स्वर्षातावृणतऽइंद्रमत्र ॥ अधद्यौश्चित्तेऽअपसानुवज्राद्द्वितानमद्भियसास्वस्यमन्योः । अहिंयदिंद्रोऽअभ्योहसानंनिचिद्विश्वायुःशयथेजघान ॥ अधत्वष्टातेमहऽउग्रवज्रंसहस्रभृष्टिंववृतच्छताश्रिं । निकाममरमणसंयेननवंतमहिंसंपिणगृजीषिन् ॥ २ ॥ वर्धान्यंविश्वेमरुतःसजोषाःपचच्छतंमहिषाँऽइंद्रतुभ्यं । पूषाविष्णुस्त्रीणिसरांसिधावन्वृत्रहणंमदिरमंशुमस्मै ॥ आ

(६।२।२) पिबासोममितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुवंत्याद्विपदात्रिष्टुप् ।

क्षोदोमहिंवृतंनदीनांपरिष्ठितमसृजऽऊर्मिमपां । तासामनुप्रवतऽइंद्रपंथांप्रार्दयोनीचीरपसःसमुद्रं+ ॥ एवाताविश्वा चकृवांसमिंद्रंमहामुग्रमजुर्यसंहोदां । सुवीरंत्वास्वायुधंसुवज्रमाब्रह्मनव्यमवसेववृत्यात् ॥ सनोवाजायश्रवसऽइषेचं रायेधेंहिद्युमतऽइंद्रविप्रान् । भरद्वाजेनृवतऽइंद्रसूरीन्दिविचंस्मैधिपायेनऽइंद्र ॥ अयावाजंदेवहितंसनेममदेमशत हिंमाःसुवीराः ॥ ३ ॥ (६।२।३) तमुंष्टुहियोऽअभिभूत्योजावन्वन्नवातःपुरुहूतऽइंद्रः । अषाढमुग्रंसहमानमाभि र्गीर्भिर्वर्धवृषभंचर्षणीनां+ ॥ सयुध्मःसत्वाखजकृत्समद्वातुविम्रक्षोनंदनुमाँऽऋजीषी । बृहद्रेणुश्च्यवनोमानुषीणामे कःकृष्टीनामभवत्सहावा ॥ त्वंहनुत्यदंदमायोदस्यूँरेकःकृष्टीरवनोरार्याय । अस्तिस्विन्नुवीर्यं१तत्तऽइंद्रनस्विदस्तितदृ तुथाविवोचः ॥ सदिद्धितेतुविजातस्यमन्येसहःसहिष्ठतुरतस्तुरस्य । उग्रमुग्रस्यतवसस्तवीयोरध्रस्यरध्रतुरोबभूव ॥ तन्नःप्रत्नंसख्यमस्तुयुष्मेऽइत्थावदंद्भिर्वलमंगिरोभिः । हन्नच्युतच्युद्दस्मेषयंतमृणोःपुरोविदुरोऽअस्यविश्वाः ॥ ४ ॥ सहिधीभिर्हव्योऽअस्त्युग्रऽईशानकृन्महतिवृत्रतूर्ये । सतोकसातातनयेसवज्रीवितंतसाय्योऽअभवत्समत्सु ॥ सम ज्मनाजनिममानुषाणाममर्त्येननाम्नातिप्रसर्स्रे । सद्युम्नेनसशवसोतरायासवीर्येणनृतमःसमोकाः ॥ सयोनमुहेनमि थूजनोभूत्सुमंतुनामाचुमुरिंधुनिंच । वृणक्पिप्रुंशंबरंशुष्णमिंद्रःपुरांच्यौत्नायशयथायनूचित् ॥ उदावतात्वक्षसाप

(६।२।३) तमुष्टुहीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

न्यसाचवृत्रहत्यायुरथमिंद्रतिष्ठ । धिष्ववज्रंहस्तऽआदक्षिणत्राभिप्रमंदपुरुदत्रमायाः+ ॥ अग्निर्नशुष्कंवनमिंद्रहेतीरक्षोनिर्धक्ष्यशनिर्नभीमा । गंभीरयंऽऋष्वयायोरुरोजाध्वानयदुरितादंभयच्च ॥ ५ ॥ आसहस्रंपथिभिरिंद्ररायातुविद्युम्नतुविवाजेभिरर्वाक् । याहिसूनोसहसोयस्यनूचिददेवऽईशेपुरुहूतयोतोः ॥ प्रतुविद्युम्नस्यस्थविरस्यघृष्वेर्दिवोररप्शेमहिमापृथिव्याः । नास्यशत्रुर्नप्रतिमानमस्तिनप्रतिष्ठिःपुरुमायस्यसह्योः ॥ प्रतत्तेऽअद्याकरणंकृतंभूत्कुत्संयदायुमतिथिग्वमस्मै । पुरूसहस्रानिशिशाऽअभिक्षामुत्तूर्वयाणंधृषतानिनेथ ॥ अनुत्वाहिघ्नेऽअधदेवदेवामदन्विश्वेकविततमंकवीनां । करोयत्रवरिवोबाधितायदिवेजनायतन्वेगृणानः+ ॥ अनुद्यावापृथिवीतत्तऽओजोमर्त्याजिहतऽइंद्रदेवाः । कृष्वाकृत्नोऽअकृतंयत्तेऽअस्त्युक्थंनवीयोजनयस्वयज्ञैः+ ॥ ६ ॥ (६।२।४) महाँऽइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राऽउतद्विबर्हाऽअमिनःसहोभिः । अस्मद्र्यग्वावृधेवीर्यायोरुःपृथुःसुकृतःकर्तृभिर्भूत् ॥ इंद्रमेवधिषणासातयेधाद्बृहंतमृष्वमजरंयुवानं । अषाह्ळेनशवसाशूशुवांसंसद्यश्चिद्योवावृधेऽअसामि ॥ पृथूकरस्नाबहुलागभस्तीऽअस्मद्र्य१क्संमिमीहिश्रवांसि । यूथेवपश्वःपशुपादमूनाऽअस्माँऽइंद्राभ्यावववृत्स्वाजौ+ ॥ तंवऽइंद्रंचतिनमस्यशाकैरिहनूनंवाजयंतोहुवेम । यथाचित्पूर्वेजरितारऽआसुरनेद्याऽअनवद्याऽअरिष्टाः ॥ धृतव्रतोधनदाःसोमवृद्धःसहिवामस्यवसुनःपुरुक्षुः । संजग्मिरे

(६।२।४) महाँइंद्रइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

पथ्या३रायोऽअस्मिन्त्समुद्रेनसिंधवोयादमानाः ॥ ७ ॥ शविष्ठंनऽआभरशूरशवऽओजिष्ठमोजोऽअभिभूतऽउग्रं । विश्वाद्युम्नावृष्ण्यामानुषाणामस्मभ्यंदाहरिवोमादयध्यै ॥ यस्तेमदःपृतनाषाळमृध्रऽइंद्रतंनऽआभरशूशुवांसं । येनतोकस्यतनयस्यसातौमंसीमहिजिगीवांसस्त्वोताः ॥ आनोभरवृषणंशुष्ममिंद्रधनस्पृतंशूशुवांसंसुदक्षं । येनवंसामपृतनासुशत्रून्तवोतिभिरुतजामीँऽरजामीन् ॥ आतेशुष्मोवृषभऽएतुपश्चादोत्तरादधरादापुरस्तात् । आविश्वतोऽअभिसमेत्वर्वाङिंद्रद्युम्नंस्वर्वद्धेह्यस्मे+ ॥ नृवत्तऽइंद्रनृतमाभिरूतीवंसीमहिवामंश्रोमतेभिः । ईक्षेहिवस्वऽउभयस्यराजन्धारत्नंमहिस्थूरंबृहंतं ॥ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिंदिव्यंशासमिंद्रं । विश्वासाहमवसेनूतनायोग्रंसहोदामिहतंहुवेम ॥ जनंवज्रिन्महिचिन्मन्यमानमेभ्योनृभ्योरंधयायेष्वस्मि । अधाहित्वापृथिव्यांशूरसातौहवामहेतनयेगोष्वप्सु+ ॥ वयंतऽएभिःपुरुहूतसख्यैःशत्रोःशत्रोरुत्तरऽइत्स्याम । घ्नंतोवृत्राण्युभयानिशूररायामदेमबृहतात्वोताः ॥८॥ (६।२।५) द्यौर्नयऽइंद्राभिभूमार्यस्तस्थौरयिःशवसापृत्सुजनान् । तंनःसहस्रभरमुर्वरासांदद्धिसूनोसहसोवृत्रतुरं ॥ दिवोनतुभ्यमन्विंद्रसत्रासुर्यंदेवेभिर्धायिविश्वं । अहिंयद्वृत्रमपोवव्रिवांसंहन्नृजीषिन्विष्णुनासचानः+ ॥ तूर्वन्नोजीयान्तवसस्तवीयान्कृतब्रह्मेंद्रोवृद्धमहाः । राजाभवन्मधुनःसोम्यस्यविश्वासांयत्पुरांदर्त्नुमावत् ॥ शतैरपद्रन्पणयऽ

(६।२।५) द्यौर्नयइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप्सप्तमीविराट्पंक्तिः ।

इंद्रात्रदशोणयेकवयेर्कसातौ । वधैःशुष्णस्याशुषस्यमायाःपित्वोनारिरेचीत्किंचनप्र+ ॥ महोद्रुहोऽअपविश्वायुधायि वज्रस्ययत्पतनेपादिशुष्णः । उरुषसरथंसारथयेकरिंद्रःकुत्सायसूर्यस्यसातौ+ ॥ ९ ॥ प्रश्येनोनमदिरमंशुमस्मैशिरो दासस्यनमुचेर्मथायन् । प्रावन्नमीसाप्यंससंतंपृणग्रायासमिषासंस्वस्ति+ ॥ विपिप्रोरहिमायस्यदृह्वाःपुरोवज्रिन्छव सानदर्दः । सुदासन्तद्रेक्णोऽअप्रमृष्यमृजिश्वनेदात्रंदाशुषेदाः ॥ सवेतसुंदशमायंदशोणिंतूतुजिमिंद्रःस्वभिष्टिसु म्नः । आतुग्रंशश्वदिभंद्योतनायमातुर्नसीमुपसृजाऽइयध्यै ॥ सईस्पृधोवनतेऽअप्रतीतोबिभ्रद्वज्रंवृत्रहणंगभस्तौ । तिष्ठद्धरीऽअध्यस्तेवगतेवचोयुजावहतऽइंद्रमृष्वं+ ॥ सनेमतेवसानव्यंऽइंद्रप्रपूरवस्तवंतऽएनायज्ञैः । सप्तयत्पुरःश र्मशारदीर्दर्द्धन्दासीःपुरुकुत्सायशिक्षन् ॥ त्वंवृधऽइंद्रपूर्व्योभूर्वरिवस्यन्नुशनेकाव्याय । परानववास्त्वमनुदेयंमहेपि त्रेददाथस्वन्नपातं ॥ त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीर्ऋणोरपःसीरानस्रवंतीः । प्रयत्समुद्रमतिशूरपर्षिपारयातुर्वशंयदुंस्वस्ति+॥ तवहत्यदिंद्रविश्वमाजौसस्तोधुनीचुमुरीयाहसिष्वप् । दीदयदित्तुभ्यंसोमेभिःसुन्वन्दभीतिरिध्मभृतिःपक्थ्यं१र्कैः+ ॥ १० ॥ (६।२।६) इमाऽउंत्वापुरुतमस्यकारोर्हव्यंवीरहव्याहवंते । धियोरथेष्ठामजरंनवीयोरयिर्विभूतिरीयते वचस्या+ ॥ तमुस्तुषऽइंद्रंयोविदानोगिर्वाहसंगीर्भिर्यज्ञवृद्धं । यस्यदिवमतिमह्नापृथिव्याःपुरुमायस्यरिरिचेमहि

(६।२।६) इमाउत्वेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रोनवम्येकादश्योर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

त्वं+ ॥ सऽइत्तमोवयुनंततन्वत्सूर्येणवयुनवच्चकार । कदातेमर्ताऽअमृतस्यधामेयक्षंतोनमिनंतिस्वधावः ॥ यस्ताचकारसकुहस्विदिंद्रःकमाजनंचरतिकासुविक्षु । कस्तेयज्ञोमनसेशंवरायकोऽअर्कऽइंद्रकतमःसहोता ॥ इदाहितेवेविषतःपुराजाःप्रत्नासऽआसुःपुरुकृत्सखायः । येमध्यमासऽउतनूतनासऽउतावमस्यपुरुहूतबोधि ॥ ११ ॥ तंपृच्छंतोवरासःपराणिप्रत्नातऽइंद्रश्रुत्यानुयेमुः । अर्चामसिवीरब्रह्मवाहोयादेवविद्मतात्त्वामहांतं ॥ अभित्वापाजोरक्षसोवितस्थेमहिजज्ञानमभितत्सुतिष्ठ । तवप्रत्नेनयुज्येनसख्यावज्रेणधृष्णोऽअपतानुदस्व ॥ सतुश्रुधींद्रनूतनस्यब्रह्मण्यतोवीरकारुधायः । त्वंह्या३पिःप्रदिविपितृणांशश्वद्बभूथसुहवऽएष्टौ ॥ प्रोतयेवरुणंमित्रमिंद्रंमरुतःकृष्वावसेनोऽअद्य । प्रपूषणंविष्णुमग्निंपुरंधिंसवितारमोषधीःपर्वताँश्च ॥ इमऽउत्वापुरुशाकप्रयज्योजरितारोऽअभ्यर्चंत्यर्कैः । श्रुधीहवमाहुवतोहुवानोनत्वावाँऽअन्योऽअमृतत्वदस्ति ॥ नूमऽआवाचमुपयाहिविद्वान्विश्वेभिःसूनोसहसोयजत्रैः । येऽअग्निजिह्वाऽऋतसापऽआसुर्येमनुंचक्रुरुपरंदसाय ॥ सनोबोधिपुरऽएतासुगेषूतदुर्गेषुपथिकृद्विदानः । येऽअश्रमासऽउरवोवहिष्ठास्तेभिर्नऽइंद्राभिवक्षिवाजं ॥ १२ ॥ (६।२।७) यऽएकइद्धव्यश्चर्षणीनामिंद्रंतंगीर्भिरभ्यर्चऽआभिः । यःपत्यतेवृषभोवृष्ण्यावान्त्सत्यःसत्वापुरुमायःसहस्वान् ॥ तमुनःपूर्वेपितरोनवग्वाःसप्तविप्रासोऽअभिवाजयंतः ।

(६।२।७) यएकइदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नक्षद्दाभंततुरिंपर्वतेष्ठामद्रोघवाचंमतिभिः शविष्ठं ॥ तमीमहइंद्रमस्यरायःपुरुवीरस्यनृवतःपुरुक्षोः । योऽअस्कृधो युरजरःस्वर्वान्तमाभरहरिवोमादयध्यै ॥ तन्नोविवोचोयदितेपुराचिज्जरितारऽआनशुःसुम्नमिंद्र । कस्तेभागःकिंव योदुध्रखिद्वःपुरुहूतपुरूवसोसुरघ्नः+ ॥ तंपृच्छंतीवज्रहस्तंरथेष्ठामिंद्रंवेपीवक्वरीयस्यनूगीः । तुविग्राभंतुविकूर्मिरभो दांगातुमिषेनक्षतेतुम्रमच्छ ॥ १३ ॥ अयाहत्यंमाययावावृधानंमनोजुवास्वतवः पर्वतेन । अच्युताचिद्वीळितास्वोजो रुजोविदृह्लाधृषताविरप्शिन् ॥ तंवोधियानव्यस्याशविष्ठंप्रत्नंप्रत्नवत्परितंसयध्यै । सनोवक्षदनिमानःसुवह्मेंद्रोविश्वा न्यतिदुर्गहाणि ॥ आजनायद्रुह्वणेपार्थिवानिदिव्यानिदीपयोंतरिक्षा । तपावृषन्विश्वतःशोचिषातान्ब्रह्मद्विषेशोच यक्षामपश्च ॥ भुवोजनस्यदिव्यस्यराजापार्थिवस्यजगतस्त्वेषसंदृक् । धिष्ववज्रंदक्षिणऽइंद्रहस्तेविश्वाऽअजुर्यदयसे विमायाः+ ॥ आसंयतमिंद्रणःस्वस्तिंशत्रुतूर्यायबृहतीममृध्रां । ययादासान्यार्याणिवृत्राकरोवज्रिन्त्सुतुकानाहुषा णि ॥ सनोनियुद्भिःपुरुहूतवेधोविश्ववाराभिरागहिप्रयज्यो । नयाऽअदेवोवरतेनदेवऽआभिर्याहितूयमामद्र्यद्रिक्+ ॥ १४ ॥ (६।२।८) सुतऽइत्त्वंनिमिश्लऽइंद्रसोमेस्तोमेब्रह्मणिशस्यमानऽउक्थे । यद्वायुक्ताभ्यांमघवन्हरिभ्यांबिभ्रद्व ज्रंबाह्वोरिंद्रयासि ॥ यद्वादिविपार्येसुष्विमिंद्रवृत्रहत्येवसिशूरसातौ । यद्वादक्षस्यबिभ्युषोऽअबिभ्यदरंधयःशर्धतऽ

(६।२।८) सुतइदितिदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इंद्रदस्यून् ॥ पातासुतमिंद्रोऽअस्तुसोमंप्रणेनीरुग्रोजरितारमूतीस्तिः । कर्तावीरायसुष्वयऽउलोकंदातावसुस्तुवतेकीरयेचित् ॥ गंतेयांतिसवनाहरिभ्यांबभ्रिर्वज्रंपपिःसोमंददिर्गाः । कर्तावीरंनर्यंसर्ववीरंश्रोताहवंगृणतःस्तोमवाहाः ॥ अस्मैवयंयद्वावानतद्विविष्मऽइंद्राययोनःप्रदिवोऽअपस्कः । सुतेसोमेस्तुमसिशंसदुक्थेंद्रायब्रह्मवर्धनंयथासत् ॥१५॥ ब्रह्माणिहिचकृषेवर्धनानितावत्तऽइंद्रमतिभिर्विविष्मः । सुतेसोमेसुतपाःशंतमानिरांद्र्याक्रियास्मवक्षणानियज्ञैः+ ॥ सनोबोधिपुरोळाशंरराणःपिबातुसोमंगोऽऋजीकमिंद्र । एदंबर्हिर्यजमानस्यसीदोरुंकृधित्वायतऽउलोकं+ ॥ समंदस्वाह्यनुजोषमुग्रप्रत्वायज्ञासऽइमेऽअश्नुवंतु । प्रेमेहवासःपुरुहूतमस्मेऽआत्वेयंधीरवसऽइंद्रयम्याः ॥ तंवःसखायःसंयथासुतेषुसोमेभिरींपृणताभोजमिंद्रं । कुवित्तस्माऽअसतिनोभरायनसुष्विमिंद्रोवसेमृधाति ॥ एवेदिंद्रःसुतेऽअस्ताविसोमेभरद्वाजेषुक्षयदिन्मघोनः । असद्यथाजरित्रऽउतसूरिरिंद्रोरायोविश्ववारस्यदाता+ ॥ १६ ॥ (६।३।१) वृषामदऽइंद्रेश्लोकऽउक्थासचासोमेषुसुतपाऽऋजीषी । अर्चत्र्योमघवानृभ्यऽउक्थैर्द्युक्षोराजागिरामक्षितोतिः ॥ ततुरिर्वीरोनर्योविचेताःश्रोताहवंगृणतऽउर्व्यूतिः । वसुःशंसोनरांकारुधायावाजीस्तुतोविदथेदातिवाजं ॥ अक्षोनचक्र्योःशूरबृहन्प्रतेमह्नारिरिचेरोदस्योः । वृक्षस्यनुतेपुरुहूतवयाव्यूऽतयोरुरुहुरिंद्रपूर्वीः+ ॥ शचीवतस्तेपुरुशाकुशा

(६।३।१) वृषामदइतिदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

कागवांमिवस्रुतयंःसंचरंणीः । वत्सानांनतंतयंस्तऽइंद्रदामंन्वंतोऽअदामानंःसुदामन् ॥ अन्यद्द्यकर्वरमन्यदुश्वोसं
च्चसन्मुहुराचक्रिरिंद्रंः । मित्रोनोऽअत्रवरुणश्चपूषार्योवशंस्यपर्येतास्ति ॥ १७ ॥ वित्वदापोनपर्वतस्यपृष्ठादुक्थेभिरिं
द्रानयंतयज्ञैः । तंत्वाभिःसुंष्टुतिभिर्वाजयंतऽआजिंनजंग्मुर्गिर्वाहोऽअश्वाः ॥ नयंजरंतिशरदोनमासानद्यावऽइंद्रंम
वकर्शयंति । वृद्धस्यंचिद्वर्धतामस्यतनूःस्तोमैंभिरुक्थैश्चशस्यमाना ॥ नवीळवेनमंतेनस्थिरायनशर्धतेदस्युंजूतायस्त
वान् । अज्राऽइंद्रंस्यगिरयंश्चिदृष्वागंभीरेचिंद्भवतिगाधमंस्मै ॥ गंभीरेणंनऽउरुणामत्रिन्प्रेषोयंधिसुतपावन्वाजा
न् । स्थाऽऊषुऽऊर्ध्वऽऊतीऽअरिंषण्यन्नक्तोर्व्युष्टौपरितक्म्यायां ॥ सचंस्वनायमवंसेऽअभीकंऽइतोवातमिंद्रपाहिरि
षः । अमाचैंनमरंण्येपाहिरिषोमदेंमशताहिंमाःसुवीरांः ॥ १८ ॥ (६।३।२) यातंऽऊतिरंवमायापरमायामंध्यमें
द्रंशुष्मिन्नस्ति । ताभिंरूषुवृंत्रहत्येवीर्नऽएभिश्चवाजैंर्महान्नंऽउग्र ॥ आभिःस्पृधोंमिथतीररिंषण्यन्नमित्रंस्यव्यथयाम
न्युमिंद्र । आभिर्विश्वाऽअभियुजोविषूचीरार्यायविशोवंतारीर्दासीः ॥ इंद्रंजामयंऽउतयेजांमयोर्वाचीनासोवनुषोयु
युज्रे । त्वमैंषांविथुराशवांसिजहिवृष्ण्यानिकृणुहीपराचः ॥ शूरोंवाशूरंवनतेशरीरैस्तनूरुचातरुंषियत्कृण्वैते । तोके
वागोषुतनंयेयदप्सुविक्रंदंसीऽउर्वरासुब्रवैते ॥ नहित्वाशूरोनतुरोनधृष्णुर्नत्वायोधोमन्यमानोयुयोधं । इंद्रनकिंष्ट्वाप्र

(६।३।२) यातऊतिरितिनवर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्यस्त्येषांविश्वांजातान्यभ्यंसितानि ॥ १९ ॥ सपत्यतऽउभयोर्नृम्णमयोर्यदीविधसः समिथेहवंते । वृत्रेवामहोनृवति क्षयैवाव्यचंस्वंतायदिवितंतसैतैं ॥ अधस्मातेचर्षणयोयदेजानिंद्रत्रातोतभवावरूता । अस्माकांसोयेनृतमासोऽअर्यऽ इंद्रंसूरयोदधिरेपुरोनः ॥ अनुतेदायिमहऽइंद्रियायसत्रातेविश्वमनुवृत्रहत्यै । अनुक्षत्रमनुसहोयजत्रेंद्रदेवेभिरनुतेनृ षह्यें ॥ एवानःस्पृधःसमंजासमत्स्विंद्ररारंधिमिथतीरदेवीः । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोभरद्वाजाऽउततऽइंद्रनूनं+ ॥ २० ॥ (६।३।३) श्रुधीनऽइंद्रह्वयामसित्वामहोवाजस्यसातौवावृषाणाः । संयद्विशोयंतशूरसाताऽउग्रंनोवःपा र्येऽअहंन्दाः ॥ त्वांवाजीहवतेवाजिनेयोमहोवाजस्यगध्यस्यसातौ । त्वांवृत्रेष्विंद्रसत्पतिंतरुत्रंत्वांचष्टेमुष्टिहागोषुयुध्य न् ॥ त्वंकविंचोदयोर्कसातौत्वंकुत्सायशुष्णंदाशुषेवर्क् । त्वंशिरोऽअममणःपराहन्नतिथिग्वायशंस्यंकरिष्यन्+ ॥ त्वंरथंप्रभरोयोधमृष्वमावोयुध्यंतंवृषभंदशद्युं । त्वंतुग्रंवेतसवेसचाहन्त्वंतुजिंगृणंतमिंद्रतूतोः ॥ त्वंतदुक्थमिंद्रबर्ह णाकःप्रयच्छतासहस्राशूरदर्षि । अवगिरेर्दासंशंबरंहन्प्रावोदिवोदासंचित्राभिरूती+ ॥ २१ ॥ त्वंश्रद्धाभिर्मंदसानः सोमैर्दभीतयेचुमुरिमिंद्रसिष्वप् । त्वंरजिंपिठींनसेदशस्यन्षष्टिंसहस्राशच्यासचाहन् ॥ अहंचनतत्सूरिभिरानश्यांत वज्यायऽइंद्रसुम्नमोजः । त्वयायत्स्तवंतेसधवीरवीरास्त्रिवरूथेननहुषाशविष्ठ ॥ वयंतेऽअस्यामिंद्रद्युम्नहूतौसखायः

(६।३।३) श्रुधीनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सं. ३६

स्याममहिन्प्रेष्ठाः । प्रातर्दनिःक्षत्रश्रीरस्तुश्रेष्ठोघनेवृत्राणांसनयेधनानां ॥ २२ ॥ (६।३।४) किमस्यमदेकिम्वस्य पीताविंद्रःकिमस्यसख्येचकार । रणावायेनिषदिकिंतेऽअस्यपुराविविद्रेकिमुनूतनासः ॥ सदस्यमदेसद्वस्यपीताविं द्रःसदस्यसख्येचकार । रणावायेनिषदिसत्तेऽअस्यपुराविविद्रेसदुनूतनासः ॥ नहिनुतेमहिमनःसमस्यनमघवन्मघ वत्त्वस्यविद्म । नराधसोराधसोनूतनस्येंद्रनकिर्ददृशऽइंद्रियंते ॥ एतत्त्यत्तऽइंद्रियमचेतियेनावधीर्वरशिखस्यशेषः । वज्रस्ययत्तेनिहतस्यशुष्मात्स्वनाच्चिदिंद्रपरमोददार ॥ वधीदिंद्रोवरशिखस्यशेषोभ्यावर्तिनेचायमानायशिक्षन् । वृ चीवंतोयद्धरियूपीयायांहन्पूर्वेऽअर्धेभियसापरोदर्त् ॥ २३ ॥ त्रिंशच्छतंवर्मिणऽइंद्रसाकंयव्यावत्यांपुरुहूतश्रवस्या। वृचीवंतःशरवेपत्यमानाःपात्राभिंदानान्यर्थान्यायन् ॥ यस्यगावावरुषासूयवस्यूऽअंतरूषुचरतोरेरिहाणा । ससृंज यायतुर्वशंपरादाद्वृचीवंतोदैववातायशिक्षन् ॥ द्वयाँऽअग्नेरथिनोविंशतिंगावधूमतोमघवामह्यंसम्राट् । अभ्यावर्ती चायमानोददातिदूणाशेयंदक्षिणापार्थवानाम् ॥ २४ ॥ (६।३।५) आगावोऽअग्मन्नुतभद्रमक्रन्त्सीदंतुगोष्ठेरण यंत्वस्मे । प्रजावतीःपुरुरूपाऽइहस्युरिंद्रायपूर्वीरुषसोदुहानाः ॥ इंद्रोयज्वनेपृणतेचशिक्षत्युपेद्ददातिनस्वंमुषायति ।

(६।३।४) किमस्यमदइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रःअंत्यायाश्चायमानोराजात्रिष्टुप् । (६।३।५) आगावइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजो गौस्त्रिष्टुप् (द्वितीयायाइंद्रश्चांत्यपादस्यच) द्वितीयाद्यास्तिस्रोजगत्योंत्यानुष्टुप् ।

भूयोभूयोरयिमिदस्यवर्धयन्नभिन्नेखिल्येनिदधातिदेवयुं+ ॥ नतानशंतिनदभातितस्करोनासामामित्रोव्यथिरादधर्ष ति। देवाँश्चयाभिर्यजतेददातिचज्योगित्ताभिःसचतेगोपतिःसह+॥ नताऽअर्वारेणुककाटोऽअश्नुतेनसंस्कृतत्रमुपयंति ताऽअभि । उरुगायमभयंतस्यताऽअनुगावोमर्तस्यविचरंतियज्वनः ॥ गावोभगोगावऽइंद्रोमेऽअच्छान्गावःसोमस्य प्रथमस्यभक्षः। इमायागावःसजनासऽइंद्रइच्छामीद्धृदामनसाचिदिंद्रं॥ यूयंगावोमेदयथाकृशंचिदश्रीरंचित्कृणुथासु प्रतीकं । भद्रंगृहंकृणुथभद्रवाचोवृहद्वोवयऽउच्यतेसभासु ॥ प्रजावतीःसूयवसंरिशंतीःशुद्धाऽअपःसुप्रपाणेपिबंतीः। मावस्तेनऽईशतमाघशंसःपरिवोहेतीरुद्रस्यवृज्याः ॥ उपेदमुपपर्चनमासुगोषूपपृच्यतां । उपऽऋषभस्यरेतस्युपेंद्रतव वीर्ये* ॥ २५ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

त्रिंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि १२ ऋचः १३२ ॥ त्यागः॥ इंद्रायेदं. ६४ विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. ९६ चायमानाये. गोभ्यइ. गवेंद्राभ्या गोभ्य. ५ गवेंद्राभ्या. ॥ इतिचतुर्थेषष्ठः ॥

इंद्रंषड्भूयःपंचाभूरेकःसुहोत्रस्तुचतुर्थीशक्रयपूर्व्यायओजिष्ठःशुनहोत्रस्तुसंचत्वेकदानरस्तुसत्रावागपान्मंद्र स्यैंद्रपिबाहेळमानःप्रत्यस्मैचतुष्कमानुष्टुभंबृहत्यंतंयस्यौष्णिहंयोरयिवश्चतुर्विंशतिःशंयुर्बार्हस्पत्योह्यादौषळनु ष्टुभस्तिस्रश्चविराजोमध्यमैववासायआनयन्त्रयस्त्रिंशद्गायत्रंपुरूतममतिनिचृदधिबृबुःपादनिचृदंत्यानुष्टुप्तृचं

त्येबृबुस्तक्षादैवतंत्वामिद्धिषळूनाप्रागाथंस्वादुरेकात्रिंशद्वर्गः पंचादौसौम्योगव्यूत्यर्धर्चोलिंगोक्तदैवतः प्रस्तो कइतित्रिष्टुबनुष्टुब्गायत्रीद्विपदासाञ्जयस्यप्रस्तोकस्यदानस्तुतिः परौतृचौरथदुंदुभिदैवत्यावैंद्रोंत्योर्धर्चोयुजा नोबृहतीत्रिष्टुब्द्विपदादिवस्पृथिव्याजगती ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।३।६) इंद्रंवोनरःसख्यायसेपुर्महोयंतःसुमतयेचकानाः । महोहिदातावज्रहस्तोऽअस्तिम हामुरण्वमवसेयजध्वं ॥ आयस्मिन्हस्तेनर्यामिमिक्षुरारथेहिरण्ययेरथेष्ठाः । आरश्मयोगभस्त्योःस्थूरयोराध्वन्नश्वा सोवृषणोयुजानाः+ ॥ श्रियेतेपादादुवऽआमिमिक्षुर्धृष्णुर्वज्रीशवसादक्षिणावान् । वसानोऽअत्कंसुरभिंदृशेकंस्व१ र्णनृतविषिरोबभूथ ॥ ससोमऽआमिश्लतमःसुतोभूद्यस्मिन्पक्तिःपच्यतेसंतिधानाः । इंद्रंनरःस्तुवंतोब्रह्मकाराऽउ क्थाशंसंतोदेववाततमाः ॥ नतेऽअंतःशवसोधाय्यस्यवितुवावधेऽरोदसीमहित्वा । आतासूरिःपृणतितूतुजानोयूथे वाप्सुसमीजमानऽऊती+ ॥ एवेदिंद्रःसुहवऽऋष्वोऽअस्तूतीऽअनूतीहिरिशिप्रःसत्वा । एवाहिजातोऽअसमात्योजाःपु रूचवृत्राहनतिनिदस्यून् ॥ १ ॥ (६।३।७) भूयऽइद्वावृधेवीर्यायँऽएकोऽअजुर्योदयतेवसूनि । प्ररिरिचेदिवऽइंद्रःपृथि व्याऽअर्धमिदस्यप्रतिरोदसीऽउभे+ ॥ अधामन्येबृहदसुर्यमस्ययानिदाधारनकिरामिनाति । दिवेदिवेसूर्योदर्शतोभू

(६।३।६) इंद्रंवइतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।७) भूयइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

द्विसद्मान्युर्वियासुक्रतुर्धात् ॥ अद्याचिन्नूचित्तदपोनदीनांयदाभ्योऽअरदोगातुमिंद्र । निपर्वताऽअद्मसदोनसेदुस्त्व यादृह्वानिसुक्रतोरजांसि ॥ सत्यमित्तन्नत्वावाँऽअन्योऽअस्तींद्रदेवोनमर्त्योज्यायान् । अहन्नहिंपरिशयानमर्णोवासृ जोऽअपोऽअच्छासमुद्रं ॥ त्वमपोविदुरोविषूचीरिंद्रदृह्ळमरुजःपर्वतस्य । राजाभवोजगतश्चर्षणीनांसाकंसूर्यंजनय न्द्यामुषासं ॥ २ ॥ (६।३।८) अभूरेकोरयिपतेरयीणामाहस्तयोरधिथाऽइंद्रकृष्टीः । वितोकेऽअप्सुतनयेचसूरेवों चंतचर्षणयोविवाचः ॥ त्वद्भियेंद्रपार्थिवानिविश्वाच्युताचिच्च्यावयंतेरजांसि । द्यावाक्षामापर्वतासोवनानिविश्वंदृ ह्ळंभयतेऽअज्मन्नाते ॥ त्वंकुत्सेनाभिशुष्णमिंद्राशुषंयुध्यकुयवंगविष्टौ । दशप्रपित्वेऽअधसूर्यस्यमुषायश्चक्रमविवेरपां सि ॥ त्वंशतान्यवशंबरस्यपुरोजघंथाप्रतीनिदस्योः । अशिक्षोयत्रशच्याशचीवोदिवोदासायसुन्वतेसुतक्रेभरद्वाजाय गृणतेवसूनि ॥ ससत्यसत्वन्महतेरणायरथमातिष्ठतुविनृम्णभीमं । याहिप्रपथिन्नवसोपमद्रिक्प्रचश्रुतश्रावयचर्षणि भ्यः ॥ ३ ॥ (६।३।९) अपूर्व्यापुरुतमान्यस्मैमहेवीरायतवसेतुराय । विरप्शिनेवज्रिणेशंतमानिवचांस्यासास्थ विरायतक्षं ॥ समातरासूर्येणाकवीनामवासयद्रुजदद्रिंगृणानः । स्वाधीभिर्ऋक्वभिर्वावशानऽउदुस्रियाणामसृजन्नि

(६।३।८) अभूरेकइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वजाःसुहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप्चतुर्थीशकरी (सुहोत्रःशुनहोत्रोनरोगर्गऋजिश्वाइत्येतेऋषयोबृह स्पतेःपौत्राउतदौष्यंतेर्भरतस्यपौत्राइतिविषयेइतिहासःश्रूयते) । (६।३।९) अपूर्व्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यसुहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

दानं ॥ सवह्निभिऽर्ऋक्कंभिर्गोषुशश्वन्मितज्ञुभिःपुरुकृत्वाजिगाय । पुरःपुरोहासखिभिःसखीयन्दृह्वारुरोजकविभिः कविःसन्+ ॥ सनीव्याभिर्जरितारमच्छामहोवाजेभिर्महद्भिश्चशुष्मैः । पुरुवीराभिर्वृषभक्षितीनामागिर्वणःसुवितायप्रयाहि ॥ ससर्गेणशवसातक्तोऽअत्यैरपऽइंद्रोदक्षिणतस्तुराषाट् । इत्थासृजानाऽअनपावृदर्थंदिवेदिवेविविषुरप्रमृष्यं+ ॥ ४ ॥ (६।३।१०) यऽओजिष्ठऽइंद्रतंसुनोदामदोवृषन्त्स्वभिष्टिर्दास्वान् । सौवश्व्यंयोवनवत्स्वश्व्योवृत्रासमत्सुसासहदमित्रान् ॥ त्वांहीं३द्रावसेविवाचोहवंतेचर्षणयःशूरसातो । त्वंविप्रेभिर्विपणींऽरशायस्त्वोतऽइत्सनिताबाजमर्वा ॥ त्वंताँऽइंद्रोभयाँऽअमित्रान्दासावृत्राण्यार्याचशूर । वधीर्वनेवसुधितेभिरत्कैरापृत्सुदर्षिनृणांनृतम ॥ सत्वंनऽइंद्राकवाभिरूतीसखाविश्वायुरविताबृधेभूः । स्वर्षातायद्ध्वयामसित्वायुध्यंतोनेमधितापृत्सुशूर ॥ नूनंनऽइंद्रापरायचस्याभवामृळीकऽउतनोऽअभिष्टौ । इत्थागृणंतोमहिनस्यशर्मन्दिविष्यामपार्येगोषतमाः ॥५॥ (६।३।११) संचत्वेजग्मुर्गिरऽइंद्रपूर्वीर्विचत्वद्यंतिविभ्वोमनीषाः । पुरानूनंचस्तुतयऽऋषीणांपस्पृध्रऽइंद्रेऽअध्युक्थार्का+ ॥ पुरुहूतोयःपुरुगूर्तऽऋभ्वाँऽएकःपुरुप्रशस्तोऽअस्तियज्ञैः । रथोनमहेशवसेयुजानो३स्माभिरिंद्रोऽअनुमाद्योभूत् । नयंहिंसंतिधीतयोनवाणीरिंद्रंनक्षंतीदभिवर्धयंतीः । यदिस्तोतारःशतंयत्सहस्रंगृणंतिगिर्वणसंशंतदस्मै ॥ अस्माऽएतद्दि

(६।३।१०) यओजिष्ठइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशुनहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप्। (६।३।११) संचत्वइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यशुनहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप्।

व्यं१चैवंमासामिमिक्षऽइंद्रेन्यंयामिसोमः । जनंनधन्वंन्नभिसंयदापःसत्रावांवृधुर्हवंनानियज्ञैः+ ॥ अस्माऽएतन्मह्यां
गूषमस्माऽइंद्रायस्तोत्रंमतिभिरवाचि । असद्यथामहतिवृत्रतूर्यऽइंद्रोविश्वायुरविताबृधश्च ॥ ६ ॥ (६।३।१२) कु
दाभुवन्त्रथक्षयाणिब्रह्मकदास्तोत्रेसहस्रपोष्यंदाः । कदास्तोमंवासयोस्यरायाकदाधियःकरसिवाजरत्नाः ॥ कर्हिस्वि
त्तादिंद्रयन्नृभिर्नृन्वीरैर्वीरान्नीळयासेजयाजीन् । त्रिधातुगाऽअधिजयासिगोष्विंद्रद्युम्नंस्वर्वद्धेह्यस्मे+ ॥ कर्हिस्वित्त
दिंद्रयज्जरित्रेविश्वप्सुब्रह्मकृणवःशविष्ठ । कदाधियोननियुतोयुवासेकदागोमघाहवनानिगच्छाः ॥ सगोमघाजरित्रे
ऽअश्वश्चंद्रावाजश्रवसोऽअधिधेहिपृक्षः । पीपिहीषःसुदुघामिंद्रधेनुंभरद्वाजेषुसुरुचोरुरुच्याः ॥ तमानूनंवृजनमन्य
थाचिच्छूरोयच्छक्रविदुरोगृणीषे । मानिररंशुक्रदुघस्यधेनोरांगिरसान्ब्रह्मणाविप्रजिन्व ॥ ७ ॥ (६।३।१३) सत्राम
दासस्तवविश्वजन्याःसत्रारायोधयेपार्थिवासः । सत्रावाजानामभवोविभक्तायद्देवेषुधारयथाऽअसुर्यं* ॥ अनुप्रयेजे
जनऽओजोऽअस्यसत्रादधिरेऽअनुवीर्याय । स्यूमगृभेदुधयेर्वतेचक्रतुंवृंजंत्यपिवृत्रहत्ये ॥ तंसध्रीचीरूतयोवृष्ण्यानि
पौंस्यानिनियुतःसश्चुरिंद्रं । समुद्रंनसिंधवऽउक्थशुष्माऽउरुव्यचसंगिरऽआविशंति ॥ सरायस्खामुपसृजागृणानः

(६।३।१२) कदाभुवन्निनतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजोनरइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१३) सत्रामदासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोनरइं
द्रस्त्रिष्टुप् ।

पुरुश्चंद्रस्यत्वमिंद्रवस्वः । पतिर्बभूथासमोजनानामेकोविश्वस्यभुवनस्यराजा ॥ सतुश्रुधिश्रुत्यायोदुवोयुद्यौर्नभूमाभि रायोऽअर्यः । असोयथानःशवसाचकानोयुगेयुगेवयसाचेकितानः ॥ ८ ॥ (६।३।१४) अर्वाग्रथंविश्ववारंतऽउग्रें द्रंयुक्तासोहरयोवहंतु । कीरिश्चिद्धित्वाहवतेस्वर्वान्नृधीमहिसधमादस्तेऽअद्य+ ॥ प्रोद्रोणेऽहरयःकर्माग्मन्पुनानासऽ ऋज्यंतोऽअभूवन् । इंद्रोनोऽअस्यपूर्व्यःपपीयाद्युक्षोमदस्यसोम्यस्यराजा ॥ आसस्राणासःशवसानमच्छेंद्रंसुचक्रेरथ्या सोऽअश्वाः । अभिश्रवऽऋज्यंतोवहेयुर्नूचिन्नुवायोरमृतंविदस्येत् ॥ वरिष्ठोऽअस्यदक्षिणामियर्तींद्रोमघोनांतुविकूर्मि तमः । ययावज्रिवःपरियास्यंहोमघाचधृष्णोदयसेविसूरीन्+ ॥ इंद्रोवाजस्यस्थविरस्यदातेंद्रोगीर्भिर्वर्धतांवृद्धमहाः। इंद्रोवृत्रंहनिष्ठोऽअस्तुसत्वातासूरिःपृणतितूतुजानः ॥ ९ ॥ (६।३।१५) अपादितऽउदुनश्चित्रतमोमहींभर्षद्द्युम तीमिंद्रहूतिं । पन्यसींधीतिंदैव्यस्ययामन्जनस्यरातिंवनतेसुदानुः ॥ दूराच्चिदावसतोऽअस्यकर्णाघोषादिंद्रस्यतन्यति ब्रुवाणः । एयमेनंदेवहूतिर्ववृत्यान्मद्र्य१गिंद्रमियमृच्यमाना ॥ तंवोधियापरमयापुराजामजरमिंद्रमभ्यनूष्यर्कैः । ब्रह्माचगिरोदधिरेसमस्मिन्महांश्चस्तोमोऽअधिवर्धदिंद्रे ॥ वर्धाद्यंयज्ञऽउतसोमऽइंद्रंवर्धाद्ब्रह्मगिरऽउक्थाचमन्म । वर्धाहैनमुषसोयामन्नक्तोर्वर्धान्मासाःशरदोद्यावऽइंद्रं ॥ एवाजज्ञानंसहसेऽअसामिवावृधानंराधसेचश्रुताय । महा

(६।३।१४) अर्वाग्रथमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१५) अपादितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

मुम्रमवंसेविप्रनूनमाविंवासेमवृत्रतूर्यैषु ॥ १० ॥ (६।३।१६) मंद्रस्यंकवेर्दिव्यस्यवह्नेर्विप्रमन्मनोवचनस्यमध्वः । अपानस्तस्यंसचनस्यंदेवेषोयुवस्वगृणतेगोऽअंग्राः ॥ अयमुशानःपर्यद्रिमुस्राऽऋतधीतिभिर्ऋतयुग्युंजानः । रुजदरुंग्णंविवलस्यसानुंपणीँऽर्वचोभिरभियोधदिंद्रः ॥ अयंद्योतयदद्युतोव्यं१क्तून्दोषावस्तोःशरदऽइंदुरिंद्र । इमंकेतुमंदधुर्नूचिदह्नांशुचिजन्मनऽउषसंश्चकार ॥ अयंरोचयदरुचोरुचानो३यंवासयद्व्यृं१तेनपूर्वीः । अयमीयतऽऋतयुग्भिरश्वैःस्वर्विदानाभिनाचर्षणिप्राः ॥ नूगृणानोगृणतेप्रत्नराजन्निषःपिन्ववसुदेयायपूर्वीः । अपऽओषधीरविषावनानिगाऽअर्वतोनृनृचसेरिरीहि ॥ ११ ॥ (६।३।१७) इंद्रपिबतुभ्यंसुतोमदायावस्यहरीविमुंचासखाया । उतप्रगायगणऽआनिषद्याथायज्ञायंगृणतेवयोधाः ॥ अस्यपिबयस्यंजज्ञानऽइंद्रमदायक्रत्वेऽअपिबोविरप्शिन् । तमुंतेगावोनरऽआपोऽअद्रिरिंदुंसमह्यन्पीतयेसमस्मै ॥ समिद्धेऽअग्नौसुतऽइंद्रसोमऽआत्वांवहंतुहरयोवहिष्ठाः । त्वायतामनसाजोहवीमींद्रायाहिसुवितायमहेनः ॥ आयाहिशश्वदुशतायंयाथेंद्रमहामनसासोमपेयं । उपब्रह्माणिशृणवऽइमानोथातेयज्ञस्तन्वे३वयोधात् ॥ यदिंद्रदिविपार्येयदृधग्यद्वास्वेसदनेयत्रवासि । अतोनोयज्ञमवसेनियुत्वान्त्स

(६।३।१६) मंद्रस्यकवेरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१७) इंद्रपिबेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जोषाः पाहिगिर्वणोमरुद्भिः ॥ १२ ॥ (६।३।१८) अहेळमानउपयाहियज्ञंतुभ्यंपवंतइंदवःसुतासः । गावोन वज्रिन्त्स्वमोकोअच्छेंद्रागहिप्रथमोयज्ञियानां ॥ यातेकाकुत्सुकृतायावरिष्ठाययाशश्वत्पिबसिमध्वऊर्मिं । तया पाहिप्रतेअध्वर्युरस्थात्संतेवज्रोवर्ततामिंद्रगव्युः ॥ एषद्रप्सोवृषभोविश्वरूपइंद्रायवृष्णेसमकारिसोमः । एतंपिं बहरिवःस्थातरुग्रयस्येशिषेप्रदिवियस्तेअन्नं ॥ सुतःसोमोअसुतादिंद्रवस्यानयंश्रेयान्चिकितुषेरणाय । एतंतितिर्व उपयाहियज्ञंतेनविश्वास्तविषीरापृणस्व ॥ ह्वयामसित्वेंद्रयाह्यर्वाङरंतेसोमस्तन्वेभवाति । शतक्रतोमादयस्वासुते षुप्रास्माँअवपृतनासुप्रविक्षु ॥ १३ ॥ (६।३।१९) प्रत्यस्मैपिपीषतेविश्वानिविदुषेभर । अरंगमायजग्मये पश्चाद्दघ्वनेनरे ॥ एमेनंप्रत्येतनसोमेभिःसोमपातमं । अमत्रेभिर्ऋजीषिणमिंद्रंसुतेभिरिंदुभिः ॥ यदीसुतेभिरिंदु भिःसोमेभिःप्रतिभूषथ । वेदाविश्वस्यमेधिरोधृषत्तंतमिदेषते ॥ अस्माअस्माइदंधसोध्वर्योप्रभरासुतं । कुवित्सम स्यजेन्यस्यशर्धतोभिशस्तेरवस्परत् ॥ १४ ॥ (६।३।२०) यस्त्यच्छंबरंमदेदिवोदासायरंधयः । अयंससोमइंद्र तेसुतःपिब ॥ यस्यतीव्रसुतंमदंमध्यमंतंचरक्षसे । अयंस० ॥ यस्यगाअंतरश्मनोमदेदृह्ळाअवासृजः । अयंस० ॥

(६।३।१८) अहेळमानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१९) प्रत्यस्माइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रोनुष्टुबंत्या बृहती । (६।३।२०) यस्त्यदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रउष्णिक् ।

यस्यमंदानोऽअंधसोमाघोनंदधिषेशर्वः । अयंस० ॥ १५ ॥ (६।४।१) योरयिवोरयिंतमोयोद्युम्नैर्द्युम्नवत्तमः ।
सोमःसुतःसऽइंद्रतेस्तिस्वधापतेमदः ॥ यःशग्मस्तुविशग्मतेरायोदामामतीनां । सोमःसुतः० ॥ येनंवृद्धोनशवसा
तुरोनस्वाभिरूतिभिः । सोमःसुतः० ॥ त्यमुवोऽअप्रहणंगृणीषेशवसस्पतिं । इंद्रंविश्वासाहंनरंमंहिष्ठंविश्वचर्षणिं ॥
यंवर्धयंतीद्गिरःपतिंतुरस्यराधसः । तमिन्न्वस्यरोदसीदेवीशुष्मंसपर्यतः ॥ १६ ॥ तद्वंऽउक्थस्यबर्हणेंद्रायोपस्तृणी
षणि । विपोनयस्योतयोवियद्रोहंतिसक्षितः ॥ अविदद्दक्षंमित्रोनवीयान्पपानोदेवेभ्योवस्योऽअचैत् । ससवान्स्तौ
लाभिर्धौतरीभिरुरुष्यापायुरभवत्सखिभ्यः ॥ ऋतस्यपथिवेधाऽअपायिश्रियेमनांसिदेवासोऽअक्रन् । दधानोनाम
महोवचोभिर्वपुर्दृशयेवेन्योव्यावः ॥ द्युमत्तमंदक्षंधेह्यस्मेसेधाजनानांपूर्वीररातीः । वर्षीयोवयःकृणुहिशचीभिर्धन
स्यसातावस्माँऽअविढ्ढि ॥ इंद्रतुभ्यमिन्मघवन्नभूमवयंदात्रेहरिवोमाविवेनः । नकिरापिर्ददृशेमर्त्यत्राकिमंगरध्रचोद
नंत्वाहुः ॥ १७ ॥ माजस्वनेवृषभनोररीथामातेरेवतःसख्येरिषाम । पूर्वीष्टऽइंद्रनिष्षिधोजनेषुजह्यसुष्वीन्प्रवृहापृ
णतः ॥ उदभ्राणीवस्तनयन्नियर्तींद्रोराधांस्यश्व्यानिगव्या । त्वमसिप्रदिवःकारुधायामात्वादामानऽआदभन्मघो

(६।४।१) योरयिवइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रस्त्रिष्टुबाद्याःषळनुष्टुभःसप्तम्यादितिस्रोविराट्पंक्तयः। (तिसृष्वष्टम्ये
वविराड्सप्तमीनवम्यौतुत्रिष्टुभावितिकेचित्) ।

नः ॥ अध्वर्यो॑वीर॒प्रम॒हेसु॒ताना॒मिंद्रा॑यभर॒सह्य॑स्यराजा॑ । यः पू॒र्व्या॑भिरु॒तनूत॑नाभिर्गी॒र्भिर्वा॑वृ॒धेगृ॑ण॒तामृषी॑णा ॥ अ॒स्यमदे॑पुरु॒वर्पां॑सिवि॒द्वानिंद्रो॑वृ॒त्राण्य॑प्र॒तीजं॑घान । तमु॒प्रहो॑षि॒मधु॑मंतमस्मै॒सोमं॑वी॒राय॑शि॒प्रिणे॒पिब॑ध्यै ॥ पाता॑सु॒तमिं॑द्रो॑ऽअस्तु॒सोमं॑हंता॑वृ॒त्रंवज्रे॑णमंद॒सानः॑ । गंता॑य॒ज्ञंप॑रा॒वत॑श्चि॒दच्छा॒वसु॑र्धी॒नाम॑वि॒ताका॒रुधा॑याः ॥ १८ ॥ इ॒दंत्यत्पा॒त्र॑मिंद्र॒पान॒मिंद्र॑स्यप्रि॒यम॒मृत॑मपायि । मत्स॒द्यथा॑सौमन॒साय॑दे॒वंव्य॑१॒स्मद्द्वेषो॑यु॒यव॒द्व्यंहः॑ ॥ ए॒नाम॑ंदा॒नोज॒हिशू॑र॒शत्रू॑न्जा॒मिमजा॑मिंमघवन्न॒मित्रा॑न् । अ॒भि॒षेणाँ॑ऽअ॒भ्या३॒॑देदि॑शाना॒न्परा॑चऽइंद्र॒प्रमृ॑णाज॒हीच॑ ॥ आ॒सुष्मा॑णोमघवन्निंद्र पृ॒त्स्व॑१॒स्मभ्यं॑महि॒वरि॑वःसु॒गंकः॑ । अ॒पांतो॒कस्य॒तन॑यस्यजे॒षऽइंद्र॑सू॒रीन्कृ॑णु॒हिस्मा॑नोऽअ॒र्धं+ ॥ आत्वा॒हर॑यो॒वृष॑णोयु॒जा॒नावृष॑रथासो॒वृष॑रश्म॒योत्याः॑ । अ॒स्म॒त्रांचो॒वृष॑णोवज्र॒वाहो॒वृष्णे॒मदा॑यसु॒युजो॑वहंतु ॥ आते॑वृष॒न्वृष॑णो॒द्रोण॑मस्थुर्घृ॒त॒प्रुषो॒नोर्म॑यो॒मदं॑तः । इंद्र॒प्रतु॒भ्यंवृष॑भिःसु॒ताना॒ंवृष्णे॒भरं॑तिवृष॒भाय॒सोम॑ ॥ १९ ॥ वृषा॑सिदि॒वोवृ॑ष॒भः पृ॑थि॒व्यावृषा॒सिंधू॑नांवृष॒भस्तिया॑नां । वृष्णे॑त॒ऽइंदु॑र्वृषभपीपाय॒स्वा॒दूरसो॑मधु॒पेयो॒वरा॑य ॥ अ॒यंदे॒वःसह॑सा॒जाय॑मान॒ऽइंद्रे॑णयु॒जाप॒णिम॑स्तभायत् । अ॒यंस्वस्य॑पि॒तुरायु॑धा॒नींदु॑रमुष्णा॒दशि॑वस्यमा॒याः+ ॥ अ॒यम॑कृणोदु॒षसः॑सु॒पत्नी॑र॒यंसूर्ये॑ऽअद॒धाज्ज्यो॒तिर॒ंतः। अ॒यंत्रि॒धातु॑दि॒विरो॑च॒नेषु॑त्रि॒तेषु॑विंद॒द॒मृतं॑निगू॑ह्ळं ॥ अ॒यंद्यावा॑पृथि॒वीविष्क॑भायद॒यंरथ॑मयुनक्स॒प्तर॑श्मि । अ॒यंगोषु॒शच्या॑प॒क्वमं॒तःसोमो॑दाधार॒दश॑यंत्र॒मुत्सं॑ ॥ २० ॥ (परिशिष्टं ॥ ॥ चक्षु॑श्च॒श्रोत्रं॑च॒मन॑श्च॒वाक्च॑प्राणापा॒नौदे॑

हइदंशरीरं ॥ द्वौप्रत्यंचावनुलोमौविसर्गावेतंतंमन्येदशयंत्रमुत्सं ॥ नखश्चपृष्ठश्चकरौचबाहूजंघेचोरूऽउदरंशिरश्च ॥
रोमाणिमांसंरुधिरंस्थिमज्जमेतच्छरीरंजलबुद्बुदोपमं ॥ भ्रुवौललाटेचतथाचकर्णौहनूकपोलौछुबुकंस्तथाच । ओष्ठौ
चदंताश्चतथैवजिह्वामेतच्छरीरंमुखरत्नकोशं ॥) (६।४।२) यऽआनयत्परावतःसुनीतीतुर्वशंयदुं । इंद्रःसनोयुवा
सखा ॥ अविप्रेचिद्वयोदधदनाशुनाचिदर्वता । इंद्रोजेताहितंधनं ॥ महीरस्यप्रणीतयःपूर्वीरुतप्रशस्तयः । नास्यक्षी
यंतऽऊतयः ॥ सखायोब्रह्मवाहसेर्चतप्रचगायत । सहिनःप्रमतिर्मही+ ॥ त्वमेकस्यवृत्रहन्नविताद्वयोरसि । उतेद
शेयथावयं+ ॥ २१ ॥ नयसीद्वतिद्विषःकृणोष्युक्थशंसिनः । नृभिःसुवीरऽउच्यसे ॥ ब्रह्माणंब्रह्मवाहसंगीर्भिःस
खायमृग्मियं । गांनदोहसेहुवे ॥ यस्यविश्वानिहस्तयोरूचुर्वसूनिनिद्विता । वीरस्यपृतनाषहः ॥ विदृढानिचिदद्रि
वोजनानांशचीपते । वृहमायाऽअनानत ॥ तमुत्वासत्यसोमपाऽइंद्रवाजानांपते । अहूमहिश्रवस्यवः ॥ २२ ॥
तमुत्वायःपुरासिथयोवानूनंहितेधने । हव्यःसःश्रुधीहवं ॥ धीभिरर्वद्भिरर्वतोवाजाँऽइंद्रश्रवाय्यान् । त्वयाजेष्महि
तंधनं ॥ अभूरुवीरगिर्वणोमहाँऽइंद्रधनेहिते । भरेवितंतसाय्यः ॥ यातऽऊतिरमित्रहन्मक्षूजवस्तमासति । तया
नोहिनुहीरथं ॥ सरथेनरथीतमोस्माकेनाभियुग्वना । जेषिजिष्णोहितंधनं ॥ २३ ॥ यऽएकइत्तमुष्टुहिकृष्टीनांविचं

(६।४।२) यआनयदितित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यशंयुरिंद्रोंत्यतृचस्यबृबुस्तक्षागायत्रीएकोनत्रिंशयतिनिचृदेकात्रिंशीपादनिचृदंत्यानुष्टुप् ।

सं. ३७

षणिः । पतिर्जज्ञेवृषक्रतुः ॥ योगृणतामिदासिथापिरूतीशिवःसखा । सत्वंनऽइंद्रमृळय ॥ धिष्ववज्रंगभस्त्योर क्षोहत्यायवज्रिवः । सासहीष्ठाऽअभिस्पृधः ॥ प्रत्नंरयीणांयुजंसखायंकीरिचोदनं । ब्रह्मवाहस्तमंहुवे ॥ सहिविश्वा निपार्थिवाँऽएकोवसूनिपत्यते । गिर्वणस्तमोऽअध्रिगुः ॥ २४ ॥ सनोनियुद्भिरापृणकामंवाजेभिरश्विभिः । गोमं द्भिर्गोपतेधृषत्+ ॥ तद्वोगायसुतेसचापुरुहूतायसत्वने । शंयद्गवेनशाकिने ॥ नघावसुर्नियमतेदानंवाजस्यगोमतः । यत्सीमुपश्रवद्गिरः ॥ कुवित्सस्यप्रहिव्रजंगोमंतंदस्युहागमत् । शचीभिरपनोवरत् ॥ इमाऽउत्वाशतक्रतोभिप्रणोनु वुर्गिरः । इंद्रवत्संनमातरः ॥ २५ ॥ दूणाशंसख्यंतवगौरसिवीरगव्यते । अश्वोऽअश्वायतेभव ॥ समंदस्वाह्यंध सोराधसेतन्वामहे । नस्तोतारंनिदेकरः ॥ इमाऽउत्वासुतेसुतेनक्षंतेगिर्वणोगिरः । वत्संगावोनधेनवः ॥ पुरूतमंपुरू णांस्तोतॄणांविवाचि । वाजेभिर्वाजयतां+ ॥ अस्माकमिंद्रभूतुतेस्तोमोवाहिष्ठोऽअंतमः । अस्मान्रायेमहेहिनु ॥ अधि बृबुःपणीनांवर्षिष्ठेमूर्धन्नस्थात् । उरुःकक्षोनगांग्यः+ ॥ यस्यवायोरिवद्रवद्भद्रारातिःसहस्रिणी । सद्योदानायमंहते ॥ तत्सुनोविश्वेऽअर्यऽआसदागृणंतिकारवः । बृबुंसहस्रदातमंसूरिंसहस्रसातमं ॥ २६ ॥ (६।४।३) त्वामिद्धिहवा महेसातावाजस्यकारवः । त्वांवृत्रेष्विंद्रसत्पतिंनरस्त्वांकाष्ठास्ववतः ॥ सत्वंनश्चित्रवज्रहस्तधृष्णुयामहस्तवानोऽअ

(६।४।३) त्वामिद्धीतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यशंयुरिंद्रःअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

द्रिवः । गामश्वँरथ्यमिंद्रसंकिरसत्रावाजंनजिग्युषे ॥ यःसत्राहाविचर्षणिरिंद्रंतंहूमहेवयं । सहस्रमुष्कतुविनृम्णसत्पं तेभवासमत्सुनोवृधे+ ॥ बाधसेजनान्वृषभेवमन्युनाघृषौमीह्ळऽऋचीषम । अस्माकंबोध्यविताम॑हाधनेतनूष्वप्सुसूर्ये ॥ इंद्रज्येष्ठंनऽआभरँऽओजिष्ठंपपुरिश्रवः । येनेमेचित्रवज्रहस्तरोदसीऽओभेसुशिप्रप्राः+ ॥ २७ ॥ त्वामुग्रमवसेचर्ष णीसहंराजन्देवेषुहूमहे । विश्वासुनोविथुरापिब्दनावसोमित्रान्त्सुषहान्कृधि ॥ यदिंद्रनाहुषीष्वाँऽओजोनृम्णंचकृष्टि षु । यद्वापंचक्षितीनांद्युम्नमाभरसत्राविश्वानिपौंस्या ॥ यद्वातृक्षौमघवन्द्रुह्यावाजनेयत्पूरौकच्चवृष्ण्यं । अस्मभ्यंत द्रिरीहिसंनृषाह्येमित्रान्पृत्सुतुर्वणे ॥ इंद्रत्रिधातुशरणंत्रिवरूथंस्वस्तिमत् । छर्दिर्यच्छमघवद्भ्यश्चमह्यंचयावयादिद्युमे भ्यः ॥ येगव्यतामनसाशत्रुमादभुरभिप्रघ्नंतिधृष्णुया । अधस्मानोमघवन्निंद्रगिर्वणस्तनूपाऽअंतमोभव ॥ २८ ॥ अधस्मानोवृधेभवेंद्रनायमवायुधि । यदंतरिक्षेपतयंतिपर्णिनोदिद्यवस्तिग्ममूर्धानः ॥ यत्रशूरासस्तन्वोवितन्वतेप्रि याशर्मपितॄणां । अधस्मायच्छतन्वे३तनेचछर्दिरचित्तंयावयद्वेषः ॥ यदिंद्रसर्गेऽअर्वतश्चोदयासेमहाधने । असमने ऽअध्वनिवृजिनेपथिश्येनाँऽइवश्रवस्यतः+ ॥ सिंधूँऽरिवप्रवणऽआशुयायतोयदिक्रोशमनुष्वणि । आयेवयोनववृत त्यामिषिगृभीताबाह्वोर्गवि ॥ २९ ॥ (६।४।४) स्वादुष्किलायंमधुमाँऽउतायंतीव्रःकिलायंरसवाँऽउतायं ।

(६।४।४) स्वादुष्किलायमित्येकत्रिंशदृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजोगर्गइंद्रःआद्यानांपंचानांसोमोगव्यूतीत्यस्यादेवभूमींद्राःप्रस्तोकइत्यादि

उतोन्वं१स्यपपिवांसमिंद्रंनकश्चनसंहतऽआहवेषु ॥ अयंस्वादुरिहमदिंष्ठऽआसयस्येंद्रोवृत्रहत्येममाद । पुरूणियश्च्यौत्नाशंबरस्यविनंवतिंनवंचदेह्योइहन्+ ॥ अयंमेपीतऽउदियर्तिवाचमयंमनीषामुशतीमंजीगः । अयंषळुर्वीरमिमीतधीरोनयाभ्योभुवनंकच्चनारे+ ॥ अयंसयोवरिमाणंपृथिव्यावर्ष्माणंदिवोऽअकृणोदयंसः । अयंपीयूषंतिसृषुप्रवत्सुसोमोदाधारोर्वं१तरिक्षं ॥ अयंविदच्चित्रदृशीकमर्णःशुक्रसद्मनामुषसामनीके । अयंमहान्महतास्कंभनेनोद्यामस्तभ्नाद्वृषभोमरुत्वान् ॥ ३० ॥ धृषत्पिबकलशेसोममिंद्रवृत्रहाशूरसमरेवसूनां । माध्यंदिनेसवनऽआवृषस्वरयिस्थानोरयिमस्मासुधेहि ॥ इंद्रप्रणःपुरऽएतेवपश्यप्रनोनयप्रतरंवस्योऽअच्छं । भवासुपारोऽअतिपारयोनोभवासुनीतिरुतवामनीतिः ॥ उरुंनोलोकमनुनेषिविद्वान्त्स्वर्वज्ज्योतिरभयंस्वस्ति । ऋष्वातऽइंद्रस्थविरस्यबाहूऽउपस्थेयामशरणावृहंता ॥ वरिष्ठेनऽइंद्रवंधुरेधावहिष्ठयोःशतावन्नश्वयोरा । इषमावक्षीषांवर्षिष्ठांमानस्तारीन्मघवन्रायोऽअर्यः+ ॥ इंद्रंमृळमह्यंजीवातुमिच्छचोदयधियमयसोनधारां । यत्किंचाहंत्वायुरिदंवदामितज्जुषस्वकृधिमादेववंतं ॥ ३१ ॥ त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रंहवेहवेसुहवंशूरमिंद्रं । ह्वयामिशक्रंपुरुहूतमिंद्रंस्वस्तिनोमघवाधात्विंद्रः ॥

चतसृणांप्रस्तोकोवनस्पतइत्यादितिसृणांरथउपश्वासयेतिद्वयोर्दुंदुभिःआयूरजइत्यस्यादुंदुभींद्रौत्रिष्टुप् एकोनविंशीबृहतीत्रयोविंश्यनुष्टुप्चतुर्विंशीगायत्रीपंचविंशीद्विपदासप्तविंशीजगती ।

इंद्रः॒सु॒त्रामा॒स्ववाँ॒ऽअवो॑भिः॒सुमृ॒ळी॒को॑भ॑वतु॒वि॒श्ववे॑दाः । बाध॑तां॒द्वेषो॒ऽअभ॑यंकृणोतुसु॒वीर्य॑स्य॒पत॑यः॒स्याम ॥ तस्य॑व॒
यं॒सु॒म॒तौ॒य॒ज्ञि॒य॒स्यापि॑भ॒द्रेसौ॑मन॒सेस्या॑म । ससु॒त्रामा॒स्ववाँ॒ऽइंद्रो॑ऽअ॒स्मेऽआरा॒च्चि॒द्द्वेषः॒सनु॒तर्यु॑योतु ॥ अव॒त्वेऽइंद्रप्र॒
व॒तोनोर्मि॑गि॒रो॒ब्रह्मा॑णिनि॒युतो॑धवंते । उ॒रूनराध॒ःसव॑नापु॒रू॒ण्य॒पोगाव॑ज्रि॒न्युवसे॒समिंदू॑न् ॥ कऽईं॑स्तव॒त्कः॑पृ॒णा॒त्को
यं॑जाते॒यदु॒ग्रमिन्म॒घवा॑वि॒श्वहावे॑त् । पादा॑विवप्र॒हर॑न्न॒न्यम॑न्यंकृ॒णोति॒पूर्व॒मप॑रं॒शची॑भिः ॥ ३२ ॥ शृ॒ण्वेवी॒रऽउग्रमु॒
ग्रंद॒मा॒यन्न॒न्यम॑न्यमतिनेनी॒यमा॑नः । ए॒ध॒मा॒नद्वि॒ळु॒भय॑स्य॒राजा॑चोष्कू॒यते॒वि॒शऽइंद्रो॑मनु॒ष्या॑न्* ॥ प॒रापू॒र्वे॑षां॒स॒ख्या
वृ॑णक्ति॒वि॒त॒र्तु॑रा॒णो॒ऽअप॑रेभिरेति । अना॑नुभू॒तीरव॒धून्वा॒नःपू॒र्वीरिंद्रः॑श॒रद॑स्त॒र्तरी॑ति ॥ रू॒पंरू॑पं॒प्रति॑रूपोबभू॒व॒तद॑स्य
रू॒पंप्र॒ति॒च॒क्ष॑णाय । इंद्रो॑मा॒याभिः॑पुरु॒रूप॑ऽईयते॒यु॒क्ताह्य॑स्य॒हर॑यः॒श॒ता॒दश॑ ॥ यु॒जा॒नोह॒रि॒ता॒रथे॒भूरि॒त्वष्टे॒हरा॑जति ।
कोवि॒श्वाहा॑द्विष॒तःपक्ष॑ऽआसत॒ऽउ॒तासी॑नेषुसू॒रिषु॑ ॥ अ॒ग॒व्यू॒ति॒क्षेत्र॒माग॑न्मदेवाऽउ॒र्वीस॒तीभूमि॑रंहू॒र॒णाहू॑त् । बृह॑
स्पतेप्र॒चि॑कि॒त्सा॒गवि॑ष्टावि॒त्था॒स॒तेज॑रि॒त्र॒ऽइंद्र॒पंथा॑ ॥ ३३ ॥ दि॒वेदि॑वेस॒दृशी॑र॒न्यमर्ध॑कृ॒ष्णाऽअ॑सेध॒दप॒सद्म॑नो॒जाः ।
अह॑न्दा॒सावृ॒ष॒भोव॑स्न॒यंतो॒दव्र॑जेव॒र्चिनं॒शंव॑रंच ॥ प्रस्तो॒कऽइन्नु॒राध॑सस्त॒ऽइंद्र॒दश॒कोश॑यी॒र्दश॑वा॒जिनो॑दात् । दिवो॑दा
सादति॒थि॒ग्वस्य॒राधः॑शांव॒रंव॑सु॒प्रत्य॑ग्रभीष्म ॥ दशा॒श्वा॒न्द॒श॒को॒शा॒न्द॒श॒वस्त्राधि॑भोजना । दशो॑हिरण्य॒पिं॑डान्दिवो॑
दासादसानिषं ॥ दश॒रथा॒न्प्रष्टि॑मतः॒श॒तंगाऽअथ॑र्वभ्यः । अ॒श्व॒थः॒पाय॒वे॑दात ॥ महि॒राधो॑वि॒श्वज॑न्यं॒दधा॑नान्भ॒र

द्रोजान्त्साञ्जयोऽअभ्ययष्ट ॥ ३४ ॥ वनस्पतेवीड्वंगोहिभूयाऽअस्मत्सखाप्रतरणःसुवीरः । गोभिःसंनद्धोऽअसिवी ळयस्वास्थातातेजयतुजेत्वानि ॥ दिवस्पृथिव्याःपर्योजऽउद्भृतंवनस्पतिभ्यःपर्याभृतंसहः । अपामोज्मानंपरिगो भिरावृतमिंद्रस्यवज्रंहविषारथंयज ॥ इंद्रस्यवज्रोमरुतामनीकंमित्रस्यगर्भोवरुणस्यनाभिः । सेमांनोहव्यदातिंजुषा णोदेवरथप्रतिहव्यागृभाय ॥ उपश्वासयपृथिवीमुतद्यांपुरुत्रातेमनुतांविष्ठितंजगत् । सदुंदुभेसजूरिंद्रेणदेवैर्दूराद् वीयोऽअपसेधशत्रून् ॥ आक्रंदयबलमोजोनऽआधानिष्टनिहिदुरिताबाधमानः । अपप्रोथदुंदुभेदुच्छुनाऽइतऽइं द्रस्यमुष्टिरसिवीळयस्व ॥ आमूरजप्रत्यावर्तयेमाःकेतुमद्दुंदुभिर्वावदीति । समश्वपर्णाश्चरंतिनोनरोस्माकमिंद्ररथि नोजयंतु ॥ ३५ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेसप्तमोध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥

एकत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३५ सूक्तानि १९ ऋचः १७६ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. १२८ बृबवइ. तक्षणइ. ३ इंद्राये. १४ सोमाये. ५ इंद्राये. १४ देवभूमिबृहस्पतींद्रेभ्य. इंद्राये. प्रस्तोकाये. ४ रथाये. दुंदुभ्या. २ दुंदुभींद्राभ्या. ॥ इतिचतुर्थेसप्तमः ॥

यज्ञायज्ञाव्यधिकांशंयुस्तृणपाणिकंपृश्निसूक्तंप्रगाथौबृहतीमहासतोबृहतीमहाबार्हतबार्हतौप्रगाथावित्याग्ने य्यःकाकुभःप्रगाथःपुरउष्णिग्बृहत्यतिजगतीतिमारुत्यौत्यास्तिस्रोवासांलिंगोक्तदेवताःकाकुभःप्रगाथःपुरउ ष्णिग्बृहतीतिपौष्ण्यौबृहतीमहाबृहतीयवमध्यांत्यानुष्टुम्मारुत्यौत्याद्यावाभूम्योर्वापृश्नेर्वास्तुषेपंचोनऋजिश्वा

हवैश्वदेवंहशकर्यंतंहुवेवउदुत्यत्षोळशंत्र्युष्णिगनुष्टुबंतंनतंत्र्यूनांसप्तम्याद्याःषड्गायत्र्यंश्चतुर्दशीजगतींसुहोत्रा दयोनुक्तगोत्रांभारद्वाजाःपौत्रांबृहस्पतेर्दौष्षंतेर्वाभरतस्यंवयंदशपौष्णंतद्वायत्रंवैयांपूषन्ननुष्टुप्संपूषन्नेहिवांष ड्यंएनमंत्यानुष्टुबिंद्रान्वैंद्रंचंशुक्रंचतुष्कंद्वितीयाजगतींप्रनुदशैंद्राग्नंतुबार्हतंचतुरनुष्टुबंतंश्चथत्पंचोनागायत्रंतु त्रित्रिष्टुबादिंत्रिष्टुब्बृहत्यनुष्टुबंतंमियंषळ्नासारस्वतंत्रिजगत्यादिंजगतीत्रिष्टुबंतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।४।५) यज्ञायंज्ञावोऽअग्नयेगिरागिराचदक्षसे । प्रप्रंवयममृतंजातवेदसंप्रियंमित्रंनशंसि षं ॥ ऊर्जोनपातंसहिनायमंस्मयुर्दाशेमहव्यदातये । भुवद्वाजेष्ववितामुवंद्वृधऽउतत्रातातनूनां ॥ वृषाह्यंग्नेऽअज रोमहान्विभास्यर्चिषा । अजंस्रेणशोचिषाशोशुंचच्छुचेसुदीतिभिःसुदींदिहि ॥ महोदेवान्यजंसियक्ष्यांनुषकृतवक्रत्वो तदंसना । अर्वाचःसींकृणुह्यग्नेवंसेरास्ववाजोतवंस्व ॥ यमापोऽअद्रयोवनागर्भमृतस्यपिप्रति । सहंसायोमंथितोजायंते नृभिःपृथिव्याऽअधिसानंवि ॥ १ ॥ आयःपप्रौभानुनारोदंसीऽउभेधूमेनंधावतेदिवि । तिरस्तमोंददृशऽऊर्म्यास्वा

(६।४।५) यज्ञायज्ञावइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुः आद्यानांदशानामग्निरेकादश्यादिपंचानांमरुतस्ततश्चतुर्णांपूषाततस्तृ चस्यमरुतः (त्रयोदश्यादितिसृणामिंद्रार्यमपूषविष्णवाद्यालिंगोक्तदेवतावाअंत्ययोर्द्यावाभूमीवापृश्निर्वा) आद्याबृहतीद्वितीयासतो बृहतीतृतीयाबृहतीचतुर्थीसतोबृहतीपंचमीबृहतीषष्ठीमहासतोबृहतीसप्तमीमहाबृहतीअष्टमीमहासतोबृहतीनवमीबृहतीदशमीसतोबृहती

श्यावास्वंरुषोवृषांश्यावाऽअंरुषोवृषा ॥ बृहद्भिरग्नेऽअर्चिर्भिःशुक्रेणदेवशोचिषा । भरद्वाजेसमिधानोयविष्ठ्यरेवन्नः शुक्रदीदिहिद्युमत्पावकदीदिहि ॥ विश्वासांगृहपतिर्विशामसित्वमग्नेमानुषीणां । शतंपूर्भिर्यविष्ठपाह्यंहसःसमेद्धारं शतंहिमाःस्तोतृभ्योयेचददति ॥ त्वंनश्चित्रऽऊत्यावसोराधांसिचोदय । अस्यरायस्त्वमग्नेरथीरसिविदागाधंतुचेतु नः ॥ पर्षितोकंतनयंपर्तृभिष्ट्वमदब्धैरप्रयुत्वभिः । अग्नेहेळांसिदैव्यायुयोधिनोदेवानिह्वरांसिच ॥ २ ॥ आसंखायः सबर्दुघांधेनुमजध्वमुपनव्यसावचः । सृजध्वमनपस्फुरां ॥ याशर्धायमारुतायस्वभानवेश्रवोमृत्युधुक्षत । यामृळी केमरुतांतुराणांयासुम्नैरेवयावरी ॥ भरद्वाजायावधुक्षतद्विता । धेनुंचविश्वदोहसमिषंचविश्वभोजसं ॥ तंवऽइंद्रंनसु क्रतुंवरुणमिवमायिनं । अर्यमणंनमंद्रंसृप्रभोजसंविष्णुंनस्तुषऽआदिशे ॥ त्वेषंशर्धोनमारुतंतुविष्वण्यनर्वाणंपूषणं संयथाशता । संसहस्राकारिषच्चर्षणिभ्यऽआँऽआविर्गूह्ळावसूकरत्सुवेदानोवसूकरत् ॥ आमापूषन्नुपद्रवशंसिषंनुतेऽ अपिकर्णऽआघृणे । अघाऽअर्योऽअरातयः ॥ ३ ॥ माकाकंबीरमुद्वृहोवनस्पतिमशस्तीर्विहिनीनशः । मोतसूरोऽ अहंएवाचनग्रीवाऽआदधतेवेः+ ॥ दृतेरिवतेवृकमस्तुसख्यं । अच्छिद्रस्यदधन्वतःसुपूर्णस्यदधन्वतः ॥ पुरोहिम

एकादशीककुप्द्वादशीसतोबृहतीत्रयोदशीपुरउष्णिक्चतुर्दशीबृहतीपंचदश्यतिजगतीषोडशीककुप्सप्तदशीसतोबृहतीअष्टादशीपुरउष्णिक् एकोनविंशीबृहतीविंशीबृहतीएकविंशीमहाबृहतीयवमध्याद्वाविंश्यनुष्टुप् । (पृश्निसूक्तमिदंतृणपाणिकंच)।

त्यैँरसिंसमोदेँवरुतश्रिया । अभिख्यंःपूषन्पृतनासुनस्त्वमवानूनंयथापुरा+ ॥ वामीवामस्यंधूतयःप्रणीतिरस्तुसनृता । देवस्यंवामरुतोमत्यँस्यवेजानस्यंप्रयज्यवः ॥ सद्यश्चिद्यस्यंचर्कृतिःपरिद्यांदेवोनैतिसूर्यंः । त्वेषंशवोंदधिरेनामं यज्ञियँमरुतोवृत्रहंशवोज्येष्ठँवृत्रहंशवंः ॥ सकृद्धद्यौरंजायतसकृद्भूमिंरजायत । पृश्न्यादुग्धंसकृत्पयस्तदन्योनानुंजायते ॥ ४ ॥ (परिशिष्टं । सूक्तांतेतृणान्यम्नावरण्येंवोदकेपिंवा । यत्स्तृणैंरध्ययनंतदधीतंस्तृणानिंभवतेभवं ॥ वापींकूपतंडागानांसमुद्रंगच्छस्वाहा ॥) (६।४।६) स्तुषेजनंसुव्रतंनव्यंसीभिर्गीर्भिमिंत्रावरुणासुम्नयंता । तऽआगंमंतुतइहश्रुवंतुसुक्षत्रासोवरुणोमित्रोऽअग्निः+ ॥ विशोविंशईड्यमध्वरेष्वदृप्तक्रतुमरतिंयुवत्योः । दिवःशिशुंसहंसःसूनुमग्निंयज्ञस्यंकेतुमरुषंयजंध्यै ॥ अरुषस्यंदुहितराविरूंपेस्तृभिरन्यापिपिशेसूरोऽअन्या । मिथस्तुराविचरंतीपावकेमन्मंश्रुतंनंक्षतऽऋच्यमाने ॥ प्रवायुमच्छांबृहतीमंनीषाबृहद्रंयिंविश्ववारंरथप्रां । द्युतद्यामानियुतःपत्यमानःकविःकविमियक्षसिप्रयज्यो ॥ समेवपुश्छदयदश्विनोर्योरथोविरुक्मान्मनसायुजानः । येननरानासत्येषयध्यैवर्तिर्याथस्तनंयायत्मनेच ॥ ५ ॥ पर्जन्यवातावृषभापृथिव्याःपुरीषाणिजिन्वतमप्यानि । सत्यश्रुतःकवयोयस्यंगीर्भिर्ज

(६।४।६) स्तुषेजनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्याशक्वरी (इतश्चत्वारिवैश्व. । भेदपक्षे–विश्वेदेवाः १ अग्निः १ अहोरात्रे १ वायुः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः १ सरस्वती १ पूषा १ अग्नित्वष्टारौ१रुद्रः१मरुतः२विष्णुः१विश्वेदेवाः२एवं१५)

गंतःस्थातर्जगदाकृणुध्वं ॥ पावीरवीकन्याचित्रायुःसरस्वतीवीरपत्नीधियंधात् । ग्नाभिरच्छिद्रंशरणंसजोषादुराधर्षंगृणतेशर्मयंसत् ॥ पथस्पथःपरिपतिंवचस्याकामेनकृतोऽअभ्यानळर्कं । सनोरासच्छुरुधश्चंद्राग्राधियंधियंसीषधातिप्रपूषा ॥ प्रथमभाजंयशसंवयोधांसुपाणिंदेवंसुगभस्तिमृभ्वं । होतायक्षद्यजतंपस्त्यानामग्निस्त्वष्टारंसुहवंविभावा ॥ भुवनस्यपितरंगीर्भिराभीरुद्रंदिवावर्धयारुद्रमक्तौ । बृहंतमृष्वमजरंसुषुम्नमृधग्घुवेमकविनेषितासः ॥ ६ ॥ आयुवानःकवयोयज्ञियासोमरुतोगंतगृणतोवरस्यां । अचित्रंचिद्धिजिन्वथावृधंतऽइत्थानक्षंतोनरोऽअंगिरस्वत् ॥ प्रवीरायप्रतवसेतुरायाजायूथेवपशुरक्षिरस्तं । सपिस्पृशतितन्विश्रुतस्यस्तृभिर्ननाकंवचनस्यविपः ॥ योरजांसिविममेपार्थिवानित्रिश्चिद्विष्णुर्मनवेबाधितायं । तस्यतेशर्मन्नुपदद्यमानेरायामदेमतन्वा३तनाच ॥ तन्नोहिर्बुध्न्योऽअद्भिरर्कैस्तत्पर्वतस्तत्सविताचनोधात् । तदोषधीभिरभिरातिषाचोभगःपुरंधिर्जिन्वतुप्रराये ॥ नूनोरयिंरथ्यंचर्षणिप्रांपुरुवीरंमहऋतस्यगोपां । क्षयंदाताजरंयेनजनान्त्स्पृधोऽअदेवीरभिचक्रमामविशऽआदेवीरभ्य३श्नवाम ॥ ७ ॥ (६।५।१) हुवेवोदेवीमदितिंनमोभिर्मृळीकायवरुणंमित्रमग्निं । अभिक्षदामर्यमणंसुशेवंत्रातृन्देवान्त्सवितारंभगं

(६।५।१) हुवेवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—विश्वे. १ सूर्यः १ द्यावापृथिवी १ मरुतः २ इंद्रः १ अपः १ सविता १ अग्निः १ अश्विनौ १ विश्वे०५ एवं १५) ।

च ॥ सुज्योतिषः सूर्य दक्षपितॄननागास्त्वेसुमहोवीहिदेवान् । द्विजन्मानोयऽऋतसापः सत्याः स्वर्वतोयजताऽअग्निजिह्वाः ॥ उतद्यावापृथिवीक्षत्रमुरुबृहद्रोदसीशरणंसुषुम्ने । महस्करथोवरिवोयथानोस्मेक्षयायधिषणेऽअनेहः ॥ आनोरुद्रस्यसूनवोनमंतामद्याहूतासोवसवोधृष्टाः । यदीमर्भेमहतिवाहितासोबाधेमरुतोऽअह्वामदेवान् ॥ मिम्यक्षयेषुरोदसीनुदेवीसिषक्तिपूषाऽअभ्यर्धयज्वा । श्रुत्वाहवंमरुतोयद्धयाथभूमारेजंतेऽअध्वनिप्रविक्ते ॥ ८ ॥ अभित्यंवीरंगिर्वणसमर्चेंद्रंब्रह्मणाजरितर्नवेन । श्रवदिद्धवमुपचस्तवानोरासद्वाजाँऽउपमहोगृणानः ॥ ओमानमापोमानुषीरमृक्तंधाततोकायतनयायशंयोः । यूयंहिष्ठाभिषजोमातृतमाविश्वस्यस्थातुर्जगतोजनित्रीः ॥ आनोदेवःसवितात्रायमाणोहिरण्यपाणिर्यजतोजगम्यात् । योदत्रवाँऽउषसोनप्रतीकंव्यूर्णुतेदाशुषेवार्याणि ॥ उतत्वंसूनोसहसोनोऽअद्यादेवाँऽअस्मिन्नध्वरेववृत्याः । स्यामहंतेसदमिद्रातौतवस्यामग्नेवसासुवीरः ॥ उतत्यामेहवमाजग्म्यातंनासत्याधीभिर्युवमंगविप्रा । अत्रिंनमहस्तमसोमुमुक्तंतूर्वतंनरादुरितादभीके ॥ ९ ॥ तेनोरायोद्युमतोवाजवतोदातारोभूतनृवतःपुरुक्षोः । दशस्यंतोदिव्याःपार्थिवासोगोजाताऽअप्यामृळताचदेवाः ॥ तेनोरुद्रःसरस्वतीसजोषामीह्ळुष्मंतोविष्णुर्मृळंतुवायुः । ऋभुक्षावाजोदैव्योविधातापर्जन्यावाताप्पिप्यतामिषंनः ॥ उतस्यदेवःसविताभगोनोपांनपादवतुदानुपप्रिः । त्वष्टादेवेभिर्जनिभिःसजोषाद्यौर्देवेभिःपृथिवीसमुद्रैः ॥ उतनोहिर्बुध्न्यःशृणोत्वजऽएकपात्पृ

थिवीसमुद्रः । विश्वेदेवाऽऋतावृधोहुवानास्तुतामंत्राःकविशस्ताऽअवंतु ॥ एवानपातोममतस्यधीभिर्भरद्वाजाऽअभ्यर्चंत्यर्कैः । ग्नाहुतासोवसवोधृष्टाविश्वेस्तुतासोभूतायजत्राः ॥१०॥ (६।५।२) उदुत्यच्चक्षुर्महिमित्रयोराँऽएतिप्रियंवरुणयोरदब्धं । ऋतस्यशुचिदर्शतमनीकंरुक्मोनदिवऽउदिताव्यद्यौत् ॥ वेदयस्त्रीणिविदथान्येषांदेवानांजन्मसनुतराचविप्रः । ऋजुमर्तेषुवृजिनाचपश्यन्नभिचष्टेसूरोअर्यऽएवान् ॥ स्तुषऽउवोमहऽऋतस्यगोपानदितिंमित्रंवरुणंसुजातान् । अर्यमणंभगमदब्धधीतीनच्छावोचेसधन्यःपावकान्+ ॥ रिशादसःसत्पतीँऽरदब्धान्महोराज्ञःसुवसनस्यदातॄन् । यूनःसुक्षत्रान्क्षयतोदिवोनॄनादित्यान्याम्यदितिंदुवोयु+ ॥ द्यौ३ष्पितःपृथिविमातरध्रुगग्नेभ्रातर्वसवोमृळतानः । विश्वऽआदित्याऽअदितेसजोषाऽअस्मभ्यंशर्मबहुलंवियंत ॥ ११ ॥ मानोवृकायवृक्येसमस्माऽअघायतेरीरधतायजत्राः । यूयंहिष्ठारथ्योनस्तनूनांयूयंदक्षस्यवचसोबभूव+ ॥ मावएनोऽअन्यकृतंभुजेममातत्कर्मवसवोयच्चयध्वे । विश्वस्यहिक्षयथविश्वदेवाःस्वयंरिपुस्तन्वंरीरिषीष्ट ॥ नमऽइदुग्रंनमऽआविवासेनमोदाधारपृथिवीमुतद्यां । नमोदेवेभ्योनमऽईशऽएषांकृतंचिदेनोनमसाविवासे ॥ ऋतस्यवोरथ्यःपूतदक्षानृतस्यपस्त्यसदोऽअदब्धान् ।

(६।५।२) उदुत्यदितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्त्रयोदश्याद्यास्तिस्रउष्णिहोंत्यानुष्टुप् (भेदपक्षे–सूर्यः २ विश्वेदेवाः १० अग्निः १ सोमः १ विश्वेदेवाः २ एवं १६)।

ताँऽआनमोभिरुरुचक्षसोनृन्विश्वान्वऽआनमेमहोयजत्राः ॥ तेहिश्रेष्ठवर्चसस्तऽउनस्तिरोविश्वानिदुरितानयंति । सुक्षत्रासोवरुणोमित्रोऽअग्निर्ऋतधीतयोवक्मराजसत्याः ॥ १२ ॥ तेनऽइंद्रःपृथिवीक्षामवर्धन्पूषाभगोऽअदितिःपंच जनाः । सुशर्माणःस्ववसःसुनीथाभवंतुनःसुत्रात्रासःसुगोपाः+ ॥ नूसद्मानंदिव्यंनंशिदेवाभारद्वाजःसुमतियातिहोता । आसानेभिर्यजमानोमियेधैर्देवानांजन्मवसूयुर्ववंद ॥ अपत्यंवृजिनंरिपुंस्तेनमग्नेदुराध्यं । दविष्ठमस्यसत्पतेकृधीसुगं+ ॥ ग्रावाणःसोमनोहिकंसखित्वनायवावशुः । जहीन्य१त्रिणंपणिंवृकोहिषः+ ॥ यूयंहिष्ठासुदानवऽइंद्रज्येष्ठाऽअभिद्यवः । कर्तानोऽअध्वन्नासुगंगोपाऽअमा+ ॥ अपिपंथामगन्महिस्वस्तिगामनेहसं । येनविश्वाःपरिद्विषोवृणक्तिविंदतेवसु ॥ १३ ॥ (६।५।३) नतद्दिवानपृथिव्यानुमन्येनयज्ञेननोतशमीभिराभिः । उब्जंतुतंसुभ्व१ःपर्वतासोनिहीयतामतियाजस्ययष्टा+ ॥ अतिवायोमरुतोमन्यतेनोब्रह्मवायःक्रियमाणंनिनित्सात् । तपूंषितस्मैवृजिनानिसंतुब्रह्मद्विषमभितंशोचतुद्यौः+ ॥ किमंगत्वाब्रह्मणःसोमगोपांकिमंगत्वाहुरभिशस्तिपानः । किमंगनःपश्यसिनिद्यमानान्ब्रह्मद्विषेतपुषिंहेतिमस्य ॥ अवंतुमामुषसोजायमानाऽअवंतुमासिंधवःपिन्वमानाः । अवंतुमापर्वतासो

(६।५।३) नतद्दिवेतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्सप्तम्याद्याःषड्गायत्र्यश्चतुर्दशीजगती (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः २ सोमः १ विश्वे० ८ अग्निः १ विश्वे० ३ अग्निपर्जन्यौ १ विश्वे० १ एवं १७) ।

ध्रुवासोवंतुमापितरौदेवहूतौ ॥ विश्वदानींसुमनसःस्यामपश्येमनुसूर्यमुच्चरंतं । तथाकरद्वसुपतिर्वसूनांदेवाँऽओहा नोवसागमिष्ठः ॥ १४ ॥ इंद्रोनेदिष्ठमवसागमिष्ठःसरस्वतीसिंधुभिःपिन्वमाना । पर्जन्योनऽओषधीभिर्मयोभुरग्निः सुशंसःसुहवःपितेव ॥ विश्वेदेवासऽआगतशृणुतामऽइमंहवं । एदंबर्हिर्निषीदत ॥ योवोदेवाघृतस्नुनाहव्येनप्रतिभू षति । तंविश्वऽउपगच्छथ ॥ उपनःसूनवोगिरःशृण्वंत्वमृतस्यये । सुमृळीकाभवंतुनः ॥ विश्वेदेवाऽऋतावृधऽऋतु भिर्हवनश्रुतः । जुषंतांयुज्यंपयः ॥ १५ ॥ स्तोत्रमिंद्रोमरुद्गणस्त्वष्टृमान्मित्रोऽअर्यमा । इमाहव्याजुषंतनः ॥ इमं नोऽअग्नेऽअध्वरंहोतर्वयुनशोयज । चिकित्वान्दैव्यंजनं ॥ विश्वेदेवाःशृणुतेमंहवंमेयेऽअंतरिक्षेयऽउपद्यविष्ठ । येऽ अग्निजिह्वाऽउतवायजत्राऽआसद्यास्मिन्बर्हिषिमादयध्वं ॥ विश्वेदेवाममशृण्वंतुयज्ञियाऽउभेरोदसीऽअपांनपाच्चम न्म । मावोवचांसिपरिचक्ष्याणिवोचंसुम्नेष्विद्वोऽअंतमामदेम ॥ येकेचज्मामहिनोऽअहिमायादिवोजज्ञिरेऽअपांस धस्थे । तेऽअस्मभ्यमिषयेविश्वमायुःक्षपऽउस्रावरिवस्यंतुदेवाः ॥ अग्नीपर्जन्यावंवतंधियंमेस्मिन्हवेसुहवासुष्टुतिंनः। इळामन्योजनयद्गर्भमन्यःप्रजावतीरिषऽआधत्तमस्मे+ ॥ स्तीर्णेबर्हिषिसमिधानेऽअग्नौसूक्तेनमहानमसाविवासे । अस्मिन्नोऽअद्यविदथेयजत्राविश्वेदेवाहविषिमादयध्वं ॥ १६ ॥ (६।५।४) वयमुत्वापथस्पतेरथंनवाजसातये ।

(६।५।४) वयमुत्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःपूषागायत्रीअष्टम्यनुष्टुप् ।

धियेपूषन्नयुज्महि ॥ अभिनोनर्यंवसुंवीरंप्रयंतदक्षिणं । वामंगृहपतिंनय ॥ अदित्संतंचिदाघृणेपूषन्दानायचोदय । पणेश्चिद्विम्रदामनः ॥ विपथोवाजंसातयेचिनुहिविमृधोजहि । साधंतामुग्रनोधियः ॥ परितृंधिपणीनामारंयाहृदयाकवे । अथेमस्मभ्यंरंधय ॥ १७ ॥ विपूषन्नारयातुदपणेरिच्छहृदिप्रियं । अथे० ॥ आरिखकिकिराकृणुपणीनांहृदयाकवे । अथे० ॥ यांपूषन्ब्रह्मचोदनीमारांबिभर्ष्याघृणे । तयासमस्यहृदयमारिखकिकिराकृणु ॥ यातेऽअष्ट्रागोऽओपशाघृणेपशुसाधनी । तस्यास्तेसुम्नमीमहे ॥ उतनोगोषणिंधियमश्वसांवाजसामुत । नृवत्कृणुहिवीतयें ॥ १८ ॥ (६।५।५) संपूषन्विदुषानययोऽअंजसानुशासति । यऽएवेदमितिब्रवंत् ॥ समुपूष्णागमेमहियोगृहाँऽअभिशासति । इमऽएवेतिंचब्रवंत् ॥ पूष्णश्चक्रंनरिष्यतिनकोशोवपद्यते । नोऽअस्यव्यथतेपविः⁺ ॥ योऽअस्मैहविषाविधन्नतंपूषापिमृष्यते । प्रथमोविंदतेवसु ॥ पूषागाऽअन्वेतुनःपूषारक्षत्वर्वतः । पूषावाजंसनोतुनः ॥ १९ ॥ पूषन्ननुप्रगाऽइहियजमानस्यसुन्वतः । अस्माकंस्तुवतामुत⁺ ॥ माकिर्नेशन्माकींरिषन्माकींसंशारिकेवटे । अथारिष्टाभिरागहि ॥ शृण्वंतंपूषणंवयमिर्यमनष्टवेदसं । ईशानंरायऽईमहे ॥ पूषन्तवव्रतेवयंनरिष्येमकदाचन । स्तोतारस्तऽइहस्मसि ॥ परिपूषापरस्ताद्धस्तंदधातुदक्षिणं । पुनर्नोनष्टमाजतु ॥ २० ॥ (६।५।६) एहिवांविमुचोनपा

(६।५।५) संपूषन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःपूषागायत्री । (६।५।६) एहिवामितिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःपूषागायत्री ।

दाघृणेसंसंचावहै । रथीर्ऋतस्यनोभव ॥ रथीतमंकपर्दिनमीशानंराधसोमहः । रायःसखायमीमहे ॥ रायोधारा स्याघृणेवसोराशिरजाश्व । धीवतोधीवतःसखा ॥ पूषणंन्वं१जाश्वमुपस्तोषामवाजिनं । स्वसुर्योजारऽउच्यते ॥ मातुर्दिधिषुमब्रवंस्वसुर्जारःशृणोतुनः । भ्रातेंद्रस्यसखाममं ॥ आजासःपूषणंरथेनिशृंभास्तेजनश्रियं । देवंवहंतुबिभ्रतः॥२१॥ (६।५।७)यऽएनमादिदेशतिकरंभादितिपूषणं।नतेनदेवऽआदिशे॥उतघासरथीतमःसख्यासत्पतिर्युजा। इंद्रोवृत्राणिजिघ्नते ॥ उतादःपरुषेगविसूरश्चक्रंहिरण्ययं । न्यैरयद्रथीतमः ॥ यदद्यत्वापुरुष्टुतब्रवामदस्रमंतुमः । तत्सुनोमन्मसाधय ॥ इमंचनोगवेषणंसातयेसीषधोगणं । आरात्पूषन्नसिश्रुतः+ ॥ आतेस्वस्तिमीमहऽआरेऽअघामुपावसुं । अद्याचसर्वतातयेश्वश्चसर्वतातये ॥ २२ ॥ (६।५।८) इंद्रानुपूषणावयंसख्यायस्वस्तये । हुवेमवाजसातये ॥ सोममन्यऽउपासदत्पातवेचम्वोःसुतं । करंभमन्यऽइच्छति ॥ अजाऽअन्यस्यवह्नयोहरीऽअन्यस्यसंभृता । ताभ्यांवृत्राणिजिघ्नते ॥ यदिंद्रोऽअनयद्रितोमहीरपोवृषन्तमः । तत्रपूषाभवत्सचा ॥ तांपूष्णःसुमतिंवयंवृक्षस्यप्रवयामिव । इंद्रस्यचारभामहे ॥ उत्पूषणंयुवामहेभीशूँऽरिवसारथिः । मह्याइंद्रंस्वस्तये ॥ २३ ॥ (६।५।९) शुक्रं

(६।५।७) यएनमितिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःपूषागायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (६।५।८) इंद्रान्वितिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रापूषणौगायत्री । (६।५।९) शुक्रंतइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यभरद्वाजःपूषात्रिष्टुप्द्वितीयाजगती ।

तेंऽअन्यद्यजतंतेंऽअन्यद्विषुरूपेऽअहंनीद्यौरिंवासि । विश्वाहिमायाऽअवंसिस्वधावोभद्रातेंपूषन्निहरातिरंस्तु ॥ अजाश्वंःपशुपावाजंपस्त्योधियंजिन्वोभुवंनेविश्वेऽअर्पितः । अष्ट्रांपूषाशिंथिरामुद्वरींवृजत्संचक्षाणोभुवंनादेवऽईयते ॥ यास्तेंपूषन्नावोंऽअंतःसंमुद्रेहिंरण्ययींरंतरिंक्षेचरंति । ताभिर्यासिदूत्यांसूर्यस्यकामेंनकृतश्रवंऽइच्छमानः ॥ पूषासुबंधुर्दिवऽआपृंथिव्याऽइळस्पतिर्मघवांदस्मवंर्चाः । यंदेवासोऽअदंदुःसूर्यायैकामेंनकृतंतवसंस्वंचं ॥ २४ ॥(६।५।१०) प्रनुवोंचासुतेषुवांवीर्या३यानिंचक्रथुः । हृतासोंवांपितरोंदेवशंत्रवऽइंद्रांग्नीजीवंथोयुवं+ ॥ बळित्थामंहिमावामिंद्राग्नीपनिष्ठऽआ । समानोवांजनिताभ्रातंरायुवंयमाविहेहंमातरा ॥ ओकिवांसांसुतेसचाँऽअश्वासप्तीऽइवादंने । इंद्रान्वं१ग्नीऽअवंसेहवज्रिणांवयंदेवाहंवामहे ॥ यऽइंद्राग्नीसुतेषुवांस्तवत्तेष्वृंतावृधा । जोषवाकंवदंतःपज्रहोषिणान देवाभसथंश्चन+ ॥ इंद्रांग्नीकोऽअस्यवांदेवौमर्तंश्चिकेतति । विषूचोऽअश्वान्युयुजानऽईयतऽएकंःसमानऽआरथे ॥ २५ ॥ इंद्रांग्नीऽअपादियंपूर्वागात्पद्वतींभ्यः । हित्वीशिरोंजिह्वयावावंदच्चरंत्रिंशत्पदान्यंक्रमीत् ॥ इंद्रांग्नीऽआहितंन्वतेनरोधन्वांनिबाह्वोः । मानोंऽअस्मिन्मंहाधनेपरांवर्क्तंगविंष्टिषु ॥ इंद्रांग्नीतपंतिमाघाऽअर्योऽअरांतयः । अपद्वेषांस्याकृंतंयुयुतंसूर्यादधिं ॥ इंद्रांग्नीयुवोरपिवसुदिव्यानिपार्थिवा । आनंऽइहप्रयंच्छतंरायिंविश्वायुंपोषसं ॥

(६।५।१०) प्रनुवोचेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्राग्नीबृहतीअंत्याश्वतस्रोनुष्टुभः ।

इंद्राग्नीऽउक्थवाहसास्तोमेभिर्हवनश्रुता । विश्वाभिर्गीर्भिरागतमस्यसोमस्यपीतये ॥ २६ ॥ (६।५।११) अथर्वृत्रमुतसनोतिवाजमिंद्रायोऽअग्नीसहुरीसपर्यात् । इरज्यंतावसव्यस्यभूरेःसहस्तमासहसावाजयंता ॥ तायोधिष्टमभिगाऽइंद्रनूनमपःस्वरुषसोऽअग्नऽऊह्ळाः । दिशःस्वरुषसऽइंद्रचित्राऽअपोगाऽअग्नेयुवसेनियुत्वान् ॥ आवृत्रहणावृत्रहभिःशुष्मैरिंद्रयातंनमोभिरग्नेऽअर्वाक् । युवंराधोभिरकवेभिरिंद्राग्नेऽअस्मेभवतमुत्तमेभिः ॥ ताहुवेययोरिदंपप्नेविश्वंपुराकृतं । इंद्राग्नीनमर्धतः ॥ उग्राविघनिनामृधऽइंद्राग्नीहवामहे । तानोमृळातऽईदृशे ॥ २७ ॥ हतोवृत्राण्यार्याहतोदासानिसत्पती । हतोविश्वाऽअपद्विषः ॥ इंद्राग्नीयुवामिमे३भिस्तोमाऽअनूषत । पिबतंशंभुवासुतं ॥ यावांसंतिपुरुस्पृहोनियुतोदाशुषेनरा । इंद्राग्नीताभिरागतं ॥ ताभिरागच्छतंनरोपेदंसवनंसुतं । इंद्राग्नीसोमपीतये ॥ तमीळिष्वयोऽअर्चिषावनाविश्वापरिष्वजत् । कृष्णाकृणोतिजिह्वया ॥ २८ ॥ यऽइद्धऽआविवासतिसुम्नमिंद्रस्यमर्त्यः । द्युम्नायसुतराऽअपः+ ॥ तानोवाजवतीरिषऽआशून्पिपृतमर्वतः । इंद्रमग्निंचवोळ्हवे ॥ उभावामिंद्राग्नीऽआहुवध्याऽउभाराधसःसहमादयध्यै । उभादातारविषांरयीणामुभावाजस्यसातयेहुवेवां ॥ आनोगव्येभिरश्व्यैर्वसव्यै३रुपगच्छतं । सखायौदेवौसख्यायशंभुवेंद्राग्नीताहवामहे ॥ इंद्राग्नीशृणुतंहवंयजमानस्यसुन्वतः । वीतं

(६।५।११) अथवृत्रमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्राग्नीगायत्रीआद्यास्तिस्रस्त्रयोदशीचत्रिष्टुभःचतुर्दशीबृहत्यंत्यानुष्टुप् ।

हव्यान्यागतंपिबंतंसोम्यंमधुं ॥ २९ ॥ (६।५।१२) इयमददाद्रभसमृणच्युतंदिवोदासंवध्र्यश्वायदाशुषे । या शश्वंतमाचखादावसंपणिंतातेदात्राणितविषासरस्वति ॥ इयंशुष्मेभिर्बिसखाऽइवारुजत्सानुंगिरीणांतविषेभिरूर्मिभिः । पारावतघ्नीमवसेसुवृक्तिभिःसरस्वतीमाविवासेमधीतिभिः ॥ सरस्वतिदेवनिदोनिबर्हयप्रजांविश्वस्यबृसयस्य मायिनः । उतक्षितिभ्योवनीरविंदोविषमेभ्योऽअस्रवोवाजिनीवति ॥ प्रणोदेवीसरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती । धीनामवित्र्यवतु ॥ यस्त्वादेविसरस्वत्युपब्रूतेधनेहिते । इंद्रंनवृत्रतूर्ये ॥ ३० ॥ त्वंदेविसरस्वत्यवावाजेषुवाजिनि । रदापूषेवनःसनिं+ ॥ उतस्यानःसरस्वतीघोराहिरण्यवर्तनिः । वृत्रघ्नीवष्टिसुष्टुतिं+ ॥ यस्याऽअनंतोऽअहुतस्त्वेषश्चरिष्णुरर्णवः । अमश्चरतिरोरुवत् ॥ सानोविश्वाऽअतिद्विषःस्वसृरन्याऽऋतावरी । अतन्नहेवसूर्यः ॥ उतनःप्रियाप्रियासुसप्तस्वसासुजुष्टा । सरस्वतीस्तोम्याभूत् ॥ ३१ ॥ आपप्रुषीपार्थिवान्युरुरजोऽअंतरिक्षं । सरस्वतीनिदस्पातु ॥ त्रिषधस्थासप्तधातुःपंचजातावर्धयंती । वाजेवाजेहव्याभूत् ॥ प्रयामहिम्नामहिनासुचेकितेद्युम्नेभिरन्याऽअपसामपस्तमा । रथऽइवबृहतीविभ्वनेकृतोपस्तुत्याचिकितुषासरस्वती ॥ सरस्वत्यभिनोनेषिवस्योमापस्फरीःपयसामानऽआधक् । जुषस्वनःसख्यावेश्याचमात्वत्क्षेत्राण्यरणानिगन्म ॥ ३२ ॥ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

(६।५।१२) इयमददादितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःसरस्वतीगायत्रीआद्यास्तिस्रस्त्रयोदशीचजगत्योंत्यात्रिष्टुप् ।

द्वात्रिंशाध्यायेवर्गाः ३२ सूक्तानि १४ ऋचः १६६ ॥ त्यागः ॥ अग्नय. १० मरुद्भ्य. २ धेनवइषाये. इंद्रावरुणार्यमविष्णुभ्य. मरुद्भ्यः. पूष्ण. पूष्ण. ४ पृश्नय. २ द्यावाभूमिभ्या. घिश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. अहोरात्राभ्या. वायव. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सरस्वत्याइ. पूष्ण. अग्नयेत्वष्ट्रइ. रुद्राये. मरुद्भ्य. २ विष्णव. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सूर्यायेदं. द्यावापृथिवीभ्या. मरुद्भ्य. २ इंद्राये. अद्भ्य. सवित्र. अग्नय. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ सूर्याये. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १० अग्नय. सोमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ४ सोमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ८ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ अग्निपर्जन्याभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. पूष्णइ. ३२ इंद्रापूषभ्या. ६ पूष्ण. ४ इंद्राग्निभ्या. २५ सरस्वत्याइ. १४ ॥ इतिचतुर्थेऽष्टमः ॥

॥ इतिचतुर्थाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथपंचमाष्टकप्रारंभः ॥

श्रीः ॥ स्तुषएकादशाश्विनंतुंक्त्यैकपदांतंत्रैष्टुभंमाद्येविराजांवुदुश्रियेषळुषस्यंत्वेषास्यावपुर्न्वैकादशमारुतंवि
श्वेषांमैत्रावरुणंश्रुष्टीवामैंद्रावरुणंमुपांत्येजगत्यौसंवामष्टावैंद्रावैष्णवंघृतवतीषट्द्यावापृथिवीयंजागतंमुदुष्यः
सावित्रंत्रित्रिष्टुबंतंमिंद्रासोमापंचैंद्रासोमंयोअद्रिभित्तृचंबार्हस्पत्यंसोमारुद्राचतुष्कंसोमारौद्रंजीमूतस्येवैकोनां
पायुर्भारद्वाजंःसंग्रामांगान्यृक्शोभितुष्टावंवर्मधनुर्ज्यामार्त्नीइषुधिंजगत्यर्धेसारथिमर्धेरश्मीनश्वान्त्रथंरथगोपां
न्जगत्याद्यालिंगोक्तदेवतांद्वाभ्यामिषून्प्रतोदंहस्तघ्नंद्वाभ्यामिषून्परांःपंक्त्यादयोलिंगोक्तदेवतांःसंग्रामाशिषों
त्यानुष्टुंबृजीतआलाक्तेतिचद्वेद्वेयोब्धःसंभूतोवसतीवरीषुगृह्यमाणासुपुष्करेस्थितवान्सर्वतःपुष्करंतत्रविश्वेदे
वाअधारयंन्नुत्थापयतोमहत्तपश्चकारांदृष्टमिंद्रमन्यैर्ऋषिभिर्योदृष्टवांस्तपसापूर्वंस्तोमभागान्परितुष्टःशक्रःप्रब्रूतें
यस्यसगुणतोनामजज्ञेवसतःश्रैष्ठ्यकर्मणंःससप्तमंमंडलंवसिष्ठोपश्यंदग्निंपंचाधिकांविराजोष्टादशाद्याः ॥ १ ॥
॥ श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ हरिःओम् ॥ (६।६।१) स्तुषेनरांदिवोऽअस्यप्रसंताश्विनांहुवेजरमाणोऽअर्कैः ।
यासद्यऽउस्राव्युषिज्मोऽअंतान्युयूषतःपर्युरूवरांसि ॥ तायज्ञमाशुचिभिश्चक्रमाणारथस्यभानुंरुरुचूरजोभिः । पुरू
वरांस्यमिंतामिमानापोधन्वान्यतियाथोऽअज्रान् ॥ ताहत्यद्वर्तिर्यदरंध्रमुग्रेत्थाधियंऽऊहथुःशश्वदश्वैः । मनोजवे

षष्ठेनुवाकेचतुर्दशसूक्तानि (६।६।१) स्तुषेनरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप् ।

भिरिषिरैः शयध्यैपरिव्यथिर्दाशुषोमर्त्यस्य ॥ तानव्यंसोजरमाणस्यमन्मोपंभूषतोयुयुजानसप्ती । शुभंपृक्षमिषमूर्जंवहंताहोतायक्षत्प्रत्नोऽअध्रुग्युवाना ॥ तावल्गूदस्रापुरुशाकतमाप्रत्नानव्यंसावचसाविवासे । याशंसतेस्तुवतेशंभविष्ठाबभूवतुर्गृणतेचित्रराती ॥ १ ॥ ताभुज्युंविभिरद्भ्यःसमुद्रात्तुग्रस्यसूनुमूहथूरजोभिः । अरेणुभिर्योजनेभिर्भुजंतापतत्रिभिरर्णसोनिरुपस्थात् ॥ विजयुषारथ्यायातमद्रिंश्रुतंहवंवृषणावध्रिमत्याः । दशस्यंताशयवेपिप्यथुर्गामितिच्यवानासुमतिंभुरण्यू ॥ यद्रोदसीप्रदिवोऽअस्तिभूमाहेळोदेवानामुतमर्त्यत्रा । तदादित्यावसवोरुद्रियासोरक्षोयुजेतपुरघंदधात ॥ यऽईंराजानावृतुथाविदधद्रजसोमित्रोवरुणश्चिकेतत् । गंभीरायरक्षसेहेतिमस्यद्रोघायचिद्वचसऽआनवाय ॥ अंतरैश्चक्रैस्तनयायवर्तिर्द्युमतायातंनृवतारथेन । सनुत्येनत्यजसामर्त्यस्यवनुष्यतामपिशीर्षाववृक्तं ॥ आपरमाभिरुतमध्यमाभिर्नियुद्भिर्यातमवमाभिरर्वाक् । दृळ्हस्यचिद्गोमतोविव्रजस्यदुरोवर्तंगृणतेचित्रराती ॥ २ ॥ (६।६।२) क१त्यावल्गूपुरुहूताद्यदूतोनस्तोमोविदन्नमस्वान् । आयोऽअर्वाङ्नासत्यावर्तप्रेष्ठाह्यसथोऽअस्यमन्मन् ॥ अरंमेगंतंहवनायास्मैगृणानायथापिबाथोऽअंधः । परिहत्यद्वर्तिर्याथोरिषोनयत्परोनांतरस्तुतुर्यात्+ ॥ अकारिवामंधसोवरीमन्नस्तारिबर्हिःसुप्रायणतमं । उत्तानहस्तोयुवयुर्ववंदावांनक्षंतोऽअद्रयऽआंजन् ॥ ऊर्ध्वोवामग्निरध्व

(६।६।२) क१त्येत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप्आद्याविराळंत्यैकपदा ।

रेष्वंस्थात्प्ररातिरेतिजूर्णिनीघृताची । प्रहोतागूर्तमनाऽउराणोयुक्तयोनासत्याहवीमन् ॥ अधिश्रियेदुहितासूर्यस्य रथंतस्थौपुरुभुजाशतोतिं । प्रमायाभिर्मायिनाभूतमत्रनरानृतूजनिमन्यज्ञियानां ॥ ३ ॥ युवंश्रीभिर्दर्शताभिराभिः शुभेपुष्टिमूहथुःसूर्यायाः । प्रवांवयोवपुषेनुपप्तन्नक्षद्वाणीसुष्टुताधिष्ण्यावां ॥ आवांवयोश्वासोवहिष्ठाऽअभिप्रयोना सत्यावहंतु । प्रवांरथोमनोजवाऽअसर्जीषःपृक्षऽइषिधोऽअनुपूर्वीः+ ॥ पुरुहिवांपुरुभुजादेष्णंधेनुंनऽइषंपिन्वतमसं क्रां । स्तुतश्चवांमाध्वीसुष्टुतिश्चरसाश्चयेवामनुरातिमग्मंन् ॥ उतमंऽऋज्रेपुरयस्यरघ्वीसुमीह्ळेशतंपेरुकेचपक्का । शां डोदाद्विरणिनःस्मदिष्टीन्दशवशासोऽअभिषाचंऽऋष्वान्+ ॥ संवांशतानासत्यासहस्राश्वानांपुरुपंथागिरेदात् । भरद्वाजायवीरनूगिरेदाद्धतारक्षांसिपुरुदंससास्युः ॥ आवांसुम्नेवरिमन्सूरिभिःष्यां ॥ ४ ॥ (६।६।३) उदुश्रिय ऽउषसोरोचमानाऽअस्थुरपांनोर्मयोरुशंतः । कृणोतिविश्वासुपथासुगान्यभूदुवस्वीदक्षिणामघोनी ॥ भद्राददृक्षऽउ र्वियाविभास्युत्तेशोचिर्भानवोद्यामपप्तन् । आविर्वक्षःकृणुषेशुंभमानोषोदेविरोचमानामहोभिः ॥ वहंतिसीमरुणा सोरुशंतोगावःसुभगामुर्वियाप्रथानां । अपेजतेशूरोऽअस्तेवशत्रून्बाधतेतमोऽअजिरोनवोह्ळा ॥ सुगोततेसुपथापर्वते ष्ववातेऽअपस्तरसिस्वभानो । सानऽआवहपृथुयामन्नृष्वेरयिंदिवोदुहितरिषयध्यै ॥ सावहयोक्षभिरवातोषोवरंवह

(६।६।३) उदुश्रियइतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजउषास्त्रिष्टुप् ।

सं. ३९

सिजोषमनु । त्वंदिवोदुहितर्याहदेवीपूर्वहूतौमंहनादर्शताभूः ॥ उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्नरश्चयेपितुभाजोव्युंष्टौ । अमासतेवहसिभूरिवाममुषोदेविदाशुषेमर्त्याय ॥ ५ ॥ (६।६।४) एषास्यानोदुहितादिवोजाःक्षितीरुच्छंतीमानुषीरजीगः । याभानुनारुशताराम्यास्वज्ञायितिरस्तमसश्चिदक्तून् ॥ वितद्ययुररुणयुग्भिरश्वैश्चित्रंभांत्युषसश्चंद्ररथाः । अग्रंयज्ञस्यबृहतोनयंतीर्विताबांधंतेतमऽऊर्म्यायाः ॥ श्रवोवाजमिषमूर्जंवहंतीर्निदाशुषऽउषसोमर्त्याय । मघोनीर्वीरवत्पत्यमानाऽअवोधातविधतेरत्नमद्य ॥ इदाहिवोविधतेरत्नमस्तीदावीरायदाशुषऽउषासः । इदाविप्रायजरतेयदुक्थानिष्ममावतेवहथापुराचित् ॥ इदाहितऽउषोऽअद्रिसानोगोत्रागवामंगिरसोगृणंति । व्यर्केणविभिदुर्ब्रह्मणाचसत्यानृणामभवद्देवहूतिः ॥ उच्छादिवोदुहितःप्रत्नवन्नोभरद्वाजवद्विधतेमघोनि । सुवीरंरयिंगृणतेरिरीह्युरुगायमधिधेहिश्रवोनः ॥ ६ ॥ (६।३।५) वपुर्नुतच्चिकितुषेचिदस्तुसमानंनामधेनुपत्यमानं । मर्तेष्वन्यद्दोहसेपीपायसकृच्छुक्रंदुदुहेपृश्निरूधः ॥ येऽअग्नयोनशोशुचन्निधानाद्विर्यत्त्रिर्मरुतोवावृधंत । अरेणवोहिरण्ययासऽएषांसाकंनृम्णैःपौंस्येभिश्चभूवन् ॥ रुद्रस्ययेमीळ्हुषःसंतिपुत्रायांश्चोनुदाधृविर्भरध्यै । विदेहिमातामहोमहीषासेत्पृश्निःसुभ्वे३गर्भमाधात् ॥ नयऽईषंतेजनुषोयान्वं१तःसंतोवद्यानिपुनानाः । निर्यदुह्रेशुचयोनुजोषमनुश्रियातन्वमुक्षमाणाः ॥

(६।६।४) एषास्येतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजउषास्त्रिष्टुप् । (६।६।५) वपुर्न्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोमरुतस्त्रिष्टुप् ।

मक्षूनयेषुदोहसेचिदयाऽआनामधृष्णुमारुतंदधानाः । नयेस्तौनाऽअयासोमह्नानूचित्सुदानुरवयासदुग्रान्+ ॥ ७ ॥ तऽइदुग्राःशवसाधृष्णुषेणाऽउभेयुजंतरोदसीसुमेके । अधस्मैषुरोदसीस्वशोचिरामवत्सुतस्थौनरोकः ॥ अनेनोवोमरुतोयामोऽअस्त्वनश्वश्चिद्यमजत्यरथीः । अनवसोऽअनभीशूरजस्तूर्विरोदसीपथ्यायातिसाधन् ॥ नास्यवर्तानतरुतान्वस्तिमरुतोयमवथवाजसातौ । तोकेवागोषुतनयेयमप्सुसव्रजंदर्तापार्येऽअधद्योः+ ॥ प्रचित्रमर्कंगृणतेतुरायमारुतायस्वतवसेभरध्वं । येसहांसिसहसासहंतेरेजंतेऽअग्नेपृथिवीमखेभ्यः ॥ त्विषींमंतोऽअध्वरस्येवदिद्युत्तृषुच्यवसोजुह्वो३नाग्नेः । अर्चत्रयोधुनयोनवीराभ्राजज्जन्मानोमरुतोऽअधृष्टाः ॥ तंवृधंतंमारुतंभ्राजदृष्टिंरुद्रस्यसूनुंहवसाविवासे । दिवःशर्धायशुचयोमनीषागिरयोनापऽउग्राऽअस्पृध्रन् ॥ ८ ॥ (६।६।६) विश्वेषांवःसतांज्येष्ठतमागीर्भिर्मित्रावरुणावावृधध्यै । संयारश्मेवयमतुर्यमिष्ठाद्वाजनाँऽअसमाबाहुभिःस्वैः+ ॥ इयंमद्वांप्रस्तृणीतेमनीषोपप्रियानमसावर्हिरच्छ । यंतंनोमित्रावरुणावधृष्टंच्छर्दिर्यद्वांवरूथ्यंसुदानू ॥ आयातंमित्रावरुणासुशस्त्युपप्रियानमसाहूयमाना । संयावप्नःस्थोऽअपसेवजनाञ्छ्रुधीयतश्चिद्यतथोमहित्वा+ ॥ अश्वानयावाजिनापूतबंधूऽऋतायद्गर्भमदितिर्भरध्यै । प्रयामहिंमहांताजायमानाघोरामर्तायरिपवेनिदीधः ॥ विश्वेयद्वांमंहनामंदमानाःक्षत्रंदेवासोऽअदधुःसजो

(६।६।६) विश्वेषामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

षांः । परियद्भूथोरोदसीचिदुर्वीसंतिस्पशोऽअदब्धासोऽअमूराः ॥ ९ ॥ ताहिक्षत्रंधारयेथेऽअनुद्यून्दृंहेथेसानुमुप मादिवद्योः । दृळ्होनक्षत्रऽउतविश्वदेवोभूमिमातान्द्यांधासिनायोः+ ॥ ताविग्रंधैथेजठरंपृणध्याऽआयत्सद्मसभृत यःपृणंति । नमृष्यंतेयुवतयोवाताावियत्पयोविश्वजिन्वाभरंते ॥ ताजिह्वयासदमेदंसुमेधाऽआयद्वांसत्योऽअरतिर्ऋ तेभूत् । तद्वांमहित्वंघृतान्नावस्तुयुवंदाशुषेविचयिष्टमंहः ॥ प्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्धन्प्रियाधामयुवधितामिनंति । नयेदेवासऽओहसानमर्ताऽअयज्ञसाचोऽअप्योनपुत्राः+ ॥ वियद्वाचंकीस्तासोभरंतेशंसंतिकेचिन्निविदोमनानाः । आद्वांब्रवामसत्यान्युक्थानकिर्देवेभिर्यतथोमहित्वा+ ॥ अवोरित्थावांछर्दिषोऽअभिष्टौयुवोर्मित्रावरुणावस्कृधो यु । अनुयद्गावःस्फुरानृजिप्यंधृष्णुंयद्रणेवृषणंयुनजन् ॥ १० ॥ (६।६।७) श्रुष्टीवांऽयज्ञऽउद्यतःसजोषामनुष्व द्वृक्तबर्हिषोयजध्यै । आयऽइंद्रावरुणाविषेऽअद्यमहेसुम्नायमहऽआववर्तत् ॥ ताहिश्रेष्ठादेवताातुजाशूराणांशवि ष्ठाताहिभूतं । मघोनांमंहिष्ठातुविशुष्मऽऋतेनवृत्रतुरासर्वसेना ॥ तागृणीहिनमस्येभिःशूषैःसुम्नेभिरिंद्रावरुणाचका ना । वज्रेणान्यःशवसाहंतिवृत्रंसिषक्त्यन्योवृजनेषुविप्रः ॥ ग्नाश्चयन्नरश्चवावृधंतविश्वेदेवासोनरांस्वगूर्ताः । प्रैभ्य ऽइंद्रावरुणामहित्वाद्यौश्चपृथिविभूतमुर्वी+ ॥ सऽइत्सुदानुःस्ववाँऽऋतावेंद्रायोवांवरुणदाशतित्मन् । इषासद्विष

(६।६।७) श्रुष्टीवामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रावरुणौत्रिष्टुप्नवमीसप्तम्यौजगत्यौ ।

स्तरेहास्वान्वंसंद्रयिंरयिवतश्चजनान् ॥ ११ ॥ यंयुवंदाश्वंध्वरायदेवारयिंधत्थोवसुमंतंपुरुक्षुं । अस्मेसऽइंद्रावरुणा वपिष्यात्प्रयोभनक्तिवनुषामशस्तीः ॥ उतनःसुत्रात्रोदेवगोपाःसूरिभ्यऽइंद्रावरुणारयिःष्यात् । येषांशुष्मःपृतनासु साह्वान्प्रसद्योद्युम्नातिरतेततुरिः ॥ नूनंऽइंद्रावरुणागृणानापृंक्तंरयिंसौश्रवसायदेवा । इत्थागृणंतोमहिनस्यशर्धोपो ननावादुरितातरेम ॥ प्रसम्राजेबृहतेमन्मनुप्रियमर्चदेवायवरुणायसप्रथः । अयंयऽउर्वीमहिनामहिव्रतःक्रत्वावि भात्यजरोनशोचिषा ॥ इंद्रावरुणासुतपाविमंसुतंसोमंपिवतंमद्यंधृतव्रता । युवोरथोऽअध्वरंदेववीतयेप्रतिस्वसरमु पयातिपीतये ॥ इंद्रावरुणामधुमत्तमस्यवृष्णःसोमस्यवृषणावृषेथां । इदंवामंधःपरिषिक्तमस्मेऽआसद्यास्मिन्वर्हिषि मादयेथां ॥ १२ ॥ (६।६।८) संवांकर्मणासमिषाहिनोमींद्राविष्णूऽअपसस्पारेऽअस्य । जुषेथांयज्ञंद्रविणंचधत्तम रिष्टैर्नःपथिभिःपारयंता ॥ याविश्वासांजनितारामतीनामिंद्राविष्णूकलशासोमधाना । प्रवांगिरःशस्यमानाऽअवं तुप्रस्तोमासोगीयमानासोऽअर्कैः ॥ इंद्राविष्णूमदपतीमदानामासोमंयातंद्रविणोदधाना । संवामंजंत्वक्तुभिर्मती नांसंस्तोमासःशस्यमानासऽउक्थैः ॥ आवामश्वासोऽअभिमातिषाहऽइंद्राविष्णूसधमादोवहंतु । जुषेथांविश्वाह वनामतीनामुपब्रह्माणिश्रृणुतंगिरोमे ॥ इंद्राविष्णूतत्पनयाय्यंवांसोमस्यमदऽउरुचंक्रमाथे । अकृणुतमंतरिक्षंवरीयो

(६।६।८) संवामित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्राविष्णूत्रिष्टुप् ।

प्रथतंजीवसेनोरजांसि ॥ इंद्राविष्णूहविषावावृधानाग्राद्वानानमसारातहव्या । घृतासुतीद्रविणंधत्तमस्मेसमुद्रःस्थः कुलशःसोमधानः ॥ इंद्राविष्णूपिबतंमध्वोऽअस्यसोमस्यदस्राजठरंपृणेथां । आवामंधांसिमदिराण्यग्मन्नुपब्रह्माणि शृणुतंहवंमे ॥ उभाजिग्यथुर्नपराजयेथेनपराजिग्येकतरश्चनैनोः । इंद्रश्चविष्णोयदपस्पृधेथांत्रेधासहस्रंवितदैरयेथां ॥ १३ ॥ (६।६।९) घृतवतीभुवनानामभिश्रियोर्वीपृथ्वीमधुदुघेसुपेशसा । द्यावापृथिवीवरुणस्यधर्मणाविष्कभितेऽअजरेभूरिरेतसा ॥ असश्चंतीभूरिधारेपयस्वतीघृतंदुहातेसुकृतेशुचिव्रते । राजंतीऽअस्यभुवनस्यरोदसीऽअस्मेरेतःसिंचतंयन्मनुर्हितं ॥ योवामृजवेक्रमणायरोदसीमर्तोददाशधिषणेससाधति । प्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्परियुवोःसिक्ताविषुरूपाणिसव्रता ॥ घृतेनद्यावापृथिवीऽअभीवृतेघृतश्रियाघृतपृचाघृतावृधा । उर्वीपृथ्वीहोतृवूर्येपुरोहितेतेऽइद्विप्राऽईळतेसुम्नमिष्टये ॥ मधुनोद्यावापृथिवीमिमिक्षतांमधुश्चुतामधुदुघेमधुव्रते । दधानेयज्ञंद्रविणंचदेवतामहिश्रवोवाजमस्मेसुवीर्यं ॥ ऊर्जंनोद्यौश्चपृथिवीचपिन्वतांपितामातावि‌श्वविदासुदंससा । संरराणेरोदसीविश्वशंभुवासनिंवाजंरयिमस्मेसमिन्वतां ॥ १४ ॥ (६।६।१०) उदुष्यदेवःसविताहिरण्ययाबाहूऽअयंस्तसवनायसु

(६।६।९) घृतवतीतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजोद्यावापृथिव्यौजगती । (६।६।१०) उदुष्येतिषळर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःसविताजगती अंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

क्रतुः । घृतेनपाणीऽअभिप्रुष्णुतेमखोयुवासुदक्षोरजसोविधर्मणि ॥ देवस्यवयंसवितुःसवीमनिश्रेष्ठेस्यामवसुनश्चदाव
ने । योविश्वस्यद्विपदोयश्चतुष्पदोनिवेशनेप्रसवेचासिभूमनः ॥ अदब्धेभिःसवितःपायुभिष्ट्वंशिवेभिरद्यपरिपाहिनोग
यं । हिरण्यजिह्वःसुवितायनव्यसेरक्षामाकिर्नोऽअघशंसऽईशत ॥ उदुष्यदेवःसवितादमूनाहिरण्यपाणिःप्रतिदोषम
स्थात् । अयोहनुर्यजतोमंद्रजिह्वऽआदाशुषेसुवतिभूरिवामं+ ॥ उदूऽअयाँऽउपवक्तेवबाहूहिरण्ययासवितासुप्रतीका ।
दिवोरोहांस्यरुहत्पृथिव्याऽअरीरमत्पतयत्कच्चिदभ्वं ॥ वाममद्यसवितर्वाममुश्वोदिवेदिवेवाममस्मभ्यंसावीः । वाम
स्यहिक्षयस्यदेवभूरेरयाधियावामभाजःस्याम ॥ १५ ॥ (६।६।११) इंद्रासोमामहितद्वांमहित्वंयुवंमहानिप्रथमानिच
क्रथुः । युवंसूर्यंविविदथुर्युवंस्व१र्विश्वातमांस्यहतंनिदश्च ॥ इंद्रासोमावासयथऽउषासमुत्सूर्यंनयथोज्योतिषासह ।
उपद्यांस्कंभथुःस्कंभनेनाप्रथतंपृथिवीमातरंवि+ ॥ इंद्रासोमावहिमपःपरिष्ठांहथोवृत्रमनुवांद्यौरमन्यत । प्राणांस्यै
रयतंनदीनामासमुद्राणिपप्रथुःपुरूणि ॥ इंद्रासोमापक्वमामास्वंतर्निगवामिद्दधथुर्वक्षणासु । जगृभथुरनपिनद्धमासु
रुशच्चित्रासुजगतीष्वंतः+ ॥ इंद्रासोमायुवमंगतरुत्रमपत्यसाचंश्रुत्यंरराथे । युवंशुष्मंनर्यंचर्षणिभ्यःसंविव्यथुःपृत
नाषाहमुग्रा ॥ १६ ॥ (६।६।१२) योऽअद्रिभित्प्रथमजाऽऋतावाबृहस्पतिरांगिरसोहविष्मान् । द्विबर्हज्माप्राघ

(६।६।११)इंद्रासोमेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजइंद्रासोमौत्रिष्टुप् । (६।६।१२)योअद्रिभिदितितृचस्यसूक्तस्यभरद्वाजोबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

मसत्पितानऽआरोदसीवृषभोरोरवीति ॥ जनायचिद्यऽईवतऽउलोकंबृहस्पतिर्देवहूतौचकार । घ्नन्वृत्राणिविपुरोदर्द रीतिजयन्छत्रूँरमित्रान्पृत्सुसाहन् ॥ बृहस्पतिःसमजयद्वसूनिमहोव्रजान्गोमतोदेवऽएषः । अपःसिषासन्त्स्व१रप्रती तोबृहस्पतिर्हंत्यमित्रमर्कैः+ ॥ १७॥ (६।६।१३) सोमारुद्राधारयेथामसुर्यं१प्रवामिष्टयोरमश्नुवंतु । दमेदमेसप्तरत्ना दधानाशंनोभूतंद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ सोमारुद्राविवृहतंविषूचीममीवायानोगयमाविवेश । आरेबाधेथांनिर्ऋतिंपराचैर स्मेभद्रासौश्रवसानिसंतु ॥ सोमारुद्रायुवमेतान्यस्मेविश्वातनूषुभेषजानिधत्तं । अवस्यतंमुंचतंयन्नोऽअस्तितनूषुबद्धंकृ तमेनोऽअस्मत्+ ॥ तिग्मायुधौतिग्महेतीसुशेवौसोमारुद्राविहसुमृळतंनः । प्रनोमुंचतंवरुणस्यपाशाद्गोपायतंनःसुमन स्यमाना ॥ १८ ॥ (६।६।१४) जीमूतस्येवभवतिप्रतीकंयद्वर्मीयातिसमदामुपस्थे । अनाविद्धयातन्वाजयत्वंसत्वा वर्मणोमहिमापिपर्तु ॥ धन्वनागाधन्वनाजिंजयेमधन्वनातीव्राःसमदोजयेम । धनुःशत्रोरपकामंकृणोतिधन्वनास

(६।६।१३) सोमारुद्रेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यभरद्वाजःसोमारुद्रौत्रिष्टुप् । (६।६।१४) जीमूतस्येवेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभार द्वाजःपायुः आद्यानांनवानांक्रमेणवर्मधनुर्ज्याधनुष्कोटीषुधिःसारथीरश्मयोऽश्वारथोरथगोपाः । दशम्याब्राह्मणपितृसोमपृथिवीपूषाणः । एकादश्यादिद्वयोरिषवःत्रयोदश्याःप्रतोदःचतुर्दश्याहस्तत्राणं पंचदशीषोडश्योरिषवः सप्तदश्यायुद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदित्यः अष्टा दश्यावर्मसोमवरुणाःअंत्यायादेवब्रह्माणित्रिष्टुप् । षष्ठीदशम्यौजगत्यौद्वादशीत्रयोदशीपंचदशीषोळश्यंत्यानुष्टुभःसप्तदशीपंक्तिः । (त्रयो-

वीः प्रदिशोजयेम ॥ वक्ष्यंतीवेदागनीगंतिकर्णंप्रियंसखायंपरिषस्वजाना। योषेवशिङ्क्तेविततधिधन्वञ्ज्याऽइयंसमनेपा रयंती ॥ तेऽआचरंतीसमनेवयोषामातेवपुत्रंबिभृतामुपस्थे । अपशत्रून्विध्यतांसंविदानेऽआर्त्नीऽइमेविष्फुरंतीऽअ मित्रान् ॥ बह्वीनांपिताबहुरस्यपुत्रश्चिश्चाकृणोतिसमनावगत्य । इषुधिःसंकाःपृतनाश्चसर्वाःपृष्ठेनिनद्धोजयतिप्रसूतः ॥ १९ ॥ रथेतिष्ठन्नयतिवाजिनःपुरोयत्रयत्रकामयतेसुषारथिः । अभीशूनांमहिमानंपनायतमनःपश्चादनुयच्छंतिर श्मयः ॥ तीव्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपाणयोश्वारथेभिःसहवाजयंतः । अवक्रामंतःप्रपदैरमित्रान्क्षिणंतिशत्रूँरनपव्ययं तः ॥ रथवाहनंहविरस्यनामयत्रायुधंनिहितमस्यवर्म । तत्रारथमुपशग्मंसदेमविश्वाहावयंसुमनस्यमानाः ॥ स्वादु षंसदःपितरोवयोधाःकृच्छ्रेश्रितःशक्तीवंतोगभीराः । चित्रसेनाऽइषुबलाऽअमृध्राःसतोवीराऽउरवोव्रातसाहाः+ ॥ ब्राह्मणासःपितरःसोम्यासःशिवेनोद्यावापृथिवीऽअनेहसा । पूषानःपातुदुरितादृतावृधोरक्षामाकिर्नोऽअघशंसऽई शत ॥ २० ॥ सुपर्णंवस्तेमृगोऽअस्यादंतोगोभिःसंनद्धापततिप्रसूता । यत्रानरःसंचविचद्रवंतितत्रास्मभ्यमिषवःशर्म यंसन् ॥ ऋजीतेपरिवृंग्धिनोश्मभवतुनस्तनूः । सोमोऽअधिब्रवीतुनोदितिःशर्मयच्छतु ॥ आजंघंतिसान्वेषांजघनाँ

दश्याःप्रतोदइत्यत्राश्वोदेवतेतिकेचित् । चतुर्दश्याहस्तन्नमित्यत्रहस्तत्राणंचतुर्दश्यामितिशौनकोक्तेर्हस्तत्राणमेवयुक्तं । पराःपंक्त्यादयोलिं गोक्तदेवताइत्येवमनुक्रमण्यांसत्यामंत्ययोर्द्वयोर्विश्वेदेवाइतिकेचिन्मन्यंतेबहुदैवतत्वात् पंचदश्यादिद्वयोर्विषाक्तमुखबाणइतिशौनकः)।

ऽउपंजिघ्नते । अश्वांजनिप्रचेतसोश्वान्त्समत्सुचोदय ॥ अहिरिवभोगैःपर्येतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः। हस्तघ्नो विश्वांवयुनानिविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः ॥ आलाक्तायारुरुशीष्ण्यर्थोयस्याऽअयोमुखं । इदंपर्जन्यरेतस ऽइष्वैदेव्यैबृहन्नमः ॥ २१ ॥ अवसृष्टापरापतशरव्येब्रह्मसंशिते । गच्छामित्रान्प्रपद्यस्वमामीषांकंचनोच्छिषः ॥ यत्रबाणाःसंपतंतिकुमाराविशिखाऽइव । तत्रानोब्रह्मणस्पतिरदितिःशर्मयच्छतुविश्वाहाशर्मयच्छतु ॥ मर्माणितेव र्मणाछादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्ता । उरोर्वरीयोवरुणस्तेकृणोतुजयंतंत्वानुदेवामदंतु ॥ योनःस्वोऽअरणो यश्चनिष्ट्योजिघांसति । देवास्तंसर्वेधूर्वंतुब्रह्मवर्ममतंतरं ॥ २२ ॥ (इतिभारद्वाजंषष्ठंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि७५)

(७।१।१) अग्निंनरोदीधितिभिररण्योर्हस्तच्युतीजनयंतप्रशस्तं । दूरेदृशंगृहपतिमथर्युं+ ॥ तमग्निमस्तेवसवोन्यृ ण्वन्त्सुप्रतिचक्षमवसेकुतश्चित् । दक्षाय्योयोदमऽआसनित्यः ॥ प्रेद्धोऽअग्नेदीदिहिपुरोनोजस्रयासूर्म्यायविष्ठ । त्वांशश्वंतऽउपयंतिवाजाः ॥ प्रतेऽअग्नयोग्निभ्योवरंनिःसुवीरासःशोशुचंतद्युमंतः । यत्रानरःसमासतेसुजाताः+ ॥ दानोऽअग्नेधियारयिंसुवीरंस्वपत्यंसहस्यप्रशस्तं । नयंयावातरतियातुमावान् ॥ २३ ॥ उपयमेतियुवतिःसुदक्षंदो षावस्तोर्हविष्मतीघृताचीं । उपस्वैनमरमतिर्वसूयुः+ ॥ विश्वाऽअग्नेपदहारातीर्येभिस्तपोभिरदहोजरूथं । प्रनिस्वरं

वासिष्ठेसप्तमेमंडलेषडनुवाकाः (७।१।१) अग्निंनरइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निर्विराट्अंत्याःसप्तत्रिष्टुभः ।

चातयस्वामीवां ॥ आयस्तेऽअग्नऽइधतेऽअनीकंवसिष्ठशुक्रदीदिवःपावक । उतोनऽएभिःस्तवथैरिहस्याः ॥ वियेते ऽअग्नेभेजिरेऽअनीकंमर्तानरःपित्र्यासःपुरुत्रा । उतोनऽएभिःसुमनाऽइहस्याः ॥ इमेनरोवृत्रहत्येषुशूराविश्वाऽअदे वीरभिसंतुमायाः । येमेधियंपनयंतप्रशस्तां+ ॥ २४ ॥ माशूनेऽअग्नेनिषदामनृणांमाशेषसोवीरतापरित्वा । प्रजाव तीषुदुर्यासुदुर्य ॥ यमश्वीनित्यमुपयातियज्ञंप्रजावंतंस्वपत्यंक्षयंनः । स्वजन्मनाशेषसावावृधानं+ ॥ पाहिनोऽअग्नेर क्षसोऽअजुष्टात्पाहिधूर्तेरररुषोऽअघायोः । त्वायुजापृतनायूँरभिष्यां ॥ सेदग्निरग्नीँऽरत्यस्त्वन्यान्यत्रवाजीतनयोवी ळुपाणिः । सहस्रपाथाऽअक्षरासमेति ॥ सेदग्निर्योवनुष्यतोनिपातिसमेद्धारमंहसऽउरुष्यात् । सुजातासःपरिचरं तिवीराः+ ॥ २५ ॥ अयंसोऽअग्निराहुतःपुरुत्रायमीशानःसमिदिंधेहविष्मान् । परियमेत्यध्वरेषुहोता ॥ त्वेऽअग्नऽ आहवनानिभूरीशानासऽआजुहुयामनित्या । उभाकृण्वंतोवहतूमियेधे ॥ इमोऽअग्नेवीततमानिहव्याजस्रोवक्षिदेव तातिमच्छ । प्रतिनऽईंसुरभीणिव्यंतु ॥ मानोऽअग्नेवीरतेपरादादुर्वाससेमतयेमानोऽअस्यै । मानःक्षुधेमारक्षसऽऋ तावोमानोदमेमावनऽआजुहूर्थाः ॥ नूमेब्रह्माण्यग्नऽउच्छशाधित्वंदेवमघवद्भ्यःसुषूदः । रातौस्यामोभयासऽआतेयू यंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ २६ ॥ त्वमग्नेसुहवोरण्वसंदृक्सुदीतीसूनोसहसोदिदीहि । मात्वेसचातनयेनित्यऽआध ङ्मावीरोऽअस्मन्नर्योविदासीत् ॥ मानोऽअग्नेदुर्भृतयेसचैषुदेवेद्धेष्वग्निषुप्रवोचः । मातेऽअस्मान्दुर्मतयोभृमाच्चिद्देव

स्यंसूनोसहसोनशंत ॥ समर्तोअग्नस्वनीकरेवानमर्त्यंयऽआजुहोतिहव्यं । सदेवतांवसुवानंदधातियंसूरिरर्थीपृच्छमानऽएति ॥ महोनोऽअग्नेसुवितस्यविद्वान्नयिंसूरिभ्यऽआवहाबृहंतं । येनवयंसहसावन्मदेमाविक्षितासऽआयुषासुवीराः ॥ नूमेब्रह्माण्य० ॥ २७ ॥ इतिपंचमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

पंचमाष्टकेसूक्तानि १२९ ऋचः १२६३

त्रयस्त्रिंशाष्टकेवर्गाः २७ सूक्तानि १५ ऋचः १४३॥त्यागः॥ अश्विभ्यामिदं. २२ उषस. १२ मरुद्भ्य. ११ मित्रावरुणाभ्या. ११ इंद्रावरुणाभ्या. ११ इंद्राविष्णुभ्या. ८ द्यावापृथिवीभ्या. ६ सवित्र. ६ इंद्रासोमाभ्या. ५ बृहस्पतय. ३ सोमारुद्राभ्या. ४ वर्मणइ. धनुषइ. ज्यायाइ. धनुष्कोट्या. इषुध्याइ.सारथिरश्मिभ्य. अश्वेभ्य. रथाये. रथगोपेभ्य. ब्राह्मणपितृसोमद्यावापृथिवीपूषभ्य. इषुभ्य. २ प्रतोदाये. हस्तत्राणाये. इषुभ्य. २ युद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदितिभ्य. वर्मसोमवरुणेभ्य. देवब्रह्मभ्य. अग्नये. २९ इतिपंचमेप्रथमः ॥

जुषस्वैकादशाप्रमग्निंवोदशप्रवंःप्राग्नयेनववैश्वानरीयंतुप्रसम्राजःसप्तप्रवोदेवमिंधेंबोधिषळुषोनपंचमहानगन्म तृचंप्राग्नयेवैश्वानरीयंसमिधाबृहत्यांद्युपसद्यायपंचोनागायत्रंमेनावोद्वादशप्रागाथमग्नेभवसप्तद्वैपदंत्रैष्टुभंत्वे हपंचाधिकैंद्रंसुदासःपैजवनस्यचतस्रोत्यादानस्तुतिर्यस्तिग्मश्रृंगएकादश ॥ २ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।१।२) जुषस्वनःसमिधमग्नेऽअद्यशोचाबृहद्यजतंधममृण्वन् । उपस्पृशदिव्यंसानुस्तूपैः संरश्मिभिस्ततनःसूर्यस्य ॥ नराशंसस्यमहिमानमेषामुपस्तोषामयजतस्ययज्ञैः । येसुक्रतवःशुचयोधियंधाःस्वदंतिदेवाऽउभयानिहव्या ॥ ईळेन्यंवोऽअसुरंसुदक्षमंतर्दूतंरोदसीसत्यवाचं । मनुष्वदग्निंमनुनासमिद्धंसमध्वरायसदमिन्महेम ॥ सपर्यवोभरमाणाऽअभिज्ञुप्रवृंजतेनमसाबर्हिरग्नौ । आजुह्वानाघृतपृष्ठंपृषद्वदध्वर्यवोहविषामर्जयध्वं ॥ स्वाध्योवि दुरोदेवयंतोशिश्रयूरथयुर्देवताता । पूर्वीशिशुंनमातरारिहाणेसमग्रुवोनसमनेष्वंजन् ॥ १ ॥ उतयोषणेदिव्येमहीनऽउषासानक्तासुदुघेवधेनुः । बर्हिषदापुरुहूतेमघोनीऽआयज्ञियेसुवितायश्रयेतां ॥ विप्रायज्ञेषुमानुषेषुकारूमन्येवांजातवेदसायजध्यै । ऊर्ध्वंनोऽअध्वरंकृतंहवेषुतादेवेषुवनथोवार्याणि ॥ आभारतीभारतीभिःसजोषाऽइळादेवैर्मनुष्येभिरग्निः । सरस्वतीसारस्वतेभिरर्वाक्तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंसदंतु ॥ तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नुदेवत्वष्टर्विरराणःस्यस्व । यतोवीरःकर्मण्यःसुदक्षोयुक्तग्रावाजायतेदेवकामः ॥ वनस्पतेवसृजोपदेवानग्निर्हविःशमितासूदयाति । सेदुहोतासत्यतरोयजातियथादेवानांजनिमानिवेद ॥ आयाह्यग्नेसमिधानोऽअर्वाङिंद्रेणदेवैःसरथंतुरेभिः । बर्हि

(७।१।२) जुषस्वेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् ।

नेऽआस्तामदितिःसुपुत्रास्वाहादेवाऽअमृतामादयंतां ॥ २ ॥ (७।१।३) अग्निंवोदेवमग्निभिःसजोषायजिष्ठंदूत
मध्वरेकृणुध्वं । योमर्त्येषुनिध्रुविर्ऋतावातपुर्मूर्धाघृतान्नःपावकः+ ॥ प्रोथदश्वोनयवसेविष्यन्यदामहःसंवरणाद्व्यस्था
त् । आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरधस्मतेव्रजनंकृष्णमस्ति ॥ उद्यस्यतेनवजातस्यवृष्णोग्नेचरंत्यजराऽइधानाः ।
अच्छाद्यामरुषोधूमऽएतिसंदूतोऽअग्नऽईयसेहिदेवान्+ ॥ वियस्यतेपृथिव्यांपाजोऽअश्रेत्तृषुयदन्नासमवृक्तजंभैः ।
सेनेवसृष्टाप्रसितिष्टऽएतियवंनदस्मजुह्वाविवेक्षि ॥ तमिद्दोषातमुषसियविष्ठमग्निमत्यंनमर्जयंतनरः । निशिशानाऽ
अतिथिमस्ययोनौदीदायशोचिराहुतस्यवृष्णः ॥ ३ ॥ सुसंदृक्तेस्वनीकप्रतीकंवियद्रुक्मोनरोचसऽउपाके । दिवोनते
तन्यतुरेतिशुष्मश्चित्रोनसूरःप्रतिचक्षिभानुं+ ॥ यथावःस्वाहाग्नयेदाशेमपरीळाभिर्घृतवद्भिश्चहव्यैः । तेभिर्नोऽअग्ने
ऽअमितैर्महोभिःशतंपूर्भिरायसीभिर्निपाहि ॥ यावातेसंतिदाशुषेऽअधृष्टागिरोवायाभिर्नृवतीरुरुष्याः । ताभिर्नः
सूनोसहसोनिपाहिस्मत्सूरीन्जरितॄन्जातवेदः ॥ निर्यत्पूतेवस्वधितिःशुचिर्गात्स्वयाकृपातन्वाऽरोचमानः । आयोमा
त्रोरुशेन्योजनिष्टदेवयज्यायसुक्रतुःपावकः+ ॥ एतानोऽअग्नेसौभगादिदीह्यपिक्रतुंसुचेतसंवतेम । विश्वास्तोतृभ्यो
गृणतेचसंतुयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ४ ॥ (७।१।४) प्रवःशुक्रायभानवेभरध्वंहव्यंमतिंचाग्नयेसुपूतं । योदै

(७।१।३) अग्निंवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।४) प्रवःशुक्रायेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् ।

व्यानिमानुषाजनूंष्यंतर्विश्वानिविद्मनाजिगाति ॥ सगृत्सोऽअग्निस्तरुणश्चिदस्तुयतोयविंष्ठोऽअजनिष्टमातुः । संयो वनायुवतेशुचिदन्भूरिंचिदन्नासमिदत्तिसद्यः+ ॥ अस्यदेवस्यसंसद्यनीकेयंमतासःश्येतंजगृभ्रे । नियोगृभंपौरुषेयी मुवोचदुरोकमग्निरायवेंशुशोच ॥ अयंकविरकविषुप्रचेतामतैष्वग्निरमृतोनिधायि । समानोऽअत्रजुहुरःसहस्वःसदा त्वेसुमनसःस्याम ॥ आयोयोनिंदेवकृतंससादक्रत्वाह्य१ग्निरमृताँऽअतारीत् । तमोषधीश्चवनिनश्चगर्भंभूमिश्चविश्व धायसंबिभर्ति ॥ ५ ॥ ईशेह्य१ग्निरमृतस्यभूरेरीशेरायःसुवीर्यस्यदातोः । मात्वावयंसहसावन्नवीरामाप्संवःपरिष दाममादुवः ॥ परिषद्यंह्यरणस्यरेक्णोनित्यस्यरायःपतयःस्याम । नशेषोऽअग्नेऽअन्यजातमस्त्यचेतानस्यमापथोवि दुक्षः+ ॥ नहिग्रभायारणःसुशेवोन्योदर्योमनसामंतवाऽउं । अधाचिदोकःपुनरित्सऽएत्यानोवाज्यभीषाळेतुनव्यः ॥ त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहित्वमुनःसहसावन्नवद्यात् । संत्वाध्वस्मन्वदभ्येतुपाथःसंरयिःस्पृहयाय्यःसहस्री+ ॥ एतानो ऽअग्नेसौभगादिदीह्यपिक्रतुंसुचेतसंवतेम । विश्वास्तोतृभ्योगृणतेचसंतुयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥६॥ (७।१।५) प्रा ग्नयेतवसेभरध्वंगिरंदिवोऽअरतयेपृथिव्याः । योविश्वेषाममृतानामुपस्थेवैश्वानरोवावृधेजागृवद्भिः ॥ पृष्टोदिवि धाय्यग्निःपृथिव्यांनेतासिंधूनांवृषभःस्तियानां । समानुषीरभिविशोविभातिवैश्वानरोवावृधानोवरेण ॥ त्वद्भिया

(७।१।५) प्राग्नयइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

विशंऽआयन्नसिक्नीरसमनाजहंतीभोजनानि । वैश्वानरपूरवेशोशुचानःपुरोयदग्नेदरयन्नदीदेः ॥ तवत्रिधातुपृथिवी ऽउतद्यौवैश्वानरव्रतमग्नेसचंत । त्वंभासारोदसीऽआततंथाजस्रेणशोचिषाशोशुचानः ॥ त्वामग्नेहरितोवावशाना गिरःसचंतेधुनयोघृताचीः । पतिंकृष्टीनांरथ्यंरयीणांवैश्वानरमुषसांकेतुमह्नांऽ ॥ ७ ॥ त्वेऽअसुर्यं१वसवोन्यृण्वन्क्र तुंहितेमित्रमहोजुषंत । त्वंदस्यूँरोकसोऽअग्नऽआजऽउरुज्योतिर्जनयन्नार्याय ॥ सजायमानःपरमेव्योमन्वायुर्नपाथः परिपासिसद्यः । त्वंभुवनाजनयन्नभिक्रन्नपत्यायजातवेदोदशस्यन्+ ॥ तामग्नेऽअस्मेऽइषमेरयस्ववैश्वानरद्युमतीं जातवेदः । ययाराधःपिन्वसिविश्ववारपृथुश्रवोदाशुषेमर्त्याय ॥ तंनोऽअग्नेमघवद्भ्यःपुरुक्षुंरयिंनिवाजंश्रुत्यंयुवस्व। वैश्वानरमहिनःशर्मयच्छरुद्रेभिरग्नेवसुभिःसजोषाः ॥ ८ ॥ (७।१।६) प्रसम्राजोऽअसुरस्यप्रशस्तिंपुंसःकृष्टीनाम नुमाद्यस्य । इंद्रस्येवप्रतवसस्कृतानिवंदेदारुंवंदमानोविवक्मि ॥ कविंकेतुंधासिंभानुमद्रेर्हिन्वंतिशंराज्यंरोदस्योः । पुरंदरस्यगीर्भिराविवासेऽग्नेर्व्रतानिपूर्व्यामहानि ॥ न्यक्रतून्ग्रथिनोमृध्रवाचःपणींरश्रद्धाँऽअवृधाँऽअयज्ञान् । प्रप्रता न्दस्यूँरग्निर्विवायपूर्वश्चकारापराँऽअयज्यून्+ ॥ योऽअपाचीनेतमसिमदंतीःप्राचीश्चकारनृतमःशचीभिः । तमीशा नंवस्वोऽअग्निंगृणीषेनानतंदमयंतंपृतन्यून्+ ॥ योदेह्योऽ३अनमयद्वधस्नैर्योऽअर्यपत्नीरुषसश्चकार । सनिरुध्यानहु

(७।१।६) प्रसम्राजइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

षोयुह्वोऽअग्निर्विशश्चक्रेबलिहृतःसहोभिः ॥ यस्युशर्मन्नुपविश्वेजनासुऽएवैस्तस्थुःसुमतिंभिक्षमाणाः । वैश्वानरोव रमारोदस्योराग्निःससादपित्रोरुपस्थं ॥ आदेवोददेबुध्न्या३ वसूनिवैश्वानरऽउदितासूर्यस्य । आसमुद्रादवरादापरं स्मादाग्निर्ददेदिवऽआपृथिव्याः+ ॥ ९ ॥ (७।१।७) प्रवोदेवंचित्सहसानमग्निमश्वंनवाजिनंहिषेनमोभिः । भवानो दूतोऽअध्वरस्यविद्वान्त्मनादेवेषुविविदेमितद्रुः ॥ आयाह्यग्नेपथ्या३ अनुस्वामंद्रोदेवानांसख्यंजुषाणः । आसानुशु ष्मैर्नदयन्पृथिव्याजंभेभिर्विश्वमुशधग्वनानि ॥ प्राचीनोयज्ञःसुधितंहिबर्हिःप्रीणीतेऽअग्निरीळितोनहोता । आमा तराविश्ववारेहुवानोयतोयविष्ठजज्ञिषेसुशेवः ॥ सद्योऽअध्वरेरथिरंजनंतमानुषासोविचेतसोयऽएषां । विशामधा यिविश्पतिर्दुरोणे३ ग्निर्मंद्रोमधुवचाऽऋतावा ॥ असादिवृतोवह्निराजगन्वानग्निर्ब्रह्मानृषदनेविधर्ता । द्यौश्चयंपृथि वीवावृधातेऽआयंहोतायजतिविश्ववारं ॥ एतेद्युम्नेभिर्विश्वमातिरंतमंत्रंयेवारंनर्याऽअतक्षन् । प्रयेविशस्तिरंतश्रोष माणाऽआयेमेऽअस्यदीधयन्नृतस्य ॥ नूत्वामग्नऽईमहेवसिष्ठाऽईशानंसूनोसहसोवसूनां । इषंस्तोतृभ्योमघवद्भ्यऽआ नड्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ १० ॥ (७।१।८) इंधेराजासमर्योनमोभिर्यस्यप्रतीकमाहुतंघृतेन । नरोहव्येभि रीळतेसबाधऽआग्निरग्रंऽउषसामशोचि ॥ अयमुष्यसुमहाँऽअवेदिहोतामंद्रोमनुषोयुह्वोऽअग्निः । विभाऽअकःससृ

(७।१।७) प्रवोदेवमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।८) इंधेराजेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् ।

जानःपृथिव्यांकृष्णपविरोषधीभिर्ववक्षे ॥ कयानोऽअग्नेविवसःसुवृक्तिंकामुस्वधामृणवःशस्यमानः । कदाभवेमपत
यःसुदत्ररायोवंतारोदुष्टरस्यसाधोः+ ॥ प्रप्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वेवियत्सूर्योनरोचतेबृहद्भाः । अभियःपूरुंपृतनासुत
स्थौद्युतानोदैव्योऽअतिथिःशुशोच ॥ असन्नित्वेऽआहवनानिभूरिभुवोविश्वेभिःसुमनाऽअनीकैः । स्तुतश्चिदग्नेशृ
ण्विषेगृणानःस्वयंवर्धस्वतन्वंसुजात ॥ इदंवचःशतसाःसंसहस्रमुदग्नयेजनिषीष्टद्विबर्हाः । शंयत्स्तोतृभ्यऽआपयेभ
वातिद्युमदमीवचातनंरक्षोहा+ ॥ नूत्वामग्नऽईमहेवसिष्ठाऽईशानंसूनोसहसोवसूनां । इषंस्तोतृभ्योमघवद्भ्यऽआन
ड्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ११ ॥ (७।१।९) अबोधिजारऽउषसामुपस्थाद्धोतामंद्रःकवितमःपावकः । दधा
तिकेतुमुभयस्यजंतोर्हव्यादेवेषुद्रविणंसुकृत्सु ॥ ससुक्रतुर्योविदुरःपणीनांपुनानोऽअर्कंपुरुभोजसंनः । होतामंद्रोवि
शांदमूनास्तिरस्तमोददृशेराम्याणां ॥ अमूरःकविरदितिर्विवस्वान्त्सुसंसन्मित्रोऽअतिथिःशिवोनः । चित्रभानुरुषसां
भात्यग्रेपांगर्भःप्रस्व१आविवेश ॥ ईळेन्योवोमनुषोयुगेषुसमनगाऽअशुचज्जातवेदाः । सुसंदृशाभानुनायोविभातिप्र
तिगावःसमिधानंबुधंत ॥ अग्नेयाहिदूत्यं१मारिषण्योदेवाँऽअच्छाब्रह्मकृतागणेन । सरस्वतींमरुतोऽअश्विनापोय
क्षिदेवान्त्रत्नधेयायविश्वान् ॥ त्वामग्नेसमिधानोवसिष्ठोजरूथंहन्यक्षिरायेपुरंधिं । पुरुणीथाजातवेदोजरस्वयूयंपातस्व

(७।१।९) अबोधिजारइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् ।

स्तिभिः सदा नः ॥ १२ ॥ (७।१।१०) उषोनजारःपृथुपाजोंऽअश्रेद्दविद्युतद्दीद्यच्छोशुचानः । वृषाहरिःशुचिरा भातिभासाधियोंहिन्वानऽउंशतीरजीगः ॥ स्वर्णवस्तोरुषसामरोचियज्ञंतन्वानाऽउशिजोनमन्म । अग्निर्जन्मानि देवऽआविविद्वान्द्रवद्दूतोदेवयावावनिष्ठः ॥ अच्छागिरोमतयोदेवयंतीरग्निंयंतिद्रविणंभिक्षमाणाः । सुसंदृशंसुप्र तीकंस्वंचंहव्यवाहमरतिंमानुषाणां ॥ इंद्रंनोऽअग्नेवसुभिःसजोषारुद्रंरुद्रेभिरावहाबृहंतं । आदित्येभिरदितिंविश्व जन्यांबृहस्पतिमृक्वभिर्विश्ववारं ॥ मंद्रंहोतारमुशिजोयविष्ठमग्निंविशऽईळतेऽअध्वरेषु । सहिक्षपावाँऽअभवद्रयीणा मतंद्रोदूतोयजथायदेवान्⁺ ॥ १३ ॥ (७।१।११) महाँऽअस्यध्वरस्यप्रकेतोनऽऋतेत्वदमृतामादयंते । आविश्वे भिःसरथंयाहिदेवैर्न्यग्नेहोताप्रथमःसदेह⁺ ॥ त्वामीळतेऽअजिरंदूत्यायहविष्मंतःसदमिन्मानुषासः । यस्यदेवैरास दोबर्हिरग्नेहान्यस्मैसुदिनाभवंति ॥ त्रिश्चिदक्तोःप्रचिकितुर्वसूनित्वेऽअंतर्दाशुषेमर्त्याय । मनुष्वदग्नऽइहयक्षिदेवा न्भवानोदूतोऽअभिशस्तिपावा ॥ अग्निरीशेबृहतोऽअध्वरस्याग्निर्विश्वस्यहविषःकृतस्य । ऋतुंह्यस्यवसवोजुषंताथादे वादधिरेहव्यवाहं ॥ आग्नेवहहविरद्यायदेवानिंद्रज्येष्ठासऽइहमादयंतां । इमंयज्ञंदिविदेवेषुधेहियूयंपातस्वस्तिभिः

(७।१।१०) उषोनजारइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।११) महाँअसीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् ।

सदा॑नः ॥ १४ ॥ (७।१।१२) अग॑न्मम॒हानम॑सा॒यवि॑ष्ठं॒योदी॒दाय॒समि॑द्धः॒स्वेदु॑रो॒णे । चि॒त्रभा॑नुं॒रोद॑सीऽअं॒तरु॒र्वी स्वाहु॑तंवि॒श्वत॑ः॒प्रत्यं॑चं ॥ सम॒ह्नाविश्वा॑दुरि॒तानि॑सा॒ह्वान॒ग्निष्ट॑वे॒दम॒ऽआजा॒तवे॑दाः । सनो॑रक्षिष॒द्दुरि॒ताद॑व॒द्याद॒स्मान्गृ॒ण॒तऽउ॒तनो॑म॒घोन॑ः ॥ त्वंवरु॑णऽउ॒तमि॒त्रोऽअ॑ग्ने॒त्वांव॑र्धतिम॒तिभि॒र्वसि॑ष्ठाः । त्वेवसु॑सुषण॒नानि॑संतु॒यू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः ॥ १५ ॥ (७।१।१३) प्राग्नये॑विश्व॒शुचे॑धियं॒धे॑सुर॒घ्नेमन्म॑धी॒तिंभ॑रध्वं । भरे॑ह॒विर्नब॒र्हिषि॑प्रीणा॒नोवै॑श्वान॒राय॒यत॑येमती॒नां+ ॥ त्वम॑ग्ने॒शोचि॒षा॒शोशु॑चान॒ऽआरोद॑सीऽअपृ॒णाजाय॑मानः । त्वंदे॒वाँऽअ॒भिश॑स्तेरमुं॒चोवै॑श्वा॑नरजातवेदोमहि॒त्वा ॥ जा॒तोयद॑ग्ने॒भुव॑ना॒व्यख्य॑ः॒पशू॒न्नगो॒पाऽइर्य॒ःपरि॑ज्मा । वैश्वा॑नर॒ब्रह्म॑णेविंदगा॒तुंयू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः ॥ १६ ॥ (७।१।१४) स॒मिधा॑जा॒तवे॑दसेदे॒वाय॑दे॒वहू॑तिभिः । ह॒विर्भि॑ःशु॒क्रशो॑चिषेनम॒स्विनो॑व॒यंदा॑शेमा॒ग्नये॑ ॥ व॒यंते॑ऽअग्ने॒स॒मिधा॑विधेमव॒यंदा॑शेमसुष्टु॒तीय॑जत्र । व॒यंघृ॒तेना॑ध्वरस्यहोतर्व॒यंदे॑वह॒विषा॑भद्रशोचे ॥ आनो॑दे॒वेभि॒रुप॑दे॒वहू॑ति॒मग्ने॑या॒हिवष॑ट्कृतिंजुषा॒णः । तुभ्यं॑दे॒वाय॒दाश॑तःस्यामयू॒यंपा॑तस्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः॥१७॥(७।१।१५) उ॒प॒सद्या॑यमी॒ळ्हुष॒ऽआ॒स्ये॑जुहुताह॒विः । योनो॒नेदि॑ष्ठमाप्यं॑ ॥ यःपंच॑चर्ष॒णीर॒भिनि॑ष॒साद॒द्दमे॑दमे । क॒विर्गृ॒हप॑ति॒र्युवा॑ ॥

(७।१।१२) अगन्मेतितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।१३) प्राग्नयइतितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।१४) समिधेतितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुबाद्याबृहती। (७।१।१५) उपसद्यायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निर्गायत्री ।

सनोवेदोऽअमात्यमग्नीरक्षतुविश्वतः । उतास्मान्पात्वंहसः ॥ नवंनुस्तोममग्नयेदिवःश्येनायजीजनं । वस्वःकुविद्वना तिनः ॥ स्पार्हायस्यश्रियोदृशेरयिर्वीरवतोयथा ॥ अग्रेयज्ञस्यशोचतः ॥ १८ ॥ सेमांवेतुवषट्कृतिमग्निर्जुषतनोगिरः। यजिष्ठोहव्यवाहनः ॥ नित्वानक्ष्यविश्पतेद्युमंतंदेवधीमहि । सुवीरमग्नऽआहुत ॥ क्षपऽउस्रश्चदीदिहिस्वग्नयस्त्वया वयं । सुवीरस्त्वमस्मयुः ॥ उपत्वासातयेनरोविप्रासोयंतिधीतिभिः । उपाक्षरासहस्त्रिणी ॥ अग्नीरक्षांसिसेधतिशु क्रशोचिरमर्त्यः । शुचिःपावकऽईड्यः ॥ १९ ॥ सनोराधांस्याभरेशानःसहसोयहो । भगश्चदातुवार्यं ॥ त्वमग्नेवी रवद्यशोदेवश्चसविताभगः । दितिश्चदातिवार्यं ॥ अग्नेरक्षाणोअंहसःप्रतिष्मदेवरीषतः । तपिष्ठैरजरोदह ॥ अधा महीनऽआयस्यनाधृष्टोनृपीतये । पूर्भवाशतभुजिः ॥ त्वंनःपाह्यंहसोदोषावस्तरघायतः । दिवानक्तमदाभ्य ॥२०॥ (७।१।१६) एनावोऽअग्निंनमसोर्जोनपातमाहुवे । प्रियंचेतिष्ठमरतिंस्वध्वरंविश्वस्यदूतममृतं ॥ सयोजतेऽअरुषा विश्वभोजसासदुद्रवत्स्वाहुतः । सुब्रह्मायज्ञःसुशमीवसूनांदेवंराधोजनानां ॥ उदस्यशोचिरस्थादाजुह्वानस्यमीढुषः। उद्धूमासोऽअरुषासोदिविस्पृशःसमग्निमिंधतेनरः ॥ तंत्वादूतंकृण्महेयशस्तमंदेवाँऽआवीतयेवह । विश्वासूनोसह सोमर्तभोजनारास्वतद्यत्त्वेमहे ॥ त्वमग्नेगृहपतिस्त्वंहोतानोऽअध्वरे । त्वंपोताविश्वबारप्रचेतायक्षिवेषिचवार्यं ॥ कृधि

(७।१।१६) एनावोअग्निमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निःप्रथमाद्ययुजोबृहत्यःद्वितीयादियुजःसतोबृहत्यः ।

रत्नंयजमानायसुक्रतोत्वंहिरत्नधाऽअसि । आनंऽऋतेशिशीहिविश्वमृत्विजंसुशंसोयश्चदक्षते ॥ २१ ॥ त्वेऽअग्नेस्वाहुतप्रियासःसंतुसूरयः । यंतारोयेमघवानोजनानामूर्वादयंतगोनां ॥ येषामिळाघृतहस्तादुरोणऽआँऽअपिप्रातानिषीदति । ताँस्त्रायस्वसहस्यद्रुहोनिदोयच्छानःशर्मदीर्घश्रुत्+ ॥ समंद्रयाचजिह्वयावह्निरासाविदुष्टरः । अग्नेरयिंमघवद्भ्योनऽआवहहव्यदातिंचसूदय ॥ येराधांसिददत्यश्व्यामघाकामेनश्रवसोमहः । ताँऽअंहसःपिपृहिपर्तृभिष्ट्वंशतंपूर्भिर्यविष्ठ्य ॥ देवोवोद्रविणोदाःपूर्णाविवष्ट्यासिचं । उद्वासिंचध्वमुपवापृणध्वमादिद्वोदेवऽओहते ॥ तंहोतारमध्वरस्यप्रचेतसंवह्निंदेवाऽअकृण्वत । दधातिरत्नंविधतेसुवीर्यमग्निर्जनायदाशुषे ॥ २२ ॥ (७।१।१७) अग्नेभवसुषमिधासमिद्धऽउतबर्हिरुर्विथाविस्तृणीतां ॥ उतद्वारऽउशतीर्विश्रयंतामुतदेवाँऽउशतऽआवहेह+ ॥ अग्नेवीहिहविषायक्षिदेवान्त्स्वध्वराकृणुहिजातवेदः ॥ स्वध्वराकरतिजातवेदायक्षद्देवाँऽअमृतान्पिप्रयच्च ॥ वंस्वविश्वावार्याणिप्रचेतःसत्याभवंत्वाशिषोनोऽअद्य+ ॥ त्वामुतेदधिरेहव्यवाहंदेवासोऽअग्नऽऊर्जऽआनपातं ॥ तेतेदेवायदाशतःस्याममहोनोरत्नाविदधऽइयानः+ ॥ २३ ॥ (७।२।१) त्वेहयत्पितरश्चिन्नऽइंद्रविश्वावामाजरितारोऽअसन्वन् । त्वे

(७।१।१७) अग्नेभवेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोग्निर्द्विपदात्रिष्टुप् ॥ द्वितीयेनुवाकेषोडशसूक्तानि (७।२।१) त्वेहयदितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोंत्यानांचतसृणांसुदास्त्रिष्टुप् (सुदाइतिसांतः) ।

गावः सुदुघास्त्वेह्यश्वास्त्वंवसुंदेवयुतेवनिष्ठः ॥ राजेवहिजनिभिःक्षेष्येवावद्युभिरभिविदुष्कविःसन् । पिशागिरोमघ
वन्गोभिरश्वैस्त्वायतःशिशीहिरायेऽअस्मान्[+] ॥ इमाऽउत्वापस्पृधानासोऽअत्रमंद्रागिरोदेवयंतीरुपस्थुः । अर्वाची
तेपथ्याराययऽएतुस्यामतेसुमताविंद्रशर्मन् ॥ धेनुंनत्वासूयवसेदुदुक्षन्नुपब्रह्माणिससृजेवसिष्ठः । त्वामिन्मेगोपतिंवि
श्वऽआहानऽइंद्रःसुमतिंगंत्वच्छ ॥ अर्णांसिचित्पप्रथानासुदासऽइंद्रोगाधान्यकृणोत्सुपारा । शर्धंतंशिम्युमुचथस्य
नव्यःशापंसिंधूनामकृणोदशस्तीः ॥ २४ ॥ पुरोळाऽइत्तुर्वशोयक्षुरासीद्रायेमत्स्यासोनिशिताऽअपीव । श्रुष्टिंचक्रुर्भृ
गवोद्रुह्यवश्चसखासखायमतरद्विषूचोः ॥ आपक्थासोभलानसोभनंतालिनासोविषाणिनःशिवासः । आयोनयत्स
धमाऽआर्यस्यगव्यातृत्सुभ्योऽअजगन्युधानृन्[+] ॥ दुराध्योऽअदितिंस्रेवयंतोचेतसोविजगृभ्रेपरुष्णीं । मह्नाविव्य
क्पृथिवींपत्यमानःपशुष्कविरशयच्चायमानः ॥ ईयुरर्थंनन्यर्थंपरुष्णीमाशुश्चनेदभिपित्वंजगाम । सुदासऽइंद्रःसुतु
काँऽअमित्रानरंधयन्मानुषेवध्रिवाचः ॥ ईयुर्गावोनयवसादगोपायथाकृतमभिमित्रंचितासः । पृश्निगावःपृश्निनिप्रे
षितासःश्रुष्टिंचक्रुर्नियुतोरंतयश्च ॥ २५ ॥ एकंचयोविंशतिंचश्रवस्यावैकर्णयोर्जनात्राजान्यस्तः । दस्मोनसद्मन्निशि
शातिबर्हिःशूरःसर्गमकृणोदिंद्रऽएषां ॥ अधश्रुतंकवषंवृद्धमप्स्वनुद्रुह्युंनिवृणक्वज्रबाहुः । वृणानाऽअत्रसख्यायस
ख्यंत्वायंतोयेऽअमदन्ननुत्वा ॥ विसद्योविश्वादृंहितान्येषामिंद्रःपुरःसहसासप्तदर्दः । व्यानवस्यतृत्सवेगयंभाग्जेष्म

पुरुंविदथैमृध्रवाचं ॥ निगव्यवोनवोद्रुह्यवश्चषष्टिः शतासुषुपुः षट्सहस्रा । षष्टिर्वीरासोऽअधिषड्दुवोयुविश्वेदिंद्रस्य वीर्याकृतानि ॥ इंद्रेणैतेतृत्सवोवेविषाणाऽआपोनसृष्टाऽअधवंतनीचीः । दुर्मित्रासःप्रकलविन्मिमानाजहुर्विश्वानि भोजनासुदासे ॥ २६ ॥ अर्धवीरस्यशृतपामनिंद्रंपराशर्धंतंनुनुदेऽअभिक्षां । इंद्रोमन्युंमन्युम्योमिमायभेजेपथोव र्तनिंपत्यमानः ॥ आध्रेणचित्तद्वेकंचकारसिंह्यंचित्पेत्वेनाजघान । अवस्रक्तीर्वेश्यावृश्चदिंद्रःप्रायच्छद्विश्वाभोजना सुदासे ॥ शश्वंतोहिशत्रवोरारधुष्टेभेदस्यचिच्छर्धतोविंदरंधिं । मर्ताऽएनःस्तुवतोयःकृणोतितिग्मंतस्मिन्निजहिवज्र मिंद्र ॥ आवदिंद्रंयमुनातृत्सवश्चप्रात्रभेदंसर्वताताममुषायत् । अजासश्चशिग्रवोयक्षवश्चबलिंशीर्षाणिजभ्रुरश्व्यानि ॥ नतऽइंद्रसुमतयोनरायःसंचक्षेपूर्वाऽउषसोननूत्नाः । देवकंचिन्मान्यमानंजघंथावत्मनाबृहतःशंबरंभेत् ॥ २७ ॥ प्रयेगृहादममदुस्त्वायापराशरःशतयातुर्वसिष्ठः । नतेभोजस्यसख्यंमृषंताधासूरिभ्यःसुदिनाव्युच्छान् ॥ द्वेनप्तुर्देव वतःशतेगोर्द्वारथावधूमंतासुदासः । अर्हन्नग्नेपैजवनस्यदानंहोतेवसद्मपर्येमिरेभन् ॥ चत्वारोमापैजवनस्यदानाःस्म द्दिष्टयःकृशनिनोनिरेके । ऋज्रासोमापृथिविष्ठाःसुदासस्तोकंतोकायश्रवसेवहंति ॥ यस्यश्रवोरोदसीऽअंतरुर्वीशी र्ष्णेशीर्ष्णेविबभाजाविभक्ता । सप्तेदिंद्रंनस्रवतोगृणंतिनियुध्यामधिमशिशादभीके ॥ इमंनरोमरुतःसश्चतानुदिवो

दासंनपितरंसुदासः । अविष्टनापैजवनस्यकेतंदूणाशंक्षत्रमजरंदुवोयु ॥ २८ ॥ (७।२।२) यस्तिग्मशृंगोवृषभो
नभीमऽएकःकृष्टीश्च्यावयतिप्रविश्वाः । यःशश्वतोऽअदाशुषोगयस्यप्रयंतासिसुष्वितरायवेदः ॥ त्वंहत्यदिंद्रकुत्सं
मावःशुश्रूषमाणस्तन्वासमर्ये । दासंयच्छुष्णंकुयवंन्यस्माऽअरंधयऽआर्जुनेयायशिक्षन् ॥ त्वंधृष्णोधृषतावीतहव्यं
प्रावोविश्वाभिरूतिभिःसुदासं । प्रपौरुकुत्सिंत्रसदस्युमावःक्षेत्रसातावृत्रहत्येषुपूरुं ॥ त्वंनृभिर्नृमणोदेववीतौभूरी
णिवृत्राहर्यश्वहंसि । त्वंनिदस्युंचुमुरिंधुनिंचास्वापयोदभीतयेसुहंतु ॥ तवच्यौत्नानिवज्रहस्ततानिनवयत्पुरोनवतिं
चंसद्यः । निवेशनेशततमाविवेषीरहंन्चवृत्रंनमुचिमुताहंन् ॥ २९ ॥ सनातातऽइंद्रभोजनानिरातहव्यायदाशुषेसु
दासे । वृष्णेतेहरीवृषणायुनज्मिव्यंतुब्रह्माणिपुरुशाकवाजं ॥ मातेऽअस्यांसहसावन्परिष्टावघायभूमहरिवःपरादै ।
त्रायस्वनोवृकेभिर्वरूथैस्तवप्रियासःसूरिषुस्याम ॥ प्रियासऽइत्तेमघवन्नभिष्टौनरोमदेमशरणेसखायः । नितुर्वशंनि
याद्वंशिशीह्यतिथिग्वायशंस्यंकरिष्यन् ॥ सद्यश्चिन्नुतेमघवन्नभिष्टौनरःशंसंत्युक्थशासऽउक्था । येतेहवेभिर्विपणीँ
ऽरदान्नस्मान्वृणीष्वयुज्यायतस्मै ॥ एतेस्तोमानरांनृतमतुभ्यमस्मद्र्यंचोददतोमघानि । तेषामिंद्रवृत्रहत्येशिवोभूःस

(७।२।२) यस्तिग्मशृंगइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

स्वांचशूरोंविताचंनृणां ॥ नूइंद्रशूरस्तवंमानऽऊतीब्रह्मजूतस्तन्वांवावृधस्व । उपनोवाजान्मिमीह्युपस्तीन्यूयंपात०
॥ ३० ॥ ॥ इतिपंचमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुस्त्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १८ ऋचः १५६ ॥ त्यागः ॥ समिद्धायाग्नय. नराशंसाये. इळाये. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. अग्नय. २० वैश्वानरायाग्नय. १६ अग्नय. २३ वैश्वानरायाग्नय. ३ अग्नय. ३७ इंद्राये. २१ सुदासइ. ४ इंद्राये. २१ ॥ इतिपंचमेद्वितीयः ॥

उग्रोदशासविपिबनर्वैराजमृतेंत्यामुदुर्षड्योनिरातेनसोमःपंचेंद्रंनरोब्रह्माणोयंसोमआनःप्रवोद्वादशगायत्रं त्रिविराळंतंमोषुसप्ताधिकाप्रगाथंतृतीयाद्विपदासौदासैरग्नौप्रक्षिप्यमाणाःशक्तिरंत्यंप्रगाथमालेभेसोर्धर्चउक्ते दह्यतंतंपुत्रोक्तंवसिष्ठःसमापयतेतिशाट्यायनकंवसिष्ठस्यैवहतपुत्रस्यार्षमितितांडकंश्वित्यंचःषळूनासंस्तवोव सिष्ठस्यसपुत्रस्येंद्रेणवासंवादःप्रशुक्रपंचाधिकावैश्वदेवंहाद्याएकविंशतिर्द्विपदाअब्जामहेरर्धर्चउत्तरोहिर्बुध्न्या यशंनःपंचोनाशांतिः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।२।३) उग्रोजंज्ञेवीर्यायस्वधावान्चक्रिरपोनर्योयत्करिष्यन् । जग्मिर्युवानृषदनमवोभिस्त्राता ॥ १५ ॥

(७।२।३) उग्रोजज्ञइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नऽइंद्रऽएनंसोमहश्चित् ॥ हंतांवृत्रमिंद्रःशूशुंवानःप्रावीन्नुवीरोजंरितारंमूती । कर्तासुदासेऽअहवाऽउंलोकंदातावसु
मुहुरादाशुषेभूत् ॥ युध्मोऽअंनर्वाखंजकृत्समद्वाशूरंःसत्राषाद्जनुषेमषांह्ळः । व्यांसऽइंद्रःपृतंनाःस्वोजाऽअधाविश्वं
शत्रूयंतंजघान ॥ उभेचिंदिंद्ररोदसीमहित्वापंप्राथतविंषीभिस्तुविष्मः । निवज्रमिंद्रोहरिंवान्मिमिंक्षन्त्समंधंसाम
दंषुवाऽउंवोच ॥ वृषांजजानवृषंणंरणांयतमुंचिन्नारीनयंससूव । प्रयःसेंनानीरधनृभ्योऽअस्तीनःसत्वांगवेषंणःसधृ
ष्णुः+ ॥ १ ॥ नूचित्सभ्रेषतेजनोनरेषन्मनोयोऽअंस्यघोरमाविवांसात् । यज्ञैर्यऽइंद्रेदधंतेदुवांसिक्षयत्सरायऽऋंतपा
ऽऋंतेजाः+ ॥ यदिंद्रपूर्वोऽअपंरायशिक्षन्नयज्ज्यायान्कनीयसोदेष्णं+ । अमृतऽइत्पर्यांसीतदूरमाचिंत्रचित्र्यंभरार
यिंनंः ॥ यस्तंऽइंद्रप्रियोजनोददांशदसंन्निरेकेऽअंद्रिवःसखांते । वयंतेंऽअस्यांसुमतौचनिंष्ठाःस्यामवरूंथेऽअघ्नंतोनृपीं
तौ ॥ एषःस्तोमोऽअचिक्रदद्वृषांतऽउतस्तामुमंघवन्नक्रपिष्ट । रायस्कामोंजरितारंतऽआगन्त्वमंगशंक्रवस्वऽआशंको
नः ॥ सनंऽइंद्रत्वयंतायाऽइषेधास्त्मनांचयेमघवांनोजुनंतिं । वस्वीषुतेंजरित्रेऽअंस्तुशक्तिर्यूयं० ॥ २ ॥ (७।२।४)
असांविदेवंगोऽऋंजीकमंधोन्यंस्मिन्निंद्रोजनुषेंमुवोच । बोधांमसित्वाहर्यश्वयज्ञैर्बोधांनःस्तोममंधंसोमदेषु ॥ प्रयंति
यज्ञंविपयंतिबर्हिःसोममादोविदथेदुध्रवांचः । न्युंभ्रियंतेयशसोगृभादादूरऽउंपब्दोवृषंणोनृषाचंः ॥ त्वमिंद्रस्त्रवित

(७।२।४) असाविदेवमितिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वाऽअपस्कृःपरिंष्ठिताऽअहिंनाशूरपूर्वीः । त्वद्वावक्रेरथ्योईनधेनारेजंतेविश्वांकृत्रिमांणिभीषा+ ॥ भीमोविवेषायुधेभिरेषामपांसिविश्वानर्याणिविद्वान् । इंद्रःपुरोजर्हृषाणोविदूधोद्विवज्रहस्तोमहिनाजंघान ॥ नयातवंऽइंद्रजूजुवुर्नोनवंदनाशविष्ठवेद्याभिः । सशर्धदुर्योविषुणस्यजंतोर्माशिश्नदेवाऽअपिंगुर्कृतंनः ॥ ३ ॥ अभिक्रत्वेंद्रभूरधज्मन्नतेंविव्यङ्महिमानंरजांसि । स्वेनाहिवृत्रंशवसाजघंथनशत्रुरंतंविविदद्युधातें ॥ देवाश्चित्तेऽअसुर्यायपूर्वेनुंक्षत्रायममिरेसहांसि । इंद्रोंमघानिंदयतेविषह्येंद्रंवाजस्यजोहुवंतसातौ+ ॥ कीरिश्चिद्धित्वामवसेजुहावेशांनमिंद्रसौभगस्यभूरेः । अवोंबभूथशतमूतेऽअस्मेऽअभिक्षत्तुस्त्वावंतोवरूता+ ॥ सखायस्तऽइंद्रविश्वहंस्यामनमोवृधासोमहिनातरुत्र । वन्वंतुस्मातेवसासमीकेईभीतिमर्योवनुषांशवांसि ॥ सनंऽइंद्रत्वयंतायाऽइषेधास्त्मनाचयेमघवांनोजुनंति । वस्वीषुतेजरित्रेऽअंस्तुशक्तिर्यूयं०॥४॥(७।२।५)पिबासोममिंद्रमंदंतुत्वायंतेसुषावहर्यश्वाद्रिः । सोतुर्बाहुभ्यांसुयंतोनार्वां ॥ यस्तेमदोयुज्यश्चारुरस्तियेनंवृत्राणिहर्यश्वहंसि । सत्वामिंद्रप्रभूवसोममत्तु ॥ बोधासुमेंमघवन्वाचमेमांयांतेवसिंष्ठोऽअर्चतिप्रशस्तिं । इमाब्रह्मंसधमादेंजुषस्व ॥ श्रुधीहवंविपिपानस्याद्रेर्बोधाविप्रस्यार्चतोमनीषां । कृष्वादुवांस्यंतमासचेमा+ ॥ नतेगिरोऽअपिंमृष्येतुरस्यनसुष्टुतिमसुर्यस्यविद्वान् । सदातेनामंस्वयशोविवक्मि ॥ ५ ॥ भूरिहितेसवंना

(७।२।५) पिबासोममितिनवर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रोविराळंत्यात्रिष्टुप् ।

मानुषेषुभूरिमनीषीहवतेत्वामित् । मारेऽअस्मन्मघवन्ज्योकः ॥ तुभ्येदिमासवनाशूरविश्वातुभ्यंब्रह्माणिवर्धनाकृणोमि । त्वंनृभिर्हव्योविश्वधासि ॥ नूचिन्नुतेमन्यमानस्यदस्मोदश्नुवंतिमहिमानमुग्र । नवीर्यमिंद्रतेनराधः ॥ येचपूर्वऽऋषयोयेचनूत्नाऽइंद्रब्रह्माणिजनयंतविप्राः । अस्मेतेसंतुसख्याशिवानियूयं० ॥ ६ ॥ (७।२।६) उदुब्रह्माण्यैरतश्रवस्येंद्रंसमर्येमहयावसिष्ठ । आयोविश्वानिशवसाततानोपश्रोतामऽईवतोवचांसि ॥ अयामिघोषऽइंद्रदेवजामिरिरज्यंतयच्छुरुधोविवाचि । नहिस्वमायुश्चिकितेजनेषुतानीदंहांस्यतिपर्ष्यस्मान्[+] ॥ युजेरथंगवेषणंहरिभ्यामुपब्रह्माणिजुजुषाणमस्थुः । विबाधिष्टस्यरोदसीमहित्वेंद्रोवृत्राण्यप्रतीजघन्वान्[+] ॥ आपश्चित्पिप्युस्तर्यो३नगावोनक्षन्नृतंजरितारस्तऽइंद्र । याहिवायुर्ननियुतोनोऽअच्छात्वंहिधीभिर्दयसेविवाजान् ॥ तेत्वामदाऽइंद्रमादयंतुशुष्मिणंतुविराधसंजरित्रे । एकोदेवत्रादयसेहिमर्तानस्मिन्छूरसवनेमादयस्व ॥ एवेदिंद्रंवृषणंवज्रबाहुंवसिष्ठासोऽअभ्यर्चंत्यर्कैः । सनःस्तुतोवीरवद्धातुगोमद्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ७ ॥ (७।२।७) योनिष्टऽइंद्रसदनेऽअकारितमानृभिःपुरुहूतप्रयाहि । असोयथानोवितावृधेचददोवसूनिममदश्चसोमैः ॥ गृभीतंतेमनऽइंद्रद्विबर्हाःसुतःसोमःपरिषिक्तामधूनि । विसृष्टधेनाभरतेसुवृक्तिरियमिंद्रंजोहुवतीमनीषा[+] ॥ आनोदिवऽआपृथिव्याऽऋजीषिन्निदंब

(७।२।६) उदुब्रह्माणीतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (७।२।७) योनिष्टइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हिंःसोमपेयाययाहि । वहंतुत्वाहरयोमद्र्यंचमांगूषमच्छातवसंमदाय ॥ आनोविश्वाभिरूतिभिःसजोषाब्रह्मजुषाणो हर्यश्वयाहि । वरीवृजत्स्थविरेभिःसुशिप्रास्मेदधद्वृषणंशुष्ममिंद्र ॥ एषःस्तोमोमहउग्रायवाहेधुरी३वात्योनवाजयन्न धायि । इंद्रत्वायमर्कईट्टेवसूनांदिवीवद्यामधिनःश्रोमतंधाः ॥ एवानइंद्रवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम । इषंपिन्वमघवंद्भ्यःसुवीरांयूयंपात० ॥ ८ ॥ (७।२।८) आतेमहइंद्रोत्युग्रसमन्यवोयत्समरंतसेनाः । पताति दिद्युन्नर्यस्यबाह्वोर्मातेमनोविष्वद्र्य१ग्विचारीत् ॥ निदुर्गइंद्रश्नथिह्यमित्रानभियेनोमर्तासोअमंति । आरेतंशंसंकृणुहिनिनित्सोरानोभरसंभरणंवसूनां ॥ शतंतेशिप्रिन्नूतयःसुदासेसहस्रंशंसाउतरातिरस्तु । जहिवधर्वनुषोमर्त्यस्यास्मेद्युम्नमधिरत्नंचधेहि ॥ त्वावतोहींद्रक्रत्वेअस्मित्वावतोवितुःशूररातौ । विश्वेदहानितविषीवउग्रँओकःकृणुष्वहरिवोनमर्धीः ॥ कुत्साएतेहर्यश्वायशूषमिंद्रेसहोदेवजूतमियानाः । सत्राकृधिसुहनाशूरवृत्रावयंतरुत्राःसनुयामवाजं ॥ एवानइंद्रवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम । इषंपिन्वमघवंद्भ्यःसुवीरांयूयंपात० ॥ ९ ॥ (७।२।९) नसोमइंद्रमसुतोममादनाब्रह्माणोमघवानंसुतासः । तस्माउक्थंजनयेयज्जुजोषन्नृवन्नवीयःशृणवद्यथानः ॥ उक्थउक्थेसोमइंद्रंममादनीथेनीथेमघवानंसुतासः । यदींसबाधःपितरंनपुत्राःसमानदक्षाअवसेहवंते ॥ चकारताकृ

(७।२।८) आतेमहइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (७।२।९) नसोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

णवंन्नूनमन्यायानिंब्रुवंतिंवेधसंःसुतेषु । जनींरिवपतिरेकंःसमानोनिमांमृजेपुरऽइंद्रःसुसर्वाः ॥ एवातमांहुरुतशृण्व ऽइंद्रऽएकोंविभक्तातरणिर्मघानां । मिथस्तुरऽऊतयोयस्यंपूर्वीरस्मेभद्राणिसश्चतप्रियाणि ॥ एवावसिंष्ठऽइंद्रंमूतयेनॄ न्कृष्टीनांवृषभंसुतेगृणाति । सहस्रिणऽउपंनोमाहिवाजान्यूयंपात० ॥ १० ॥ (७।२।१०) इंद्रंनरोंनेमधिताहवं तेयत्पार्यायुनजंतेधियस्ताः । शूरोनृषांताशवंसश्चकानऽआगोमंतिव्रजेभंजात्वंनः ॥ यऽइंद्रशुष्मोंमघवन्तेऽअस्तिशि क्षासखिंभ्यःपुरुहूतनृभ्यः । त्वंहिदृळ्हामंघवन्विचेताऽअपांवृधिपरिवृतंनराधः ॥ इंद्रोराजाजगतश्चर्षणीनामधिक्षमि विषुरूपंयदस्ति । ततोंददातिदाशुषेवसूनिचोदद्राधऽउपंस्तुतश्चिदर्वाक्+ ॥ नूचिंन्नऽइंद्रोंमघवासहूंतीदानोवाजंनि यंमतेनऽऊती । अनूनायस्यदक्षिंणापीपायंवामंनृभ्योंऽअभिवींतासखिंभ्यः ॥ नूऽइंद्ररायेवरिंवस्कृधीनऽआतेमनों ववृत्याममघायं । गोमदश्वांवद्रथंवद्व्यंतोंयूयंपात० ॥ ११ ॥ (७।२।११) ब्रह्मांणऽइंद्रोपंयाहिविद्वानर्वांचस्तेहरं यःसंतुयुक्ताः । विश्वेंचिद्धित्वांविहवंतमर्ताऽअस्माकमिच्छृणुहिविश्वमिन्व ॥ हवंतऽइंद्रमहिमाव्यांनड्ब्रह्मयत्पासिं शवसिन्नृषीणां । आयद्वज्रंदधिषेहस्तंऽउग्रघोरःसन्क्रत्वांजनिष्ठाऽअषांळ्हः ॥ तवप्रणीतींद्रजोहुवानान्त्संयन्नॄन्नरोदं सीनिनेथं । महेक्षत्रायशवंसेहिजज्ञेतूंतुजिंचित्तूतुंजिरशिश्नत् ॥ एभिर्नंऽइंद्राहंभिर्दशस्यदुर्मिंत्रासोहिक्षितयःपवंते ।

(७।२।१०) इंद्रंनरइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (७।२।११) ब्रह्माणइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

प्रतियच्चष्टेऽअनृतमनेनाऽअवद्धितावरुणोमायीनःसात् ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधसोयद्ददन्नः । योऽअर्चतोब्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।२।१२) अयंसोमऽइंद्रतुभ्यंसुन्वऽआतुप्रयाहिहरिवस्तदोकाः । पिबात्वं१स्यसुषुतस्यचारोर्ददोमघानिमघवन्नियानः + ॥ ब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाणोर्वाचीनोहरिभिर्याहितूयं । अस्मिन्नूषुसवनेमादयस्वोपब्रह्माणिशृणवऽइमानः ॥ कातेऽअस्त्यरंकृतिःसूक्तैःकदानूनंतेमघवन्दाशेम । विश्वामतीराततनेत्वायाधामऽइंद्रशृणवोहवेमा + ॥ उतोघातेपुरुष्या३इदासन्येषांपूर्वेषामशृणोर्ऋषीणां । अधाहंत्वामघवन्जोहवीमित्वंनइंद्रासिप्रमतिःपितेव ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधसोयद्ददन्नः । योऽअर्चतोब्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपात० ॥ १३ ॥ (७।२।१३) आनोदेवशवसायाहिशुष्मिन्भवावृधऽइंद्ररायोऽअस्य । महेनृम्णायनृपतेसुवज्रमहिक्षत्रायपौंस्यायशूर ॥ हवंतऽउत्वाहव्यंविवाचितनूषुशूराःसूर्यस्यसातौ । त्वंविश्वेषुसेन्योजनेषुत्वंवृत्राणिरंधयासुहंतु ॥ अहायदिंद्रसुदिनाव्युच्छान्दधोयत्केतुमुपमंसमत्सु । न्यं१ग्निःसीददसुरोनहोताहुवानोऽअत्रसुभगायदेवान् + ॥ वयंतेतऽइंद्रयेचदेवस्तवंतशूरददतोमघानि । यच्छासूरिभ्यऽउपमंवरूथंस्वाभुवोजरणामश्नवंत ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवा

(७।२।१२) अयंसोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (७।२।१३) आनोदेवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नमेनंमुहोरायोराधंसोयद्दंदंन्नः । योऽअर्चंतोब्रह्मंकृतिमविंष्ठोयूयंपात० ॥ १४ ॥ (७।२।१४) प्रवऽइंद्रांयमादंनं हर्यंश्वायगायत । सखांयःसोमपाव्ने ॥ शंसेदुक्थंसुदानंवऽउतद्युक्षंयथानरंः । चकृमासत्यराधसे ॥ त्वंनंऽइंद्रवाज युस्त्वंगव्युःशंतक्रतो । त्वंहिंरण्ययुर्वसो ॥ वयमिंद्रत्वायवोभिप्रणोंनुमोवृषन् । विद्धीत्वं१स्यनोंवसो ॥ मानोंनिदे चवक्तंवेयोंरंधीररांण्णे । त्वेऽअपिक्रतुर्मम ॥ त्वंवर्मांसिसप्रथंःपुरोयोधश्चंवृत्रहन् । त्वयाप्रतिंब्रुवेयुजा+ ॥ १५ ॥ महाँऽउतासियस्यतेनुंस्वधावंरीसहंः । मम्नातेंऽइंद्ररोदंसी ॥ तंत्वांमरुत्वंतीपरिभुवद्वाणींसयावंरी । नक्षंमाणासह द्युभिः ॥ ऊर्ध्वासस्त्वान्विंदंवोभुवन्दस्ममुपद्यवि । संतेंनमंतकृष्टयंः ॥ प्रवोंमहेमंहिवृधेंभरध्वंप्रचेंतसेप्रसुंमतिंकृणु ध्वं । विशंःपूर्वीःप्रचंराचर्षणिप्राः+ ॥ उरुव्यचंसेमहिनेंसुवृक्तिमिंद्रायब्रह्मंजनयंतविप्रांः । तस्यंव्रतानिनमिंनंतिधी रांः ॥ इंद्रंवाणीरनुंत्तमन्युमेवसत्राराजांनंदधिरेसहंध्यै । हर्यंश्वायबर्हयासमापीन्+ ॥ १६ ॥ (७।२।१५) मोषु त्वांवाघतंश्चनारेऽअस्मन्निरींरमन् । आरात्तांच्चित्सधमादंनऽआगंहीहवासन्नुपंश्रुधि ॥ इमेहितेंब्रह्मकृतंःसुतेसचाम

(७।२।१४) प्रवइंद्रायेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रोगायत्र्यंत्यास्तिस्रोविराजः । (७।२।१५) मोषुत्वेतिसप्तविंशत्यृचस्यसूक्तस्यव सिष्ठइंद्रः प्रथमाचतुर्थीषष्ठ्यादियुगृचश्चबृहत्यःद्वितीयापंचम्याद्ययुगृचश्चसतोबृहत्यःरायस्कामइतितृतीयाद्विपदाविराद् (इंद्रक्रतुन्नइत्यर्धर्चो वासिष्ठःशक्तिऋषिरितिशाट्यायनब्राह्मणं, इंद्रक्रतुन्नइत्यृग्द्वयात्मकस्यशक्तिऋषिरितितांडकब्राह्मणं) ।

धौनमक्षऽआसंते । इंद्रेकामंजरितारोवसूयवोरथेनपादमादधुः ॥ रायस्कामोवज्रहस्तंसुदक्षिणंपुत्रोनपितरंहुवे ॥
इमऽइंद्रायसुन्विरेसोमासोदध्याशिरः । ताँऽआमदायवज्रहस्तपीतयेहरिभ्यांयाह्योकऽआ+ ॥ श्रवच्छ्रुत्कर्णऽईयतेव
सूनांनूचिन्नोमर्धिषद्गिरः । सद्यश्चिद्यःसहस्राणिशतादद्न्नकिर्दित्संतमामिनत् ॥ १७ ॥ सवीरोऽअप्रतिष्कुतऽइंद्रे
णशूशुवेनृभिः । यस्तेगभीरासवनानिवृत्रहन्त्सुनोत्याचधावति ॥ भवावरूथंमघवन्मघोनांयत्समजासिशर्धतः । वि
त्वाहतस्यवेदनंभजेमह्यादूणाशोभरागयं ॥ सुनोतासोमपाव्नेसोममिंद्रायवज्रिणे । पचतापक्तीरवसेकृणुध्वमित्पृणन्नि
त्पृणतेमयः ॥ मास्रेधतसोमिनोदक्षतामहेकृणुध्वंरायऽआतुजे । तरणिरिज्जयतिक्षेतिपुष्यतिनदेवासःकवत्नवे ॥
नकिःसुदासोरथंपर्यासनरीरमत् । इंद्रोयस्याविितायस्यमरुतोगमत्सगोमतिव्रजे+ ॥ १८ ॥ गमद्वाजंवाजयन्निंद्रम
र्त्योयस्यत्वमविताभुवः । अस्माकंबोध्यवितारथानामस्माकंशूरनृणां+ ॥ उदिन्न्वस्यरिच्यतेंशोधनंनजिग्युषः । यऽ
इंद्रोहरिवान्नदभंतितंरिपोदक्षंदधातिसोमिनि ॥ मंत्रमखर्वंसुधितंसुपेशसंदधातयज्ञियेष्वा । पूर्वीश्चनप्रसितयस्तरंति
तंयऽइंद्रेकर्मणाभुवत् ॥ कस्तमिंद्रत्वावसुमामर्त्योदधर्षति । श्रद्धाऽइत्तेमघवन्पार्येदिविवाजीवाजंसिषासति ॥ म
घोनःस्मवृत्रहत्येषुचोदययेददतिप्रियावसु । तवप्रणीतीहर्यश्वसूरिभिर्विश्वातरेमदुरिता+ ॥ १९ ॥ तवेदिंद्रावमंव
सुत्वंपुष्यसिमध्यमं । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसिनकिष्ट्वागोषुवृण्वते ॥ त्वंविश्वस्यधनदाऽअसिश्रुतोयऽईंभवंत्याज

यः । तवायंविश्वःपुरुहूतपार्थिवोवस्युर्नामभिक्षते ॥ यदिंद्रयावतस्त्वमेतावदहमीशीय । स्तोतारमिद्दिधिषेयरदाव सोनपापत्वायरासीय ॥ शिक्षेयमिन्महयतेदिवेदिवेरायऽआकुहचिद्विदे । नहित्वदन्यन्मघवन्नऽआप्यंवस्योऽअ स्तिपिताचन ॥ तरणिरित्सिषासतिवाजंपुरंध्यायुजा । आवऽइंद्रंपुरुहूतंनमेगिरानेमिंतष्टेवसुद्र्वं ॥ २० ॥ नदुष्टु तीमर्त्योविंदतेवसुनस्रेधंतंरयिर्नशत् । सुशक्तिरिन्मघवन्तुभ्यंमावतेदेष्णंयत्पार्येदिवि ॥ अभित्वाशूरनोनुमोदु ग्धाऽइवधेनवः । ईशानमस्यजगतःस्वर्दृशमीशानमिंद्रतस्थुषः ॥ नत्वावाँऽअन्योदिव्योनपार्थिवोनजातोनजनि ष्यते । अश्वायंतोमघवन्निंद्रवाजिनोगव्यंतस्त्वाहवामहे ॥ अभीषतस्तदाभरेंद्रज्यायःकनीयसः । पुरूवसुर्हिमघव न्त्सनादसिभरेभरेचहव्यः ॥ पराणुदस्वमघवन्नमित्रान्त्सुवेदानोवसूकृधि । अस्माकंबोध्यविताम‍हाधनेभवावृधःसखी नां ॥ इंद्रक्रतुंनऽआभरपितापुत्रेभ्योयथा । शिक्षाणोऽअस्मिन्पुरुहूतयामनिजीवाज्योतिरशीमहि ॥ मानोऽअज्ञा तावृजनादुराध्योऽमाशिवासोऽअवक्रमुः । त्वयावयंप्रवतःशश्वतीरपोतिशूरतरामसि ॥ २१ ॥ (७।२।१६) श्वि त्यंचोमादक्षिणतस्कपर्दाधियंजिन्वासोऽअभिहिप्रमंदुः । उत्तिष्ठन्वोचेपरिबर्हिषोनॄन्नमेदूरादवितवेवसिष्ठाः ॥ दूरा

(७।२।१६) श्वित्यंचइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठऋषिःआद्यानांपंचानांवसिष्ठपुत्राऋषयःआद्यानांनवानांवसिष्ठपुत्रादेवताःअंत्या-नांपंचानांवसिष्ठोदेवतात्रिष्टुप् (आद्यानांनवानामिंद्रोदेवताअंत्यानांपंचानांवसिष्ठोदेवताव्यत्यासेनमिथऋषीतौवा) ।

दिंद्रंमनयन्नासुतेनंतिरोवैशंतमतिपांतमुग्रं । पाशद्युम्नस्यवायतस्यसोमात्सुतादिंद्रोऽवृणीतावसिंष्ठान् ॥ एवेन्नुकंसिं
धुंमेभिस्ततारेवेन्नुकंभेदमेभिर्जघान । एवेन्नुकंदाशराज्ञेसुदासंप्रावदिंद्रोब्रह्मणावोवसिष्ठाः ॥ जुष्टीनरोब्रह्मणावःपि
तृणामक्षमव्ययंनकिलारिषाथ । यच्छक्करीषुबृहतारवेणेंद्रेशुष्ममदधातावसिष्ठाः ॥ उद्द्यामिवेत्तृष्णजोनाथितासो
दीधयुर्दाशराज्ञेवृतासः । वसिंष्ठस्यस्तुवतऽइंद्रोऽअश्रोदुरुंतृत्सुभ्योऽअकृणोदुलोकं ॥ २२ ॥ दंडाऽइवेद्गोऽअजं
नासऽआसन्परिंच्छिन्नाभरताऽअर्भकासः । अभंवच्चपुरऽएतावसिंष्ठऽआदित्तृत्सूनांविशोऽअप्रथंत ॥ त्रयःकृण्वंति
भुवंनेषुरेतंस्तिस्रःप्रजाऽआर्याज्योतिरग्राः । त्रयोघर्मासऽउषसंसचंतेसर्वाँऽइत्ताँऽअनुविदुर्वसिंष्ठाः ॥ सूर्यस्येववक्ष
थोज्योतिरेषांसमुद्रस्येवमहिमागंभीरः । वातस्येवप्रजवोनान्येनस्तोमोवसिष्ठाऽअन्वेतवेवः ॥ तऽइन्निण्यंहृदयस्यप्र
केतैःसहस्रवल्शमभिसंचरंति । यमेनंततंपरिधिंवयंतोऽप्सरसऽउपसेदुर्वसिंष्ठाः ॥ विद्युतोज्योतिःपरिंसंजिहानंमि
त्रावरुणायदपश्यतांत्वा । तत्तेजन्मोतैकंवसिष्ठागस्त्योयत्त्वाविशऽआजभार ॥ २३ ॥ उतासिंमैत्रावरुणोवसिष्ठोर्व
श्यांब्रह्मन्मनसोधिंजातः । द्रप्संस्कन्नंब्रह्मणादैव्येनविश्वेदेवाःपुष्करेत्वाददंत ॥ सप्रकेतऽउभयस्यप्रविद्वान्त्सहस्र
दानऽउतवासदानः । यमेनंततंपरिधिंवयिष्यन्नप्सरसःपरिंजज्ञेवसिंष्ठः ॥ सत्रेहंजाताविंषितानमोभिःकुंभेरेतःसि
षिचतुःसमानं । ततोहमानऽउदियायमध्यात्ततोजातमृषिमाहुर्वसिंष्ठं ॥ उक्थभृतंसामभृतंबिभर्तिग्रावाणंबिभ्रत्प्र

वं॒दा॒त्य॒ग्नेः । उ॒पै॑नमाध्वंसुमन॒स्यमा॑ना॒ऽआवो॑गच्छातिप्रतृ॒दो॒वसि॑ष्ठः ॥ २४ ॥ (७।३।१) प्रशु॒क्रै॑तु॒दे॒वीम॑नी॒षाऽअ॒स्मत्सुत॑ष्टोरथो॒नवाजी॑+ ॥ वि॒दुःपृ॑थि॒व्यादि॒वोज॒नित्रं॑शृ॒ण्वंत्यापो॒ऽअध॒क्षरं॑तीः ॥ आपं॑श्चिदस्मैपिन्वं॑तपृथ्वीर्वृ॒त्रेषु॒शूरा॒मंसं॑तऽउ॒ग्राः+ ॥ आधू॒र्ष्व॑स्मैदधा॒ताश्वा॒निं॑द्रोनव॒ज्रीहि॒रण्य॑बाहुः ॥ अ॒भिप्रस्था॒ताहें॑वय॒ज्ञंयातेंव॒पत्मन्त्मना॑हिनोत ॥ त्मना॑स॒मत्सुहि॒नोतं॑य॒ज्ञंदधा॑तके॒तुंजना॑यवी॒रं+ ॥ उदं॑स्य॒शुष्मा॑द्भा॒नुर्नार्त॒विभ॑र्तिभा॒रंपृ॑थि॒वीनभूम॑ ॥ ह्वया॑मिदे॒वाँऽअया॑तुरग्नेसाधन्नृ॒तेन॒धियं॑दधामि ॥ अ॒भिवो॑दे॒वींधियं॑दधिध्वंप्रवो॑देव॒त्रावाचं॑कृणुध्वं ॥ आचं॑ष्टऽआसां॒पाथो॒नदीनां॒वरु॑णऽउ॒ग्रःस॒हस्रं॑चक्षाः ॥ २५ ॥ राजा॑रा॒ष्ट्राणां॒पेशो॒नदीना॒मनु॑त्तमस्मैक्ष॒त्रंवि॒श्वायु ॥ अविं॑ष्टोऽअ॒स्मान्विश्वा॑सुवि॒क्ष्वद्युं॑कृणोत॒शंसं॑निनि॒त्सोः+ ॥ व्यें॑तुदि॒द्युद्द्वि॒षामशे॑वायुयोत॒विष्व॒ग्रपं॑स्त॒नूनां॑ ॥ अवी॑न्नोऽअ॒ग्निर्ह॒व्यान्नमो॑भि॒ःप्रेष्ठो॑ऽअस्माऽअधायि॒स्तोम॑ः ॥ स॒जूर्दे॒वेभि॑र॒पांनपा॑तं॒सखा॑यंकृध्वंशि॒वोनो॑ऽअस्तु ॥ अ॒ब्जामु॒क्थैरहिं॑गृणीषेबु॒ध्नेन॒दीना॒रजः॑सु॒षीदं॑न् ॥ मानो॒हिर्बु॒ध्न्यो॒रि॒षेधा॒न्माय॒ज्ञोऽअ॑स्यस्रिधदृता॒योः+ ॥ उ॒तन॑ऽए॒षुनृषु॒श्रवो॑धुःप्र॒रायेयं॑तु॒शर्ध॑तोऽअ॒र्यः+ ॥

तृतीयेनुवाकेद्वाविंशतिसूक्तानि (७।३।१) प्रशुक्रैत्विविति पंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवाद्विपदाविराट् अंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः अब्जामुक्थैरितिद्विपदायाअहिर्देवता मानोहिर्बुध्न्योरित्यस्याअहिर्बुध्न्यः (इतश्चत्वारिवैश्वदेवसूक्तानि। भेदपक्षे–देवाः १ आपः १ इंद्रः २ यज्ञः ३ देवाः २ वरुणः १ देवाः ३ अग्निः १ अपांनपात् १ अहिः १ अहिर्बुध्न्यः १ देवाः २ देवपत्नीत्वष्टारः १ त्वष्टा १ विश्वे. ४ एवं २५)

तपंतिशत्रुंस्वर्णभूमामहासेनासोऽअमेभिरेषां ॥ आयन्नःपत्नीर्गमन्त्यच्छात्वष्टासुपाणिर्दधातुवीरान् + ॥ २६ ॥ प्रतिनःस्तोमंत्वष्टाजुषेतस्यादस्मेऽअरमतिर्वसूयुः + ॥ तानोरासत्रातिषाचोवसून्यारोदसीवरुणानीशृणोतु । वरूत्रीभिःसुशरणोनोऽअस्तुत्वष्टासुदत्रोविदधातुरायः ॥ तन्नोरायःपर्वतास्तन्नऽआपस्तद्रातिषाचऽओषधीरुतद्यौः । वनस्पतिभिःपृथिवीसजोषाऽउभेरोदसीपरिपासतोनः ॥ अनुतदुर्वीरोदसीजिहातामनुद्युक्षोवरुणऽइंद्रसखा । अनुविश्वेमरुतोयेसहासोरायःस्यामधरुणंधियध्यै ॥ तन्नऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअग्निरापऽओषधीर्वनिनोजुषंत । शर्मन्त्स्याममरुतामुपस्थेयूयंपात० ॥ २७ ॥ (७।३।२) शंनऽइंद्राग्नीभवतामवोभिःशंनऽइंद्रावरुणारातहव्या । शमिंद्रासोमासुवितायशंयोःशंनऽइंद्रापूषणावाजसातौ ॥ शंनोभगःशमुनःशंसोऽअस्तुशंनःपुरंधिःशमुसंतुरायः । शंनःसत्यस्यसुयमस्यशंसःशंनोऽअर्यमापुरुजातोऽअस्तु ॥ शंनोधाताशमुधर्तानोऽअस्तुशंनऽउरूचीभवतुस्वधाभिः । शंरोदसीबृहतीशंनोऽअद्रिःशंनोदेवानांसुहवानिसंतु ॥ शंनोऽअग्निर्ज्योतिरनीकोऽअस्तुशंनोमित्रावरुणावश्विनाशं । शंनःसुकृतांसुकृतानिसंतुशंनऽइषिरोऽअभिवातुवातः ॥ शंनोद्यावापृथिवीपूर्वहूतौशमंतरिक्षंदृशयेनोऽअस्तु । शंनऽओषधीर्वनिनोभवंतुशंनोरजसस्पतिरस्तुजिष्णुः + ॥ २८ ॥ शंनऽइंद्रोवसुभिर्देवोऽअस्तुशमादित्येभिर्वरुणःसुशंसः । शं

(७।३।२) शंनइंद्राग्नीइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (अत्रसूक्तेसर्वेपिविश्वेदेवाः) ।

नोरुद्रोरुद्रेभिर्जलाषः शंनस्त्वष्टाग्नाभिरिहश्रृणोतु ॥ शंनःसोमोभवतुब्रह्मशंनःशंनोग्रावाणःशमुसंतुयज्ञाः । शंनःस्व
रूणांमितयोभवंतुशंनःप्रस्व१ःशम्वस्तुवेदिः ॥ शंनःसूर्यऽउरुचक्षाऽउदेतुशंनश्चतस्रःप्रदिशोभवंतु । शंनःपर्वताध्रुव
योभवंतुशंनःसिंधवःशमुसंत्वापः ॥ शंनोऽअदितिर्भवतुव्रतेभिःशंनोभवंतुमरुतःस्वर्काः । शंनोविष्णुःशमुपूषानोऽ
अस्तुशंनोभवित्रंशम्वस्तुवायुः+ ॥ शंनोदेवःसविताव्रायमाणःशंनोभवंतूषसोविभातीः । शंनःपर्जन्योभवतुप्रजाभ्यः
शंनःक्षेत्रस्यपतिरस्तुशंभुः+ ॥ २९ ॥ शंनोदेवाविश्वदेवाभवंतुशंसरस्वतीसहधीभिरस्तु । शमभिषाचःशमुरातिषा
चःशंनोदिव्याःपार्थिवाःशंनोऽअप्याः ॥ शंनःसत्यस्यपतयोभवंतुशंनोऽअर्वंतःशमुसंतुगावः । शंनऽऋभवःसुकृतः
सुहस्ताःशंनोभवंतुपितरोहवेषु ॥ शंनोऽअजऽएकपाद्देवोऽअस्तुशंनोहिर्बुध्न्य१ःशंसमुद्रः । शंनोऽअपांनपात्पेरुरस्तु
शंनःपृश्निर्भवतुदेवगोपा ॥ आदित्यारुद्रावसवोजुषंतेदंब्रह्मक्रियमाणंनवीयः । शृण्वंतुनोदिव्याःपार्थिवासोगोजा
ताऽउतयेयज्ञियासः ॥ येदेवानांयज्ञियायज्ञियानांमनोर्यजत्राऽअमृताऽऋतज्ञाः। तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपात०
॥ ३० ॥ (अथपरिशिष्टं ॥ शंवतीःपारयंत्येतेतंपृच्छंतिवचोयुजा । अभ्यारंतंयमाकेतुंयऽएवेदमितिब्रवन् ॥ भा
साकेतुंपरिस्रुतंभारतीर्ब्रह्मवर्धनीः । संजानानामहीमातायऽएवेदमितिब्रवत् ॥ इंद्रस्तंकिंविभुंप्रभुंभानुनेयंसरस्वतीं ।
येनसूर्यमरोचयद्येनेमेरोदसीऽउभे ॥ जुषस्वाग्नेऽअंगिरःकाण्वंमेध्यातिथिं । मात्वासोमस्यबर्बृहत्सुतस्यमधुमत्तमः ॥

त्वमग्नेऽअंगिरः शोचस्वदेववीतमः । आशंतमुशंतमाभिरष्टिभिः शांतिःस्वस्तिमकुर्वत ॥ शंनःकनिक्रदद्देवः पर्जन्योऽअभिवर्षतु । शंनोद्यावापृथिवीशंप्रजाभ्यःशंनएधिद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ १ ॥) इतिपंचमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

पंचत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १६ ऋचः १६५ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. १११ वसिष्ठपुत्रेभ्य. ९ वसिष्ठाये. ५ देवेभ्य. अश्व्यइ. इंद्राये. २ यज्ञाये. ३ देवेभ्य. २ वरुणाये. देवेभ्य. ३ अग्नय. अपांनप्त्रेग्नय. अहयेग्नय. अहयेबुध्न्यायाग्नय. देवेभ्य. २ देवपत्नीत्वष्टृभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. १९ ॥ इतिपंचमेतृतीयः ॥

प्रब्रह्मनवावोष्टावुदुष्यःसावित्रंमंत्यवाजिन्यौभगमितिभागोवार्धचैंऊर्ध्वःसप्तवैश्वदेवंत्वोश्रुष्टिःप्रातर्भागंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवतांत्योषस्यांप्रब्रह्माणःषड्वैश्वदेवंतुप्रवःपंचदधिक्रांदाधिक्रैंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवतांदेवश्चतुष्कंसावित्रमिमारौद्रंत्रिष्टुबंतमापोयमापमृभुक्षणआर्भवंमंत्यावैश्वदेवीवासमुद्रज्येष्ठाआपमामांमैत्रावरुण्याग्नेर्यीवैश्वदेवीनदीस्तुतिर्जागतंमंत्यातिजगतीशक्वरीवादित्यानांतृचमादित्यंत्वादित्यासःप्रद्यावाद्यावापृथिवीयंवास्तोवास्तोष्पत्यममीवहाष्टौवास्तोष्पत्यांद्यागायत्रींशेषास्त्र्युपरिष्टाद्बृहत्यादयोनुष्टुभंःप्रस्वापिन्यउपनिषत्कंईपंचाधिकामारुतंहांद्याएकादशद्विपदांमध्वःसप्तप्रसाकमुक्षेषंज्यंत्रायध्वेद्वादशत्रिप्रगाथादिंनवम्याद्यागायत्र्योंत्यानुष्टुब्रौद्रीमृत्युविमोचनी ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥२२॥

॥ हरिःॐम् ॥ (७।३।३) प्रब्रह्मैतुसदनादृतस्यविरश्मिभिःससृजेसूर्योगाः । विसानुनापृथिवीसस्र्सउर्वीपृथु प्रतीकमध्येधेऽअग्निः+ ॥ इमांवांमित्रावरुणासुवृक्तिमिषंनकृण्वेऽअसुरानवीयः । इनोवामन्यःपदवीरदब्धोजनंच मित्रोयततिब्रुवाणः+ ॥ आवातस्यध्रजतोरंतऽइत्याऽअपीपयंतधेनवोनसूदाः । महोदिवःसदनेजायमानोचिक्रदद्वृष भःसस्मिन्नूधन् ॥ गिरायऽएतायुनजद्धरीतऽइंद्रप्रियासुरथाशूरधायू । प्रयोमन्युंरिरिक्षतोमिनात्यासुक्रतुमर्यमणंव वृत्यां ॥ यजंतेऽअस्यसख्यंवयश्चनमस्विनःस्वऽऋतस्यधामन् । विपृक्षोबावधेनृभिःस्तवानऽइदंनमोरुद्रायप्रेष्ठं ॥१॥ आयत्साकंयशसोवावशानाःसरस्वतीसप्तथीसिंधुमाता । याःसुष्वयंतसुदुघाःसुधाराऽअभिस्वेनपयसापीप्यानाः ॥ उतत्येनोमरुतोमंदसानाधियंतोकंचवाजिनोवंतु । मानःपरिख्यदक्षराचरंत्यवीवृधन्युज्यंतेरयिंनः ॥ प्रवोमहीमरमं तिंकृणुध्वंप्रपूषणंविदथ्यं१नवीरं । भगंधियोवितारंनोऽअस्याःसातौवाजंरातिषाचंपुरंधिं ॥ अच्छायंवोमरुतःश्लो कंऽएत्वच्छाविष्णुंनिषिक्तपामवोभिः । उतप्रजायैगृणतेवयोधुर्यूयंपात० ॥ २ ॥ (७।३।४) आवोवाहिष्ठोवहतु

(७।३।३) प्रब्रह्मेतिनवर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः ३ इंद्रार्यमणौ १ रुद्रः १ नद्यः १ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ विष्णुमरुतः १ एवं ९)। (७।३।४) आवोवाहिष्ठइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–ऋभवः २ इंद्रः ६ एवमष्टौ)।

स्तुवध्यै॒रथौ॑वाजाऽऋभुक्षणोऽअमृक्तः । अभित्रिपृष्ठैः सवने॑षु॒सोमै॒र्मदे॑सुशिप्रामहभिः पृणध्वं ॥ यूयंहि॒रत्नं॑मघवत्सुध त्थस्वर्दृशऽऋभुक्षणोऽअमृक्तं । संयज्ञेषुस्वधावंतःपिबध्वंविनोराधांसिम॒तिभि॑र्दयध्वं ॥ उवोचिथ॒हि॒मघवन्देष्णंम होऽअर्भस्य॒वसुनोविभा॒गे । उभातेपूर्णावसु॑नागभस्तीनसूनृतानियमतेवसव्या* ॥ त्वमिंद्रस्वयशाऽऋभुक्षावाजोनसा धुरस्तमे॒ष्यृक्वा । वयंनुतेदा॒श्वांसः स्यामब्रह्मकृण्वंतोहरिवोवसिष्ठाः ॥ सनितासिप्रवतोदा॒शुषेचि॒द्याभि॒र्विवेषोहर्यश्व धीभिः । ववन्मानुते॒युज्याभिरूतीकुदानऽइंद्रराय॒ऽआदशस्येः ॥ ३ ॥ वासयसीववेधसस्त्वंनःकुदानऽइंद्रवचसोबु बोधः । अस्तंतात्याधि॒यारयिंसुवीरंपृक्षोनोऽअर्वान्युहीतवाजी+ ॥ अभियंदेवीनिर्ऋतिश्चिदीशेनक्षंतऽइंद्रंशरदःसुपृ क्षः । उपत्रिबंधुर्जरदष्टिमेत्यस्ववेशंयंकृणवंतमर्ताः ॥ आनोराधांसिसवितःस्तवध्याऽआरायोयंतुपर्वतस्यराता । स दानोदि॒व्यःपायुःसिषक्तुयूयंपात० ॥ ४ ॥ (७।३।५) उदुष्यदेवःसवितायंयामहिरण्ययीम॒मतिंयामशिश्रेत् । नूनंभगोहव्योमानुषेभिर्वियोरत्नापुरूवसुर्दधाति ॥ उदुतिष्ठसवितःश्रुध्यं१स्यहिरण्यपाणेप्रभृतावृतस्य । व्युं१र्वीपृ थ्वीम॒मतिंसृजानऽआनृभ्योमर्तभोजनंसुवानः+ ॥ अपिष्टुतःसवितादेवोऽअस्तुयमाचिद्विश्वेवसवोगृणंति । सनःस्तो मान्नमस्यं१श्चनोधाद्विश्वेभिःपातुपायुभिर्निसूरीन्+ ॥ अभियंदेव्यादितिर्गृणातिसवंदेवस्यसवितुर्जुषाणा । अभिसम्रा

(७।३।५) उदुष्यदेवइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठःआद्यानांषण्णांसविताअंत्ययोर्द्वयोर्वाजिनस्त्रिष्टुप् । (भगमित्यर्धर्चस्यभगोवा) ।

ज़ोवरुणोगृणंत्यभिमित्रासोऽअर्यमासजोषाः ॥ अभियेमिथोवनुषःसपंतेरातिंदिवोरातिषाचंःपृथिव्याः । अहिर्बु
ध्न्यंऽउतनंःशृणोतुवरूत्र्येकंधेनुभिर्निपांतु ॥ अनुतन्नोजास्पतिर्मंसीष्टरत्नंदेवस्यंसवितुरियानः । भर्गमुग्रोवंसेजोहवी
तिभगमनुग्रोऽअधंयातिरत्नं ॥ शंनोभवंतुवाजिनोहवेषुदेवतातामितद्रवःस्वर्काः । जंभयंतोहिंवृकंरक्षांसिसनेम्यस्म
द्युयवन्नमीवाः ॥ वाजेवाजेवतवाजिनोनोधनेषुविप्राऽअमृताऽऋतज्ञाः । अस्यमध्वंःपिबतमादयंध्वंतृप्तायातपथिभि
र्देवयानैः ॥ ५ ॥ (७।३।६) ऊर्ध्वोऽअग्निःसुमतिंवस्वोऽअश्रेत्प्रतीचीजूर्णिर्देवतातिमेति । भेजातेऽअद्रीरथ्येव
पंथामृतंहोतानऽइषितोयंजाति ॥ प्रवावृजेसुप्रयाबर्हिरेषामाविश्पतीवबीरिटऽइयाते । विशामक्तोरुषसःपूर्वहूतौवा
युःपूषास्वस्तयेनियुत्वान् ॥ ज्मयाऽअत्रवसवोरंतदेवाऽउरावंतरिंक्षेमर्जयंतशुभ्राः । अर्वाक्पथऽउरुज्रयःकृणुध्वंश्रो
तादूतस्यंजग्मुषोनोऽअस्य+ ॥ तेहियज्ञेषुयज्ञियासऽऊमाःसधस्थंविश्वेऽअभिसंतिदेवाः । ताँऽअध्वरऽउशतोयक्ष्यग्ने
श्रुष्टीभगंनासत्यापुरंधिं ॥ आग्नेगिरोदिवऽआपृथिव्यामित्रंवहवरुणमिंद्रमग्निं । आर्यमणमदितिंविष्णुमेषांसरस्व
तीमरुतोमादयंतां ॥ ररेहव्यंमतिभिर्यज्ञियानांनक्षत्कामंमर्त्यानामसिन्वन् । धातारयिमविदस्यंसदासांसक्षीमहियु
ज्येभिर्नुदेवैः ॥ नूरोदंसीऽअभिष्टुतेवसिष्ठैर्ऋतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कंयूयंपात०

(७।३।६) ऊर्ध्वोअग्निरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः १ वायुपूषणौ १ विश्वेदेवाः ५ एवं ७) ।

॥ ६ ॥ (७।३।७) ओश्रुष्टिर्विदथ्याऽ३ समेतुप्रतिस्तोमंदधीमहितुराणां । यदद्यदेवःसविता सुवातिस्यामास्यरत्निनोविभागे+ ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोरोदसीचद्युभक्तमिंद्रोऽअर्यमाददातु । दिदेष्टुदेव्यदितीरेक्णोवायुश्चयन्नियुवैतेभगश्च ॥ सेदुग्रोऽअस्तुमरुतःसशुष्मीयंमर्त्यंपृषदश्वाऽअवाथ । उतेमग्निःसरस्वतीजुनंतिनतस्यरायःपर्येतास्ति ॥ अयंहिनेतावरुणऽऋतस्यमित्रोराजानोऽअर्यमापोधुः । सुहवादेव्यदितिरनर्वातेनोऽअंहोऽअतिपर्षन्नरिष्टान् ॥ अस्यदेवस्यमीळ्हुषोवयाविष्णोरेषस्यप्रभृथेहविर्भिः । विदेहिरुद्रोरुद्रियंमहित्वंयासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् ॥ मात्रपूषन्नाघृणऽइरस्योवरूत्रीयद्रातिषाचश्चरासन् । मयोभुवोनोऽअर्वंतोनिपांतुवृष्टिंपरिज्मावातोददातु ॥ नूरोदसीऽअभिष्टुतेवसिष्ठैर्ऋतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कंयूयंपात० ॥ ७ ॥ (७।३।८) प्रातरग्निंप्रातरिंद्रंहवामहेप्रातर्मित्रावरुणाप्रातरश्विना । प्रातर्भगंपूषणंब्रह्मणस्पतिंप्रातःसोममुतरुद्रंहुवेम ॥ प्रातर्जितंभगमुग्रंहुवेमवयंपुत्रमदितेर्योविधर्ता । आध्रश्चिद्यंमन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यंभगंभक्षीत्याह ॥ भगप्रणेतर्भगसत्यराधोभगेमांधियमुदवाददन्नः । भगप्रणोजनयगोभिरश्वैर्भगप्रनृभिर्नृवंतःस्याम ॥ उतेदानींभगवंतःस्यामोतप्रपित्वऽउत

(७।३।७) ओश्रुष्टिरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (अत्राखिलाविश्वेदेवाः) । (७।३।८) प्रातरग्निमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोभगः आद्यायाअग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिरुद्रादेवताःअंत्यायाउषा आद्याजगतीशेषास्त्रिष्टुभः ।

मध्येऽअह्नाँ । उतोदिंतामघवन्त्सूर्यैस्यवयंदेवानाँसुमतौस्याम ॥ भगंऽएवभगंवाँऽअस्तुदेवास्तेनंवयंभगंवंतःस्याम । तंत्वांभगसर्वंऽइज्जौहवीतिसनोंभगपुरऽएताभंवेह+ ॥ समंध्वरायोषसोंनमंतदधिक्रावेंवशुचंयेपदाय । अर्वाचीनंवं सुविदंभगंनोरथमिवाश्वांवाजिनऽआवंहंतु ॥ अश्वांवतीर्गोमंतीर्नंऽउषासोंवीरवंतीःसदंमुच्छंतुभद्राः । घृतंदुहांना विश्वतःप्रपींतायूयंपांत० ॥ ८ ॥ (७।३।९) प्रब्रह्माणोऽअंगिरसोनक्षंतप्रक्रंदनुर्नभन्यंस्यवेतु । प्रधेनवंऽउद्प्रु तोंनवंतयुज्यातामद्रीऽअध्वरस्यपेशंः ॥ सुगस्तेंऽअग्नेसनंवित्तोऽअध्वांयुक्ष्वासुतेहरितोंरोहितंश्च । येवासद्मंन्नरुषावीं रवाहोंहुवेदेवानांजनिमानिसत्तः+ ॥ समुंवोयज्ञंमंहयन्नमोंभिःप्रहोतामंद्रोरिरिचऽउपाके । यजंस्वसुपुर्वणीकदेवा नायज्ञियांमरमंतिंववृत्याः ॥ यदावीरस्यंरेवतोंदुरोणेस्योंनशीरतिंथिराचिकेंतत् । सुप्रींतोऽअग्निःसुधिंतोदमऽआ सविशेदांतिवार्यमिर्यत्यै ॥ इमंनोंऽअग्नेऽअध्वरंजुंषस्वमरुत्स्विद्रेंयशसँकृधीनः । आनक्तांबर्हिःसंदतामुषासोशंतांमि त्रावरुणायजेह+ ॥ एवाग्निंसंहस्यँ१वसिंष्ठोरायस्कांमोविश्वप्स्न्यंस्यस्तौत् । इषँरयिंपंप्रथद्वाजंमस्मेयूयंपांत० ॥ ९ ॥ (७।३।१०) प्रवोंयज्ञेषुंदेवयंतोंऽअर्चन्द्यावानमोंभिःपृथिवीऽइषध्यै । येषांब्रह्माण्यसंमानिविप्राविष्वंग्वियंतिंवनि

(७।३।९) प्रब्रह्माणइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः १ अग्निः १ देवाः १ अग्निः ३ एवं ६) । (७।३।१०) प्रवोयज्ञेष्विवतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः १ यज्ञः १ विश्वेदेवाः २ अग्निः १ दधिक्रा-

नोनशाखाः ॥ प्रयज्ञऽएंतुहेत्वोनसप्तिरुद्यच्छध्वंसमनसोघृताचीः । स्तृणीतबर्हिरध्वरायसाधूर्ध्वाशोचींषिदेवयून्यस्थुः ॥ आपुत्रासोनमातरंविभृत्राःसानौदेवासोबर्हिषःसदंतु । आविश्वाचीविदथ्यामनक्त्वग्नेमानोदेवतातामृधस्कः ॥ तेसीषपंतजोषमायजत्राऽऋतस्यधाराःसुदुघादुहानाः । ज्येष्ठंवोऽअद्यमहऽआवसूनामागंतनसमनसोयतिष्ठ+ ॥ एवानोऽअग्नेविक्ष्वादशस्यत्वयावयंसहसावन्नास्क्राः । रायायुजासधमादोऽअरिष्टायूयंपात० ॥ १० ॥

(७।३।११) दधिक्रांवःप्रथममश्विनोषसमग्निंसमिद्धंभगमूतयेहुवे । इंद्रंविष्णुंपूषणंब्रह्मणस्पतिमादित्यान्द्यावापृथिवीऽअपःस्वः* ॥ दधिक्रामुनमसाबोधयंतऽउदीराणायज्ञमुपप्रयंतः । इळांदेवींबर्हिषिसादयंतोश्विनाविप्रासुहवाहुवेम ॥ दधिक्रावाणंबुबुधानोऽअग्निमुपब्रुवऽउषसंसूर्यंगां । ब्रध्नंमांश्चतोर्वरुणस्यबभ्रुंतेविश्वास्मद्दुरितायावयंतु ॥ दधिक्रावाप्रथमोवाज्यर्वाग्रेरथानांभवतिप्रजानन् । संविदानऽउषसासूर्येणादित्येभिर्वसुभिरंगिरोभिः ॥ आनोदधिक्राःपथ्यामनक्त्वृतस्यपंथामन्वेतवाऽउ । शृणोतुनोदैव्यंशर्धोऽअग्निःशृण्वंतुविश्वेमहिषाऽअमूराः ॥ ११ ॥

श्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यापः १ एवं ६) । (७।३।११) दधिक्रांवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोदधिक्रा आद्यायादधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यापस्त्रिष्टुवाद्याजगती ।

(७।३।१२) आदे॒वोया॑तुसवि॒तासु॒रत्नौ॑तरिक्ष॒प्रावह॑मानो॒ऽअश्वैः॑। हस्ते॒दधा॑नो॒नर्या॑पु॒रूणि॑निवे॒शय॑न्च॒प्रसु॒वन्चभूम॑ ॥ उद॑स्यबा॒हूशि॑थि॒राबृ॒हंता॑हिर॒ण्यया॑दि॒वोऽअंतौँ॑ऽअनष्टां । नू॒नंसोऽअं॑स्यमहि॒मापं॑निष्ट॒सूर॑श्चिदस्मा॒ऽअनु॑दादप॒स्यां+ ॥ सघा॑नोदे॒वःस॑वि॒तास॒हावा॒सावि॑ष॒द्वसु॑पति॒र्वसू॑नि । वि॒श्रय॑माणोऽअ॒मतिं॑मुरू॒चीं॑मर्त॒भोज॑न॒मध॑रासतेनः ॥ इ॒मागिरः॑ सवि॒तारँ॑सुजि॒ह्वंपू॒र्णग॑भस्तिमीळतेसुपा॒णिं । चि॒त्रंवयो॑बृ॒हद॒स्मेद॑धातुयू॒यंपा॑त० ॥ १२ ॥ (७।३।१३) इ॒मारु॒द्राय॑ स्थि॒रध॑न्वने॒गिरः॑क्षि॒प्रेष॑वेदे॒वाय॑स्वधा॒न्ने॑। अषा॑ह्वाय॒सह॑मानायवे॒धसे॑ति॒ग्मायु॑धायभरताशृ॒णोतु॑नः ॥ सहि॒क्षये॑णक्ष म्यं॑स्य॒जन्म॑न॒ःसाम्रा॑ज्येनदि॒व्यस्य॒चेत॑ति । अव॒न्नवं॑ती॒रुपं॑नो॒दुर॑श्चरानमी॒वोरु॑द्र॒जासु॑नोभव ॥ यातें॑दि॒द्युदव॑सृष्टादि॒व स्परि॑क्ष्म॒याचर॑ति॒परि॒सावृ॑णक्तुनः । स॒हस्रं॑तेस्वपिवातभेष॒जामान॑स्तो॒केषु॒तन॑येषुरीरिषः ॥ मानो॑वधीरुद्र॒माप॒रादा॑ मातें॑भूम॒प्रसि॑तौ॑हीळि॒तस्य॑ । आनो॑भजब॒र्हिषि॑जीवशं॒सेयू॒यंपा॑त० ॥ १३ ॥ (७।३।१४) आपो॒यं॑वः॒प्रथ॒मंदे॑व॒यंत॑ऽ इंद्र॒पान॑मू॒र्मिम॑कृ॒ण्वते॒ळः । तंवो॑व॒यंशु॒चिम॒रि॒प्रम॒द्यघृ॒तप्रु॒षंमधु॑मंतंवनेम ॥ तमू॒र्मिमा॑पो॒मधु॑मत्तमं॒वो॒पांनपा॑दवत्वाशु॒हे मा॑ । यस्मि॒न्निंद्रो॒वसु॑भि॒र्मा॒दया॑ते॒तम॑श्यामदेव॒यंतो॑वोऽअ॒द्य+ ॥ श॒तप॑वित्राःस्व॒धया॒मद॑न्तीदे॒वीर्दे॒वाना॒मपि॑यंति॒पा

(७।३।१२) आदेवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवसिष्ठःसवितात्रिष्टुप् । (७।३।१३) इमारुद्रायेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोरुद्रोजगत्यं त्यात्रिष्टुप् । (७।३।१४) आपोयंवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवसिष्ठआपस्त्रिष्टुप् ।

थः । ताऽइंद्रस्यनमिनंतिव्रतानिसिंधुभ्योहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ याःसूर्योरश्मिभिराततानयाभ्यऽइंद्रोऽअरदद्गातुमूर्मिं । तेसिंधवोवरिवोधातनानोयूयंपात० ॥१४॥ (७।३।१५) ऋभुक्षणोवाजामादयध्वमस्मेनरोमघवानःसुतस्य । आवोर्वाचःक्रतवोनयातांविभ्वोरथंनर्यंवर्तयंतु ॥ ऋभुर्ऋभुभिरभिवःस्यामविभ्वोविभुभिःशवसाशवांसि । वाजोऽअस्माँऽअवतुवाजसाताविंद्रेणयुजातरुषेमवृत्रं ॥ तेचिद्धिपूर्वीरभिसंतिशासाविश्वाँऽअर्यऽउपरतातिवन्वन् । इंद्रोविभ्वाँऽऋभुक्षावाजोऽअर्यःशत्रोर्मिथत्याकृणवन्विनृम्णं॥ नूदेवासोवरिवःकर्तनानोभूतनोविश्वेवसेसजोषाः । समस्मेऽइषंवसवोददीरन्यूयंपात० ॥ १५ ॥ (७।३।१६) समुद्रज्येष्ठाःसलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः । इंद्रोयावज्रीवृषभोररादताऽआपोदेवीरिहमामवंतु ॥ याऽआपोदिव्याऽउतवास्रवंतिखनित्रिमाऽउतवायाःस्वयंजाः । समुद्रार्थायाःशुचयःपावकास्ताऽआपो० ॥ यासांराजावरुणोयातिमध्येसत्यानृतेऽअवपश्यन्जनानां । मधुश्चुतःशुचयोयाःपावकास्ताऽआपो० ॥ यासुराजावरुणोयासुसोमोविश्वेदेवायासूर्जंमदंति । वैश्वानरोयाःस्वग्निःप्रविष्टस्ताऽआपो० ॥ १६ ॥ (७।३।१७) आमांमित्रावरुणेहरक्षतंकुलाययद्विश्वयन्मानऽआगन् । अजकावंदुर्दशीकंतिरो

(७।३।१५)ऋभुक्षणइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवसिष्ठऋभवस्त्रिष्टुप्अंत्यायाविश्वेदेवावा । (७।३।१६)समुद्रज्येष्ठाइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवसिष्ठआपस्त्रिष्टुप् । (७।३।१७)आमामितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमित्रावरुणावग्निर्विश्वेदेवानद्यइतिक्रमेणदेवताजगत्यंत्यातिजगतीशक्करीवा ।

दंधेमामांपद्यैनरपंसाविद्त्सरुः ॥ यद्विजामन्परुंषिवंदंनंभुवंदष्ठीवंतौपरिंकुल्फौचदेहंत् । अग्निष्टच्छोचन्नपंत्राधता मितोमामां० ॥ यच्छंल्मलौभवंतियन्नदीषुयदोषंधीभ्यःपरिजायंतेविषं । विश्वेंदेवानिरितस्तत्सुंवंतुमामां० ॥ याः प्रवतोंनिवतंऽउद्वतंऽउदन्वतींरनुदकाश्चयाः । ताऽअस्मभ्यंपयंसापिन्वंमानाःशिवादेवीरंशिपदाभंवंतुसर्वानद्योंऽअ शिमिदाभंवंतु ॥ १७ ॥ (७।३।१८) आदित्यानामवंसानूतंनेनसक्षीमहिशर्मणाशंतंमेन । अनागास्त्वेऽअंदिति त्वेतुरासंऽइमंयज्ञंदंधतुश्रोषंमाणाः ॥ आदित्यासोऽअदिंतिर्मादयंतांमित्रोऽअंर्यमावरुणोरजिंष्ठाः । अस्माकंसंतुभुव नस्यगोपाःपिबंतुसोममवंसेनोऽअद्य+ ॥ आदित्याविश्वेंमरुतंश्चविश्वेंदेवाश्चविश्वंऽऋभवंश्चविश्वें । इंद्रोंऽअग्निरश्वि नांतुष्टुवानायूयंपांत० ॥ १८ ॥ (७।३।१९) आदित्यासोऽअदिंतयःस्यामपूर्देवत्रावंसवोमर्त्यत्रा । सनेंममित्रावरु णासनंतोभवेंमद्यावापृथिवीभवंतः ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोमामहंतशर्मंतोकायतनंयायगोपाः । मावोंभुजेमान्यजांतमे नोमातत्कंर्मवसवोयच्चयंध्वे ॥ तुरण्यवोंगिंरसोनक्षंतरत्नंदेवस्यंसवितुरियानाः । पिताचतन्नोंमहान्यजंत्रोविश्वेंदे वाःसमंनसोजुषंत ॥ १९ ॥ (७।३।२०) प्रद्यावांयज्ञैःपृंथिवीनमोंभिःसबाधंऽईळेबृहतीयजंत्रे । तेचिद्धिपूर्वेकव

(७।३।१८) आदित्यानामितितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठआदित्यास्त्रिष्टुप्। (७।३।१९) आदित्यासइतितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठआदित्यास्त्रिष्टुप्। (७।३।२०) प्रद्यावेतितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोद्यावापृथिव्यौत्रिष्टुप्।

योगृणंतः पुरोमहीदधिरेदेवपुत्रे ॥ प्रपूर्वजेपितरानव्यसीभिर्गीर्भिःकृणुध्वंसदनेऽऋतस्य । आनोद्यावापृथिवीदैव्येन जनेनयातंमहिवांवरूथं । उतोहिवांरत्नधेयानिसंतिपुरूणिद्यावापृथिवीसुदासे । अस्मेधत्तंयदसदस्कृधोयुयूयंपात० ॥ २० ॥ (७।३।२१) वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्यस्मान्त्स्वावेशोऽअनमीवोभवानः । यत्त्वेमहेप्रतितन्नोजुषस्वशंनोभव द्विपदेशंचतुष्पदे ॥ वास्तोष्पतेप्रतरणोनऽएधिगयस्फानोगोभिरश्वेभिरिंदो । अजरासस्तेसख्येस्यामपितेवपुत्रान्प्रतिनोजुषस्व ॥ वास्तोष्पतेशग्मयासंसदातेसक्षीमहिरण्वयागातुमत्या । पाहिक्षेमऽउतयोगेवरंनोयूयंपात० ॥ २१ ॥ (७।३।२२) अमीवहावास्तोष्पतेविश्वारूपाण्याविशन् । सखासुशेवऽएधिनः ॥ यदर्जुनसारमेयदतःपिशंगयच्छसे । वीवभ्राजंतऽऋष्टयऽउपस्रक्वेषुबप्सतोनिषुस्वप ॥ स्तेनंरायसारमेयतस्करंवापुनःसर । स्तोतृनिंद्रस्यरायसिकिमस्मान्दुच्छुनायसे० ॥ त्वंसूकरस्यदर्दृहितवदर्दर्तुसूकरः । स्तोतृनिंद्रस्यरायसिकिमस्मा० ॥ सस्तुमातासस्तुपिता सस्तुश्वासस्तुविश्पतिः । ससंतुसर्वेज्ञातयःसस्त्वयमभितोजनः ॥ यऽआस्तेयश्चचरतियश्चपश्यतिनोजनः । तेषांसंहन्मोऽअक्षाणियथेदंहर्म्यंतथा ॥ सहस्रशृंगोवृषभोयःसमुद्रादुदाचरत् । तेनासहस्येनावयंनिजनान्त्स्वापयामसि ॥

(७।३।२१) वस्तोष्पतइतितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् । (७।३।२२)अमीवहेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठःआद्यायावास्तोष्पतिः द्वितीयादिसप्तानांप्रस्वापिनीआद्यागायत्रीततस्तिस्रउपरिष्टाद्बृहत्यःअंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

प्रोष्ठेशयावंह्येशयानारीर्यास्तल्पशीवरीः । स्त्रियोयाःपुण्यगंधास्ताःसर्वाःस्वापयामसि ॥ २२ ॥ (॥ परिशिष्टं ॥
स्वप्नस्वप्नाधिकरणेसर्वेनिष्वापयाजनं । आसूर्यमन्यान्त्स्वापयव्युं१ष्ठंजाग्रियादहं ॥ अजंगरोनामसर्पःसर्पिरंविषोम
हान् । तस्मिन्हिसर्पःसुधितस्तेनत्वास्वापयामसि ॥ सर्पःसर्पोऽअजगरःसर्पिरंविषोमहान् । तस्यसर्पात्सिंधवस्तस्य
गाधमशीमहि ॥ कालिकोनामसर्पोनवनागसहस्रबळः । यमुनह्रदेहसोजातोयोनारायणवाहनः ॥ यदिकालिकंदू
तस्ययदिकाःकालिकाद्भयात् । जन्मभूमिमतिक्रांतोनिर्विषोयातिकालिकः ॥ आयांहींद्रपथिभिरीळितेभिर्यज्ञमिमं
नोभागधेयंजुषस्व । तृप्तांजहुर्मातुळस्येवयोषाभागस्तेपैतृष्वसेयीवपामिव ॥ यशस्करंबलवंतंप्रभुत्वंतमेवराजाधिप
तिर्बभूव । संकीर्णनागाश्वपतिर्नराणांसुमंगल्यंसततंदीर्घमायुः ॥ कर्कोटकोनामसर्पोयोदृष्टीविषऽउच्यते । तस्यसर्प
स्यसर्पत्वंतस्मैसर्पनमोस्तुते ॥ १ ॥) (७।४।१) कईव्यक्तानरःसनीळारुद्रस्यमर्याऽअधास्वश्वाः ॥ नकिर्ह्येषांज
नूंषिवेदतेऽअंगविद्रेमिथोजनित्रं ॥ अभिस्वपूभिर्मिथोवपंतवातस्वनसःश्येनाऽअस्पृध्रन् ॥ एतानिधीरोनिण्याचि
केतपृश्निर्यदूधोमहीजभार ॥ साविट्सुवीरामरुद्भिरस्तुसनात्सहंतीपुष्यंतीनृम्णं+ ॥ याममंयेष्ठाःशुभाशोभिष्ठाःश्रिया

चतुर्थेनुवाकेपंचदशसूक्तानि (७।४।१) कईव्यक्ताइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप्आद्याएकादशद्विपदाविराजः । (अत्रांत्या
यावैश्वदेवत्वंकश्चिन्मन्यतेतन्मानाभावादुपेक्ष्यं) ।

संमिश्लाऽओजोभिरुग्राः+ ॥ उग्रंवऽओजःस्थिराशवांस्यधामरुद्भिर्गणस्तुविष्मान् ॥ शुभ्रोवःशुष्मःक्रुध्मीमनांसि धुनिर्मुनिरिवशर्धस्यधृष्णोः+ ॥ सनेम्यस्मद्युयोतदिद्युंमावोदुर्मतिरिहप्रणङ्नः ॥ प्रियावोनामहुवेतुराणामायत्तृपन्मरुतोवावशानाः+ ॥ २३ ॥ स्वायुधासऽइष्मिणःसुनिष्काऽउतस्वयंतन्वः१ःशुंभमानाः ॥ शुचीवोहव्यामरुतःशुचीनांशुचिंहिनोम्यध्वरंशुचिभ्यः । ऋतेनसत्यमृतसापऽआयन्छुचिजन्मानःशुचयःपावकाः ॥ अंसेष्वामरुतःखादयोवोवक्षःसुरुक्माऽउपशिश्रियाणाः । विविद्युतोनवृष्टिभीरुचानाऽअनुस्वधामायुधैर्यच्छमानाः ॥ प्रबुध्न्यावऽईरतेमहांसिप्रनामानिप्रयज्यवस्तिरध्वं । सहस्रियंदम्यंभागमेतंगृहमेधीयंमरुतोजुषध्वं ॥ यदिस्तुतस्यमरुतोऽअधीथेत्थाविप्रस्यवाजिनोहवीमन् । मक्षूरायःसुवीर्यस्यदातनूचिद्यमन्यऽआदभदरावा ॥२४॥ अत्यासोनयेमरुतःस्वंचोयक्षदृशोनशुभयंतमर्याः । तेहर्म्येष्ठाःशिशवोनशुभ्रावत्सासोनप्रक्रीळिनःपयोधाः+॥ दशस्यंतोनोमरुतोमृळंतुवरिवस्यंतोरोदसीसुमेके । आरेगोहानृहावधोवोऽअस्तुसुम्नेभिरस्मेवसवोनमध्वं ॥ आवोहोताजोहवीतिसत्तःसत्राचींरातिंमरुतोगृणानः । यऽईवतोवृषणोऽअस्तिगोपाःसोऽअद्वयावीहवतेवऽउक्थैः+ ॥ इमेतुरंमरुतोरामयंतीमेसहःसहसऽआनमंति । इमेशंसंवनुष्यतोनिपांतिगुरुद्वेषोऽअररुषेदधंति ॥ इमेरध्रंचिन्मरुतोजुनंतिभृमिंचिद्यथावसवोजुषंत । अपबाधध्वंवृषणस्तमांसिधत्तविश्वंतनयंतोकमस्मे ॥ २५ ॥ मावोदात्रान्मरुतोनिरराममापश्चाद्दध्मरथ्योविभागे । आनःस्पा

हेभंजतनावसव्येउ यदींसुजातंवृषणोवोऽअस्ति ॥ संयद्धनंतमन्युभिर्जनासःशूरायह्वीष्वोषधीषुविक्षु । अधस्मानोम
रुतोरुद्रियासस्त्रातारोभूतपृतनास्वर्यः+ ॥ भूरिचक्रमरुतःपित्र्याण्युक्थानियावःशस्यंतेपुराचित् । मरुद्भिरुग्रःपृत
नासुसाह्वामरुद्भिरित्सनितावाजमर्वा ॥ अस्मेवीरोमरुतःशुष्म्यस्तुजनानांयोऽअसुरोविधर्ता । अपोयेनसुक्षितयेतरे
माधस्वमोकोऽअभिवःस्याम ॥ तन्नऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअग्निरापऽओषधीर्वनिनोजुषंत । शर्मन्त्स्याममरुतामुपस्थेयू
यंपात०॥२६॥ (७।४।२) मध्वोवोनाममारुतंयजत्राःप्रयज्ञेषुशवसामदंति। येरेजयंतिरोदसीचिदुर्वीपिन्वंत्युत्संयदया
सुरुग्राः+ ॥ निचेतारोहिमरुतोगृणंतंप्रणेतारोयजमानस्यमन्म । अस्माकमद्यविदथेषुबर्हिरावीतयेसदतपिप्रिया
णाः+ ॥ नैतावदन्येमरुतोयथेमेभ्राजंतेरुक्मैरायुधैस्तनूभिः । आरोदसीविश्वपिशःपिशानाःसमानमंज्यंजतेशुभे
कं+ ॥ ऋधक्सावोमरुतोदिद्युदस्तुयद्वऽआगःपुरुषताकराम । मावस्तस्यामपिभूमायजत्राऽअस्मेवोऽअस्तुसुमतिश्च
निष्ठा ॥ कृतेचिदत्रमरुतोरणंतानवद्यासःशुचयःपावकाः । प्रणोवतसुमतिभिर्यजत्राःप्रवाजेभिस्तिरतपुष्यसेनः ॥
उतस्तुतासोमरुतोव्यंतुविश्वेभिर्नामभिर्नरोहवींषि । ददातनोऽअमृतस्यप्रजायैजिगृतरायःसूनृतामघानि ॥
आस्तुतासोमरुतोविश्वऽऊतीऽअच्छासूरीन्त्सर्वताताजिगात । येनस्त्मनाशतिनोवर्धयंतियूयंपात० ॥ २७ ॥

(७।४।२) मध्वोवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप् ।

(७।४।३) प्रसाकमुक्षेऽअर्चतागुणायुयोदैव्यंस्युधाम्नस्तुविष्मान् । उतक्षोदंतिरोदसीमहित्वानक्षंतेनाकंनिर्ऋतेरवंशात्[+] ॥ जनूश्चिद्वोमरुतस्त्वेष्येणभीमासस्तुविमन्युवोयासः । प्रयेमहोभिरोजसोतसंतिविश्वोवोयामन्भयतेस्वर्दृक्[+] ॥ बृहद्वयोमघवद्भ्योदधातुजुजोषन्निन्मरुतःसुष्टुतिंनः । गतोनाध्वावितिरातिजंतुंप्रणःस्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेत ॥ युष्मोतोविप्रोमरुतःशतस्वीयुष्मोतोऽअर्वासहुरिःसहस्री । युष्मोतःसम्राळुतहंतिवृत्रंप्रतद्वोऽअस्तुधूतयोदेष्णं[+] ॥ ताँऽआरुद्रस्यमीळ्हुषोविवासेकुविन्नंसंतेमरुतःपुनर्नः । यत्सस्वर्ताजिहीळिरेयदाविरवतदेनऽईमहेतुराणां ॥ प्रसावाचिसुष्टुतिर्मघोनामिदंसूक्तंमरुतोजुषंत । आराच्चिद्द्वेषोवृषणोयुयोतयूयंपात० ॥ २८ ॥ (७।४।४) यंत्रायध्वऽइदमिदंदेवासोयंचनयथ । तस्माऽअग्नेवरुणमित्रार्यमन्मरुतःशर्मयच्छत ॥ युष्माकंदेवाऽअवसाहनिप्रियऽईजानस्तरतिद्विषः । प्रसक्षयंतिरतेविमहीरिषोयोवोवरायदाशति ॥ नहिवश्चरमंचनवसिष्ठःपरिमंसते । अस्माकमद्यमरुतःसुतेसचाविश्वेपिबतकामिनः ॥ नहिवऽऊतिःपृतनासुमर्धतियस्माऽअराध्वंनरः । अभिवऽआवर्त्सुमतिर्नवीयसीतूयंयातपिपीषवः ॥ ओषुघृष्विराधसोयातनांधांसिपीतये । इमावोहव्यामरुतोररेहिकंमोष्वन्यत्रगंतन ॥ आच

(७।४।३) प्रसाकमुक्षइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप् । (७।४।४) यंत्रायध्वइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमरुतोंत्यायारुद्रः आद्यातृतीयापंचम्योबृहत्यःद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यःसप्तम्यष्टम्यौत्रिष्टुभौनवम्याद्यास्तिस्रोगायत्र्योंत्यानुष्टुप् ।

नोबर्हिःसदंतावितार्चनःस्पार्हाणिदातवेवसु । अस्त्रेधंतोमरुतःसोम्येमधौस्वाहेहमादयाध्वै ॥ २९ ॥ सस्वश्चिद्धितन्वं१ःशुंभमानाऽआहंसासोनीलपृष्ठाऽअपप्तन् । विश्वंशर्धोऽअभितोमानिषेदनरोनरण्वाःसवनेमदंतः ॥ योनोमरुतोऽअभिर्दुर्हणायुस्तिरश्चित्तानिवसवोजिघांसति । द्रुहःपाशान्प्रतिसमुंचीष्टतपिष्ठेनहन्मनाहंतनातं ॥ सांतपनाऽइदंहविर्मरुतस्तज्जुजुष्टन । युष्माकोतीरिशादसः ॥ गृहमेधासऽआगतमरुतोमापभूतन । युष्माकोतीसुदानवः ॥ इहेहवःस्वतवसःकवयःसूर्यत्वचः । यज्ञंमरुतऽआवृणे ॥ त्र्यंबकंयजामहेसुगंधिंपुष्टिवर्धनं । उर्वारुकमिवबंधनान्मृत्योर्मुक्षीयमामृतात् ॥ ३० ॥ इतिपंचमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

षट्त्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि २४ ऋचः १५६ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्यइ. ३ इंद्रार्यमभ्या. रुद्राये. नदीभ्य. मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. विष्णुमरुद्भ्य. ऋभुभ्य. २ इंद्राये. ६ सवित्र. ६ वाजिभ्य. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. वायुपूषभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. १२ अग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रेभ्य. भगाये. ९ उषसइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. यज्ञाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ अग्नय. दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यद्भ्यइ. दधिक्राइ. ४ सवित्र. ४ रुद्राये. ४ अद्भ्य. ४ ऋभुभ्य. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अद्भ्य. ४ मित्रावरुणाभ्या. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. नदीभ्य. आदित्येभ्य. ६ द्यावापृथिवीभ्या. ३ वास्तोष्पतय. ४ प्रस्वापिन्या. ७ मरुद्भ्य. ४९ रुद्राये. ॥ इतिपंचमेचतुर्थः ॥

यदद्यमैत्रावरुणंतुवैसौर्याद्योद्वांसप्तोत्सूर्यःषळाद्यास्तिस्रःसौर्यंउद्वेतीतिचार्धपंचमादिविपंचप्रतिवांप्रमित्रयोरे कोनागायत्रंदशम्यादयस्त्रयःप्रगाथाःपुरउष्णिकचंतुर्थ्याद्यादशादित्यास्तिस्रःसौर्यंःप्रतिवांदशाश्विनंतुतदाशु भ्रानवसप्ताद्याविराजंआवांरथोष्टावाविश्ववाराःसप्तापस्वसुःषळागोमतापंचांतारिष्मेमाउवांषट्प्रागाथंव्यु षाअष्टाउषस्यंतुवांउदुसप्तोपोरुरुचेषट्प्रतिपंचव्युषाःप्रतितृचं ॥ ५ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।४।५) यदद्यसूर्यब्रवोनागाऽउद्यन्मित्रायवरुणायसत्यं । वयंदेवत्रादितेस्यामतवप्रियासो ऽअर्यमन्गृणंतः ॥ एषःस्यमित्रावरुणानृचक्षाऽउभेऽउदेतिसूर्योऽअभिज्मन् । विश्वस्यस्थातुर्जगतश्चगोपाऽऋजुमर्तेषु वृजिनाचपश्यन् ॥ अयुक्तसप्तहरितःसधस्थाद्याऽईवहंतिसूर्यंघृताचीः । धामानिमित्रावरुणायुवाकुःसंयोयूथेवज निमानिचष्टे ॥ उद्वांपृक्षासोमधुमंतोऽअस्थुरासूर्योऽअरुहच्छुक्रमर्णः । यस्माऽआदित्याऽअध्वनोरदंतिमित्रोऽअर्य मावरुणःसजोषाः ॥ इमेचेतारोऽअनृतस्यभूरेर्मित्रोऽअर्यमावरुणोहिसंति । इमऽऋतस्यवावृधुर्दुरोणेशग्मासःपु त्राऽअदितेरदब्धाः ॥ इमेमित्रोवरुणोदूळभासोचेतसंचिच्चितयंतिदक्षैः । अपिक्रतुंसुचेतसंवतंतस्तिरश्चिदंहःसुपथा नयंति ॥ १ ॥ इमेदिवोऽअनिमिषापृथिव्याश्चिकित्वांसोऽअचेतसंनयंति । प्रब्राजेचिन्नद्योगाधमस्तिपारंनोऽअ

(७।४।५) यदद्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमित्रावरुणावाद्यायाःसूर्यस्त्रिष्टुप् ।

स्यावि॑ष्पि॒तस्यं॑पर्ष॑न् ॥ यद्गो॒पाव॒ददि॑ति॒ः शर्म॑भ॒द्रंमि॒त्रोयच्छ॑ति॒वरु॑णः सु॒दासे॑ । तस्मि॒न्नातो॒कंतन॑यं॒दधा॑ना॒माकर्म॑देव॒हे ळनंतुरासः ॥ अ॒व॒वेदि॒होत्रा॑भिर्यजेत॒रिपः॒ काश्चि॑द्वरुण॒ध्रुत॒ः सः । परि॒द्वेषो॑भिरर्य॒मावृ॑णक्तू॒रुंसु॒दासे॑वृषणाऽउलो॒कं ॥ स॒स्वश्चि॒द्धिसमृ॑तिस्त्वे॒ष्यैषाम॒पीच्यैन॒सहसा॒सह॑ते । यु॒ष्मद्भि॒यावृ॑षणो॒रेज॑माना॒दक्ष॑स्य चिन्महि॒नामृ॒ळता॑नः ॥ योब्रह्म॑णेसुम॒तिमा॒यजा॑ते॒वाज॑स्यसा॒तौप॑र॒मस्य॑रा॒यः । सीक्ष॑तम॒न्युंम॒घवा॑नोऽअ॒र्यऽउ॒रुक्षया॑यचक्रि॒रेसु॒धातु॑ ॥ इ॒यंदेवपु॒रोहि॑ति॒र्यु॒वभ्या॑य॒ज्ञेषु॑मित्रावरुणावकारि । विश्वा॑निदु॒र्गापि॑पृतंति॒रोनो॑यू॒यंपा॑त० ॥ २ ॥ (७।४।६) उद्वां॑चक्षु॒र्वरुणसु॒प्रती॑कंदे॒वयो॑रेति॒सूर्य॑स्ततन्वान् । अ॒भियोविश्वा॒भुव॑नानि॒चष्टे॒सम॒न्युंमर्त्ये॑ष्वाचि॑केत ॥ प्रवां॒समि॑त्रावरुणावृ॒ताव॒ावि॒प्रोमन्मा॑निदीर्घ॒श्रुदि॑यर्ति । यस्य॒ब्रह्मा॑णिसुक्रतू॒ऽअवा॑थ॒ऽआयत्क्रत्वा॒नश॒रदः॒ पृ॒णैथे॑ ॥ प्रोरोमि॑त्रावरुणापृथि॒व्याः प्र॒दि॒वऽऋ॒ष्वाद्बृ॒ह॒तः सु॒दानू । स्पशो॑दधाथे॒ऽओष॑धीषु वि॒क्ष्वृ॒धग्य॒तोऽअनि॑मिषं॒रक्ष॑माणा ॥ शंसा॑मि॒त्रस्य॒वरु॑णस्य॒धाम॒शुष्मो॒रोद॑सीबद्ब॒धेमहि॒त्वा । अय॒न्मासा॒ऽअय॑ज्वनाम॒वीराः॒ प्रय॒ज्ञम॑न्मावृ॒जनं॑तिराते ॥ अमू॑रा॒विश्वा॑वृषणा॒विमाव॒ांनया॑सु॒चित्रंद॒दृ॒शेनय॒क्षं । द्रुहः॒ सचं॑ते॒ऽअनृ॑ता॒जना॑नांनवा॑नि॒ण्यान्यु॒चितेऽअभूवन् ॥ सम॒ुवांय॒ज्ञंम॑हय॒ंनमो॑भिर्हु॒वेवां॑

(७।४।६) उद्वांचक्षुरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

मित्रावरुणासबाधः । प्रवांमन्मांन्यृचसेनवानिकृतानिब्रह्मंजुजुषन्निमानि ॥ इयंदेवपुरोहितिः०॥ ३ ॥ (७।४।७) उत्सूर्योबृहदर्चींष्यंश्रेत्पुरुविश्वाजानिममानुषाणां । समोदिवादहशेरोचमानःकृत्वाकृतःसुकृतःकर्तृभिर्भूत् ॥ ससूर्य प्रतिपुरोनऽउद्गाऽएभिःस्तोमेभिरेतशेभिरेवैः ।·प्रनोमित्रायवरुणायवोचोनागसोऽअर्यम्णेऽअग्नयेच ॥ विनःसहस्रं शुरुधोरदंत्वृतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कमानःकामंपूपुरंतुस्तवानाः ॥ द्यावाभूमीऽअ दितेत्रासीथांनोयेवांजज्ञुःसुजनिमानऽऋष्वे । माहेळेभूमवरुणस्यवायोर्मामित्रस्यप्रियतमस्यनृणां+॥ प्रबाहवासिसृतंजी वसेनऽआनोगव्यूतिमुक्षतंघृतेन । आनोजनेश्रवयतंयुवानाश्रुतंमेमित्रावरुणाहवेमा+ ॥ नूमित्रोवरुणोऽअर्यमानस्त्मने तोकायवरिवोदधंतु । सुगानोविश्वासुपथानिसंतुयूयंपात०॥४॥ (७।४।८) उद्वेतिसुभगोविश्वचक्षाःसाधारणःसूर्योमा नुषाणां । चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्यदेवश्चर्मेवयःसमविव्यक्तमांसि ॥ उद्वेतिप्रसवीताजनानांमहान्केतुरर्णवःसूर्यस्य । समानं चक्रंपर्याविवृत्सन्यदेतशोवहतिधूर्षुयुक्तः ॥ विभ्राजमानऽउषसामुपस्थाद्रेभैरुदेत्यनुमद्यमानः । एषमेदेवःसविताच च्छंदयःसमानंनप्रमिनातिधाम ॥ दिवोरुक्मऽउरुचक्षाऽउदेतिदूरेऽअर्थस्तरणिर्भ्राजमानः । नूनंजनाःसूर्येणप्रसूताऽ

(७।४।७) उत्सूर्यइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठआद्यानांतिसृणांसूर्यस्ततस्तिसृणांमित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।४।८) उद्वेतीतिषळर्चस्यसू क्तस्यवसिष्ठःआद्यानांसार्धचतसृणांसूर्यस्ततोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

अयन्नर्थांनिकृणवन्नपांसि ॥ यत्राचक्रुरमृतागातुमस्मैश्येनोनदीयन्नन्वेंतिपार्थः । प्रतिवांसूरऽउदितेविधेमनमोभि
र्मित्रावरुणोतहव्यैः+ ॥ नूमित्रोवरुणो० ॥ ५ ॥ (७।४।९) दिविक्षयंतारजंसःपृथिव्यांप्रवांघृतस्यंनिर्णिजोददीर
न् । हव्यंनोमित्रोऽअर्यमासुजातोराजासुक्षत्रोवरुणोजुषंत ॥ आराजानामहऽऋतस्यगोपासिंधुपतीक्षत्रियायातमर्वाक् ।
इळांनोमित्रावरुणोतवृष्टिमवदिवऽइन्वतंजीरदानू ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोदेवोऽअर्यःप्रसाधिष्ठेभिःपथिभिर्नयंतु । ब्रवद्य
थानऽआदुरिःसुदासऽइषामदेमसहदेवगोपाः ॥ योवांगर्तंमनसातक्षदेतमूर्ध्वांधीतिंकृणवद्धारयच्च । उक्षेथां
मित्रावरुणाघृतेनताराजानासुक्षितीस्तर्पयेथां ॥ एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यंसोमःशुक्रोनवायवेंयामि । अविष्टंधियोजि
गृतंपुरंधीर्यूयंपात० ॥ ६ ॥ (७।४।१०) प्रतिवांसूरऽउदितेसूक्तैर्मित्रंहुवेवरुणंपूतदक्षं । ययोरसुर्य१मक्षितंज्येष्ठंवि
श्वस्ययामन्नाचितांजिगत्नु+ ॥ ताहिदेवानामसुरातावर्यातानःक्षितीःकरतमूर्जयंतीः । अश्यामंमित्रावरुणावयंवांद्या
वांचयत्रपीपयन्नहांच ॥ ताभूरिंपाशावनृतस्यसेतूदुरत्येतूरिपवेमर्त्याय । ऋतस्यमित्रावरुणापथावामपोननावादु
रितातरेम ॥ आनोमित्रारुणाहव्यजुष्टिंघृतैर्गव्यूतिमुक्षतमिळाभिः । प्रतिवामत्रवरमाजनायपृणीतमुद्गोदिव्यस्यचारोः ॥

(७।४।९) दिविक्षयंतेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।४।१०)प्रतिवामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

एषःस्तोमो० ॥ ७ ॥ (७।४।११) प्रमित्रयोर्वरुणयोःस्तोमोनऽएतुशूष्यः । नमस्वान्तुविजातयोः ॥ याधारयंतदेवाः सुदक्षादक्षपितरा । असुर्यायप्रमहसा ॥ तानःस्तिपातनूपावरुणजरितॄणां । मित्रसाधयंतंधियः ॥ यदद्यसूरऽउदिते नागामित्रोऽअर्यमा । सुवातिसविताभगः ॥ सुप्रावीरस्तुसक्षयःप्रनुयामन्त्सुदानवः । येनोऽअंहोतिपिप्रति ॥८॥ उतस्वराजोऽअदितिरदब्धस्यव्रतस्यये । महोराजानऽईशते ॥ प्रतिवांसूरऽउदितेमित्रंगृणीषेवरुणं । अर्यमणंरिशादसं ॥ रायाहिरण्ययामतिरियमवृकायशवसे । इयंविप्रामेधसातये ॥ तेस्यामदेववरुणतेमित्रसूरिभिःसह । इषंस्वश्वधीमहि ॥ बहवःसूरचक्षसोग्निजिह्वाऽऋतावृधः । त्रीणियेयेमुर्विदथानिधीतिभिर्विश्वानिपरिभूतिभिः ॥ ९ ॥ वियेदधुःशरदंमासमादहर्यज्ञमक्तुंचादृचं । अनाप्यंवरुणोमित्रोऽअर्यमाक्षत्रंराजानऽआशत ॥ तद्वोऽअद्यमनामहे सूक्तैःसूरऽउदिते । यदोहतेवरुणोमित्रोऽअर्यमायूयमृतस्यरथ्यः ॥ ऋतावानऽऋतजाताऽऋतावृधोघोरासोऽअनृतद्विषः । तेषांवःसुम्नेसुच्छर्दिष्टमेनरःस्यामयेचसूरयः ॥ उदुत्यदर्शतंवपुर्दिवऽएतिप्रतिह्वरे । यदीमाशुर्वहतिदेवऽएतशोविश्वस्मैचक्षसेऽअरं ॥ शीर्ष्णःशीर्ष्णोजगतस्तस्थुषस्पतिसमयाविश्वमारजः । सप्तस्वसारःसुवितायसूर्यंवहं

(७।४।११) प्रमित्रयोरित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठोमित्रावरुणौचतुर्थ्यादिदशानामादित्यःचतुर्दश्यादितिसृणांसूर्योगायत्री दशमीद्वादशीचतुर्दश्योबृहत्यःएकादशीत्रयोदशीपंचदश्यःसतोबृहत्यःषोडशीपुरउष्णिक् ।

तिहरितोरथैं ॥ १० ॥ तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरंत् । पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतं+ ॥ काव्येभिरदाभ्यायां तंवरुणद्युमत् । मित्रश्चसोमंपीतये ॥ दिवोधामंभिर्वरुणमित्रश्चायांतमद्रुहा । पिबंतंसोममातुजी+ ॥ आयांतंमि त्रावरुणाजुषाणावाहुतिंनरा । पातंसोममृतावृधा ॥ ११ ॥ (७।४।१२) प्रतिवांरथंनृपतीजरध्यैहविष्मंतामन सायज्ञियेन । योवांदूतोनधिष्ण्यावजींगरच्छांसूनुर्नपितराविवक्मि ॥ अशोच्यग्निःसमिधानोऽअस्मेऽउपोऽअदृश्र न्तमसश्चिदंताः । अचैतिकेतुरुषसःपुरस्ताच्छ्रियेदिवोदुहितुर्जायमानः ॥ अभिवांनूनमंश्विनासुहोतास्तोमैःसिषक्ति नासत्याविवक्कान् । पूर्वीभिर्यातंपथ्याभिर्वाक्स्वर्विदावसुमतारथेन ॥ अवोर्वीनूनमंश्विनायुवाकुर्हुवेयद्वांसुतेमाध्वी वसूयुः । आवांवहंतुस्थविरासोऽअश्वाःपिबाथोऽअस्मेसुषुतामधूनि ॥ प्राचीमुदेवाश्विनाधियंमेमृध्रांसातयेकृतंवसू युं । विश्वाऽअविष्टंवाजऽआपुरंधीस्तानःशक्तंशचीपतीशचीभिः ॥ १२ ॥ अविष्टंधीष्वंश्विनानऽआसुप्रजावद्रेतोऽ अह्वयंनोऽअस्तु । आवांतोकेतनंयेतूतुजानाःसुरत्नासोदेववीतिंगमेम ॥ एषस्यवांपूर्वगत्वेवसख्येनिधिर्हितोमाध्वी रातोऽअस्मे । अहेळतामनसायातमर्वागश्नंताहव्यंमानुषीषुविक्षु+ ॥ एकस्मिन्योगेभुरणासमानेपरिवांसप्तस्रवतोर थोगात् । नवांयंतिसुभ्वोदेवयुक्तायेवांधूर्षुतरणंयोवहंति ॥ असश्चतामघवद्भ्योहिभूतंयेरायामघदेयंजुनंति । प्रयेबं

(७।४।१२) प्रतिवामितिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

सं. ४४

धुंसूनृताभिस्तिरंतेगव्यांपृंचंतोऽअश्व्यांमघानि ॥ नूमेहवमाशृणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् । धत्तंरत्नानि जरतंचसूरीन्यूयंपात० ॥ १३ ॥ (७।४।१३) आशुभ्रायातमश्विनास्वश्वागिरोदस्राजुजुषाणायुवाकोः । हव्यानि चप्रतिभृतावीतंनः ॥ प्रवामंधांसिमद्यान्यस्थुररंगंतंहविषोवीतयेमे । तिरोऽअर्योहवनानिश्रुतंनः ॥ प्रवांरथोमनो जवाऽइयर्तितिरोरजांस्यश्विनाशतोतिः । अस्मभ्यंसूर्यावसूऽइयानः+ ॥ अयंहयद्वांदेवयाऽउऽअद्रिरूर्ध्वोविवक्ति सोमसुद्युवभ्यां । आवल्गूविप्रोववृतीतहव्यैः+ ॥ चित्रंहयद्वांभोजनंन्वस्तिन्यत्रयेमहिंष्वंतंयुयोतं । योवामोमानंद धंतेप्रियःसन्+ ॥ १४ ॥ उतत्यद्वांजुरतेऽअश्विनाभूच्च्यवानायप्रतीत्यंहविर्दे । अधियद्वर्पऽइतऽऊतिधत्थः+ ॥ उत त्यंभुज्युमश्विनासखायोमध्येजहुर्दुरेवासःसमुद्रे । निरींपर्षदरावायोयुवाकुः ॥ वृकायचिज्जसमानायशक्तमुतश्रुतं शयवेहूयमाना । यावघ्न्यामपिन्वतमपोनस्तर्यंचिच्छक्त्यश्विनाशचीभिः ॥ एषस्यकारुर्जरतेसूक्तैरग्रेबुधानऽउषसां सुमन्मा । इषातंवर्धदघ्न्यापयोभिर्यूयंपात० ॥ १५ ॥ (७।४।१४) आवांरथोरोदसीबद्बधानोहिरण्ययोवृषभि र्यात्वश्वैः । घृतवर्तनिःपविभीरुचानऽइषांवोढानृपतिर्वाजिनीवान् ॥ सपप्रथानोऽअभिपंचभूमात्रिवंधुरोमनसायातु

(७।४।१३) आशुभ्रेतिनवर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप्आद्याःसप्तविराजः । (७।४।१४) आवांरथइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठो श्विनौत्रिष्टुप् ।

तुयुक्तः । विशोयेनगच्छथोदेवयंतीःकुत्राचिद्यामंमश्विनादधाना ॥ स्वश्वायशसायातमर्वाग्दस्रानिधिंमधुमंतंपिबाथः । विवांरथोवध्वा३यादमानोंतान्दिवोबाधतेवर्तनिभ्यां ॥ युवोःश्रियंपरियोषावृणीतसूरोदुहितापरितक्म्यायां । यद्देवयंतमवथःशचीभिःपरिघ्रंसमोमनावांवयोगात् ॥ योहस्यवांरथिरावस्तऽउस्रारथोयुजानःपरियातिवर्तिः । तेनंनःशंयोरुषसोव्युष्टौन्यश्विनावहतंयज्ञेऽअस्मिन् ॥ नरागौरेवविद्युतंतृषाणास्माकमद्यसवनोपयातं । पुरुत्राहिवांमतिभिर्हवंतेमावामन्येनियमन्देवयंतः ॥ युवंभुज्युमवविद्धंसमुद्रऽउदूहथुरर्णसोऽअस्रिधानैः । पतत्रिभिरश्रमैरव्यथिभिर्दंसनाभिरश्विनापारयंता ॥ नूमेहवमाशृणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् । धत्तंरत्नानिजरतंचसूरीन्यूयंपात० ॥ १६ ॥ (७।४।१५) आविश्ववाराश्विनागतंनःप्रतत्स्थानमवाचिवांपृथिव्यां । अश्वोनवाजीशुनपृष्ठोऽअस्थादायत्सेदथुर्ध्रुवसेनयोनिं ॥ सिषक्तिसावांसुमतिश्चनिष्ठातापिघर्मोमनुषोदुरोणे । योवांसमुद्रान्त्सरितःपिपर्त्येतग्वाचिन्नसुयुजायुजानः ॥ यानिस्थानान्यश्विनादधाथेदिवोयह्वीष्वोषधीषुविक्षु । निपर्वतस्यमूर्धनिसदंतेषंजनायदाशुषेवहंता ॥ चनिष्टंदेवाऽओषधीष्वप्सुयद्योग्याऽअश्नवैथेऽऋषीणां । पुरूणिरत्नादधतौन्य१स्मेऽअनुपूर्वाणिचख्यथुर्युगानि ॥ शुश्रुवांसाचिदश्विनापुरूण्यभिब्रह्माणिचक्षाथेऽऋषीणां । प्रतिप्रयातंवरमाजनायास्मेवामस्तु

(७।४।१५) आविश्ववारेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

सुमतिश्वनिष्ठा ॥ योवांयज्ञोनासत्याहविष्मान्कृतब्रह्मासमर्योउ भवाति । उपप्रयातंवरमावसिष्ठमिमाब्रह्माण्यृच्यंते युवभ्यां ॥ इयंमनीषाऽइयमश्विनागीरिमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । इमाब्रह्माणियुवयून्यंग्मन्यूयंपात० ॥ १७ ॥ (७।५।१) अपस्वसुरुषसोनग्जिहीतेरिणक्तिकृष्णीररुषायपंथां । अश्वामघागोमघावांहुवेमदिवानक्तंशरुमस्मद्युयोतं ॥ उपायातंदाशुषेमर्त्यायरथेनवाममश्विनावहंता । युयुतमस्मदनिरामममीवांदिवानक्तंमाध्वीत्रासीथांनः ॥ आवांरथमवमस्यांव्युष्टौसुम्नायवोवृषणोवर्तयंतु । स्यूमगभस्तिमृतयुग्भिरश्वैराश्विनावसुमंतंवहेथां ॥ योवांरथोनृपतीऽअस्तिवोळ्हात्रिवंधुरोवसुमाँऽउस्त्रयामा । आनऽएनानासत्योपयातमभियद्वांविश्वप्स्न्योजिगाति ॥ युवंच्यवानंजरसोमुमुक्तंनिपेदवऽऊहथुराशुमश्वं । निरंहसस्तमसःस्पर्तमत्रिंनिजाहुषंशिथिरेधातमंतः ॥ इयंमनीषा० ॥ १८ ॥ (७।५।२) आगोमतानासत्यारथेनाश्वावतापुरुश्चंद्रेणयातं । अभिवांविश्वानियुतःसचंतेस्पार्हयाश्रियातन्वाशुभाना+ ॥ आनोदेवेभिरुपयातमर्वाक्सजोषसानासत्यारथेन । युवोर्हिनःसख्यापित्र्याणिसमानोबंधुरुततस्यवित्तं ॥ उदुस्तोमासोऽअश्विनोरबुध्रन्जामिब्रह्माण्युषसश्चदेवीः । आविवासन्रोदसीधिष्ण्येमेऽअच्छाविप्रोनासत्याविवक्ति ॥ विचेदुच्छंत्यश्विनाऽउषासःप्रवांब्रह्माणिकारवोभरंते । ऊर्ध्वंभानुंसवितादेवोऽअश्रेद्बृहदग्नयःसमिधाजरंते ॥ आपश्चातान्नासत्यापु

(७।५।१) अपस्वसुरितिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् । (७।५।२) आगोमतेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

रस्तादाश्विनायातमधराదुदक्तात् । आविश्वतःपांचजन्येनरायायूयंपात० ॥ १९ ॥ (७।५।३) अतारिष्मतमस
स्पारमस्यप्रतिस्तोमंदेवयंतोदधानाः । पुरुदंसापुरुतमापुराजामर्त्याहवतेऽअश्विनागीः+ ॥ न्युंप्रियोमनुषःसादिहो
तानासत्यायोयजतेवंदतेच । अश्नीतंमध्वोऽअश्विनाऽउपाकऽआवांवोचेविदथेषुप्रयस्वान् ॥ अहेमयज्ञंपथामुराणाऽ
इमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । श्रुष्टीवेवप्रेषितोवामबोधिप्रतिस्तोमैर्जरमाणोवसिष्ठः ॥ उपत्यावह्नीगमतोविशंनोरक्षोह
णासंभृतावीळुपाणी । समंधांस्यग्मतमत्सराणिमानोमर्धिष्टमागतंशिवेन ॥ आपश्चातान्नासत्या० ॥२०॥ (७।५।४)
इमाऽउवांदिविष्टयऽउस्राहवंतेऽअश्विना । अयंवामह्वेवसेशचीवसूविशंविशंहिगच्छथः ॥ युवंचित्रंददथुर्भोजनंनरा
चोदेथांसूनृतावते । अर्वाग्रथंसमनसानियच्छतंपिबतंसोम्यंमधु ॥ आयातमुपभूषतंमध्वःपिबतमश्विना । दुग्धंपयो
वृषणाजेन्यावसूमानोमर्धिष्टमागतं ॥ अश्वासोयेवामुपदाशुषोगृहंयुवांदीयंतिबिभ्रतः । मक्षूयुभिर्नराहयेभिरश्वि
नादेवायातमस्मयू ॥ अधाहयंतोऽअश्विनापृक्षःसचंतसूरयः । तायंसतोमघवद्भ्योध्रुवंयशश्छर्दिरस्मभ्यंनासत्या ॥
प्रयेययुरवृकासोरथाऽइवनृपातारोजनानां । उतस्वेनशवसाशूशुवुर्नरऽउतक्षियंतिसुक्षितिं ॥ २१ ॥ (७।५।५) व्युषा

(७।५।३) अतारिष्मेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् । (७।५।४) इमाउवामितिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोश्विनौबृहतीद्विती
याचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः । (७।५।५) व्यु१षाआवइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

ऽआवोदिविजाऽऋतेनाविष्कृण्वानामहिमानमागात् । अपद्रुहस्तमंऽआवरजुष्टमंगिरस्तमापथ्याऽअजीगः ॥ महे नोऽअद्यसुवितायबोध्युषोमहेसौभगायप्रयंधि । चित्रंरयिंयशसंधेह्यस्मेदेविमर्तेषुमानुषिश्रवस्युं+ ॥ एतेत्येभान वोदर्शतायाश्चित्राऽउषसोऽअमृतासऽआगुः । जनयंतोदैव्यानिव्रतान्यापृणंतोऽअंतरिक्षाव्यस्थुः ॥ एषास्यायुजाना पराकात्पंचक्षितीःपरिसद्योजिगाति । अभिपश्यंतीवयुनाजनानांदिवोदुहिताभुवनस्यपत्नी ॥ वाजिनीवतीसूर्यस्ययो षाचित्रामघारायऽईशेवसूनां । ऋषिष्टुताजरयंतीमघोन्युषाऽउच्छतिवह्निभिर्गृणाना+ ॥ प्रतिद्युतानामरुषासोऽअ श्वाश्चित्राऽअदृश्रन्नुषसंवहंतः । यातिशुभ्राविश्वपिशारथेनदधातिरत्नंविधतेजनाय ॥ सत्यासत्येभिर्महतीमहद्भिर्दे वीदेवेभिर्यजतायजत्रैः । रुजद्दृळ्हानिददुस्रियाणांप्रतिगावऽउषसंवावशंत ॥ नूनोगोमद्वीरवद्धेहिरत्नमुषोऽअश्वाव त्पुरुभोजोऽअस्मे । मानोबर्हिःपुरुषतानिदेकर्यूयंपात० ॥ २२ ॥ (७।५।६) उदुज्योतिरमृतंविश्वजन्यंविश्वानरः सवितादेवोऽअश्रेत् । क्रत्वादेवानामजनिष्टचक्षुराविरकर्भुवनंविश्वमुषाः+ ॥ प्रमेपंथादेवयानाऽअदृश्रन्नमर्धंतोवसु भिरिष्कृतासः । अभूदुकेतुरुषसःपुरस्तात्प्रतीच्यागादधिहर्म्येभ्यः ॥ तानीदहानिबहुलान्यासन्याप्राचीनमुदितासू र्यस्य । यतःपरिजारऽइवाचरंत्युषोददृक्षेनपुनर्यतीव ॥ तऽइद्देवानांसधमादऽआसन्नृतावानःकवयःपूर्व्यासः । गूळ्हं

(७।५।६) उदुज्योतिरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

ज्योतिः॑पि॒तरो॒ऽअन्व॑विंदन्त्स॒त्यमं॑त्राऽअजनयन्नु॒षासं॑॥ स॒मा॒नऽऊ॒र्वेऽअधि॒संग॑तास॒ःसंजा॑नते॒नय॑तंतेमि॒थस्ते । तेदे॒वा नां॑नमिंनंतिव्र॒तान्यम॑र्धंतो॒वसु॑भि॒र्याद॑माना: ॥ प्रति॑त्वा॒स्तोमै॑रीळते॒वसि॑ष्ठाऽउष॒र्बुध॑:सुभगेतु॒ष्टुवांस॑: । गवां॑ने॒त्रीवाज॑ पत्नीनऽउ॒च्छोष॑:सुजातेप्रथ॒मा॑र्जरस्व ॥ एषाने॒त्रीराध॑सःसू॒नृता॑नामु॒षाऽउ॒च्छंतीरि॑भ्यते॒वसि॑ष्ठैः । दी॒र्घ॒श्रुतं॑र॒यिम॒स्मे द॒धा॑नायू॒यंपा॑त० ॥ २३ ॥ (७।५।७) उपो॑रुरुचेयु॒व॒तिर्नयो॒षा॒विश्वं॑जी॒वंप्र॑सु॒वंती॑च॒रायै॑ । अभू॑द॒ग्निःस॒मिधे॒मानु॑ षा॒णाम॑क॒र्ज्योति॒र्बाध॑माना॒तमां॑सि ॥ विश्वं॑प्रती॒चीस॒प्रथा॒ऽउद॑स्था॒द्रुश॒द्वासो॒बिभ्र॑तीशु॒क्रम॑श्वैत् । हिर॑ण्यवर्णा॒सु॒दृशी॑ कसंदृ॒ग्गवां॑मा॒ताने॒त्र्यह्ना॑मरोचि ॥ दे॒वाना॒ंचक्षु॑:सु॒भगा॒वह॑तीश्वे॒तंनयं॑तीसु॒दृशी॑क॒मश्वं॑ । उ॒षाऽअ॑दर्शिर॒श्मिभि॒र्व्य॑क्ता चि॒त्राम॑घा॒विश्व॒मनु॒प्रभू॑ता ॥ अंति॑वामादू॒रेऽअ॒मित्र॑मुच्छो॒र्वीं॑गव्यू॑ति॒मभ॑यंकृधीनः । या॒वय॒द्द्वेष॒ऽआभ॑रा॒वसू॑नि॒चोद य॒राधो॑गृण॒ते॒म॑घोनि ॥ अ॒स्मेश्रेष्ठे॑भिर्भा॒नुभि॒र्विभा॒ह्युषो॑देविप्रति॒रंती॑न॒ऽआयु॑: । इषं॑चन॒ोद॑धतीविश्ववा॑रे॒गोम॒द॒श्वा॑व॒ द्रथ॑वच्च॒राध॑: ॥ यांत्वा॑दिवोदुहितर्व॒र्धयं॒त्युष॑:सुजातेम॒तिभि॒र्वसि॑ष्ठाः । सा॒स्मासु॑धार॒यिमृ॒ष्वंबृ॒हंतं॑यू॒यंपा॑त० ॥ २४ ॥ (७।५।८) प्रति॑के॒तव॑:प्रथ॒माऽअ॑दृश्रन्नू॒र्ध्वाऽअ॑स्याऽअं॒जयो॒विश्र॑यंते । उषो॒ऽअ॒र्वाचा॑बृह॒ता॑रथे॑न॒ज्योति॑ष्मतावा॒म म॒स्मभ्यं॑वक्षि ॥ प्रति॑षीम॒ग्निर्ज॑रते॒समि॑द्धःप्रति॒विप्रा॑सोम॒तिभि॑र्गृ॒णंत॑: । उ॒षाया॑ति॒ज्योति॑षा॒बाध॑माना॒विश्वा॒तमां॑सिदु

(७।५।७) उपोरुरुचइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् । (७।५।८) प्रतिकेतवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

रितापदेवी+ ॥ एताऽउत्याःप्रत्यदृश्रन्पुरस्ताज्ज्योतिर्यच्छंतीरुषसोविभातीः । अजीजनन्त्सूर्यंयज्ञमग्निमपाचीनंतमो ऽअगादजुष्टं ॥ अचेतिदिवोदुहितामघोनीविश्वेपश्यंत्युषसंविभातीं । आस्थाद्रथंस्वधयायुज्यमानमायमश्वासःसुयु जोवहंति ॥ प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंतास्माकासोमघवानोवयंच । तिल्विलायध्वमुषसोविभातीर्यूयंपात० ॥ २५ ॥ (७।५।९) व्युषाऽआवःपथ्याजनानांपंचक्षितीर्मानुषीर्बोधयंती । सुसंदृग्भिरुक्षभिर्भानुमश्रेद्विसूर्योरोदसीचक्ष सावः ॥ व्यंजतेदिवोऽअंतेष्वक्तून्विशोनयुक्ताऽउषसोयतंते । संतेगावस्तमऽआवर्तयंतिज्योतिर्यच्छंतिसवितेवबा हू+ ॥ अभूदुषाऽइंद्रतमामघोन्यजीजनत्सुवितायश्रवांसि । विदिवोदेवीदुहितादधात्यंगिरस्तमासुकृतेवसूनि ॥ ता वंदुषोराधोऽअस्मभ्यंरास्वयावत्स्तोतृभ्योऽअरदोगृणाना । यांत्वाजज्ञुर्वृषभस्यारवेणविदृह्ळस्यदुरोऽअद्रेरौर्णोः ॥ देवं देवंराधसेचोदयंत्यस्मद्र्यक्सूनृताऽईरयंती । व्युच्छंतीनःसनयेधियोधायूयंपात० ॥ २६ ॥ (७।५।१०) प्रतिस्तो मेभिरुषसंवसिष्ठागीर्भिर्विप्रासःप्रथमाऽअबुध्रन् । विवर्तयंतींरजसीसमंतेऽआविष्कृण्वतींभुवनानिविश्वा ॥ एषास्या नव्यमायुर्दधानागूढ्वीतमोज्योतिषोषाऽअबोधि । अग्रऽएतियुवतिरह्रयाणाप्राचिकितत्सूर्यंयज्ञमग्निं+ ॥ अश्वावती

(७।५।९) व्युषाआवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् । (७।५।१०) प्रतिस्तोमेभिरितितृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

गोम॑तीर्न॒ऽउ॒षासो॒वीर॑वतीः॒सद॑मुच्छंतुभ॒द्राः । घृ॒तंदुहा॑ना॒वि॒श्वत॒ःप्रपी॑तायू॒यंपा॑त० ॥ २७ ॥ ॥ इतिपंचमाष्टके पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तत्रिंशाध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि २१ ऋचः १५० ॥ त्यागः ॥ सूर्यायै. मित्रावरुणाभ्या. १८ सूर्यायै. २ मित्रावरुणाभ्या. ३ सूर्यायै. ४ सूर्यमित्रावरुणेभ्य. मित्रावरुणाभ्या. १४ आदित्येभ्य. १० सूर्यायै. ३ मित्रावरुणाभ्या. ३ अश्विभ्या. ५६ उषस. ३४ ॥ इतिपंचमेपंचमः ॥

प्रत्युषट्प्रागाथमिंद्रावरुणादशैंद्रावरुणंहजागतंतुयुवांनरावांपंचपुनीषेधीराष्टौवारुणंहरदत्सप्तप्रशुंध्युवमंत्या पाशविमोचनींमोषुपंचगायत्रंजगत्यंतंप्रवीरयासप्तवायव्यंह्यैंद्रश्चयाद्विवदुक्ताःकुविदंगावायोपंचशुचिंन्वष्टावैं द्राग्नंत्वियंवांद्वादशगायत्रमंत्यानुष्टुप्प्रक्षोदसाषट्सारस्वतंतुतृतीयासरस्वतेबृहदुप्रगाथःप्रस्तारपंक्तिःपरास्ति स्रोगायत्र्यःसरस्वतेयज्ञेदशैंद्र्यादिंबार्हस्पत्यमंत्यैंद्रीचंतृतीयानवम्यावैंद्राब्राह्मणस्पत्येंअध्वर्यवःसप्तोक्तदेवतांत्या परोवैष्णवंतूरुमित्यैंद्र्यश्चतिस्रोनूमर्तः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (७।५।११) प्रत्युं॑ऽअदर्श्या॒यत्यु॒१च्छंती॑दुहि॒तादि॒वः । अपो॒महिं॑व्ययति॒चक्ष॑से॒तमो॒ज्योति॑ष्कृ

(७।५।११) प्रत्युअदर्शीतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठउषाबृहतीद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः ।

णोतिसूनरीं ॥ उदुस्रियाः सृजतेसूर्यः सचाँऽउद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् । तवेदुषोव्युषिसूर्यस्यचसंभक्तेनगमेमहि ॥ प्रतित्वा दुहितर्दिवऽउषोजीराऽअभुत्स्महि । यावहंसिपुरुस्पार्हेवनन्वतिरत्नंदाशुषेमयः ॥ उच्छंतीयाकृणोषिमंहनामहिप्र ख्यैदेविस्वर्दृशे । तस्यास्तेरत्नभाजंऽईमहेवयंस्यामम्मातुर्नसूनवः ॥ तच्चित्रंराधऽआभरोषोयद्दीर्घश्रुत्तमं । यत्तेदिवो दुहितर्मर्तभोजनंतद्रास्वभुनजामहै ॥ श्रवःसूरिभ्योऽअमृतंवसुत्वनंवाजाँऽअस्मभ्यंगोमतः । चोदयित्रीमघोनःसूनृ तावत्युषाऽउच्छदपस्रिधः ॥ १ ॥ (७।५।१२) इंद्रावरुणायुवमध्वरायनोविशेजनायमहिशर्मयच्छतं । दीर्घप्रय ज्युमतियोवनुष्यतिवयंजयेमपृतनासुदूढ्यः* ॥ सम्राळन्यःस्वराळन्यऽउच्यतेवांमहांताविंद्रावरुणामहावसू । विश्वे देवासःपरमेव्योमनिसंवामोजोवृषणासंबलंदधुः ॥ अन्वपाखांन्यतृंतमोजसासूर्यमैरयतंदिविप्रभुं । इंद्रावरुणामदे ऽअस्यमायिनोपिन्वतमपितःपिन्वतंधियः ॥ युवामिद्युत्सुपृतनासुवह्नयोयुवांक्षेमस्यप्रसवेमितज्ञवः । ईशानावस्वऽ उभयस्यकारवऽइंद्रावरुणासुहवाहवामहे ॥ इंद्रावरुणायदिमानिचक्रथुर्विश्वाजातानिभुवनस्यमज्मना । क्षेमेणमि त्रोवरुणंदुवस्यतिमरुद्भिरुग्रःशुभमन्यऽईयते ॥ २ ॥ महेशुल्कायवरुणस्यनुत्विषऽओजोमिमातेध्रुवमस्ययत्स्वं । अ जामिमन्यःश्नथयंतमातिरहभ्रेभिरन्यःप्रवृणोतिभूयसः ॥ नतमंहोनदुरितानिमर्त्यमिंद्रावरुणानतपःकुतश्चन ।

(७।५।१२) इंद्रावरुणेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रावरुणौजगती ।

यस्यंदेवागच्छंथोवीथोऽअंध्वरंनतंमर्तस्यनशतेपरिंह्वृतिः ॥ अर्वाङ्नंरादैव्येनावसागंतंशृणुतंहवंयदिंमेजुजोंषथः । युवोर्हिसख्यमुतवायदाप्यंमार्डीकर्मिंद्रावरुणानियंच्छतं ॥ अस्माकमिंद्रावरुणाभरेंभरेपुरोयोधाभंवतंकृष्ट्योजसा । यद्वांहवंतऽउभयेऽअधस्पृधिनरंस्तोकस्यतनंयस्यसातिषुं ॥ अस्मेऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअंर्यमाद्युम्नंयंच्छंतुमहिशर्मसप्रथः । अवधंज्योतिरदितेर्ऋतावृधोदेवस्यश्लोकंसवितुर्मनामहे ॥ ३ ॥ (७।५।१३) युवांनंरापश्यंमानासऽआप्यंप्राचाग व्यंतःपृथुपर्शवोययुः । दासांचवृत्राहतमार्याणिचसुदासंमिंद्रावरुणावंसावतं ॥ यत्रानरंःसमयंतेकृतध्वंजोयस्मिन्ना जाभवंतिकिंचनप्रियं । यत्राभयंतेभुवंनास्वर्दृशस्तत्रांनऽइंद्रावरुणाधिवोचतं ॥ संभूम्याऽअंताध्वसिराऽअंदृक्षतेंद्राव रुणादिविघोषऽआरुंहत् । अस्थुर्जनानामुपमामरांतयोर्वागवंसाहवनश्रुतागंतं ॥ इंद्रावरुणावधनाभिरप्रतिभेदंवन्वं ताप्रसुदासंमावतं । ब्रह्माण्येषांशृणुतंहवींमनिसत्यातृत्सूनामभवत्पुरोहिंतिः ॥ इंद्रावरुणावभ्यातंपंतिमाघान्यर्योव नुषामरांतयः । युवंहिवस्वंऽउभयंस्यराजथोधंस्मानोवतंपार्येदिवि+ ॥ ४ ॥ युवांहवंतऽउभयासऽआजिष्विंद्रंचव स्वोवरुंणंचसातयें । यत्रराजभिर्दशभिर्निबाधितंप्रसुदासमावंतंतृत्सुंभिःसह+ ॥ दशराजानःसमिताऽअयंज्यवःसु दासमिंद्रावरुणानयुंयुधुः । सत्यानृणामंद्मसदामुपंस्तुतिर्देवाऽएंषामभवन्देवहूतिषु ॥ दाशराज्ञेपरिंयत्तायविश्वतः

(७।५।१३) युवांनरेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रावरुणौजगती ।

सुदासेऽइंद्रावरुणावशिक्षतं । श्वित्यंचोयत्रनमसाकपर्दिनोधियाधीवंतोऽअसंपंततृत्सवः ॥ वृत्राण्यन्यःसमिथेषुजि
घ्नतेव्रतान्यन्योऽअभिरक्षतेसदा । हवामहेवांवृषणासुवृक्तिभिरस्मेइंद्रावरुणाशर्मयच्छतं ॥ अस्मेऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअ
र्यमाद्युम्नंयच्छंतुमहिशर्मसप्रथः । अवध्रंज्योतिरदितेर्ऋतावृधोदेवस्यश्लोकंसवितुर्मनामहे ॥ ५ ॥ (७।५।१४) आ
वांराजानावध्वरेववृत्यांहव्येभिरिंद्रावरुणानमोभिः । प्रवांघृताचीबाह्वोर्दधानापरित्मनाविषुरूपाजिगाति ॥ युवोरा
ष्ट्रंबृहदिन्वतिद्यौर्यौसेतृभिररज्जुभिःसिनीथः । परिनोहेळोवरुणस्यवृज्याऽउरुंनऽइंद्रःकृणवदुलोकं+ ॥ कृतंनोयज्ञं
विदथेषुचारुंकृतंब्रह्माणिसूरिषुप्रशस्ता । उपोरयिर्देवजूतोनऽएतुप्रणःस्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेतं ॥ अस्मेऽइंद्रावरुणा
विश्ववारंरयिंधत्तंवसुमंतंपुरुक्षुं । प्रयऽआदित्योऽअनृतामिनात्यमिताशूरोदयतेवसूनि ॥ इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीःप्रा
वत्तोकेतनयेतूतुजाना । सुरत्नासोदेववीतिंगमेमयूयंपात० ॥ ६ ॥ (७।५।१५) पुनीषेवामरक्षसंमनीषांसोममिं
द्रायवरुणायजुह्वत् । घृतप्रतीकामुषसंनदेवींतानोयामन्नुरुष्यतामभीके ॥ स्पर्धंतेवाऽउदेवहूयेऽअत्रयेषुध्वजेषुदिद्य
वःपतंति । युवंताँइंद्रावरुणावमित्रान्हतंपराचःशर्वाविषूचः ॥ आपश्चिद्धिस्वयशसःसदःसुदेवीरिंद्रंवरुणंदेवताधुः ।
कृष्टीरन्योधारयतिप्रविक्तावृत्राण्यन्योऽअप्रतीनिहंति ॥ ससुक्रतुर्ऋतचिदस्तुहोतायऽआदित्यशवसावांनमस्वान् ।

(७।५।१४)आवांराजानावितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रावरुणौत्रिष्टुप्।(७।५।१५)पुनीषेवामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रावरुणौत्रिष्टुप्।

आववर्तदवसेवाहविष्मानसदित्ससुवितायप्रयस्वान् ॥ इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीःप्रावत्तोकेतनयेतूतुजाना । सुरत्नासो देववीतिंगमेमयूयंपात० ॥ ७ ॥ (७।५।१६) धीरात्वस्यमहिनाजनूंषिवियस्तस्तंभरोदसीचिदुर्वी । प्रनाकमृष्वंनुनुदेबृहंतंद्विवितानक्षत्रंपप्रथच्चभूम ॥ उतस्वयातन्वा३संवदेतत्कदान्वं१तर्वरुणेभुवानि । किंमेहव्यमहृणानोजुषेतकदामृळीकंसुमनाऽअभिख्यं ॥ पृच्छेतदेनोवरुणदिदृक्षूपोऽएमिचिकितुषोविपृच्छं । समानमिन्मेकवयश्चिदाहुरयंहतुभ्यंवरुणोहृणीते ॥ किमागऽआसवरुणज्येष्ठंयत्स्तोतारंजिघांससिसखायं । प्रतन्मेवोचोदूळभस्वधावोवत्वानेनानमसातुरऽईयां ॥ अवद्रुग्धानिपित्र्यासृजानोवयावयंचकृमातनूभिः । अवराजन्पशुतृपंनतायुंसृजावत्संनदाम्नोवसिष्ठं ॥ नसःस्वोदक्षोवरुणध्रुतिःसासुरामन्युर्विभीदकोऽअचित्तिः । अस्तिज्यायान्कनीयसऽउपारेस्वप्नश्चनेदनृतस्यप्रयोता+ ॥ अरंदासोनमीळ्हुषेकराण्यहंदेवायभूर्णयेनागाः । अचेतयदचितोदेवोऽअर्योगृत्संरायेकवितरोजुनाति ॥ अयंसुतुभ्यंवरुणस्वधावोहृदिस्तोमऽउपश्रितश्चिदस्तु । शंनःक्षेमेशमुयोगेनोऽअस्तुयूयंपातस्वस्तिभिः० ॥ ८ ॥ (७।५।१७) रदत्पथोवरुणःसूर्यायप्रार्णांसिसमुद्रियानदीनां । सर्गोनसृष्टोऽअर्वतीऋतायन्चकारमहीरवनीरहभ्यः ॥ आत्मातेवातोरजऽआनवीनोत्पशुर्नभूर्णिर्यवसेससवान् । अंतर्महीबृहतीरोदसीमेविश्वातेधामवरुणप्रियाणि ॥ परि

(७।५।१६) धीरात्वित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुप् । (७।५।१७) रदत्पथइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुप् ।

स्पशोवरुणस्यस्मदिष्टाऽउभेपश्यंतिरोदसीसुमेके । ऋतावानःकवयोयज्ञधीराःप्रचेतसोयऽइषयंतमन्म ॥ उवाचमेव रुणोमेधिरायत्रिःसप्तनामाघ्न्याबिभर्ति । विद्वान्पदस्यगुह्यानवोचद्युगायविप्रऽउपरायशिक्षन् ॥ तिस्रोद्यावोनिहिता ऽअंतरस्मिन्तिस्रोभूमीरुपराःषड्विधानाः । गृत्सोराजावरुणश्चक्रऽएतंदिविप्रेंखंहिरण्ययंशुभेकं ॥ अवसिंधुंवरुणो द्यौरिवस्थाद्द्रप्सोनश्वेतोमृगस्तुविष्मान् । गंभीरशंसोरजसोविमानःसुपारक्षत्रःसतोऽअस्यराजा ॥ योमृळयातिचक्रु षेचिदागोवयंस्यामवरुणेऽअनागाः । अनुव्रतान्यदितेर्ऋधंतोयूयंपात० ॥ ९ ॥ (७।५।१८) प्रशुंध्युवंवरुणायप्रे ष्ठांमतिंवसिष्ठमीह्ळुषेभरस्व । यईमर्वांचंकरतेयजत्रंसहस्रामघंवृषणंबृहंतं ॥ अधान्वस्यसंदृशंजगन्वानग्नेरनीकंवरुण स्यमंसि । स्व१र्यदश्मन्नधिपाऽउऽअंधोभिमावपुर्दृशयेनिनीयात् ॥ आयद्रुहाववरुणश्चनावंप्रयत्समुद्रमीरयावमध्यं । अधियदपांस्नुभिश्चरावप्रप्रेंखऽईंखयावहैशुभेकं ॥ वसिष्ठंहवरुणोनाव्याधादृषिंचकारस्वपामहोभिः । स्तोतारंविप्रः सुदिनत्वेऽअह्नांयान्नुद्यावस्ततनन्यादुषासः ॥ क्व१त्यानिनौसख्याबभूवुःसचावहेयदवृकंपुराचित् । बृहंतंमानंवरुण स्वधावःसहस्रद्वारंजगमागृहंते ॥ यऽआपिर्नित्योवरुणप्रियःसन्त्वामागांसिकृणवत्सखाते । मातऽएनस्वंतोयक्षिन्भु जेमयंधिष्माविप्रःस्तुवतेवरूथं ॥ ध्रुवासुत्वासुक्षितिषुक्षियंतोव्य१स्मत्पाशंवरुणोमुमोचत् । अवोवन्वानाऽअदितेरु

(७।५।१८) प्रशुंध्युवमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुबंत्याजगती । (अंत्यापाशविमोचनीतिगुणः) ।

पस्थांयूयंपात० ॥ १० ॥ (७।५।१९) मोषुवरुणमृन्मयँगृहंराजन्नहंगमं । मृळासुक्षत्रमृळयं ॥ यदेमिप्रस्फुरन्निव दृतिर्नध्मातोऽअद्रिवः । मृळा० ॥ क्रत्वःसमहदीनताप्रतीपंजगमाशुचे । मृळा० ॥ अपांमध्येतस्थिवांसंतृष्णाविद ज्जरितारं । मृळा० ॥ यत्किंचेदंवरुणदैव्येजनेभिद्रोहंमनुष्याश्चरामसि । अचित्तीयत्तवधर्मायुयोपिममानस्तस्मादे नसोदेवरीरिषः ॥ ११ ॥ (७।६।१) प्रवीरयाशुचयोदद्रिरेवामध्वर्युभिर्मधुमंतःसुतासः । वहवायोनियुतोयाह्य च्छापिबासुतस्यांधसोमदाय ॥ ईशानायप्रहुतिंयस्तऽआनट्शुचिंसोमंशुचिपास्तुभ्यंवायो । कृणोषितंमर्त्येषुप्रशस्तं जातोजातोजायतेवाज्यस्य ॥ रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमेरायेदेवीधिषणाधातिदेवं । अधवायुंनियुतःसश्चतस्वाऽउतश्वे तंवसुधितिंनिरेके† ॥ उच्छन्नुषसःसुदिनाऽअरिप्राऽउरुज्योतिर्विविदुर्दीध्यानाः । गव्यंचिदूर्वमुशिजोविवव्रुस्तेषामनुप्र दिवःसस्रुरापः ॥ तेसत्येनमनसादीध्यानाःस्वेनयुक्तासःक्रतुनावहंति । इंद्रवायूवीरवाहंरथंवामीशानयोरभिपृक्षःस चंते ॥ ईशानासोयेदधतेस्वर्णोगोभिरश्वेभिर्वसुभिर्हिरण्यैः । इंद्रवायूसूरयोविश्वमायुरर्वद्भिर्वीरैःपृतनासुसह्युः ॥ अर्वंतोनश्रवसोभिक्षमाणाऽइंद्रवायूसुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः । वाजयंतःस्ववसेहुवेमयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।६।२) कुवि

(७।५।१९) मोषुवरुणेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवरुणोगायत्र्यंत्याजगती । (७।६।१) प्रवीरयेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठः आद्यानां चतसृणांवायुरंत्यानांतिसृणामिंद्रवायूत्रिष्टुप् । (७।६।२) कुविदंगेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रवायूआद्यातृतीययोर्वायुस्त्रिष्टुप् ।

दुंगनमंसायेवृधासंःपुरादेवाऽअंनवद्यासऽआसंन् । तेवायवेमनंवेबाधितायावासयन्नुषसंसूयेंण ॥ उशंतांदूतानदभा यगोपामासश्चंपाथःशरदश्चपूर्वीः । इंद्रंवायूसुष्टुतिर्वामियानामांडींकमीट्टेसुवितंचनव्यं ॥ पीवोंऽअन्नाँरयिवृधःसुमे धाःश्वेतःसिषक्तिनियुतामभिश्रीः । तेवायवेसमनसोवितंस्थुर्विश्वेन्नरंःस्वपत्यानिचक्रुः ॥ यावत्तरंस्तन्वोयावदोजो यावन्नरश्चक्षंसादीध्यांनाः। शुचिंसोमंशुचिपापातमस्मेऽइंद्रंवायूसदंतंबर्हिरेदं॥ नियुवानानियुतःस्पार्हवींराऽइंद्रंवायू सरथंयातमर्वाक् । इदंहिवांप्रभृतंमध्वोऽअग्रमधंप्रीणानाविमुंमुक्तमस्मे ॥ यावांशतंनियुतोयाःसहस्रमिंद्रंवायूविश्व वांराःसचंते । आभिर्यातंसुविदत्रांभिरर्वाक्पातंनराप्रतिभृतस्यमध्वंः ॥ अवंतोनश्रवंसोभिक्षमाणाऽइंद्रवायूसुंष्टुति भिर्वसिष्ठाः । वाजयंतःस्ववंसेहुवेमयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।६।२) आवांयोभूषशुचिपाऽउपंनःसहस्रंतेनियुतोंवि श्ववार । उपोंतेऽअंधोमद्यंमयामियस्यंदेवदधिषेपूर्वपेयं ॥ प्रसोतांजीरोऽअंध्वरेष्वंस्थात्सोममिंद्रायवायवेपिबंध्यै । प्रयद्वांमध्वोंऽअग्रियंभरंत्यध्वर्यवोंदेवयंतःशचींभिः ॥ प्रयाभिर्यासिंदाश्वांसमच्छांनियुद्भिर्वायविष्टयेंदुरोणे । निनों रयिंसुभोजसंयुवस्वनिवीरंगव्यमश्व्यंचराधः ॥ येवायवऽइंद्रमादंनासऽआदेंवासोनितोशंनासोऽअर्यः । घ्नंतोंवृत्रा णिसूरिभिःष्यामसासह्वांसोयुधानृभिंरमित्रांन् ॥ आनोंनियुद्भिःशतिनींभिरध्वरंसहस्रिणींभिरुपंयाहियज्ञं । वायो

(७।६।३) आवायोइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोवायुर्द्वितीयाचतुर्थ्योरिंद्रवायूत्रिष्टुप् ।

ऽअस्मिन्त्सवंनेमादयस्वयूयंपात० ॥ १४ ॥ (७।६।४) शुचिंनुस्तोमंनवंजातमद्येंद्राग्नीवृत्रहणाजुषेथां । उभाहि वांसुहवाजोहंवीमिताविवाजंसद्यऽउंशतेधेष्ठां ॥ तासांनुसीशंवसानाहिभूतंसांकंवृधाशवसाशूशुवांसा । क्षयंतौरायोय वंसस्यभूरेःपृंक्तंवाजंस्यस्थविरस्यघृष्वेः ॥ उपोंहयद्विदथंवाजिनोगुधींभिर्विप्राःप्रमतिमिच्छमांनाः । अवंतोनकाष्ठां नक्षमाणाऽइंद्राग्नीजोहुंवतोनरस्ते ॥ गीर्भिर्विप्रःप्रमतिमिच्छमांनऽईट्टेरयिंयशसंपूर्वभाजं । इंद्राग्नीवृत्रहणासुवज्रा प्रनोनव्येंभिस्तिरतंदेष्णैः ॥ संयन्महीमिथतीस्पर्धमानेतनूरुचाशूरंसातायतैंते । अदेवयुंविदथेंदेवयुभिःसत्राहतं सोमसुताजनेन ॥ १५ ॥ इमामुषुसोमंसुतिमुपंनऽएंद्राग्नीसौमनसायंयातं । नूचिद्धिपरिमम्नाथेऽअस्मानावांशश्वं द्भिर्ववृतीयवाजैः ॥ सोऽअंग्नऽएनानमंसासमिद्धोच्छामित्रंवरुणमिंद्रंवोचेः । यत्सीमागंश्चकृमातत्सुमृळतदर्यमादिं तिःशिश्रथंतु ॥ एताऽअंग्नऽआशुषाणासंऽइष्टीर्युवोःसचाभ्यंश्यामवाजांन् । मेंद्रोनोविष्णुर्मरुतःपरिंख्यन्यूयंपात० ॥ १६ ॥ (७।६।५) इयंवामस्यमन्मंनऽइंद्राग्नीपूर्व्यस्तुतिः । अभ्राद्वृष्टिरिवाजनि ॥ शृणुतंजरितुर्हवमिंद्राग्नीव नंतंगिरंः । ईशानापिप्यतंधियंः ॥ मापापत्वायंनोनरेंद्राग्नीमाभिशंस्तये । मानोरीरधतंनिदे ॥ इंद्रेऽअग्नानमोबृह त्सुवृक्तिमेरयामहे । धियाधेनांऽअवस्यवंः ॥ ताहिशश्वंतऽईळंतऽइत्थाविप्रांसऽऊतयें । सबाधोवाजसातये ॥ ता

(७।६।४) शुचिंन्वित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्राग्नीत्रिष्टुप् । (७।६।५) इयंवामितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्राग्नीगायत्र्यंत्यानुष्टुप् ।

वाँगीर्भिर्विपन्यवः प्रयस्वंतोहवामहे । मेधसातासनिष्यवः ॥ १७ ॥ इंद्राग्नीऽअवसागतमस्मभ्यंचर्षणीसहा । मा नोदुःशंसऽईशत ॥ माकस्यनोऽअररुषोधूर्तिःप्रणङ्मर्त्यस्य । इंद्राग्नीशर्मयच्छतं ॥ गोमद्धिरण्यवद्वसुयद्वामश्वावदी महे । इंद्राग्नीतद्वनेमहि ॥ यत्सोमऽआसुतेनरऽइंद्राग्नीऽअजोहवुः । सप्तीवंतासपर्यवः ॥ उक्थेभिर्वृत्रहंतमायामं दानाचिदागिरा । आंगूषैराविवासतः ॥ ताविदुःशंसंमर्त्यंदुर्विद्वांसंरक्षस्विनं । आभोगंहन्मनाहतमुदधिंहन्मनाह तं ॥ १८ ॥ (७।६।६) प्रक्षोदसाधायसासस्रऽएषासरस्वतीधरुणमायसीपूः । प्रबाबधानारथ्येवयातिविश्वाऽअ पोमहिनासिंधुरन्याः+ ॥ एकाचेतत्सरस्वतीनदीनांशुचिर्यतीगिरिभ्यऽआसमुद्रात् । रायश्चेतंतीभुवनस्यभूरेर्घृतंप योदुदुहेनाहुषाय ॥ सवावृधेनर्योयोषणासुवृषाशिशुर्वृषभोयज्ञियासु । सवाजिनंमघवद्भ्योदधातिविसातयेतन्वंमा मृजीत ॥ उतस्यानःसरस्वतीजुषाणोपश्रवत्सुभगायज्ञेऽअस्मिन् । मितज्ञुभिर्नमस्यैरियानारायायुजाचिदुत्तरासखि भ्यः ॥ इमाजुह्वानायुष्मदानमोभिःप्रतिस्तोमंसरस्वतिजुषस्व । तवशर्मन्प्रियतमेदधानाऽउपस्थेयामशरणंनवृक्षं+ ॥ अयमुतेसरस्वतिवसिष्ठोद्वारावृतस्यसुभगेव्यावः । वर्धशुभ्रेस्तुवतेरासिवाजान्यूयंपात० ॥ १९ ॥ (७।६।७) बृहदु

(७।६।६) प्रक्षोदसेतिषळर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठःसरस्वतीतृतीयायाःसरस्वान्त्रिष्टुप् । (७।६।७) बृहदुगायिषइतिषळर्चस्यसूक्तस्य वसिष्ठःसरस्वतीअंत्यानांतिसृणांसरस्वान्आद्याबृहतीद्वितीयासतोबृहतीतृतीयाप्रस्तारपंक्तिःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

गायिषेवचोसुर्यानुदीनां । सरस्वतीमिन्महयासुवृक्तिभिः स्तोमैर्वसिष्ठरोदसी ॥ उभेयत्तेमहिनाशुभ्रेऽअंधसीऽअधिक्षियंतिपूरवः । सानोबोध्यवित्रीमरुत्सखाचोदराधोमघोनां ॥ भद्रमिद्भद्राकृणवत्सरस्वत्यकवारीचेततिवाजिनीवती । गृणानाजमदग्निवत्स्तुवानाचवसिष्ठवत् ॥ जनीयंतोन्वग्रवः पुत्रीयंतः सुदानवः । सरस्वंतंहवामहे ॥ येतेसरस्वऽऊर्मयोमधुमंतोघृतश्चुतः । तेभिर्नोऽविताभव ॥ पीपिवांसंसरस्वतः स्तनंयोविश्वदर्शतः । भक्षीमहिप्रजामिषं ॥ २० ॥ (७।६।८) यज्ञेदिवोनृषदनेपृथिव्यानरोयत्रदेवयवोमदंति । इंद्राययत्रसवनानिसुन्वेगमन्मदायप्रथमंवयश्च ॥ आदैव्यावृणीमहेवांसिबृहस्पतिर्नोमहऽआसखायः । यथाभवेममीढुषेऽअनागायोनोदातापरावतःपितेव ॥ तमुज्येष्ठंनमसाहविर्भिःसुशेवंब्रह्मणस्पतिंगृणीषे । इंद्रंश्लोकोमहिदैव्यःसिषक्तुयोब्रह्मणोदेवकृतस्यराजा ॥ सऽआनोयोनिंसदतुप्रेष्ठोबृहस्पतिर्विश्ववारोयोऽअस्ति । कामोरायः सुवीर्यस्यतंदात्पर्षन्नोऽअतिसश्चतोऽअरिष्टान् ॥ तमानोऽअर्कममृतायजुष्टमिमेधासुरमृतासःपुराजाः । शुचिक्रंदंयजतंपस्त्यानांबृहस्पतिमनर्वाणंहुवेम ॥ २१ ॥ तंशग्मासोऽअरुषासोऽअश्वाबृहस्पतिंसहवाहोवहंति । सहश्चिद्यस्यनीलवत्सधस्थंनभोनरूपमरुषंवसानाः ॥ सहिशुचिःशतपत्रःसशुंध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरःस्वर्षाः । बृहस्पतिःसस्वावेशऽऋष्वःपुरूसखिभ्यऽआसुतिंकरिष्ठः ॥ देवीदेवस्यरोद

(७।६।८) यज्ञेदिवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोबृहस्पतिः आद्यायाइंद्रःतृतीयानवम्योरिंद्राब्रह्मणस्पतीअंत्यायाइंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप् ।

सीजनित्रीबृहस्पतींवावृधतुर्महित्वा । दक्षाय्यायदक्षतासखायःकरद्ब्रह्मणेसुतरासुगाधा+ ॥ इयंवांब्रह्मणस्पतेसुवृ
क्तिर्ब्रह्मेंद्रायवज्रिणेऽअकारि । अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्जजस्तमर्योवनुषामरातीः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वोदिव्य
स्यैशाथेऽउतपार्थिवस्य । धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपात० ॥ २२ ॥ (७।६।९) अध्वर्यवोरुणंदुग्धमंशुंजुहोतन
वृषभायक्षितीनां । गौराद्वेदीयाँऽअवपानमिंद्रोविश्वाहेद्यातिसुतसोममिच्छन्+ ॥ यद्दधिषेप्रदिविचार्वन्नंदिवेदिवे
पीतिमिदस्यवक्षि । उतहृदोतमनसाजुषाणऽउशन्निंद्रप्रस्थितान्पाहिसोमान् ॥ जज्ञानःसोमंसहसेपपाथप्रतेमातामं
हिमानमुवाच । एंद्रपप्राथोर्वं१तरिक्षंयुधादेवेभ्योवरिवश्चकर्थ ॥ यद्योधयामहतोमन्यमानान्त्साक्षामतान्बाहुभिः
शाशदानान् । यद्वानृभिर्वृतंऽइंद्राभियुध्यास्तंत्वयाजिंसौश्रवसंजयेम ॥ प्रेंद्रस्यवोचंप्रथमाकृतानिप्रनूतनामघवायाचकार । यदेददेवीरसहिष्टमायाऽअथाभवत्केवलःसोमोऽअस्य ॥ तवेदंविश्वमभितःपशव्यं१यत्पश्यसिचक्षसासूर्य
स्य । गवामसिगोपतिरेकऽइंद्रभक्षीमहितेप्रयतस्यवस्वः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वोदिव्यस्यैशाथेऽउतपार्थिवस्य ।
धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपात० ॥ २३ ॥ (७।६।१०) परोमात्रयातन्वावृधाननतेमहित्वमन्वश्नुवंति । उभेते

(७।६।९) अध्वर्यवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रोंत्यायाइंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप् । (७।६।१०) परोमात्रयेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठो विष्णुःउरुंयज्ञायेतितिसृणामिंद्राविष्णूत्रिष्टुप् ।

विभ्नरजसीपृथिव्याविष्णोदेवत्वंपरमस्यवित्से ॥ नतेविष्णोजायमानोनजातोदेवमहिम्नःपरमंतमाप । उदस्तभ्नाना कमृष्वंबृहंतंदाधर्थप्राचींककुभंपृथिव्याः+ ॥ इरावतीधेनुमतीहिभूतंसूयवसिनीमनुषेदशस्या । व्यस्तभ्नारोदसीविष्णवेतेदाधर्थपृथिवीमभितोमयूखैः ॥ उरुंयज्ञायचक्रथुरुलोकंजनयंतासूर्यमुषासमग्निं । दासस्यचिद्वृषशिप्रस्यमायाजघ्नथुर्नरापृतनाज्येषु ॥ इंद्राविष्णूदंहिताःशंबरस्यनवपुरोनवतिंचश्नथिष्टं । शतंवर्चिनःसहस्रंचसाकंहथोऽअप्रत्यसुरस्यवीरान्+ ॥ इयंमनीषाबृहतीबृहंतोरुक्रमातवसावर्धयंती । ररेवांस्तोमंविदथेषुविष्णोपिन्वतमिषोवृजनेष्विंद्र ॥ वषट्तेविष्णवासऽआकृणोमितन्मेजुषस्वशिपिविष्टहव्यं । वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपात० ॥ २४ ॥ (७।६।११) नूमतोदयतेसनिष्यन्योविष्णवऽउरुगायायदाशत् । प्रयःसत्राचामनसायजातऽएतावंतंनर्यमाविवासात् ॥ त्वंविष्णोसुमतिंविश्वजन्यामप्रयुतामेवयावोमतिंदाः । पर्चोयथानःसुवितस्यभूरेरश्वावतःपुरुश्चंद्रस्यरायः+ ॥ त्रिर्देवःपृथिवीमेषऽएतांविचक्रमेशतर्चसंमहित्वा । प्रविष्णुरस्तुतवसस्तवीयान्त्वेषंह्यस्यस्थविरस्यनाम ॥ विचक्रमेपृथिवीमेषऽएतांक्षेत्रायविष्णुर्मनुषेदशस्यन् । ध्रुवासोऽअस्यकीरयोजनासऽउरुक्षितिंसुजनिमाचकार ॥ प्रतत्तेऽअद्यशिपिविष्टनामार्यःशंसामिवयुनानिविद्वान् । तंत्वागृणामितवसमतव्यान्क्षयंतमस्यरजसःपराके+ ॥ किमित्तेविष्णोपरिचक्ष्यं

(७।६।११) नूमर्तइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठोविष्णुस्त्रिष्टुप् ।

भूत्प्रयद्वक्षेशिंपिविष्टोऽअस्मि । मावर्पोऽअस्मदपगूहऽएतद्यदन्यरूपःसमिथेबभूर्थ ॥ वषट्तेविष्णवासऽआकृणो मितन्मेजुषस्वशिपिविष्टहव्यं । वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपात० ॥ २५ ॥ इतिपंचमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

अष्टत्रिंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि २० ऋचः १४५ ॥ त्यगः ॥ उषस. ६ इंद्रावरुणाभ्या. ३० वरुणाये. २७ वायव. ४ इंद्रवायुभ्या. ३ वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या. ४ वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्राग्निभ्या. २० सरस्वत्या. २ सरस्वत. सरस्वत्या. ६ सरस्वत. ३ इंद्राये. बृहस्पतय. इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. बृहस्पतय. ५ इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. इंद्राबृह स्पतिभ्या इंद्राये. ६ इंद्राबृहस्पतिभ्या. विष्णव. ३ इंद्राविष्णुभ्या. ३ विष्णव. ८ ॥ इतिपंचमेषष्ठः ॥

तिस्रःषट्पार्जन्यंतुंपर्जन्यायतृचंगायत्रंद्वितीयापादनिचृदेतेकुमारआग्नेयोपश्यद्वसिष्ठएववावृष्टिकामःसंवत्स रंदशपर्जन्यस्तुतिःसंहृष्टान्मंडूकांस्तुष्टावाद्यानुष्टुबिंद्रासोमापंचाधिकैंद्रासोमंराक्षोघ्नंशापाभिशापप्रायंषट्सप्त वाद्याजगत्यएकविंशीत्रयोविंश्यौचाष्टादशीमारुतीचंदशमीचतुर्दश्यावाग्नेय्यौदैव्यैकादश्यंत्यानुष्टुम्नवमीद्वा दशीत्रयोदशीसौम्यःसप्तदशीग्राव्ण्यंष्टमीषोळश्यावैंद्र्यौप्रवर्तयेतिचतस्रऐंद्र्योमानोरक्षइत्यृषेरात्मानआशीरुत्त रोर्धर्चःपृथिव्यंतरिक्षंद्यौरितिदैवतःपरंगायत्रंप्राग्वत्सप्रैकृषिश्चानुक्तगोत्रःप्राज्ञत्स्यात्काण्वोष्टमंमंडलमाचिच्च तुस्त्रिंशन्मेधातिथिमेध्यातिथीऐंद्रंबार्हतंद्विप्रगाथादिद्वित्रिष्टुवंतमाद्यंद्वृचंप्रगाथोपश्यत्सघोरःसन्भ्रातुःकण्व

स्यपुत्रतामगात्प्लायोगिश्चासंगोयः स्त्रीभूत्वापुमानभूत्समेध्यातिथयेदानंदत्त्वास्तुहिस्तुहीतिचतसृभिरात्मानं
तुष्टावपत्नीचास्यांगिरसीशश्वतींपुंस्त्वमुपलभ्यैनंप्रीतांत्ययातुष्टावेदंवसोद्विचत्वारिंशन्मेधातिथिरांगिरसश्चप्रि
यमेधः स्वादवोनुष्टुभंत्याभ्यांमेधातिथिर्विभिंदोर्दानंतुष्टावपिबचतुर्विंशतिर्मेध्यातिथिः प्रागाथंत्वनुष्टुब्गाय
त्र्यौबृहतींचांत्याः कौरयाणस्यपाकस्थाम्नोदानस्तुतिर्यदिंद्रसैकादेवातिथिस्तृचोंत्यः पुरउष्णिगंतः कुरुंगस्यदान
स्तुतिस्तत्पूर्वाश्चतस्रः पौष्ण्योवा ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ॐम् ॥ (७।६।१२) तिस्रोवाचः प्रवद्ज्योतिरग्रायाऽएतद्दुह्रेमधुदोघमूधः । सवत्संकृण्वन्गर्भमोषधी
नांसद्योजातोवृषभोरोरवीति ॥ योवर्धनऽओषधीनांयोऽअपांयोविश्वस्यजगतोदेवऽईशे । सत्रिधातुशरणंशर्मयंसत्रि
वर्तुज्योतिः स्वभिष्ट्य१स्मे ॥ स्तरीरुत्वद्भवतिसूतऽउत्वद्यथावशंतन्वंचक्रऽएषः । पितुःपयःप्रतिगृभ्णातिमातातेनंपि
तावर्धतेतेनपुत्रः+ ॥ यस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुस्तिस्रोद्यावस्त्रेधासस्रुरापः । त्रयः कोशासऽउपसेचनासोमध्वः
श्चोतंत्यभितोविरप्शं+ ॥ इदंवचः पर्जन्यायस्वराजेहृदोऽअस्त्वंतरंतज्जुजोषत् । मयोभुवोवृष्टयः संत्वस्मेसुपिप्पलाऽ
ओषधीर्देवगोपाः ॥ सरेतोधावृषभः शश्वतीनांतस्मिन्नात्माजगतस्तस्थुषश्च । तन्मऽऋतंपातुशतशारदाययूयंपात० ॥

(७।६।१२) तिस्रोवाचइतिषळर्चस्यसूक्तस्यआग्नेयःकुमारःपर्जन्यस्त्रिष्टुप् । (तिस्रोवाचःपर्जन्यायेतिसूक्तयोर्वृष्टिकामोवसिष्ठःपाक्षिकः)

॥ १ ॥ (७।६।१३) पर्जन्यायप्रगायतदिवस्पुत्रायमीळ्हुषे । सनोयवसमिच्छतु ॥ योगर्भमोषधीनांगवांकृणोत्यर्वतां । पर्जन्यःपुरुषीणां ॥ तस्माऽइदास्येहविर्जुहोतामधुमत्तमं । इळांनःसंयतंकरत् ॥ २ ॥ (७।६।१४) संवत्सरंशशयानाब्राह्मणाव्रतचारिणः । वाचंपर्जन्यजिन्वितांप्रमंडूकाऽअवादिषुः ॥ दिव्याऽआपोऽअभियदेनमायन्दृतिंनशुष्कंसरसीशयानं । गवामहनमायुर्वत्सिनीनांमंडूकानांवग्नुरत्रासमेति ॥ यदीमेनाँऽउशतोऽअभ्यवर्षीत्तृष्यावतःप्रावृष्यागतायां । अक्खलीकृत्यापितरंनपुत्रोऽअन्योऽअन्यमुपवदंतमेति ॥ अन्योऽअन्यमनुगृभ्णात्येनोरपांप्रसर्गेयदमंदिषातां । मंडूकोयदभिवृष्टःकनिष्कन्पृश्निःसंपृंक्तेहरिंतेनवाचं ॥ यदेषामन्योऽअन्यस्यवाचंशाक्तस्येववदतिशिक्षमाणः । सर्वंतदेषांसमृधेवपर्वयत्सुवाचोवदथनाध्यप्सु+ ॥ ३ ॥ गोमायुरेकोऽअजमायुरेकःपृश्निरेकोहरितऽएकऽएषां । समानंनामबिभ्रतोविरूपाःपुरुत्रावाचंपिपिशुर्वदंतः ॥ ब्राह्मणासोऽअतिरात्रेनसोमेसरोनपूर्णमभितोवदंतः । संवत्सरस्यतदहःपरिष्ठयन्मंडूकाःप्रावृषीणंबभूव ॥ ब्राह्मणासःसोमिनोवाचमक्रतब्रह्मकृण्वंतःपरिवत्सरीणं । अध्वर्यवोघर्मिणःसिष्विदानाऽआविर्भवंतिगुह्यानकेचित् ॥ देवहितिंजुगुपुर्द्वादशस्यऽऋतुंनरोनप्रमिनंत्येते । संवत्सरेप्रावृ

(७।६।१३) पर्जन्यायेतितृचस्यसूक्तस्याग्नेयःकुमारःपर्जन्योगायत्री । (७।६।१४) संवतसरमितिदशर्चस्यसूक्तस्यवसिष्ठःपर्जन्यस्तुतिहृष्टमंडूकास्त्रिष्टुबाद्यानुष्टुप् ।

ष्यागंतायांतृप्ताघर्माऽअंश्नुवतेविसर्गं ॥ गोमायुरदादजमायुरदात्पृश्निरदाद्धरितोनोवसूनि । गवांमंडूकाददंतः शतानिसहस्रसावेप्रतिरंतऽआयुः ॥ ४ ॥ (परिशिष्टं ॥ उपप्लवंदमंडूकीवर्षमावंदतादुरि । मध्येंह्रदस्यंप्लवस्वंनि गृह्यंचतुरःपरः ॥) (७।६।१५) इंद्रासोमातपतंरक्षऽउब्जतंन्यर्पयतंवृषणातमोवृधः । परांश्रृणीतमचितोन्योषतं हतंनुदेथांनिशिशीतमत्रिणः ॥ इंद्रासोमासमघशंसमभ्यं१घंतपुर्ययस्तुचरुरंग्निवाँऽइव । ब्रह्मद्विषेंक्रव्यादेंघोरचंक्षसे द्वेषोधत्तमनवायंकिमीदिने ॥ इंद्रासोमादुष्कृतोवव्रेऽअंतरनारंभणेतमंसिप्रविध्यतं । यथानातःपुनरेकंश्चनोदयत्त द्वांमस्तुसहंसेमन्युमच्छवः ॥ इंद्रासोमावर्तयंतंदिवोवधंसंपृथिव्याऽअघशंसायतर्हणं । उत्तंक्षतंस्वर्यं१पर्वतेभ्योयेनर क्षोवावृधानंनिजूर्वंथः ॥ इंद्रासोमावर्तयंतंदिवस्पर्यग्नितप्तेभिर्युवमश्मंहन्मभिः । तपुंर्वधेभिरजरेभिरत्रिणोनिपर्शाने विध्यतंयंतुनिस्वरं ॥ ५ ॥ इंद्रासोमापरिंवांभूतुविश्वतंऽइयंमतिःकक्ष्याश्वेंववाजिना । यांवांहोत्रांपरिहिनोमिमेध येमाब्रह्माणिनृपतींविजिन्वतं ॥ प्रतिस्मरेथांतुजयंद्भिरेवैर्हतंद्रुहोरक्षसोभंगुरावतः । इंद्रासोमादुष्कृतेमासुगंभूद्योनः

(७।६।१५) इंद्रासोमाइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवसिष्ठइंद्रासोमौअष्टमीषोडशीएकोनविंशीविंश्येकविंशीद्वाविंशीचतुर्विंशीनामिंद्रः नवमीद्वादशीत्रयोदशीनांसोमःदशमीचतुर्दश्योरग्निःएकादश्याविश्वेदेवाःसप्तदश्याग्रावाणःअष्टादश्यामरुतःत्रयोविंश्याःवसिष्ठाशीःपृथि व्यंतरिक्षद्यावः आद्याःषडष्टादशीद्वाविंशीत्रयोविंश्योजगत्योंत्यानुष्टुप्शिष्टास्त्रिष्टुभः (अस्मिन्सूक्तेरक्षोघ्नत्वंगुणःसर्वासांदेवतानांवक्तव्यः)।

कुदाचिदभिदासंतिद्रुहा+ ॥ योमापाकेनमनसाचरंतमभिचष्टेऽअनृतेभिर्वचोभिः । आपऽइवकाशिनासंगृभीताऽ असन्नस्त्वासतऽइंद्रवक्ता+ ॥ येपाकशंसंविहरंतऽएवैर्येवाभद्रंदूषयंतिस्वधाभिः । अहयेवातान्प्रददातुसोमऽआवा दधातुनिर्ऋतेरुपस्थे ॥ योनोरसंदिप्सतिपित्वोऽअग्नेयोऽअश्वानांयोगवांयस्तनूनां । रिपुःस्तेनःस्तेयकृद्दभ्रमेतुनिषहीं यतांतन्वा३तनाच ॥ ६ ॥ परःसोऽअस्तुतन्वा३तनाचतिस्रःपृथिवीरधोऽअस्तुविश्वाः । प्रतिशुष्यतुयशोऽअस्यदे वायोनोदिवादिप्सतियश्चनक्तं ॥ सुविज्ञानंचिकितुषेजनायसच्चासच्चवचसीपस्पृधाते । तयोर्यत्सत्यंयतरदृजीयस्तदि त्सोमोवतिहंत्यासत् ॥ नवाऽउसोमोवृजिनंहिनोतिनक्षत्रियंमिथुयाधारयंतं । हंतिरक्षोहंत्यासद्वदंतमुभाविंद्रस्यप्रसि तौशयाते ॥ यदिवाहमनृतदेवऽआसमोघंवादेवाँऽअप्यूहेऽअग्ने । किमस्मभ्यंजातवेदोहृणीषेद्रोघवाचस्तेनिर्ऋथंसचं तां ॥ अद्यामुरीययदियातुधानोऽअस्मियदिवायुस्ततपपूरुषस्य । अधासवीरैर्दशभिर्वियूयायोमामोघंयातुधानेत्याह ॥ ७ ॥ योमायातुंयातुधानेत्याहयोवारक्षाःशुचिरस्मीत्याह । इंद्रस्तंहंतुमहतावधेनविश्वस्यजंतोरधमस्पदीष्ट ॥ प्र याजिगातिखर्गलेवनक्तमपद्रुहातन्वं१गूहमाना । वव्राँऽअनंताँऽअवसापदीष्टग्रावाणोघ्नंतुरक्षसऽउपब्दैः+ ॥ वि तिष्ठध्वंमरुतोविक्ष्वि१च्छतगृभायतरक्षसःसंपिनष्टन । वयोयेभूत्वीपतयंतिनक्तभिर्येवारिपोदधिरेदेवेऽअध्वरे+ ॥ प्रवर्तयदिवोऽअश्मानमिंद्रसोमशितंमघवन्त्संशिशाधि । प्राक्तादपाक्तादधरादुदक्तादभिर्जहिरक्षसःपर्वतेन ॥ एत

ऽउत्येपतयंतिश्वयातवऽइंद्रंदिप्संतिदिप्सवोदाभ्यं । शिशीतेशक्रःपिशुनेभ्योवधंनूनंसृजदशनिंयातुमद्भ्यः ॥ ८ ॥ इंद्रोयातूनामभवत्पराशरोहविर्मथीनामभ्या३विवासतां । अभीदुशक्रःपरशुर्यथावनंपात्रेवभिंदन्त्सतऽएतिरक्षसः ॥ उलूकयातुंशुशुलूकयातुंजहिश्वयातुमुतकोकयातुं । सुपर्णयातुमुतगृध्रयातुंदृषदेवप्रमृणरक्षऽइंद्र ॥ मानोरक्षोऽअभिनड्यातुमावतामपोच्छतुमिथुनायाकिमीदिना । पृथिवीनःपार्थिवात्पात्वंहसोंतरिक्षंदिव्यात्पात्वस्मान् ॥ इंद्रंजहिपुमांसंयातुधानमुतस्त्रियंमाययाशाशदानां । विग्रीवासोमूरदेवाऽऋदंतुमातेदृशन्त्सूर्यमुच्चरंतं ॥ प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वेंद्रश्चसोमजागृतं । रक्षोभ्योवधमस्यतमशनिंयातुमद्भ्यः ॥ ९ ॥ (इतिवासिष्ठंसप्तमंमंडलंसमाप्तंअत्रसूक्तानि१००) (८।१।१) माचिदन्यद्विशंसतसखायोमारिषण्यत । इंद्रमित्स्तोतावृषणंसचासुतेमुहुरुक्थाचशंसत ॥ अवक्रक्षिणंवृषभंयथाजुरंगांनचर्षणीसहं । विद्वेषणंसंवननोभयंकरंमंहिष्ठमुभयाविनं ॥ यच्चिद्धित्वाजनाऽइमेनानाहवंतऽऊ

प्रागाथेष्टमेमंडलेदशानुवाकाःतत्रप्रथमेनुवाकेपंचसूक्तानि(८।१।१) माचिदन्यदितिचतुस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यआद्ययोर्द्वयोःकाण्वःप्रगाथऋषिःशिष्टानांकाण्वौमेधातिथिमेध्यातिथीऋषी स्तुहिस्तुहीत्यादिचतसृणांप्लायोगिरासंगऋषिःअंत्यायाआंगिरसीशश्वतीऋषिकाइंद्रोदेवता स्तुहिस्तुहीत्यादिपंचानामासंगोदेवताबृहती द्वितीयासतोबृहतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (काण्वःप्रगाथइत्यत्रत्यःप्रगाथोवस्तुतोघौरःसन्भ्रातुःकण्वस्य पुत्रतांगतइतीतिहासःश्रूयते) ।

तयें । अस्माकंब्रह्मेदमिंद्रभूतुतेहाविश्वांचवर्धनं ॥ वितर्तूर्यंतेमघवन्विपश्चितोर्योविपोजनांनां । उपंक्रमस्वपुरुरूप
माभंरवाजंनेदिंष्ठमूतयें ॥ महेचनत्वामंद्रिवःपरांशुल्कायंदेयां । नसहस्रांयनायुतांयवज्रिवोनशतायंशतामघ ॥१०॥
वस्याँऽइंद्रासिमेपितुरुतभ्रातुरभुंजतः । माताचंमेछदयथःसमावंसोवसुत्वनायराधंसे ॥ क्वेयथक्वेदंसिपुरुत्राचिद्धिते
मनंः । अलंर्षियुध्मखजकृत्पुरंदरप्रगांयत्राऽअंगासिषुः ॥ प्रास्मैंगायत्रमंर्चतवावातुर्यःपुरंदरः । याभिंःकाण्वस्योपंब
र्हिरासदंयासंद्वज्रीभिनत्पुरंः ॥ येतेसंतिदशग्विनंःशतिनोयेसंहस्रिणंः । अश्वांसोयेतेवृषंणोरघुद्रुवस्तेभिर्नःस्तूयमा
गंहि ॥ आत्वं१द्यसंबर्दुघांहुवेगांयत्रवेंपसं । इंद्रंधेनुंसुदुघामन्यामिषंमुरुधांरामरंकृतं ॥ ११ ॥ यत्तुदत्सूरऽएतंशंवं
कूवातंस्यपर्णिनां । वहत्कुत्संमार्जुनेयंशतक्रंतुस्त्सरंद्गंधर्वमस्तृतं ॥ यऽऋतेचिंदभिश्रिषंःपुराजत्रुभ्यंऽआतृदंः । सं
धातासंधिंमघवांपुरूवसुरिष्कंर्ताविह्रुतंपुनंः ॥ माभूंमनिष्ट्याऽइवेंद्रत्वदरंणाऽइव । वनांनिनप्रंजहितान्यंद्रिवोदुरोषां
सोऽअमन्महि ॥ अमंन्महीदंनाशवोंनुग्रासंश्चवृत्रहन् । सकृत्सुतेमहताशूंरराधसानुस्तोमंमुदीमहि ॥ यदिस्तोमंमम
श्रवंदस्माकमिंद्रमिंदंवः । तिरःपवित्रंससृवांसंऽआशवोमंदंतुतुग्र्यावृधंः ॥ १२ ॥ आत्वं१द्यसधस्तुतिंवावातुःसख्यु
रागंहि । उपंस्तुतिर्मघोनांप्रत्वांवत्वधांतेवश्मिसुष्टुतिं+ ॥ सोताहिसोममद्रिंभिरेमेंनमप्सुधांवत । गव्यावस्त्रेवंवास
यंतऽइन्नरोनिर्धुंक्षन्वक्षणांभ्यः ॥ अधज्मोऽअधंवादिवोबृंहतोरोचनादधिं । अयावंर्धस्वतन्वांगिरांममाजातासुक्र

तोपृण ॥ इंद्रायसुमदिंतंमंसोमंसोतावरेण्यं । शक्रऽएणंपीपयद्विश्वयाधियाहिन्वानंनवाजयुं+ ॥ मात्वासोमस्यगल्द
यासदायाचन्नहंगिरा । भूर्णिमृगंनसवनेषुचुक्रुधंकऽईशानंनयाचिषत् ॥१३॥ मदेनेषितंमदमुग्रमुग्रेणशवसा । विश्वे
षातरुतारंमदच्युतंमदेहिष्मादददातिनः ॥ शेवारेवार्यापुरुदेवोमर्तायदाशुषे। ससुन्वतेचस्तुवतेचरासतेविश्वगूर्तोऽअ
रिष्टुतः+ ॥ एंद्रयाहिमत्स्वचित्रेणदेवराधसा । सरोनप्रास्युदरंसपीतिभिरासोमेभिरुरुस्फिरं+ ॥ आत्वासहस्रमाश
तंयुक्तारथेहिरण्यये । ब्रह्मयुजोहरयऽइंद्रकेशिनोवहंतुसोमपीतये ॥ आत्वारथेहिरण्ययेहरीमयूरशेप्या । शितिपृष्ठा
वहतांमध्वोऽअंधसोविवक्षणस्यपीतये ॥ १४ ॥ पिबात्व१स्यगिर्वणःसुतस्यपूर्वपाऽइव । परिष्कृतस्यरसिनऽइयमासु
तिश्चारुर्मदायपत्यते ॥ यऽएकोऽअस्तिदंसनामहाँऽउग्रोऽअभिव्रतैः । गमत्सशिप्रीनसयोषदागमद्धवन्नपरिवर्जति ॥
त्वंपुरंचरिष्णवंवधैःशुष्णस्यसंपिणक् । त्वंभाऽअनुचरोऽअधद्विातायदिंद्रहव्योभुवः ॥ ममत्वासूरऽउदितेममर्मध्यंदिने
दिवः । ममप्रपित्वेऽअपिशर्वरेवसवास्तोमासोऽअवृत्सत ॥ स्तुहिस्तुहीदेतेघातेमंहिष्ठासोमघोनां । निंदिताश्वःप्रप
थीपरमज्यामघस्यमेध्यातिथे ॥ १५ ॥ आयदश्वान्वनन्वतःश्रद्धयाहंरथेरुहं । उतवामस्यवसुनश्चिकेततियोऽअस्ति
याद्वःपशुः+ ॥ यऽऋज्राम्हयेमामहेसहत्वचाहिरण्यया । एषविश्वान्यभ्यस्तुसौभगासंगस्यस्वनद्रथः ॥ अधप्लायोगि
रतिंदासदन्यानासंगोऽअग्नेदशभिःसहस्रैः । अधोक्षणोदशमह्यंरुशंतोनळाऽइवसरसोनिरतिष्ठन् ॥ अन्वस्यस्थूरंद

द्दशेपुरस्तादनस्थऽऊरुर्वरंबमाणः । शश्वतीनार्यभिचक्ष्याहसुभद्रमर्यभोजनंविभर्षि ॥ १६ ॥ (८।१।२) इदंव सोसुतमंधःपिबासुपूर्णमुदरं । अनाभयिन्नरिमाते ॥ नृभिर्धूतःसुतोऽअश्नैरव्योवारैःपरिपूतः । अश्वोननिक्तोनदी षु ॥ तंतेयवंयथागोभिःस्वादुमकर्मश्रीणंतः । इंद्रत्वास्मिन्त्सधमादे ॥ इंद्रऽइत्सोमपाऽएकऽइंद्रःसुतपाविश्वायुः । अंतर्देवान्मर्त्याँश्च ॥ नयंशुक्रोनदुराशीर्नतृप्राऽउरुव्यचसं । अपस्पृण्वतेसुहार्दं ॥ १७ ॥ गोभिर्यदीमन्येऽअस्मन्मृ गंनव्रामृगयंते । अभित्सरंतिधेनुभिः ॥ त्रयऽइंद्रस्यसोमाःसुतासःसंतुदेवस्य । स्वेक्षयेसुतपाव्नः ॥ त्रयःकोशासः श्चोततितिस्रश्चम्व१ःसुपूर्णाः । समानेऽअधिभार्मन् ॥ शुचिरसिपुरुनिःष्ठाःक्षीरैर्मध्यतऽआशीर्तः । दध्नामंदिष्ठःशूर स्य ॥ इमेतऽइंद्रसोमास्तीव्राऽअस्मेसुतासः । शुक्राऽआशिरंयाचंते ॥ १८ ॥ ताँऽआशिरंपुरोळाशमिंद्रेमंसो मंश्रीणीहि । रेवंतंहित्वाशृणोमि ॥ हृत्सुपीतासोयुध्यंतेदुर्मदासोनसुरायां । ऊधर्ननग्नाजरंते ॥ रेवाँऽइद्रेवतःस्तोता स्यात्वावतोमघोनः । प्रेदुहरिवःश्रुतस्य ॥ उक्थंचनशस्यमानमगोरररिराचिकेत । नगायत्रंगीयमानं ॥ मानऽइंद्र पीयत्नवेमाशर्धतेपरादाः । शिक्षाशचीवःशचीभिः ॥ १९ ॥ वयमुत्वातदिदर्थाऽइंद्रत्वायंतःसखायः । कण्वाऽउ

(८।१।२) इदंवसोइतिद्विचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यमेधातिथिरांगिरसःप्रियमेधश्चेत्युभावृषीअंत्ययोर्द्वयोर्मेधातिथिर्ऋषिरिंद्रःअंत्ययोर्विभिं दुर्गायत्रीअष्टाविंश्यनुष्टुप् ।

क्थेभिर्जरंते ॥ नघेमन्यदापपनवज्रिन्नपसोनाविंष्टौ । तवेदुस्तोमंचिकेत ॥ इच्छंतिदेवाःसुन्वंतंनस्वप्नायस्पृहयंति । यंतिप्रमादमतंद्राः ॥ ओषुप्रयाहिवाजेभिर्माहृणीथाऽअभ्यं१स्वान्। महाँऽइवयुवजानिः ॥ मोष्वं१द्यदुर्हणावान्त्सा यंकरदारेऽअस्मत् । अश्रीरऽइवजामाता ॥ २० ॥ विद्माह्यस्यवीरस्यभूरिदावरींसुमतिं । त्रिषुजातस्यमनांसि ॥ आतूषिंचकण्वमंतंनघाविद्मशवसानात् । यशस्तरंशतमूतेः॥ ज्येष्ठेनसोतरिंद्रायसोमंवीरायशक्राय । भरापिबन्नर्याय ॥ योवेदिष्ठोऽअव्यथिष्वश्वावंतंजरितृभ्यः। वाजंस्तोतृभ्योगोमंतं ॥ पन्यंपन्यमित्सोतारऽआधावतमद्याय । सोमंवीराय शूराय ॥ २१ ॥ पातावृत्रहासुतमाघागमन्नारेऽअस्मत् । नियमतेशतमूतिः ॥ एहहरींब्रह्मयुजाशग्माववक्षतःसखा यं । गीर्भिःश्रुतंगिर्वणसं ॥ स्वादवःसोमाऽआयाहिश्रीताःसोमाऽआयाहि । शिप्रिन्नृषीवःशचीवोनायमच्छासधमा दं ॥ स्तुतश्चयास्त्वावर्धंतिमहेराधसेनृम्णाय । इंद्रकारिणंवृधंतः ॥ गिरश्चयास्तेगिर्वाहऽउक्थाचतुभ्यंतानि । सत्रा दंधिरेशवांसि ॥ २२ ॥एवेदेषतुविकूर्मिर्वाजाँऽएकोवज्रहस्तः । सनादमृक्तोदयते ॥ हंतावृत्रंदक्षिणेनेंद्रःपुरूपुरुहूतः। महान्महीभिःशचीभिः ॥ यस्मिन्विश्वाश्चर्षणयऽउतच्यौत्नाज्रयांसिच । अनुघेन्मंदीमघोनः ॥ एषऽएतानिचकारें द्रोविश्वायोतिशृण्वे । वाजदावामघोनां ॥ प्रभर्तारथंगव्यंतमपाकाच्चिद्यमवति । इनोवसुसहिवोह्ळा ॥ २३ ॥ सनितावित्रोऽअर्वद्भिर्हतावृत्रंनृभिःशूरः । सत्योविताविधंतं ॥ यजध्वैनंप्रियमेधाऽइंद्रंसत्राचामनसा । योभूत्सोमैः

सत्यमद्धा ॥ गाथश्रवसंसत्पतिंश्रवस्कामंपुरुत्मानं । कण्वासोगातवाजिनं ॥ यऽऋतेचिद्गास्पदेभ्योदात्सखानृभ्यःशचीवान् । येऽअस्मिन्काममश्रियन् ॥ इत्थाधीवंतमद्रिवःकाण्वंमेध्यातिथिं । मेषोभूतोऽ३भियन्नयः ॥ शिक्षाविभिंदोऽअस्मैचत्वार्ययुतादददत् । अष्टापरःसहस्रा ॥ उतसुत्येपयोवृधामाकीरणंस्यनप्त्या । जनित्वनायमामहे ॥ २४ ॥ (८।१।३) पिबासुतस्यरसिनोमत्स्वानऽइंद्रगोमतः । आपिर्नोबोधिसधमाद्योवृधेऽ३स्माँऽअवंतुतेधियः ॥ भूयामतेसुमतौवाजिनोवयंमानःस्तरभिमातये । अस्मान्चित्राभिरवतादभिष्टिभिरानःसुम्नेषुयामय ॥ इमाऽउत्वापुरूवसोगिरोवर्धंतुयाममं । पावकवर्णाःशुचयोविपश्चितोभिस्तोमैरनूषत ॥ अयंसहस्रमृषिभिःसहस्कृतःसमुद्रऽइवपप्रथे । सत्यःसोऽअस्यमहिमागृणेशवोयज्ञेषुविप्रराज्ये ॥ इंद्रमिद्देवतातयऽइंद्रंप्रयत्यध्वरे । इंद्रंसमीकेवनिनोहवामहऽइंद्रंधनस्यसातये ॥ २५ ॥ इंद्रोमह्नारोदसीपप्रथच्छवऽइंद्रःसूर्यमरोचयत् । इंद्रेहविश्वाभुवनानियेमिरऽइंद्रेसुवानासऽइंदवः ॥ अभित्वापूर्वपीतयऽइंद्रस्तोमेभिरायवः । समीचीनासऽऋभवःसमस्वरन्रुद्रागृणंतपूर्व्यं ॥ अस्येदिंद्रोवावृधेवृष्ण्यंशवोमदेसुतस्यविष्णवि । अद्यातमस्यमहिमानमायवोनुष्टुवंतिपूर्वथा ॥ तत्त्वायामिसुवीर्यंतद्ब्रह्मपूर्वचित्तये ।

(८।१।३) पिबासुतस्येतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यमेध्यातिथिरिंद्रःअंत्यचतसृणांपाकस्थामादेवता प्रथमाद्येकोनविंश्यंताविषमाबृहत्यः द्वितीयादिविंश्यंताःसमाःसतोबृहत्यःअंत्याश्चतस्रःक्रमेणानुष्टुब्गायत्र्यौबृहतीच ।

येनायतिंभ्योभृगवेधनेहितेयेनप्रस्कण्वमाविथ ॥ येनासमुद्रमसृजोमहीरपस्तदिंद्रवृष्णितेशवः । सद्यःसोऽअस्यम
हिमानसंनशेयंक्षोणीरनुचक्रदे ॥ २६ ॥ शग्धीनऽइंद्रयत्त्वारयिंयामिसुवीर्यं । शग्धिवाजायप्रथमंसिषासतेशग्धि
स्तोमायपूर्व्य ॥ शग्धीनोऽअस्ययद्धपौरमाविथधियऽइंद्रसिषासतः । शग्धियथारुशमंश्यावकंकृपमिंद्रप्रावःस्वर्णरं ॥
कन्नव्योऽअतसीनांतुरोगृणीतमर्त्यः । नहीन्वस्यमहिमानमिंद्रियंस्वर्गृणंतऽआनशुः ॥ कदुस्तुवंतऽऋतयंतदेवतऽऋ
षिःकोविप्रऽओहते । कदाहवंमघवन्निंद्रसुन्वतःकदुस्तुवतऽआगमः ॥ उदुत्येमधुमत्तमागिरःस्तोमासऽईरते । सत्रा
जितोधनसाऽअक्षितोतयोवाजयंतोरथाऽइव ॥ २७ ॥ कण्वाऽइवभृगवःसूर्याऽइवविश्वमिद्धीतमानशुः । इंद्रंस्तोमे
भिर्महयंतऽआयवःप्रियमेधासोऽअस्वरन् ॥ युक्ष्वाहिवृत्रहन्तमहरीऽइंद्रपरावतः । अर्वाचीनोमघवन्त्सोमपीतयऽ
उग्रऽऋष्वेभिरागहि ॥ इमेहितेकारवोवावशुर्धियाविप्रासोमेधसातये । सत्वंनोमघवन्निंद्रगिर्वणोवेनोनशृणुधीहवं ॥
निरिंद्रबृहतीभ्योवृत्रंधनुभ्योऽअस्फुरः । निरर्बुदस्यमृगयस्यमायिनोनिःपर्वतस्यगाऽआजः ॥ निरग्नयोरुरुचुर्निरुसू
र्योनिःसोमऽइंद्रियोरसः । निरंतरिक्षादधमोमहामहिंकृषेतदिंद्रपौंस्यं ॥ २८ ॥ यंमेदुरिंद्रोमरुतःपाकस्थामाकौर
याणः । विश्वेषांत्मनाशोभिष्ठमुपेवदिविधावमानं ॥ रोहितंमेपाकस्थामासुधुरंकक्ष्यप्रां । अदाद्रायोविबोधनं ॥ य
स्माऽअन्येदशप्रतिधुरंवहंतिवह्नयः । अस्तंवयोनतुग्र्यं ॥ आत्मापितुस्तनूर्वासऽओजोदाऽअभ्यंजनं । तुरीयमिंद्रो

हितस्यपाकस्थामानंभोजंदातारमब्रवं ॥ २९ ॥ (८।१।४) यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यग्वाहूयसेनृभिः । सिमापुरूनृषू तोऽअस्यानवेसिप्रशर्धतुर्वशे ॥ यद्वारुमेरुशमेश्यावकेकृपऽइंद्रमादयसेसचा । कण्वासस्त्वाब्रह्मभिःस्तोमवाहसऽइंद्राय च्छंत्यागहि ॥ यथागौरोऽअपाकृतंतृष्यन्नेत्यवेरिणं । आपित्वेनःप्रपित्वेतूयमागहिकण्वेषुसुसचापिब ॥ मंदंतुत्वा मघवन्निंद्रेंदवोराधोदेयायसुन्वते । आमुष्यासोममपिबश्चमूसुतंज्येष्ठंतद्दधिषेसहः ॥ प्रचक्रेसहसासहोबभंजमन्युमो जंसा । विश्वेतऽइंद्रपृतनायवोयहोनिवृक्षाऽइवयेमिरे ॥ ३० ॥ सहस्रेणेवसचतेयवीयुधायस्तऽआनळुपस्तुतिं । पुत्रं प्रावर्गंकृणुतेसुवीर्यैदाश्नोतिनमऽउक्तिभिः ॥ माभेमसाश्रमिष्मोग्रस्यसख्येतव । महत्तेवृष्णोऽअभिचक्ष्यंकृतंपश्येमतु र्वशंयदुं ॥ सव्यामनुस्फिग्यंवावसेवृषानदानोऽअस्यरोषति । मध्वासंपृक्ताःसारघेणधेनवस्तूयमेहिद्रवापिब ॥ अश्वी रथीसुरूपऽइद्गोमाँऽइदिंद्रतेसखा । श्वात्रभाजावयसासचतेसदाचंद्रोयातिसभामुप ॥ ऋश्योनतृष्यन्नवपानमागहि पिबासोमंवशाँऽअनु । निमेघमानोमघवन्दिवेदिवऽओजिष्ठंदधिषेसहः ॥ ३१ ॥ अध्वर्योद्रावयात्वंसोममिंद्रःपिपास ति । उपनूनंयुयुजेवृषणाहरीऽआचजगामवृत्रहा ॥ स्वयंचित्समन्यतेदाशुरिर्जनोयत्रासोमस्यतृंपसि । इदंतेऽअ

(८।१।४) यदिंद्रेत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोदेवातिथिरिंद्रःअंत्यतिसृणांकुरुंगः विषमाबृहत्यःसमाःसतोबृहत्यःअंत्यापुरउष्णिक् (प्रपूषणमित्यादिचतसृणांपूषादेवतावा) ।

न्नंयुज्यंसमुक्षितंतस्येहिप्रद्रवापिब॥ रथेष्ठायाध्वर्यवःसोममिंद्रायसोतन। अधिब्रध्नस्याद्रयोविचक्षतेसुन्वंतोदाश्वध्वरं॥ उपब्रध्नंवावाताववृषणाहरीऽइंद्रमपसुवक्षतः। अर्वाचंत्वासप्तयोध्वरश्रियोवहंतुसवनेदुप॥ प्रपूषणंवृणीमहेयुज्यायपुरूवसुं। सशक्रशिक्षपुरुहूतनोधियातुजेरायेविमोचन॥ ३२॥ संनःशिशीहिभुरिजोरिवक्षुरंरास्वरायोविमोचन। त्वेतन्नःसुवेदमुस्रियंवसुयंत्वंहिनोषिमर्त्यं॥ वेमित्वापूषन्नृंजसेवेमिस्तोतवऽआघृणे। नतस्यवेम्यरणंहितद्वसोस्तुषेपज्रायसाम्ने॥ परागावोयवसंकच्चिदाघृणेनित्यंरेक्णोऽअमर्त्य। अस्माकंपूषन्नविताशिवोभवमंहिष्ठोवाजसातये॥ स्थूरंराधःशताश्वंकुरुंगस्यदिविष्टिषु। राज्ञस्त्वेषस्यसुभगस्यरातिषुतुर्वशेष्वमन्महि॥ धीभिःसातानिकाण्वस्यवाजिनःप्रियमेधैरभिद्युभिः। षष्टिंसहस्रानुनिर्मजामजेनिर्यूथानिगवामृषिः॥ वृक्षाश्चिन्मेऽअभिपित्वेऽअरारणुः। गांभजंतमेहनाश्वंभजंतमेहना॥ ३३॥ इतिपंचमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः॥ ७॥ ॥ ॥ ॥

एकोनचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि ८ ऋचः १६५॥ त्यागः॥ पर्जन्याये. ९ मंडूकेभ्य. १० इंद्रासोमाभ्या. ७ इंद्राये. सोमाये. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सोमाये. २ अग्नय. इंद्रासोमाभ्यामि. इंद्राये. ग्रावणइ. मरुभ्द्य. इंद्राये. ४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षेभ्य. इंद्रासोमाभ्या. २ इंद्राये. २९ आसंगाये. ५ इंद्राये. ४० विभिंदव. २ इंद्राये. २० पोकस्थाम्न. ४ इंद्राये. १८ कुरुंगाये. ३॥ इति पंचमेसप्तमः॥

दूरादेकान्नचत्वारिंशद्वह्मातिथिराश्विनौद्विबृहत्यनुष्टुबंतंमंत्याःपंचार्धर्चाश्चैद्यस्यकशोर्दानस्तुतिर्महाँइंद्रोष्टाच त्वारिंशद्वत्सस्तृचोंत्यस्तिरिंदिरस्यपार्शव्यस्यदानस्तुतिःप्रयद्वःषट्त्रिंशत्पुनर्वत्सोमारुतंमानस्त्र्यधिकासध्वंस आश्विनंह्यानुष्टुभंत्वांनूनंसैकाशशकर्णौत्येगायत्र्याउपाद्येचाद्याचतुर्थीषष्ठीचतुर्दश्याद्येचबृहत्यःपंचमीककुब्द शम्याद्यास्त्रिष्टुब्विराड्जगत्यौयत्स्थःषट्प्रगाथोपश्यद्बृहतीमध्येज्योतिरनुष्टुबास्तारपंक्तिःप्रगाथस्त्वंमग्नेदशव त्सआग्नेयेगायत्रंत्यादैवीत्रिष्टुबाद्याप्रतिष्ठोपाद्यावर्धमाना ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।१।५) दूरादिहेवयत्सत्यरुणप्सुरशिश्वितत् । विभानुंविश्वधातनत् ॥ नृवद्दस्रामनोयुजा रथेनपृथुपाजसा । सचेथेऽअश्विनोषसं ॥ युवाभ्यांवाजिनीवसूप्रतिस्तोमाऽअदृक्षत । वाचंदूतोयथोहिषे ॥ पुरुप्रि यार्णऽऊतयेपुरुमंद्रापुरूवसू । स्तुषेकण्वासोऽअश्विना ॥ मंहिष्ठावाजसातमेषयंताशुभस्पती । गंतारादाशुषोगृहं ॥ १ ॥ तासुदेवायंदाशुषेसुमेधामवितारिणीं । घृतैर्गव्यूतिमुक्षतं ॥ आनःस्तोममुपद्रवत्तूयंश्येनेभिराशुभिः । यात मश्वेभिरश्विना ॥ येभिस्तिस्रःपरावतोदिवोविश्वानिरोचना । त्रीँरक्तून्परिदीयथः ॥ उतनोगोमतीरिषऽउतसाती

(८।१।५) दूरादिहेवेत्येकोनचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोत्रह्मातिथिरश्विनौ यथाचिच्चैद्यःकशुरित्यादिसार्धद्वयोःकशुर्गायत्रीअंत्या स्तिस्रःक्रमेणबृहत्यावनुष्टुप् ।

रंहविंदा ॥ विपथःसातयेंसितं ॥ आनोगोमंतमश्विनासुवीरंसुरथंरयिं । वोह्ळमश्वांवतीरिषं ॥२॥ वावृधानाशुभस्प
तीदस्राहिरंण्यवर्तनी । पिबंतंसोम्यंमधुं ॥ अस्मभ्यंवाजिनीवसूमघवंद्भ्यश्चसप्रथः । छर्दिर्यंतमदाभ्यं ॥ निषुब्रह्मज
नांनांयाविष्टंतूयमागंतं । मोष्वं१न्याँऽउपारतं ॥ अस्यपिंबतमश्विनायुवंमदंस्यचारुंणः । मध्वोंरातस्यधिष्ण्या ॥
अस्मेऽआवंहतंरयिंशतवंतंसहस्रिणं । पुरुक्षुंविश्वधायसं ॥ ३ ॥ पुरुत्राचिद्धिवांनराविह्वयंतेमनीषिणंः । वाघद्भिर
श्विनागंतं ॥ जनांसोवृक्तबंर्हिषोहविष्मंतोऽअरंकृतः। युवांहवंतेऽअश्विना ॥ अस्माकंमद्यवांमयंस्तोमोवाहिंष्ठोऽअंत
मः । युवाभ्यांभूत्वश्विना ॥ योहंवांमधुंनोदृतिराहिंतोरथचर्षणे । ततःपिबतमश्विना ॥ तेनंनोवाजिनीवसूपश्वेतो
कायशंगवें । वहंतंपीवंरीरिषंः ॥ ४ ॥ उतनोंदिव्याऽइषंऽउतसिंधूँऽरहर्विदा । अपद्वारेंववर्षथः ॥ कुदावांतौग्र्यो
विधत्समुद्रेजंहितोनंरा । यद्वांरथोविभिष्पतांत् ॥ युवंकण्वांयनासत्यापिंरिप्तायहर्म्ये । शश्वंदूतीर्दशस्यथः ॥ ताभि
रायांतमूतिभिर्नव्यंसीभिःसुशस्तिभिंः । यद्वांवृषण्वसूहुवे+ ॥ यथांचित्कण्वमावंतंप्रियमेंधमुपस्तुतं । अत्रिंशिंजारं
मश्विना ॥ ५ ॥ यथोतकृत्व्येधनेंशुंगोष्वगस्त्यं । यथावाजेंषुसोभंरिं ॥ एतावंद्वांवृषण्वसूऽअतोंवाभूयोंऽअश्विना ।
गृणंतःसुम्नमींमहे ॥ रथंहिरंण्यवंधुरंहिरंण्याभीशुमश्विना । आहिस्थाथोंदिविस्पृशं ॥ हिरण्ययींवांरभिंरीषाऽअक्षों
हिरण्ययंः । उभाचक्राहिंरण्ययां ॥ तेनंनोवाजिनीवसूपरावतंश्चिदागंतं । उपेमांसुष्टुतिंमर्म ॥ ६ ॥ आवंहेथेपराका

त्पूर्वीरश्वंताविश्वना । इषोदासीरमर्त्या ॥ आनोद्युम्नैराश्रवोभिरारायायातमश्विना । पुरुश्चंद्रानासत्या ॥ एहवांप्रुषितप्सवोवयोवहंतुपर्णिनः । अच्छास्वध्वरंजनं ॥ रथंवामनुगायसंयइषावर्ततेसह । नचक्रमभिबाधते ॥ हिरण्ययेनरथेनद्रवत्पाणिभिरश्वैः । धीजवनानासत्या ॥ ७ ॥ युवंमृगंजागृवांसंस्वदथोवावृषण्वसू । तानःपृंक्तमिषारयिं+ ॥ तामेऽअश्विनासनीनांविद्यातंनवानां । यथाचिच्चैद्यःकशुःशतमुष्ट्रानांददत्सहस्रादशगोनां ॥ योमेहिरण्यसंदृशोदशराज्ञोऽअमंहत । अधस्पदाऽइच्चैद्यस्यकृष्टयश्चर्मम्नाऽअभितोजनाः ॥ माकिरेनापथागाद्येनेमेयंतिचेदयः । अन्योनेत्सूरिरोहतेभूरिदावत्तरोजनः ॥ ८ ॥ (८।२।१) महाँऽइंद्रोयऽओजसापर्जन्योवृष्टिमाँऽइव । स्तोमैर्वत्सस्यवावृधे ॥ प्रजामृतस्यपिप्रतःप्रयद्भरंतवह्नयः । विप्राऽऋतस्यवाहसा ॥ कण्वाऽइंद्रंयदक्रतस्तोमैर्यज्ञस्यसाधनं । जामिब्रुवतऽआयुधं ॥ समस्यमन्यवेविशोविश्वानमंतकृष्टयः । समुद्रायेवसिंधवः ॥ ओजस्तदस्यतित्विषऽउभेयत्समवर्तयत् । इंद्रश्चर्मेवरोदसी ॥ ९ ॥ विचिद्वृत्रस्यदोधतोवज्रेणशतपर्वणा । शिरोबिभेदवृष्णिना ॥ इमाऽअभिप्रणोनुमोविपामग्रेषुधीतयः । अग्नेःशोचिर्नदिद्युतः ॥ गुहासतीरुपत्मनाप्रयच्छोचंतधीतयः । कण्वाऽऋतस्यधारया ॥ प्रतमिंद्रनशीमहिरयिंगोमंतमश्विनं । प्रब्रह्मपूर्वचित्तये ॥ अहमिद्धिपितुष्परिमेधामृतस्यजग्रभ । अहंसूर्यऽइवाज

(८।२।१) महाँइंद्रइत्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोवत्सइंद्रोत्यातिसृणांतिरिंदिरोगायत्री ।

नि ॥ १० ॥ अहंप्रत्नेनमन्मनागिरःशुंभामिकण्ववत् । येनेंद्रःशुष्ममिद्दधे ॥ येत्वामिंद्रनतुष्टुवुर्ऋषयोयेचतुष्टुवुः । ममेद्वर्धस्वसुष्टुतः ॥ यदस्यमन्युरध्वनीद्विवृत्रंपर्वशोरुजन् । अपःसमुद्रमैरयत् ॥ निशुष्णऽइंद्रधर्णसिंवज्रंजघंथदस्युं वि । वृषाह्युग्रशृण्विषे ॥ नद्यावऽइंद्रमोजसानांतरिक्षाणिवज्रिणं । नविव्यचंतभूमयः ॥ ११ ॥ यस्तऽइंद्रमहीरपःस्तभूयमानऽआशयत् । नितंपद्यासुशिश्नथः ॥ यऽइमेरोदसीमहीसमीचीसमजग्रभीत् । तमोभिरिंद्रतंगुहः ॥ यऽइंद्रयतयस्त्वाभृगवोयेचतुष्टुवुः । ममेदुग्रश्रुधीहवं ॥ इमास्तऽइंद्रपृश्नयोघृतंदुहतऽआशिरं । एनामृतस्यपिप्युषीः ॥ याऽइंद्रप्रस्वस्त्वासागर्भमचक्रिरन् । परिधर्मेवसूर्यं ॥ १२॥ त्वामिच्छवसस्पतेकण्वाऽउक्थेनवावृधुः । त्वांसुतासऽइंदवः ॥ तवेदिंद्रप्रणीतिषूतप्रशस्तिरद्रिवः । यज्ञोवितंतसाय्यः ॥ आनऽइंद्रमहीमिषंपुरंनदर्षिगोमतीं । उत प्रजांसुवीर्यं ॥ उतत्यदाश्वश्व्यंयदिंद्रनाहुषीष्वा । अग्रेविक्षुप्रदीदयत् ॥ अभिव्रजंनतत्निषेसूरऽउपाकचक्षसं । यदिंद्र मृळयासिनः ॥ १३ ॥ यदंगतविषीयसऽइंद्रप्रराजसिक्षितीः । महाँऽअपारऽओजसा ॥ तंत्वाहविष्मतीर्विशऽउपब्रुवतऽऊतये । उरुज्रयसमिंदुभिः ॥ उपह्वरेगिरीणांसंगथेचनदीनां । धियाविप्रोऽअजायत ॥ अतःसमुद्रमुद्वतश्चिकित्वाँऽअवपश्यति । यतोविपानऽएजति ॥ आदित्प्रत्नस्यरेतसोज्योतिष्पश्यंतिवासरं । परोयदिध्यतेदिवा ॥ १४ ॥ कण्वासऽइंद्रतेमतिंविश्वेवर्धंतिपौंस्यं । उतोशविष्ठवृष्ण्यं ॥ इमांमऽइंद्रसुष्टुतिंजुषस्वप्रसुमामव ।

उतप्रवर्धयामतिं+ ॥ उतब्रह्मण्यावयंतुभ्यंप्रवृद्धवज्रिवः । विप्राऽअतक्ष्मजीवसे ॥ अभिकण्वाऽअनूषतापोनप्रवता यतीः । इंद्रंवनन्वतीमतिः+ ॥ इंद्रमुक्थानिवावृधुःसमुद्रमिवसिंधवः । अनुत्तमन्युमजरं ॥ १५ ॥ आनोयाहिपरावतोहरिभ्यांहर्यताभ्यां । इममिंद्रसुतंपिब ॥ त्वामिद्वृत्रहंतमजनासोवृक्तबर्हिषः । हवंतेवाजसातये ॥ अनुत्वारोदसीऽउभेचक्रंनवर्त्येतशं । अनुसुवानासऽइंदवः ॥ मंदस्वासुस्वर्णरऽउतेंद्रशर्यणावति । मत्स्वाविवस्वतोमती+ ॥ वावृधानऽउपद्यविवृषावज्र्यरोरवीत् । वृत्रहासोमपातमः ॥ १६ ॥ ऋषिर्हिपूर्वजाऽअस्येकऽईशानऽओजसा । इंद्रचोष्कूयसेवसु ॥ अस्माकंत्वासुताँऽउपवीतपृष्ठाऽअभिप्रयः । शतंवहंतुहरयः ॥ इमांसुपूर्व्यांधियंमधोर्घृतस्यपिप्युषीं । कण्वाऽउक्थेनवावृधुः ॥ इंद्रमिद्विमहीनांमेधेवृणीतमर्त्यः । इंद्रंसनिष्युरूतये ॥ अर्वांचंत्वापुरुष्टुतप्रियमेधस्तुताहरी । सोमपेयायवक्षतः ॥ शतमहंतिरिंदिरेसहस्रंपर्शावाददे । राधांसियाद्वानां ॥ त्रीणिशतान्यर्वतांसहस्रादशगोनां । ददुष्पज्रायसाम्ने ॥ उदानट्ककुहोदिवमुष्ट्रांन्चतुर्युजोददत् । श्रवसायाद्वंजनं ॥१७॥ (८।२।२) प्रयद्वस्त्रिष्टुभमिषंमरुतोविप्रोऽअक्षरत् । विपर्वतेषुराजथ ॥ यदंगतविषीयवोयामंशुभ्राऽअचिध्वं । निपर्वताऽअहासत ॥ उदीरयंतवायुभिर्वाश्रासःपृश्निमातरः । धुक्षंतपिप्युषीमिषं ॥ वपंतिमरुतोमिहंप्रवेपयंतिपर्वतान् । यद्यामं

(८।२।२) प्रयद्वइतिषट्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वःपुनर्वत्सोमरुतोगायत्री ।

यांतिवायुभिः ॥ नियद्यामायवोगिरिर्निसिंधवोविधर्मणे । महेशुष्माययेमिरे+ ॥ १८ ॥ युष्माँऽउनक्तमूतयेयुष्मा न्दिवाहवामहे । युष्मान्प्रयत्यध्वरे+ ॥ उदुत्येऽअरुणप्सवश्चित्रायामेभिरीरते । वाश्राऽअधिष्णुनादिवः+ ॥ सृजं तिरश्मिमोजसापंथांसूर्याययातवे । तेभानुभिर्वितस्थिरे ॥ इमांमेमरुतोगिरमिमंस्तोमंमृभुक्षणः । इमंमेवनताहवं ॥ त्रीणिसरांसिपृश्नयोदुदुह्रेवज्रिणेमधु । उत्संकवंधमुद्रिणं ॥ १९ ॥ मरुतोयद्धवोदिवःसुम्नायंतोहवामहे । आतूनऽ उपगंतन ॥ यूयंहिष्ठासुदानवोरुद्राऽऋभुक्षणोदमे । उतप्रचेतसोमदे ॥ आनोरयिंमदच्युतंपुरुक्षुंविश्वधायसं । इयं र्तामरुतोदिवः+ ॥ अधीवयद्गिरीणांयामंशुभ्राऽअचिध्वं । सुवानैर्मंदध्वऽइंदुभिः ॥ एतावतश्चिदेषांसुम्नंभिक्षेतम र्त्यः । अदाभ्यस्यमन्मभिः ॥ २० ॥ येद्रप्साऽइवरोदसीधमंत्यनुवृष्टिभिः । उत्संदुहंतोऽअक्षितं ॥ उदुस्वानेभिरी रतऽउद्रथैरुदुवायुभिः । उत्स्तोमैःपृश्निमातरः ॥ येनावतुर्वशंयदुंयेनकण्वंधनस्पृतं । रायेसुतस्यधीमहि ॥ इमाऽउ वःसुदानवोघृतंनपिप्युषीरिषः । वर्धान्काण्वस्यमन्मभिः ॥ क्वनूनंसुदानवोमदथावृक्तबर्हिषः । ब्रह्माकोवःसपर्यति ॥ २१ ॥ नहिष्मयद्धवःपुरास्तोमेभिर्वृक्तबर्हिषः । शर्धाँऽऋतस्यजिन्वथ ॥ समुत्येमहतीरपःसंक्षोणीसमुसूर्यं । संव ज्रंपर्वशोदधुः ॥ विवृत्रंपर्वशोययुर्विपर्वताँऽअराजिनः । चक्राणावृष्णिपौंस्यं ॥ अनुत्रितस्ययुध्यतःशुष्ममावन्नुतक्र तुं । अन्विंद्रंवृत्रतूर्ये ॥ विद्युद्धस्ताऽअभिद्यवःशिप्राःशीर्षन्हिरण्ययीः । शुभ्राव्यंजतश्रिये+ ॥ २२ ॥ उशनायत्प

रावतंऽउक्षणोरंध्रमयातन । द्यौर्नचक्रदद्भिया+ ॥ आनोमुखस्यदावनेश्वैर्हिरंण्यपाणिभिः । देवासऽउपगंतन ॥ यदें षांपृषंतीरथेप्रष्टिर्वहतिरोहितः । यांतिशुभ्रारिणन्नपः+ ॥ सुषोमेशर्यणावत्यार्जीकेपस्त्यावति । ययुर्निचक्रयानरः ॥ कुदागच्छाथमरुतऽइत्थाविप्रंहवमानं । मार्डीकेभिर्नाधमानं ॥ २३ ॥ कद्धनूनंकधप्रियोयदिंद्रमजहातन । कोवः सखित्वऽओहते ॥ सहोषुणोवज्रहस्तैःकण्वासोऽअग्निंमरुद्भिः । स्तुषेहिरंण्यवाशीभिः ॥ ओषुवृष्णःप्रयंज्यूनानव्यं सेसुवितायं । ववृत्यांचित्रवाजान् ॥ गिरयश्चिन्निजिहतेपर्शानासोमन्यमानाः । पर्वताश्चिन्नियेमिरे ॥ आक्षणयावा नोवहत्यंतरिक्षेणपततः । धातारःस्तुवतेवयः ॥ अग्निर्हिजानिपूर्व्यश्छंदोनसूरोऽअर्चिषा । तेभानुभिर्वितस्थिरे ॥ २४ ॥ (८।२।३) आनोविश्वाभिरूतिभिरश्विनागच्छंतंयुवं । दस्राहिरंण्यवर्तनीपिबंतंसोम्यंमधुं ॥ आनूनंयां तमश्विनारथेनसूर्यत्वचा । भुजीहिरंण्यपेशसाकवीगंभीरचेतसा ॥ आयातंनहुंषस्पर्यांतरिक्षात्सुवृक्तिभिः । पिबा थोऽअश्विनामधुकण्वानांसवनेसुतं+ ॥ आनोयातंदिवस्पर्यांतरिक्षादधप्रिया । पुत्रःकण्वस्यवामिहसुषावसोम्यंम धुं ॥ आनोयातमुपश्रुत्याश्विनासोमपीतये । स्वाहास्तोमस्यवर्धनाप्रकवीधीतिभिर्नरा ॥ २५ ॥ यच्चिद्धिवांपुरऽऋष योजुहूरेवसेनरा । आयातमश्विनागतमुपेमांसुष्टुतिंमम ॥ दिवश्चिद्रोचनादध्यानोगंतंस्वर्विदा । धीभिर्वत्सप्रचेतसा

(८।२।३) आनोविश्वाभिरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वःसध्वंसोश्विनावनुष्टुप् ।

स्तोमेभिर्हवनश्रुता ॥ किमन्येपर्यासतेस्मत्स्तोमेभिरश्विना । पुत्रःकण्वस्यवामृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ आवांविप्रऽ
इहावसेह्वत्स्तोमेभिरश्विना । अरिप्रावृत्रहंतमातानोभूतंमयोभुवा ॥ आयद्वांयोषणारथमतिष्ठद्वाजिनीवसू । विश्वान्य
श्विनायुवंप्रधीतान्यगच्छतं ॥ २६ ॥ अतःसहस्रनिर्णिजारथेनायातमश्विना । वत्सोवांमधुमद्वचोशंसीत्काव्यःक
विः ॥ पुरुमंद्रापुरूवसूमनोतरारयीणां । स्तोममेऽअश्विनाविममभिवह्नीऽअनूषातां ॥ आनोविश्वान्यश्विनाधत्तंरा
धांस्यह्रया । कृतंनऽऋत्वियावतोमानोरीरधतंनिदे ॥ यन्नासत्यापरावतियद्वास्थोऽअध्यंबरे । अतःसहस्रनिर्णिजा
रथेनायातमश्विना ॥ योवांनासत्यावृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् । तस्मैसहस्रनिर्णिजमिषंधत्तंघृतश्चुतं ॥ २७ ॥ प्रा
स्माऽऊर्जंघृतश्चुतमश्विनायच्छतंयुवं । योवांसुम्नायतुष्टवद्वसूयाद्दानुनस्पती ॥ आनोगंतंरिशादसेमंस्तोमंपुरुभुजा ।
कृतंनःसुश्रियोनरेमादातमभिष्टये ॥ आवांविश्वाभिरूतिभिःप्रियमेधाऽअहूषत । राजंतावध्वराणामश्विनायामहू
तिषु ॥ आनोगंतंमयोभुवाश्विनाशंभुवायुवं । योवांविपन्यूधीतिभिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ याभिःकण्वंमेधाति
थिंयाभिर्वशंदशव्रजं । याभिर्गोशर्यमावतंताभिर्नोवतंनरा ॥ २८ ॥ याभिर्नरात्रसदस्युमावतंकृत्व्येधने । ताभिः
ष्व१स्माँऽअश्विनाप्रावतंवाजसातये ॥ प्रवांस्तोमाःसुवृक्तयोगिरोवर्धंत्वश्विना । पुरुत्रावृत्रहंतमातानोभूतंपुरुस्पृ

हा ॥ त्रीणिपदान्यश्विनोराविःसांतिगुहापरः । कवीऽऋतस्यपत्मभिरर्वाग्जीवेभ्यस्परि ॥ २९ ॥ (८।२।४) आ
नूनमश्विनायुवंवत्सस्यगंतमवसे । प्रास्मैयच्छतमवृकंपृथुच्छर्दिर्युयुतंयाऽअरातयः ॥ यदंतरिक्षेयद्दिवियत्पंचमानुषाँ
ऽअनु । नृम्णंतद्धत्तमश्विना ॥ येवांदंसांस्यश्विनाविप्रासःपरिमामृशुः । एवेत्काण्वस्यबोधतं ॥ अयंवांघर्मोऽअश्वि
नास्तोमेनपरिषिच्यते । अयंसोमोमधुमान्वाजिनीवसूयेनवृत्रंचिकेतथः ॥ यदप्सुयद्वनस्पतौयदोषधीषुपुरुदंससाकृ
तं । तेनमाविष्टमश्विना ॥ ३० ॥ यन्नासत्याभुरण्यथोयद्वादेवभिषज्यथः । अयंवांवत्सोमतिभिर्नविंधतेहविष्मंतं
हिगच्छथः ॥ आनूनमश्विनोरृषिःस्तोमंचिकेतवामया । आसोमंमधुमत्तमंघर्मंसिंचादथर्वणि ॥ आनूनंरघुवर्तनिंर
थंतिष्ठाथोऽअश्विना । आवांस्तोमाऽइमेममनभोनचुच्यवीरत ॥ यदद्यवांनासत्योक्थैराचुच्युवीमहि । यद्वावाणी
भिरश्विनेवेत्काण्वस्यबोधतं ॥ यद्वांकक्षीवाँऽउतयद्व्यश्वऽऋषिर्यद्वांदीर्घतमाजुहाव । पृथीयद्वांवैन्यःसादनेष्वेवेदतो
ऽअश्विनाचेतयेथां ॥ ३१ ॥ यातंछर्दिष्पाऽउतनःपरस्पाभूतंजगत्पाऽउतनस्तनूपा ॥ वर्तिस्तोकायतनयाययातं ॥
यदिंद्रेणसरथंयाथोऽअश्विनायद्वावायुनाभवथःसमोकसा । यदादित्येभिरृभुभिःसजोषसायद्वाविष्णोर्विक्रमणेषुति

(८।२।४) आनूनमित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वःशशकर्णोश्विनावनुष्टुप् आद्याचतुर्थीषष्ठीचतुर्दशीपंचदश्योबृहत्यःद्वितीयातृतीया
विंश्येकविंश्योगायत्र्यःपंचमीककुप्दशमीत्रिष्टुबेकादशीविराट्द्वादशीजगती ।

ष्ठथः ॥ यद्वाश्विनावहंहुवेयवाजसातये । यत्पृत्सुतुर्वणेसहस्तच्छ्रेष्ठमश्विनोरवः ॥ आनूनंयातमश्विनेमाह व्यानिवांहिता । इमेसोमासोऽअधितुर्वशेयदाविमेकण्वेषुवामथ ॥ यन्नासत्यापराकेऽअर्वाकेऽअस्तिभेषजं । तेननूनंविमदायप्रचेतसाछर्दिर्वत्सायंयच्छतं ॥ ३२ ॥ अभुत्स्युप्रदेव्यासाकंवाचाहमश्विनोः । व्यावर्देव्याम तिंविरातिंमर्त्येभ्यः ॥ प्रबोधयोषोऽअश्विनाप्रदेविसूनृतेमहि । प्रयज्ञहोतरानुषक्प्रमदायश्रवोबृहत् ॥ यदु षोयासिभानुनासंसूर्येणरोचसे । आहायमश्विनोरथोवर्तिर्यातिनृपाय्यं ॥ यदापीतासोऽअंशवोगावोनदुह्रऽऊधभिः । यद्वावाणीरनूषतप्रदेवयंतोऽअश्विना ॥ प्रद्युम्नायप्रशवसेप्रनृषाह्यायशर्मणे । प्रदक्षायप्रचेतसा ॥ यन्नूनंधीभिरश्वि नापितुर्योनानिषीदथः । यद्वासुम्नेभिरुक्थ्या ॥ ३३ ॥ (८।२।५) यत्स्थोदीर्घप्रसद्मनियद्वादोरोचनेदिवः । यद्वा समुद्रेऽअध्याकृतेगृहेतऽआयातमश्विना ॥ यद्वायज्ञंमनवेसंमिमिक्षथुरेवेत्काण्वस्यबोधतं । बृहस्पतिंविश्वान्देवाँऽअहं हुवऽइंद्राविष्णूऽअश्विनावाशुहेषसा ॥ त्यान्व१श्विनाहुवेसुदंससागृभेकृता । ययोरस्तिप्रणःसख्यंदेवेष्वध्याप्यं ॥ ययोरधिप्रयज्ञाऽअसूरेसंतिसूरयः । तायज्ञस्याध्वरस्यप्रचेतसास्वधाभिर्यापिबतःसोम्यंमधु ॥ यद्द्याश्विनावपाग्य त्प्राक्स्थोवाजिनीवसू । यद्द्रुह्यव्यनवितुर्वशेयदौहुवेवामथमागतं ॥ यदंतरिक्षेपतथःपुरुभुजायद्वेमेरोदसीऽअनु । यद्वा

(८।२।५) यत्स्थइतिषळर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथोश्विनौक्रमेणबृहतीमध्येज्योतिरनुष्टुबास्तारपंक्तिर्बृहतीसतोबृहती ।

स्वधाभिरधितिष्ठथोरथमतऽआयातमश्विना ॥ ३४ ॥ (८।२।६) त्वमग्नेव्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्येष्वा । त्वंयज्ञे ष्वीड्यः ॥ त्वमसिप्रशस्योविदथेषुसहंत्य । अग्नेरथीरध्वराणां ॥ सत्वमस्मदपद्विषोयुयोधिजातवेदः । अदेवीरग्नेऽ अरातीः ॥ अंतिचित्संतमहयज्ञंमर्तस्यरिपोः । नोपवेषिजातवेदः॥ मर्ताऽअमर्त्यस्यतेभूरिनाममनामहे। विप्रासोजा तवेदसः ॥ ३५ ॥ विप्रंविप्रासोवसेदेवंमर्तासऽऊतये । अग्निंगीर्भिर्हवामहे ॥ आतेवत्सोमनोयमत्परमाच्चित्सध स्थात् । अग्नेत्वांकामयागिरा ॥ पुरुत्राहिसदृङ्ङसिविशोविश्वाऽअनुप्रभुः । समत्सुत्वाहवामहे ॥ समत्स्वग्निमवसे वाजयंतोहवामहे । वाजेषुचित्रराधसं ॥ प्रत्नोहिकमीड्योऽअध्वरेषुसनाच्चहोतानव्यश्चसत्सि । स्वांचाग्नेतन्वंपिप्रय स्वास्मभ्यंचसौभगमायजस्व ॥ ३६ ॥ इतिपंचमाष्टकेऽष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥ इतिपंचमोष्टकः ॥ ५ ॥ ॥

चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३६ सूक्तानि ७ ऋचः १८३ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या. ३६ अश्विकशुभ्य. कशव. २ इंद्राये. ४५ तिरिं दिराये. ३ मरुभ्य. ३६ अश्विभ्या. ५० अग्नय. १० ॥ इतिपंचमेऽष्टमः ॥

(८।२।६) त्वमग्नइतिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोवत्सोग्निर्गायत्रीप्रथमाप्रतिष्ठाद्वितीयावर्धमानांत्यात्रिष्टुप् ।

॥ इतिपंचमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथषष्ठाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ यइंद्रत्रयस्त्रिंशत्पर्वतऔष्णिहंत्विंद्रःसुतेषुनारदौयादिंद्रपंचोनांगोषूक्त्यश्वसूक्तिनौकाण्वायनौतम्वभिसप्तो नौष्णिहंप्रसम्राजंद्वादशेरिंबिठिंरायाहिपंचोनाप्रगाथांतमिदंहक्र्यधिकादित्यमौष्णिहंमष्टम्यश्विभ्यांपराग्निसू र्यानिळानां (देवेभिरित्यदितेंरदितिर्नइतिचर्द्वे) तंगूर्धयासप्तात्रिंशत्सोभरिराग्नेयंकाकुभंप्रागाथंहंपितुर्नद्विपदां त्येककुप्पंक्तीत्रसदस्योर्दानस्तुतिस्तत्पूर्वेउष्णिक्कुसतोबृहत्यावादित्येभ्यंआगंतषाड्विंशतिर्मारुतं ॥ १ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् ॥ (८।२।७) यऽइंद्रसोमपातमोमदंःशविष्ठचेतति । येनाहंसिन्य १ त्रिणंतमीमहे ॥ येनादशंग्वमध्रिगुंवेपयंतंस्वर्णरं । येनासमुद्रमाविथातमीमहे ॥ येनसिंधुंमहीरपोरथाँऽइवप्रचोदयः । पंथामृतस्ययातवेतमीमहे ॥ इमंस्तोमंमभिष्टयेघृतंनपूतमद्रिवः । येनानुसद्यऽओजसाववक्षिथ ॥ इमंजुषस्वगिर्वणःसमुद्रइवपिन्वते । इंद्रविश्वाभिरूतिभिर्ववक्षिथ ॥ १ ॥ योनोदेवःपरावतःसखित्वनायमामहे । दिवोनवृष्टिंप्रथयन्ववक्षिथ ॥ ववक्षुरस्यकेतवऽउतवज्रोगभस्त्योः । यत्सूर्योनरोदसीऽअवर्धयत् ॥ यदिंप्रवृद्धसत्पतेसहस्रंमहिषाँऽअघः । आदित्तऽइंद्रियंमहिप्रवावृधे ॥ इंद्रःसूर्यस्यरश्मिभिन्यंर्शसानमोषति । अग्निर्वनेवसासहिःप्रवावृधे ॥ इयंतऽऋत्वियावतीधीतिरेतिनवीयसी । सपर्यंतीपुरुप्रियामिमीतऽइत् + ॥ २ ॥ गर्भोयज्ञस्यदेवयुःक्रतुंपुनीतऽआनुषक् । स्तो

(८।२।७) यइंद्रइतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वःपर्वतइंद्रउष्णिक् ।

मैरिंद्रस्यवावृधेमिमीतऽइत् ॥ सनिर्मित्रस्यपप्रथऽइंद्रः सोमस्यपीतये । प्राचीवाशींवसुन्वतेमिमीतऽइत् ॥ यंविप्राऽ उक्थवाहसोभिप्रमंदुरायवः । घृतंनपिप्यऽआसन्यृतस्ययत् ॥ उतस्वराजेऽअदितिःस्तोममिंद्रायजीजनत् । पुरुप्र शस्तमूतयऽऋतस्ययत् ॥ अभिवह्नयऽऊतयेनूषतप्रशस्तये । नदेवविव्रताहरीऽऋतस्ययत् ॥३॥ यत्सोममिंद्रविष्णवियि द्वाघत्रितऽआप्त्ये । यद्वामरुत्सुमंदसेसमिंदुभिः ॥ यद्वाशक्रपरावतिसमुद्रेऽअधिमंदसे । अस्माकमित्सुतेरणासमिंदुभिः ॥ यद्वासिसुन्वतोवृधोयजमानस्यसत्पते । उक्थेवायस्यरण्यसिसमिंदुभिः ॥ देवंदेवंवोवसऽइंद्रमिंद्रंगृणीषणि । अ धायुज्ञायतुर्वणेव्यानशुः ॥ यज्ञेभिर्यज्ञवाहसंसोमेभिःसोमपातमं । होत्राभिरिंद्रंवावृधुर्व्यानशुः ॥ ४ ॥ महीरस्यप्र णीतयःपूर्वीरुतप्रशस्तयः । विश्वावसूनिदाशुषेव्यानशुः ॥ इंद्रंवृत्रायहंतवेदेवासोदधिरेपुरः । इंद्रंवाणीरनूषतास मोजसे ॥ महांतंमहिनावयंस्तोमेभिर्हवनश्रुतं । अर्कैरभिप्रणोनुमःसमोजसे ॥ नयंविविक्तोरोदसीनांतरिक्षाणिवज्रि णं । अमादिदस्यतित्विषेसमोजसः ॥ यदिंद्रपृतनाज्येदेवास्त्वादधिरेपुरः । आदित्तेहर्यताहरीववक्षतुः ॥ ५ ॥ य दावृत्रंनदीवृतंशवसावज्रिन्नवधीः । आदित्ते० ॥ यदातेविष्णुरोजसात्रीणिपदाविचक्रमे । आदित्ते० ॥ यदातेहर्य ताहरीवावृधातेदिवेदिवे । आदित्तेविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ यदातेमारुतीर्विशस्तुभ्यमिंद्रनियेमिरे । आदित्ते० ॥ यदासूर्यममुंदिविशुक्रंज्योतिरधारयः । आदित्ते० ॥ इमांतऽइंद्रसुष्टुतिंविप्रऽइयर्तिधीतिभिः । जामिंपदेवपिप्रतींप्रा

ध्वरे ॥ यदस्यधामनिप्रियेसमीचीनासोऽअस्वरन् । नाभायज्ञस्यदोहनाप्राध्वरे+ ॥ सुवीर्यस्वश्व्यंसुगव्यमिंद्रदद्धिनः । होतेवपूर्वचित्तयेप्राध्वरे ॥ ६ ॥ (८।३।१) इंद्रःसुतेषुसोमेषुक्रतुंपुनीतऽउकथ्यं । विदेवृधस्यदक्षसोमहान्हिषः+ ॥ सप्रथमेव्योमनिदेवानांसदनेवृधः । सुपारःसुश्रवस्तमःसमप्सुजित्+ ॥ तमह्वेवाजसातयऽइंद्रंभरायशुष्मिणं । भवा नःसुम्नेऽअंतमःसखावृधे+ ॥ इयंतऽइंद्रगिर्वणोरातिःक्षरतिसुन्वतः । मंदानोऽअस्यबर्हिषोविराजसि ॥ नूनंतादिंद्र दद्धिनोयत्त्वासुन्वंतऽईमहे । रयिंनश्चित्रमाभरास्वर्विदं ॥ ७ ॥ स्तोतायत्तेविचर्षणिरतिप्रशर्धयद्गिरः । वयाऽइवानु रोहतेजुषंतयत्+ ॥ प्रत्नवज्जनयागिरःशृणुधीजरितुर्हवं । मदेमदेववक्षिथासुकृत्वने ॥ क्रीळंत्यस्यसूनृताऽआपोनप्र वतायतीः । अयाधियायऽउच्यतेपतिर्दिवः+ ॥ उतोपतिर्यऽउच्यतेकृष्टीनामेकऽइद्वशी । नमोवृधैरवस्युभिःसुतेर ण ॥ स्तुहिश्रुतंविपश्चितंहरीयस्यप्रसक्षिणा । गंताराद्राशुषोगृहंनमस्विनः ॥ ८ ॥ तूतुजानोमहेमतेश्वेभिःप्रुषितप्सु भिः । आयाहियज्ञमाशुभिःशमिद्धिते ॥ इंद्रशविष्ठसत्पतेरयिंगृणत्सुधारय । श्रवःसूरिभ्योऽअमृतंवसुत्वनं+ ॥ हवे त्वासूरऽउदितेहवेमध्यंदिनेदिवः । जुषाणऽइंद्रसप्तिभिर्नऽआगहि ॥ आतूगहिप्रतुद्रवमत्स्वासुतस्यगोमतः । तंतुंतनुष्व पूर्व्यंयथाविदे+ ॥ यच्छक्रासिपरावतियदर्वावतिवृत्रहन् । यद्वासमुद्रेऽअंधसोवितेदसि ॥ ९ ॥ इंद्रंवर्धंतुनोगिरऽइंद्रं

तृतीयेनुवाकेष्टसूक्तानि (८।३।१) इंद्रःसुतेष्वितित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोनारदइंद्रउष्णिक् ।

सुतासऽइंद्रंवः । इंद्रंहविष्मंतीर्विशोऽअराणिषुः ॥ तमिद्विप्राऽअवस्यवःप्रवत्वतीभिरूतिभिः । इंद्रंक्षोणीरवर्धयन्वयाऽइव ॥ त्रिकद्रुकेषुचेतनंदेवासोयज्ञमत्नत । तमिद्वर्धंतुनोगिरःसदावृधं ॥ स्तोतायत्तेऽअनुव्रतऽउक्थान्यृतुथादधे । शुचिःपावकऽउच्यतेसोऽअद्भुतः ॥ तदिद्रुद्रस्यचेततियह्वंप्रत्नेषुधामसु । मनोयत्रावितद्दधुर्विचेतसः ॥ १० ॥ यदिमेसख्यमावरऽइमस्यपाह्यंधसः । येनविश्वाऽअतिद्विषोऽअतारिम ॥ कदातऽइंद्रगिर्वणःस्तोताभवातिशंतमः । कदानोगव्येऽअश्व्येवसौदधः ॥ उततेसुष्टुताहरीवृषणावहतोरथं । अजुर्यस्यमदिंतमंयमीमहे ॥ तमीमहेपुरुष्टुतंयह्वंप्रत्नाभिरूतिभिः । निबर्हिषिप्रियेसददधद्विता ॥ वर्धस्वासुपुरुष्टुतऽऋषिष्टुताभिरूतिभिः । धुक्षस्वपिप्युषीमिषमवाचनः ॥ ११ ॥ इंद्रत्वमवितेदसीत्थास्तुवतोऽअद्रिवः । ऋतादियर्मितेधियंमनोयुजं ॥ इहत्यासधमाद्यायुजानःसोमपीतये । हरीऽइंद्रप्रतद्वसूऽअभिस्वर ॥ अभिस्वरंतुयेतवरुद्रासःसक्षतश्रियं । उतोमरुत्वतीर्विशोऽअभिप्रयः ॥ इमाऽअस्यप्रतूर्तयःपदंजुषंतयद्दिवि । नाभायज्ञस्यसंदधुर्यथाविदे ॥ अयंदीर्घायचक्षसेप्राचिप्रयत्यध्वरे । मिमीतेयज्ञमानुषग्विचक्ष्य ॥ १२ ॥ वृषायमिंद्रतेरथऽउतोतेवृषणाहरी । वृषात्वंशतक्रतोवृषाहवः ॥ वृषाग्रावावृषामदोवृषासोमोऽअयंसुतः । वृषायज्ञोयमिन्वसिवृषाहवः ॥ वृषात्वावृषणंहुवेवज्रिन्चित्राभिरूतिभिः । वावंथहिप्रतिष्टुतिं

वृषाहवः ॥ १३ ॥ (८।३।२) यदिंद्राहंयथात्वमीशीयवस्वऽएकऽइत् । स्तोतामेगोषखास्यात् ॥ शिक्षेयमस्मैदित्सेयंशचीपतेमनीषिणे । यदहंगोपतिःस्यां+ ॥ धेनुष्टऽइंद्रसूनृतायजमानायसुन्वते । गामश्वंपिप्युषींदुहे ॥ नतेवर्तास्तिराधसऽइंद्रदेवोनमर्त्यः । यद्दित्ससिस्तुतोमघं+ ॥ यज्ञऽइंद्रमवर्धयद्यद्भूमिंव्यवर्तयत् । चक्राणऽओपशंदिवि+ ॥ १४ ॥ वावृधानस्यतेवयंविश्वाधनानिजिग्युषः । ऊतिमिंद्रावृणीमहे ॥ व्यं१तरिंक्षमतिरन्मदेसोमस्यरोचना । इंद्रोयदभिनद्वलं+ ॥ उद्गाऽआजदंगिरोभ्यऽआविष्कृण्वन्गुहासतीः । अर्वाचंनुनुदेवलं ॥ इंद्रेणरोचनादिवोदृह्वानिदृंहितानिच । स्थिराणिनपराणुदे ॥ अपामूर्मिर्मदन्निवस्तोमऽइंद्राजिरायते । वितेमदाऽअराजिषुः ॥ १५ ॥ त्वंहिस्तोमवर्धनऽइंद्रास्युक्थवर्धनः । स्तोतॄणामुतभद्रकृत्+ ॥ इंद्रमित्केशिनाहरीसोमपेयायवक्षतः । उपयज्ञंसुराधसं ॥ अपांफेनेननमुचेःशिरऽइंद्रोदवर्तयः । विश्वायदजयःस्पृधः ॥ मायाभिरुत्सिसृप्सतऽइंद्रद्यामारुरुक्षतः । अवदस्यूँरधूनुथाः ॥ असुन्वामिंद्रसंसदंविषूचींव्यनाशयः । सोमपाऽउत्तरोभवन् ॥ १६ ॥ (८।३।३) तम्वभिप्रगायतपुरुहूतंपुरुष्टुतं । इंद्रंगीर्भिस्तविषमाविवासत ॥ यस्यद्विबर्हसोबृहत्सहोदाधाररोदसी । गिरीँरज्राँऽअपःस्व

(८।३।२) यदिंद्राहमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्व्यायनोगोषूक्त्यश्वसूक्तिनाविंद्रोगायत्री । (८।३।३) तम्वभीतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगोषूक्त्यश्वसूक्तिनाविंद्रउष्णिक् ।

वृषत्वना+ ॥ सराजसिपुरुष्टुतँऽएकोवृत्राणिजिघ्नसे । इंद्रजैत्राश्रवस्याचयंतवे ॥ तंतेमदंगृणीमसिवृषणंपृत्सुसास
हिं । उलोककृत्नुमद्रिवोहरिश्रियं ॥ येनज्योतींष्यायवेमनवेचविवेदिथ । मंदानोऽअस्यबर्हिषोविराजसि ॥ १७ ॥
तदद्याचित्तऽउक्थिनोनुष्टुवंतिपूर्वथा । वृषपत्नीरपोजयादिवेदिवे ॥ तवत्यदिंद्रियंबृहत्तवशुष्ममुतक्रतुं । वज्रंशिशा
तिधिषणावरेण्यं ॥ तवद्यौरिंद्रपौंस्यंपृथिवीवर्धतिश्रवः । त्वामापःपर्वतासश्चहिन्विरे ॥ त्वांविष्णुर्बृहन्क्षयोमित्रोगृ
णातिवरुणः । त्वांशर्धोमदत्यनुमारुतं ॥ त्वंवृषाजनानांमंहिष्ठऽइंद्रजज्ञिषे । सत्राविश्वास्वपत्यानिदधिषे ॥ १८ ॥
सत्रात्वंपुरुष्टुतँऽएकोवृत्राणितोशसे । नान्यऽइंद्रात्करणंभूयऽइन्वति ॥ यदिंद्रमन्मशस्त्वानानाहवंतऽऊतये । अ
स्माकेभिर्नृभिरत्रास्वर्जय ॥ अरंक्षयायनोमहेविश्वारूपाण्याविशन् । इंद्रंजैत्रायहर्षयाशचीपतिं ॥ १९ ॥ (८।३।४)
प्रसम्राजंचर्षणीनामिंद्रंस्तोतानव्यंगीर्भिः । नरंनृषाहंमंहिष्ठं ॥ यस्मिन्नुक्थानिरण्यंतिविश्वानिचश्रवस्या । अपामवो
नसमुद्रे+ ॥ तंसुष्टुत्याविवासेज्येष्ठराजंभरेकृत्नुं । महोवाजिनंसनिभ्यः ॥ यस्यानूनागभीरामदाऽउरवस्तरुत्राः ।
हर्षुमंतःशूरसातौ ॥ तमिद्धनेषुहितेष्वधिवाकायहवंते । येषामिंद्रस्तेजयंति ॥ तमिच्च्यौत्नैरार्यंतितंकृतेभिश्चर्षणयः ।
एषऽइंद्रोवरिवस्कृत+ ॥ २० ॥ इंद्रोब्रह्मेंद्रऽऋषिरिंद्रःपुरूपुरुहूतः । महान्महीभिःशचीभिः ॥ सःस्तोम्यःसहव्यः

(८।३।४) प्रसम्राजमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वइरिंबिठिरिंद्रोगायत्री ।

सत्यःसत्वांतुविकूर्मिः । एकश्चित्सन्नभिभूतिः ॥ तमर्केभिस्तंसामभिस्तंगायत्रैश्चर्षणयः । इंद्रंवर्धंतिक्षितयः ॥ प्रणेता रवस्योऽअच्छाकर्तारंज्योतिंःसमत्सु । सासह्वांसंयुधामित्रान् ॥ सनःपप्रिःपारयातिस्वस्तिनावापुरुहूतः । इंद्रोविश्वा अतिद्विषः ॥ सत्वंनंऽइंद्रवाजेभिर्दशस्याचगातुयाच । अच्छांचनःसुम्नंनेषि ॥ २१ ॥ (८।३।५) आयाहिसुषुमा हितऽइंद्रसोमंपिबाऽइमं । एदंबर्हिःसदोमम ॥ आत्वाब्रह्मयुजाहरीवहतामिंद्रकेशिना । उपब्रह्माणिनःशृणु ॥ ब्र ह्माणस्त्वावयंयुजासोमपामिंद्रसोमिनः । सुतावंतोहवामहे ॥ आनोयाहिसुतावतोस्माकंसुष्टुतीरुप । पिबासुशिप्रि न्नंधसः ॥ आतेसिंचामिकुक्ष्योरनुगात्राविधावतु । गृभायजिह्वयामधु ॥ २२ ॥ स्वादुष्टेऽअस्तुसंसुदेमधुमान्तन्वे३ तव । सोमःशमस्तुतेहृदे+ ॥ अयमुत्वाविचर्षणेजनीरिवाभिसंवृतः । प्रसोमंऽइंद्रसर्पतु ॥ तुविग्रीवोवपोदरःसुबा हुरंधसोमदे । इंद्रोवृत्राणिजिघ्नते ॥ इंद्रप्रेहिपुरस्त्वंविश्वस्येशानऽओजसा । वृत्राणिवृत्रहन्जहि ॥ दीर्घस्तेऽअस्त्वंकु शोयेनावसुप्रयच्छसि । यजमानायसुन्वते+ ॥ २३ ॥ अयंतऽइंद्रसोमोनिपूतोऽअधिबर्हिषि । एहीमस्यद्रवापिब ॥ शाचिगोशाचिपूजनायंरणायतेसुतः । आखंडलप्रहूयसे ॥ यस्तेशृंगवृषोनपात्प्रणपात्कुंडपाय्यः । न्यस्मिन्दध्रऽआ

(८।३।५) आयाहीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यइरिंबिठिरिंद्रोगायत्रीअंत्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ । (वास्तोष्पतइत्यस्यावास्तोष्पतिर्देवतेतिशौन कः । उपोत्तमायाअर्धर्चेदेवोवास्तोष्पतिःस्तुतइतिहितद्वाक्यम्) ।

मनः ॥ वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणांसत्रंसोम्यानां । द्रप्सोभेत्तापुरांशश्वतीनामिंद्रोमुनीनांसखा ॥ पृदाकुसानुर्यजतोगवे
षणऽएकःसन्नभिभूयसः । भूर्णिमश्वंनयत्तुजापुरोगृभेंद्रंसोमस्यपीतये ॥ २४ ॥ (८।३।६) इदंहनूनमेषांसुम्नंभिक्षे
तमर्त्यः । आदित्यानामपूर्व्यंसवीमनि ॥ अनर्वाणोह्येषांपंथाऽआदित्यानां । अदब्धाःसंतिपायवःसुगेवृधः ॥ तत्सु
नःसविताभगोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । शर्मयच्छंतुसप्रथोयदीमहे ॥ देवेभिर्देव्यदितेरिष्टभर्मन्नागहि । स्मत्सूरिभिःपु
रुप्रियेसुशर्मभिः ॥ तेहिपुत्रासोऽअदितेर्विदुर्द्वेषांसियोतवे । अंहोश्चिदुरुचक्रयोनेहसः ॥ २५ ॥ अदितिर्नोदिवाप
शुमदितिर्नक्तमद्वयाः । अदितिःपात्वंहसःसदावृधा ॥ उतस्यानोदिवामतिरदितिरूत्यागमत् । साशंतातिमयस्कर
दपस्रिधः ॥ उतत्यादैव्याभिषजाशंनःकरतोऽअश्विना । युयुयातामितोरपोऽअपस्रिधः ॥ शमग्निरग्निभिःकरच्छंन
स्तपतुसूर्यः । शंवातोवात्वरपाऽअपस्रिधः ॥ अपामीवामपस्रिधमपसेधतदुर्मतिं । आदित्यासोयुयोतनानोऽअंहसः
॥ २६ ॥ युयोताशरुमस्मदाँऽआदित्यासऽउतामतिं । ऋधग्द्वेषःकृणुतविश्ववेदसः ॥ तत्सुनःशर्मयच्छतादित्याय
न्मुमोचति । एनस्वंतंचिदेनसःसुदानवः ॥ योनःकश्चिद्रिरिक्षतिरक्षस्त्वेनमर्त्यः । स्वैःषऽएवैरिरिषीष्टयुर्जनः ॥ स
मित्तमघमश्नवद्दुःशंसंमर्त्यंरिपुं । योऽअस्मत्रादुर्हणावाँऽउपद्वयुः+ ॥ पाकत्रास्थनदेवाहृत्सुजानीथमर्त्यं । उपद्वयुंचा

(८।३।६)इदंहेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यइरिंबिठिरादित्याःचतुर्थीषष्ठीसप्तमीनामदितिःअष्टम्याअश्विनौनवम्याअग्निसूर्यानिलाउष्णिक् ।

द्वयुंचवसवः ॥ २७ ॥ आशर्मपर्वतानामोतापांवृणीमहे । द्यावांक्षामारेऽअस्मद्रपस्कृतं ॥ तेनोंभद्रेणंशर्मणायुष्मा कंनावावंसवः । अतिविश्वांनिदुरितापिंपर्तन ॥ तुचेतनायतत्सुनोद्राघीयऽआयुंर्जीवसें । आदित्यासःसुमहसःकृ णोतंन ॥ यज्ञोहीळोवोऽअंतरऽआदित्याऽअस्तिमृळतं । युष्मेऽइद्वोऽअपिंष्मसिसजात्यें* ॥ बृहद्वरूंथंमरुतांदेवंत्रा तारंमश्विना । मित्रमीमहेवरुंणंस्वस्तयें ॥ अनेहोमित्रार्यमन्नृवद्वरुणशंस्यं । त्रिवरूंथंमरुतोयंतनश्छर्दिः+ ॥ येचि द्धिमृत्युबंधवऽआदित्यामनंवःस्मसि । प्रसूनऽआयुर्जीवसेंतिरेतन ॥ २८ ॥ (८।३।७) तंगूर्धयास्वर्णरंदेवासोंदे वमंरतिंदंधन्विरे । देवत्राहव्यमोहिरे ॥ विभूतरातिंविप्रचित्रशोंचिषमग्निमीळिष्वयंतुरं । अस्यमेधंस्यसोम्यस्यंसो भरेप्रेमंध्वरायपूर्व्यं ॥ यजिष्ठंत्वाववृमहेदेवंदेवत्राहोतारममर्त्यं । अस्ययज्ञस्यंसुक्रतुं ॥ ऊर्जोनपातंसुभगंसुदीदितिम ग्निंश्रेष्ठशोचिषं । सनोंमित्रस्यवरुंणस्यसोऽअपामासुम्नंयक्षतेदिवि+ ॥ यःसमिधायऽआहुतीयोवेदेंनददाशमर्तोंऽअ ग्नयें । योनमंसास्वध्वरः+ ॥ २९ ॥ तस्येदर्वतोरंहयंतऽआशवस्तस्यंद्युम्नितंमंयशः । नतमंहोदेवकृतंकुतश्चननमर्त्यकृ

(८।३।७) तंगूर्धयेतिसप्तत्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरग्निः चतुस्त्रिंशीपंचत्रिंश्योरादित्याअंत्ययोर्द्वयोस्त्रसदस्युःप्रथमादिपंचविंश्यं ताविषमाःकाकुभःद्वितीयादिषड्विंश्यंताःसमाःसतोबृहत्यःपितुर्नेतिसप्तविंशीद्विपदाअष्टाविंशीत्रिंशीद्वात्रिंशीषट्त्रिंश्यःककुभःएकोनत्रिं श्येकत्रिंशीत्रयस्त्रिंशीपंचत्रिंश्यःसतोबृहत्यःचतुस्त्रिंश्युष्णिक्सप्तत्रिंशीपंक्तिः ।

तंनशत् ॥ स्वग्नयोवोऽअग्निभिःस्यामसूनोसहसऽऊर्जांपते । सुवीरस्त्वमस्मयुः+ ॥ प्रशंसमानोऽअतिथिर्नमित्रियो
ग्नीरथोनवेद्यः । त्वेक्षेमासोऽअपिसंतिसाधवस्त्वंराजारयीणां+ ॥ सोऽअद्धादाश्वध्वरोग्नेमर्तःसुभगसप्रशंस्यः । सधी
भिरस्तुसनिता ॥ यस्यत्वमूर्ध्वोऽअध्वरायतिष्ठसिक्षयद्वीरःससाधते । सोऽअर्वद्भिःसनितासविपन्युभिःसशूरैःसनि
ताकृतं+ ॥ ३० ॥ यस्याग्निर्वपुर्गृहेस्तोमंचनोदधीतविश्ववार्यः । हव्यावावेविषद्विषः ॥ विप्रस्यवास्तुवतःसहसोय
ह्नोमक्षूतमस्यरातिषु । अवोदेवमुपरिमर्त्यंकृधिवसोविविदुषोवचः ॥ योऽअग्निंहव्यदातिभिर्नमोभिर्वासुदक्षमाविवा
सति । गिरावाजिरशोचिषं ॥ समिधायोनिशितीदाशददितिंधामभिरस्यमर्त्यः । विश्वेत्सधीभिःसुभगोजनाँऽअति
द्युम्नैरुद्नऽइवतारिषत् ॥ तदग्नेद्युम्नमाभरयत्सासहत्सदनेकंचिदत्रिणं । मन्युंजनस्यदूढ्यः* ॥ ३१ ॥ येनचष्टेवरु
णोमित्रोऽअर्यमायेननासत्याभगः । वयंतत्तेशवसागातुवित्तमाऽइंद्रत्वोताविधेमहि ॥ तेघेदग्नेस्वाध्योऽ३ येत्वाविप्रनि
दधिरेनृचक्षसं । विप्रासोदेवसुक्रतुं ॥ तऽइद्वेदिंसुभगतऽआहुतिंतेसोतुंचक्रिरेदिवि । तऽइद्वाजेभिर्जिग्युर्महद्धनंये
त्वेकामंन्येरिरे+ ॥ भद्रोनोऽअग्निराहुतोभद्रारातिःसुभगभद्रोऽअध्वरः । भद्राऽउतप्रशस्तयः ॥ भद्रंमनःकृणुष्ववृ
त्रतूर्येयेनासमत्सुसासहः । अवस्थिरातनुहिभूरिशर्धतांवनेमातेऽअभिष्टिभिः ॥ ३२ ॥ ईळेगिरामनुर्हितंयंदेवादूत
मरतिंन्येरिरे । यजिष्ठंहव्यवाहनं ॥ तिग्मजंभायतरुणायराजतेप्रयोगायस्यग्नये । यःपिंशतेसूनृताभिःसुवीर्यमग्निर्घृते

भिराहुतः ॥ यदींघृतेभिराहुतोवाशींमग्निर्भरंतऽउच्चावंच । असुरऽइवनिर्णिजं ॥ योहव्यान्यैरंयतामनुर्हितोदेवऽ आसासुगंधिनां । विवांसतेवार्याणिस्वध्वरोहोतांदेवोऽअमर्त्यः ॥ यदंग्नेमर्त्यस्त्वंस्यामहंमित्रमहोऽअमर्त्यः । सहंसः सूनवाहुत ॥ ३३ ॥ नत्वारासीयाभिशंस्तयेवसोनपांपत्वायंसंत्य । नमेस्तोतामंतीवानदुर्हितःस्यादंग्नेनपापयां ॥ पितुर्नपुत्रःसुभृंतोदुरोणऽआदेवाँऽएंतुप्रणोंहविः+ ॥ तवाहमंग्नऽऊतिभिर्नेदिंष्ठाभिःसचेयजोषमावंसो । सदांदेवस्य मर्त्यः ॥ तवक्रत्वांसनेयंतवंरातिभिरग्नेतवप्रशंस्तिभिः । त्वामिदांहुःप्रमंतिंवसोममाग्नेहर्षस्वदातंवे ॥ प्रसोऽअंग्नेतवो तिभिःसुवीराभिस्तिरतेवाजंभर्मभिः । यस्यत्वंसख्यमावरः ॥ ३४ ॥ तवंद्रप्सोनीलंवान्वाशऽऋत्वियऽइंधानःसिष्ण वाददे । त्वंमहीनामुषसांमसिप्रियःक्षपोवस्तुषुराजसि ॥ तमागंन्मसोभंरयःसहस्रंमुष्कंस्वभिष्टिमवंसे । सम्राजंत्रास दस्यवं ॥ यस्यंतेऽअग्नेऽअन्येऽअग्नयंऽउपक्षितोंवयाऽइंव । विपोनद्युम्नानियुवेजनांनांतवंक्षत्राणिवर्धयंन् ॥ यमांदि त्यासोऽअद्रुहःपारंनयंथमर्त्यं । मघोनांविश्वेषांसुदानवः ॥ यूयंराजानःकंचिंच्चर्षणीसहःक्षयंतंमानुषाँऽअनु । वयंते वोवरुणमित्रार्यमन्त्स्यामेदृतस्यंरथ्यः* ॥ अदान्मेपौरुकुत्स्यःपंचाशतंत्रसदंस्युर्वधूनां । मंहिंष्ठोऽअर्यःसत्पंतिः ॥ उत मेंप्रयियोर्वयियोंःसुवास्त्वाऽअधितुग्वनि । तिसृणांसंप्ततीनांश्यावःप्रंणेताभुवद्वसुर्दियांनांपतिः ॥३५॥ (८।३।८) आगं

(८।३।८) आगंतेतिषड्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यसोभरिर्मरुतः विषमाःककुभःसमाःसतोबृहत्यः ।

तामारिषण्यतप्रस्थांवानोमापस्थातासमन्यवः । स्थिराचिन्नमयिष्णवः ॥ वीळुपविभिर्मरुतऽऋभुक्षणऽआरुद्रासःसुदीतिभिः । इषानोऽअद्यागतापुरुस्पृहोयज्ञमासोभरीयवः ॥ विद्माहिरुद्रियाणांशुष्ममुग्रंमरुतांशिमीवतां । विष्णोरेषस्यमीळ्हुषां ॥ विद्वीपानिपापतंतिष्ठद्दुच्छुनोभेयुंजंतरोदसी । प्रधन्वान्यैरतशुभ्रखादयोयदेजथस्वभानवः ॥ अच्युताचिद्वोऽअज्मन्नानानदतिपर्वतासोवनस्पतिः । भूमिर्यामेषुरेजते ॥२६॥ अमायवोमरुतोयातवेद्यौर्जिहीतऽउत्तराबृहत् । यत्रानरोदेदिशतेतनूष्वात्वक्षांसिबाह्वोजसः ॥ स्वधामनुश्रियंनरोमहित्वेषाऽअमवंतोवृषप्सवः । वहंतेऽअह्रुतप्सवः ॥ गोभिर्वाणोऽअज्यतेसोभरीणांरथेकोशेहिरण्यये । गोबंधवःसुजातासऽइषेभुजेमहांतोनःस्परसेनु ॥ प्रतिवोवृषदंजयोवृष्णेशर्धायमारुतायभरध्वं । हव्यावृषप्रयाव्णे ॥ वृषणश्वेनमरुतोवृषप्सुनारथेनवृषनाभिना । आश्येनासोनपक्षिणोवृथानरोहव्यानोवीतयेगत ॥ २७ ॥ समानमंज्येषांविभ्राजंतेरुक्मासोऽअधिबाहुषु । दविद्युतत्यृष्टयः ॥ तऽउग्रासोवृषणऽउग्रबाहवोनकिष्टनूषुयेतिरे । स्थिराधन्वान्यायुधारथेषुवोनीकेष्वधिश्रियः ॥ येषामर्णोनसप्रथोनामत्वेषंशश्वतामेकमिद्भुजे । वयोनपित्र्यंसहः ॥ तान्वंदस्वमरुतस्ताँऽउपस्तुहितेषांहिधुनीनां । अराणांनचरमस्तदेषांदानामह्नातदेषां ॥ सुभगःसवऽऊतिष्वासपूर्वासुमरुतोव्युष्टिषु । योवानूनमुतासति ॥ २८ ॥ यस्यवायूयंप्रतिवाजिनोनरऽआहव्यावीतयेगथ । अभिषद्युम्नैरुतवाजसातिभिःसुम्नावोधूतयोनशत् ॥ यथारुद्रस्य

सूनवोंदिवोवशंत्यसुरस्यवेधसः । युवांनस्तथेदसत् ॥ येचार्हंतिमरुतःसुदानवःस्मन्मीह्लुषश्चरंतिये । अतश्चिदानऽ
उपवस्यसाहृदायुवानऽआववृध्वं ॥ यूनऽऊषुनविष्ठयावृष्णःपावकाँऽअभिसोभरेगिरा । गायगाऽइवचर्कृषत् ॥
साहायेसंतिमुष्टिहेवहव्योविश्वासुपृत्सुहोतृषु । वृष्णश्चंद्रान्नसुश्रवस्तमान्गिरावंदस्वमरुतोऽअह ॥ ३९ ॥ गावश्चि
द्धासमन्यवःसजात्येनमरुतःसबंधवः । रिहतेककुभोमिथः+ ॥ मर्तश्चिद्वोनृतवोरुक्मवक्षसऽउपभ्रातृत्वमायति ।
अधिनोगातमरुतःसदाहिवऽआपित्वमस्तिनिध्रुवि ॥ मरुतोमारुतस्यनऽआभेषजस्यवहतासुदानवः । यूयंसखायः
सप्तयः ॥ याभिःसिंधुमवथयाभिस्तूर्वथयाभिर्दशस्यथाक्रिविं । मयोनोभूतोतिभिर्मयोभुवःशिवाभिरसचद्विषः ॥
यत्सिंधौयदसिक्न्यांयत्समुद्रेषुमरुतःसुबर्हिषः । यत्पर्वतेषुभेषजं+ ॥ विश्वंपश्यंतोबिभृथातनूष्वातेनानोऽअधिवो
चत । क्षमारपोमरुतऽआतुरस्यनऽइष्कर्ताविह्रुतंपुनः ॥ ४० ॥ इतिषष्ठाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥

षष्ठाष्टकेसूक्तानि १२४ ऋचः १६५०

एकचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ४० सूक्तानि ९ ऋचः २०६ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये. ११९ वास्तोष्पतींद्राभ्यामि. इंद्राये. आदित्येभ्य. ५
अदित्याइ. २ अश्विभ्या. अग्निसूर्यानिलेभ्य. आदित्येभ्य. १३ अग्नय. ३३ आदित्येभ्य. २ त्रसदस्यव. २ मरुद्भ्य. २६ ॥ इतिषष्ठेप्रथमः ॥

वयमुब्धूनांत्येद्वचेचित्रस्यदानस्तुतिंरोत्यमाश्विनंत्रिप्रगाथादिबृहत्यनुष्टुबेकादश्याद्येककुम्मध्येज्योतिषींईळि
ष्वत्रिंशद्विश्वमनावैयश्वआग्नेयमौष्णिहंहंसखायस्तृचोंत्यःसौषाम्णस्यवरोर्दानस्तुतिंरत्यानुष्टुप्तावांचतुर्विंशति
मैत्रावरुणंदशम्याद्यास्तिस्रोवैश्वदेव्यंउपांत्योष्णिग्गर्भायुवोःपंचाधिकाव्यश्वोवांगिरसआश्विनंविंश्याद्यावाय
व्यास्तत्पूर्वाश्चतस्रोगायत्र्योंत्यैकविंश्यौचविंश्यनुष्टुबग्निरुक्थेद्व्यधिकामनुर्वैवस्वतोवैश्वदेवंहप्रगाथंयेत्रिंशतिपं
चोपांत्यापुरउष्णिग्बभ्रुर्दशकश्यपोवामारीचोद्वैपदंनहिवश्चतुष्कंपुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुबंतंयोयजातिद्व्यूनात्रेज्या
स्तवोयजमानप्रशंसार्चयेत्यादिपंचदंपत्योःशिष्टास्तदाशिषोनुष्टुप्चतुष्पंक्त्यंतंनवम्यनुष्टुब्दशमीपादनिचृत्॥२॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।४।१) वयमुत्वामपूर्व्यस्थूरंनकच्चिद्भरंतोवस्यवः । वाजेचित्रंहवामहे ॥ उपत्वाकर्मन्नूतये
सनोयुवोग्रश्चक्रामयोधृषत् । त्वामिद्ध्यवितारंववृमहेसखायऽइंद्रसानसिं ॥ आयाहीमऽइंदवोश्वपतेगोपतऽउर्व
रापते । सोमंसोमपतेपिब ॥ वयंहित्वाबंधुमंतमबंधवोविप्रासऽइंद्रयेमिम । यातेधामानिवृषभतेभिरागहिविश्वेभिः
सोमपीतये ॥ सीदंतस्तेवयोयथागोश्रीतेमधौमदिरेविवक्षणे । अभित्वामिंद्रनोनुमः ॥ १ ॥ अच्छाचत्वैनानमसाव
दामसिकिंमुहुश्चिद्विदीधयः । संतिकामासोहरिवोददिष्ट्वंस्मोवयंसंतिनोधियः ॥ नूत्नाऽइदिंद्रतेवयमूतीऽअभूमनहि

चतुर्थेनुवाकेदशसूक्तानि (८।४।१) वयमुत्वेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरिंद्रोंत्ययोर्द्वयोश्चित्रःविषमाःकुकुभःसमाःसतोबृहत्यः।

नूतेऽअद्रिवः । विद्मापुरापरीणसः ॥ विद्मासखित्वमुतशूरभोज्यमातेतावज्रिन्नीमहे । उतोसमस्मिन्नाशिशीहिनो वसोवाजेसुशिप्रगोमति ॥ योनऽइदमिदंपुराप्रवस्यऽआनिनायतमुवःस्तुषे । सखायऽइंद्रमूतये ॥ हर्यश्वंसत्पतिंचर्षणीसहंसहिष्मायोऽअमंदत । आतुनःसवयतिगव्यमश्व्यंस्तोतृभ्योमघवाशतं ॥ २ ॥ त्वयाहस्विद्युजावयंप्रतिश्वसंतंवृषभब्रुवीमहि । संस्थेजनस्यगोमतः ॥ जयेमकारेपुरुहूतकारिणोभितिष्ठेमदूढ्यः । नृभिर्वृत्रंहन्यामशूशुयामचावेरिंद्रप्रणोधियः । अभ्रातृव्योऽअनात्वमनापिरिंद्रजनुषासनादसि । युधेदापित्वमिच्छसे ॥ नकीरेवंतंसख्यायविंदसेपीयंतितेसुराश्वः । यदाकृणोषिनदनुंसमूहस्यादित्पितेवहूयसे ॥ मातेऽअमाजुरोयथामूरासऽइंद्रसख्येत्वावतः । निषदामसचासुते ॥ ३ ॥ मातेगोदत्रनिरराममराधसऽइंद्रमातेगृहामहि । दृह्लाचिदर्यःप्रमृशाभ्याभरनतेदामानऽआदभे ॥ इंद्रोवाघेदियन्मघंसरस्वतीवासुभगाददिर्वसु । त्वंवाचित्रदाशुषे ॥ चित्रऽइद्राजाराजकाऽइदन्यकेयकेसरस्वतीमनु । पर्जन्यऽइवततनद्धिवृष्ट्यासहस्रमयुताददत् ॥ ४ ॥ (८।४।२) ओत्यमह्वऽआरथमद्यादंसिष्ठमूतये । यमश्विनासुहवारुद्रवर्तनीऽआसूर्यायैतस्थथुः ॥ पूर्वायुषंसुहवंपुरुस्पृहंभुज्युंवाजेषुपूर्व्यं । सचनावंतंसुम

(८।४।२) ओत्यमह्वइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यसोभरिरश्विनौ प्रथमातृतीयापंचमीसप्तमीबृहत्यःद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यःअष्टम्यनुष्टुप् नवमीत्रयोदशीपंचदशीसप्तदश्यःककुभःदशमीचतुर्दशीषोडश्यष्टादश्यःसतोबृहत्यः एकादशीद्वादश्यौककुम्मध्येज्योतिषी ।

तिभिः सोभरे विद्वेषसमनेहसं ॥ इहत्यापुरुभूतमादेवानमोभिरश्विना । अर्वाचीनास्ववसेकरामहेगंतारादाशुषो
गृहं+ ॥ युवोरथस्यपरिचक्रमीयतऽईर्मान्यद्वामिषण्यति । अस्माँऽअच्छासुमतिर्वांशुभस्पतीऽआधेनुरिवधावतु ॥
रथोयोवांत्रिवंधुरोहिरण्याभीशुरश्विना । परिद्यावापृथिवीभूषतिश्रुतस्तेननासत्यागतं ॥ ५ ॥ दशस्यंतामनवेपूर्व्यं
दिवियवंवृकेणकर्षथः । तावामद्यसुमतिभिःशुभस्पतीऽअश्विनाप्रस्तुवीमहि ॥ उपनोवाजिनीवसूयातमृतस्यपथि
भिः । येभिस्तृक्षिंवृषणात्रासदस्यवंमहेक्षत्रायजिन्वथः ॥ अयंवामद्रिभिःसुतःसोमोनरावृषण्वसू । आयातंसोमपी
तयेपिबतंदाशुषोगृहे+ ॥ आहिरुहतमश्विनारथेकोशेहिरण्ययेवृषण्वसू । युंजाथांपीवरीरिषः ॥ याभिःपक्थमवं
थोयाभिरध्रिगुंयाभिर्बभ्रुंविजोषसं । ताभिर्नोमक्षूतूयमश्विनागतंभिषज्यतंयदातुरं ॥ ६ ॥ यदध्रिगावोऽअध्रिगूऽ
इदाचिदह्नोऽअश्विनाहवामहे । वयंगीर्भिर्विपन्यवः ॥ ताभिरायातंवृषणोपमेहवंविश्वप्सुंविश्ववार्यं । इषामंहिष्ठा
पुरुभूतमानरायाभिःक्रिविंवावृधुस्ताभिरागतं ॥ ताविदाचिदहानांतावश्विनावंदमानऽउपब्रुवे । ताऽऊनमोभिरीम
हे ॥ ताविद्दोषाताऽउषसिशुभस्पतीतायामन्रुद्रवर्तनी । मानोमर्तायरिपवेवाजिनीवसूपरोरुद्रावतिख्यतं ॥ आसु
ग्म्यायसुग्म्यंप्रातारथेनाश्विनावासक्षणी । हुवेपितेवसोभरी ॥ ७ ॥ मनोजवसावृषणामदच्युतामक्षुंगमाभिरूति
भिः । आरात्ताच्चिद्भूतमस्मेऽअवसेपूर्वीभिःपुरुभोजसा ॥ आनोऽअश्वावदश्विनावर्तिर्यासिष्टंमधुपातमानरा । गो

॥ ९ ॥

मंद्रस्त्राहिरण्यवत् ॥ सुप्रावर्गंसुवीर्यंसुष्टवार्यमनाधृष्टंरक्षस्विनां । अस्मिन्नावांमायानैंवाजिनीवसूविश्वांवामानिंधीमहि ॥ ८ ॥ (८।४।३) ईळिष्वाहिप्रतीव्यं१यजंस्वजातवेदसं । चरिष्णुधूममगृभीतशोचिषं ॥ दामानंविश्वचर्षणेग्निंविश्वमनोगिरा । उतस्तुंषेविष्पर्धसोरथानां ॥ येषांमाबाधऽऋग्मियऽइषःपृक्षश्चनिग्रभें । उपविदावह्निंविंदतेवसुं ॥ उदस्यशोचिरस्थाद्दीदियुषोव्यं१जरं । तपुर्जंभस्यसुद्युतोगणश्रियः ॥ उदुतिष्ठस्वध्वरस्तवानोदेव्याकृपा । अभिख्याभासाबृहताशुशुक्वनिः ॥ ९ ॥ अग्नेयाहिसुशस्तिभिर्हव्याजुह्वानऽआनुषक् । यथादूतोबभूर्थहव्यवाहनः ॥ अग्निंवःपूर्व्यंहुवेहोतारंचर्षणीनां । तमयावाचागृणेतमुवःस्तुषे ॥ यज्ञेभिरद्भुतक्रतुंयंकृपासूदयंतऽइत् । मित्रंनजनेसुधितमृतावनि ॥ ऋतावानमृतायवोयज्ञस्यसाधनंगिरा । उपोंऽएनंजुजुषुर्नमसस्पदे+ ॥ अच्छानोऽअंगिरस्तमंयज्ञासोयंतुसंयतः । होतायोऽअस्तिविक्ष्वायशस्तमः ॥ १० ॥ अग्नेतवत्येऽअजरेंधानासोबृहद्भाः । अश्वाऽइववृषणस्तविषीयवः ॥ सत्वंनऽऊर्जांपतेरयिंरास्वसुवीर्यं । प्रावनस्तोकेतनयेसमत्स्वा+ ॥ यद्वाऽउविश्पतिःशितःसुप्रीतोमनुंषोविशि । विश्वेदग्निःप्रतिरक्षांसिसेधति ॥ श्रुष्ट्यग्नेनवस्यमेस्तोमस्यवीरविश्पते । निमायिनस्तपुषारक्षसोंदह ॥ नतस्यमाययाचनरिपुरीशीतमर्त्यः । योऽअग्नयेददाशहव्यदातिभिः ॥ ११ ॥ व्यंश्वस्त्वावसुविदमुक्षण्युरप्रीणाद्द

(८।४।३) ईळिष्वेतितिस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यवैयश्वोविश्वमनाअग्निरुष्णिक् ।

षिः । महोरायेतमुंत्वासमिंधीमहि ॥ उशनांकाव्यस्त्वानिहोतांरमसादयत् । आयजिंत्वामनंवेजातवेंदसं ॥ विश्वेहि त्वांसजोषंसोदेवासोंदूतमक्रंत । श्रुष्टीदेंवप्रथमोयज्ञियोंभुवः ॥ इमंघांवीरोऽअमृतंदूतंकृण्वीतमर्त्यः । पावकंकृष्ण वंर्तनिंविहांयसं ॥ तंहुंवेमयतस्रुंचःसुभासंशुक्रशोंचिषं । विशामग्निमजरंप्रत्नमीड्यं ॥ १२ ॥ योऽअस्मैहव्यदांति भिराहुंतिंमतोंविधत् । भूरिपोषंसधंत्तेवीरवद्यशः ॥ प्रथमंजातवेंदसमग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं । प्रतिस्रुगेंतिनमंसाहविष्मंती ॥ आभिर्विधेमाग्नयेज्येष्ठांभिर्व्यश्ववत् । मंहिष्ठाभिर्मतिभिःशुक्रशोंचिषे ॥ नूनमंर्चविहांयसेस्तोमेंभिःस्थूरयूपवत् । ऋषेंवैयश्वदम्यांयाग्नये ॥ अतिंथिंमानुंषाणांसूनुंवनस्पतीनां । विप्राऽअग्निमवंसेप्रत्नमीळते ॥ १३ ॥ महोविश्वाँऽअ भिषतोऽभिहव्यानिमानुंषा । अग्नेनिषंत्सिनमसाधिबर्हिषि ॥ वंस्वांनोवार्यापुरुवंस्वरायःपुरुस्पृहः । सुवीर्यस्यप्रजा वतोयशंस्वतः ॥ त्वंवंरोसुषाम्णेग्नेजनांयचोदय । सदांवसोरातिंयंविष्ठशश्वंते ॥ त्वंहिसुंप्रतूरसित्वंनोगोमंतीरिषः । महोरायःसातिमंग्नेऽअपांवृधि ॥ अग्नेत्वंयशाऽअस्यामित्रावरुणावह । ऋतावांनासम्राजांपूतदंक्षसा ॥ १४ ॥ (८।४।४) सखांयऽआशिंषामहिब्रह्मेंद्रांयवज्रिणें । स्तुषऽऊषुवोनृतंमायधृष्णवें ॥ शवंसाह्यसिंश्रुतोवृंत्रहत्येंनवृत्र हा । मघैर्मघोनोऽअतिंशूरदाशसि ॥ सनःस्तवांनऽआभंररयिंचित्रश्रंवस्तमं । निरेकेचिद्योहंरिवोवसुंर्ददिः+ ॥

(८।४।४) सखायइतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यविश्वमनाइंद्रोंत्यतृचस्यवरुरुषिणगंत्यानुष्टुप् (वरुःसौषाम्णोयंराजा) ।

आनिरेकमुतप्रियमिंद्रदर्षिजनानां । धृषताधृष्णोस्तवमानऽआभर ॥ नतेंसव्यंनदक्षिणंहस्तंवरंतऽआमुरः । नपरिबा धौहरिवोगाविष्टिषु ॥ १५ ॥ आत्वागोभिरिवव्रजंगीर्भिर्ऋणोम्यद्रिवः । आस्माकामंजरितुरामनःपृण ॥ विश्वानि विश्वमनसोधियानोवृत्रहंतम । उग्रप्रणेतरधिषूवसोगहि ॥ वयंतेऽअस्यवृत्रहन्विद्यामशूरनव्यसः । वसोःस्पार्हस्य पुरुहूतराधसः ॥ इंद्रयथाह्यस्तितेपरीतंनृतोशवः । अमृक्तारातिःपुरुहूतदाशुषे ॥ आवृषस्वमहामहमहेनृतमराधसे । दृह्लश्चिदृह्यमघवन्मघत्तये ॥ १६ ॥ नूऽअन्यत्राचिदद्रिवस्त्वंनोजग्मुराशसः । मघवन्छग्धितवतन्नऽऊतिभिः ॥ नह्यं १ गनृतोत्वदन्यंविंदामिराधसे । रायेद्युम्नायशवसेचगिर्वणः ॥ एंदुमिंद्रायसिंचतपिबातिसोम्यंमधु । प्रराधसा चोदयातेमहित्वना+ ॥ उपोहरीणांपतिंदक्षंपृंचंतमब्रवं । नूनंश्रुधिस्तुवतोऽअश्व्यस्य ॥ नह्यं १ गपुराचनजज्ञेवीरतर स्त्वत् । नकींरायानैवथानभंदना ॥ १७ ॥ एदुमध्वोमदिन्तरंसिंचवाध्वर्योऽअंधसः । एवाहिवीरःस्तवतेसदावृ धः ॥ इंद्रस्थातर्हरीणांनकिष्टेपूर्व्यस्तुतिं । उदानंशशवसानभंदना ॥ तंवोवाजानांपतिमहूमहिश्रवस्यवः । अप्रायु भिर्यज्ञेभिर्वावृधेन्यं ॥ एतोन्विंद्रंस्तवामसखायःस्तोम्यंनरं । कृष्टीर्योविश्वाऽअभ्यस्त्येकऽइत्+ ॥ अगोरुधायगवि षेद्युक्षायदस्म्यंवचः । घृतात्स्वादीयोमधुनश्चवोचत ॥ १८ ॥ यस्यामितानिवीर्या३ नराधःपर्येतवे । ज्योतिर्नविश्व मभ्यस्तिदक्षिणा ॥ स्तुहींद्रंव्यश्ववदनूर्मिवाजिनंयमं । अर्योगयंमंहमानंविदाशुषे ॥ एवानूनमुपस्तुहिवैयश्वदशमं

नवं । सुविद्वांसंचर्कृत्यंचरणीनां ॥ वेत्थाहिनिर्ऋतीनांवज्रहस्तपरिवृजं । अहरहःशुंध्युःपरिपदामिव ॥ तदिंद्रावऽ आभंरयेनांदंसिष्ठकृत्वंने । द्विताकुत्सांयशिश्नथोनिचोदय ॥ १९ ॥ तमुंत्वानूनमींमहेनव्यंदंसिष्ठसन्यंसे । सत्वंनो विश्वाऽअभिमांतीःसक्षणिः ॥ यऽऋक्षादंहंसोमुचद्योवार्यात्सप्तसिंधुंषु । वधंदासस्यंतुविनृम्णनीनमः ॥ यथांवरो सुषाम्णेसनिभ्यऽआवंहोरयिं । व्यंश्वेभ्यःसुभगेवाजिनीवति ॥ आनार्यस्यदक्षिणाव्यंश्वाँऽएतुसोमिनः । स्थूरंचरा धंःशतवंत्सहस्रवत् ॥ यत्त्वांपृच्छादींजानःकुंहयाकुहयाकृते । एषोऽअपंश्रितोवलोगोमतीमवंतिष्ठति ॥ २० ॥ (८।४।५) तावांविश्वंस्यगोपादेवादेवेषुंयज्ञियां । ऋतावांनायजसेपूतदंक्षसा ॥ मित्रातनानरथ्यावरुणोयश्चंसु क्रतुः । सनात्सुंजातातनंयाधृतव्रंता ॥ तामातावि॒श्ववेंदसासुर्यायप्रमंहसा । महीजंजानादितिर्ऋतावंरी ॥ महांता मित्रावरुंणासम्राजांदेवावसुंरा । ऋतावांनावृतमाघोंषतोबृहत्⁺ ॥ नपांताशवंसोमहःसूनूदक्षंस्यसुक्रतू । सृप्रदांनूऽ इषोवास्त्वधिंक्षितः ॥ २१ ॥ संयादानूंनियेमथुर्दिव्याःपार्थिवीरिषः । नभंस्वतीरावांचरंतुवृष्टयः ॥ अधियाबृहतो दिवो३भियूथेवपश्यंतः । ऋतावांनासम्राजानमंसेहिता⁺ ॥ ऋतावांनानिषेदतुःसाम्राज्यायसुक्रतू । धृतव्रंताक्षत्रियां क्षत्रमांशतुः ॥ अक्ष्णश्चिंद्गातुवित्तरानुल्बणेनचक्षंसा । निचिन्मिषंतांनिचिरानिचिक्यतुः ॥ उतनोदेव्यदितिरुरुष्य

(८।४।५) तावांविश्वस्येतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यविश्वमनामित्रावरुणौदशम्यादितिसृणांविश्वेदेवाउष्णिक्उपांत्योष्णिग्गर्भा ।

तांनासंत्या । उरुष्यंतुंमरुतोंवृद्धशंवसः ॥ २२ ॥ तेनोंनावमुंरुष्यतदिवानक्तंसुदानवः । आरिंष्यंतोनिपायुभिःसचे महि ॥ अघ्नंतेविष्णंवेव्रयमरिंष्यंतःसुदानंवे । श्रुधिस्वंयावन्त्सिधोपूर्वचित्तये ॥ तद्वार्यंवृणीमहेवरिंष्ठंगोपयत्यं । मित्रोयत्पांतिवरुणोयदर्यमा ॥ उतनःसिंधुरपांतन्मरुतस्तदश्विना । इंद्रोविष्णुर्मीढ्वांसःसजोषंसः ॥ तेहिष्मांवनुषोनरोभिमांतिंकयंस्यचित् । तिग्मंनक्षोदःप्रतिघ्नंतिभूर्णयः ॥ २३ ॥ अयमेकंऽइत्थापुरूरुचंष्टेविविश्पतिः । तस्यं व्रतान्यनुंवश्चरामसि ॥ अनुपूर्वाण्योक्यासाम्राज्यस्यंसश्चिम । मित्रस्यंव्रतावरुणस्यदीर्घश्रुत ॥ परियोरश्मिनांदिवोंतान्ममेपृथिव्याः । उभेऽआपंप्रौरोदंसीमहित्वा ॥ उदुष्यशरणेदिवोज्योतिंरयंस्तसूर्यः । अग्निर्नशुक्रःसंमिधानऽआहुतः ॥ वचोंदीर्घप्रंसद्मनीशेवाजंस्यगोमंतः । ईशेहिपित्वोंविषस्यंदावनें ॥ २४ ॥ तत्सूर्यंरोदंसीऽउभेदोषावस्तोरुपंब्रुवे । भोजेष्वस्माँऽअभ्युच्चंरासदां ॥ ऋज्रमुंक्षण्यायंनेरजतंहरंयाणे । रथंयुक्तमंसनामसुषामंणि ॥ तामेऽअश्व्यांनाहरीणांनितोशंना । उतोनुकृत्व्यांनांनृवाहंसा ॥ स्मदंभीशूकशांवंताविप्रानविंष्ठयामती । महोवाजिनावर्वंतासचांसनं ॥ २५ ॥ (८।४।६) युवोरुषूरथंहुवेसधस्तुंत्यायसूरिषुं । अतूर्तदक्षावृषणावृषण्वसू ॥ युवंवरोसुषा

(८।४।६) युवोरुष्वितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसोव्यश्वोश्विनावंत्यषण्णांवायुरुष्णिक् वाहिष्ठोवामित्यादिचतस्रोगायत्र्यःविंश्येकविंश्यंत्याअनुष्टुभः (व्यश्वोवेतिसर्वानुक्रमोक्तावपिशौनकेनव्यश्वस्यैवमुख्यत्वद्योतनादत्रव्यश्वेमुख्यत्वमादृतंतेनपाक्षिकोविश्वमनाः) ।

म्णेमहेतनेनासत्या । अवोभिर्याथोवृषणावृषण्वसू ॥ तावामद्यहवामहेहव्येभिर्वाजिनीवसू । पूर्वीरिषऽइषयंताव
तिक्षपः+ ॥ आवांवाहिष्ठोऽअश्विनारथोयातुश्रुतोनरा । उपस्तोमान्तुरस्यदर्शथःश्रिये+ ॥ जुहुराणाचिदश्विनाम
न्येथांवृषण्वसू । युवंहिरुद्रापर्षथोऽअतिद्विषः ॥ २६ ॥ दस्राहिविश्वमानुषङ्मक्षूभिःपरिदीयथः । धियंजिन्वाम
धुवर्णाशुभस्पती ॥ उपनोयातमश्विनारायाविश्वपुषासह । मघवानासुवीरावनपच्युता ॥ आमेऽअस्यप्रतीव्यं१मिं
द्रनासत्यागतं । देवादेवेभिरद्यसचनस्तमा ॥ वयंहिवांहवामहऽउक्षण्यंतोव्यश्ववत् । सुमतिभिरुपविप्राविहागतं ॥
अश्विनास्वृषेस्तुहिकुवित्तेश्रवतोहवं । नेदीयसःकूळयातःपणीँऽरुत+ ॥ २७ ॥ वैयश्वस्यश्रुतंनरोतोमेऽअस्यवेदथः ।
सजोषसावरुणोमित्रोऽअर्यमा+ ॥ युवाद्दत्तस्यधिष्ण्यायुवानीतस्यसूरिभिः । अहरहर्वृषणामह्यंशिक्षतं ॥ योवांय
ज्ञेभिरावृतोधिवस्त्रावधूरिव । सपर्यंताशुभेचक्रातेऽअश्विना ॥ योवामुरुव्यचस्तमंचिकेततिनृपाय्यं । वर्तिरश्विनापरि
यातमस्मयू+॥अस्मभ्यंसुवृषण्वसूयातंवर्तिर्नृपाय्यं । विषुद्रुहेवयज्ञमूहथुर्गिरा+ ॥२८॥ वाहिष्ठोवांहवानांस्तोमोदूतोहुव
न्नरा । युवाभ्यांभूत्वश्विना ॥ यददोदिवोऽअर्णवऽइषोवामदथोगृहे । श्रुतमिन्मेऽअमर्त्या ॥ उतस्याश्वेतयावरीवाहिष्ठा
वांनदीनां । सिंधुर्हिरण्यवर्तनिः ॥ स्मदेतयासुकीर्त्याश्विनाश्वेतयाधिया । वहेथेशुभ्रयावाना ॥ युक्ष्वाहित्वंरथासहायु
वस्वपोष्यावसो । आन्नोवायोमधुपिबास्माकंसवनागहि ॥२९॥ तववायवृतस्पतेत्वष्टुर्जामातरद्भुत । अवांस्यावृणीमहे ॥

त्वष्टुर्जामातरंवयमीशानंरायऽईमहे । सुतावंतोवायुंद्युम्नाजनासः ॥ वायोयाहिशिवादिवोवहस्वासुस्वश्व्यं । वहस्व महःपृथुपक्षसारथे ॥ त्वांहिसुप्सरस्तमंनृषदनेषुहूमहे । ग्रावाणंनाश्वपृष्ठंमंहना ॥ सत्वंनोदेवमनसावायोमंदानोऽअग्रियः । कृधिवाजाँऽअपोधियः ॥३०॥ (८।४।७) अग्निरुक्थेपुरोहितोग्रावाणोवर्हिरध्वरे । ऋचायामिमरुतोब्रह्मणस्पतिंदेवाँऽअवोवरेण्यं ॥ आपशुंगासिपृथिवींवनस्पतीनुषासानक्तमोषधीः । विश्वेचनोवसवोविश्ववेदसोधीनांभूतप्राविताराः॥प्रसूनऽएत्वध्वरो३ग्नादेवेषुपूर्व्यः । आदित्येषुप्रवरुणेधृतव्रतेमरुत्सुविश्वभानुषु॥विश्वेहिष्मामनवेविश्ववेदसोभुवन्वृधेरिशादसः । अरिष्टेभिःपायुभिर्विश्ववेदसोयंतानोवृकंच्छर्दिः+॥आनोऽअद्यसमनसोगंताविश्वेसजोषसः । ऋचागिरामरुतोदेव्यदितेसदनेपस्त्येमहि ॥३१॥ अभिप्रियामरुतोयावोऽअश्व्याहव्यामित्रप्रयाथन । आबर्हिरिंद्रोवरुणस्तुरानरऽआदित्यासःसदंतुनः ॥ वयंवोवृक्तवर्हिषोहितप्रयसऽआनुषक् । सुतसोमासोवरुणहवामहेमनुष्वदिद्धाग्नयः ॥ आप्रयातमरुतोविष्णोऽअश्विनापूषन्माकीनयाधिया । इंद्रऽआयातुप्रथमःसनिष्युभिर्वृषायोवृत्रहागृणे+ ॥ विनोदेवासोऽअद्रुहोच्छिद्रंशर्मयच्छत । नयदूराद्वसवोनूचिदंतितोवरूथमादधर्षति ॥ अस्तिहिवःसजात्यंरिशादसोदेवासोऽ

(८।४।७) अग्निरुक्थइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवाः विषमाबृहत्यःसमाःसतोबृहत्यः (अग्निरुक्थइत्यादिवैश्वदेवेषु चतुःसूक्तेषुआद्ययोरंत्येचसर्वेविश्वेदेवाएवनात्रभेदः) ।

अस्त्याप्यँ। प्रणः पूर्वैस्मैसुवितायवोचतमक्षूसुम्नायनव्यसे॥३२॥ इदाहिवऽउपस्तुतिमिदावामस्यभक्तयेँ।उपवोविश्ववेदं सोनमस्युराँऽअसृक्ष्यन्यामिव॥ उदुष्यवःसवितासुप्रणीतयोस्थादूर्ध्वोवरेण्यः। निद्विपादश्चतुष्पादोऽअर्थिनोविश्रन्पत यिष्णवः॥ देवंदेवंवोवसेदेवंदेवमभिष्टये। देवंदेवंहुवेमवाजसातयेगृणंतोदेव्याधिया॥ देवासोहिष्मामनवेसमन्य वोविश्वेसाकंसरातयः। तेनोऽअद्यतेऽअपरंतुचेतुनोभवंतुवरिवोविदः॥ प्रवःशंसाम्यद्रुहःसंस्थऽउपस्तुतीनां। नतं धूर्तिर्वरुणमित्रमर्त्ययोवोधामभ्योविधत्॥ प्रसक्षयँतिरतेविमहीरिषोयोवोवरायदाशति। प्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्प र्यरिष्टःसर्वऽएधते॥ ३३॥ ऋतेसाविंदतेयुधःसुगेभिर्यात्यध्वनः। अर्यमामित्रोवरुणःसरातयोयंत्रायँतेसजोषसः॥ अज्रेचिदस्मैकृणुथान्यंचनंदुर्गेचिदासुसरणं। एषाचिदस्मादशनिःपरोनुसास्त्रेधंतीविनश्यतु॥ यदद्यसूर्यँऽउद्यतिप्रि यक्षत्राऽऋतंदध। यन्निम्रुचिप्रबुधिविश्ववेदसोयद्वामध्यंदिनेदिवः॥ यद्वाभिपित्वेऽअसुराऽऋतंयतेछर्दिर्येमविदा शुषे। वयंतद्वोवसवोविश्ववेदसऽउपस्थेयाममध्यऽआ॥ यदद्यसूरऽउदितेयन्मध्यंदिनऽआतुचि। वामंधत्थमनवे विश्ववेदसोजुह्वानायप्रचेतसे॥ वयंतद्वःसम्राजऽआवृणीमहेपुत्रोनबहुपाय्यं। अश्यामतदादित्याजुह्वतोहविर्येन वस्योनशामहै॥ ३४॥ (८।४।८) येत्रिंशतित्रयस्परोदेवासोबर्हिरासदन्। विदन्नहद्वितासनन्॥ वरुणोमित्रोऽ

(८।४।८) येत्रिंशतीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमनुर्विश्वेदेवागायत्रीचतुर्थीपुरउष्णिक्।

अर्यमास्मद्रातिषाचोऽअग्नयः । पत्नींवंतोवषट्कृताः ॥ तेनोंगोपाऽअपाच्यास्तऽउदक्तऽइत्थान्यंक् । पुरस्तात्सर्वं याविशा+ ॥ यथावशंतिदेवास्तथेदसत्तदेषांनकिरामिनत् । अरावाचनमर्त्यः ॥ सप्तानांसप्तऽऋष्टयःसप्तद्युम्नान्येषां । सप्तोऽअधिश्रियोधिरे ॥ ३५ ॥ (८।४।९) बभ्रुरेकोविषुणःसूनरोयुवांज्यंक्तेहिरण्ययं ॥ योनिमेकऽआससाद्द्योतनोंतर्देवेषुमेधिरः ॥ वाशीमेकोंविभर्तिहस्तऽआयसीमंतर्देवेषुनिध्रुविः ॥ वज्रमेकोंविभर्तिहस्तऽआहितंतेनवृत्राणिजिघ्नते ॥ तिग्ममेकोंविभर्तिहस्तऽआयुधंशुचिरुग्रोजलाषभेषजः ॥ पथऽएकःपीपायतस्करोयथाँऽएषवेदनिधीनां+ ॥ त्रीण्येकऽउरुगायोविचक्रमेयत्रदेवासोमदंति ॥ विभिर्द्वाचरतऽएकयासहप्रप्रवासेववसतः ॥ सदोद्वाचक्रातेऽउपमादिविसम्राजासर्पिरासुती ॥ अर्चंतऽएकेमहिसाममन्वततेनसूर्यमरोचयन् ॥ ३६ ॥ (८।४।१०) नहिवोऽअस्त्यर्भकोदेवासोनकुमारकः । विश्वेसतोमहांतऽइत्+ ॥ इतिस्तुतासोऽअसथारिशादसोयेस्थत्रयश्चत्रिंशच्च । मनोर्देवायज्ञियासः ॥ तेनस्त्राध्वंतेवततऽउनोऽअधिवोचत । मानःपथःपित्र्यान्मानवादधिदूरंनैष्टपरावतः ॥ येदेवा

(८।४।९) बभ्रुरेकइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवाद्विपदाविराट् (भेदपक्षे–सोमः १ अग्निः १ त्वष्टा १ इंद्रः १ रुद्रः १ पूषा १ विष्णुः १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ १ एवंदश । अस्मिन्मारीचःकश्यपर्षिःपाक्षिकः) । (८।४।१०) नहिवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमनुर्विश्वेदेवागायत्रीपुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुभः ।

सऽइहस्थनविश्वैवैश्वानराऽउत । अस्मभ्यंशर्मसप्रथोगवेश्वायययच्छत ॥ ३७ ॥ (८।५।१) योयजातियजातऽइत्सुनवच्चपचातिच । ब्रह्मेदिंद्रस्यचाकनत् ॥ पुरोळाशंयोऽअस्मैसोमंररतऽआशिरं । पादित्तंशक्रोऽअंहसः ॥ तस्यद्युमाँऽअसद्रथोदेवजूतःसशूशुवत् । विश्वावन्वन्नमित्रिया ॥ अस्यप्रजावतीगृहेसश्चंतीदिवेदिवे । इळाधेनुमतीदुहे ॥ यादंपतीसमनसासुनुतऽआचधावतः । देवासोनित्ययाशिरा ॥ ३८ ॥ प्रतिप्राशव्याँऽइतःसम्यंचाबर्हिराशाते । नतावाजेषुवायतः ॥ नदेवानामपिह्नुतःसुमतिंनजुगुक्षतः । श्रवोबृहद्विवासतः ॥ पुत्रिणाताकुमारिणाविश्वमायुर्व्यश्नुतः । उभाहिरण्यपेशसा ॥ वीतिहोत्राकृतद्वसूदशस्यंतामृतायकं । समूधोरोमशंहतोदेवेषुकृणुतोदुवः ॥ आशर्मपर्वतानांवृणीमहेनदीनां । आविष्णोःसचाभुवः ॥ ३९ ॥ ऐतुपूषारयिर्भगःस्वस्तिसर्वधातमः । उरुरध्वास्वस्तये ॥ अरमतिरनर्वणोविश्वोदेवस्यमनसा । आदित्यानामनेहऽइत्+॥ यथानोमित्रोऽअर्यमावरुणःसंतिगोपाः । सुगाऽऋतस्यपंथाः ॥ अग्निंवःपूर्व्यंगिरादेवमीळेवसूनां । सपर्यंतःपुरुप्रियंमित्रंनक्षेत्रसाधसं ॥ मक्षूदेववतोरथःशूरोवापृत्सु

पंचमेनुवाकेद्वादशसूक्तानि (८।५।१)योयजातीत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुः यज्ञोदेवतातृतीयादिद्वयोर्यजमानःपंचम्यादीनांदंपती दशम्यादिनवानांदंपत्याशिषोगायत्रीनवमीचतुर्दश्यावनुष्टुभौदशमीपादनिचृदंत्याश्चतस्रःपंक्तयः (प्रथमयोर्द्वयोरिंद्रोदेवतेतिकेचित् दशम्यायजमानपत्न्याशीःततोद्वयोःपूषाततएकस्यामित्रार्यमवरुणाःततएकस्याअग्निःअंत्यचतसृणांयजमानइतिशौनकाद्यभिप्रायेणकेचिदाहुः) ।

कासुंचित् ॥ दे॒वानां॒य॑ऽइन्मनो॒यज॑मान॒ऽइयं॑क्षत्य॒भीदयं॒ज्वनो॑भुवत् ॥ नय॑जमानरिष्यसि॒नसुं॒न्वान॒नदे॑वयो । दे॒वा नां॒य० ॥ नकि॒ष्टंकर्म॑णानश॒न्नप्रयो॑ष॒न्नयो॑षति । दे॒वा॒नां॒य० ॥ असदत्रं॒सु॒वीर्यं॑मु॒तत्यदा॒श्वश्व्यं॑ । दे॒वा॒नां॒य० ॥ ४० ॥ इतिषष्ठाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्विचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ४० सूक्तानि ११ ऋचः २०४ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये. १६ चित्राये. २ अश्विभ्या. १८ अग्नय. ३० इंद्राये. २७ वरव. ३ मित्रावरुणाभ्या. ९ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ मित्रावरुणाभ्या. १२ अश्विभ्या. १९ वायव. ६ विश्वेभ्योदेवेभ्य. २७ सोमाये. अग्नय. त्वष्ट्र. इंद्राये. रुद्राय. पूष्ण. विष्णव. अश्विभ्या. मित्रावरुणाभ्या. अश्विभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ४ यज्ञाय. २ इंद्राय. २ दंपतीभ्या. ५ दंपत्यार्शीर्भ्य. ९ (शौ० पक्षेतु—इंद्राये. २ यजमानाये. २ दंपतीभ्या. ५ यजमानपत्न्याशीर्भ्य. पूष्णइ. २ मित्रार्यमवरुणेभ्य. अग्नय. यजमानाये. ४) ॥ इतिषष्ठेद्वितीयः ॥

प्रकृतानित्रिंशन्मेधातिथिर्वयंघैकोनामेध्यातिथिर्बार्हतंत्रिगायत्र्यनुष्टुबंतमेंद्रयाहिद्व्यूनानीपातिथिरानुष्टुभंतृ चोंत्योगायत्रंस्तंसहस्रंवसुरोचिषोंगिरसोपश्यंन्नग्निनाचतुर्विंशतिःश्यावाश्वआश्विनमुपरिष्टाज्ज्योतिषंपंक्तिमहा बृहतीपंक्त्यंतमंवितासिसप्तशाक्वरंमहापंक्त्यंतंप्रेदंमहापांक्तमाद्यातिजगतींयज्ञस्यदशैंद्राग्नमंग्निमस्तोषिनाभा कंआग्नेयंमहापांक्तंहींद्राग्नीद्वादशैंद्राग्नमंत्यात्रिष्टुप्द्वितीयाशक्वर्यंस्माऊषुदशवारुणंत्वंस्तभ्नातषळर्चनानावात्रैष्टु

भंमंत्यंवातृचमाश्विनंमानुष्टुभमपश्यंदिमेत्रयस्त्रिंशद्धिरूपआंगिरसआग्नेयंतुसमिधाग्नित्रिंशदाद्यद्धिचत्वारिंशं त्रिशोकआद्याग्नेंद्री ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (८।५।२) प्रकृतान्यृजीषिणःकण्वाऽइंद्रस्यगाथया ॥ मदेसोमस्यवोचत ॥ यःसृबिंदमनर्शनिंपिप्रुंदासमहीशुवं । वधीदुग्रोरिणन्नपः+ ॥ न्यर्बुदस्यविष्टपंवर्ष्माणंबृहतस्तिर । कृषेतदिंद्रपौंस्यं ॥ प्रतिश्रुतायवोधृषत्तूर्णाशंनगिरेरधि । हुवेसुशिप्रमूतये ॥ सगोरश्वस्यविव्रजंमंदानःसोम्येभ्यः । पुरंनशूरदर्षसि ॥ १ ॥ यदिमेरारणःसुतऽउक्थेवादधसेचनः । आरादुपस्वधागहि ॥ वयंघातेऽअपिष्मसिस्तोतारऽइंद्रगिर्वणः । त्वंनोजिन्वसोमपाः+ ॥ उतनःपितुमाभरसंरराणोऽअविक्षितं । मघवन्भूरितेवसु ॥ उतनोगोमतस्कृधिहिरण्यवतोऽअश्विनः । इळाभिःसंरभेमहि ॥ बृबदुक्थंहवामहेसृप्रकरस्नमूतये ॥ साधुकृण्वंतमवसे ॥ २ ॥ यःसंस्थेचिच्छतक्रतुरादींकृणोतिवृत्रहा । जरितृभ्यःपुरूवसुः ॥ सनःशक्रश्चिदाशकद्दानवाँऽअंतराभरः । इंद्रोविश्वाभिरूतिभिः ॥ योरायो३वनिर्महान्त्सुपारःसुन्वतःसखा । तमिंद्रमभिगायत ॥ आयंतारंमहिस्थिरंपृतनासुश्रवोजितं । भूरेरीशानमोजसा ॥ नाकिरस्यशचीनांनियंतासूनृतानां । नकिर्वक्तानदादिति ॥ ३ ॥ ननूनंब्रह्मणामृणंप्राशूनामस्तिसुन्वतां । नसोमोऽअप्र

(८।५।२) प्रकृतानीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यमेधातिथिरिंद्रोगायत्री ।

तापंपे ॥ पन्य॒ऽइदु॒पंगायत॒पन्यंऽउ॒क्थानिंशंसत । ब्रह्मांकृणोत॒पन्य॒ऽइत्⁺ ॥ पन्य॒ऽआर्दर्दिरच्छ॒तास॒हस्रांवा॒ज्यवृं तः । इंद्रोयोयज्वंनोवृ॒धः⁺ ॥ विषूचंरस्व॒धाऽअनुंकृ॒ष्टीनामन्वा॒हुवंः । इंद्र॒पिबंसुतानां ॥ पिब॒स्वधैंनवानामु॒तयस्तुग्र्ये॒ सचां । उ॒तायमिंद्र॒यस्तवं ॥ ४ ॥ अतींहिमन्युषा॒विणंसुषु॒वांसमु॒पारंणे । इ॒मंरा॒तंसुतंपिंब ॥ इ॒हिति॒स्रःपंरा॒वतंऽइ॒हि पंच॒जनाँऽअतिं । धेनांऽइंद्राव॒चाकंशत् ॥ सूर्यौर॒श्मिंयथासृ॒जात्वांयच्छंतु॒मे॒गिरंः । नि॒म्नमापो॒नस॒ध्र्यंक्⁺ ॥ अध्वं र्यवातुहि॒षिंचसोमंवी॒रायंशि॒प्रिणें । भरांसुतस्यंपी॒तयें ॥ यऽउ॒द्नःफंलि॒गंभि॒नन्न्यं१क्सिंधूँऽर॒वासृंजत् । योगोषुं॒पक्वं धा॒रयंत् ॥ ५ ॥ अहन्वृ॒त्रमृचींषमऽऔर्णवा॒भमंही॒शुवं । हि॒मेनांविध्य॒दर्बुंदं ॥ प्रवंऽउ॒ग्रायंनि॒ष्टुरेषांह्वायप्रस॒क्षिणें । दे॒वत्तंब्रह्मंगायत ॥ योविश्वांन्य॒भिव्र॒तासोमंस्य॒मदे॒ऽअंधंसः । इंद्रोदे॒वेषु॒चेतंति ॥ इ॒हत्यास॒धमा॒द्याहरी॒हिरंण्यके श्या । वो॒ळ्हाम॒भिप्रयों॒हितं⁺ ॥ अ॒र्वांचंत्वापुरुष्टुतप्रि॒यमंधस्तु॒ताहरीं । सो॒म॒पेयांयवक्षतः ॥ ६ ॥ (८।५।३) व॒यंघंत्वासु॒तावंत॒ऽआपो॒नवृ॒क्तबंर्हिषः । प॒वित्रंस्यप्र॒स्रवंणेषुवृत्रह॒न्परिंस्तो॒तारंऽआसते ॥ स्वरंतित्वासु॒तेनरो॒वसोंनिरे॒कऽ उ॒क्थिनंः । कु॒दासु॒तंतृ॒षा॒णऽओक॒ऽआगंम॒ऽइंद्रंस्व॒ब्दीव॒वंसंगः ॥ कण्वेंभिर्धृष्ण॒वाधृ॒षद्वाजंदर्षिसह॒स्रिणं । पि शंगंरूपंमघवन्विचर्षणेम॒क्षूगोमंतमीमहे ॥ पा॒हिगायांधंसो॒मद॒ऽइंद्रांयमेध्यातिथे । यःसंमिंश्लो॒हर्यो॒र्यःसु॒तेसचां

(८।५।३) वयंघेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमेध्यातिथिरिंद्रोबृहतीषोडश्याद्यास्तिस्रोगायत्र्योंत्यानुष्टुप् ।

वज्रीरथोहिरण्ययः ॥ यःसुषव्यःसुदक्षिणऽइनोयःसुक्रतुर्गृणे । यऽआकरःसहस्रायःशतामघऽइंद्रोयःपूर्भिदारितः+ ॥ ७ ॥ योधृषितोयोवृतोयोऽअस्तिश्मश्रुषुश्रितः । विभूतद्युम्नश्च्यवनःपुरुष्टुतःक्रत्वागौरिवशाकिनः+ ॥ कईंवेदसुतेसचापिबंतंकद्वयोदधे । अयंयःपुरोविभिनत्त्योजसामंदानःशिप्र्यंधसः ॥ दानामृगोनवारणःपुरुत्राचरथंदधे । नकिष्ट्वानियमदासुतेगमोमहाँश्चरस्योजसा ॥ यऽउग्रःसन्ननिःष्टृतःस्थिरोरणायसंस्कृतः । यदिस्तोतुर्मघवाशृणवद्धवंनेंद्रोयोषत्यागमत् ॥ सत्यमित्थावृषेदसिवृषजूतिर्नोवृतः । वृषाह्युग्रशृण्विषेपरावतिवृषोऽअर्वावतिश्रुतः ॥ ८ ॥ वृषणस्तेऽअभीशवोवृषाकशाहिरण्ययी । वृषारथोमघवन्वृषणाहरीवृषात्वंशतक्रतो ॥ वृषासोतासुनोतुतेवृषन्नृजीपिन्नाभर । वृषादधन्वेवृषणंनदीष्वातुभ्यंस्थातर्हरीणां ॥ एंद्रयाहिपीतयेमधुशविष्ठसोम्यं । नायमच्छामघवाशृणवद्गिरोब्रह्मोक्थाचसुक्रतुः ॥ वहंतुत्वारथेष्ठामाहरयोरथयुजः । तिरश्चिद्र्यंसवनानिवृत्रहन्नन्येषांयाशतक्रतो ॥ अस्माकमद्यांतमंस्तोमंधिष्वमहामह । अस्माकंतेसवनासंतुशंतमामदायद्युक्षसोमपाः ॥ ९ ॥ नहिषस्तवनोममशाखेऽअन्यस्यरण्यति । योऽअस्मान्वीरऽआनयत् ॥ इंद्रश्चिद्घातदब्रवीत्स्त्रियाऽअशास्यंमनः । उतोऽअहक्रतुंरघुं+ ॥ सप्तींचिद्घामदच्युतामिथुनावहतोरथं । एवेद्धूर्वृष्णऽउत्तरा ॥ अधःपश्यस्वमोपरिसंतरांपादकौहर । मातेक

शग्धकौदंशन्तस्त्रीहिब्रह्मावभूविंथ ॥ १० ॥ (८५१४) एंद्रंयाहिहरिंभिरुपकण्वंस्यसुष्टुतिं । दिवोऽअमुष्यशासं तोदिवंयुयदिंवावसो ॥ आत्वाग्रावावदंन्निहसोमीघोषेणयच्छतु । दिवो० ॥ अत्राविनेमिरेंषामुरांनधूंनुतेवृकंः । दिवो० ॥ आत्वाकण्वाऽइहावंसेहवंतेवाजंसातये । दिवो० ॥ दधामितेसुतानांवृष्णेनपूर्वपाय्यं । दिवो० ॥ ११ ॥ सत्पुरंधिर्नऽआगंहिविश्वतोंधीर्नऽऊतयें । दिवो० ॥ आनोंयाहिमहेमतेसहंस्रोतेशतामघ । दिवो० ॥ आत्वाहो तामनुंहिंतोदेवत्रावंक्षदीड्यंः । दिवो० ॥ आत्वांमदच्युताहरींश्येनंपक्षेवंवक्षतः । दिवो० ॥ आयांह्यर्यऽआपरिस्वा हासोमंस्यपीतयें । दिवो० ॥ १२ ॥ आनोंयाह्युपंश्रुत्युक्थेषुरणयाऽइह । दिवो० ॥ सरूंपैरासुनोंगहिसंभृंतैःसंभृं ताश्वः । दिवो० ॥ आयांहिपर्वंतेभ्यःसमुद्रस्याधिंविष्टपंः । दिवो० ॥ आनोगव्यान्यश्व्यांसहस्रांशूरदर्दृहि । दि वो० ॥ आनंःसहस्रशोभंरायुतानिशतानिंच । दिवो० ॥ आयदिंद्रश्चदद्वंहेसहस्रंवसुरोचिषः । ओजिंष्ठमश्व्यंपशुं+॥ यऽऋज्राावातंरंहसोरुषासोंरघुष्यदंः । भ्राजंतेसूर्याऽइव ॥ पारांवतस्यरातिषुंद्रवच्चंक्रेष्वाशुषुं । तिष्ठंवनंस्यमध्यऽ आ+ ॥ १३ ॥ (८५१५) अग्निनेंद्रेंणवरुंणेनविष्णुनादित्यैरुद्रैर्वसुंभिःसचाभुवां । सजोषंसाऽउषसासूर्येंणचसोमं

(८५१४)एंद्रयाहीत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यनीपातिथिरिंद्रःआयदिंद्रइत्यादितिसृणामांगिरसाःसहस्रवसुरोचिषऋषयइंद्रोऽनुष्टुप्अंत्यास्ति स्रोगायत्र्यः।(८५१५)अग्निनेंद्रेणेतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोश्विनावुपरिष्टाज्ज्योतिरंत्यास्तिस्रःक्रमेणपंक्तिमहाबृहतीपंक्तयः।

पिबतमश्विना ॥ विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेनवाजिनादिवापृथिव्याद्रिभिःसचाभुवा । सजोषसा० ॥ विश्वैर्देवैस्त्रिभिरे
कादशैरिहाद्भिर्मरुद्भिर्भृगुभिःसचाभुवा । सजोषसा० ॥ जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्यमेविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । स
जोषसाऽउषसासूर्येणचेषंनोवोह्ळमश्विना ॥ स्तोमंजुषेथांयुवशेवकन्यनांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसा० ॥
गिरोंजुषेथामध्वरंजुषेथांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसा० ॥ १४ ॥ हारिद्रवेवपतथोवनेदुपसोमंसुतंमहिषे
वावगच्छथः । सजोषसाऽउषसासूर्येणचत्रिर्वर्तिर्यातमश्विना ॥ हंसाविवपतथोऽअध्वगाविवसोमंसुतंमहिषेवावग
च्छथः । सजोषसा० ॥ श्येनाविवपतथोहव्यदातयेसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसा० ॥ पिबतंचतृप्णुतंचा
चगच्छतंप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचोर्जंनोधत्तमश्विना ॥ जयतंचप्रस्तुतंचप्रचावतंप्रजांचध
त्तंद्रविणंचधत्तं । सजोषसा० ॥ हतंचशत्रून्यततंचमित्रिणःप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं ॥ सजोषसा० ॥ १५ ॥ मि
त्रावरुणवंताऽउतधर्मवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचादित्यैर्यातमश्विना ॥ अंगिरस्वंता
ऽउतविष्णुवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसा० ॥ ऋभुमंतावृषणावाजवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं ।
सजोषसा० ॥ ब्रह्मजिन्वतमुतजिन्वतंधियोहतंरक्षांसिसेधतममीवाः । सजोषसाऽउषसासूर्येणचसोमंसुन्वतोऽअ
श्विना ॥ क्षत्रंजिन्वतमुतजिन्वतंनॄन्हतंरक्षांसिसेधतममीवाः । सजोषसा० ॥ धेनूर्जिन्वतमुतजिन्वतंविशोहतंरक्षां

सिसेधंतममीवाः । सजोषसा० ॥ १६ ॥ अत्रेरिवशृणुतंपूर्व्यस्तुतिंश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्युता । सजोषसाऽउषसासूर्येणचाश्विनातिरोऽअह्न्यं ॥ सर्गाँऽइवसृजतंसुष्टुतीरुपश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्युता । सजोषसा० ॥ रश्मीँऽरिवयच्छतमध्वराँऽउपश्यावाश्वस्यसुन्वतोमदच्युता ॥ सजोषसा० ॥ अर्वाग्रथंनियच्छतंपिबतंसोम्यंमधु । आयातमश्विनागतमवस्युर्वामहंहुवेधत्तंरत्नानिदाशुषे ॥ नमोवाकेप्रस्थितेऽअध्वरेनराविवक्षणस्यपीतये । आयात० ॥ स्वाहाकृतस्यतृंपतंसुतस्यदेवावंधसः । आयात० ॥ १७ ॥ (८।५।६) अवितासिसुन्वतोवृक्तबर्हिषःपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभागमधारयन्विश्वाःसेहानःपृतनाऽउरुज्रयःसमप्सुजिन्मरुत्वाँऽइंद्रसत्पते ॥ प्राव स्तोतारंमघवन्नवत्वांपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ ऊर्जादेवाँऽअवस्योजसात्वांपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ जनितादिवोजनितापृथिव्याःपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ जनिताश्वानांजनितागवामसिपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ अत्रीणांस्तोममद्रिवोमहस्कृधिपिबासोमंमदायकंशतक्रतो । यंतेभाग० ॥ श्यावाश्वस्यसुन्वतस्तथाशृणुयथाशृणोरत्रेःकर्माणिकृण्वतः । प्रत्रसदस्युमाविथत्वमेकऽइन्नृषाह्यऽइंद्रब्रह्माणिवर्धयन् ॥ १८ ॥ (८।५।७) प्रेदंब्रह्मवृत्रतूर्येष्वाविथप्रसुन्वतःशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्यसवन

(८।५।६) अवितासीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वइंद्रःशक्वर्यत्यामहापंक्तिः । (८।५।७) प्रेदमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वइंद्रोमहापंक्तिराद्या

स्यवृत्रहन्ननेद्यपिबासोमंस्यवज्रिवः ॥ सेहानऽउग्रपृतनाऽअभिद्रुहंःशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ एकूराळस्यभुवनस्यराजसिशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ सस्थावानायवयसित्वमेकऽइच्छचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ क्षेमस्यचप्रयुजश्चत्वमीशिषेशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ क्षत्रायत्वमवसिनत्वमाविथशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ श्यावाश्वस्यरेभतस्तथाशृणुयथाशृणोरत्रेःकर्माणिकृण्वतः । प्रत्रसदस्युमाविथत्वमेकऽइन्नृषाह्यऽइंद्रंक्षत्राणिवर्धयन् ॥ १९ ॥ (८।५।८)

यज्ञस्यहिस्थऽऋत्विजासस्नीवाजेषुकर्मसु । इंद्राग्नीतस्यबोधतं ॥ तोशासारथयावानावृत्रहणापराजिता । इंद्राग्नी० ॥ इदंवांमदिरंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । इंद्राग्नी० ॥ जुषेथांयज्ञमिष्टयेसुतंसोमंसधस्तुती । इंद्राग्नीऽआगतंनरा ॥ इमाजुषेथांसवनायेभिर्हव्यान्यूहथुः । इंद्राग्नी० ॥ इमांगायत्रवर्तनिंजुषेथांसुष्टुतिंमम । इंद्राग्नी० ॥ २० ॥ प्रातर्यावभिरागतंदेवेभिर्जेन्यावसू । इंद्राग्नीसोमपीतये ॥ श्यावाश्वस्यसुन्वतोत्रीणांशृणुतंहवं । इंद्राग्नी० ॥ एवावांमह्वऽऊतयेयथाहुवंतमेधिराः । इंद्राग्नी० ॥ आहंसरस्वतीवतोरिंद्राग्न्योरवोवृणे । याभ्यांगायत्रमृच्यते ॥ २१ ॥ (८।५।९)

अग्निमस्तोष्यृग्मियमग्निमीळायजध्यै । अग्निर्देवाँऽअनक्तुनऽउभेहिविदथेकविरंतश्चरतिदूत्यं१ नभंतामन्यकेसमे ॥

तिजगती। (८।५।८) यज्ञस्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यश्यावाश्वइंद्राग्नीगायत्री। (८।५।९) अग्निमितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोनाभाकोग्निर्महापंक्तिः।

न्यंग्नेनव्यंसावचंस्तनूषुशंसंमेषां । न्यरांतीररांव्णांविश्वांऽअर्योऽअरांतीरितोयुंच्छंत्वामुरोनभंता० ॥ अग्नेमन्मांनि तुभ्यंकंघृतंनजुह्वऽआसनिं । सदेवेषुप्राचिंकिद्धित्वंह्यसिंपूर्व्यःशिवोदूतोविवस्वंतोनभंता० ॥ तत्तंदग्निर्वयोंदधेयथांय थाकृपण्यतिं । ऊर्जाहुंतिर्वसूंनांशंचयोश्चमयोंदधेविश्वंस्यैदेवहूंत्यैनभंता० ॥ सचिंकेतसहींयसाग्निश्चित्रेणकमंणा । सहोताशश्वंतीनांदक्षिणाभिरभीवृंतऽइनोतिंचप्रतीव्यं१नभंता० ॥ २२ ॥ अग्निर्जातादेवानांमग्निर्वेदमर्तांनामपी च्यं । अग्निःसद्रंविणोदाऽअग्निर्द्वाराव्यूंर्णुतेस्वांहुतोनवींयसानभंता० ॥ अग्निर्देवेषुसंवंसुःसविक्षुयज्ञियांस्वा । समु दाकाव्यांपुरुविश्वंभूमेंवपुष्यतिदेवोदेवेषुंयज्ञियोनभंता० ॥ योऽअग्निःसप्तमांनुषःश्रितोविश्वेषुसिंधुंषु । तमागंन्मत्रि पस्त्यंमंधातुदस्युहंतंमग्निंयज्ञेषुंपूर्व्यंनभंता० ॥ अग्निस्त्रीणिंत्रिधातून्याक्षेतिविदथांकविः । सत्रीँऽरेकादशाँऽइहय क्षंच्चपिप्रयंच्चनोविप्रोदूतःपरिंष्कृतोनभंता० ॥त्वंनोंऽअग्नऽआयुषुत्वंदेवेषुंपूर्व्यवस्वऽएकंऽइरज्यसि । त्वामापंःपरिस्रु तःपरिंयंतिस्वसेंतवोनभंता॥२३॥(८।५।१०) इंद्रांग्नीयुवंसुनःसहंतादासंथोरयिं । येनंदृढ्हासमत्स्वावीळुचिंत्साहिषीम ह्यग्निर्वनेवंवातऽइन्नभंता०॥नहिवांवव्रयांमहेथेंद्रमिद्यंजामहेशविंष्ठंनृणांनरं । सनंःकदाचिदवंतागमदावाजंसातयेगम दामेधसांतयेनभंता०॥ताहिमध्यंभरांणामिंद्राग्नीऽअंधिक्षितः। ताऽउंकवित्वनाकवीपृच्छयमांनासखीयतेसंधीतमंश्नुतं

(८।५।१०) इंद्राग्नीइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यनाभाकइंद्राग्नीमहापंक्तिर्द्वितीयाशकर्यंत्यात्रिष्टुप् ।

नरानभंता०॥अभ्यर्चनभाकवदिंद्राग्नीयजसागिरा।ययोर्विश्वमिदंजगदियंद्यौःपृथिवीमह्यु१पस्थेबिभृतोवसुनभंता०॥
प्रब्रह्माणिनभाकवदिंद्राग्निभ्यामिरज्यत। यासप्तबुध्नमर्णवंजिह्मबारमपोर्णुतऽइंद्रऽईशानऽओजसानभंता० ॥ अपि
वृश्चपुराणवद्व्रततेरिवगुष्पितमोजोदासस्यदंभय। वयंतदस्यसंभृतंवस्विंद्रेणविभजेमहिनभंता० ॥२४॥ यदिंद्राग्नीज
नाऽइमेविह्वयंतेतनागिरा। अस्माकेभिर्नृभिर्वयंसासह्यामपृतन्यतोवनुयामवनुष्यतोनभंता० ॥ यानुश्वेतावबोदि
वऽउच्चरातऽउपद्युभिः। इंद्राग्न्योरनुव्रतमुहानायंतिसिंधवोयान्त्सींबंधादमुंचतांनभंता० ॥ पूर्वीष्टऽइंद्रोपमातयः
पूर्वीरुतप्रशस्तयःसूनोहिन्वस्यहरिवः। वस्वोवीरस्यापृचोयानुसाधंतनोधियोनभंता० ॥ तंशिशीतासुवृक्तिभिस्त्वेषं
सत्वानमृग्मियं। उतोनुचिद्यऽओजसाशुष्णस्यांडानिभेदतिजेषत्स्वर्वतीरपोनभंता० ॥ तंशिशीतास्वध्वरंसत्यंसत्वा
नमृत्वियं। उतोनुचिद्यऽओहतऽआंडाशुष्णस्यभेदत्यजैःस्वर्वतीरपोनभंता० ॥ एवेंद्राग्निभ्यांपितृवन्नवीयोमंधातृव
दंगिरस्वदवाचि।त्रिधातुनाशर्मणापातमस्मान्वयंस्यामपतयोरयीणां॥२५॥(८।५।११)अस्माऽऊषुप्रभूतयेवरुणायमरु
द्भ्योर्चाविदुष्टरेभ्यः। योधीतामानुषाणांपश्वोगाऽइवरक्षतिनभंता०॥ तमूषुसमनागिरापितॄणांचमन्मभिः। नाभाक
स्यप्रशस्तिभिर्यःसिंधूनामुपोदयेसप्तस्वसासमध्यमोनभंता० ॥ सक्षपःपरिषस्वजेन्यु१स्रोमाययादधेसविश्वंपरिदर्श

(८।५।११) अस्माऊष्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यनाभाकोवरुणोमहापंक्तिः।

तः । तस्यवेनीरनुव्रतमुषस्तिस्रोऽअवर्धयन्नभंता० ॥ यःककुभोनिधारयःपृथिव्यामधिदर्शतः । समातापूर्व्यंपदंतद्व
रुणस्यसप्त्यंसहिगोपाऽइवेर्योनभंता० ॥ योधर्ताभुवनानांयऽउस्राणामपीच्याऽवेदनामानिगुह्या । सकविःकाव्या
पुरुरूपंद्यौरिवपुष्यतिनभंता० ॥ २६ ॥ यस्मिन्विश्वानिकाव्याचक्रेनाभिरिवश्रिता । त्रितंजूतीसपर्यतव्रजेगावोन
संयुजेयुजेऽअश्वाँऽअयुक्षतनभंता० ॥ यऽआस्वत्कऽआशयेविश्वाजातान्येषां । परिधामानिमर्मृशद्वरुणस्यपुरोगये
विश्वेदेवाऽअनुव्रतंनभंता० ॥ ससमुद्रोऽअपीच्यस्तुरोद्यामिवरोहतिनियदासुयजुर्दधे । समायाऽअर्चिनापदास्तृणा
न्नाकमारुहन्नभंता० ॥ यस्यश्वेताविचक्षणातिस्रोभूमीरधिक्षितः । त्रिरुत्तराणिपप्रतुर्वरुणस्यध्रुवंसदःससप्तानामिर
ज्यतिनभंता० ॥ यःश्वेताँऽअधिनिर्णिजश्चक्रेकृष्णाँऽअनुव्रता । सधामपूर्व्यममेयःस्कंभेनविरोदसीऽअजोनद्यामधा
रयन्नभंता० ॥ २७ ॥ (८।५।१२) अस्तभ्नाद्द्यामसुरोविश्ववेदाऽअमिमीतवरिमाणंपृथिव्याः । आसीदद्विश्वाभु
वनानिसम्राड्विश्वेत्तानिवरुणस्यव्रतानि ॥ एवावंदस्ववरुणंबृहंतंनमस्याधीरममृतस्यगोपां । सनःशर्मत्रिवरूथंवियंस
त्पातंनोद्यावापृथिवीऽउपस्थे ॥ इमांधियंशिक्षमाणस्यदेवक्रतुंदक्षंवरुणसंशिशाधि । ययातिविश्वादुरितातरेमसुत
र्माणमधिनावंरुहेम ॥ आवांग्रावाणोऽअश्विनाधीभिर्विप्राऽअचुच्यवुः । नासत्यासोमपीतयेनभंता० ॥ यथावाम

(८।५।१२) अस्तभ्नादितिषळर्चस्यसूक्तस्यनाभाकऋषिरत्यानांतिसृणामात्रेयार्चनानाऋषिराद्यानांतिसृणांवरुणोऽत्यानांतिसृणाम
श्विनौआद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः ।

त्रिरश्विनागीर्भिर्विप्रोऽअजोहवीत् । नासत्यासोमपीतयेनभंता० ॥ एवावामह्वऽऊतयेयथाहुवंतमेधिराः । नासत्यासोमपीतयेनभंता० ॥ २८ ॥ (८।६।१) इमेविप्रस्यवेधसोग्नेरस्तृतयज्वनः । गिरःस्तोमासऽईरते ॥ अस्मैतेप्रतिहर्यतेजातवेदोविचर्षणे । अग्नेजनामिसुष्टुतिं ॥ आरोकाऽइवघेदहतिग्माऽअग्नेतवत्विषः । दद्भिर्वनानिबप्सति ॥ हरयोधूमकेतवोवातजूताऽउपद्यवि । यतंतेवृथगग्नयः ॥ एतेत्येवृथगग्नयऽइद्धासःसमदृक्षत । उषसामिवकेतवः ॥ २९ ॥ कृष्णारजांसिपत्सुतःप्रयाणेजातवेदसः । अग्निर्यद्रोधतिक्षमि ॥ धासिंकृण्वानऽओषधीर्बप्सदग्निर्नवायति । पुनर्यंतरुणीरपि ॥ जिह्वाभिरहनंनमदर्चिषाजंजणाभवन् । अग्निर्वनेषुरोचते ॥ अप्स्वग्नेसधिष्टवसौषधीरनुरुध्यसे । गर्भेसंजायसेपुनः ॥ उदग्नेतवतद्धृतादर्चीरोचतऽआहुतं । निंसानंजुह्वो३मुखे ॥३०॥ उक्षान्नायवशान्नायसोमपृष्ठायवेधसे । स्तोमैर्विधेमाग्नये ॥ उतत्वानमसावयंहोतर्वरेण्यक्रतो । अग्नेसमिद्भिरीमहे ॥ उतत्वाभृगुवच्छुचेमनुष्वदग्नऽआहुत । अंगिरस्वद्धवामहे ॥ त्वंह्यग्नेऽअग्निनाविप्रोविप्रेणसन्त्सता । सखासख्यासमिध्यसे ॥ सत्वंविप्रायदाशुषेरयिंदेहिसहस्रिणं । अग्नेवीरवतीमिषं ॥ ३१ ॥ अग्नेभ्रातःसहस्कृतरोहिदश्वशुचिव्रत । इमंस्तोमंजुषस्वमे ॥ उतत्वाग्नेममस्तुतोवाश्रायप्रतिहर्यते । गोष्ठंगावऽइवाशत ॥ तुभ्यंताऽअंगिरस्तमविश्वाःसुक्षितयःपृथक् ।

·षष्ठेनुवाकेषट्सूक्तानि (८।६।१) इमेविप्रस्येतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ।

अग्नेकामांययेमिरे ॥ अग्निंधीभिर्मनीषिणोमेधिरासोविपश्चितः। अद्मसद्यांयहिन्विरे ॥ तंत्वामज्मेषुवाजिनंतन्वानाऽ अंग्नेऽअध्वरं । वह्निंहोतारमीळते ॥३२॥ पुरुत्राहिसदङ्ङसिविशोविश्वाऽअनुप्रभुः । समत्सुत्वाहवामहे ॥ तमीळिष्व यऽआहुतोग्निर्विभ्राजतेघृतैः । इमंनःशृणवद्धवं ॥ तंत्वांवयंहवामहेशृण्वंतंजातवेदसं । अग्नेघ्नंतमपद्विषः ॥ विशांराजा नमद्भुतमध्यक्षंधर्मणामिमं । अग्निमीळेसऽउश्रवत् ॥ अग्निंविश्वायुवेपसंमर्यंनवाजिनंहितं । सप्तिंनवाजयामसि ॥३३॥ घ्नन्मृध्राण्यपद्विषोदहन्रक्षांसिविश्वहा । अग्नेतिग्मेनदीदिहि ॥ यंत्वाजनासऽइंधतेमनुष्वदंगिरस्तम । अग्नेसबोधिमे वचः ॥ यदग्नेदिविजाऽअस्यप्सुजावासहस्कृत । तंत्वागीर्भिर्हवामहे ॥ तुभ्यंघेत्तेजनाऽइमेविश्वाःसुक्षितयःपृथक् । धासिंहिन्वंत्यत्तवे ॥ तेघेदग्नेस्वाध्योहाविश्वानृचक्षसः । तरंतःस्यामदुर्गहा ॥ ३४ ॥ अग्निंमंद्रंपुरुप्रियंशीरंपावकशो चिषं । हृद्भिर्मंद्रेभिरीमहे ॥ सत्वमग्नेविभावसुःसृजन्त्सूर्योनरश्मिभिः । शर्धन्तमांसिजिघ्नसे ॥ तत्तेसहस्वऽईमहे दात्रंयन्नोपदस्यति । त्वदग्नेवार्यंवसु ॥ ३५ ॥ (८।६।२) समिधाग्निंदुवस्यतघृतैर्बोधयतातिथिं । आस्मिन्हव्या जुहोतन ॥ अग्नेस्तोमंजुषस्वमेवर्धस्वानेनमन्मना । प्रतिसूक्तानिहर्यनः ॥ अग्निंदूतंपुरोदधेहव्यवाहमुपब्रुवे । देवाँऽ आसादयादिह+ ॥ उत्तेबृहंतोऽअर्चयःसमिधानस्यदीदिवः । अग्नेशुक्रासऽईरते ॥ उपत्वाजुह्वोमममघृताचीर्यंतुहर्य

(८।६।२) समिधाग्निमितित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यविरूपोग्निर्गायत्री ।

त । अग्नेहव्याजुंषस्वनः ॥ ३६ ॥ मंद्रंहोतारमृत्विजंचित्रभानुंविभावसुं । अग्निमीळेसऽउंश्रवत् ॥ प्रत्नंहोतारमी
ड्यंजुष्टमग्निंकविक्रतुं । अध्वराणामभिश्रियं ॥ जुषाणोऽअंगिरस्तमेमाहव्यान्यानुषक् । अग्नेयज्ञंनयऽऋतुथा+ ॥
समिधानऽउंसंत्यशुक्रशोचऽइहावह । चिकित्वान्दैव्यंजनं ॥ विप्रंहोतारमद्रुहंधूमकेतुंविभावसुं । यज्ञानांकेतुमीम
हे ॥ ३७ ॥ अग्नेनिपाहिनस्त्वंप्रतिष्मदेवरीषतः । भिंधिद्वेषःसहस्कृत ॥ अग्निःप्रत्नेनमन्मनाशुंभानस्तन्वं१स्वां । क
विर्विप्रेणवावृधे ॥ ऊर्जोनपातमाहुवेग्निंपावकशोचिषं । अस्मिन्यज्ञेस्वध्वरे+ ॥ सनोमित्रमहस्त्वमग्नेशुक्रेणशोचि
षा । देवैरासत्सिबर्हिषि ॥ योऽअग्निंतन्वो३दमेदेवंमर्तःसपर्यति । तस्माऽइद्दीदयद्वसु ॥३८॥ अग्निर्मूर्धादिवःककु
त्पतिःपृथिव्याऽअयं । अपांरेतांसिजिन्वति ॥ उदग्नेशुचयस्तवशुक्राभ्राजंतऽईरते । तवज्योतींष्यर्चयः ॥ ईशिषेवा
र्यस्यहिदात्रस्याग्नेस्वर्पतिः । स्तोतास्यांतवशर्मणि ॥ त्वामग्नेमनीषिणस्त्वांहिन्वंतिचित्तिभिः । त्वांवर्धंतुनोगिरः ॥
अदब्धस्यस्वधावतोदूतस्यरेभतःसदा । अग्नेःसख्यंवृणीमहे ॥ ३९ ॥ अग्निःशुचिव्रततमःशुचिर्विप्रःशुचिःकविः ।
शुचीरोचतऽआहुतः ॥ उतत्वाधीतयोममगिरोवर्धंतुविश्वहा । अग्नेसख्यस्यबोधिनः ॥ यदग्नेस्यामहंत्वंत्वंवाघास्या
ऽअहं । स्युष्टेसत्याऽइहाशिषः ॥ वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्नेविभावसुः । स्यामतेसुमतावपि ॥ अग्नेधृतव्रतायतेसमुद्रायें
वसिंधवः । गिरोवाश्रासऽईरते ॥ ४० ॥ युवानंविश्पतिंकविंविश्वादंपुरुवेपसं । अग्निंशुंभामिमन्मभिः ॥ यज्ञानां

रथ्येंव्॒यंति॒ग्मजंभायवी॒ळवे॑ । स्तोमैंरिषेमा॒ग्नयें ॥ अ॒यमंग्नेत्वेऽअपिंजरि॒ताभूंतुसंत्य । तस्मैंपावकमृळय ॥ धीरो॒ह्यस्यं द्मसद्विप्रोनजागृंवि॒ःसदा॑ । अग्नेंदी॒दयंसि॒द्यवि॑ ॥ पु॒राग्नेंदुरि॒तेभ्यं॒ःपु॒रामृ॒ध्रेभ्यंःकवे । प्रण॒ऽआयुर्वसोतिर ॥ ४१ ॥ (८।६।३) आघायेऽअ॒ग्निमिंध॒तेस्तृ॒णंतिंब॒र्हिरा॑नुषक् । येषा॒मिंद्रो॒युवा॒सखा॑ ॥ बृ॒हन्निदि॒ध्मऽएंषा॒भूरिंश॒स्त्रंपृथुःस्व रुंः । येषा॒मिंद्रो॒युवा॒सखा॑ ॥ अयुं॑द्धऽइद्यु॒धावृतं॒शूर॒ऽआजंति॒सत्वंभिः । येषा॒मिंद्रो॒युवा॒सखा॑ ॥ आबुं॒दंवृ॒त्रहादंदेजा॒ तःपृंच्छद्वि॒मा॒तरं॑ । कऽउग्राःकेहंशृण्विरे ॥ प्रतिंत्वाशव॒सीवंदद्गि॒रावप्सोनयोंधिषत् । यस्तेंशत्रु॒त्वमा॑च॒के॑ ॥ ४२॥ उतत्वंमंघवन्छृणुयस्ते॒वष्टिं॒व॒वक्षि॒तत् । यद्वी॒ळया॑सिवी॒ळुतत् ॥ यदा॒जिंयात्यां॒जि॒कृदिंद्रंःस्वश्व॒युरुपं । र॒थीतंमोर॒ थीनां॑ ॥ विषुविश्वाऽअभि॒युजो॒वज्रि॒न्विष्व॒ग्यथा॑वृह । भवा॑नःसु॒श्रवंस्तमः ॥ अ॒स्माकं॒सुरथं॑पु॒रऽइंद्रंःकृणोतुसा॒तये॑ । नयंधूर्वं॑तिधू॒र्तयंः ॥ वृज्याम॑ते॒परि॒द्विषोरं॑तेशक्रदा॒वने॑ । ग॒मेमेदिंद्र॒गोमंतः ॥ ४३ ॥ शनैंश्चि॒द्यंतोंऽअद्रि॒वोश्वा॑वंतः शत॒ग्विनंः । वि॒वक्षंणाऽअने॒हसंः ॥ ऊ॒र्ध्वाहितंदि॒वेदिंवेस॒हस्रा॑सू॒नृता॑श॒ता । ज॒रि॒तृभ्योंवि॒मंहते ॥ वि॒द्माहित्वा॑धनं ज॒यमिंद्रंदृ॒ळ्हाचिंदा॒रु॒जं । आ॒दा॒रिणं॒यथा॒गयं॑ ॥ ककु॒हंचि॑त्त्वाकवे॒मंदं॑तुधृ॒ष्णविंदंवः । आत्वा॑प॒णिंयदीमंहे ॥ यस्तेंरे॒ वाँऽअदांशुरिःप्रम॒मर्षंम॒घत्तंये । तस्यंनो॒वेद॒ऽआभंर ॥ ४४ ॥ इ॒मऽउंत्वा॒विचंक्षते॒सखा॑य॒ऽइंद्र॒सो॒मिनंः । पु॒ष्टावं॑तो॒य

(८।६।३) आघायइतिद्विचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वस्त्रिशोकइंद्रआद्यायाअग्नींद्रागायत्री ।

थापशुं+ ॥ उतत्वाबधिरंवयंश्रुत्कर्णंसंतमूतये । दूरादिहहवामहे ॥ यच्छुश्रूयाऽइमंहवंदुर्मर्षंचक्रियाऽउत । भवेरापिर्नोऽअंतमः ॥ यच्चिद्धितेऽअपिव्यथिर्जगन्वांसोऽअमन्महि । गोदाऽइदिंद्रबोधिनः ॥ आत्वारंभंनजिव्रयोररभ्माशवसस्पते । उश्मसित्वासधस्थऽआ+ ॥ ४५ ॥ स्तोत्रमिंद्रायगायतपुरुनृम्णायसत्वने । नकिर्यवृण्वतेयुधि+ ॥ अभित्वावृषभासुतेसुतंसृजामिपीतये । तृंपाव्यश्नुहीमदं ॥ मात्वामूराऽअविष्यवोमोपहस्वानऽआदभन् । माकींब्रह्मद्विषोवनः ॥ इहत्वागोपरीणसामहेमंदंतुराधसे । सरोगौरोयथापिब ॥ यावृत्रहापरावतिसनानवाचचुच्युवे । तासंसत्सुप्रवोचत ॥ ४६ ॥ अपिबत्कद्रुवःसुतमिंद्रःसहस्रबाह्वे । अत्रादेदिष्टपौंस्यं ॥ सत्यंतत्तुर्वशेयदौविदानोऽअह्नवाय्यं । व्यानट्तुर्वणेशमि ॥ तरणिंवोजनानांत्रदंवाजस्यगोमतः । समानमुप्रशंसिषं ॥ ऋभुक्षणंनवर्तवऽउक्थेषुतुग्र्यावृधं । इंद्रंसोमेसचासुते+ ॥ यःकृंतदिद्वियोन्यंत्रिशोकायगिरिंपृथुं । गोभ्योगातुंनिरेतवे ॥ ४७ ॥ यद्दधिषेमनस्यसिमंदानःप्रेदियक्षसि । मातत्करिंद्रमृळय ॥ दभ्रंचिद्धित्वावतःकृतंशृण्वेऽअधिक्षमि । जिगात्विंद्रतेमनः ॥ तवेदुताःसुकीर्तयोसन्नुतप्रशस्तयः । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ मानऽएकस्मिन्नागसिमाद्वयोरुतत्रिषु । वधीर्माशूरभूरिषु ॥ बिभयाहित्वावतऽउग्रादभिप्रभंगिणः । दस्मादहमृतीषहः ॥ ४८ ॥ मासख्युःशूनमाविदेमापुत्रस्यप्रभूवसो । आवृत्वद्भूतुतेमनः ॥ कोनुमर्याऽअमिथितःसखासखायमब्रवीत् । जहाकोऽअस्मदीषते ॥ एवारेवृषभासुतेसिन्व

न्भूयाँवयः । श्वघ्नीवंनिवताचरंन् ॥ आतंऽएतावंचोयुजाहरींगृभ्णेसुमद्रंथा । यदींब्रह्मभ्यऽइद्दंः ॥ भिंधिविश्वाऽअपद्विषःपरिबाधोंजहीमृधंः । वसुंस्पार्हंतदाभंर ॥ यद्वीळाविंद्रयत्स्थिरेयत्पर्शानेपराभृतं । वसुं० ॥ यस्यंतेविश्वमानुषोभूरेर्दत्तस्यवेदंति । वसुं० ॥ ४९ ॥ इतिषष्ठाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

त्रिचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ४९ सूक्तानि १४ ऋचः २९८॥ त्यागः ॥ इंद्राये. ६७ अश्विभ्या. २४ इंद्राये. १४ इंद्राग्निभ्यां.१० अग्नय. १० इंद्राग्निभ्यां. १२ वरुणाये. १३ अश्विभ्या. ३ अग्नय. ६३ अग्नींद्राभ्या. इंद्राये. ४१ ॥ इतिषष्ठेतृतीयः ॥

त्वावतस्त्रयस्त्रिंशद्वशोश्व्यंआसआदिकानीतस्यंपृथुश्रवसोदानस्तुतिंराद्यापादनिचृंत्पंचम्यादिककुब्गायत्रींबृहत्यनुष्टुप्सतोबृहतीगायत्रींविपरीतोत्तराप्रगाथोंद्विपदाचतुर्विंशिकांबृहतीपिपीलिकमध्यांककुम्न्यंकुशिराविराड्ंजगत्युपरिष्टाद्बृहतीबृहत्योंविषमपदोत्तरापंक्तिःसंस्तारपंक्तिर्गायत्रींपंक्तिःप्रगाथौवायव्यौचंगायत्रीद्विपदोष्णिक्पंक्तिर्वायव्यागायत्रींमहिवोध्यूनांत्रितआप्त्यआदित्येभ्योंत्यादुःस्वप्नघ्नंःपंचोपसेपिमहापांक्तंस्वादोःपंचोनाप्रगाथंःसौम्यंत्रैष्टुभंपंचमीजगत्यंभिप्रदशप्रस्कण्वःप्रागाथंतंत्प्रसुश्रुतंपुष्टिगुंर्यथामनौश्रुष्टिगुंर्यथामनावायुंरुपमंत्वाष्टौमेध्यंएतत्तेमातरिश्वानोंविश्वइतिवैश्वदेवःप्रगाथोंभूरीत्पंचकृशंःप्रस्कण्वस्यदानस्तुतिर्गायत्रंतुंतृतीयांत्येअनुष्टुभौप्रतितेपृषध्रोंत्याग्निसौरीपंक्तिर्युवंदेवाचतुष्कंमेध्यांआश्विनंत्रैष्टुभंयमृत्विजस्तृचंवैश्वदेवं

माद्यऋत्विक्स्तुतिर्वैमानिवांसप्तसुपर्णऐंद्रावरुणंजागतमंत्रआविंशतिर्भर्गःप्रागाथंआग्नेयंप्रागाथंतूभयंब्यूनां
प्रोअस्मैद्वादशप्रगाथःपांक्तंसप्तम्याद्यास्तिस्रोबृहत्यःसपूर्व्योगायत्रमाद्याचतुर्थ्यादिद्वेसप्तमीचानुष्टुभौगायत्रं
त्यादैवीत्रिष्टुबुत्त्वायदिंद्रतरोभिःपंचोनाकलिःप्रागाथःप्रागाथंमंत्यानुष्टुप्पूत्यांनुसैकामत्स्यःसांमदोमैत्रावरुणि
र्मान्योवांवहवोवामत्स्याजालनद्धाआदित्यानस्तुवन्दशम्याद्यास्तिस्रोप्यदितेः ॥ ४ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।६।४) त्वावतःपुरूवसोवयमिंद्रप्रणेतः । स्मसिस्थातर्हरीणां ॥ त्वांहिसत्यमद्रिवोविद्मदा
तारमिषां । विद्मदातारंरयीणां+ ॥ आयस्यंतेमहिमानंशतंमूतेशतंक्रतो । गीर्भिर्गृणंतिकारवः ॥ सुनीथोघासमर्त्यो
यंमरुतोयमर्यमा।मित्रःपांत्यद्रुहः ॥ दधानोगोमदश्ववत्सुवीर्यमादित्यजूतऽएधते । सदारायापुरुस्पृहा ॥ १ ॥ त
मिंद्रंदानमीमहेशवसानमभीर्वं । ईशानंरायऽईमहे ॥ तस्मिन्हिसंत्यूतयोविश्वाऽअभीरवःसचा । तमावहंतुस

(८।६।४।) त्वावतइतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्याश्व्योवशऋषिःपृथुश्रवादेवता आद्यानांविंशत्यृचामिंद्रोदेवताआनोवायवित्यादिचतसृ
णांशतंदासइत्यस्याश्ववायुर्देवताआद्यापादनिचृत्द्वितीयादितिस्रोगायत्र्यःपंचम्याद्याःक्रमेणककुब्गायत्रीबृहत्यनुष्टुप्सतोबृहतीगायत्रीबृहती
विपरीताद्विपदागायत्रीबृहतीपिपीलिकमध्याककुन्न्यंकुशिराविराड्जगत्युपरिष्टद्बृहतीबृहतीविषमपदाबृहतीपंक्तिसंस्तारपंक्तिगायत्रीपंक्ति
बृहतीसतोबृहतीबृहतीसतोबृहतीगायत्रीद्विपदात्रिराडुष्णिक्पंक्तिगायत्र्यः । (पृथुश्रवाःकानीतोराजा) ।

संयः पुरूवसुंमदायहरयः सुतं+ ॥ यस्तेमदोवरेण्योयऽइंद्रवृत्रहंतमः । यऽआददिःस्वर्नृभिर्यःपृतनासुदुष्टरः ॥
योदुष्टरोविश्ववारश्रवाय्योवाजेष्वस्तितरुता । सनःशविष्ठसवनावसोगहिगमेमगोमतिव्रजे+ ॥ गव्योषुणोयथापुरा
श्वयोतरथया । वरिवस्यमहामह ॥ २ ॥ नहितेशूरराधसोंतंविंदामिसत्रा । दशस्यानोमघवन्नूचिदद्रिवोधि
योवाजेभिराविथ ॥ यऽऋष्वःश्रावयत्सखाविश्वेत्सवेदजनिमापुरुष्टुतः । तंविश्वेमानुषायुगेंद्रंहवंतेतविषंयतस्रुचः ॥
सनोवाजेष्ववितापुरूवसुःपुरस्थातामघवावृत्रहाभुवत् ॥ अभिवोवीरमंधसोमदेषुगायगिरामहाविचेतसं । इंद्रंनाम
श्रुत्यंशाकिनंवचोयथा ॥ ददीरेक्णस्तन्वेददिर्वसुददिर्वाजेषुपुरुहूतवाजिनं । नूनमथ ॥ ३ ॥ विश्वेषामिरज्यंतंवसू
नांसासह्वांसंचिदस्यवर्पसः । कृपयतोनूनमत्यथ ॥ महःसुवोऽअरमिषेस्तवामहेमीह्लुषेऽअरंगमायजग्मये । यज्ञेभि
र्गीर्भिर्विश्वमनुषांमरुतामियक्षसिगायेत्वानमसागिरा+ ॥ येपातयंतेऽअज्मभिर्गिरीणांस्नुभिरेषां । यज्ञंमहिष्वणीं
नांसुम्नंतुविष्वणीनांप्राध्वरे+ ॥ प्रभंगंदुर्मतीनामिंद्रशविष्ठाभर । रयिमस्मभ्यंयुज्यंचोदयन्मतेज्येष्ठंचोदयन्मते ॥
सनितःसुसनितरुग्रचित्रचेतिष्ठसूनृत । प्रासहासम्राट्सहुरिंसहंतंभुज्युंवाजेषुपूर्व्यं ॥ ४ ॥ आसऽएतुयऽईवदाँऽअ
देवःपूर्तमाददे । यथाचिद्वशोऽअश्व्यःपृथुश्रवसिकानीतेऽस्याव्युष्याददे+ ॥ षष्टिंसहस्राश्व्यस्यायुतासनमुष्ट्रानां
विंशतिंशता । दशश्यावीनांशतादशत्र्यरुषीणांदशगवांसहस्रा ॥ दशश्यावाऽऋधद्रयोवीतवारासऽआशवः ।

मथानेमिंनिवावृतुः ॥ दानासःपृथुश्रवसःकानीतस्यसुराधसः । रथंहिरण्ययंददन्मंहिष्ठःसूरिरभूद्वर्षिष्ठमकृतश्रवः ॥ आनोवायोमहेतनेयाहिमखायपाजसे । वयंहितेचकृमाभूरिदावनेसद्यश्चिन्महिदावने॥५॥ योऽअश्वेभिर्वहतेवस्तऽउस्रास्त्रिःसप्तसप्ततीनां । एभिःसोमेभिःसोमसुद्भिःसोमपादानायशुक्रपूतपाः ॥ योमऽइमंचिदुत्मनामंदच्चित्रंदावने । अरट्वेऽअक्षेनहुषेसुकृत्वनिसुकृत्तरायसुक्रतुः ॥ उचथ्ये३वपुषियःस्वराळुतवायोघृतस्नाः । अश्वेषितंरजेषितंशुनेषितंप्राज्मतदिदन्नुतत् ॥अधप्रियमिषिरायषष्टिंसहस्रासनं । अश्वानामिन्नवृष्णां ॥ गावोनयूथमुपयंतिवध्रयऽउपमायंतिवध्रयः ॥ अधयच्चारथेगणेशतमुष्ट्राँऽअचिक्रदत् । अधश्वित्नेषुविंशतिंशता ॥शतंदासेबल्बूथेविप्रस्तरुक्षऽआददे । तेतेवायविमेजनामदंतींद्रगोपामदंतिदेवगोपाः॥अधस्यायोषणामहीप्रतीचीवशमश्व्यं । अधिरुक्माविनीयते॥६॥(८।६।५)
महिवोमहतामवोवरुणमित्रदाशुषे । यमादित्याऽअभिद्रुहोरक्षथानेमघंनशदनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥ विदादेवाऽअघानामादित्यासोऽअपाकृतिं । पक्षावयोयथोपरिव्य१स्मेशर्मयच्छतानेहसो० ॥ व्य१स्मेऽअधिशर्मतत्पक्षावयोनयंतन । विश्वानिविश्ववेदसोवरूथ्यामनामहेनेहसो० ॥ यस्माऽअरासतक्षयंजीवातुंचप्रचेतसः । मनोर्विश्वस्यघेदिमऽआदित्याराय़ऽईशतेनेहसो० ॥ परिणोवृणजन्नघादुर्गाणिरथ्योयथा । स्यामेदिंद्रस्यशर्मण्यादित्या

(८।६।५) महिवइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्याद्यस्त्रितआदित्याअंत्यपंचानामादित्योषसोमहापंक्तिः । (अंत्याःपंचदुःस्वप्नघ्न्यः) ।

नांमुतावंस्यनेहसौं० ॥ ७ ॥ परिंह्वृतेदनाजनौंयुष्मादंत्तस्यवायति । देवाऽअदंभ्रमाशवोयमांदित्याऽअहेंतनानेह
सौं० ॥ नतंतिग्मंचनत्यजोनद्रांसदभितंगुरु । यस्मांऽउशर्मंसप्रथऽआदिंत्यासोऽअरांध्वमनेहसौं० ॥ युष्मेदेंवाऽअ
पिंष्मसियुध्यंतऽइववर्मंसु । यूयंमहोनऽएनंसोयूयमर्भांदुरुष्यतानेहसौं० ॥ अदिंतिर्नऽउरुष्यत्वदिंतिः शर्मयच्छतु ।
मातामित्रस्यंरेवतोर्यम्णोवरुंणस्यचानेहसौं० ॥ यदेंवाःशर्मंशरणंयद्भद्रंयदंनातुरं । त्रिधातुयद्वरूथ्यं१तदस्मासुवियँ
तनानेहसौं० ॥ ८ ॥ आदिंत्याऽअवहिख्यताधिकूलांदिवस्पशंः । सुतीर्थमर्वंतोयथानुंनोनेषथासुगमनेहसौं० ॥
नेहभद्रंरक्षस्विनेनावयैनोपयाऽउत । गवेंचभद्रंधेनवेंवीरायंचश्रवस्यतेंनेहसौं० ॥ यदाविर्यदंपीच्यं१देवांसोऽअस्ति
दुष्कृतं । त्रितेतद्विश्वंमाप्त्यऽआरेऽअस्मदंधातनानेहसौं० ॥ यच्चगोषुंदुःष्वप्न्यंयच्चास्मेदुंहितर्दिवः । त्रितायतद्विं
भावर्याप्त्यायपरांवहानेहसौं० ॥ निष्कंवांघाकृणवंतेस्रजंवादुहितर्दिवः । त्रितेदुःष्वप्न्यंसर्वमाप्त्येपरिंदद्मस्यनेहसौं०
॥ ९ ॥ तदंन्नायतदंपसेतंभागमुंपसेदुषे । त्रितायंचद्वितायचोषोंदुःष्वप्न्यंवहानेहसौं० ॥ यथांकलांयथांशफंयथंऽ
ऋणंसंनयांमसि । एवादुःष्वप्न्यंसर्वमाप्त्येसंनंयामस्यनेहसौं० ॥ अजैष्माद्यासंनामचाभूमानांगसोवयं । उषोयस्मां
दुःष्वप्न्यादभैष्मापतदुंच्छत्वनेहसौं० ॥ १० ॥ (८।६।६) स्वादोरंभक्षिवयंसःसुमेधाःस्वाध्योंवरिवोवित्तंरस्य ।

(८।६।६) स्वादोरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथःसोमस्त्रिष्टुप् (पंचमीजगती ।)

सं. ५२

विश्वेयंदे॒वाऽउ॒तमर्त्या॑सो॒मधु॑ब्रु॒वंतो॑ऽअ॒भिसं॒चरं॑ति ॥ अं॒तश्च॒प्रागा॒ऽअदि॑तिर्भवास्यवया॒ताहरं॑सो॒दैव्य॑स्य । इंदो॒विंद्र॒स्यस॒ख्यंजु॑षा॒णःश्रौष्टी॑व॒धुर॒मनु॑रा॒यऽऋं॑ध्याः ॥ अपा॑म॒सोम॑म॒मृता॑ऽअभू॒मागं॑न्म॒ज्योति॒रवि॑दामदे॒वान् । किंनू॒नम॒स्मान्कृ॑णव॒दरा॑तिः॒किमु॑धू॒र्तिरं॑मृत॒मर्त्य॑स्य ॥ शंनो॑भवहृ॒दऽआपी॒तऽइं॑दो॒पि॒तेवं॑सोमसू॒नवे॑सु॒शेवः॑ । सखे॑व॒सख्य॑ऽउरुशं॒सधीरः॒प्रण॒ऽआयु॑र्जी॒वसे॑सोमतारीः ॥ इ॒मेमा॑पी॒ताय॒शसं॑ऽउरु॒ष्यवो॒रथं॒नगावः॒सम॑नाह॒पर्व॑सु । तेमा॑रक्षंतु॒वि॒स्रसं॑श्च॒रित्रा॑दु॒तमा॒स्रामा॑द्यवयं॒त्विंदं॑वः ॥ ११ ॥ अ॒ग्निंनमा॑मथि॒तंसंदि॑दीपः॒प्रचं॑क्षयकृणु॒हिवस्य॑सोनः । अथा॒हिते॒मद॒ऽआसो॑म॒मन्ये॑रे॒वाँऽइ॑व॒प्रचं॑रापु॒ष्टिमच्छं॑ ॥ इ॒षिरे॑ण॒ते॒मनं॑सासु॒तस्य॑भक्षी॒महि॒पित्र्य॑स्येवरा॒यः । सोम॑राज॒न्प्रण॒ऽआयूं॑षितारी॒रहा॑नीव॒सूर्यो॑वास॒राणि॑ ॥ सोम॑राजन्मृ॒ळया॑नःस्व॒स्तितव॑स्मसिव्र॒त्या३॒स्तस्य॑विद्धि । अल॑र्ति॒दक्ष॑ऽउ॒तम॒न्युरिं॑दो॒मानो॑ऽअ॒र्यो॑ऽअ॑नुका॒मंप॑रादाः ॥ त्वंहि॑नस्त॒न्वः॑सोमगो॒पागात्रे॑गात्रेनिष॒सत्था॑नृ॒चक्षाः॑ । यत्ते॑व॒यंप्र॑मि॒नाम॑व्र॒तानि॒सनो॑मृळसु॒षखादे॑व॒वस्यः॑ ॥ ऋ॒दू॒दरे॑ण॒सख्या॑सचेय॒योमा॒नरि॑ष्येद्धर्यश्वपी॒तः । अ॒यंयः॑सोमो॒न्यधा॑य्य॒स्मेतस्मा॒ऽइंद्रं॑प्र॒तिर॑मे॒म्यायुः॑ ॥ १२ ॥ अप॒त्याऽअ॑स्थु॒रनि॑रा॒ऽअमी॑वा॒निरं॑त्रस॒न्तामि॑षी॒ची॒रभैं॑षुः । आसोमो॑ऽअ॒स्माँऽअ॑रुह॒द्विहा॑या॒ऽअगं॑न्म॒यत्र॑प्र॒ति॒रंत॒ऽआयुः॑ ॥ योन॒ऽइंदुः॑पितरोहृ॒त्सुपी॒तोम॑र्त्यो॒मर्त्याँ॑ऽआवि॒वेश॑ । तस्मै॒सोमा॑यह॒विषा॑विधेममृ॒ळीके॑ऽअ॑स्यसुम॒तौस्या॑म ॥ त्वंसो॑मपि॒तृभिः॒संवि॑दा॒नोनु॒द्यावा॑पृथि॒वीऽआत॑तंथ । तस्मै॑त॒ऽइंदोह॒विषा॑विधेमव॒यंस्या॑म॒पत॑योर॒यी॒णां+ ॥

त्रातारोदेवाऽअधिवोचतानोमानोनिद्राऽईशतमोतजल्पिः । वयंसोमस्यविश्वहंप्रियासःसुवीरासोविदथमावदेम ॥ त्वंनःसोमविश्वतोवयोधास्त्वंस्वर्विदाविशानृचक्षाः । त्वंनऽइंदऽऊतिभिःसजोषाःपाहिपश्चातादुतवापुरस्तात्॥१३॥ (अथवालखिल्यानि ॥ (१) अभिप्रवःसुराधसमिंद्रमर्चयथाविदे । योजरितृभ्योमघवापुरूवसुःसहस्रेणेवशिक्षति ॥ शतानीकेवप्रजिगातिधृष्णुयाहंतिवृत्राणिदाशुषे । गिरेरिवप्ररसाऽअस्यपिन्विरेदत्राणिपुरुभोजसः ॥ आत्वासुतासऽइंदवोमदायऽइंद्रगिर्वणः । आपोनुवज्रिन्नन्वोक्यं१सरःपृणंतिशूरराधसे ॥ अनेहसंप्रतरणंविवक्षणंमध्वःस्वादिष्ठमींपिब । आयथामंदसानःकिरासिनःप्रक्षुद्रेवत्मनाधृषत् ॥ आनःस्तोममुपद्रवद्धियानोऽअश्वोनसोतृभिः । यंतेस्वधावन्त्स्वदयंतिधेनवऽइंद्रकण्वेषुरातयः ॥ १४ ॥ उग्रंनवीरंनमसोपसेदिमविभूतिमक्षितावसुं । उद्रीववज्रि

१(अथैकादशसूक्तात्मकंवालखिल्याख्यंभागंपाठकाअस्मिन्नध्यायेपठंति तत्तुवेदपारायणादौनेष्यतेखिलत्वात् । (केचित्तुवालखिल्यान्यपिपठनीयानि-'सूक्तसहस्रंससप्तदशकमृग्वेदेपारायणपाठेशाकल्ये' इतिवचनात्वालखिल्यान्विताया एवशाकलशाखायाःसूक्तसहस्रमित्याद्युक्तसंख्याप्रतीतेरित्याहुः ।) सर्वानुक्रमकारेणापितस्यानुक्रमणीनोदाहृता वालखिल्यानांखिलत्वात् । अतश्चप्रतिज्ञातंहिअथऋग्वेदाम्नायेशाकलकइति । सत्यप्येवंपाठकानांपठनेप्यृष्यादिज्ञानेननिःश्रेयसावाप्तिरित्यभिप्रेत्यकेनचिदनुक्रमण्युदाहृतास्तितदभिप्रायेणसूक्तप्रतीकाद्यंलिख्यते । अनुक्रान्तस्यमूलंतुमृग्यम् ।)

(१) अभिप्रेतिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वइंद्रःअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

न्नवतोनासिंचतेक्षरंतींद्रधीतयः ॥ यद्धनूनंयद्वायज्ञेयद्वापृथिव्यामधि । अतोनोयज्ञमाशुभिर्महेमतउग्रउग्रेभिरागहि ॥ अजिरासोहरयोयेतआशवोवाताइवप्रसक्षिणः । येभिरपत्यंमनुषःपरीयसेयेभिर्विश्वंस्वर्दृशे ॥ एतावतस्तईमहइंद्रसुम्नस्यगोमतः । यथाप्रावोमघवन्मेध्यातिथिंयथानीपातिथिंधने ॥ यथाकण्वेमघवन्त्रसदस्यवियथापक्थेदशव्रजे । यथागोशर्येअसनोर्ऋजिश्वनींद्रगोमद्धिरण्यवत् ॥ १५ ॥ (२) प्रसुश्रुतंसुराधसमर्चाशक्रमभिष्टये । यःसुन्वतेस्तुवतेकाम्यंवसुसहस्रेणेवमंहते ॥ शतानीकाहेतयोअस्यदुष्टराइंद्रस्यसमिषोमहीः । गिरिर्नभुज्मामघवत्सुपिन्वतेयदींसुताअमंदिषुः ॥ यदींसुतासइंदवोभिप्रियममंदिषुः । आपोनधायिसवनंमआवसोदुघाइवोपदाशुषे ॥ अनेहसंवोहवमानमूतयेमध्वःक्षरंतिधीतयः । आत्वावसोहवमानासइंदवउपस्तोत्रेषुदधिरे ॥ आनःसोमेस्वध्वरइयानोअत्योनतोशते । यंतेस्वदावन्त्स्वदंतिगूर्तयःपौरेछंदयसेहवे ॥ १६ ॥ प्रवीरमुग्रंविविचिंधनस्पृतंविभूतिंराधसोमहः । उद्रीववज्रिन्नवतोवसुत्वनासदापीपेथदाशुषे ॥ यद्धनूनंपरावतियद्वापृथिव्यांदिवि । युजानइंद्रहरिभिर्महेमतऋष्वऋष्वेभिरागहि ॥ रथिरासोहरयोयेतेअस्रिधओजोवातस्यपिप्रति । येभिर्निदस्युंमनुषोनिघोषयोयेभिःस्वःपरीयसे ॥ एतावतस्तेवसोविद्यामशूरनव्यसः । यथाप्रावएतशंकृत्व्येधनेयथावशंदशव्रजे ॥

(२) प्रसुश्रुतमितिदशर्चस्यसूक्तस्यपुष्टिगुरिंद्रःअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

यथाकण्वेमघवन्मेधेऽअध्वरेदीर्घनीथेदमूनसि । यथागोशर्येऽअसिषासोऽअद्रिवोमयिगोत्रंहरिश्रियं ॥ १७ ॥ (३) यथामनौसांवरणौसोममिंद्रापिबः सुतं । नीपातिथौमघवन्मेध्यातिथौपुष्टिगौश्रुष्टिगौसचा ॥ पार्षद्वाणःप्रस्कण्वंसमसादयच्छयानंजिव्रिमुद्धितं । सहस्राण्यसिषासद्गवामृषिस्त्वोतोदस्यवेवृकः ॥ यऽउक्थेभिर्नविंधतेचिकिद्यऽऋषिचोदनः । इंद्रंतमच्छावदनव्यस्यामत्यविष्यंतंनभोजसे ॥ यस्माऽअर्कंसप्तशीर्षाणमानृचुस्त्रिधातुमुत्तमेपदे । सत्विमा विश्वाभुवनानिचिक्रददादिज्जनिष्टपौंस्यं ॥ योनोदातावसूनामिंद्रंतंहूमहेवयं । विद्माह्यस्यसुमतिंनवीयसींगमेमगोमतिव्रजे ॥ १८ ॥ यस्मैत्वंवसोदानायशिक्षसिसरायस्पोषमश्नुते । तंत्वावयंमघवन्निंद्रगिर्वणःसुतावंतोहवामहे ॥ कदाचनस्तरीरसिनेंद्रसश्चसिदाशुषे । उपोपेन्नुमघवन्भूयऽइन्नुतेदानंदेवस्यपृच्यते ॥ प्रयोननक्षेऽअभ्योजसाक्रिविंवधैःशुष्णंनिघोषयन् । यदेदस्तंभीत्प्रथयन्नमूंदिवमादिज्जनिष्टपार्थिवः ॥ यस्यायंविश्वऽआर्योदासःशेवधिपाऽअरिः । तिरश्चिदर्येरुशमेपवीरवितुभ्येत्सोऽअज्यतेरयिः ॥ तुरण्यवोमधुमंतंघृतश्चुतंविप्रासोऽअर्कमानृचुः । अस्मेरयिःपप्रथेवृष्ण्यंशवोस्मेसुवानासऽइंदवः ॥ १९ ॥ (४) यथामनौविवस्वतिसोमंशक्रापिबः सुतं । यथात्रितेछंदऽइंद्रजुजो

(३) यथामनावितिदशर्चस्यसूक्तस्यश्रुष्टिगुरिंद्रोऽयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः । (४) यथामनावितिदशर्चस्यसूक्तस्यायुरिंद्रोऽयुजो बृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

षस्यायौमादयसेसचा ॥ पृषध्रेमेध्यैमातरिश्वनींद्रंसुवानेऽअमँदथाः। यथासोमंदशशिप्रेदशौण्येस्यूमरश्मावृजूनसि ॥ यऽउक्थाकेवलादधेयःसोमंधृषितापिबत् । यस्मैविष्णुस्त्रीणिपदाविचक्रमऽउपमित्रस्यधर्मभिः ॥ यस्यत्वमिंद्रस्तोमेषुचाकनोवाजेवाजिन्छतक्रतो । तंत्वावयंसुदुघामिवगोदुहोंजुहूमसिश्रवस्यवः ॥ योनोदातासनःपितामहाँऽउग्रऽईशानकृत् । अयामन्नुग्रोमघवापुरूवसुर्गोरश्वस्यप्रदातुनः ॥ २० ॥ यस्मैत्वंवसोदानायमंहसेसरायस्पोषमिन्वति । वसूयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ कदाचनप्रयुच्छस्युभेनिपासिजन्मनी । तुरीयादित्यहवनंतऽइंद्रियमातस्थावमृतंदिवि ॥ यस्मैत्वंमघवन्निंद्रगिर्वणःशिक्षोशिक्षसिदाशुषे । अस्माकंगिरऽउतसुष्टुतिंवसोकण्ववच्छृणुधीहवं ॥ अस्तावि मन्मपूर्व्यंब्रह्मेंद्रायवोचत । पूर्वीर्ऋतस्यबृहतीरनूषतस्तोतुर्मेधाऽअसृक्षत ॥ समिंद्रोरायोबृहतीरधूनुतसंक्षोणीसमुसूर्यं । संशुक्रासःशुचयःसंगवाशिरःसोमाऽइंद्रममंदिषुः ॥ २१ ॥ (५) उपमंत्वामघोनांज्येष्ठंचवृषभाणां । पूर्भित्तमंमघवन्निंद्रगोविदमीशानंरायऽईमहे ॥ यऽआयुंकुत्समतिथिग्वमर्दयोवावृधानोदिवेदिवे । तंत्वावयंहर्यश्वंशतक्रतुंवाजयंतोहवामहे ॥ आनोविश्वेषांरसंमध्वःसिंचंत्वद्रयः । येपरावतिसुन्विरेजनेष्वायेऽअर्वावतींदवः ॥ विश्वाद्वेषांसिजहिचावचाकृधिविश्वेसन्वंत्वावसु । शीष्टेषुचित्तेमदिरासोऽअंशवोयत्रासोमस्यतृंपासि ॥ २२ ॥ इंद्रने

---

(५) उपमंत्वेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमेध्यइंद्रःअयुजोबृहत्यो युजःसतोबृहत्यः ।

दीयुऽएर्दिहिमितमैधाभिरूतिभिः । आशंतमशंतमाभिरभिष्टिभिरास्वापेस्वापिभिः ॥ आजितुरंसत्पतिंविश्वचर्षणिं कृधिप्रजास्वाभगं । प्रसूतिराशचीभिर्येतऽउक्थिनःक्रतुंपुनतऽआनुषक् ॥ यस्तेसाधिष्ठोवसेतेस्याममभरेषुते । वयंहो त्राभिरुतदेवहूतिभिःससवांसोमनामहे ॥ अहंहितेहरिवोब्रह्मवाजयुराजिंयामिसदोतिभिः । त्वामिदेवतममेसम श्वयुर्गव्युरग्रेमथीनां ॥ २३ ॥ (६) एतत्तऽइंद्रवीर्यंगीर्भिर्गृणंतिकारवः । तेस्तोभंतऽऊर्जमावन्घृतश्चुतंपौरासोन क्षन्धीतिभिः ॥ नक्षंतऽइंद्रमवसेसुकृत्ययायेषांसुतेषुमंदसे । यथासंवर्तेऽअमदोयथाकृशऽएवास्मेऽइंद्रमत्स्व ॥ आ नोविश्वैसजोषसोदेवासोगंतनोपनः । वसवोरुद्राऽअवसेनऽआगमन्छृण्वंतुमरुतोहवं ॥ पूषाविष्णुर्हवनंमेसरस्वत्यवं तुसप्तसिंधवः । आपोवातःपर्वतासोवनस्पतिःशृणोतुपृथिवीहवं ॥ २४ ॥ यदिंद्रराधोऽअस्तितेमाघोनंमघवत्तम । तेननोबोधिसधमाद्योवृधेभगोदानायवृत्रहन् ॥ आजिपतेनृपतेत्वमिद्धिनोवाजऽआवक्षिसुक्रतो । वीतीहोत्राभिरुतदे ववीतिभिःससवांसोविशृण्विरे ॥ संतिह्यर्यऽआशिषऽइंद्रऽआयुर्जनानां । अस्मान्नक्षस्वमघवन्नुपावसेधुक्षस्वपिप्यु षीमिषं ॥ वयंतऽइंद्रस्तोमेभिर्विधेमत्वमस्माकंशतक्रतो । महिस्थूरंशशयंराधोऽअह्रयंप्रस्कण्वायनितोशय ॥ २५ ॥

---

(६) एतत्तइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमातरिश्वानइंद्रस्तृतीयाचतुर्थ्योर्विश्वेदेवाः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

(७) भूरीदिंद्रस्यवीर्य१व्यख्यम॒भ्यायंति । राधस्तेदस्यवेवृक ॥ श॒तंश्वे॒तासऽउ॒क्षणोदि॒वितारो॒नरोचंते । म॒ह्नादि वंनतस्तभुः ॥ श॒तंवे॒णून्छ॒तंशुनःश॒तंचर्माणिम्ला॒तानि । श॒तंमैबल्बजस्तु॒काऽअरुषीणांचतुःशतं ॥ सु॒दे॒वाःस्थका ण्वायन॒वयोवयोविच॒रंतः । अश्वासो॒नचंक्रमत ॥ आदित्सा॒प्तस्यचर्किर॒न्नानूनस्यमहि॒श्रवः । श्यावीरतिध्वसन्प॒थ श्चक्षुषाच॒नसं॒नशे ॥ २६ ॥ (८) प्रतितेदस्यवेवृक॒राधोऽअद॒र्श्यह्रयं । द्यौर्नप्रथि॒नाशवः ॥ दश॒मह्यंपौतक्र॒तःस॒ह स्रादस्यवे॒वृकः । नित्याद्रायोऽअमंहत ॥ श॒तंमेगर्द॒भानांश॒तमूर्णावतीनां । श॒तंदा॒साँऽअति॒स्रजः ॥ तत्रोऽअपि॒प्रा णीयतपू॒तक्रतायैव्यक्ता । अश्वानामिन्नयू॒थ्यां* ॥ अचैत्य॒ग्निश्चिकि॒तुर्हव्यवाट्ससु॒मद्रथः । अ॒ग्निःशुक्रेणशो॒चिषाबृह त्सूरोऽअरोचतदि॒विसूर्योऽअरोचत ॥ २७ ॥ (९) युवंदेवाक्रतु॒नापूर्व्येणयु॒क्तारथेनतवि॒षंयजत्रा । आगच्छतं नासत्याशचीभिरि॒दंतृतीयं॒सवनंपिबाथः ॥ यु॒वांदे॒वास्त्रयऽएकाद॒शासःस॒त्याःस॒त्यस्यदद्दशेपु॒रस्तात् । अ॒स्माकंय॒ज्ञंस वनंजुष॒णापा॒तंसोमंमश्विन॒ादीद्यग्नी ॥ प॒नाय्यंतदश्विनाकृ॒तंवांवृष॒भोदि॒वोरजसःपृथि॒व्याः । स॒हस्रंशंसाऽउ॒तयेगविं ष्टौसर्वा॒ऽइत्ताँऽउपयाता॒पिबध्यै ॥ अ॒यंवांभा॒गोनिहितोयजत्रेमागिरोनासत्योपयातं । पिबतं॒सोमं॒मधुमंतम॒स्मेप्रदा॒

---

(७) भूरीदितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकृशइंद्रोगायत्रीतृतीयापंचम्यावनुष्टुभौ । (८) प्रतितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यपृषध्रइंद्रोंत्यायाअग्नि सूर्यौगायत्रीअंत्यापंक्तिः । (९) युवंदेवेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमेध्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

श्वांसंमवतंशचीभिः ॥ २८ ॥ (१०) यमृत्विजोबहुधाकल्पयंतःसचेतसोयज्ञमिमंवहंति । योऽअनूचानोब्राह्मणो युक्तऽआसीत्कास्वित्तत्रयजमानस्यसंवित् ॥ एकऽएवाग्निर्बहुधासमिद्धऽएकःसूर्योविश्वमनुप्रभूतः । एकैवोषाःसर्वमिदंविभात्येकंवाऽइदंविबभूवसर्वं ॥ ज्योतिष्मंतंकेतुमंतंत्रिचक्रंसुखंरथंसुषदंभूरिवारं । चित्रामघायस्ययोगेधिजज्ञे तंवांहुवेऽअतिरिक्तंपिबध्यै ॥ २९ ॥ (११) इमानिवांभागधेयानिसिस्रतऽइंद्रावरुणाप्रमहेसुतेषुवां । यज्ञेयज्ञेहसवनाभुरण्यथोयत्सुन्वतेयजमानायशिक्षथः ॥ निःषिध्वरीरोषधीरापऽआस्तामिंद्रावरुणामहिमानमाशत । यासिस्रतूरजसःपारेऽअध्वनोययोःशत्रुर्नकिरादेवऽओहते ॥ सत्यंतदिंद्रावरुणाकृशस्यवांमध्वऽऊर्मिंदुहतेसप्तवाणीः । ताभिर्दाश्वांसमवतंशुभस्पतीयोवामदब्धोऽअभिपातिचित्तिभिः ॥ घृतप्रुषःसौम्याजीरदानवःसप्तस्वसारःसदनऽऋतस्य । याहवामिंद्रावरुणाघृतश्चुतस्ताभिर्धत्तंयजमानायशिक्षतं ॥ ३० ॥ अवोचाममहतेसौभगायसत्यंत्वेषाभ्यांमहिमानमिंद्रियं । अस्मान्त्स्विंद्रावरुणाघृतश्चुतस्त्रिभिःसाप्तेभिरवतंशुभस्पती ॥ इंद्रावरुणायदृषिभ्योमनीषांवाचोमतिंश्रुतमदत्तमग्रे । यानिस्थानान्यसृजंतधीरायज्ञंतन्वानास्तपसाभ्यपश्यं ॥ इंद्रावरुणासौमनसमदृप्तंरायस्पोषंयजमा

(१०) यमृत्विजइतितृचस्यसूक्तस्यमेध्योश्विनौत्रिष्टुप् (आद्यायाऋत्विजोदेवतावा) । (११) इमानिवामितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसुपर्णइंद्रावरुणौजगती ।

नेषुधत्तं । प्रजापुष्टिंभूतिमस्मासुधत्तंदीर्घायुत्वायप्रतिरतंनऽआयुः ॥ ३१ ॥ इतिवालखिल्यानि ॥) (८।७।१)
अग्नऽआयाह्यग्निभिर्होतारंत्वावृणीमहे । आत्वामनक्तुप्रयताहविष्मतीयजिष्ठंबर्हिरासदे ॥ अच्छाहित्वासहसःसूनो
ऽअंगिरःस्रुचश्चरंत्यध्वरे । ऊर्जोनपातंघृतकेशमीमहेग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं+ ॥ अग्नेकविर्वेधाऽअसिहोतापावकयक्ष्यः । मं
द्रोयजिष्ठोऽअध्वरेष्वीड्योविप्रेभिःशुक्रमन्मभिः ॥ अद्रोघमावहोशतोयविष्ठ्यदेवाँऽअजस्रवीतये । अभिप्रयांसिसु
धितावसोगहिमंदस्वधीतिभिर्हितः+ ॥ त्वमित्सप्रथाऽअस्यग्नेत्रातर्ऋतस्कविः । त्वांविप्रासःसमिधानदीदिवऽआवि
वासंतिवेधसः ॥ ३२ ॥ शोचाशोचिष्ठदीदिहिविशेमयोरास्वस्तोत्रेमहाँऽअसि । देवानांशर्मन्ममसंतुसूरयःशत्रूषाहः
स्वग्नयः ॥ यथाचिद्वृद्धमतसमग्नेसंजूर्वसिक्षमि । एवादहमित्रमहोयोऽअस्मध्रुग्दुर्मन्माकश्चवेनति ॥ मानोमर्तायरि
पवेरक्षस्विनेमाघशंसायरीरधः । अस्रेधद्भिस्तरणिभिर्यविष्ठ्यशिवेभिःपाहिपायुभिः ॥ पाहिनोऽअग्नऽएकयापाह्यु१
तद्वितीयया । पाहिगीर्भिस्तिसृभिरूर्जांपतेपाहिचतसृभिर्वसो ॥ पाहिविश्वस्माद्रक्षसोऽअराव्णःप्रस्मवाजेषुनोव ।
त्वामिद्धिनेदिष्ठंदेवतातयऽआपिंनक्षामहेवृधे+ ॥ ३३ ॥ आनोऽअग्नेवयोवृधंरयिंपावकशंस्यं । रास्वाचनऽउपमा
तेपुरुस्पृहंसुनीतीस्वयशस्तरं ॥ येनवंसामपृतनासुशर्धतस्तरंतोऽअर्यऽआदिशः । सत्वंनोवर्धप्रयसाशचीवसोजिन्वा

सप्तमेनुवाकेदशसूक्तानि (८।७।१) अग्नआयाहीतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यप्रागाथोभर्गोग्निरयुजोबृहत्यो युजःसतोबृहत्यः ।

धियोवसुविदः ॥ शिशानोवृषभोयथाग्निःशृंगेदविध्वत् । तिग्माऽअस्यहनवोनप्रतिधृषेसुजंभःसहसोयहुः+ ॥ नहि तेऽअग्नेवृषभप्रतिधृषेजंभासोयद्वितिष्ठसे । सत्वंनोहोतःसुहुतंहविष्कृधिवंस्वानोवार्यापुरु+ ॥ शेषेवनेषुमात्रोःसंत्वा मर्तासइंधते । अतंद्रोहव्यावहसिहविष्कृतऽआदिद्देवेषुराजसि ॥ ३४ ॥ सप्तहोतारस्तमिदीळतेत्वाग्नेसुत्यजमह्रयं । भिनत्स्यद्रिंतपसाविशोचिषाप्राग्नेतिष्ठजनाँऽअति ॥ अग्निमग्निंवोऽअध्रिगुंहुवेमवृक्तबर्हिषः । अग्निंहितप्रयसःशश्वती ष्वाहोतारंचर्षणीनां ॥ केतेनशर्मन्त्सचतेसुषामण्यग्नेतुभ्यंचिकित्वना । इषण्ययानःपुरुरूपमाभरवाजंनेदिष्ठमूतये ॥ अग्नेजरितर्विश्पतिस्तेपानोदेवरक्षसः । अप्रोषिवान्गृहपतिर्महाँऽअसिदिवस्पायुर्दुरोणयुः+ ॥ मानोरक्षऽआवेशीदा घृणीवसोमायातुर्यातुमावतां । परोगव्यूत्यनिरामपक्षुधमग्नेसेधरक्षस्विनः ॥ ३५ ॥ (८।७।२) उभयंशृणवच्चनऽइं द्रोऽअर्वागिदंवचः । सत्राच्यामघवासोमपीतयेधियाशविष्ठऽआगमत् ॥ तंहिस्वराजंवृषभंतमोजसेधिषणेनिष्टतक्ष तुः । उतोपमानांप्रथमोनिषीदसिसोमकामंहितेमनः ॥ आवृषस्वपुरूवसोसुतस्येंद्रांधसः । विद्माहित्वाहरिवःपृत्सुसा सहिमधृष्टंचिद्दधृष्वणिं ॥ अप्रामिसत्यमघवन्तथेदसदिंद्रक्रत्वायथावशः । सनेमवाजंतवशिप्रिन्नवसामक्षूचिद्यंतोऽ अद्रिवः ॥ शग्ध्यू३षुशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । भगंनहित्वायशसंवसुविदमनुशूरचरामसि ॥ ३६ ॥ पौरोऽ

(८।७।२) उभयमित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यभर्गइंद्रोऽयुजोबृहत्यो युजःसतोबृहत्यः ।

अश्वंस्यपुरुकृद्गवांमस्युत्सोदेवहिरण्ययः । नकिर्हिदानंपरिमर्धिषत्त्वेयद्यद्यामितदाभंर ॥ त्वंह्येहिचेरवेविदाभगंवसुत्तये । उद्वावृषस्वमघवन्गविष्टयउदिंद्राश्वमिष्टये ॥ त्वंपुरूसहस्राणिशतानिंचयूथादानायंमंहसे । आपुरंदरंचंकृमविप्रंवचसइंद्रंगायंतोवसे ॥ अविप्रोवायदविंधद्विप्रोवेंद्रतेवर्चः । सप्रममंदत्त्वायाशतक्रतोप्राचामन्योऽअहंसन ॥ उग्रबाहुर्म्रक्षकृत्वांपुरंदरोयदिंमेशृणवद्धवं । वसूयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ ३७ ॥ नपापासोमनामहेनारायासोनजल्हवः । यदिन्विंद्रंवृषणंसचासुतेसखायंकृणवामहै ॥ उग्रंयुयुज्मपृतनासुसासहिमृणकातिमदाभ्यं । वेदाभृमंचित्सनिंतारथीतंमोवाजिनंयमिदूनशत् ॥ यतंऽइंद्रभयामहेततोनोऽअभयंकृधि । मघवञ्छग्धितवतन्नंऽऊतिभिर्विद्विषोविमृधोजहि ॥ त्वंहिराधस्पतेराधसोमहःक्षयस्यासिविधतः । तंत्वावयंमघवन्निंद्रगिर्वणःसुतावंतोहवामहे ॥ इंद्रःस्पळुतवृत्रहापरस्पानोवरेण्यः । सनोरक्षिषच्चरमंसमध्यमंसपश्चात्पातुनःपुरः+ ॥ ३८ ॥ त्वंनःपश्चादधरादुत्तरात्पुरऽइंद्रनिपाहिविश्वतः । आरेऽअस्मत्कृणुहिदैव्यंभयमारेहेतीरदेवीः ॥ अद्याद्याश्वश्वऽइंद्रत्रास्वपरेचनः । विश्वाचनोजरितृन्त्सत्पतेऽअहादिवानक्तंचरक्षिषः ॥ प्रभंगीशूरोमघवातुवीमघःसंमिश्लोवीर्याययकं । उभातेबाहूवृषणाशतक्रतोनियावज्रंमिमिक्षतुः ॥ ३९ ॥ (८।७।३) प्रोऽअस्माऽउपस्तुतिंभरतायज्जुजोषति । उक्थैरिंद्रं

(८।७।३) प्रोअस्माइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यप्रगाथइंद्रःपंक्तिःसप्तम्याद्यास्तिस्रोबृहत्यः ।

स्यमाहिंनंवयोवर्धतिसोमिनोभद्राऽइंद्रस्यरातयः ॥ अयुजोऽअसमोनृभिरेकःकृष्टीरयास्यः । पूर्वीरतिप्रवावृधेविश्वा
जातान्योजसाभद्रा० ॥ अहितेनचिदर्वताजीरदानुःसिषासति । प्रवाच्यमिंद्रतत्तववीर्याणिकरिष्यतोभद्रा० ॥
आयाहिकृणवामतऽइंद्रब्रह्माणिवर्धना । येभिःशविष्ठचाकनोभद्रमिहश्रवस्यतेभद्रा० ॥ धृषताश्चिद्धृषन्मनःकृणोषी
द्रयत्त्वं । तीव्रैःसोमैःसपर्यतोनमोभिःप्रतिभूषतोभद्रा० ॥ अवचष्टऽऋचीषमोवताँऽइवमानुषः । जुष्ट्वीदक्षस्यसोमि
नःसखायंकृणुतेयुजंभद्रा० ॥ ४० ॥ विश्वेतऽइंद्रवीर्यंदेवाऽअनुक्रतुंददुः । भुवोविश्वस्यगोपतिःपुरुष्टुतभद्रा० ॥
गृणेतदिंद्रतेशवऽउपमंदेवतातये । यद्धंसिवृत्रमोजसाशचीपतेभद्रा० ॥ समनेववपुष्यतःकृणवन्मानुषायुगा । विदे
तदिंद्रश्चेतनमधश्रुतोभद्रा० ॥ उज्जातमिंद्रतेशवऽउत्त्वामुत्तवक्रतुं । भूरिगोभूरिवावृधुर्मघवन्तवशर्मणिभद्रा० ॥
अहंचत्वंचवृत्रहन्त्संयुज्यावसनिभ्यऽआ । अरातीवाचिदद्रिवोनुनौशूरमंसतेभद्रा० ॥ सत्यमिद्वाऽउतंवयमिंद्रंस्तवा
मनानृतं । महाँऽअसुन्वतोवधोभूरिज्योतींषिसुन्वतोभद्रा० ॥ ४१ ॥ (८।७।४) सपूर्व्योमहानांवेनःक्रतुभिरान
जे । यस्यद्वारामनुष्पितादेवेषुधियऽआनजे[+] ॥ दिवोमानंनोत्सदन्त्सोमपृष्ठासोऽअद्रयः । उक्थाब्रह्मचशंस्या ॥
सविद्वाँऽअंगिरोभ्यऽइंद्रोगाऽअवृणोदप । स्तुषेतदस्यपौंस्यं ॥ सप्रत्नथाकविवृधऽइंद्रोवाकस्यवक्षणिः । शिवोऽअर्क

(८।७।४) सपूर्व्यइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोत्याद्यादेवागायत्रीआद्याचतुर्थीपंचमीसप्तम्योनुष्टुभःअंत्यात्रिष्टुप् ।

स्यहोमन्यस्मत्रागंत्ववसे ॥ आदूनुतेऽअनुक्रतुंस्वाहावरस्ययज्यवः । श्वात्रमर्काऽअनूषतेंद्रंगोत्रस्यदावने ॥ इंद्रेविश्वानिवीर्याकृतानिकर्त्वानिच । यमर्काऽअध्वरंविदुः+ ॥ ४२ ॥ यत्पांचजन्ययाविशेंद्रेघोषाऽअसृक्षत । अस्तृणाद्बर्हणाविपोऽर्योमानस्यसक्षयः ॥ इयमुतेऽअनुष्टुतिश्चकृषेतानिपौंस्या । प्रावश्चक्रस्यवर्तनिं+ ॥ अस्यवृष्णोव्योदनऽउरुक्रमिष्टजीवसे । यवंनपश्वऽआददे ॥ तद्दधानाऽअवस्यवोयुष्माभिर्दक्षपितरः । स्याममरुत्वतोवृधे+ ॥ बळृत्वियायधाम्नऽऋक्वभिःशूरनोनुमः । जेषामेंद्रत्वयायुजा+ ॥ अस्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्येभरहूतौसजोषाः । यःशंसतेस्तुवतेधायिपज्रऽइंद्रज्येष्ठाऽअस्माँऽअवंतुदेवाः+ ॥ ४३ ॥ (८।७।५) उत्त्वामंदंतुस्तोमाःकृणुष्वराधोऽअद्रिवः । अवब्रह्मद्विषोजहि ॥ पदापणीँऽरराधसोनिबाधस्वमहाँऽअसि । नहित्वाकश्चनप्रतिं ॥ त्वमीशिषेसुतानामिंद्रत्वमसुतानां । त्वंराजाजनानां ॥ एहिप्रेहिक्षयोदिव्याऽघोषन्चर्षणीनां । ओभेपृणासिरोदसी ॥ त्यंचित्पर्वतंगिरिंशतवंतंसहस्रिणं । विस्तोतृभ्योरुरोजिथ ॥ वयमुत्वादिवासुतेवयंनक्तंहवामहे । अस्माकंकाममापृण ॥ ४४ ॥ क्व१स्यवृषभोयुवातुविग्रीवोऽअनानतः । ब्रह्माकस्तंसपर्यति ॥ कस्यस्वित्सवनंवृषाजुजुष्वाँऽअवगच्छति । इंद्रंकऽउस्विदाचके ॥ कंतेदानाऽअसक्षतवृत्रहन्कंसुवीर्या । उक्थेकऽउस्विदंतमः ॥ अयंतेमानुषेजनेसोमःपूरुषुसूयते । तस्येहिप्रद्रवापि

(८।७।५) उत्त्वामंदंत्वितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यप्रगाथइंद्रोगायत्री ।

वं ॥ अयंतैशर्यणावतिसुषोमायामधिप्रियः । आर्जीकीयेमदिन्तमः ॥ तमद्यराधसेमहेचारुंमदायघृष्वये । एहीमिंद्र द्रवापिब ॥ ४५ ॥ (८।७।६) यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यग्वाहूयसेनृभिः । आयाहितूयमाशुभिः ॥ यद्वाप्रस्रवणेदिवोमादयासेस्वर्णरे । यद्वासमुद्रेऽअंधसः ॥ आत्वागीर्भिर्महामुरुंहुवेगामिवभोजसे । इंद्रसोमस्यपीतये ॥ आतेऽइंद्रमहिमानंहरयोदेवतेमहः । रथेवहंतुबिभ्रतः ॥ इंद्रंगृणीषऽउस्तुषेमहाँऽउग्रऽईशानकृत् । एहिनःसुतंपिब ॥ सुतावंतस्त्वावयंप्रयस्वंतोहवामहे । इदंनोबर्हिरासदे ॥ ४६ ॥ यच्चिद्धिशश्वतामसींद्रसाधारणस्त्वम् । तंत्वावयंहवामहे ॥ इदंतेसोम्यंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । जुषाणऽइंद्रतत्पिब ॥ विश्वाँऽअर्योविपश्चितोतिख्यस्तूयमागहि । अस्मेधेहिश्रवोबृहत्+ ॥ दातामेपृषतीनाँराजाहिरण्यवीनाँ । मादेवामघवारिषत् ॥ सहस्रेपृषतीनामधिश्चंद्रंबृहत्पृथु । शुक्रंहिरण्यमाददे ॥ नपातोदुर्गहस्यमेसहस्रेणसुराधसः । श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ ४७ ॥ (८।७।७) तरोभिर्वोविदद्वसुमिंद्रंसबाधऽऊतये । बृहद्गायंतःसुतसोमेऽअध्वरेहुवेभरंनकारिणं ॥ नयंदुध्रावरंतेनस्थिरामुरोमदेसुशिप्रमंधसः । यऽआदृत्याशशमानायसुन्वतेदाताजरित्रऽउक्थ्यं* ॥ यःशक्रोमृक्षोऽअश्व्योयोवाकीजोहिरण्ययः । सऽऊर्वस्यरेज

(८।७।६) यदिंद्रेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यप्रगाथइंद्रोगायत्री । (८।७।७) तरोभिरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यप्रागाथःकलिरिंद्रः प्रथमादित्रयोदश्यंताअयुजोबृहत्यःद्वितीयादियुजःसतोबृहत्यःअंत्यानुष्टुप् ।

यत्यपांवृतिमिंद्रोगव्यंस्यवृत्रहा+ ॥ निखातंचिद्यः पुरुसंभृतंवसूदिद्वपतिदाशुषे । वज्रीसुशिप्रोहर्यश्वऽइत्करदिंद्रःक्र त्वायथावशत् ॥ यद्वावंथपुरुष्टुतपुराचिच्छूरनृणां । वयंतत्तऽइंद्रसंभरामसियज्ञमुक्थंतुरंवचः ॥ ४८ ॥ सचासोमे षुपुरुहूतवज्रिवोमदायद्युक्षसोमपाः । त्वमिद्धिब्रह्मकृतेकाम्यंवसुदेष्ठःसुन्वतेभुवः ॥ वयमेनमिदाह्योपीपेमेहवज्रिणं । तस्माऽउअद्यसमनासुतंभरानूनंभूषतश्रुते+ ॥ वृकश्चिदस्यवारणऽउरामथिरावयुनेषुभूषति । सेमंनःस्तोमंजुजुषाणऽ आगहींद्रप्रचित्रयाधिया+ ॥ कदून्वस्याकृतमिंद्रस्यास्तिपौंस्यं । केनोनुकंश्रोमतेननशुश्रुवेजनुषःपरिवृत्रहा+ ॥ कदूमहीरधृष्टाऽअस्यतविषीःकदुवृत्रघ्नोऽअस्तृतं । इंद्रोविश्वान्बेकनाटाँऽअहर्दृशऽउतक्रत्वापणीँऽरभि+ ॥ ४९ ॥ वयंघातेऽअपूर्व्येंद्रब्रह्माणिवृत्रहन् । पुरूतमासःपुरुहूतवज्रिवोभृतिंनप्रभरामसि ॥ पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूर्मिन्नाशसोह वंतऽइंद्रोतयः । तिरश्चिदर्यःसवनावसोगहिशविष्ठश्रुधिमेहवं ॥ वयंघातेत्वेऽइद्विंद्रविप्राऽअपिष्मसि । नहित्वद् न्यःपुरुहूतकश्चनमघवन्नस्तिमर्डिता+ ॥ त्वंनोऽअस्याऽअमतेरुतक्षुधोऽभिशस्तेरवस्पृधि । त्वंनऽऊतीतवचित्रयाधि याशिक्षाशचिष्ठगातुवित्+ ॥ सोमऽइद्वःसुतोऽअस्तुकलयोमाबिभीतन । अपेदेषध्वस्मायतिस्वयंघैषोऽअपायति ॥ ५० ॥ (८।७।८) त्यान्नुक्षत्रियाँऽअवऽआदित्यान्याचिषामहे । सुमृळीकाँऽअभिष्टये ॥ मित्रोनोऽअत्यंहतिंवरु

(८।७।८)त्यान्विंत्येकविंशत्यृ.सू.सांमदोमत्स्यआदित्यादशम्यादितिसृणामदितिर्गायत्री(मैत्रावरुणिर्मान्योबहवोवामत्स्याजालनद्धाऋष.)।

णःपर्षदर्यमा । आदित्यासोयथाविदुः+ ॥ तेषांहिचित्रमुक्थ्यं१वरूथमस्तिदाशुषे । आदित्यानामरंकृते ॥ महिवो
महतामवोवरुणमित्रार्यमन् । अवांस्यावृणीमहे ॥ जीवान्नोऽअभिधेतनादित्यासःपुराहथात् । कद्धस्थहवनश्रुतः
॥ ५१ ॥ यद्वःश्रांतायसुन्वतेवरूथमस्तियच्छर्दिः । तेनानोऽअधिवोचत ॥ अस्तिदेवाऽअंहोरुर्वस्तिरत्नमनागसः ।
आदित्याऽअद्भुतैनसः ॥ मानःसेतुःसिषेदयंमहेवृणक्तुनस्परि । इंद्रऽइद्धिश्रुतोवशी+ ॥ मानोमृचारिपूणांवृजिना
नामविष्यवः । देवाऽअभिप्रमृक्षत ॥ उतत्वामदितेमह्यहंदेव्युपब्रुवे । सुमृळीकामभिष्टये ॥ ५२ ॥ पर्षिदीनेगभीर
ऽआँऽउग्रपुत्रेजिघांसतः । माकिस्तोकस्यनोरिषत् ॥ अनेहोनऽउरुव्रजऽउरूचिविप्रसर्तवे । कृधितोकायजीवसे ॥
येमूर्धानःक्षितीनामदब्धासःस्वयशसः । व्रतारक्षंतेऽअद्रुहः ॥ तेनऽआस्नोवृकाणामादित्यासोमुमोचत । स्तेनंबद्ध
मिवादिते ॥ अपोषुणऽइयंशरुरादित्याऽअपदुर्मतिः । अस्मदेत्वजघ्नुषी ॥ ५३ ॥ शश्वद्धिवःसुदानवऽआदित्याऽ
ऊतिभिर्वयं । पुरानूनंबुभुज्महे ॥ शश्वंतंहिप्रचेतसःप्रतियंतंचिदेनसः । देवाःकृणुथजीवसे ॥ तत्सुनोनव्यंसन्यसऽ
आदित्यायन्मुमोचति । बंधाद्बद्धमिवादिते ॥ नास्माकमस्तितत्तरऽआदित्यासोऽअतिष्कदे । यूयमस्मभ्यंमृळत ॥
मानोहेतिर्विवस्वतऽआदित्याःकृत्रिमाशरुः । पुरानुजरसोवधीत् ॥ विषुद्वेषोव्यंहुतिमादित्यासोविसंहितं । विष्व
ग्विवृहतारपः ॥ ५४ ॥ ॥ इतिषष्ठाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुश्चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ५४ सूक्तानि ११ ऋचः १८८ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायै. २० पृथुश्रवस. ४ वायव. ४ इंद्राये. ३ वायव. इंद्राये. आदित्येभ्य. १३ आदित्योषोभ्य. ५ सोमाये. १५ अग्नय. २० इंद्राये. ४१ देवेभ्य. इंद्राये. ३९ आदित्येभ्य. ९ अदित्या. ३ आदित्येभ्य. ९ ॥ इतिषष्ठेचतुर्थः ॥

आत्वैकोनाप्रियमेधआदावनुष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारोंत्याःषळृक्षाश्वमेधयोर्दानस्तुतिःप्रप्रद्व्यूनानुष्टुभंद्विबृहत्यंतं द्वितीयोष्णिक्चतुर्थ्याद्यास्तिस्रोगायत्र्यःषोळश्येकादश्यौपंक्तीअपाद्वैश्वदेवोर्धर्चस्त्र्योवारुणायोराजापंचोना पुरुहुन्माबार्हतंत्रिप्रगाथाद्युष्णिगनुष्टुप्पुरउष्णिगंतंत्वंनःसुदीतिपुरुमीह्ळौतयोर्वान्यतरआग्नेयंतुत्रिप्रगाथांतंह विर्द्व्यूनाहर्यतःप्रागाथोंहविषांस्तुतिर्वोदीराथांगोपवनआत्रेयःसप्तवध्रिर्वाश्विनंविशोविशोवःपंचोनाग्नेयंत्वनुष्टु म्मुखास्तृचाश्चत्वारोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभआर्क्षस्यश्रुतर्वणोदानस्तुतिर्युक्ष्वाहिषोळशविरूपइमंनुद्वादशकुरुसुतिःका ण्वोंजज्ञानएकादशप्रगाथांतंपुरोळाशंदशबृहत्यंतमयंकृत्नुर्नवकृत्नुभार्गवःसौम्यमंत्यानुष्टुम्नंह्यन्यंदशैकद्व्यूनोंध सोगायत्रंत्यादैवीत्रिष्टुबातूनोनवकुसीदीकाण्वः ॥ ५ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।७१९) आत्वारथंयथोतयेसुम्नायवर्तयामसि । तुविकूर्मिमृतीषहमिंद्रशविष्ठसत्पते ॥ तु

(८।७१९)आत्वेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रियमेधइंद्रश्चतुर्दश्यादिषण्णामृक्षाश्वमेधौगायत्रीआद्याचतुर्थीसप्तमीदशम्योनुष्टुभः ।

विशुष्मतुविंक्रतोशचींवोविश्वंयामते । आपप्राथमहित्वना+ ॥ यस्यंतेमहिनामहःपरिज्मायंतमीयतुः । हस्तावज्रंहि
रण्ययं ॥ विश्वानरस्यवस्पतिमनानतस्यशवसः । एवैश्चचर्षणीनामूतीहुवेरथानाम् ॥ अभिष्टयेसदावृधंस्वर्मीह्ळेषुयंन
रः । नानाहवंतऽऊतये ॥ १ ॥ परोमात्रमृचीषममिंद्रमुग्रंसुराधसं । ईशानंचिद्वसूनां ॥ तंतमिद्राधसेमहऽइंद्रंचो
दामिपीतये । यःपूर्व्यामनुष्टुतिमीशेकृष्टीनांनृतुः+ ॥ नयस्यतेशवसानसख्यमानंशमर्त्यः । नकिःशवांसितेनशत् ॥
त्वोतासस्त्वायुजाप्सुसूर्येमहद्धनं । जयेमपृत्सुवज्रिवः ॥ तंत्वायज्ञेभिरीमहेतंगीर्भिर्गिर्वणस्तम । इंद्रयथाचिदाविथ
वाजेषुपुरुमाय्यं ॥ २ ॥ यस्यतेस्वादुसख्यंस्वाद्वीप्रणीतिरद्रिवः । यज्ञोवितंतसाय्यः ॥ उरुणस्तन्वे३तनऽउरुक्षयायन
स्कृधि । उरुणोयंधिजीवसे ॥ उरुंनृभ्यऽउरुंगवऽउरुंरथायपंथां । देववीतिंमनामहे ॥ उपमाषड्द्वाद्वानरःसोमस्यह
र्ष्यां । तिष्ठंतिस्वादुरातयः ॥ ऋज्राविंद्रोतऽआददेहरीऽऋक्षस्यसूनवि । आश्वमेधस्यरोहिता ॥ ३ ॥ सुरथाँऽआ
तिथिग्वेस्वभीशूँरार्क्षे । आश्वमेधेसुपेशसः ॥ षळश्वाँऽआतिथिग्वऽइंद्रोतेवधूमतः । सचापूतक्रतौसनं ॥ ऐषुचेतद्वृ
षण्वत्यंतर्ऋज्रेष्वरुषी । स्वभीशुःकशावती ॥ नयुष्मेवाजबंधवोनिनित्सुश्चनमर्त्यः । अवद्यमधिदीधरत् ॥ ४ ॥
(८।७।१०) प्रप्रवस्त्रिष्टुभमिषंमंदद्वीरायेंदवे । धियावोमेधसातयेपुरंध्याविवासति ॥ नदंवऽओदतीनांनदंयो

(८।७।१०) प्रप्रवइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यप्रियमेधइंद्रःअपादिंद्रइत्यस्यविश्वेदेववरुणादेवताःसुदेवइत्यस्यवरुणोनुष्टुप्द्वितीयोष्णिक्

युवतीनां । पातिंवोऽअघ्न्यानांधेनूनामिषुध्यसि ॥ ताऽअस्यसूददोहसःसोमंश्रीणंतिपृश्नयः । जन्मंन्देवानांविशस्त्रि
ष्वारोचनेदिवः ॥ अभिप्रगोपतिंगिरेंद्रमर्चयथाविदे । सूनुंसत्यस्यसत्पतिं ॥ आहरयःससृज्रिरेरुषीरधिबर्हिषि । य
त्राभिसंनवामहे ॥ ५ ॥ इंद्रायगावऽआशिरंदुदुह्रेवज्रिणेमधु । यत्सीमुपह्वरेविदत्+ ॥ उद्यद्ब्रध्नस्यविष्टपंगृहमिंद्र
श्चगन्वहि । मध्वःपीत्वासचेवहित्रिःसप्तसख्युःपदे+ ॥ अर्चतप्रार्चतप्रियमेधासोऽअर्चत । अर्चंतुपुत्रकाऽउतपुरंन
धृष्ण्वर्चत ॥ अवस्वरातिगर्गरोगोधापरिसनिष्वणत् । पिंगापरिचनिष्कददिंद्रायब्रह्मोद्यतं ॥ आयत्पतंत्येन्यःसुदु
घाऽअनपस्फुरः । अपस्फुरंगृभायतसोममिंद्रायपातवे ॥ ६ ॥ अपादिंद्रोऽअपादग्निर्विश्वेदेवाऽअमत्सत । वरुणऽ
इदिहक्षयत्तमापोऽअभ्यनूषतवत्संसंशिश्वरीरिव ॥ सुदेवोऽअसिवरुणयस्यतेसप्तसिंधवः । अनुक्षरंतिकाकुदंसूर्म्यंसु
षिरामिव ॥ योव्यतीँऽरफाणयत्सुयुक्ताँऽउपदाशुषे । तक्वोनेतातदिद्वपुरुपमायोऽअमुच्यत ॥ अतीदुशक्रऽओहत
ऽइंद्रोविश्वाऽअतिद्विषः । भिनत्कनीनऽओदनंपच्यमानंपरोगिरा+ ॥ अर्भकोनकुमारकोधितिष्ठन्नवंरथं । सपक्षन्म
हिषंमृगंपित्रेमात्रेविभुक्रतुं ॥ आतूसुशिप्रदंपतेरथंतिष्ठाहिरण्ययं । अधद्युक्षंसचेवहिसहस्रपादमरुषंस्वस्तिगामनेह
सं ॥ तंघेमित्थानमस्विनऽउपस्वराजमासते । अर्थंचिदस्यसुधितंयदेतवऽआवर्तयंतिदावने ॥ अनुप्रत्नस्यौकसःप्रि

चतुर्थ्याद्यास्तिस्रोगायत्र्यःएकादशीषोळश्यौपंक्तीअंत्येद्वेबृहत्यौ ।

यमेंधासऽएषां । पूर्वामनुप्रयंतिंवृक्तबर्हिषोहितप्रयसऽआशत ॥ ७ ॥ (८।८।१) योराजांचर्षणीनांयातारथेंभिर ध्रिगुः । विश्वांसांतरुतापृतनानांज्येष्ठोयोवृत्रहागृणे॥ इंद्रंतंशुंभपुरुहन्मन्नवंसेयस्यंद्धितांविधर्तरिं । हस्तांयवज्रःप्रति धायिदर्शतोमहोदिवेनसूर्यः ॥ नकिष्टंकर्मणानशद्यश्चकारसदावृधं । इंद्रंनयज्ञैर्विश्वगूर्तमृभ्वंसमधृष्टंधृष्णवोंजसं ॥ अषांह्वमुग्रंपृतनासुसासहिंयस्मिन्महीरुरुज्रयः । संधेनवोजायमानेऽअनोनवुर्द्यावःक्षामोंऽअनोनवुः ॥ यद्यावंऽइंद्रते शतंशतंभूमींरुतस्युः । नत्वांवज्रिन्त्सहस्रंसूर्याऽअनुनजातमंष्टरोदंसी ॥ ८ ॥ आपंप्राथमहिनावृष्ण्यांवृषन्विश्वांश विष्ठशर्वसा । अस्माँऽअंवमघवन्गोमंतिव्रजेवज्रिंन्चित्राभिंरूतिभिंः ॥ नसीमदेवऽआपदिषंदीर्घायोमर्त्यः । एतंग्वा चिद्यऽएतंशायुयोजंतेहरीऽइंद्रोंयुयोजंते ॥ तंवोंमहोमहाय्यमिंद्रंदानायंसक्षणिं । योगाधेषुयऽआरंणेषुहव्योवाजेष्व स्तिहव्यः ॥ उदूषुणोंवसोमहेमृशस्वंशूरराधंसे । उदूषुमह्यैमंघवन्मघत्तंयऽउदिंद्रश्रवंसेमहे ॥ त्वंनंऽइंद्रऽऋतयुस्त्वा निदोनितृंपसि । मध्येवसिष्वतुविनृम्णोर्वोर्निंदासंशिश्नथोहथैः ॥ ९ ॥ अन्यव्रंतममानुषमयंज्वानमदेंवयुं । अव स्वःसखांदुधुवीतपर्वतःसुघ्नायदस्युंपर्वतः ॥ त्वंनंऽइंद्रासांहस्तेशविष्ठदावनें । धानानांनसंगृंभायास्मयुर्द्विःसंगृंभाया

अष्टमेनुवाकेएकादशसूक्तानि (८।८।१) योराजेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपुरुहन्मेंद्रोबृहती द्वितीयाचतुर्थीषष्ठयःसतोबृहत्यः त्रयोदश्युष्णिक् चतुर्दश्यनुष्टुवंत्यापुरउष्णिक् ।

स्मयुः+ ॥ सखायःक्रतुमिच्छतकथाराधामशरस्य । उपस्तुतिंभोजःसूरियोंऽअह्रयः ॥ भूरिभिःसमहऽऋषिभिर्बर्हिष्मद्भिःस्तविष्यसे । यदित्थमेकमेकमिच्छरवत्सान्पराददः ॥ कर्णगृह्यामघवाशौरदेव्योवत्संनस्त्रिभ्यऽआनयत् । अजांसूरिर्नधातवे ॥ १० ॥ (८।८।२) त्वंनोऽअग्नेमहोभिःपाहिविश्वस्याऽअरातेः । उतद्विषोमर्त्यस्य ॥ नहिमन्युःपौरुषेयऽईशेहिवःप्रियजात । त्वमिदसिक्षपावान् ॥ सनोविश्वेभिर्देवेभिरूर्जोनपाद्भद्रशोचे । रयिंदेहिविश्ववारं ॥ नतमग्नेऽअरातयोमर्तंयुवंतरायः । यंत्रायसेदाश्वांसं ॥ यंत्वंविप्रमेधसातावग्नेहिनोषिधनाय । सतवोतीगोषुगंता ॥ ११ ॥ त्वंरयिंपुरुवीरमग्नेदाशुषेमर्ताय । प्रणोनयवस्योऽअच्छ ॥ उरुष्याणोमापरादाऽअघायतेजातवेदः । दुराध्ये३मर्ताय ॥ अग्नेमाकिष्टेदेवस्यरातिमदेवोयुयोत । त्वमीशिषेवसूनां ॥ सनोवस्वऽउपमास्यूर्जोनपान्माहिनस्य । सखेवसोजरितृभ्यः ॥ अच्छानःशीरशोचिषंगिरोयंतुदर्शतम् । अच्छायज्ञासोनमसापुरूवसुंपुरुप्रशस्तमूतये ॥ १२ ॥ अग्निंसूनुंसहसोजातवेदसंदानायवार्याणां । द्विताय़ोभूदमृतोमर्त्येष्वाहोतामंद्रतमोविशि+ ॥ अग्निंवोदेवयज्ययाग्निंप्रयत्यध्वरे । अग्निंधीषुप्रथममग्निमर्वत्यग्निंक्षैत्रायसाधसे ॥ अग्निरिषांसख्येददातुनऽईशेयोवार्याणां । अग्निंतोके

(८।८।२) त्वंनोअग्नइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यसुदीतिपुरुमीह्ळावग्निर्गायत्री दशमीद्वादशीचतुर्दश्योबृहत्यः एकादशीत्रयोदशीपंचदश्यःसतोबृहत्यः । (अत्रसुदीतिपुरुमीह्ळयोरन्यतरोवाऋषिः) ।

तनयेशश्वंदीमहेवसुंसंतंतनूपां+ ॥ अग्निमीळिष्वावसेगाथाभिःशीरशोचिषं । अग्निंरायेपुरुमीह्ळश्रुतंनरोग्निंसुदीतये
च्छर्दिः+ ॥ अग्निंद्वेषोयोतवैनोगृणीमस्यग्निंशंयोश्चदातवे । विश्वासुविक्ष्ववितेवहव्योभुवद्वस्तुर्ऋषूणां+ ॥ १३ ॥
(८।८।३) हविष्कृणुध्वमागमदध्वर्युर्वनतेपुनः । विद्वाँऽअस्यप्रशासनं ॥ नितिग्ममभ्यं१शुंसीदद्धोतामनावधि ।
जुषाणोऽअस्यसख्यं+ ॥ अंतरिच्छंतितंजनेरुद्रंपरोमनीषया । गृभ्णंतिजिह्वयाससं+ ॥ जाम्यंतीतपेधनुर्वयोधाऽअं
रुहद्वनं । दृषदंजिह्वयावधीत् ॥ चरन्वत्सोरुशन्निहनिदातारंनविंदते । वेतिस्तोतवऽअंब्यं* ॥ १४ ॥ उतोन्वस्यय
न्महदश्वावद्योजनंबृहत् । दामारथस्यददृशे ॥ दुहंतिसप्तैकामुपद्वापंचसृजतः । तीर्थेसिंधोरधिस्वरे+ ॥ आदशभि
र्विवस्वतऽइंद्रःकोशमचुच्यवीत् । खेदयात्रिवृतादिवः+ ॥ परित्रिधातुरध्वरंजूर्णिरेतिनवीयसी । मध्वाहोतारोऽअं
जते ॥ सिंचंतिनमसावतमुच्चाचक्रंपरिज्मानं । नीचीनबारमक्षितं ॥ १५ ॥ अभ्यारमिदद्रयोनिषिक्तंपुष्करेमधु ।
अवतस्यविसर्जने ॥ गावऽउपावतावतंमहीयज्ञस्यरप्सुदा । उभाकर्णाहिरण्यया ॥ आसुतेषिंचतश्रियंरोदस्योरभि
श्रियं । रसादधीतवृषभं+ ॥ तेजानतस्वमोक्यं१संवत्सासोनमातृभिः । मिथोनसंतजामिभिः ॥ उपस्रक्वेषुबप्संतः
कृण्वतेधरुणंदिवि । इंद्रेऽअग्नानमःस्वः* ॥ १६ ॥ अधुक्षत्पिप्युषीमिषमूर्जंसप्तपदीमरिः । सूर्यस्यसप्तरश्मिभिः ॥

(८।८।३) हविरित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यप्रागाथोहर्यतोग्निर्गायत्री ।

सोमस्यमित्रावरुणोदितासूरऽआददे । तदातुरस्यभेषजं ॥ उतोन्वस्ययत्पदंहर्यतस्यनिधान्यं । परिद्यांजिह्वयातनत् ॥ १७ ॥ (८।८।४) उदीराथामृतायतेयुंजाथामश्विनारथं । अंतिषद्भूतुवामवः ॥ निमिषश्चिज्जवीयसारथेनायातमश्विना । अंति० ॥ उपस्तृणीतमत्रयेहिमेनघर्ममश्विना । अंति० ॥ कुहस्थःकुहजग्मथुःकुहश्येनेवपेतथुः । अंति० ॥ यद्यकर्हिकर्हिचिच्छुश्रूयातमिमंहवं । अंति० ॥ १८ ॥ अश्विनायामहूतमानेदिष्ठंयाम्याप्यं । अंति० ॥ अवंतमत्रयेगृहंकृणुतंयुवमश्विना । अंति० ॥ वरेथेऽअग्निमातपोवदतेवल्ग्वत्रये । अंति० ॥ प्रसप्तवध्रिराशसाधारामग्नेरशायत । अंति० ॥ इहागतंवृषण्वसूशृणुतंमऽइमंहवं । अंति० ॥ १९ ॥ किमिदंवांपुराणवज्जरतोरिवशस्यते । अंति० ॥ समानंवांसजात्यंसमानोबंधुरश्विना । अंति० ॥ योवांरजांस्यश्विनारथोवियातिरोदसी । अंति० ॥ आनोगव्येभिरश्व्यैःसहस्रैरुपगच्छतं । अंति० ॥ मानोगव्येभिरश्व्यैःसहस्रेभिरतिख्यतं । अंति० ॥ अरुणप्सुरुषाऽअभूदकर्ज्योतिर्ऋतावरी । अंति० ॥ अश्विनासुविचाकशद्वृक्षंपरशुमाँऽइव । अंति० ॥ पुरंनधृष्णवारुजकृष्णयाबाधितोविशा । अंति० ॥ २० ॥ (८।८।५) विशोविशोवोऽअतिथिंवाजयंतःपुरुप्रियं । अग्निंवोदुर्यंवचःस्तुषेशूष

(८।८।४) उदीराथामित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगोपवनोश्विनौगायत्री । (सप्तवध्रिर्वाऋषिः) (८।८।५) विशोविशइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्य गोपवनोग्निरंत्यतिसृणांश्रुतर्वागायत्री आद्याचतुर्थीसप्तमीदशम्यस्त्रयोदश्यादितिस्रश्चानुष्टुभः ।

स्यमन्मंभिः ॥ यंजनासोहविष्मंतोमित्रंनसर्पिरासुतिं । प्रशंसंतिप्रशंस्तिभिः ॥ पन्यांसंजातवेदसंयोदेवतात्युद्यता । हव्यान्यैरयद्विवि⁺ ॥ आगंन्मवृत्रहंतमंज्येष्ठमग्निमानवं । यस्यंश्रुतर्वावृहन्नार्क्षोऽअनीकऽएधते ॥ अमृतंजातवेदसं तिरस्तमांसिदर्शतं । घृताहवनमीड्यं ॥ २१ ॥ सबाधोयंजनाऽइमेऽग्निंहव्येभिरीळते । जुह्वानासोयतस्रुचः ॥ इयंतेनव्यसीमतिरग्नेऽअधांय्यस्मदा । मंद्रसुजातसुक्रतोमूरदस्मातिथे ॥ सातेऽअग्नेशंतमाचनिष्ठाभवतुप्रिया । तयावर्धस्वसुष्टुतः ॥ साद्युम्नैर्द्युम्निनीवृहदुपोपश्रवसिश्रवः । दधीतवृत्रतूर्ये ॥ अश्वमिद्गारथप्रांत्वेषमिंद्रंनसत्पतिं । यस्यश्रवांसितूर्वथपन्यंपन्यंचकृष्टयः ॥ २२ ॥ यंत्वागोपवनोगिराचनिष्ठदग्नेऽअंगिरः । सपावकश्रुधीहवं ॥ यंत्वा जनासऽईळतेसबाधोवाजसातये । सबोधिवृत्रतूर्ये ॥ अहंहुवानऽआर्क्षेश्रुतर्वणिमदच्युति । शर्धांसीवस्तुकाविनांमृ क्षाशीर्षाचतुर्णां⁺ ॥ मांचत्वारऽआशवःशविष्ठस्यद्रवित्नवः । सुरथासोऽअभिप्रयोवक्षन्वयोनतुग्र्यं ॥ सत्यमित्त्वांम हेनदिपरुष्ण्यवदेदिशं । नेमापोऽअश्वदातरःशविष्ठादस्तिमर्त्यः ॥ २३ ॥ (८।८।६) युक्ष्वाहिदेवहूतमाँऽअश्वाँऽ अग्नेरथीरिव । निहोतापूर्व्यःसदः ॥ उतनोदेवदेवाँऽअच्छावोचोविदुष्टरः । श्रद्विश्वावार्याकृधि ॥ त्वंहयद्यविष्ठ्य सहसःसूनवाहुत । ऋतावायज्ञियोभुवः ॥ अयमग्निःसहस्रिणोवाजस्यशतिनस्पतिः । मूर्धाकवीरयीणां⁺ ॥ तंनेमि

(८।८।६) युक्ष्वाहीतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ।

मृभवौयथानमस्वसहूतिभिः । नेदीयोयज्ञमंगिरः ॥ २४ ॥ तस्मैनूनमभिद्यवेवाचाविरूपनित्यया । वृष्णेचोदस्वसु
ष्टुतिं+ ॥ कमुष्विदस्यसेनयाग्नेरपाकचक्षसः । पणिंगोषुस्तरामहे ॥ मानोदेवानांविशःप्रस्नातीरिवोस्राः । कृशंनहा
सुरघ्न्याः ॥ मानःसमस्यदूढ्य१ःपरिद्वेषसोऽअंहतिः । ऊर्मिर्ननावमावधीत् ॥ नमस्तेऽअग्नऽओजसेगृणंतिदेवकृष्ट
यः । अमैरमित्रमर्दय ॥ २५ ॥ कुवित्सुनोगविष्टयेग्नेसंवेषिषोरयिं । उरुकृदुरुणस्कृधि ॥ मानोऽअस्मिन्महाधनेप
रावर्भारभृद्यथा । संवर्गंसंरयिंजय ॥ अन्यमस्मद्भियाऽइयमग्नेसिषक्तुदुच्छुना । वर्धानोऽअमवच्छवः ॥ यस्याजु
षन्नमस्विनःशमीमदुर्मखस्यवा । तंघेदग्निर्वृधावति ॥ परस्याऽअधिसंवतोवराँऽअभ्यातर । यत्राहमस्मितांऽअव ॥
विद्माहितेपुरावयमग्नेपितुर्यथावसः । अधातेसुम्नमीमहे ॥ २६ ॥ (८।८।७) इमंनुमायिनंहुवऽइंद्रमीशानमोज
सा । मरुत्वंतंनवृंजसे ॥ अयमिंद्रोमरुत्सखाविवृत्रस्याभिनच्छिरः । वज्रेणशतपर्वणा ॥ वावृधानोमरुत्सखेंद्रोविवृ
त्रमैरयत् । सृजन्त्समुद्रियाऽअपः+ ॥ अयंहयेनवाऽइदंस्वर्मरुत्वताजितं । इंद्रेणसोमपीतये ॥ मरुत्वंतमृजीषिण
मोजस्वंतंविरप्शिनं । इंद्रंगीर्भिर्हवामहे ॥ इंद्रंप्रत्नेनमन्मनामरुत्वंतंहवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ २७ ॥ मरुत्वाँ
ऽइंद्रमीढ्वःपिबासोमंशतक्रतो । अस्मिन्यज्ञेपुरुष्टुत ॥ तुभ्येदिंद्रमरुत्वतेसुताःसोमासोऽअद्रिवः । हृदाहूयंतऽउक्थि

(८।८।७) इमंन्वितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्री ।

नः ॥ पिबेदिंद्रमरुत्सखासुतंसोमंदिविष्टिषु । वज्रंशिशानऽओजसा ॥ उत्तिष्ठन्नोजसासहपीत्वीशिप्रेऽअवेपयः । सोममिंद्रचमूसुतं ॥ अनुत्वारोदसीऽउभेक्रक्षमाणमकृपेतां । इंद्रयदस्युहाभवः ॥ वाचमष्टापदीमहंनवस्रक्तिमृत स्पृशं । इंद्रात्परितन्वंममे ॥ २८ ॥ (८।८।८) जज्ञानोनुशतक्रतुर्विपृच्छदितिमातरं । कऽउग्राःकेहंश्रृण्विरे ॥ आदींशवस्यब्रवीदौर्णवाभमहीशुवम् । तेपुत्रसंतुनिष्टुरः ॥ समित्तान्वृत्रहाखिदत्खेऽअराँऽइवखेदया । प्रवृद्धोदस्यु हाभवत् ॥ एकयाप्रतिधापिबत्साकंसरांसित्रिंशतं । इंद्रःसोमस्यकाणुका ॥ अभिगंधर्वमतृणदबुध्नेषुरजःस्वा । इंद्रोब्रह्मभ्यऽइद्वृधे ॥ २९ ॥ निराविध्यद्गिरिभ्यऽआधारयत्पक्वमोदनं । इंद्रोबुंदंस्वाततं ॥ शतब्रध्नऽइषुस्तवस हस्रपर्णऽएकऽइत् । यमिंद्रचकृषेयुजं ॥ तेनस्तोतृभ्यऽआभरनृभ्योनारिभ्योऽअत्तवे । सद्योजातऽऋभुष्ठिर ॥ एता च्यौत्नानितेकृतावर्षिष्ठानिपरीणसा । हृदावीड्वधारयः ॥ विश्वेत्ताविष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वेषितः । शतंमहिषान्क्षीर पाकमोदनंवराहमिंद्रऽएमुषं ॥ तुविक्षंतेसुकृतंसूमयंधनुःसाधुर्बुदोहिरण्ययः । उभातेबाहूरण्यासुसंस्कृतऽऋदूपेचि दृदवृधा ॥ ३० ॥ (८।८।९) पुरोळाशंनोऽअंधसऽइंद्रसहस्रमाभर । शताचशूरगोनां ॥ आनोभरव्यंजनंगामश्वं

(८।८।८) जज्ञानइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुरुसुतिरिंद्रोगायत्रीअंत्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ । (८।८।९) पुरोळाशमितिदशर्चस्यसूक्तस्य कुरुसुतिरिंद्रोगायत्र्यंत्याबृहती ।

मभ्यंजनं । सचामनाहिरण्यया ॥ उतमःकर्णशोभनापुरूणिधृष्णवाभर । त्वंहिश्शृण्विषेवसो ॥ नकींवृधीकऽइंद्रते

नसुषानसुदाऽउत । नान्यस्त्वच्छूरवाघतः ॥ नकीमिंद्रोनिकर्तवेनशक्रःपरिशक्तवे । विश्वंशृणोतिपश्यति ॥ ३१ ॥

समन्युंमर्त्यानामदब्धोनिचिकीषते । पुरानिदश्चिकीषते ॥ क्रत्वऽइत्पूर्णमुदरंतुरस्यास्तिविधतः । वृत्रघ्नःसोमपाव्नः ॥

त्वेवसूनिसंगताविश्वाचसोमसौभगा । सुदात्वपरिह्वृता ॥ त्वामिद्यवयुर्ममकामोगव्युर्हिरण्ययुः । त्वामश्वयुरेषते ॥

तवेदिंद्राहमाशसाहस्तेदात्रंचनादंदे । दिनस्यवामघवन्त्संभृतस्यवापूर्धियवस्यकाशिना ॥ ३२ ॥ (८।८।१०)

अयंकृत्नुरगृभीतोविश्वजिदुद्भिदित्सोमः । ऋषिर्विप्रःकाव्येन ॥ अभ्यूर्णोतियन्नग्नंभिषक्तिविश्वंयत्तुरं । प्रेमंधःख्य

न्निःश्रोणोभूत् ॥ त्वंसोमतनूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्यकृतेभ्यः । उरुयंतासिवरूथं ॥ त्वंचित्तीतवदक्षैर्दिवऽआपृथिव्याऽ

ऋजीषिन् । यावीरघस्यचिद्द्वेषः ॥ अर्थिनोयंतिचेदर्थंगच्छानिद्दुषोरातिं । ववृज्युस्तृष्यतःकामं ॥ ३३ ॥ विदद्य

त्पूर्व्यंनष्टमुदीमृतायुमीरयत् । प्रेमायुस्तारीदतीर्णं ॥ सुशेवोनोमृळयाकुरदृप्तक्रतुरवातः । भवानःसोमशंहृदे+ ॥

मानःसोमसंवीविजोमाविबीभिषथाराजन् । मानोहार्दित्विषावधीः ॥ अवयत्स्वेसधस्थेदेवानांदुर्मतीरीक्षे । राजन्न

(८।८।१०) अयंकृत्नुरितिनवर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमोगायत्र्यंत्यानुष्टुप् ।

पद्विर्षःसेधमीढ्वोऽअपस्रिधःसेध ॥ ३४ ॥ (८।८।११) नह्यं१न्यंबळाकरंमर्डितारंशतक्रतो । त्वंनंऽइंद्रमृळय ॥ योनःशश्वंत्पुराविथामृध्रोवाजंसातये । सत्वंनंऽइंद्रमृळय ॥ किमंगरंध्रचोदंनःसुन्वानस्यांवितेदंसि । कुविंत्स्विंद्रणः शकंः ॥ इंद्रप्रणोरथंमवपश्चाच्चित्संतंमद्रिवः । पुरस्तांदेनंमेकृधि ॥ हंतोनुकिमांससेप्रथमंनोरथंकृधि । उपमंवांजयु श्रवंः ॥ ३५ ॥ अवांनोवाजयुंरथंसुकरंतेकिमित्परिं । अस्मान्त्सुजिग्युषंस्कृधि ॥ इंद्रदृह्यंस्वपूरंसिभद्रांतंऽएतिनि ष्कृतं । इयंधीर्ऋत्वियांवती ॥ मासींमवद्यऽआभांगुर्वीकाष्ठांहितंधनं । अपावृंक्ताऽअरत्नयंः ॥ तुरीयंनामंयज्ञियंय दाकरस्तदुंश्मसि । आदित्पतिर्नऽओहसे ॥ अवींवृधद्वोऽअमृताऽअमंदीदेकद्यूर्देवाऽउतयाश्चंदेवीः । तस्मांऽउरा धंःकृणुतप्रशस्तंप्रातर्मक्षूधियावंसुर्जगम्यात् ॥ ३६ ॥ (८।९।१) आतूनंऽइंद्रक्षुमंतंचित्रंग्राभंसंगृंभाय । महाह स्तीदक्षिंणेन ॥ विद्माहित्वांतुविकूर्मितुविदेंष्णंतुवीमंघं । तुविमात्रमवोंभिः ॥ नहित्वांशूरदेवानमर्तासोदित्संतं । भीमंनगांवारयंते ॥ एतोन्विंद्रंस्तवामेशांनंवस्वंःस्वराजं । नराधंसामर्धिषन्नः ॥ प्रस्तोंषदुपंगासिषच्छ्रवत्सामंगीयमां नं । अभिराधंसाजुगुरत् ॥ ३७ ॥ आनोंभरदक्षिंणेनाभिसव्येनप्रमृंश । इंद्रमानोवसोर्निर्भाक् ॥ उपंक्रमस्वाभंर

(८।८।११) नह्यन्यमितिदशर्चस्यसूक्तस्यनौधसएकद्यूरिंद्रोंत्यायादेवागायत्र्यंत्यात्रिष्टुप् ॥ नवमेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (८।९।१) आतूनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकांण्वःकुसीदींद्रोगायत्री ।

धृषताधृष्णोजनानाम् । अदाशूष्टरस्यवेदः ॥ इंद्रयऽउनुतेऽअस्तिवाजोविप्रेभिःसनित्वः । अस्माभिःसुतंसनुहि ॥ सद्योजुवस्तेवाजाऽअस्मभ्यंविश्वश्चंद्राः । वशैश्चमक्षूजरंते ॥ ३८ ॥ इतिषष्ठाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥

पंचचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३८ सूक्तानि १४ ऋचः १९५ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये. १३ ऋक्षाश्वमेधाभ्या. ६ इंद्राये. १० विश्वेभ्योदेवेभ्य. वरुणाये. इंद्राये. २१ अग्नय. ३३ अश्विभ्या. १८ अग्नय. १२ श्रुतर्वणाये. ३ अग्नय. १६ इंद्राये. ३३ सोमाये. ९ इंद्राये. ९ देवेभ्य. इंद्राये. ९ ॥ इतिषष्ठेपंचमः ॥

आप्रदेवानांवैश्वदेवंप्रेष्ठंमुशनाकाव्यआग्नेयंमामेकृष्णआश्विनंद्युंभाहिपंचविश्वकोवाकार्ष्णिर्जागतंद्युम्नीषड्वासिष्ठोवाद्युम्नीकःप्रियमेधोवाप्रागाथंहंतंवोदस्मंनोधान्नृहदिंद्रायसप्तनृमेधपुरुमेधौद्व्यनुष्टुब्बृहत्यंतंमानोविश्वासुषट्कन्यावाःसप्तात्रेय्यपालेतिहासऐंद्रंआनुष्टुभंद्विपंक्त्यादिपांतंत्रयस्त्रिंशच्छुंतकक्षःसुकक्षोवाद्यानुष्टुबुंद्धचतुस्त्रिंशत्सुकक्षोंत्यैंद्राभर्वीगौर्धयतिद्वादशविंदुःपूतदक्षोवामारुतंमात्वानवतिरश्चीरांगिरसआनुष्टुभंमस्मैसैकाद्युतानोवामारुतस्त्रैष्टुभंचतुर्थींविराळिष्यामितिमारुतःपादःपरैंद्रावार्हस्पत्यांयाइंद्रपंचोनारेभःकाश्यपोवार्हतमतिजगत्युंपरिष्टाद्बृहत्यावतिजगतींत्रिष्टुब्जगतीत्यंततः ॥ ६ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।९।२) आप्रद्रवपरावतोर्वावतश्चवृत्रहन् । मध्वःप्रतिप्रभर्मणि ॥ तीव्राःसोमासऽआगहि सुतासोमादयिष्णवः । पिबादधृग्यथोचिषे+ ॥ इषामंदस्वादुतेरंवरायमन्यवे । भुवत्तइंद्रशंहृदे+ ॥ आत्वशत्रवागहि न्युक्थानिचहूयसे । उपमेरोचनेदिवः+ ॥ तुभ्यायमद्रिभिःसुतोगोभिःश्रीतोमदायकं । प्रसोमऽइंद्रहूयते ॥ १ ॥ इंद्रश्रुधिसुमेहवमस्मेसुतस्यगोमतः । विपीतिंतृप्तिमश्नुहि ॥ यऽइंद्रचमसेष्वासोमश्चमूषुतेसुतः । पिबेदस्य त्वमीशिषे ॥ योऽअप्सुचंद्रमाऽइवसोमश्चमूषुदद्दशे । पिबे० ॥ यंतेश्येनःपदाभरत्तिरोरजांस्यस्पृतं । पिबे० ॥ २ ॥ (८।९।३) देवानामिदवोमहत्तदावृणीमहेवयं । वृष्णामस्मभ्यमूतये ॥ तेनःसंतुयुजःसदावरुणोमित्रोऽअर्यमा । वृधासश्चप्रचेतसः ॥ अतिनोविष्पितापुरुनौभिरपोनपर्षथ । यूयमृतस्यरथ्यः ॥ वामंनोऽअस्त्वर्यमन्वामंवरुणशंस्यं । वामंह्यावृणीमहे ॥ वामस्यहिप्रचेतसऽईशानासोरिशादसः । नेमादित्याऽअघस्ययत्+ ॥ ३ ॥ वयमिद्वःसुदानवः क्षियंतोयांतोऽअध्वन्ना । देवावृधायहूमहे ॥ अधिनऽइंद्रैषांविष्णोसजात्यानां । इतामरुतोऽअश्विना ॥ प्रभ्रातृत्वंसुदानवोधद्विताससमान्या । मातुर्गर्भेभरामहे ॥ यूयंहिष्ठासुदानवऽइंद्रज्येष्ठाऽअभिद्यवः । अधाचिद्वऽउतब्रुवे

(८।९।२) आप्रद्रवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुसीदींद्रोगायत्री । (८।९।३) देवानामितिनवर्चस्यसूक्तस्यकुसीदीविश्वेदेवागायत्री । (भेद पक्षे–विश्वेदवाः ३ अर्यमवरुणौ १ विश्वेदेवाः ५ एवं ९)

॥ ४ ॥ (८।९।४) प्रेष्ठंवोऽअतिथिंस्तुषेमित्रमिवप्रियं । अग्निंरथंनवेद्यं ॥ कविमिवप्रचेतसंयंदेवासोऽअधद्विता । निमर्त्येष्वादधुः+ ॥ त्वंयविष्ठदाशुषोनॄँःपाहिश्रृणुधीगिरः । रक्षातोकमुतत्मना ॥ कयातेऽअग्नेऽअंगिरऽऊर्जोनपादुपस्तुतिं । वरायदेवमन्यवे ॥ दाशेमकस्यमनसायज्ञस्यसहसोयहो । कदुवोचऽइदंनमः ॥ ५ ॥ अधात्वंहिनस्करोविश्वाऽअस्मभ्यंसुक्षितीः । वाजद्रविणसोगिरः ॥ कस्यनूनंपरीणसोधियोजिन्वसिदंपते । गोषातायस्यतेगिरः ॥ तंमर्जयंतसुक्रतुंपुरोयावानमाजिषु । स्वेषुक्षयेषुवाजिनं ॥ क्षेतिक्षेमेभिःसाधुभिर्नकिर्यंघ्नंतिहंतियः । अग्नेसुवीरऽएधते ॥ ६ ॥ (८।९।५) आमेहवंनासत्याश्विनागच्छंतंयुवं । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ इमंमेस्तोममश्विनेमंमेशृणुतंहवं । मध्वःसो० ॥ अयंवांकृष्णोऽअश्विनाहवतेवाजिनीवसू । मध्वःसो० ॥ शृणुतंजरितुर्हवंकृष्णस्यस्तुवतोनरा । मध्वःसो० ॥ छर्दिर्यंतमदाभ्यंविप्रायस्तुवतेनरा । मध्वःसो० ॥ ७ ॥ गच्छंतंदाशुषोगृहमित्थास्तुवतोऽअश्विना । मध्वःसो०॥ युंजाथांरासभंरथेवीड्वंगेवृषण्वसू । मध्वःसो० ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेनायातमश्विना । मध्वःसो०॥ नूमेगिरोनासत्याश्विनाप्रावतंयुवं । मध्वःसो० ॥ ८ ॥ (८।९।६) उभाहिदस्राभिषजामयोभुवोभादक्षस्यवचसोबभूव

(८।९।४) प्रेष्ठंवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनाअग्निर्गायत्री । (८।९।५) आमेहवमितिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौगायत्री । (८।९।६) उभाहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौजगती । (अत्रकार्ष्णिर्विश्वकऋषिःपाक्षिकः) ।

थुः । तावांविश्वंकोहवतेतनूकृथेमानोवियौष्टंसुख्यामुमोचतं ॥ कुथानूनंवांविमनाऽउपस्तवद्युवंधियंददथुर्वस्यंऽइष्ट
ये । तावांविश्वंकोहवतेतनूकृथेमानो० ॥ युवंहिष्मापुरुभुजेममेधतुंविष्णाप्वेददथुर्वस्यंऽइष्टये । तावांविश्वंकोहवते
तनूकृथेमानो० ॥ उतत्यंवीरंधनसामृजीषिणंदूरेचित्संतमवसेहवामहे । यस्यस्वादिष्ठासुमतिःपितुर्यथामानो० ॥
ऋतेनदेवःसविताशंमायतऽऋतस्यशृंगमुर्वियाविपप्रथे । ऋतंसांसाहमहिंचित्पृतन्यतोमानो० ॥ ९ ॥ (८।९।७)
द्युम्नीवांस्तोमोऽअश्विनाक्रिविर्नसेकऽआगतं । मध्वःसुतस्यसदिविप्रियोनरापातंगौराविवेरिणे ॥ पिबतंघर्ममधुमंत
मश्विनाबर्हिःसीदतंनरा । तामंदसानामनुषोदुरोणऽआनिपातंवेदसावयः ॥ आवांविश्वाभिरूतिभिःप्रियमेधाऽअ
हूषत । तावर्तिर्यातमुपवृक्तबर्हिषोजुष्टंयज्ञंदिविष्टिषु ॥ पिबतंसोमंमधुमंतमश्विनाबर्हिःसीदतंसुमत् । तावावृधाना
ऽउपसुष्टुतिंदिवोगंतंगौराविवेरिणं ॥ आनूनंयातमश्विनाश्वेभिःप्रुषितप्सुभिः । दस्राहिरण्यवर्तनीशुभस्पतीपातंसो
ममृतावृधा ॥ वयंहिवांहवामहेविपन्यवोविप्रासोवाजसातये । तावल्गूदस्रापुरुदंससाधियाश्विनाश्रुष्ट्यागतं ॥१०॥
(८।९।८) तंवोदस्ममृतीषहंवसोर्मंदानमंधसः । अभिवत्संनस्वसरेषुधेनवऽइंद्रंगीर्भिर्नवामहे ॥ द्युक्षंसुदानुंतवि

(८।९।७) द्युम्नीवामितिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः । (अत्रवासिष्ठोद्युम्नीकआंगिरसःप्रिय
मेधश्चेत्युभावृषीवैकल्पिकौ) । (८।९।८) तंवोदस्ममितिषळर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

षीभिरावृंतंगिरिंनपुरुभोजंसं । क्षुमंतंवाजंशतिनंसहस्रिणंमक्षूगोमंतमीमहे ॥ नत्वांवृहंतोऽअद्रयोवरंतऽइंद्रवीळवः। यद्दित्संसिस्तुवतेमावंतेवसुनकिष्टदामिनातिते ॥ योद्धांसिक्रत्वाशवंसोतदंसनाविश्वांजाताभिमज्मनां । आत्वाय मर्कऽऊतयेववर्ततियंगोतमाऽअजीजनन् ॥ प्रहिरिरिक्षऽओजंसादिवोऽअंतेभ्यस्परि । नत्वांविव्याचरजंऽइंद्रपार्थि वमनुंस्वधांववक्षिथ ॥ नकिःपरिंष्टिर्मघवन्मघस्यंतेयद्दाशुषेदशस्यसि । अस्माकंबोध्युचथस्यचोदितामंहिष्ठोवाजंसा तये ॥ ११ ॥ (८।९।९) बृहदिंद्रायगायतमरुतोवृत्रहंतमं । येनज्योतिरजंनयन्नृतावृधोदेवंदेवायजागृवि ॥ अ पांधमदभिशंस्तीरशस्तिहाथेंद्रोद्युम्न्याभंवत् । देवास्तंऽइंद्रसख्यायंयेमिरेबृहंद्भानोमरुद्गण ॥ प्रवऽइंद्रांयबृहतेमरु तोब्रह्मार्चत । वृत्रंहंनतिवृत्रहाशतक्रंतुर्वज्रेणशतपर्वणा ॥ अभिप्रभंरधृषताधृंषन्मनःश्रवंश्चित्तेऽअसद्बृहत् । अर्षं त्वापोजवंसाविमातरोहनोंवृत्रंजयास्वंः* ॥ यज्जायंथाऽअपूर्व्यमघंवन्वृत्रहत्यांय । तत्पृथिवीमंप्रथयस्तदंस्तभ्नाऽउत द्यां+ ॥ तत्तेंयज्ञोऽअंजायततदर्कऽउतहस्कृंतिः । तद्विश्वंमभिभूरसियज्जातंयच्चजंत्वं ॥ आमासुंपक्वमैरंयऽआसूर्यं रोहयोदिवि । घर्मंनसामंन्तपतासुवृक्तिभिर्जुष्टंगिर्वणसेबृहत्+ ॥ १२ ॥ (८।९।१०) आनोविश्वांसुहव्यऽइंद्रंःस

(८।९।९) बृहादिंद्रायेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधपुरुमेधाविंद्रोबृहतीद्वितीयाचतुर्थ्यौसतोबृहत्यौपंचमीषष्ठ्यावनुष्टुभौ।
(८।९।१०) आनोविश्वास्वितिषळर्चस्यसूक्तस्यनृमेधपुरुमेधाविंद्रःअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

मत्सुंभूषतु । उप॒ब्रह्मा॑णि॒सर्व॑नानिवृ॒त्र॒हाप॑रम॒ज्याऽऋचीषमः ॥ त्वंदा॒ताप्र॑थ॒मोराध॑सामस्यसिं॒स॒त्यऽई॑शान॒कृत् । तुवि॒द्युम्नस्य॒युज्यावृ॑णीमहेपु॒त्रस्य॒शव॑सोम॒हः+ ॥ ब्रह्मा॑तऽइंद्रगिर्वणःक्रि॒यंते॒ऽअन॑तिद्भुता । इ॒माजु॑षस्वहर्यश्व॒योज॒नें॒द्र॒याते॒ऽअम॑न्महि ॥ त्वंहिस॒त्योम॑घव॒न्ननान॑तोवृ॒त्राभूरिं॑न्यृंजसे॑ । सत्वंशंविष्ठव॒ज्रहस्त॒दा॒शुषे॒र्वांचं॑र॒यिमाकृ॑धि ॥ त्वमिंद्रय॒शाऽअ॑स्यृजी॒षीशव॑सस्पते । त्वंवृ॒त्राणिं॑हंस्यप्र॒तीन्ये॒क॒ऽइद॑नुत्ताचर्षणीधृ॒ता ॥ तमु॑त्वानू॒नम॑सुरप्रचे॑तसं॒राधो॑भागमिवेमहे । म॒हीव॒कृत्तिः॑शर॒णात॑ऽइंद्र॒प्रते॑सु॒म्नानो॑ऽअश्नवन् ॥ १३ ॥ (८।९।११) क॒न्या३॒॑वार॑वाय॒तीसोम॒म॑पिंस्रु॒ता विंदत् । अस्तं॒भरं॑त्यब्रवी॒दिंद्रा॑यसुनवैत्वाश॒क्राय॑सुनवैत्वा ॥ अ॒सौय॒ऽएषिंवीर॒कोगृ॒हंगृहंवि॒चाक॑शत् । इ॒मंजंभ॑सुतंपिबधा॒नावं॑तंकर॒भिण॑मपू॒पवं॑तमु॒क्थिनं॑ ॥ आ॒चनत्वा॑चिकित्सामोधि॒चनत्वा॒नेम॑सि । शनैरि॑वशन॒कैरि॒वेंद्रा॑येंदो॒परिं॑स्रव ॥ कुवि॒च्छक॑त्कु॒वित्कर॑त्कुवि॒न्नोवस्य॑स॒स्करत् । कुवि॒त्प॑ति॒द्विषो॑य॒तीरिंद्रे॑णसं॒गमा॑महै ॥ इ॒मानि॒त्रीणि॑वि॒ष्टपा॒तानीं॑द्र॒विरो॑हय । शिर॑स्त॒तस्यो॒र्वर॒ामादि॒दंम॒ऽउपो॒दरे॑ ॥ अ॒सौच॒यानं॒ऽउ॒र्वरा॒दि॒मांत॒न्वं॑१मम॑ । अथो॑त॒तस्य॒यच्छिर॒ःसर्वा॑ता रोम॒शाकृ॑धि ॥ खेरथ॑स्य॒खेन॑स॒ःखेयु॒गस्य॑शतक्रतो । अ॒पा॒लामिंद्र॒त्रिष्पू॒त्व्यकृ॑ण॒ोःसूर्य॑त्वचं ॥ १४ ॥ (८।९।१२) पांत॒

(८।९।११) कन्यावाइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेय्यपालेंद्रोनुष्टुबाद्येद्वेपंक्ती । (८।९।१२) पांतमितित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यआंगिरसः श्रुतकक्षइंद्रोगायत्र्याद्यानुष्टुप् (सुकक्षोवाऋषिः) ।

मावोऽअंधसऽइंद्रमभिप्रगायत । विश्वासाहंशतक्रतुंमंहिष्ठंचर्षणीनां ॥ पुरुहूतंपुरुष्टुतंगाथान्यं१सनश्रुतं । इंद्रऽइतिब्रवीतन ॥ इंद्रऽइन्नोमहानांदातावाजानांनृतुः । महाँऽअभिज्ञ्वायमत् ॥ अपादुशिप्र्यंधसःसुदक्षस्यप्रहोषिणः । इंदोरिंद्रोयवाशिरः ॥ तम्वभिप्रार्चतेंद्रंसोमस्यपीतये । तदिद्ध्यस्यवर्धनं ॥ १५ ॥ अस्यपीत्वामदानांदेवोदेवस्यौजसा । विश्वाभिभुवनाभुवत् ॥ त्यमुवःसत्रासाहंविश्वासुगीर्ष्वायतं । आच्यावयस्यूतये ॥ युध्मंसंतमनर्वाणंसोमपामनपच्युतं । नरमवार्यक्रतुं ॥ शिक्षाणऽइंद्ररायऽआपुरुविद्वाँऽऋचीषम । अवानःपार्येधने ॥ अतश्चिदिंद्रणऽउपायाहिशतवाजया । इषासहस्रवाजया ॥ १६ ॥ अयामधीवतोधियोर्वद्भिःशक्रगोदरे । जयेमपृत्सुवज्रिवः ॥ वयमुत्वाशतक्रतोगावोनयवसेष्वा । उक्थेषुरणयामसि ॥ विश्वाहिमर्त्यत्वनानुकामाशतक्रतो । अगन्मवज्रिन्नाशसः ॥ त्वेसुपुत्रशवसोवृत्रन्कामकातयः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ सनोवृषन्त्सनिष्ठयासंघोरयाद्रविल्वा । धियाविड्ढिपुरंध्या ॥ १७ ॥ यस्तेनूनंशतक्रतविंद्रद्युम्नितमोमदः । तेननूनंमदेमदेः ॥ यस्तेचित्रश्रवस्तमोयऽइंद्रवृत्रहन्तमः । यऽओजोदातमोमदः ॥ विद्माहियस्तेऽअद्रिवस्त्वादत्तःसत्यसोमपाः । विश्वासुदस्मकृष्टिषु ॥ इंद्रायमद्वनेसुतंपरिष्टोभंतुनोगिरः । अर्कमर्चंतुकारवः ॥ यस्मिन्विश्वाऽअधिश्रियोरणंतिसप्तसंसदः । इंद्रंसुतेहवामहे ॥ १८ ॥ त्रिकद्रुकेषुचेतनंदेवासोयज्ञमत्नत । तमिद्वर्धतुनोगिरः ॥ आत्वाविशंत्विंदवःसमुद्रमिवसिंधवः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ विव्यक्थमहिनावृष

न्भक्षंसोमस्यजागृवे । यऽइंद्रजठरेषुते ॥ अरंतऽइंद्रकुक्षयेसोमोभवतुवृत्रहन् । अरंधामभ्यऽइंदवः ॥ अरमश्वाय गायतिश्रुतकक्षोऽअरंगवे । अरमिंद्रस्यधाम्ने ॥ अरंहिष्मासुतेषुणःसोमेष्विंद्रभूषसि । अरंतेशक्रदावने ॥ १९ ॥ पराकात्ताच्चिदद्रिवस्त्वांनक्षंतनोगिरः । अरंगमामतेवयं+ ॥ एवाह्यसिवीरयुरेवाशूरऽउतस्थिरः । एवातेराध्यंमनः ॥ एवारातिस्तुवीमघविश्वेभिर्धायिधातृभिः । अधाचिदिंद्रमेसचा ॥ मोषुब्रह्मेवतंद्रयुर्भुवोवाजानांपते । मत्स्वासुत स्यगोमतः ॥ मानऽइंद्राभ्या३दिशःसूरोऽअक्तुष्वायमन् । त्वायुजावनेमतत्+ ॥ त्वयेदिंद्रयुजावयंप्रतिब्रुवीमहि स्पृधः । त्वमस्माकंतवस्मसि ॥ त्वामिद्धित्वायवोनुनोनुवतश्चरान् । सखायऽइंद्रकारवः ॥ २० ॥ (८।९।१३) उद्धेदभिश्रुतामघंवृषभंनर्यापसं । अस्तारमेषिसूर्य ॥ नवयोनवतिंपुरोबिभेदबाह्वोजसा । अहिंचवृत्रहावधीत् ॥ सनऽइंद्रःशिवःसखाश्वावद्गोमद्यवमत् । उरुधारेवदोहते ॥ यदद्यकच्चवृत्रहन्नुदगाऽअभिसूर्य । सर्वंतदिंद्रतेवशे ॥ यद्वाप्रवृद्धसत्पतेनमराऽइतिमन्यसे । उतोतत्सत्यमित्तव ॥ २१ ॥ येसोमासःपरावतियेऽअर्वावतिसुन्विरे । सर्वां स्ताँऽइंद्रगच्छसि ॥ तमिंद्रंवाजयामसिमहेवृत्रायहंतवे । सवृषावृषभोभुवत् ॥ इंद्रःसदामनेकृतऽओजिष्ठःसमदेहि तः । द्युम्नीश्लोकीससोम्यः+ ॥ गिरावज्रोनसंभृतःसबलोऽअनपच्युतः । ववक्षऽऋष्वोऽअस्तृतः ॥ दुर्गेचिन्नःसुगं

(८।९।१३) उद्धेदभीतिचतुस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसःश्रुतकक्षइंद्रोत्यायाइंद्रर्भवोगायत्री ।

कृधिगृणानऽइंद्रगिर्वणः त्वंचमघवन्वशः ॥ २२ ॥ यस्यंतेनूचिदादिशंनमिनंतिस्वराज्यं । नदेवोनाध्रिगुर्जनः ॥ अधातेऽअप्रतिष्कुतंदेवीशुष्मंसपर्यतः । उभेसुशिप्ररोदसी ॥ त्वमेतदधारयःकृष्णासुरोहिणीषुच । परुष्णीषुरुशत्पयः ॥ वियदहेरधत्विषोविश्वेदेवासोऽअक्रमुः । विदन्मृगस्यताँऽअमः ॥ आदुमेनिवरोभुवद्वृत्रहादिष्टपौंस्यं । अजातशत्रुरस्तृतः ॥ २३ ॥ श्रुतंवोवृत्रहन्तमंप्रशर्धंचर्षणीनां । आशुंषेराधसेमहे ॥ अयाधियाचगव्ययापुरुणामन्पुरुष्टुत । यत्सोमेसोमऽआभवः ॥ बोधिन्मनाऽइदस्तुनोवृत्रहाभूर्यासुतिः । शृणोतुशक्रऽआशिषं ॥ कयात्वंनऽऊत्याभिप्रमंदसेवृषन् । कयास्तोतृभ्यऽआभर ॥ कस्यवृषासुतेसचानियुत्वान्वृषभोरणत् । वृत्रहासोमपीतये ॥ २४ ॥ अभीषुणस्त्वंरयिंमंदसानःसहस्रिणं । प्रयंताबोधिदाशुषे ॥ पत्नीवंतःसुताऽइमऽउशंतोयंतिवीतये । अपांजग्मिर्निचुंपुणः ॥ इष्टाहोत्राऽअसृक्षतेंद्रंवृधासोऽअध्वरे । अच्छावभृथमोजसा ॥ इहत्यासधमाद्याहरीहिरण्यकेश्या । वोळ्हामभिप्रयोहितं ॥ तुभ्यंसोमाःसुताऽइमेस्तीर्णंबर्हिर्विभावसो । स्तोतृभ्यऽइंद्रमावह ॥ २५ ॥ आतेदक्षंविरोचनादधद्रत्नाविदाशुषे । स्तोतृभ्यऽइंद्रमर्चत ॥ आतेदधामींद्रियमुक्थाविश्वाशतक्रतो । स्तोतृभ्यऽइंद्रमृळय ॥ भद्रंभद्रंनऽआभरेषमूर्जंशतक्रतो । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ सनोविश्वान्याभरसुवितानिशतक्रतो । यदिंद्र० नः ॥ त्वामिद्वृत्रहन्तमसुतावंतोहवामहे । यदिंद्र० ॥ २६ ॥ उपनोहरिभिःसुतंयाहिमदानांपते । उप

नोहरिभिःसुतं ॥ द्वितायोवृत्रहन्तमोविदऽइंद्रःशतक्रतुः । उप० ॥ त्वंहिवृत्रहन्नेषांपातासोमानामसि । उप० ॥ इंद्रऽइषेदऽदातुनऽऋभुक्षणमृभुंरयिं । वाजीददातुवाजिनं ॥ २७ ॥ (८।१०।१) गौर्धयतिमरुतांश्रवस्युर्माता मघोनां । युक्तावह्नीरथानां ॥ यस्यादेवाऽउपस्थेव्रताविश्वेधारयंते । सूर्यामासादृशेकं ॥ तत्सुनोविश्वेऽअर्य ऽआसदागृणंतिकारवः । मरुतःसोमपीतये ॥ अस्तिसोमोऽअयंसुतःपिबंत्यस्यमरुतः । उतस्वराजोऽअश्विना ॥ पिबंतिमित्रोऽअर्यमातनापूतस्यवरुणः । त्रिषधस्थस्यजावतः ॥ उतोन्वस्यजोषमाँऽइंद्रःसुतस्यगोमतः । प्रातर्होतेव मत्सति ॥ २८ ॥ कदत्विषंतसूरयस्तिरऽआपऽइवस्रिधः । अर्षंतिपूतदक्षसः ॥ कद्वोऽअद्यमहानांदेवानामवोवृणे । त्मनाचदस्मवर्चसां ॥ आयेविश्वापार्थिवानिपप्रथन्रोचनादिवः । मरुतःसोमपीतये ॥ त्यान्नुपूतदक्षसोदिवोवो मरुतोहुवे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ त्यान्नुयेविरोदसीतस्तभुर्मरुतोहुवे । अस्य० ॥ त्यंनुमारुतंगणंगिरिष्ठांवृषणंहुवे । अस्य० ॥ २९ ॥ (८।१०।२) आत्वागिरोरथीरिवास्थुःसुतेषुगिर्वणः । अभित्वासमनूषतेंद्रवत्संनमातरः ॥ आत्वाशुक्राऽअचुच्यवुःसुतासऽइंद्रगिर्वणः । पिबात्वस्यांधसऽइंद्रविश्वासुतेहितं ॥ पिबासोमंमदायकमिंद्रश्येनाभृतंसु

दशमेनुवाकेदशसूक्तानि (८।१०।१) गौर्धयतीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबिंदुर्मरुतोगायत्री (पूतदक्षोवाऋषिः) । (८।१०।२) आत्वागिरइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसस्तिरश्चीरिंद्रोनुष्टुप् ।

तं । त्वंहिशश्वंतीनांपतीराजांविशामसिं ॥ श्रुधीहवंतिरश्च्याऽइंद्रयस्त्वांसपर्यति । सुवीर्यस्यगोमतोरायस्पूर्धिमहाँ ऽअंसि ॥ इंद्रयस्तेनवींयसींगिरंमंद्रामजींजनत् । चिकित्विन्मंनसंधियंप्रत्नामृतस्यंपिप्युषीं ॥ ३० ॥ तमुंष्टवामयं गिरऽइंद्रमुक्थानिंवावृधुः । पुरूण्यस्यपौंस्यासिषांसंतोवनामहे ॥ एतोन्विंद्रंस्तवांमशुद्धंशुद्धेनसाम्नां । शुद्धैरुक्थै वांवृध्वांसंशुद्धऽआशीर्वान्ममत्तु ॥ इंद्रंशुद्धोनऽआगंहिशुद्धःशुद्धाभिरूतिभिः । शुद्धोरयिंनिधांरयशुद्धोममद्धिसो म्यः+ ॥ इंद्रंशुद्धोहिनोरयिंशुद्धोरत्नांनिदाशुषे । शुद्धोवृत्राणिंजिघ्नसेशुद्धोवाजंसिषाससि ॥ ३१ ॥ (८।१०।२) अस्माऽउषासऽआतिरंतयाममिंद्रायनक्तमूर्म्याःसुवाचः। अस्माऽआपोमातरःसप्ततस्थुर्नृभ्यस्तरांयसिंधवःसुपाराः+॥ अतिविद्धाविथुरेणांचिदस्त्राःत्रिःसप्तसानुसंहितागिरीणां । नतद्देवोनमर्त्यस्तुतुर्याद्यानिप्रवृद्धोवृषभश्चकार ॥ इंद्रस्य वज्रऽआयसोनिमिंश्लऽइंद्रस्यबाह्वोर्भूयिष्ठमोजः । शीर्षन्निंद्रस्यक्रतवोनिरेकऽआसन्नेषंतश्रुत्याऽउपाके+ ॥ मन्ये त्वायज्ञियंयज्ञियांनांमन्येत्वाच्यवनमच्युतानां । मन्येत्वासत्वंनामिंद्रकेतुंमन्येत्वावृषभंचर्षणीनां+ ॥ आयद्वज्रंबा ह्वोरिंद्रधत्सेमदच्युतमहयेहंतवाऽउं । प्रपर्वताऽअनवंतप्रगावःप्रब्रह्माणोऽअभिनक्षंतऽइंद्रं ॥ ३२ ॥ तमुंष्टवामयऽ इमाजजानविश्वांजातान्यवंराण्यस्मात् । इंद्रेणमित्रंदिधिषेमगीर्भिरुपोनमोभिर्वृषभंविशेम ॥ वृत्रस्यंत्वाश्वसथादी

(८।१०।३) अस्माइत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यतिरश्चीरिंद्रश्चतुर्दश्याइंद्रामरुतःपंचदश्याइंद्रावृहस्पतीत्रिष्टुप्चतुर्थीविराट् ।

षंमाणाविश्वेदेवाऽअंजहुर्येसखायः । मरुद्भिरिंद्रसख्यंतेऽअस्त्वथेमाविश्वाःपृतनाजयासि ॥ त्रिःषष्टिस्त्वामरुतोवा
वृधानाऽउस्राऽइवराशयोयज्ञियासः । उपत्वेमःकृधिनोभागधेयंशुष्मंतऽएनाहविषाविधेम ॥ तिग्ममायुधंमरुताम
नीकंकस्तऽइंद्रप्रतिवज्रंदधर्ष । अनायुधासोऽअसुराऽअदेवाश्चक्रेणताँऽअपवपऋजीषिन् ॥ महऽउग्रायतवसेसुवृ
क्तिंप्रेरयशिवतमायपश्वः । गिर्वाहसेगिरऽइंद्रायपूर्वीर्धेहितन्वेकुविदंगवेदंत् ॥ ३३ ॥ उक्थवाहसेविभ्वेमनीषांद्रु
णानपारमीरयानदीनां । निस्पृशधियातन्विश्रुतस्यजुष्टतरस्यकुवि० ॥ तद्विविड्ढियत्तऽइंद्रोजुजोषत्स्तुहिसुष्टुतिंनम
साविवास । उपभूषजरितर्मारुवण्यःश्रावयावाचंकुवि० ॥ अवद्रप्सोऽअंशुमतीमतिष्ठदियानःकृष्णोदशभिःसहस्रैः ।
आवत्तमिंद्रःशच्याधमंतमपस्नेहितीर्नृमणाऽअधत्त ॥ द्रप्समपश्यंविषुणेचरंतमुपह्वरेनद्योऽअंशुमत्याः । नभोनकृ
ष्णमवतस्थिवांसमिष्यामिवोवृषणोयुध्यताजौ+ ॥ अधद्रप्सोऽअंशुमत्याऽउपस्थेधारयत्तन्वंतित्विषाणः । विशोऽ
अदेवीरभ्याचरंतीर्बृहस्पतिनायुजेंद्रःससाहे ॥ ३४ ॥ त्वंहत्यत्सप्तभ्योजायमानोशत्रुभ्योऽअभवःशत्रुरिंद्र । गूढे
द्यावापृथिवीऽअन्वविंदोविभुमद्भ्योभुवनेभ्योरणंधाः ॥ त्वंहत्यदप्रतिमानमोजोवज्रेणवज्रिन्धृषितोजघंथ । त्वंशुष्ण
स्यावातिरोवधत्रैस्त्वंगाऽइंद्रशच्येदविंदः ॥ त्वंहत्यद्वृषभचर्षणीनांघनोवृत्राणांतविषोबभूथ । त्वंसिंधूँऽरसृजस्तस्त
भानान्त्वमपोऽअजयोदासपत्नीः ॥ ससुक्रतूरणितायःसुतेष्वनुत्तमन्युर्योऽअहेवरेवान् । यऽएकऽइन्नर्यपांसिकर्तास

वृं॒त्र॒हाप्रती॑दु॒न्यमा॑हुः ॥ सवृं॒त्र॒हेंद्रं॑श्चर्षणी॒धृत्तं॑सुष्टु॒त्याहव्यं॑हुवेम । सप्रा॑वि॒ताम॒घवा॑नोधिवृक्तासवाजस्य॑श्रव॒स्यस्यदा॒ता+ ॥ सवृं॒त्र॒हेंद्रं॑ऽऋभु॒क्षाःस॒द्योज॑ज्ञानोहव्यो॑बभूव । कृण्वन्नपां॑सि॒नर्या॑पु॒रूणि॒सोमो॒नपी॒तोहव्य॒ःसखि॑भ्यः ॥ ३५ ॥ (८।१०।४) याऽइंद्र॑भु॒ज॒ऽआभ॑रः॒स्व॑र्वाँऽअसु॑रेभ्यः । स्तो॒तार॒मिन्म॑घवन्नस्यवर्धय॒येच॒त्वेवृ॒क्तब॑र्हिषः ॥ यमि॑द्रद॒धि॒षेत्वमश्वं॒गांभा॒गमव्य॑यं । यज॑मानेसुन्व॒तिदक्षि॑णावति॒तस्मि॒न्तंधे॑हि॒मापणौ+ ॥ यऽइं॑द्र॒सस्त्य॑व्र॒तो॑नु॒ष्वाप॒मदे॑वयुः । स्वैःषऽएवै॑र्मुमुर॒त्पोष्यं॑र॒यिंस॑नु॒तधे॑हि॒तंतत॑ः ॥ यच्छ॒क्रासि॑परा॒वति॒यद॑र्वा॒वति॑वृत्रहन् । अत॑स्त्वागी॒र्भि॑र्द्यु॒गदि॑द्रके॒शिभिः॑सुतावाँऽआवि॑वासति ॥ यद्वासि॑रोच॒नेदि॒वःस॑मु॒द्रस्याधि॑वि॒ष्टपि॑ । यत्पार्थि॑वे॒सद॑नेवृत्रहन्त॒मयद॒न्तरि॑क्ष॒ऽआग॑हि ॥ ३६ ॥ सन॒ःसोमे॑षुसोमपाःसुतेषु॑शवसस्पते । मा॒दय॑स्व॒राध॑सासू॒नृता॑व॒तेंद्र॑रा॒यापरी॑णसा ॥ मान॑ऽइंद्र॒परा॑वृ॒ण॒ग्भवा॑नःसध॒माद्य॑ः । त्वंन॑ऽऊ॒तीत्वमिन्न॒ऽआप्यं॒मान॑ऽइंद्र॒परा॑वृणक् ॥ अ॒स्मेऽइं॑द्र॒सचा॑सु॒तेनि॒षदा॒पी॒तये॒मधु॑ । कृ॒धीज॑रि॒त्रेम॑घव॒न्नवो॑म॒हद॒स्मेऽइं॑द्र॒सचा॑सु॒ते+ ॥ नत्वा॑दे॒वास॑ऽआशत॒नमर्त्या॑सोऽअद्रिवः । विश्वा॑जा॒ताना॒शव॑साभि॒भूर॑सि॒नत्वा॑दे॒वास॑ऽआशत ॥ विश्वा॒ःपृत॑नाऽअभि॒भूत॑र॒ंनर॒ंस॒जूस्त॑तक्षु॒रिंद्रं॑जज॒नुश्च॑रा॒जसे॑ । क्रत्वा॒वरि॑ष्ठं॒वर॑ऽआ॒मुरि॑मु॒तोग्रमोजि॑ष्ठंत॒वसं॑तर॒स्विनं॑ ॥ ३७ ॥ सम॑ीं॒रेभा॑सो॑ऽअस्वर॒न्निंद्रं॒सोम॑स्यपी॒तये॑ । स्व॑र्पति॒यदी॑वृ॒धेधृ॒तव्र॑तो॒ह्योज॑सा॒सम॒

(८।१०।४) याइंद्रेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोरेभइंद्रोबृहतीदशम्याद्याःक्रमेणातिजगत्युपरिष्टाद्बृहत्यतिजगतीत्रिष्टुप्जगत्यः ।

तिभिः ॥ नेमिंनमंतिचक्षसामेषंविप्राऽअभिस्वरा । सुदीतयोवोऽअद्रुहोपिकर्णेतरस्विनःसमृक्वभिः ॥ तमिंद्रंजोहवीमिमघवानमुग्रंसत्रादधानमप्रतिष्कुतंशवांसि । मंहिष्ठोगीर्भिराचयज्ञियोववर्तद्रायेनोविश्वासुपथाकृणोतुवज्री ॥ त्वंपुरऽइंद्रचिकिदेनाव्योजसाशविष्ठशक्रनाशयध्यै । त्वद्विश्वानिभुवनानिवज्रिन्द्यावारेजेतेपृथिवीचभीषा ॥ तन्मऽऋतमिंद्रशूरचित्रपात्वपोनवज्रिन्दुरितातिपर्षिभूरि । कदानऽइंद्ररायऽआदशस्येर्विश्वप्स्न्यस्यस्पृहयाय्यस्यराजन् ॥ ३८ ॥ इतिषष्ठाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

षट्चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३८ सूक्तानि १६ ऋचः १९७ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये. ९ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ अर्यमवरुणाभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ अग्नय. ९ अश्विभ्यामि. २० इंद्राये. ९२ इंद्रऋभुभ्य. मरुद्भ्य. १२ इंद्राये. २२ इंद्रामरुद्भ्य. इंद्राबृहस्पतिभ्या. इंद्रायेदं. २१ ॥ इतिषष्ठेषष्ठः ॥

इंद्रायद्वादशनृमेधऔष्णिहंसप्तम्युपांत्येचककुभौत्यानवम्यौपुरउष्णिहौत्वामिदाष्टौप्रागाथमयंतेद्वादशंनेमोभार्गवस्त्रैष्टुभंषष्ठीजगतींपरास्तिस्रोनुष्टुभौयमितिद्वृचेनेंद्रआत्मानमस्तौदुपांत्येवाच्यावृधक्षोळशंजमदग्निर्भार्गवोमैत्रावरुणंप्रागाथंत्रित्रिष्टुबंतंतृतीयादिगायत्रींपरासतोबृहतींस्तोत्रंराजस्वृक्सपादादित्याश्विन्यौवायव्यौसौर्यौबृहत्युषस्यांसूर्यप्रभास्तुतिर्वापावमानीगव्यैत्वमग्नेब्ध्यधिकाभार्गवःप्रयोगोवार्हस्पत्योवाग्निःपावकःसहस

स्तुतयोर्वाग्न्योर्गृहपतिर्यविष्ठयोर्वान्यतरआग्नेयंत्वदर्शिषळूनांसोभरिर्बार्हतंपंचमीविराड्रूपासप्तम्याद्ययुजः
सतोबृहत्योष्टम्यादिंयुजःककुब्भ्रसीयसीककुवनुष्टुबंत्याग्निमारुतींनवमंमंडलंपावमानंसौम्यंस्वादिष्ठयादशम
धुच्छंदाःपवस्वमेधातिथिरेषशुनःशेपःसनहिरण्यस्तूपःसमिद्धएकादशंकाश्यपोसितोदेवलोवाविंशतिःसूक्ता
न्याद्यमाप्रियंश्चतुरनुष्टुबंतंमंद्रयानवास्रग्रमेतेसोमाःपरिप्रियाप्रस्वानासंउपास्मैसोमाअसृग्रं ॥ ७ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (८।१०।५) इंद्रायसामगायतविप्रायबृहतेबृहत् । धर्मकृतेविपश्चितेपनस्यवे ॥ त्वमिंद्राभिभूर
सित्वंसूर्यमरोचयः । विश्वकर्माविश्वदेवोमहाँऽअसि ॥ विभ्राजन्ज्योतिषास्व१रगच्छोरोचनंदिवः । देवास्तंऽइंद्रस
ख्यायंयेमिरे ॥ एंद्रंनोगधिप्रियःसत्राजिदगोह्यः । गिरिर्नविश्वतस्पृथुःपतिर्दिवः+ ॥ अभिहिसत्यसोमपाऽउभेबभू
थरोदसी । इंद्रासिसुन्वतोवृधःपतिं० ॥ त्वंहिशश्वतीनामिंद्रदर्तापुरामसि । हंतादस्योर्मनोर्वृधःपतिं० ॥ १ ॥ अ
धाहींद्रगिर्वणऽउपत्वाकामान्महःससृज्महे । उदेवयंतऽउदभिः ॥ वार्णत्वायव्याभिर्वर्धंतिशूरब्रह्माणि । वावृध्वांसं
चिदद्रिवोदिवेदिवे॥ युंजंतिहरीऽइषिरस्यगाथयोरौरथऽउरुयुगे। इंद्रवाहावचोयुजा ॥ त्वंनऽइंद्राभरँऽओजोनृम्णंशत
क्रतोविचर्षणे। आवीरंपृतनाषहं ॥ त्वंहिनःपितावसोत्वंमाताशतक्रतोबभूविथ । अधातेसुम्नमीमहे ॥ त्वांशुष्मिन्पुरु

(८।१०।५) इंद्रायसामेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधइंद्रउष्णिक्सप्तमीदशम्येकादश्यौककुभोनवम्यंत्येपुरउष्णिहौ ।

हूतवाजुयंतुमुपंब्रुवेशतक्रतो । सनोंरास्वसुवीर्यं ॥ २ ॥ (८।१०।६) त्वामिदाह्योनरोपीप्यन्वज्रिन्भूर्णयः । सऽ इंद्रस्तोमंवाहसामिहश्रुध्युपस्वसंरमागंहि ॥ मत्स्वांसुशिप्रहरिवस्तदीमहेत्वेऽआभूंषंतिवेधसंः । तवश्रवांस्युपमान्यु क्थ्यांसुतेष्विंद्रगिर्वणः ॥ श्रायंतऽइवसूर्यंविश्वेदिंद्रस्यभक्षत । वसूनिजातेजनंमानुऽओजंसाप्रतिंभागंनदींधिम ॥ अनंर्शरातिंवसुदामुपंस्तुहिभुद्राइंद्रस्यरातयः । सोऽअंस्यकामंविधुतोनरोंषतिमनोंदानायंचोदयंन् ॥ त्वमिंद्रप्रतूर्तिष्व भिविश्वांऽअसिस्पृधंः । अशस्तिहाजंनितांविश्वतूरंसित्वंतूर्यतरुष्यतः+ ॥ अनुंतेशुष्मंतुरयंतमीयतुःक्षोणीशिशुंनमात रां । विश्वांस्तेस्पृधंःश्नथयंतमुन्यवेंवृत्रंयदिंद्रतूर्वसि ॥ इतऽऊतीवोंऽअजरंप्रहेतारमप्रंहितं । आशुंजेतांरंहेतांरंरथीतं मुमतूर्तंतुग्र्यावृधं ॥ इष्कर्तारमनिंष्कृतंसहंस्कृतंशतमूंतिंशतक्रंतुं । समानमिंद्रमवंसेहवामहेवसंवानंवसूजुवं ॥ ३ ॥ (८।१०।७) अयंतंऽएमितन्वांपुरस्ताद्विश्वैदेवाऽअभिमांयंतिपश्चात् । यदामह्यंदीधंरोभागमिंद्रादिन्मयांकृण वोवीर्यांणि ॥ दधांमितेमधुंनोभक्षमग्रेंहितस्तेंभागःसुतोऽअंस्तुसोमंः । असंश्चत्वंदंक्षिणतःसखामेधांवृत्राणिंजंघनाव

(८।१०।६) त्वामिदेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यनृमेधइंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः । (८।१०।७) अयंतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोनेम ऋषिःअयंतइतिद्वयोरिंद्रऋषिःइंद्रोदेवतामनोजवाइत्यस्याःसुपर्णोदेवतासमुद्रेइत्यस्यावज्रंयद्वाग्वदंतीतिद्वयोर्वाग्देवतात्रिष्टुप्षष्ठीजगतीसप्त म्याद्यास्तिस्रोनुष्टुभः ।

भूरिँ ॥ प्रसुस्तोमँभरतवाजयंतऽइंद्रायसत्यंयदिसत्यमस्ति । नेंद्रोऽअस्तीतिनेमऽउत्वऽआहकईंददर्शकमभिष्टवाम ॥ अयमस्मिजरितःपश्यमेहविश्वाजातान्यभ्यस्मिमह्ना । ऋतस्यमाप्रदिशोवर्धयंत्यादर्दिरोभुवनादर्दरीमि ॥ आयन्मा वेनाऽअरुहन्नृतस्यँऽएकमासीनंहर्यतस्यपृष्ठे । मनश्चिन्मेहृदऽआप्रत्यवोचदचिक्रदन्छिशुमंतःसखायः ॥ विश्वेत्ताते सवनेषुप्रवाच्यायाचकर्थमघवन्निंद्रसुन्वते । पारावतंयत्पुरुसंभृतंवस्वपावृणोःशरभायऽऋषिबंधवे ॥ ४ ॥ प्रनूनंधा वतापृथङ्नेहयोग्रोऽअवावरीत् । निषींवृत्रस्यमर्मणिवज्रमिंद्रोऽअपीपतत् ॥ मनोजवाऽअयमानऽआयसीमतरत्पुरं । दिवंसुपर्णोगत्वायसोमंवज्रिणऽआभरत् ॥ समुद्रेऽअंतःशयतऽउद्गावज्रोऽअभीवृतः । भरंत्यस्मैसंयतःपुरःप्रस्रवणा बलिं ॥ यद्वाग्वदंत्यविचेतनानिराष्ट्रीदेवानांनिषसादमंद्रा । चतस्रऽऊर्जंदुदुहेपयांसिक्वस्विदस्याःपरमंजगाम ॥ देवींवाचमजनयंतदेवास्तांविश्वरूपाःपशवोवदंति । सानोमंद्रेषमूर्जंदुहानाधेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु ॥ सखेविष्णोवि तरंविक्रमस्वद्यौर्देहिलोकंवज्रायविष्कभे । हनावृत्रंरिणचावसिंधूनिंद्रस्ययंतुप्रसवेविसृष्टाः ॥५॥(८।१०।८) ऋधं

(८।१०।८) ऋधगित्थेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निर्ऋषिर्मित्रावरुणौदेवते पंचम्यामित्रावरुणादित्यादेवताःषष्ठ्याआदित्याः सप्तम्यष्टम्योरश्विनौनवमीदशम्योर्वायुरेकादशीद्वादश्योःसूर्यस्त्रयोदश्याउषाश्चतुर्दश्याःपवमानस्ततोद्वयोर्गौःबृहतीद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यष्ट म्यःसतोबृहत्यःतृतीयागायत्रीअंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

गित्थासमर्त्यःशशमेदेवतातये । योनूनंमित्रावरुणावभिष्टयऽआचक्रेहव्यदातये ॥ वर्षिष्ठक्षत्राऽउरुचक्षसानरा
राजानादीर्घश्रुत्तमा । ताबाहुतानदंसनारथर्यतःसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ प्रयोवांमित्रावरुणाजिरोदूतोऽअद्रवत् ।
अयःशीर्षामदेरघुः ॥ नयःसंपृच्छेनपुनर्हवीतवेनसंवादायरमते । तस्मान्नोऽअद्यसमृतेरुरुष्यतंबाहुभ्यांनऽउरुष्यतं ॥
प्रमित्रायप्रार्यम्णेसचथ्यमृतावसो । वरूथ्यं१वरुणेछंद्यंवचःस्तोत्रंराजसुगायत ॥ ६ ॥ तेहिंन्विरेऽअरुणंजेन्यंवस्वे
कंपुत्रंतिसृणां । तेधामान्यमृतामर्त्यानामदब्धाऽअभिचक्षते ॥ आमेवचांस्युद्यताद्युमत्तमानिकर्त्वा । उभायातंना
सत्यासजोषसाप्रतिहव्यानिवीतये ॥ रातिंयद्वामरक्षसंहवामहेयुवाभ्यांवाजिनीवसू । प्राचींहोत्रांप्रतिरंतावितंनरा
गृणानाजमदग्निना ॥ आनोयज्ञंदिविस्पृशंवायोयाहिसुमन्मभिः । अंतःपवित्रऽउपरिश्रीणानो३यंशुक्रोऽअयामि
ते ॥ वेत्यध्वर्युःपथिभीरजिष्ठैःप्रतिहव्यानिवीतये । अधानियुत्वऽउभयस्यनःपिबशुचिंसोमंगवाशिरं ॥ ७ ॥ त्वण्म
हाँऽअसिसूर्यबळादित्यमहाँऽअसि । महस्तेसतोमहिमापनस्यतेद्धादेवमहाँऽअसि ॥ बट्सूर्यश्रवसामहाँऽअसिसत्रा
देवमहाँऽअसि । मह्नादेवानामसुर्यःपुरोहितोविभुज्योतिरदाभ्यं ॥ इयंयानीच्यर्किणीरूपारोहिण्याकृता । चित्रेव
प्रत्यदर्श्यायत्यं१तर्दशसुबाहुषु ॥ प्रजाहतिस्रोऽअत्यायमीयुर्न्य१न्याऽअर्कमभितोविविश्रे । बृहद्धतस्थौभुवनेष्वंतः
पवमानोहरितऽआविवेश ॥ मातारुद्राणांदुहितावसूनांस्वसादित्यानाममृतस्यनाभिः । प्रनुवोचंचिकितुषेजनाय

मागामनागामदितिंवधिष्ट ॥ वचोविदंवाचमुदीरयंतींविश्वाभिर्धीभिरुपतिष्ठमानां । देवींऽदेवेभ्यःपर्येयुषींगामा मावृक्तमर्त्योदभ्रचेताः ॥ ८ ॥ (८।१०।९) त्वमग्नेबृहद्वयोदधासिदेवदाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥ सनऽईळान यासहदेवाँऽअग्नेदुवस्युवा । चिकिद्विभानवावह ॥ त्वयाहस्विद्युजावयंचोदिष्ठेनयविष्ठ्य । अभिष्मोवाजसातये ॥ और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदाहुवे । अग्निंसमुद्रवाससं ॥ हुवेवातस्वनंकविंपर्जन्यक्रंद्यंसहः । अग्निं० ॥ ९ ॥ आस वंसवितुर्यथाभगस्येवभुजिंहुवे । अग्निं० ॥ अग्निंवोवृधंतमध्वराणांपुरूतमं । अच्छानप्त्रेसहस्वते ॥ अयंयथानऽआ भुवत्त्वष्टारूपेवतक्ष्या । अस्यक्रत्वायशस्वतः ॥ अयंविश्वाऽअभिश्रियोग्निर्देवेषुपत्यते । आवाजैरुपनोगमत् ॥ वि श्वेषामिहस्तुहिहोतॄणांयशस्तमं । अग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं ॥ १० ॥ शीरंपावकशोचिषंज्येष्ठोयोदमेष्वा । दीदायदीर्घश्रुत्त मः ॥ तमर्वंतंनसानसिंगृणीहिविप्रशुष्मिणं । मित्रंनयातयज्जनं ॥ उपत्वाजामयोगिरोदेदिशतीर्हविष्कृतः । वायोर नीकेऽअस्थिरन् ॥ यस्यत्रिधात्ववृतंबर्हिस्तस्थावसंदिनं । आपश्चिन्निदधापदं ॥ पदंदेवस्यमीह्लुषोनाधृष्टाभिरूति भिः । भद्रासूर्यऽइवोपदृक् ॥ ११ ॥ अग्नेघृतस्यधीतिभिस्तेपानोदेवशोचिषा । आदेवान्वक्षियक्षिच ॥ तंत्वाजनं

(८।१०।९) त्वमग्नइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभार्गवःप्रयोगोग्निर्गायत्री (अस्मिन्सूक्तेएतदृषयोविकल्प्यंते–बार्हस्पत्योग्निःपावकः यद्वासहसःपुत्रौगृहपतियविष्ठौअनयोरन्यतरोवा) ।

तमातरंःकविंदेवासोंऽअंगिरः । हव्यवाहममर्त्यं ॥ प्रचेतसंत्वाकवेग्नेदूतंवरेण्यं । हव्यवाहंनिषेदिरे ॥ नहिमेऽअ
स्त्यघ्न्यानस्वधितिर्वनन्वति । अथैताद्दग्भरामिते ॥ यदंग्नेकानिकानिचिदातेदारूणिदध्मसिं । तांजुषस्वयविष्ठ्य ॥
यदत्त्युपजिह्विकायद्वम्रोऽअतिसर्पति । सर्वंतदस्तुतेघृतं+ ॥ अग्निमिंधानोमनसाधियंसचेतमर्त्यः । अग्निमींधेवि
वस्वभिः ॥ १२ ॥ (८।१०।१०) अदर्शिगातुवित्तमोयस्मिन्व्रतान्यादधुः । उपोषुजातमार्यस्यवर्धनमग्निंनक्षंतनो
गिरः ॥ प्रदैवोदासोऽअग्निर्देवाँऽअच्छानमज्मना । अनुमातरंपृथिवींविवावृतेतस्थौनाकस्यसानवि ॥ यस्माद्रेजंतकृ
ष्टयश्चर्कृत्यानिकृण्वतः । सहस्रसांमेधसाताविवत्मनाग्निंधीभिःसपर्यत ॥ प्रयंरायेनिनीषसिमर्तोयस्तेवसोदाशत् ।
सवीरंधत्तेऽअग्नऽउक्थशंसिनंत्मनासहस्रपोषिणं ॥ सदृह्ळेचिदभितृणत्तिवाजमर्वतासधत्तेऽअक्षितिश्रवः । त्वेदेवत्रा
सदापुरूवसोविश्वावामानिधीमहि ॥ १३ ॥ योविश्वादयतेवसुहोतामंद्रोजनानां । मधोर्नपात्राप्रथमान्यस्मैप्रस्तोमा
यंत्यग्नये ॥ अश्वंनगीर्भीरथ्यंसुदानवोमर्मृज्यंतेदेवयवः । उभेतोकेतनयेदस्मविश्पतेपर्षिराधोमघोनां ॥ प्रमंहिष्ठाय
गायतऽऋताव्नेबृहतेशुक्रशोचिषे । उपस्तुतासोऽअग्नये ॥ आवंसतेमघवावीरवद्यशःसमिद्धोद्युम्न्याहुतः । कुविन्नोऽ

(८।१०।१०) अदर्शीतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरग्निरंत्यायाअग्नामरुतोबृहतीपंचमीविराड्रूपासप्तम्याद्ययुजःसतोबृहत्योष्ट
म्यादियुजःक्रमेणककुब्ह्रसीयसीककुबनुष्टुभः ।

सं. ५६

अस्यसुमतिर्नवीयस्यच्छावाजेभिरागमत् ॥ प्रेष्ठंमुप्रियाणांस्तुह्यासावातिथिं । अग्निरथानांयमं ॥ १४ ॥ उदितायो निदितावेदितावस्वायज्ञियोवर्तति । दुष्टरायस्यप्रवणेनोर्मयोधियावाजंसिषासतः ॥ मानोहृणीतामतिथिर्वसुरग्निः पुरुप्रशस्तऽएषः । यःसुहोतास्वध्वरः+ ॥ मोतेरिषन्येऽअच्छोक्तिभिर्वसोग्नेकेभिश्चिदेवैः । कीरिश्चिद्धित्वामीट्टेदूत्या यरातर्हव्यःस्वध्वरः+ ॥ आग्नेयाहिमरुत्सखारुद्रेभिःसोमपीतये । सोभर्याऽउपसुष्टुतिंमादयस्वस्वर्णरे ॥ १५ ॥ ॥ (इतिप्रागाथमष्टमंमंडलंअत्रसूक्तानि ९२) ॥ (९।१।१) स्वादिष्ठयामदिष्ठयापवस्वसोमधारया । इंद्रायपातवेसु तः+ ॥ रक्षोहाविश्वचर्षणिरभियोनिमयोहतं । द्रुणासधस्थमासदत् ॥ वरिवोधातमोभवमंहिष्ठोवृत्रहन्तमः । पर्षि राधोमघोनाम् ॥ अभ्यर्षमहानांदेवानांवीतिमंधसा । अभिवाजमुतश्रवः ॥ त्वामच्छाचरामसितदिदर्थदिवेदिवे । इंद्रोत्वेनऽआशसः ॥ १६ ॥ पुनातितेपरिस्रुतंसोमंसूर्यस्यदुहिता । वारेणशश्वतातना ॥ तमीमण्वीःसमर्यऽआगृ भ्णंतियोषणोदश । स्वसारःपार्येदिवि+ ॥ तमींहिन्वंत्यग्रुवोधमंतिबाकुरंदृतिं । त्रिधातुवारणंमधु ॥ अभीऽमम घ्न्याऽउतश्रीणंतिधेनवःशिशुं । सोममिंद्रायपातवे ॥ अस्येदिंद्रोमदेष्वाविश्वावृत्राणिजिघ्नते । शूरोमघाचमंह

पावमानेनवमेमंडलेसप्तानुवाकाःतत्रप्रथमेनुवाकेचतुर्विंशतिसूक्तानि (९।१।१) स्वादिष्ठयेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाःपव मानसोमोगायत्री ।

ते ॥ १७ ॥ (९।१।२) पवस्वदेववीरतिपवित्रंसोमरंह्या । इंद्रमिंदोवृषाविंश ॥ आवच्यस्वमहिप्सरोवृषेंदोद्युम्नवं
त्तमः । आयोनिंधर्णसिःसंदः ॥ अधुक्षतप्रियंमधुधारासुतस्यवेधसः । अपोवसिष्टसुक्रतुः ॥ महांतंत्वामहीरन्वापो
ऽअर्षतिसिंधवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥ समुद्रोऽअप्सुमामृजेविष्टंभोधरुणोदिवः । सोमःपवित्रेऽअस्मयुः+ ॥ १८ ॥
अचिक्रदद्वृषाहरिर्महान्मित्रोनदर्शतः । संसूर्येणरोचते ॥ गिरस्तऽइंदऽओजसामर्मृज्यंतेऽअपस्युवः । याभिर्मदाय
शुंभसे ॥ तंत्वामदायघृष्वयऽउलोककृत्नुमीमहे । तवप्रशस्तयोमहीः+ ॥ अस्मभ्यमिंदविंद्रयुर्मध्वःपवस्वधारया ।
पर्जन्योवृष्टिमाँऽइव ॥ गोषाऽइंदोनृषाऽअस्यश्वसावाजसाऽउत । आत्मायज्ञस्यपूर्व्यः+ ॥ १९ ॥ (९।१।३) एष
देवोऽअमर्त्यःपर्णवीरिवदीयति । अभिद्रोणान्यासदं ॥ एषदेवोविपाकृतोतिह्वरांसिधावति । पवमानोऽअदाभ्यः॥
एषदेवोविपन्युभिःपवमानऽऋतायुभिः । हरिर्वाजायमृज्यते ॥ एषविश्वानिवार्याशूरोयन्निवसत्वभिः । पवमानःसि
षासति ॥ एषदेवोरथर्यतिपवमानोदशस्यति । आविष्कृणोतिवग्वनुं+ ॥ २० ॥ एषविप्रैरभिष्टुतोपोदेवोविगाहते ।
दधद्रत्नानिदाशुषे ॥ एषदिवंविधावतितिरोरजांसिधारया । पवमानःकनिक्रदत् ॥ एषदिवंव्यासरत्तिरोरजांस्यस्पृ

(९।१।२) पवस्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।३) एषदेवइतिदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनः
शेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातःपवमानसोमोगायत्री ।

तः । पवमानःस्वध्वरः+ ॥ एषप्रत्नेनजन्मनादेवोदेवेभ्यःसुतः । हरिःपवित्रेऽअर्षति ॥ एषऽउस्यपुरुव्रतोजज्ञानोज नयन्निषः । धारयापवतेसुतः+ ॥ २१ ॥ (९।१।१४) सनाचसोमजेषिचपवमानमहिश्रवः । अथानोवस्यसस्कृ धि ॥ सनाज्योतिःसनास्व१र्विश्वाचसोमसौभगा । अथा० ॥ सनादक्षमुतक्रतुमपसोममृधोजहि । अथा० ॥ पवी तारःपुनीतनसोममिंद्रायपातवे । अथा० ॥ त्वंसूर्येनऽआभजतवक्रत्वातवोतिभिः । अथा० ॥ २२ ॥ तवक्रत्वात वोतिभिर्ज्योक्पश्येमसूर्यं । अथा० ॥ अभ्यर्षस्वायुधसोमद्विबर्हसंरयिं । अथा० ॥ अभ्य१र्षानपच्युतोरयिंसमत्सु सासहिः । अथा० ॥ त्वांयज्ञैरवीवृधन्पवमानविधर्मणि । अथा० ॥ रयिंनश्चित्रमश्विनमिंदोविश्वायुमाभर । अ था० ॥ २३ ॥ (९।१।१५) समिद्धोविश्वतस्पतिःपवमानोविराजति । प्रीणन्वृषाकनिक्रदत् ॥ तनूनपात्पवमानः शृंगेशिशानोऽअर्षति । अंतरिक्षेणरारजत् ॥ ईळेन्यःपवमानोरयिर्विराजतिद्युमान् । मधोर्धाराभिरोजसा ॥ बर्हिः प्राचीनमोजसापवमानस्तृणन्हरिः । देवेषुदेवऽईयते ॥ उदातैर्जिहतेबृहद्द्वारोदेवीर्हिरण्ययीः । पवमानेनसुष्टु

(९।१।१४) सनाचेतिदशर्चस्यसूक्तस्यहिरण्यस्तूपःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१५) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितः क्रमेणेध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौतिस्रोदेव्यःसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयोगायत्रीअंत्याश्चत स्रोनुष्टुभः । (इतआरभ्यविंशतिसूक्तेषुकाश्यपोदेवलोऽसितेनसहविकल्पते) ।

ताः ॥ २४ ॥ सुशिल्पेबृहतीमहीपवमानोवृषण्यति । नक्तोषासानदर्शते+ ॥ उभादेवानृचक्षसाहोतारादैव्याहुवे । पवमानऽइंद्रोवृषा ॥ भारतीपवमानस्यसरस्वतीळामही । इमंनोयज्ञमागमन्तिस्रोदेवीःसुपेशसः ॥ त्वष्टारमग्रजांगोपापुरोयावानमाहुवे । इंदुरिंद्रोवृषाहरिःपवमानःप्रजापतिः ॥ वनस्पतिंपवमानमध्वासमंङ्धिधारया । सहस्रवल्शंहरितंभ्राजमानंहिरण्ययं ॥ विश्वेदेवाःस्वाहाकृतिंपवमानस्यागत । वायुर्बृहस्पतिःसूर्योग्निरिंद्रःसजोषसः ॥ २५ ॥

(९।१।६) मंद्रयासोमधारयावृषापवस्वदेवयुः । अव्योवारेष्वस्मयुः+ ॥ अभित्यंमद्यंमदमिंदविंद्रऽइतिक्षर । अभिवाजिनोऽअर्वतः ॥ अभित्यंपूर्व्यंमदंसुवानोऽअर्षपवित्रऽआ । अभिवाजमुतश्रवः ॥ अनुद्रप्सासऽइंदवऽआपोनप्रवतासरन् । पुनानाऽइंद्रमाशत ॥ यमत्यमिववाजिनंमृजंतियोषणोदश । वनेक्रीळंतमत्यविं ॥ २६ ॥ तंगोभिर्वृषणंरसंमदायदेववीतये । सुतंभरायसंसृज ॥ देवोदेवायधारयेंद्रायपवतेसुतः । पयोयदस्यपीपयत् ॥ आत्मायज्ञस्यरंह्यासुष्वाणःपवतेसुतः । प्रत्नंनिपातिकाव्यं ॥ एवापुनानऽइंद्रयुर्मदंमदिष्ठवीतये । गुहाचिद्दधिषेगिरः ॥ २७ ॥

(९।१।७) असृग्रमिंदवःपथाधर्मन्नृतस्यसुश्रियः । विदानाऽअस्ययोजनं ॥ प्रधारामध्वोऽअग्रियोमहीरपोविगाह

(९।१।६) मंद्रयेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।७) असृग्रमितिनवर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

ते । हविर्हविष्षुवंद्यः ॥ प्रयुजोवाचोऽअग्रियोवृषावचक्रदद्वने । सद्माभिसत्योऽअध्वरः+ ॥ परियत्काव्याकविर्नृ
म्णावसानोऽअर्षति । स्वर्वाजीसिषासति ॥ पवमानोऽअभिस्पृधोविशोराजेवसीदति । यदीमृण्वंतिवेधसः ॥२८॥
अव्योवारेपरिंप्रियोहरिर्वनेषुसीदति । रेभोवनुष्यतेमती+ ॥ सवायुमिंद्रमश्विनासाकंमदेनगच्छति । रणायोऽअस्य
धर्मभिः ॥ आमित्रावरुणाभगंमध्वःपवंतऽऊर्मयः । विदानाऽअस्यशक्मभिः ॥ अस्मभ्यंरोदसीरयिंमध्वोवाजस्य
सातये । श्रवोवसूनिसंजितं ॥ २९ ॥ (९।१।८) एतेसोमाऽअभिप्रियमिंद्रस्यकाममक्षरन् । वर्धंतोऽअस्यवी
र्यं* ॥ पुनानासश्चमूषदोगच्छंतोवायुमश्विना । तेनोधांतुसुवीर्यं ॥ इंद्रस्यसोमराधसेपुनानोहार्दिचोदय । ऋतस्य
योनिमासदं ॥ मृजंतित्वादशक्षिपोहिन्वंतिसप्तधीतयः । अनुविप्राऽअमादिषुः ॥ देवेभ्यस्त्वामदायकंसृजानमति
मेष्यः । संगोभिर्वासयामसि ॥ ३० ॥ पुनानःकलशेष्वावस्त्राण्यरुषोहरिः । परिगव्यान्यव्यत ॥ मघोनऽआपव
स्वनोजहिविश्वाऽअपद्विषः । इंदोसखायमाविश ॥ वृष्टिंदिवःपरिस्रवद्युम्नंपृथिव्याऽअधि । सहोनःसोमपृत्सुधाः ॥
नृचक्षसंत्वावयमिंद्रपीतंस्वर्विदं । भक्षीमहिप्रजामिषं ॥ ३१ ॥ (९।१।९) परिप्रियादिवःकविर्वयांसिनप्त्योर्हि
तः । सुवानोयातिकविक्रतुः ॥ प्रप्रक्षयायपन्यसेजनायजुष्टोऽअद्रुहे । वीत्यर्षचनिष्ठया ॥ ससूनुर्मातराशुचिर्जातो

(९।१।८)एतेसोमाइतिनवर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।(९।१।९)परिप्रियेतिनवर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

जातेऽअरोचयत् । महान्महीऽऋतावृधा ॥ ससप्तधीतिभिर्हितोनद्योऽअजिन्वदद्रुहः । याऽएकमक्षिवावृधुः+ ॥ ताऽअभिसंतमस्तृतंमहेयुवानमादधुः । इंदुमिंद्रतवव्रते+ ॥ ३२ ॥ अभिवह्निरमर्त्यःसप्तपश्यतिवावहिः । क्रिविर्देवीरतर्पयत् ॥ अवाकल्पेषुनःपुमस्तमांसिसोमयोध्या । तानिपुनानजंघनः ॥ नूनव्यसेनवीयसेसूक्तायसाधयापथः । प्रत्नवद्रोचयारुचः ॥ पवमानमहिश्रवोगामश्वंरासिवीरवत् । सनामेधांसनास्वः* ॥ ३३ ॥ (९।१।१०) प्रस्वानासोरथाऽइवार्वतोनश्रवस्यवः । सोमासोरायेऽअक्रमुः ॥ हिन्वानासोरथाऽइवदधन्विरेगभस्त्योः । भरासःकारिणामिव ॥ राजानोनप्रशस्तिभिःसोमासोगोभिरंजते । यज्ञोनसप्तधातृभिः ॥ परिसुवानासऽइंदवोमदायबर्हणागिरा । सुताऽअर्षतिधारया ॥ आपानासोविवस्वतोजनंतऽउषसोभगं । सूराऽअण्वंवितन्वते ॥ ३४ ॥ अपद्वारामतीनांप्रत्नाऽऋण्वंतिकारवः । वृष्णोहरसऽआयवः ॥ समीचीनासऽआसतेहोतारःसप्तजामयः । पदमेकस्यपिप्रतः ॥ नाभानाभिंनऽआददेचक्षुश्चित्सूर्येसचा । कवेरपत्यमादुहे ॥ अभिप्रियादिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहाहितं । सूरःपश्यतिचक्षसा ॥ ३५ ॥ (९।१।११) उपास्मैगायतानरःपवमानायेंदवे । अभिदेवाँऽइयक्षते ॥ अभितेमधुनापयोथर्वाणोऽअशि

(९।१।१०) प्रस्वानासइतिनवर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।११) उपास्माइतिनवर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

श्रयुः । देवंदेवायदेवयु+ ॥ सनःपवस्वशंगवेशंजनायशमर्वते । शंराजन्नोषधीभ्यः ॥ बभ्रवेनुस्वतवसेरुणायदिवि स्पृशे । सोमायगाथमर्चत ॥ हस्तच्युतेभिरद्रिभिःसुतंसोमंपुनीतन । मधावाधावतामधु ॥ ३६ ॥ नमसेदुपसीदत दध्नेदभिश्रीणीतन । इंदुमिंद्रेदधातन ॥ अमित्रहाविचर्षणिःपवस्वसोमशंगवे । देवेभ्योऽअनुकामकृत्+ ॥ इंद्राय सोमपातवेमदायपरिषिच्यसे । मनश्चिन्मनसस्पतिः ॥ पवमानसुवीर्यंरयिंसोमरिरीहिनः । इंदविंद्रेणनोयुजा+ ॥ ३७ ॥ (९।१।१२) सोमाऽअसृग्रमिंदवःसुताऽऋतस्यसादने । इंद्रायमधुमत्तमाः ॥ अभिविप्राऽअनूषतगावो वत्संनमातरः । इंद्रंसोमस्यपीतये ॥ मदच्युत्क्षेतिसादनेसिंधोरूर्माविपश्चित् । सोमोगौरीऽअधिश्रितः+ ॥ दिवो नाभाविचक्षणोव्योवारेमहीयते । सोमोयःसुक्रतुःकविः+ ॥ यःसोमःकलशेष्वाँऽअंतःपवित्रऽआहितः । तमिंदुः परिषस्वजे ॥ ३८ ॥ प्रवाचमिंदुरिष्यतिसमुद्रस्याधिविष्टपि । जिन्वन्कोशंमधुश्चुतं ॥ नित्यस्तोत्रोवनस्पतिर्धीना मंतःसबर्दुघः । हिन्वानोमानुषायुगा+ ॥ अभिप्रियादिवस्पदासोमोहिन्वानोऽअर्षति । विप्रस्यधारयाकविः+ ॥ आपवमानधारयरयिंसहस्रवर्चसं । अस्मेऽइंदोस्वाभुवं ॥ ३९ ॥ इतिषष्ठाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥

(९।१।१२) सोमाअसृग्रमितिनवर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

सप्तचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३९ सूक्तानि १८ ऋचः १९८ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायै. २९ वाग्देव्या. २ इंद्रायै. मित्रावरुणाभ्या. ४ मित्रावरुणादित्येभ्य. आदित्येभ्य. अश्विभ्या. २ वायव. २ सूर्यायै. २ उषस. पवमानायै. गवइ. २ अग्नय. ३५ अग्नामरुध्य. पवमानायसोमायै. ४० समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळायै. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्य. उषासानक्ताभ्या. देविभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. पवमानायसोमायै. ६३ ॥ इतिषष्ठेसप्तमः ॥

सोमःपरिप्राष्टावेषधियाप्रतेप्रनिम्नेनेवपरिसुवानःसप्तयत्सोमप्रकविरेतेधावन्त्येतेसोमासःसोमाअसृग्रंप्रसोमासःपवस्वषट्टदृढच्युतआगस्त्यस्तममृक्षंतेंध्मवाहोदार्ढच्युतएषकविर्नृमेधएषवाजीप्रियमेधःप्रास्यनृमेधःप्रधाराबिंदुःप्रसोमासोगोतमःप्रसोमासःश्यावाश्वःप्रसोमासस्त्रितःप्रसुवानआनःपवस्वप्रभूवसुरसार्जिससुतोरहूगर्णएषउस्यआशुरर्षबृहन्मतिःपुनानःप्रयेगावोमेध्यातिथिर्जनयन्योअत्यइव ॥ ८ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।१।१३) सोमःपुनानोऽअर्षतिसहस्रधारोऽअत्यविः । वायोरिंद्रस्यनिष्कृतं+ ॥ पवमानमवस्यवोविप्रमभिप्रगायत । सुष्वाणंदेववीतये ॥ पवंतेवाजसातयेसोमाःसहस्रपाजसः । गृणानादेववीतये ॥ उतनोवाजसातयेपवस्वबृहतीरिषः । द्युमदिंदोसुवीर्यं ॥ तेनःसहस्रिणंरयिंपवंतामासुवीर्यं । सुवानादेवासऽइंदवः ॥

(९।१।१३) सोमःपुनानइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोऽसितःपवमानसोमोगायत्री ।

॥ १ ॥ अत्याहियानानहेतृभिरसृग्रंवाजसातये । विवारमव्यमाशवः ॥ वाश्राऽअर्षंतींदवोभिवत्संनधेनवः । दधन्विरेगभस्त्योः ॥ जुष्टऽइंद्रायमत्सरःपवमानकनिक्रदत् । विश्वाऽअपद्विषोजहि ॥ अपघ्नंतोऽअराव्णःपवमानाःस्वर्दृशः । योनावृतस्यसीदत ॥ २ ॥ (९।१।१४) परिप्रासिष्यदत्कविःसिंधोरूर्मावधिश्रितः । कारंबिभ्रत्पुरुस्पृहं ॥ गिरायदीसबंधवःपंचव्राताऽअपस्यवः । परिष्कृण्वंतिधर्णसिं+ ॥ आदस्यशुष्मिणोरसेविश्वेदेवाऽअमत्सत । यदीगोभिर्वसायते ॥ निरिणानोविधावतिजहच्छर्याणितान्वा । अत्रासंजिघ्रतेयुजा+ ॥ नप्तीभिर्योविवस्वतःशुभ्रोनमामृजेयुवा । गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ ३ ॥ अतिश्रितीतिरश्चतागव्याजिगात्यण्व्या । वग्नुमियर्तियंविदे+ ॥ अभिक्षिपःसमग्मतमर्जयंतीरिषस्पतिं । पृष्ठागृभ्णतवाजिनः ॥ परिदिव्यानिमर्मृशद्विश्वानिसोमपार्थिवा । वसूनियाह्यस्मयुः+ ॥ ४ ॥ (९।१।१५) एषधियायात्यण्व्याशूरोरथेभिराशुभिः । गच्छन्निंद्रस्यनिष्कृतं+ ॥ एषपुरुधियायतेबृहतेदेवतातये । यत्रामृतासऽआसते ॥ एषहितोविनीयतेंतःशुभ्रावतापथा । यदीतुंजंतिभूर्णयः ॥ एषशृंगाणिदोधुवच्छिशीतेयूथ्योवृषा । नृम्णादधानऽओजसा ॥ एषरुक्मिभिरीयतेवाजीशुभ्रेभिरंशुभिः । पतिःसिंधूनांभवन् ॥ एषवसूनिपिब्दनापरुषाययिवाँऽअति । अवशादेषुगच्छति ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यमुपद्रोणेष्वायवः । प्रच

(९।१।१४) परिप्रेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१५)एषधियेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

क्राणंमहीरिषः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोमृजंतिसप्तधीतयः । स्वायुधंमदिंतमं ॥ ५ ॥ (९।१।१६) प्रतेसोतारऽओ ण्योरसंमदायघृष्वये । सर्गोनतत्क्त्येतशः ॥ क्रत्वादक्षस्यरथ्यमपोवसानमंधसा । गोषामण्वेषुसश्चिम ॥ अनप्तम प्सुदुष्टरंसोमंपवित्रऽआसृज । पुनीहींद्रायपातवे ॥ प्रपुनानस्यचेतसासोमःपवित्रेऽअर्षति । क्रत्वासधस्थमासदत्+ ॥ प्रत्वानमोभिरिंदवऽइंद्रसोमाऽअसृक्षत । महेभरायकारिणः ॥ पुनानोरूपेऽअव्ययेविश्वाऽअर्षन्नभिश्रियः । शूरोन गोषुतिष्ठति ॥ दिवोनसानुपिप्युषीधारासुतस्यवेधसः । वृथापवित्रेऽअर्षति ॥ त्वंसोमविपश्चितंतनापुनानऽआयु षु । अव्योवारंविधावसि ॥ ६ ॥ (९।१।१७) प्रनिम्नेनेवसिंधवोघ्नंतोवृत्राणिभूर्णयः । सोमाऽअसृग्रमाशवः ॥ अभिसुवानासऽइंदवोवृष्टयःपृथिवीमिव । इंद्रंसोमासोऽअक्षरन् ॥ अत्यूर्मिर्मत्सरोमदःसोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्न न्रक्षांसिदेवयुः+ ॥ आकलशेषुधावतिपवित्रेपरिषिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषुवर्धते ॥ अतित्रीसोमरोचनारोहन्नभ्राजसेदि वं । इष्णन्त्सूर्यंनचोदयः ॥ अभिविप्राऽअनूषतमूर्धन्यज्ञस्यकारवः । दधानाश्चक्षसिप्रियं+ ॥ तमुत्वावाजिनंनरो धीभिर्विप्राऽअवस्यवः । मृजंतिदेवतातये ॥ मधोर्धारामनुक्षरतीव्रःसधस्थमासदः । चारुर्ऋतायपीतये ॥ ७ ॥

(९।१।१६) प्रतेसोतारइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१७) प्रनिम्नेनेवेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

(९।१।१८) परिसुवानोगिरिष्ठाःपवित्रेसोमोऽअक्षाः । मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ त्वंविप्रस्त्वंकविर्मधुप्रजातमंधसः । मदेषु० ॥ तवविश्वेसजोषसोदेवासःपीतिमाशत । मदेषु० ॥ आयोविश्वानिवार्यावसूनिहस्तयोर्दधे । मदेषु० ॥ यऽइमेरोदसीमहीसंमातरेवदोहते । मदेषु० ॥ परियोरोदसीऽउभेसद्योवाजेभिरर्षति । मदेषु० ॥ सशुष्मीकलशे ष्वापुनानोऽअचिक्रदत् । मदेषु० ॥ ८ ॥ (९।१।१९) यत्सोमचित्रमुक्थ्यंदिव्यंपार्थिवंवसु । तन्नःपुनानऽआ भर ॥ युवंहिस्थःस्वर्पतीऽइंद्रश्चसोमगोपती । ईशानापिप्यतंधियः ॥ वृषापुनानऽआयुषुस्तनयन्नधिबर्हिषि । हरिः सन्योनिमासदत् ॥ अवावशंतधीतयोवृषभस्याधिरेतसि । सूनोर्वत्सस्यमातरः ॥ कुविद्वृषण्यंतीभ्यःपुनानोगर्भमा दधत् । याःशुक्रंदुहतेपयः ॥ उपशिक्षापतस्थुषोभियसमाधेहिशत्रुषु । पवमानविदारयिं+ ॥ निशत्रोःसोमवृष्ण्यं निशुष्मंनिवयस्तिर । दूरेवासतोऽअंतिवा ॥ ९ ॥ (९।१।२०) प्रकविर्देववीतयेऽव्योवारेभिरर्षति । साह्वान्विश्वा ऽअभिस्पृधः ॥ सहिष्मांजरितृभ्यऽआवाजंगोमंतमिन्वति । पवमानःसहस्रिणं ॥ परिविश्वानिचेतसामृशसेपवसे मती । सनःसोमश्रवोविदः ॥ अभ्यर्षबृहद्यशोमघवद्भ्योध्रुवंरयिं । इषंस्तोतृभ्यआभर ॥ त्वंराजेवसुव्रतोगिरःसोमा

(९।१।१८) परिसुवानइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१९) यत्सोमेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमान सोमोगायत्री । (९।१।२०) प्रकविरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

विवेशिथ । पुनानोवंह्लेऽअद्भुत ॥ सवह्रिरप्सुदुष्टरोमृज्यमानोगभस्त्योः । सोमश्चमूषुसीदति ॥ क्रीळुर्मखोनमंहयुःप वित्रंसोमगच्छसि । दधंत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ १० ॥ (९।१।२१) एतेधांवंतींदवःसोमाऽइंद्रांयघृष्वंयः । मत्सरासः स्वर्विदः ॥ प्रवृण्वंतोऽअभियुजःसुष्वंयेवरिवोविदः । स्वयंस्तोत्रेवयस्कृतः ॥ वृथाक्रीळंतऽइंदवःसधस्थमभ्येकमित् । सिंधोरूर्माव्यंक्षरन् ॥ एतेविश्वांनिवार्यापवमानासऽआशत । हितानसप्तयोरथैं ॥ आस्मिन्पिशंगमिंदवोदधांतावे नमादिशें । योऽअस्मभ्यमरावा ॥ ऋभुर्नरथ्यंनवंदधांताकेतमादिशें । शुक्राःपंवध्वमर्णसा ॥ एतऽउत्येऽअवीवश न्काष्ठांवाजिनोऽअक्रत । सतःप्रासांविषुर्मतिं+ ॥ ११ ॥ (९।१।२२) एतेसोमांसऽआशवोरथाऽइवप्रवाजिनः । सर्गाःसृष्टाऽअंहेषत ॥ एतेवाताऽइवोरवःपर्जन्यस्येववृष्टयः । अग्नेरिवभ्रमावृथा ॥ एतेपूताविपश्चितःसोमासोद ध्यांशिरः । विपाव्यांनशुर्धियः ॥ एतेमृष्टाऽअमर्त्याःससृवांसोनशंश्रमुः । इयक्षंतःपथोरजः ॥ एतेपृष्ठानिरोदसोर्वि प्रयंतोव्यांनशुः । उतेदमुत्तमंरजः ॥ तंतुंतन्वानमुत्तममनुप्रवतऽआशत । उतेदमुत्तमाय्यं ॥ त्वंसोमपणिभ्यऽआ वसुगव्यांनिधारयः । ततंतंतुमचिक्रदः ॥ १२ ॥ (९।१।२३) सोमांऽअसृग्रमाशवोमधोर्मदस्यधारया । अभिवि

(९।१।२१) एतेधावंतीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२२) एतेसोमासइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यासितःपव मानसोमोगायत्री । (९।१।२३) सोमाअसृग्रमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ।

श्वानिकाव्या ॥ अनुप्रत्नासऽआयवः पदंनवीयोऽअक्रमुः । रुचेजनंतसूर्यं ॥ आपवमाननोभरार्योऽअदाशुषोगयं । कृधिप्रजावतीरिषः ॥ अभिसोमासऽआयवःपवंतेमद्यंमदं । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सोमोऽअर्षतिधर्णसिर्दधानऽइंद्रियंरसं । सुवीरोऽअभिशस्तिपाः+ ॥ इंद्रायसोमपवसेदेवेभ्यःसधमाद्यः । इंदोवाजंसिषाससि ॥ अस्यपीत्वामदानामिंद्रोवृत्राण्यप्रति । जघानजघनच्चनु+ ॥ १३ ॥ (९।१।२४) प्रसोमासोऽअधन्विषुःपवमानासऽइंदवः । श्रीणानाऽअप्सुमृंजत ॥ अभिगावोऽअधन्विषुरापोनप्रवतायतीः । पुनानाऽइंद्रमाशत ॥ प्रपवमानधन्वसिसोमेंद्रायपातवे । नृभिर्यतोविनीयसे ॥ त्वंसोमनृमादनःपवस्वचर्षणीसहे । सस्निर्योऽअनुमाद्यः ॥ इंदोयदद्रिभिःसुतःपवित्रंपरिधावसि । अरमिंद्रस्यधाम्ने ॥ पवस्ववृत्रहन्तमोक्थेभिरनुमाद्यः । शुचिःपावकोऽअद्भुतः ॥ शुचिःपावकऽउच्यतेसोमःसुतस्यमध्वः । देवावीरघशंसहा+ ॥ १४ ॥ (९।२।१) पवस्वदक्षसाधनोदेवेभ्यःपीतयेहरे । मरुद्भ्योवायवेमदः ॥ पवमानधियाहितो३भियोनिंकनिक्रदत् । धर्मणावायुमाविश ॥ संदेवैःशोभतेवृषाकविर्योनावधिप्रियः । वृत्रहादेववीतमः ॥ विश्वारूपाण्याविशन्पुनानोयातिहर्यतः । यत्रामृतासऽआसते ॥ अरुषोजनयन्गिरःसोमःपव

(९।१।२४) प्रसोमासइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यासितःपवमानसोमोगायत्री ॥ द्वितीयेनुवाकेषट्त्रिंशत्सूक्तानि (९।२।१) पवस्वेतिषळर्चस्यसूक्तस्यागस्त्योदृह्लच्युतःपवमानसोमोगायत्री ।

तऽआयुषक् । इंद्रंगच्छंन्कविक्रंतुः ॥ आपंवस्वमदिन्तमपवित्रंधारंयाकवे । अर्कस्ययोनिंमासदं ॥ १५ ॥(९।२।२)
तमंमृक्षंतवाजिनंमुपस्थेऽअदिंतेरधिं । विप्रांसोऽअण्व्यांधियाँ ॥ तंगावोंऽअभ्यंनूषतसहस्रंधारमक्षिंतं । इंदुंधर्ता
रमादिवः ॥ तंवेधांमेधयांह्यन्पवंमानमधिद्यविं । धर्णसिंभूरिंधायसं ॥ तमंह्यन्भुरिजोंर्धियासंवसांनंविवस्वंतः ।
पतिंवाचोऽअदांभ्यं ॥ तंसानावधिंजामयोहरिंहिन्वंत्यद्रिंभिः । हर्यतंभूरिंचक्षसं ॥ तंत्वांहिन्वंतिवेधसःपवंमानगि
रावृधं । इंदविंद्रांयमत्सरं ॥ १६ ॥ (९।२।३) एषकविरभिष्टुतःपवित्रेऽअधिंतोशते । पुनानोघ्नन्नपस्रिधः ॥
एषऽइंद्रांयवायवेंस्वर्जित्परिंषिच्यते । पवित्रेंदक्षसाधंनः ॥ एषनृभिर्विनींयतेदिवोमूर्धावृषांसुतः । सोमोवनेंषुविश्व
वित् ॥ एषगव्युरंचिक्रदत्पवंमानोहिरण्ययुः । इंदुःसत्राजिदस्तृंतः ॥ एषसूर्येणहासतेपवंमानोऽअधिद्यविं ।
पवित्रेंमत्सरोमदः ॥ एषशुष्म्यंसिष्यददन्तरिंक्षेवृषाहरिंः । पुनानऽइंदुरिंद्रमा ॥ १७ ॥ (९।२।४) एषवाजीहि
तोनृभिर्विश्वविन्मनंसस्पतिंः । अव्योवारंविधावति ॥ एषपवित्रेंऽअक्षरत्सोमोंदेवेभ्यंःसुतः । विश्वाधामांन्याविश
न् ॥ एषदेवःशुंभायतेधियोनावमंर्त्यः । वृत्रहादेंववीतंमः ॥ एषवृषाकनिंक्रददशभिंर्जामिभिर्यतः । अभिद्रोणा

(९।२।२) तममृक्षंतेतिषळर्चस्यसूक्तस्यदार्ढच्युतइध्मवाहःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३) एषकविरितिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसो
नृमेधःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।४) एषवाजीतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रियमेधःपवमानसोमोगायत्री ।

निधावति ॥ एषसूर्यमरोचयत्पवमानोविचर्षणिः । विश्वाधामानिविश्ववित् ॥ एषशुष्म्यदाभ्यःसोमःपुनानोऽअर्षति । देवावीरघशंसहा ॥ १८ ॥ (९।२।५) प्रास्यधाराऽअक्षरन्वृष्णःसुतस्यौजसा । देवाँऽअनुप्रभूषतः ॥ सप्तिंमृजंतिवेधसोगृणंतःकारवोगिरा । ज्योतिर्जज्ञानमुक्थ्यं* ॥ सुषहासोमतानितेपुनानायप्रभूवसो । वर्धासमुद्रमुक्थ्यं* ॥ विश्वावसूनिसंजयन्पवस्वसोमधारया । इनुद्वेषांसिसध्र्यक् ॥ रक्षासुनोऽअररुषःस्वनात्समस्यकस्यचित् । निदोयत्रमुमुच्महे ॥ एंदोपार्थिवंरयिंदिव्यंपवस्वधारया । द्युमंतंशुष्ममाभर ॥ १९ ॥ (९।२।६) प्रधाराऽअस्यशुष्मिणोवृथापवित्रेऽअक्षरन् । पुनानोवाचमिष्यति ॥ इंदुर्हियानःसोतृभिर्मृज्यमानःकनिक्रदत् । इयर्तिवग्नुमिंद्रियं ॥ आनःशुष्मंनृषाह्यंवीरवंतंपुरुस्पृहं । पवस्वसोमधारया ॥ प्रसोमोऽअतिधारयापवमानोऽअसिष्यदत् । अभिद्रोणान्यासदं ॥ अप्सुत्वामधुमत्तमंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदविंद्रायपीतये ॥ सुनोतामधुमत्तमंसोममिंद्रायवज्रिणे । चारुंशर्धायमत्सरं ॥ २० ॥ (९।२।७) प्रसोमासःस्वाध्य१ःपवमानासोऽअक्रमुः । रयिंकृण्वंतिचेतनं ॥ दिवस्पृथिव्याऽअधिभवेंदोद्युम्नवर्धनः । भवावाजानांपतिः ॥ तुभ्यंवाताऽअभिप्रियस्तुभ्यमर्षंतिसिंधवः ।

(९।२।५) प्रास्यधाराइतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।६) प्रधाराइतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबिंदुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।७) प्रसोमासइतिषळर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमःपवमानसोमोगायत्री ।

सोमवर्धंतितेमहः ॥ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं । भवावाजस्यसंगथे ॥ तुभ्यंगावोघृतंपयोबभ्रोदुदुह्रे ऽअक्षितं । वर्षिष्ठेऽअधिसानवि ॥ स्वायुधस्यतेसतोभुवनस्यपतेवयं । इंदोसखित्वमुश्मसि ॥ २१ ॥ (९।२।८) प्रसोमासोमदच्युतःश्रवसेनोमघोनः । सुताविदथेऽअक्रमुः ॥ आदींत्रितस्ययोषणोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्राय पीतये ॥ आदींहंसोयथागणंविश्वस्यावीवशन्मतिं । अत्योनगोभिरज्यते ॥ उभेसोमावचाकशन्मृगोनतक्तोऽअर्षसि । सीदन्नृतस्ययोनिमा ॥ अभिगावोऽअनूषतयोषाजारमिवप्रियं । अगन्नाजिंयथाहितं ॥ अस्मेधेहिद्युमद्यशो मघवद्भ्यश्चमह्यंच । सनिंमेधामुतश्रवः ॥ २२ ॥ (९।२।९) प्रसोमासोविपश्चितोपांनयंत्यूर्मयः । वनानिमहिषाऽइव ॥ अभिद्रोणानिबभ्रवःशुक्राऽऋतस्यधारया । वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमाऽअर्षंतिविष्णवे ॥ तिस्रोवाचऽउदीरतेगावोमिमंतिधेनवः । हरिरेतिकनिक्रदत् ॥ अभिब्रह्मीरनूषतयह्वीर्ऋतस्य मातरः । मर्मृज्यंतेदिवःशिशुं ॥ रायःसमुद्रांश्चतुरोस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणः ॥ २३ ॥ (९।२।१०) प्रसुवानोधारयातनेंदुर्हिन्वानोऽअर्षति । रुजदृह्ळाव्योजसा ॥ सुतऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमोऽअर्षति

(९।२।८) प्रसोमासइतिषळर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।९) प्रसोमासइतिषळर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितः पवमानसोमोगायत्री । (९।२।१०) प्रसुवानइतिषळर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितःपवमानसोमोगायत्री ।

विष्णवे ॥ वृषाणंवृषभिर्यतंसुन्वंतिसोममद्रिभिः । दुहंतिशक्मनापयः ॥ भुवत्त्रितस्यमर्ज्योभुवदिंद्रायमत्सरः । संरूपैरंज्यतेहरिः ॥ अभीमृतस्यविष्टपंदुहतेपृश्निमातरः । चारुप्रियतमंहविः⁺ ॥ समेनमह्रुताऽइमागिरोऽअर्षतिसस्रुतः । धेनूर्वाश्रोऽअवीवशत् ॥ २४ ॥ (९।२।११) आनःपवस्वधारयापवमानरयिंपृथुं । ययाज्योतिर्विदासिनः ॥ इंद्रोसमुद्रमींखयपवस्वविश्वमेजय । रायोधर्तानऽओजसा ॥ त्वयावीरेणवीरवोभिष्यामपृतन्यतः । क्षराणोऽअभिवार्यं ॥ प्रवाजमिंदुरिष्यतिसिषासन्वाजसाऽऋषिः । व्रताविदानऽआयुधा ॥ तंगीर्भिर्वाचमींखयंपुनानंवासयामसि । सोमंजनस्यगोपतिं ॥ विश्वोयस्यव्रतेजनोदाधारधर्मणस्पतेः । पुनानस्यप्रभूवसोः ॥२५॥(९।२।१२) असर्जिरथ्योयथापवित्रेचम्वोःसुतः । काष्मन्वाजीन्यक्रमीत् ॥ सवह्निःसोमजागृविःपवस्वदेववीरति । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सनोज्योतींऽषिपूर्व्यपवमानविरोचय । क्रत्वेदक्षायनोहिनु ॥ शुंभमानऽऋतायुभिर्मृज्यमानोगभस्त्योः । पवतेवारेऽअव्यये ॥ सविश्वादाशुषेवसुसोमोदिव्यानिपार्थिवा । पवतामांतरिक्ष्या ॥ आदिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुःसोमरोहसि । वीरयुःशवसस्पते ॥ २६ ॥ (९।२।१३) ससुतःपीतयेवृषासोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः⁺ ॥

(९।२।११) आनःपवस्वेतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१२) असर्जीतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१३) ससुतइतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोरहूगणःपवमानसोमोगायत्री ।

सपवित्रैर्विचक्षणोहरिरर्षतिधर्णसिः । अभियोनिंकनिक्रदत् ॥ सवाजीरोचनादिवःपवमानोविधावति । रक्षोहावारमव्ययं ॥ सत्रितस्याधिसानविपवमानोऽअरोचयत् । जामिभिःसूर्यंसह+ ॥ सवृत्रहावृषासुतोवरिवोविददाभ्यः । सोमोवाजमिवासरत् ॥ सदेवःकविनेषितो३भिद्रोणानिधावति । इंदुरिंद्रायमंहना ॥ २७ ॥ (९।२।१४) एषऽउस्यवृषारथोव्योवारेभिरर्षति । गच्छन्वाजंसहस्रिणं ॥ एतंत्रितस्ययोषणोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ एतंत्यंहरितोदशमर्मृज्यंतेऽअपस्युवः । याभिर्मदायशुंभते ॥ एषस्यमानुषीष्वाश्येनोनविक्षुसीदति । गच्छंन्जारोनयोषितं ॥ एषस्यमद्योरसोवचष्टेदिवःशिशुः । यऽइंदुर्वारमाविशत् ॥ एषस्यपीतयेसुतोहरिरर्षतिधर्णसिः । क्रंदन्योनिमभिप्रियं+ ॥ २८ ॥ (९।२।१५) आशुरर्षबृहन्मतेपरिप्रियेणधाम्ना । यत्रदेवाऽइतिब्रवन् ॥ परिष्कृण्वन्ननिष्कृतंजनाययातयन्निषः । वृष्टिंदिवःपरिस्रव ॥ सुतऽएतिपवित्रऽआत्विषिंदधानऽओजसा । विचक्षाणोविरोचयन् ॥ अयंसयोदिवस्परिरघुयामापवित्रऽआ । सिंधोरूर्माव्यक्षरत् ॥ आविवासन्परावतोऽअथोऽअर्वावतःसुतः । इंद्रायसिच्यतेमधु ॥ समीचीनाऽअनूषतहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । योनावृतस्यसीदत ॥ २९ ॥ (९।२।१६) पुनानो

(९।२।१४) एषउस्येतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोरहूगणःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१५) आशुरर्षेतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहन्मतिःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१६) पुनानइतिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहन्मतिःपवमानसोमोगायत्री ।

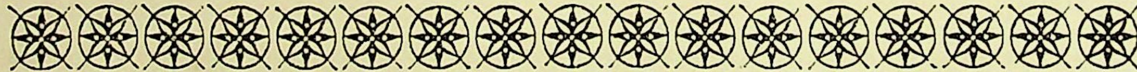
ऽअक्रमीदभिविश्वामृधोविचर्षणिः । शुंभंतिविप्रंधीतिभिः ॥ आयोनिमरुणोरुहद्गमदिंद्रंवृषासुतः । ध्रुवेसदसिसी
दति ॥ नूनोरयिंमहामिंदोस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणं ॥ विश्वासोमपवमानद्युम्नानींदवाभर । वि
दाःसहस्रिणीरिषः ॥ सनःपुनानऽआभररयिंस्तोत्रेसुवीर्यं । जरितुर्वर्धयागिरः ॥ पुनानऽइंदवाभरसोमद्विबर्हसंरयिं ।
वृषन्निंदोनऽउक्थ्यं* ॥ ३० ॥ (९।२।१७) प्रयेगावोनभूर्णयस्त्वेषाऽअयासोऽअक्रमुः । घ्नंतःकृष्णामपत्वचं ॥
सुवितस्यमनामहेतिसेतुंदुराव्यं । साह्वांसोदस्युमव्रतं+ ॥ शृण्वेवृष्टेरिवस्वनःपवमानस्यशुष्मिणः । चरंतिविद्युतो
दिवि+ ॥ आपवस्वमहीमिषंगोमदिंदोहिरण्यवत् । अश्वावद्वाजवत्सुतः+ ॥ सपवस्वविचर्षणऽआमहीरोदसीपृण ।
उषाःसूर्योनरश्मिभिः ॥ परिणःशर्मयंत्याधारयासोमविश्वतः । सरारसेवविष्टपं ॥ ३१ ॥ (९।२।१८) जनयं
न्रोचनादिवोजनयन्नप्सुसूर्यं । वसानोगाऽअपोहरिः ॥ एषप्रत्नेनमन्मनादेवोदेवेभ्यस्परि । धारयापवतेसुतः+ ॥
वावृधानायतूर्वयेपवंतेवाजसातये । सोमाःसहस्रपाजसः ॥ दुहानःप्रत्नमित्पयःपवित्रेपरिषिच्यते । क्रंदन्देवाँऽअ
जीजनत् ॥ अभिविश्वानिवार्याभिदेवाँऽऋतावृधः । सोमःपुनानोऽअर्षति ॥ गोमन्नःसोमवीरवदश्वावद्वाजवत्सुतः ।

(९।२।१७) प्रयेगावइतिषळर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१८) जनयन्नितिषळर्चस्यसूक्तस्यमेध्या
तिथिःपवमानसोमोगायत्री ।

पर्वस्वबृहतीरिषः ॥ ३२ ॥ (९।२।१९) योऽअत्यऽइवमृज्यतेगोभिर्मदायहर्यतः । तंगीभिर्वासयामसि ॥ तंनो विश्वाऽअवस्युवोगिरःशुंभंतिपूर्वथा । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ पुनानोयातिहर्यतःसोमोगीभिःपरिष्कृतः । विप्रस्यमेध्या तिथेः ॥ पवमानविदारयिमस्मभ्यंसोमसुश्रियं । इंदोसहस्रवर्चसं ॥ इंदुरत्योनवाजसृत्कनिंक्रंतिपवित्रऽआ । यद क्षारतिदेवयुः ॥ पर्वस्ववाजसातयेविप्रस्यगृणतोवृधे । सोमरास्वसुवीर्यं ॥३३॥ इतिषष्ठाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥८॥

अष्टचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि ३१ ऋचः २०४ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं. २०४ ॥ इतिषष्ठेऽष्टमः ॥

(९।२।१९) योअत्यइवेतिषळर्चस्यसूक्तस्यमेध्यातिथिःपवमानसोमोगायत्री ।

॥ इतिषष्ठाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथसप्तमाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ प्रणोयास्यःसपवस्वांसृग्रन्नयासोमःपंचकविभार्गवस्तंत्वापवस्वोत्तेशुष्मासउचथ्योध्वयोंपरिद्युक्षंउत्तेचतु ष्कमवत्सारौस्यप्रत्नांयवंयवंपरिसोमःप्रतेधारास्तरत्सपवस्वप्रगायत्रेणोपांत्यापुरउष्णिगयावीतीत्रिंशदमहींयु रेतेऽअसृग्रंजमदग्निरापवस्वनिध्रुविःकाश्यपोवृषासोमकश्यपः ॥ १ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।२।२०) प्रणऽइंदोमहेतनंऽऊर्मिनबिभ्रंदर्षसि । अभिदेवाँऽअयास्यः ॥ मतीजुष्टोधियाहितःसोमोहिन्वेपरावति । विप्रस्यधारयाकविः+ ॥ अयंदेवेषुजागृविःसुतऽएतिपवित्रऽआ । सोमोयातिविचर्षणिः ॥ सनःपवस्ववाजयुश्चक्राणश्चारुमध्वरं । बर्हिष्माँऽआविवासति ॥ सनोभगायवायवेविप्रवीरःसदावृधः । सोमोदेवेष्वायमत् ॥ सनोऽअद्यवसुत्तयेक्रतुविद्गातुवित्तमः । वाजंजेषिश्रवोबृहत्+ ॥१॥ (९।२।२१) सपवस्वमदायकंनृचक्षादेववीतये । इंदविंद्रायपीतये ॥ सनोऽअर्षाभिदूत्यं१त्वमिंद्रायतोशसे । देवान्त्सखिभ्यऽआवरं ॥ उतत्वामरुणंवयंगोभिरंक्तमोमदायकं । विनोरायेदुरोवृधि ॥ अत्यूपवित्रमक्रमीद्वाजीधुरंनयामनि । इंदुर्देवेषुपत्यते ॥ समीसखायोऽअस्वरन्वनेक्रीळंतमत्यविं । इंदुंनावाऽअनूषत ॥ तयापवस्वधारयाययापीतोविचक्षसे । इंदोस्तोत्रेसु

(९।२।२०) प्रणइंदवितिषळर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्यःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।२१) सपवस्वेतिषळर्चस्यसूक्तस्यायास्यःपवमानसोमोगायत्री ।

वीर्यं ॥ २ ॥ (९।२।२२) असृग्रंदेववीतयेत्यांसः कृत्व्यांऽइव । क्षरंतःपर्वतावृधः ॥ परिष्कृतासऽइंदवोयोषेवपित्र्यांवती । वायुंसोमांऽअसृक्षत ॥ एतेसोमासऽइंदवःप्रयस्वंतश्चमूसुताः । इंद्रंवर्धंतिकर्मभिः ॥ आधावतासुहस्त्यःशुक्रागृभ्णीतमंथिनां । गोभिःश्रीणीतमत्सरं ॥ सपवस्वधनंजयप्रयंताराधंसोमहः । अस्मभ्यंसोमगातुवित् ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यंपवमानंदशक्षिपः । इंद्रायमत्सरंमदं ॥ ३ ॥ (९।२।२३) अयासोमःसुकृत्ययामहाश्चिदभ्यवर्धत । मंदानऽउद्वृषायते ॥ कृतानीदस्यकर्त्वाचेतंतेदस्युतर्हणा । ऋणाचंधृष्णुश्चयते ॥ आत्सोमंऽइंद्रियोरसोवज्रःसहस्रसाभुवत् । उक्थंयदस्यजायते ॥ स्वयंकविर्विधर्तरिविप्रायरत्नमिच्छति । यदीमर्मृज्यतेधियः ॥ सिषासतूरयीणांवाजेष्ववतामिव । भरेषुजिग्युषामसि ॥ ४ ॥ (९।२।२४) तंत्वानृम्णानिबिभ्रतंसधस्थेषुमहोदिवः । चारुंसुकृत्ययेमहे ॥ संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यंमहामहिव्रतंमदं । शतंपुरोरुरुक्षणिं ॥ अतस्त्वारयिमभिराजानंसुक्रतोदिवः । सुपर्णोऽअव्यथिर्भरत् ॥ विश्वस्माऽइत्स्वर्दृशेसाधारणंरजस्तुरं । गोपामृतस्यविर्भरत् ॥ अधाहिन्वानऽइंद्रियंज्यायोमहित्वमानशे । अभिष्टिकृद्विचर्षणिः ॥ ५ ॥ (९।२।२५) पवस्ववृष्टिमासुनोपामूर्मिदिवस्परि । अ

(९।२।२२) असृग्रमितिषळर्चस्यसूक्तस्ययास्यःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।२३) अयासोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।२४) तंत्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकविःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।२५) पवस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकविःपवमानसोमोगायत्री।

यक्ष्माबृंहतीरिषः॥ तयापवस्वधारयायायागावंऽइहागमन् । जन्यासऽउपनोगृहं+॥ घृतंपवस्वधारयायज्ञेषुदेववीतमः। अस्मभ्यंवृष्टिमापव ॥ सनंऽऊर्जेव्यं१व्ययंपवित्रंधावधारया । देवासःशृणवन्हिकं॥ पवमानोऽअसिष्यदद्रक्षांस्यपजंघं नत् । प्रत्नवद्रोचयन्रुचः ॥६॥ (९।२।२६) उत्तेशुष्मासऽईरतेसिंधोरूर्मेरिवस्वनः। वाणस्यचोदयापविं+ ॥ प्रसवेतऽ उदीरतेतिस्रोवाचोमखस्युवः । यदव्यऽएषिसानवि ॥ अव्योवारेपरिंप्रियंहरिंहिन्वंत्यद्रिंभिः । पवमानंमधुश्चुतं ॥ आपवस्वमदिंतमपवित्रंधारयाकवे । अर्कस्ययोनिमासदं ॥ सपवस्वमदिंतमगोभिरंजानोऽअक्तुभिः । इंदाविंद्रायपी तयें ॥ ७॥ (९।२।२७) अध्वर्योऽअद्रिंभिःसुतंसोमंपवित्रऽआसृज । पुनीहींद्रायपातवे ॥ दिवःपीयूषमुत्तमंसो ममिंद्रायवज्रिणें । सुनोतामधुमत्तमं ॥ तवत्यऽइंदोऽअंधसोदेवामधोव्यंश्नते । पवमानस्यमरुतः ॥ त्वंहिसो मवर्धयन्त्सुतोमदायभूर्णये । वृषन्स्तोतारमूतयें ॥ अभ्यर्षविचक्षणपवित्रंधारयासुतः । अभिवाजमुतश्रवः ॥ ८ ॥ (९।२।२८) परिद्युक्षःसनद्रयिर्भरद्वाजंनोऽअंधसा । सुवानोऽअर्षपवित्रऽआ+ ॥ तवप्रत्नेभिरध्वभिरव्योवारे परिंप्रियः । सहस्रधारोयात्तना ॥ चरुर्नयस्तमींखयेंदोनदानमींखय । वधैर्वधस्नवींखय ॥ निशुष्ममिंदवेषांपुरुहूत

(९।२।२६) उत्तेशुष्मासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।२७) अध्वर्योइतिपंचर्चस्यसूक्तस्योचथ्यः पवमानसोमोगायत्री । (९।२।२८) परिद्युक्षइतिपंचर्चस्यसूक्तस्योचथ्यःपवमानसोमोगायत्री ।

जनानां । योऽअस्माँऽआदिदेशति ॥ शतंनंऽइंदऽऊतिभिःसहस्रंवाशुचीनां । पवस्वमंहयद्रयिः ॥ ९ ॥ (९।२।२९) उत्तेशुष्मासोऽअस्थूरक्षोभिंदंतोऽअद्रिवः । नुदस्वयाःपरिस्पृधः ॥ अयानिजघ्निरोजसारथसंगेधनेहिते । स्तवाऽअबिभ्युषाहृदा+ ॥ अस्यव्रतानिनाधृषेपवमानस्यदूढ्या । रुजयस्त्वापृतन्यति ॥ तंहिन्वंतिमदच्युतंहरिंनदीषुवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं+ ॥ १० ॥ (९।२।३०) अस्यप्रत्नामनुद्युतंशुक्रंदुदुह्रेऽअह्रयः । पयःसहस्रसामृषिं ॥ अयंसूर्यइवोपदृगयंसरांसिधावति । सप्तप्रवतऽआदिवं ॥ अयंविश्वानितिष्ठतिपुनानोभुवनोपरि । सोमोदेवोनसूर्यः ॥ परिणोदेववीतयेवाजाँऽअर्षसिगोमतः । पुनानऽइंदविंद्रयुः+ ॥ ११ ॥ (९।२।३१) यवंयवंनोऽअंधसापुष्टंपुष्टंपरिस्रव । सोमविश्वाचसौभगा ॥ इंदोयथातवस्तवोयथातेजातमंधसः । निबर्हिषिप्रियेसदः ॥ उतनोगोविदश्ववित्पवस्वसोमांधसा । मक्षूतमेभिरहभिः ॥ योजिनातिनजीयतेहंतिशत्रुमभीत्य । सपवस्वसहस्रजित् ॥ १२ ॥ (९।२।३२) परिसोमऽऋतंबृहदाशुःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः+ ॥ यत्सोमोवाजमर्षतिशतंधाराऽअपस्युवः । इंद्रस्यसख्य

(९।२।२९) उत्तेशुष्मासइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३०) अस्यप्रत्नामितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यावत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३१) यवंयवमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यावत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३२) परिसोमइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यावत्सारःपवमानसोमोगायत्री ।

माविशन् ॥ अभित्वायोषणोदशंजारंनकन्यानूषत । मृज्यसेसोमसातये ॥ त्वमिंद्रायविष्णवेस्वादुरिंदोपरिस्रव । नृन्स्तोतृन्पाह्यंहसः ॥ १३ ॥ (९।२।३३) प्रतेधाराऽअसश्चतोदिवोनयंतिवृष्टयः । अच्छावाजंसहस्रिणं ॥ अभिप्रियाणिकाव्याविश्वाचक्षाणोऽअर्षति । हरिस्तुंजानऽआयुधा ॥ समर्मृजानऽआयुभिरिभोराजेवसुव्रतः । श्येनोनवंसुषीदति ॥ सनोविश्वादिवोवसूतोपृथिव्याऽअधि । पुनानऽइंदवाभर ॥ १४ ॥ (९।२।३४) तरत्समंदीधावतिधारासुतस्यांधसः । तरत्समंदीधावति ॥ उस्रावेदवसूनांमर्तस्यदेव्यवसः । तरत्स० ॥ ध्वस्रयोःपुरुषंत्योरासहस्राणिदद्महे । तरत्स० ॥ आययोस्त्रिंशतंतनासहस्राणिचदद्महे । तरत्स० ॥ १५ ॥ (९।२।३५) पवस्वगोजिदश्वजिद्विश्वजित्सोमरण्यजित् । प्रजावद्रत्नमाभर ॥ पवस्वाद्भ्योऽअदाभ्यःपवस्वौषधीभ्यः । पवस्वधिषणाभ्यः ॥ त्वंसोमपवमानोविश्वानिदुरितातर । कविःसीदनिबर्हिषि ॥ पवमानःस्वर्विदोजायमानोभवोमहान् । इंदोविश्वाँऽअभीदसि ॥ १६ ॥ (९।२।३६) प्रगायत्रेणगायतपवमानंविचर्षणिं । इंदुंसहस्रचक्षसं ॥ तंत्वासहस्रचक्ष

(९।२।३३) प्रतेधाराइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यावत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३४) तरत्समंदीतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यावत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३५) पवस्वेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यावत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३६) प्रगायत्रेणेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यावत्सारःपवमानसोमोगायत्रीतृतीयापुरउष्णिक् ।

समथौसहस्रभर्णसं । अतिवारमपाविषुः ॥ अतिवारान्पवमानोऽअसिष्यदत्कलशाँऽअभिधावति । इंद्रस्यहार्द्या
विशन् + ॥ इंद्रस्यसोमराधसेशंपवस्वविचर्षणे । प्रजावद्रेतआभर ॥ १७ ॥ (९।३।१) अयावीतीपरिस्रवय
स्तऽइंदोमदेष्वा । अवाहन्नवतीर्नव ॥ पुरःसद्यऽइत्थाधियेदिवोदासायशंबरं । अधत्यंतुर्वशंयदुं ॥ परिणोऽअ
श्वमश्वविद्गोमदिंदोहिरण्यवत् । क्षरासहस्रिणीरिषः ॥ पवमानस्यतेवयंपवित्रमभ्युंदतः । सखित्वमावृणीमहे ॥
येतेपवित्रमूर्मयोभिक्षरंतिधारया । तेभिर्नःसोममृळय ॥ १८ ॥ सनःपुनानऽआभररयिंवीरवतीमिषं । ईशानःसो
मविश्वतः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोमृजंतिसिंधुमातरं । समादित्येभिरख्यत ॥ समिंद्रेणोतवायुनासुतऽएतिपवित्रऽआ ।
संसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ सनोभगायवायवेपूष्णेपवस्वमधुमान् । चारुर्मित्रेवरुणेच ॥ उच्चातेजातमंधसोदिविषद्भूम्या
ददे । उग्रंशर्ममहिश्रवः ॥ १९ ॥ एनाविश्वान्यर्यऽआद्युम्नानिमानुषाणां । सिषासंतोवनामहे ॥ सनऽइंद्राययज्य
वेवरुणायमरुद्भ्यः । वरिवोवित्परिस्रव ॥ उपोषुजातमप्तुरंगोभिर्भंगंपरिष्कृतं । इंदुंदेवाऽअयासिषुः ॥ तमिद्वर्धंतु
नोगिरोवत्संसंशिश्वरीरिव । यऽइंद्रस्यहृदंसनिः ॥ अर्षाणःसोमशंगवेधुक्षस्वपिप्युषीमिषं । वर्धासमुद्रमुक्थ्यं*
॥ २० ॥ पवमानोऽअजीजनद्दिवश्चित्रंनतन्यतुं । ज्योतिर्वैश्वानरंबृहत् + ॥ पवमानस्यतेरसोमदोराजन्नदुच्छुनः ।

॥ ४ ॥

तृतीयेनुवाकेसप्तसूक्तानि (९।३।१) अयावीतीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसोऽमहीयुःपवमानसोमोगायत्री ।

विवारमव्यमर्षति ॥ पवमानरसस्तवदक्षोविराजतिद्युमान् । ज्योतिर्विश्वंस्वर्दृशे ॥ यस्तेमदोवरेण्यस्तेनापवस्वांधसा । देवावीरघशंसहा ॥ जघ्निर्वृत्रममित्रियंसस्निर्वाजंदिवेदिवे । गोषाऽउऽअश्वसाऽअसि ॥२१॥ संमिश्लोऽअरुषोभवसूपस्थाभिर्नधेनुभिः । सीदन्छ्येनोनयोनिमा ॥ सपवस्वयऽआविथेंद्रंवृत्रायहंतवे । वव्रिवांसंमहीरपः ॥ सुवीरासोवयंधनाजयेमसोममीढ्वः । पुनानोवर्धनोगिरः ॥ त्वोतासस्तवावसास्यामवन्वंतऽआमुरः । सोमव्रतेषुजागृहि ॥ अपघ्नन्पवतेमृधोपसोमोऽअराव्णः । गच्छन्निंद्रस्यनिष्कृतं ॥ २२ ॥ महोनोरायऽआभरपवमानजहीमृधः । रास्वेंदोवीरवद्यशः ॥ नत्वाशतंचनह्रुतोराधोदित्संतमामिनन् । यत्पुनानोमखस्यसे ॥ पवस्वेंदोवृषासुतःकृधीनोयशसोजने । विश्वाऽअपद्विषोजहि ॥ अस्यतेसख्येवयंतवेंदोद्युम्नऽउत्तमे । सासह्यामपृतन्यतः ॥ यातेभीमान्यायुधातिग्मानिसंतिधूर्वणे । रक्षासमस्यनोनिदः ॥ २३ ॥ (९।३।२) एतेऽअसृग्रमिंदवस्तिरःपवित्रमाशवः । विश्वान्यभिसौभगा ॥ विघ्नंतोदुरितापुरुसुगातोकायवाजिनः । तनाकृण्वंतोऽअर्वते ॥ कृण्वंतोवरिवोगवेभ्यर्षतिसुष्टुतिं । इळामस्मभ्यंसंयतं ॥ असाव्यंशुर्मदायाप्सुदक्षोगिरिष्ठाः । श्येनोनयोनिमासदत् ॥ शुभ्रमंधोदेववातमप्सुधूतोनृभिःसुतः । स्वदंतिगावःपयोभिः ॥ २४ ॥ आदीमश्वंनहेतारोशूशुभन्नमृताय । मध्वोरसंसधमादे ॥ यास्ते

(९।३।२) एतेअसृग्रमितित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निःपवमानसोमोगायत्री ।

धारामधुश्चुतोसृग्रमिंदऽऊतयै । ताभिःपवित्रमासदः ॥ सोऽअर्षेंद्रायपीतयेतिरोरोमाण्यव्यया । सीदन्योनावने
ष्वा+ ॥ त्वमिंदोपरिस्रवस्वादिष्ठोऽअंगिरोभ्यः । वरिवोविद्घृतंपयः ॥ अयंविचर्षणिर्हितःपवमानःसचेतति ।
हिन्वानऽआप्यंबृहत्+ ॥ २५ ॥ एषवृषावृषव्रतःपवमानोऽअशस्तिहा । करद्वसूनिदाशुषे ॥ आपवस्वसहस्रिणंर
यिंगोमंतमश्विनं । पुरुश्चंद्रंपुरुस्पृहं ॥ एषस्यपरिषिच्यतेमर्मृज्यमानऽआयुभिः । उरुगायःकविक्रतुः ॥ सहस्रोतिः
शतामघोविमानोरजसःकविः । इंद्रायपवतेमदः ॥ गिराजातऽइहस्तुतऽइंदुरिंद्रायधीयते । विर्योनावसताविव
॥ २६ ॥ पवमानःसुतोनृभिःसोमोवाजमिवासरत् । चमूषुशक्मनासदं ॥ तंत्रिपृष्ठेत्रिवंधुरेरथेयुंजंतियातवे । ऋषीं
णांसप्तधीतिभिः ॥ तंसोतारोधनस्पृतमाशुंवाजाययातवे । हरिंहिनोतवाजिनं ॥ आविशन्कलशंसुतोविश्वाऽअर्षन्न
भिश्रियः । शूरोनगोषुतिष्ठति ॥ आतऽइंदोमदायकंपयोदुहंत्यायवः । देवादेवेभ्योमधु ॥ २७ ॥ आनःसोमंपवि
त्रऽआसृजतामधुमत्तमं । देवेभ्योदेवश्रुत्तमं ॥ एतेसोमाऽअसृक्षतगृणानाःश्रवसेमहे । मदिन्तमस्यधारया ॥ अभि
गव्यानिवीतयेनृम्णापुनानोऽअर्षसि । सनद्वाजःपरिस्रव ॥ उतनोगोमतीरिषोविश्वाऽअर्षपरिष्टुभः । गृणानोजमद
ग्निना ॥ पवस्ववाचोऽअग्रियःसोमचित्राभिरूतिभिः । अभिविश्वानिकाव्या ॥२८॥ त्वंसमुद्रियाऽअपोग्रियोवाच
ऽईरयन् । पवस्वविश्वमेजय ॥ तुभ्येमाभुवनाकवेमहिम्नेसोमतस्थिरे । तुभ्यमर्षतिसिंधवः ॥ प्रतेदिवोनवृष्टयोधा

रांयंत्यसश्चतः । अभिशुक्रामुंपस्तिरं ॥ इंद्रायेंदुंपुनीतनोग्रंदक्षायसाधनं । ईशानंवीतिरांधसं ॥ पवमानऽऋतःकविः
सोमःपवित्रमासंदत् । दधंत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ २९ ॥ (९।३।३) आपवस्वसहस्रिणंरयिंसोमसुवीर्यं । अस्मेश्रवांसि
धारय ॥ इषमूर्जंचपिन्वसऽइंद्रायमत्सरिन्तमः । चमूष्वानिषींदसि ॥ सुतऽइंद्रायविष्णवेसोमःकलशेऽअक्षरत् ।
मधुमाँऽअस्तुवायवें ॥ एतेऽअसृग्रमाशवोतिह्वरांसिबभ्रवः । सोमाऽऋतस्यधारया ॥ इंद्रंवर्धंतोऽअप्तुरःकृण्वंतोवि
श्वमार्यं । अपघ्नंतोऽअराव्णः ॥ ३० ॥ सुताऽअनुस्वमारजोभ्यर्षंतिबभ्रवः । इंद्रंगच्छंतऽइंदवः ॥ अयापवस्वधारं
यायथासूर्यमरोचयः । हिन्वानोमानुंषीरपः+ ॥ अयुक्तसूरऽएतशंपवमानोमनावधि । अंतरिक्षेणयातवे ॥ उतत्या
हरितोदशसूरोऽअयुक्तयातवे । इंदुरिंद्रऽइतिब्रुवन्+ ॥ परीतोवायवेसुतंगिरऽइंद्रायमत्सरं । अव्योवारेषुसिंचत
॥ ३१ ॥ पवमानविदारयिमस्मभ्यंसोमदुष्टरं । योदूणाशोवनुष्यता+ ॥ अभ्यर्षसहस्रिणंरयिंगोमंतमश्विनं । अभि
वाजमुतश्रवः ॥ सोमोदेवोनसूर्योद्रिंभिःपवतेसुतः । दधानःकलशेरसं ॥ एतेधामान्यार्याशुक्राऽऋतस्यधारया ।
वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रायवज्रिणेसोमासोदध्याशिरः । पवित्रमत्यक्षरन् ॥ ३२ ॥ प्रसोमंमधुमत्तमोरायेऽ
अर्षपवित्रऽआ । मदोयोदेववीतमः ॥ तमींमृजंत्यायवोहरिंनदीषुवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं+ ॥ आपवस्वहिरंण्य

(९।३।३) आपवस्वेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाश्यपोनिध्रुविःपवमानसोमोगायत्री ।

वदश्वावत्सोमवीरवत् । वाजंगोमंतमाभर ॥ परिवाजेनवाजयुमव्योवारेषुसिंचत । इंद्रायमधुमत्तमं ॥ कविंमृजंति मर्ज्यधीभिर्विप्राऽअवस्यवः । वृषाकनिक्रदर्षति ॥ ३३ ॥ वृषणंधीभिरप्तुरंसोममृतस्यधारया । मतीविप्राःसमस्वरन् ॥ पवस्वदेवायुषगिंद्रंगच्छतुतेमदः । वायुमारोहधर्मणा ॥ पवमाननितोशसेरयिंसोमश्रवाय्यं । प्रियःसमुद्रमाविश ॥ अपघ्नन्पवसेमृधःक्रतुवित्सोममत्सरः । नुदस्वादेवयुंजनं ॥ पवमानाऽअसृक्षतसोमाःशुक्रासऽइंदवः । अभिविश्वानिकाव्या ॥ ३४ ॥ पवमानासऽआशवःशुभ्राऽअसृग्रमिंदवः । घ्नंतोविश्वाऽअपद्विषः ॥ पवमानादिवस्पर्यंतरिक्षादसृक्षत । पृथिव्याऽअधिसानवि ॥ पुनानःसोमधारयेंदोविश्वाऽअपस्रिधः । जहिरक्षांसिसुक्रतो ॥ अपघ्नन्त्सोमरक्षसोभ्यर्षकनिक्रदत् । द्युमंतंशुष्ममुत्तमं+ ॥ अस्मेवसूनिधारयसोमदिव्यानिपार्थिवा । इंदोविश्वानिवार्या ॥ ३५ ॥ (९।३।४) वृषासोमद्युमाँऽअसिवृषादेववृषव्रतः । वृषाधर्माणिदधिषे ॥ वृष्णस्तेवृष्ण्यंशवोवृषावनंवृषामदः । सत्यंवृषन्वृषेदसि ॥ अश्वोनचक्रदोवृषासंगाऽइंदोसमर्वतः । विनोरायेदुरोवृधि ॥ असृक्षतप्रवाजिनोगव्यासोमासोऽअश्वया । शुक्रासोवीरयाशवः ॥ शुंभमानाऽऋतायुभिर्मृज्यमानागभस्त्योः । पवंतेवारेऽअव्यये ॥ ३६ ॥ तेविश्वादाशुषेवसुसोमादिव्यानिपार्थिवा । पवंतामांतरिक्ष्या ॥ पवमानस्यविश्ववित्प्रतेसर्गाऽअसृक्षत । सूर्यस्येवन

(९।३।४) वृषासोमेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमानसोमोगायत्री ।

रश्मयः ॥ केतुंकृण्वन्दिवस्परिविश्वारूपाभ्यर्षसि । समुद्रःसोमपिन्वसे ॥ हिन्वानोवाचमिष्यसिपवमानविधर्मणि ।
अक्रान्देवोनसूर्यः ॥ इंदुःपविष्टचेतनःप्रियःकवीनांमती । सृजदश्वंरथीरिव ॥ ३७ ॥ ऊर्मिर्यस्तेपवित्रऽआदेवावीः
पर्यक्षरत् । सीदन्नृतस्ययोनिमा ॥ सनोऽअर्षपवित्रऽआमदोयोदेववीतमः । इंदविंद्रायपीतये ॥ इषेपवस्वधारया
मृज्यमानोमनीषिभिः । इंदोरुचाभिगाऽइहि ॥ पुनानोवरिवस्कृध्यूर्जंजनायगिर्वणः । हरेसृजानऽआशिरं ॥ पुना
नोदेववीतयऽइंद्रस्ययाहिनिष्कृतं । द्युतानोवाजिभिर्यतः ॥ ३८ ॥ प्रहिन्वानासऽइंदवोच्छासमुद्रमाशवः । धि
याजूताऽअसृक्षत ॥ मर्मृजानासऽआयवोवृथासमुद्रमिंदवः । अग्मन्नृतस्ययोनिमा ॥ परिणोयाह्यस्मयुर्विश्वावसू
न्योजसा । पाहिनःशर्मवीरवत् ॥ मिमातिवह्निरेतशःपदंयुजानऽऋक्वभिः । प्रयत्समुद्रऽआहितः ॥ आयद्योनिंहि
रण्ययमाशुर्ऋतस्यसीदति । जहात्यप्रचेतसः ॥ ३९ ॥ अभिवेनाऽअनूषतेयक्षंतिप्रचेतसः । मज्जंत्यविचेतसः ॥
इंद्रायेंदोमरुत्वतेपवस्वमधुमत्तमः । ऋतस्ययोनिमासदं ॥ तंत्वाविप्रावचोविदःपरिष्कृण्वंतिवेधसः । संत्वामृजंत्या
यवः ॥ रसंतेमित्रोऽअर्यमापिबंतिवरुणःकवे । पवमानस्यमरुतः ॥ त्वंसोमविपश्चितंपुनानोवाचमिष्यसि । इंदोस
हस्रभर्णसं ॥ ४० ॥ उतोसहस्रभर्णसंवाचंसोममखस्युवं । पुनानऽइंदवाभर ॥ पुनानऽइंदवेषांपुरुहूतजनानां ।
प्रियःसमुद्रमाविश ॥ दविद्युतत्यारुचापरिष्टोभंत्याकृपा । सोमाःशुक्रागवाशिरः ॥ हिन्वानोहेतृभिर्यतऽआवाजं

वाज्यंक्रमीत् । सीदंतोवनुषोयथा ॥ ऋधक्सोमस्वस्तयेसंजग्मानोदिवःकविः । पवस्वसूर्योदृशे+ ॥ ४१ ॥ इतिसप्तमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तमाष्टकेसूक्तानि ११६ ऋचः १२६३

एकोनपंचाशाध्यायेवर्गाः ४१ सूक्तानि २१ ऋचः २०० ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं २०० ॥ इतिसप्तमेप्रथमः ॥

हिन्वंतिभृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्वापवस्वंशतंवैखानसाअष्टादश्यनुष्टुप्परास्तिस्रआग्नेय्यंस्त्वंसोमासिद्वात्रिंशंद्भरद्वाजःकश्यपोगोतमोत्रिर्विश्वामित्रोजमदग्निर्वसिष्ठइतींहतृचाःसप्तऋषयःशेषेपवित्रोवसिष्ठोवोभौवापवस्वसोमतिस्रोनित्यद्विपदागायत्र्योऽवितानस्तिस्रःपौष्णयोवायत्तेपवित्रंपंचाग्नेय्यःसावित्र्यग्निसावित्रीवैश्वदेवीवासामंत्यास्त्रिंशीपुरउष्णिक्संप्तविंश्यनुष्टुबंत्येचतेपावमान्यध्येतृस्तुतींजागतमूर्ध्वंप्रागुशनसःप्रदेवंदशवत्सप्रिर्भालंदनस्त्रिष्टुबंतंहेषुर्नहिरण्यस्तूपोत्येत्रिष्टुभौत्रिरस्मैरेणुरादक्षिणानवऋषभस्तौवैश्वामित्रौहरिंहरिमंतःस्रक्केपवित्रःशिशुर्नकक्षीवांस्त्रिष्टुबष्टम्याभिप्रियाणिपंचकविः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (९।३।५) हिन्वंतिसूरमुस्रयःस्वसारोजामयस्पतिं । महामिंदुंमहीयुवः ॥ पवमानरुचारुचा

(९।३।५) हिन्वंतीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यवारुणिर्भृगुःपवमानसोमोगायत्री । (अत्रभार्गवोजमदग्निःपाक्षिकः) ।

देवोदेवेभ्यस्परि । विश्वावसून्याविश ॥ आपवमानसुष्टुतिंवृष्टिंदेवेभ्योदुवः । इषेपवस्वसंयतं ॥ वृषाह्यसिभानुना द्युमंतंत्वाहवामहे । पवमानःस्वाध्यः* ॥ आपवस्वसुवीर्यंमंदमानःस्वायुध । इहोष्विंदवागहि ॥ १ ॥ यदद्भिःप रिषिच्यसेमृज्यमानोगभस्त्योः । द्रुणासधस्थमश्नुषे ॥ प्रसोमायव्यश्ववत्पवमानायगायत । महेसहस्रचक्षसे ॥ य स्यवर्णंमधुश्चुतंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ तस्यतेवाजिनोवयंविश्वाधनानिजिग्युषः । सखित्वमावृणी महे ॥ वृषापवस्वधारयामरुत्वतेचमत्सरः । विश्वादधानऽओजसा ॥ २ ॥ तंत्वाधर्तारमोण्योः ३ःपवमानस्वर्दृशं । हिन्वेवाजेषुवाजिनं ॥ अयाचित्तोविपानयाहरिःपवस्वधारया । युजंवाजेषुचोदय ॥ आनऽइंदोमहीमिषंपवस्वविश्वद र्शतः । अस्मभ्यंसोमगातुवित्+ ॥ आकलशाऽअनूषतेंदोधाराभिरोजसा । एंद्रस्यपीतयेविश ॥ यस्यतेमद्यंरसंतीव्रं दुहंत्यद्रिभिः । सपवस्वाभिमातिहा+ ॥ ३ ॥ राजामेधाभिरीयतेपवमानोमनावधि । अंतरिक्षेणयातवे ॥ आनऽ इंदोशतग्विनंगवांपोषंस्वश्व्यं । वहाभगत्तिमूतये ॥ आनःसोमसहोजुवोरूपंनवर्चसेभर । सुष्वाणोदेववीतये ॥ अ र्षासोमद्युमत्तमोभिद्रोणानिरोरुवत् । सीदन्छ्येनोनयोनिमा+ ॥ अप्साऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमोऽअ र्षतिविष्णवे ॥ ४ ॥ इषंतोकायनोदधदस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणं ॥ येसोमासःपरावतियेऽर्वावति सुन्विरे । येवादःशर्यणावति ॥ यऽआर्जीकेषुकृत्वसुयेमध्येपस्त्यानां । येवाजनेषुपंचसु ॥ तेनोवृष्टिंदिवस्परिपवंता

मासुवीर्यं । सुवानादेवासऽइंदंवः ॥ पवंतेहर्यतोहरिंर्गृणानोजमदग्निना । हिन्वानोगोरधित्वचि+ ॥ ५ ॥ प्रशुक्रासोवयोजुवोहिन्वानासोनसप्तयः । श्रीणानाऽअप्सुमृंजत ॥ तंत्वासुतेष्वाभुवोहिन्विरेदेवतातये । सपवस्वानयारुचा+ ॥ आतेदक्षंमयोभुवंवह्निमद्यावृणीमहे । पांतमापुरुस्पृहं ॥ आमंद्रमावरेण्यमाविप्रमामनीषिणं । पांतमा० ॥ आरयिमासुचेतुनमासुक्रतोतनूष्वा । पांतमा० ॥ ६ ॥ (९।३।६) पवस्वविश्वचर्षणेभिविश्वानिकाव्या । सखासखिभ्यऽईड्यः ॥ ताभ्यांविश्वस्यराजसियेपवमानधामनी । प्रतीचीसोमतस्थतुः ॥ परिधामानियानितेत्वंसोमासिविश्वतः । पवमानऽऋतुभिःकवे ॥ पवस्वजनयन्निषोभिविश्वानिवार्या । सखासखिभ्यऽऊतये ॥ तवशुक्रासोऽअर्चयोदिवस्पृष्ठेवितन्वते । पवित्रंसोमधामभिः ॥ ७ ॥ तवेमेसप्तसिंधवःप्रशिषंसोमसिस्रते । तुभ्यंधावंतिधेनवः ॥ प्रसोमयाहिधारयासुतऽइंद्रायमत्सरः । दधानोऽअक्षितिश्रवः ॥ समुत्वाधीभिरस्वरन्हिन्वतीःसप्तजामयः । विप्रमाजाविवस्वतः ॥ मृजंतित्वासमग्रुवोव्येजीरावधिष्वणि । रेभोयदज्यसेवने ॥ पवमानस्यतेकवेवाजिन्त्सर्गाऽअसृक्षत । अर्वंतोनश्रवस्यवः ॥ ८ ॥ अच्छाकोशंमधुश्चुतमसृग्रंवारेऽअव्यये । अवावशंतधीतयः ॥ अच्छासमुद्रमिंदवोस्तंगावोन

(९।३।६) पवस्वेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यशतंवैखानसाःपवमानसोमएकोनविंश्यादितिसृणामग्निःपवमानोगायत्र्यष्टादश्यनुष्टुप् (शतंवैखानसाएतेस्वायंभुवाअतएषांगोत्रंनास्तिएवमग्रेपिनारायणादयऊह्याः) ।

धेनवंः । अग्मंन्नृतस्ययोनिमा⁺ ॥ प्रणंऽइंदोमहेरणआपोंऽअर्षंतिसिंधंवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसें ॥ अस्यंतेसख्येवयमि यंक्षंतस्त्वोतंयः । इंदोंसखित्वमुंश्मसि ॥ आपंवस्वगविंष्टयेमहेसोंमनृचक्षंसे । एंद्रंस्यजठरेंविश ॥ ९ ॥ महाँऽअंसिसो मज्येष्ठंऽउग्राणांमिंदऽओजिंष्ठः । युध्वासन्छश्वंज्जिगेथ ॥ यऽउग्रेभ्यंश्चिदोजीयान्छूरेंभ्यश्चिच्छूरंतरः । भूरिदाभ्यं श्चिन्मंहींयान् ॥ त्वंसोंमसूरऽएषंस्तोकस्यंसातातनूनां । वृणीमहेंसख्यायंवृणीमहेयुज्याय ॥ अग्नऽआयूंषिपवसऽ आसुवोर्जमिषंचनः । आरेबांधस्वदुच्छुनां ॥ अग्निर्ऋषिःपवंमानःपांचंजन्यःपुरोहितः । तमींमहेमहागयं⁺ ॥ १० ॥ अग्नेपवंस्वस्वपांऽअस्मेवर्चंःसुवीर्यं । दधंद्रयिंमयिपोषं ॥ पवंमानोऽअतितिस्त्रिधोभ्यंर्षतिसुष्टुतिं । सूरोनविश्वदंर्शतः ॥ समंमृजानऽआयुभिःप्रयंस्वान्प्रयंसेहितः । इंदुरत्योंविचक्षणः⁺ ॥ पवंमानऽऋतंबृहच्छुक्रंज्योतिंरजीजनत् । कृष्णा तमांसिजंघंनत् ॥ पवंमानस्यजंघ्नंतोहरेंश्चंद्राऽअंसृक्षत । जीराऽअंजिरशोंचिषः ॥ ११ ॥ पवंमानोरथीतंमःशुभ्रे भिःशुभ्रशंस्तमः । हरिंश्चंद्रोमरुद्गंणः ॥ पवंमानोव्यंश्नवद्रश्मिभिर्वाजसातंमः । दधंत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ प्रसुंवानऽइंदु रक्षाःपवित्रमत्यव्ययं । पुनानऽइंदुरिंद्रमा ॥ एषसोमोऽअधित्वचिगवांक्रीळत्यद्रिंभिः । इंद्रंमदांयजोहुंवत् ॥ यस्यं तेद्युम्नवत्पयःपवंमानाभृंतंदिवः । तेनंनोमृळजीवसें ॥ १२ ॥ (९।३।७) त्वंसोंमासिधारयुर्मंद्रऽओजिंष्ठोऽअध्व

(९।३।७) त्वंसोमासीतिद्वात्रिंशदृचेसूक्तेआद्यानांसप्तानांतृचानांभरद्वाजकश्यपगोतमात्रिविश्वामित्रजमदग्निवसिष्ठाऋषयःशिष्टाना

रे । पवस्वमंहयद्रयिः ॥ त्वंसुतोनृमादनोदधन्वान्मत्सरिन्तमः । इंद्रायसूरिरंधसा ॥ त्वंसुष्वाणोऽअद्रिभिरभ्य र्षकनिक्रदत् । द्युमंतंशुष्ममुत्तमं ॥ इंदुर्हिन्वानोऽअर्षतितिरोवाराण्यव्यया । हरिर्वाजमचिक्रदत् ॥ इंदोव्यव्यम र्षसिविश्रवांसिविसौभगा । विवाजान्त्सोमगोमतः ॥ १३ ॥ आनऽइंदोशतग्विनंरयिंगोमंतमश्विनं । भरासोमस हस्रिणं ॥ पवमानासऽइंदवस्तिरःपवित्रमाशवः । इंद्रंयामेभिराशत ॥ ककुहःसोम्योरसऽइंदुरिंद्रायपूर्व्यः । आ युःपवतऽआयवे ॥ हिन्वंतिसूरमुस्रयःपवमानंमधुश्चुतं । अभिगिरासमस्वरन् ॥ अवितानोऽअजाश्वःपूषायामनिया मनि । आभक्षत्कन्यासुनः ॥ १४ ॥ अयंसोमःकपर्दिनेघृतंनपवतेमधु । आभ० ॥ अयंतऽआघृणेसुतोघृतंनपव तेशुचि । आभ० ॥ वाचोजंतुःकवीनांपवस्वसोमधारया । देवेषुरत्नधाऽअसि ॥ आकलशेषुधावतिश्येनोवर्मविगा हते । अभिद्रोणाकनिक्रदत् ॥ परिप्रसोमतेरसोसर्जिकलशेसुतः । श्येनोनतक्तोऽअर्षति ॥ १५ ॥ पवस्वसोममंदय न्निंद्रायमधुमत्तमः । अस्रग्रन्देववीतयेवाजयंतोरथाऽइव ॥ तेसुतासोमदिन्तमाःशुक्रावायुमसृक्षत ॥ ग्रावाणांतुन्नोऽ

मांगिरसःपवित्रऋषिः (अत्रवसिष्ठोवापवित्रवसिष्ठौवेतिविपक्षौ) पवमानसोमोदेवतादशम्यादितिसृणांपूषावा यत्तेपवित्रमित्यादिपंचा नामग्निःअंत्ययोर्द्वयोःपावमान्यधेतागायत्री षोडश्याद्यास्तिस्रोद्विपदागायत्र्यःत्रिंशीपुरउष्णिक्सप्तविंश्येकत्रिंशीद्वात्रिंश्योनुष्टुभः । (पंचविं श्यादितिसृणांक्रमात्सविताग्निसवितारौविश्वेदेवाइतिदेवताअग्निनासहविकल्पंते) ।

अभिष्टुतः पवित्रं सोम गच्छसि । दधत्स्तोत्रे सुवीर्यं ॥ एष तुन्नो ऽअभिष्टुतः पवित्रमतिगाहते । रक्षोहा वारमव्ययं ॥१६॥ यदन्ति यच्च दूरके भयं विन्दति मामिह । पवमान वितज्जहि ॥ पवमानः सो ऽअद्य नः पवित्रेण विचर्षणिः । यः पोता स पुनातु नः ॥ यत्ते पवित्रमर्चिष्यग्ने विततमन्तरा । ब्रह्म तेन पुनीहि नः ॥ यत्ते पवित्रमर्चिवदग्ने तेन पुनीहि नः । ब्रह्मसवैः पुनीहि नः ॥ उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । मां पुनीहि विश्वतः ॥ १७ ॥ त्रिभिष्ट्वं देव सवितर्वर्षिष्ठैः सोम धामभिः । अग्ने दक्षैः पुनीहि नः ॥ पुनन्तु मां देवजनाः पुनन्तु वसवो धिया । विश्वे देवाः पुनीत मा जातवेदः पुनीहि मा ॥ प्रप्यायस्व प्रस्यन्दस्व सोम विश्वेभिरंशुभिः । देवेभ्य ऽउत्तमं हविः + ॥ उप प्रियं पनिप्नतं युवानमाहुतीवृधं । अगन्म विभ्रतो नमः ॥ अलाय्यस्य परशुर्ननाश तमा पवस्व देव सोम । आखुं चिदेव देव सोम ॥ यः पावमानीरध्येत्यृषिभिः संभृतं रसं । सर्वं स पूतमश्नाति स्वदितं मातरिश्वना ॥ पावमानीर्यो ऽअध्येत्यृषिभिः संभृतं रसं । तस्मै सरस्वती दुहे क्षीरं सर्पिर्मधूदकं + ॥१८॥ (परिशिष्टं ॥ पावमानीः स्वस्त्ययनीः सुदुघा हि घृतश्चुतः । ऋषिभिः संभृतो रसो ब्राह्मणेष्वमृतं हितं ॥ पावमानीर्दिशन्तु न ऽइमं लोकमथो ऽअमुं । कामान्त्समर्धयन्तु नो देवीर्देवैः समाहिताः ॥ येन देवाः पवित्रेणात्मानं पुनते सदा । तेन सहस्रधारेण पावमान्यः पुनन्तु मां ॥ प्राजापत्यं पवित्रं शतोद्यामं हिरण्मयं । तेन ब्रह्मविदो वयं पूतं ब्रह्म पुनीमहे ॥ इन्द्रः पुनीती सह मा पुनातु सोमः स्वस्त्या वरुणः समीच्या । यमो राजा प्रमृणाभिः पुनातु मा जातवेदा मूर्जयन्त्या पुनातु ॥ ऋषयस्तु तपस्तेपुः सर्वे स्वर्गजिगीषवः । तप

सस्तपसोग्र्यंतुपावमानीर्ऋचोब्रवीत् ॥ १ ॥ यन्मेगर्भेवसतःपापमुग्रंयज्जायमानस्यंचकिंचिदन्यत् । जातस्यंचयच्चांपिचवर्धतोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ मातापित्रोर्यन्नकृतंवचोमेयत्स्थावरंजंगमंमाबभूव । विश्वस्यतत्प्रहृषितंवचोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ गोघ्नात्तस्करत्वात्स्त्रीवधाद्यच्चकिल्बिषं । पापकंचचरणेभ्यस्तत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ ब्रह्मवधात्सुरापानात्स्वर्णस्तेयाद्वृषलिगमनमैथुनसंगमात् । गुरोर्दाराधिगमनाच्चतत्पावमानीभिरहंपुनामि॥ बालघ्नान्मातृपितृवधाद्भूमितस्करात्सर्ववर्णगमनमैथुनसंगमात् । पापेभ्यश्चप्रतिग्रहात्सद्यःप्रहरतिसर्वंदुष्कृतंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ क्रयविक्रयाद्योनिदोषाद्भक्षाद्भोज्यात्प्रतिग्रहात् । असंभोजनाच्चापिनृशंसंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ २ ॥ दुर्यष्टंदुरधीतंपापंयच्चाज्ञानतोकृतं । अयाजिताश्चासंयाज्यास्तत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ अमंत्रमन्नंयत्किंचिद्धूयतेचहुताशने । संवत्सरकृतंपापंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ ऋतस्ययोनयोमृतस्यधामविश्वादेवेभ्यःपुण्यंगंधाः । तानऽआपःप्रवहंतुपापंशुद्धागच्छामिसुकृतामुलोकंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीर्याभिर्गच्छतिनांदनं । पुण्यांश्चभक्षान्भक्षयत्यमृतत्वंचगच्छति ॥ पावमानींपितृन्देवान्ध्यायेद्यश्चसरस्वतीं । पितृंस्तस्योपवर्तेतत्क्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ पावमानंपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनं । ऋषींस्तस्योपतिष्ठेतत्क्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ पावमानंपरंब्रह्मयेपठंतिमनीषिणः । सप्तजन्मभवेद्विप्रोधनाढ्योवेदपारगः ॥ दशोत्तराण्यृचांश्चैवपावमानीःशतानिषट् ।

एतज्जुह्वन्जपेन्मंत्रंघोरमृत्युभयंहरेत् ॥ २ ॥ इतिपरि०) (९।४।१) प्रदेवमच्छामधुमंतऽइंदवोसिष्यदंतगावऽआ नधेनवः । बर्हिषदोवचनावंतऽऊधभिःपरिस्रुतमुस्रियानिर्णिजंधिरे ॥ सरोरुवदभिपूर्वाऽअचिक्रददुपारुहःश्रथयं न्त्स्वादतेहरिः । तिरःपवित्रंपरियन्नुरुज्रयोनिशर्याणिदधतेदेवऽआवरं ॥ वियोममेयम्यासंयतीमदःसाकंवृधापयं सापिन्वदक्षिता । महीऽअपारेरजसीविवेविददभिव्रजन्नक्षितंपाजऽआददे ॥ समातराविचरन्वाजयन्नपःप्रमेधिरः स्वधयापिन्वतेपदं । अंशुर्यवेनपिपिशेयतोनृभिःसंजामिभिर्नसंतेरक्षतेशिरः ॥ संदक्षेणमनसाजायतेकविर्ऋतस्यग र्भोनिहितोयमापरः । यूनाहसंताप्रथमंविजज्ञतुर्गुहाहितंजनिमनेममुद्यतं ॥ १९ ॥ मंद्रस्यरूपंविविदुर्मनीषिणः श्येनोयदंधोऽअभरत्परावतः । तंमर्जयंतसुवृधंनदीष्वाँऽउशंतमंशुंपरियंतमृग्मियं ॥ त्वांमृजंतिदशयोषणःसुतंसोम ऽऋषिभिर्मतिभिर्धीतिभिर्हितं । अव्योवारेभिरुतदेवहूतिभिर्नृभिर्यतोवाजमादर्षिसातये ॥ परिप्रयंतंवय्यंसुषंसदं सोमंमनीषाऽअभ्यनूषतस्तुभः । योधारयामधुमाँऽऊर्मिणादिवऽइयर्तिवाचंरयिषाळमर्त्यः ॥ अयंदिवऽइयर्तिविश्व मारजःसोमःपुनानःकलशेषुसीदति । अद्भिर्गोभिर्मृज्यतेऽअद्रिभिःसुतःपुनानऽइंदुर्वरिवोविदत्प्रियं+ ॥ एवानःसो

चतुर्थेनुवाकेऽष्टादशसूक्तानि (९।४।१) प्रदेवमितिदशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

मपरिषिच्यमानोवयोदधच्चित्रतमंपवस्व । अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥ २० ॥ (९।४।२) इषुर्न
धन्वन्प्रतिधीयतेमतिर्वत्सोनमातुरुपसर्ज्यूधनि । उरुधारेवदुहेऽअग्रऽआयत्यस्यव्रतेष्वपिसोमऽइष्यते ॥ उपो
मतिःपृच्यतेसिच्यतेमधुमंद्राजनीचोदतेऽअंतरासनि । पवमानःसंतनिःप्रघ्नतामिवमधुमान्द्रप्सःपरिवारमर्षति ॥
अव्येवधूयुःपवतेपरित्वचिश्रथ्नीतेनप्तीरदितेर्ऋतंयते । हरिरक्रान्यजतःसंयतोमदोनृम्णाशिशानोमहिषोनशोभते ॥
उक्षामिमातिप्रतियंतिधेनवोदेवस्यदेवीरुपयंतिनिष्कृतं । अत्यक्रमीदर्जुनंवारमव्ययमत्कंननिक्तंपरिसोमोऽअव्यत ॥
अमृक्तेनरुशतावाससाहरिरमर्त्योनिर्णिजानःपरिव्यत । दिवस्पृष्ठंबर्हणानिर्णिजेकृतोपस्तरणंचम्वोर्नभस्मयं ॥ २१ ॥
सूर्यस्येवरश्मयोद्रावयित्नवोमत्सरासःप्रसुपःसाकमीरते । तंतुंततंपरिसर्गासऽआशवोनेंद्रादृतेपवतेधामकिंचन+ ॥
सिंधोरिवप्रवणेनिम्नऽआशवोवृषच्युतामदासोगातुमाशत । शंनोनिवेशेद्विपदेचतुष्पदेस्मेवाजाःसोमतिष्ठंतुकृष्टयः ॥
आनःपवस्ववसुमद्धिरण्यवदश्वावद्गोमद्यवमत्सुवीर्यं । यूयंहिसोमपितरोममस्थनदिवोमूर्धानःप्रस्थितावयस्कृतः ॥
एतेसोमाःपवमानासऽइंद्रंरथाऽइवप्रययुःसातिमच्छ । सुताःपवित्रमतियंत्यव्यंहित्वीवव्रिंहरितोवृष्टिमच्छ ॥ इंदविं

(९।४।२) इषुर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपःपवमानसोमोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

द्रांयबृहतेपंवस्वसुमृळीकोऽअंनवद्योरिशादाः। भरांचंद्राणिगृणतेवसूनिदेवैर्द्यावापृथिवीप्रावंतंनः ॥२२॥ (९।४।३) त्रिरंस्मैसप्तधेनवोंदुदुह्रेसत्यामाशिरंपूर्व्येव्योंमनि । चत्वार्यन्याभुवंनानिनिर्णिजेचारूणिचक्रेयदृतैरवंर्धत ॥ सभिक्षंमाणोऽअमृतंस्यचारुंणऽउभेद्यावाकाव्येनाविशंश्रथे । तेजिंष्ठाऽअपोमंहनापरिंव्यतयदींदेवस्यश्रवंसासदोंविदुः+॥ तेऽअंस्यसंतुकेतवोमृत्यवोदांभ्यासोजनुषीऽउभेऽअनुं। येभिर्नृम्णाचंदेव्यांचपुनतऽआदिद्राजांनंमननांऽअगृभ्णत॥ समृज्यमांनोदशभिःसुकर्मभिःप्रमंध्यमासुंमातृषुंप्रमेसचां । व्रतानिंपानोऽअमृतंस्यचारुंणऽउभेनृचक्षाऽअनुंपश्यते विशौं ॥ समर्मृजानऽइंद्रियायधायंसऽओभेऽअंतारोदंसीहर्षतेहितः । वृषाशुष्मेंणबाधतेविदुर्मतीरादेदिंशानःशर्यहेवंशुरुधः ॥ २३ ॥ समातरानदद्दंशानऽउस्रियोनानंददेतिमरुतांमिवस्वनः । जानन्नृतंप्रंथमंयत्स्वंर्णरंप्रशंस्तयेकमंवृणीतसुक्रतुः ॥ रुवतिंभीमोवृंषभस्तंविष्ययाशृंगेशिशांनोहरिंणीविचक्षणः । आयोनिंसोमःसुकृतंनिषींदतिगव्ययीत्वग्भंवतिनिर्णिगव्ययीं ॥ शुचिंःपुनानस्तन्वंमरेपसमव्येहरिर्न्यंधाविष्टसानंवि । जुष्टोंमित्रायवरुंणायवायवेंत्रिधातुमधुंक्रियतेसुकर्मंभिः॥ पवंस्वसोमदेववींतयेवृषेंद्रंस्यहार्दिसोमधानमाविंश । पुरानोंबाधादुंरितातिंपारयक्षेत्रविद्धिदिशऽआहांविपृच्छते ॥ हितोनसप्तिंरभिवाजंमर्षेंद्रंस्येंदोजठरमापंवस्व । नावानसिंधुमतिंपर्षिविद्वाञ्छूरोनयुध्यन्न

(९।४।३) त्रिरस्माइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोरेणुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

वनोनिदस्यः ॥ २४ ॥ (९।४।४) आदक्षिणासृज्यतेशुष्म्या३सदंवेतिद्रुहोरक्षसःपातिजागृविः । हरिरोपशंकृणु तेनभस्पथऽउपस्तिरेचम्वो३ब्रह्मनिर्णिजे ॥ प्रकृष्टिहेवशूषऽएतिरोरुवदसुर्यं१वर्णंनिरिणीतेऽअस्यतं । जहातिवव्रिंपि तुरेतिनिष्कृतमुपप्रुतंकृणुतेनिर्णिजंतना ॥ अद्रिभिःसुतःपवतेगभस्त्योर्वृषायतेनभसावेपतेमती । समोदतेनसतेसा धतेगिरानेनिक्तेऽअप्सुयजतेपरीमणि ॥ परिद्युक्षंसहसःपर्वतावृधंमध्वःसिंचंतिहर्म्यस्यसक्षणिं । आयस्मिन्गावःसुहु तादऽऊधनिमूर्धन्छ्रीणंत्यग्रियंवरीमभिः ॥ समीरथंनभुरिजोरहेषतदशस्वसारोऽअदितेरुपस्थऽआ । जिगादुपज्रय तिगोरपीच्यंपदंयदस्यमतुथाऽअजीजनन् ॥ २५ ॥ श्येनोनयोनिंसदनंधियाकृतंहिरण्ययमासदंदेवऽएषति । एरि णंतिबर्हिषिप्रियंगिराश्वोनदेवाँऽअप्येतियज्ञियः ॥ पराव्यक्तोऽअरुषोदिवःकविर्वृषात्रिपृष्ठोऽअनविष्टगाऽअभि । सहस्रणीतिर्यतिःपरायतीरेभोनपूर्वीरुषसोविराजति ॥ त्वेषंरूपंकृणुतेवर्णोऽअस्यसयत्राशयत्समृतासेधतिस्रिधः । अप्सायातिस्वधयादैव्यंजनंसंसुष्टुतीनसतेसंगोऽअग्रया ॥ उक्षेवयूथापरियन्नरावीदधित्विषीरधितसूर्यस्य । दिव्यः सुपर्णोवचक्षतक्षांसोमःपरिक्रतुनापश्यतेजाः+ ॥ २६ ॥ (९।४।५) हरिंमृजंत्यरुषोनयुज्यतेसंधेनुभिःकलशेसोमो

(९।४।४) आदक्षिणेतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (९।४।५) हरिंमृजंतीतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगि रसोहरिमंतःपवमानसोमोजगती ।

ऽअज्यते । उद्वाचमीरयतिहिन्वतेमतीपुरुष्टुतस्यकतिंचित्परिप्रियः ॥ साकंवदंतिबहवोमनीषिणऽइंद्रस्यसोमंजठरेय
दादुहुः । यदीमृजंतिसुगभस्तयोनरःसनीळाभिर्दशभिःकाम्यंमधु ॥ अरममाणोऽअत्येतिगाऽअभिसूर्यस्यप्रियंदुहि
तुस्तिरोरवं । अन्वस्मैजोषमभरद्विनंगृसःसंद्वयीभिःस्वसृभिःक्षेतिजामिभिः ॥ नृधूतोऽअद्रिषुतोबर्हिषिप्रियःपतिर्ग
वांप्रदिवऽइंदुर्ऋत्वियः । पुरंधिवान्मनुषोयज्ञसाधनःशुचिर्धियापवतेसोमऽइंद्रते ॥ नृबाहुभ्यांचोदितोधारयासुतो
नुष्वधंपवतेसोमऽइंद्रते । आप्राःक्रतून्त्समजैरध्वरेमतीर्वेर्नद्रुषच्चम्वो३रासदद्धरिः ॥ २७ ॥ अंशुंदुहंतिस्तनयंतम
क्षितंकविंकवयोपसोमनीषिणः । समीगावोमतयोयंतिसंयतऽऋतस्ययोनासदनेपुनर्भुवः ॥ नाभापृथिव्याधरुणोम
होदिवो३पामूर्मौसिंधुष्वंतरुक्षितः । इंद्रस्यवज्रोवृषभोविभूवसुःसोमोहृदेपवतेचारुमत्सरः+ ॥ सतूपवस्वपरिपार्थिवं
रजस्तोत्रेशिक्षन्नाधून्वतेचसुक्रतो । मानोनिर्भाग्वसुनःसादनस्पृशोरयिंपिशंगंबहुलंवसीमहि ॥ आतूनऽइंदोशतदा
त्वश्व्यंसहस्रंदातुपशुमद्धिरण्यवत् । उपमास्वबृहतीरेवतीरिषोधिस्तोत्रस्यपवमाननोगहि ॥ २८ ॥ (९।४।६) स्रक्के
द्रप्सस्यधमतःसमस्वरन्नृतस्ययोनासमरंतनाभयः । त्रीन्त्समूर्ध्नोऽअसुरश्चक्रऽआरभेसत्यस्यनावःसुकृतमपीपरन् ॥
सम्यक्सम्यंचोमहिषाऽअहेषतसिंधोरूर्माविधिवेनाऽअवीविपन् । मधोर्धाराभिर्जनयंतोऽअर्कमित्प्रियामिंद्रस्यतन्वं

(९।४।६) स्रक्केद्रप्सस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपवित्रःपवमानसोमोजगती ।

मवीवृधन् ॥ पवित्रंवंतःपरिवाचमासतेपितैषांप्रत्नोऽअभिरक्षतिव्रतं । महःसमुद्रंवरुणस्तिरोदधेधीराऽइच्छेकुर्धरुणे ष्वारभं ॥ सहस्रधारेवतेसमस्वरन्दिवोनाकेमधुजिह्वाऽअसश्चतः । अस्यस्पशोननिमिषंतिभूर्णयःपदेपदेपाशिनःसं तिसेतवः ॥ पितुर्मातुरध्यायेसमस्वरन्नृचाशोचंतःसंदहंतोऽअव्रतान् । इंद्रद्विष्टामपधमंतिमाययात्वचमसिक्नींभूमं नोदिवस्परि ॥ २९ ॥ प्रत्नान्मानादध्यायेसमस्वरञ्छ्लोकयंत्रासोरभसस्यमंतवः । अपानक्षासोबधिराऽअहासतऽऋ तस्यपंथांनतरंतिदुष्कृतः ॥ सहस्रधारेवितेतेपवित्रऽआवाचंपुनंतिकवयोमनीषिणः । रुद्रासऽएषामिषिरासोऽअद्रु हःस्पशःस्वंचःसुदृशोनृचक्षसः ॥ ऋतस्यगोपानदभायसुक्रतुस्त्रीषपवित्राहृद्यं१तरादधे । विद्वान्त्सविश्वाभुवनाभि पश्यत्यवाजुष्टान्विध्यतिकर्तेऽअव्रतान् ॥ ऋतस्यतंतुर्विततःपवित्रऽआजिह्वायाऽअग्रेवरुणस्यमायया । धीराश्चित्त त्समिनक्षंतऽआशतात्राकर्तमवपदात्यप्रभुः ॥ ३० ॥ (९।४।७) शिशुर्नजातोवचक्रदद्वनेस्व१र्यद्वाज्यरुषःसिषा सति । दिवोरेतसासचतेपयोवृधातमीमहेसुमतीशर्मसप्रथः ॥ दिवोयस्कंभोधरुणःस्वाततऽआपूर्णोऽअंशुःपर्येतिवि श्वतः । सेमेमहीरोदसीयक्षदावृतासमीचीनेदाधारसमिषःकविः ॥ महिप्सरःसुकृतंसोम्यंमधूर्वीगव्यूतिरदितेरृ तंयते । ईशेयोवृष्टेरितऽउस्रियोवृषापांनेताय‌ऽइतऽऊतिरृग्मियः ॥ आत्मन्वन्नभोदुह्यतेघृतंपयऽऋतस्यनाभिरमृतं

(९।४।७) शिशुर्नेतिनवर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्पवमानसोमोजगत्यष्टमीत्रिष्टुप् ।

विजायते । समीचीनाःसुदानवःप्रीणंतितंनरोहितमवमेहंतिपेरवः ॥ अरावीदंशुःसचमानऊर्मिणादेवाव्यं१मनुषेपि न्वतित्वचं । दधातिगर्भमदितेरुपस्थआयेनंतोकंचतनयंचधामहे ॥ ३१ ॥ सहस्रधारेवताअसश्चतस्तृतीयेसंतुर जसिप्रजावतीः । चतस्रोनाभोनिहिताअवोदिवोहविर्भरंत्यमृतंघृतश्चुतः ॥ श्वेतंरूपंकृणुतेयत्सिषासतिसोमोमीढ्वाँ असुरोवेदभूमनः । धियाशमीसचतेसेमभिप्रवद्दिवस्कबंधमवदर्षदुद्रिणं ॥ अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तंकाष्मन्नावाज्य क्रमीत्ससवान् । आहिंन्विरेमनसादेवयंतःकक्षीवतेशतहिमायगोनां ॥ अद्भिःसोमपपृचानस्यतेरसोव्योवारंविपव मानधावति । समृज्यमानःकविभिर्मदिन्तमस्वदस्वेंद्रायपवमानपीतये ॥ ३२ ॥ (९।४।८) अभिप्रियाणिपवतेच नोहितोनामानियह्वोअधियेषुवर्धते । आसूर्यस्यबृहतोबृहन्नधिरथंविष्वंचमरुहद्विचक्षणः+ ॥ ऋतस्यजिह्वापवतेम धुप्रियंवक्तापतिर्धियोअस्याअदाभ्यः । दधातिपुत्रःपित्रोरपीच्यं१नामतृतीयमधिरोचनेदिवः+ ॥ अवद्युतानःक लशाँअचिक्रदन्नृभिर्येमानःकोशआहिरण्यये । अभीमृतस्यदोहनाअनूषताधित्रिपृष्ठउषसोविराजति ॥ अद्रि भिःसुतोमतिभिश्चनोहितःप्ररोचयन्रोदसीमातराशुचिः । रोमाण्यव्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्वमानादिवेदिवे

(९।४।८) अभिप्रियाणीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती ।

वे ॥ परिसोमप्रधन्वास्वस्तयेनृभिःपुनानोऽअभिवासयाशिरं । येतेमदाऽआहनसोविहायसस्तेभिरिंद्रंचोदयदातवे मघं ॥ ३३ ॥ इतिसप्तमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥

पंचाशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि ११ ऋचः १६३ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमाये. ४८ अग्नयेपवमानाये. ३ पवमानायसोमाये. १८ पूष्णेपवमानायसोमाये. ३ पवमानायसोमाये. १० अग्नयेपवमानाये. २ सवित्र. अग्निसवितृभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. पवमानायसोमाये. ३ पावमान्यध्येतृभ्यइ. २ पवमानायसोमाये. ७१ ॥ इतिसप्तमेद्वितीयः ॥

धर्तैषप्रराजाचोदसःसोमस्यवसुर्भारद्वाजःप्रसोमस्यासावितित्रिष्टुबंतंपवित्रंतेपवित्रःपवस्ववाच्यःप्रजापतिरिंद्रायद्वादशवेनोभार्गवोद्वित्रिष्टुबंतंप्रतेष्टाचत्वारिंशदृषिगणादशर्चाअकृष्टामाषाःप्रथमेसिकतानिवावरीद्वितीयेपृश्नियोजास्तृतीयेत्रयश्चतुर्थेत्रेःपंचात्यागृत्समदःप्रतुनवोशनायंसोमोष्टौप्रोस्यसप्तप्रहिन्वानःषड्वसिष्ठः॥३॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।४।९) धर्तादिवःपवतेकृत्व्योरसोदक्षोदेवानामनुमाद्योनृभिः । हरिःसृजानोऽअत्योनसत्वभिर्वृथापाजांसिकृणुतेनदीष्वा ॥ शूरोनधत्तऽआयुधागभस्त्योःस्वः सिषासन्रथिरोगविष्टिषु । इंद्रस्यशुष्ममीरयन्नपस्युभिरिंदुर्हिन्वानोऽअज्यतेमनीषिभिः ॥ इंद्रस्यसोमपवमानऽऊर्मिणातविष्यमाणोजठरेष्वाविश । प्रणःपि

(९।४।९) धर्तेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती ।

न्वविद्युद्भ्रेवरोदसीधियानवाजाँऽउपमासिशश्वतः ॥ विश्वस्यराजापवतेस्वर्दृशऽऋतस्यधीतिमृषिषाळवीवशत् । यःसूर्यस्यासिरेणमृज्यतेपितामतीनामसमष्टकाव्यः ॥ वृषेवयूथापरिकोशमर्षस्यपामुपस्थेवृषभःकनिक्रदत् । सइंद्रायपवसेमत्सरिन्तमोयथाजेषामसमिथेत्वोतयः ॥१॥ (९।४।१०) एषप्रकोशेमधुमाँऽअचिक्रददिंद्रस्यवज्रोवपुषोवपुष्टरः । अभीमृतस्यसुदुघाघृतश्चुतोवाश्राऽअर्षतिपयसेवधेनवः ॥ सपूर्व्यःपवतेयंदिवस्परिश्येनोमथायदिषितस्तिरोरजः । समध्वऽआयुवतेवेविजानऽइत्कृशानोरस्तुर्मनसाहबिभ्युषा ॥ तेनःपूर्वासऽउपरासऽइंदवोमहेवाजायधन्वंतुगोमते । ईक्षेण्यासोऽअह्योॱनचारवोब्रह्मब्रह्मयेजुजुषुर्हविर्हविः ॥ अयंनोविद्वान्वनवद्वनुष्यतऽइंदुःसत्राचामनसापुरुष्टुतः । इनस्ययःसदनेगर्भमादधेगवामुरुब्जमभ्यर्षतिव्रजं ॥ चक्रिर्दिवःपवतेकृत्व्योरसोमहाँऽअदब्धोवरुणोहुरुग्यते । असाविमित्रोवृजनेषुयज्ञियोत्योनयूथेवृषयुःकनिक्रदत् ॥ २ ॥ (९।४।११) प्रराजावाचंजनयन्नसिष्यददपोवसानोऽअभिगाऽइयक्षति । गृभ्णातिरिप्रमविरस्यतान्वाशुद्धोदेवानामुपयातिनिष्कृतं ॥ इंद्रायसोमपरिषिच्यसेनृभिर्नृचक्षाऽऊर्मिःकविरज्यसेवने । पूर्वीर्हितेस्रुतयःसंतियातवेसहस्रमश्वाहरयश्चमूषदः ॥ समुद्रियाऽअप्सरसोमनीषिणमासीनाऽअंतरभिसोममक्षरन् । ताऽईंहिन्वंतिहर्म्यस्यसक्षणिंयाचंतेसुम्नंपवमानमक्षितं ॥ गोजिन्नःसोमोर

(९।४।१०) एषइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकविःपवमानसोमोजगती । (९।४।११)प्रराजेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकविःपवमानसोमोजगती ।

थजिद्धिरण्यजित्स्वर्जिदब्जित्पर्वतेसहस्रजित् । यंदेवासश्चक्रिरेपीतयेमदंस्वादिष्ठंद्रप्समरुणंमयोभुवं ॥ एतानिसोम पवमानोऽअस्मयुःसत्यानिकृण्वन्द्रविणान्यर्षसि । जहिशत्रुमंतिकेदूरकेचयऽउर्वींगव्यूतिमभयंचनस्कृधि ॥ ३ ॥ (९।४।१२) अचोदसोनोधन्वंत्विंदवःप्रसुवानासोबृहद्दिवेषुहरयः । विचनशन्नऽइषोऽअरातयोर्योनशंतसनिषंत नोधियः ॥ प्रणोधन्वंत्विंदवोमदच्युतोधनावायेभिरर्वतोजुनीमसि । तिरोमर्तस्यकस्यचित्परिह्वृतिंवयंधनानिविश्व धाभरेमहि ॥ उतस्वस्याऽअरात्याऽअरिर्हिषऽउतान्यस्याऽअरात्यावृकोहिषः । धन्वन्नतृष्णासमरीतताँऽअभिसोम जहिपवमानदुराध्यः* ॥ दिवितेनाभापरमोयऽआददेपृथिव्यास्तेरुरुहुःसानविक्षिपः । अद्रयस्त्वाबप्सतिगोरधित्व च्य१प्सुत्वाहस्तैर्दुदुहुर्मनीषिणः ॥ एवातऽइंदोसुभ्वंसुपेशसंरसंतुंजंतिप्रथमाऽअभिश्रियः । निदंनिदंपवमाननितारिषऽआविस्तेशुष्मोभवतुप्रियोमदः ॥ ४ ॥ (९।४।१३) सोमस्यधारापवतेनृचक्षसऽऋतेनदेवान्हवतेदिवस्परि । बृहस्पतेरवथेनाविदिद्युतेसमुद्रासोनसवनानिविव्यचुः ॥ यंत्वावाजिन्नघ्न्याऽअभ्यनूषतायोहतंयोनिमारोहसिद्युमान् । मघोनामायुःप्रतिरन्महिश्रवऽइंद्रायसोमपवसेवृषामदः ॥ एंद्रस्यकुक्षापवतेमदिन्तमऽऊर्जवसानःश्रवसेसुमंग

(९।४।१२) अचोदसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकविःपवमानसोमोजगती । (९।४।१३) सोमस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजोवसुः पवमानसोमोजगती ।

लंः । प्रत्यङ्सविश्वाभुवनाभिपप्रथेक्रीळन्हरिरत्यःस्यंदतेवृषा ॥ तंत्वांदेवेभ्योमधुमत्तमंनरःसहस्रधारंदुहतेदशक्षि
पः । नृभिःसोमप्रच्युतोग्रावभिःसुतोविश्वान्देवाँऽआपवस्वासहस्रजित् ॥ तंत्वाहस्तिनोमधुमंतमद्रिभिर्दुहंत्यप्सुवृ
षभंदशक्षिपः । इंद्रंसोममादयन्दैव्यंजनंसिंधोरिवोर्मिःपवमानोऽअर्षसि ॥ ५ ॥ (९।४।१४) प्रसोमस्यपवमानस्यो
र्मयऽइंद्रस्ययंतिजठरंसुपेशसः । दध्नायदीमुन्नीतायशसागवांदानायशूरमुदमंदिषुःसुताः+ ॥ अच्छाहिसोमःकलशाँ
ऽअसिष्यददत्योनवोढारघुवर्तनिर्वृषा । अथादेवानामुभयस्यजन्मनोविद्वाँऽअश्नोत्यमुतऽइतश्चयत्+॥ आनःसोमप
वमानःकिरावस्विंदोभवमघवाराधसोमहः । शिक्षावयोधोवसवेसुचेतुनामानोगयमारेऽअस्मत्परासिचः ॥ आनःपू
षापवमानःसुरातयोमित्रोगच्छंतुवरुणःसजोषसः । बृहस्पतिर्मरुतोवायुरश्विनात्वष्टासवितासुयमासरस्वती ॥ उ
भेद्यावापृथिवीविश्वमिन्वेऽअर्यमादेवोऽअदितिर्विधाता । भगोनृशंसऽउर्व१तरिक्षंविश्वेदेवाःपवमानंजुषंत ॥ ६ ॥
(९।४।१५) असाविसोमोऽअरुषोवृषाहरीराजेवदस्मोऽअभिगाऽअचिक्रदत् । पुनानोवारंपर्येत्यव्ययंश्येनोनयो
निंघृतवंतमासदं ॥ कविर्वेधस्यापर्येषिमाहिनमत्योनमृष्टोऽअभिवाजमर्षसि । अपसेधन्दुरितासोममृळयघृतंवसानः

(९।४।१४) प्रसोमस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (९।४।१५) असावीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवसुःपवमान-
सोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

परिंयासिनिर्णिजं ॥ पर्जन्यंःपितामंहिषस्यंपर्णिनोनाभांपृथिव्यागिरिषुक्षयंदधे । स्वसांरऽआपोंऽअभिगाऽउतासंरन्त्संग्रावंभिर्नसतेवीतेऽअंध्वरे+ ॥ जायेवपत्यावधिशेवंमंहसेपज्ज्रायागर्भशृणुहिब्रवींमिते । अंतर्वाणींषुप्रचंरासुजीवसेंनिंद्योवृजनेंसोमजागृहि ॥ यथापूर्वेभ्यःशतसाऽअमृध्रःसहस्रसाःपर्ययावाजंमिंदो । एवापंवस्वसुवितायनव्यंसेतवंव्रतमन्वापंःसचंते ॥ ७ ॥ (९।४।१६) पवित्रंतेवितंतंब्रह्मणस्पतेप्रभुर्गात्रांणिपर्येषिविश्वतंः । अतंप्ततनूर्नतदामोऽअंश्नुतेशृतासऽइद्वहंतस्तत्समांशत ॥ तपोंष्पवित्रंवितंतंदिवस्पदेशोचंतोऽअस्यतंतवोव्यंस्थिरन् । अवंत्यस्यपवीतारंमाशवोंदिवस्पृष्ठमधिंतिष्ठंतिचेतंसा ॥ अरूंरुचदुषसःपृश्निंरग्रियऽउक्षाबिंभर्तिभुवंनानिवाजयुः । मायाविनोंममिरेऽअस्यमायर्यांनृचक्षंसःपितरोगर्भमादंधुः ॥ गंधर्वऽइत्थापदमंस्यरक्षतिपातिंदेवानांजनिंमान्यद्भुतः । गृभ्णातिंरिपुंनिधयांनिधापंतिःसुकृत्तंमामधुंनोभक्षमांशत ॥ हविर्हविष्मोमहिसद्मदैव्यंनभोवसांनःपरिंयास्यध्वरं । राजांपवित्रंरथोवाजमारुंहःसहस्रंभृष्टिर्जयसिश्रवोंबृहत्+ ॥ ८ ॥ (९।४।१७) पवंस्वदेवमादंनोविचंर्षणिरप्साऽइंद्रांयवरुंणायवायवें । कृधीनोंऽअद्यवरिंवःस्वस्तिमदुंरुक्षितौगृंणीहिदैव्यंजनं ॥ आयस्तस्थौभुवंनान्यमंर्त्योविश्वांनिसोमःप

(९।४।१६) पवित्रंतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपवित्रःपवमानसोमोजगती । (९।४।१७) पवस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवाच्यःप्रजापतिःपवमानसोमोजगती ।

रितान्यर्षति । कृण्वन्त्संचृतंविचृतमभिष्टयइंदुःसिषक्त्युषसंनसूर्यः ॥ आयोगोभिःसृज्यतऽओषधीष्वादेवानांसु
म्नऽइषयन्नुपावसुः । आविद्युतापवतेधारयासुतऽइंद्रंसोमोमादयन्दैव्यंजनं ॥ एषस्यसोमःपवतेसहस्रजिद्धिन्वानो
वाचमिषिरामुषर्बुधं । इंदुःसमुद्रमुदियर्तिवायुभिरेंद्रस्यहार्दिकलशेषुसीदति ॥ अभित्यंगावःपयसापयोवृधंसोमंश्री
णंतिमतिभिःस्वर्विदं । धनंजयःपवतेकृत्व्योरसोविप्रःकविःकाव्येनास्वर्चनाः ॥ ९ ॥ (९।४।१८) इंद्रायसोमसु
षुतःपरिस्रवापामीवाभवतुरक्षसासह । मातेरसस्यमत्सतद्वयाविनोद्रविणस्वंतऽइहसंत्विंदवः ॥ अस्मान्त्समर्येपवमा
नचोदयदक्षोदेवानामसिहिप्रियोमदः । जहिशत्रूँऽरभ्याभंदनायतःपिबेंद्रसोममवनोमृधोजहि ॥ अदब्धऽइंदोपव
सेमदिन्तमऽआत्मेंद्रस्यभवसिधासिरुत्तमः । अभिस्वरंतिबहवोमनीषिणोराजानमस्यभुवनस्यनिंसते ॥ सहस्रणीथः
शतधारोऽअद्भुतऽइंद्रायेंदुःपवतेकाम्यंमधु । जयन्क्षेत्रमभ्यर्षाजयन्नपऽउरुंनोगातुंकृणुसोममीढ्वः ॥ कनिक्रदत्कल
शेगोभिरज्यसेव्यं १ व्ययंसमयावारमर्षसि । मर्मृज्यमानोऽअत्योनसानसिरिंद्रस्यसोमजठरेसमक्षरः ॥ स्वादुःपवस्व
दिव्यायजन्मनेस्वादुरिंद्रायसुहवीतुनाम्ने । स्वादुर्मित्रायवरुणायवायवेबृहस्पतयेमधुमाँऽअदाभ्यः ॥ १० ॥ अ
त्यंमृजंतिकलशेदशक्षिपःप्रविप्राणांमतयोवाचऽईरते । पवमानाऽअभ्यर्षतिसुष्टुतिमेंद्रंविशंतिमदिरासऽइंदवः ॥

(९।४।१८) इंद्रायेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोवेनःपवमानसोमोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

पवमानोऽअभ्यर्षासुवीर्यमुर्वींगव्यूतिंमहिशर्मसप्रथः । माकिर्नोऽअस्यपरिषूतिरीशतेंदोजयेमत्वयाधनंधनं ॥ अधिद्यामस्थाद्वृषभोविचक्षणोरूरुचद्विदिवोरोचनाकविः । राजापवित्रमत्येतिरोरुवद्दिवःपीयूषंदुहतेनृचक्षसः ॥ दिवोनाकेमधुजिह्वाऽअसश्चतोवेनादुहन्त्युक्षणंगिरिष्ठां । अप्सुद्रप्संवावृधानंसमुद्रऽआसिंधोरूर्मामधुमंतंपवित्रऽआ ॥ नाकेसुपर्णमुपपप्तिवांसंगिरोवेनानामकृपंतपूर्वीः । शिशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतंहिरण्ययंशकुनंक्षामणिस्थां ॥ ऊर्ध्वोगंधर्वोऽअधिनाकेऽअस्थाद्विश्वारूपाप्रतिचक्षाणोऽअस्य । भानुःशुक्रेणशोचिषाव्यद्यौत्प्रारूरुचद्रोदसीमातराशुचिः ॥ ११ ॥ (९।५।१) प्रतेऽआशवःपवमानधीजवोमदाऽअर्षतिरघुजाऽइवत्मना । दिव्याःसुपर्णामधुमंतऽइंदवोमदिन्तमासःपरिकोशमासते ॥ प्रतेमदासोमदिरासऽआशवोसृक्षतरथ्यासोयथापृथक् । धेनुर्नवत्संपयसाभिवज्रिणमिंद्रमिंदवोमधुमंतऽऊर्मयः ॥ अत्योनहियानोऽअभिवाजमर्षस्वर्वित्कोशंदिवोऽअद्रिमातरं । वृषापवित्रेऽअधिसानोऽअव्ययेसोमःपुनानऽइंद्रियायधायसे ॥ प्रतऽआश्विनीःपवमानधीजुवोदिव्याऽअसृग्रन्पयसाधरीमणि । प्रां

पंचमेनुवाकेएकादशसूक्तानि (९।५।१) प्रतआशवइत्यष्टाचत्वारिंशदृचेसूक्तेआद्यानांदशानामकृष्टामाषाऋषयःएकादश्यादिदशानांसिकतानिवावरीएकविंश्यादिदशानांपृश्नियोजाःएकत्रिंश्यादिदशानामत्रयःएकचत्वारिंश्यादिपंचानांभौमोत्रिःअंत्यानांतिसृणांशौनकोगृत्समदःपवमानसोमोजगती ।

तऋषयःस्थाविरीरसृक्षतयेत्वामृजंत्यृषिषाणवेधसः ॥ विश्वाधामानिविश्वचक्षऽऋभ्वसःप्रभोस्तेसतःपरियंतिकेतवः । व्यानशिःपवसेसोमधर्मभिःपतिर्विश्वस्यभुवनस्यराजसि ॥ १२ ॥ उभयतःपवमानस्यरश्मयोध्रुवस्यसतःपरियंतिकेतवः । यदीपवित्रेऽअधिमृज्यतेहरिःसत्तानियोनाकलशेषुसीदति ॥ यज्ञस्यकेतुःपवतेस्वध्वरःसोमोदेवानामुपयातिनिष्कृतं । सहस्रधारःपरिकोशमर्षतिवृषापवित्रमत्येतिरोरुवत् ॥ राजासमुद्रंनद्योविगाहतेपामूर्मिंसचतेसिंधुषुश्रितः । अध्यस्थात्सानुपवमानोऽअव्ययंनाभापृथिव्याधरुणोमहोदिवः + ॥ दिवोनसानुस्तनयन्नचिक्रदद्द्यौश्चयस्यपृथिवीचधर्मभिः । इंद्रस्यसख्यंपवतेविवेविदत्सोमःपुनानःकलशेषुसीदति ॥ ज्योतिर्यज्ञस्यपवतेमधुप्रियंपितादेवानांजनिताविभूवसुः । दधातिरत्नंस्वधयोरपीच्यंमदिन्तमोमत्सरऽइंद्रियोरसः ॥ १३ ॥ अभिक्रंदन्कलशंवाज्यर्षतिपतिर्दिवःशतधारोविचक्षणः । हरिर्मित्रस्यसदनेषुसीदतिमर्मृजानोविभिःसिंधुभिर्वृषा ॥ अग्रेसिंधूनांपवमानोऽअर्षत्यग्रेवाचोऽअग्रियोगोषुगच्छति । अग्रेवाजस्यभजतेमहाधनंस्वायुधःसोतृभिःपूयतेवृषा ॥ अयंमतवान्छकुनोयथाहितोव्येससारपवमानऽऊर्मिणा । तवक्रत्वारोदसीऽअंतराकवेशुचिर्धियापवतेसोमऽइंद्रते ॥ द्रापिंवसानोयजतोदिविस्पृशमंतरिक्षप्राभुवनेष्वर्पितः । स्वर्जज्ञानोनभसाभ्यक्रमीत्प्रत्नमस्यपितरमाविवासति ॥ सोऽअस्यविशेमहिशर्मयच्छतियोऽअस्यधामप्रथमंव्यानशे । पदंयदस्यपरमेव्योमन्यतोविश्वाऽअभिसंयातिसंयतः ॥ १४ ॥ प्रोऽअ

यासीदिंदुरिंद्रस्यनिष्कृतंसखासख्युर्नप्रमिनातिसंगिरं । मर्यंऽइवयुवतिभिःसमर्षतिसोमःकलशेशतयाम्नापथा+ ॥ प्रवोधियोमंद्रयुवोविपन्युवःपनस्युवःसंवसनेष्वक्रमुः । सोमंमनीषाऽअभ्यनूषतस्तुभोभिधेनवःपयसेमशिश्रयुः ॥ आनःसोमसंयतंपिप्युषीमिषमिंदोपवस्वपवमानोऽअस्रिधं । यानोदोहतेत्रिरहन्नसश्चुषीक्षुमद्वाजवन्मधुमत्सुवीर्यं ॥ वृषामतीनांपवतेविचक्षणःसोमोऽअह्नःप्रतरीतोषसोदिवः । क्राणासिंधूनांकलशाँऽअवीवशदिंद्रस्यहार्द्याविशन्मनीषिभिः ॥ मनीषिभिःपवतेपूर्व्यःकविर्नृभिर्यतःपरिकोशाँऽअचिक्रदत् । त्रितस्यनामजनयन्मधुक्षरदिंद्रस्यवायोःसख्यायकर्तवे ॥ १५ ॥ अयंपुनानऽउषसोविरोचयदयंसिंधुभ्योऽअभवदुलोककृत् । अयंत्रिःसप्तदुदुहानऽआशिरंसोमोहृदेपवतेचारुमत्सरः+ ॥ पवस्वसोमदिव्येषुधामसुसृजानऽइंदोकलशेपवित्रऽआ । सीदन्निंद्रस्यजठरेकनिक्रदन्नृभिर्यतःसूर्यमारोहयोदिवि+ ॥ अद्रिभिःसुतःपवसेपवित्रऽआँऽइंदविंद्रस्यजठरेष्वाविशन् । त्वंनृचक्षाऽअभवोविचक्षणसोमगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरप ॥ त्वांसोमपवमानंस्वाध्योनुविप्रासोऽअमदन्नवस्यवः । त्वांसुपर्णऽआभरद्दिवस्परींदोविश्वाभिर्मतिभिःपरिष्कृतं ॥ अव्येपुनानंपरिवारऽऊर्मिणाहरिंनवंतेऽअभिसप्तधेनवः । अपामुपस्थेऽअध्यायवःकविमृतस्ययोनामहिषाऽअहेषत ॥ १६ ॥ इंदुःपुनानोऽअतिगाहतेमृधोविश्वानिकृण्वन्त्सुपथानियज्यवे । गाःकृण्वानोनिर्णिजंहर्यतःकविरत्योनक्रीळन्परिवारमर्षति ॥ असश्चतःशतधाराऽअभिश्रियोहरिंनवंतेवताऽउद

न्युर्वः । क्षिपौमृजंतिपरिगोभिरावृंतंतृतीयेंपृष्ठेऽअधिरोचनेदिवः+ ॥ तवेमाःप्रजादिव्यस्यरेतसस्त्वंविश्वंस्यभुवंन
स्यराजसि । अथेदंविश्वंपवमानतेवशेत्वमिंदोप्रथमोधामधाऽअसि ॥ त्वंसमुद्रोऽअसिविश्ववित्कवेतवेमाःपंचप्रदि
शोविधर्मणि । त्वंद्यांचपृथिवींचातिजभ्रिषेतवज्योतींषिपवमानसूर्यः ॥ त्वंपवित्रेरजसोविधर्मणिदेवेभ्यःसोमपव
मानपूयसे । त्वामुशिजःप्रथमाऽअगृभ्णततुभ्येमाविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ १७ ॥ प्ररेभऽएत्यतिवारमव्ययंवृषाव
नेष्ववचक्रदद्धरिः । संधीतयोवावशानाऽअनूषतशिशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतं ॥ ससूर्यस्यरश्मिभिःपरिव्यततंतुंत
न्वानस्त्रिवृतंयथाविदे । नयन्नृतस्यप्रशिषोनवीयसीःपतिर्जनीनामुपयातिनिष्कृतं+ ॥ राजासिंधूनांपवतेपतिर्दिवऽ
ऋतस्ययातिपथिभिःकनिक्रदत् । सहस्रधारःपरिषिच्यतेहरिःपुनानोवाचंजनयन्नुपावसुः ॥ पवमानमह्यर्णोविधावसि
सूरोनचित्रोऽअव्ययानिपव्यया । गभस्तिपूतोनृभिरद्रिभिःसुतोमहेवाजायधन्यायधन्वसि ॥ इषमूर्जंपवमानाभ्यर्ष
सिश्येनोनवंसुकलशेषुसीदसि । इंद्रायमद्वामद्योमदःसुतोदिवोविष्टंभऽउपमोविचक्षणः+ ॥१८॥ सप्तस्वसारोऽअभि
मातरःशिशुंनवंजज्ञानंजेन्यंविपश्चितं । अपांगंधर्वंदिव्यंनृचक्षसंसोमंविश्वस्यभुवनस्यराजसे ॥ ईशानऽइमाभुवना
निवीयसेयुजानऽइंदोहरितःसुपर्ण्यः । तास्तेक्षरंतुमधुमद्घृतंपयस्तवव्रतेसोमतिष्ठंतुकृष्टयः ॥ त्वंनृचक्षाऽअसिसोमवि
श्वतःपवमानवृषभताविधावसि । सनःपवस्ववसुमद्धिरण्यवद्वयंस्यामभुवनेषुजीवसे ॥ गोवित्पवस्ववसुविद्धिरण्य

विद्रैंतोधाऽइंदोभुवनेष्वर्पितः । त्वंसुवीरोंऽअसिसोमविश्ववित्तंत्वाविप्राऽउपगिरेमऽआसते ॥ उन्मध्वंऽऊर्मिर्वननाऽअतिष्ठिपदपोवसानोमहिषोविगाहते । राजापवित्ररथोवाजमारुहत्सहस्रभृष्टिर्जयतिश्रवोबृहत्[+] ॥ १९ ॥ सभंदनाऽउर्दियर्तिप्रजावतीर्विश्वायुर्विश्वाःसुभराऽअहर्दिवि । ब्रह्मप्रजावद्रयिमश्वपस्त्यंपीतऽइंदविंद्रमस्मभ्यंयाचतात् ॥ सोऽअग्रेऽअह्नांहरिर्हर्यतोमदःप्रचेतसाचेतयतेऽअनुद्युभिः । द्वाजनायातयन्नंतरीयतेनराचशंसंदैव्यंचधर्तरि ॥ अंजतेव्यंजतेसमंजतेक्रतुंरिहंतिमधुनाभ्यंजते । सिंधोरुच्छ्वासेपतयंतमुक्षणंहिरण्यपावाःपशुमासुगृभ्णते ॥ विपश्चितेपवमानायगायतमहीनधारात्यन्धोऽअर्षति । अहिर्नजूर्णामतिसर्पतित्वचमत्योनक्रीळन्नसरद्वृषाहरिः ॥ अग्रेगोराजाप्यस्तविष्यतेविमानोऽअह्नांभुवनेष्वर्पितः । हरिर्घृतस्नुःसुदृशीकोऽअर्णवोज्योतीरथःपवतेरायऽओक्यः* ॥ २० ॥ असर्जिस्कंभोदिवऽउद्यतोमदःपरित्रिधातुर्भुवनान्यर्षति । अंशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतंगिरायदिनिर्णिजमृग्मिणोययुः[+] ॥ प्रतेधाराऽअत्यण्वानिमेष्यःपुनानस्यसंयतोयंतिरंहयः । यद्गोभिरिंदोचम्वोःसमज्यसऽआसुवानःसोमकलशेषुसीदसि ॥ पवस्वसोमक्रतुविन्नऽउक्थ्योव्योवारेपरिधावमधुप्रियं । जहिविश्वान्रक्षसऽइंदोऽअत्रिणोबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ २१ ॥ (९।५।२) प्रतुद्रवपरिकोशन्निषीदनृभिःपुनानोऽअभिवाजमर्ष । अश्वंनत्वावा

(९।५।२) प्रतुद्रवेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

जिनंमर्जयंतोच्छांबर्हीरंशनाभिर्नयंति ॥ स्वायुधःपवतेदेवइंदुरशस्तिहावृजनंरक्षमाणः । पितादेवानांजनितासु दक्षोविष्टंभोदिवोधरुणःपृथिव्याः ॥ ऋषिर्विप्रःपुरएताजनानामृभुर्धीरउशनाकाव्येन । सचिद्विवेदनिहितंयदा सामपीच्यं१गुह्यंनामगोनां ॥ एषस्यतेमधुमाँइंद्रसोमोवृषावृष्णेपरिपवित्रेअक्षाः । सहस्रसाःशतसाभूरिदावांश श्वत्तमंबर्हिरावाज्यस्थात् ॥ एतेसोमाअभिगव्यासहस्रामहेवाजायामृतायश्रवांसि । पवित्रेभिःपवमानाअसृग्र न्छ्रवस्यवोनपृतनाजोअत्याः ॥ २२ ॥ परिहिष्मापुरुहूतोजनानांविश्वासरद्भोजनापूयमानः । अथाभरश्येनभृत प्रयांसिरयिंतुंजानोअभिवाजमर्ष ॥ एषसुवानःपरिसोमःपवित्रेसर्गोनसृष्टोअदधावदर्वा । तिग्मेशिशानोमहिषो नशृंगेगागव्यन्नभिशूरोनसत्वा ॥ एषायय्यौपरमादंतरद्रेःकूचित्सतीरूर्वेगाविवेद । दिवोनविद्युत्स्तनयंत्यभ्रैःसोम स्यतेपवतइंद्रधारा ॥ उतस्मराशिंपरियासिगोनामिंद्रेणसोमसरथंपुनानः । पूर्वीरिषोबृहतीर्जीरदानोशिक्षाशचीव स्तवताउंपष्टुत्[+] ॥ २३ ॥ (९।५।३) अयंसोमइंद्रतुभ्यंसुन्वेतुभ्यंपवतेत्वमस्यपाहि । त्वंहयंचकृषेत्वंववृषइं दुंमदाययुज्यायसोमं ॥ सईरथोनभुरिषाळयोजिमहःपुरूणिसातयेवसूनि । आदींविश्वानहुष्याणिजातास्वर्षाताव नऊर्ध्वानवंत ॥ वायुर्नयोनियुत्वाँइष्टयामानासत्येवहवआशंभविष्ठः । विश्ववारोद्रविणोदाइवत्मन्पूषेवधीज

(९।५।३) अयंसोमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्योशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वंनोसिसोम ॥ इंद्रोनयोमहाकर्माणिचक्रिर्हंतावृत्राणामसिसोमपूर्भित् । पैद्वोनहित्वमहिनाम्नांहंताविश्वस्यासिसोम दस्योः ॥ अग्निर्नयोवनऽआसृज्यमानोवृथापाजांसिकृणुतेनदीषु । जनोनयुध्वामहतऽउंपब्दिरियर्तिसोमः पवमानऽ ऊर्मिं+ ॥ एतेसोमाऽअतिवाराण्यव्यांदिव्यानकोशासोऽअभ्रवर्षाः । वृथासमुद्रंसिंधवोननीचीःसुतासोऽअभिकलशाँऽअसृग्रन् ॥ शुष्मीशर्धोनमारुतंपवस्वानभिशस्तादिव्यायथाविट् । आपोनमक्षूसुमतिर्भवानःसहस्राप्साःपृतनाषाण्णयज्ञः+ ॥ राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्गभीरंतवसोमधाम । शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसोम ॥ २४ ॥ (९।५।४) प्रोस्यवह्निःपथ्याभिरस्यान्दिवोनवृष्टिःपवमानोऽअक्षाः । सहस्रधारोऽअसदन्न्य१स्मेमातुरुपस्थेवनऽआचसोमः ॥ राजासिंधूनामवसिष्टवासऽऋतस्यनावमारुहद्रजिष्ठां । अप्सुद्रप्सोवावृधेश्येनजूतोदुहऽ ईंपितादुहऽईंपितुर्जां+ ॥ सिंहंनसंतमध्वोऽअयासंहरिमरुषंदिवोऽअस्यपतिं । शूरोयुत्सुप्रथमःपृच्छतेगाऽअस्यचक्षसापरिपात्युक्षा+ ॥ मधुपृष्ठंघोरमयासमश्वंरथेयुंजंत्युरुचक्रऽऋष्वं । स्वसारऽईंजामयोमर्जयंतिसनाभयोवाजिनमूर्जयंति ॥ चतस्रऽईंघृतदुहःसचंतेसमानेऽअंतर्धरुणेनिषत्ताः । ताऽईमर्षंतिनमसापुनानास्ताऽईंविश्वतःपरिषंति पूर्वीः+ ॥ विष्टंभोदिवोधरुणःपृथिव्याविश्वाऽउतक्षितयोहस्तेऽअस्य । असत्तऽउत्सोगृणतेनियुत्वान्मध्वोऽअंशुःप

(९।५।४) प्रोस्यवह्निरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्योशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वतऽइंद्रियायं ॥ वन्वन्नवातोऽअभिदेववीतिमिंद्रायसोमवृत्रहापवस्व । शग्धिमहःपुरुश्चंद्रस्यरायःसुवीर्यस्यपतयः स्याम ॥ २५ ॥ (९।५।५) प्रहिन्वानोजनितारोदस्योरथोनवाजंसनिष्यन्नयासीत् । इंद्रंगच्छन्नायुधासंशिशानो विश्वावसुहस्तयोरादधानः ॥ अभित्रिपृष्ठंवृषणंवयोधामांगूषाणामवावशंतवाणीः । वनावसानोवरुणोनसिंधून्विरं त्नधादयतेवार्याणि ॥ शूरग्रामःसर्ववीरःसहावाञ्जेतापवस्वसनिताधनानि । तिग्मायुधःक्षिप्रधन्वासमत्स्वषाळ्हःसा ह्वान्पृतनासुशत्रून् ॥ उरुगव्यूतिरभयानिकृण्वन्त्समीचीनेऽआपवस्वापुरंधी । अपःसिषासन्नुषसःस्व१र्गाःसंचिक्र दोमहोऽअस्मभ्यंवाजान् ॥ मत्सिसोमवरुणंमत्सिमित्रंमत्सींद्रमिंदोपवमानविष्णुं । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्म त्सिमहामिंद्रमिंदोमदाय ॥ एवाराजेवक्रतुमाँऽअमेनविश्वाघनिघ्नदुरितापवस्व । इंदोसूक्तायवचसेवयोधायूयंपा तस्वस्तिभिःसदानः ॥ २६ ॥ इतिसप्तमाष्टकेतृतीयोध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

एकपंचाशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १५ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं १३५ ॥ इतिसप्तमेतृतीयः ॥

असर्जिकश्यपःपरिसुवानःसाकमुक्षःपंचनोधाअधियत्कण्वःकनिक्रंतिप्रस्कण्वःप्रसेनानीश्चतुर्विंशतिर्दैवोदासिः प्रतर्दनोस्यप्रेषाष्टापंचाशदाद्यंतृचंवसिष्ठोपश्यदुत्तरांनवपृथग्वासिष्ठाइंद्रप्रमतिर्वृषगणोमन्युरुपमन्युर्व्याघ्रपा

(९।५।५) प्रहिन्वानइतिषळर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

च्छक्तिः कर्णश्रुन्मृळीकोवसुकृइतिंचतुर्दशपराशरोत्याः कुत्सोभिनोद्वादशांबरीषऋजिश्वाचानुष्टुभंहंबृहत्युपां
त्याहर्यतायाष्टौरेभसूनूकाश्यपौबृहत्याद्याभीनवंतेनव ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।५।६) असंर्जिवक्वारथ्येयथाजौधियामनोताप्रथमोमनीषी । दशस्वसारोऽअधिसानोऽ
अव्येजंतिवह्निंसदनान्यच्छ ॥ वीतीजनस्यदिव्यस्यकव्यैरधिसुवानोनहुष्येभिरिंदुः । प्रयोनृभिरमृतोमर्त्येभिर्मर्मृ
जानोविभिर्गोभिरद्भिः+ ॥ वृषावृष्णेरोरुवदंशुरस्मैपवमानोरुशदीर्तेपयोगोः । सहस्रमृक्वापथिभिर्वचोविदध्वस्म
भिःसूरोऽअण्वंवियाति ॥ रुजादृह्ळाचिद्रक्षसःसदांसिपुनानऽइंदऽऊर्णुहिविवाजान् । वृश्चोपरिष्टात्तुजतावधेनयेऽ
अंतिदूरादुपनायमेषां ॥ सप्रत्नवन्नव्यसेविश्ववारसूक्तायपथःकृणुहिप्राचः । येदुःषहासोवनुषाबृहंतस्ताँस्तेऽअश्याम
पुरुकृत्पुरुक्षो ॥ एवापुनानोऽअपःस्वंर्गाऽअस्मभ्यंतोकातनयानिभूरि । शंनःक्षेत्रमुरुज्योतींषिसोमज्योङ्नःसूर्यंदृश
येरिरीहि ॥ १ ॥ (९।५।७) परिसुवानोहरिरंशुःपवित्रेरथोनसर्जिसनयेहियानः । आपच्छ्लोकमिंद्रियंपूयमानःप्र
तिदेवाँऽअजुषतप्रयोभिः ॥ अच्छानृचक्षाऽअसरत्पवित्रेनामदधानःकविरस्ययोनौ । सीदन्होतेवसदनेचमूषूपेमग्म
न्नृषयःसप्तविप्राः ॥ प्रसुमेधागातुविद्विश्वदेवःसोमःपुनानःसदऽएतिनित्यं । भुवद्विश्वेषुकाव्येषुरंतानुजनान्यततेपं

(९।५।६)असर्जीतिषळर्चस्यसूक्तस्यकश्यपःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् । (९।५।७) परिसुवानइतिषळर्चस्यसूक्तस्यकश्यपःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

चधीरः ॥ तवत्येसौमपवमाननिण्येविश्वेदेवास्त्रयऽएकादशासः । दशस्वधाभिरधिसानोऽअव्येमृजंतित्वानद्यःसप्त यह्वीः+ ॥ तन्नुसत्यंपवमानस्यास्तुयत्रविश्वेकारवःसंनसंत । ज्योतिर्यदह्नेऽअकृणोदुलोकंप्रावन्मनुंदस्यवेकरभीकं ॥ परिसद्मेवपशुमांतिहोताराजानसत्यःसमितीरियानः । सोमःपुनानःकुलशाँऽअयासीत्सीदन्मृगोनमहिषोवनेषु ॥ २ ॥ (९।५।८) साकमुक्षोमर्जयंतस्वसारोदशधीरस्यधीतयोधनुत्रीः । हरिःपर्यद्रवज्जाःसूर्यस्यद्रोणंननक्षेऽअत्योनवा जी+ ॥ संमातृभिर्नशिशुर्वावशानोवृषादधन्वेपुरुवारोऽअद्भिः । मर्योनयोषामभिनिष्कृतंयन्त्संगच्छतेकलशऽउस्रि याभिः ॥ उतप्रपिप्यऽऊधरघ्न्यायाऽइंदुर्धाराभिःसचतेसुमेधाः । मूर्धानंगावःपयसाचमूष्वभिश्रीणंतिवसुभिर्ननि क्तैः+ ॥ सनोदेवेभिःपवमानरदेंदोरयिमश्विनंवावशानः । रथिरायतामुशतीपुरंधिरस्मद्र्य१गादावनेवसूनां ॥ नू नोरयिमुपमास्वनृवंतंपुनानोवाताप्यंविश्वश्चंद्रं । प्रवंदितुरिंदोतार्यायुःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३ ॥ (९।५।९) अधियदस्मिन्वाजिनीवशुभःस्पर्धंतेधियःसूर्येनविशः । अपोवृणानःपवतेकवीयन्व्रजंनपशुवर्धनायमन्म ॥ द्विता व्यूर्णवन्नमृतस्यधामस्वर्विदेभुवनानिप्रथंत । धियःपिन्वानाःस्वसरेनगावऽऋतायंतीरभिवावश्रऽइंदुं ॥ परियत्कविः

(९।५।८) साकमुक्षइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् । (९।५।९) अधियदितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकण्वः पवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

काव्याभर्तेशूरोनरथोभुवनानिविश्वा। देवेषुयशोमर्तायभूषन्दक्षायरायःपुरुभूषुनव्यः ॥ श्रियेजातःश्रियआनिरियाय श्रियंवयोजरितृभ्योदधाति। श्रियंवसानाऽअमृतत्वमायन्भवंतिसत्यासमिथामितद्रौ॥ इषमूर्जमभ्यर्षाश्वंगामुरुज्योतिःकृणुहिमत्सिदेवान्। विश्वानिहिसुषहातानितुभ्यंपवमानबाधसेसोमशत्रून् ॥४॥ (९।५।१०) कनिक्रंतिहरिरासृज्यमानःसीदन्वनस्यजठरेपुनानः। नृभिर्यतःकृणुतेनिर्णिजंगाऽअतोमतीर्जनयतस्वधाभिः॥ हरिःसृजानःपथ्यामृतस्येयर्तिवाचमरितेवनावं। देवोदेवानांगुह्यानिनामाविष्कृणोतिबर्हिषिप्रवाचे ॥ अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाःप्रमनीषाऽईरतेसोममच्छ। नमस्यंतीरुपचयंतिसंचाचविशंत्युशतीरुशंतं॥ तंमर्मृजानंमहिषंनसानावंशुंदुहंत्युक्षणंगिरिष्ठां। तंवावशानंमतयःसचंतेत्रितोबिभर्तिवरुणंसमुद्रे ॥ इष्यन्वाचमुपवक्तेवहोतुःपुनानऽइंदोविष्यामनीषां। इंद्रश्चयत्क्षयथःसौभगायसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ ५ ॥ (९।५।११) प्रसेनानीःशूरोऽअग्रेरथानांगव्यन्नेतिहर्षतेऽअस्यसेना। भद्रान्कृण्वन्निंद्रहवान्त्सखिभ्यऽआसोमोवस्त्रारभसानिदत्ते ॥ समस्यहरिंहरयोमृजंत्यश्वहयैरनिशितंनमोभिः। आतिष्ठतिरथमिंद्रस्यसखाविद्वाँऽएनासुमतिंयात्यच्छ ॥ सनोदेवदेवतातेपवस्वमहेसोमप्सरसऽइंद्रपानः। कृण्वन्न

(९।५।१०) कनिक्रंतीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यप्रस्कण्वःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्। (९।५।११) प्रसेनानीरितिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यदैवोदासिःप्रतर्दनःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्।

पोवर्षयन्द्यामुतेमामुरोरानौंवरिवस्यापुनानः+ ॥ अर्जीतयेहंतयेपवस्वस्वस्तयेसर्वतांतयेबृहते । तदुंशंतिविश्वंऽइमेस
खायस्तदहंवश्मिपवमानसोम ॥ सोमःपवतेजनितामतीनांजनितादिवोजनितापृथिव्याः । जनिताग्नेर्जनितासूर्यस्य
जनितेंद्रस्यजनितोतविष्णोः ॥ ६ ॥ ब्रह्मादेवानांपदवीःकवीनामृषिर्विप्राणांमहिषोमृगाणां । श्येनोगृध्राणांस्वधितिर्व
नानांसोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ प्रावीविपद्वाचऽऊर्मिनसिंधुर्गिरःसोमःपवमानोमनीषाः । अंतःपश्यन्वृजनेमावरा
ण्यातिष्ठतिवृषभोगाषुजानन्+ ॥ समत्सरःपृत्सुवन्वन्नवातःसहस्ररेताऽअभिवाजमर्ष । इंद्रायेंदोपवमानोमनीष्यं१
शोरूर्मिमीरयगाऽइषण्यन्+ ॥ परिप्रियःकलशेदेववातऽइंद्रायसोमोरण्योमदाय । सहस्रधारःशतवाजऽइंदुर्वाजीन
सप्तिःसमनाजिगाति ॥ सपूर्व्योवसुविज्जायमानोमृजानोऽअप्सुदुदुहानोऽअद्रौ । अभिशस्तिपाभुवनस्यराजाविद
द्गातुंब्रह्मणेपूयमानः ॥ ७ ॥ त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वेकर्माणिचक्रुःपवमानधीराः । वन्वन्नवातःपरिधीँऽरपोर्णुवीरे
भिरश्वैर्मघवाभवानः ॥ यथापवथामनवेवयोधाऽअमित्रहावरिवोविद्धविष्मान् । एवापवस्वद्रविणंदधानऽइंद्रेसंति
ष्ठजनयायुधानि ॥ पवस्वसोममधुमाँऽऋतावापोवसानोऽअधिसानोऽअव्ये । अवद्रोणानिघृतवांतिसीदमदिन्तमो
मत्सरऽइंद्रपानः ॥ वृष्टिंदिवःशतधारःपवस्वसहस्रसावाजयुर्देववीतौ । संसिंधुभिःकलशेवावशानःसमुस्रियाभिः
प्रतिरन्नऽआयुः ॥ एषस्यसोमोमतिभिःपुनानोत्योनवाजीतरतीदरातीः । पयोनदुग्धमदितेरिषिरमुर्विवगातुःसुयमो

नवोढ्हा ॥ ८॥ स्वायुधः सोतृभिः पूयमानोभ्यर्षगुह्यंचारुनाम । अभिवाजंसप्तिरिवश्रवस्याभिवायुमभिगादेवसोम ॥ शिशुंजज्ञानंहर्यतंमृजंतिशुंभंतिवह्निंमरुतोगणेन । कविर्गीर्भिःकाव्येनाकविःसन्त्सोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ ऋषिम नायऽऋषिकृत्स्वर्षाःसहस्रणीथःपदवीःकवीनां । तृतीयंधाममहिषःसिषासन्त्सोमोविराजमनुराजतिष्टुप्+ ॥ चमूष च्छ्येनःशकुनोविभृत्वागोविंदुर्द्रप्सऽआयुधानिबिभ्रत् । अपामूर्मिसचमानःसमुद्रंतुरीयंधाममहिषोविवक्ति ॥ मर्यो नशुभ्रस्तन्वंमृजानोत्योनसृत्वासनयेधनानां । वृषेवयूथापरिकोशमर्षन्कनिक्रदच्चम्वोऽराविवेश ॥ ९ ॥ पवस्वेंदो पवमानोमहोभिःकनिक्रदत्परिवाराण्यर्ष । क्रीळंन्चम्वोऽराविशपूयमानऽइंद्रंतेरसोमदिरोममत्तु ॥ प्रास्यधाराबृहती रसृग्रन्नक्तोगोभिःकलशाँऽआविवेश । सामकृण्वन्त्सामन्योविपश्चित्क्रंदन्नेत्यभिसख्युर्नजामिं+ ॥ अपघ्नन्नेषिपवमा नशत्रून्प्रियांनजारोऽअभिगीतऽइंदुः । सीदन्वनेषुशकुनोनपत्वासोमःपुनानःकलशेषुसत्ता ॥ आतेरुचःपवमानस्य सोमयोषेवयंतिसुदुघाःसुधाराः । हरिरानीतःपुरुवारोऽअप्स्वचिक्रदत्कलशेदेवयूनां+ ॥ १० ॥ (९।६।१) अस्य

षष्ठेनुवाकेसप्तसूक्तानि (९।६।१) अस्यप्रेषेत्यष्टपंचाशदृचेसूक्तेआद्यानांतिसृणांमैत्रावरुणिर्वसिष्ठश्चतुर्थ्यादितिसृणांवासिष्ठइंद्रप्रमतिःततः द्वितीयादिनवतृचानांपवमानसोमस्त्रिष्टुप्सप्तम्यादितिसृणांवासिष्ठोवृषगणोदशम्यादितिसृणांवासिष्ठोमन्युस्त्रयोदश्यादितिसृणांवासिष्ठ उपमन्युःषोडश्यादितिसृणांवासिष्ठोव्याघ्रपादेकोनविंश्यादितिसृणांवासिष्ठःशक्तिर्द्वाविंश्यादितिसृणांवासिष्ठःकर्णश्रुत्पंचविंश्यादितिसृ

प्रेषाहेमनापूयमानोदेवोदेवेभिःसमपृक्तरसं । सुतःपवित्रंपर्येतिरेभन्मितेवसद्मपशुमांतिहोता ॥ भद्रावस्त्रासमन्या ३वसानोमहान्कविर्निवचनानिशंसन् । आवच्यस्वचम्वोःपूयमानोविचक्षणोजागृविर्देववीतौ ॥ समुप्रियोमृज्यते सानोऽअव्येयशस्तरोयशसांक्षैतोऽअस्मे । अभिस्वरधन्वापूयमानोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ प्रगायताभ्यर्चामदे वान्त्सोमंहिनोतमहतेधनाय । स्वादुःपवातेऽअतिवारमव्यमासीदातिकलशंदेवयुर्नः ॥ इंदुर्देवानामुपसख्यमाय न्त्सहस्रधारःपवतेमदाय । नृभिःस्तवानोऽअनुधामपूर्वमगन्निंद्रंमहतेसौभगाय ॥११॥ स्तोत्रेरायेहरिरर्षापुनानऽइंद्रं मदोगच्छतुतेभराय । देवैर्याहिसरथंराधोऽअच्छायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ प्रकाव्यमुशनेवब्रुवाणोदेवोदेवानांज निमाविवक्ति । महिव्रतःशुचिबंधुःपावकःपदावराहोऽअभ्येतिरेभन् ॥ प्रहंसासस्तृपलंमन्युमच्छामादस्तंवृषगणाऽ अयासुः । आंगूष्यं१पवमानंसखायोदुर्मर्षसाकंप्रवदंतिवाणं+ ॥ सरंहतऽउरुगायस्यजूतिंवृथाक्रीळंतंमिमतेनगावः । परीणसंकृणुतेतिग्मशृंगोदिवाहरिर्ददृशेनक्तमृज्रः+ ॥ इंदुर्वाजीपवतेगोन्योघाऽइंद्रेसोमःसहऽइन्वन्मदाय । हंतिर क्षोबाधतेपर्यरातीर्वरिवःकृण्वन्वृजनस्यराजा ॥ १२ ॥ अधधारयामध्वापृचानस्तिरोरोमपवतेऽअद्रिदुग्धः । इंदु

णांवासिष्ठोमृळीकोष्टविंश्यादितिसृणांवासिष्ठोवसुक्रएकत्रिंश्यादिचतुर्दशानांशात्त्यःपराशरःपंचचत्वारिंश्यादिचतुर्दशानामांगिरसःकु त्सऋषयःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

रिंद्रस्यसख्यंजुषाणोदेवोदेवस्यमत्सरोमदाय ॥ अभिप्रियाणिपवतेपुनानोदेवोदेवान्त्स्वेनरसेनपृंचन् । इंदुर्धर्माण्यृ
तुथावसानोदशक्षिपोऽअव्यतसानोऽअव्ये ॥ वृषाशोणोऽअभिकनिक्रदद्गानदयन्नेतिपृथिवीमुतद्यां । इंद्रस्येववग्नु
राशृण्वऽआजौप्रचेतयन्नर्षतिवाचमेमां+ ॥ रसाय्यःपयसापिन्वमानऽईरयन्नेषिमधुमंतमंशुं । पवमानःसंतनिमेषि
कृण्वन्निंद्रायसोमपरिषिच्यमानः ॥ एवापवस्वमदिरोमदायोदग्राभस्यनमयन्वधस्नैः । परिवर्णंभरमाणोरुशंतंगव्यु
नोऽअर्षपरिसोमसिक्तः+ ॥ १३ ॥ जुष्ट्वीनऽइंदोसुपथासुगान्युरौपवस्ववरिवांसिकृण्वन् । घनेवविष्वग्दुरितानिवि
घ्नन्नधिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये ॥ वृष्टिंनोऽअर्षदिव्यांजिगत्नुमिळावतींशंगयींजीरदानुं । स्तुकेववीताधन्वाविचिन्व
न्बंधूँऽरिमाँऽअवराँऽइंदोवायून्+ ॥ ग्रंथिंनविष्यग्रथितंपुनानऽऋजुंचगातुंवृजिनंचसोम । अत्योनक्रदोहरिरासृजा
नोमर्योदेवधन्वपस्त्यावान् ॥ जुष्टोमदायदेवतातऽइंदोपरिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये । सहस्रधारःसुरभिरदब्धःपरिस्र
ववाजसातौनृषह्ये ॥ अरश्मानोयेरथाऽअयुक्ताऽअत्यासोनसस्रृजानासऽआजौ । एतेशुक्रासोधन्वंतिसोमादेवासस्ताँ
ऽउपयातापिबध्यै ॥१४॥ एवानऽइंदोऽअभिदेववीतिंपरिस्रवनभोऽअर्णश्चमूषु । सोमोऽअस्मभ्यंकाम्यंबृहंतंरयिंददा
तुवीरवंतमुग्रं+ ॥ तक्षद्यदीमनसोवेनतोवाग्ज्येष्ठस्यवाधर्मणिक्षोरनीके । आदीमायन्वरमावावशानाजुष्टंपतिंकलशे
गावऽइंदुं ॥ प्रदानुदोदिव्योदानुपिन्वऽऋतमृतायपवतेसुमेधाः । धर्माभुवद्वृजन्यस्यराजाप्ररश्मिभिर्दशभिर्भारिभूम ॥

पवित्रेभिः पवमानो नृचक्षा राजा देवानामुत मर्त्यानां । द्विता भुवद्रयिपती रयीणामृतं भरत्सुभृतं चार्विंदुः ॥ अर्वाँ इव श्रवसे सातिमच्छेंद्रस्य वायोरभि वीतिमर्ष । स नः सहस्रा बृहतीरिषो दा भवा सोम द्रविणोवित्पुनानः ॥ १५ ॥ देवाव्यो नः परिषिच्यमानाः क्षयं सुवीरं धन्वंतु सोमाः । आयज्यवः सुमतिं विश्ववारा होतारो न दिवियजो मंद्रतमाः ॥ एवा देव देवताते पवस्व महे सोम प्सरसे देवपानः । महश्चिद्धि ष्मसि हिताः समर्ये कृधि सुष्ठाने रोदसी पुनानः ॥ अश्वो न क्रंदो वृषभिर्युजानः सिंहो न भीमो मनसो जवीयान् । अर्वाचीनैः पथिभिर्ये रजिष्ठा आ पवस्व सौमनसं न इंदो ॥ शतं धारा देववाता असृग्रन्त्सहस्रमेनाः कवयो मृजंति । इंदो सनित्रं दिव आ पवस्व पुर एतासि महतो धनस्य ॥ दिवो न सर्गा असमृग्रमह्नां राजा न मित्रं प्रमिनाति धीरः । पितुर्न पुत्रः क्रतुभिर्यतान आ पवस्व विशे अस्या अजीतिं ॥ १६ ॥ प्र ते धारा मधुमतीरसृग्रन्वारान्यत्पूतो अत्येष्यव्यान् । पवमान पवसे धाम गोनां जज्ञानः सूर्यमपिन्वो अर्कैः ॥ कनिक्रदद्नु पंथामृतस्य शुक्रो वि भास्यमृतस्य धाम । स इंद्राय पवसे मत्सरवान्हिन्वानो वाचं मतिभिः कवीनां ॥ दिव्यः सुपर्णोऽव चक्षि सोम पिन्वन्धाराः कर्मणा देववीतौ । एंदो विश कलशं सोमधानं क्रंदन्निहि सूर्यस्योप रश्मिं ॥ तिस्रो वाच ईरयति प्र वह्निर्ऋतस्य धीतिं ब्रह्मणो मनीषां । गावो यंति गोपतिं पृच्छमानाः सोमं यंति मतयो वावशानाः ॥ सोमं गावो धेनवो वावशानाः सोमं विप्रा मतिभिः पृच्छमानाः । सोमः सुतः पूयते अज्यमानः सोमे अर्कास्त्रिष्टुभः सं नवंते ॥ १७ ॥ एवा नः सोम

परिषिच्यमानऽआपवस्वपूयमानःस्वस्ति । इंद्रमाविशबृहतारवेणवर्धयावाचंजनयापुरंधिं ॥ आजागृविर्विप्रऽऋता
मतीनांसोमःपुनानोऽअसदच्चमूषु । सपंतियंमिथुनासोनिकामाऽअध्वर्यवोरथिरासःसुहस्ताः ॥ सपुनानऽउपसूरेन
धातोभेऽअप्रारोदसीविषऽआवः । प्रियाचिद्यस्यप्रियसासऽऊतीसतूधनंकारिणेनप्रयंसत् ॥ सवर्धितावर्धनःपूयमा
नःसोमोमीढ्वाँऽअभिनोज्योतिषावीत् । येनानःपूर्वेपितरःपदज्ञाःस्वर्विदोऽअभिगाऽअद्रिमुष्णन्+ ॥ अक्रान्त्समुद्रः
प्रथमेविधर्मन्जनयन्प्रजाभुवनस्यराजा । वृषापवित्रेऽअधिसानोऽअव्येबृहत्सोमोवावृधेसुवानऽइंदुः ॥ १८ ॥ मह
त्तत्सोमोमहिषश्चकारापांयद्गर्भोवृणीतदेवान् । अदधादिंद्रेपवमानऽओजोजनयत्सूर्येज्योतिरिंदुः ॥ मत्सिवायुमिष्ट
येराधसेचमत्सिमित्रावरुणापूयमानः । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्मत्सिद्यावापृथिवीदेवसोम ॥ ऋजुःपवस्ववृजि
नस्यहंतापामीवांबाधमानोमृधश्च । अभिश्रीणन्पयःपयसाभिगोनामिंद्रस्यत्वंतववयंसखायः ॥ मध्वःसूदंपवस्वव
स्वऽउत्संवीरंचनऽआपवस्वाभगंच । स्वदस्वेंद्रायपवमानऽइंदोरयिंचनऽआपवस्वासमुद्रात्+ ॥ सोमःसुतोधारया
त्योनहित्वासिंधुर्ननिम्नमभिवाज्यक्षाः । आयोनिंवन्यमसदत्पुनानःसमिंदुर्गोभिरसरत्समद्भिः+ ॥ १९ ॥ एषस्यते
पवतऽइंद्रसोमश्चमूषुधीरऽउशतेतवस्वान् । स्वर्चक्षारथिरःसत्यशुष्मःकामोनयोदेवयतामसर्जि ॥ एषप्रत्नेनवयसापु
नानस्तिरोवर्पांसिदुहितुर्दधानः । वसानःशर्मत्रिवरूथमप्सुहोतेवयातिसमनेषुरेभन् ॥ नूनस्त्वंरथिरोदेवसोमपरिस्र

वचम्वौःपूयमानः । अप्सुस्वादिष्ठोमधुमाँऽऋतावादेवोनयःसवितासत्यमन्मा ॥ अभिवायुंवीत्यर्षागृणानो३ भिमित्रावरुणापूयमानः । अभीनरंधीजवनंरथेष्ठामभीद्रंवृषणंवज्रबाहुं ॥ अभिवस्त्रासुवसनान्यर्षाभिधेनूःसुदुघाःपूयमानः । अभिचंद्राभर्तवेनोहिरण्याभ्यश्वान्रथिनोदेवसोम ॥ २० ॥ अभीनोऽअर्षदिव्यावसून्यभिविश्वापार्थिवापूयमानः । अभियेनद्रविणमश्नवामाभ्यार्षेयंजमदग्निवन्नः ॥ अयापवापवस्वैनावसूनिमाँश्चत्वऽइंदोसरसिप्रधन्व । ब्रध्नश्चिदत्रवातोनजूतःपुरुमेधश्चित्तकवेनरंदात् ॥ उतनऽएनापवयापवस्वाधिश्रुतेश्रवाय्यस्यतीर्थे । षष्टिंसहस्रानैगुतोवसूनिवृक्षंनपक्वंधूनवद्रणाय ॥ महीमेऽअस्यवृषनामशूषेमाँश्चत्वेवापृशनेवावधत्रे । अस्वापयन्निगुतस्नेहयच्चापामित्राँऽअपाचितोऽअचेतः+ ॥ संत्रीपवित्राविततान्येष्यन्वेकंधावसिपूयमानः ·। असिभगोऽअसिदात्रस्यदातासिमघवामघवद्भ्यऽइंदो ॥ २१ ॥ एषविश्ववित्पवतेमनीषीसोमोविश्वस्यभुवनस्यराजा । द्रप्साँऽईरयन्विदथेष्विंदुर्विवारमव्यंसमयातियाति ॥ इंदुंरिहंतिमहिषाऽअदब्धाःपदेरेभंतिकवयोनगृध्राः । हिन्वंतिधीरादशभिःक्षिपाभिःसमंजतेरूपमपांरसेन ॥ त्वयावयंपवमानेनसोमभरेकृतंविचिनुयामशश्वत् । तन्नोमित्रो० ॥ २२ ॥ (९।६।२) अभिनोवाजसातमंरयिमर्षपुरुस्पृहं । इंदोसहस्रभर्णसंतुविद्युम्नंविभ्वासहं ॥ परिष्यसुवानोऽअव्ययंरथेनवर्माव्यत ।

(९।६।२) अभिनइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांबरीषऋजिश्वानौपवमानसोमोनुष्टुबेकादशीबृहती ।

इंदुरभिद्रुणाहितोहियानोधाराभिरक्षाः ॥ परिष्यसुवानोऽअक्षाऽइंदुरव्येमदच्युतः । धारायऽऊर्ध्वोऽअध्वरेभ्राजा नैतिगव्ययुः+ ॥ सहित्वंदेवशश्वतेवसुमर्तायदाशुषे । इंदोसहस्रिणंरयिंशतात्मानंविवाससि ॥ वयंतेऽअस्यवृत्रहन्वसोवस्वःपुरुस्पृहः । निनेदिष्ठतमाऽइषःस्यामसुम्नस्याध्रिगो ॥ द्विर्यंपंचस्वयशसंस्वसारोऽअद्रिसंहतं । प्रियमिंद्रस्यकाम्यंप्रस्नापयंत्यूर्मिणं ॥ २३ ॥ परित्यंहर्यतंहरिंबभ्रुंपुनंतिवारेण । योदेवान्विश्वाँऽइत्परिमदेनसहगच्छति ॥ अस्यवोह्यवसापांतोदक्षसाधनं । यःसूरिषुश्रवोबृहद्दधेस्व१र्णहर्यतः+ ॥ सवांयज्ञेषुमानवीऽइंदुर्जनिष्टरोदसी । देवोदेवीगिरिष्ठाऽअस्रेधंतंतुविष्वणिं ॥ इंद्रायसोमपातवेवृत्रघ्नेपरिषिच्यसे । नरेचदक्षिणावतेदेवायसदनासदे ॥ तेप्रत्नासोव्युष्टिषुसोमाःपवित्रेऽअक्षरन् । अपप्रोथंतःसनुतर्हुरश्चितःप्रातस्ताँऽअप्रचेतसः ॥ तंसखायःपुरोरुचंयूयंवयंचसूरयः । अश्यामवाजगंध्यंसनेमवाजपस्त्यं ॥ २४ ॥ (९।६।३) आहर्यतायधृष्णवेधनुस्तन्वंतिपौंस्यं । शुक्रांवयंत्यसुरायनिर्णिजंविपामग्रेमहीयुवः ॥ अधक्षपापरिष्कृतोवाजाँऽअभिप्रगाहते । यदीविवस्वतोधियोहरिंहिन्वंतियातवे ॥ तमस्यमर्जयामसिमदोयऽइंद्रपातमः । यंगावऽआसभिर्दधुःपुरानूनंचसूरयः ॥ तंगाथयापुराण्यापुनानमभ्यनूषत । उतोकृपंतधीतयोदेवानांनामबिभ्रतीः ॥ तमुक्षमाणमव्ययेवारेपुनंतिधर्णसिं । दूतंनपूर्वचित्तयऽआ

(९।६।३) आहर्यतायेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपौरेभसूनूपवमानसोमोनुष्टुबाद्याबृहती ।

शासतेमनीषिणः ॥ २५ ॥ सपुनानोमदिन्तमःसोमश्चमूषुसीदति । पशौनरेतऽआदधत्पतिर्वचस्यतेधियः+ ॥ समृज्यतेसुकर्मभिर्देवोदेवेभ्यःसुतः । विदेयदासुसंददिर्महीरपोविगाहते ॥ सुतऽइंदोपवित्रऽआनृभिर्यतोविनीयसे । इंद्रायमत्सरिन्तमश्चमूष्वानिषीदसि ॥ २६ ॥ (९।६।४) अभीनवंतेऽअद्रुहःप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । वत्संनपूर्वऽआयुनिजातंरिहंतिमातरः ॥ पुनानऽइंदवाभरसोमद्विबर्हसंरयिं । त्वंवसूनिपुष्यसिविश्वानिदाशुषोगृहे+ ॥ त्वंधियंमनोयुजंसृजावृष्टिंनतन्यतुः । त्वंवसूनिपार्थिवादिव्याचसोमपुष्यसि ॥ परितेजिग्युषोयथाधारासुतस्यधावति । रंहमाणाव्य१व्ययंवारंवाजीवसानसिः+ ॥ क्रत्वेदक्षायनःकवेपवस्वसोमधारया । इंद्रायपातवेसुतोमित्रायवरुणायच ॥ २७ ॥ पवस्ववाजसातमःपवित्रेधारयासुतः । इंद्रायसोमविष्णवेदेवेभ्योमधुमत्तमः ॥ त्वांरिहंतिमातरोहरिंपवित्रेऽअद्रुहः । वत्संजातंनधेनवःपवमानविधर्मणि ॥ पवमानमहिश्रवश्चित्रेभिर्यासिरश्मिभिः । शर्धन्तमांसिजिघ्नसेविश्वानिदाशुषोगृहे ॥ त्वंद्यांचमहिव्रतपृथिवींचातिजभ्रिषे । प्रतिद्रापिममुंचथाःपवमानमहित्वना+ ॥ २८ ॥ इति सप्तमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्विपंचाशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १० ऋचः १३८ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं. १३८ ॥ इतिसप्तमेचतुर्थः ॥

(९।६।४) अभीनवंतइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपौरेभसूनूपवमानसोमोनुष्टुप् ।

पुरोजितीषोळशांधीगुंःश्यावाश्विर्ययातिर्नाहुषोनहुषोमानवोमनुंःसांवरणइतितृचाः शेषेप्रजापतिरुपाद्येगाय त्र्यौक्राणाष्टौत्रितऔष्णिहंवैप्रपुनानायषड्द्वितआद्यः सखायः पर्वतनारदौकाश्यपौद्वेशिखंडिन्यौवाप्सरसौ तंवइंद्रमच्छषळूर्नाग्निश्चाक्षुषश्चक्षुर्मानवोमनुराप्सवइतितृचाः पंचाग्निः परीतः षड्विंशतिः सप्तऋषयः प्रागाथंतृ तीयाषोळश्यौद्विपदेअष्टम्याद्येचबृहत्यौपवस्वषोळशगौरिवीतिर्द्वृचंशक्तिरेकामूरुंर्ऋजिश्वोर्ध्वसद्माकृतयशाऋ णंचयइत्यृषयोद्वृचास्तिस्रः शक्तिः काकुभाः प्रागाथाः ससुन्वेगायत्रीयवमध्यापरासतोबृहतीपरिप्रधन्वधिकाग्न योधिष्ण्याऐश्वरयोद्वैपदैपर्यूषुद्वादशत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौतिस्रोनुष्टुभः पिपीलिकमध्याषळूर्ध्वबृहत्यस्तिस्र श्वविराजौयारुचातृचमनानतः पारुच्छेपिरात्यष्टैनानानंचतुष्कंशिशुः पाङ्क्तंहिंशर्यणावत्येकादशकश्यपोयइंदो श्चतुष्कंदशमंमंडलमग्रेसप्तत्रितः पिप्रीहीनः प्रतएकः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥(९।६।५) पुरोजितीवो॒ऽअंधसः सुतायमादयि॒त्नवे॑। अप॒श्वानंश्नथिष्टन॒सखायोदीर्घजि॒ह्व्यं॑* ॥ योधा रयापाव॒कयापरिप्र॒स्यंदतेसु॒तः । इंदु॒रश्व॒ोनकृत्व्यः ॥ तंदु॒रोषम॒भीनर॒ः सोमंवि॒श्वाच्याधि॒या । य॒ज्ञंहिन्व॒ंत्यद्रिभिः ॥

(९।६।५) पुरोजितीतिषोळशर्चस्यसूक्तस्याद्यानांतिसृणांश्यावाश्विरंधीगुश्चतुर्थ्यादितिसृणांनाहुषोययातिः सप्तम्यादितिसृणांमान वोनहुषोदशम्यादितिसृणांसांवरणोमनुस्त्रयोदश्यादिचतसृणांवैश्वामित्रः प्रजापतिः पवमानसोमोनुष्टुप्द्वितीयातृतीयेगायत्र्यौ ।

सुतासोमधुमत्तमाःसोमाऽइंद्रायमंदिनः । पवित्रवंतोऽअक्षरन्देवान्गच्छंतुवोमदाः ॥ इंदुरिंद्रायपवतऽइतिदेवासोऽअब्रुवन् । वाचस्पतिर्मखस्यतेविश्वस्येशानऽओजसा ॥ १ ॥ सहस्रधारःपवतेसमुद्रोवाचमीङ्खयः । सोमःपतीरयीणांसखेंद्रस्यदिवेदिवे ॥ अयंपूषारयिर्भगःसोमःपुनानोऽअर्षति । पतिर्विश्वस्यभूमनोव्यख्यद्रोदसीऽउभे ॥ समुप्रियाऽअनूषतगावोमदायघृष्वयः । सोमासःकृण्वतेपथःपवमानासऽइंदवः ॥ यऽओजिष्ठस्तमाभरपवमानश्रवाय्यं । यःपंचचर्षणीरभिरयिंयेनवनामहै ॥ सोमाःपवंतऽइंदवोस्मभ्यंगातुवित्तमाः । मित्राःसुवानाऽअरेपसःस्वाध्यःस्वर्विदः ॥ २ ॥ सुष्वाणासोव्यद्रिभिश्चितानागोरधित्वचि । इषमस्मभ्यमभितःसमस्वरन्वसुविदः ॥ एतेपूताविपश्चितःसोमासोदध्याशिरः । सूर्यासोनदर्शतासोजिगत्नवोध्रुवाघृते ॥ प्रसुन्वानस्यांधसोमर्तोनवृततद्वचः । अपश्वानमराधसंहतामखंनभृगवः ॥ आजामिरत्केऽअव्यतभुजेनपुत्रऽओण्योः । सरज्जारोनयोषणांवरोनयोनिमासदं ॥ सवीरोदक्षसाधनोवियस्तस्तंभरोदसी । हरिःपवित्रेऽअव्यतवेधानयोनिमासदं ॥ अव्योवारेभिःपवतेसोमोगव्येऽअधित्वचि । कनिक्रदद्वृषाहरिरिंद्रस्याभ्येतिनिष्कृतं ॥ ३ ॥ (९।६।६) क्राणाशिशुर्महीनांहिन्वन्नृतस्यदीधितिं । विश्वापरिप्रियाभुवदधद्विता ॥ उपत्रितस्यपाष्योरभक्तयद्गुहापदं । यज्ञस्यसप्तधामभिरधप्रियं ॥ त्री

(९।६।६) क्राणाशिशुरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितःपवमानसोमउष्णिक् ।

णिंत्रितस्यधारयापृष्ठेष्वेरयारयिं । मिमीतेऽअस्ययोजनाविसुक्रतुः ॥ जज्ञानंसप्तमातरोवेधामशासतश्रिये । अयंध्रुवोरयीणांचिकेतयत् ॥ अस्यव्रतेसजोषसोविश्वेदेवासोऽअद्रुहः । स्पार्हाभवंतिरंतयोजुषंतयत् ॥४॥ यमीगर्भमृतावृधोदृशेचारुमजीजनन् । कविंमंहिष्ठमध्वरेपुरुस्पृहं ॥ समीचीनेऽअभित्मनायह्वीऽऋतस्यमातरा । तन्वानायज्ञमानुषग्यदंजते ॥ क्रत्वाशुक्रेभिरक्षभिर्ऋणोरपव्रजंदिवः । हिन्वन्नृतस्यदीधितिंप्राध्वरे ॥ ५ ॥ (९।६।७) प्रपुनानायवेधसेसोमायवचऽउद्यतं । भृतिंनभरामतिभिर्जुजोषते ॥ परिवाराण्यव्ययागोभिरंजानोऽअर्षति । त्रीषधस्थापुनानःकृणुतेहरिः ॥ परिकोशंमधुश्चुतमव्ययेवारेऽअर्षति । अभिवाणीर्ऋषीणांसप्तनूषत ॥ परिणेतामतीनांविश्वदेवोऽअदाभ्यः । सोमःपुनानश्चम्वोर्विशद्धरिः ॥ परिदैवीरनुस्वधाऽइंद्रेणयाहिसरथं । पुनानोवाघद्वाघद्भिरमर्त्यः ॥ परिसप्तिर्नवाजयुर्देवोदेवेभ्यःसुतः । व्यानशिःपवमानोविधावति ॥ ६ ॥ (९।७।१) सखायऽआनिषीदतपुनानायप्रगायत । शिशुंनयज्ञैःपरिभूषतश्रिये ॥ समीवत्संनमातृभिःसृजतागयसाधनं । देवाव्यं१मदमभिद्विशवसं ॥ पुनातादक्षसाधनंयथाशर्धायवीतये । यथामित्रायवरुणायशंतमः ॥ अस्मभ्यंत्वावसुविदमभिवाणीरनूषत । गोभि

(९।६।७) प्रपुनानायेतिषळर्चस्यसूक्तस्याप्योद्वितःपवमानसोमउष्णिक् ॥ सप्तमेनुवाकेएकादशसूक्तानि (९।७।१) सखायइतिषळर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपौपर्वतनारदौपवमानसोमउष्णिक् (शिखंडिन्यावप्सरसौऋषिकेत्रपक्षिके किंचपर्वतनारदयोःकाण्वत्वंशौनकोमेने) ।

ष्टेवर्णमभिवासयामसि ॥ सनोमदानांपतऽइंदोदेवप्सराऽअसि । सखेवसख्येगातुवित्तमोभव ॥ सनेमिकृध्यऽस्म दारक्षसंकंचिदत्रिणं । अपादेवंद्वयुमंहोयुयोधिनः ॥ ७ ॥ (९।७।२) तंवःसखायोमदायपुनानमभिगायत । शिशुंनयज्ञैःस्वदयंतगूर्तिभिः ॥ संवत्सऽइवमातृभिरिंदुर्हिन्वानोऽअज्यते । देवावीर्मदोमतिभिःपरिष्कृतः ॥ अयंदक्षायसाधनोयंशर्धायवीतये । अयंदेवेभ्योमधुमत्तमःसुतः+ ॥ गोमन्नऽइंदोऽअश्ववत्सुतःसुदक्षधन्व । शुचिंतेवर्णमधिगोषुदीधरं ॥ सनोहरीणांपतऽइंदोदेवप्सरस्तमः । सखेवसख्येनर्योरुचेभव ॥ सनेमित्वमस्मदाँऽअदेवंकंचिदत्रिणं । साह्वाँऽइंदोपरिबाधोऽअपद्वयुं+ ॥ ८ ॥ (९।७।३) इंद्रमच्छसुताऽइमेवृषणंयंतुहरयः । श्रुष्टीजातासऽइंदवःस्वर्विदः ॥ अयंभरायसानसिरिंद्रायपवतेसुतः । सोमोजैत्रस्यचेततियथाविदे+ ॥ अस्येदिंद्रोमदेष्वाग्राभंगृभ्णीतसानसिं । वज्रंचवृषणंभरत्समप्सुजित्+ ॥ प्रधन्वासोमजागृविरिंद्रायेंदोपरिस्रव । द्युमंतंशुष्ममाभरास्वर्विदं ॥ इंद्रायवृषणंमदंपवस्वविश्वदर्शतः । सहस्रयामापथिकृद्विचक्षणः+ ॥ ९ ॥ अस्मभ्यंगातुवित्तमोदेवेभ्योमधुमत्तमः । सहस्रंयाहिपथिभिःकनिक्रदत् ॥ पवस्वदेववीतयऽइंदोधाराभिरोजसा । आकलशंमधुमान्त्सोमनःसदः ॥ तवद्र

(९।७।२) तंवइतिषळर्चस्यसूक्तस्यपर्वतनारदौपवमानसोमउष्णिक् । (९।७।३) इंद्रमच्छेतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्याद्यानांतिसृणां चाक्षुषोग्निश्चतुर्थ्यादितिसृणांमानवश्चक्षुःसप्तम्यादितिसृणामाप्सवोमनुर्दशम्यादिपंचानांचाक्षुषोग्निःपवमानसोमउष्णिक् ।

प्साऽउंदुप्रुतऽइंद्रंमदायवावृधुः । त्वांदेवासोऽअमृतायकंपपुः ॥ आनःसुतासऽइंदवःपुनानाधावतारयिं । वृष्टिद्यावोरीत्यापःस्वर्विदः ॥ सोमःपुनानऽऊर्मिणाव्योवारंविधावति । अग्रेवाचःपवमानःकनिक्रदत् ॥ १० ॥ धीभिर्हिन्वंतिवाजिनंवनेक्रीळंतमत्यविं । अभित्रिपृष्ठंमतयःसमस्वरन् ॥ असर्जिकलशाँऽअभिमीढ्हेसप्तिर्नवाजयुः । पुनानोवाचंजनयन्नसिष्यदत् ॥ पवतेहर्यतोहरिरतिह्वरांसिरंह्या । अभ्यर्षन्त्स्तोतृभ्योवीरवद्यशः ॥ अयापवस्वदेवयुर्मधोर्धाराऽअसृक्षत । रेभन्पवित्रंपर्येषिविश्वतः ॥ ११ ॥ (९।७।४) परीतोषिंचतासुतंसोमोयऽउत्तमंहविः । दधन्वाँयोनर्योऽअप्स्वं१तरासुषावसोममद्रिभिः ॥ नूनंपुनानोविभिःपरिस्रवादब्धःसुरभिंतरः । सुतेचित्त्वाप्सुमदामोऽअंधसाश्रीणंतोगोभिरुत्तरं ॥ परिसुवानश्चक्षसेदेवमादनःक्रतुरिंदुर्विचक्षणः+ ॥ पुनानःसोमधारयापोवसानोऽअर्षसि । आरत्नधायोनिमृतस्यसीदस्युत्सोदेवहिरण्ययः ॥ दुहानऽऊधर्दिव्यंमधुप्रियंप्रत्नंसधस्थमासदत् । आपृच्छ्यंधरुणंवाज्यर्षतिनृभिर्धूतोविचक्षणः+ ॥ १२ ॥ पुनानःसोमजागृविरव्योवारेपरिप्रियः । त्वंविप्रोऽअभवोंगिरस्तमोमध्वा

(९।७।४) परीतइतिषड्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोमारीचःकश्यपोराहूगणोगोतमोभौमोत्रिर्गाथिनोविश्वामित्रोभार्गवोजमदग्निर्मैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋषयःपवमानसोमोदेवता आद्याचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीनवमीदशमीद्वादशीचतुर्दश्यःसप्तदश्याद्ययुजश्चबृहत्यःद्वितीयापंचमीसप्तम्येकादशीत्रयोदशीपंचदश्योष्टादश्यादियुजश्चसतोबृहत्यःतृतीयाषोडशीचद्विपदाविराट् ।

यज्ञंमिमिक्षनः ॥ सोमोमीढ्वान्पवतेगातुवित्तमऽऋषिर्विप्रोविचक्षणः । त्वंकविरभवोदेववीतमऽआसूर्यंरोहयोदिवि+ ॥
सोमंऽउषुवाणःसोतृभिरधिष्णुभिरवीनां । अश्वयेवहरितायातिधारयामंद्रयायातिधारया ॥ अनूपेगोमान्गोभिर
क्षाःसोमोदुग्धाभिरक्षाः । समुद्रंनसंवरणान्यग्मन्मंदीमदायतोशते ॥ आसोमसुवानोऽअद्रिभिस्तिरोवाराण्यव्य
या । जनोनपुरिचम्वोर्विशद्धरिःसदोवनेषुदधिषे ॥ १३ ॥ समामृजेतिरोऽअण्वानिमेष्योमीढेसप्तिर्नवाजयुः । अ
नुमाद्यःपवमानोमनीषिभिःसोमोविप्रेभिर्ऋक्वभिः ॥ प्रसोमदेववीतयेसिंधुर्नपिप्येऽअर्णसा । अंशोःपयसामदिरोन
जागृविरच्छाकोशंमधुश्चुतं ॥ आहर्यतोऽअर्जुनेऽअत्केऽअव्यतप्रियःसूनुर्नमर्ज्यः । तमींहिन्वंत्यपसोयथारथंनदीष्वा
गभस्त्योः ॥ अभिसोमासऽआयवःपवंतेमद्यंमदं । समुद्रस्याधिविष्टपिमनीषिणोमत्सरासःस्वर्विदः ॥ तरत्समुद्रंपव
मानऽऊर्मिणाराजादेवऽऋतंबृहत् । अर्षन्मित्रस्यवरुणस्यधर्मणाप्रहिन्वानऽऋतंबृहत्+ ॥ १४ ॥ नृभिर्येमानोहर्य
तोविचक्षणोराजादेवःसमुद्रियः ॥ इंद्रायपवतेमदःसोमोमरुत्वतेसुतः । सहस्रधारोऽअत्यव्यमर्षतितमीमृजंत्याय
वः ॥ पुनानश्चमूजनयन्मतिंकविःसोमोदेवेषुरण्यति । अपोवसानःपरिगोभिरुत्तरःसीदन्वनेष्वव्यत ॥ तवाहंसोम
रारणसख्यऽइंदोदिवेदिवे । पुरूणिबभ्रोनिचरंतिमामवपरिधींऽरतिताँऽइहि ॥ उताहंनक्तमुतसोमतेदिवासख्याय
बभ्रऽऊधनि । घृणातपंतमतिसूर्यंपरःशकुनाऽइवपप्तिम ॥ १५ ॥ मृज्यमानःसुहस्त्यसमुद्रेवाचमिन्वसि । रयिंपि

शंगंवहुलंपुरुस्पृहंपवमानाभ्यर्षसि ॥ मृजानोवारेपवमानोऽअव्ययेवृषावचक्रदोवने । देवानांसोमपवमाननिष्कृतं गोभिरंजानोऽअर्षसि ॥ पवस्ववाजसातयेभिविश्वानिकाव्या । त्वंसमुद्रंप्रथमोविधारयोदेवेभ्यःसोममत्सरः॥ सतूपवस्वपरिपार्थिवंरजोदिव्याचसोमधर्मभिः । त्वांविप्रासोमतिभिर्विचक्षणशुभ्रंहिन्वंतिधीतिभिः ॥ पवमाना ऽअसृक्षतपवित्रमतिधारया । मरुत्वंतोमत्सराऽइंद्रियाहयामेधामभिप्रयांसिच ॥ अपोवसानःपरिकोशमर्षतीं दुर्हियानःसोतृभिः । जनयन्ज्योतिर्मंदनाऽअवीवशद्गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ १६ ॥ (९।७।५) पवस्वमधु मत्तमऽइंद्रायसोमक्रतुवित्तमोमदः । महिद्युक्षतमोमदः ॥ यस्यंतेपीत्वावृषभोवृषायतेस्यपीतास्वर्विदः । ससु प्रकेतोऽअभ्यक्रमीदिषोच्छावाजंनैतशः ॥ त्वंह्यं१गदैव्यापवमानजनिमानिद्युमत्तमः । अमृतत्वायघोषयः ॥ ये नानवग्वोदध्यङ्ङपोर्णुतेयेनविप्रासऽआपिरे । देवानांसुम्नेऽअमृतस्यचारुणोयेनश्रवांस्यानशुः॥ एषस्यधारयासुतो व्योवारेभिःपवतेमदिन्तमः । क्रीळन्नूर्मिरपामिव ॥ १७ ॥ यऽउस्रियाऽअप्याऽअंतरश्मनोनिर्गाऽअकृंतदोजसा ।

(९।७।५) पवस्वेतिषोळशर्चेसूक्तआद्ययोर्द्वयोःशाक्तयोगौरिवीतिस्तृतीयायावसिष्ठःशक्तिश्चतुर्थ्यादिद्वयोरांगिरसउरुःषष्ठ्यादिद्वयो र्भारद्वाजऋजिश्वाष्टम्यादिद्वयोरांगिरसऊर्ध्वसद्मादशम्यादिद्वयोरांगिरसःकृतयशाद्वादश्यादिद्वयोर्ऋणंचयश्चतुर्दश्यादितिसृणांवासिष्ठः शक्तिरित्यषयःपवमानसोमोदेवता विषमःककुभःसमाःसतोबृहत्यःससुन्वेयइतियवमध्यागायत्री ।

अभिव्रजंतन्निषेगव्यमश्व्यंवर्मीवधृष्णवारुज ॥ आसोतापरिषिंचताश्वंनस्तोममप्तुरंरजस्तुरं । वनक्रक्षमुदप्रुतं ॥ सहस्रधारंवृषभंपयोवृधंप्रियंदेवायजन्मने । ऋतेनयऽऋतजातोविवावृधेराजादेवऽऋतंबृहत्+ ॥ अभिद्युम्नंबृहद्यशऽइषस्पतेदिदीहिदेवदेवयुः । विकोशंमध्यमंयुव ॥ आवच्यस्वसुदक्षचम्वोःसुतोविशांवह्निर्नविश्पतिः । वृष्टिंदिवःपवस्वरीतिमपांजिन्वागविष्टयेधियः ॥ १८ ॥ एतमुत्यंमदच्युतंसहस्रधारंवृषभंदिवोदुहुः । विश्वावसूनिबिभ्रतं ॥ वृषाविजज्ञेजनयन्नमर्त्यःप्रतपञ्ज्योतिषातमः । ससुष्टुतःकविभिर्निर्णिजंदधेत्रिधात्वस्यदंससा ॥ ससुन्वेयोवसूनांयोरायामानेतायऽइळानां । सोमोयःसुक्षितीनां+ ॥ यस्यनऽइंद्रःपिबाद्यस्यमरुतोयस्यवार्यमणाभगः । आयेनमित्रावरुणाकरामहऽएंद्रमवसेमहे+ ॥ इंद्रायसोमपातवेनृभिर्यतःस्वायुधोमदिन्तमः । पवस्वमधुमत्तमः ॥ इंद्रस्यहार्दिसोमधानमाविशसमुद्रमिवसिंधवः । जुष्टोमित्रायवरुणायवायवेदिवोविष्टंभऽउत्तमः+ ॥ १९ ॥ (९।७।६) परिप्रधन्वेंद्रायसोमस्वादुर्मित्रायपूष्णेभगाय ॥ इंद्रस्तेसोमसुतस्यपेयाःक्रत्वेदक्षायविश्वेचदेवाः+ ॥ एवामृतायमहेक्षयायसशुक्रोऽअर्षदिव्यःपीयूषः ॥ पवस्वसोममहान्त्समुद्रःपितादेवानांविश्वाभिधाम ॥ शुक्रःपवस्वदेवेभ्यःसोमदिवेपृथिव्यैशंचप्रजायै ॥ दिवोधर्तासिशुक्रःपीयूषःसत्येविधर्मन्वाजीपवस्व ॥ पवस्वसोमद्युम्नीसुधारोमहामवीनाम

(९।७।६) परिप्रेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यैश्वरयोधिष्ण्याग्नयःपवमानसोमोद्विपदाविराट् ।

नुपूर्व्यः+ ॥ नृभिर्येमानोजज्ञानःपूतःक्षरद्विश्वानिमंद्रःस्वर्वित्+ ॥ इंदुःपुनानःप्रजामुराणःकरद्विश्वानिद्रविणानि
नः ॥ पवस्वसोमक्रत्वेदक्षायाश्वोननिक्तोवाजीधनाय ॥ २० ॥ तंतेसोतारोरसंमदायपुनंतिसोमंमहेद्युम्नाय ॥ शिशुं
जज्ञानंहरिंमृजंतिपवित्रेसोमंदेवेभ्यऽइंदुं ॥ इंदुःपविष्टचारुर्मदायापामुपस्थेकविर्भगाय ॥ बिभर्तिचार्विंद्रस्यनाम
येनविश्वानिवृत्राजघान ॥ पिबंत्यस्यविश्वेदेवासोगोभिःश्रीतस्यनृभिःसुतस्य ॥ प्रसुवानोऽअक्षाःसहस्रधारस्तिरःप
वित्रंविवारमव्यम् ॥ सवाज्यक्षाःसहस्ररेताऽअद्भिर्मृजानोगोभिःश्रीणानः+ ॥ प्रसोमयाहींद्रस्यकुक्षानृभिर्येमानोऽ
अद्रिभिःसुतः+ ॥ असर्जिवाजीतिरःपवित्रमिंद्रायसोमःसहस्रधारः ॥ अंजंत्येनंमध्वोरसेनेंद्रायवृष्णऽइंदुंमदाय ॥
देवेभ्यस्त्वावृथापाजसेपोवसानंहरिंमृजंति ॥ इंदुरिंद्रायतोशतेनितोशतेश्रीणन्नुग्रोरिणन्नपः+ ॥ २१ ॥ (९।७।७)
पर्यूषुप्रधन्ववाजसातयेपरिवृत्राणिसक्षणिः । द्विषस्तरध्याऽऋणयानऽईयसे ॥ अनुहित्वासुतंसोममदामसिमहेसम
र्यराज्ये । वाजाँऽअभिपवमानप्रगाहसे ॥ अजीजनोहिपवमानसूर्यंविधारेशक्मनापयः । गोजीरयारंहमाणःपुरंध्या ॥
अजीजनोऽअमृतमर्त्येष्वाँऽऋतस्यधर्मन्नमृतस्यचारुणः । सदासरोवाजमच्छासनिष्यदत् ॥ अभ्यभिहिश्रवसातत

(९।७।७) पर्यूष्विवतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौपवमानसोमःआद्यास्तिस्रोनुष्टुभःपिपीलिकमध्याःचतुर्थ्यादिषळूर्ध्वबृहत्योऽत्यास्तिस्रोविराजः ।

द्विथोत्सुंनकांचिंज्जनपानुमक्षितं । शर्यांभिर्नभरमाणोगभस्त्योः ॥ आदींकेचित्पश्यमानासऽआप्यंवसुरुचोदिव्याऽ
अभ्यंनूषत । वारंनदेवःसंविताव्यूर्णुते ॥ २२ ॥ त्वेसोमप्रथमावृक्तबर्हिषोमहेवाजायश्रवसेधियंदधुः । सत्वंनोवी
रवीर्यायचोदय ॥ दिवःपीयूषंपूर्व्यंयदुक्थ्यंमहोगाहाद्दिवऽआनिरधुक्षत । इंद्रमभिजायमानंसमस्वरन् ॥ अधय
दिमेपवमानरोदसीऽइमाचविश्वाभुवनाभिमज्मना । यूथेननिःष्ठावृषभोवितिष्ठसे ॥ सोमःपुनानोऽअव्ययेवारेशिशु
र्नक्रीळन्पवमानोऽअक्षाः । सहस्रधारःशतवाजऽइंदुः ॥ एषपुनानोमधुमाँऽऋतावेंद्रायेंदुःपवतेस्वादुरूर्मिः । वाज
सनिर्वरिवोविद्वयोधाः+ ॥ सपवस्वसहमानःपृतन्यून्त्सेधन्रक्षांस्यपदुर्गहाणि । स्वायुधःसासह्वान्त्सोमशत्रून् ॥२३॥
(९।७।८) अयारुचाहरिण्यापुनानोविश्वाद्वेषांसितरतिस्वयुग्वभिःसूरोनस्वयुग्वभिः । धारासुतस्यरोचतेपुनानो
अरुषोहरिः । विश्वायद्रूपापरियात्यृक्वभिःसप्तास्येभिर्ऋक्वभिः ॥ त्वंत्यत्पणीनांविदोवसुसंमातृभिर्मर्जयसिस्वऽआद
मऽऋतस्यधीतिभिर्दमे । परावतोनसामतद्यत्रारणंतिधीतयः । त्रिधातुभिररुषीभिर्वयोदधेरोचमानोवयोदधे ॥
पूर्वामनुप्रदिशंयातिचेकितत्संरश्मिभिर्यततेदर्शतोरथोदैव्योदर्शतोरथः । अग्मन्नुक्थानिपौंस्येंद्रंजैत्रायहर्षयन् ।

(९।७।८।) अयारुचेतितृचस्यसूक्तस्यपारुच्छेपिरनानतःपवमानसोमोत्यष्टिः ।

वज्रंश्चयद्भवंथोऽअनंपच्युतासमत्स्वनंपच्युता ॥ २४ ॥ (९।७।९) नानानंवाऽउंनोधियोविव्रतानिजनानां । तक्षारिष्टंरुतंभिषग्ब्रह्मासुन्वंतमिच्छतींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ जरंतीभिरोषधीभिःपर्णेभिःशकुनानां । कार्मारोऽअश्मभिर्द्युभिर्हिरण्यवंतमिच्छतीं० ॥ कारुरहंततोभिषगुपलप्रक्षिणीनना । नानाधियोवसूयवोनुगाऽइंवतस्थिमेंद्रा० ॥ अश्वोवोह्लासुखंरथंहसनामुपमंत्रिणः । शेपोरोमंण्वंतौभेदौवारिन्मंडूकंऽइच्छतीं० ॥ २५ ॥ (९।७।१०) शर्यणावतिसोममिंद्रःपिबतुवृत्रहा । बलंदधानऽआत्मनिंकरिष्यन्वीर्यंमहदिंद्रा० ॥ आपवस्वदिशांपतऽआर्जीकात्सोममीढ्वः । ऋतवाकेनसत्येनश्रद्धयातपसासुतऽइंद्रा० ॥ पर्जन्यवृद्धंमहिषंतंसूर्यस्यदुहिताभरत् । तंगंधर्वाःप्रत्यगृभ्णन्तंसोमेरसमादधुरिंद्रा० ॥ ऋतंवदन्नृतद्युम्नसत्यंवदन्त्सत्यकर्मन् । श्रद्धांवदन्त्सोमराजन्धात्रासोमपरिष्कृतऽइंद्रा० ॥ सत्यमुग्रस्यबृहतःसंस्रवंतिसंस्रवाः । संयंतिरसिनोरसाःपुनानोब्रह्मणाहरऽइंद्रा० ॥ २६ ॥ यत्रब्रह्मापवमानछंदस्यांइवाचंवदन् । ग्राव्णासोमेमहीयतेसोमेनानंदंजनयन्निंद्रा० ॥ यत्रज्योतिरजस्रंयस्मिन्लोकेस्वर्हितं । तस्मिन्मांधेहिपवमानामृतेलोकेऽअक्षितऽइंद्रा० ॥ यत्रराजावैवस्वतोयत्रावरोधनंदिवः । यत्रामूर्यह्वतीरापस्तत्रमामममृतंकृधींद्रा० ॥

(९।७।९) नानानमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यांगिरसःशिशुःपवमानसोमःपंक्तिः । (९।७।१०) शर्यणावतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्य मारीचःकश्यपःपवमानसोमःपंक्तिः ।

यत्रा॑नुका॒मंच॒रणं॑त्रिना॒केत्रि॑दि॒वेदि॒वः । लो॒काय॒त्र॒ज्योति॑ष्मंत॒स्तत्र॒माम॒मृतं॑कृ॒धींद्रा॑० ॥ यत्र॒कामा॑निका॒माश्च॒यत्र॑ब्र॒ध्न स्यं॑वि॒ष्टपं॑ । स्व॒धाच॒यत्र॒तृप्ति॑श्च॒तत्र॒माम॒मृतं॑कृ॒धींद्रा॑० ॥ यत्रा॑नं॒दाश्च॒मोदा॑श्च॒मुदः॑प्र॒मुद॒ऽआस॑ते । काम॑स्य॒यत्रा॒प्ताःका मा॒स्तत्र॒माम॒मृतं॑कृ॒धींद्रा॑० ॥ २७ ॥ (९।७।११) यऽइंदोः॒पव॑मान॒स्यानु॒धामा॒न्यक्र॑मीत् । तमा॑हुःसुप्र॒जाऽइति॒य स्ते॑सो॒माविं॑ध॒न्मन॒ऽइंद्रा॑० ॥ ऋषे॑मंत्रकृ॒तांस्तोमैः॑कश्य॑पोद्व॒र्धय॒न्गिरः॑ । सोमं॑नमस्य॒राजा॑नं॒योज॒ज्ञेवी॒रुधां॑पति॒रिंद्रा॑० ॥ स॒प्तदिशो॒नाना॑सूर्याः॒स॒प्तहोता॑रऋ॒त्विजः॑ । दे॒वाऽआ॑दि॒त्यायेस॒प्ततेभिः॑सोमा॒भिर॑क्षन॒ऽइंद्रा॑० ॥ यत्ते॑राजन्छृ॒तंह॒विस्ते नं॑सोमा॒भिर॑क्षनः । अ॒राती॒वामान॑स्ता॒रीन्मोच॑न॒ःकिंच॒नाम॑म॒दिंद्रा॑० ॥ २८ ॥ (इतिपावमानंनवमंमंडलंसमाप्तं सूक्तानि ११४ ॥) (॥ परिशिष्टं ॥ यत्र॒तत्प॑र॒मंप॒दंवि॑ष्णोर्लो॒केम॑ही॒यते॑ । दे॒वैःसु॒कृत॑कर्म॒भि॒स्तत्र॒माम॒मृतं॑कृ॒धीं द्रा॑० ॥ यत्र॒तत्प॑र॒माव्य॑यंभू॒ताना॑मधि॒पतिं॑ । भा॒व॒भा॒वीच॒योगी॑श्च॒तत्र॒माम॒मृतं॑कृ॒धींद्रा॑० ॥ यत्र॒लो॒कास्त॑नू॒त्यजः॑ श्र॒द्धया॒तप॑सा॒जिताः॑ । तेज॑श्च॒यत्र॒ब्रह्मं॑च॒तत्र॒माम॒मृतं॑कृ॒धींद्रा॑० ॥ यत्र॑दे॒वाम॑हात्मा॒नःसें॒द्रा॑श्च॒मरु॒द्गणाः । ब्रह्मा॑ च॒यत्र॒विष्णु॑श्च॒तत्र॒माम॒मृतं॑कृ॒धींद्रा॑० ॥ यत्र॒गंगा॑च॒यमु॒ना॑च॒यत्र॒प्रा॑चीस॒रस्व॑ती । यत्र॑सो॒मेश्व॑रोदे॒व॒स्तत्र॒माम॒मृतं॑

(९।७।११) यइंदोरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकश्यपःपवमानसोमःपंक्तिः ।

कृधींद्रा० ॥ १ ॥) (१०।१।१) अग्रेबृहन्नुषसामूर्ध्वोऽअस्थान्निर्जगन्वान्तमसोज्योतिषागात् । अग्निर्भानुनारुशंतास्वंगऽआजातोविश्वासद्मान्यप्राः ॥ सजातोगर्भोऽअसिरोदस्योरग्नेचारुर्विभृतऽओषधीषु । चित्रःशिशुःपरितमांस्यक्तून्प्रमातृभ्योऽअधिकनिक्रदद्गाः ॥ विष्णुरित्थापरमस्यविद्वान्जातोबृहन्नभिपातितृतीयं । आसायदस्यपयोऽअक्रतस्वंसचेतसोऽअभ्यर्चंत्यत्र ॥ अतऽउत्वापितुभृतोजनित्रीरन्नावृधंप्रतिचरंत्यन्नैः । ताऽईंप्रत्येषिपुनरन्यरूपाऽअसित्वंविक्षुमानुषीषुहोता ॥ होतारंचित्ररथमध्वरस्ययज्ञस्ययज्ञस्यकेतुंरुशंतं । प्रत्यर्धिदेवस्यदेवस्यमह्नाश्रियात्व१ग्निमतिथिंजनानां ॥ सतुवस्त्राण्यधपेशनानिवसानोऽअग्निर्नाभापृथिव्याः । अरुषोजातःपदऽइळायाःपुरोहितोराजन्यक्षीहदेवान्+ ॥ आहिद्यावापृथिवीऽअग्नऽउभेसदापुत्रोनमातरातततंथ । प्रयाह्यच्छोशतोयविष्ठाथावहसहस्येहदेवान्+ ॥ २९ ॥ (१०।१।२) पिप्रीहिदेवाँऽउशतोयविष्ठविद्वाँऽऋतूँऽऋतुपतेयजेह । येदैव्याऽऋत्विजस्तेभिरग्नेत्वंहोतॄणामस्यायजिष्ठः ॥ वेषिहोत्रमुतपोत्रंजनानांमंधातासिद्रविणोदाऽऋतावा । स्वाहावयंकृणवामाहवींषिदेवोदे

दशमेमंडलेदशानुवाकाःतत्रप्रथमेनुवाकेषोडशसूक्तानि (१०।१।१) अग्रेबृहन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।२) पिप्रीहीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यत्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

वान्यंजत्वग्निरर्हन् ॥ आदेवानामपिपंथामगन्मयच्छक्नवामतदनुप्रवोळ्हुं । अग्निर्विद्वान्त्सयजात्सेदुहोतासोऽअध्वरा न्त्सऽऋतून्कल्पयाति ॥ यद्वोवयंप्रमिनामव्रतानिविदुषांदेवाऽअविदुष्टरासः । अग्निष्टद्विश्वमापृणातिविद्वान्येभिं र्देवाँऽऋतुभिःकल्पयाति ॥ यत्पाकत्रामनसादीनदक्षानयज्ञस्यमन्वतेमर्त्यासः । अग्निष्टद्धोताक्रतुविद्विजानन्यजि ष्ठोदेवाँऽऋतुशोयजाति ॥ विश्वेषांह्यध्वराणामनीकंचित्रंकेतुंजनितात्वाजजान । सऽआयजस्वनृवतीरनुक्षाःस्पार्हा ऽइषःक्षुमतीर्विश्वजन्याः ॥ यंत्वाद्यावापृथिवीयंत्वापस्त्वष्टायंत्वासुजनिमाजजान । पंथामनुप्रविद्वान्पितृयाणंद्युम दग्नेसमिधानोविभाहि ॥ ३० ॥ (१०।१।३) इनोराजन्नरतिःसमिद्धोरौद्रोदक्षायसुषुमाँऽअदर्शि । चिकिद्विभा तिभासाबृहतासिक्नीमेतिरुशतीमपाजन् ॥ कृष्णांयदेनीमभिवर्पसाभूज्जनयन्योषांबृहतःपितुर्जां । ऊर्ध्वंभानुंसूर्यस्य स्तभायन्दिवोवसुभिररतिर्विभाति ॥ भद्रोभद्रयासचमानऽआगात्स्वसारंजारोऽअभ्येतिपश्चात् । सुप्रकेतैर्द्युभिरग्नि र्वितिष्ठन्रुशद्भिर्वर्णैरभिराममस्थात् ॥ अस्ययामासोबृहतोनवग्नूनिंधानाऽअग्नेःसख्युःशिवस्य । ईड्यस्यवृष्णोबृहतः स्वासोभामासोयामन्नक्तवश्चिकित्रे ॥ स्वनानयस्यभामासःपवंतेरोचमानस्यबृहतःसुदिवः । ज्येष्ठेभिर्यस्तेजिष्ठैःक्री ळुमद्भिर्वर्षिष्ठेभिर्भानुभिर्नक्षतिद्यां+ ॥ अस्यशुष्मासोददृशानपवेर्जेहमानस्यस्वनयन्नियुद्भिः । प्रत्नेभिर्योरुशद्भिर्देव

(१०।१।३) इनोराजन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यत्रितोग्निस्त्रिष्टुप् । (१ नात्रस्वाहाकारःकिंतुमंत्रांतएवहविःप्रक्षेपः ।)

तमोविरेभद्भिररतिर्भातिविभ्वा ॥ सऽआवक्षिमहिनऽआचसत्सिदिवस्पृथिव्योररतियुवत्योः । अग्निःसुतुकःसुतुके भिरश्वैरभस्वद्भीरभस्वाँऽएहगम्याः ॥ ३१ ॥ (१०।१।४) प्रतेयक्षिप्रतऽइयर्मिमन्मभुवोयथावंद्योनोहवेषु । धन्वन्निवप्रपाऽअसित्वमग्नऽइयक्षवेपूरवेप्रत्नराजन् ॥ यंत्वाजनासोऽअभिसंचरंतिगावऽउष्णमिवव्रजंयविष्ठ । दूतोदेवानामसिमर्त्यानामंतर्महाँऽश्चरसिरोचनेन ॥ शिशुंनत्वाजेन्यंवर्धयंतीमाताबिभर्तिसचनस्यमाना । धनोरधिप्रवतायासिहर्यन्जिगीषसेपशुरिवावसृष्टः ॥ मूराऽअमूरनवयंचिकित्वोमहित्वमग्नेत्वमंगवित्से । शयेवव्रिश्चरंतिजिह्वयादन्रेरिह्यतेयुवतिंविश्पतिःसन्+ ॥ कूचिज्जायतेसनयासुनव्योवनेतस्थौपलितोधूमकेतुः । अस्नातापोवृषभोनप्रवेतिसचेतसोयंप्रणयंतमर्ताः ॥ तनूत्यजेवतस्करावनर्गूरशनाभिर्दशभिरभ्यधीतां । इयंतेऽअग्नेनव्यसीमनीषायुक्ष्वारथंनशुचयद्भिरंगैः ॥ ब्रह्मचतेजातवेदोनमश्चेयंचगीःसदमिद्वर्धनीभूत् । रक्षाणोऽअग्नेतनयानितोकारक्षोतनस्तन्वो३ अप्रयुच्छन् ॥ ३२ ॥ (१०।१।५) एकःसमुद्रोधरुणोरयीणामस्मद्धृदोभूरिजन्माविचष्टे । सिषक्त्यूधर्निण्योरुपस्थऽउत्सस्यमध्येनिहितंपदंवेः+ ॥ समानंनीळंवृषणोवसानाःसंजग्मिरेमहिषाऽअर्वतीभिः । ऋतस्यपदंकवयोनिपांतिगुहानामानिदधिरेपराणि ॥ ऋतायिनीमायिनीसंदधातेमित्वाशिशुंजज्ञतुर्वर्धयंती । विश्वस्यनाभिंचरतोध्रुवस्यकवेश्चित्तं

॥३४॥

(१०।१।४) प्रतइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यत्रितोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।५) एकःसमुद्रइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यत्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तुमनंसावियंतः ॥ ऋतस्यहिवर्तनयःसुजातमिषोवाजायप्रदिवःसचंते । अधीवासंरोदसीवावसानेघृतैरन्नैर्वावृधाते मधूनां ॥ सप्तस्वसृररुषीर्वावशानोविद्वान्मध्वऽउज्जभाराहृशेकं । अंतर्येमेऽअंतरिक्षेपुराजाऽइच्छन्वव्रिमविदत्पूषण स्यं ॥ सप्तमर्यादाःकवयस्ततक्षुस्तासामेकामिदभ्यंहुरोगात् । आयोर्हस्कंभऽउपमस्यनीळेपथांविसर्गेधरुणेषुतस्थौ ॥ असच्चसच्चपरमेव्योमन्दक्षस्यजन्मन्नदितेरुपस्थे । अग्निर्हनःप्रथमजाऽऋतस्यपूर्वऽआयुनिवृषभश्चधेनुः+ ॥ ३३ ॥

इतिसप्तमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

त्रिपंचाशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि १९ ऋचः १८९ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमाये. १५४ अग्नयइदं. ३५ ॥ इतिसप्तमेपंचमः ॥

अयंस्वस्तिप्रकेतुनानवत्रिशिरास्त्वाष्ट्रस्तृचोंत्यऐंद्रंआपोहिसिंधुद्वीपोवांबरीषआपंगायत्रंत्र्यनुष्टुवंतंपंचमीवर्ध मानासप्तमीप्रतिष्ठौचित्षळूनांवैवस्वतयोर्यमयम्योःसंवादःषष्ठ्ययुग्भिर्यमींमिथुनार्थयमंप्रोवाचसतांनवमीयु ग्भिरनिच्छन्प्रत्याचष्टेवृषानवांगिर्हविर्धानंआग्नेयंतुत्रित्रिष्टुवंतंद्यावायुजेपंचविवस्वान्वादित्योहाविर्धानंजग त्यंतंपरेयिवांसंषोळशयमोयामंषष्ठीलिंगोक्तदेवतापराश्चतिस्रःपित्र्यावांतृचःश्वभ्यांपराऽअनुष्टुभौबृहत्युपां त्यांयामायनाःपरेपंचौदीरतांषळूनांशंखःपित्र्यंजगत्येकादशींमैनंदमनऽआग्नेयंचतुरनुष्टुवंतंत्वष्टादेवश्रवांद्वे सरण्यूदेवतेपौष्ण्यश्चतस्रःसारस्वत्यस्तिस्रःपंचाप्योद्रप्सस्तिस्रःसौम्योवांत्येअनुष्टुभांउपांत्यापुरस्ताद्बृहतीवांपरं

मृत्योःसंकुसुकश्चतस्रोमृत्युदेवताःपराधात्रीपरात्वाष्ट्रींपराःपितृमेधाएकादशीप्रस्तारपङ्क्तिर्जगत्युपांत्यांत्यानुष्टुप् प्राजापत्यावासानिरुक्ता ॥ ६ ॥

॥ हरिःॐम् ॥ (१०।१।६) अयंसयस्यशर्मन्नवोभिरग्नेरेधतेजरिताभिष्टौ । ज्येष्ठेभिर्योभानुभिर्ऋषूणांपर्येतिपरिवीतोविभावा ॥ योभानुभिर्विभावाविभात्यग्निर्देवेभिर्ऋतावाजस्रः । आयोविवायसख्यासखिभ्योपरिह्वृतोऽअत्योनसप्तिः ॥ ईशेयोविश्वस्यादेववीतेरीशेविश्वायुरुषसोव्युष्टौ । आयस्मिन्मनाहवींष्यग्नावरिष्टरथःस्कभ्नातिशूषैः+ ॥ शूषेभिर्वृधोजुषाणोऽअर्कैर्देवाँऽअच्छारघुपत्वाजिगाति । मंद्रोहोतासजुह्वा३यजिष्ठःसंमिश्लोऽअग्निराजिघर्तिदेवान्+ ॥ तमुस्रामिंद्रंनरेजमानमग्निंगीर्भिर्नमोभिराकृणुध्वं । आयंविप्रासोमतिभिर्गृणंतिजातवेदसंजुह्वंसहानां ॥ संयस्मिन्विश्वावसूनिजग्मुर्वाजेनाश्वाःसप्तीवंतऽएवैः । अस्मेऽऊतीरिंद्रवाततमाऽअर्वाचीनाऽअग्नऽआकृणुष्व ॥ अधाह्यग्नेमह्नानिषद्यासद्योजज्ञानोहव्योबभूथ । तंतेदेवासोऽअनुकेतमायन्नधावर्धंतप्रथमासऽऊमाः ॥ १ ॥ (१०।१।७) स्वस्तिनोदिवोऽअग्नेपृथिव्याविश्वायुर्धेहियजथायदेव । सचेमहितवदस्मप्रकेतैरुरुष्याणऽउरुभिर्देवशंसैः ॥ इमाऽअग्नेमतयस्तुभ्यंजातागोभिरश्वैरभिगृणंतिराधः । यदातेमर्तोऽअनुभोगमानड्वसोदधानोमतिभिःसुजात ॥ अग्निं

(१०।१।६) अयंसइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यादयस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।७) स्वस्तिनइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यत्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

मन्येपितरमग्निमापिमग्निंभ्रातरंसदमित्सखायं । अग्नेरनीकंबृहतःसपर्यंदिविशुक्रंयजतंसूर्यस्य ॥ सिध्राऽअग्नेधियो
ऽअस्मेसनुत्रीर्यंत्रायसेदमऽआनित्यहोता । ऋतावासरोहिदश्वःपुरुक्षुर्द्युभिरस्माऽअहभिर्वाममस्तु ॥ द्युभिर्हितंमित्र
मिवप्रयोगंप्रत्नमृत्विजमध्वरस्यजारं । बाहुभ्यामग्निमायवोजनंतविक्षुहोतारंन्यसादयंत ॥ स्वयंयजस्वदिविदेवदे
वान्किंतेपाकःकृणवदप्रचेताः । यथायजऽऋतुभिर्देवदेवानेवायजस्वतन्वंसुजात ॥ भवानोअग्नेवितोतगोपाभवावय
स्कृदुतनोवयोधाः । रास्वाचनःसुमहोहव्यदातिंत्रास्वोतनस्तन्वो३अप्रयुच्छन् ॥ २ ॥ (१०।१।८) प्रकेतुनाबृह
तायात्यग्निरारोदसीवृषभोरोरवीति । दिवश्चिदंताँऽउपमाँऽउदानळपामुपस्थेमहिषोववर्ध ॥ मुमोदगर्भोवृषभःककु
द्मानस्रेमावत्सःशिमीवाँऽअरावीत् । सदेवतात्युद्यतानिकृण्वन्स्वेषुक्षयेषुप्रथमोजिगाति ॥ आयोमूर्धानंपित्रोरर
ब्धन्यध्वरेदधिरेसूरोऽअर्णः । अस्यपत्मन्नरुषीरश्वबुध्नाऽऋतस्ययोनौतन्वोजुषंत ॥ उषऽउषोहिवसोऽअग्रमेषित्वंय
मयोरभवोविभावा । ऋतायसप्तदधिषेपदानिजनयन्मित्रंतन्वे३स्वायै ॥ भुवश्चक्षुर्महऽऋतस्यगोपाभुवोवरुणोयदृता
यवेषि । भुवोऽअपांनपाज्जातवेदोभुवोदूतोयस्यहव्यंजुजोषः ॥ ३ ॥ भुवोयज्ञस्यरजसश्चनेतायत्रानियुद्भिःसचसे
शिवाभिः । दिविमूर्धानंदधिषेस्वर्षांजिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहं ॥ अस्यत्रितःक्रतुनावव्रेऽअंतरिच्छन्धीतिंपितुरेवैःपरं

(१०।१।८) प्रकेतुनेतिनवर्चस्यसूक्तस्यत्वाष्ट्रस्त्रिशिराअग्निःअंत्यतृचस्येंद्रस्त्रिष्टुप् ।

स्य । सचस्यमानः पित्रोरुपस्थेजामिब्रुवाणऽआयुंधानिवेति ॥ सपित्र्याण्यायुधानिविद्वानिंद्रेषितऽआप्त्योऽअभ्ययुध्यत् । त्रिशीर्षाणंसप्तरश्मिंजघन्वान्त्वाष्ट्रस्यचिन्निःससृजेत्रितोगाः+ ॥ भूरीदिंद्रऽउदिनक्षंतमोजोवाभिनत्सत्पतिर्मन्यमानं । त्वाष्ट्रस्यचिद्विश्वरूपस्यगोनामाचक्राणस्त्रीणिशीर्षापरावर्क् ॥ ४ ॥ (१०।१।९) आपोहिष्ठामयोभुवस्तानऽऊर्जेदधातन । महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः । उशतीरिवमातरः ॥ तस्माऽअरंगमामवोयस्यक्षयायजिन्वथ । आपोजनयथाचनः ॥ शंनोदेवीरभिष्टयऽआपोभवंतुपीतये । शंयोरभिस्रवंतुनः ॥ ईशानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनां । अपोयाचामिभेषजं+ ॥ अप्सुमेसोमोऽअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवं ॥ आपःपृणीतभेषजंवरूथंतन्वे३मम । ज्योक्चसूर्यंदृशे+ ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचदुरितंमयि । यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वाशेपऽउतानृतं ॥ आपोऽअद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि । पयस्वानग्नऽआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥ (परिशिष्टं ॥ ससुषीस्तदपसोदिवानक्तंचससुषीः । वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवसेहुवे ॥) ॥ ५ ॥ (१०।१।१०) ओचि

(१०।१।९) आपोहिष्ठेतिनवर्चस्यसूक्तस्यांबरीषःसिंधुद्वीपआपोगायत्रीपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठांत्येद्वेअनुष्टुभौ (आपोहिसिंधुद्वीपोवांबरीषइत्येवमनुक्रमण्यासिंधुद्वीपस्यपाक्षिकत्वस्वीकारेपूर्वोक्तस्त्रिशिराःप्राप्नोतितथापिप्रयोक्तृभिःसिंधुद्वीपएवाद्रियते) । (१०।१।१०) ओचिदितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यनवमीवर्ज्यानामयुजांषष्ठ्याश्चवैवस्वतीयमीऋषिकायमोदेवताषष्ठीवर्ज्यानांयुजांनवम्याश्चवैवस्वतोयमीत्रिष्टुप्

त्सखायंसख्यावंवृत्यांतिरःपुरूचिंदर्णवंजगन्वान् । पितुर्नपातमादंधीतवेधाऽअधिक्षमिंप्रतरंदीध्यानः ॥ नतेसखासख्यंवष्ट्येतत्सलक्ष्मायद्विषुरूपाभवाति । महस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीरादिवोधर्तारऽउर्वियापरिख्यन् ॥ उशंतिघातेऽअमृतासऽएतदेकस्यचित्त्यजसंमर्त्यस्य । नितेमनोमनसिधाय्यस्मेजन्युःपतिस्तन्वं१माविविश्याः ॥ नयत्पुराचकृमाकद्धंनूनमृतावदंतोऽअनृतंरपेम । गंधर्वोऽअप्स्वप्याचयोषासानोनाभिःपरमंजामितन्नौ ॥ गर्भेनुनौजनितादंपतीकर्देवस्त्वष्टासविताविश्वरूपः । नकिरस्यप्रमिनंतिव्रतानिवेदनावस्यपृथिवीऽउतद्यौः+ ॥ ६ ॥ कोऽअस्यवेदप्रथमस्याह्नःकऽईंददर्शकऽइहप्रवोचत् । बृहन्मित्रस्यवरुणस्यधामकदुब्रवऽआहनोवीच्यानॄन्+ ॥ यमस्यमायम्यं१कामऽआगन्त्समानेयोनौसहशेय्याय । जायेवपत्यैतन्वंरिरिच्यांविचिद्वृहेवरथ्येवचक्रा+ ॥ नतिष्ठंतिननिमिषंत्येतेदेवानांस्पशऽइहयेचरंति । अन्येनमदाहनोयाहितूयंतेनविवृहरथ्येवचक्रा+ ॥ रात्रीभिरस्माऽअहभिर्दशस्येत्सूर्यस्यचक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् । दिवापृथिव्यामिथुनासवंधूयमीर्यमस्यबिभृयादजामि ॥ आघातागच्छानुत्तरायुगानियत्रजामयःकृणवन्नजामि । उपबर्बृहिवृषभायबाहुमन्यमिच्छस्वसुभगेपतिंमत्+ ॥ ७ ॥ किंभ्रातासद्यदनाथंभवातिकिमुस्वसायन्निर्ऋतिर्निगच्छात् । काममूताबह्वे३तद्रपामितन्वामेतन्वं१संपिपृग्धि ॥ नवाऽउतेतन्वातन्वं१संपपृच्यांपापमाहुर्यःस्वसारंनिगच्छात् । अन्येनमत्प्रमुदःकल्पयस्वनतेभ्रातासुभगेवष्ट्येतत्+ ॥ बतोबतासियमनैवतेम

नोहृदयंचाविदाम । अन्याकिलत्वांकक्ष्येवयुक्तंपरिष्वजातेलिबुजेववृक्षं ॥ अन्यमूषुत्वंयम्यन्यउत्वांपरिष्वजाते लिबुजेववृक्षं । तस्यवात्वंमनइच्छासवातवाधाकृणुष्वसंविदंसुभद्रां ॥ ८ ॥ (१०।११।११) वृषावृष्णेदुदुहेदोहसादिवःपयांसियह्वोअदितेरदाभ्यः । विश्वंसवेदवरुणोयथाधियासयज्ञियोयजतुयज्ञियाँऋतून् ॥ रपद्गंधर्वीरप्याचयोषणानदस्यनादेपरिपातुमेमनः । इष्टस्यमध्येअदितिर्निधातुनोभ्रातानोज्येष्ठःप्रथमोविवोचति ॥ सोचिन्नुभद्राक्षुमतीयशस्वत्युषाउवासमनवेस्वर्वती । यदीमुशंतमुशतामनुक्रतुमग्निंहोतारंविदथायजीजनन् ॥ अधत्यंद्रप्संविभ्वंविचक्षणंविराभरदिषितःश्येनोअध्वरे । यदीविशोवृणतेदस्ममार्याअग्निंहोतारमधधीरजायत ॥ सदासिरण्वोयवसेवपुष्यतेहोत्राभिरग्नेमनुषःस्वध्वरः । विप्रस्यवायच्छशमानउक्थ्यं१वाजंससवाँउपयासिभूरिभिः ॥ ९ ॥ उदीरयपितराजारआभगमियक्षतिहर्यतोहृत्तइष्यति । विवक्तिवह्निःस्वपस्यतेमखस्तविष्यतेअसुरोवेपतेमती ॥ यस्तेअग्नेसुमतिंमर्तोअक्षत्सहसःसूनोअतिसप्रशृण्वे । इषंदधानोवहमानोअश्वैरासद्युमाँअमवान्भूषतिद्यून् ॥ यदग्नएषासमितिर्भवातिदेवीदेवेषुयजतायजत्र । रत्नाचयद्विभजासिस्वधावोभागंनोअत्रवसुमंतंवीतात् ॥ श्रुधीनोअग्नेसदनेसधस्थेयुक्ष्वारथममृतस्यद्रवित्नुं । आनोवहरोदसीदेवपुत्रेमाकिर्देवानामपभूरिहस्याः

(१०।११।११) वृषावृष्णइतिनवर्चस्यसूक्तस्याग्निर्हविर्धानोऽग्निर्जगतीअंत्यास्तिस्त्रस्त्रिष्टुभः ।

॥ १० ॥ (१०।१।१२) द्यावा॑ह॒ क्षामा॑ प्रथ॒मे ऽऋ॒तेना॑भिश्रा॒वे भ॑वतः स॒त्यवाचा॑ । दे॒वो यन्मर्ता॑न्य॒जथा॑य कृ॒ण्वन्त्सी द॒द्धोता॑ प्र॒त्यङ्स्वमसुं॒ यन्॑ ॥ दे॒वो दे॒वान्प॑रि॒भूर्ऋ॒तेन॒ वहा॑ नो ह॒व्यं प्र॑थ॒मश्चि॑कि॒त्वान् । धू॒मके॑तुः स॒मिधा॒ भाऽऋ॑जीको म॒न्द्रो होता॒ नित्यो॑ वा॒चा यजी॑यान् ॥ स्वावृ॑ग्दे॒वस्या॒मृतं॒ यदी॒ गोरतो॑ जा॒तासो॑ धारयंत ऽउ॒र्वी । विश्वे॑ दे॒वा ऽअनु॒ तत्ते॒ यजु॑र्गु॒र्दु॒हे यदे॒नी दि॒व्यं घृ॒तं वाः॑ ॥ अर्चा॑मि वां॒ वर्धा॒याऽपो॑ घृतस्नू॒ द्यावा॑भूमी शृणु॒तं रो॑दसी मे । अहा॒ यद्द्यावोऽसु॑नीति॒मय॒न्मध्वा॑ नो ऽअत्र॑ पि॒तरा॑ शिशीतां ॥ किंस्वि॑न्नो॒ राजा॑ जगृहे॒ कद॒स्याति॑ व्र॒तं च॑कृ॒मा को विवे॑द । मि॒त्रश्चि॒द्धि ष्मा॑ जुहुरा॒णो दे॒वाञ्छ्लोको॒ न या॒तामपि॒ वाजो॒ ऽअस्ति॑ ॥ ११ ॥ दु॒र्मन्त्वत्रा॒मृत॑स्य॒ नाम॒ सल॑क्ष्मा॒ यद्विषु॑रूपा॒ भवा॑ति । य॒मस्य॒ यो म॒नव॑ते सु॒मन्त्व॒ग्ने तमृ॑ष्व पा॒ह्यप्र॑युच्छन् ॥ यस्मि॑न्दे॒वा वि॒दथे॑ मा॒दयं॑ते वि॒वस्व॑तः॒ सद॑ने धा॒रयं॑ते । सूर्ये॒ ज्योति॒रद॑धुर्मा॒स्य१क्तून्परि॑ द्योत॒निं च॑रतो॒ ऽअज॑स्रा ॥ यस्मि॑न्दे॒वा मन्म॑नि सं॒चर॑न्त्यपी॒च्ये३ न व॒यम॑स्य विद्म । मि॒त्रो नो॒ ऽअत्रादि॑ति॒रना॑गान्त्सवि॒ता दे॒वो वरु॑णाय वोचत् ॥ श्रु॒धी नो॑ ऽअग्ने॒ सद॑ने स॒धस्थे॑ यु॒क्ष्वा रथ॑म॒मृत॑स्य द्रवि॒त्नुं । आ नो॑ वह॒ रोद॑सी दे॒वपु॑त्रे॒ माकि॑र्दे॒वाना॒मप॑ भूरि॒ह स्याः॑ ॥ १२ ॥ (१०।१।१३) यु॒जे वां॒ ब्रह्म॑ पू॒र्व्यं नमो॑भि॒र्वि श्लोक॑ ऽएतु प॒थ्ये॑व सू॒रेः । शृ॒ण्वन्तु॒ विश्वे॑ ऽअ॒मृत॑स्य पु॒त्रा ऽआ ये धा

(१०।१।१२) द्यावाहेति नवर्चस्यसूक्तस्य हविर्धानोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।१३) युजेवामिति पंचर्चस्य सूक्तस्यादित्यो विवस्वान्हविर्धान स्त्रिष्टुबत्याजगती ।

मानिदिव्यानितस्थुः ॥ यमेऽइंवयतमानेयदैतंप्रवांभरन्मानुषादेवयंतः । आसीदतंस्वमुलोकंविदानेस्वासस्थेभवत मिंदवेनः ॥ पंचपदानिरुपोऽअन्वरोहंचतुष्पदीमन्वेमिव्रतेन । अक्षरेणप्रतिमिमऽएतामृतस्यनाभावधिसंपुनामि ॥ देवेभ्यःकमवृणीतमृत्युंप्रजायैकममृतंनावृणीत । बृहस्पतिंयज्ञमकृण्वतऽऋषिंप्रियांयमस्तन्वं१प्रारिरेचीत् ॥ सप्तक्ष रंतिशिशवेमरुत्वतेपित्रेपुत्रासोऽअप्यवीवतन्नृतं । उभेऽइदस्योभयस्यराजतऽउभेयतेतेऽउभयस्यपुष्यतः ॥ १३ ॥

(१०।१।१४) परेयिवांसंप्रवतोमहीरनुबहुभ्यःपंथामनुपस्पशानं । वैवस्वतंसंगमनंजनानांयमंराजानंहविषादुव स्य ॥ यमोनोगातुंप्रथमोविवेदनैषागव्यूतिरपभर्तवाऽउ । यत्रानःपूर्वेपितरःपरेयुरेनाजज्ञानाःपथ्या३ अनुस्वाः + ॥ मातलीकव्यैर्यमोऽअंगिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः । यांश्चदेवावावृधुर्येचदेवान्त्स्वाहान्येस्वधयान्येमदंति ॥ इमंयमप्रस्तरमाहिसीदांगिरोभिःपितृभिःसंविदानः । आत्वामंत्राःकविशस्तावहंत्वेनाराजन्हविषामादयस्व ॥ अं गिरोभिरागहियज्ञियेभिर्यमवैरूपैरिहमादयस्व । विवस्वंतंहुवेयःपितातेस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्य ॥ १४ ॥ अंगिरसो नःपितरोनवग्वाऽअथर्वाणोभृगवःसोम्यासः । तेषांवयंसुमतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ प्रेहिप्रेहिपथिभिः

(१०।१।१४) परेयिवांसमितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोयमऋषिःयमोदेवताषष्ठ्याअंगिरःपित्रथर्वभृगुसोमाःदशम्यादितिसृणां श्वानौत्रिष्टुप्त्रयोदशीचतुर्दशीषोडश्योनुष्टुभःपंचदशीबृहती (प्रेहिप्रेहीत्यादितिसृणांपितृदेवतावैकल्पिकी) ।

पूर्व्येभिर्यत्रानःपूर्वेपितरःपरेयुः । उभाराजानास्वधयामदंतायमंपश्यासिवरुणंचदेवं+ ॥ संगच्छस्वपितृभिःसंयमेनेष्टापूर्तेनपरमेव्योमन् । हित्वायावद्यंपुनरस्तमेहिसंगच्छस्वतन्वासुवर्चाः ॥ अपेतवीतविचसर्पतातोस्माऽएतंपितरोलोकमक्रन् । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तंयमोददात्यवसानमस्मै ॥ अतिद्रवसारमेयौश्वानौचतुरक्षौशबलौसाधुनापथा । अथापितॄन्त्सुविदत्राँऽउपेहियमेनयेसधमादंमदंति ॥ १५ ॥ यौतेश्वानौयमरक्षितारौचतुरक्षौपथिरक्षीनृचक्षसौ । ताभ्यामेनंपरिदेहिराजन्त्स्वस्तिचास्माऽअनमीवंचधेहि ॥ उरूणसावसुतृपाऽउदुंबलौयमस्यदूतौचरतोजनाँऽअनु । तावस्मभ्यंदृशयेसूर्यायपुनर्दातामसुमद्येहभद्रं+ ॥ यमायसोमंसुनुतयमायजुहुताहविः । यमंहयज्ञोगच्छत्यग्निदूतोऽअरंकृतः ॥ यमायघृतवद्धविर्जुहोतप्रचतिष्ठत । सनोदेवेष्वायमद्दीर्घमायुःप्रजीवसे ॥ यमायमधुमत्तमंराज्ञेहव्यंजुहोतन । इदंनमऽऋषिभ्यःपूर्वजेभ्यःपूर्वेभ्यःपथिकृद्भ्यः ॥ त्रिकद्रुकेभिःपततिषळुर्वीरेकमिद्बृहत् । त्रिष्टुब्गायत्रीछंदांसिसर्वातायमऽआहिता ॥ १६ ॥ (१०।१।१५) उदीरतामवरऽउत्परासऽउन्मध्यमाःपितरःसोम्यासः । असुंयऽईयुरवृकाऽऋतज्ञास्तेनोवंतुपितरोहवेषु ॥ इदंपितृभ्योनमोऽअस्त्वद्ययेपूर्वासोयऽउपरासऽईयुः । येपार्थिवेरजस्यानिषत्तायेवानूनंसुवृजनासुविक्षु ॥ आहंपितॄन्त्सुविदत्राँऽअवित्सिनपातंचविक्रमणंचविष्णोः । बर्हिषदोयेस्व

(१०।१।१५) उदीरतामितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनःशंखःपितरस्त्रिष्टुप्एकादशीजगती ।

धयासुतस्यभजंतपित्वस्तऽइहागमिष्ठाः ॥ बर्हिषदःपितरऽऊत्यं१र्वागिमावोहव्याचकृमाजुषध्वं । तऽआगतावसाशंतमेनाथानःशंयोररपोदधात ॥ उपहूताःपितरःसोम्यासोबर्हिष्येषुनिधिषुप्रियेषु । तऽआगमंतुतऽइहश्रुवंत्वधिब्रुवंतुतेवंत्वस्मान् ॥ १७ ॥ आच्याजानुदक्षिणतोनिषद्येमंयज्ञमभिगृणीतविश्वे । माहिंसिष्टपितरःकेनचिन्नोयद्वऽआगःपुरुषताकराम ॥ आसीनासोऽअरुणीनामुपस्थेरयिंधत्तदाशुषेमर्त्याय। पुत्रेभ्यःपितरस्तस्यवस्वःप्रयच्छततऽइहोर्जंदधात ॥ येनःपूर्वेपितरःसोम्यासोनूहिरेसोमपीथंवसिष्ठाः । तेभिर्यमःसंरराणोहवींष्युशन्नुशद्भिःप्रतिकाममत्तु ॥ येतातृषुर्देवत्राजेहमानाहोत्राविदःस्तोमतष्टासोऽअर्कैः । आग्नेयाहिसुविदत्रेभिरर्वाङ्सत्यैःकव्यैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥ येसत्यासोहविरदोहविष्पाऽइंद्रेणदेवैःसरथंदधानाः । आग्नेयाहिसहस्रंदेववंदैःपरैःपूर्वैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥ १८ ॥ अग्निष्वात्ताःपितरऽएहगच्छतसदःसदःसदतसुप्रणीतयः । अत्ताहवींषिप्रयतानिबर्हिष्यथारयिंसर्ववीरंदधातन ॥ त्वमग्नऽईळितोजातवेदोवाड्ढव्यानिसुरभीणिकृत्वी । प्रादाःपितृभ्यःस्वधयातेऽअक्षन्नद्धित्वंदेवप्रयताहवींषि ॥ येचेहपितरोयेचनेहयाँश्चविद्मयाँऽउचनप्रविद्म । त्वंवेत्थयतितेजातवेदःस्वधाभिर्यज्ञंसुकृतंजुषस्व ॥ येऽअग्निदग्धायेऽअनग्निदग्धामध्येदिवःस्वधयामादयंते । तेभिःस्वराळसुनीतिमेतांयथावशंतन्वंकल्पयस्व ॥१९॥ (१०।१।१६) मैनं

(१०।१।१६) मैनमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनोदमनोग्निस्त्रिष्टुबंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

मग्नेविदंहोमाभिशोचोमास्यत्वचंचिक्षिपोमाशरीरं । यदाशृतंकृणवोजातवेदोथेमेनंप्रहिणुतात्पितृभ्यः ॥ शृतंय दाकरंसिजातवेदोथेमेनंपरिदत्तात्पितृभ्यः । यदागच्छात्यसुनीतिमेतामथादेवानांवशनीर्भवाति ॥ सूर्यंचक्षुर्गच्छतु वातमात्माद्यांचगच्छपृथिवींचधर्मणा । अपोवागच्छयदितत्रतेहितमोषधीषुप्रतितिष्ठाशरीरैः ॥ अजोभागस्तपसातं तपस्वतंतेशोचिस्तपतुतंतेऽअर्चिः । यास्तेशिवास्तन्वोजातवेदस्ताभिर्वहैनंसुकृतामुलोकं+ ॥ अवसृजपुनरग्नेपितृभ्यो यस्तऽआहुतश्चरतिस्वधाभिः । आयुर्वसानऽउपवेतुशेषःसंगच्छतांतन्वाजातवेदः ॥ २० ॥ यत्तेकृष्णःशकुनऽआतु तोदपिपीलःसर्पऽउतवाश्वापदः । अग्निष्टद्विश्वादगदंकृणोतुसोमश्चयोब्राह्मणाँऽआविवेश ॥ अग्नेर्वर्मपरिगोभिर्व्यय स्वसंप्रोर्णुष्वपीवसामेदसाच । नेत्त्वाधृष्णुर्हरसाजर्हृषाणोदधृग्विधक्ष्यन्पर्यंखयाते ॥ इममग्नेचमसंमाविजिह्वरःप्रियो देवानामुतसोम्यानां । एषयश्चमसोदेवपानस्तस्मिन्देवाऽअमृतामादयंते ॥ क्रव्यादमग्निंप्रहिणोमिदूरंयमराज्ञोगच्छ तुरिप्रवाहः । इहैवायमितरोजातवेदादेवेभ्योहव्यंवहतुऽप्रजानन्+ ॥ योऽअग्निःक्रव्यात्प्रविवेशवोगृहमिमंपश्यन्नि तरंजातवेदसं । तंहरामिपितृयज्ञायदेवंसघर्मंमिन्वात्परमेसधस्थे ॥ २१ ॥ योऽअग्निःक्रव्यवाहनःपितृन्यक्षदृतावृ धः । प्रेदुहव्यानिवोचतिदेवेभ्यश्चपितृभ्यऽआ ॥ उशंतस्त्वानिधीमह्युशंतःसमिधीमहि । उशन्नुशतऽआवहपितृन्ह विषेऽअत्तवे ॥ यंत्वमग्नेसमदहस्तमुनिर्वापयापुनः । क्रियांब्वत्ररोहतुपाकदूर्वाव्यल्कशा ॥ शीतिकेशीतिकावतिह्ला

दिकेह्लादिकावति । मंडूक्या३सुसंगमऽइमंस्व१ग्निंहर्षय ॥ २२ ॥ (१०।२।१) त्वष्टादुहित्रेवहतुंकृणोतीतीदं विश्वंभुवनंसमेति । यमस्यमातापर्युह्यमानामहोजायाविवस्वतोननाश ॥ अपागूहन्नमृतांमर्त्येभ्यःकृत्वीसवर्णामददु र्विवस्वते । उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहादुद्वामिथुनासरण्यूः+ ॥ पूषात्वेतश्च्यावयतुप्रविद्वाननष्टपशुर्भुवनस्यगो पाः । सत्वैतेभ्यःपरिददत्पितृभ्योग्निर्देवेभ्यःसुविदत्रियेभ्यः ॥ आयुर्विश्वायुःपरिपासतित्वापूषात्वापातुप्रपथेपुर स्तात् । यत्रासतेसुकृतोयत्रतेययुस्तत्रत्वादेवःसविताददधातु ॥ पूषेमाऽआशाऽअनुवेदसर्वाःसोऽअस्माँऽअभयतमेन नेषत् । स्वस्तिदाऽआघृणिःसर्ववीरोप्रयुच्छन्पुरऽएतुप्रजानन्+ ॥ २३ ॥ प्रपथेपथामजनिष्टपूषाप्रपथेदिवःप्रपथेपृथि व्याः । उभेऽअभिप्रियतमेसधस्थेऽआचपराचचरतिप्रजानन्+ ॥ सरस्वतींदेवयंतोहवंतेसरस्वतीमध्वरेतायमाने । सरस्वतींसुकृतोऽअह्वयंतसरस्वतीदाशुषेवार्यंदात् ॥ सरस्वतियासरथंययाथस्वधाभिर्देविपितृभिर्मदंती । आसद्या स्मिन्बर्हिषिमादयस्वानमीवाऽइषऽआधेह्यस्मे+ ॥ सरस्वतींयांपितरोहवंतेदक्षिणायज्ञमभिनक्षमाणाः । सहस्रार्घमि ळोऽअत्रभागंरायस्पोषंयजमानेषुधेहि ॥ आपोऽअस्मान्मातरःशुंधयंतुघृतेननोघृतप्वःपुनंतु । विश्वंहिरिप्रंप्रवहंतिदे

द्वितीयेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि(१०।२।१)त्वष्टादुहित्रइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनोदेवश्रवाऋषिःआद्ययोर्द्वयोःसरण्यूदेवतातत्श्चत सृणांपूषाततस्तिसृणांसरस्वतीततःपंचानामापःत्रिष्टुप्अंत्येद्वेअनुष्टुभौ(द्रप्सश्चस्कन्देतितिसृणांसोमोदेवतावाउपांत्यापुरस्ताद्बृहतीवेतिच)।

वीरुदिदाभ्यः शुचिरापूतऽएमि ॥ २४ ॥ द्रप्सश्चस्कंदप्रथमाँऽअनुद्यूनिमंचयोनिमनुयश्चपूर्वः । समानंयोनिमनुसं चरंतंद्रप्संःजुहोम्यनुंसप्तहोत्राः ॥ यस्तेद्रप्सःस्कंदतियस्तेऽअंशुर्बाहुच्युतोधिषणायाऽउपस्थात् । अध्वर्योर्वापरिवायःप वित्रात्तंतेजुहोमिमनसावषट्कृतं ॥ यस्तेद्रप्सःस्कन्नोयस्तेऽअंशुरवश्चयःपरःस्रुचा । अयंदेवोबृहस्पतिःसंतंसिंचतुराध से ॥ पयस्वतीरोषधयःपयस्वन्मामकंवचः । अपांपयस्वदित्पयस्तेनमासहशुंधत ॥ २५ ॥ (१०।२।२) परंमृत्यो ऽअनुपरेहिपंथांयस्तेस्वऽइतरोदेवयानात् । चक्षुष्मतेशृण्वतेतेब्रवीमिमानःप्रजांरीरिषोमोतवीरान्+ ॥ मृत्योःपदं योपयंतोयदैतद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः । आप्यायमानाःप्रजयाधनेनशुद्धाःपूताभवतयज्ञियासः ॥ इमेजीवावि मृतैराववृत्रन्नभूद्भद्रादेवहूतिर्नोऽअद्य । प्रांचोऽअगामनृतयेहसायद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ इमंजीवेभ्यःपरि धिंदधामिमैषांनुगादपरोऽअर्थमेतं । शतंजीवंतुशरदःपुरूचीरंतर्मृत्युंदधतांपर्वतेन ॥ यथाहान्यनुपूर्वभवंतियथंऽ ऋतवऽऋतुभिर्यंतिसाधु । यथानपूर्वमपरोजहात्येवाधातरायूंषिकल्पयैषां+ ॥ २६ ॥ आरोहतायुर्जरसंवृणानाऽअ नुपूर्वंयतमानायतिष्ठ । इहत्वष्टासुजनिमासजोषादीर्घमायुःकरतिजीवसेवः ॥ इमानारीरविधवाःसुपत्नीरांजनेनस

(१०।२।२) परंमृत्योइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनःसंकुसुकःआद्यानांचतसृणांमृत्युःपंचम्याधाताषष्ठ्यास्त्वष्टाशिष्टानांपितृमेधा स्त्रिष्टुप्एकादशीप्रस्तारपंक्तिःत्रयोदशीजगत्यंत्येद्वेअनुष्टुभो (अंत्यायाःप्रजापतिर्वादेवता) ।

पिंषासंविशंतु । अनश्रवोनमीवाःसुरत्नाऽआरोहंतुजनयोयोनिमग्रे ॥ उदीर्ष्वनार्यभिजीवलोकंगतासुमेतमुपशेषऽएहि । हस्तग्राभस्यदिधिषोस्तवेदंपत्युर्जनित्वमभिसंबभूथ ॥ धनुर्हस्तादाददानोमृतस्यास्मेक्षत्रायवर्चसेबलाय । अत्रैव त्वमिहवयंसुवीराविश्वाःस्पृधोऽअभिमातीर्जयेम ॥ उपसर्पमातरंभूमिमेतामुरुव्यचसंपृथिवींसुशेवां । ऊर्णम्रदायुव तिर्दक्षिणावतऽएषात्वापातुनिर्ऋतेरुपस्थात् ॥ २७ ॥ उच्छ्वंचस्वपृथिविमानिवाधथाःसूपायनास्मैभवसूपवंचना । मातापुत्रंयथासिचाभ्येनंभूमऽऊर्णुहि ॥ उच्छ्वंचमानापृथिवीसुतिष्ठतुसहस्रंमितऽउपहिश्रयंतां । तेगृहासोघृतश्चुतो भवंतुविश्वाहास्मैशरणाःसंत्वत्र ॥ उत्तेस्तभ्नामिपृथिवींत्वत्परीमंलोगंनिदधन्मोऽअहंरिषं । एतांस्थूणांपितरोधारयंतुतेत्रायमःसादनातेमिनोतु ॥ प्रतीचीनेमामहनीष्वाःपर्णमिवादधुः । प्रतीचींजग्रभावाचमश्वंरशनयायथा ॥२८॥ इतिसप्तमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुःपंचाशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १३ ऋचः १४१ त्यागः ॥ अग्नय. २० इंद्रायै. ३ अग्न्यइ. ९ यमाये. यम्याइ. यमाये. यम्याइ. यमाये. ३ यम्या. ३ यमाये. यम्या. यमाये. यम्या. अग्नय. १८ हविर्धानाभ्या. ५ यमाये. ५ अंगिरोथर्वभृगुनामकेभ्य. पितृभ्य. यमाये. ३ श्वानाभ्या. ३ यमाये. ४ पितृभ्य. १४ अग्नय. १४ सख्या. २ पूष्ण. ४ सरस्वत्या. ३ अग्न्य. सोमाय. ३ अग्न्य. मृत्यव. ४ धात्रइ. त्वष्टृइ. पितृयज्ञाये. ७ प्रजापतय. ॥ इतिसप्तमेषष्ठः ॥

निवर्तध्वमष्टौमथितोभृगुर्वा(वा)रुणिर्भार्गवश्च्यवनोवापंगव्यंवानुष्टुभंमग्नीषोमीयोद्वितीयोर्धर्चःषष्ठीगायत्रीस
प्तोत्तराण्यैंद्रोविमदःप्राजापत्योवावासुक्रोवसुकृद्वाभद्रंदशाग्नेयंतुगायत्रमाद्यैकपदापादएववाशांत्यर्थःपरानुष्टु
बंत्येविराट्त्रिष्टुभावाग्निनाष्टावास्तारपांक्तंकुहपंचोनापुरस्ताद्बार्हतंत्रिष्टुबंतंत्वंत्याचिदानस्त्वंनोनुष्टुभौयजाम
हेसप्ताद्यांत्येत्रिष्टुभौपंचम्यभिसारिणींद्रसोमंषळास्तारपांक्तंत्वाश्विन्योंत्यास्तिस्रोनुष्टुभौभद्रमेकादशसौम्यंप्रहि
नवपौष्णमानुष्टुभंमाद्याचतुर्थ्याऽउष्णिहावसत्सुचतुर्विंशतिरैंद्रोवसुक्रोविश्वोहिद्वादशैंद्रवसुक्रयोःसंवादऐंद्रः
सूक्तस्यप्रथमयेंद्रस्यस्नुषापरोक्षवदिंद्रमाहैंद्रस्ययुजःशेषाऋषेश्चतुर्थीचवनेनाष्टौप्रदेवत्रापंचोनाकवषऽऐलूषआ
पमपोनप्त्रीयंवानएकादशवैश्वदेवंप्रसुग्मंतानवपंचाद्याजगत्यः ॥ ७ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् (१०।२।३) निर्वर्तध्वंमानुगातास्मान्त्सिंषक्तरेवतीः । अग्नींषोमापुनर्वसूऽअस्मेधारयतंरयिं ॥
पुनरेनानिवर्तयपुनरेनान्याकुरु । इंद्रंऽएणानियंच्छत्वग्निरेनाऽउपाजंतु ॥ पुनरेतानिवर्ततामस्मिन्पुष्यंतुगोपतौ ।
इहैवाग्नेनिधारयेहतिष्ठतुयारयिः ॥ यन्नियानंन्ययनंसंज्ञानंयत्परायणं । आवर्तनंनिवर्तनंयोगोपाऽअपितंहुवे ॥

(१०।२।३) निवर्तध्वमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्ययामायनोमथितऋषिःआपोदेवताःआद्यायाअग्नीषोमाःअंत्यायाइंद्रोनुष्टुप्षष्ठीगायत्री
(अत्रसूक्तेवारुणिर्भृगुर्भार्गवश्च्यवनश्चेमौपाक्षिकावृषीगौर्वादेवता) ।

यऽउदानड्व्ययंनंयऽउदानंट्परायणं । आवर्तनंनिवर्तनमपिंगोपानिवर्ततां ॥ आनिंवर्तनिर्वर्तयपुनर्नऽइंद्रगादेंहि । जीवाभिर्भुनजामहै ॥ परिवोविश्वतोंदधऽऊर्जाघृतेनपर्यसा । येदेवाःकेचंयज्ञियास्तेरय्यासंसृजंतुनः ॥ आनिंवर्त नवर्तयनिनिंवर्तनवर्तय । भूम्याश्चतस्रःप्रदिशस्ताभ्यंऽएनानिवर्तय ॥ १ ॥ (१०।२।४) भद्रंनोऽअपिंवातयमनः ॥ अग्निमीळेभुजांयविष्ठंशासामित्रंदुर्धरींतुं । यस्यधर्मन्त्स्वं१रेनीःसपर्यंतिंमातुरूधः ॥ यमासाकृपनीळंभासाकेंतुंवर्धयंति । भ्राजंतेश्रेणिंदन् ॥ अर्योविशांगातुरेतिप्रयदानड्दिवोऽअंतान् । कविरभ्रंदीद्यानः ॥ जुषद्धव्यामानुषस्योध्वस्तस्थावृभ्वायज्ञे । मिन्वन्त्सद्मंपुरऽएति ॥ सहिक्षेमोहविर्यज्ञःश्रुष्टीदंस्यगातुरेति । अग्निंदेवावाशीमंतं ॥ २ ॥ यज्ञासाहंदुवंऽइषेग्निंपूर्वस्यशेवस्य । अद्रेःसूनुमायुमाहुः ॥ नरोयेकेचास्मदाविश्वेत्तेवामऽआस्युः । अग्निंहविषावर्धंतः ॥ कृष्णःश्वेतोंरुषोयामोऽअस्यब्रध्नऽऋज्रऽउतशोणोयशस्वान् । हिरंण्यरूपंजनिताजजान ॥ एवातेंऽअग्नेविमदोमनीषामूर्जोनपादमृतेभिःसजोषाः । गिरऽआवक्षत्सुमतीरियानऽइषमूर्जंसुक्षितिंविश्वमाभाः ॥ ३ ॥ (१०।२।५) आग्निंनस्ववृक्तिभिर्होतारंत्वावृणीमहे । यज्ञायस्तीर्णबर्हिषेविवोमदेशीरंपावकशोचिषंविवक्षसे ॥ त्वामुतेस्वाभुवः

(१०।२।४) भद्रमितिदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदोग्निर्गायत्रीआद्यैकपदाविराट्द्वितीयानुष्टुवंत्येविराट्त्रिष्टुभौ (भद्रंनःप्रभृतिसप्तसूक्तेषुय ऐंद्रोविमदःसप्राजापत्योवैकल्पिकःकिंचवासुक्रोवसुकृद्वा)। (१०।२।५) आग्निंनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदोग्निरास्तारपंक्तिः ।

शुंभंत्यश्वराधसः । वेतित्वामुपसेचनीविवोमदऽऋजीतिरग्नऽआहुतिर्वि० ॥ त्वेधर्माणऽआसतेजुहूभिःसिंचतीरिव ।
कृष्णारूपाण्यर्जुनाविवोमदेविश्वाऽअधिश्रियोधिषेवि० ॥ यमग्नेमन्यसेरयिंसहसावन्नमर्त्य । तमानोवाजसातयेवि
वोमदेयज्ञेषुचित्रमाभरावि० ॥ अग्निर्जातोऽअथर्वणाविदद्विश्वानिकाव्या । भुवद्दूतोविवस्वतोविवोमदेप्रियोयमस्यका
म्योवि०॥४॥ त्वांयज्ञेष्वीळतेग्नेप्रयत्यध्वरे । त्वंवसूनिकाम्याविवोमदेविश्वादधासिदाशुषेवि०॥त्वांयज्ञेष्वृत्विजंचारु
मग्नेनिषेदिरे । घृतप्रतीकंमनुषोविवोमदेशुक्रंचेतिष्ठमक्षभिर्वि० ॥ अग्नेशुक्रेणशोचिषोरुप्रथयसेबृहत् । अभिक्रंदन्वृषा
यसेविवोमदेगर्भंदधासिजामिषुवि० ॥ ५ ॥ (१०।२।६) कुहश्रुतऽइंद्रःकस्मिन्नद्यजनेमित्रोनश्रूयते । ऋषीणां
वायःक्षयेगुहावाचर्कंषेगिरा+ ॥ इहश्रुतऽइंद्रोऽअस्मेऽअद्यस्तवेवज्र्यृचीषमः । मित्रोनयोजनेष्वायशश्चक्रेऽअसा
म्या+ ॥ महोयस्पतिःशवसोऽअसाम्यामहोनृम्णस्यतूतुजिः । भर्तावज्रस्यधृष्णोःपितापुत्रमिवप्रियं+ ॥ युजानोऽअ
श्वावातस्यधुनीदेवोदेवस्यवज्रिवः । स्यंतापथाविरुक्मतासृजानःस्तोष्यध्वनः ॥ त्वंत्याचिद्वातस्याश्वागाऽऋज्रात्म
नावहध्यै । ययोर्देवोनमर्त्योयंतानकिर्विदाय्यः ॥ ६ ॥ अधग्मंतोशनापृच्छतेवांकदर्थानऽआगृहं । आजग्मथुःपरा
काद्दिवश्चग्मश्चमर्त्यं ॥ आनऽइंद्रपृक्षसेस्माकंब्रह्मोद्यतं । तत्त्वायाचामहेवःशुष्णंयद्धन्नमानुषं ॥ अकर्मादस्युरभि

(१०।२।६) कुहश्रुतइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदइंद्रःपुरस्ताद्बृहतीपंचमीसप्तमीनवम्योनुष्टुभोंत्यात्रिष्टुप् ।

नोऽअमंतुरन्यव्रंतोऽअमांनुषः । त्वंतस्यामित्रहुन्वधर्दासस्यंदंभय ॥ त्वंनंऽइंद्रशूरशूरैरुतत्वोतांसोबुर्हणां । पुरुत्रा तेविपूर्तयोनवंतक्षोणयोंयथा ॥ त्वंतान्वृत्रहत्यैचोदयोनून्कार्पाणेशूरवज्रिवः । गुहायदीकवीनांविशांनक्षत्रशवसां ॥ ७ ॥ मक्षूतातंऽइंद्रदानाप्नंसऽआक्षाणेशूरवज्रिवः । यद्धशुष्णंस्यदंभयोजातंविश्वंसयावभिः ॥ माकुध्र्यंगिंद्रशूरवस्वींरस्मेभूंवन्नभिष्टंयः । वयंवंयंतऽआसांसुम्नेस्यामवज्रिवः ॥ अस्मेतातंऽइंद्रसंतुसत्याहिंसंतीरुपस्पृशंः । विद्यामयासांभुजोधेनूनांनवज्रिवः ॥ अहुस्तायदुपदीवर्धतक्षाःशचींभिर्वेद्यानां । शुष्णंपरिंप्रदक्षिणिद्विश्वायवेनिशिश्नथः ॥ पिबापिबेदिंद्रशूरसोमंमारिषण्योवसवानुवसुःसन् । उतत्रांयस्वगृणतोमघोनोमहश्चरायोरेवतंस्कृधीनः ॥ ८ ॥

(१०।२।७) यजामहुऽइंद्रंवज्रंदक्षिणंहरीणांरथ्यं१विव्रंतानां । प्रश्मश्रुदोधुवदूर्ध्वथांभूद्विसेनांभिर्दयंमानोविराधंसा ॥ हरीन्वंस्ययावनेविदेवस्विंद्रोंमघैर्मघवांवृत्रहाभुंवत् । ऋभुर्वाजंऽऋभुक्षाःपत्यतेशवोवंक्ष्णौमिदासंस्यनामंचित् ॥ यदावज्रंहिरंण्यमिदथारथंहरीयमस्यवहंतोविसूरिभिः । आतिंष्ठतिमघवासनंश्रुतऽइंद्रोवाजंस्यदीर्घश्रंवसस्पतिंः ॥ सोचिन्नुवृष्टियूंथ्या३स्वासचाँऽइंद्रःश्मश्रूंणिहरिंताभिप्रुंष्णुते । अवंवेतिसुक्षयंसुतेमधूदिद्धूंनोतिवातोयथावनं ॥ योवाचाविवांचोमृध्रवांचःपुरूसहस्राशिवाजुघानं । तत्तदिदंस्यपौंस्यंगृणीमसिपितेवयस्तविंषींवावृधेशवंः ॥

(१०।२।७) यजामहइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदइंद्रोजगत्याद्यांत्येत्रिष्टुभौपंचम्यभिसारिणी ।

स्तोमँतऽइंद्रविमदाऽअंजीजनन्नपूर्व्यंपुरुतमंसुदानवे । विद्माह्यस्यभोजनमिनस्ययदापशुंनगोपाःकरामहे ॥ माकिर्नऽएनासख्याविर्यौषुस्तवचेंद्रविमदस्यचऽऋषेः । विद्माहितेप्रमतिंदेवजामिवदस्मेतेसंतुसख्याशिवानि ॥ ९ ॥ (१०।२।८) इंद्रसोममिमंपिबमधुमंतंचमूसुतं । अस्मेरयिंनिधारयविवोमदेसहस्रिणंपुरूवसोविवक्षसे ॥ त्वांयज्ञेभिरुक्थैरुपहव्येभिरीमहे । शचीपतेशचीनांविवोमदेश्रेष्ठंनोधेहिवार्यंवि० ॥ यस्पतिर्वार्याणामसिरध्रस्यचोदिता । इंद्रस्तोतॄणामविताविवोमदेद्विषोनःपाह्यंहसोवि० ॥ युवंशक्रामायाविनासमीचीनिरमंथतं । विमदेनयदीळितानासत्यानिरमंथतं ॥ विश्वेदेवाऽअकृपंतसमीच्योर्निष्पतंत्योः । नासत्यावब्रुवन्देवाःपुनरावहतादिति ॥ मधुमन्मेपरायणंमधुमत्पुनरायनं । तानोदेवादेवतयायुवंमधुमतस्कृतं ॥ १० ॥ (१०।२।९) भद्रंनोऽअपिवातयमनोदक्षमुक्रतुं । अधातेसख्येऽअंधसोविवोमदेरणन्गावोनयवसेविवक्षसे ॥ हृदिस्पृशस्तऽआसतेविश्वेषुसोमधामसु । अधाकामाऽइमेममविवोमदेवितिष्ठंतेवसूयवोवि० ॥ उतव्रतानिसोमतेप्राहंमिनामिपाक्या । अधापितेवसूनवेविवोमदेमृळानोऽअभिचिद्वधाद्वि० ॥ समुप्रयंतिधीतयःसर्गासोवताँऽइव । क्रतुंनःसोमजीवसेविवोमदेधारयाचमसाँऽइव

(१०।२।८) इंद्रसोममितिषळर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदइंद्रोंत्यतिसृणामश्विनावास्तारपंक्तिरंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः । (१०।२।९) भद्रमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदःसोमआस्तारपंक्तिः ।

वि० ॥ तवत्येसोमशक्तिभिर्निकामासोव्यृण्विरे । गृत्संस्यधीरांस्तवसोविवोमदेव्रजंगोमंतमश्विनंविवक्षसे ॥ ११ ॥
पशुंनःसोमरक्षसिपुरुत्राविष्ठितंजगत् । समाकृणोषिजीवसेविवोमदेविश्वासंपश्यन्भुवनावि० ॥ त्वंनःसोमविश्वतो
गोपाऽअदाभ्योभव । सेधराजन्नपस्त्रिधोविवोमदेमानोदुःशंसऽईशतावि० ॥ त्वंनःसोमसुक्रतुर्वयोधेयायजागृहि ।
क्षेत्रवित्तरोमनुषोविवोमदेद्रुहोनःपाह्यंहसोवि० ॥ त्वंनोवृत्रहंतमेंद्रस्येंदोशिवःसखा । यत्सींहवंतेसमिथेविवोमदेयु
ध्यमानास्तोकसातौ० ॥ अयंघसतुरोमदऽइंद्रस्यवर्धतप्रियः । अयंकक्षीवंतोमहोविवोमदेमतिंविप्रस्यवर्धयद्वि० ॥
अयंविप्रायदाशुषेवाजाँऽइयर्तिगोमतः । अयंसप्तभ्यऽआवरंविवोमदेप्रांधंश्रोणंचतारिषद्वि० ॥१२॥ (१०।२।१०)
प्रह्यच्छामनीषाःस्पार्हायंतिनियुतः । प्रदस्नानियुद्रथःपूषाऽअविष्टुमाहिनः ॥ यस्यत्यन्महित्वंवाताप्यमयंजनः ।
विप्रऽआवंसद्धीतिभिश्चिकेतसुष्टुतीनां ॥ सवेदसुष्टुतीनामिंदुर्नपूषावृषा । अभिप्सुरःप्रुषायतिव्रजंनऽआप्रुषायति ॥
मंसीमहित्वावयमस्माकंदेवपूषन् । मतीनांचसाधनंविप्राणांचाधवं+ ॥ प्रत्यर्धिर्यज्ञानामश्वहयोरथानां । ऋषिःस
योमनुर्हितोविप्रस्ययावयत्सखः+ ॥ १३ ॥ आधीषमाणायाःपतिःशुचायाश्चशुचस्यच । वासोवायोवीनामावासां
सिममृजत् ॥ इनोवाजानांपतिरिनःपुष्टीनांसखा । प्रश्मश्रुहर्यतोदूधोद्विवृथायोऽअदाभ्यः ॥ आतेरथस्यपूषन्नजा

(१०।२।१०) प्रह्यच्छेतिनवर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदःपूषानुष्टुप्आद्याचतुर्थ्यावुष्णिहौ ।

धुरंववृत्युः । विश्वस्यार्थिनःसखासनोजाऽअनपच्युतः ॥ अस्माकमूर्जारथंपूषाऽअविष्टुमाहिनः । भुवद्वाजानांवृध ऽइमंनःशृणवद्धवं ॥ १४ ॥ (१०।२।११) असत्सुमेजरितःसाभिवेगोयत्सुन्वतेयजमानायशिक्षं । अनाशीर्दाम हमस्मिप्रहंतासत्यध्वृतंवृजिनायंतमाभुं ॥ यदीदहंयुधयेसंनयान्यदेवयून्तन्वाशूशुजानान् । अमातेतुम्रंवृषभंप चानितीव्रंसुतंपंचदशंनिषिंचं ॥ नाहंतंवेदयऽइतिब्रवीत्यदेवयून्त्समरणेजघन्वान् । यदावाख्यत्समरणमृघावदादि द्धमेवृषभाप्रब्रुवंति ॥ यदज्ञातेषुवृजनेष्वासंविश्वेसतोमघवानोमऽआसन् । जिनामिवेत्क्षेमऽआसंतमाभुंप्रतंक्षिणां पर्वतेपादगृह्य ॥ नवाऽउमांवृजनेवारयंतेनपर्वतासोयदहंमनस्ये । ममस्वनात्कृधुकर्णोभयातऽएवेदनुद्यून्किरणःस मेजात् ॥ १५ ॥ दर्शन्नवत्रंशृतपाँऽअनिंद्रान्बाहुक्षदःशरवेपत्यमानान् । घृषुंवायेनिनिदुःसखायमध्यून्वेषुपवयोव वृत्युः ॥ अभूवौक्षीव्युंआयुरानड्दर्षन्नुपूर्वोऽअपरोनुदर्षत् । द्वेपवस्तेपरितंनभूतोयोऽअस्यपारेरजसोविवेष ॥ गा वोयवंप्रयुताऽअर्योऽअक्षन्ताऽअपश्यंसहगोपाश्चरंतीः । हवाऽइदर्योऽअभितःसमायन्कियदासुस्वपतिश्छंदयाते ॥ संयद्वयंयवसादोजनानामहंयवादऽउर्वज्रेऽअंतः । अत्रायुक्तोवसातारमिच्छादथोऽअयुक्तंयुनजद्ववन्वान् ॥ अत्रे दुमेमंससेसत्यमुक्तंद्विपाच्चयच्चतुष्पात्संसृजानि । स्त्रीभिर्योऽअत्रवृषणंपृतन्यादयुद्धोऽअस्यविभजानिवेदः ॥ १६ ॥

(१०।२।११) असत्स्वितिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यैंद्रोवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

यस्यानक्षादुहिताजात्वासकस्तांविद्वाँऽअभिमन्यातेऽअंधां । कतरोमेनिंप्रतितंमुचातेयऽईंवहातेयऽईंवावरेयात्+ ॥
कियतीयोषामर्यतोवधूयोःपरिंप्रीतापन्यसावार्येण । भद्रावधूर्भवतियत्सुपेशाःस्वयंसामित्रंवनुतेजनेचित् ॥ पत्तोजं
गारप्रत्यंचमत्तिशीर्ष्णाशिरःप्रतिंदधौवरूथं । आसीनऽऊर्ध्वामुपसिक्षिणातिन्यङ्ङुत्तानामन्वेतिभूमिं ॥ बृहन्नच्छा
योऽअपलाशोऽअर्वातस्थौमाताविषितोऽअत्तिगर्भः । अन्यस्यावत्संरिहतीमिमायकयाभुवानिदधेधेनुरूधः ॥ सप्त
वीरासोऽअधरादुदायन्नष्टोत्तरात्तात्समजग्मिरन्ते । नवपश्चातात्स्थिविमंतऽआयन्दशप्राक्सानुविर्तिरंत्यश्नः ॥१७॥
दशानामेकंकपिलंसमानंतंहिन्वंतिक्रतवेपार्याय । गर्भंमातासुधितंवक्षणास्ववेनंतंतुषयंतीबिभर्ति ॥ पीवानंमेषमप
चंतवीरान्युप्ताऽअक्षाऽअनुदीवऽआसन् । द्वाधनुंबृहतीमप्स्वं१तःपवित्रवंताचरतःपुनंता ॥ विक्रोशनासोविष्वंच
ऽआयन्पचातिनेमोनहिपक्षदर्धः । अयंमेदेवःसवितातदाहद्र्वन्नऽइद्वनवत्सर्पिरन्नः ॥ अपश्यंग्रामंवहमानमाराद्च
क्रयास्वधयावर्तमानं । सिषक्त्यर्यःप्रयुगाजनानांसद्यःशिश्नाप्रमिनानोनवीयान् ॥ एतौमेगावौप्रमरस्ययुक्तौमोषुप्र
सेधीर्मुहुरिन्ममंधि । आपश्चिदस्यविनशंत्यर्थंसूरश्चमर्कऽउपरोबभूवान्+ ॥ १८ ॥ अयंयोवज्रःपुरुधाविवृत्तोवःसूर्यं
स्यबृहतःपुरीषात् । श्रवऽइदेनापरोऽअन्यदस्तितदव्यथीजरिमाणस्तरंति ॥ वृक्षेवृक्षेनियतामीमयद्गौस्ततोवयःप्रप
तान्पूरुषादः । अथेदंविश्वंभुवनंभयातऽइंद्रायसुन्वदृषयेचशिक्षत् ॥ देवानांमानेप्रथमाऽअतिष्ठन्कृंतत्रादेषामुपरा

ऽउदायन् । त्रयस्तपंतिपृथिवीमनूपाद्वाबृबूकंवहतःपुरीषं ॥ सातेजीवातुरुततस्यविद्धिमास्मैतादृगपगूहःसमर्ये । आविःस्वःकृणुतेगूहतेबुसंसपादुरस्यनिर्णिजोनमुच्यते ॥ १९ ॥ (१०।२।१२) विश्वोह्य१न्योऽअरिराजगाममम दहश्वशुरोनाजगाम । जक्षीयाद्धानाऽउतसोमंपपीयात्स्वाशितःपुनरस्तंजगायात् ॥ सरोरुवद्वृषभस्तिग्मशृंगोवर्ष्म न्तस्थौवरिमन्नापृथिव्याः । विश्वेष्वेनंवृजनेषुपामियोमेकुक्षीसुतसोमःपृणाति ॥ अद्रिणातेमंदिनंऽइंद्रतूयान्सुन्वं तिसोमान्पिबसित्वमेषां । पचंतितेवृषभाँऽअत्सितेषांपृक्षेणयन्मघवन्हूयमानः ॥ इदंसुमेजरितराचिकिद्धिप्रतीपंशा पंनद्योवहंति । लोपाशःसिंहंप्रत्यंचमत्साःक्रोष्टावराहंनिरतक्तकक्षात् ॥ कथातऽएतदहमाचिकेतंगृत्सस्यपाकस्तवसो मनीषां । त्वंनोविद्वाँऽऋतुथाविवोचोयमर्धंतेमघवन्क्षेम्याधूः+ ॥ एवाहिमांतवसंवर्धयंतिदिवश्चिन्मेबृहतऽउत्तरा धूः । पुरूसहस्रानिशिशामिसाकमशत्रुंहिमाजनिताजजान ॥२०॥ एवाहिमांतवसंजज्ञुरुग्रंकर्मन्कर्मन्वृषणमिंद्रदेवाः । वधींवृत्रंवज्रेणमंदसानोपव्रजंमहिनादाशुषेवं ॥ देवासऽआयन्परशूँरबिभ्रन्वनावृश्चंतोऽअभिविड्भिरायन् । निसुद्र्व१

(१०।२।१२) विश्वोहीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यआद्यायाइंद्रस्नुषाऋषिकाद्वितीयादिचतुर्थीवर्जानांयुजामिंद्रऋषिःचतुर्थीसहितानामयुजां वसुक्रऋषिःचतुर्थीवर्ज्यानांयुजांवसुक्रोदेवताशिष्टानामिंद्रस्त्रिष्टुप् (अत्रसूक्तेप्रथमार्चिइंद्रस्नुषार्षत्वेविकल्पंशौनकोमन्यतेतत्पक्षेतत्रव सुक्रोविज्ञेयः) ।

दधंतोवक्षणासुयत्राकृपीटमनुतद्दहंति ॥ शशःक्षुरंप्रत्यंचंजगाराद्रिंलोगेनव्यंभेदमारात् । बृहंतंचिद्दहतेरंधयानिव
यंद्वत्सोवृषभंशूशुवानः ॥ सुपर्णऽइत्थानखमासिषायावरुद्धःपरिपदंनसिंहः । निरुद्धश्चिन्महिषस्तर्ष्यावान्गोधात
स्माऽअयथंकर्षदेतत्+ ॥ तेभ्योगोधाऽअयथंकर्षदेतद्येब्रह्मणःप्रतिपीयंत्यन्नैः । सिमऽउक्षणोवसृष्टाँऽअदंतिस्वयंबला
नितन्वःशृणानाः+ ॥ एतेशमीभिःसुशमीऽअभूवन्येहिन्विरेतन्व१ःसोमऽउक्थैः । नृवद्वदन्नुपनोमाहिवाजान्दि
विश्रवोदधिषेनामवीरः+ ॥ २१ ॥ (१०।२।१३) वनेनवायोन्यधायिचाकन्छुचिर्वांस्तोमोभुरणावजीगः । यस्ये
दिंद्रःपुरुदिनेषुहोतानृणांनर्योनृतमःक्षपावान् ॥ प्रतेऽअस्याऽउषसःप्रापरस्यानृतौस्यामनृतमस्यनृणां । अनुत्रिशो
कःशतमावहन्नॄन्कुत्सेनरथोयोऽअसत्ससवान्+ ॥ कस्तेमदऽइंद्ररंत्योभूद्दुरोगिरोऽअभ्यु१ग्रोविधाव । कद्वाहोऽअ
र्वागुपमामनीषाऽआत्वाशक्यामुपमंराधोऽअन्नैः ॥ कदुद्युम्नमिंद्रत्वावतोनॄन्कयाधियाकरसेकन्नऽआगन् । मित्रोन
सत्यऽउरुगायभृत्याऽअन्नेसमस्ययदसन्मनीषाः+ ॥ प्रेरयसूरोऽअर्थंनपारंयेऽअस्यकामंजनिधाऽइवग्मन् । गिरश्चये
तेतुविजातपूर्वीर्नरऽइंद्रप्रतिशिक्षंत्यन्नैः ॥ २२ ॥ मात्रेनुतेसुमितेऽइंद्रपूर्वीद्यौर्मज्मनापृथिवीकाव्येन । वरायतेघृ
तवंतःसुतासःस्वाद्मन्भवंतुपीतयेमधूनि ॥ आमध्वोऽअस्माऽअसिचन्नमत्रमिंद्रायपूर्णंसहिसत्यराधाः । सवावृधेव

(१०।२।१३) वनेनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

रिंमन्नापृथिव्याऽअभिक्रत्वानर्यःपौंस्यैश्च ॥ व्यांनाळिंद्रःपृतंनाःस्वोजाऽआस्मैंयतंतेसख्यायंपूर्वीः । आस्मारथंनपृतं
नासुतिष्ठयंभद्रयांसुमत्याचोदयांसे ॥ २३ ॥ (१०।३।१) प्रदेवत्राब्रह्मणेगातुरेंत्वपोऽअच्छामनंसोनप्रयुंक्ति ।
महींमित्रस्यवरुंणस्यधासिंपृथुज्रयंसेरीरधासुवृक्तिं+ ॥ अध्वंर्यवोहविष्मंतोहिभूताच्छापऽइंतोशतीरुंशंतः । अवया
श्चष्टेऽअरुणःसुंपर्णस्तमास्यंध्वमूर्मिमद्यासुंहस्ताः ॥ अध्वंर्यवोपऽइंतासमुद्रमपांनपांतंहविषांयजध्वं । सवोंददमिंम
द्यासुपूंतंतस्मैसोमंमधुंमंतंसुनोत ॥ योऽअंनिध्मोदीदंयदप्स्वं१तर्यंविप्रांसऽईळंतेऽअध्वरेषुं । अपांनपान्मधुंमतीरपो
दायाभिरिंद्रोंवावृधेवीर्याय ॥ याभिःसोमोमोदंतेहर्षतेचकल्याणीभिंर्युवतिभिर्नमर्यः । ताऽअंध्वर्योऽअपोऽअच्छा
परेंहियदांसिंचाऽओषंधीभिःपुनीतात् ॥ २४ ॥ एवेद्यूनेंयुवतयोंनमंतयदींमुशन्नुंशतीरेत्यच्छं । संजांनतेमनंसासं
चिंकित्रेध्वर्यवोंधिषणापंश्चदेवीः+ ॥ योवोंवृताभ्योऽअकृंणोदुलोकंयोवोंमह्याऽअभिशंस्तेरमुंचत् । तस्माऽइंद्रायम
धुंमंतमूर्मिंदेवमादंनंप्रहिंणोतनापः ॥ प्रास्मैंहिनोतमधुंमंतमूर्मिंगर्भोयोवंःसिंधवोमध्वऽउत्सः । घृतपृंष्ठमीड्यंमध्वरे
ष्वापोंरेवतीःशृणुताहवंमे ॥ तंसिंधवोमत्सरमिंद्रपानंमूर्मिंप्रहेंतयऽउभेऽइयंर्ति । मदच्युतंमौशानंनंभोजांपरिंत्रितंतुं
विचरंतमुत्सं ॥ आववृंततीरधनुद्विधारांगोषुयुधोनर्नियवंचरंतीः । ऋषेजनित्रीभुंवनस्यपत्नीरपोवंदस्वसवृधःसयों

तृतीयेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (१०।३।१) प्रदेवत्रेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषआपस्त्रिष्टुप् ।

नीः ॥ २५ ॥ हि॒नोता॑नो॒ऽअध्व॒रं दे॑वय॒ज्या हि॒नोत॒ ब्रह्म॑ स॒नये॒ धना॑नां । ऋ॒तस्य॒ योगे॒ वि ष्य॑ध्व॒मूधः॑ श्रुष्टी॒वरी॑र्भूत॒नास्म॒भ्यमा॑पः ॥ आपो॒ रेव॑तीः॒ क्षय॑था॒ हि वस्वः॒ क्रतुं॑ च भ॒द्रं बि॑भृ॒थामृतं॑ च । रा॒यश्च॒ स्थः स्व॑प॒त्यस्य॒ पत्नीः॒ सर॑स्वती॒ तद्गृ॑ण॒ते वयो॑ धात् ॥ प्रति॒ यदापो॒ अदृ॑श्रमाय॒तीर्घृ॒तं पयां॑सि॒ बिभ्र॑ती॒र्मधू॑नि । अ॒ध्व॒र्युभि॒र्मन॑सा संविदा॒ना इंद्रा॑य॒ सोमं॒ सुषु॑तं॒ भरं॑तीः ॥ एमा अ॑ग्मन्रे॒वती॑र्जी॒वध॑न्या॒ अध्व॑र्यवः सा॒दय॑ता सखायः । नि ब॒र्हिषि॑ धत्तन सोम्यासो॒ऽपां नप्त्रा॑ संविदा॒नास॑ एनाः ॥ आग्म॒न्नाप॑ उश॒तीर्ब॒र्हिरेदं न्य॑ध्व॒रे अ॑सदन्देव॒यंतीः॑ । अध्व॑र्यवः सुनु॒तेंद्रा॑य॒ सोम॒मभू॑दु वः सु॒शका॑ देवय॒ज्या+ ॥ २६ ॥

(१०।३।२) आ नो॑ दे॒वाना॒मुप॑ वेतु॒ शंसो॒ विश्वे॑भिस्तु॒रैरव॑से॒ यज॑त्रः । तेभि॑र्व॒यं सु॑ष॒खायो॑ भवेम॒ तर॑न्तो॒ विश्वा॑ दुरि॒ता स्या॑म ॥ परि॑ चि॒न्मर्तो॒ द्रवि॑णं ममन्यादृ॒तस्य॑ प॒था नम॒सा वि॑वासेत् । उ॒त स्वेन॒ क्रतु॑ना॒ सं व॑देत॒ श्रेयां॑सं॒ दक्षं॒ मन॑सा जगृभ्यात् ॥ अधा॑यि धी॒तिर॑सस्‌ग्रमंशा॑स्ती॒र्थे न द॒स्ममुप॑ य॒न्त्यूमाः॑ । अ॒भ्या॑नश्म सुवि॒तस्य॑ शू॒षं नवे॑दसो अ॒मृता॑नामभूम ॥ नित्य॑श्चाकन्या॒त्स्वप॑ति॒र्दमू॑ना॒ यस्मा॑ उ दे॒वः स॑वि॒ता ज॒जान॑ । भगो॑ वा॒ गोभि॑रर्य॒मेमन॑ज्यात्सो अ॑स्मै॒ चारु॑श्छदयदु॒त स्या॑त् ॥ इ॒यं सा भू॑या उ॒षसा॑मिव॒ क्षा यद्ध॑ क्षु॒मंतः॒ शव॑सा स॒माय॑न् । अ॒स्य स्तु॒तिं ज॑रि॒तुर्भिक्ष॑माणा॒ आ नः॑ श॒ग्मास॒ उप॑ यन्तु॒ वाजाः॑ ॥ २७ ॥ अ॒स्येदे॒षा सु॑म॒तिः प॑प्रथा॒नाभ॑वत्पू॒र्व्या भूम॑ना॒ गौः । अ॒स्य सनी॑ळा॒ असु॑रस्य॒ योनौ॑ समा॒न आ भर॑णे॒ बिभ्र॑मा

(१०।३।२)आनोदेवानामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्(भेदपक्षे–विश्वेदेवाः९अश्वत्थगर्भाशमी१उषोग्नी१एवं११)।

णाः ॥ किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआसयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः । संतस्थानेऽअजरेऽइतऽऊतीऽअहानिपूर्वीरुषसोज
रंत ॥ नैतावदेनापरोऽअन्यदस्त्युक्षासद्यावापृथिवीबिभर्ति । त्वचंपवित्रंकृणुतस्वधावान्यदींसूर्यनहरितोवहंति ॥
स्तेगोनक्षामत्येतिपृथ्वींमिहंनवातोविहवातिभूमं । मित्रोयत्रवरुणोऽअज्यमानोग्निर्वनेनव्यसृष्टशोकं ॥ स्तरीर्यत्सूत
सद्योऽअज्यमानाव्यथिरव्यथीःकृणुतस्वगोपा । पुत्रोयत्पूर्वःपित्रोर्जनिष्टशम्यांगौर्जगारयद्धपृच्छान्[+] ॥ उतकण्वंनृ
षदःपुत्रमाहुरुतश्यावोधनमादत्तवाजी । प्रकृष्णायरुशदपिन्वतोधर्ऋतमत्रनकिरस्माऽअपीपेत् ॥२८॥ (१०।३।२)
प्रसुग्मंताधियसानस्यसक्षणिवरेभिर्वराँऽअभिषुप्रसीदतः । अस्माकमिंद्रऽउभयंजुजोषतियत्सोम्यस्यांधसोबुबोधति ॥
वींद्रयासिदिव्यानिरोचनाविपार्थिवानिरजसापुरुष्टुत । येत्वावहंतिमुहुरध्वराँऽउपतेसुवन्वंतुवग्वनाँऽअराधसः ॥
तदिन्मेच्छन्त्सद्वपुषोवपुष्टरंपुत्रोयज्जानंपित्रोरधीयति । जायापतिंवहतिवग्नुनासुमत्पुंसऽइद्भद्रोवहतुःपरिष्कृतः ॥
तदित्सधस्थमभिचारुदीधयगावोयच्छासन्वहतुंनधेनवः । मातायन्मंतुर्यूथस्यपूर्व्याभिवाणस्यसप्तधातुरिज्जनः ॥
प्रवोच्छारिरिचेदेवयुष्पदमेकोरुद्रेभिर्यातितुर्वणिः । जरावायेष्वमृतेषुदावनेपरिवऽऊमेभ्यःसिंचतामधु ॥ २९ ॥
निधीयमानमपगूढमप्सुप्रमेदेवानांव्रतपाऽउवाच । इंद्रोविद्वाँऽअनुहित्वाचचक्षतेनाहमग्नेऽअनुशिष्टऽआगां ॥ अ

(१०।३।३) प्रसुग्मंतेतिनवर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषइंद्रोजगतीअंत्याश्चतस्रस्त्रिष्टुभः ।

क्षेत्रवित्क्षेत्रविदंह्यप्राट्सप्रैतिक्षेत्रविदानुशिष्टः । एतद्वैभद्रमनुशासनस्योतस्तुतिंविंदत्यंजसीनां ॥ अद्येदुप्राणीदममन्नि माहापीवृतोऽअधयन्मातुरूधः । एमेनमापजरिमायुवानमहेळन्वसुःसुमनाबभूव ॥ एतानिभद्राकलशक्रियामकुरुं श्रवणददतोमघानि । दानऽइद्वोमघवानःसोऽअस्त्वयंचसोमोहृदियंबिभर्मि॥३०॥इतिसप्तमाष्टकेसप्तमोध्यायः ॥७॥

पंचपंचाशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १४ ऋचः १५३॥ त्यागः॥ अग्नीषोमाभ्या. अग्य. ७ अग्नय. १८ इंद्राये. २५ अश्वि भ्या. ३ सोमाये. ११ पूष्ण. ९ इंद्राये. २५ वसुक्राये. इंद्राये. ३ वसुक्राये. इंद्राये. वसुक्राये. इंद्राये. वसुक्राये. इंद्राये. वसुक्राये. इंद्राये. ८ अपांनप्त. १५ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ९ अश्वत्थगर्भायैशम्याइ. उपसेग्नय. इंद्राये. ९ ॥ इतिसप्तमेसप्तमः ॥

प्रमाद्यावैश्वदेव्यैंद्रःप्रगाथःपरागायत्र्योद्वेकुरुश्रवणस्यत्रासदस्यवस्यदानस्तुतिःपराभिर्मृतेमित्रातिथौराज्ञित त्स्नेहादृषिरुपमश्रवसंपुत्रमस्यव्यशोकयत्प्रावेपाःषळूनामौजवान्वाक्षौक्षकृषिप्रशंसाचाक्षकितवनिंदाचंसप्तमी जगत्यंबुध्रंलुशोधानाकोवैश्वदेवंतुद्विग्निष्टुबंतंतूषासानक्तानमोद्वादशसौर्योभितपाःसौर्यंजागतंवैत्रिष्टुब्दशम्य स्मिन्नःपंचमुष्कवानिंद्रोयोवांषळूनाकाक्षीवतीघोषाश्विनंहित्रिष्टुबंतंरथंयांतंसमानंतृचंसुहस्त्योघौषेयोस्तेवैका दशकृष्णोच्छामेद्विग्निष्टुबंतंत्वायातुत्रित्रिष्टुबादिंदिवस्परिद्वादशंवत्सप्रिराग्नेयंतु ॥ ८ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (१०।३४) प्रमायुयुञ्चेप्रयुजोजनानांवहामिस्मपूषणमंतरेण । विश्वेदेवासोऽअधमामरक्षन्दुःशासुरागादितिघोषऽआसीत् ॥ संमातपंत्युभितःसपत्नीरिवपर्शवः । निबाधतेऽअमंतिर्नग्नताजसुर्वेर्नवेवीयतेमतिः+ ॥ मूषोनशिश्नाव्यदंतिमाध्यःस्तोतारंतेशतक्रतो । सकृत्सुनोमघवन्निंद्रमृळयाधापितेवनोभव ॥ कुरुश्रवणमावृणिराजानंत्रासदस्यवं । मंहिष्ठंवाघतामृषिः ॥ यस्यमाहरितोरथेतिस्रोवहंतिसाधुया । स्तवैसहस्रदक्षिणे ॥ १ ॥ यस्यप्रस्वादसोगिरऽउपमश्रवसःपितुः । क्षेत्रंनरण्वमूचुषे ॥ अधिपुत्रोपमश्रवोनपान्मित्रातिथेरिहि । पितुष्टेऽअस्मिवंदिता+ ॥ यदीशीयामृतानामुतवामर्त्यानां । जीवेदिन्मघवाममं ॥ नदेवानामतिव्रतंशतात्माचनजीवति । तथायुजाविवावृते ॥ २ ॥ (१०।३५) प्रावेपामाबृहतोमादयंतिप्रवातेजाऽइरिणेवर्वृताना: । सोमस्येवमौजवतस्यभक्षोविभीदकोजागृविर्मह्यमच्छान् ॥ नमामिमेथनजिहीळऽएषाशिवासखिभ्यऽउतमह्यमासीत् । अक्षस्याहमेकपरस्यहेतोरनुव्रतामपजायामरोधं ॥ द्वेष्टिश्वश्रूरपजायारुणद्धिननाथितोविंदतेमर्डितारं । अश्वस्येवजरतोवस्न्यस्यनाहं

(१०।३४) प्रमायुयुञ्चइतिनवर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषऋषिःआद्यायाविश्वेदेवाःततोद्वयोरिंद्रःचतुर्थीपंचम्योःकुरुश्रवणःषष्ठ्यादिचतसृणामुपश्रवा आद्यात्रिष्टुप्द्वितीयाबृहतीतृतीयासतोबृहतीशेषाःषड्गायत्र्यः । (१०।३५) प्रावेपाइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यमौजवानक्षऋषिःआद्यासप्तमीनवमीद्वादशीनामक्षादेवताःत्रयोदश्याःकृषिःशिष्टानामक्षनिंदादेवतात्रिष्टुप्सप्तमीजगती ।

विदामिकितवस्यभोगं ॥ अन्येजायांपरिमृशंत्यस्ययस्यागृधद्वेदनेवाज्य१क्षः । पितामाताभ्रातरऽएनमाहुर्नजानी
मोनयताबद्धमेतं+ ॥ यदादीध्येनदविषाण्येभिःपरायद्भ्योवहीयेसखिभ्यः । न्युप्ताश्चबभ्रवोवाचमक्रतँऽएमीदेषांनि
ष्कृतंजारिणीव ॥ ३ ॥ सभामेतिकितवःपृच्छमानोजेष्यामीतितन्वा३शूशुजानः । अक्षासोऽअस्यवितिरंतिकामंप्र
तिदीन्नेदधतऽआकृतानि ॥ अक्षासऽइदंकुशिनोनितोदिनोनिकृत्वानस्तपनास्तापयिष्णवः । कुमारदेष्णाजयतःपुन
र्हणोमध्वासंपृक्ताःकितवस्यबर्हणा ॥ त्रिपंचाशःक्रीळतिव्रातऽएषांदेवऽइवसवितासत्यधर्मा । उग्रस्यचिन्मन्यवेनान
मंतेराजाचिदेभ्योनमऽइत्कृणोति ॥ नीचावर्ततऽउपरिस्फुरंत्यहस्तासोहस्तवंतंसहंते । दिव्याऽअंगाराऽइरिणेन्यु
प्ताःशीताःसंतोहृदयंनिर्दहंति ॥ जायातप्यतेकितवस्यहीनामातापुत्रस्यचरतःक्वस्वित् । ऋणावाबिभ्यद्धनमिच्छमा
नोन्येषामस्तमुपनक्तमेति ॥ ४ ॥ स्त्रियंदृष्ट्वायकितवंततापान्येषांजायांसुकृतंचयोनिं । पूर्वाह्णेऽअश्वान्युयुजेहिबभ्रू
न्त्सोऽअग्नेरंतेवृषलःपपाद ॥ योवःसेनानीर्महतोगणस्यराजाव्रातस्यप्रथमोबभूव । तस्मैकृणोमिनधनारुणध्मिदशा
हंप्राचीस्तदृतंवदामि ॥ अक्षैर्मादीव्यःकृषिमित्कृषस्ववित्तेरमस्वबहुमन्यमानः । तत्रगावःकितवतत्रजायातन्मेविच
ष्टेसवितायमर्यः+ ॥ मित्रंकृणुध्वंखलुमृळतानोमानोघोरेणचरताभिधृष्णु । निवोनुमन्युर्विशतामरातिरन्योबभ्रू

णांप्रसितौन्वंस्तु ॥ ५ ॥ (१०।३।६) अबुध्रमुत्यऽइंद्रवंतोऽअग्नयोज्योतिर्भरंतऽउषसोव्युंष्टिषु । महीद्यावापृथिवीचेततामपोद्यादेवानामवऽआवृंणीमहे ॥ दिवस्पृथिव्योरवऽआवृंणीमहेमातृन्त्सिंधून्पर्वतान्छर्यणावतः । अनागास्त्वंसूर्यमुषासमीमहेभद्रंसोमः सुवानोऽअद्याकृणोतुनः ॥ द्यावानोऽअद्यपृथिवीऽअनागसोमहीत्रायेतांसुवितायमातरा । उषाऽउच्छंत्यपबाधतामघंस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ इयंनऽउस्राप्रथमासुदेव्यंरेवत्सनिभ्योरेवतीव्युच्छतु ॥ आरेमन्युंदुर्विदत्रस्यधीमहिस्वस्त्य१ग्निं० ॥ प्रयाःसिस्रतेसूर्यस्यरश्मिभिर्ज्योतिर्भरंतीरुषसोव्युंष्टिषु । भद्रानोऽअद्यश्रवसेव्युच्छतस्वस्त्य१ग्निं० ॥ ६ ॥ अनमीवाऽउषसऽआचरंतुनऽउदग्नयोजिहतांज्योतिषाबृहत् । आयुक्षातामश्विनातूतुंजिरथंस्वस्त्य१ग्निं० ॥ श्रेष्ठंनोऽअद्यसवितर्वरेण्यंभागमासुवसहिरत्नधाऽअसि । रायोजनित्रींधिषणामुपब्रुवेस्वस्त्य१ग्निं० ॥ पिपर्तुमातदृतस्यप्रवाचनंदेवानांयन्मनुष्या३अमन्महि । विश्वाऽइदुस्राःस्पळुदेतिसूर्यःस्वस्त्य१ग्निं० ॥ अद्वेषोऽअद्यबर्हिषःस्तरीमणिग्राव्णांयोगेमन्मनःसाधऽईमहे । आदित्यानांशर्मणिस्थाभुरण्यसिस्वस्त्य१ग्निं०॥ आनोबर्हिःसधमादेबृहद्दिविदेवाँऽईळेसादयासप्तहोतृन् । इंद्रंमित्रंवरुणंसातयेभगंस्वस्त्य१ग्निं०॥७॥ तऽआदित्याऽआगंतासर्वतातयेवृधेनोयज्ञमवतासजोषसः । बृहस्पतिंपूषणमश्विनाभगंस्वस्त्य१ग्निं० ॥ तन्नोदेवायच्छत

(१०।३।६)अबुध्रमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यधानाकोलुशोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ(भेदपक्षे-विश्वेदेवाः३उषसोग्निः२विश्वेदेवाः९एवं१४)

सुप्रवाचनंछर्दिरादित्याःसुभरंनृपाय्यं । पश्वेतोकायतनयायजीवसेस्वस्त्य१ग्निं० ॥ विश्वेऽअद्यमरुतोविश्वऽऊती विश्वेभवंत्वग्नयःसमिद्धाः । विश्वेनोदेवाऽअवसागमंतुविश्वमस्तुद्रविणंवाजोऽअस्मे ॥ यंदेवासोवथवाजसातौयं त्रायध्वेयंपिपृथात्यंहः । योवोगोपीथेनभयस्यवेदतेस्यामदेववीतयेतुरासः ॥ ८ ॥ (१०।३।७) उषासानक्ताबृह तीसुपेशसाद्यावाक्षामावरुणोमित्रोऽअर्यमा । इंद्रंहुवेमरुतःपर्वतांऽअपऽआदित्यान्द्यावापृथिवीऽअपःस्वः* ॥ द्यौ श्चनःपृथिवीचप्रचेतसऽऋतावरीरक्षतामंहसोरिषः । मादुर्विदत्रानिर्ऋतिर्नऽईशततदेवानामवोऽअद्यावृणीमहे ॥ विश्वस्मान्नोऽअदितिःपात्वंहसोमातामित्रस्यवरुणस्यरेवतः । स्वर्वज्ज्योतिरवृकंनशीमहितदे० ॥ ग्रावावदन्नपरक्षां सिसेधतुदुष्वप्न्यंनिर्ऋतिंविश्वमत्रिणं । आदित्यंशर्ममरुतामशीमहितदे० ॥ एंद्रोबर्हिःसीदतुपिन्वतामिळाबृहस्पतिः सामभिर्ऋक्वोऽअर्चतु । सुप्रकेतंजीवसेमन्मधीमहितदे० ॥९॥ दिविस्पृशंयज्ञमस्माकमश्विनाजीराध्वरंकृणुतंसुम्नमिष्ट ये । प्राचीनरश्मिमाहुतंघृतेनतदे० ॥ उपह्वयेसुहवंमारुतंगणंपावकमृष्वंसख्यायशंभुवं । रायस्पोषंसौश्रवसायधीम हितदे० ॥ अपांपेरुंजीवधन्यंभरामहेदेवाव्यंसुहवमध्वरश्रियं । सुरश्मिंसोममिंद्रियंयमीमहितदे० ॥ सनेमतत्सुस नितासनित्वभिर्वयंजीवाजीवपुत्राऽअनागसः । ब्रह्मद्विषोविष्वगेनोभरेरततदे० ॥ येस्थामनोर्यज्ञियास्तेशृणोतनयद्वो

(१०।३।७) उषासानक्तेतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यधानाकोलुशोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः१३सविता१एवं१४)।

देवाऽईमहेतद्ददातन । जैत्रंक्रतुंरयिमद्वीरवद्यशस्तद्दे० ॥ १० ॥ महद्द्यमहतामावृणीमहेवोदेवानांबृहतामनर्वणां । यथावसुंवीरजातंनशामहैतद्दे० ॥ महोऽअग्नेःसमिधानस्यशर्मण्यनागामित्रेवरुणेस्वस्तये । श्रेष्ठेस्यामसवितुःसवीम नितद्दे० ॥ येसवितुःसत्यसवस्यविश्वेमित्रस्यव्रतेवरुणस्यदेवाः । तेसौभगंवीरवद्गोमदप्नोदधातनद्रविणंचित्रमस्मे ॥ सवितापश्चातात्सवितापुरस्तात्सवितोत्तरात्तात्सविताधरात्तात् । सवितानःसुवतुसर्वतातिंसवितानोरासतांदीर्घमा युः ॥ ११ ॥ (१०।३।८) नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसेमहोदेवायतदृतंसपर्यत । दूरेदृशेदेवजातायकेतवेदिवस्पुत्रा यसूर्यायशंसत ॥ सामासत्योक्तिःपरिपातुविश्वतोद्यावाचयत्रततनन्नहानिच । विश्वमन्यन्निविशतेयदेजतिविश्वाहा पोविश्वाहोदेतिसूर्यः ॥ नतेऽअदेवःप्रदिवोनिवासतेयदेतशेभिःपतरैरथर्यसि । प्राचीनमन्यदनुवर्ततेरजऽउदन्येन ज्योतिषायासिसूर्य ॥ येनसूर्यज्योतिषाबाधसेतमोजगच्चविश्वमुदियर्षिभानुना । तेनास्मद्विश्वामनिरामनाहुतिमपा मीवामपदुःष्वप्न्यंसुव ॥ विश्वस्यहिप्रेषितोरक्षसिव्रतमहेळयन्नुच्चरसिस्वधाऽअनु । यदद्यत्वासूर्योपब्रवामहैतंनोदेवा ऽअनुमंसीरतक्रतुं ॥ तंनोद्यावापृथिवीतन्नऽआपऽइंद्रःशृण्वंतुमरुतोहवंवचः । माशूनेभूमसूर्यस्यसंदृशिभद्रंजीवंतो जरणामशीमहि ॥ १२ ॥ विश्वाहात्वासुमनसःसुचक्षसःप्रजावंतोऽअनमीवाऽअनागसः । उद्यंतंत्वामित्रमहोदिवे

(१०।३।८) नमोमित्रस्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यसौर्योभितपाःसूर्योजगतीदशमीत्रिष्टुप् ।

दिवेज्योग्जीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ महिज्योतिर्बिभ्रंतंत्वाविचक्षणभास्वंतंचक्षुषेचक्षुषेमयः । आरोहंतंबृहतःपाजस
स्परिवयंजीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ यस्यंतेविश्वाभुवनानिकेतुनाप्रचेरंतेनिचविशंतेऽअक्तुभिः । अनागास्त्वेनंहरिके
शसूर्याह्नाह्नानोवस्यंसावस्यसोदिहि ॥ शंनोभवचक्षसाशंनोऽअह्नाशंभानुनाशंहिमाशंघृणेनं । यथाशमध्वन्छमसंदु
रोणेतत्सूर्यद्रविणंधेहिचित्रं+ ॥ अस्माकंदेवाऽउभयायजन्मनेशर्मयच्छतद्विपदेचतुष्पदे । अदत्पिबंदूर्जयमानमाशि
तंतदस्मेशंयोररपोदधातन ॥ यद्वोदेवाश्चकृमजिह्वयागुरुमनसोवाप्रयुतीदेवहेळनं । अरावायोनोऽअभिदुच्छुनायते
तस्मिन्तदेनोवसवोनिधेतन ॥ १३ ॥ (१०।३।९) अस्मिन्नंऽइंद्रपृत्सुतौयशस्वतिशिमीवतिक्रंदसिप्रावसातये ।
यत्रगोषातांधृषितेषुखादिषुविष्वक्पतंतिदिद्यवोनृषाह्ये ॥ सनःक्षुमंतंसदनेव्यूर्णुहिगोऽअर्णसंरयिमिंद्रश्रवाय्यं । स्या
मंतेजयतःशक्रमेदिनोयथावयमुश्मसितद्वसोकृधि ॥ योनोदासऽआर्योवापुरुष्टुतादेवऽइंद्रयुधयेचिकेतति । अस्मा
भिष्टेसुषहाःसंतुशत्रवस्त्वयावयंतान्वनुयामसंगमे+ ॥ योदभ्रेभिर्हव्योयश्चभूरिभिर्योऽअभीकेवरिवोविन्नृषाह्ये । तं
विखादेसस्निमद्यश्रुतंनरमर्वाचमिंद्रमवसेकरामहे ॥ स्ववृजंहित्वामहमिंद्रशुश्रवानानुदंवृषभरध्रचोदनं । प्रमुंचस्व

(१०।३।९) अस्मिन्नइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमुष्कवानिंद्रइंद्रोजगती ।

परिकुत्सादिहार्गहिकिमुत्वावान्मुष्कयौर्बद्धऽआसते ॥ १४ ॥ (१०।३।१०) योवांपरिंज्मासुवृदश्विनारथोदोषा मुषासोहव्योहविष्मता । शश्वत्तमासस्तमुवामिदंवयंपितुर्ननामसुहवंहवामहे ॥ चोदयतंसूनृताःपिन्वतंधियऽउत्पुरं धीरीरयतंतदुश्मसि । यशसंभागंकृणुतंनोऽअश्विनासोमंनचारुंमघवत्सुनस्कृतं ॥ अमाजुरश्चिद्भवथोयुवंभगोनाशो श्चिदवितारापमस्यचित् । अंधस्यचिन्नासत्याकृशस्यचिद्युवामिदाहुर्भिषजारुतस्यचित् ॥ युवंच्यवानंसनयंयथारथं पुनर्युवानंचरथायतक्षथुः । निष्टौग्र्यमूहथुरद्भ्यस्परिविश्वेत्तावांसवनेषुप्रवाच्या ॥ पुराणावांवीर्याप्रब्रवाजनेथोहा सथुर्भिषजामयोभुवा । तावांनुनव्यावर्वसेकरामहेयंनासत्याश्रदरिर्यथादधत् ॥ १५ ॥ इयंवामह्वेशृणुतंमेऽअश्वि नापुत्रायैवपितरामह्यंशिक्षतं । अनापिरज्ञाऽअसजात्यामतिःपुरातस्याऽअभिशस्तेरवस्पृतं ॥ युवंरथेनविमदायशुं ध्युवंन्यूहथुःपुरुमित्रस्ययोषणां । युवंहवंवध्रिमत्याऽअगच्छतंयुवंसुषुतिंचक्रथुःपुरंधये ॥ युवंविप्रस्यजरणामुपेयुषःपु नःकलेरकृणुतंयुवद्वयः । युवंवंदनमृश्यदादुदूपथुर्युवंसद्योविश्पलामेतवेकृथः ॥ युवंहरेभंवृषणागुहाहितमुदैरयतंम मृवांसमश्विना । युवमृबीसमुततप्तमत्रयऽओमन्वंतंचक्रथुःसप्तवध्रये ॥ युवंश्वेतंपेदवेश्विनाश्वंनवभिर्वाजैर्नवतीचं वाजिनं । चर्कृत्यंददथुर्द्रावयत्सखंभगंननृभ्योहव्यंमयोभुवं ॥ १६ ॥ नतंराजानावदितेकुतश्चननांहोऽअश्नोति

(१०।३।१०) योवामितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतीघोषाश्विनौजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दुरितंनकिर्भयं । यमंश्विनासुहवारुद्रवर्तनीपुरोरथंकृणुथःपत्न्यासह + ॥ आतेनंयातंमनसोजवीयसारथंयंवामृभवश्च क्रुरश्विना । यस्ययोगेदुहिताजायतेदिवऽउभेऽअहंनीसुदिनेविवस्वतः ॥ तावर्तिर्यातंजयुषाविपर्वतमपिन्वतंशयवे धेनुमंश्विना । वृकस्यचिद्वर्तिकामंतरास्याद्युवंशचीभिर्ग्रसितामंमुंचतं ॥ एतंवांस्तोममश्विनावकर्मातक्षामभृगवोन रथं । न्यंमृक्षामयोषणांनमर्येनित्यंनसूनुंतनयंदधांनाः ॥ १७ ॥ (१०।३।११) रथंयांतंकुहकोहवांनराप्रतिद्युमंतं सुवितायंभूषति । प्रातर्यावाणंविभ्वंविशेविशेवस्तोर्वस्तोर्वहमानंधियाशमि ॥ कुहस्विद्दोषाकुहवस्तोरश्विनाकुहाभि पित्वंकरतःकुहोषतुः । कोवांशयुत्राविधवेवदेवरंमर्यनयोषाकृणुतेसधस्थऽआ + ॥ प्रातर्जरेथेजरणेवकापयावस्तोर्व स्तोर्यजतागच्छथोगृहं । कस्यध्वस्राभंवथःकस्यवानराराजपुत्रेवसवनावंगच्छथः ॥ युवांमृगेववारणामृगण्यवोदोषा वस्तोर्हविषानिह्वयामहे । युवंहोत्रामृतुथाजुह्वतेनरेषंजनायवहथःशुभस्पती ॥ युवांहघोषापर्यश्विनायतीराज्ञऽऊचे दुहितापृच्छेवांनरा । भूतंमेऽअह्नऽउतभूतमक्तवेश्वावतेरथिनेशक्तमर्वते ॥ १८ ॥ युवंकवीष्ठःपर्यश्विनारथंविशोन कुत्सोजरितुर्नशायथः । युवोर्हमक्षापर्यश्विनामध्वासाभरतनिष्कृतंनयोषणा ॥ युवंहभुज्युंयुवमंश्विनावशंयुवंशिंजा रमुशनामुपारथुः । युवोररावापरिसख्यमासतेयुवोरहमवसासुम्नमाचके ॥ युवंहकृशंयुवमंश्विनाशयुंयुवंविधंतंविध

(१०।३।११) रथंयांतमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतीघोषाश्विनौजगती ।

वामुरुष्यथः । युवंसनिभ्यंःस्तनयंतमश्विनापव्रजमूर्णुथःसप्तास्यं ॥ जनिष्टयोषापतयत्कनीनकोविचारुहन्वीरुधोदंसनाऽअनु । आस्मैरीयंतेनिवनेवसिंधवोस्माऽअह्नेभवतितत्पतित्वनं+ ॥ जीवंरुदंतिविमयंतेऽअध्वरेदीर्घामनुप्रसिंतिंदीधियुर्नरः । वामंपितृभ्योयऽइदंसमेरिरेमयःपतिभ्योजनयःपरिष्वजे ॥ १९ ॥ नतस्यविद्मतदुषुप्रवोचतयुवाहयद्युवत्याःक्षेतियोनिषु । प्रियोस्रियस्यवृषभस्यरेतिनोगृहंगमेमाश्विनातदुश्मसि ॥ आवामगन्त्सुमतिर्वाजिनीवसून्यश्विनाहृत्सुकामाऽअयंसत । अभूतंगोपामिथुनाशुभस्पतीप्रियाऽअर्यम्णोदुर्याऽअशीमहि ॥ तामंदसानामनुषोदुरोणऽआधत्तंरयिंसहवीरंवचस्यवे । कृतंतीर्थंसुप्रपाणंशुभस्पतीस्थाणुंपथेष्ठामपदुर्मतिंहतं ॥ क्वस्विदद्यकतमास्वश्विनाविक्षुदस्रामादयेतेशुभस्पती । कऽईंनियेमेकतमस्यजग्मतुर्विप्रस्यवायजमानस्यवागृहं+ ॥ २० ॥ (१०।३।१२) समानमुत्यंपुरुहूतमुक्थ्यं१रथंत्रिचक्रंसवनागनिग्मतं । परिज्मानंविदथ्यंसुवृक्तिभिर्वयंव्युष्टाऽउषसोहवामहे ॥ प्रातर्युजंनासत्याधितिष्ठथःप्रातर्यावाणंमधुवाहनंरथं । विशोयेनगच्छथोयज्वरीर्नराकीरेश्चिद्यज्ञंहोतृमंतमश्विना ॥ अध्वर्युंवामधुपाणिंसुहस्त्यमग्निधंवाधृतदक्षंदमूनसं । विप्रस्यवायत्सवनानिगच्छथोतऽआयातंमधुपेयमश्विना ॥२१॥ (१०।३।१३) अस्तेवसुप्रतरंलायमस्यन्भूषन्निवप्रभरास्तोमंमस्मै । वाचाविप्रास्तरतवाचमर्योनिरामयजरितःसोम

(१०।३।१२) समानमितितृचस्यसूक्तस्यवौषेयःसुहस्त्योश्विनौजगती । (१०।३।१३)अस्तेवेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ऽइंद्रं ॥ दोहेनगामुपशिक्षासखायंप्रबोधयजरितर्जारमिंद्रं । कोशंनपूर्णंवसुनान्यृष्टमाच्यावयमघदेयायशूरं ॥ कि
मंगत्वामघवन्भोजमाहुःशिशीहिमाशिशयंत्वाशृणोमि । अप्नस्वतीममधीरस्तुशक्रवसुविदंभगमिंद्राभरानः ॥ त्वांज
नाममसत्येष्विंद्रसंतस्थानाविह्वयंतेसमीके । अत्रायुजंकृणुतेयोहविष्मान्नासुन्वतासख्यंवष्टिशूरः ॥ धनंनस्पंद्रंबहुलं
योऽअस्मैतीव्रान्त्सोमाँऽआसुनोतिप्रयस्वान् । तस्मैशत्रून्त्सुतुकान्प्रातरह्नोनिस्वष्ट्रान्युवतिहंतिवृत्रं ॥ २२ ॥ यस्मि
न्वयंदधिमाशंसमिंद्रेयःशिश्रायमघवाकाममस्मे । आराच्चित्सन्भयतामस्यशत्रुर्न्यस्मैद्युम्नाजन्यानमंतां ॥ आराच्छ
त्रुमपबाधस्वदूरमुग्रोयःशंबःपुरुहूततेन । अस्मेधेहियवमद्गोमदिंद्रकृधीधियंजरित्रेवाजरत्नां ॥ प्रयमंतर्वृषसवासोऽ
अग्मन्तीव्राःसोमाबहुलांतासऽइंद्रं । नाहंदामानंमघवानियंसन्निसुन्वतेवहतिभूरिवामं ॥ उतप्रहामतिदीव्याजया
तिकृतंयच्छ्वघ्नीविचिनोतिकाले । योदेवकामोनधनारुणद्धिसमित्तंरायासृजतिस्वधावान् ॥ गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांय
वेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादध
रादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २३ ॥ (१०।४।१) अच्छामऽइंद्रंमतयःस्व
र्विदःसध्रीचीर्विश्वाऽउशतीरनूषत । परिष्वजंतेजनयोयथापतिंमर्यंनशुंध्युंमघवानमूतये ॥ नघात्वद्रिगपवेतिमेमन

चतुर्थेनुवाकेष्टादशसूक्तानि (१०।४।१) अच्छामइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णइंद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

स्त्वेऽइत्कामंपुरुहूतशिश्रय । राजेवदस्मनिषदोधिबर्हिष्यस्मिन्त्सुसोमेवपानंमस्तुते ॥ विषूवृदिंद्रोऽअमतेरुतक्षुधःस
ऽइद्रायोमघवावस्वऽईशते । तस्येदिमेप्रवणेसप्तसिंधवोवयोवर्धंतिवृषभस्यशुष्मिणः ॥ वयोनवृक्षंसुपलाशमासद
न्त्सोमासऽइंद्रंमंदिनश्चमूषदः । प्रैषामनीकंशवसादविद्युतद्विदत्स्व१र्मनवेज्योतिरार्यं ॥ कृतंनश्वघ्नीविचिनोतिदेव
नेसंवर्गंयन्मघवासूर्यंजयत् । नतत्तेऽअन्योऽअनुवीर्यंशकन्नपुराणोमघवन्नोतनूतनः ॥ २४ ॥ विशंविशंमघवापर्य
शायतजनानांधेनाऽअवचाकशद्वृषा । यस्याहशक्रःसवनेषुरण्यतिसतीव्रैःसोमैःसहतेपृतन्यतः+ ॥ आपोनसिंधुम
भियत्समक्षरन्त्सोमासऽइंद्रंकुल्याऽइवह्रदं । वर्धंतिविप्रामहोऽअस्यसादनेयवंनवृष्टिर्दिव्येनदानुना ॥ वृषानक्रु
द्धःपतयद्रजःस्वायोऽअर्यपत्नीरकृणोदिमाऽअपः । ससुन्वतेमघवाजीरदानवेविंदज्ज्योतिर्मनवेहविष्मते ॥ उज्जा
यतांपरशुर्ज्योतिषासहभूयाऽऋतस्यसुदुघापुराणवत् । विरोचतामरुषोभानुनाशुचिःस्व१र्णशुक्रंशुशुचीतसत्पतिः ॥
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःप
रिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २५ ॥ (१०।४।२)
आयात्विंद्रःस्वपतिर्मदायययोधर्मणातूतुजानस्तुविष्मान् । प्रत्वक्षाणोऽअतिविश्वासहांस्यपारेणमहतावृष्ण्येन ॥

(१०।४।२) आयात्विंद्रेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकृष्णइंद्रोजगतीआद्यास्तिस्रोंत्येद्वेचत्रिष्टुभः ।

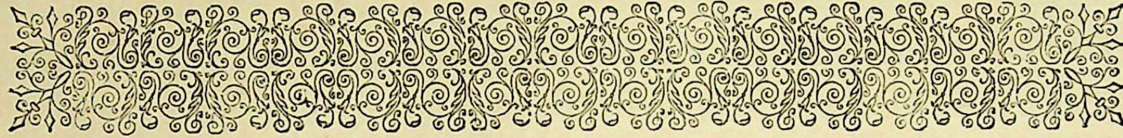
सुष्ठामारथंःसुयमाहरींतेमिम्यक्षवज्रोनृपतेगभंस्तौ । शीभंराजन्सुपथायाह्यर्वाङ्वधीमतेपपुषोवृष्ण्यानि ॥ एंद्रवाहोनृपतिंवज्रंबाहुमुग्रमुग्रासंस्तविषासंऽएनं । प्रत्वंक्षसंवृषभंसत्यशुंष्ममेमंस्मत्रासंधमादोंवहंतु ॥ एवापातिंद्रोणसाचंसचेंतसमूर्जःस्कंभंधरुणऽआवृषायसे । ओजंःकृष्वसंगृभायत्वेऽअप्यसोयथांकेनिपानामिनोवृधे+ ॥ गमंन्नस्मेवसून्याहिशंसिषंस्वाशिषंभरमायाहिसोमिनः । त्वमीशिषेसास्मिन्नासंत्सिबर्हिष्यंनाधृष्यातवपात्राणिधर्मणा ॥ २६ ॥ पृथक्प्रायंन्प्रथमादेवहूंतयोकृंण्वतश्रवस्यानिदुष्टरां । नयेशेकुर्यज्ञियांनावमारुहंमीमैंवतेन्यंविशंतकेपंयः ॥ एवैवापागपंरेसंतुदूढ्योश्वायेषांदुर्युजंऽआयुयुज्रे । इत्थायेप्रागुपंरेसंतिदावनेंपुरूणियत्रंवयुनानिभोजंना ॥ गिरींऽरज्रान्रेजमानाँऽअधारयद्द्यौःक्रंददंतरिंक्षाणिकोपयत् । समीचीनेधिषणेविष्कंभायतिवृष्णंःपीत्वामदंऽउक्थानिंशंसति ॥ इमंबिंभर्मिसुकृंतंतेऽअंकुशंयेनारुजासिंमघवन्छफारुजः । अस्मिन्त्सुतेसवंनेऽअस्त्वोक्यंसुतऽइष्टौमंघवन्बोध्याभगः ॥ गोभिंष्टरेमामंतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजंभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःपरिंपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधंरादघायोः । इंद्रंःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिंभ्योवरिंवःकृणोतु ॥ २७ ॥ (१०।४।३) दिवस्परिंप्रथमंजज्ञेऽअग्निरस्मद्द्वितीयंपरिंजातवेदाः । तृतीयमप्सुनृमणाऽअजंस्रमिंधांन

(१०।४।३) दिवस्परीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

ऽएनंजरतेस्वाधीः+ ॥ विज्ञातेऽअग्नेत्रेधात्रयाणिविज्ञातेधामविभृताँपुरुत्रा । विज्ञातेनामपरमंगुहायद्विज्ञातमु
त्संयतंऽआजगंथ ॥ समुद्रेत्वानृमणाऽअप्स्वं१तर्नृचक्षाऽईधेदिवोऽअंग्नऽऊधन् । तृतीयेत्वारजंसितस्थिवांसमपामु
पस्थेमहिषाऽअंवर्धन् ॥ अक्रंदद्ग्निःस्तनयंन्निवद्यौःक्षामारेरिंहद्वीरुधंःसमंजन् । सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोऽअख्यदा
रोदसीभानुनाभात्यंतः+ ॥ श्रीणामुदारोधरुणोरयीणांमनीषाणांप्रार्पणःसोमगोपाः । वसुःसूनुःसहसोऽअप्सुराजा
विभात्यग्रंऽउषसामिधानः+ ॥ विश्वस्यकेतुर्भुवनस्यगर्भऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमानः । वीळुंचिदद्रिंमभिनत्परा
यन्जनायदग्निमयंजंतपंच ॥ २८ ॥ उशिक्पावकोऽअरतिःसुमेधामर्तेष्वग्निरमृतोनिधायि । इयर्तिधूममरुषंभरिभ्र
दुच्छुक्रेणशोचिषाद्यामिनक्षन् ॥ दृशानोरुक्मऽउर्वियाव्यंद्यौदुर्मर्षमायुःश्रियेरुचानः । अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभि
र्यदेनंद्यौर्जनयंत्सुरेताः ॥ यस्तेऽअद्यकृणवद्भद्रशोचेपूपंदेवघृतवंतमग्ने । प्रतंनयप्रतरंवस्योऽअच्छाभिसुम्नंदेवभक्तंय
विष्ठ ॥ आतंभंजसौश्रवसेष्वंग्नऽउक्थऽउक्थऽआभंजशस्यमाने। प्रियःसूर्येप्रियोऽअग्नाभवात्युज्जातेनंभिनदुज्जनि
त्वैः ॥ त्वामंग्नेयजमानाऽअनुद्यून्विश्वावसुंदधिरेवार्याणि । त्वयासहद्रविणमिच्छमानाव्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥
अस्ताव्यग्निर्नरांसुशेवोवैश्वानरऽऋषिभिःसोमगोपाः । अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥२९॥ ॥
इतिसप्तमाष्टकेअष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

षट्पंचाशाध्यायेवर्गाः २९ सूक्तानि १३ ऋचः १४४॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. २ उपमश्रवसाये. २ उपमश्रवस. ४ अक्षेभ्य. अक्षनिंदाया. ५ अक्षेभ्य. अक्षनिंदाया. अक्षेभ्य. अक्षनिंदाया. २ अक्षेभ्य. कृष्याइ. अक्षनिंदाया. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ उषसेग्नय. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. २२ सवित्र. सूर्याये. १२ इंद्राये. ५ अश्विभ्या. ३१ इंद्राये. ३३ अग्नय. १२ ॥ इतिसप्तमेष्टमः ॥

॥ इतिसप्तमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ इतिसप्तमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथाष्टमाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ प्रहोतादशजगृभ्माष्टौसप्तगुर्वैकुंठमिंद्रंतुष्टावविकुंठानामासुरींद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंतींमहत्तपस्तेपेतस्याःस्वयमे
वेंद्रःपुत्रोजज्ञेसप्तगुस्तुतिसंहृष्टआत्मानमुत्तरैस्त्रिभिस्तुष्टावाहंभुवमेकादशांत्येत्रिष्टुभौसप्तमीचाहंदामंत्यो
पाद्येचत्रिष्टुभौप्रवोमहेसप्तद्विजगत्यांद्यंतकेतेभिसारिण्यौवषट्कारेणवृकणेषुभ्रातृषुंसौचीकोग्निरपःप्रविश्यदे
वैःसमवदुत्तरैस्त्रिभिर्महत्तन्नवात्रयुजोग्निवाक्यंविश्वइत्युत्तरंचषट्कमयुजोदेवानांयमैच्छामेत्युत्तरंचैकादश
कंतदद्येतितुद्दृचोग्नेस्तंतुंमाद्याजगत्योष्टमीवर्जंतांसुषट्बृहदुक्थोवामदेव्योवांदूरेष्टाविदंतेसप्तवैश्वदेवंतुंचतु
र्थ्याद्यास्तिस्रोजगत्यःपराणिचत्वारिसूक्तान्युक्ताऋषयोद्विपदेत्वत्रिमंडलेथहैक्ष्वाकोराजासमातिंगौपायानान्बं
ध्वादींन्पुरोहितांस्त्यक्त्वान्यौमायाविनौश्रेष्ठतमौमत्वापुरोदधेतमितरेक्रुद्धाअभिचेरुरथतौमायाविनौसुबंधोः
प्राणानाचिक्षिपतुरथास्यभ्रातरस्त्रयोमाप्रगामेतिषट्कंगायत्रंस्वस्त्ययनंजप्त्वायत्तइतिद्वादशर्चमानुष्टुभंमनआ
वर्तनंजेपुःप्रतारीतिदशर्चंचतस्रोनिर्ऋत्यपनोदार्थंजेपुश्चतुर्थ्यांसोमंचास्तुवन्मृत्योरपगमायोत्तराभ्यांदेवीमसु
नीतिंसप्तम्यांलिंगोक्तदेवताःशिष्टाभिःपङ्क्तिमहापङ्क्तिपङ्क्त्युत्तराभिर्द्यावापृथिव्यौसमिंद्रेतींद्रंचार्धर्चेनाजनमि
तिद्वादशर्चआनुष्टुभंचतसृभिररूप्मातिमस्तुवन्पंचम्येंद्रंषष्ठ्यागस्त्यस्यस्वसामातैषांराजानमस्तौत्पराभिःसुबं

धोर्जीवमाह्वयंस्तमंत्यया लब्धसंज्ञमस्पृशन्पंचाद्यागायत्र्योष्टम्याद्येपङ्क्तीइदमित्थासप्ताधिकानाभानेदिष्ठोमा
नवोवैश्वदेवंतत् ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (१०।४।४) प्रहोताजातोमहान्नभोविन्नृषद्वासीददपामुपस्थे । दधिर्योधायिसतेवयांसियंतावसू
निविधतेतनूपाः+ ॥ इमंविधंतोऽअपांसधस्थेपशुंननष्टंपदैरनुग्मन् । गुहाचतंतमुशिजोनमोभिरिच्छंतोधीराभृगवो
विंदन् ॥ इमंत्रितोभूर्यविंदद्दिच्छन्वैभूवसोमूर्धन्यघ्न्यायाः । सशेवृधोजातऽआहर्म्येषुनाभिर्युवाभवतिरोचनस्य ॥
मंद्रंहोतारमुशिजोनमोभिःप्रांचंयज्ञंनेतारमध्वराणां । विशामकृण्वन्नरतिंपावकंहव्यवाहंदधतोमानुषेषु ॥ प्रभूर्जयं
तंमहांविपोधांमूराऽअमूरंपुरांदर्माणं । नयंतोगर्भंवनांधियंधुर्हिरिश्मश्रुंनार्वाणंधनर्चं ॥ १ ॥ निपस्त्यासुत्रितःस्तभू
यन्परिवीतोयोनौसीददंतः । अतःसंगृभ्याविशांदमूनाविधर्मणायंत्रैरीयतेनॄन्+ ॥ अस्याजरासोदमामरित्राऽअर्च
द्धूमासोऽअग्नयःपावकाः। श्वितीचयःश्वात्रासोभुरण्यवोवनर्षदोवायवोनसोमाः ॥ प्रजिह्वयाभरतेवेपोऽअग्निःप्रव
युनानिचेतसापृथिव्याः । तमायवःशुचयंतंपावकंमंद्रंहोतारंदधिरेयजिष्ठं ॥ द्यावायमग्निंपृथिवीजनिष्टामापस्त्वष्टा
भृगवोयंसहोभिः । ईळेन्यंप्रथमंमातरिश्वादेवास्ततक्षुर्मनवेयजत्रं ॥ यंत्वादेवादधिरेहव्यवाहंपुरुस्पृहोमानुषासोय

(१०।४।४) प्रहोतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

जंत्रं । सयामंन्नग्नेस्तुवतेवयोंधाःप्रदैंवयन्यशसःसंहिपूर्वीः+ ॥ २ ॥ (१०।४।५) जगृभ्मातेदक्षिणमिंद्रहस्तंवसूय वोंवसुपतेवसूनां । विद्माहित्वागोपतिंशूरगोनांमस्मभ्यँचित्रंवृषणंरयिंदाः ॥ स्वायुधंस्ववसंसुनीथंचतुःसमुद्रंधरुणं रयीणां । चर्कृत्यंशंस्यंभूरिवारमस्मभ्यँ० ॥ सुब्रह्माणंदेववंतंबृहंतमुरुंगंभीरंपृथुबुंध्नमिंद्र । श्रुतऽऋषिमुग्रमभिमाति षाहमस्मभ्यँ० ॥ सनद्वाजंविप्रवीरंतरुत्रंधनस्पृतंशूशुवांसंसुदक्षं । दस्युहनंपूर्भिदमिंद्रसत्यमस्मभ्यँ० ॥ अश्वावंतंर थिनंवीरवंतंसहस्रिणंशतिनंवाजमिंद्र । भद्रव्रातंविप्रवीरंस्वर्षामस्मभ्यँ० ॥ ३ ॥ प्रसप्तगुमृतधीतिंसुमेधांबृहस्पतिंम तिरच्छांजिगाति । यऽआंगिरसोनमसोपसद्योस्मभ्यँ० ॥ वनीवानोममदूतासऽइंद्रंस्तोमांश्चरंतिसुमतीरियानाः । हृदिस्पृशोमनसावच्यमानाऽअस्मभ्यँ० ॥ यत्त्वायामिंद्धितन्नऽइंद्रबृहंतंक्षयमसमंजनानां । अभितद्यावापृथिवी गृणीतामस्मभ्यँ० ॥ ४ ॥ (१०।४।६) अहंभुवंवसुनःपूर्व्यस्पतिरहंधनानिसंजयामिशश्वतः । मांहवंतेपितरंनजं तवोहंदाशुषेविभजामिभोजनं ॥ अहमिंद्रोरोधोवक्षोऽअथर्वणस्त्रितायगाऽअजनयमहेरधि । अहंदस्युभ्यःपरिनृम्ण मादंदेगोत्राशिक्षंदधीचेमातरिश्वने ॥ मह्यंत्वष्टावज्रमतक्षदायसंमयिदेवासोवृजन्नपिक्रतुं । ममानीकंसूर्यस्येवदुष्टरं

(१०।४।५) जगृभ्मेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसप्तगुर्वैकुंठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।४।६) अहंभुवमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगती सप्तमीदशम्येकादश्यस्त्रिष्टुभः ।

मामायैंतिकृतेनकर्त्वैंनच ॥ अहमेतंगव्ययमश्व्यंपशुंपुरीषिणंसायकेनाहिरण्ययं । पुरूसहस्रानिशिंशामिदाशुषेयन्मा
सोमासऽउक्थिनोऽअमंदिषुः ॥ अहमिंद्रोनपराजिग्यऽइद्धनंनमृत्यवेवतस्थेकदाचन । सोममिन्मासुन्वंतोयाचताव
सुनमेपूरवःसख्येरिषाथन ॥ ५ ॥ अहमेतान्छाश्वसतोद्वाद्वेंद्रंयेवज्रंयुधयेकृण्वत । आह्वयमानाँऽअवहन्मनाहनंदृ
ह्ळावदन्ननमस्युर्नमस्विनः ॥ अभीदमेकमेकोऽअस्मिनिष्षाळभीद्वाकिमुत्रयःकरंति । खलेनपर्षान्प्रतिहन्मिभूरिकिं
मानिंदंतिशत्रवोनिंद्राः+ ॥ अहंगुंगुभ्योऽअतिथिग्वमिष्करमिषंनवृत्रतुरंविक्षुधारयं । यत्पर्णयघ्नऽउतवाकरंजहेप्रा
हंमहेवृत्रहत्येऽअशुश्रवि ॥ प्रमेनमीसाप्यऽइषेभुजेभूद्गवामेषेसख्याकृणुतद्विता । दिद्युंयदस्यसमिथेषुमंहयमादिदे
नंशंस्यमुक्थ्यंकरं ॥ प्रनेमस्मिन्ददृशेसोमोऽअंतर्गोपानेममाविरस्थाकृणोति । सतिग्मशृंगंवृषभंयुयुत्सन्द्रुहस्तस्थौ
बहुलेबद्धोऽअंतः+ ॥ आदित्यानांवसूनांरुद्रियाणांदेवोदेवानांनमिनामिधाम । तेमाभद्रायशवसेततक्षुरपराजितम
स्तृतमषाह्ळं ॥ ६ ॥ (१०।४।७) अहंदांगृणतेपूर्व्यंवस्वहंब्रह्मकृणवंमह्यंवर्धनं । अहंभुवंयजमानस्यचोदितायज्व
नःसाक्षिविश्वस्मिन्भरे ॥ मांधुरिंद्रंनामदेवतादिवश्चग्मश्चापांचजंतवः । अहंहरीवृषणाविव्रतारघूऽअहंवज्रंशवसेधृ
ष्णवाददे ॥ अहमत्कंकवयेशिश्नथंहथैरहंकुत्समावमाभिरूतिभिः । अहंशुष्णस्यश्नथितावधर्यमंनयोररऽआर्यनामद

(१०।४।७) अहंदासित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीद्वितीयांत्येत्रिष्टुभौ ।

स्वंवे ॥ अहंपितेवंवेतसूँरभिष्टयेतुग्रंकुत्सायुस्मादिंभंचरंधयं । अहंभुवंयजमानस्यराजनिप्रयद्धरेतुजयेनप्रियाधृषे ॥
अहंरंधयंमृगयंश्रुतर्वणेयन्माजिहीतवयुनाचनानुषक् । अहंवेशंनम्रमायवेकरमहंसव्यायपड्गृभिमरंधयं ॥ ७ ॥ अ
हंसयोनववास्त्वंबृहद्रथंसंवृत्रेवदासंवृत्रहारुजं । यद्वर्धयंतंप्रथयंतमानुषग्दूरेपारेरजसोरोचनाकरं ॥ अहंसूर्यस्यपरि
याम्याशुभिःप्रैतशेभिर्वहमानऽओजसा । यन्मासावोमनुषऽआहनिर्णिजऽऋधक्कृषेदासंकृत्व्यंहथैः ॥ अहंसप्तहानहु
षोनहुष्टरःप्राश्रावयंशवसातुर्वशंयदुं । अहंन्य१न्यंसहसासहस्करंनवव्राधतोनवतिंचवक्षयं ॥ अहंसप्तस्रवतोधारयंवृ
षाद्रवित्न्वःपृथिव्यांसीराऽअधि । अहमर्णांसिवितिरामिसुक्रतुर्युधाविदंमनवेगातुमिष्टये ॥ अहंतदासुधारयंयदासु
नदेवश्चनत्वष्टाधारयद्रुशत् । स्पार्हंगवामूधःसुवक्षणास्वामधोर्मधुश्वात्र्यंसोमंमाशिरं ॥ एवादेवाँऽइंद्रोविव्येनॄन्प्रच्यौ
त्नेनमघवासत्यराधाः । विश्वेत्तातेहरिवःशचीवोभितुरासःस्वयशोगृणंति ॥ ८ ॥ (१०।४।८) प्रवोमहेमंदमाना
यांधसोर्चाविश्वानरायविश्वाभुवे । इंद्रस्ययस्यसुमखंसहोमहिश्रवोनृम्णंचरोदसीसपर्यतः ॥ सोचिन्नुसख्यानर्यऽइन
स्तुतश्चर्कृत्यऽइंद्रोमावतेनरे । विश्वासुधूर्षुवाजकृत्येषुसत्पतेवृत्रेवाप्स्व१भिशूरमंदसे ॥ केतेनरऽइंद्रयेतऽइषेयेतेसु
म्नंसधन्य१मियक्षान् । केतेवाजायासुर्यायहिन्विरेकेऽअप्सुस्वासूर्वरासुपौंस्ये ॥ भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहान्भुवोविश्वे

(१०।४।८) प्रवोमहइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीतृतीयाचतुर्थ्यावभिसारिण्यौपंचमीत्रिष्टुप् ।

षुसवनेषुयज्ञियः । भुवोनॄँश्च्यौत्नोविश्वस्मिन्भरेज्येष्ठश्चमंत्रोविश्वचर्षणे ॥ अवानुकंज्यायान्यज्ञवनसोमहींतऽओमा त्रांकृष्टयोविदुः । असोनुकमजरोवर्धाश्चविश्वेदेतासवनातूतुमाकृषे ॥ एताविश्वासवनातूतुमाकृषेस्वयंसूनोसहसोया निंदधिषे । वरायतेपात्रंधर्मणेतनायज्ञोमंत्रोब्रह्मोद्यतंवचः ॥ येतेविप्रब्रह्मकृतःसुतेसचावसूनांचवसुनश्चदावने । प्रतेसुम्नस्यमनसापथाभुवन्मदेसुतस्यसोम्यस्यांधसः ॥ ९ ॥ (१०।४।९) महत्तदुल्बंस्थविरंतदासीद्येनाविष्टितःप्र विवेशिथापः । विश्वाऽअपश्यद्बहुधातेऽअग्नेजातवेदस्तन्वोदेवऽएकः ॥ कोमाददर्शकतमःसदेवोयोमेतन्वोबहुधाप र्यपश्यत् । क्वाहमित्रावरुणाक्षियंत्यग्नेर्विश्वाःसमिधोदेवयानीः ॥ ऐच्छामत्वाबहुधाजातवेदःप्रविष्टमग्नेऽअप्स्वोष धीषु । तंत्वायमोऽअचिकेच्चित्रभानोदशांतरुष्यादतिरोचमानं ॥ होत्रादहंवरुणबिभ्यदायन्नेदेवमायुनजन्नत्रदेवाः। तस्यमेतन्वोबहुधानिविष्टाऽएतमर्थंनचिकेताहमग्निः+ ॥ एहिमनुर्देवयुर्यज्ञकामोरंकृत्यातमसिक्षेष्यग्ने । सुगान्पथः कृणुहिदेवयानान्वहहव्यानिसुमनस्यमानः ॥ १० ॥ अग्नेःपूर्वेभ्रातरोऽअर्थमेतंरथीवाध्वानमन्वावरीवुः । तस्मा द्भियावरुणदूरमायंगौरोनक्षेप्नोरविजेज्यायाः ॥ कुर्मस्तऽआयुरजरंयदग्नेयथायुक्तोजातवेदोनरिष्याः । अथावहासि सुमनस्यमानोभागंदेवेभ्योहविषःसुजात ॥ प्रयाजान्मेऽअनुयाजांश्चकेवलानूर्जस्वंतंहविषोदत्तभागं । घृतंचापांपुरु

(१०।४।९)महत्तदितिनवर्चस्यसूक्तस्यद्वितीयादियुगृचांसौचीकोग्निऋषिःअयुजांदेवाऋषयःयुजांदेवादेवताःअयुजामग्निर्देवतात्रिष्टुप् ।

षंचौषधीनामग्नेश्चंदीर्घमायुंरस्तुदेवाः ॥ तवंप्रयाजाऽअंनुयाजाश्चकेवंलऽऊर्जंस्वंतोहविषंःसंतुभागाः । तवाग्नेयज्ञो३
यमंस्तुसर्वस्तुभ्यंनमंतांप्रदिशश्चतंस्रः ॥ ११ ॥ (१०।४।१०) विश्वेंदेवाःशास्तनंमायथेहहोतांवृतोमनवैंयन्निष
द्यं । प्रमेंब्रूतभागधेयंयथावोयेनंपथाहव्यमावोवहानि ॥ अहंहोतान्यंसीदंयजीयान्विश्वेंदेवामरुतोमाजुनंति । अहं
रहरश्विनाध्वंर्यवंवांब्रह्मासमिद्भवतिसाहुंतिर्वां ॥ अयंयोहोताकिरुसयमस्यकमप्यूंहेयत्संमंजंतिंदेवाः । अहंरहर्जाय
तेमासिमास्यथादेवादंधिरेहव्यवाहं ॥ मांदेवादंधिरेहव्यवाहमपंम्लुक्तंबहुकृच्छ्राचरंतं । अग्निर्विद्वान्यज्ञंनंःकल्पया
तिपंचंयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं ॥ आवोयक्ष्यमृतत्वंसुवीरंयथावोदेवावरिंवःकराणि । आबाह्वोर्वज्रमिंद्रंस्यधेयामथेमावि
श्वाःपृतंनाजयाति ॥ त्रीणिंशतात्रीसहस्रांण्यग्निंत्रिंशच्चंदेवानवंचासपर्यन् । औक्षंन्घृतैरस्तृंणन्बर्हिरंस्माऽआदिद्धो
तांरंन्यंसादयंत ॥ १२ ॥ (१०।४।११) यमैच्छामंमनंसासो३यमागाद्यज्ञस्यंविद्वान्परुंषश्चिकित्वान् । सनोयक्षद्देव
तातायजीयान्निहिषत्सदंतंरःपूर्वोऽअस्मत् ॥ अराधिहोतानिषदायजीयानभिप्रयांसिसुधितानिहिख्यत् । यजामहैय
ज्ञियान्हंतदेवाँऽईळामहाऽईड्यांँऽआज्येन ॥ साध्वीमंकर्देववींतिंनोऽअद्ययज्ञस्यंजिह्वामंविदामगुह्यां । सऽआयुरागा

(१०।४।१०) विश्वेदेवाइतिषळर्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निर्देवास्त्रिष्टुप् । (१०।४।११) यमैच्छामेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदेवाऋषयःच
तुर्थीपंचम्योःसौचीकोग्निऋषिःअग्निर्देवताचतुर्थीपंचम्योर्देवादेवताजगतीअश्मन्वतीरितित्रिष्टुप् ।

त्सुरभिर्वसानोभद्रामकर्देवहूतिंनोऽअद्य+ ॥ तदद्यवाचःप्रथमंमसीययेनासुराँऽअभिदेवाऽअसाम । ऊर्जादऽउतयज्ञि
यासःपंचजनाममहोत्रंजुषध्वं॥पंचजनाममहोत्रंजुषंतांगोजाताऽउतयेयज्ञियासः । पृथिवीनःपार्थिवात्पात्वंहसोंतरिक्षं
दिव्यात्पात्वस्मान्+॥१३॥तंतुंतन्वन्रजसोभानुमन्विहिज्योतिष्मतःपथोरक्षधियाकृतान् । अनुल्बणंवयतजोगुवामपो
मनुर्भवजनयादैव्यंजनं ॥ अक्षानहोनह्यतनोतसोम्याऽइष्कृणुध्वंरशनाऽओतपिंशत । अष्टावंधुरंवहताभितोरथंयेन
देवासोऽअनयन्नभिप्रियं+ ॥ अश्मन्वतीरीयतेसंरभध्वमुत्तिष्ठतप्रतरतासखायः । अत्राजहामयेऽअसन्नशेवाःशिवा
न्वयमुत्तरेमाभिवाजान् ॥ त्वष्टामायावेदपसामपस्तमोबिभ्रत्पात्रादेवपानानिशंतमा । शिशीतेनूनंपरशुंस्वायसंयेनवृ
श्चादेतशोब्रह्मणस्पतिः ॥ सतोनूनंकवयःसंशिशीतवाशीभिर्याभिरमृतायतक्षथ । विद्वांसःपदागुह्यानिकर्तनयेनदे
वासोऽअमृतत्वमानशुः+ ॥ गर्भेयोषामदधुर्वत्समासन्यपीच्येनमनसोतजिह्वया । सविश्वाहासुमनायोग्याऽअभिसि
षासनिर्वनतेकारऽइज्जितिं ॥ १४ ॥ (१०।४।१२) तांसुतेकीर्तिंमघवन्महित्वायत्त्वाभीतेरोदसीऽअह्वयेतां । प्रा
वोदेवाँऽआतिरोदासमोजःप्रजायैत्वस्यैयदशिक्षऽइंद्र ॥ यदचरस्तन्वावावृधानोबलानींद्रप्रब्रुवाणोजनेषु । माये
त्सातेयानियुद्धान्याहुर्नाद्यशत्रुंननुपुराविवित्से ॥ कऽउनुतेमहिमनःसमस्यास्मत्पूर्वऽऋषयोंतमापुः । यन्मातरंचपितरं

(१०।४।१२) तांसुतइतिषळर्चस्यसूक्तस्यवामदेव्योबृहदुक्थइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चसाकमजनयथास्तन्वं१ःस्वायाः ॥ चत्वारितेऽअसुर्याणिनामादाभ्यानिमहिषस्यसंति । त्वमंगतानिविश्वानिवि
त्सेयेभिःकर्माणिमघवन्चकर्थं ॥ त्वंविश्वादधिषेकेवलानियान्याविर्याचगुहावसूनि । काममिन्मेमघवन्मावितारी
स्त्वमाज्ञातात्वमिंद्रासिदाता+॥ योऽअदधाज्ज्योतिषिज्योतिरंतर्योऽअसृजन्मधुनासंमधूनि। अधप्रियंशूषमिंद्रायमन्म
ब्रह्मकृतोबृहदुक्थादवाचि ॥ १५ ॥ (१०।४।१३) दूरेतन्नामगुह्यंपराचैर्यत्त्वाभीतेऽअह्वयेतांवयोधै । उदस्तभ्नाःपृ
थिवींद्यामभीकेभ्रातुःपुत्रान्मघवन्तित्विषाणः+ ॥ महत्तन्नामगुह्यंपुरुस्पृग्येनभूतंजनयोयेनभव्यं । प्रत्नंजातंज्योति
र्यदस्यप्रियंप्रियाःसमविशंतपंच ॥ आरोदसीऽअपृणादोतमध्यंपंचदेवाँऽऋतुशःसप्तसप्त । चतुस्त्रिंशतापुरुधाविचष्टे
सरूपेणज्योतिषाविव्रतेन ॥ यदुषऽऔच्छःप्रथमाविभानामजनयोयेनपुष्टस्यपुष्टं । यत्तेजामित्वमवरंपरस्यामहन्मह
त्याऽअसुरत्वमेकं ॥ विधुंदद्राणंसमनेबहूनांयुवानंसंतंपलितोजगार । देवस्यपश्यकाव्यंमहित्वाद्याममारसह्यःसमा
न ॥ १६ ॥ शाक्मनाशाकोऽअरुणःसुपर्णऽआयोमहःशूरःसनादनीळः । यच्चिकेतसत्यमित्तन्नमोघंवसुस्पार्हमुतजे
तोतदाता ॥ एभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानियेभिरौक्षद्वृत्रहत्यायवज्री । येकर्मणःक्रियमाणस्यमह्नऽऋतेकर्ममुदजायंतदे
वाः+ ॥ युजाकर्माणिजनयन्विश्वौजाऽअशस्तिहाविश्वमनास्तुराषाट्। पीत्वीसोमस्यदिवऽआवृधानःशूरोनिर्युधाधम

(१०।४।१३) दूरेतदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबृहदुक्थइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इदंतऽएकंपरऽऊंतऽएकंतृतीयेंनज्योतिषासंविंशस्व । संवेशनेतन्वे१चारुरेधिप्रि दस्यून् ॥ १७ ॥ (१०।४।१४) इदंतऽएकंपरऽऊंतऽएकंतृतीयेंनज्योतिंषासंविंशस्व । संवेशनेतन्वं१श्चारुरेधिप्रि योदेवानांपरमेजनित्रे ॥ तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयंतीवाममस्मभ्यंधातुशर्मतुभ्यं । अह्रुतोमहोधरुणायदेवान्दिवीव ज्योतिःस्वमामिमीयाः ॥ वाज्यंसिवाजिनेनासुवेनीःसुवितःस्तोमंसुवितोदिवंगाः । सुवितोधर्मप्रथमानुसत्यासुवितोदे वान्सुवितोनुपत्म ॥ महिम्नऽएषांपितरश्चनेशिरेदेवादेवेष्वदधुरपिक्रतुं । समविव्यचुरुतयान्यत्विषुरैषांतनूषुनिविं विशुःपुनः ॥ सहोभिर्विश्वंपरिचक्रमूरजःपूर्वाधामान्यमितामिमानाः । तनूषुविश्वाभुवनानियेमिरेप्रासारयंतपुरुध प्रजाऽअनु ॥ द्विधासूनवोसुरंस्वर्विदमास्थापयंततृतीयेंनकर्मणा । स्वांप्रजांपितरःपित्र्यंसहऽआवरेष्वदधुस्तंतुमात तं ॥ नावानक्षोदःप्रदिशःपृथिव्याःस्वस्तिभिरातिदुर्गाणिविश्वा । स्वांप्रजांबृहदुक्थोमहित्वावरेष्वदधादापरेषु ॥ १८ ॥ (१०।४।१५) माप्रगामपथोवयंमायज्ञादिंद्रसोमिनः । मांतस्थुर्नोऽअरातयः ॥ योयज्ञस्यप्रसाधनस्तंतुर्देवेष्वात तः । तमाहुतंनशीमहि ॥ मनोन्वाहुवामहेनाराशंसेनसोमेन । पितॄणांचमन्मभिः ॥ आतऽएतुमनःपुनःक्रत्वेदक्षाय

(१०।४।१४) इदंतइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबृहदुक्थोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थ्यादितिस्रोजगत्यः (अत्राखिलाविश्वेदेवाएव)। (१०।४।१५) माप्रगामेतिषळर्चस्यसूक्तस्यगौपायनाबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुर्विश्वेदेवागायत्री । (भेदपक्षे–इंद्रः १ अग्निस्तंतुः१विश्वेदेवाः३सोमः १ एवं ६ । माप्रगामेतिसूक्तानांबंध्वाद्याऋषयइत्यार्षानुक्रमण्यांशौनकः) ।

जीवसे । ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ पुनर्नःपितरोमनोददातुदैव्योजनः । जीवंव्रातंसचेमहि ॥ वयंसोमव्रतेतवमनस्तनू षुबिभ्रतः । प्रजावंतःसचेमहि ॥ १९ ॥ (१०।४।१६) यत्तेयमंवैवस्वतंमनोजगामदूरकं । तत्तऽआवर्तयामसीह क्षयायजीवसे ॥ यत्तेदिवंयत्पृथिवींमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेभूमिंचतुर्भृष्टिंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेचतस्रःप्रदिशोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेसमुद्रमर्णवंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेमरीचीःप्रवतोमनो जगामदूरकं । तत्त० ॥ २० ॥ यत्तेऽअपोयदोषधीर्मनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेसूर्यंयदुषसंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेपर्वतान्बृहतोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेविश्वमिदंजगन्मनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेऽपराः परावतोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेभूतंचभव्यंचमनोजगामदूरकं ॥ तत्त० ॥ २१ ॥ (१०।४।१७) प्रता र्यायुःप्रतरंनवीयःस्थातारेवक्रतुमतारथस्य । अधच्यवानऽउत्तवीत्यर्थंपरातरंसुनिर्ऋतिर्जिहीतां ॥ सामन्नुरायेनिधि मंन्वन्नंकरामहेसुपुरुधश्रवांसि । तानोविश्वानिजरितामेमत्तुपरा० ॥ अभीष्व१र्यःपौंस्यैर्भवेमद्यौर्नभूमिंगिरयोना

(१०।४।१६) यत्तेयमामितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुर्मनआवर्तनमनुष्टुप् । (१०।४।१७) प्रतार्यायुरितिदशर्चस्यसू क्तस्यबंध्वादयऋषयःआद्यानांचतसृणांनिर्ऋतिर्देवताचतुर्थ्यानिर्ऋतिसोमौपंचमीषष्ठ्योरसुनीतिर्देवीसप्तम्याद्यावापृथिवीद्यावंतरिक्षसोम पूषपथ्यास्वस्तयोदेवताःअंत्यानांतिसृणांद्यावापृथिव्यौत्रिष्टुप् अंत्यास्तिस्रःक्रमेणपंक्तिमहापंक्तिपंक्त्युत्तराः ।

त्र्यान् । तानोविश्वानिजरितार्चिकेतपरा० ॥ मोषुणंःसोममृत्यवेपरादाःपश्यैमनुसूर्यमुच्चरंतं । द्युभिर्हितोजरिमासू
नोंऽअस्तुपरा० ॥ असुनीतेमनोऽअस्मासुधारयजीवातवेसुप्रतिरानऽआयुः । रारंधिनःसूर्यस्यसंदृशिघृतेनत्वंतन्वंव
र्धयस्व ॥ २२ ॥ असुनीतेपुनरस्मासुचक्षुःपुनःप्राणमिहनोधेहिभोगं । ज्योक्पश्येमसूर्यमुच्चरंतमनुमतेमृळयानःस्व
स्ति+ ॥ पुनर्नोऽअसुंपृथिवीददातुपुनर्द्यौर्देवीपुनरंतरिक्षं । पुनर्नःसोमस्तन्वंददातुपुनःपूषापथ्यां३ यास्वस्तिः+ ॥
शंरोदसीसुबंधवेयह्वीऽऋतस्यमातरा । भरतामपयद्रपोद्यौःपृथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ अवद्वकेऽअव
त्रिकादिवश्चरंतिभेषजा । क्षमाचरिष्णवेकंभरतामपयद्रपोद्यौःपृथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ समिंद्रेरय
गामनड्वाहंयऽआवहदुशीनराण्याऽअनः । भरतामपयद्रपोद्यौःपृथिविक्षमारपोमोषुतेकिंचनाममत् ॥ २३ ॥
(१०।४।१८) आजनंत्वेषसंदृशंमाहीनानामुपस्तुतं । अगन्मबिभ्रतोनमः ॥ असमातिंनितोशनंत्वेषंनियथिनं
रथं । भजेरथस्यसत्पतिं ॥ योजनान्महिषाँऽइवातितस्थौपवीरवान् । उतापवीरवान्युधा+ ॥ यस्येक्ष्वाकुरुपव्रतेरे
वान्मराय्येधते । दिवीवपंचकृष्टयः ॥ इंद्रक्षत्रासमातिषुरथप्रोष्ठेषुधारय । दिवीवसूर्यंदृशे+ ॥ अगस्त्यस्यनद्भ्यःसं

(१०।४।१८) आजनमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यबंध्वादयऋषयःषष्ठ्याअगस्त्यस्वसाऋषिकाआद्यानांचतसृणांषष्ठ्याश्चासमातिर्देवता पंचम्याइंद्रःसप्तम्यादिपंचानांजीवःद्वादश्याहस्तोऽनुष्टुप् आद्याःपंचगायत्र्यःअष्टमीनवम्यौपंक्ती ।

सींयुनक्षिरोहिंता । पणीन्त्र्यंक्रमीरभिविश्वांन्राजन्नराधसंः ॥ २४ ॥ अयंमातायंपितायंजीवातुरागंमत् । इदंतवंप्र सर्पंणंसुबंधवेहिनिरिंहि ॥ यथांयुगंवंरत्रयानह्यंतिधरुणांयकं । एवादांधारतेमनोंजीवातंवेनमृत्यवेथोंऽअरिष्टतांत ये ॥ यथेयंपृथिवीमहीदाधारेमान्वनस्पतींन् । एवादांधार० ॥ यमादहंवैंवस्वतात्सुबंधोर्मनऽआभंरं । जीवातंवेनमृ त्यवेथों० ॥ न्यं१ग्वातोवंवातिन्यंक्तपतिसूर्यः । नीचीनंमघ्न्यादुंहेन्यंग्भवतुतेरपः ॥ अयंमेहस्तोभगंवानयंमेभगंव त्तरः । अयंमेंविश्वभेंषजोयंशिवाभिंमर्शनः ॥ २५ ॥ (१०।५।१) इदमित्थारौद्रंगूर्तवंचाब्रह्मक्रत्वाशच्यांमंतरा जौ । क्राणायदंस्यपितरांमंहनेष्ठाःपर्षंत्पक्थेऽअहन्नासप्तहोतॄन् ॥ सऽइद्दानायदभ्यांयवन्वन्च्यवांनःसूदैंरमिमीतवे दिं । तूर्वंयाणोगूर्तवंचस्तमःक्षोदोनरेतंऽइतऽऊंतिसिंचत् ॥ मनोनयेषुहवंनेषुतिग्मंविपःशच्यावनुथोद्रवंता । आयः शर्यांभिस्तुविनृम्णोऽअस्याश्रींणीतादिशंगभंस्तौ ॥ कृष्णायद्गोष्वंरुणीषुसीदंदिवोनपांताश्विनाहुवेवां । वीतंमेंयज्ञ मागंतंमेऽअन्नंववन्वांसानेषमस्मृंतध्रू ॥ प्रथिंष्टयस्यंवीरकंर्ममिष्णदनुंष्ठितंनुनर्योंऽअपौंहत् । पुनस्तदावृंहतियत्कना

पंचमेनुवाकेष्टसूक्तानि (१०।५।१) इदमित्थेतिसप्तविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमानवोनाभानेदिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—रुद्रः२अश्वि नौ२रुद्रः२विश्वेदेवाः१वास्तोष्पतिरुद्रौ१वास्तोष्पत्यग्नी१अंगिरसः१इंद्रः३अग्निः१नासत्येंद्राः१सोमः१अग्निः१आदित्यनाभानेदिष्ठौ१नाभा नेदिष्ठधेनू१अग्निः१इंद्राग्नी१इंद्रः१मित्रावरुणनाभानेदिष्ठाः१वरुणः१मित्रावरुणौ१वरुणं १ देवाः१एवं२७) ।

यांदुहितुराऽअनुंभृतमनर्वा+ ॥ २६ ॥ मध्यायत्कर्त्वमभंवदभीकेकामंकृण्वानेपितारंयुवत्यां । मनानग्रेतोंजहतुर्वि यंतासानौनिषिक्तंसुकृतस्ययोनौ ॥ पितायत्स्वांदुहितरंमधिष्कन्क्ष्मयारेतंःसंजग्मानोनिषिंचत् । स्वाध्योंजनयन्ब्रह्म देवावास्तोष्पतिंव्रतपांनिरंतक्षन् ॥ सऽईंवृषानफेनंमस्यदाजौस्मदापरैदपंदभ्रचेताः । सरंत्पदानदक्षिणापरावृङ्न तानुमेंपृशन्योंजगृभ्रे ॥ मक्षूनवह्निःप्रजायाऽउपब्दिरग्निंननग्नऽउपंसीददूधः । सनितेध्मंसनितोतवाजंसधर्ताजज्ञे सहंसायवीयुत्+ ॥ मक्षूकनायाःसख्यंनवंग्वाऽऋतंवदंतऽऋतयुक्तिमग्मन् । द्विबर्हसोयऽउपंगोपमागुरदक्षिणासोऽ अच्युंतादुदुक्षन् ॥ २७ ॥ मक्षूकनायाःसख्यंनवीयोराधोनरेतंऽऋतमित्तुरण्यन् । शुचियत्तेरेक्णऽआयंजंतसबर्दु घांयाःपयंऽउस्रियांयाः ॥ पश्वायत्पश्चावियुतावुधंतेतिंब्रवीतिवक्तरीररांणः । वसोर्वसुत्वाकारवोनेहाविश्वंविवेष्टिद्र विंणमुपक्षु+ ॥ तदिन्न्वस्यपरिषद्वानोऽअग्मन्पुरूसदंतोनार्षदंबिंभित्सन् । विशुष्णंस्यसंग्रंथितमनर्वाविदत्पुरुप्रजा तस्यगुहायत्+ ॥ भर्गोहनामोतयस्यदेवाःस्वंर्णयेत्रिषधस्थेनिषेदुः । अग्निर्हनामोतजातवेदाःश्रुधीनोंहोतर्ऋतस्य होताध्रुक्+ ॥ उतत्यामेरौद्रावर्चिमंतानासंत्याविंद्रगूर्तयेयजंध्यै । मनुष्वद्वृक्तबर्हिषेररांणामंदूहितप्रयसाविक्षुयज्यू ॥ २८ ॥ अयंस्तुतोराजांवंदिवेधाऽअपश्चविप्रंस्तरतिःस्वसेंतुः । सकक्षीवंतंरेजयत्सोऽअग्निंनेमिंनचक्रमर्वतोरघुद्रु+॥ सद्विबंधुर्वैतरणोयष्टांसबर्धुधेनुमस्वंदुहध्यै । संयन्मित्रावरुणावृंजऽउक्थैर्ज्येष्ठेभिरर्यमणंवरूथैः ॥ तद्वंधुःसूरिर्दिवि

तेधियंधानाभानेदिंष्ठोरपतिप्रवेनन् । सानोनाभिःपरमास्यवाघाहंतत्पश्चाकतिथाश्चिदास ॥ इयंमेनाभिरिहमेसधस्थं
मिमेमेदेवाऽअयमस्मिसर्वः । द्विजाऽअहंप्रथमजाऽऋतस्येदंधेनुरदुहज्जायमाना ॥ अधासुमंद्रोऽअरतिर्विभावावस्य
तिद्धिवर्तनिर्वनेषाट् । ऊर्ध्वायच्छ्रेणिर्नशिशुर्दन्मक्षूस्थिरंशेवृधंसूतमाता+ ॥ २९ ॥ अधागावऽउपमातिंकनायाऽअ
नुश्वांतस्यकस्यचित्परेयुः । श्रुधित्वंसुद्रविणोनस्त्वंयाळाश्वघ्नस्यवावृधेसूनृताभिः ॥ अधत्वमिंद्रविद्ध्यं१स्मान्महोरा
येनृपतेवज्रबाहुः । रक्षाचनोमघोनःपाहिसूरीनंनेहसस्तेहरिवोऽअभिष्टौ ॥ अधयद्राजानागविष्टौसरत्सरण्युःकारवे
जरण्युः । विप्रःप्रेष्ठःसह्येषांबभूवपराचवक्षदुतपर्षदेनान् ॥ अधान्वस्यजेन्यस्यपुष्टौवृथारेभंतऽईमहेतदूनु । सरण्युर
स्यसूनुरश्वोविप्रश्चासिश्रवसश्चसातौ+ ॥ युवोर्यदिसख्यायास्मेशर्धायस्तोमंजुजुषेनमस्वान् । विश्वत्रयस्मिन्नागिरःस
मीचीःपूर्वीवगातुर्दाशत्सूनृतायै ॥ सगृणानोऽअद्भिर्देववानितिसुबंधुर्नमसासूक्तैः । वर्धदुक्थैर्वचोभिराहिनूनंव्यध्वै
तिपयसऽउस्रियायाः ॥ तऽऊषुणोमहोयजत्राभूतदेवासऽऊतयेसजोषाः । येवाजाँऽअनयताविंयंतोयेस्थानिचेता
रोऽअमूराः ॥ ३० ॥ इत्यष्टमाष्टकेप्रथमोध्यायः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अष्टमाष्टकेसूक्तानि १४५ ऋचः १२९३

सप्तपंचाशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १६ ऋचः १६१ ॥ त्यागः ॥ अग्नय १० वैकुंठायेंद्राये. ३७ अग्नय. देवेभ्य. अग्नय.

देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. ६ अग्नय. ३ देवेभ्य. २ अग्नय. ६ इंद्राये. १४ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ७ इंद्राये. अग्न्याखंतंतव. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सोमाये. मनसआवर्तनाये. १२ निर्ऋतय. ३ निर्ऋतिसोमाभ्या. असुनीत्या. २ द्यावापृथिवीद्ध्वंतरिक्षसोमपूषपथ्यास्वस्तिभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. २ इंद्रद्यावापृथिवीभ्य. असमातय. ४ इंद्राये. असमातय. सुबंधोर्जीविताह्वानसूपार्थायैदेवताया. ५ सुबंधोःस्पर्शनहेतुभूताभ्योदेवताभ्य. रुद्राये. २ अश्विभ्या. २ रुद्राये. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. वास्तोष्पतयेरुद्राये. वास्तोष्पत्यग्निभ्या. अंगिरोभ्य. इंद्राये.३ अग्नय. नासत्येंद्रेभ्य. सोमाये. अग्नय. आदित्यानाभानेदिष्ठेभ्य. नाभानेदिष्ठधेनुभ्या. अग्नय. इंद्राग्निभ्या. इंद्राये. मित्रावरुणनाभानेदिष्ठेभ्य. वरुणाये. मित्रावरुणाभ्या. २ देवेभ्य. ॥ इत्यष्टमेप्रथमः ॥

येयज्ञेनैकादशाद्याःषळंगिरसांस्तुतिर्वीत्यात्रिष्टुप्पंचम्यनुष्टुप्प्रगाथोनुष्टुभौगायत्रींचतस्रोंत्याःसावर्णेर्दानस्तुतिःपरावतस्त्र्यूनांगयःप्लातोद्विःत्रिष्टुबंतंतुस्वस्तिनस्त्रिष्टुब्वांसासहोत्तरयापथ्यास्वस्तिदेवत्यांकथायांमेत्रिष्टुबग्निरिंद्रःपंचोनांवसुकर्णोवासुक्रस्त्रिष्टुबंतंतुदेवान्हुवइमांधियंद्वादशायास्योबार्हस्पत्यंतूदप्लुतोभद्राःसुमित्रोवाध्र्यश्वऽआग्नेयंद्विजगत्यादींमामएकादशाप्रबृहस्पतेबृहस्पतिर्ज्ञानंतुष्टावनवमीजगतीं ॥ ३ ॥ ॥ ॥

॥ ९ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।५।२) येयज्ञेनदक्षिणयासमक्ताऽइंद्रस्यसख्यममृतत्वमानश । तेभ्योभद्रमंगिरसोवोऽ

(१०।५।२) येयज्ञेनेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यनाभानेदिष्टोविश्वेदेवाःप्रनूनमित्यादिचतसृणांसावर्णिर्जगतीपंचम्यष्टमीनवम्योऽनुष्टुभःषष्ठी

अस्तुप्रतिंगृभ्णीतमानुवंसुमेधसः ॥ यऽउदाजन्पितरोगोमयंवस्वृतेनाभिंदन्परिवत्सरेवलं । दीर्घायुत्वमंगिरसोवोऽ अस्तुप्रतिं० ॥ यऽऋतेनसूर्यमारोहयन्दिव्यप्रथयन्पृथिवींमातरंवि । सुप्रजास्त्वमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिं० ॥ अयंना भावदतिवल्गुवोगृहेदेवपुत्राऽऋषयस्तच्छृणोतन । सुब्रह्मण्यमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिं० ॥ विरूपासऽइदृषयस्तऽइद्गं भीरवेपसः । तेऽअंगिरसःसूनवस्तेऽअग्नेःपरिंजज्ञिरे ॥ १ ॥ येऽअग्नेःपरिंजज्ञिरेविरूपासोदिवस्परिं । नवग्वोनुद शग्वोऽअंगिरस्तमःसचांदेवेषुमंहते ॥ इंद्रेणयुजानिःसृजंतवाघतोव्रजंगोमंतमश्विनं । सहस्रंमेददतोऽअष्टकर्ण्यः श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ प्रनूनंजायतामयंमनुस्तोक्मेवरोहतु । यःसहस्रंशताश्वंसद्योदानायमंहते ॥ नतमश्नोतिकश्चनदि वऽइंवसान्वारभं । सावर्ण्यस्यदक्षिणाविसिंधुरिवपप्रथे ॥ उतदासापरिविषेस्मदिष्टीगोपरीणसा । यदुस्तुर्वश्चमाम हे ॥ सहस्रदाग्रामणीर्मारिषन्मनुःसूर्येणास्ययतमानैतुदक्षिणा । सावर्णेर्देवाःप्रतिरंत्वायुर्यस्मिन्नश्रांताऽअसनामवा

बृहतीसप्तमीसतोबृहतीदशमीगायत्रीअंत्यात्रिष्टुप्(भेदपक्षे–अंगिरसः६विश्वेदेवाः१सावर्णिः४एवं११।अंगिरसोनुक्रमण्यांपाक्षिकाउक्ताः)। (येयज्ञेनेतिचतसृणांत्रिष्टुप्छंदस्त्वंकश्चिद्बूतेतद्बहुविरुद्धं । विरोधास्तु–षळंगिरसांस्तुतिर्वात्यात्रिष्टुबित्यनुक्रमाच्छेषाजगत्यइतिपरिभाषा व्याघातएकः । तासांत्रिष्टुप्छंदस्त्वेनादेशपरिभाषयातासामंत्यायाश्चत्रिष्टुप्त्वेसिद्धेंत्यात्रिष्टुबितिसिद्धानुवादलक्षणदोषाविष्करणंद्वितीयः। दशमीत्वस्यगायत्रीजगत्यन्याविनोत्तमामितिशौनकवचनाज्ञानेनस्वेच्छयाव्याख्यानमितितृतीयश्चेति ।)

जं ॥ २ ॥ (१०।५।३) परावतोयेदिधिषंतऽआप्यंमनुप्रीतासोजनिमाविवस्वतः । ययातेयेनंहुष्यस्यबर्हिषिदेवाऽआसंतेतेऽअधिब्रुवंतुनः ॥ विश्वाहिवोनमस्यानिवंद्यानामानिदेवाऽउतयज्ञियानिवः । येस्थजाताऽअदितेरद्भ्यस्परियेपृथिव्यास्तेमंऽइहश्रुताहवं ॥ येभ्योमातामधुमत्पिन्वतेपयःपीयूषंद्यौरदितिरद्रिबर्हाः । उक्थशुष्मान्वृषभरान्त्स्वप्नसस्ताँऽआदित्याँऽअनुमदास्वस्तये ॥ नृचक्षसोऽअनिमिषंतोऽअर्हणाबृहद्देवासोऽअमृतत्वमानशुः । ज्योतीरथाऽअहिमायाऽअनागसोदिवोवर्ष्माणंवसतेस्वस्तये ॥ सम्राजोयेसुवृधोयज्ञमाययुरपरिह्वृतादधिरेदिविक्षयं । ताँऽआविवासनमसासुवृक्तिभिर्महोऽआदित्याँऽअदितिंस्वस्तये ॥ ३ ॥ कोवस्तोमंराधतियंजुजोषथविश्वेदेवासोमनुषोयतिष्ठन । कोवोध्वरंतुविजाताऽअरंकरद्योनःपर्षदत्यंहःस्वस्तये ॥ येभ्योहोत्रांप्रथमामायेजेमनुःसमिद्धाग्निर्मनसासप्तहोतृभिः । तऽआदित्याऽअभयंशर्मयच्छतसुगानःकर्तसुपथास्वस्तये ॥ यऽईशिरेभुवनस्यप्रचेतसोविश्वस्यस्थातुर्जगतश्चमंतवः । तेनःकृतादकृतादेनसस्पर्यद्यादेवासःपिपृतास्वस्तये ॥ भरेष्विंद्रंसुहवंहवामहेंहोमुचंसुकृतंदैव्यंजनं । अग्निंमित्रंवरुणंसातयेभगंद्यावापृथिवीमरुतःस्वस्तये ॥ सुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसंसुशर्माणमदितिंसुप्रणीतिं । दैवीं

(१०।५।३) परावतइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगयःप्लातोविश्वेदेवाःपंचदशीषोडश्योःपथ्यास्वस्तिर्जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौस्वस्तिस्त्रिष्टुब्वा । (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः९दिवः१विश्वेदेवाः४पथ्यास्वस्ति२विश्वेदेवाः१एवं१७) । (गयःप्लातइत्यत्रप्लातोगयोविश्वेदेवाइत्यपिकेचित्प्रयुंजते)

नावंस्वरित्रामनागसमस्रवंतीमारुहेमास्वस्तये ॥ ४ ॥ विश्वेयजत्राऽअधिवोचतोतयेत्रायध्वंनोदुरेवायाऽअभिहुतः ।
सत्ययावोदेवहूत्याहुवेमशृण्वतोदेवाऽअवसेस्वस्तये ॥ अपामीवामपविश्वामनाहुतिमपारातिंदुर्विदत्रामघायतः ।
आरेदेवाद्वेषोऽअस्मद्युयोतनोरुणःशर्मयच्छतास्वस्तये ॥ अरिष्टःसमर्तोविश्वऽएधतेप्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्परि ।
यमादित्यासोनयथासुनीतिभिरतिविश्वानिदुरितास्वस्तये ॥ यंदेवासोवथवाजसातौयंशूरसातामरुतोहितेधने । प्रा
तर्यावाणंरथमिंद्रसानसिमरिष्यंतमारुहेमास्वस्तये ॥ स्वस्तिनःपथ्यासुधन्वसुस्वस्त्य१प्सुवृजनेस्वर्वति । स्वस्तिनःपु
त्रकृथेषुयोनिषुस्वस्तिरायेमरुतोदधातन ॥ स्वस्तिरिद्धिप्रपथेश्रेष्ठारेक्णस्वत्यभियावाममेति । सानोऽअमासोऽअर
णेनिपातुस्वावेशाभवतुदेवगोपा ॥ एवाप्लतेःसूनुरवीवृधद्वोविश्वऽआदित्याऽअदितेमनीषी । ईशानासोनरोऽअम
र्त्येनास्ताविजनोदिव्योगयेन ॥ ५ ॥ (१०।५।४) कथादेवानांकतमस्ययामनिसुमंतुनामशृण्वतांमनामहे । को
मृळातिकतमोनोमयस्करत्कतमऽऊतीऽअभ्यावंवर्तति ॥ क्रतूयंतिक्रतवोहृत्सुधीतयोवेनंतिवेनाःपतयंत्यादिशः ।
नमर्डिताविद्यतेऽअन्यऽएभ्योदेवेषुमेऽअधिकामाऽअयंसत ॥ नराशंसंपूषणमगोह्यमग्निंदेवेद्धमभ्यर्चसेगिरा ।

(१०।५।४) कथादेवानामितिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगयःप्लातोविश्वेदेवाजगतीद्वादशीषोडशीसप्तदश्यस्त्रिष्टुभः (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः४आदित्यार्यमणः१विश्वेदेवाः३नद्यः१विश्वेदेवाः४द्यावापृथिव्यौ१विश्वेदेवाः३एवं१७) ।

सूर्यामासाचंद्रमसायमंदिविविक्तंवातमुषसमक्तुमश्विना ॥ कथाकविस्तुवीरवान्कयागिराबृहस्पतिर्वावृधतेसुवृक्तिभिः । अजऽएकपात्सुहवेभिर्ऋक्वभिरहिःशृणोतुबुध्न्योहवीमनि ॥ दक्षस्यवादितेजन्मनिव्रतेराजानामित्रावरुणाविवाससि । अतूर्तपंथाःपुरुरथोऽअर्यमासप्तहोताविषुरूपेषुजन्मसु ॥ ६ ॥ तेनोऽअर्वंतोहवनश्रुतोहवंविश्वेशृण्वंतुवाजिनोमितद्रवः । सहस्रसामेधसाताविवत्मनामहोयेधनंसमिथेषुजभ्रिरे ॥ प्रवोवायुंरथयुजंपुरंधिंस्तोमैःकृणुध्वंसख्यायपूषणं । तेहिदेवस्यसवितुःसवीमनिक्रतुंसचंतेसचितःसचेतसः ॥ त्रिःसप्तसस्रानद्योमहीरपोवनस्पतीन्पर्वताँऽअग्निमूतये । कृशानुमस्तॄन्तिष्यंसधस्थऽआरुद्रंरुद्रेषुरुद्रियंहवामहे ॥ सरस्वतीसरयुःसिंधुरूर्मिभिर्महोमहीरवसायंतुवक्षणीः । देवीरापोमातरःसूदयित्न्वोघृतवत्पयोमधुमन्नोऽअर्चत ॥ उतमाताबृहद्दिवाशृणोतुनस्त्वष्टादेवेभिर्जनिभिःपितावचः । ऋभुक्षावाजोरथस्पतिर्भगोरण्वःशंसःशशमानस्यपातुनः ॥ ७ ॥ रण्वःसंदृष्टौपितुमाँऽइववक्षयोभद्रारुद्राणांमरुतामुपस्तुतिः । गोभिःष्यामयशसोजनेष्वासदादेवासऽइळयासचेमहि ॥ यांमेधियंमरुतऽइंद्रदेवाऽअददातवरुणमित्रयूयं । तांपीपयतपयसेवधेनुंकुविद्गिरोऽअधिरथेवहाथ ॥ कुविदंगप्रतियथाचिदस्यनःसजात्यस्यमरुतोबुबोधथ । नाभायत्रप्रथमंसंनसामहेतत्रजामित्वमदितिर्दधातुनः ॥ तेहिद्यावापृथिवीमातरामहीदेवीदेवान्जन्मनायज्ञियेऽइतः । उभेबिभृतऽउभयंभरीमभिःपुरूरेतांसिपितृभिश्चसिंचतः ॥ विषाहोत्राविश्वमश्नोतिवार्यंबृहस्पति

ररमंतिःपनीयसी । ग्रावायत्रंमधुषुदुच्यतेबृहदवींवशंतमतिभिर्मनीषिणः ॥ एवाकविस्तुवीरवाँऽऋतज्ञाद्रविणस्यु द्रविणसश्चकानः। उक्थेभिरत्रमतिभिश्चविप्रोपींपयद्वयोंदिव्यानिजन्म ॥ एवाप्लुतेःसूनुरवीवृधद्वोविश्वऽआदित्याऽ अदितेमनीषी । ईशानासोनरोऽअमर्त्येनास्तावि जनोंदिव्योगयेन ॥८॥ (१०।५।१) अग्निरिंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमा वायुःपूषासरस्वतीसजोषसः । आदित्याविष्णुर्मरुतःस्वर्बृहत्सोमोरुद्रोऽअदितिर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ इंद्राग्नीवृत्रहत्येषुस त्पतीमिथोहिन्वानातन्वा३समोकसा । अंतरिक्षंमह्यापप्रुरोजसासोमोघृतश्रीर्महिमानमीरयन् ॥ तेषांहिमह्नामहता मनर्वणांस्तोमाँऽइयर्म्यृतज्ञाऽऋतावृधां । येऽअप्सवमर्णवंचित्रराधसस्तेनोरासंतांमहयेसुमित्र्याः+ ॥ स्वर्णरमंतरि क्षाणिरोचनाद्यावाभूमींपृथिवींस्कंभुरोजसा । पृक्षाऽइवमहयंतःसुरातयोदेवाःस्तवंतेमनुषायसूरयः ॥ मित्रायशिक्ष वरुणायदाशुषेयासम्राजामनसानप्रयुच्छतः । ययोर्धामधर्मणारोचतेबृहद्ययोरुभेरोदसीनाधसीवृतौ ॥ ९ ॥ यागौ वर्तनिंपर्येतिनिष्कृतंपयोदुहानाव्रतनीरवारतः । साप्रब्रुवाणावरुणायदाशुषेदेवेभ्योदाशद्धविषाविवस्वते ॥ दिवक्ष सोऽअग्निजिह्वाऽऋतावृधऽऋतस्ययोनिंविमृशंतऽआसते । द्यांस्कभित्व्य१पऽआचक्रुरोजसायज्ञंजनित्वीतन्वी३नि

(१०।५।५) अग्निरिंद्रइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवासुक्रोवसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः४मित्रावरुणौ १ गौः १ विश्वेदेवाः१द्यावापृथिव्यौ१विश्वेदेवाः३अश्विनौ१विश्वेदेवाः३एवं१५)।

मांमृजुः ॥ परिक्षितापितरापूर्वजावरीऽऋतस्ययोनाक्षयतःसमोकसा । द्यावापृथिवीवरुणायसव्रतेघृतवत्पयोमहि षायपिन्वतः ॥ पर्जन्यावातावृषभापुरीषिणेंद्रवायूवरुणोमित्रोऽअर्यमा । देवाँऽआदित्याँऽअदितिंहवामहेयेपार्थि वासोदिव्यासोऽअप्सुये+ ॥ त्वष्टारंवायुमृभवोयऽओहतेदैव्याहोताराऽउषसंस्वस्तये । बृहस्पतिंवृत्रखादंसुमेधस मिंद्रियंसोमंधनसाऽउऽईमहे ॥ १० ॥ ब्रह्मगामश्वंजनयंतऽओषधीर्वनस्पतीन्पृथिवींपर्वताँऽअपः । सूर्यंदिविरोह यंतःसुदानवऽआर्याव्रताविसृजंतोऽअधिक्षमि ॥ भुज्युमंहसःपिपृथोनिरश्विनाश्यावंपुत्रंवध्रिमत्याऽअजिन्वतं । क मद्युवंविमदायोहथुर्युवंविष्णाप्वं१विश्वकायावसृजथः ॥ पावीरवीतन्यतुरेकपादजोदिवोधर्तासिंधुरापःसमुद्रियः । विश्वेदेवासःशृणवन्वचांसिमेसरस्वतीसहधीभिःपुरंध्या ॥ विश्वेदेवाःसहधीभिःपुरंध्यामनोर्यजत्राऽअमृताऽऋत ज्ञाः । रातिषाचोऽअभिषाचःस्वर्विदःस्व१र्गिरोब्रह्मसूक्तंजुषेरत ॥ देवान्वसिष्ठोऽअमृतान्ववंदेयेविश्वाभुवनाभिप्र तस्थुः । तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ११ ॥ (१०।५।६) देवान्हुवेबृहच्छ्रवसःस्वस्तयेज्योति ष्कृतोऽअध्वरस्यप्रचेतसः । येवावृधुःप्रतरंविश्वेवेदसऽइंद्रज्येष्ठासोऽअमृताऽऋतावृधः ॥ इंद्रप्रसूतावरुणप्रशिष्टा येसूर्यस्यज्योतिषोभागमानशुः । मरुद्गणेवृजनेमन्मधीमहिमाघोनेयज्ञंजनयंतसूरयः ॥ इंद्रोवसुभिःपरिपातुनोगयं

(१०।५।६)देवान्हुवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप्(भेदपक्षे—विश्वेदेवाः६अग्नीषोमौ१विश्वेदेवाः८एवं१५)।

मादित्यैर्नोऽअदितिःशर्मयच्छतु । रुद्रोरुद्रेभिर्देवोमृळयातिनस्त्वष्टानोग्नाभिःसुवितायजिन्वतु ॥ अदितिर्द्यावाप्र
थिवीऽऋतंमहदिंद्राविष्णूमरुतःस्वर्बृहत् । देवाँऽआदित्याँऽअवसेहवामहेवसूंत्रुद्रान्त्सवितारंसुदंससं ॥ सरस्वान्धी
भिर्वरुणोधृतव्रतःपूषाविष्णुर्महिमावायुरश्विना । ब्रह्मकृतोऽअमृताविश्ववेदसःशर्मनोयंसन्त्रिवरूथमंहसः ॥१२॥
वृषायज्ञोवृषणःसंतुयज्ञियावृषणोदेवावृषणोहविष्कृतः । वृषणाद्यावापृथिवीऽऋतावरीवृषापर्जन्योवृषणोवृषस्तुभः॥
अग्नीषोमावृषणावाजसातयेपुरुप्रशस्तावृषणाऽउपब्रुवे । यावीजिरेवृषणोदेवयज्ययातानःशर्मत्रिवरूथंवियंसतः ॥
धृतव्रताःक्षत्रियायज्ञनिष्कृतोबृहद्दिवाऽअध्वराणामभिश्रियः । अग्निहोतारऽऋतसापोऽअद्रुहोपोऽअसृजन्ननुवृत्र
तूर्ये ॥ द्यावापृथिवीजनयन्नभिव्रतापऽओषधीर्वनिनानियज्ञिया । अंतरिक्षंस्व१रापप्रुरूतयेवशंदेवासस्तन्वी३निमा
मृजुः ॥ धर्तारोदिवऽऋभवःसुहस्तावातापर्जन्यामहिषस्यतन्यतोः । आपऽओषधीःप्रतिरंतुनोगिरोभगोरातिर्वाजि
नोयंतुमेहवं ॥ १३ ॥ समुद्रःसिंधूरजोऽअंतरिक्षमजऽएकपात्तनयित्नुरर्णवः । अहिर्बुध्न्यःशृणवद्वचांसिमेविश्वेदेवा
सऽउतसूरयोमम ॥ स्यामवोमनवोदेववीतयेप्रांचंनोयज्ञंप्रणयतसाधुया । आदित्यारुद्रावसवःसुदानवऽइमाब्रह्मश
स्यमानानिजिन्वत॥ दैव्याहोतारा प्रथमापुरोहितऽऋतस्यपंथामन्वेमिसाधुया।क्षेत्रस्यपतिंप्रतिवेशमीमहेविश्वान्देवाँ
ऽअमृताँऽअप्रयुच्छतः ॥ वसिष्ठासःपितृवद्वाचमक्रतदेवाँऽईळानाऽऋषिवत्स्वस्तये । प्रीताऽइवज्ञातयःकाममेत्या

स्मेदेवासोवंधूनुतावसु ॥ देवान्वसिष्ठोऽअमृतान्ववंदेयेविश्वाभुवनाभिप्रतस्थुः । तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपात स्वस्तिभिःसदानः ॥ १४ ॥ (१०।५।७) इमांधियंसप्तशीर्ष्णींपितानऽऋतप्रजातांबृहतीमविंदत् । तुरीयंस्विज्ज नयद्विश्वजन्योयास्यऽउक्थमिंद्रायशंसन् ॥ ऋतंशंसंतऽऋजुदीध्यानादिवस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीराः । विप्रंपदमंगि रसोदधानायज्ञस्यधामप्रथमंमनंत ॥ हंसैरिवसखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानिनहनाव्यस्यन् । बृहस्पतिरभिकनिक्र दद्गाऽउतप्रास्तौदुच्चविद्वाँऽअगायत् ॥ अवोद्वाभ्यांपरऽएकयागागुहातिष्ठंतीरनृतस्यसेतौ । बृहस्पतिस्तमसिज्यो तिरिच्छन्नुदुस्राऽआकर्विहितिस्रऽआवः ॥ विभिद्यापुरंशयथेमपाचींनिस्त्रीणिसाकमुदधेरकृंतत् । बृहस्पतिरुषसंसू र्यंगामर्कंविवेदस्तनयन्निवद्यौः+ ॥ इंद्रोवलंरक्षितारंदुघानांकरेणेवविचकर्तारवेण । स्वेदांजिभिराशिरमिच्छमानो रोदयत्पणिमागाऽअमुष्णात् ॥ १५ ॥ सऽईंसत्येभिःसखिभिःशुचद्भिर्गोधायसंविधनसैरदर्दः । ब्रह्मणस्पतिर्वृषभि र्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणंव्यानट् ॥ तेसत्येनमनसागोपतिंगाऽइयानासऽइषणयंतधीभिः । बृहस्पतिर्मिथोऽअवद्यपे भिरुदुस्रियाऽअसृजतस्वयुग्भिः ॥ तंवर्धयंतोमतिभिःशिवाभिःसिंहमिवनानदतंसधस्थे । बृहस्पतिंवृषणंशूरसातौ भरेभरेऽअनुमदेमजिष्णुं+ ॥ यदावाजमसनद्विश्वरूपमाद्यामरुक्षदुत्तराणिसद्म । बृहस्पतिंवृषणंवर्धयंतोनानासंतो

(१०।५।७) इमांधियमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोऽयास्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

विभ्रंतोज्योतिरासा+ ॥ सत्यामाशिषंकृणुतावयोधैकीरिंचिद्ध्यवथःस्वेभिरेवैः । पश्चामृधोऽअपंभवंतुविश्वास्तद्रोद सीशृणुतंविश्वमिन्वे+ ॥ इंद्रोमह्नामहतोऽअर्णवस्यविमूर्धानंमभिनदर्बुदस्य । अहन्नहिमरिणात्सप्तसिंधून्देवैर्द्यावा पृथिवीप्रावतंनः ॥ १६ ॥ (१०।५।८) उदप्रुतोनवयोरक्षमाणावावदतोऽअभ्रियस्येवघोषाः । गिरिभ्रजोनोर्म योमदंतोबृहस्पतिमभ्यर्१काऽअनावन् ॥ संगोभिरांगिरसोनक्षमाणोभगऽइवेदर्यमणंनिनाय । जनेमित्रोनदंपतीऽ अनक्तिबृहस्पतेवाजयाशूँरिवाजौ+ ॥ साध्वर्याऽअतिथिनीरिषिराःस्पार्हाःसुवर्णाऽअनवद्यरूपाः । बृहस्पतिःपर्वते भ्योवितूर्यानिर्गाऽऊपेयवमिवस्थिविभ्यः ॥ आप्रुषायन्मधुनऽऋतस्ययोनिमवक्षिपन्नर्कऽउल्कामिवद्योः । बृहस्प तिरुद्धरन्नश्मनोगाभूम्याऽउद्नेववित्वचंबिभेद ॥ अपज्योतिषातमोऽअंतरिक्षादुद्नःशीपालमिववातऽआजत् । बृह स्पतिरनुमृश्यावलस्याभ्रमिववातऽआचक्रऽआगाः+ ॥ यदावलस्यपीयतोजसुंभेद्बृहस्पतिरग्नितपोभिरर्कैः । दुद्भि र्नजिह्वापरिविष्टमाददाविर्निधीँरकृणोदुस्रियाणां ॥ १७ ॥ बृहस्पतिरमतहित्यदासांनामस्वरीणांसदनेगुहायत् । आंडेवभित्त्वाशकुनस्यगर्भमुदुस्रियाःपर्वतस्यत्मनाजत् ॥ अश्नापिनद्धंमधुपर्यपश्यन्मत्स्यंनदीनऽउदनिक्षियंतं । नि ष्टज्जंभारचमसंनवृक्षाद्बृहस्पतिर्विरवेणाविकृत्य ॥ सोषामविंदत्सःस्व१ःसोऽअग्निंसोऽअर्केणविबबाधेतमांसि । बृह

(१०।५।८) उदप्रुतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यायास्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

स्पतिर्गोवपुषोवलस्यनिर्मज्जानंनपर्वणोजभार ॥ हिमेवपर्णामुषितावनानिबृहस्पतिनाकृपयद्वलोगाः । अनानुकृत्य मपुनश्चकारयात्सूर्यामासामिथउच्चरातः ॥ अभिश्यावंनकृशनेभिरश्वंनक्षत्रेभिःपितरोद्यामपिंशन् । रात्र्यांतमोऽ अर्दधुज्योतिरहन्बृहस्पतिर्भिनदद्रिंविदद्गाः+ ॥ इदमकर्मनमोऽअभ्रियाययःपूर्वीरन्वानोनवीति । बृहस्पतिःसहि गोभिःसोऽअश्वैःसवीरेभिःसनृभिर्नोवयोधात् ॥ १८ ॥ (१०।६।१) भद्राऽअग्नेर्वध्र्यश्वस्यसंदृशोवामीप्रणीतिः सुरणाऽउपेतयः । यदींसुमित्राविशोऽअग्रऽइंधतेघृतेनाहुतोजरतेदविद्युतत् ॥ घृतमग्नेर्वध्र्यश्वस्यवर्धनंघृतमन्नंघृत म्वस्यमेदनं । घृतेनाहुतऽउर्वियाविपप्रथेसूर्यऽइवरोचतेसर्पिरासुतिः ॥ यत्तेमनुर्यदनीकंसुमित्रःसमीधेऽअग्नेतदिदं नवीयः । सरेवच्छोचसगिरोजुषस्वसवाजंदर्षिसऽइहश्रवोधाः ॥ यंत्वापूर्वमीळितोवध्र्यश्वःसमीधेऽअग्नेसऽइदंजुष स्व । सनःस्तिपाऽउतभवातनूपादात्रंरक्षस्वयदिदंतेऽअस्मे+ ॥ भवाद्युम्नीवाध्र्यश्वोतगोपामात्वातारीदभिमातिर्जना नां । शूरऽइवधृष्णुश्च्यवनःसुमित्रःप्रनुवोचंवाध्र्यश्वस्यनाम ॥ समज्र्यापर्वत्याउवसूनिदासावृत्राण्यार्याजिगेथ । शूरऽइवधृष्णुश्च्यवनोजनानांत्वमग्नेपृतनायूँरभिष्याः ॥ १९ ॥ दीर्घतंतुर्बृहदुक्षायमग्निःसहस्रस्तरीःशतनीथऽऋ भ्वा । द्युमान्द्युमत्सुनृभिर्मृज्यमानःसुमित्रेषुदीदयोदेवयत्सु ॥ त्वेधेनुःसुदुघाजातवेदोसश्चतेवसमनासबर्धुक् । त्वं

षष्ठेनुवाकेषोळशसूक्तानि (१०।६।१) भद्राअग्नेरितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवाध्र्यश्वःसुमित्रोग्निस्त्रिष्टुबाद्येद्वेजगत्यौ ।

नृभिर्दक्षिणावद्भिरग्नेसुमित्रोभिरिध्यसेदेवयद्भिः ॥ देवाश्चित्तेऽअमृताजातवेदोमहिमानंवाध्र्यश्वप्रवोचन् । यत्संपृ
च्छंमानुषीर्विशऽआयन्त्वंनृभिरजयस्त्वावृधेभिः ॥ पितेवपुत्रमबिभरुपस्थेत्वामग्नेवध्र्यश्वःसपर्यन् । जुषाणोऽअस्य
समिधंयविष्ठोतपूर्वाँऽअवनोर्व्राधतश्चित् ॥ शश्वदग्निर्वध्र्यश्वस्यशत्रून्नृभिर्जिगायसुतसोमवद्भिः । समनंचिददहश्चि
त्रभानोवव्राधंतमभिनद्वृधश्चित् ॥ अयमग्निर्वध्र्यश्वस्यवृत्रहासनकात्प्रेद्धोनमसोपवाक्यः । सनोऽअजामीँरुतवावि
जामीनभितिष्ठशर्धतोवाध्र्यश्व ॥ २० ॥ (१०।६।२) इमांमेऽअग्नेसमिधंजुषस्वेळस्पदेप्रतिहर्याघृताचीं । वर्ष्मं
न्पृथिव्याःसुदिनत्वेऽअह्नामूर्ध्वोभवसुक्रतोदेवयज्या+ ॥ आदेवानामग्रयावेहयातुनराशंसोविश्वरूपेभिरश्वैः । ऋत
स्यपथानमसामियेधोदेवेभ्योदेवतमःसुषूदत् ॥ शश्वत्तममीळतेदूत्यायहविष्मंतोमनुष्यासोऽअग्निं । वहिष्ठैरश्वैःसु
वृतारथेनादेवान्वक्षिनिषदेहहोता ॥ विप्रथतांदेवजुष्टंतिरश्चादीर्घंद्राघ्मासुरभिभूत्वस्मे । अहेळतामनसादेवबर्हिरिं
द्रज्येष्ठाँऽउशतोयक्षिदेवान्+ ॥ दिवोवासानुस्पृशतावरीयःपृथिव्यावामात्रयाविश्रयध्वं । उशतीर्द्वारोमहिनामह
द्भिर्देवंरथंरथयुर्धारयध्वं ॥ २१ ॥ देवीदिवोदुहितरासुशिल्पेऽउषासानक्तासदतांनियोनौ । आवांदेवासऽउशती

(१०।६।२) इमांमइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवाध्र्यश्वःसुमित्रइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौप्रचेतसौसरस्वती
ळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् ।

उशंतऽउरौसीदंतुसुभगेऽउपस्थे॥ ऊर्ध्वोग्रावाबृहदग्निःसमिद्धःप्रियाधामान्यदितेरुपस्थे । पुरोहितावृत्विजायज्ञेऽ
अस्मिन्विदुष्टराद्रविणमायजेथां ॥ तिस्रोदेवीर्बर्हिरिदंवरीयऽआसीदतचकृमावःस्योनं । मनुष्वद्यज्ञंसुधिताहवींषी
ळादेवीघृतपदीजुषंत ॥ देवत्वष्टर्यद्धचारुत्वमानड्यदंगिरसामभवःसचाभूः । सदेवानांपाथऽउपप्रविद्वानुशन्यक्षि
द्रविणोदःसुरत्नः ॥ वनस्पतेरशनयानियूयादेवानांपाथऽउपवक्षिविद्वान् । स्वदातिदेवःकृणवद्धवींष्यवतांद्यावापृ
थिवीहवंमे ॥ आग्नेवहवरुणमिष्टयेनऽइंद्रंदिवोमरुतोऽअंतरिक्षात् । सीदंतुबर्हिर्विश्वऽआयजत्राःस्वाहादेवाऽअमृ
तामादयंतां ॥ २२ ॥ (१०।६।३) बृहस्पतेप्रथमंवाचोऽअग्रंयत्प्रैरतनामधेयंदधानाः । यदेषांश्रेष्ठंयदरिप्रमासी
त्प्रेणातदेषांनिहितंगुहाविः+ ॥ सक्तुमिवतितउनापुनंतोयत्रधीरामनसावाचमक्रत । अत्रासखायःसख्यानिजान
तेभद्रैषांलक्ष्मीर्निहिताधिवाचि+ ॥ यज्ञेनवाचःपदवीयमायन्तामन्वविंदन्नृषिषुप्रविष्टां । तामाभृत्याव्यदधुःपुरुत्रा
तांसप्तरेभाऽअभिसंनवंते ॥ उतत्वःपश्यन्नददर्शवाचमुतत्वःशृण्वन्नशृणोत्येनां । उतोत्वस्मैतन्वं१विसस्रेजायेवपत्य
ऽउशतीसुवासाः ॥ उतत्वंसख्येस्थिरपीतमाहुर्नैनंहिन्वंत्यपिवाजिनेषु । अधेन्वाचरतिमाययैषवाचंशुश्रुवाँऽअफ
लामपुष्पां+ ॥ २३ ॥ यस्तित्याजसचिविदंसखायंनतस्यवाच्यपिभागोऽअस्ति । यदींशृणोत्यलकंशृणोतिनहिप्रवेद

(१०।६।३) बृहस्पतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहस्पतिर्ज्ञानंत्रिष्टुप्नवमीजगती ।

सुकृतस्यपंथां ॥ अक्षण्वंतःकर्णवंतःसखायोमनोजवेष्वसमावभूवुः । आदघ्नासऽउपकक्षासऽउत्वेह्रदाऽइवस्नात्वाऽ उत्वेदद्दृश्रे ॥ ह्रदातष्टेषुमनसोजवेषुयद्ब्राह्मणाःसंयजंतेसखायः । अत्राहत्वंविजहुर्वेद्याभिरोहब्रह्माणोविचरंत्युत्वे ॥ इमेयेनार्वाङ्नपरश्चरंतिनब्राह्मणासोनसुतेकरासः । तऽएतेवाचमभिपद्यपापयासिरीस्तंत्रंतन्वतेऽअप्रजज्ञयः ॥ सर्वेनं दंतियशसागतेनसभासाहेनसख्यासखायः । किल्बिषस्पृत्पितुषणिर्ह्येषामरंहितोभवतिवाजिनाय ॥ ऋचांत्वःपोष मास्तेपुपुष्वान्गायत्रंत्वोगायतिशक्करीषु । ब्रह्मात्वोवदतिजातविद्यांयज्ञस्यमात्रांविमिमीतऽउत्वः ॥ २४ ॥ ॥ इत्य ष्टमाष्टकेद्वितीयोध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अष्टपंचाशाध्यायेवर्गाः २४ सूक्तानि १० ऋचः १३३ ॥ त्यागः ॥ अंगिरोभ्य. ६ विश्वेभ्योदेवेभ्य. सावर्णय. ४ विश्वेभ्योदे वेभ्य. ९ नौरूपायैदिव. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ४ पथ्यायैस्वस्तय. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ अदित्यर्यमभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ८ द्यावापृथि वीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ७ मित्रावरुणाभ्या. गवइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवे भ्य. ९ अग्नीषोमाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ८ बृहस्पतय. २४ अग्नय. १२ समिद्धायाग्नय. नराशंसाये. इळाये. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्य इ. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्रे. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. ज्ञानाये. ११ इत्यष्टमेद्वितीयः ॥

देवानांनवलौक्योवांबृहतिर्दाक्षायण्यदितिर्वादैवमानुष्टुभंजनिष्ठाएकादशगौरिवीतिर्वसूनांषट्प्रसुनवासिंधुक्षि
त्प्रैयमेधोनदीस्तुतिर्जागतंत्वावोष्टौसर्पऐरावतोजरत्कर्णोग्रावणोस्तौदभ्रप्रुषःस्यूमरश्मिभार्गवोमारुतंतुपंचमी
जगतीविप्रासोद्वितीयापंचम्याद्याश्चतिस्रोजगत्योपश्यंसप्तसौचीकोग्निर्वैश्वानरोवासप्तिर्वावाजंभरऽआग्नेयंत्वं
ग्निःसप्तियऽइमाविश्वाविश्वकर्माभौवनोवैश्वकर्माणंतुद्वितीयाविराड्रूपाचक्षुषोयस्तेमन्योमन्युस्तापसोमान्यवं
त्वाद्याजगतीत्वयामन्योचतुर्जगत्यंतंसत्येनसप्तचत्वारिंशत्सावित्रीसूर्यात्मदैवतमानुष्टुभंपंचभिःसोममस्तौत्प
राभिःस्वविवाहंसप्तदश्यादेवान्परयासोमार्कौपरयाचंद्रमसंपरानृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाःपरादेहीतिद्वेव
धूवासःसंस्पर्शनिंदार्थैपरायक्ष्मनाशिनींदंपत्योर्नवोनवस्तिस्रोनृक्षरागृभ्णामीतिद्वेद्वेयदश्विनापूषाघोरचक्षुरि
तित्रिष्टुभंस्तृष्टमुरोबृहतीपूर्वापरंमिहप्रियमानःप्रजांजगत्यः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।६।४) देवानांनुवयंजानाप्रवोचामविपन्यया । उक्थेषुशस्यमानेषुयःपश्यादुत्तरेयु
गे+ ॥ ब्रह्मणस्पतिरेतासंकर्मारऽइवाधमत् । देवानांपूर्व्येयुगेसतःसदजायत ॥ देवानांयुगेप्रथमेसतःसदजायत ।
तदाशाऽअन्वजायंततदुत्तानपदस्परि ॥ भूर्जज्ञऽउत्तानपदोभुवऽआशाऽअजायंत । अदितेर्दक्षोऽअजायतदक्षाद्व

(१०।६।४) देवानामितिनवर्चस्यसूक्तस्यलौक्योबृहस्पतिर्देवाअनुष्टुप् (आंगिरसोवाबृहस्पतिऋषिर्दाक्षायण्यदितिर्वाऋषिका)।

दिंतिःपरिं ॥ अदिंतिर्ह्यजंनिष्टदक्षयादुंहितातवं । तांदेवाऽअन्वंजायंतभद्राऽअमृतंबंधवः ॥ १ ॥ यद्देवाऽअदः
संलिलेसुसंरब्धाऽअतिंष्ठत । अत्रांवोनृत्यंतामिवतीव्रोरेणुरपांयत ॥ यद्देवायतंयोयथाभुवंनान्यपिंन्वत । अत्रांस
मुद्रऽआगूह्ळमासूर्यंमजभर्तन ॥ अष्टौपुत्रासोऽअदिंतेर्येजातास्तन्वं१स्परिं । देवाँऽउपप्रैत्सप्तभिःपरांमार्ताँडमांस्य
त् ॥ सप्तभिःपुत्रैरदिंतिरुपप्रैत्पूर्व्यंयुगं । प्रजायैंमृत्यवेंत्वत्पुनंर्मार्ताँडमाभंरत् ॥ २ ॥ (१०।६।५) जनिंष्ठाऽउग्रः
सहंसेतुरायंमंद्रऽओजिंष्ठोबहुलाभिंमानः । अवंर्धन्निंद्रंमरुतंश्चिदत्रंमातायद्वीरंदधनद्धनिंष्ठा ॥ द्रुहोनिषंत्तापृशनी
चिदेवैंःपुरूशंसैंनवावृधुष्टऽइंद्रं । अभीवृंतेवतामंहापदेनंध्वांतात्प्रंपित्वादुदंरंतगर्भाः ॥ ऋष्वातेपादाप्रयज्जिगास्यवं
र्धन्वाजाऽउतयेचिदत्र । त्वामिंद्रसालावृकान्सहस्त्रंमासन्दंधिषेऽअश्विनावंवृत्याः ॥ समनातूर्णिरुपंयासियज्ञमाना
संत्यासख्यायंवक्षि । वसाव्यांमिंद्रधारयःसहस्त्राश्विनांशूरददतुर्मघानिं ॥ मंदंमानऽऋतादधिंप्रजायैसखिंभिरिंद्र
ऽइषिरेभिरर्थं । आभिर्हिमायाऽउपदस्युमागान्मिहःप्रतम्राऽअंवपत्तमांसि ॥ ३ ॥ सनांमानाचिद्ध्वसयोन्यंस्माऽअ
वांहन्निंद्रऽउषसोयथानंः । ऋष्वैरंगच्छःसखिंभिर्निकांमैःसाकंप्रतिष्ठाहृद्यांजघंथ ॥ त्वंजंघंथनमुंचिंमखस्युंदासंकृ
ण्वानऽऋषंयेविमांयं । त्वंचंकर्थमनंवेस्योनान्पथोदेवत्रांजंसेवयानान् ॥ त्वमेतानिंपप्रिषेविनामेशांनऽइंद्रदधिषे

(१०।६।५) जनिष्ठाइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशाक्तयोगौरिवीतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

गर्भस्तौ । अनुत्वादेवाःशवसामदंत्युपरिंबुध्नान्वनिनंश्चकर्थ॥ चक्रंयदस्याप्स्वानिषत्तमुतोतदस्मैमध्विच्चच्छद्यात्। पृथिव्यामतिंषितंयदूधःपयोगोष्वदधाऽओषधीषु ॥ अश्वादियायेतियद्वदंत्योजसोजातमुतमन्यऽएनं । मन्योरियाय हर्म्येषुतस्थौयतःप्रजज्ञऽइंद्रोऽअस्यवेद ॥ वयःसुपर्णाऽउपसेदुरिंद्रंप्रियमेधाऽऋषयोनाधमानाः । अपध्वांतमूर्णुहिपूर्धिचक्षुर्मुमुग्ध्यं१स्मान्निधयेवबद्धान्+ ॥ ४ ॥ (१०।६।६) वसूनांवाचर्कृषऽइयंक्षन्धियावायज्ञैर्वारोदस्योः । अर्वंतोवायेरयिमंतःसातौवनुंवायेसुश्रुणंसुश्रुतोधुः+ ॥ हवऽएषामसुरोनक्षतद्यांश्रवस्यतामनसानिंसतक्षां । चक्षाणायत्रसुवितायदेवाद्यौर्नवारेभिःकृणवंतस्वैः+ ॥ इयमेषाममृतानांगीःसर्वताताये कृपणंतरत्नं । धियंचयज्ञंचसाधंतस्तेनोधांतुवसव्यं१मसामि ॥ आतत्तऽइंद्रायवःपनंताभियऽऊर्वंगोमंतंतितृत्सान् । सकृत्स्वं१येपुरुपुत्रांमहींसहस्रधारांबृहतींदुदुक्षन् ॥ शचीवऽइंद्रमवसेकृणुध्वमनानतंदमयंतंपृतन्यून् । ऋभुक्षणंमघवानंसुवृक्तिंभर्तायोवज्रंनर्यंपुरुक्षुः+॥यद्वावानंपुरुतमंपुराषाळावृत्रहेंद्रोनामान्यप्राः। अचेतिप्रासहस्पतिस्तुविष्मान्यदीमुश्मसिकर्तवेकरत्तत्+॥५॥ (१०।६।७) प्रसुवऽआपोमहिमानमुत्तमंकारुर्वोचातिसदनेविवस्वतः । प्रसप्तसप्तत्रेधाहिचक्रमुःप्रसृत्वरीणामतिसिंधुरोजसा॥प्रतेरदद्वरुणोयातवेपथःसिंधोयद्वाजाँऽअभ्यद्रवस्त्वं।भूम्याऽअधिप्रवतायासिसानुनायदेषामग्रंजगतामिर

(१०।६।६) वसूनामितिषळर्चस्यसूक्तस्यगौरिवीतिरिंद्रस्त्रिष्टुप्। (१०।६।७) प्रसुवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यप्रैयमेधःसिंधुक्षिन्नद्योजगती।

ज्यसि ॥ दिविस्वनोयंततेभूम्योपर्यंनंतंशुष्ममुदियर्तिभानुना । अभ्रादिवप्रस्तनयंतिवृष्टयःसिंधुर्यदेतिवृषभोनरोरु
वत् ॥ अभित्वासिंधोशिशुमिन्नमातरोवाश्राऽअर्षतिपयसेवधेनवः । राजेवयुध्वानयसित्वमित्सिचौयदासामग्रंप्रव
तामिनक्षसि ॥ इमंमेगंगेयमुनेसरस्वतिशुतुद्रिस्तोमंसचतापरुष्ण्या । असिक्न्यामरुद्वृधेवितस्तयार्जीकीयेशृणुह्यासु
षोमया ॥ ६ ॥ (परिशिष्टं ॥ सितासितेसरितेयत्रसंगथेतत्राप्लुतासोदिवमुत्पतंति । येवैतन्वं१विसृजंतिधीरास्तेज
नासोऽअमृतत्वंभजंते ॥१॥) तृष्टामयाप्रथमंयातवेसजूःसुसर्त्वारसयाश्वेत्यात्या । त्वंसिंधोकुभयागोमतींक्रुमुंमेह
त्न्वासरथंयाभिरीयसे ॥ ऋजीत्येनीरुशतीमहित्वापरिज्रयांसिभरतेरजांसि । अदब्धासिंधुरपसामपस्तमाश्वानचि
त्रावपुषीवदर्शता ॥ स्वश्वासिंधुःसुरथासुवासाहिरण्ययीसुकृतावाजिनीवती । ऊर्णावतीयुवतिःसीलमावत्युताधि
वस्तेसुभगामधुवृधं ॥ सुखंरथंयुयुजेसिंधुरश्विनंतेनवाजंसनिषदस्मिन्नाजौ । महान्ह्यस्यमहिमापनस्यतेदब्धस्यस्वय
शसोविरप्शिनः ॥ ७ ॥ (१०।६।८) आवऽऋंजसऽऊर्जांव्युष्टिष्विंद्रंमरुतोरोदसीऽअनक्तन । उभेयथानोऽअहं
नीसचाभुवासदःसदोवरिवस्यातऽउद्भिदा ॥ तदुश्रेष्ठंसवनंसुनोतनात्योनहस्तयतोऽअद्रिःसोतरि । विदद्ध्य१र्योऽअ
भिभूतिपौंस्यंमहोरायेचित्तरुतेयदर्वतः ॥ तदिद्ध्यस्यसवनंविवेरपोयथापुरामनवेगातुमश्रेत् । गोऽअर्णसित्वाष्ट्रेऽअ

(१०।६।८) आवऋंजसइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैरावतोजरत्कर्णःसर्पोग्रावाणोजगती ।

श्वनिर्णिजिप्रेमध्वरेष्वध्वराँऽअशिश्रयुः ॥ अपहतरक्षसोभंगुरावतःस्कभायतनिर्ऋतिंसेधतामतिं । आनोरयिंसर्ववीरंसुनोतनदेवाव्यंभरतश्लोकमद्रयः ॥ दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्योविभ्वनाचिदाश्वपस्तरेभ्यः । वायोश्चिदासोमरभस्तरेभ्योग्नेश्चिदर्चपितुकृत्तरेभ्यः ॥ ८ ॥ भुरंतुनोयशसःसोत्वंधसोग्रावाणोवाचादिविताधिवित्मता । नरोयत्रदुहतेकाम्यंमध्वाघोषयंतोऽअभितोमिथस्तुरः ॥ सुन्वंतिसोमंरथिरासोऽअद्रयोनिरस्यरसंगविषोदुहंतिते । दुहंत्यूधरुपसेचनायकंनरोहव्यानमर्जयंतऽआसभिः ॥ एतेनरःस्वपसोऽअभूतनयऽइंद्रायसुनुथसोममद्रयः । वामंवामंवोदिव्यायधाम्नेवसुवसुवःपार्थिवायसुन्वते ॥ ९ ॥ (१०।६।९) अभ्रप्रुषोनवाचाप्रुषावसुहविष्मंतोनयज्ञाविजानुषः। सुमारुतंनब्रह्माणमर्हसेगणमस्तोष्येषांनशोभसे ॥ श्रियेमर्यासोऽअंजीँऽरकृण्वतसुमारुतंनपूर्वीरतिक्षपः । दिवस्पुत्रासऽएतानयेतिरऽआदित्यासस्तेऽअक्रानवावृधुः ॥ प्रयेदिवःपृथिव्यानबर्हणात्मनारिरिच्रेऽअभ्रान्नसूर्यः । पाजस्वंतोनवीराःपनस्यवोरिशादसोनमर्याऽअभिद्यवः ॥ युष्माकंबुध्नेऽअपांनयामनिविथुर्यतिनमहीश्रथर्यति । विश्वप्सुर्यज्ञोऽअर्वागयंसुवःप्रयस्वंतोनसत्राचऽआगत ॥ यूयंधूर्षुप्रयुजोनरश्मिभिर्ज्योतिष्मंतोनभासाव्युष्टिषु । श्येनासोनस्वयशसोरिशादसःप्रवासोनप्रसितासःपरिप्रुषः ॥ १० ॥ प्रयद्वहध्वेमरुतःपराकाद्यूयंमहःसंवरणस्यवस्वः । विदानासो

(१०।६।९) अभ्रप्रुषइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःस्यूमरश्मिर्मरुतस्त्रिष्टुप्पंचमीजगती ।

वसवोराध्यंस्याराच्चिद्द्वेषःसनुतर्युयोत ॥यऽउद्दचिंयज्ञेऽअध्वरेष्ठामरुद्भ्योनमानुषोददाशत् । रेवत्सवयोदधतेसुवीरंस
देवानामपिंगोपीथेऽअस्तु ॥ तेहियज्ञेषुयज्ञियासऽऊमाऽआदित्येननाम्नाशंभविष्ठाः । तेनोवंतुरथतूर्मनीषांमहश्चयाम
न्नध्वरेचंकानाः+ ॥ ११ ॥ (१०।६।१०) विप्रासोनमन्मभिःस्वाध्योदेवाव्यो३ नयज्ञैःस्वप्नसः । राजानोनचित्राः
सुसंदृशःक्षितीनांनमर्याऽअरेपसः ॥ अग्निर्नयेभ्राजसारुक्मवक्षसोवातासोनस्वयुजःसद्यऽऊतयः । प्रज्ञातारोनज्ये
ष्ठाःसुनीतयःसुशर्माणोनसोमाऽऋतंयते+ ॥ वातासोनयेधुनयोजिगत्नवोग्नीनांनजिह्वाविरोकिणः । वर्मण्वंतोनयो
धाःशिमीवंतःपितॄणांनशंसाःसुरातयः ॥ रथानांनये१राःसनाभयोजिगीवांसोनशूराऽअभिद्यवः । वरेयवोनमर्याघृ
तप्रुषोभिस्वर्तारोऽअर्कंनसुष्टुभः ॥ अश्वासोनयेज्येष्ठासऽआशवोदिधिषवोनरथ्यःसुदानवः । आपोननिम्नैरुदभिर्जि
गत्नवोविश्वरूपाऽअंगिरसोऽनसामभिः ॥ १२ ॥ ग्रावाणोनसूरयःसिंधुमातरऽआदर्दिरासोऽअद्रयोनविश्वहा ।
शिशूलानक्रीळयःसुमातरोमहाग्रामोनयामन्नुतत्विषा+ ॥ उषसांनकेतवोध्वरश्रियःशुभंयवोनांजिभिर्व्यश्वितन् ।
सिंधवोनययियोभ्राजदृष्टयःपरावतोनयोजनानिममिरे ॥ सुभागान्नोदेवाःकृणुतासुरत्नानस्मान्स्तोतॄन्मरुतोवावृधा

(१०।६।१०) विप्रासइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यस्यूमरश्मिर्मरुतस्त्रिष्टुप्द्वितीयापंचम्याद्याश्चतस्रश्चजगत्यः ।

नाः । अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यंगातसनाद्धिवौरत्नधेयानिसंति ॥ १३ ॥ (१०।६।११) अपश्यमस्यमहतोमहित्वम मर्त्यस्यमर्त्यासुविक्षु । नानाहनूविभृतेसंभरेतेऽअसिन्वतीबप्संतीभूर्यत्तः ॥ गुहाशिरोनिहितमृधगक्षीऽअसिन्वन्न त्तिजिह्वयावनानि । अत्राण्यस्मैपड्भिःसंभरंत्युत्तानहस्तानमसाधिविक्षु+ ॥ प्रमातुःप्रतरंगुह्यमिच्छन्कुमारोनवीरुधः सर्पदुर्वीः । ससंनपक्कमविदच्छुचंतंरिरिह्वांसंरिपऽउपस्थेऽअंतः+ ॥ तद्वांमृतंरोदसीप्रब्रवीमिजायमानोमातरागर्भो ऽअत्ति । नाहंदेवस्यमर्त्यश्चिकेताग्निरंगविचेताःसप्रचेताः ॥ योऽअस्माऽअन्नंतृष्वा३दधात्याज्यैर्घृतैर्जुहोतिपुष्यति । तस्मैसहस्रमक्षभिर्विचक्षेऽग्नेविश्वतःप्रत्यङ्ङसित्वं+ ॥ किंदेवेषुत्यजऽएनश्चकर्थाग्नेपृच्छामिनुत्वामविद्वान् । अक्रीळन्क्री ळन्हरिरत्तवेदन्विपर्वशश्चकर्तगामिवासिः+ ॥ विषूचोऽअश्वान्युयुजेवनेजाऽऋजीतिभीरशनाभिर्गृभीतान् । चक्ष देमित्रोवसुभिःसुजातःसमानृधेपर्वभिर्वावृधानः+ ॥ १४ ॥ (१०।६।१२) अग्निःसप्तिंवाजंभरंददात्यग्निर्वीरंश्रु त्यंकर्मनिःष्ठां । अग्नीरोदसीविचरत्समंजन्नग्निर्नारींवीरकुक्षिंपुरंधिं ॥ अग्नेरप्नसःसमिदस्तुभद्राग्निर्महीरोदसीऽआवि वेश । अग्निरेकंचोदयत्समत्स्वग्निर्वृत्राणिदयतेपुरूणि ॥ अग्निर्हत्यंजरतःकर्णमावाग्निरद्भ्योनिरदहज्जरूथं । अग्निरत्रिं

(१०।६।११) अपश्यमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निरग्निस्त्रिष्टुप् (वैश्वानरोग्निर्वाजंभरःसप्तिरितीमावृषीपाक्षिकौ)। (१०।६।१२) अग्निःसप्तिमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निरग्निस्त्रिष्टुप् (वैश्वानरोग्निर्वाजंभरःसप्तिरितीमावृषीपाक्षिकौ) ।

घर्मऽउरुष्यदंतरग्निर्नृमेधंप्रजयांसृजत्सं + ॥ अग्निर्दाद्द्रविणंवीरपेशाऽअग्निर्ऋषिंयःसहस्रासनोति । अग्निर्दिविहव्यमा
ततानाग्नेर्धामांनिविभृंतापुरुत्रा + ॥ अग्निमुक्थैर्ऋषयोविह्वयंतेग्निंनरोयामंनिबाधितासंः । अग्निंवयोऽअंतरिंक्षेपतं
तोग्निःसहस्रापरियातिगोनां ॥ अग्निंविशंऽईळतेमानुंषीर्याऽअग्निंमनुंषोनहुंषोविजाताः । अग्निर्गांधर्वीपथ्यांमृतस्याग्ने
र्गव्यूंतिर्घृतऽआनिषंत्ता ॥ अग्नयेब्रह्मंऽऋभवंस्ततक्षुरग्निंमहामंवोचामासुवृक्तिं । अग्नेप्रावंजरितारंयविष्ठाग्नेमहिद्रविं
णमायंजस्व ॥ १५ ॥ (१०।६।१३) ॥ यऽइमाविश्वाभुवंनानिजुह्वदृषिर्होतान्यसींदत्पितानंः । सऽआशिषाद्रविण
मिच्छमांनःप्रथमच्छदवंराँऽआविवेश ॥ किंस्विदासीदधिष्ठानंमारंभणंकतमत्स्वित्कथासींत् । यतोभूमिंजनयंन्वि
श्वकंर्माविद्यामौर्णोन्महिनाविश्वचंक्षाः ॥ विश्वतंश्चक्षुरुतविश्वतोंमुखोविश्वतोंबाहुरुतविश्वतंस्पात् । संबाहुभ्यांध
मंतिसंपतंत्रैर्द्यावाभूमींजनयंन्देवएकंः ॥ किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआंसयतोद्यावांपृथिवीनिंष्टतक्षुः । मनींषिणोमनं
सापृच्छतेदुतद्यदध्यतिष्ठद्भुवंनानिधारयंन् ॥ यातेधामांनिपरमाणियावमायामंध्यमाविश्वकर्मन्नुतेमा । शिक्षासखिं
भ्योहविषिस्वधावःस्वयंयंजस्वतन्वंवृधानः + ॥ विश्वंकर्मन्हविषावावृधानःस्वयंयंजस्वपृथिवीमुतद्यां । मुह्यंत्वन्येऽ
अभितोजनांसऽइहास्माकंमघवांसूरिरंस्तु ॥ वाचस्पतिंविश्वकंर्माणमूतयेंमनोजुवंवाजेंऽअद्याहुंवेम । सनोविश्वांनि

(१०।६।१३) यइमाविश्वेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभौवनोविश्वकर्माविश्वकर्मात्रिष्टुप्द्वितीयाविराड्रूपा ।

हवंनानिजोषद्विश्वशंभूरवसेसाधुकर्मा ॥ १६ ॥ (१०।६।१४) चक्षुषःपितामनसाहिधीरोघृतमेनेऽअजनन्नम्नमाने । यदेदंताऽअदंद्दहंतपूर्वऽआदिद्द्यावापृथिवीऽअप्रथेतां ॥ विश्वकर्माविमनाऽआद्विहायाधातावि़धातापरमोतसंदृक् । तेषामिष्टानिसमिषामदंतियत्रासप्तऽऋषीन्परऽएकमाहुः+ ॥ योनःपिताजनितायोविधाताधामानिवेदभुवनानिविश्वा । योदेवानांनामधाऽएकएवतंसंप्रश्नंभुवनायंत्यन्या+ ॥ तऽआयजंतद्रविणंसमस्माऽऋषयःपूर्वेजरितारोनभूना । असूर्तेसूर्तेरजसिनिषत्तेयेभूतानिसमकृण्वन्निमानि॥ परोदिवापरऽएनापृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्यदस्ति। कंस्विद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमपश्यंतविश्वे ॥ तमिद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमगच्छंतविश्वे । अजस्यनाभावध्येकमर्पितंयस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुः+ ॥ नतंविदाथयऽइमाजजानान्यद्युष्माकमंतरंबभूव । नीहारेणप्रावृताजल्प्याचासुतृपऽउक्थशासश्चरंति ॥ १७ ॥ (१०।६।१५) यस्तेमन्योविधद्वज्रसायकसहऽओजःपुष्यतिविश्वमानुषक् । साह्यामदासमार्यंत्वयायुजासहस्कृतेनसहसासहस्वता ॥ मन्युरिंद्रोमन्युरेवासदेवोमन्युर्होतावरुणोजातवेदाः । मन्युंविशऽईळतेमानुषीर्याःपाहिनोमन्योतपसासजोषाः ॥ अभीहिमन्योतवसस्तवीयान्तपसायुजाविजहिश

(१०।६।१४) चक्षुषइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यविश्वकर्माविश्वकर्मात्रिष्टुप् । (१०।६।१५) यस्तेमन्योइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यतापसोमन्युर्मन्युस्त्रिष्टुवाद्याजगती ।

त्रून् । अमित्रहावृत्रहादस्युहाचविश्वावसून्याभरात्वंनः ॥ त्वंहिमन्योऽअभिभूत्योजाःस्वयंभूर्भामोऽअभिमातिषा
हः । विश्वचर्षणिःसहुरिःसहावानस्मास्वोजःपृतनासुधेहि ॥ अभागःसन्नपपरेतोऽअस्मितवक्रत्वातविषस्यप्रचेतः ।
तंत्वामन्योऽअक्रतुर्जिहीळाहंस्वातनूबलदेयायमेहि ॥ अयंतेऽअस्म्युपमेह्यर्वाङ्प्रतीचीनःसहुरेविश्वधायः । मन्यो
वज्रिन्नभिमामाववृत्स्वहनावदस्यूँरुतबोध्यापेः+ ॥ अभिप्रेहिदक्षिणतोभवामेधावृत्राणिजंघनावभूरि । जुहोमितेध
रुणंमध्वोऽअग्रमुभाऽउपांशुप्रथमापिबाव ॥ १८ ॥ (१०।६।१६) त्वयामन्योसरथमारुजंतोहर्षमाणासोधृषिता
मरुत्वः । तिग्मेषवऽआयुधासंशिशानाऽअभिप्रयंतुनरोऽअग्निरूपाः ॥ अग्निरिवमन्योत्विषितःसहस्वसेनानीर्नःसहु
रेहूतऽएधि । हत्वायशत्रून्विभजस्ववेदऽओजोमिमानोविमृधोनुदस्व ॥ सहस्वमन्योऽअभिमातिमस्मेरुजन्मृणन्प्र
मृणन्प्रेहिशत्रून् । उग्रंतेपाजोनन्वारुरुध्रेवशीवशंनयसऽएकजत्वं+ ॥ एकोबहूनामसिमन्यवीळितोविशंविशंयुधयेसं
शिशाधि । अकृत्तरुक्त्वयायुजावयंद्युमंतंघोषंविजयायकृण्महे ॥ विजेषकृदिंद्रऽइवानवब्रवो३स्माकंमन्योऽअधिपा
भवेह । प्रियंतेनामसहुरेगृणीमसिविद्मातमुत्संयतऽआबभूथ ॥ आभूत्यासहजावज्रसायकसहोबिभर्ष्यभिभूतऽउत्त
रं । क्रत्वानोमन्योसहमेद्येधिमहाधनस्यपुरुहूतसंसृजि ॥ संसृष्टंधनमुभयंसमाकृतमस्मभ्यंदत्तांवरुणश्चमन्युः । भि

(१०।६।१६) त्वयामन्यवितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यतापसोमन्युर्मन्युर्जगतीआद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

यंदधानाहृदयेषुशत्रवःपराजितासोऽअपनिलयंतां ॥ १९ ॥ (१०।७।१) सत्येनोत्तभिताभूमिःसूर्येणोत्तभिताद्यौः। ऋतेनादित्यास्तिष्ठंतिदिविसोमोऽअधिश्रितः ॥ सोमेनादित्याबलिनःसोमेनपृथिवीमही । अथोनक्षत्राणामेषामुपस्थे सोमऽआहितः ॥ सोमंमन्यतेपपिवान्यत्संपिंषंत्योषधिं । सोमंयंब्रह्माणोविदुर्नतस्याश्नातिकश्चन+ ॥ आच्छाद्द्विधानैर्गुपितोबार्हतैःसोमरक्षितः । ग्राव्णामिच्छृण्वन्तिष्ठसिनतेऽअश्नातिपार्थिवः ॥ यत्त्वादेवप्रपिबंतिततऽआप्यायसेपुनः । वायुःसोमस्यरक्षितासमानांमासऽआकृतिः ॥ २० ॥ रैभ्यासीदनुदेयीनाराशंसीन्योचनी । सूर्यायाभद्रमिद्वासोगाथयैतिपरिष्कृतं ॥ चित्तिराऽउपबर्हणंचक्षुराऽअभ्यंजनं । द्यौर्भूमिःकोशऽआसीद्यदयात्सूर्यापतिं ॥ स्तोमाऽआसन्प्रतिधयःकुरीरंछंदऽओपशः । सूर्यायाऽअश्विनावराग्निरासीत्पुरोगवः+ ॥ सोमोवधूयुरभवदश्विनास्तामुभावरा । सूर्यायत्पत्येशंसंतींमनसासविताददात् ॥ मनोऽअस्याऽअनऽआसीद्द्यौरासीदुतछदिः । शुक्रावनड्वाहावास्तां

सप्तमेनुवाकेषट्सूक्तानि। (१०।७।१) सत्येनेतिसप्तचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यसूर्यासावित्रीऋषिकापंचानांसोमोदेवताततएकादशानांसूर्याविवाहःसप्तदश्यादेवाःअष्टादश्याःसोमार्कौएकोनविंश्याश्चंद्रमाःततोनवानांनृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाःततोद्वयोर्वासोदेवताएकत्रिंश्यायक्ष्महाशिष्टानामृचांसूर्यासावित्रीअनुष्टुप्चतुर्दशीएकोनविंश्यादितिस्रस्त्रयोविंशीचतुर्विंशीषड्विंशीषट्त्रिंशीसप्तत्रिंशीचतुश्चत्वारिंश्यश्चत्रिष्टुभःअष्टादशीसप्तविंशीत्रिचत्वारिंश्यश्चजगत्यःचतुस्त्रिंश्युरोबृहती ।

यदयात्सूर्यागृहं+ ॥२१॥ ऋक्सामाभ्यामभिहितौगावौतेसामनावितः । श्रोत्रंतेचक्रेऽआस्तांदिविपंथाश्चराचरः+॥
शुचीतेचक्रेयात्याव्यानोऽअक्षऽआहतः । अनोमनस्मयंसूर्यारोहत्प्रयतीपतिं ॥ सूर्यायावहतुःप्रागात्सवितायमवा
सृजत् । अघासुहन्यंतेगावोर्जुन्योःपर्युह्यते ॥ यदश्विनापृच्छमानावयातंत्रिचक्रेणवहतुंसूर्यायाः । विश्वेदेवाऽअनु
तद्वामजानन्पुत्रःपितरावव‍ृणीतपूषा+ ॥ यदयातंशुभस्पतीवरेयंसूर्यामुप । क्वैकंचक्रंवामासीत्क्वदेष्ट्रायतस्थथुः॥२२॥
द्वेतेचक्रेसूर्येब्रह्माणऽऋतुथाविदुः । अथैकंचक्रंयद्गुहातदद्धातयऽइद्विदुः ॥ सूर्यायैदेवेभ्योमित्रायवरुणायच । ये
भूतस्यप्रचेतसऽइदंतेभ्योकरंनमः ॥ पूर्वापरंचरतोमाययैतौशिशूक्रीळंतौपरियातोऽअध्वरं । विश्वान्यन्योभुवनाभि
चष्टऽऋतूँरन्योविदधज्जायतेपुनः ॥ नवोनवोभवतिजायमानोह्नांकेतुरुषसामेत्यग्रं । भागंदेवेभ्योविदधात्यायन्प्रचं
द्रमास्तिरतेदीर्घमायुः ॥ सुकिंशुकंशल्मलिंविश्वरूपंहिरण्यवर्णसुवृतंसुचक्रं । आरोहसूर्येऽअमृतस्यलोकंस्योनंपत्येव
हतुंकृणुष्व ॥ २३ ॥ उदीर्ष्वातःपतिवतीह्येेषाविश्वावसुंनमसागीर्भिरीळे । अन्यामिच्छपितृषदंव्यक्तांसतेभागोज
नुषातस्यविद्धि ॥ उदीर्ष्वातोविश्वावसोनमसेळामहेत्वा । अन्यामिच्छप्रफर्व्यं१संजायांपत्यासृज ॥ अनृक्षराऽऋज
वःसंतुपंथायेभिःसखायोयंतिनोवरेयं । समर्यमासंभगोनोनिनीयात्संजास्पत्यंसुयममस्तुदेवाः ॥ प्रत्वामुंचामिवरुण
स्यपाशाद्येनत्वाबध्नात्सवितासुशेवः । ऋतस्ययोनौसुकृतस्यलोकेरिष्टांत्वासहपत्यादधामि ॥ प्रेतोमुंचामिनामुतःसुब

द्धाममुतस्करं । यथेयमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रासुभगासति ॥ २४ ॥ पूषात्वेतोनयतुहस्तगृह्याश्विनात्वाप्रवहतांरथेन । गृहा
न्गच्छगृहपत्नीयथासोवशिनीत्वंविदथमावदासि ॥ इहप्रियंप्रजयातेसमृध्यतामस्मिन्गृहेगार्हपत्यायजागृहि । एना
पत्यातन्वं१संसृजस्वाधाजिव्रीविदथमावदाथः ॥ नीललोहितंभवतिकृत्यासक्तिर्व्यज्यते । एधंतेऽअस्याज्ञातयःपतिं
र्बंधेषुबध्यते ॥ परादेहिशामुल्यंब्रह्मभ्योविभजावसु । कृत्यैषापद्वतीभूत्व्याजायाविशतेपतिं ॥ अश्रीरातनूर्भवतिरु
शतीपापयामुया । पतिर्यद्वध्वो३वाससास्वमंगमभिधित्सते ॥ २५ ॥ येवध्वश्चंद्रंवहतुंयक्ष्मायंतिजनादनु । पुनस्ता
न्यज्ञियादेवानयंतुयतऽआगताः ॥ माविदन्परिपंथिनोयऽआसीदंतिदंपती । सुगेभिर्दुर्गमतीतामपद्रांत्वरातयः ॥
सुमंगलीरियंवधूरिमांसमेतपश्यत । सौभाग्यमस्यैदत्वायाथास्तंविपरेतन ॥ तृष्टमेतत्कटुकमेतदपाष्ठवद्विषवन्नैतद
त्तवे । सूर्यायोब्रह्माविद्यात्सऽइद्वाधूयमर्हति ॥ आशसनंविशसनमथोऽअधिविकर्तनं । सूर्यायाःपश्यरूपाणितानि
ब्रह्मातुशुंधति ॥ २६ ॥ गृभ्णामितेसौभगत्वायहस्तंमयापत्याजरदष्टिर्यथासः । भगोऽअर्यमासवितापुरंधिर्मह्यंत्वा
दुर्गार्हपत्यायदेवाः+ ॥ तांपूषञ्छिवतमामेरयस्वयस्यांबीजंमनुष्या३वपंति । यानऽऊरूऽउशतीविश्रयातेयस्यामुशंतः
प्रहरामशेपं ॥ तुभ्यमग्रेपर्यवहन्सूर्यांवहतुनासह । पुनःपतिभ्योजायांदाऽअग्नेप्रजयासह+ ॥ पुनःपत्नीमग्निरदादा
युषासहवर्चसा । दीर्घायुरस्यायःपतिर्जीवातिशरदःशतं+ ॥ सोमःप्रथमोविविदेगंधर्वोविविदऽउत्तरः । तृतीयोऽ

अग्निष्टेपतिस्तुरीयस्तेमनुष्यजाः+ ॥ २७ ॥ सोमोददद्गंधर्वायगंधर्वोददद्ग्नये । रयिंचपुत्रांश्चादाद्ग्निर्मह्यमथोऽइ
मां+ ॥ इहैवस्तंमावियौष्टंविश्वमायुर्व्यश्नुतं । क्रीळंतौपुत्रैर्नप्तृभिर्मोदमानौस्वेगृहे+ ॥ आनःप्रजांजनयतुप्रजापतिरा
जरसायसमनक्त्वर्यमा । अदुर्मंगलीःपतिलोकमाविशशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ अघोरचक्षुरपतिघ्न्येधिशिवाप
शुभ्यःसुमनाःसुवर्चाः । वीरसूर्देवकामास्योनाशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ इमांत्वमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रांसुभगांकृणु ।
दशास्यांपुत्रानाधेहिपतिमेकादशंकृधि ॥ सम्राज्ञीश्वशुरेभवसम्राज्ञीश्वश्र्वांभव । ननांदरिसम्राज्ञीभवसम्राज्ञीऽअ
धिदेवृषु ॥ समंजंतुविश्वेदेवाःसमापोहृदयानिनौ । संमातरिश्वासंधातासमुदेष्ट्रीदधातुनौ ॥ २८ ॥ (॥ परिशि
ष्टं ॥ ॥ अविधवाभवंवर्षाणिशतंसाग्रंतुसुव्रता । तेजस्वीचयशस्वीचधर्मपत्नीपतिव्रता ॥ जनयद्बहुपुत्राणिमाच
दुःखंलभेत्कंचित् । भर्तातेसोमपानित्यंभवेद्धर्मपरायणः ॥ अष्टपुत्राभवत्वंचसुभगाचपतिव्रता । भर्तुश्चैवपितुर्भ्रातु
हृदयानंदिनीसदा ॥ इंद्रस्यतुयथेंद्राणीश्रीधरस्ययथाश्रिया । शंकरस्ययथागौरीतद्वत्तुरपिभर्तरि ॥ अत्रेर्यथानुसू
यास्याद्वसिष्ठस्याप्यरुंधती । कौशिकस्ययथासतीतथात्वमपिभर्तरि ॥ ध्रुवैधिपोष्यामयिमह्यंत्वादाद्बृहस्पतिः ।
मयापत्याप्रजावतीसंजीवशरदःशतं ॥) इत्यष्टमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

सं. ७१

एकोनषष्ट्यध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १४ ऋच· १४८ ॥ त्यागः ॥ देवेभ्य. ९ इंद्राये. १७ नदीभ्य. ९ ग्राव्णइ. ८ मरुद्भ्य. १६ अग्नय. १४ विश्वकर्मण. १४ मन्यव. १४ सोमाये. ५ सूर्याविवाहाये. ११ देवेभ्य. सोमार्काभ्या. चंद्रमस. सूर्यासावित्र्या. ९ वधूवाससइ. २ राजयक्ष्मघ्नइ. सूर्यासावित्र्या. १६ ॥ इत्यष्टमेतृतीयः ॥

विहित्र्यधिकैंद्रोवृषाकपिरिंद्राणींद्रश्चसमूदिरेपाङ्क्तंरक्षोहणंपंचाधिकापायुराग्नेयंराक्षोघ्नंचतुरनुष्टुबंतंहविरेको नांगिरसोमूर्धन्वान्वामदेव्योवासौर्यवैश्वानरीयमिंद्रंस्तवद्भूनारेणुःपंचम्यैंद्रासोमींसहस्रशीर्षाषोडशनारायणः पौरुषमानुष्टुभंत्रिष्टुबंतंतुसंजागृवद्भिःपंचोनारुणोवैतहव्यआग्नेयंयज्ञस्यशार्यातोमानवोवैश्वदेवंतुजागतंमहि तान्वःपार्थ्यःप्रस्तारपाङ्क्तंपुरस्ताद्बृहत्यंतंत्रयोदश्युपाद्येचानुष्टुभौनवम्यक्षरैःपङ्क्तिरेकादशीन्यंकुसारिणींप्रैतेष ळूनासर्पोर्बुदःकाद्रवेयोग्राव्णोस्तौत्सप्तम्यंत्येत्रिष्टुभौपंचमीच ॥ ४ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।७।२) विहिसोतोरसृक्षतनेंद्रंदेवममंसत । यत्रामदद्वृषाकपिरर्यःपुष्टेषुमत्सखाविश्वस्मा

(१०।७।२) विहिसोतोरितित्रयोविंशत्यृचेसूक्तेआद्याष्टम्येकादशीद्वादशीचतुर्दशीनामेकोनविंश्यादिचतसृणांचेंद्रऋषिःसप्तमीत्रयोदशीत्रयोविंशीनामैंद्रोवृषाकपिऋषिः शिष्टानामेकादशर्चांपौलोमींद्राणीऋषिकाइंद्रःपंक्तिः।(अत्रयस्यवाक्यमितिपरिभाषांस्वीकृत्यइंद्रेंद्राणि वृषाकपीनांविभागशोदेवतात्वंकेचिन्मन्यंतेतद्भाष्यकारादिविरुद्धं)।

दिंद्रऽउत्तरः ॥ पराहींद्रधावसिवृषाकपेरतिव्यथिः । नोऽअहप्रविंदस्यन्यत्रसोमंपीतयेविश्वं० ॥ किमयंत्वांवृषाकपिश्च
कारहरितोमृगः । यस्माऽइरस्यसीदुन्वं१र्योवापुष्टिमद्वसुविश्वं० ॥ यमिमंत्वंवृषाकपिंप्रियमिंद्राभिरक्षसि । श्वान्वस्यजं
भिषदपिकर्णेवराहयुर्विश्वं० ॥ प्रियातष्टानिमेकपिर्व्यक्ताव्यदूदुषत् । शिरोन्वस्यराविषंनसुगंदुष्कृतेभुवंविश्वं० ॥१॥
नमत्स्त्रीसुभसत्तरानसुयाशुतराभुवत् । नमत्प्रतिच्यवीयसीनसक्थ्युद्यमीयसीविश्वं०॥ उवेऽअंबसुलाभिकेयथेवांगभं
विष्यति । भसन्मेऽअंबसक्थिमेशिरोमेवीवहृष्यतिविश्वं० ॥ किंसुबाहोस्वंगुरेपृथुष्टोपृथुजाघने । किंशूरपत्नि
नस्त्वमभ्यमीषिवृषाकपिंविश्वं० ॥ अवीरामिवमामयंशरारुरभिमन्यते । उताहमस्मिवीरिणींद्रपत्नीमरुत्सखाविं
श्वं० ॥ संहोत्रंस्मपुरानारीसमनंवावगच्छति । वेधाऽऋतस्यवीरिणींद्रपत्नीमहीयतेविश्वं० ॥ २ ॥ इंद्राणीमासु
नारिंषुसुभगामहमश्रवं । नह्यस्याऽअपरंचनजरसामरतेपतिर्विश्वं० ॥ नाहमिंद्राणिराणसख्युर्वृषाकपेर्ऋते । यस्ये
दमप्यंहविःप्रियंदेवेषुगच्छंतिविश्वं० ॥ वृषाकपायिरेवतिसुपुत्रऽआदुसुस्नुषे । घसत्तऽइंद्रऽउक्षणंःप्रियंकाचित्करंह
विर्विश्वं० ॥ उक्ष्णोहिमेपंचदशसाकंपचंतिविंशतिं । उताहमद्मिपीवऽइदुभाकुक्षीपृणंतिमेविश्वं० ॥ वृषभोनतिग्मशृं
गोंतर्यूथेषुरोरुवत् । मंथस्तऽइंद्रशंहृदेयंतेसुनोतिभावयुर्विश्वं० ॥ ३ ॥ नसेशेयस्यरंबतेंतरासक्थ्या३कपृत् । सेदीशे
यस्यंरोमशंनिषेदुषोविजृंभतेविश्वं०॥ नसेशेयस्यंरोमशंनिषेदुषोविजृंभते । सेदीशेयस्यरंबतेंतरासक्थ्या३कपृद्विश्वं० ॥

अयमिंद्रवृषाकपिःपरस्वंतंहतंविदत् । असिंसूनांनवंचरुमादेधस्यानऽआचितंविश्वं० ॥ अयमेमिविचाकंशद्विचिन्वन्दा समार्यं । पिबामिपाकसुत्वनोभिधीरमचाकशंविश्वं० ॥ धन्वंचयत्कृंतत्रंचकतिंस्वित्तावियोजना । नेदीयसोवृषाकपे स्तमेहिंगृहाँऽउपविश्वं०॥ पुनरेहिंवृषाकपेसुवितार्कल्पयावहै । यऽएषःस्वप्ननंशनोस्तमेषिंपथापुनर्विश्वं० ॥ यदुदंचोवृ षाकपेगृहमिंद्राजंगंतन । क्वं१स्यपुल्वघोमृगःकमंगन्जनयोपंनोविश्वं० ॥ पर्शुर्हनाममानवीसाकंससूववंशतिं । भद्रंभ लत्यस्याऽअभूद्यस्याऽउदरमामयद्विश्वं० ॥४॥ (१०।७।३) रक्षोहणंवाजिनमाजिंघर्मिमित्रंप्रथिंष्ठमुपंयामिशर्म । शिशा नोऽअग्निःक्रतुभिःसमिद्धःसनोदिवासरिषःपातुनक्तं॥ अयोदंष्ट्रोऽअर्चिषायातुधानानुपंस्पृशजातवेदःसमिद्धः । आजि ह्वयामूरदेवान्रभस्वक्रव्यादोवृक्त्व्यपिंधत्स्वासन्+॥ उभोभयाविन्नुपंधेहिदंष्ट्राहिंस्रःशिशानोवरंपरंच । उतांतरिंक्षेपरिं याहिराजन्जंभैःसंधेह्यभियातुधानान् ॥ यज्ञैरिषूःसन्नममानोऽअग्नेवाचाशल्याँऽअशनिभिर्दिहानः । ताभिर्विध्यहृद येयातुधानान्प्रतीचोबाहून्प्रतिंभङ्ध्येषां ॥ अग्नेत्वचंयातुधानंस्यभिंधिहिंस्राशनिर्हरसाहंत्वेनं । प्रपर्वाणिजातवेदःशृ णीहिक्रव्यात्क्रविष्णुर्विचिंनोतुवृक्णं+॥५॥ यत्रेदानींपश्यसिजातवेदस्तिष्ठंतमग्नऽउतवाचरंतं । यद्वांतरिंक्षेपथिभिःपतं तंतमस्तांविध्यशर्वाशिशानः॥ उतालब्धंस्पृणुहिजातवेदऽआलेभानादृष्टिभिर्यातुधानात् । अग्नेपूर्वोनिर्जहिशोशुचानऽ

(१०।७।३) रक्षोहणमितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजःपायूरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप् अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

आमाद्ःक्ष्विकास्तमंदंत्वेनीः ॥ इहप्रब्रूहियतमःसोऽअग्नेयोयातुधानोयऽइदंक्रुणोति । तमारंभस्वसमिधायविष्ठनृच क्षसश्चक्षुषेरंधयैनं ॥ तक्ष्णेनाग्नेचक्षुषारक्षयज्ञंप्रांचंवसुभ्यःप्रणयप्रचेतः । हिंस्रंरक्षांस्यभिशोशुचानंमात्वादभन्यातुधानांनृचक्षः ॥ नृचक्षारक्षःपरिपश्यविक्षुतस्यत्रीणिप्रतिशृणीह्यग्रा । तस्याग्नेपृष्टीर्हरसाशृणीहित्रेधामूलंयातुधानस्यवृश्च ॥ ६ ॥ त्रिर्यातुधानःप्रसितिंतऽएत्वृतंयोऽअग्नेऽअनृतेनहंति । तमर्चिषास्फूर्जयन्जातवेदःसमक्षमेनंगृणतेनिवृङ्धि ॥ तदग्नेचक्षुःप्रतिधेहिरेभेशफारुजंयेनपश्यसियातुधानं । अथर्ववज्ज्योतिषादैव्येनसत्यंधूर्वंतमचितंन्योष ॥ यदग्नेऽअद्यमिथुनाशपातोयद्वाचस्तृष्टंजनयंतरेभाः । मन्योर्मनसःशरव्या१जायतेयातयाविध्यहृदयेयातुधानान् ॥ पराशृणीहितपसायातुधानान्पराग्नेरक्षोहरसाशृणीहि । परार्चिषामूरदेवाञ्छृणीहिपरासुतृपोऽअभिशोशुचानः ॥ परा द्यदेवावृजिनंशृणंतुप्रत्यगेनंशपथायंतुतृष्टाः । वाचास्तेनंशरवऽऋच्छंतुमर्मन्विश्वस्यैतुप्रसितिंयातुधानः ॥ ७ ॥ यःपौरुषेयेणक्रविषासमंक्तेयोऽअश्व्येनपशुनायातुधानः । योऽअघ्न्यायाभरतिक्षीरमग्नेतेषांशीर्षाणिहरसापिवृश्च ॥ संवत्सरीणंपयऽउस्रियायास्तस्यमाशीद्यातुधानोनृचक्षः । पीयूषमग्नेयतमस्तितृप्सात्तंप्रत्यंचमर्चिषाविध्यमर्मन् ॥ विषंगवांयातुधानाःपिबंत्वावृश्च्यंतामदितयेदुरेवाः । परैनान्देवःसवितादादातुपराभागमोषधीनांजयंतां ॥ सनादग्नेमृणसि यातुधानान्नत्वारक्षांसिपृतनासुजिग्युः । अनुदहसहमूरान्क्रव्यादोमातेहेत्यामुक्षतदैव्यायाः ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअध

रादुदंक्तात्त्वंपश्चादुत्तरंक्षापुरस्तात् । प्रतितेतेंऽअजरांसस्तपिंष्ठाऽअघशंसंशोशुंचतोदहंतु ॥ ८ ॥ पश्चात्पुरस्तांदधरा दुदंक्तात्कविःकाव्येंनपरिंपाहिराजन् । सखेसखांयमजरोंजरिम्णेग्नेमर्ताऽअमर्त्यस्त्वंनंः ॥ परिंत्वाग्नेपुरंवयंविप्रंसह स्यधीमहि । धृषद्वंर्णदिवेदिवेहंतारंभंगुरावंतां ॥ विषेणभंगुरावंतःप्रतिंष्मरक्षसोंदह । अग्नेतिग्मेनंशोचिषातपुरग्रा भिर्ऋष्टिभिंः ॥ प्रत्यंग्नेमिथुनादंहयातुधानांकिमीदिनां । संत्वांशिशामिजागृह्यदंब्धंविप्रमन्मंभिः ॥ प्रत्यंग्नेहरंसाह रंःशृणीहिविश्वतःप्रति । यातुधानंस्यरक्षसोबलंविरुंजवीर्यं ॥ ९ ॥ (१०।७४) हविष्पांतंमजरंस्वर्विदिदिविस्पृ श्याहुतंजुष्टंमग्नौ । तस्यभर्मंणेभुवंनायदेवाधर्मणेकंस्वधयांपप्रथंत ॥ गीर्णंभुवंनंतमसापंगूह्ळमाविःस्वंरभवज्जातेऽअ ग्नौ । तस्यंदेवाःपृथिवीद्यौरुतापोरंणयन्नोषंधीःसख्येऽअंस्य ॥ देवेभिर्न्विषितोयज्ञियेंभिरग्निंस्तोंषाण्यजरंबृहंतं । यो भानुनांपृथिवींद्यामुतेमामांततानरोदंसीऽअंतरिंक्षं ॥ योहोतासींत्प्रथमोदेवजुंष्टोयंसमांजन्नाज्येंनावृणानाः । सपंत त्रींत्वरंस्थाजगद्यच्छ्वात्रमग्निरंकृणोज्जातवेंदाः ॥ यज्जातवेदोभुवंनस्यमूर्धन्नतिंष्ठोऽअग्नेसहरोंचनेनं । तंत्वांहेममति भिंर्गीर्भिंरुक्थैःसयज्ञियोंऽअभवोरोदसिप्राः+ ॥ १० ॥ मूर्धाभुवोभंवतिनक्तंमग्निस्ततःसूर्योंजायतेप्रातरुद्यन् । मा

(१०।७४) हरिष्पांतमित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसोमूर्धन्वान्सूर्यवैश्वानरौत्रिष्टुप् । (मरीचिः—हविष्पांतंद्विदैवत्यंसौर्य वैश्वानरीयकमितिद्विदेवतेअत्र । तेनसूर्यवैश्वानरइत्यग्नेर्गुणइतिवदंतःपरास्ताः) ।

यामूतुयज्ञियानामेतामपोयत्तूर्णिंश्चरंतिप्रजानन्+ ॥ द्वशेन्योयोमहिनासमिद्धोरोचतदिवियोनिर्विभावा । तस्मिन्न ग्नौसूक्तवाकेनदेवाहविर्विश्वऽआजुहवुस्तनूपाः+ ॥ सूक्तवाकंप्रथममादिदग्निमादिद्धविरंजनयंतदेवाः । सऽएषांय ज्ञोऽअभवत्तनूपास्तंद्यौवेदतंपृथिवीतमापः॥ यंदेवासोजनयंताग्निंयस्मिन्नाजुहवुर्भुवनानिविश्वा । सोऽअर्चिषापृथिवीं द्यामुतेमामृजूयमानोऽअतपन्महित्वा+ ॥ स्तोमेनहिदिविदेवासोऽअग्निमजीजनन्छक्तिभीरोदसिप्रां । तमूऽअकृ ण्वन्त्रेधाभुवेकंसऽओषधीःपचतिविश्वरूपाः ॥ ११ ॥ यदेदेनमदधुर्यज्ञियासोदिविदेवाःसूर्यमादितेयं । यदाच रिष्णूमिथुनावभूतामादित्प्रापश्यन्भुवनानिविश्वा ॥ विश्वस्माऽअग्निंभुवनायदेवावैश्वानरंकेतुमह्नामकृण्वन् । आयस्ततानोषसोविभातीरपोऽऊर्णोतितमोऽअर्चिषायन्+ ॥ वैश्वानरंकवयोयज्ञियासोग्निंदेवाऽअजनयन्नजुर्यं । नक्षत्रंप्रत्नममिनच्चरिष्णुयक्षस्याध्यक्षंतविषंबृहंतं ॥ वैश्वानरंविश्वहादीदिवांसंमंत्रैरग्निंकविमच्छावदामः । योमहि म्नापरिबभूवोर्वीऽउतावस्तादुतदेवःपरस्तात् ॥ द्वेस्रुतीऽअशृणवंपितॄणामहंदेवानामुतमर्त्यानां । ताभ्यामिदंविश्व मेजत्समेतियदंतरापितरंमातरंच ॥ १२ ॥ द्वेसमीचीबिभृतश्चरंतंशीर्षतोजातंमनसाविमृष्टं । सप्रत्यङ्विश्वाभुव नानितस्थावप्रयुच्छन्तरणिर्भ्राजमानः ॥ यत्रावदेतेऽअवरःपरश्चयज्ञन्योःकतरोनौविवेद । आशेकुरित्सधमादंस खायोनक्षंतयज्ञंकऽइदंविवोचत् ॥ कत्यग्नयःकतिसूर्यासःकत्युषासःकत्युस्विदापः । नोपस्पिजंवःपितरोवदामिपृ

च्छामिवःकवयोविद्मनेकं+ ॥ यावन्मात्रमुषसोनप्रतीकंसुपर्ण्यो३ वसंतेमातरिश्वः । तावद्दधात्युपयज्ञमायन्ब्राह्म
णोहोतुरवरोनिषीदन् ॥ १३ ॥ (१०।७५) इंद्रस्तवानृतमंयस्यमह्नाविबबाधेरोचनाविज्मोऽअंतान् । आयःप
प्रौचर्षणीधृद्वरोभिःप्रसिंधुभ्योरिरिचानोमहित्वा+ ॥ ससूर्यःपर्युरूवरांस्येंद्रोववृत्याद्रथ्येवचक्रा । अतिष्ठंतमपस्यं१
नसर्गंकृष्णातमांसित्विष्याजघान ॥ समानमस्माऽअनपावृदर्चक्ष्मयादिवोऽअसमंब्रह्मनव्यं । वियःपृष्ठेवजनिमा
न्यर्यऽइंद्रश्चिकायनसखायमीषे+ ॥ इंद्रायगिरोऽअनिशितसर्गाऽअपःप्रेरयंसगरस्यबुध्नात् । योऽअक्षेणेवचक्रिया
शचीभिर्विष्वक्तस्तंभपृथिवीमुतद्यां+ ॥ आपांतमन्युस्तृपलप्रभर्माधुनिःशिमीवाञ्छरुमाँऽऋजीषी । सोमोविश्वान्य
तसावनानिनार्वागिंद्रंप्रतिमानानिदेभुः ॥ १४ ॥ नयस्यद्यावापृथिवीनधन्वनांतरिक्षंनाद्रयःसोमोऽअक्षाः । यद
स्यमन्युरधिनीयमानःशृणातिवीळुरुजातिस्थिराणि ॥ जघानवृत्रंस्वधितिर्वनेवरुरोजपुरोऽअरदन्नसिंधून् । बिभेद
गिरिंनवमिन्नकुंभमागाऽइंद्रोऽअकृणुतस्वयुग्भिः ॥ त्वंहत्यदृणयाऽइंद्रधीरोसिर्नपर्ववृजिनाशृणासि । प्रयेमित्रस्य
वरुणस्यधामयुजंनजनामिनंतिमित्रं+ ॥ प्रयेमित्रंप्रार्यमणंदुरेवाःप्रसंगिरःप्रवरुणंमिनंति । न्यं१मित्रेषुवधमिंद्रतुम्रं
वृषन्वृषाणमरुषंशिशीहि ॥ इंद्रोदिवऽइंद्रऽईशेपृथिव्याऽइंद्रोऽअपामिंद्रऽइत्पर्वतानां । इंद्रोवृधामिंद्रऽइन्मेधिरा

(१०।७५) इंद्रंस्तवेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोरेणुरिंद्रःपंचम्यांइंद्रासोमौत्रिष्टुप् ।

णामिंद्रःक्षेमेयोगेहव्यऽइंद्रः ॥ १५ ॥ प्राक्तुभ्यऽइंद्रःप्रवृधोऽअहंभ्यःप्रांतरिक्षात्प्रसमुद्रस्यधासेः । प्रवातस्यप्रथसः प्रज्मोऽअंतात्प्रसिंधुभ्योरिरिचेप्रक्षितिभ्यः ॥ प्रशोशुचत्याऽउषसोनकेतुरसिन्वातेवर्ततामिंद्रहेतिः । अश्मेवविध्य दिवऽआसृजानस्तपिष्ठेनहेषसाद्रोघमित्रान् ॥ अन्वहमासाऽअन्विद्वनान्यन्वोषधीरनुपर्वतासः । अन्विंद्रंरोदसी वावशानेऽअन्वापोऽअजिहतजायमानं ॥ कर्हिस्वित्सातऽइंद्रचेत्यासदघस्ययद्भिनदोरक्षऽएषत् । मित्रक्रुवोयच्छस नेनगावःपृथिव्याऽआपृगमुयाशयंते ॥ शत्रूयंतोऽअभियेनस्ततस्त्रेमहिव्राधंतऽओगणासऽइंद्र । अंधेनामि त्रास्तमसासचंतांसुज्योतिषोऽअक्तवस्तांऽअभिष्युः ॥ पुरूणिहित्वासवनाजनानांब्रह्माणिमंदन्गृणतामृषीणां । इमामाघोषन्नवसासहूतिंतिरोविश्वाँऽअर्चतोयाह्यर्वाङ्+ ॥ एवातेवयमिंद्रभुंजतीनांविद्यामसुमतीनांनवानां । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोविश्वामित्राऽउततऽइंद्रनूनं ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंत मुग्रमूतयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ १६ ॥ (१०।७।६) सहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात् । सभूमिं विश्वतोवृत्वात्यतिष्ठद्दशांगुलं+ ॥ पुरुषऽएवेदंसर्वंयद्भूतंयच्चभव्यं । उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥ एता वानस्यमहिमातोज्यायाँश्चपूरुषः । पादोस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतंदिवि+ ॥ त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषःपादोस्येहा

(१०।७।६) सहस्रशीर्षेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यनारायणःपुरुषोनुष्टुबंत्यात्रिष्टुप् ।

भवत्पुनः । ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेऽअभि+ ॥ तस्माद्विराळजायतविराजोऽअधिपूरुषः । सजातोऽअत्यरिच्यतपश्चाद्भूमिमथोपुरः+ ॥ १७ ॥ यत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत । वसंतोऽअस्यासीदाज्यंग्रीष्मऽइध्मःशरद्धविः+ ॥ तंयज्ञंबर्हिषिप्रौक्षन्पुरुषंजातमग्रतः । तेनदेवाऽअयजंतसाध्याऽऋषयश्चये+ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसंभृतंपृषदाज्यं । पशून्तांश्चक्रेवायव्यानारण्यान्ग्राम्याश्चये+ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऽऋचःसामानिजज्ञिरे । छंदांसिजज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥ तस्मादश्वाऽअजायंतयेकेचोभयादतः । गावोहजज्ञिरेतस्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः ॥ १८ ॥ यत्पुरुषंव्यदधुःकतिधाव्यकल्पयन् । मुखंकिमस्यकौबाहूकाऽऊरूपादाऽउच्येते ॥ ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्बाहूराजन्यःकृतः । ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्यांशूद्रोऽअजायत ॥ चंद्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्योऽअजायत । मुखादिंद्रश्चाग्निश्चप्राणाद्वायुरजायत ॥ नाभ्याऽआसीदंतरिक्षंशीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत । पद्भ्यांभूमिर्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँऽअकल्पयन् ॥ सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिःसप्तसमिधःकृताः । देवायद्यज्ञंतन्वानाऽअबध्नन्पुरुषंपशुं+ ॥ यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः+ ॥ १९ ॥ (१०।८।१) ॥२७॥

संजागृवद्भिर्जरमाणऽइध्यतेदमेदमूनाऽइषयन्निळस्पदे । विश्वस्यहोताहविषोवरेण्योविभुर्विभावासुषखासखीयते+॥

अष्टमेनुवाकेनवसूक्तानि (१०।८।१) संजागृवद्भिरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवैतहव्योरुणोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

सदर्शतश्रीरतिथिर्गृहेगृहेवनेवनेशिश्रियेतक्रवीरिव । जनंजनंजन्योनातिमन्यतेविशऽआक्षेतिविश्योऽविशंविशं ॥ सुदक्षोदक्षैःक्रतुनासिसुक्रतुरग्नेकविःकाव्येनासिविश्ववित् । वसुर्वसूनांक्षयसित्वमेकऽइद्द्यावाचयानिपृथिवीचपुष्यतः ॥ प्रजानन्नग्नेतवयोनिमृत्वियमिळायास्पदेघृतवंतमासदः । आतेचिकित्रऽउषसामिवेतयोरेपसःसूर्यस्येवरश्मयः ॥ तवश्रियोवर्ष्यस्येवविद्युतश्चित्राश्चिकित्रऽउषसांनकेतवः । यदोषधीरभिसृष्टोवनानिचपरिस्वयंचिनुषेऽअन्नमास्ये* ॥ २० ॥ तमोषधीर्दधिरेगर्भमृत्वियंतमापोऽअग्निंजनयंतमातरः । तमित्समानंवनिनश्चवीरुधोंतर्वतीश्चसुवतेचविश्वहा ॥ वातोपधूतऽइषितोवशाँऽअनुतृषुयदन्नावेविषद्वितिष्ठसे । आतेयतंतेरथ्योऽयथापृथक्शर्धांस्यग्नेऽअजराणिधक्षतः ॥ मेधाकारंविदथस्यप्रसाधनमग्निंहोतारंपरिभूतमंमतिं । तमिदर्भेहविष्यासमानमित्तमिन्महेवृणतेनान्यंत्वत्+ ॥ त्वामिदत्रवृणतेत्वायवोहोतारमग्नेविदथेषुवेधसः । यद्देवयंतोदधतिप्रयांसितेहविष्मंतोमनवोवृक्तबर्हिषः ॥ तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियंतवनेष्ट्रंत्वमग्निदृतायतः । तवप्रशास्त्रंत्वमध्वरीयसिब्रह्माचासिगृहपतिश्चनोदमे ॥ २१ ॥ यस्तुभ्यमग्नेऽअमृतायमर्त्यःसमिधादाशदुतवाहविष्कृति । तस्यहोताभवसियासिदूत्य१मुपब्रूषेयजस्यध्वरीयसि ॥ इमाऽअस्मैमतयोवाचोऽअस्मदाँऽऋचोगिरःसुष्टुतयःसमग्मत । वसूयवोवसवेजातवेदसेवृद्धासुचिद्वर्धनोयासुचाकनत् ॥ इमांप्रत्नायसुष्टुतिंनवीयसींवोचेयमस्माऽउशतेशृणोतुनः । भूयाऽअंतराहृद्यस्यनिस्पृशेजायेवपत्यऽ

उशतीसुवासाः ॥ यस्मिन्नश्वासऽऋषभासऽउक्षणोवशामेषाऽअवसृष्टासऽआहुताः । कीलालपेसोमपृष्ठायवेधसेहृदा
मतिंजनयेचारुमग्नये ॥ अहाव्यग्नेहविरास्येतेस्रुचीवघृतंचम्वीवसोमः । वाजसनिंरयिमस्मेसुवीरंप्रशस्तंधेहियशसंबृ
हंतं ॥ २२ ॥ (१०।८।२) यज्ञस्यवोरथ्यंविश्पतिंविशांहोतारमक्तोरतिथिंविभावसुं । शोचन्छुष्कासुहरिणीषुजर्भुरद्वृ
षाकेतुर्यजतोद्यामशायत ॥ इममंजस्पामुभयेऽअकृण्वतधर्माणमग्निंविदथस्यसाधनं । अक्तुंनयह्वमुषसःपुरोहितंतनू
नपातमरुषस्यनिंसते ॥ बळस्यनीथाविपणेश्चमन्महेवयाऽअस्यप्रहुताऽआसुरत्तवे । यदाघोरासोऽअमृतत्वमाशता
दिज्जनस्यदैव्यस्यचर्किरन् ॥ ऋतस्यहिप्रसितिर्द्यौरुरुव्यचोनमोमह्य१रमतिःपनीयसी । इंद्रोमित्रोवरुणःसंचिकित्रि
रेथोभगःसवितापूतदक्षसः ॥ प्ररुद्रेणययिनायंतिसिंधवस्तिरोमहीमरमतिंदधन्विरे । येभिःपरिज्मापरियन्नुरुज्रयो
विरोरुवज्जठरेविश्वमुक्षते ॥ २३ ॥ क्राणारुद्रामरुतोविश्वकृष्टयोदिवःश्येनासोऽअसुरस्यनीळयः । तेभिश्चष्टेवरुणो
मित्रोऽअर्यमेंद्रोदेवेभिरर्वशेभिरर्वशः ॥ इंद्रेभुजंशशमानासऽआशतसूरोदृशीकेवृषणश्चपौंस्ये । प्रयेन्वस्यार्हणाततक्षि
रेयुजंवज्रंनृषदनेषुकारवः ॥ सूरश्चिदाहरितोऽअस्यरीरमदिंद्रादाकश्चिद्भयतेतवीयसः । भीमस्यवृष्णोजठरादभिश्व
सोदिवेदिवेसहुरिस्तन्नबाधितः ॥ स्तोमंवोऽअद्यरुद्रायशिक्वसेक्षयद्वीरायनमसादिदिष्टन । येभिःशिवःस्ववाँऽएव

(१०।८।२) यज्ञस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमानवःशार्यातोविश्वेदेवाजगती ।

यार्वभिर्दिवः सिर्षक्तिस्वयंशानिकांमभिः ॥ तेहिप्रजायाऽअभंरंतविश्रवोबृहस्पतिर्वृषभःसोमंजामयः । यज्ञैरथर्वाप्र
थमोविर्धारयद्देवादक्षैर्भृगवःसंचिकित्रिरे ॥ २४ ॥ तेहिद्यावांपृथिवीभूरिरेतसानराशंसश्चतुरंगोयमोर्दितिः । देव
स्त्वष्टांद्रविणोदाऽऋभुक्षणःप्ररोदसीमरुतोविष्णुरर्हिरे ॥ उतस्यनंऽउशिजांमुर्विर्याकविरर्हिःशृणोतुबुध्न्यो३ हवींमनि ।
सूर्यामासांविचरंतादिविक्षितांधियाशंमीनहुषीऽअस्यबोधतं ॥ प्रनःपूषाचरथंविश्वदेंव्योपांनपांदवतुवायुरिष्टयें ।
आत्मानंवस्योंऽअभिवातंमर्चततदश्विनासुहवायामनिश्रुतं ॥ विशामासामभंयानामधिक्षितंगीर्भिरुस्वयंशसंगृणी
मसि । ग्नाभिर्विश्वाभिरर्दितिमनर्वणमक्तोर्युवांनंनृमणाऽअधापतिं ॥ रेभदत्रंजनुषापूर्वोऽअंगिराग्रावांणऽऊर्ध्वाऽ
अभिचंक्षुरध्वरं । येभिर्विहांयाऽअभंवद्विचक्षणःपाथःसुमेकंस्वधितिर्वनंन्वति ॥ २५ ॥ (१०।८।३) महिद्यावा
पृथिवीभूतमुर्वीनारींयह्वीनरोदसीसदंनः । तेभिर्नःपातंसह्यंसऽएभिर्नःपातंशूषणिं ॥ यज्ञेयंज्ञेसमर्त्योदेवान्त्सपर्य
ति । यःसुम्नैदीर्घश्रुत्तमऽआविवासात्येनान् ॥ विश्वेषामिरज्यवोदेवानांवार्महः । विश्वेहिविश्वमंहसोविश्वेयज्ञेषु
यज्ञियाः ॥ तेघाराजांनोऽअमृतस्यमंद्राऽअर्यमामित्रोवरुणःपरिज्मा । कद्रुद्रोनृणांस्तुतोमरुतःपूषणोभगः ॥ उत

(१०।८।३) महीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यपाथ्र्यस्तान्वोविश्वेदेवाःप्रस्तारपंक्तिःद्वितीयात्रयोदश्यनुष्टुभौनवम्यक्षरैःपंक्तिरेकादशीन्यंकुसा
रिण्यंत्यापुरस्ताद्बृहती ।

सं. ७२

नोनक्तमपांवृषण्वसूसूर्यामासासदनायसधन्या । सचायत्साद्येषामहिर्बुध्नेषुबुध्न्यः* ॥ २६ ॥ उतनोदेवावश्विनाशुभस्पतीधामभिर्मित्रावरुणाऽउरुष्यतां । महःसरायएषतेतिधन्वेवदुरिता+ ॥ उतनोरुद्राचिन्मृळतामश्विनाविश्वेदेवासोरथस्पतिर्भगः । ऋभुर्वाजऽऋभुक्षणःपरिज्माविश्ववेदसः ॥ ऋभुर्ऋभुक्षाऽऋभुर्विधतोमदऽआतेहरीजूजुवानस्यवाजिना । दुष्टरंयस्यसामचिदृधग्यज्ञोनमानुषः ॥ कृधीनोऽअह्रयोदेवसवितःसचस्तुषेमघोनां । सहोनऽइंद्रोवह्निभिर्न्येषांचर्षणीनांचक्रंरश्मिंनयोयुवे ॥ ऐषुद्यावापृथिवीधातंमहदस्मेवीरेषुविश्वचर्षणिश्रवः । पृक्षंवाजस्यसातयेपृक्षंरायोततुर्वणे ॥ २७ ॥ एतंशंसमिंद्रास्मयुष्ट्वंकूचित्संतंसहसावन्नभिष्टयेसदापाह्यभिष्टये । मेदतांवेदतावसो ॥ एतंमेस्तोमंतनानसूर्येद्युतद्यामानंवावृधंतनृणां । संवननंनाश्व्यंतष्टेवानपच्युतं ॥ वावर्तयेषांरायायुक्तैषांहिरण्ययी । नेमधितानपौंस्यावृथेववविष्टांता ॥ प्रतदुःशीमेपृथवानेवेनेप्ररामेवोचमसुरेमघवत्सु । येयुक्त्वायपंचशतास्मयुपथाविश्राव्येषां ॥ अधीन्वत्रसप्ततिंचसप्तच ।सद्योदिदिष्टतान्वःसद्योदिदिष्टपार्थ्यःसद्योदिदिष्टमायवः+॥२८॥(१०।८।४)

प्रैतेवदंतुप्रवयंवदामग्रावभ्योवाचंवदतावदद्भ्यः । यदद्रयःपर्वताःसाकमाशवःश्लोकंघोषंभरथेंद्रायसोमिनः ॥ एतेवदंतिशतवत्सहस्रवदभिक्रंदंतिहरितेभिरासभिः । विष्ट्वीग्रावाणःसुकृतःसुकृत्ययाहोतुश्चित्पूर्वेहविरद्यमाशत ॥ एतेव

(१०।८।४) प्रैतइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाद्रवेयो[illegible]ः सर्पोग्रावाणोजगतीपंचमीसप्तमीचर्तुदश्यस्त्रिष्टुभः ।

दंत्यविदन्ननामधुन्यूंखयंतेऽअधिपक्कऽआमिषि । वृक्षस्यशाखामरुणस्यवप्संतस्तेसूभर्वावृषभाःप्रेमराविषुः ॥ बृहद्वं
दंतिमदिरेणमंदिनेंद्रंक्रोशंतोविदन्ननामधु । संरभ्याधीराःस्वसृभिरनर्तिषुराघोषयंतःपृथिवीमुपब्दिभिः ॥ सुपर्णा
वाचमक्रतोपद्यव्यांखरेकृष्णाऽइषिराऽअनर्तिषुः । न्यं१ङ्नियंत्युपरस्यनिष्कृतंपुरूरेतोदधिरेसूर्यश्वितः ॥ २९ ॥ उ
ग्राऽइवप्रवहंतःसमायमुःसाकंयुक्तावृषणोबिभ्रतोधुरः । यच्छ्वसंतोजग्रसानाऽअराविषुःशृण्वऽएषांप्रोथथोऽअर्वता
मिव ॥ दशावनिभ्योदशकक्ष्येभ्योदशयोक्रेभ्योदशयोजनेभ्यः । दशाभीशुभ्योऽअर्चताजरेभ्योदशधुरोदशयुक्ताव
हद्भ्यः ॥ तेऽअद्रयोदशयंत्रासऽआशवस्तेषामाधानंपर्येतिहर्यतं । तऽऊसुतस्यसोम्यस्यांधसोंशोःपीयूषंप्रथमस्यभेजिरे ॥
तेसोमादोहरीऽइंद्रस्यनिंसतेंशुंदुहंतोऽअध्यासतेगवि । तेभिर्दुग्धंपपिवान्सोम्यंमध्विंद्रोवर्धतेप्रथतेवृषायते ॥ वृषा
वोऽअंशुर्नकिलारिषाथनेळावंतःसदमित्स्थनाशिताः । रैवत्येवमहसाचारवःस्थनयस्यग्रावाणोऽअजुषध्वमध्वरं+
॥ ३० ॥ तृदिलाऽअतृदिलासोऽअद्रयोश्रमणाऽअशृथिताऽअमृत्यवः । अनातुराऽअजराःस्थामविष्णवःसुपीवसो
ऽअतृषिताऽअतृष्णजः ॥ ध्रुवाऽएववःपितरोयुगेयुगेक्षेमकामासःसदसोनयुंजते । अजुर्यासोहरिषाचोहरिद्रवऽआ
द्यांरवेणपृथिवीमशुश्रवुः ॥ तदिद्वदंत्यद्रयोविमोचनेयामन्नंजस्पाऽइवघेदुपब्दिभिः । वपंतोबीजमिवधान्याकृतःपृं

चंतिसोमंनमिनंतिबप्संतः ॥ सुतेऽअध्वरेऽअधिवाचंमक्रताक्रीळयोनमातरंतुदंतः । विषूमुंचासुषुवुषोमनीषांविवर्तं तामद्रयश्चायमानाः ॥ ३१ ॥ इत्यष्टमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

षष्ट्यध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि ९ ऋचः १६० ॥ त्यागः ॥ इंद्राण्याइ. इंद्राये. ५ इंद्राण्या. २ इंद्राये २ इंद्राण्या. २ इंद्राये. वृषाकपय. इंद्राण्या. ४ वृषाकपय. ४ इंद्राये. रक्षोघ्नेग्नय. २५ सूर्यवैश्वानराये. १९ इंद्राये. ४ इंद्रासोमाभ्या. इंद्राये. १३ पुरुषाये. १६ अग्नय. १९ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ७ द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ४ ग्रावणइदं. १४ ॥ इत्यष्टमेचतुर्थः ॥

हयेब्यूनोर्वशीमैळःपुरूरवाःपूर्वोषितान्कामान्पुनरासाद्यावरोद्धुमैच्छंत्सातमनिच्छंतीप्रत्याचष्टेहयऽइषुर्याकदा सुदेवोंतरिक्षप्रांसचेतिंतिसस्रश्चैलवाक्यंशिष्टाऽउर्वश्याःप्रतेसप्तोनावरुःसर्वहरिवैंद्रोहरिस्तुतिर्द्विंत्रिष्टुबंतंयाऽओ षधीस्त्र्यधिकाथर्वणोभिषगोषधिस्तुतिरानुष्टुभंबृहस्पतेद्वादशार्ष्टिषेणोदेवापिर्वृष्टिकामोदेवांस्तुष्टावकंनोवम्रो वैखानसइंद्रदुवस्युर्वादनोवैश्वदेवंतुत्रिष्टुबंतमुद्बुध्यध्वंबुधःसौम्यंऋत्विक्स्तुतिर्वानवम्यंत्येजगत्यौपंचमीबृहती गायत्र्योर्मध्यैप्रतेमुद्गलोभार्म्यश्वोद्रुघणेनऋषभेणचाजिंजिगायेतिद्रौघणंवाद्यातृतीयांत्याबृहत्यंऽआशुःसप्तोनैं द्रोप्रतिरथश्चतुर्थीबार्हस्पत्योपांत्याप्वादेव्यंत्यानुष्टुम्मारुतीवासाव्येकादशाष्टकौवैश्वामित्रःकदाकौत्सोदुर्मित्रो नाम्नासुमित्रोगुणतःसुमित्रोवानाम्नादुर्मित्रोगुणतऽऔष्णिहंहरीवज्रंपिपीलिकमध्यैत्रिष्टुबंत्याद्यागायत्रीवा॥५॥

हरिः ओम् ॥ (१०।८।५) हयेजायेमनसातिष्ठघोरेवचांसिमिश्राकृणवावहैनु । ननौमंत्राऽअनुदितासऽएतेम
यस्करन्परतरेचनाहन् ॥ किमेतावाचाकृणवातवाहंप्राक्रमिषमुषसामग्रियेव । पुरूरवःपुनरस्तंपरेहिदुरापनावातऽ
इवाहमस्मि ॥ इषुर्नश्रियऽइषुधेरसनागोषाःशतसानरंहिः । अवीरेक्रतौविदविद्युतन्नोरानमायुंचितयंतधुनयः ॥
सावसुदधतीश्वशुरायवयऽउषोयदिवष्ट्यंतिगृहात् । अस्तंननक्षेयस्मिन्चाकन्दिवानक्तंश्नथितावैतसेन ॥ त्रिःस्मभाह्नः
श्नथयोवैतसेनोतस्ममेव्यत्यैपृणासि । पुरूरवोनुतेकेतमायंराजामेवीरतन्वं१स्तदासीः ॥ १ ॥ यासुजूर्णिःश्रेणिःसु
म्नऽआपिर्ह्रदेचक्षुर्नग्रंथिनीचरण्युः । ताऽअंजयोरुणयोनसस्रुःश्रियेगावोनधेनवोनवंत ॥ समस्मिन्जायमानऽआसत
ग्नाऽउतेमवर्धन्नद्य१ःस्वगूर्ताः । महेयत्त्वापुरूरवोरणायावर्धयन्दस्युहत्यायदेवाः+ ॥ सचायदासुजहतीष्वत्कममा
नुषीषुमानुषोनिषेवे । अपस्मत्तरसंतीनभुज्युस्ताऽअत्रसन्रथस्पृशोनाश्वाः ॥ यदासुमर्तोऽअमृतासुनिस्पृक्संक्षोणी
भिःक्रतुभिर्नपृंक्ते । ताऽअंतयोनतन्वःशुंभतस्वाऽअश्वासोनक्रीळयोदंदशानाः ॥ विद्युंनयापतंतीदविद्योद्भरंतीमेऽ
अप्याकाम्यानि । जनिष्टोऽअपोनर्यःसुजातःप्रोर्वशीतिरतदीर्घमायुः ॥ २ ॥ जज्ञिषऽइत्थागोपीथ्यायहिदधाथत

(१०।८।५) हयेजायइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यआद्यातृतीयाषष्ठीनवम्यादिचतसृणांचतुर्दशीसप्तदशीत्येवंनवानामैलःपुरूरवाऋषिरुर्वशी देवता शिष्टानामुर्वशीऋषिकापुरूरवादेवतात्रिष्टुप् ।

त्पुरूरवोमऽओजः । अशासंत्वाविदुषीसस्मिन्नहन्नमऽआशृणोःकिमभुग्वदासि ॥ कदासूनुःपितरंजातऽइच्छाच्चक्रं
नाश्रुवर्तयद्विजानन् । कोदंपतीसमनसावियूयोदधयदग्निःश्वशुरेषुदीदयत् ॥ प्रतिब्रवाणिवर्तयतेऽअश्रुचक्रंनक्रंद
दाध्येशिवायै । प्रतत्तेहिनवायत्तेऽअस्मेपरेह्यस्तंनहिमूरमापः ॥ सुदेवोऽअद्यप्रपतेदनावृत्परावतंपरमांगंतवाऽउ ।
अधाशयीतनिर्ऋतेरुपस्थेधैनंवृकारभसासोऽअद्युः+ ॥ पुरूरवोमामृथामाप्रपप्तोमात्वावृकासोऽअशिवासऽउक्षन् ।
नवैस्त्रैणानिसख्यानिसंतिसालावृकाणांहृदयान्येता+ ॥ ३ ॥ यद्विरूपाचरंमर्त्येष्ववसंरात्रीःशरदश्चतस्रः । घृतस्य
स्तोकंसकृदह्नऽआश्नांतादेवेदंतातृपाणाचरामि ॥ अंतरिक्षप्रांरजसोविमानीमुपशिक्षाम्युर्वशींवसिष्ठः । उपत्वारा
तिःसुकृतस्यतिष्ठान्निवर्तस्वहृदयंतप्यतेमे ॥ इतित्वादेवाऽइमऽआहुरैळयथेमेतद्भवसिमृत्युबंधुः । प्रजातेदेवान्हवि
षायजातिस्वर्गऽउत्वमपिमादयासे ॥ ४ ॥ (१०।८।६) प्रतेमहेविदथेशंसिषंहरीप्रतेवन्वेवनुषोहर्यतंमदं । घृतंन
योहरिभिश्चारुसेचतऽआत्वाविशंतुहरिवर्पसंगिरः ॥ हरिंहियोनिमभियेसमस्वरन्हिन्वंतोहरीदिव्यंयथासदः । आ
यंपृणंतिहरिभिर्नधेनवऽइंद्रायशूषंहरिवंतमर्चत ॥ सोऽअस्यवज्रोहरितोयऽआयसोहरिर्निकामोहरिरागभस्त्योः ।

(१०।८।६) प्रतइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोवरुर्हरिर्जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (ऐंद्रःसर्वहरिर्वाषिरत्र हरिरितींद्रनाम । शौनकस्तु
मुखतएवैतत्सूक्तमैंद्रमित्याह । हरिरितींद्राश्वनामेतिचकश्चित् । एवंहरिशब्दार्थेविप्रतिपत्तावप्याकरोदितहरिशब्दोच्चारणंयुक्तमुत्पश्यामः)।

द्युम्नीसुशिप्रोहरिमन्युसायकइंद्रेनिरूपाहरितामिमिक्षिरे ॥ दिविनकेतुरधिधायिहर्यतोविव्यचद्वज्रोहरितोनरंह्या ।
तुददहिंहरिशिप्रोयऽआयसःसहस्रशोकाऽअभवद्धरिंभरः+ ॥ त्वंत्वमहर्यथाऽउपस्तुतःपूर्वेभिरिंद्रहरिकेशयज्वभिः ।
त्वंहर्यसितवविश्वमुक्थ्य१मसामिराधोहरिजातहर्यतं+ ॥ ५ ॥ तावज्रिणंमंदिनंस्तोम्यंमदऽइंद्रंरथेवहतोहर्यताहरी ।
पुरूण्यस्मैसवनानिहर्यतऽइंद्रायसोमाहरयोदधन्विरे ॥ अरंकामायहरयोदधन्विरेस्थिरायहिन्वन्हरयोहरीतुरा ।
अर्वद्भिर्योहरिभिर्जोषमीयतेसोऽअस्यकामंहरिवंतमानशे ॥ हरिश्मशारुर्हरिकेशऽआयसस्तुरस्पेयेयोहरिपाऽअवर्धत ।
अर्वद्भिर्योहरिभिर्वाजिनीवसुरतिविश्वादुरितापारिषद्धरी ॥ स्रुवेवयस्यहरिणीविपेततुःशिप्रेवाजायहरिणीदविध्वतः ।
प्रयत्कृतेचमसेमर्मृजद्धरीपीत्वामदस्यहर्यतस्यांधसः ॥ उतस्मसद्महर्यतस्यपस्त्यो३रथ्योनवाजंहरिवाँऽअचिक्रदत् ।
महीचिद्धिधिषणाहर्यदोजसाबृहद्वयोदधिषेहर्यतश्चिदा+ ॥ ६ ॥ आरोदसीहर्यमाणोमहित्वानव्यंनव्यंहर्यसिमन्मनुप्रियं ।
प्रपस्त्यमसुरहर्यतंगोराविष्कृधिहरयेसूर्याय ॥ आत्वाहर्यंतंप्रयुजोजनानांरथेवहंतुहरिशिप्रमिंद्र । पिबायथाप्रतिभृत
स्यमध्वोहर्यन्यज्ञंसधमादेदशोणिं ॥ अपाःपूर्वेषांहरिवःसुतानामथोऽइदंसवनंकेवलंते । ममद्धिसोमंमधुमंतमिंद्रसत्रावृ
षन्जठरऽआवृषस्व ॥ ७ ॥ (१० । ८ । ७) याऽओषधीःपूर्वाजातादेवेभ्यस्त्रियुगंपुरा । मनैनुबभ्रूणामहंशतंधामानिसप्तचं ॥

(१० । ८ । ७) याओषधीरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्याथर्वणोभिषगोषधयोनुष्टुप् ।

शतंवोऽअंबधामानिसहस्रमुतवोरुहः । अधाशतक्रत्वोयूयमिमंमेऽअगदंकृत ॥ ओषधीःप्रतिमोदध्वंपुष्पवतीःप्रसूव
रीः । अश्वाऽइवसजित्वरीर्वीरुधःपारयिष्णवः* ॥ ओषधीरितिमातरस्तद्वोदेवीरुपब्रुवे । सनेयमश्वंगांवासऽआत्मा
नंतवपूरुष ॥ अश्वत्थेवोनिषदनंपर्णेवोवसतिष्कृता । गोभाजइत्किलासथयत्सनवथपूरुषं ॥ ८ ॥ यत्रौषधीःसमग्मं
तराजानःसमिताविव । विप्रःसऽउच्यतेभिषग्रक्षोहामीवचातनः ॥ अश्वावतींसोमावतीमूर्जयंतीमुदोजसं । आविं
त्सिसर्वाऽओषधीरस्माऽअरिष्टतातये ॥ उच्छुष्माऽओषधीनांगावोगोष्ठादिवेरते । धनंसनिष्यंतीनामात्मानंतवपू
रुष ॥ इष्कृतिर्नामवोमाताथोयूयंस्थनिष्कृतीः । सीराःपतत्रिणीस्थनयदामयतिनिष्कृथ ॥ अतिविश्वाःपरिष्ठाःस्ते
नऽइवव्रजमक्रमुः । ओषधीःप्राचुच्यवुर्यत्किंचतन्वो३रपः ॥ ९ ॥ यदिमावाजयन्नहमोषधीर्हस्तऽआदधे । आत्मा
यक्ष्मस्यनश्यतिपुराजीवगृभोयथा ॥ यस्यौषधीःप्रसर्पथांगमंगंपरुष्परुः । ततोयक्ष्मंविबाधध्वऽउग्रोमध्यमशीरिव ॥
साकंयक्ष्मप्रपतचाषेणकिकिदीविना । साकंवातस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया ॥ अन्यावोऽअन्यामवत्वन्यान्यस्या
ऽउपावत । ताःसर्वाःसंविदानाऽइदंमेप्रावतावचः ॥ याःफलिनीर्याऽअफलाऽअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः । बृहस्पतिप्र
सूतास्तानोमुंचंत्वंहसः ॥ १० ॥ मुंचंतुमाशपथ्या३दथोवरुण्यादुत । अथोयमस्यपड्वीशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात्+ ॥
अवपतंतीरवदन्दिवऽओषधयस्परि । यंजीवमश्नवामहैनसरिष्यातिपूरुषः ॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्बह्वीःशतविच

क्षणाः । तासांत्वमस्युत्तमारंकामायशंहृदे+ ॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्विष्ठिताःपृथिवीमनु । बृहस्पतिप्रसूताऽअस्यै संदत्तवीर्यं* ॥ मावोरिषत्खनितायस्मैचाहंखनामिवः । द्विपच्चतुष्पदस्माकंसर्वमस्त्वनातुरं+ ॥ याश्चेदमुपशृण्वंति याश्चदूरंपरागताः । सर्वाःसंगत्यवीरुधोस्यैसंदत्तवीर्यं ॥ ओषधयःसंवदंतेसोमेनसहराज्ञा । यस्मैकृणोतिब्राह्मणस्तंराजन्पारयामसि ॥ त्वमुत्तमास्योषधेतववृक्षाऽउपस्तयः । उपस्तिरस्तुसोऽस्माकंयोऽअस्माँऽअभिदासति ॥ ११ ॥

(१०।८।८) बृहस्पतेप्रतिमेदेवतामिहिमित्रोवायद्वरुणोवासिपूषा । आदित्यैर्वायद्वसुभिर्मरुत्वान्त्सपर्जन्यंशंतनवे वृषाय ॥ आदेवोदूतोऽअजिरश्चिकित्वान्त्वद्देवापेऽअभिमामगच्छत् । प्रतीचीनःप्रतिमामाववृत्स्वदधामितेद्युमतीं वाचमासन्+ ॥ अस्मेधेहिद्युमतींवाचमासन्बृहस्पतेऽअनमीवामिषिरां । ययावृष्टिंशंतनवेवनावदिवोद्रप्सोमधुमाँऽ आविवेश ॥ आनोद्रप्सामधुमंतोविशंत्विंद्रदेह्यधिरथंसहस्रं । निषीदहोत्रमृतुथायजस्वदेवान्देवापेहविषासपर्य ॥ आर्ष्टिषेणोहोत्रमृषिर्निषीदन्देवापिर्देवसुमतिंचिकित्वान् । सऽउत्तरस्मादधरंसमुद्रमपोदिव्याऽअसृजद्वर्ष्याँऽअभि+ ॥ अस्मिन्समुद्रेऽअध्युत्तरस्मिन्नापोदेवेभिर्निवृताऽअतिष्ठन् । ताऽअद्रवन्नार्ष्टिषेणेनसृष्टादेवापिनाप्रेषितामृक्षि

(१०।८।८) बृहस्पतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यार्ष्टिषेणोदेवापिर्देवास्त्रिष्टुप् । (शौनकस्त्वस्मिन्सूक्तेआद्यानांतिसृणांबृहस्पतिस्ततश्चतसृणां देवास्ततःपंचानामग्निरित्येवंदेवताव्यवस्थामाह) ।

णींषु ॥ १२ ॥ यद्देवापिःशंतनवेपुरोहितोहोत्रायवृतःकृपयन्नदीधेत् । देवश्रुतंवृष्टिवनिंरराणोबृहस्पतिर्वाचमस्माऽ
अयच्छत् ॥ यंत्वादेवापिःशुशुचानोऽअग्नऽआर्ष्टिषेणोमनुष्यःसमीधे । विश्वेभिर्देवैरनुमद्यमानःप्रपर्जन्यमीरयावृ
ष्टिमंतं ॥ त्वांपूर्वऽऋषयोगीर्भिरायन्त्वामध्वरेषुपुरुहूतविश्वे । सहस्राण्यधिरथान्यस्मेऽआनोयज्ञंरोहिदश्वोपयाहि ॥
एतान्यग्नेनवतिर्नवत्वेऽआहुतान्यधिरथासहस्रा । तेभिर्वर्धस्वतन्वःशूरपूर्वीर्दिवोनोवृष्टिमिषितोरिरीहि ॥ एतान्यं
ग्नेनवतिंसहस्रासंप्रयच्छवृष्णऽइंद्रायभागं । विद्वान्पथऽऋतुशोदेवयानानप्यौलानंदिविदेवेषुधेहि ॥ अग्नेबाधस्ववि
मृधोविदुर्गहापामीवामपरक्षांसिसेध । अस्मात्समुद्राद्बृहतोदिवोनोपांभूमानमुपनःसृजेह+ ॥ १३ ॥ (१०।८।९)
कन्नंश्चित्रमिषण्यसिचिकित्वान्पृथुग्मानंवाश्रंवावृधध्यै । कत्तस्यदातुशवसोव्युष्टौतक्षद्वज्रंवृत्रतुरमपिन्वत् ॥ सहिद्यु
ताविद्युतावेतिसामपृथुंयोनिमसुरत्वाससाद । ससनीळेभिःप्रसहानोऽअस्यभ्रातुर्नऽऋतेसप्तथस्यमायाः+ ॥ सवाजं
यातापदुष्पदायन्त्स्वर्षातापरिषदत्सनिष्यन् । अनर्वायच्छतदुरस्यवेदोघ्नञ्छिश्नदेवाँऽअभिवर्पसाभूत्+ ॥ सयह्व्यो३
वनीर्गोष्वर्वाजुहोतिप्रधन्यासुसस्रिः । अपादोयत्रयुज्यासोरथाद्रोण्यश्वासऽईरतेघृतंवाः+ ॥ सरुद्रेभिरशस्तवारऽ
ऋभ्वाहित्वीगयमारेऽअवद्यऽआगात् । वम्रस्यमन्येमिथुनाविवव्रीऽअन्नमभीत्यारोदयन्मुषायन्+ ॥ सऽइद्दासंतुवी

(१०।८।९) कन्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवैखानसोवम्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

रवंपतिर्दन्षळक्षंत्रिशीर्षाणंदमन्यत् । अस्यत्रितोन्वोजसावृधानोविपावराहमयोऽअग्रयाहन् ॥ १४ ॥ सद्रुह्वणेमनुषऽऊर्ध्वसानऽआसाविषदर्शसानायशरुं । सनृतमोनहुषोस्मत्सुजातःपुरोभिनदर्हन्दस्युहत्ये ॥ सोऽअभ्रियोनयवसऽउदन्यन्क्षयायगातुंविदन्नोऽअस्मे । उपयत्सीददिंदुशरीरैःश्येनोयोपाष्टिर्हतिदस्यून् ॥ सत्राधंतःशवसानेभिरस्यकुत्सायशुष्णंकृपणेपरादात् । अयंकविमनयच्छस्यमानमत्कंयोऽअस्यसनितोतनृणां+ ॥ अयंदशस्यन्नर्येभिरस्यदस्मोदेवेभिर्वरुणोनमायी । अयंकनीनऽऋतुपाऽअवेद्यमिमीतारुंयश्चतुष्पात् ॥ अस्यस्तोमेभिरौशिजऽऋजिश्वाव्रजंदरयद्वृषभेणपिप्रोः । सुत्वायद्यजतोदीदयद्गीःपुरऽइयानोऽअभिवर्पसाभूत्+ ॥ एवामहोऽअसुरवक्षथायवम्रकःपड्भिरुपसर्पदिंद्रं । सऽइयानःकरतिस्वस्तिमस्माऽइषमूर्जसुक्षितिंविश्वमाभाः ॥ १५ ॥ (१०।९।१) इंद्रदृह्यमघवन्त्वावदिद्भुजऽइहस्तुतःसुतपाबोधिनोवृधे । देवेभिर्नःसविताप्रावतुश्रुतमासर्वतातिमदितिंवृणीमहे ॥ भरायसुभरतभागमृत्वियंप्रवायवेशुचिपेक्रंदर्दिष्टये । गौरस्ययःपयसःपीतिमानशऽआसर्व० ॥ आनोदेवःसवितासाविषद्वयऽऋजूयतेयजमानायसुन्वते । यथादेवान्प्रतिभूषेमपाकवदासर्व० ॥ इंद्रोऽअस्मेसुमनाऽअस्तुविश्वहाराजासोमःसुवितस्या

नवमेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (१०।९।१) इंद्रदृह्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवांदनो दुवस्युर्विश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वे. १० इंद्रादिती१ इंद्रः१ एवं१२) ।

ध्यैतुनः । यथायथामित्रधितानिसंदधुरासर्व० ॥ इंद्रऽउक्थेनशवसापरुर्दधेबृहस्पतेप्रतरीतास्यायुषः । यज्ञोमनुः प्रमतिर्नःपिताहिकमासर्व० ॥ इंद्रस्यनुसुकृतंदैव्यंसहोग्निर्गृहेजरितामेधिरःकविः । यज्ञश्चभूद्विदथेचारुरंतमऽआसर्व० ॥ १६ ॥ नवोगुहाचकृमभूरिदुष्कृतंनाविष्ट्यंवसवोदेवहेळनं । माकिर्नोदेवाऽअनृतस्यवर्पसऽआसर्व० ॥ अपामीवांसवितासाविषन्न्यग्वरीयऽइदपसेधंत्वद्रयः । ग्रावायत्रमधुषुदुच्यतेबृहदासर्व० ॥ ऊर्ध्वोग्रावावसवोस्तुसोतरिविश्वाद्द्वेषांसिसनुतर्युयोत । सनोदेवःसवितापायुरीड्यऽआसर्व० ॥ ऊर्जंगावोयवसेपीवोऽअत्तनऽऋतस्ययाःसदनेकोशेऽअङ्ध्वे । तनूरेवतन्वोऽअस्तुभेषजमासर्व० ॥ क्रतुप्रावाजरिताशश्वतामवऽइंद्रऽइद्भद्राप्रमतिःसुतावतां । पूर्णमूधर्दिव्यंयस्यसिक्तयऽआसर्व० ॥ चित्रस्तेभानुःक्रतुप्राऽअभिष्टिःसंतिस्पृधोजरणिप्राऽअधृष्टाः । रजिष्ठयारज्यापश्वऽआगोस्तूतूर्षतिपर्यग्रंदुवस्युः+ ॥ १७ ॥ (१०।९।२) उद्बुध्यध्वंसमनसःसखायःसमग्निमिंध्वंबहवःसनीळाः । दधिक्रामग्निमुषसंचदेवीमिंद्रावतोवसेनिह्वयेवः ॥ मंद्राकृणुध्वंधियऽआतनुध्वंनावमरित्रपरणींकृणुध्वं । इष्कृणुध्वमायुधारंकृणुध्वंप्रांचंयज्ञंप्रणयतासखायः ॥ युनक्तसीरावियुगातनुध्वंकृतेयोनौवपतेहबीजं । गिराचश्रुष्टिः

(१०।९।२) उद्बुध्यध्वमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यसौम्योबुधोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थीषष्ठ्यौगायत्र्यौपंचमीबृहतीनवमीद्वादश्यौजगत्यौ (ऋत्विजोदेवतावा) ।

सभंराऽअसंन्नोनेदीयऽइत्सृण्यंःपक्कमेयांत् ॥ सीरांयुंजंतिकवयोयुगावितंन्वतेपृथंक् । धीरांदेवेषुसुम्नया+ ॥ निरां हावान्कृंणोतनसंवरत्राद्धातन । सिंचामहाऽअवतमुद्रिणंवयंसुषेकमनुंपक्षितं ॥ इष्कृंताहावमवतंसुवरत्रंसुषेचनं । उद्रिणंसिंचेऽअक्षितं ॥ १८ ॥ प्रीणीताश्वान्हितंजंयाथस्वस्तिवाहंरथमित्कृंणुध्वं । द्रोणाहावमवतमश्मंचक्रमंसत्र कोशंसिंचतानृपाणं ॥ व्रजंकृंणुध्वंसहिवोनृपाणोवर्मसीव्यध्वंबहुलापृथूनिं । पुरंःकृणुध्वमायसीरधृष्टामावंःसुस्रोच्च मसोदृंहंतातं+ ॥ आवोधियंयज्ञियांवर्तऽऊतयेदेवांदेवींयंजतांयज्ञियामिह । सानोदुहीयद्यवंसेवगत्वीसहस्रंधाराप यंसामहीगौः+ ॥ आतूषिंचहरिंमींद्रोरुपस्थेवाशींभिस्तक्षताश्मन्मयींभिः । परिंष्वजध्वंदशंकक्ष्यांभिरुभेधुरौप्रतिव ह्निंयुनक्त ॥ उभेधुरौवह्निंरापिब्दंमानोंतर्योनेवचरतिद्विजानिंः । वनस्पतिंवनऽआस्थापयध्वंनिषूदंधिध्वमखंनंतऽ उत्सं ॥ कर्पृन्नरःकपृथमुद्दधातनचोदर्यतखुदतवाजंसातये । निष्टिग्र्यःपुत्रमाच्यावयोतयऽइंद्रंसबाधंऽइहसोमंपीत ये ॥ १९ ॥ (१०।९।३) प्रतेरथंमिथूकृतमिंद्रोवतुधृष्णुया । अस्मिन्नाजौपुंरुहूतश्रवाय्येधनभक्षेषुंनोव ॥ उत्स

(१०।९।३) प्रतेरथमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभार्म्यश्वोमुद्गलोद्रुघणस्त्रिष्टुप्आद्यातृतीयांत्याबृहत्यः । (प्रतेरथमितिसूक्तदेवतात्वेवि प्रतिपत्तिःपरस्परमाचार्याणां । उक्तंचशौनकेन–प्रेतीतिहाससूक्तंतुमन्यतेशाकटायनः । यास्कोद्रौघणमैंद्रंवावैश्वदेवंतुशौनकः । आजानवेनं भार्म्यश्वइंद्रासोमौतुमुद्गलइति ।)

वातौवहतिवासौऽअस्याऽअधिरथंयदजंयत्सहस्रं । रथीरभून्मुद्गलानीगविष्टौभरेकृतंव्यचेदिंद्रसेना+ ॥ अंतर्यच्छ जिघांसतोवज्रमिंद्राभिदासतः । दासस्यवामघवन्नार्यस्यवासनुतर्यवयावधं+ ॥ उद्नोह्रदमपिबज्जर्हृषाणःकूटंस्मतृंहद भिमातिमेति । प्रमुष्कभारःश्रवऽइच्छमानोजिरंबाहूऽअभरत्सिषासन् ॥ न्यंक्रंदयन्नुपयंतऽएनममेहयन्वृषभंमध्य ऽआजेः । तेनसूभर्वंशतवत्सहस्रंगवांमुद्गलःप्रधनेजिगाय ॥ ककर्दवेवृषभोयुक्तऽआसीदवावचीत्सारथिरस्यकेशी । दुधेर्युक्तस्यद्रवतःसहानसऽऋच्छंतिष्मानिष्पदोमुद्गलानीं ॥ २० ॥ उतप्रधिमुदहन्नस्यविद्वानुपायुनग्वंसगमत्रशि क्षन् । इंद्रऽउदावत्पतिमघ्न्यानामरंहतपद्याभिःककुद्मान् ॥ शुनमष्ट्राव्यचरत्कपर्दीवरत्रायांदार्वानह्यमानः । नृम्णा निकृण्वन्बहवेजनायगाःपस्पशानस्तविषीरधत्त ॥ इमंतंपश्यवृषभस्ययुंजंकाष्ठायामध्येद्रुघणंशयानं । येनजिगायश तवत्सहस्रंगवांमुद्गलःपृतनाज्येषु ॥ आरेऽअघाकोन्वी१त्थाददर्शयंयुंजंतितम्वास्थापयंति । नास्मैतृणंनोदकमाभर न्त्युत्तरोधुरोवहतिप्रदेदिशत् ॥ परिवृक्तेवपतिविद्यमानट्पीप्याना कूचक्रेणेवसिंचन् । एषैष्याचिद्रथ्याजयेमसुमंगलंसि नवदस्तुसातं+ ॥ त्वंविश्वस्यजगतश्चक्षुरिंद्रासिचक्षुषः । वृषायदाजिंवृषणासिषाससिचोदयन्वध्रिणायुजा+ ॥२१॥ (१०।९।४) आशुःशिशानोवृषभोनभीमोघनाघनःक्षोभणश्चर्षणीनां । संक्रंदनोनिमिषऽएकवीरःशतंसेनाऽअज

(१०।९।४)आशुःशिशानइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोप्रतिरथइंद्रश्चतुर्थ्याबृहस्पतिर्द्वादश्याआद्यायादेव्यंत्यायामरुतस्त्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।(आशुः

यत्साकमिंद्रः ॥ संक्रंदनेनानिमिषेणजिष्णुनायुत्कारेणदुश्च्यवनेनधृष्णुना । तदिंद्रेणजयततत्सहध्वंयुधोनरऽइषुहस्तेनवृष्णा ॥ सऽइषुहस्तैःसनिषंगिभिर्वशीसंस्रष्टासयुधऽइंद्रोगणेन । संसृष्टजित्सोमपाबाहुशर्ध्यू१ग्रधन्वाप्रतिहिताभिरस्ता ॥ बृहस्पतेपरिदीयारथेनरक्षोहामित्राँऽअपबाधमानः । प्रभंजन्त्सेनाःप्रमृणोयुधाजयन्नस्माकमेध्यविता रथानां॥बलविज्ञायःस्थविरःप्रवीरसहस्वान्वाजीसहमानऽउग्रः। अभिवीरोऽअभिसत्वासहोजाजैत्रमिंद्ररथमातिष्ठगोवित्+ ॥ गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहुंजयंतमज्मप्रमृणंतमोजसा । इमंसजाताऽअनुवीरयध्वमिंद्रंसखायोऽअनुसंरभध्वं ॥ २२ ॥ अभिगोत्राणिसहसागाहमानोदयोवीरःशतमन्युरिंद्रः । दुश्च्यवनःपृतनाषाळयुध्यो३स्माकंसेनाऽअवतुप्रयुत्सु+ ॥ इंद्रऽआसांनेताबृहस्पतिर्दक्षिणायज्ञःपुरऽएतुसोमः । देवसेनानामभिभंजतीनांजयंतीनांमरुतोयंत्वग्रं ॥ इंद्रस्यवृष्णोवरुणस्यराज्ञऽआदित्यानांमरुतांशर्धऽउग्रं । महामनसांभुवनच्यवानांघोषोदेवानांजयतामुदस्थात् ॥ उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्वनांमामकानांमनांसि । उद्वृत्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्रथानांजयतांयंतुघोषाः ॥ अस्माकमिंद्रःसमृतेषुध्वजेष्वस्माकंयाऽइषवस्ताजयंतु । अस्माकंवीराऽउत्तरेभवंत्वस्माँऽउदेवाऽअवताहवेषु ॥ अमीषांचित्तंप्रतिलोभयंतीगृहाणांगान्यप्वेपरेहि । अभिप्रेहिनिर्दहहृत्सुशोकैरंधेनामित्रास्तमसासचंतां ॥ प्रेताजयतानर

शिशानःसूक्तोपांत्यायाआद्यादेवीत्यनुक्रमण्यांअप्वादेवीतिशौनकीये)

ऽइंद्रोवः शर्मयच्छतु । उग्रावः संतुबाहवोनाधृष्यायथासथ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ असौयासेनामरुतः परेषामभ्यैतिनऽओजं
सास्पर्धमाना । तांगूहततमसापव्रतेनयथामीषांऽअन्योऽअन्यंनजानात् ॥ अंधाऽअमित्राभवताशीर्षाणाऽअहयऽइव ।
तेषांवोऽअग्निदग्धानामग्निमूढानामिंद्रोहंतुवरंवरं) ॥ २३ ॥ (१०।९।५) असाविसोमःपुरुहूततुभ्यंहरिभ्यांयज्ञ
मुपयाहितूयं । तुभ्यंगिरोविप्रवीराऽइयानादधन्विरऽइंद्रपिबासुतस्य ॥ अप्सुधूतस्यहरिवःपिबेहनृभिःसुतस्यजठरं
पृणस्व । मिमिक्षुर्यमद्रयऽइंद्रतुभ्यंतेभिर्वर्धस्वमदमुक्थवाहः ॥ प्रोग्रांपीतिंवृष्णऽइयर्मिसत्यांप्रयैसुतस्यहर्यश्वतुभ्यं ।
इंद्रधेनाभिरिहमादयस्वधीभिर्विश्वाभिःशच्यागृणानः+ ॥ ऊतीशचीवस्तववीर्येणवयोदधानाऽउशिजऽऋतज्ञाः ।
प्रजावदिंद्रमनुषोदुरोणेतस्थुर्गृणंतःसधमाद्यासः ॥ प्रणीतिभिष्टेहर्यश्वसुष्टोःसुषुम्नस्यपुरुरुचोजनासः । मंहिष्ठामूतिं
वितिरेदधानाःस्तोतारऽइंद्रतवसूनृताभिः ॥ २४ ॥ उपब्रह्माणिहरिवोहरिभ्यांसोमस्ययाहिपीतयेसुतस्य । इंद्रत्वा
यज्ञःक्षममाणमानट्दाश्वाँऽअस्यध्वरस्यप्रकेतः+ ॥ सहस्रवाजमभिमातिषाहंसुतेरणंमघवानंसुवृक्तिं । उपभूषंतिगि
रोऽअप्रतीतमिंद्रंनमस्याजरितुःपनंत ॥ सप्तापोदेवीःसुरणाऽअमृक्तायाभिःसिंधुमतरऽइंद्रपूर्भित् । नवतिंस्रोत्यान
वंचस्रवंतीर्देवेभ्योगातुंमनुषेचविंदः ॥ अपोमहीरभिशस्तेरमुंचोजागरास्वधिदेवऽएकः । इंद्रयास्त्वंवृत्रतूर्येचकर्थ

(१०।९।५) असावीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोष्टकइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ताभिर्विश्वायुंस्तन्वंपुपुष्याः ॥ वीरेण्यःक्रतुरिंद्रःसुशस्तिरुतापिधेनापुरुहूतमींट्टे । आर्दयद्वृत्रमकृणोदुलोकंसंसाहेश
क्रःपृतनाऽअभिष्टिः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंतमुग्रमूतयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजि
तंधनानां ॥ २५ ॥ (१०।९।६) कदावंसोस्तोत्रंहर्यतऽआवश्मशारुधद्वाः । दीर्घंसुतंवाताप्याय ॥ हरीयस्यसुयु
जाविव्रतावेरर्वंतानुशेपा । उभारजीनकेशिनापतिर्दन्+ ॥ अपयोरिंद्रःपापजऽआमर्तोनशश्रमाणोबिभीवान् । शुभे
यद्युयुजेतविषीवान् ॥ सचायोरिंद्रश्चकृषऽआँऽउपानसःसपर्यन् । नदयोर्विव्रतयोःशूरऽइंद्रः ॥ अधियस्तस्थौकेश
वंताव्यचस्वंतानपुष्ट्यै । वनोतिशिप्राभ्यांशिप्रिणीवान् ॥ २६ ॥ प्रास्तौदृष्वौजाऽऋष्वेभिस्ततक्षशूरःशवसा । ऋभु
र्नक्रतुभिर्मातरिश्वा ॥ वज्रंयश्चक्रेसुहनायदस्यवेहिरीमशोहिरीमान् । अरुतहनुरद्भुतंनरजः ॥ अवनोवृजिनाशिशी
ह्यृचावनेमानृचः । नाब्रह्मायज्ञऽऋधग्जोषतित्वे+ ॥ ऊर्ध्वायत्तेत्रेतिनीभूद्यज्ञस्यधूर्षुसद्मन् । सजूर्नावंस्वयशसंसचा
योः+ ॥ श्रियेतेपृश्निरुपसेचनीभूच्छ्रियेदर्विररेपाः । ययास्वेपात्रेसिंचसऽउत्+ ॥ शतंवायदसुर्यप्रतित्वासुमित्रऽइ
त्थास्तौद्दुर्मित्रऽइत्थास्तौत् । आवोयदस्युहत्येकुत्सपुत्रंप्रावोयदस्युहत्येकुत्सवत्सं+ ॥ २७ ॥ इत्यष्टमाष्टकेपं
चमोध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

(१०।९।६) कदेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकौत्सोदुर्मित्रइंद्रउष्णिक्आद्यागायत्रीवाद्वितीयासप्तम्यौपिपीलिकमध्येअंत्यात्रिष्टुप् ।

एकषष्टचध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि ११ ऋच. १४९ ॥ त्यागः ॥ उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस. २ उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या. ३ पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस. २ उर्वश्या. पुरूरवस. इंद्राये. १३ ओषधीभ्य. २३ बृहस्पतय. ३ देवेभ्य. ४ अग्नय. ५ इंद्राये. १२ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १० इंद्रादितिभ्या. इंद्राये. ऋत्विज. १२ द्रुघणाये. १२ इंद्राये. ३ बृहस्पतय. इंद्राये. ७ अप्वायैदेव्या. मरुद्भ्य. इंद्राये. २२ ॥ इत्यष्टमेपंचमः ॥

उभौभूतांशःकाश्यपंआश्विनमाविर्दिव्यौदक्षिणावाप्राजापत्यांदक्षिणांतद्दातॄन्वास्तौच्चंतुर्थीजगतींकिमिच्छंती पणिभिरसुरैर्निगूह्लागाअन्वेष्टुंसरमांदेवशुनीमिंद्रेणप्रहितांमयुग्भिःपणयोंमित्रीयंतःप्रोचुंःसातान्युग्मांत्याभि र्रनिच्छंतीप्रत्याचष्टेतेवदन्त्सप्तजुहूर्ब्रह्मजायांब्राह्मोवोर्ध्वनाभांवैश्वदेवंह्यनुष्टुबंतंसमिद्धऽएकादशंजमदग्निस्त त्सुतोवारामआप्रियःपरेचत्वारोवैरूपांमनीषिणोदशाष्टादंष्ट्रंइंद्रपिबनभःप्रभेदनस्तमस्यंशतप्रभेदनोंत्यात्रिष्टुपं घर्मासध्रिस्तापसोवाघर्मौवैश्वदेवंचतुर्थीजगतींचित्रऽइन्नववार्ष्टिहव्यउपस्तुतंआग्नेयंजागतंत्रिष्टुप्शक्वर्यंतंपिब स्थौरोग्नियुतोग्नियूपोवांनवाउभिक्षुर्धनान्नदानप्रशंसाचांद्येजगत्यांवग्नेहंस्युरुक्षयऽआमहीयवंऽआग्नेयंराक्षोघ्नं गायत्रंत्वितिवैसप्तोनैंद्रोलबऽआत्मानंतुष्टाव ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिः ओम् ॥ (१०।९।७) उभाउंनूनंतदिदर्थयेथेवितन्वाथेधियोवस्त्रापसेव । सध्रीचीनायातवेप्रेमंजीगःसुदिनेवपृक्षऽआतंसयेथे ॥ उष्टारेवफर्वरेषुश्रयेथेप्रायोगेवश्वात्र्याशासुरेर्थः । दूतेवहिष्ठोयशसाजनेषुमापस्थातंमहिषेवावपानात् ॥ साकंयुजाशकुनस्येवपक्षापश्वेवचित्रायजुरागमिष्टं । अग्निरिवदेवयोर्दीदिवांसापरिज्मानेवयजथःपुरुत्रा+ ॥ आपीवोऽअस्मेपितरेवपुत्रोग्रेवरुचानृपतीवतुर्यै । इर्येवपुष्ट्यैकिरणेवभुज्यैश्रुष्टीवानेवहवमागमिष्टं ॥ वंसगेवपूषर्याशिंबातामित्रेवऽऋताशतराशातंपंता । वाजेवोच्चावयसाधर्म्येष्ठामेषेवेषासपर्या३पुरीषा ॥ १ ॥ सृण्येवजर्भरीतुर्फरीतूनैतोशेवतुर्फरीपर्फरीका । उदन्यजेवजेमनामदेरूतामेजराय्वजरंमरायु ॥ पज्रेवचर्चरंजारंमरायुक्षद्मेवार्थेषुतर्तरीथऽउग्रा । ऋभूनापत्खरमज्राखरज्रुर्वायुर्नपर्फरत्क्षयद्रयीणां+ ॥ घर्मेवमधुजठरेसनेरूभगेवितातुर्फरीफारिवारं । पतरेवचचराचंद्रनिर्णिङ्मनऽऋंगामननन्या३नजग्मी ॥ बृहंतेवगंभरेषुप्रतिष्ठांपादेवगाधंतरतेविदाथः । कर्णेवशासुरनुहिस्मराथोंशेवनोभजतंचित्रमप्नः ॥ आरंगरेवमध्वेरयेथेसारघेवगविनीचीनबारे । कीनारेवस्वेदमासिष्विदानाक्षामेवोर्जासूयवसात्सचेथे ॥ ऋध्यामस्तोमंसनुयामवाजमानोमंत्रंसरथेहोपयातं । यशोनपक्कंमधुगोष्वंतराभूतांशोऽअश्विनोःकाममप्राः ॥ (परिशिष्टं ॥ हविर्भिरेकेस्वरितःसचंतेसुन्वंतऽएकेसवनेषुसोमान् । शचीर्मदंतऽउत

(१०।९।७) उभावित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोभूतांशोश्विनौत्रिष्टुप् ।

दक्षिणाभिर्नेज्जिह्मायंत्योनरकेपंताम)॥ २ ॥ ॥ (१०।९।८) आविर्भून्महिमाघोनमेषांविश्वंजीवंतमसोनिरंमोचि । महिज्योतिःपितृभिर्दत्तमागादुरुःपंथादक्षिणायाऽअदर्शि ॥ उच्चादिविदक्षिणावंतोऽअस्थुर्येऽअश्वदाःसहतेसूर्येण । हिरण्यदाऽअमृतत्वंभजंतेवासोदाःसोमप्रतिरंतऽआयुः ॥ दैवीपूर्तिर्दक्षिणादेवयज्यानकवारिभ्योनहितेपृणंति । अथानरःप्रयतदक्षिणासोवद्यभियाबहवःपृणंति ॥ शतधारंवायुमर्कंस्वर्विदंनृचक्षसस्तेऽअभिचक्षतेहविः । येपृणंतिप्रचयच्छंतिसंगमेतेदक्षिणांदुहतेसप्तमातरं ॥ दक्षिणावान्प्रथमोहूतऽएतिदक्षिणावान्ग्रामणीरग्रमेति । तमेवमन्येनृपतिंजनानांयःप्रथमोदक्षिणामाविवाय ॥ ३ ॥ तमेवऽऋषिंतमुब्रह्माणमाहुर्यज्ञन्यंसामगामुक्थशासं । सशुक्रस्यतन्वोवेदतिस्रोयःप्रथमोदक्षिणयाररराध ॥ दक्षिणाश्वंदक्षिणागांददातिदक्षिणाचंद्रमुतयद्धिरण्यं । दक्षिणान्नंवनुतेयोनऽआत्मादक्षिणांवर्मकृणुतेविजानन् ॥ नभोजामम्रुर्नन्यर्थमीयुर्नरिष्यंतिनव्यथंतेहभोजाः । इदंयद्विश्वंभुवनंस्वश्चैतत्सर्वंदक्षिणैभ्योददाति ॥ भोजाजिग्युःसुरभिंयोनिमग्रेभोजाजिग्युर्वध्वंयासुवासाः । भोजाजिग्युरंतःपेयंसुरायाभोजाजिग्युर्येऽअहूताःप्रयंति ॥ भोजायाश्वंसंमृजंत्याशुंभोजायास्तेकन्याशुंभमाना । भोजस्येदंपुष्करि

॥३८॥

(१०।९।८) आविरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोदिव्योदक्षिणात्रिष्टुप्चतुर्थीजगती । (प्राजापत्यादक्षिणानाम्नीऋषिकावादक्षिणादातारोवादेवता)।

णींवृवेश्मपरिंष्कृतंदेवमानेवंचित्रं+ ॥ भोजमश्वाःसुष्ठुवाहोवहंतिसुवृद्रथोवर्ततेदक्षिणायाः । भोजंदेवासोवताभरेषु भोजःशत्रून्समनीकेषुजेता ॥ ४ ॥ (१०।९।९) किमिच्छंतीसरमाप्रेदमानदूरेह्यध्वाजगुरिःपराचैः । कास्मेहिंतिःकापरितक्म्यासीत्कथंरसायाऽअतरःपयांसि ॥ इंद्रस्यदूतीरिषिताचरामिमहऽइच्छंतीपणयोनिधीन्वः । अतिष्कदोभियसातन्नऽआवत्तथारसायाऽअतरंपयांसि ॥ कीदृङ्ङिंद्रःसरमेकादृशीकायस्येदंदूतीरसरःपराकात् । आचगच्छान्मित्रमेनादधामाथागवांगोपतिर्नोभवाति ॥ नाहंतंवेददभ्यंदभत्सयस्येदंदूतीरसरंपराकात् । नतंगूहंतिस्रवतोगभीराहताऽइंद्रेणपणयःशयध्वे ॥ इमागावःसरमेयाऽऐच्छःपरिदिवोऽअंतान्त्सुभगेपतंती । कस्तऽएनाऽअवसृजादयुध्व्युतास्माकमायुधासंतितिग्मा+ ॥ ५ ॥ असेन्यावःपणयोवचांस्यनिषव्यास्तन्वःसंतुपापीः । अधृष्टोवऽएतवाऽअस्तुपंथाबृहस्पतिर्वऽउभयानमृळात् ॥ अयंनिधिःसरमेऽअद्रिबुध्नोगोभिरश्वेभिर्वसुभिन्यृष्टः । रक्षंतितंपणयोयेसुगोपारेकुपदमलकमाजगंथ ॥ एहगमन्नृषयःसोमशिताऽअयास्योऽअंगिरसोनवग्वाः । तऽएतमूर्वविभजंतगोनामथैतद्वचःपणयोवमन्नित्+ ॥ एवाचत्वंसरमऽआजगंथप्रबाधितासहसादैव्येन । स्वसारंत्वाकृणवैमापुनर्गाऽ

(१०।९।९) किमिच्छंतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यायुजांपणिनामासुराऋषयःयुजामेकादश्याश्चसरमानाम्नीदेवशुनीऋषिकाअयुजांसरमादेवतायुजामेकादश्याश्चपणयस्त्रिष्टुप् ।

अपंतेगवांसुभगेभजाम ॥ नाहंवेदभ्रातृत्वंनोस्वसृत्वमिंद्रोविदुरंगिरसश्चघोराः । गोकामामेऽअच्छदयन्यदायमपा
तंऽइतपणयोवरीयः ॥ दूरमितपणयोवरीयऽउद्गावोयंतुमिनतीर्ऋतेन । बृहस्पतिर्याऽअविंदन्निगूह्ळाःसोमोग्रावाण
ऽऋषयश्चविप्राः ॥ ६ ॥ (१०।९।१०) तेवदन्प्रथमाब्रह्मकिल्बिषेकूपारःसलिलोमातरिश्वा । वीळुहरास्तपऽउग्रो
मयोभूरापोदेवीःप्रथमजाऽऋतेन ॥ सोमोराजाप्रथमोब्रह्मजायांपुनःप्रायच्छदहृणीयमानः । अन्वर्तितावरुणोमित्र
ऽआसीदग्निर्होताहस्तगृह्यानिनाय ॥ हस्तेनैवग्राह्यऽआधिरस्याब्रह्मजायेयमितिचेदवोचन् । नदूतायप्रह्येतस्थऽए
षातथाराष्ट्रंगुपितंक्षत्रियस्य ॥ देवाऽएतस्यामवदंतपूर्वेसप्तऽऋषयस्तपसेयेनिषेदुः । भीमाजायाब्राह्मणस्योपनीतादु
र्धांदधातिपरमेव्योमन् ॥ ब्रह्मचारीचरतिवेविषद्विषःसदेवानांभवत्येकमंगं । तेनजायामन्वविंदद्बृहस्पतिःसोमेन
नीतांजुह्वं१नदेवाः ॥ पुनर्वैदेवाऽअददुःपुनर्मनुष्याऽउत । राजानःसत्यंकृण्वानाब्रह्मजायांपुनर्ददुः ॥ पुनर्दायब्रह्म
जायांकृत्वीदेवैर्निकिल्बिषं । ऊर्जंपृथिव्याभक्त्वायोरुगायमुपासते ॥ ७ ॥ (१०।९।११) समिद्धोऽअद्यमनुषो

(१०।९।१०) तेवदन्निति सप्तर्चस्यसूक्तस्यब्रह्मजायाजुहूर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्येद्वेअनुष्टुभौ । (ब्राह्मोवोर्ध्वनाभऋषिः) (१०।९।११) समिद्ध
इत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निरिध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहा
कृतयस्त्रिष्टुप् । (जामदग्निःपरशुरामोवा)

दुरोणेदेवोदेवान्यंजसिजातवेदः । आचवहमित्रमहश्चिकित्वान्त्वंदूतःकविरसिप्रचेताः ॥ तनूनपात्पथऽऋतस्यया नान्मध्वासमंजन्त्स्वदयासुजिह्व । मन्मानिधीभिरुतयज्ञमृन्धन्देवत्राचकृणुह्यध्वरंनः ॥ आजुह्वानऽईड्योवंद्यश्चाया ह्यग्नेवसुभिःसजोषाः । त्वंदेवानामसियह्वहोतासऽएनान्यक्षीषितोयजीयान् ॥ प्राचीनंबर्हिःप्रदिशापृथिव्यावस्तो रस्याववृज्यतेऽअग्रेऽअह्नां । व्युप्रथतेवितरंवरीयोदेवेभ्योऽअदितयेस्योनं+ ॥ व्यचस्वतीरुर्वियाविश्रयंतांपतिभ्योनज नंयःशुंभमानाः । देवीर्द्वारोबृहतीर्विश्वमिन्वादेवेभ्योभवतसुप्रायणाः+ ॥ ८ ॥ आसुष्वयंतीयजतेऽउपाकेऽउषा सानक्तासदतांनियोनौ । दिव्येयोषणेबृहतीसुरुक्मेऽअधिश्रियंशुक्रपिशंदधाने ॥ दैव्याहोताराप्रथमासुवाचामिमा नायज्ञंमनुषोयजध्यै । प्रचोदयंताविदथेषुकारूप्राचीनंज्योतिःप्रदिशादिशंता ॥ आनोयज्ञंभारतीतूयमेत्विळामनु ष्वदिहचेतयंती । तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंस्योनंसरस्वतीस्वपसःसदंतु ॥ यऽइमेद्यावापृथिवीजनित्रीरूपैरपिंशद्भुवनानि विश्वा । तमद्यहोतरिषितोयजीयान्देवंत्वष्टारमिहयक्षिविद्वान्+ ॥ उपावसृजत्मन्यासमंजन्देवानांपाथऽऋतुथाह वींषि । वनस्पतिःशमितादेवोऽअग्निःस्वदंतुहव्यंमधुनाघृतेन ॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरो गाः । अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यवाचिस्वाहाकृतंहविरदंतुदेवाः+ ॥ ९ ॥ (१०।९।१२) मनीषिणःप्रभरध्वंमनीषां

(१०।९।१२) मनीषिणइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपोष्टादंष्ट्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

यथायथामतयःसंतिनृणां । इंद्रसत्यैरेरयामाकृतेभिःसहिवीरोगिर्वणस्युर्विदानः ॥ ऋतस्यहिसदसोधीतिरद्यौत्संगा
र्ष्टेयोवृषभोगोभिरानट् । उदतिष्ठत्तविषेणारवेणमहांतिचित्संविव्याचारजांसि ॥ इंद्रःकिलश्रुत्याऽअस्यवेदसहिजि
ष्णुःपथिकृत्सूर्याय । आन्मेनांकृण्वन्नच्युतोभुवद्गोःपतिर्दिवःसनजाऽअप्रतीतः ॥ इंद्रोमह्नामहतोऽअर्णवस्यव्रतामि
नादंगिरोभिर्गृणानः । पुरूणिचिन्निततानारजांसिदाधारयोधरुणंसत्यताता ॥ इंद्रोदिवःप्रतिमानंपृथिव्याविश्वावे
दसवनाहंतिशुष्णं । महींचिद्द्यामातनोत्सूर्येणचास्कंभचित्कंभनेनस्कभीयान् ॥१०॥ वज्रेणहिवृत्रहावृत्रमस्तरदेवस्यशू
शुवानस्यमायाः । विधृष्णोऽअत्रधृषताजघंथाथाभवोमघवन्बाह्वोजाः ॥ सचंतयदुषसःसूर्येणचित्रामस्यकेतवोरामविं
दन् । आयन्नक्षत्रंददृशेदिवोनपुनर्यतोनकिरद्धानुवेद ॥ दूरंकिलप्रथमाजग्मुरासामिंद्रस्ययाःप्रसवेसस्रुरापः । क्व
स्विदग्रंक्वबुध्नऽआसामापोमध्यंक्ववोनूनमंतः ॥ सृजःसिंधूँरहिनाजग्रसानाँऽआदिदेताःप्रविविज्रेजवेन । मुमुक्षमा
णाऽउतयामुमुच्रेधेदेतानरमंतेनितिक्ताः ॥ सध्रीचीःसिंधुमुशतीरिवायन्त्सनाज्जारऽआरितःपूर्भिदासां । अस्तमा
तेपार्थिवावसून्यस्मेजग्मुःसूनृताऽइंद्रपूर्वीः+ ॥ ११ ॥ (१०।९।१३) इंद्रपिबप्रतिकामंसुतस्यप्रातःसावस्तवहिप
र्वपीतिः । हर्षस्वहंतवेशूरशत्रूनुक्थेभिष्टेवीर्या३प्रब्रवाम ॥ यस्तेरथोमनसोजवीयानेंद्रतेनसोमपेयाययाहि । तूयमाते

(१०।९।१३) इंद्रपिबेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपोनभःप्रभेदनइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हर॑यः॒प्रद्र॑वं॒तुयेभि॒र्यासि॒वृष॑भि॒र्मंद॑मानः ॥ हरि॑त्वताव॒र्चसा॒सूर्य॑स्य॒श्रेष्ठै॑रू॒पैस्त॒न्वं॑स्पर्शयस्व । अ॒स्माभि॑रिंद्र॒साखि॑भि
र्हु॒वा॒नः॒सं॑ध्रीची॒नोमा॑दयस्वा॒नि॒षद्य॑ ॥ यस्य॒त्यत्ते॑म॒हि॒मानं॒मदे॑ष्वि॒मेम॒हीरोद॑सी॒नावि॑विक्तां । तदोक॒ऽआहरि॑भिरिंद्र॒यु
क्तैः॒प्रि॒येभि॑र्याहि॒प्रि॒यमन्न॒मच्छ॑ ॥ यस्य॒शश्व॑त्पपि॒वाँऽइं॑द्र॒शत्रू॑ननानुकृ॒त्यारण्या॑च॒कर्थ॑ । सते॒पुरं॑धि॒तवि॑षीमियर्ति॒सते॒
मदा॑यसु॒तऽइं॑द्र॒सोमः॑ ॥ १२ ॥ इ॒दंते॒पात्रं॒सन॑वित्तमिं॑द्र॒पिबा॒सोम॑मे॒नाश॑तक्रतो । पूर्णऽआ॑हा॒वोम॑दि॒रस्य॒मध्वो॒यंवि
श्व॒ऽइदं॑भि॒हर्यं॑तिदे॒वाः+ ॥ विहि॒त्वामिं॑द्रपुरु॒धाजना॑सोहि॒तप्र॑यसोवृषभ॒ह्वयं॑ते । अ॒स्माकं॑ते॒मधु॑मत्तमानी॒माभु॑व॒न्त्सव॑
ना॒तेषु॑हर्य ॥ प्रतंऽइंद्र॒पूर्व्या॑णि॒प्रनू॒नंवी॒र्या॑वोचंप्रथ॒माकृ॒तानि॑ । स॒तीनम॑न्युरश्रथा॒यो॒ऽअद्रिं॑सुवेद॒नाम॑कृ॒णोर्ब्रह्म॑णे
गां+ ॥ निषु॑सी॑दगणपते॒गणे॑षु॒त्वामा॑हु॒र्विप्र॑तमंक॒वी॒नां । नऽऋ॒तेत्वत्क्रि॑यते॒किंच॒नारे॒म॒हाम॒र्कंम॑घवन्चि॒त्रम॑र्च ॥ अ॒भि॒
ख्यानो॑मघव॒न्नाध॑माना॒न्त्सखे॑बो॒धिव॑सुपते॒सखी॑नां । रणं॑कृधिरणकृत्सत्यशु॒ष्माभ॑क्तेचि॒दाभ॑जारा॒येऽअ॒स्मान्+
॥ १३ ॥ (१०।१०।१) तम॑स्य॒द्यावा॑पृथि॒वीसचे॑तसा॒विश्वे॑भिर्दे॒वैरनु॒शुष्म॑मावतां । यदैत्कृ॑ण्वा॒नोम॑हि॒माना॑मिंद्रि॒यं
पी॒त्वीसोम॑स्य॒क्रतु॑माँऽअवर्धत ॥ तम॑स्य॒विष्णु॑र्महि॒मान॒मोज॑सां॒शुंद॑ध॒न्वान्मधु॑नो॒विर॑प्शते । दे॒वेभि॒रिंद्रो॑म॒घवा॑स॒या
व॑भिर्वृ॒त्रंज॑घ॒न्वाँऽअ॑भव॒द्वरे॑ण्यः ॥ वृ॒त्रेण॒यदहि॑ना॒बिभ्र॒दायु॑धा॒सम॑स्थिथा॒यु॒धये॒शंस॑मा॒विदे॑ । विश्वे॑ते॒ऽअत्र॑म॒रुतः॑स॒

दशमेनुवाकेषोडशसूक्तानि (१०।१०।१) तमस्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपःशतप्रभेदनोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

हत्मनावर्धन्नुग्रमहिमानमिंद्रियं ॥ जज्ञानऽएवव्यबाधतस्पृधःप्रापश्यद्वीरोऽअभिपौंस्यंरणं । अवृश्चदद्रिमवसस्य दःसृजदस्तभ्नान्नाकंस्वपस्ययापृथुं ॥ आदिंद्रःसत्रातविषीरपत्यतवरीयोद्यावापृथिवीऽअबाधत । अवाभरद्धृषितो वज्रमायसंशेवंमित्रायवरुणायदाशुषे ॥ १४ ॥ इंद्रस्यात्रतविषीभ्योविरप्शिनऽऋघायतोऽअरंहयंतमन्यवे । वृत्रंय दुग्रोव्यवृश्चदोजसापोबिभ्रंतंतमसापरीवृतं ॥ यावीर्याणिप्रथमानिकर्त्वामहित्वेभिर्यतमानौसमीयतुः । ध्वांतंतमो वदध्वसेहतऽइंद्रोमह्नापूर्वहूतावपत्यत ॥ विश्वेदेवासोऽअधवृष्ण्यानितेवर्धयन्त्सोमवत्यावचस्यया । रद्धंवृत्रमहि मिंद्रस्यहन्मनाग्निर्नजंभैस्तृष्वन्नमावयत् ॥ भूरिदक्षेभिर्वचनेभिर्ऋक्वभिःसख्येभिःसख्यानिप्रवोचत । इंद्रोधुनिंचचु मुरिंचदंभयन्छ्रद्धामनस्याशृणुतेदभीतये ॥ त्वंपुरूण्याभरास्वश्व्यायेभिर्मंसैनिवचनानिशंसन् । सुगेभिर्विश्वादुरि तातरेमविदोषुणऽउर्वियागाधमद्य ॥ १५ ॥ (१०।१०।२) घर्मासमंतात्रिवृतंव्यापतुस्तयोर्जुष्टिंमातरिश्वाजगा म । दिवस्पयोदिधिषाणाऽअवेषन्विदुर्देवाःसहसामानमर्कं ॥ तिस्रोदेष्ट्रायनिर्ऋतीरुपासतेदीर्घश्रुतोविहिजानंति वह्नयः । तासांनिचिक्युःकवयोनिदानंपरेषुयागुह्येषुव्रतेषु ॥ चतुष्कपर्दायुवतिःसुपेशाघृतप्रतीकावयुनानिवस्ते । तस्यांसुपर्णावृषणानिषेदतुर्यत्रदेवादधिरेभागधेयं ॥ एकःसुपर्णःससमुद्रमाविवेशसऽइदंविश्वंभुवनंविचष्टे । तंपाके

(१०।१०।२) घर्मेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपःसध्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थीजगती । (तापसोघर्मोवाऋषिः)

नमनंसापश्यमंतिंतस्तंमातारेँह्लिसऽउंरेह्लिमातरँ ॥ सुपर्णंविप्राःकवयोवचोंभिरेकंसंतंबहुधाकल्पयंति । छंदांसिचदधंतोऽअध्वरेषुग्रहान्त्सोमस्यमिमतेद्वादंश ॥ १६ ॥ षट्त्रिंशांश्चचतुरःकल्पयंतश्छंदांसिचदधंतऽआद्वादशं । यज्ञंविमायकवयोमनीषऽऋक्सामाभ्यांप्ररथंवर्तयंति ॥ चतुर्दशान्येमहिमानोंऽअस्यतंधीरावाचाप्रणयंतिसप्त । आप्नानंतीर्थंकऽइहप्रवोंचद्येनंपथाप्रपिबंतेसुतस्य ॥ सहस्रधापंचदशान्युक्थायावद्द्यावापृथिवीतावदित्तत् । सहस्रधामहिमानःसहस्रंयावद्ब्रह्मविष्ठितंतावतीवाक्+ ॥ कश्छंदसांयोगमावेदधीरःकोधिष्ण्यांप्रतिवाचंपपाद । कमृत्विजामष्टमंशूरमाहुर्हरीऽइंद्रस्यनिचिकायकःस्वित् ॥ भूम्याऽअंतंपर्येकेचरंतिरथस्यधूर्षुयुक्तासोंऽअस्थुः । श्रमस्यदायंविभजंत्येभ्योयदायमोभवंतिहर्म्येहितः+ ॥ १७ ॥ (१०।१०।३) चित्रऽइच्छिशोस्तरुंणस्यवक्षथोनयोमातरावप्येतिधातवे । अनूधायदिजीजंनदधाचनुववक्षसद्योमहिंदूत्यं१चरंन् ॥ अग्निर्हनामधायिदन्नपस्तमःसंयोवनायुवतेभस्मनादता । अभिप्रमुराजुह्वास्वध्वरऽइनोनप्रोथमानोयवसेवृषा ॥ तंवोविंनद्रुषदंदेवमंधसऽइंदुंप्रोथंतंप्रवपंतमर्णवं । आसावह्निंनशोचिषाविरप्शिनंमहिंव्रतंनसरजंतमध्वनः ॥ वियस्यतेज्रयसानस्याजरधक्षोर्नवाताःपरिसंत्यच्युताः । आरण्वासोयुयुधयोनसंत्वनंत्रितंनशंतप्रशिषंतऽइष्टये ॥ सऽइदग्निःकण्वतमःकण्वसखार्यःपरस्यांतरस्यतरुषः । अ

(१०।१०।३) चित्रइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवार्ष्टिहव्यउपस्तुतोग्निर्जगतीअष्टमीनवम्यौत्रिष्टुप्शक्वर्यौ ।

ग्निःपातुगृणतोऽअग्निःसूरीनग्निर्ददातुतेषामवोंनः ॥ १८ ॥ वाजिन्तंमायुसह्यंसेसुपित्र्यतृषुच्यवानोऽअनुंजातवेंदसे । अनुद्रेचिद्योधृंषतावरंसतेमहिन्तंमायधन्वनेदविष्यते+ ॥ एवाग्निर्मर्तैःसहसूरिभिर्वसुःष्टवेसहसःसूनरोनृभिः । मित्रासोनयेसुधिंताऽऋतायवोद्यावोनद्युम्नैरभिसंतिमानुषान् ॥ ऊर्जोनपात्सहसावन्निर्तिंत्वोपस्तुतस्यंवन्दतेवृषावाक् । त्वांस्तोषामत्वयांसुवीराद्राघीयुऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ इतिंत्वाग्नेवृष्टिहव्यस्यपुत्राऽउंपस्तुतासऽऋषयोवोचन् । तांश्चपाहिगृंणतश्चंसूरीन्वषड्वषळित्यूर्ध्वासोऽअनक्षन्नमोनमऽइत्यूर्ध्वासोऽअनक्षन् ॥ १९ ॥ (१०।१०।४) पिबासोमंमहतऽइंद्रियायपिबांवृत्रायहंतवेशविष्ठ । पिवरायेशवसेहूयमानःपिबमध्वंस्तृपदिंद्रावृषस्व ॥ अस्यपिबक्षुमतःप्रस्थितस्येंद्रसोमस्यवरमासुतस्यं । स्वस्तिदामनंसामादयस्वार्वाचीनोरेवतेसौभंगाय ॥ ममत्तुत्वादिव्यःसोमंऽइंद्रममत्तुयःसूयतेपार्थिवेषु । ममत्तुयेनवरिंवश्चकर्थममत्तुयेननिरिणासिशत्रून् ॥ आद्विबर्हाऽअमिनोयात्विंद्रोवृषाहरिंभ्यांपरिंषिक्तमंधः । गव्यासुतस्यप्रभृंतस्यमध्वंःसत्राखेदामरुशहावृषस्व ॥ नितिग्मानिंभ्राशयन्भ्राश्यान्यवस्थिरातनुहियातुजूनां । उग्रायतेसहोबलंददामिप्रतीत्याशत्रून्विगदेषुवृश्च ॥ २० ॥ व्यं१र्यऽइंद्रतनुहिश्रवांस्योजःस्थिरेवधन्वनोभिमांतीः । अस्मद्य्रंग्वावृधानःसहोभिरनिंभृष्टस्तन्वंवावृधस्व ॥ इदंहविर्मघवन्तुभ्यंरातंप्रतिंसम्राळहृणानोगृ

(१०।१०।४) पिवेतिनवर्चस्यसूक्तस्यस्थौरोग्नियुतइंद्रस्त्रिष्टुप् । (अग्नियूपोवाऋषिः)

भाय । तुभ्यंसुतोमंघवन्तुभ्यंपक्वो३द्धींद्रपिबंचप्रस्थितस्य ॥ अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमाहवींषिचनोंदधिष्वपचतोतसोमं । प्रयंस्वंतःप्रतिहर्यामसित्वासत्याःसंतुयजमानस्यकामाः ॥ प्रेंद्राग्निभ्यांसुवचस्यामियर्मिसिंधाविवप्रेरयंनावमर्कैः । अयांऽइवपरिचरंतिदेवायेऽअस्मभ्यंधनदाऽउद्भिदश्च ॥ २१ ॥ (१०।१०।५) नवाऽउंदेवाःक्षुधमिद्धधंददुरुताशिंतमुपगच्छंतिमृत्यवः । उतोरयिःपृणतोनोपदस्यत्युतापृणन्मर्डितारंनविंदते ॥ यऽआध्रायचकमानायपित्वोन्नवान्त्सन्रंफितायोपजग्मुषे । स्थिरंमनःकृणुतेसेवतेपुरोतोचित्सर्मर्डितारंनविंदते ॥ सऽइद्भोजोयोगृहवेददात्यन्नकामायचरंतेकृशाय । अरंमस्मैभवतियामहूताऽउतापरीषुकृणुतेसखायं ॥ नससखायोनददातिसख्येसचाभुवेसचमानायपित्वः । अपास्मात्प्रेयान्नतदोकोऽअस्तिपृणंतमन्यमरणंचिदिच्छेत् ॥ पृणीयादिन्नाधमानायतव्यान्द्राघीयांसमनुपश्येतपंथां । ओहिवर्तंतेरथ्येवचक्रान्यमन्यमुपतिष्ठंतरायः ॥ २२ ॥ मोघमन्नंविंदतेऽअप्रचेताःसत्यंब्रवीमिवधऽइत्सतस्य । नार्यमणंपुष्यतिनोसखायंकेवलाघोभवतिकेवलादी[+] ॥ कृषन्नित्फालऽआशितंकृणोतियन्नध्वानमपवृङ्क्तेचरित्रैः । वदन्ब्रह्मावदतोवनीयान्पृणन्नापिरपृणंतमभिष्यात् ॥ एकपाद्भूयोद्विपदोविचक्रमेद्विपात्त्रिपादमभ्येतिपश्चात् । चतुष्पादेतिद्विपदामभिस्वरेसंपश्यन्पंक्तीरुपतिष्ठमानः ॥ समौचिद्धस्तौनसमंविविष्टःसंमातराचिन्नसमंदु

(१०।१०।५) नवाइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोभिक्षुर्धनान्नदानंत्रिष्टुबाद्येजगत्यौ ।

हाते । यमयौश्विन्नसमावीर्याणिज्ञातीचित्संतौनसमंपृणीतः ॥ २३ ॥ (१०।१०।६) अग्नेहंसिन्यं१त्रिणंदीद्यन्मर्त्यैष्वा । स्वेक्षयैशुचिव्रत ॥ उर्तिष्ठसिस्वांहुतोघृतानिप्रातिमोदसे । यत्त्वास्रुर्चःसमस्थिरन् ॥ सऽआहुतोविरोंचतेग्निरीळेन्योगिरा । स्रुचाप्रतीकमज्यते ॥ घृतेनाग्निःसमंज्यतेमधुप्रतीकुऽआहुतः । रोचंमानोविभावसुः ॥ जरमाणःसमिध्यसेदेवेभ्योहव्यवाहन । तंत्वाहवंतमत्याः ॥ २४ ॥ तंमंर्ताऽअमर्त्यघृतेनाग्निंसपर्यत । अदाभ्यंगृहपतिं ॥ अदाभ्येनशोचिषाग्नेरक्षस्त्वंदह । गोपाऽऋतस्यंदीदिहि ॥ सत्वमंग्नेप्रतीकेनप्रत्योषयातुधान्यः । उरुक्षयेषुदीद्यत् ॥ तंत्वागीर्भिरुरुक्षयांहव्यवाहंसमीधिरे । यजिष्ठंमानुषेजने ॥ २५ ॥ (१०।१०।७) इतिवाऽइतिमेमनोगामश्वंसनुयामितिं । कुवित्सोमस्यापामितिं ॥ प्रवाताऽइववदोधतऽउन्मांपीताऽअंयंसत । कुवि० ॥ उन्मापीताऽअयंसतरथमश्वांऽइवाशवंः । कुवि० ॥ उपमामतिरस्थितवाश्रापुत्रमिवप्रियं । कुवि० ॥ अहंतष्टेववंधुरंपर्यैचामिहृदामतिं । कुवि० ॥ नहिमेऽअक्षिपच्चनाच्छांन्त्सुःपंचकृष्टयः । कुवि० ॥ २६ ॥ नहिमेरोदसीऽउभेऽअन्यंपक्षंचनप्रतिं । कुवि० ॥ अभिद्यांमंहिनाभुवमभी३मांपृथिवींमहीं । कुवि० ॥ हंताहंपृथिवीमिमांनिदंधानीहवेहवा । कुवि० ॥

(१०।१०।६) अग्नेहंसीतिनवर्चस्यसूक्तस्यामहीयवउरुक्षयोरक्षोहाग्निर्गायत्री । (१०।१०।७) इतिवाइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रो लवोगायत्री ।

ओषमित्पृथिवीमहंजंघनानीहवेहवा । कुवि० ॥ दिविमेऽअन्यःपक्षोऽधोऽअन्यमचीकृषं । कुवि० ॥ अहमस्मि महामहोभिनभ्यमुदीषितः । कुवि० ॥ गृहोयाम्यरंकृतोदेवेभ्योहव्यवाहनः । कुवि० ॥ २७ ॥ इत्यष्टमाष्टके षष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्विषष्टच्यध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि १४ ऋचः १४० ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या. ११ दक्षिणाया. ११ सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ७ समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळाये. बर्हिष. देवीभ्योद्वार्भ्य. उषासानक्ताभ्या. देवीभ्यांहोतृभ्यांप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. इंद्राये. ३० विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ परमात्मनइंद्राये. २ यज्ञायपरमात्मन. २ मध्यमायैवाच. गायत्र्यादिछंदोभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. ९ इंद्राये. ९ धनान्नाय. ९ रक्षोघ्नेग्नय. ९ इंद्रायलबाये. १३ ॥ इत्यष्टमेषष्ठः ॥

तदिन्नवाथर्वणोबृहद्दिवोहिरण्यगर्भोदशहिरण्यगर्भःप्राजापत्यःकायंवसुंनाष्टौचित्रमहावासिष्ठआग्नेयंजागतं माद्यांपंचमींचतेंयंवेनोवैन्यमिमंनोनवैंद्युत्तमानिहवोग्निवरुणसोमानामाद्याग्नेयींतिस्रश्चाग्नेरात्मस्तवःशिष्टाय थानिपातंसप्तमीजगत्यहमष्टौवागांभृण्यात्मानंतुष्टावद्वितीयाजगतींनतंशैलूषिःकुल्मलबर्हिषोवामदेव्योवांहो मुग्वैश्वदेवंमुपरिष्टाद्वार्हतंमंत्यात्रिष्टुप्रात्रीकुशिकःसौभरोरात्रिर्वाभारद्वाजीरात्रिस्तवंगायत्रंममाग्नेनवविह

व्यौवैश्वदेवंजगत्यंतंनासत्सप्तप्रजापतिः परमेष्ठीभाववृत्तंतुंयोयज्ञोयज्ञःप्राजापत्यौजगत्याद्यापप्राचःसुकीर्तिः काक्षीवतोमध्येनुष्टुप्सोत्तराचाश्विन्यावीजानंशकपूतोनार्मेधौमैत्रावरुणंन्यंकुसारिण्याद्यालिंगोक्तदेवतांत्या महासतोबृहत्युपाद्योपांत्येप्रस्तारपंक्तीशेषाविराड्रूपाःप्रोषुसुदाःपैजवनःशाक्करमहापांक्तावाद्यौतृचौत्रिष्टुवंतंमु भेयन्मांधातायौवनाश्वौमहापांक्तंपंक्तिरंत्यांतामध्यर्धांगोधापश्यद्यस्मिन्कुमारोयामायनोयाममानुष्टुभंहिंके शीमुनयोवातरशनाजूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकःकरिक्रतंएतशऋश्यश्रृंगश्चैकर्चाःकेशिनंमुतदेवाःसप्तऋ षयंएकर्चावैश्वदेवंतवत्येषळंगऽऔरवोजागतंसूर्यरश्मिर्देवगंधर्वोविश्वावसुरात्मानमस्तौत्पूर्वार्धंसवितारंमग्ने तवाग्निःपावकंआग्नेयंविष्टारपंक्तीतिस्रःसतोबृहत्यंउपरिष्टाज्ज्योतिरग्नेअच्छाग्निस्तापसोवैश्वदेवमानुष्टुभंह्वयम ष्टौद्वृचाःशार्ङ्गाजरिताद्रोणःसारिसृक्वःस्तंबमित्रश्चाग्नेयमाद्येजगत्यौचतस्रस्त्रिष्टुभः ॥ ७ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् (१०।१०८) तदिदासभुवनेषुज्येष्ठंयतोजज्ञऽउग्रस्त्वेषनृम्णः । सद्योजज्ञानोनिरिणातिशत्रूननुयं विश्वेमदंत्यूमाः ॥ वावृधानःशवसाभूर्योजाःशत्रुर्दासायभियसंदधाति । अव्यनच्चव्यनच्चसस्निसंतेनवंतप्रभृतामदे षु ॥ त्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वेद्विर्यदेतेत्रिर्भवंत्यूमाः । स्वादोःस्वादीयःस्वादुनासृजासमदःसुमधुमधुनाभियोधीः ॥

(१०।१०८) तदिदितिनवर्चस्यसूक्तस्याथर्वणोबृहद्दिवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इतिचिद्धित्वाधनाजयंतंमदेमदेऽअनुमदंतिविप्राः । ओजीयोधृष्णोस्थिरमातनुष्वमात्वादभन्यातुधानादुरेवाः ॥
त्वयावयंशाशद्महेरणेषुप्रपश्यंतोयुधेन्यानिभूरि । चोदयामितऽआयुधावचोभिःसंतेशिशामिब्रह्मणावयांसि ॥ १ ॥
स्तुषेय्यंपुरुवर्पसमृभ्वमिनतममाप्त्यमाप्त्यानां । आदर्षतेशवसासप्तदानून्प्रसाक्षतेप्रतिमानानिभूरि ॥ नितद्दधिषेवरंपरं
चयस्मिन्नाविथावसादुरोणे । आमातरास्थापयसेजिगत्नूऽअतऽइनोषिकर्वरापुरूणि ॥ इमाब्रह्मबृहद्दिवोविवक्तींद्राय
शूषमग्रियःस्वर्षाः । महोगोत्रस्यक्षयतिस्वराजोदुरश्चविश्वाऽअवृणोदपस्वाः+ ॥ एवामहान्बृहद्दिवोऽअथर्वावोच
त्स्वांतन्वं१मिंद्रमेव । स्वसारोमातरिभ्वरीररिप्राहिन्वंतिचशवसावर्धयंतिच ॥ २ ॥ (१०।१०।९) हिरण्यगर्भः
समवर्ततताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकऽआसीत् । सदाधारपृथिवींद्यामुतेमांकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ यऽआत्मदाबल
दायस्यविश्वऽउपासतेप्रशिषंयस्यदेवाः । यस्यछायामृतंयस्यमृत्युःकस्मै० ॥ यःप्राणतोनिमिषतोमहित्वैकऽइद्राजा
जगतोबभूव । यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मै० ॥ यस्येमेहिमवंतोमहित्वायस्यसमुद्रंरसयासहाहुः । यस्येमाः
प्रदिशोयस्यबाहूकस्मै० ॥ येनद्यौरुग्रापृथिवीचदृह्वायेनस्वःस्तभितंयेननाकः । योऽअंतरिक्षेरजसोविमानःकस्मै०
॥ ३ ॥ यंक्रंदसीऽअवसातस्तभानेऽअभ्यैक्षेतांमनसारेजमाने । यत्राधिसूरऽउदितोविभातिकस्मै० ॥ आपोहयद्बृ

(१०।१०।९) हिरण्यगर्भइतिदशर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योहिरण्यगर्भःप्रजापतिस्त्रिष्टुप् ।

हतीर्विश्वमायन्गर्भंदधानाजनयंतीरग्निं । ततोदेवानांसमवर्ततासुरेकःकस्मै० ॥ यश्चिदापोमहिनापर्यपश्यद्दक्षंदधानाजनयंतीर्यज्ञं । योदेवेष्वधिदेवएकआसीत्कस्मै० ॥ मानोहिंसीज्जनितायःपृथिव्यायोवादिवंसत्यधर्माजजान । यश्चापश्चंद्राबृहतीर्जजानकस्मै० ॥ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्योविश्वाजातानिपरिताबभूव । यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोअस्तुवयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ ४ ॥ (१०।१०।१०) वसुंनचित्रमहसंगृणीषेवामंशेवमतिथिमद्विषेण्यं । सरासतेशुरुधोविश्वधायसोग्निर्होतागृहपतिःसुवीर्यं ॥ जुषाणोअग्नेप्रतिहर्यमेवचोविश्वानिविद्वान्वयुनानिसुक्रतो । घृतनिर्णिग्ब्रह्मणेगातुमेरयतवदेवाअजनयन्ननुव्रतम्+ ॥ सप्तधामानिपरियन्नमर्त्योदाशद्दाशुषेसुकृतेमामहस्व । सुवीरेणरयिणाग्नेस्वाभुवायस्तआनट्समिधातंजुषस्व ॥ यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितंहविष्मंतईळतेसप्तवाजिनं । शृण्वंतमग्निंघृतपृष्ठमुक्षणंपृणंतंदेवंपृणतेसुवीर्यं ॥ त्वंदूतःप्रथमोवरेण्यःसहूयमानोअमृतायमत्स्व । त्वांमर्जयन्मरुतोदाशुषोगृहेत्वांस्तोमेभिर्भृगवोविरुरुचुः ॥ ५ ॥ इषंदुहन्सुदुघांविश्वधायसंयज्ञप्रियेयजमानायसुक्रतो । अग्नेघृतस्नुस्त्रिर्ऋतानिदीद्यद्वर्तिर्यज्ञंपरियन्त्सुक्रतूयसे ॥ त्वामिदस्याउषसोव्युष्टिषुदूतंकृण्वानाअयजंतमानुषाः । त्वांदेवामहयाय्यायवावृधुराज्यमग्नेनिमृजंतोअध्वरे+ ॥ नित्वावसिष्ठाअह्वंतवाजिनंगृणंतोअग्नेविदथेषुवेधसः । रायस्पोषंय

(१०।१०।१०) वसुमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवासिष्ठश्चित्रमहाअग्निर्जगतीआद्यापंचस्यौत्रिष्टुभौ ।

जंमानेषुधारययूयं० ॥ ६ ॥ (१०।१०।११) अयंवेनश्चोदयत्पृश्निगर्भाज्योतिर्जरायूरजंसोविमानें । इममपांसंग मेसूर्यस्यशिशुन्नविप्रामतिभीरिहंति ॥ समुद्रादूर्मिमुदियर्तिवेनोनंभोजाःपृष्ठंहर्यतस्यंदर्शि । ऋतस्यसानावधिविष्टपि भ्राट्समानंयोनिमभ्यनूषतव्राः+ ॥ समानंपूर्वीरभिवावशानास्तिष्ठन्वत्सस्यमातरःसनीळाः । ऋतस्यसानावधिचक्र माणारिहंतिमध्वोऽअमृतस्यवाणीः ॥ जानंतोरूपमंकृपंतविप्रामृगस्यघोषंमहिषस्यहिग्मन् । ऋतेनयंतोऽअधिसिंधुम स्थुर्विदद्गंधर्वोऽअमृतानिनाम ॥ अप्सराजारमुपसिष्मियाणायोषाबिभर्तिपरमेव्योमन् । चरंत्प्रियस्ययोनिषुप्रियः सन्सीदत्पक्षेहिरण्ययेसवेनः+ ॥ ७ ॥ नाकेसुपर्णमुपयत्पतंतंहृदावेनंतोऽअभ्यचंक्षतत्वा । हिरण्यपक्षंवरुणस्यदूतंय मस्ययोनौशकुनंभुरण्युं+ ॥ ऊर्ध्वोगंधर्वोऽअधिनाकेऽअस्थात्प्रत्यङ्चित्राबिभ्रदस्यायुधानि । वसानोऽअत्कंसुरभिं दृशेकंस्व१र्णनामंजनतप्रियाणि ॥ द्रप्सःसमुद्रमभियज्जिगातिपश्यन्गृध्रस्यचक्षसाविधर्मन् । भानुःशुक्रेणशोचिषा चकानस्तृतीयेचक्रेरजसिप्रियाणि ॥ ८ ॥ (१०।१०।१२) इमंनोऽअग्नऽउपयज्ञमेहिपंचयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं । अ सोहव्यवाळुतनःपुरोगाज्योगेवदीर्घतमऽआशयिष्ठाः ॥ अदेवाद्देवःप्रचतागुहायन्प्रपश्यमानोऽअमृतत्वमेमि । शि

(१०।१०।११) अयमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोवेनोवेनस्त्रिष्टुप्।(१०।१०।१२)इमंनइतिनवर्चस्यसूक्तस्याद्यायाःपंचम्यादिचतसृणांचाग्निवरु णसोमाऋषयःद्वितीयादितिसृणामग्निर्ऋषिःआद्यानांचतसृणामग्निःपंचमीसप्तम्योर्वरुणःषष्ठ्याःसोमोनवम्याःसोमेंद्रौत्रिष्टुप्सप्तमीजगती।

वंयत्संतमशिवोजहामिस्वात्सख्यादरंणींनाभिंमेमि ॥ पश्यंन्नन्यस्याऽअतिंथिंवयायाऽऋतस्यधामविमिंमेपुरूणिं । शंसांमिपित्रेऽअसुंरायशेवंमयज्ञियाद्यज्ञियंभागमेंमि ॥ बह्वीःसमांऽअकरमंतरंस्मिन्निंद्रंवृणानःपितरंजहामि । अग्निः सोमोवरुंणस्तेच्यंवंतेपर्यावंर्द्राष्ट्रंतदंवाम्यायन् ॥ निर्मायाऽउत्येऽअसुंराऽअभूवन्त्वंचंमावरुणकामयासे । ऋतेनंरा जन्नृतंविविंचन्ममंराष्ट्रस्याधिंपत्यमेहिं ॥ ९ ॥ इदंस्वंरिदमिदांसवाममयंप्रंकाशऽउर्वींतरिंक्षं । हनांववृत्रंनिरेहिं सोमहविष्ट्वासंतंहविषांयजाम ॥ कविःकंवित्वादिविरूपमासंजदप्रंभूतीवरुंणोनिरपःसृंजत् । क्षेमंकृण्वानाजनंयोन सिंधंवस्ताऽअंस्यवर्णंशुचंयोभरिभ्रति ॥ ताऽअंस्यज्येष्ठमिंद्रियंसंचंतेताऽईमाक्षेतिस्वधयामदंतीः । ताऽईंविशोनरा जांनंवृणानाबींभत्सुवोऽअपंवृत्रादंतिष्ठन् ॥ बींभत्सूनांसयुजंहंसमांहुरपांदिव्यानांसख्येचरंतं । अनुष्टुभमनुंचर्चूर्य माणमिंद्रंनिचिंक्युःकवयोंमनीषा ॥ १० ॥ (१०।१०।१३) अहंरुद्रेभिर्वसुंभिश्चराम्यहमांदित्यैरुतविश्वदेंवैः । अहंमित्रावरुंणोभाविंभर्म्यहमिंद्राग्नीऽअहमश्विनोभा ॥ अहंसोमंमाहनसंविभर्म्यहंत्वष्टांरमुतपूषणंभगं । अहंदंधा मिद्रविंणंहविष्मंतेसुप्राव्येयजंमानायसुन्वते ॥ अहंराष्ट्रींसंगमंनीवसूंनांचिकितुषींप्रथमायज्ञियानां । तांमांदेवा व्यंदधुःपुरुत्राभूरिंस्थात्रांभूर्यांवेशयंतीं ॥ मयासोऽअन्नंऽमत्तियोविपश्यंतियःप्राणितियऽईंशृणोत्युक्तं । अमंतवोमां

॥४६॥

(१०।१०।१३) अहंरुद्रेभिरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यांभृणिर्वागांभृणिर्वाक्त्रिष्टुप्द्वितीयाजगती ।

तऽउपंक्षियंतिश्रुधिश्रुतश्रद्धिवंतेवदामि ॥ अहमेवस्वयमिदंवदामिजुष्टंदेवेभिरुतमानुषेभिः । यंकामयेतंतमुग्रंकृणोमितंब्रह्माणंतमृषिंतंसुमेधां+ ॥ ११ ॥ अहंरुद्रायधनुरातनोमिब्रह्मद्विषेशरवेहंतवाऽउ । अहंजनायसमदंकृणोम्यहंद्यावापृथिवीऽआविवेश ॥ अहंसुवेपितरमस्यमूर्धन्ममयोनिरप्स्वं१तःसमुद्रे । ततोवितिष्ठेभुवनानुविश्वोतामूंद्यांवर्ष्मणोपस्पृशामि ॥ अहमेववातऽइवप्रवाम्यारभमाणाभुवनानिविश्वा । परोदिवापरऽएनापृथिव्यैतावतीमहिनासंबभूव ॥ १२ ॥ (१०।१०।१४) नतमंहोनदुरितंदेवासोऽअष्टमर्त्यं । सजोषसोयमर्यमामित्रोनयंतिवरुणोऽअतिद्विषः ॥ तद्धिवयंवृणीमहेवरुणमित्रार्यमन् । येनानिरंहसोयूयंपाथनेथाचमर्त्यमतिद्विषः ॥ तेनूनंनोयमूतयेवरुणोमित्रोऽअर्यमा । नयिष्ठाऽउनोनेषणिपर्षिष्ठाऽउनःपर्षण्यतिद्विषः ॥ यूयंविश्वंपरिपाथवरुणोमित्रोऽअर्यमा । युष्माकंशर्मणिप्रियेस्यामसुप्रणीतयोतिद्विषः ॥ आदित्यासोऽअतिस्रिधोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । उग्रंमरुद्भीरुद्रंहुवेमेंद्रमग्निंस्वस्तयेतिद्विषः॥ नेतारऽऊषुणस्तिरोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । अतिविश्वानिदुरिताराजानश्चर्षणीनामतिद्विषः॥ शुनमस्मभ्यमूतयेवरुणोमित्रोऽअर्यमा । शर्मयच्छंतुसप्रथऽआदित्यासोयदीमहेऽअतिद्विषः ॥ यथाहत्यद्वसवोगौर्यंचित्प

(१०।१०।१४) नतमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यशैलूषिःकुल्मलबर्हिषोविश्वेदेवाउपरिष्टाद्बृहत्यंत्यात्रिष्टुप्। (अत्रवामदेव्योंहोमुक्पाक्षिकऋषिः । कुल्मलबर्हिषेत्यदंतप्रातिपदिकं)।

दिषितामुमुंचतायजत्राः । एवोष्वं१स्मन्मुंचताव्यंहः प्रतार्यग्नेप्रतरन्नऽआयुः ॥ १३ ॥ (१०।१०।१५) रात्रीव्यख्यदायतीपुरुत्रादेव्यं१क्षभिः । विश्वाऽअधिश्रियोंधित ॥ ओर्वप्राऽअमर्त्यानिवतोदेव्यु१द्वतः । ज्योतिषाबाधतेतमः ॥ निरुस्वसारमस्कृतोषसंदेव्यायती । अपेदुहासतेतमः ॥ सानोऽअद्ययस्यावयंनितेयामन्नविक्ष्महि । वृक्षेनवंसतिंवयः ॥ निग्रामासोऽअविक्षतनिपद्वंतोनिपक्षिणः । निश्येनासश्चिदर्थिनः ॥ यावयावृक्यं१वृकंयवयस्तेनमूर्म्ये । अथानःसुतराभव ॥ उपमापेपिशत्तमःकृष्णंव्यक्तमस्थित । उषऽऋणेवयातय ॥ उपतेगाऽइवाकरंवृणीष्वदुहितर्दिवः । रात्रिस्तोमंनजिग्युषे ॥१४॥ (परिशिष्टं ॥ आरात्रिपार्थिवंरजःपितरःप्रायुधामभिः । दिवःसदांसिबृहतीवितिष्ठसऽआत्वेषंवर्ततेतमः ॥ येतेरात्रीनृचक्षसोयुक्तासोनवतिर्नव । अशीतिःसंत्वष्टाऽउतोतेसप्तसप्ततीः ॥ रात्रींप्रपद्येजननींसर्वभूतनिवेशनीं । भद्रांभगवतींकृष्णांविश्वस्यजगतोनिशां ॥ संवेशिनींसंयमिनींग्रहनक्षत्रमालिनीं । प्रपन्नोहंशिवांरात्रींभद्रेपारमशीमहिभद्रेपारमशीमह्योंनमः ॥१॥ स्तोष्यामिप्रयतोदेवींशरण्यांबह्वृचप्रियां । सहस्रसंमितांदुर्गांजातवेदसेसुनवामसोमं ॥ शांत्यर्थंतद्विजातीनामृषिभिःसोमपाश्रिताः । ऋग्वेदेत्वंसमुत्पन्नारातीयतोनिदहातिवेदः ॥ येत्वांदेविप्रपद्यंतिब्राह्मणाहव्यवाहनीं । अविद्याबहुविद्यावासनःपर्षदातिदुर्गाणिविश्वा ॥ येऽअग्निवर्णांशुभांसौम्यांकीर्त

(१०।१०।१५) रात्रीत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसौभरःकुशिकोरात्रिर्गायत्री । (अत्रभारद्वाजीरात्रिऋषिकापाक्षिकी) ।

यिष्यंतियेद्विजाः । तांतारयतिदुर्गाणिनावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ २ ॥ दुर्गेषुविषमेघोरेसंग्रामेरिपुसंकटे । अग्निचो
रनिपातेषुदुष्टग्रहनिवारणे ॥ दुर्गेषुविषमेषुत्वंसंग्रामेषुवनेषुच । मोहयित्वाप्रपद्यंतेतेषांमेऽअभयंकुरुतेषांमेऽअभयंकु
रु ॥ केशिनींसर्वभूतानांपंचमीतिचनामच । सामांसमानिशादेवींसर्वतःपरिरक्षतुसर्वतःपरिरक्षत्वोन्नमः ॥ ३ ॥
तामग्निवर्णांतपसाज्वलंतींवैरोचनींकर्मफलेषुजुष्टां । दुर्गांदेवींशरणमहंप्रपद्येसुतरसितरसेनमःसुतरसितरसेनमः ॥
दुर्गादुर्गेषुस्थानेषुशंनोदेवीरभिष्टये । यऽइमंदुर्गास्तवंपुण्यंरात्रौरात्रौसदापठेत् ॥ रात्रिःकुशिकसोभरौरात्रिस्तवोगा
यत्री । रात्रीसूक्तंजपेन्नित्यंतत्कालमुपपद्यते ॥ उलूकयातुंशुशुलूकयातुंजहिश्वयातुमुतकोकयातुं । सुपर्णयातुमुतगृ
ध्रयातुंदृषदेवप्रमृणरक्षऽइंद्र ॥ पिशंगभृष्टिमंभृणंपिशाचिमिंद्रसंमृण । सर्वंरक्षोनिबर्हय ॥ ४ ॥ हिमस्यत्वाजरायु
णाशालेपरिव्ययामसि । उतह्लदोहिनोधियोग्निर्ददातुभेषजं ॥ शिशीतह्लदोहिनोधियोग्निर्ददातुभेषजं । अंतिकाम
ग्निमंजनयदूर्वीतःशिशुलागमत् ॥ अजातपुत्रपक्षायाहृदयंममदूयते । विपुलंवनंबह्वाकाशंचरंजातवेदःकामाय ॥
मांचरक्षपुत्रांश्चशरणमभूत्तवं । पिंगाक्षलोहितग्रीवकृष्णवर्णनमोस्तुते ॥ अस्मान्निबर्हरस्येनांसागरस्योर्मयोयथा ।
इंद्रःक्षत्रंददातुवरुणमभिषिंचतु ॥ शत्रवोनिधनंयांतुजयस्त्वंब्रह्मतेजसा ॥ ५ ॥ कपिलजटीसर्वभक्षंचाग्निंप्रत्यक्षदै
वतं । वरुणंचवशाम्यग्रेममपुत्रांश्चरक्षतुममपुत्रांश्चरक्षत्वोन्नमः ॥ साग्रंवर्षशतंजीवपिबखादचमोदच । दुःखितांश्चद्वि

जांश्चैवप्रजांचंपशुपालंय ॥ यावंदादित्यस्तंपतियावच्च्राजतिचंद्रंमाः । यावद्वायुःप्लवायतितावज्जीवजयांजय ॥ येन केनप्रकारेणकोहिनामनजीवति । परेषामुपकारार्थयज्जीवतिसजीवति । एतांवैश्वानरीसर्वदेवान्नमोस्तुते ॥ नचोर भयंनचसर्पभयंनचव्याघ्रभयंनचमृत्युभयं । यस्यापमृत्युर्नचमृत्युःसर्वलभतेसर्वेजयते ॥ ६ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥)

(१०।१०।१६) ममाग्नेवर्चोविहवेष्वस्तुवयंत्वेंधानास्तन्वंपुषेम । मह्यंनमंतांप्रदिशश्चतंस्रस्त्वयाध्यक्षेणपृतनाजयेम ॥ ममंदेवाविहवेसंतुसर्वऽइंद्रवंतोमरुतोविष्णुरग्निः । ममांतरिक्षमुरुलोकमस्तुमह्यंवातःपवतांकामेऽअस्मिन्+ ॥ मयिदेवाद्रविणमायंजंतांमय्याशीरस्तुमयिदेवहूतिः । दैव्याहोतारोवनुषंतपूर्वेरिष्टाःस्यामतन्वासुवीराः ॥ मह्यंयजंतुममयानिहव्याकूतिःसत्यामनंसोमेऽअस्तु । एनोमानिगांकतमच्चनाहंविश्वेदेवासोऽअधिवोचतानः ॥ देवीःषळुर्वीरुरुनःकृणोतविश्वेदेवासऽइहवीरयध्वं । माहास्महिप्रजयामातनूभिर्मारधामद्विषतेसोमराजन् ॥ १५ ॥ अग्नेमन्युंप्रतिनुदन्परेषामदब्धोगोपाःपरिपाहिनस्त्वं । प्रत्यंचोयंतुनिगुतःपुनस्तेऽमैषांचित्तंप्रबुधांविनेशत् ॥ धाताधातृणांभुवनस्ययस्पतिर्देवंत्रातारमभिमातिषाहं । इमंयज्ञमश्विनोभाबृहस्पतिर्देवाःपांतुयजमानंन्यर्थात्+ ॥ उरुव्यचानोमहिषःशर्मयंसदस्मिन्हवेपुरुहूतःपुरुक्षुः । सनःप्रजायैहर्यश्वमृळयेंद्रमानोरीरिषोमापरादाः ॥ येनःसपत्नाऽअपते

(१०।१०।१६) ममाग्नइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोविहव्योविश्वेदेवास्त्रिष्टुवंत्याजगती ।

भवंत्विंद्राग्निभ्यामवबाधामहेतान् । वसवोरुद्राऽआदित्याऽउपरिस्पृशंमोग्रंचेत्तारमधिराजमक्रन् ॥ (परिशिष्टं ॥
अर्वाचमिंद्रंममुतोहवामहेयोगोजिद्धनजिदश्वजिद्यः । इमंनोयज्ञंविहवेजुषस्वास्यकुल्मोहरिवोमेदिनंत्वा) ॥ १६ ॥
(परिशिष्टं ॥ आयुष्यंवर्चस्यंरायस्पोषमौद्भिदं । इदंहिरण्यंवर्चस्वजैत्रायाविशतादिमाम् ॥ उच्चैर्वाजीपृतनाषाट्सं
भासाहंधनंजयं । सर्वाःसमग्राऽऋद्धयोहिरण्येस्मिन्समाहिताः ॥ शुनमहंहिरण्यस्वपितुर्मानेवजग्रभं । तेनमांसूर्य
त्वचमकरंपूरुषुप्रियं ॥ सम्राजंचविराजंचाभिष्टिर्याचमेध्रुवा । लक्ष्मीराष्ट्रस्ययामुखेतयामामिंद्रसंसृज ॥ अग्नेःप्रजा
तंपरियद्धिरण्यममृतंयज्ञेऽअधिमर्त्येषु । यऽएनद्वेदसइदेनमर्हतिजरामृत्युर्भवतियोबिभर्ति ॥ १ ॥ यद्वेदराजावरु
णोयदुदेवीसरस्वती । इंद्रोयद्वृत्रहावेदतन्मेवर्चसऽआयुषे ॥ नतद्रक्षांसिनपिशाचाश्वरंतिदेवानामोजःप्रथमजंह्येत
तत् । योबिभर्तिदाक्षायणाहिरण्यंसदेवेषुकृणुतेदीर्घमायुःसमनुष्येषुकृणुतेदीर्घमायुः ॥ यदाबध्नंदाक्षायणाहिरण्यंश
तानीकायसुमनस्यमाना । तन्नऽआबध्नामिशतशारदायायुष्माञ्जरदष्टिर्यथासत् ॥ घृतादुल्लुप्तंमधुमत्सुवर्णंधनंजयंध
रुणंधारयिष्णु ॥ ऋणक्सपत्नादधरांश्चकृण्वदारोहमांमहतेसौभगाय ॥ प्रियंमाकुरुदेवेषुप्रियंराजसुमाकुरु । प्रियं
विश्वेषुगोत्रेषुमयिंधेहिरुचारुचं ॥ अग्निर्येनविराजतिसूर्योयेनविराजति ॥ विराज्येनविराजतितेनास्मान्ब्रह्मणस्पते

विराजसमिधंकुरु ॥ २ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥) (१०।११।१) नासदासीन्नोसदासीत्तदानींनासीद्रजोनोव्योमापरो
यत् । किमावरीवः कुहकस्यशर्मन्नंभः किमासीद्गहनंगभीरं+ ॥ नमृत्युरासीदमृतंनतर्हिनरात्र्याऽअह्नऽआसीत्प्रकेतः ।
आनीदवातंस्वधयातदेकंतस्माद्धान्यन्नपरः किंचनास ॥ तमऽआसीत्तमसागूह्ळमग्रेप्रकेतंसलिलंसर्वमाऽइदं । तुच्छ्ये
नाभ्वपिहितंयदासीत्तपसस्तन्महिनाजायतैकं ॥ कामस्तदग्रेसमवर्तताधिमनसोरेतःप्रथमंयदासीत् । सतोबंधुमसति
निरविंदन्हृदिप्रतीष्याकवयोमनीषा+ ॥ तिरश्चीनोविततोरश्मिरेषामधःस्विदासी३दुपरिस्विदासी३त् । रेतोधाऽ
आसन्महिमानऽआसन्स्वधाऽअवस्तात्प्रयतिःपरस्तात् ॥ कोऽअद्धावेदकऽइहप्रवोचत्कुतऽआजाताकुतऽइयंविसृ
ष्टिः । अर्वाग्देवाऽअस्यविसर्जनेनाथाकोवेदयतऽआबभूव ॥ इयंविसृष्टिर्यतऽआबभूवयदिवादधेयदिवान । योऽअ
स्याध्यक्षःपरमेव्योमन्त्सोऽअंगवेदयदिवानवेद ॥ १७ ॥ (१०।११।२) योयज्ञोविश्वतस्तंतुभिस्ततऽएकशतंदेवक
र्मेभिरायतः । इमेवयंतिपितरोयऽआययुःप्रवयापवयेत्यासतेतते+ ॥ पुमाँऽएनंतनुतऽउत्कृणत्तिपुमान्विततेऽअधि
नाकेऽअस्मिन् । इमेमयूखाऽउपसेदुरूसदःसामानिचक्रुस्तसराण्योतवे ॥ कासीत्प्रमाप्रतिमाकिंनिदानमाज्यंकिमासी

एकादशेनुवाकेत्रयोविंशतिसूक्तानि (१०।११।१) नासदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपरमेष्ठीप्रजापतिर्भाववृत्तिस्त्रिष्टुप् । (१०।११।२) योयज्ञ
इतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योयज्ञोभाववृत्तिस्त्रिष्टुबाद्याजगती ।

त्परिधिःकऽआसीत् । छंदःकिमासीत्प्रऽउगंकिमुक्थंयद्देवादेवमयजंतविश्वे ॥ अग्नेर्गायत्र्यभवत्सयुग्वोष्णिहयासवि
तासंबभूव । अनुष्टुभासोमऽउक्थैर्महस्वान्बृहस्पतेर्बृहतीवाचमावत् ॥ विराण्मित्रावरुणयोरभिश्रीरिंद्रस्यत्रिष्टुबिह
भागोऽअह्नः । विश्वान्देवान्जगत्याविवेशतेनचाक्लृप्रऽऋषयोमनुष्याः ॥ चाक्लृप्रेतेनऽऋषयोमनुष्यायज्ञेजातेपितरो
नःपुराणे । पश्यन्मन्येमनसाचक्षसातान्यऽइमंयज्ञमयजंतपूर्वे ॥ सहस्तोमाःसहछंदसऽआवृतःसहप्रमाऽऋषयःसप्त
दैव्याः । पूर्वेषांपंथामनुदृश्यधीराऽअन्वालेभिरेरथ्यो३नरश्मीन् + ॥ १८ ॥ (१०।११।३) अपप्राचऽइंद्रविश्वाँ
ऽअमित्रानपापाचोऽअभिभूतेनुदस्व । अपोदीचोऽअपशूराधराचऽउरौयथातवशर्मन्मदेम ॥ कुविदंगयवमंतोयवंचि
द्यथादांत्यनुपूर्वंवियूय । इहेहैषांकृणुहिभोजनानियेबर्हिषोनमोवृक्तिंनजग्मुः + ॥ नहिस्थूर्यृतुथायातमस्तिनोतश्रवो
विविदेसंगमेषु । गव्यंतऽइंद्रंसख्यायविप्राऽअश्वायंतोवृषणंवाजयंतः ॥ युवंसुराममश्विनानमुचावासुरेसचा । वि
पिपानाशुभस्पतीऽइंद्रंकर्मस्वावतं ॥ पुत्रमिवपितरावश्विनोभेंद्रावथुःकाव्यैर्दंसनाभिः । यत्सुरामंव्यपिबःशचीभिः
सरस्वतीत्वामघवन्नभिष्णक् ॥ इंद्रःसुत्रामास्ववाँऽअवोभिःसुमृळीकोभवतुविश्ववेदाः । बाधतांद्वेषोऽअभयंकृणो
तुसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम । ससुत्रामास्ववाँऽइन्द्रोऽअस्मेऽआराच्चिद्द्वे

(१०।११।३) अपप्राचइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतःसुकीर्तिरिंद्रश्चतुर्थीपंचम्योरश्विनौत्रिष्टुप्चतुर्थ्यनुष्टुप् ।

षः सनुतर्युयोतु ॥ १९ ॥ (१०।११४) ईजानमिद्द्यौर्गूर्तावसुरीजानंभूमिरभिप्रभूषणि । ईजानंदेवावश्विनावभिसुम्नैरवर्धतां ॥ तावांमित्रावरुणाधारयत्क्षितीसुषुम्नेषितत्वतायजामसि । युवोःक्राणायसख्यैरभिष्यामरक्षसः ॥ अधाचिन्नुयद्दिधिषामहेवामभिप्रियंरेक्णःपत्यमानाः । दद्वाँवायत्पुष्यतिरेक्णःसम्वारन्नकिरस्यमघानि ॥ असावन्योऽअसुरसूयतद्यौस्त्वंविश्वेषांवरुणासिराजा । मूर्धारथस्यचाकन्नैतावतैनसांतकध्रुक् ॥ अस्मिन्त्स्वेतच्छकपूतऽएनोहितेमित्रेनिगतान्हंतिवीरान् । अवोर्वायद्धात्तनूष्ववःप्रियासुयज्ञियास्ववा ॥ युवोर्हिमातादितिर्विचेतसाद्यौर्नभूमिःपयसापुपूतनि । अवप्रियादिदिष्टनसूरोनिनिक्तरश्मिभिः ॥ युवंह्यप्नराजावसीदतंतिष्ठद्रथंनधूर्षदंवनर्षदं । तानःकणूकयंतीर्नृमेधस्तत्रेऽअंहसःसुमेधस्तत्रेऽअंहसः ॥ २० ॥ (१०।११५) प्रोष्वस्मैपुरोरथमिंद्रायशूषमर्चत । अभीकेचिदुलोककृत्संगेसमत्सुवृत्रहास्माकंबोधिचोदितानभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वसु ॥ त्वंसिंधूंरवासृजोधराचोऽअहन्नहिं । अशत्रुरिंद्रजज्ञिषेविश्वंपुष्यसिवार्यंतंत्वापरिष्वजामहेनभंता० ॥ विषुविश्वाऽअरातयोर्योनशंतनोधियः । अस्तासिशत्रवेवधंयोनऽइंद्रजिघांसतियातेरातिर्ददिर्वसुनभंता० ॥ योनऽइंद्राभितोजनोवृका

(१०।११४) ईजानमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यनार्मेधःशकपूतोमित्रावरुणावाद्यायाद्युभूम्यश्विनोविराड्रूपा आद्यान्यंकुसारिणीद्वितीयाषष्ठ्यौप्रस्तारपंक्तीअंत्यामहासतोबृहती । (१०।११५) प्रोष्वितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपैजवनइंद्रःशकरीचतुर्थ्यादितिस्रोमहापंक्तयोंत्यात्रिष्टुप् ।

युरादिदेशति । अधस्पदंतमींकृधिविबाधोऽअसिसासहिर्नभंता० ॥ योनऽइंद्राभिदासतिसनाभिर्यश्चनिष्ट्यः । अव तस्यबलंतिरमहीवद्यौरधत्मनानभंता० ॥ वयमिंद्रत्वायवःसखित्वमारभामहे । ऋतस्यनःपथानयातिविश्वानिदुरि तानभंता० ॥ अस्मभ्यंसुत्वमिंद्रतांशिक्षयादोहंतेप्रतिवरंजरित्रे । अच्छिद्रोध्नीपीपयद्यथानःसहस्रधारापयसामहीगौः ॥ २१ ॥ (१०।११।६) उभेयदिंद्ररोदसीऽआपप्राथोषाऽइव । महांतंत्वामहीनांसम्राजंचर्षणीनांदेवीजनित्र्यजी जनद्भद्राजनित्र्यजीजनत् ॥ अवस्मदुर्हणायतोमर्तस्यतनुहिस्थिरं । अधस्पदंतमींकृधियोऽअस्माँऽआदिदेशतिदेवी० ॥ अवत्याबृहतीरिषोविश्वश्चंद्राऽअमित्रहन् । शचीभिःशक्रधूनुहींद्रविश्वाभिरूतिभिर्देवी० ॥ अवयत्त्वंशतक्रताविंद्रवि श्वानिधूनुषे । रयिंनसुन्वतेसचासहस्रिणीभिरूतिभिर्देवी० ॥ अवस्वेदाऽइवाभितोविष्वक्पतंतुदिद्यवः । दूर्वाया ऽइवतंतवोव्यस्मदेतुदुर्मतिर्देवी० ॥ दीर्घंह्यंकुशंयथाशक्तिंबिभर्षिमंतुमः । पूर्वेणमघवन्पदाजोवयांयथायमोदेवी० ॥ नकिर्देवामिनीमसिनकिरायोपयामसिमंत्रश्रुत्यंचरामसि । पक्षेभिरपिकक्षेभिरत्राभिसंरभामहे ॥२२॥ (१०।११।७) यस्मिन्वृक्षेसुपलाशेदेवैःसंपिबतेयमः । अत्रानोविश्पतिःपितापुराणाँऽअनुवेनति ॥ पुराणाँऽअनुवेनंतंचरंतंपापया

(१०।११।६) उभेयदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्ययौवनाश्वोमांधातात्यानांतिसृणामर्धर्चागोधेंद्रोमहापंक्तिरंत्यापंक्तिः । (१०।११।७) यस्मिन्निति सप्तर्चस्यसूक्तस्ययामायनःकुमारोयमोनुष्टुप् ।

मुया । असूयन्नभ्यंचाकशंतस्मोऽअस्पृहयंपुनः ॥ यंकुंमारनवंरथमचक्रंमनसाकृणोः । एकेषंविश्वतःप्रांचमपंश्यन्न धितिष्ठसि ॥ यंकुंमारप्रावंर्तयोरथंविप्रेभ्यस्परिं । तंसामानुप्रावंर्ततसमितोनाव्याहितं ॥ कःकुमारमंजनयद्रथंकोनि रंवर्तयत् । कःस्वित्तद्द्यनोब्रूयादनुदेयीयथाभंवत् ॥ यथाभंवदनुदेयीततोऽअग्रमजायत । पुरस्ताद्बुध्नऽआततःप श्चान्निरयंणंकृतं+ ॥ इदंयमस्यसादंनंदेवमानंयदुच्यते । इयमस्यधम्यतेनाळीरयंगीर्भिःपरिष्कृतः ॥ २३ ॥ (१०।१११८) केश्यं१ग्निंकेशीविषंकेशीबिंभर्तिरोदंसी । केशीविश्वंस्वर्दृशेकेशीदंज्योतिरुच्यते ॥ मुनंयोवातंरश नाःपिशंगावसतेमला । वातस्यानुध्राजिंयंतियद्देवासोऽअविंक्षत ॥ उन्मंदितामौनेयेनवाताँऽआतंस्थिमावयं । शरी रेदुस्माकंयूयंमर्तासोऽअभिपंश्यथ ॥ अंतरिंक्षेणपततिविश्वारूपावचाकंशत् । मुनिर्देवस्यंदेवस्यसौकृत्यायसखाहि तः+ ॥ वातस्याश्वोवायोःसखाथोदेवेषितोमुनिः । उभौसंमुद्रावाक्षेतियश्चपूर्वऽउतापरः ॥ अप्सरसांगंधर्वाणांमृगा णांचरंणेचरंन् । केशीकेतंस्यविद्वान्सखास्वादुर्मदिन्तमः ॥ वायुरंस्माऽउपामंथत्पिनष्टिस्माकुनन्नमा । केशीविषस्य

(१०।१११८) केशीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवातरशनाजूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकःकरिक्रतएतशऋष्यश्रृंगइतिक्रमेणैकर्चाऋषयःअ-ग्निवायुसूर्यादेवताअनुष्टुप् ।

पात्रैणयद्रुद्रेणापिबत्सह + ॥ २४ ॥ (१०।११।९) उतदेवाऽअवहितंदेवाऽउन्नयथापुनः । उतागश्चक्रुषंदेवादेवा जीवयथापुनः ॥ द्वाविमौवातौवातऽआसिंधोरापरावतः । दक्षंतेऽअन्यऽआवातुपरान्योवातुयद्रपः ॥ आवातवा हिभेषजंविवातवाहियद्रपः । त्वंहिविश्वभेषजोदेवानांदूतऽईयसे ॥ आत्वागमंशंतातिभिरथोऽअरिष्टतातिभिः । दक्षंतेभद्रमाभार्षंपरायक्ष्मंसुवामिते ॥ त्रायंतामिहदेवास्त्रायंतांमरुतांगणः । त्रायंतांविश्वाभूतानियथायमरपाऽअ संत् ॥ आपऽइद्वाऽउभेषजीरापोऽअमीवचातनीः । आपःसर्वस्यभेषजीस्तास्तेकृण्वंतुभेषजं + ॥ हस्ताभ्यादशशाखा भ्यांजिह्वावाचःपुरोगवी । अनामयित्नुभ्यांत्वाताभ्यांत्वोपस्पृशामसि ॥ २५ ॥ (१०।११।१०) तवत्यऽइंद्रसख्ये षुवह्नयऽऋतंमन्वानाव्यदर्दिरुर्वलं । यत्रादशस्यन्नुषसोरिणन्नपःकुत्सायमन्मन्नह्यश्चदंसयः ॥ अवासृजःप्रस्वःश्वंच योगिरीनुदाजऽउस्राऽअपिबोमधुप्रियं । अवर्धयोवनिनोऽअस्यदंससाशुशोचसूर्यऽऋतजातयागिरा + ॥ विसूर्योम ध्येऽअमुचद्रथंदिवोविदद्दासायप्रतिमानमार्यः । दृह्लानिपिप्रोरसुरस्यमायिनऽइंद्रोव्यास्यच्चकृवाँऽऋजिश्वना ॥ अ नाधृष्टानिधृषितोव्यास्यन्निधीँरदेवाँऽअमृणदयास्यः । मासेवसूर्योवसुपुर्यमाददेगृणानःशत्रूँरशृणाद्विरुक्मता ॥

(१०।११।९) उतेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःकश्यपोगोतमोत्रिर्विश्वामित्रोजमदग्निर्वसिष्ठइतिक्रमेणैकर्चाऋषयोविश्वेदेवाअनुष्टुप् । (भेदपक्षे–देवाः १ वातः ३ विश्वेदेवाः १ आपः २ एवं ७) (१०।११।१०) तवत्यइतिषळर्चस्यसूक्तस्यौरवोगइंद्रोजगती ।

अयुद्धसेनोविभ्वाविभिंदतादाशदूत्रहातुज्यानितेजते । इंद्रस्यवज्रादबिभेदभिश्नथःप्राक्रामच्छुंध्यूरजहादुषाऽअनः ॥
एतात्यातेश्रुत्यानिकेवलायदेकऽएकमकृणोरयज्ञं । मासांविधानमदधाऽअधिद्यवित्वयाविभिन्नंभरतिप्रधिंपिता+ ॥
॥ २६ ॥ (१०।११।११) सूर्यरश्मिर्हरिकेशःपुरस्तात्सविताज्योतिरुदयाँऽअजस्रं । तस्यपूषाप्रसवेयातिविद्वान्सं
पश्यन्विश्वाभुवनानिगोपाः+ ॥ नृचक्षाऽएषदिवोमध्यआस्तऽआपप्रिवान्रोदसीऽअंतरिक्षं । सविश्वाचीरभिचष्टेघृ
ताचीरंतरापूर्वमपरंचकेतुं+ ॥ रायोबुध्नःसंगमनोवसूनांविश्वारूपाभिचष्टेशचीभिः । देवऽइवसवितासत्यधर्मेंद्रोन
तस्थौसमरेधनानां ॥ विश्वावसुंसोमगंधर्वमापोददृशुषीस्तदृतेनाव्यायन् । तदन्ववैदिंद्रोरारहाणऽआसांपरिसूर्यस्य
परिधीँऽरपश्यत् ॥ विश्वावसुरभितन्नोऽगृणातुदिव्योगंधर्वोरजसोविमानः । यद्वाघासत्यमुतयन्नविद्मधियोहिन्वा
नोधियऽइन्नोऽअव्याः ॥ सस्निमविंदच्चरणेनदीनामपावृणोदुरोऽअश्मव्रजानां । प्रासांगंधर्वोऽअमृतानिवोचदिंद्रो
दक्षंपरिजानादहीनां ॥ २७ ॥ (१०।११।१२) अग्नेतवश्रवोवयोमहिभ्राजंतेऽअर्चयोविभावसो । बृहद्भानोशवसा
वाजमुक्थ्यं१ दधासिदाशुषेकवे ॥ पावकवर्चाःशुक्रवर्चाऽअनूनवर्चाऽउदियर्षिभानुना । पुत्रोमातराविचरन्नुपावसि

(१०।११।११) सूर्यरश्मिरितिषळर्चस्यसूक्तस्यदेवगंधर्वोविश्वावसुःसवितांत्यातिसृणांविश्वावसुस्त्रिष्टुप् । (१०।११।१२) अग्नेतवेति
षळर्चस्यसूक्तस्यपावकोग्निरग्निःसतोबृहतीआद्याविष्टारपंक्तिःपंचम्युपरिष्टाज्ज्योतिरंत्यात्रिष्टुप् ।

पृणक्षिरोदसीऽउभे+ ॥ ऊर्जोनपाज्जातवेदःसुशस्तिभिर्मन्दस्वधीतिभिर्हितः । त्वेऽइषःसंदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयो वामजाताः ॥ इरज्यन्नग्नेप्रथयस्वजंतुभिरस्मेरायोऽअमर्त्य । सदर्शतस्यवपुषोविराजसिपृणक्षिसानसिंक्रतुं ॥ इष्कर्तारमध्वरस्यप्रचेतसंक्षयंतंराधसोमहः । रातिंवामस्यसुभगांमहीमिषंदधासिसानसिंरयिं+ ॥ ऋतावानंमहिषंविश्वदर्शतमग्निंसुम्नायदधिरेपुरोजनाः । श्रुत्कर्णंसप्रथस्तमंत्वागिरादैव्यंमानुषायुगा+ ॥ २८ ॥ (१०।११।१३) अग्नेऽअच्छावदेहनःप्रत्यङ्नःसुमनाभव । प्रनोयच्छविशस्पतेधनदाऽअसिनस्त्वं+ ॥ प्रनोयच्छत्वर्यमाप्रभगःप्रबृहस्पतिः । प्रदेवाःप्रोतसूनृतारायोदेवीर्ददातुनः ॥ सोमंराजानमवसेऽग्निंगीर्भिर्हवामहे । आदित्यान्विष्णुंसूर्यंब्रह्माणंचबृहस्पतिं ॥ इंद्रवायूबृहस्पतिंसुहवेहहवामहे । यथानःसर्वऽइज्जनःसंगत्यांसुमनाऽअसत् ॥ अर्यमणंबृहस्पतिमिंद्रंदानायचोदय । वातंविष्णुंसरस्वतींसवितारंचवाजिनं ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअग्निभिर्ब्रह्मयज्ञंचवर्धय । त्वंनोदेवतातयेरायोदानायचोदय ॥ २९ ॥ (१०।११।१४) अयमग्नेजरितात्वेऽअभूदपिसहसःसूनोनह्यं१न्यदस्त्याप्यं । भद्रंहिशर्मत्रिवरूथमस्तितऽआरेहिंसानामपदिद्युमाकृधि ॥ प्रवत्तेऽअग्नेजनिमापितूयतःसाचीवविश्वाभुवनान्यृंजसे । प्रस

(१०।११।१३) अग्नेअच्छेतिषळर्चस्यसूक्तस्यतापसोग्निर्विश्वेदेवाअनुष्टुप् । (१०।११।१४) अयमग्नेइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यप्रथमयोःशार्ङ्गो जरितातृतीयचतुर्थ्योःशार्ङ्गोद्रोणःपंचमीषष्ठ्योःशार्ङ्गःसारिसृक्कःसप्तम्यष्टम्योःशार्ङ्गःस्तम्बमित्रोग्निस्त्रिष्टुपआद्येजगत्यावंत्येनुष्टुभौ ।

सयुः प्रसनिषंतनोधियंःपुरश्चरंतिपशुपाऽइवत्मना ॥ उतवाऽउपरिवृणक्षिबप्सद्बहोरग्नऽउलपस्यस्वधावः । उतखिल्याऽउर्वराणांभवंतिमातेहेतिंतविषींचुक्रुधाम ॥ यदुद्वतोनिवतोयासिबप्सत्पृथगेषिप्रगर्धिनीवसेना । यदातेवातोऽअनुवातिशोचिर्वप्तेवश्मश्रुवपसिप्रभूम ॥ प्रत्यस्यश्रेणयोददृश्रऽएकंनियानंबहवोरथासः । बाहूयदग्नेऽअनुमर्मृजानोन्यंङुत्तानामन्वेषिभूमिं ॥ उत्तेशुष्माजिहतामुत्तेऽअर्चिरुत्तेऽअग्नेशशमानस्यवाजाः । उच्छ्वंचस्वनिनंमवर्धमानऽआत्वाद्यविश्वेवसवःसदंतु ॥ अपामिदंन्ययनंसमुद्रस्यनिवेशनं । अन्यंकृणुष्वेतःपंथांतेनयाहिवशाँऽअनु ॥ आयनेतेपरायणेदूर्वारोहंतुपुष्पिणीः । ह्रदाश्चपुंडरीकाणिसमुद्रस्यगृहाऽइमे+ ॥३०॥ ॥ इत्यष्टमाष्टकेसप्तमोध्यायः॥७॥

त्रिषष्टच्यध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि २३ ऋचः १७२ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये. ९ प्रजापतय. १० अग्नय. ८ वेनाये. ८ अग्नय. अग्न्यात्मन. ३ वरुणाये. सोमाये. वरुणाये. २ सोमेंद्राभ्या. आंभृण्यैवाच. ८ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ८ रात्र्या. ८ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ४ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. भाववृत्तय. १४ इंद्राये. ३ अश्विभ्यामि. २ इंद्राये. २ द्युभूम्यश्विभ्य. मित्रावरुणाभ्या. ६ इंद्राये. १३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. यमाये. ७ केश्यग्निसूर्यवातेभ्य. ७ देवेभ्य. वाताये. ३ विश्वेस्योदेवेभ्य. २ अब्द्य. इंद्राये. ६ सवित्रइ. ३ विश्वावसव. ३ अग्नय. ७ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ अग्नय. ८ ॥ इत्यष्टमेसप्तमः ॥

त्यंषट्सांख्योत्रिराश्विनंमयंहिताक्ष्यंपुत्रःसुपर्णोंयामायनोवोर्ध्वकृशनोंगायत्रीबृहतीगायत्र्यौंसतोबृहतीविष्टा
रपङ्क्तिरिमामिंद्राण्युपनिषत्संपत्नीबाधनंमानुष्टुभंतुपङ्क्त्यंतंमरण्यान्यैरंमदोंदेवमुनिररण्यानींतुष्टावंश्रत्तेपंच
सुवेदाःशैरीषिस्त्रिष्टुबंतंसुष्वाणासःपृथुर्वैन्यःसविताचंतोहैरण्यस्तूपःसावित्रंसमिद्धोमृळीकोवासिष्ठऽआग्नेयं
वार्हतंमंत्येऽउपरिष्टाज्ज्योतिषींजगत्युपांत्यावांश्रद्धयाश्रद्धाकामायिनींश्राद्धमानुष्टुभंतुंशासःशासोभारद्वाजंई
खयंतीर्देवजामयंइंद्रमातरोगायत्रंसोमोयमीभाववृत्तमानुष्टुभंत्वंरायिशिरिंबिठोंभारद्वाजोऽलक्ष्मीघ्नंद्वितीयातृ
तीयाब्राह्मणस्पत्येंअंत्यावैश्वदेंव्यग्निंकेतुराग्नेयआग्नेयंगायत्रंमिमानुकंभुवनऽआप्त्यःसाधनोवाभौवनोंवैश्वदेवंद्वै
पदंत्रैष्टुभंसूर्योनश्चक्षुःसौर्यःसौर्यंगायत्रंमुदसौषट्पौलोमींशच्यात्मानंतुष्टावानुष्टुभंतीव्रस्यपंचपूरणोवैश्वामित्रों
मुंचामित्वाप्राजापत्योंयक्ष्मनाशनोराजयक्ष्मघ्नंमंत्यानुष्टुब्ब्रह्मणाषट्ब्राह्मोरक्षोहागर्भसंस्रावेप्रायश्चित्तमानुष्टुभं
ह्यक्षीभ्यांविवृहाकाश्यपोयक्ष्मघ्नंमपेहिपंचप्रचेतादुःस्वप्नघ्नंपत्त्यंतंत्रिष्टुम्मध्यंदेवानैर्ऋतःकपोतःकपोतोपहतौ
प्रायश्चित्तंवैश्वदेवमृषभमृषभोवैराजःशाक्वरोवासपत्नघ्नंमानुष्टुभंमहापंक्त्यंतंतुभ्येदंचतुष्कंविश्वामित्रजमदग्नी
जागतंतृतीयालिंगोक्तदेवतांवातस्यानिलोवातायनोंवायव्यंमयोभूःशंबरःकाक्षीवतोगव्यंविभ्राट्विभ्राट्सौ
र्यःसौर्यंजागतंमास्तारपंक्त्यंतंत्वंत्यमिटोभार्गवोगायत्रंमायाहिसंवर्तउषस्यंद्वैपदंमात्वाषट्ध्रुवोराज्ञःस्तुतिंस्त्वा

नुष्टुभंत्वभीवर्तेनपंचाभीवर्तःप्रवश्चतुष्कंमूर्ध्वोग्रावासर्पोर्बुदिर्ग्रावणोस्तौद्गायत्रंप्रसूनवःसूनुरार्भवंआग्नेयमानु
ष्टुभंद्वितीयागायत्र्याद्यार्भवींपतंगंतृचंपतंगःप्राजापत्योमायाभेदंजगत्यादित्यमूष्वरिष्टनेमिस्तार्क्ष्यमुत्तिष्ठतैक
र्चाःशिविरौशीनरःकाशिराजःप्रतर्दनोरोहिदश्वोवसुमनाआद्यानुष्टुप्प्रससाहिषेजयेंद्रःप्रथश्चैकर्चाःप्रथोवासि
ष्ठःसप्रथोभारद्वाजोघर्मःसौर्योवैश्वदेवंबृहस्पतिस्तपुर्मूर्धाबार्हस्पत्योबार्हस्पत्यमपश्यंप्रजावान्प्राजापत्योन्वृचं
यजमानपत्नीहोत्राशिषोविष्णुस्त्वष्टागर्भकर्ताविष्णुर्वाप्राजापत्योगर्भार्थाशीर्लिंगोक्तदैवतमानुष्टुभंमहिसत्यधृ
तिर्वारुणिरादित्यंस्वस्त्ययनंगायत्रंवैवातोवातायनउलोवायव्यंप्राग्नयेपंचाग्नेयोवत्सआग्नेयंतुप्रनूनंतृचमाग्नेयः
श्येनोजातवेदस्यंमायंगौःसार्पराज्ञ्यात्मदैवतंसौर्यंवंऽऋतंचमाधुच्छंदसोऽघमर्षणोभाववृत्तमानुष्टुभंतुसंसंचतु
ष्कंसंवननंःसंज्ञानमाद्याग्नेयीतृतीयात्रिष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप् ॥ ८ ॥ तदेतत्सूक्तसहस्रंसससप्तदशकंसपादाधिकंमृ
ग्वेदेपारायणपाठेशाकल्येशैशिरीयकेनमःशौनकायनमःशौनकाय ॥ १ ॥ ॥ ॥

हरिः ओम् ॥ (१०।११।१५) त्यंचिदत्रिमृतजुरमर्थमश्वंनयातवे । कक्षीवंतंयदीपुनारथंनकृणुथोनवं ॥ त्यं
चिदश्वंनवाजिनंमरेणवोयमत्नत । दृढंग्रंथिंनविष्यतमत्रिंयविष्ठमारजः ॥ नरादंसिष्ठावत्रयेशुभ्रासिषासतंधियः ।

(१०।११।१५) त्यंचिदितिषळर्चस्यसूक्तस्यसांख्योत्रिरश्विनावनुष्टुप् ।

अथाहिवांदिवोनरापुनस्तोमोनविशसे ॥ चितेतद्वांसुराधसारातिःसुमतिरश्विना । आयन्नःसदनेपृथौसमनेपर्षथोनरा ॥ युवंभुज्युंसमुद्रऽआरजसःपारऽईंखितं । यातमच्छापतत्रिभिर्नासत्यासातयेकृतं ॥ आवांसुम्नैःशंयूऽइवमंहिष्ठाविश्ववेदसा । समस्मेभूषतंनरोत्संनपिप्युषीरिषः ॥ १ ॥ (१०।११।१६) अयंहितेऽअमर्त्यऽइंदुरत्योनपत्यते । दक्षोविश्वायुर्वेधसे ॥ अयमस्मासुकाव्यऽऋभुर्वज्रोदास्वते । अयंबिभर्त्यूर्ध्वकृशनंमदमृभुर्नकृत्व्यंमदं ॥ घृषुःश्येनायकृत्वनऽआसुस्वासुवंसगः । अवदीधेदहीशुवः ॥ यंसुपर्णःपरावतःश्येनस्यपुत्रऽआभरत् । शतचक्रंयो३ह्योवर्तनिः+ ॥ यंतेश्येनश्चारुमवृकंपदाभरदरुणंमानमंधसः । एनावयोवितार्यायुर्जीवसऽएनाजागारबंधुता ॥ एवातदिंद्रऽइंदुनादेवेषुचिद्धारयातेमहित्यजः । क्रत्वावयोवितार्यायुःसुक्रतोक्रत्वायमस्मदासुतः+ ॥ २ ॥ (१०।११।१७) इमांखनाम्योषधिंवीरुधंबलवत्तमां । ययासपत्नींबाधतेययासंविंदतेपतिं ॥ उत्तानपर्णेसुभगेदेवजूतेसहस्वति ॥ सपत्नींमेपराधमपतिंमेकेवलंकुरु ॥ उत्तराहमुत्तरऽउत्तरेदुत्तराभ्यः । अथासपत्नीयाममाधरासाधराभ्यः ॥ नह्यस्यानामगृभ्णामिनोऽअस्मिन्रमतेजने । परामेवपरावतंसपत्नींगमयामसि ॥ अहमस्मिसहमानाथत्वमसिसासहिः । उभेस

(१०।११।१६) अयंहीतिषळर्चस्यसूक्तस्यताक्ष्यपुत्रःसुपर्णइंद्रोगायत्रीद्वितीयाबृहतीपंचमीसतोबृहतीषष्ठीविष्टारपंक्तिः (यामायनऊर्ध्वकृशनोवात्रऋषिः) । (१०।११।१७) इमामितिषळर्चस्यसूक्तस्येंद्राणीसपत्नीनाशनमनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

हंस्वतीभूत्वीसपत्नींमेसहावहै ॥ उपतेधांसहंमानामभित्वांधांसहींयसा । मामनुप्रतेमनोवत्संगौरिंवधावतुपथावारिं वधावतु ॥ ३ ॥ (१०।११।१८) अरंण्यान्यरंण्यान्यसौयाप्रेवनश्यंसि । कुथाग्रामंनपृच्छसिनत्वाभीरिंवविंदती ३ँ ॥ वृषारवायवदंतेयदुपावंतिचिच्चिकः । आघाटिभिंरिवधावयंन्नरण्यानिर्महीयते ॥ उतगावंऽइवादंत्युतवेश्मेव दृश्यते । उतोऽअरण्यानिःसायंशंकटीरिंवसर्जति ॥ गामंगैषऽआह्वंयतिदार्वंगैषोऽअपावधीत् । वसंन्नरण्यान्यांसा यमक्रुंक्षदितिंमन्यते ॥ नवाऽअरंण्यानिर्हंत्यन्यश्चेन्नाभिगच्छति । स्वादोःफलंस्यजग्ध्वायंयथाकामंनिपंद्यते ॥ आं जनगंधिंसुरभिंबंह्वन्नामकृषीवलां । प्राहंमृगाणांमातरंमरण्यानिमंशंसिषं ॥ ४ ॥ (१०।११।१९) अत्तेंदधामिप्र थमायमन्यवेहन्यद्वृत्रंनर्यंविवेरपः । उभेयत्त्वाभवंतोरोदंसीऽअनुरेजंतेशुष्मांत्पृथिवीचिंदद्रिवः ॥ त्वंमायाभिंरनव द्यमायिनंश्रवस्यतामनंसावृत्रमंर्दयः । त्वामिन्नरोंवृणतेगविंष्टिषुत्वांविश्वांसुहव्यास्विष्टिषु ॥ ऐषुचाकंधिपुरुहूतसूरि षुवृधासोयेमंघवन्नानशुर्मघं । अर्चंतितोकेतनंयेपरिष्टिषुमेधसाताबाजिनमहंयेधनें ॥ सऽइन्नुरायःसुभृंतस्यचाकन न्मदंयोऽअंस्यरंह्यंचिकेंतति । त्वावृधोमघवन्दाश्वंध्वरोमक्षूसवाजंभरतेंधनानृभिंः ॥ त्वंशर्धायमहिनागृणानऽउरु

(१०।११।१८) अरण्यानीतिषळर्चस्यसूक्तस्यैरंमदोदेवमुनिररण्यान्यनुष्टुप् । (१०।११।१९) अत्तइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यशैरीषिः सुवेदाइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

कृधिमघवन्छग्धिरायः । त्वंनोमित्रोवरुणोनमायीपित्वोनदस्मदयसेविभक्ता+ ॥ ५ ॥ (१०।११।२०) सुष्वाणा सऽइंद्रस्तुमसित्वाससवांसश्चतुविनृम्णवाजं । आनोभरसुवितंयस्यचाकन्त्मनातनासनुयामत्वोताः ॥ ऋष्वस्त्व मिंद्रशूरजातोदासीर्विशःसूर्येणसह्याः । गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्सुबिभृमसिप्रस्रवणेनसोमं ॥ अर्योवागिरोऽअभ्यर्चवि द्वानृषीणांविप्रःसुमतिंचकानः । तेस्यामयेरणयंतसोमैरेनोततुभ्यंरथोळ्हभक्षैः+ ॥ इमाब्रह्मेंद्रतुभ्यंशंसिदानृभ्योनृणां शूरशवः । तेभिर्भववसक्रतुर्येषुचाकन्नुतत्रायस्वगृणतऽउतस्तीन्+ ॥ श्रुधीहवमिंद्रशूरपृथ्याऽउतस्तवसेवेन्यस्यार्कैः । आयस्तेयोनिंघृतवंतमस्वारूर्मिर्ननिम्नैर्द्रवयंतवक्राः ॥ ६ ॥ (१०।११।२१) सवितायंत्रैःपृथिवीमरम्णादस्कंभने सविताद्यामदृंहत् । अश्वमिवाधुक्षद्धुनिमंतरिक्षमतूर्तेबद्धंसविताससमुद्रं+ ॥ यत्रासमुद्रःस्कभितोव्यौनदपांनपात्स वितातस्यवेद । अतोभूरतऽआऽउत्थितंरजोतोद्यावापृथिवीऽअप्रथेतां ॥ पश्चेदमन्यदभवद्यजत्रममर्त्यस्यभुवनस्य भूना । सुपर्णोऽअंगसवितुर्गरुत्मान्पूर्वोजातःसऽउऽअस्यानुधर्म ॥ गावऽइवग्रामंयूयुधिरिवाश्वान्वाश्रेववत्संसुमना दुहाना । पतिरिवजायामभिनोन्येतुधर्तादिवःसविताविश्ववारः ॥ हिरण्यस्तूपःसवितर्यथात्वांगिरसोजुह्वेवाजेऽ

(१०।११।२०) सुष्वाणासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैन्यःपृथुरिंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।११।२१) सवितेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यहैरण्यस्तूपोर्चन् सवितात्रिष्टुप् ।

अस्मिन् । एवात्वार्चन्नवसेवंदमानःसोमस्येवांशुंप्रतिजागराहं ॥ ७ ॥ (१०।११।२२) समिद्धश्चित्समिध्यसेदेवेभ्योहव्यवाहन । आदित्यैरुद्रैर्वसुभिर्नऽआगहिमृळीकायनऽआगहि ॥ इमंयज्ञमिदंवचोजुजुषाणऽउपागहि । मर्तासस्त्वासमिधानहवामहेमृळीकायहवामहे ॥ त्वामुजातवेदसंविश्ववारंगृणेधिया । अग्नेदेवाँऽआवहनःप्रियव्रतान्मृळीकायप्रियव्रतान् ॥ अग्निर्देवोदेवानामभवत्पुरोहितोग्निंमनुष्याऽऋषयःसमीधिरे । अग्निंमहोधनसातावहंहुवेमृळीकंधनसातये ॥ अग्निरत्रिंभरद्वाजंगविष्ठिरंप्रावन्नःकण्वंत्रसदस्युमाहवे । अग्निंवसिष्ठोहवतेपुरोहितोमृळीकायपुरोहितः ॥ ८ ॥ (१०।११।२३) श्रद्धयाग्निःसमिध्यतेश्रद्धयाहूयतेहविः । श्रद्धांभगस्यमूर्धनिवचसावेदयामसि ॥ प्रियंश्रद्धेददतःप्रियंश्रद्धेदिदासतः । प्रियंभोजेषुयज्वस्विदंमऽउदितंकृधि ॥ यथादेवाऽअसुरेषुश्रद्धामुग्रेषुचक्रिरे । एवंभोजेषुयज्वस्वस्माकमुदितंकृधि ॥ श्रद्धांदेवायजमानावायुगोपाऽउपासते । श्रद्धांहृदय्य१याकूत्याश्रद्धयाविंदतेवसु ॥ श्रद्धांप्रातर्हवामहेश्रद्धांमध्यंदिनंपरि । श्रद्धांसूर्यस्यनिम्रुचिश्रद्धेश्रद्धापयेहनः ॥ ९ ॥ (परिशिष्टं ॥ मेधामह्यमंगिरसोमेधांसप्तऽऋषयोददुः । मेधामिंद्रश्चाग्निश्चमेधांधातादधातुते ॥ मेधांतेवरुणोराजामेधांदेवीसरस्व

(१०।११।२२) समिद्धइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवासिष्ठोमृळीकोग्निर्बृहतीअंत्येद्वेउपरिष्टाज्ज्योतिषी(उपांत्याजगतीवा)(१०।११।२३)श्रद्धयेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकामायनीश्रद्धानुष्टुप् ।

ती । मेधांतेऽअश्विनौदेवावाधत्तांपुष्करस्रजा ॥ यामेधाऽअप्सरस्सुगंधर्वेषुचयन्मनः । दैवीयामानुषीमेधासामामा विशतादिमां ॥ यन्मेनोक्तंतद्रवतांशकेयंयदनुब्रुवे । निशामतंनिशामहैमयिव्रतंसहव्रतेषुभूयासंब्रह्मणासंगमेमहि ॥ शरीरंमेविचक्षणंवाङ्मेमधुमदुहां । अवृद्धमहमसौसूर्योब्रह्मणानीस्थःश्रुतंमेमाप्रहासीः ॥ मेधांदेवींमनसारेजमानांगं धर्वजुष्टांप्रतिनोजुषस्व । मह्यंमेधांवदमह्यंश्रियंवदमेधावीभूयासमजराजरिष्णु+ ॥ सदसस्पतिमद्भुतंप्रियमिंद्रस्य काम्यं । सनिंमेधामयासिषं ॥ यांमेधांदेवगणाःपितरश्चोपासते । तयामामेधयामेमेधाविनंकुरु ॥ मेधाव्यं१सगणः सुप्रतीकःश्रद्धामनाःसत्यमुवःसुशेवः । महायशाधारयिष्णुःप्रवक्ताभूयासमस्मैशरयाप्रयोगे ॥ १ ॥ इतिपरिशिष्टं॥) (१०।१२।१) शासऽइत्थामहांऽअस्यमित्रखादोऽअद्भुतः । नयस्यहन्यतेसखानजीयतेकदाचन+ ॥ स्वस्तिदाविशस्पतिर्वृत्रहाविमृधोवशी । वृषेंद्रःपुरऽएतुनःसोमपाऽअभयंकरः+ ॥ विरक्षोविमृधोजहिविवृत्रस्यहनूरुज । विमन्युमिंद्रवृत्रहन्नमित्रस्याभिदासतः ॥ विनऽइंद्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः । योऽअस्मांऽअभिदासत्यधरंगमयातमः ॥ अपेंद्रद्विषतोमनोपजिज्यासतोवधं । विमन्योःशर्मयच्छवरीयोयवयावधं+ ॥ १० ॥ (१०।१२।२) ईखयं

द्वादशेनुवाकेचत्वारिंशत्सूक्तानि (१०।१२।१) शासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशासइंद्रोनुष्टुप् ।(१०।१२।२) ईंखयंतीतिपंचर्चस्य सूक्तस्यइंद्रमातरइंद्रोगायत्री ।

तीरपस्युवऽइंद्रंजातमुपासते । भेजानासःसुवीर्यं ॥ त्वमिंद्रबलादधिसहसोजातऽओजसः । त्वंवृषन्वृषेदसि ॥ त्व मिंद्रासिवृत्रहाव्यं१तरिक्षमतिरः । उद्द्यामस्तभ्नाऽओजसा ॥ त्वमिंद्रसजोषसमर्कंबिभर्षिबाह्वोः । वज्रंशिशानऽओज सा ॥ त्वमिंद्राभिभूरसिविश्वाजातान्योजसा । सविश्वाभुवऽआभवः ॥ ११ ॥ (१०।१२।३) सोमऽएकेभ्यःप वतेघृतमेकऽउपासते । येभ्योमधुप्रधावतिताश्चिदेवापिगच्छतात् ॥ तपसायेऽअनाधृष्यास्तपसायेस्वर्ययुः । तपोये चक्रिरेमहस्तांश्चि० ॥ येयुध्यंतेप्रधनेषुशूरासोयेतनूत्यजः । येवासहस्रदक्षिणास्तांश्चि० ॥ येचित्पूर्वऽऋतसापऽऋ तावानऽऋतावृधः । पितॄन्तपस्वतोयमतांश्चि० ॥ सहस्रणीथाःकवयोयेगोपायंतिसूर्यं । ऋषीन्तपस्वतोयमतपोजाँऽ अपिगच्छतात् ॥ १२ ॥ (१०।१२।४) अरायिकाणेविकटेगिरिंगच्छसदान्वे । शिरिंबिठस्यसत्वभिस्तेभिष्ट्वाचा तयामसि ॥ चत्तोऽइतश्चत्तामुतःसर्वाभ्रूणान्यारुषी । अराय्यंब्रह्मणस्पतेतीक्ष्णशृंगोदृषन्निहि ॥ अदोयद्दारुप्लवते सिंधोःपारेऽअपूरुषं । तदारभस्वदुर्हणोतेनगच्छपरस्तरं+ ॥ यद्धप्राचीरजगंतोरोमंडूरधाणिकीः । हताऽइंद्रस्यशत्रवः सर्वेबुद्बुदयाशवः ॥ परीमेगामनेषतपर्यग्निमहृषत । देवेष्वक्रतश्रवःकऽइमाँऽआदधर्षति ॥ १३ ॥ (१०।१२।५) अग्निंहि

(१०।१२।३) सोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतीयमीभाववृत्तिरनुष्टुप् । (१०।१२।४) अरायीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशिरिंबिठो ऽलक्ष्मीनाशनोद्वितीयातृतीययोर्ब्रह्मणस्पतिरंत्यायाविश्वेदेवाअनुष्टुप् । (१०।१२।५) अग्निमितिपंचर्चस्यसूक्तस्याग्नेयःकेतुरग्निर्गायत्री ।

न्वंतुनोधियःसप्तिमाशुमिंवाजिषु । तेनंजेष्मधनंधनं ॥ ययागाऽआकरांमहेसेनंयाग्नेतवोत्या । तांनोंहिन्व मघत्तये ॥ आग्नेस्थूरंरायिंभंरपृथुंगोमंतमश्विनं । अङ्धिखंवर्तयापणिं+ ॥ अग्नेनक्षत्रमजरमासूर्यंरोहयोदिवि । दधज्ज्योतिर्जनेभ्यः ॥ अग्नेकेतुर्विशामसिप्रेष्ठःश्रेष्ठऽउपस्थसत् । बोधास्तोत्रेवयोदधंत् ॥ १४ ॥ (१०।१२।६) इमानुकंभुवनासीषधामेंद्रश्चविश्वेचदेवाः+ ॥ यज्ञंचनस्तन्वंचप्रजांचादित्यैरिंद्रःसहचींक्ळृपाति ॥ आदित्यैरिंद्रःसगं णोमरुद्भिरस्माकंभूत्ववितातनूनां ॥ हत्वायंदेवाऽअसुरान्यदायंन्देवादेवत्वमभिरक्षमाणाः ॥ प्रत्यंचमर्कमनयञ्छ चींभिरादित्स्वधामिंषिरांपर्यपश्यन् ॥ १५ ॥ (१०।१२।७) सूर्योनोदिवस्पातुवातोऽअंतरिक्षात् । अग्निर्नःपार्थि वेभ्यः ॥ जोषासवितर्यस्यंतेहरःशतंसवाँऽअर्हति । पाहिनोंदिद्युतःपतंत्याः ॥ चक्षुर्नोदेवःसविताचक्षुर्नऽउतपर्व तः । चक्षुर्धातादधातुनः ॥ चक्षुर्नोधेहिचक्षुषेचक्षुर्विख्यैतनूभ्यः । संचेदंविचंपश्येम ॥ सुसंदृशंत्वावयंप्रतिपश्येम सूर्य । विपश्येमनृचक्षसः ॥ १६ ॥ (१०।१२।८) उदसौसूर्योऽअगादुदयंमामकोभगः । अहंतद्विद्वलापतिम भ्यंसाक्षिविषासहिः+ ॥ अहंकेतुरहंमूर्धाहमुग्राविवाचनी । ममेदनुक्रतुंपतिःसेहानायाऽउपाचरेत् ॥ ममपुत्राःशत्रु

(१०।१२।६) इमान्वितिपंचर्चस्यसूक्तस्याप्त्योभुवनोविश्वेदेवाद्विपदात्रिष्टुप् । (अत्रभौवनःसाधनोवैकल्पिकः) (१०।१२।७) सूर्योन इतिपंचर्चस्यसूक्तस्यसौर्यश्चक्षुःसूर्योगायत्री । (१०।१२।८) उदसावितिषळर्चस्यसूक्तस्यपौलोमीशचीशच्यनुष्टुप् ।

हणोथोमेदुहितावि॒राट् । उ॒ताहम॑स्मिसंज॒याप॑त्यौमे॒श्लोकऽउत्त॒मः+ ॥ येनेंद्रो॑ह॒विषा॑कृत्व्यभ॑वद्द्युम्न्यु॑त्त॒मः । इ॒दंतद॑क्रिदेवाऽअसप॒त्नाकिला॑भुवं ॥ अ॒स॒प॒त्नास॑पत्न॒घ्नीजय॑न्त्यभि॒भूव॑री । आवृ॑क्षम॒न्यासां॒वर्चो॑राधो॒ऽअस्थे॑यसामिव ॥ सम॑जैषमि॒माअ॒हंस॒पत्नी॑रभि॒भूव॑री । यथा॒हम॒स्यवी॒रस्य॑वि॒राजा॑नि॒जन॑स्यच ॥ १७ ॥ (१०।१२।९) ती॒व्रस्या॒भिव॑यसोऽअ॒स्यपा॑हिसर्वर॒थाविह॒री॑ऽइ॒हमुं॑च । इंद्र॒मात्वा॒यज॑मानासोऽअ॒न्येनिरी॑रम॒न्तुभ्य॑मि॒मेसु॒तासः॑ ॥ तुभ्यं॑सुतास्तुभ्य॑मु॒सोत्वा॑स॒स्त्वांगिर॒ःश्वात्र्या॒ऽआह्व॑यंति । इंद्रे॒दम॒द्यसव॑नंजु॒षा॒णोविश्व॑स्यवि॒द्वाँऽइ॒हपा॑हि॒सोमं॑ ॥ यऽउ॑श॒तामन॑सा सोम॑मस्मैसर्वहृ॒दादे॒वका॑मःसुनोति॑ । नगाऽइंद्र॒स्तस्य॒परा॑ददातिप्रश॒स्तमिच्चारु॑मस्मैकृणोति ॥ अनु॑स्पष्टोभवत्ये॒षोऽअ॑स्ययोऽअ॑स्मैरे॒वान्नसु॒नोति॒सोमं॑ । निर॑र॒त्नौम॒घवा॒तंद॑धातिब्रह्म॒द्विषो॑हं॒त्यना॑नुदिष्टः ॥ अ॒श्वा॒यंतो॑ग॒व्यंतो॑वा॒जयं॑तोहवा॑महे॒त्वोप॑गंत॒वाऽउ॑ । आभू॒षंत॑स्तेसुम॒तौनवा॑यांव॒यमिं॑द्रत्वाशु॒नंहु॑वेम ॥ १८ ॥ (१०।१२।१०) मुं॒चामि॑त्वाह॒विषा

(१०।१२।९) तीव्रस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःपूरणइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।१०) मुंचामित्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योयक्ष्मनाशनइंद्राग्नीत्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् । (मुंचामीतिसूक्तेराजयक्ष्मघ्नमित्युक्तेराजयक्ष्मनाशनोदेवतेतिकेचित् अन्येप्रजापतिमाहुः इंद्राग्नीइतितुयास्कः इत्थंमतवैविध्येपि ‘षळाहुतिश्चरुर्मुंचामित्वाहविषाजीवनायकमित्येतेनेति’ गृह्यसूत्रानुसारिवृत्तिकृत्कारिकाकारादिभिरस्यसूक्तस्यैंद्राग्निदेवतात्वनिर्देशात्तएवास्माभिरुक्ते) ।

जीवंनायुकर्मज्ञातयुक्ष्मादुतराजयुक्ष्मात् । ग्राहिर्जग्राहयदिवैतदेनंतस्याऽइंद्राग्नीप्रमुमुक्तमेनं ॥ यदिक्षितायुर्यदि वापरैतोयदिमृत्योरंतिकंनीतएव । तमाहरामिनिर्ऋतेरुपस्थादस्पार्षमेनंशतशारदाय ॥ सहस्राक्षेणंशतशारदेनश तायुंषाहविषाहार्षमेनं । शतंयथेमंशरदोनयातींद्रोविश्वस्यदुरितस्यपारं ॥ शतंजीवशरदोवर्धमानःशतंहेमंतान्छ तमुवसंतान् । शतमिंद्राग्नीसवितावृहस्पतिःशतायुंषाहविषेमंपुनर्दुः ॥ आहार्षंत्वाविदंत्वापुनरागाःपुनर्नव । सर्वा गसर्वंतेचक्षुःसर्वमायुंश्चतेविदं ॥ १९ ॥ (१०।१३।११) ब्रह्मणाग्निःसंविदानोरक्षोहाबाधतामितः । अमीवायस्ते गर्भंदुर्णामायोनिमाशये ॥ यस्तेगर्भममीवादुर्णामायोनिमाशये । अग्निष्टंब्रह्मणासहनिष्क्रव्यादमनीनशत् ॥ यस्तेहं तिपतयंतंनिषत्स्नुंयःसरीसृपं । जातंयस्तेजिघांसतितमितोनाशयामसि ॥ यस्तऽऊरूविहरत्यंतरादंपतीशये । योनिं योऽअंतरारेह्लितमितोनाशयामसि ॥ यस्त्वाभ्रातापतिर्भूत्वाजारोभूत्वानिपद्यते । प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनाश

(१०।१२।११) ब्रह्मणाग्निरितिषळर्चस्यसूक्तस्यब्राह्मोरक्षोहाप्रजापतिरनुष्टुप् । (अत्रसूक्तेऽनुक्रमण्यवष्टंभेनदेवतानिर्णयोनभवति । यतस्तत्रगर्भस्रावेप्रायश्चित्तिरित्युक्तं तेनसूक्तस्यप्रभावमात्रंद्योत्यतेनतुदेवता । अतोत्रप्रजापतिर्देवताग्राह्या । तथाचशौनकः ‘मंत्रेषुह्यनिरु क्तेषुदेवतांकर्मतोवदेत् । मंत्रतःकर्मणाचैवप्रजापतिरसंभवे ’ इति । भाष्यकारैरपिप्रजापतिरेवोक्तः । बृहद्देवतायांतुराक्षोघ्नाग्नेयमित्युक्तं तत्रयुक्तायुक्तंसद्भिर्विचारणीयम्) ।

यामसि ॥ यस्त्वास्वप्नेनतमसामोहयित्वानिपद्यते । प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनाशयामसि ॥ २० ॥ (१०।१२।१२)
अक्षीभ्यांतेनासिकाभ्यांकर्णीभ्यांछुबुकादधि । यक्ष्मंशीर्षण्यंमस्तिष्काज्जिह्वायाविवृहामिते ॥ ग्रीवाभ्यस्तऽउष्णिहाभ्यः कीकसाभ्योऽअनूक्यात् । यक्ष्मंदोषण्य१मंसाभ्यांबाहुभ्यांवि० ॥ आंत्रेभ्यस्तेगुदाभ्योवनिष्ठोर्हृदयादधि । यक्ष्मंमतस्नाभ्यांयक्नः प्लाशिभ्योवि० ॥ ऊरुभ्यांतेऽअष्ठीवद्भ्यांपार्ष्णिभ्यांप्रपदाभ्यां । यक्ष्मंश्रोणिभ्यांभासदाद्भंससोवि० ॥ मेहनाद्वनंकरणाल्लोमभ्यस्तेनखेभ्यः । यक्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंवि० ॥ अंगादंगाल्लोम्नोलोम्नोजातंपर्वणिपर्वणि । यक्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंवि० ॥ २१ ॥ (१०।१२।१३) अपेहिमनसस्पतेपक्रामपरश्चर । परोनिर्ऋत्याऽआचक्ष्वबहुधाजीवतोमनः ॥ भद्रंवैवरंवृणतेभद्रंयुंजंतिदक्षिणं । भद्रंवैवस्वतेचक्षुर्बहुत्राजीवतोमनः ॥ यदाशसानिःशसाभिशसोपारिमजाग्रतोयत्स्वपंतः । अग्निर्विश्वान्यपदुष्कृतान्यजुष्टान्यारेऽअस्मद्दधातु ॥ यदिंद्रब्रह्मणस्पतेभिद्रोहंचरामसि । प्रचेतानऽआंगिरसोद्विषतांपात्वंहसः ॥ अजैष्माद्यासनामचाभूमानागसोवयं । जाग्रत्स्वप्नः संकल्पःपापोयंद्विष्मस्तंसऽऋच्छतुयोनोद्वेष्टितमृच्छतु ॥ २२ ॥ (१०।१२।१४) देवाःकपोतऽइषितोयदिच्छन्दूतो

(१०।१२।१२) अक्षीभ्यामितिषळर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोविवृहायक्ष्महानुष्टुप् । (१०।१२।१३) अपेहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रचेतादुःस्वप्ननाशनोनुष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (१०।१२।१४) देवाइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यनैर्ऋतःकपोतःकपोतोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

निर्ऋत्याऽइदमाजगाम । तस्माऽअर्चामकृणवामनिष्कृतिंशंनोऽअस्तुद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ शिवःकपोतऽइषितोनोऽ
अस्त्वनागादेवाःशकुनोगृहेषु । अग्निर्हिविप्रोजुषतांहविर्नःपरिहेतिःपक्षिणीनोवृणक्तु ॥ हेतिःपक्षिणीनदभात्यस्मा
नाष्ट्र्यांपदंकृणुतेऽअग्निधाने । शंनोगोभ्यश्चपुरुषेभ्यश्चास्तुमानोहिंसीदिहदेवाःकपोतः ॥ यदुलूकोवदतिमोघमेत
द्यत्कपोतःपदमग्नौकृणोति । यस्यदूतःप्रहितऽएषऽएतत्तस्मैयमायनमोऽअस्तुमृत्यवे ॥ ऋचाकपोतंनुदतप्रणोदमिषं
मदंतःपरिगांनयध्वं । संयोपयंतोदुरितानिविश्वाहित्वानऽऊर्जंप्रपतात्पतिष्ठः ॥ २३ ॥ (१०।१२।१५) ऋषभंमा
समानानांसपत्नानांविषासहिं । हंतारंशत्रूणांकृधिविराजंगोपतिंगवां ॥ अहमस्मिसपत्नहेंद्रऽइवारिष्टोऽअक्षतः ।
अधःसपत्नामेपदोरिमेसर्वेऽअभिष्ठिताः ॥ अत्रैववोपिनह्याम्युभेऽआर्त्नीऽइवज्यया । वाचस्पतेनिषेधेमान्यथामदधं
रंवदान् ॥ अभिभूरहमागमंविश्वकर्मेणधाम्ना । आवश्चित्तमावोव्रतमावोहंसमितिंददे ॥ योगक्षेमंवऽआदायाहंभू
यासमुत्तमऽआवोमूर्धानमक्रमीं। अधस्पदान्मऽउद्वदतमंडूकाऽइवोदकान्मंडूकाऽउदकादिव॥२४॥(१०।१२।१६)
तुभ्येदमिंद्रपरिषिच्यतेमधुत्वंसुतस्यकलशस्यराजसि । त्वंरयिंपुरुवीरामुनस्कृधित्वंतपःपरितप्याजयःस्वः* ॥ स्व

(१०।१२।१५) ऋषभमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैराजऋषभःसपत्ननाशनोनुष्टुवंत्यामहापंक्तिः । (शाकरोवाऋषिः)। (१०।१२।१६)
तुभ्येदमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगाथिभार्गवौविश्वामित्रजमदग्नीइंद्रस्तृतीयायाःसोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातारोजगती ।

जिंतंमहिंमंदानमंधंसोहवामहेपरिंशक्रंसुताँऽउपं । इमंनोयज्ञमिहबोध्यागहिस्पृधोजयंतंमघवानमीमहे ॥ सोमंस्य राज्ञोवरुंणस्यधर्मणिबृहस्पतेरनुंमत्याऽउशर्मणि । तवाहमद्यमंघवन्नुपंस्तुतौधातर्विधांतःकलशाँऽअभक्षयं ॥ प्रसूंतो भक्षमंकरंचरावपिस्तोमंचेमंप्रंथमःसूरिरुन्मृंजे । सुतेसातेनयद्यागमंवांप्रतिविश्वामित्रजमदग्नीदमें ॥ २५ ॥ (१०।१२।१७) वातस्यनुमहिमानंरथंस्यरुजन्नेतिस्तनयंन्नस्यघोषः । दिविस्पृग्यांत्यरुणानिंकृण्वन्नुतोऽएंतिपृथि व्यारेणुमस्यंन् ॥ संप्रेरंतेऽअनुवातंस्यविष्ठाऽऐनंगच्छंतिसमंनंनयोषाः । ताभिःसयुक्सरथंदेवऽईयतेस्यविश्वंस्यभुवं नस्यराजां ॥ अंतरिक्षेपथिभिरीयमानोननिविंशतेकतमच्चनाहः । अपांसखांप्रथमजाऽऋतावाक्वंस्विज्जातःकुतऽआ बभूव ॥ आत्मादेवानांभुवनस्यगर्भोयथावशंचरतिदेवऽएषः । घोषाऽइदंस्यशृण्विरेनरूपंतस्मैवातायहविषाविधेम ॥ २६ ॥ (१०।१२।१८) मयोभूर्वातोंऽअभिवातूस्राऽऊर्जस्वतीरोषधीरारिंशंतां । पीवस्वतीर्जीवधंन्याःपिबंत्ववं सायपद्वतेरुद्रमृळ ॥ याःसरूपाविरूपाऽएकरूपायासामग्निरिष्ट्यानामानिवेदं । याऽअंगिरसस्तपंसेहचक्रुस्ताभ्यंःप र्जन्यमहिशर्मयच्छ ॥ यादेवेषुतन्वं१मैरंयंतयासांसोमोविश्वारूपाणिवेदं । ताऽअस्मभ्यंपयंसापिन्वंमानाःप्रजावंती

(१०।१२।१७) वातस्येतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवातायनोनिलोवायुस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।१८) मयोभूरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाक्षीवतः शंबरोगावस्त्रिष्टुप् ।

रिंद्रगोष्ठेरिंरीहि ॥ प्रजापतिर्मह्यमेतारराणोविश्वैर्देवैःपितृभिःसंविदानः । शिवाःसतीरुपनोगोष्ठमाकुस्तासांवयंप्र
जयासंसंदेम ॥ २७ ॥ (१०।१२।१९) विभ्राट्बृहत्पिबतुसोम्यंमध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविह्रुतं । वातंजूतोयोऽअ
भिरक्षतित्मनाप्रजाःपुपोषपुरुधाविराजति ॥ विभ्राट्बृहत्सुभृतंवाजसातमंधर्मन्दिवोधरुणेसत्यमर्पितं । अमित्रहावृ
त्रहादस्युहंतमंज्योतिर्जज्ञेऽअसुरहासपत्नहा+ ॥ इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरुत्तमंविश्वजिद्धनजिदुच्यतेबृहत् । विश्व
भ्राड्भ्राजोमहिसूर्योदृशऽउरुपप्रथेसहऽओजोऽअच्युतं ॥ विभ्राजंज्योतिषास्व१रगच्छोरोचनंदिवः । येनेमावि
श्वाभुवनान्याभृताविश्वकर्मणाविश्वदेव्यावता ॥ २८ ॥ (१०।१२।२०) त्वंत्यमिटतोरथमिंद्रप्रावःसुतावतः ।
अशृणोःसोमिनोहवं ॥ त्वंमखस्यदोधतःशिरोवत्वचोभरः । अगच्छःसोमिनोगृहं+ ॥ त्वंत्यमिंद्रमर्त्यमास्त्रबुध्नायवे
न्यं । मुहुःश्रथ्नामनस्यवे ॥ त्वंत्यमिंद्रसूर्यंपश्चासंतंपुरस्कृधि । देवानांचित्तिरोवशं ॥ २९ ॥ (१०।१२।२१) आ
याहिवनसासहगावःसचंतवर्तनिंयदूधभिः ॥ आयाहिवस्व्याधियामंहिष्ठोजारयन्मखःसुदानुभिः ॥ पितुभृतोनतं

(१०।१२।१९) विभ्राडितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यसौर्योविभ्राट्सूर्योजगत्यंत्यास्तारपंक्तिः । (१०।१२।२०) त्वंत्यमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्य
भार्गवइटइंद्रोगायत्री । (१०।१२।२१) आयाहीतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यसंवर्तउषाद्विपदाविराट् ।

तुमित्सुदानंवः प्रतिदध्मोयजामसि ॥ उषाऽअपस्वसुस्तमः संवर्तयतिवर्तनिंसुजाततां ॥२०॥ (१०।१२।२२) आत्वा हार्षमंतरेंधिध्रुवस्तिष्ठाविंचाचलिः । विशस्त्वासर्वावांछंतुमात्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत् ॥ इहैवैधिमापच्योष्ठाःपर्वतऽइवा विंचाचलिः । इंद्रऽइवेहध्रुवस्तिष्ठेहराष्ट्रमुंधारय ॥ इममिंद्रोऽअदीधरद्ध्रुवंध्रुवेणहविषा । तस्मैसोमोऽअधिब्रवत्त स्माऽउब्रह्मणस्पतिः ॥ ध्रुवाद्यौर्ध्रुवापृथिवीध्रुवासः पर्वताऽइमे । ध्रुवंविश्वमिदंजगद्ध्रुवोराजाविशामयं ॥ ध्रुवंतेरा जावरुणोध्रुवंदेवोबृहस्पतिः । ध्रुवंतऽइंद्रश्चाग्निश्चराष्ट्रंधारयतांध्रुवं ॥ ध्रुवंध्रुवेणहविषाभिसोमंमृशामसि । अथोत ऽइंद्रः केवलीर्विशोबलिहृतस्करत् ॥ २१ ॥ (१०।१२।२३) अभीवर्तेनहविषायेनेंद्रोऽअभिवावृते । तेनास्मान्ब्र ह्मणस्पतेभिराष्ट्रायवर्तय ॥ अभिवृत्यसपत्नानभियानोऽअरातयः । अभिपृतन्यंतंतिष्ठाभियोनऽइरस्यति ॥ अभि त्वादेवः सविताभिसोमोऽअवीवृतत् । अभित्वाविश्वाभूतान्यभीवर्तोयथाससि ॥ येनेंद्रोहविषाकृत्व्यभवद्युम्न्युत्त मः । इदंतदक्रिदेवाऽअसपत्नः किलाभुवं ॥ असपत्नः सपत्नहाभिराष्ट्रोविषासहिः । यथाहमेषांभूतानांविराजानिज नस्यच ॥ २२ ॥ (१०।१२।२४) प्रवोग्रावाणः सवितादेवः सुवतुधर्मणा । धूर्षुयुज्यध्वंसुनुत ॥ ग्रावाणोऽअप

(१०।१२।२२) आत्वेतिषळृचस्यसूक्तस्यध्रुवोराजानुष्टुप् । (१०।१२।२३) अभीवर्तेनेतिपंचर्चस्यसूक्तस्याभीवर्तोराजानुष्टुप् । (१०।१२।२४) प्रवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यऊर्ध्वग्रावार्बुदःसर्पऋषिपुत्रोग्रावाणोगायत्री ।

दुच्छुनामपसेधतदुर्मतिं । उस्राःकर्तनभेषजं+ ॥ ग्रावाणऽउपरेष्वामहीयंतेसजोषसः । वृष्णेदधतोवृष्ण्यं ॥ ग्रावाणःसवितानुवोदेवःसुवतुधर्मणा । यजमानायसुन्वते+ ॥ ३३ ॥ (१०।१२।२५) प्रसूनवऽऋभूणांबृहन्नवंतवृजनां । क्षामायेविश्वधायसोश्नन्धेनुंनमातरं ॥ प्रदेवंदेव्याधियाभरताजातवेदसं । हव्यानोवक्षदानुषक्+ ॥ अयमुष्यप्रदेवयुर्होतायज्ञायनीयते । रथोनयोरभीवृतोघृणीवान्चेतितत्मना ॥ अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिवजन्मनः । सहंसश्चित्सहीयान्देवोजीवातवेकृतः+ ॥ ३४ ॥ (१०।१२।२६) पतंगमक्तमसुरस्यमाययाहृदापश्यंतिमनसाविपश्चितः । समुद्रेऽअंतःकवयोविचक्षतेमरीचीनांपदमिच्छंतिवेधसः ॥ पतंगोवाचंमनसाबिभर्तितांगंधर्वोवदद्गर्भेऽअंतः । तांद्योतमानांस्वर्यंमनीषामृतस्यपदेकवयोनिपांति ॥ अपश्यंगोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरंतं । ससध्रीचीःसविषूचीर्वसानऽआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः+ ॥ ३५ ॥ (१०।१२।२७) त्यमूषुवाजिनंदेवजूतंसहावानंतरुतारंरथानां । अरिष्टनेमिंपृतनाजमाशुंस्वस्तयेताक्ष्यंमिहाहुवेम ॥ इंद्रस्येवरातिमाजोहुवानाःस्वस्तयेनावमिवारुहेम । उर्वीनपृथ्वीबहुलेगभीरेमावामेतौमापरेतौरिषाम ॥ सद्यश्चिद्यःशवसापंचकृष्टीःसूर्यऽइवज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाःश

(१०।१२।२५) प्रसूनवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यार्भवःसूनुरग्निराद्यायाऋभवोनुष्टुप्द्वितीयागायत्री । (१०।१२।२६) पतंगमितितृचस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःपतंगोमायाभेदस्त्रिष्टुप्आद्याजगती । (१०।१२।२७) त्यमूष्वितितृचस्यसूक्तस्यताक्ष्योरिष्टनेमिस्ताक्ष्यस्त्रिष्टुप् ।

तसाऽअंस्यरंहिनस्मावरंतेयुवतिंनशर्यां ॥ ३६ ॥ (१०।१२।२८) उत्तिष्ठतावपश्यतेंद्रस्यभागमृत्वियं । यदिंश्रा
तोजुहोतनयद्यश्रातोममत्तन ॥ श्रातंहविरोष्विंद्रप्रयाहिजगामसूरोऽअध्वनोविमध्यं । परित्वासतेनिधिभिःसखा
यःकुलपानव्राजपतिंचरंतं ॥ श्रातंमन्यऽऊधनिश्रातमग्नौसुश्रातंमन्येतदृतंनवीयः । माध्यंदिनस्यसवनस्यदध्नःपिबें
द्रवज्रिन्पुरुकृज्जुषाणः+ ॥ ३७ ॥ (१०।१२।२९) प्रससाहिषेपुरुहूतशत्रून्ज्येष्ठस्तेशुष्मऽइहरातिरस्तु । इंद्राभ
रदक्षिणेनावसूनिपतिःसिंधूनामसिरेवतीनां ॥ मृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाःपरावतऽआजगंथापरस्याः । सृकंसंशा
यंपविमिंद्रतिग्मंविशत्रून्ताढ्विविमृधोनुदस्व ॥ इंद्रंक्षत्रमभिवाममोजोजायथावृषभचर्षणीनां । अपानुदोजनममि
त्रयंतमुरुंदेवेभ्योऽअकृणोरुलोकं+ ॥ ३८ ॥ (१०।१२।३०) प्रथश्चयस्यसप्रथश्चनामानुष्टुभस्यहविषोहविर्यत् ।
धातुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोरथंतरमाजभारावसिष्ठः ॥ अविंदन्तेऽअतिहितंयदासीद्यज्ञस्यधामपरमंगुहायत् । धा
तुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोर्भरद्वाजोबृहदाचक्रेऽअग्नेः+ ॥ तेविंदन्मनसादीध्यानायजुःष्कन्नंप्रथमंदेवयानं । धातुर्द्यु

(१०।१२।२८) उत्तिष्ठतेतितृचस्यसूक्तस्यौशीनरःशिबिःकाशिराजःप्रतर्दनोरोहिदश्वोवसुमनाइतिक्रमेणैकर्चाइंद्रस्त्रिष्टुप्आद्यानुष्टुप् । (१०।१२।२९) प्रससाहिषइतितृचस्यसूक्तस्यैंद्रिर्जयइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।३०) प्रथश्चेतितृचस्यसूक्तस्यवासिष्ठःप्रगाथाभारद्वाजःसप्रथः सौर्योघर्मश्चैकर्चाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

तानात्सवितुश्चविष्णोरासूर्यांदभरन्घर्ममेते+ ॥ ३९ ॥ (१०।१२।३१) बृहस्पतिर्नयतुदुर्गहातिरःपुनर्नेषदघशंसा यमन्मं । क्षिपदशस्तिमपदुर्मतिंहन्नथाकरद्यजमानायशंयोः+ ॥ नराशंसोनोवतुप्रयाजेशंनोऽअस्त्वनुयाजोहवेषु । क्षिपद० ॥ तपुर्मूर्धातपतुरक्षसोयेब्रह्मद्विषःशरवेहंतवाऽउ । क्षिपद० ॥ ४० ॥ (१०।१२।३२) अपश्यंत्वामनसाचेकितानंतपसोजातंतपसोविभूतं । इहप्रजामिहरयिंरराणःप्रजायस्वप्रजयापुत्रकाम ॥ अपश्यंत्वामनसादीध्यानांस्वायांतनूऽऋत्व्येनाधमानां । उपमामुच्चायुवतिर्बभूयाःप्रजायस्वप्रजयापुत्रकामे ॥ अहंगर्भमदधामोषधीष्वहंविश्वेषुभुवनेष्वंतः । अहंप्रजाऽअजनयंपृथिव्यामहंजनिभ्योऽअपरीषुपुत्रान्+ ॥ ४१ ॥ (१०।१२।३३) विष्णुर्योनिंकल्पयतुत्वष्टारूपाणिपिंशतु । आसिंचतुप्रजापतिर्धातागर्भंदधातुते ॥ गर्भंधेहिसिनीवालिगर्भंधेहिसरस्वति । गर्भंतेऽअश्विनौदेवावाधत्तांपुष्करस्रजा ॥ हिरण्ययीऽअरणीयंनिर्मंथतोऽअश्विना । तंतेगर्भंहवामहेदशमेमासिसूतवे ॥ ४२ ॥ (अथपरिशिष्टं ॥ नेजमेषपरापतसुपुत्रःपुनरापत । अस्यैमेपुत्रकामायैगर्भमाधेहियःपुमान् ॥ यथेयंपृ

(१०।१२।३१) बृहस्पतिरितितृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यस्तपुर्मूर्धाबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।३२) अपश्यमितितृचस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःप्रजावानृषिःयजमानोयजमानपत्नीहोताइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप् । (१०।१२।३३) विष्णुरितितृचस्यसूक्तस्यगर्भकर्तात्वष्टाआद्यायाविष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातारोद्वितीयायाःसिनीवालिसरस्वत्यश्विनस्तृतीयायाअश्विनावनुष्टुप् । (प्राजापत्योविष्णुर्वाऋषिः) ।

थिवीमह्युत्तानागर्भमादधे । एवंतंगर्भमाधेहिदशमेमासिसूतवे ॥ विष्णोःश्रेष्ठेनरूपेणास्यांनार्यांगवीन्यां । पुमांसं पुत्रानाधेहिदशमेमासिसूतवे ॥ १ ॥) (१०।१२।३४) महित्रीणामवोस्तुद्युक्षंमित्रस्यार्यम्णः । दुराधर्षंवरुणस्य ॥ नहितेषाममाचननाध्वंसुवारणेषु । ईशेरिपुरघशंसः ॥ यस्मैपुत्रासोऽअदितेःप्रजीवसेमर्त्याय । ज्योतिर्यच्छंत्यजस्रं ॥ ४३ ॥ (१०।१२।३५) वातऽआवातुभेषजंशंभुर्मयोभुर्नोहृदे । प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ उतवातपितासिनऽउ तभ्रातोतनःसखा । सनोजीवातवेकृधि ॥ यददोवाततेगृहे३मृतस्यनिधिर्हितः । ततोनोदेहिजीवसे ॥ ४४ ॥ (१०।१२।३६) प्राग्नयेवाचमीरयवृषभायक्षितीनां । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ यःपरस्याःपरावतस्तिरोधन्वातिरोच ते । सनः० ॥ योरक्षांसिनिजूर्वत्यग्निस्तिग्मेनशोचिषा । सनः० ॥ योविश्वाभिविपश्यतिभुवनासंचपश्यति । सनः० ॥ योऽअस्यपारेरजसःशुक्रोऽअग्निरजायत । सनः० ॥ ४५ ॥ (परिशिष्टं ॥ अनीकवंतमूतयेग्निंगीर्भिर्हवा

(१०।१२।३४) महीतितृचस्यसूक्तस्यवारुणिःसत्यधृतिरादित्यागायत्री । (महिसत्यधृतिर्वारुणिरादित्यंस्वस्त्ययनमित्यनुक्रमण्या अदितिर्देवतायस्येत्यादित्यंआदित्योदेवतायस्येत्यादित्यमितिद्वैविध्येनप्राप्तावप्यत्रादित्यानामेवदेवतात्वंनादितेः ‘माहित्रंयन्महित्रीणामादि त्यानांस्तुतिंविदुः ’ इतिशौनकोक्तेः) । (१०।१२।३५) वातइतितृचस्यसूक्तस्यवातायनउलोवायुर्गायत्री । (१०।१२।३६) प्राग्नयइति पंचर्चस्यसूक्तस्याग्नेयोवत्सोग्निर्गायत्री ।

महे । सनः०)॥(१०।१२।३७) प्रनूनंजातवेदसमश्वंहिनोतवाजिनं । इदंनोबर्हिरासदे ॥ अस्यप्रजातवेदसोविप्रवीरस्यमीह्लुषः । महीमियर्मिसुष्टुतिं॥ यारुचोजातवेदसोदेवत्राहव्यवाहनीः । ताभिर्नोयज्ञमिन्वतु ॥४६॥ (१०।१२।३८) आयंगौःपृश्निरक्रमीदसदन्मातरंपुरः । पितरंचप्रयन्त्स्वः* ॥ अंतश्चरतिरोचनास्यप्राणादपानती । व्यख्यन्महिषोदिवं ॥ त्रिंशद्धामविराजतिवाक्पतंगायधीयते । प्रतिवस्तोरहद्युभिः ॥ ४७ ॥ (१०।१२।३९) ऋतंचसत्यंचाभीद्धात्तपसोध्यजायत । ततोरात्र्यजायततततःसमुद्रोऽअर्णवः+ ॥ समुद्रादर्णवादधिसंवत्सरोऽअजायत । अहोरात्राणिविदधद्विश्वस्यमिषतोवशी+ ॥ सूर्याचंद्रमसौधातायथापूर्वमकल्पयत् । दिवंचपृथिवींचांतरिक्षमथोस्वः* ॥ ४८ ॥ (१०।१२।४०) संसमिद्युवसेवृषन्नग्नेविश्वान्यर्यऽआ । इळस्पदेसमिध्यसेसनोवसून्याभर ॥ संगच्छध्वंसंवदध्वंसंवोमनांसिजानतां । देवाभागंयथापूर्वेसंजानानाऽउपासते ॥ समानोमंत्रःसमितिःसमानीसमानंमनःसह

(१०।१२।३७) प्रनूनमितितृचस्यसूक्तस्याग्नेयःश्येनोजातवेदाअग्निर्गायत्री । (१०।१२।३८) आयंगौरितितृचस्यसूक्तस्यसार्पराज्ञीसूर्योगायत्री । (अत्रयद्यपिसार्पराज्ञ्यात्मदैवतमित्यनेनप्रकृतासार्पराज्ञीदेवताप्राप्नोतितथापिप्रयोक्तृभिःसूर्यस्यग्रहणात्पाक्षिकोपिसूर्योस्याभिरुपात्तः)।(१०।१२।३९) ऋतंचेतितृचस्यसूक्तस्यमाधुच्छंदसोघमर्षणोभाववृत्तिरनुष्टुप्।(१०।१२।४०) संसमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यांगिरसःसंवननःआद्यायाअग्निस्ततस्तिसृणांसंज्ञानमनुष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप् ।

चित्तमेषां । समानंमंत्रमभिमंत्रयेवःसमानेनवोहविषाजुहोमि ॥ समानीवआकूतिःसमानाहृदयानिवः । समानमस्तुवोमनोयथावःसुसहासति ॥ ४९ ॥ इत्यष्टमाष्टकेऽअष्टमोध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ संज्ञानमुशनावदत्संज्ञानंवरुणोवदत् । संज्ञानमिंद्रश्चाग्निश्चसंज्ञानंसवितावदत् ॥ संज्ञानंनस्वेभ्यःसंज्ञानमरणेभ्यः । संज्ञानमश्विनायुवमिहास्मासुनियच्छतां ॥ यत्कक्षीवांसंवननंपुत्रोऽअंगिरसामवेत् । तेननोद्यविश्वेदेवाःसंप्रियांसमजीजनन् ॥ संवोमनांसिजानतांसमाकूतिर्मनामसि । असौयोविमनामनःसंसमावर्तयामसि ॥ १ ॥ नैर्हस्त्यंसेनादरणंपरिवर्त्मेतुयद्धविः । तेनामित्राणांबाहून्हविषाशोषयामसि ॥ परिवर्त्मान्येषामिंद्रःपूषाचसस्रतुः । तेषांवोऽअग्निदग्धानामग्निमूढानामिंद्रोहंतुवरंवरं ॥ ऐषुनह्यवृषाजिनंहरिणस्याधियंयथा । पराँऽअमित्राँऽऐषत्वर्वाचीगौरुपाजंतु ॥ प्राध्वराणांपतेवसोहोतर्वरेण्यक्रतो । तुभ्यंगायत्रमृच्यते ॥ गोकामोऽअन्नकामःप्रजाकामऽउतकश्यपः । भूतंभविष्यत्प्रस्तौतिसहद्ब्रह्मैकमक्षरंबहुब्रह्मैकमक्षरं ॥ २ ॥ यदक्षरंभूतंकृतंविश्वेदेवाऽउपासते । महऽऋषिमस्यगोप्तारंजमदग्निरकुर्वत ॥ जमदग्निराप्यायतेछंदोभिश्चतुरुत्तरैः । राजासोमस्यभक्षेणब्रह्मणावीर्यावतां ॥ शिवानःप्रदिशोदिशःसत्यानःप्रदिशोदिशः । अजोयत्तेजोददृश्रेशुक्रंज्योतिःपरोगुहा ॥ यदृषिःकश्यपःस्तौतिसत्यंब्रह्मचराचरंध्रुवंब्रह्मचराचरं । त्र्यायुषंजमदग्नेःकश्यपस्यत्र्यायुषमगस्त्यस्यत्र्यायुषं ॥ यद्देवानांत्र्यायुषंतन्मेऽअस्तुत्र्यायुषंसर्वमस्तुशतायुषंबलायुषं ॥

तच्छंयोरावृणीमहेगातुंयज्ञायगातुंयज्ञपतये । दैवीस्वस्तिरस्तुनःस्वस्तिर्मानुषेभ्यः । ऊर्ध्वंजिगातुभेषजंशंनोअस्तु द्विपदेशंचतुष्पदे ॥ ३ ॥ (इतिपरिशिष्टं ॥) ॥ ॥ ॥ ॥

चतुःषष्टचध्यायेवर्गाः ४९ सूक्तानि ४९ ऋचः २१८ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या. ६ इंद्राये. ६ सपत्नीनाशिन्या. ६ अरण्यान्या. ६ इंद्राये. १० सवित्र. ५ अग्नय. ५ श्रद्धाया. ५ इंद्राये. १० भाववृत्तये. ५ अलक्ष्मीनाशिन्याइ. ब्रह्मणस्पतय. २ अलक्ष्मीनाशिन्याइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. ५ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ सूर्याये. ५ शच्याइ. ६ इंद्राये. ५ इंद्राग्निभ्या. ५ गर्भसमाधानायाग्नय. ६ यक्ष्मघ्न. ६ दुःस्वप्ननाशनाये. ५ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ यमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. शत्रुनाशनायेंद्राय. ५ इंद्राये. २ सोमबृहस्पत्यनुमतिमघवद्धातृविधातृभ्य. इंद्राये. वायव. ४ गोभ्य. ४ सूर्याये. ४ इंद्राये. ४ उषस. ४ अभिषिक्तराज्ञस्तुतय. ११ ग्राव्णइ. ४ ऋभुभ्य. अग्नय. ३ मायाभेदाये. २ ताक्ष्र्याये. ३ इंद्राये. ६ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ बृहस्पतय. ३ पुत्रकामयजमानाशीर्भ्य. पुत्रकामपत्न्याशीर्भ्य. होत्राशीर्भ्य. विष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातृभ्य. सिनीवालिसरस्वत्यश्विभ्य. अश्विभ्या. आदित्येभ्य. ३ वायव. ३ अग्नय. ५ जातवेदसेग्नय. ३ सूर्याये. ३ भाववृत्तय. ३ अग्नय. संज्ञानायेदं. ३ ॥ इत्यष्टमेऽष्टमः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ अथ निविदध्यायः ॥ ओम् अग्निर्देवेद्धः ॥ अग्निर्मन्विद्धः ॥ अग्निःसुषमित् ॥ होतादेव वृतः ॥ होतामनुवृतः ॥ प्रणीर्यज्ञानां ॥ रथीरध्वराणाम् ॥ अतूर्तोहोता ॥ तूर्णिर्हव्यवाट् ॥ आदेवोदेवान्वक्षत् ॥ यक्षदग्निर्देवोदेवान् ॥ सोअध्वराकरतिजातवेदाः ॥ १२ ॥ १ ॥ इंद्रोमरुत्वान्सोमस्यपिबतु ॥ मरुत्स्तोत्रोमरुद्ग णः ॥ मरुत्सखामरुद्वृधः ॥ घ्नन्वृत्रासृजदपः ॥ मरुतामोजसासह ॥ यईमेनंदेवाअन्वमदन् ॥ अप्तूर्येवृत्रतूर्ये ॥ शंबरहत्येगविष्टौ ॥ अर्चंतंगुह्यापदा ॥ परमस्यांपरावति ॥ आदींब्रह्माणिवर्धयन् ॥ अनाधृष्टान्योजसा ॥ कृण्व न्देवेभ्योदुवः ॥ मरुद्भिःसखिभिःसह ॥ इंद्रोमरुत्वाँइहश्रवदिहसोमस्यपिबतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ २ ॥ इंद्रोदेवःसोमंपिबतु ॥ एकजानांवीरतमः ॥ भूरिदानंतवस्तमः ॥ हर्योःस्थाता ॥ पृश्नेःप्रेता ॥ वज्रस्यभर्ता ॥ पुरां भेत्ता ॥ पुरांदर्मा ॥ अपांस्रष्टा ॥ अपांनेता ॥ सत्वानांनेता ॥ निजघ्निर्दूरेश्रवाः ॥ उपमातिकृद्दंसनावान् ॥ इहोशंदेवोबभूवान् ॥ इंद्रोदेवइहश्रवदिहसोमस्यपिबतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं । प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु । चित्रश्चित्राभिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ३ ॥ सवितादेवःसोमस्य पिबतु ॥ हिरण्यपाणिःसुजिह्वः ॥ सुबाहुःस्वंगुरिः ॥ त्रिरहन्त्सत्यसवनः ॥ यःप्रासुवद्वसुधीती ॥ उभेजोष्ट्रीसवीम

नि ॥ श्रेष्ठंसावित्रमासुवं ॥ दोग्ध्रींधेनुं ॥ वोढारमनड्वाहं ॥ आशुंसप्तिं ॥ पुरंधिंयोषां ॥ जिष्णुंरथेष्ठां ॥ सभेयं युवानं ॥ परामीवांसाविषत्पराघशंसं ॥ सवितादेवइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया । प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं । प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु । चित्रश्चित्राभिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ४ ॥ द्यावापृथिवीसोमस्यमत्सतां ॥ पिताचमाताच ॥ पुत्रश्चप्रजननंच ॥ धेनुश्चऋषभश्च ॥ धन्याचधिषणाच ॥ सुरे ताश्चसुदुघाच ॥ शंभूश्चमयोभूश्च ॥ ऊर्जस्वतीचपयस्वतीच ॥ रेतोधाश्चरेतोभृच्च ॥ द्यावापृथिवीइहश्रुतामिहसो मस्यमत्सतां ॥ प्रेमांदेवीदेवहूतिमवतांदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतां ॥ चित्रेचित्राभि रूतिभिः ॥ श्रुतांब्रह्माण्यावसागमंतां ॥ १५ ॥ ५ ॥ ऋभवोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विष्टीस्वपसः ॥ कर्मणासुह स्ताः ॥ धन्याधनिष्ठाः ॥ शम्याशमिष्ठाः ॥ शच्याशचिष्ठाः ॥ येधेनुंविश्वजुवंविश्वरूपामरक्षन् ॥ अरक्षन्धेनुमभ वद्विश्वरूपी ॥ अयुंजतहरीअयुर्देवाँउप ॥ अबुध्नन्त्संकनीनामदंतः ॥ संवत्सरेस्वपसोयज्ञियंभागमायन् ॥ ऋभवो देवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवं तु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ १७ ॥ ६ ॥ विश्वेदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विश्वेवैश्वा नराः ॥ विश्वेहिविश्वमहसः ॥ महिमहांतः ॥ तक्वान्नानेमतिथीवानः ॥ अस्क्राःपचतवाहसः ॥ वातात्मानोअग्नि

दूताः ॥ येद्यांचपृथिवींचातस्थुः ॥ अपश्चस्वश्च ॥ ब्रह्मचक्षत्रंच ॥ बर्हिश्चवेदिंच ॥ यज्ञंचोरुचांतरिक्षं ॥ येस्थत्रय
एकादशाः ॥ त्रयश्चत्रिंशच्च ॥ त्रयश्चत्रीचशता ॥ त्रयश्चत्रीचसहस्रा ॥ तावंतोभिषाचः ॥ तावंतोरातिषाचः ॥
तावतीःपत्नीः ॥ तावतीर्ग्नाः ॥ तावंतउदरणे ॥ तावंतोनिवेशने ॥ अतोवादेवाभूयांसःस्थ ॥ मावोदेवाअपिशसा
मापरिशसावृक्षि ॥ विश्वेदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥
प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ ३० ॥ ७ ॥ अग्निर्वैश्वानरःसो
मस्यमत्सत् ॥ विश्वेषांदेवानांसमित् ॥ अजस्रंदैव्यंज्योतिः ॥ योविड्भ्योमानुषीभ्योअदीदेत् ॥ द्युषुपूर्वासुदिद्यु
तानः ॥ अजरउषसामनीके ॥ आयोद्यांभात्यांपृथिवीम् ॥ ओर्वंतरिक्षं ॥ ज्योतिषायज्ञायशर्मयंसत् ॥ अग्निर्वैश्वा
नरइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥
चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १५ ॥ ८ ॥ मरुतोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ सुष्टुभःस्वर्काः ॥
अर्कस्तुभोबृहद्वयसः ॥ शूराअनाधृष्टरथाः ॥ त्वेषासःपृश्निमातरः ॥ शुभ्राहिरण्यखादयः ॥ तवसोभंददिष्टयः ॥
नभस्यावर्षनिर्णिजः ॥ मरुतोदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्ष
त्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ १४ ॥ ९ ॥ अग्निर्जा

तवेदाःसोमस्यमत्सत् ॥ स्वनीकश्चित्रभानुः ॥ अग्नोविवान्गृहपतिः ॥ तिरस्तमांसिदर्शतः ॥ घृताहवनईड्यः ॥ बहुलवर्मास्तृतयज्वा ॥ प्रतीत्याशत्रून्जेतापराजितः ॥ अग्नेजातवेदोभिद्युम्नमभिसहआयच्छस्व ॥ तुशोअग्तुशः ॥ समेद्धारंस्तोतारमंहसस्पाहि ॥ अग्निर्जातवेदाइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १६ ॥ १० ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रःसोमस्यमत्सत् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोहिमहन् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोवृत्रमहन् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोपांवेगमैरयत् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोजिन्वदजुवोपिन्वदपितः ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रउदार्यंवर्णमतिरदवदासीर्दिशोअस्तभ्नात् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रउद्यामस्तभ्नादप्रथयत्पृथिवीं ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रोदिविसूर्यमैरयद्ध्यंतरिक्षमतिरत् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रःसमुद्रंप्रकुपितमरम्णात् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रऋष्याँइवपंफणतःपर्वतान्प्रकुपिताँअरम्णात् ॥ अस्यमदेजरितरिंद्रइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १६ ॥ ११ ॥ अग्निर्द्वादश ॥ इंद्रोमरुत्वानिंद्रोदेवःसवितादेवःपृथग्विंशतिः ॥ द्यावापृथिवीपंचदश ॥ ऋभवोदेवाःसप्तदश ॥ विश्वेदेवास्त्रिंशत् ॥ अग्निर्वैश्वानरःपंचदश ॥ मरुतोदेवाश्चतुर्दश ॥ अग्निर्जातवेदाअस्यमदेपृथक्षोळश ॥ ॥ इतिनिविदध्यायः॥

अथकुंतापाध्यायः ॥ अथनाराशंस्यः ॥ ओम् ॥ इदंजनाउपश्रुतनराशंसस्तविष्यते ॥ षष्टिंसहस्रानवतिंचकौरम आरुशमेषुदद्महे ॥ उष्ट्रायस्यप्रवाहणोवधूमंतोद्विर्दश ॥ वर्ष्मारथस्यनिजिहीळतेदिवईषमाणाउपस्पृशः ॥ एषइया यमामहेशतंनिष्कान्दशस्रजः ॥ त्रीणिशतान्यर्वतांसहस्रादशगोनां ॥ ३ ॥ इतितिस्रोनाराशंस्यः ॥ ॥ अथरैभ्यः ॥ वच्यस्वरेभवच्यस्ववृक्षेनपक्केशकुनः ॥ नष्टेजिह्वाचर्चरीतिक्षुरोनभुरिजोरिव ॥ प्ररेभासोमनीषयावृथागावइवेरते ॥ अमोतपुत्रकाएषाममोतकाइवासते ॥ प्ररेभधियंभरस्वगोविदंवसुविदं ॥ देवत्रेमांवाचंश्रीणीहीषुर्नवीरमस्तारं ॥३॥ इतितिस्रोरैभ्यः ॥ ॥ अथपारिक्षित्यः ॥ राज्ञोविश्वजनीनस्ययोदेवोमर्त्याँअति ॥ वैश्वानरस्यसुष्टुतिमासुनोतापरिक्षितः ॥ परिक्लिन्नःक्षेममकरत्तमासुनुमासरं ॥ मरायन्कुर्वन्कौरव्यःपतिर्वदतिजायया ॥ कतरत्तआहराणिदधिमंथां परिस्रुतां ॥ जायापतिंविपृच्छतिराष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ अभीवर्ष्मप्रजिहातेयवःपक्कःपथोबिलं । जनःसभद्रमैधत्त राष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ इतिचतस्रःपारिक्षित्यः ॥ ॥ अथकारव्याः ॥ इंद्रःकारुमबूबुधदुत्तिष्ठविचराजनं ॥ ममेदुग्र स्यचर्कृधिसर्वाइत्तेपृणादुरिः ॥ इहगावःप्रजायध्वमिहाश्वाइहपूरुषाः ॥ इहोसहस्रदक्षिणोवीरस्त्रातानिषीदतु ॥ नेमाइंद्रगावोरिषन्मोआसांगोपतीरिषत् ॥ मासाममित्रयुर्जनइंद्रमास्तेनईशत ॥ उपवोनरएमसिसूक्तेनवचसावयं भद्रेणवचसावयं ॥ चनोदधिध्वंनोअंगिरोनरिष्येमकदाचन ॥४॥ इतिचतस्रःकारव्याः ॥ ॥ अथदिशांक्लृप्तयः ॥

यःसभेयोविदथ्यःसुत्वायज्वाचपूरुषः ॥ सूर्यंचाभूरिशादसंतंदेवाःप्रागकल्पयन् ॥ योजाम्याअप्रत्तदमद्यःसखाय न्निनित्सति ॥ ज्येष्ठोयदिप्रचेतास्तदाहुरधरागिति ॥ यद्भद्रस्यपुरुषस्यपुत्रोभवतिदाधृषिः ॥ तद्विप्रोअब्रवीदुदग्गं धर्वःकाव्यंवचः ॥ यश्चपणिरभुजिष्योयश्चरेवाँअदाशुरिः ॥ धीराणांशश्वतामहंतदपागितिशुश्रुम ॥ येचदेवाअय जंताथोयेचपरादिदः ॥ सूर्योदिवमिवगत्वामघवानोविरप्शते ॥५॥ इतिपंचदिशांक्लृप्तयः ॥ ॥ अथजनकल्पाः ॥ योनाक्ताक्षोअनभ्यक्तोमणिवोअहिरण्यवः ॥ अब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेषुसंमितः ॥ यआक्ताक्षःस्वभ्यक्तःसुम णिःसुहिरण्यवः ॥ सुब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेषुसंमितः ॥ अप्रपाणाश्चयेशंतारेवाँअप्रददिश्वयः ॥ सुयभ्राकन्या कल्याणीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ सुप्रपाणाचयेशांतारेवान्सुप्रददिश्वयः ॥ सुयभ्राकन्याकल्याणीतोताकल्पेषुसंयि तः ॥ वावाताचमहिष्यंनस्ताचयुधिंगमः ॥ अनाशुरश्वआयामीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ परिवृक्ताचमहिषीविश्व स्त्याचयुधिंगमः ॥ स्वाशुरश्वआयामीतोताकल्पेषुसंमितः ॥ इतिषड्जनकल्पाः ॥ ॥ अथेंद्रगाथाः ॥ यदिं द्रोदाशराज्ञेमानुषंव्यगाहथाः ॥ विरूपःसर्वस्माआसीत्सहयक्षायवंचते ॥ त्वंविषाक्षंमघवन्नम्रंपर्याकरोरभि ॥ त्वं रौहिणंव्यास्यस्त्वंवृत्रस्याभिनच्छिरः ॥ यःपर्वतान्व्यदधाद्योअपोव्यगाहथाः ॥ योवृत्रोवृत्रहन्नहंस्तस्माइंद्रनमोस्तु ते ॥ प्रष्टिंधावंतंहर्योरौच्चैःश्रवसमब्रवं ॥ स्वस्त्यश्वजैत्रायेंद्रमावहसुस्रजं ॥ यत्वाश्वेतोच्चैःश्रवसंहर्योयुंजंतिदक्षिणं ॥

मूर्धानमश्वंदेवानाबिभ्रदिंद्रंमहीयसे ॥ इतिपंचेंद्रगाथाः॥ ॥अथैतशप्रलापाः॥ एताअश्वाआप्लवंते॥प्रतीपंप्राति सत्वनं ॥ तासामेकाहरिक्लिका ॥ हरिक्लिकेकिमिच्छसि ॥ साधुंपुत्रंहिरण्ययं ॥ क्वाहकंपरास्यः ॥ यत्रामूस्तिस्रः शिंशपाः ॥ परित्रयःपृदाकवः ॥ शृंगंधमंतआसते ॥ अयंमहांतेअवहि ॥ १० ॥ सइत्थकंसएवकं ॥ सघाघतेस घागमे ॥ गोमीघमोमिनीरभिः ॥ पुमान्भूम्नेनिनित्सति ॥ वद्ध्वथोइति ॥ वद्ध्वोअथोइति ॥ अजकोरकोविका ॥ अश्वस्यवालोगोशफः ॥ केशिनीश्येनीएनीवा ॥ अनामयोपजिह्विका ॥ २० ॥ कोअंबकुलिमायुंनि ॥ कोअर्जुन्याः पयः ॥ कोअसिक्न्याःपयः ॥ एतंपृच्छकुहंपृच्छ ॥ कुहाकंपक्वकंपृच्छ ॥ यआयंतिश्वभिष्कुभिः ॥ अकुभ्यंतःकुभा यवः ॥ आमणकोमणत्थकः ॥ देवत्तःप्रतिहूर्यः ॥ पिनष्टिपतिकाहविः ॥ ३० ॥ प्रबुद्धदोमथायति ॥ शुंगउत्पत ॥ मात्वांबिसखानाविदन् ॥ वशायाःपुत्रमायांतं ॥ इराचेंद्रममंदत ॥ इयंनियंनिति ॥ अथोइयंनिति ॥ अथोज्याय स्तरोभुवत् ॥ इयंयकाशलाकका ॥ आमिणोतिनिभज्यते ॥ ४० ॥ तस्याअनुनिभंजनं ॥ वरुणोयातिवभ्रुभिः ॥ शतंबभ्रोरभीशवः ॥ शतंकशाहिरण्ययीः ॥ शतंरथाहिरण्ययाः ॥ आहलकुःशवर्तकुः ॥ आयवनेनतेजनिः ॥ शफेनपीवओहति ॥ वनिष्ठुनोपनृत्यति ॥ इयंमह्यमदुरिति ॥ ५० ॥ तेवृक्षाःसहतिष्ठंति ॥ पाकवलिःशकवलिः॥ अश्वत्थःखबुरोधवः ॥ अरदुःपरमःशये ॥ हतइवपापपूरुषः ॥ अदोहमितपीयूषकं ॥ द्यौचहस्तिनौदती ॥ अध्य

धंचपरस्वतः ॥ आदलाबुकमेककं ॥ अलाबुकंनिरवातकं ॥ ६० ॥ कर्करिकोनिरवातकः ॥ तद्वातउन्मथाइति ॥ कुलायंकरवाँइति ॥ उग्रंबलिशदाततं ॥ नबलिशनदाततं ॥ कएषांकर्करींरिखत् ॥ कएषांदुंदुभिंहनत् ॥ यदींहन त्कथंहनत् ॥ दैलींहनत्कथंहनत् ॥ पर्याकारंपुनःपुनः ॥७०॥ इतिसप्ततिपदान्यैतशप्रलापाः ॥ ॥ अथप्रवह्लिकाः॥ विततौकिरणौद्वौतावापिनष्टिपूरुषः ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ मातुष्टेकिरणौद्वौनीवीतःपुरुषादृते ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ निगृह्यकर्तकौद्वौनिरायच्छसिमध्यमां ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिम न्यसे ॥ उत्तानायैशयानायैतिष्ठन्नेवावगूहसि ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ श्लक्ष्णायाश्लक्ष्णिकायांश्ल क्ष्णमेवावगूहसि ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ अवश्लक्ष्णमवभ्रशदंतर्लोमवतिह्लदे ॥ नवैकुमारितत्त थायथाकुमारिमन्यसे ॥ इतिषट्प्रवह्लिकाः ॥ ॥ अथाजिज्ञासेन्याः ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ अरालाउदभं थते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ वत्साःप्रुषंतआसते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ सवीपुत्सीलिलीशये ॥ इहे त्थप्रागपागुदगधराक् ॥ स्थालीपाकोविलीयते ॥ इतिचतस्रआजिज्ञासेन्याः॥ ॥ अथप्रतिराध्यः ॥ भुगित्यभिगतः ॥ शरित्यभिष्ठितः ॥ फलित्यपक्रांतः ॥ इतितिस्रःप्रतिराध्यः ॥ ॥ अथातिवादः ॥ वीमेदेवाअक्रंसताध्वर्योक्षिप्रंप्रचर ॥ सुशस्तिरिद्ववामस्यतिप्राक्खिदसोमहै ॥ इत्यतिवादः ॥ ॥ अथदेवनीथाः ॥ आदित्याहजरितरंगिरोभ्योदक्षिणामन

यन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यायन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यायन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यगृभ्णन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यगृभ्णन् ॥
अहानेतसंनविचेतनानि ॥ जज्ञानेतसन्नपुरोगवासः ॥ उतश्वेतआशुपत्वा ॥ उतोपद्याभिर्जविष्ठः ॥ उतेमाशुमानं
पिपर्ति ॥ आदित्यारुद्रावसवस्त्वेळते ॥ इदंराधःप्रतिगृभ्णीह्यंगिरः ॥ इदंराधोबृहत्पृथु ॥ देवाददत्वावरं ॥ तद्वो
अस्तुसुचेतनं ॥ युष्मेअस्तुदिवेदिवे ॥ प्रत्येवगृभायत ॥ इतिसप्तदशपदानिदेवनीथाः ॥ अथभूतेच्छदः ॥ त्वमिं
द्रशर्मरिणाहव्यंपरावतेभ्यः ॥ विप्रायस्तुवतेवसूनिजुरश्रवसेमहे ॥ त्वमिंद्रकपोतायच्छिन्नपक्षायवंचते ॥ श्यामा
कंपक्वंपीलुचवारस्माअकृणोर्बहु ॥ अरंगरोवावदीतित्रेधावद्धोवरत्रया ॥ इरामुहप्रशंसत्यनिरामपबाधतांइतितिस्रो
भूतेच्छदः ॥ ॥ अथाहनस्याः ॥ यदस्याअंहुभेद्याःपृथुस्थूरमुपातसत्॥ मुष्काविदस्याएजतेगोशफेशकुलाविव ॥ य
दास्थूरेणपससाअनूमुष्काउपावधीत् ॥ विष्वंचावस्याअर्दतेसिकतास्विवगर्दभः ॥ यदल्पिकास्वल्पिकाकर्कंधुकेवप
च्यते ॥ वासंतिकमिवतेजनोयभ्यमानावितन्वते ॥ यद्देवासोललागमुंप्रपिष्टीपिनमापिषुः ॥ सक्थ्नादेदृश्यतेनरःस
क्थ्यःसाक्षीवगोयथा ॥ महाणघ्न्युपब्रुतेअश्वस्यावेशितंपसः ॥ ईदृक्फलस्यवृक्षस्यशूर्पेशूर्पंभजेमहि ॥ महाणघ्न्यदृप्तं
हिसोक्रंददस्तमासरत् ॥ शक्तुकाननाशकामशकंसक्थ्युद्यमत् ॥ महाणघ्न्युलूखलमतिक्रामंत्यब्रवीत् ॥ यथैवतेवनस्प

तेपिघ्नंतितथैवमे ॥ महान्वैभद्रोबिल्वोमहान्पक्कउदुंबरः ॥ महाँअभिज्ञुबाधतेमहतःसाधुखोदनं ॥ इत्यष्टावाहनस्याः ॥ इतिकुंतापाध्यायःसमाप्तः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथपुरोरुक् ॥ वायुरग्रेगायज्ञप्रीःसाकंगन्मनसायज्ञं ॥ शिवोनियुद्भिःशिवाभिः ॥ १ ॥ हिरण्यवर्तनीनरादेवापतीअभिष्टये ॥ वायुश्चेंद्रश्चसुमुखः ॥ २ ॥ काव्याराजानाक्रत्वादक्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसासधस्थआ ॥ ३ ॥ दैव्याअध्वर्यूआगतंरथेनसूर्यत्वचा ॥ मध्वायज्ञंसमंजाथे ॥ ४ ॥ इंद्रउक्थेभिर्मंदिष्ठोवाजानांचवाजपतिः ॥ हरिवांसुतानांसखा ॥ ५ ॥ विश्वान्देवान्हवामहेस्मिन्यज्ञेसुपेशसः ॥ तइमंयज्ञमागमंदेवासोदेव्याधिया ॥ ६ ॥ जुषाणाअध्वरेसदोयेयज्ञस्यतनूकृतः ॥ विश्वआसोमपीतये ॥ ७ ॥ वाचमहंदेवींवाचास्मिन्यज्ञेसुपेशसा ॥ सरस्वतींहवामहे ॥ ८ ॥ इत्यष्टौपुरोरुक् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथप्रैषाः ॥ होतायक्षदग्निंसमिधासुषमिधासमिद्धंनाभापृथिव्याःसंगथेवामस्य ॥ वर्ष्मन्दिवइळस्पदेवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ १ ॥ होतायक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भंभुवनस्यगोपां ॥ मध्वाद्यदेवोदेवेभ्योदेवयानान्पथोअनक्तुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ २ ॥ होतायक्षन्नराशंसंनृशस्तंनॄँःप्रणेत्रं ॥ गोभिर्वपावान्त्स्याद्वीरैःशक्तीवान्रथैःप्रथमयावाहिरण्यैश्चंद्रीवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ३ ॥ होतायक्षदग्निमीळईळितोदेवोदेवाँऽआवक्षद्दूतोहव्यवाळमूरः ॥ उपेमंयज्ञमुपेमां

देवोदेवहूतिमवतुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ४ ॥ होतायक्षद्बर्हिःसुष्टरीमोर्णम्रदाअस्मिन्यज्ञेविचप्रचप्रथतांस्वासस्थंदेवेभ्यः ॥ एमेनदद्यवसवोरुद्राआदित्याःसदंतुप्रियमिंद्रस्यास्तुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ५ ॥ होतायक्षदुरऋष्वाःकवष्योकोषधावनीरुद्राताभिर्जिहतांविपक्षोभिःश्रयतां ॥ सुप्रायणाअस्मिन्यज्ञेविश्रयंतामृतावृधोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ६ ॥ होतायक्षदुषासानक्ताबृहतीसुपेशसानॄँःपतिभ्योयोनिंकृण्वाने ॥ संस्मयमानेइंद्रेणदेवैरेदंबर्हिःसीदतांवीतामाज्यस्यहोतर्यज ॥ ७ ॥ होतायक्षदैव्याहोताराममंद्रापोताराकवीप्रचेतसा ॥ स्विष्टमद्यान्यःकरदिषास्वभिगूर्तमन्यऊर्जासतवसेमंयज्ञंदिविदेवेषुधत्तांवीतामाज्यस्यहोतर्यज ॥ ८ ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीरपसामपस्तमाअच्छिद्रमद्येदमपस्तन्वतां ॥ देवेभ्योदेवीर्देवमपोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ९ ॥ होतायक्षत्त्वष्टारमचिष्टमपाकंरेतोधांविश्रवसंयशोधां ॥ पुरुरूपमकामकर्शनंसुपोषःपोषैःस्यात्सुवीरोवीरैर्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ १० ॥ होतायक्षद्वनस्पतिमुपावस्रक्षद्धियोजोष्टारंशशमंनरः ॥ स्वदान्स्वधितिर्ऋतुथाद्यदेवोदेवेभ्योहव्यवाड्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥११॥ अजैदग्निरसनद्वाजंनिदेवोदेवेभ्योहव्यवाट्प्रांजोभिर्हिन्वानोधेनाभिःकल्पमानोयज्ञस्यायुःप्रतिरन्नुपप्रेष्यहोतर्हव्यादेवेभ्यः ॥१२॥ होतायक्षदग्निंस्वाहाज्यस्यस्वाहामेदसःस्वाहास्तोकानांस्वाहास्वाहाकृतीनांस्वाहाहव्यसूक्तीनां ॥ स्वाहादेवाआज्यपाजुषाणाअग्नआज्यस्यव्यंतुहोतर्यज ॥ १३ ॥ इतिप्रयाजप्रैषः ॥ ॥ होतायक्षदग्निमाज्यस्यजुषतांहविर्होतर्यज

॥ १४ ॥ होतायक्षत्सोममाज्यस्यजुषताहविर्होतर्यज ॥ १५ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौछागस्यवपायामेदसोजुषेतांहवि र्होतर्यज ॥ १६ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौपुरोळाशस्यजुषेतांहविर्होतर्यज ॥ १७ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशस्यजुषतांह विर्होतर्यज ॥ १८ ॥ होतायक्षदग्नीषोमौछागस्यहविषआत्तामद्यमध्यतोमेदउद्भृतंपुराद्वेषोभ्यःपुरापौरुषेय्यागृभः॥ घस्तान्नूनंघासेअज्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानांपीवोपवसनानांपार्श्वतःश्रोणितःशिता मतउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरतएवाग्नीषोमौजुषेतांहविर्होतर्यज ॥ १९ ॥ देवेभ्योवनस्पतेहवींषिहिरण्यपर्णप्रदि वस्तेअर्थं ॥ प्रदक्षिणिद्रशनयानियूयऋतस्यवक्षिपथिभीरजिष्ठैः ॥ होतायक्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयार शनयाधित ॥ यत्राग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्रसोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्राग्नीषोमयोश्छागस्य हविषःप्रियाधामानियत्रवनस्पतेःप्रियापाथांसियत्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्होतुःप्रियाधामानितत्रैतं प्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयांसमिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ २० ॥ वनस्पतेरशनया नियूयपिष्टतमयावयुनानिविद्वान् ॥ वहदेवत्रादिधिषोहवींषिप्रचदातासमृतेषुवोचः ॥ होतायक्षदग्निंस्विष्टकृतमया ळग्निरग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाळग्नीषोमयोश्छागस्यहविषःप्रियाधा मान्ययाड्वनस्पतेःप्रियापाथांस्ययाड्देवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहिमानमा

यजतामेज्याइषःकृणोतुसोअध्वराजातवेदाजुषतांहविर्होतर्यज ॥२१॥ इतिपाशुकप्रैषाः ॥ ॥ अथानुयाजप्रैषाः ॥ देवंबर्हिःसुदेवंदेवैःस्यात्सुवीरंवीरैर्वस्तोर्वृज्येताक्तोःप्रभ्रियेतात्यन्याऽन्त्रायाबर्हिष्मतोमदेमवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ २२ ॥ देवीर्द्वारःसंघातेविड्वीर्यामंछिथिराध्रुवादेवहूतौवत्सईमेनास्तरुणआमिमीयात्कुमारोवावनजातौमेनाअर्वा रेणुककाटःपृणग्वसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज ॥ २३ ॥ देवीउषासानक्ताद्यास्मिन्यज्ञेप्रयत्यह्वेतामपिनूनंदैवीर्विशःप्राया सिष्टांसुप्रीतेसुधितेवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २४ ॥ देवीजोष्ट्रीवसुधितीययोरन्याद्याद्वेषांसियुयवदान्यावक्षद्वसु वार्याणियजमानायवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २५ ॥ देवीऊर्जाहुतीइषमूर्जमन्यावक्षत्सग्धिंसपीतिमन्यानवेनपूर्वं दयमानास्यामपुराणेननवंतामूर्जमूर्जाहुतीऊर्जयमानेअधातांवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २६ ॥ देवादैव्याहोता रापोतारानेष्टाराहताघशंतावाभरद्वसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २७ ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीरिळासरस्वतीभारती द्यांभारत्यादित्यैरस्पृक्षत्सरस्वतीमंरुद्रैर्यज्ञमावीदिहैवेळयावसुमत्यासधमादंमदेमवसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज ॥ २८ ॥ देवोनराशंसस्त्रिशीर्षाषळक्षःशतमिदेनंशितिपृष्ठाआदधतिसहस्रमींप्रवहंतिमित्रावरुणेदस्युहोत्रमर्हतोबृहस्पतिस्तोत्र मश्विनाध्वर्यवंवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ २९ ॥ देवोवनस्पतिर्वर्षप्रावाघृतनिर्णिक्द्यामग्रेणास्पृक्षदांतरिक्षंमध्येना प्राःपृथिवीमपरेणादृंहीद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ३० ॥ देवंबर्हिर्वारितीनांनिधेधासिप्रच्युतीनामप्रच्युतंनिकाम

धरणंपुरुस्पार्हंयशस्विदेनाबर्हिन्याबर्हींष्यभिष्यामवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ३१ ॥ देवोअग्निःस्विष्टकृत्सुद्रविणा
मंद्रःकविःसत्यमन्मायजीहोताहोतुर्होतुरायजीयानग्नेयांदेवायनयाज्ञ्याँअपिप्रेर्येतेहोत्रेअमत्सततांससनुषींहोत्रांदेवंग
मांदिविदेवेषुयज्ञमेरयेमंस्विष्टकृच्चाग्नेहोताभूर्वसुवनेवसुधेयस्यनमोवाकेवीहियज ॥ ३२ ॥ ॥ अथसूक्तवाकप्रैषः ॥
अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंयजमानःपचन्पक्तीःपचन्पुरोळाशंगृह्णन्नग्नयआज्यंगृह्णन्त्सोमायाज्यंबध्नन्नग्नीषोमाभ्यांछा
गंसूपस्थाअद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नीषोमाभ्यांछागेनाघस्तंतंमेदस्तःप्रतिपचताग्रभीष्टामवी
वृधेतांपुरोळाशेनत्वामद्यर्षआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंयजमानोबहुभ्यआसंगथेभ्यः ॥ एषमेदेवेषुवार्यादक्ष्यतइ
तितायादेवादेवदानान्यदुस्तान्यस्माआचशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवाच्यायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ता
ब्रू २ हि ॥ ३३ ॥ ॥ अथसुत्यायांसवनीयप्रैषाः ॥ होतायक्षदग्निंछागस्यवपायामेदसोजुषतांहवि
र्होतर्यज ॥ ३४ ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूपः ॥
मित्रावरुणयोःपयस्याप्रातःप्रातःसावस्यपुरोळाशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ३५॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशा
नांजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ३६ ॥ होतायक्षद्वायुमग्रेगामग्रेयावागमग्रेसोमस्यपातारंकरदेवंवायुरावसागमज्जुषतांवेतु
पिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ३७ ॥ होतायक्षदिंद्रवायूअर्हताहोणांगव्याभिर्गोमंताभ्रियंतांवीरयाशुक्रयाएनयोर्नियुतोगो

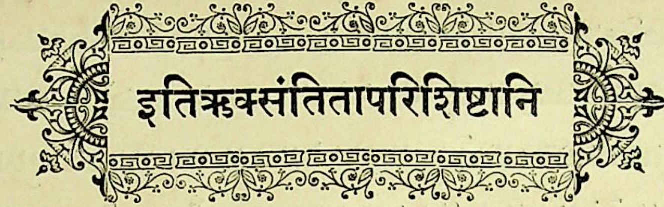
अग्रावीरोपशाश्वपुरस्त्यास्तासामिहप्रयाणमस्त्विहविमोचनंकरतएवेंद्रवायूजुषेतांवीतांपिबतांसोमंहोतर्यज ॥ ३८ ॥
होतायक्षन्मित्रावरुणासुक्षत्रारिशादसानिचिन्मिषंतानिचिरानिश्चिर्यौसाक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरानुल्वणेनचक्षसऋतमृत
मितिदीध्यानाकरतएवंमित्रावरुणाजुषेतांवीतांपिबतांसोमंहोतर्यज ॥ ३९ ॥ होतायक्षदश्विनानासत्यादीघ्नीरुद्र
वर्तिनीन्यतरेणचक्रेणवामीरिषऽऊर्जावहतंसुवीराः सनुतरेणाररुषोबाधेतांमधुकशयेमंयज्ञंयुवानामिमिक्षतांकरतए
वाश्विनाजुषेतांपिबतांवीतांसोमंहोतर्यज ॥ ४० ॥ होतायक्षदिंद्रंप्रातःप्रातःसावस्यार्वावतोगमदापरावतओरोरंतरि
क्षादास्वात्सधस्थादिमेअस्मैशुक्रामधुश्चुतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ४१ ॥ होतायक्ष
दिंद्रंहोत्रात्सजूर्दिवआपृथिव्याऋतुनासोमंपिबतुहोतर्यज ॥ ४२ ॥ होतायक्षन्मरुतःपोत्रात्सुष्टुभःस्वर्काऋतुनासोमं
पिबतुपोतर्यज ॥ ४३ ॥ होतायक्षग्नावोनेष्ट्रात्त्वष्टासुजनिमासजूर्देवानांपत्नीभिर्ऋतुनासोमंपिबतुनेष्टर्यज ॥ ४४ ॥
होतायक्षदग्निमाग्नीध्राद्दतुनासोमंपिबत्वग्नीद्यज ॥ ४५ ॥ होतायक्षदिंद्रोब्रह्माब्राह्मणाद्दतुनासोमंपिबतुब्रह्मन्यज
॥ ४६ ॥ होतायक्षन्मित्रावरुणौप्रशास्तारौप्रशास्त्राद्दतुनासोमंपिबतांप्रशास्तर्यज ॥ ४७ ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदां
होत्राद्दतुभिःसोमंपिबतुहोतर्यज ॥ ४८ ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांपोत्राद्दतुभिःसोमंपिबतुपोतर्यज ॥ ४९ ॥ होता
यक्षद्देवंद्रविणोदांनेष्ट्राद्दतुभिःसोमंपिबतुनेष्टर्यज ॥ ५० ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदामपाद्धोत्रादपात्पोत्रादपान्नेष्ट्रात्तु

रीयंपात्रममृक्तममर्त्यमिंद्रपानंदेवोद्रविणोदाद्राविणोदसः स्वयमायूयाः स्वयमभिगूर्याः स्वयमभिगूर्तथाहोत्रयकतुभिः
सोमस्यपिबत्वच्छावाकयज ॥ ५१ ॥ होतायक्षदश्विनाध्वर्यूआध्वर्यवादृतुनासोमंपिबतामध्वर्यूयजतं ॥ ५२ ॥ हो
तायक्षदग्निंगृहपतिंगार्हपत्यात्सुगृहपतिस्त्वयाग्नेयंसुन्वन्यजमानस्यात्सुगृहपतिस्त्वमनेनसुन्वतायजमानेनाग्निर्गृहप
तिर्गार्हपत्यादृतुनासोमंपिबतुगृहपतेयज ॥ ५३ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशस्यजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ५४ ॥ होतायक्ष
दिंद्रंहरिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूपः ॥ माध्यंदिनस्यसवनस्यपुरो
ळाशाँइंद्रः प्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ५५ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशानांजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ५६ ॥ होताय
क्षदिंद्रंमाध्यंदिनस्यसवनस्यनिष्केवल्यस्यभागस्यात्तारंपातारंश्रोतारंहवमागंतारमस्याधियोवितारंसुन्वतोयजमान
स्यवृधं ॥ ओभाकुक्षीपृणतांवार्त्रघ्नंचमाघोनंचेमेअस्मैशुक्रामधुश्चुतः प्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहो
तर्यज ॥ ५७ ॥ होतायक्षदिंद्रंमरुत्वंतमिंद्रोमरुत्वांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ५८ ॥ होतायक्षदादित्यान्प्रि
यान्प्रियधाम्नः प्रियव्रतान्महस्वसरस्यपतीनुरोरंतरिक्षस्याध्यक्षान्त्स्वादित्यानवोदधतस्मैसुन्वतेयजमानायकरन्नेवमा
दित्याजुषंतांमदंतांव्यंतुपिबंतुसोमंहोतर्यज ॥ ५९ ॥ होतायक्षदग्निंछागस्यहविषआददद्यमध्यतोमेदउद्भृतंपुराद्वेषो
भ्यः पुरापौरुषेय्यागृभः ॥ घसन्नूनंघासेअज्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानांपीवोपवसना

नांपार्श्वतःश्रोणितःशितामतउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरदेवाग्निर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ ६० ॥ (होतायक्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयारशनयाधित ॥ यत्राग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्रसोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामानियत्राग्नेश्छागस्यहविषःप्रियाधामानियत्रवनस्पतेःप्रियापाथांसियत्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्होतुःप्रियाधामानितत्रैतंप्रस्तुह्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयांसमिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ होतायक्षदग्निंस्विष्टकृतमयाळग्निरग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाळग्नेश्छागस्यहविषःप्रियाधामान्ययाड्वनस्पतेःप्रियापाथांस्ययाड्देवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहिमानमायजतामेज्याऽइषकृणोतुसोऽअध्वराजातवेदाजुषतांहविर्होतर्यज) ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवांऽइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूपः ॥ तृतीयस्यसवनस्यपुरोळशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ६१ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशानांजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ६२ ॥ होतायक्षदिंद्रंतृतीयस्यसवनस्यऋभुमतोविभुमतोवाजवतोबृहस्पतिवतोविश्वदेव्यावतःसमस्यमदाःप्रातस्तनाअग्मतसंमाध्यंदिनाः समिदातनास्तेषांसमुक्षितानांगौरइवप्रगाह्यावृषायस्वायूयावाहुभ्यामुपयाहिहरिभ्यांप्रप्रुथ्याशिप्रेनिष्यृथ्यऋजीषमिमेअस्मैतीव्राआशीर्वंतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६३ ॥ होतायक्षद्देवंसवितारंपरामीवांसावि

षत्पराघशंसंसुसावित्रमासाविषदस्मैसुन्वतेयजमानायकरदेवंदेवःसविताजुषतांमदतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥६४॥
अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंसुन्वन्यजमानःपचन्पक्तीःपचन्पुरोळाशान्गृह्णन्नग्नयऽआज्यंगृह्णन्त्सोमायाज्यंवध्नन्नग्नये
छागंसुन्वंनिंद्रायसोमंभृंजन्हरिभ्यांधानाःसूपस्थाअद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नयेछागेनेंद्राय
सोमेनहरिभ्यांधानाभिरघत्तंमेदस्तःप्रतिपचताग्रभीदवीवृधतपुरोळाशैरपादिंद्रःसोमंगवाशिरंयवाशिरंतीव्रांतंबहुर
मध्यमुपोत्थामदाश्रौद्धिमदाँआनळवीवृधतांगूषैस्त्वामद्यर्षआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंसुन्वन्यजमानोबहुभ्यआसं
गथेभ्यः ॥ एषमेदेवेषुवसुवार्यायक्ष्यतइतितायादेवादेवदानान्यदुस्तान्यस्माआचशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभ
द्रवाच्यायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताब्रू ३ हि ॥ ६५ ॥ धानासोमानामिंद्राद्धिचपिबचबब्धांतंहरीधानाउ
पऋजीषंजिघ्रतामारथचर्षणेसिंचस्वयत्त्वापृच्छाद्धिषन्पत्नीःक्वामीमदथाइत्यस्मिन्सुन्वतियजमानेतस्मैकिमराथाः सु
ष्टुसुवीर्ययज्ञस्यागुरउद्दचयद्यद्दचीकमतोतोतत्तथाभूद्धोतर्यज ॥ ६६ ॥ होतायक्षदश्विनासोमानांतिरोअह्न्यानांत्रि
र्वर्तिर्यातंत्रिरिहमादयेथामुतोतुरीयंनासत्यावाजिनायधेनुःसजूरग्नीरोहिदश्वोघृतस्नुःसजूरुषाअरुणीभिःसजूःसूर्यएत
शेनसजोषावश्विनादंसोभिःकरतएवाश्विनाजुषेतांमदेतांपिबतांसोमंहोतर्यज ॥ ६७ ॥ होतायक्षदश्विनासरस्वती

मिंद्रंसुत्रामाणंसोमानांसुराम्णांजुषतांव्यंतुपिबंतुमदंतुसोमान्सुराम्णोहोतर्यज ॥ ६८ ॥ होतायक्षत्प्रजापतिंमहिम्नो जुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६९ ॥ इतिप्रैषाध्यायःसमाप्तः ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ ॥ छ ॥

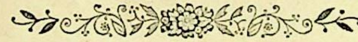

अयं ग्रंथः पणशीकरोपाह्वविद्वद्वरलक्ष्मणशर्मतनुजनुषा वासुदेवशर्मणा परिष्कृत्य संशोधितः
मुंबय्यां निर्णयसागराख्यमुद्रणयंत्रपरिवृढानां **श्रीमतां तुकाराम जावजीनां** कृते
सचायं तेषामेवांकनालये बाळकृष्ण रामचंद्र घाणेकरेणांकितः ।

शाकः १८३२, सन १९१०.

॥ इतिअष्टमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ ऋग्वेदसंहितर्चामकारादिक्रमकोशः ॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अंगादंगाल्लोम्नोलोम्नः	८	८	२१
अंगिरसोनःपितरः	७	६	१५
अंगिरस्वंताउतविष्णुवंता	६	३	१६
अंगिरोभिरागहि	७	६	१४
अंजंतित्वामध्वरे	३	१	३
अंजंतियंप्रथयंतोनविप्राः	४	२	२१
अंजतेव्यंजते	७	३	२०
अंजंत्येनंमध्वोरसेन	७	५	२१
अंतरिक्षप्रांरजसो	८	५	४
अंतरिक्षेणपतति	८	७	२४
अंतरिक्षेपथिभिः	८	८	२६
अंतरिच्छंतितंजने	६	५	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अंतरैश्चक्रैस्तनयाय	५	१	२
अंतर्दूतोरोदसीदस्मईयते	२	८	२०
अंतर्यच्छजिघांसतः	८	५	२०
अंतर्ह्यग्नईयसे	२	५	२७
अंतश्चप्रागाअदितिर्भवा	६	४	११
अंतश्चरतिरोचना	८	८	४७
अंतिचित्संतमहं	५	८	३५
अंतिवामादूरेअमित्रमुच्छ	५	५	२४
अंबयोयंत्यध्वभिः	१	२	११
अंबितमेनदीतमे	२	८	१०
अंशुंदुहंतिस्तनयन्तं	७	२	२८
अंसेषुवऋष्टयः	४	३	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अंसेष्वामरुतःखादयः	५	४	२४
अंहोयुवस्तन्वस्तन्वतेवि	४	३	७
अकर्मतेस्वपसोअभूम	३	४	१९
अकर्मादस्युरभिनोअमंतु	७	७	७
अकारितइंद्रगोतमेभिः	१	५	५
अकारिब्रह्मसमिधान	३	५	५
अकारिवामंधसो	५	१	३
अक्रंददग्निस्तनयन्	७	८	२८
अक्रविहस्तासुकृते	४	३	३१
अक्रान्त्समुद्रःप्रथमे	७	४	१८
अक्रोनबभ्रिःसमिथे	२	८	१५
अक्षण्वंतःकर्णवंतः	८	२	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अक्षन्नमीमदंतहि	१	६	३
अक्षानहोनह्यतन	८	१	१४
अक्षासइदंकुशिनः	७	८	४
अक्षितोतिःसनेदिमं	१	१	१०
अक्षीभ्यांतेनासिकाभ्यां	८	८	२१
अक्षेत्रवित्क्षेत्रविदं	७	७	३०
अक्षैर्मादीव्यःकृषिमित्	७	८	५
अक्षोदयच्छवसाक्षाम	३	६	१
अक्षोनचक्र्योःशूर	४	६	२७
अक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरा	६	२	२०
अगच्छतंकृपमाणंपरा	१	८	२१
अगच्छतुविप्रतमः	३	२	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्नन्निंद्रश्रवोबृहत्	३	२	२२	अग्निंतंमन्येयोवसु	३	८	२२	अग्निंविशईळते	८	३	१५	अग्निनातुर्वशंयदुं	१	३	११
अग्नन्मसहानमसा	५	२	१५	अग्निंदूतंपुरोदधे	६	३	३६	अग्निंविश्वायुवेपसं	६	३	३३	अग्निनारयिमश्नवत्	१	१	१
अगव्यूक्षितेत्रमागन्म	४	७	३३	अग्निंदूतंवृणीमहे	१	१	२२	अग्निंविश्वाअभिपृक्षः	१	५	१६	अग्निनेंद्रेणवरुणेन	६	३	१४
अगस्त्यःखनमानः	२	४	२२	अग्निंदूतंप्रतियदब्रं	२	३	४	अग्निंवोदेवमग्निभिः	५	२	३	अग्निःपूर्वेभिर्ऋषिभिः	१	१	१
अगस्त्यस्यनद्भ्यः	८	१	२४	अग्निंदेवासोमानुषीषु	२	५	२४	अग्निंवोदेवयज्यया	६	५	१३	अग्निःप्रत्नेनमन्मना	६	३	३८
अगोरुधायगविषे	६	२	१८	अग्निंदेवासोअग्रियं	४	५	३०	अग्निंवोवृधंतं	६	७	१०	अग्निरग्निंवःसमिधा	४	५	१८
अग्नआयाहिवीतये	४	५	२२	अग्निंद्वेषोयोतवैनोगृणीम	६	५	१३	अग्निंसुदीतिंसुदृशं	३	१	१७	अग्निरग्निंवोअध्रिगुं	६	४	१७
अग्नआयाह्यग्निभिः	६	४	३२	अग्निंधीभिर्मनीषिणः	६	३	३२	अग्निंसुम्नायदधिरेपुरोजनाः	२	८	१७	अग्निरग्निंहवीमभिः	१	१	२२
अग्नआयूंषिपवसे	७	२	१०	अग्निंनरामथितंसंदिदीपः	६	४	१२	अग्निंसूनुंसनश्रुतं	३	१	९	अग्निमच्छादेवयतां	३	८	१२
अग्नइळासमिध्यसे	३	१	२४	अग्निंनरोदीधितिभिः	५	१	२३	अग्निंसूनुंसहसोजातवेदसं	६	५	१३	अग्निमस्तोष्यृग्मियं	६	३	२२
अग्नइंद्रश्चदाशुषो	३	१	२५	अग्निंमंद्रंपुरुप्रियं	६	३	३५	अग्निंस्तोमेनबोधय	४	१	६	अग्निमिंधानोमनसा	६	७	१२
अग्नइंद्रवरुणमित्र	४	२	२८	अग्निमन्येपितरमग्निमापि	७	६	२	अग्निंहिन्वंतुनोधियः	८	८	१४	अग्निमीळिष्वावसे	६	५	१३
अग्नओजिष्ठमाभर	४	१	२	अग्निंयंतुरमप्तुरं	३	१	३०	अग्निंहोतारंप्रवृणे	३	१	१९	अग्निमीळेन्यंकविं	४	१	६
अग्नयेब्रह्मऋभवः	८	३	१५	अग्निंवःपूर्व्यंगिरा	६	३	४०	अग्निंहोतारंमन्येदास्वंतं	२	१	१२	अग्निमीळेपुरोहितं	१	१	१
अग्नायोमर्त्योदुवो	४	५	१६	अग्निंवःपूर्व्यंहुवे	६	२	१०	अग्निंहोतारमीळतेवसुधिं	२	१	१५	अग्निमीळेभुजांयविष्ठं	७	७	२
अग्निंघृतेनवावृधुः	४	१	६	अग्निंवर्धंतुनोगिरो	३	१	८	अग्निनाग्निःसमिध्यते	१	१	२२	अग्निमुक्थैर्ऋषयः	८	३	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्निमुषसमश्विना	३	१	२०
अग्निरत्रिंभरद्वाजं	८	८	८
अग्निरप्सामृतीषहं	४	५	१६
अग्निरस्मिजन्मना	३	१	२७
अग्निरिद्धिप्रचेता	४	५	१६
अग्निरिंद्रोवरुणोमित्रः	८	२	९
अग्निरिवमन्यो	८	३	१९
अग्निरिषांसख्येददातुनः	६	५	१३
अग्निरीशेबृहतो	५	२	१४
अग्निरीशेबृहतःक्षत्रियं	३	५	१२
अग्निरीशेवसव्यस्य	३	८	७
अग्निरुक्थेपुरोहितः	६	२	३०
अग्निर्ऋषिःपवमानः	७	२	१०
अग्निर्जज्ञेजुह्वारेजमानः	३	२	५
अग्निर्जागारतमृचःकाम	४	२	२५
अग्निर्जातादेवानां	६	३	२३
अग्निर्जातोअथर्वणः	७	७	४
अग्निर्जातोअरोचत	४	१	६
अग्निर्जुषतनोगिरः	४	१	५
अग्निर्ददातिसत्पतिं	४	१	१८
अग्निर्दाद्द्रविणंवीर	८	३	१०
अग्निर्देवेभिर्मनुषश्चजंतु	२	८	२१
अग्निर्देवेषुराजति	४	१	१७
अग्निर्देवेषुसंवसुः	६	३	२३
अग्निर्देवोदेवानामभवत्	८	८	८
अग्निर्द्यावापृथिवी	३	१	२५
अग्निर्धियासचेतति	३	१	९
अग्निर्नयेभ्राजसा	८	३	१२
अग्निर्नयोवनआ	७	३	२४
अग्निर्नशुष्कंवनं	४	६	५
अग्निर्नेताभगइव	३	१	२०
अग्निर्नोयज्ञमुपवेतुसाधु	४	१	३
अग्निर्मूर्धादिवःककुत्	६	३	३९
अग्निर्वह्नेसुवीर्यसग्निः	१	३	११
अग्निर्वृत्राणिजंघनत्	४	५	२७
अग्निर्हत्यंजरतःकर्णं	८	३	१५
अग्निर्हनामधायिदन्	८	६	१८
अग्निर्हिजानिपूर्व्यः	५	८	२४
अग्निर्हिवाजिनंविशे	३	८	२२
अग्निर्हिविद्मनानिदः	४	५	१६
अग्निर्होताकविक्रतुः	१	१	१
अग्निर्होतागृहपतिः	४	५	१९
अग्निर्होतादास्वतः	४	१	१
अग्निर्होतानोअध्वरे	३	५	१५
अग्निर्होतान्यसीदत्	३	८	१२
अग्निर्होतापुरोहितो	३	१	९
अग्निःशुचिव्रततमः	६	३	४०
अग्निश्चयन्मरुतो	४	३	२५
अग्निश्रियोमरुतो	३	१	२६
अग्निष्वात्ताःपितरः	७	६	१२
अग्निःसनोतिवीर्याणि	३	१	२५
अग्निःसप्तिंवाजंभरं	८	३	१५
अग्निस्तिग्मेनशोचिषा	४	५	२६
अग्निस्तुविश्रवस्तमं	४	१	१७
अग्निस्त्रीणित्रिधातूनि	६	३	२३
अग्नीपर्जन्याववतं	४	८	१६
अग्नीरक्षांसिसेधति	५	२	१९
अग्नीषोमाचेतितत्	१	६	२८
अग्नीषोमापिपृतं	१	६	२९
अग्नीषोमायआहुतिं	१	६	२८
अग्नीषोमायोअद्यवां	१	६	२८
अग्नीषोमावनेनवां	१	६	२९
अग्नीषोमाविमानिनः	१	६	२९
अग्नीषोमाविमंसुमे	१	६	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्नीषोमावृषणावाजं	८	२	१३
अग्नीषोमासवेदसा	१	६	२९
अग्नीषोमाहविषःप्रस्थि	१	६	२९
अग्नेअच्छावदेहनः	८	७	२९
अग्नेअपांसमिध्यसे	३	१	२५
अग्नेकदातआनुषक्	३	५	६
अग्नेकविर्वेधाअसि	६	४	३२
अग्नेकेतुर्विशामसि	८	८	१४
अग्नेघृतस्यधीतिभिः	६	७	१२
अग्नेचिकिद्ध्य१स्यनः	४	१	१४
अग्नेजरस्वस्वपत्यआयुनि	२	८	२१
अग्नेजरितर्विश्पतिः	६	४	३५
अग्नेजुषस्वनोहविः	३	१	३१
अग्नेजुषस्वप्रतिहर्यतद्वचः	२	२	१३
अग्नेतमद्याश्वंनस्तोमैः	३	५	१०
अग्नेतवत्यदुक्थ्यं	१	७	२२
अग्नेतवत्येअजर	६	२	११
अग्नेतवश्रवोवयः	८	७	२८
अग्नेतृतीयेसवनेहिकानिं	३	१	३१
अग्नेत्रीतेवाजिना	३	१	२०
अग्नेत्वचंयातुधानस्य	८	४	५
अग्नेत्वंनोअंतमः	४	१	१६
अग्नेत्वंपारयानव्यः	२	५	१०
अग्नेत्वमस्मद्युयोधि	२	५	१०
अग्नेत्वंयशाअस्या	६	२	१४
अग्नेदादाशुषेरयिं	३	१	२४
अग्नेदिवोअर्णमच्छा	३	१	२२
अग्नेदिवःसूनुरसि	३	१	२५
अग्नेदेवाँइहावहजज्ञानः	१	१	२२
अग्नेदेवाँइहावहसादया	१	१	२८
अग्नेद्युम्नेनजागृवे	३	१	२४
अग्नेधृतव्रतायते	६	३	४०
अग्नेनक्षत्रमजरं	८	८	१४
अग्नेनयसुपथाराये	२	५	१०
अग्नेनिपाहिनस्त्वं	६	३	३८
अग्नेनेमिरराँइव	४	१	५
अग्नेपत्नीरिहावह	१	२	५
अग्नेपवस्वस्वपाः	७	२	११
अग्नेपावकरोचिषा	४	१	१९
अग्नेपूर्वाअनूषसो	१	३	२९
अग्नेःपूर्वेभ्रातरः	८	१	११
अग्नेबाधस्वविमृधोवि	८	५	१३
अग्नेभवसुषमिधा	५	२	२३
अग्नेभूरीणितव	३	१	२०
अग्नेभ्रातःसहस्कृत	६	३	३२
अग्नेमन्मानितुभ्यंकं	६	३	२२
अग्नेमन्युंप्रतिनुदन्	८	७	१६
अग्नेमरुद्भिःशुभयद्भिः	४	३	२५
अग्नेमाकिष्टेदेवस्य	६	५	१२
अग्नेमृळमहाँअसि	३	५	९
अग्नेयजस्वहविषा	२	६	१
अग्नेयजिष्ठोअध्वरे	३	१	८
अग्नेयत्तेदिविवर्चः	३	१	२२
अग्नेयदद्यविशो	४	५	१९
अग्नेयाहिदूत्यं१	५	२	१२
अग्नेयाहिसुशस्तिभिः	६	२	१०
अग्नेयुक्ष्वाहियेतव	४	५	२९
अग्नेयंयज्ञमध्वरं	१	१	१
अग्नेरप्नसःसमिदस्तु	८	३	१५
अग्नेरक्षाणोअंहसः	५	२	२०
अग्नेरिंद्रस्यसोमस्य	२	५	२९
अग्नेर्गायत्र्यभवत्	८	७	१८
अग्नेर्वर्मपरिगोभिः	७	६	२१
अग्नेर्वयंप्रथमस्यामृतानां	१	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्नेवाजस्यगोमतः	१	५	२७	अग्नेसहस्वपृतना	३	१	२४	अचेतिदिवोदुहितामघो	५	५	२५	अच्छामहीबृहतीशंतमा	४	२	२१
अग्नेविवस्वदुषसः	१	३	२८	अग्नेसुखतमेरथे	१	१	२४	अचेत्यग्निश्चिकितुः	६	४	२७	अच्छायंवोमरुतः	५	४	२
अग्नेविश्वानिवार्या	३	१	१०	अग्नेसुतस्यपीतये	४	३	५	अचोदसोनोधन्वंतु	७	३	४	अच्छायोगंतानाधमान	३	६	१९
अग्नेविश्वेभिरग्निभिः	३	१	२४	अग्नेःस्तोमंमनामहे	४	१	५	अच्युताचिद्वोअज्मन्	६	१	३६	अच्छावदतवसंगीर्भिः	४	४	२७
अग्नेविश्वेभिरागहि	४	१	१९	अग्नेस्तोमंजुषस्वमे	६	३	३६	अच्छऋषेमारुतंगणं	४	३	१०	अच्छावदातनागिरा	१	३	१७
अग्नेविश्वेभिःस्वनीक	४	५	२०	अग्नेहंसिन्यत्रिणं	८	६	२४	अच्छाकविंनृमणोगा	३	५	१८	अच्छाविवक्मिरोदसी	३	४	२
अग्नेवीहिपुरोळाशं	३	१	३१	अग्नेपिबामधूनांसुतं	३	७	२२	अच्छाकोशंमधुश्चुतं	७	२	९	अच्छावोअग्निमवसे	४	१	१७
अग्नेवीहिहविषा	५	२	२३	अग्रेगोराजाप्यस्तविष्य	७	३	२०	अच्छागिरोमतयो	५	२	१३	अच्छावोचेयशुशुचान	३	४	१५
अग्नेवृधानआहुतिं	३	१	३१	अग्रेबृहन्नुषसामूर्ध्वो	७	५	२९	अच्छाचत्वैनानमसा	६	२	२	अच्छावोदेवीमुषसं	३	४	८
अग्नेशकेमतेवयं	३	१	२८	अग्रेसिंधूनांपवमानः	७	३	१४	अच्छानृचक्षाअसरत्	७	४	२	अच्छासमुद्रमिंदवः	७	२	९
अग्नेशर्धंतमागणं	४	३	१९	अघोरचक्षुरपतिघ्न्येधि	८	३	२८	अच्छानोअंगिरस्तमं	६	२	२०	अच्छासिंधुंमातृतमा	३	२	१२
अग्नेशर्धमहतेसौभगाय	४	१	२२	अघ्नंतेविष्णवेवयं	६	२	२३	अच्छानोमित्रमहो	४	५	२	अच्छाहिसोमःकलशान्	७	३	६
अग्नेशुक्रेणशोचिषा	१	१	२३	अचिकित्वान्चिकितुषः	२	३	१५	अच्छानोमित्रमहो	४	५	१६	अच्छाहित्वासहसःसूनो	६	४	३२
अग्नेशुक्रेणशोचिषा	७	७	५	अचिक्रदद्वृषाहरिः	६	७	१९	अच्छानोयाह्यावह	४	५	२९	अच्छिद्राशर्मजरितः	३	१	१५
अग्नेसक्षेषद्दतपा	४	५	३	अचित्तीयच्चकृमा	३	८	५	अच्छानःशीरशोचिषं	६	५	१२	अच्छिद्रासूनोसहसोनो	१	४	२४
अग्नेसहंतमाभर	४	१	१५	अचेतिदस्राव्युनाकमृण्व	२	२	३	अच्छामइंद्रंमतयः	७	८	२४	अजाअन्यस्यवह्नयः	४	८	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अजातशत्रुमजरास्वर्वती	४	२	३
अजावृत्तइंद्रशूरपत्नीः	२	४	१६
अजाश्वःपशुपावाजस्य	४	८	२४
अजिरासस्तदप	४	३	१
अजिरासोहरयोयेतआशवः	६	४	१५
अजीजनन्नमृतंमर्त्यासः	३	३	३४
अजीजनोअमृत	७	५	२२
अजीजनोहिपवमान	७	५	२२
अजीतयेहतये	७	४	६
अजैष्माद्यासनामच	६	४	१०
अजैष्माद्यासनामच	८	८	२२
अजोनक्षांदाधारपृथिवीं	१	५	११
अजोभागस्तपसातं	७	६	२०
अजोहवीदश्विनातौग्र्यो	१	८	१५
अजोहवीदश्विनावर्तिका	१	८	१६
अजोहवीन्नासत्याकरावां	१	८	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अज्येष्ठासोअकनिष्ठासः	४	३	२५
अत्रेचिदस्मैकृणुथान्यंच	६	२	३४
अतःपरिज्मन्नागहि	१	१	१२
अतःसमुद्रमुद्धतः	५	८	१४
अतःसहस्रनिर्णिजा	५	८	२७
अतउत्वापितुभृतः	७	५	२९
अतप्यमानेअवसावंती	२	५	२
अतश्चिदिंद्रणउप	६	६	१६
अतस्त्वारयिमभि	७	१	५
अतारिपुर्भरतागव्यवःसं	३	२	१४
अतारिष्मतमसस्पारमस्य	५	५	२०
अतारिष्मतमसस्पारं	१	६	२५
अतारिष्मतमसस्पारं	२	४	२९
अतारिष्मतमसस्पारमस्य	२	५	१
अतिवृष्टंववक्षिथ	३	१	५
अतित्रीसोमरोचना	६	८	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अतिथिंमानुषाणां	६	२	१३
अतिद्रवसारमेयौ	७	६	१५
अतिनःसश्चतोनय	१	३	२५
अतिनोविष्पितापुरु	६	६	३
अतिवायोससतोयाहिश	२	१	२५
अतिवायोमरुतो	४	८	१४
अतिवारान्पवमानोअसि	७	१	१७
अतिविद्धाविथुरेणाचिद	६	६	३२
अतिविश्वाःपरिष्ठाः	८	५	९
अतिश्रितीतिरश्चता	६	८	४
अतिष्ठंतीनामनिवेश	१	२	३७
अतीदुशक्रओहते	६	५	७
अतीयामनिदस्तिरः	४	३	१३
अतीहिमन्युषाविणं	६	३	५
अतृष्णुवंतंवियतम	३	६	१
अतोदेवाअवंतुनः	१	२	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अतोनआनृनतिथी	४	३	४
अतोवयमंतमेभिर्युजानाः	२	३	२४
अतोविश्वान्यद्भुता	१	२	१८
अत्यंसृजंतिकलशे	७	३	११
अत्यंहविःसचतेसच्चधातु	४	३	२३
अत्यायातमश्विना	४	४	१५
अत्यावृधस्नूरोहिता	३	४	१६
अत्यासोनयेमरुतः	५	४	२५
अत्याहियानानहेतृभिः	६	८	२
अत्यूंपवित्रमक्रमीत्	७	१	२
अत्यूर्मिर्मत्सरोमदः	६	८	७
अत्योनहियानोअभि	७	३	१२
अत्योनाज्मन्त्सर्गप्रतक्तः	१	५	९
अत्रातेरूपमुत्तमं	२	३	१२
अत्राविनेमिरेषां	६	३	११
अत्राहगोरमन्वत	१	६	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अग्राहुतद्रहेथेमध्वआहुतिं	२	१	२५
अत्राहतेहरिवस्ताउ	३	६	८
अत्रिमनुस्वराज्यं	२	५	२९
अत्रिर्यद्वांमवरोहन्	४	४	१९
अत्रीणांस्तोममद्रिवोमह	६	३	१८
अत्रेदुमेमंससेसत्यमुक्तं	७	७	१६
अत्रेरिवश्रृणुतंपूर्व्यस्तुतिं	६	३	१७
अत्रैववोपिनह्यामि	८	८	२४
अथातेअंगिरस्तमः	१	५	२३
अथातेअंतमानां	१	१	७
अथानउभयेषां	१	२	२१
अदत्रयादयतेवार्याणि	४	३	३
अदर्दाअभीमहतेवचस्य	१	४	११
अदब्धइंदोपवसे	७	३	१०
अदब्धस्यस्वधावतः	६	३	३९
अदब्धेभिःसवितः	५	१	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अदब्धेभिस्तवगोपाभिः	४	५	१०
अदर्दरुत्समसृजोविखानि	४	१	३२
अदर्शिगातुरुरवेवरीयसी	२	१	२६
अदर्शिगातुवित्तमः	६	७	१३
अदान्मेपौरुकुत्स्यः	६	१	३५
अदाभ्येनशोचिषा	८	६	२५
अदाभ्योभुवनानि	३	८	४
अदाभ्यःपुरएता	३	१	९
अदितिर्द्यावापृथिवीऋतं	८	२	१२
अदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षं	१	६	१६
अदितिर्नउरुष्यतु	६	४	८
अदितिर्नोदिवा	६	१	२६
अदितिर्ह्यजनिष्ट	८	३	१
अदितेमित्रवरुणो	२	७	८
अदित्संतंचिदाघृणे	४	८	१७
अदिद्युतत्स्वपाको	४	५	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अदृश्रमस्यकेतवः	१	४	७
अदृष्टान्हंत्यायती	२	५	१४
अदेदिष्टवृत्रहागोपतिर्गाः	३	२	८
अदेवाद्देवःप्रचता	८	७	९
अदेवेनमनसा	२	६	३१
अदोयद्दारुप्लवते	८	८	१३
अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमा	८	६	२१
अद्भिःसोमपपृचानस्य	७	२	३२
अद्याचिन्नूचित्तदपो	४	७	२
अद्यादूतंवृणीमहे	१	३	२८
अद्यादेवाउदितासूर्यस्य	१	८	७
अद्याद्याश्वश्वइंद्रः	६	४	३९
अद्यानोदेवसवितः	४	४	२५
अद्यामुरीययदियातुधानः	५	७	७
अद्येदुप्राणीदममन्	७	७	३०
अद्रिणातेमंदिनः	७	८	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अद्रिभिःसुतोमतिभिः	७	२	३३
अद्रिभिःसुतःपवते	७	२	२५
अद्रिभिःसुतःपवसेपवित्रे	७	३	१६
अद्रोवमावहोशतोयवि	६	४	३२
अद्रोघसत्यंतवतन्महित्वं	३	२	१०
अद्रौचिदस्माअंतर्दुरोणे	१	५	१४
अद्वेषोअद्यबर्हिषः	७	८	७
अद्वेषोनोमरुतो	४	४	३४
अधक्रत्वामघवन्तुभ्यंदे	४	१	२३
अधक्षपापरिष्कृतः	७	४	२५
अधग्मंतानहुषोहवंसूरेः	२	१	३
अधग्मंतोशनापृच्छतेवां	७	७	७
अधजिह्वापापतीति	४	५	८
अधज्मोअधवादिवः	५	७	१३
अधतेविश्वमनुहासदिष्ट	१	४	२२
अधत्यंद्रप्संविभ्वंविचक्ष	७	६	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अधत्वमिंद्रविद्धि	८	१	३०
अधत्वष्टातेमहः	४	६	२
अधत्वाविश्वेपुरः	४	६	२
अधत्विषीमांअभ्योजसा	२	६	२८
अधद्रप्सोअंशुमत्याउपस्थे	६	६	३४
अधद्युतानःपित्रोः	३	५	२
अधद्यौश्चित्तेअपसा	४	६	२
अधधारयामध्वा	७	४	१३
अधःपश्यस्वमोपरि	६	३	१०
अधप्रजज्ञेतरणिर्ममत्तु	१	८	२५
अधप्रियमिषिराय	६	४	६
अधप्लायोगिरतिदासद्	५	७	१६
अधयच्चारथेगणे	६	४	६
अधयदिमेपवमान	७	५	२३
अधयद्राजानागविष्टौ	८	१	३०
अधश्रुतंकवषंवृद्धं	५	२	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तं	६	३	१६
अधश्वेतंकलशं	७	२	३२
अधस्मयस्यार्चयः	४	१	१
अधस्मातेचर्षणयो	४	६	२०
अधस्मानउदवता	२	७	१४
अधस्मानोवृधेभव	४	७	२९
अधस्मास्यपनयंति	४	५	१४
अधस्यायोषणामही	६	४	६
अधस्वनादुतबिभ्युः	१	६	३२
अधस्वनान्मरुतांविश्व	१	३	१६
अधस्वनस्यनिर्विदे	१	८	२३
अधाकृणोःपृथिवीं	२	६	१०
अधाकृणोःप्रथमंवीर्यं	२	६	१९
अधागावउपमातिं	८	१	३०
अधाचिन्नुयद्दिधिषा	८	७	२०
अधातेअप्रतिष्कुतं	६	६	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अधात्वंहिनस्करः	६	६	६
अधानरोन्योहुतेधा	४	३	१०
अधानोविश्वसौभग	१	३	२५
अधान्वस्यजेन्यस्य	८	१	३०
अधान्वस्वसंदृशंजगन्वान्	५	६	१०
अधामन्येबृहदसुर्यम्	४	७	२
अधामन्येश्रत्तेअस्माअधा	१	७	१९
अधामहीनआयस्य	५	२	२०
अधामातुरुषसःसप्तविप्रा	३	४	१८
अधायथानःपितरःपरासः	३	४	१९
अधायिधीतिरससृग्र	७	७	२७
अधायोविश्वाभुवना	२	६	१९
अधाय्यग्निर्मानुषीषुविक्षु	२	८	२४
अधारयतंपृथिवीं	४	३	३०
अधारयंतवह्नयः	१	२	२
अधासुमंद्रोअरतिः	८	१	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अधाहयद्वयमग्नेत्वाया	३	४	१८
अधाहयंतोअश्विना	५	५	२१
अधाहिकाव्यायुवं	४	४	४
अधाहिन्वानइंद्रियं	७	१	५
अधाहिविक्ष्वीड्योसि	४	५	२
अधाहींद्रगिर्वणः	६	७	२
अधाहोतान्यसीदो	४	४	३५
अधाह्यग्नएषां	४	१	८
अधाह्यग्नेक्रतोर्भद्रस्य	३	५	१०
अधाह्यग्नेमह्नानिषद्य	७	६	१
अधिद्यामस्थाद्वृषभो	७	३	११
अधिद्वयोरदधाउक्थ्यंव	१	६	४
अधिनइंद्रैषां	६	६	४
अधिपुत्रोपमश्रवः	७	८	२
अधिपेशांसिवपतेनृतूरिव	१	६	२४
अधिबृबुःपणीनां	४	७	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अधियदस्मिन्वाजिनीव	७	४	४
अधियस्तस्थौकेशवंता	८	५	२६
अधियाबृहतोदिवः	६	२	२२
अधिश्रियेदुहिता	५	१	३
अधिश्रियंनिदधुश्चारुं	१	५	१८
अधिसानौनिजिघ्नते	१	५	३०
अधीन्वत्रसप्ततिंचसप्तच	८	४	२८
अधीवयाद्गिरीणां	५	८	२०
अधीवासंपरिमातुः	२	२	६
अधुक्षतप्रियंमधु	६	७	१८
अधुक्षत्पिप्युषीमिषं	६	५	१७
अधेनुंदस्रास्तर्यं१विषक्तां	१	६	१६
अध्वर्यवःकर्तनाश्रुष्टिं	२	६	१४
अध्वर्यवःपयसो	२	६	१४
अध्वर्यवश्चकृवांसोमधूनि	४	२	२०
अध्वर्यवातुहिषिंच	६	३	५
अध्वर्यवोपईतासमुद्रं	७	७	२४
अध्वर्यवोभरतेंद्राय	२	६	१३
अध्वर्यवोयउरणं	२	६	१३
अध्वर्यवोयन्नरःकामयां	२	६	१४
अध्वर्यवोयोअपो	२	६	१३
अध्वर्यवोयोदिव्यस्य	२	६	१४
अध्वर्यवोयोदृभीकं	२	६	१३
अध्वर्यवोयःशतमासहस्रं	२	६	१४
अध्वर्यवोयःशतंशंबरस्य	२	६	१३
अध्वर्यवोयःस्वश्नं	२	६	१३
अध्वर्यवोरुणंदुग्धमंशुं	५	६	२३
अध्वर्यवोहविष्मंताहि	७	७	२४
अध्वर्युभिःपंचभिः	३	१	२
अध्वर्युवामधुपाणिं	७	८	२१
अध्वर्योअद्रिभिःसुतं	७	१	८
अध्वर्योद्रावयात्वं	५	७	३२
अध्वर्योवीरप्रमहे	४	७	१८
अनच्छयेतुरगातुजीवं	२	३	१९
अनक्षमप्सुदुष्टरं	६	८	६
अनमीवाउषसआ	७	८	७
अनमीवासइळयामदंतो	३	४	५
अनर्वाणोह्येषां	६	१	२५
अनर्वाणंवृषभंमंद्रजिह्वं	२	५	१२
अनर्शरातिंवसुदामुपस्तुहि	६	७	३
अनश्वोजातोअनभीशु	२	२	२२
अनश्वोजातोअनभीशु	३	७	७
अनवद्यैरभिद्युभिः	१	१	१२
अनवस्तेरथमश्वायतक्षन्	४	१	२९
अनस्वंतासत्पतिर्मामहेमे	४	१	२१
अनागसेअदितये	४	४	२६
अनाधृष्टानिधृषितः	८	७	२६
अनानुदोवृषभोदोधतः	२	६	२७
अनानुदोवृषभोजग्मि	२	६	३१
अनायतोअनिबद्धःकथा	३	५	१३
अनायतोअनिबद्धः	३	५	१३
अनारंभणेतदवीरयेथाम्	१	८	८
अनिरेणवचसाफल्ग्वेन	३	५	३
अनुकृष्णेवसुधितीयेमाते	३	७	२४
अनुक्रामंतर्पयेथां	१	१	३२
अनुकृष्णेवसुधितीजिहा	३	२	८
अनुतदुर्वीरोदसी	५	३	२७
अनुतन्नोजास्पतिः	५	४	५
अनुतेदायिमहइंद्रियाय	४	६	२०
अनुतेशुष्मंतुरयंतमीयतुः	६	७	३
अनुत्तमातेमघवन्नकिर्नु	२	३	२५
अनुत्रितस्ययुध्यतः	५	९	२२
अनुत्वामहीपाजसीअचक्रे	१	८	२६
अनुत्वारथोअनुमर्योअर्वन्	२	३	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अनुत्वारोदसीउभेक्रक्षे	६	५	२८
अनुत्वारोदसीउभेचक्रं	५	८	१६
अनुत्वाहिघ्ने अधदेव	४	६	६
अनुद्यावापृथिवी	४	६	६
अनुद्रप्सासइंदवः	६	७	२६
अनुद्वार्जहितानयो	३	६	२२
अनुपूर्वाण्योक्यां	६	२	२४
अनुप्रत्नस्यौकसः	१	२	२९
अनुप्रत्नस्यौकसः	६	५	७
अनुप्रत्नासआयवः	६	८	१३
अनुप्रयेजेजनआजो	४	७	८
अनुयदींमरुतोमन्दसानं	४	१	२३
अनुव्रतायरन्धयन्नपव्रजा	१	४	१०
अनुश्रुताममतिंवर्धत्	४	३	३०
अनुस्पष्टोभवत्येषः	८	८	१८
अनुस्वधामक्षरन्नापो	१	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अनुहित्वासुतंसोम	७	५	२२
अनूनोदत्रहस्तंयतोअद्रिः	४	२	२७
अनूपेगोमान्गोभिरक्षाः	७	५	१३
अनूक्षराऋजवः	८	३	२४
अनेनोवोमरुतो	५	१	८
अनेहसंप्रतरणंविवक्षणं	६	४	१४
अनेहसंवोहवमानमूतये	६	४	१६
अनेहोदात्रमदितेरनर्वं	२	५	२
अनेहोनउरुव्रजे	६	४	५३
अनेहोमित्रार्यमन्	६	१	२८
अन्यद्द्यकवैरमन्यदु	४	६	१७
अन्यमस्मद्भियाइयं	६	५	२६
अन्यमूपुत्वंयस्यन्यः	७	६	८
अन्यव्रतममानुषं	६	५	१०
अन्यस्यावत्संरिहती	३	३	३०
अन्यावोअन्यामवतु	८	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अन्येजायांपरिमृशंत्यस्य	७	८	३
अन्योअन्यमनुगृभ्णात्ये	५	७	३
अन्वपांखान्यतृंतमोजसा	५	६	२
अन्वस्यस्थूरंददृशेपुरस्तात्	५	७	१६
अन्वहमासाअन्विद्वनानि	८	४	१६
अन्वेकोवदतियद्ददाति	२	६	१०
अपघ्नंतोअराव्णः	६	८	२
अपघ्नन्त्सोमरक्षसः	७	१	३५
अपघ्नन्नेषिपवमान	७	४	१०
अपघ्नन्पवतेमृधः	७	१	२२
अपघ्नन्पवसेमृधः	७	१	३४
अपज्योतिषातमो	८	२	१७
अपत्याअस्थुरनिरा	६	४	१३
अपत्येतायवोयथा	१	४	७
अपत्यंपरिपंथिनं	१	३	२४
अपत्यंवृजिनंरिपुं	४	८	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपद्वारामतीनां	६	७	३५
अपनःशोशुचदघं	१	७	५
अपप्राचइंद्रविश्वान्	८	७	१९
अपयोरिंद्रःपापजे	८	५	२६
अपश्चिद्देपविभ्वोइदमूनाः	३	२	८
अपश्यंगोपामनिपद्यमानं	२	३	२०
अपश्यंगोपामनिपद्यमानं	८	८	३५
अपश्यंग्रासंवहमानं	७	७	१८
अपश्यंत्वामनसाचेकितानं	८	८	४१
अपश्यंत्वामनसादीध्यानां	८	८	४१
अपश्यमस्यमहतो	८	३	१४
अपस्वसुरुपसोनग्जिहीते	५	५	१८
अपहतरक्षसोभंगुरावतः	८	३	८
अपागूहन्नमृतां	७	६	२३
अपाङ्प्राङेतिस्वधया	२	३	२१
अपादहस्तोअपृतन्य	१	२	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपादितउदुनश्चित्र	४	७	१०
अपादिंद्रोअपादग्निः	६	५	७
अपादुशिप्र्यंधसः	६	६	१५
अपादेतिप्रथमापद्वतीनां	२	२	२२
अपाद्धोत्रादुतपोत्रादमत्र	२	८	१
अपाधमदभिशस्ति	६	६	१२
अपान्यदेत्यभ्या१न्यदेति	२	१	५
अपामतिष्ठद्धरुणःह्वरंतम	१	४	१८
अपामसोमममृताअभूम	६	४	११
अपामिदंन्ययनं	८	७	३०
अपामिवेदूर्मयस्ततुराणाः	७	४	५
अपामीवामपविश्वा	८	२	५
अपामीवामपस्त्रिधं	६	१	२६
अपामीवांसविता	८	५	१७
अपामुपस्थेमहिषा	४	५	१०
अपामूर्मिर्मदन्निव	६	१	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपाय्यस्यांधसो	२	६	२३
अपारोवोमहिमा	४	४	३४
अपांगर्भंदर्शतमोषधीनां	२	८	१५
अपांनपातमवसे	१	२	५
अपांनपादाह्यस्थादु	२	७	२३
अपांपेरुंजीवधन्यं	७	८	१०
अपांफेनेननमुचेः	६	१	१६
अपांमध्येतस्थिवांसं	५	६	११
अपाःपूर्वेषांहरिवः	८	५	७
अपाःसोममस्तमिंद्र	३	३	२०
अपिपंथामगन्महि	४	८	१३
अपिबत्कद्रुवःसुतं	६	३	४७
अपिवृश्चपुराणवत्	६	३	२४
अपिष्टुतःसविता	५	४	५
अपूर्व्यापुरुतमा	४	७	४
अपेतवीतविचसर्पतातः	७	६	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अपेंद्रद्विषतोमनः	८	८	१०
अपेहिमनसस्पते	८	८	२२
अपोदेवीरुपह्वये	१	२	११
अपोमहीरभिशस्ते	८	५	२५
अपोयदद्रिंपुरुहूत	३	५	१८
अपोवसानःपरिकोशमर्ष	७	५	१६
अपोवृत्रंवव्रिवांसं	३	५	१८
अपोषाअनसःसरत्सं	३	६	२०
अपोषुणइयंशरुः	६	४	५३
अपोसुम्यक्षवरुण	२	७	१०
अपोह्येषामजुषंतदेवाः	३	७	२
अप्तूर्येमरुतआपिः	३	३	१६
अप्नस्वतीमश्विनावाचम	१	७	३७
अप्रक्षितंवसुबिभर्षिहस्ते	१	४	१०
अप्रतीतोजयतिसंधना	३	७	२७
अप्रयुच्छन्नप्रयुच्छद्भिरग्ने	२	२	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अप्राभिसत्यमघवन्तथेत्	६	४	३६
अप्सरसांगंधर्वाणां	८	७	२४
अप्सराजारमुपसिष्मि	८	७	७
अप्साइंद्रायवायवे	७	२	४
अप्सुत्वामधुमत्तमं	६	८	२०
अप्सुधूतस्यहरिवः	८	५	२४
अप्सुमेसोमोअब्रवीत्	१	२	११
अप्सुमेसोमोअब्रवीत्	७	५	५
अप्स्वग्नेसधिष्टव	६	३	३०
अप्स्व१तरमृतमप्सुभेष	१	२	११
अबुध्नेराजावरुणोवनस्य	१	२	१४
अब्रुध्रमुत्यइंद्रवंतः	७	८	६
अबोधिजारउषसा	५	२	१२
अबोधिहोतायजथा	३	८	१२
अबोध्यग्निर्ज्मउदेतिसूर्यः	२	२	२७
अबोध्यग्निःसमिधा	३	८	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अब्जामुक्थैरहिं	५	३	२६
अभागःसन्नपपरेतः	३	८	१८
अभिकण्वाअनूषत	५	८	१५
अभिव्लग्याचिदद्रिवः	२	१	२२
अभिक्रत्वेंद्रभूरध	५	३	४
अभिक्रंदन्कलशं	७	३	१४
अभिक्रंदस्तनय	४	४	२८
अभिक्षिपःसमग्मत	६	८	४
अभिख्यानोमघवन्	८	६	१३
अभिगंधर्वमतृणत्	६	५	२९
अभिगव्यानिवीतये	७	१	२८
अभिगावोअधन्विषुः	६	८	१४
अभिगावोअनूषतयोषा	६	८	२२
अभिगोत्राणिसहसा	८	५	२३
अभिजैत्रीरसचंतस्पृधानं	३	२	५
अभितष्टेवदीधयामनीषां	३	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभितेमधुनापयः	६	७	३६
अभित्यंगावःपयसा	७	३	९
अभित्यंपूर्व्यंमदं	६	७	२६
अभित्यंमद्यंमदं	६	७	२६
अभित्यंमेषंपुरुहूतमृग्मियं	१	४	९
अभित्यंवीरंगिर्वणसं	४	८	९
अभित्रिपृष्ठंवृषणं	७	३	२६
अभित्वागोतमागिराजात	१	५	२६
अभित्वागोतमागिरानूष	३	६	२८
अभित्वादेवसवितः	१	२	१३
अभित्वादेवःसविता	८	८	३२
अभित्वानक्तीरुषसः	२	५	२०
अभित्वापाजोरक्षसो	४	६	१२
अभित्वापूर्वपीतयेसृ	१	१	३७
अभित्वापूर्वपीतये	५	७	२६
अभित्वायोपणोदशं	७	१	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभित्वावृषभासुते	६	३	४६
अभित्वाशूरनोनुमः	५	३	२१
अभित्वासिंधोशिशुमित्	८	३	६
अभिद्यांमहिनाभुवं	८	६	२७
अभिद्युम्नानिवनिनः	३	३	२
अभिद्युम्नंबृहद्यशः	७	५	१८
अभिद्रोणानिबभ्रवः	६	८	२३
अभिद्विजन्मात्रिवृदन्नमृ	२	२	५
अभिद्विजन्मात्रीरोचनानि	२	२	१८
अभिनइळायूथस्यमाता	४	२	१६
अभिनक्षंतोअभियेतं	२	७	२
अभिनोदेवीरवसा	१	२	६
अभिनोनर्यंवसु	४	८	१७
अभिनोवाजसात	७	४	२३
अभिप्रगोपतिंगिरा	६	५	५
अभिप्रदद्रुर्जनयोन	३	६	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभिप्रशूरधृषताधृषन्म	६	६	१२
अभिप्रयांसिवाहसा	३	१	१०
अभिप्रयांसिसुधितानि	४	५	१९
अभिप्रवंतसमने	३	८	११
अभिप्रवःसुराधसः	६	४	१४
अभिप्रस्थाताहेव	५	६	२५
अभिप्रियाणिकाव्या	७	१	१४
अभिप्रियाणिपवतेचनोहि	७	२	३३
अभिप्रियाणिपवते	७	४	१३
अभिप्रियादिवस्पदा	६	७	३९
अभिप्रियादिवस्पदं	६	७	३५
अभिप्रियामरुतोयावो	६	२	३२
अभिप्रेहिदक्षिणतः	८	३	१८
अभिब्रह्मीरनूषत	६	८	२३
अभिभुवेभिभंगाय	२	६	२७
अभिभूरहमागमं	८	८	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभियज्ञंगृणीहिनः	१	१	२८	अभिवोअर्चेपोष्यावतोनॄन्	४	२	१४	अभिहिसत्यसोमपाः	६	७	१	अभीष्व१र्यःपौंस्यैः	८	२	२२
अभियेत्वाविभावरि	४	४	२१	अभिवोदेवींधियं	५	३	२५	अभीकआसांपदवीरं	३	४	१	अभीहिमन्योतवसः	८	३	१८
अभियेमिथोवनुषः	५	४	५	अभिवोवीरमन्धसोमदेषु	६	४	३	अभीनआववृत्स्व	३	६	२४	अभुत्सुप्रदेव्या	५	८	३३
अभियोमहिनादिवं	३	४	६	अभिव्ययस्वखदिरस्य	३	३	२२	अभीनवंतेअद्रुहः	७	४	२७	अभूदिदंवयुनमोषुभूषत	२	४	२७
अभियंदेवीनिर्ऋतिः	५	४	४	अभिव्रजंनतत्निषे	५	८	१३	अभीनोअग्नउक्थमि	२	२	७	अभूदुपारमेतवे	१	३	३५
अभियंदेव्यदितिः	५	४	५	अभिश्यावन्नकृशनेभिः	८	२	१७	अभीनोअर्षदिव्या	७	४	२१	अभूदुभाउअंशवे	१	३	३४
अभिवस्त्रासुवसनानि	७	४	२१	अभिष्टनेतेअद्रिवो	१	५	३१	अभी३दमेकमेकः	८	१	६	अभूदुवोविधतेरत्नधेयं	३	७	३
अभिवह्नयऊतये	६	१	३	अभिष्टयेसदावृधं	६	५	१	अभी३ममघ्न्याउत	६	७	१७	अभूदुपाइंद्रतमामघोनी	५	५	२६
अभिवह्निरमर्त्यः	६	७	३३	अभिसिध्मोअजिगात	१	३	३	अभीमवन्वन्स्वभिष्टिमूत	१	४	९	अभूदुषारुशत्पशुः	४	४	१६
अभिवांनूनमश्विनासुहो	५	५	१२	अभिसुवानासइंदवः	५	८	७	अभीमृतस्यदोहनाअनूषत	२	२	१३	अभूद्देवःसवितावंद्यो	३	८	५
अभिवायुंवीत्यर्षा	७	४	२०	अभिसूयवसंनय	१	३	२५	अभीमृतस्यविष्टपं	६	८	२४	अभूरुवीरगिर्वणो	४	७	२३
अभिविप्राअनूषतगावः	६	७	३८	अभिसोमासआयवः	६	८	१३	अभीवर्तेनहविषा	८	८	३२	अभूरेकोरयिपते	४	७	३
अभिविप्राअनूषतमूर्धन्	६	८	७	अभिसोमासआयवः	७	५	१४	अभीवृतंकृशनैर्विश्वरूपं	१	३	६	अभूर्वौक्षीर्व्यू१आयुः	७	७	१६
अभिविश्वानिवार्या	६	८	३२	अभिस्वपूभिर्मिथो	५	४	२३	अभीषतस्तदाभर	५	३	२१	अभ्यभिहिश्रवसा	७	५	२२
अभिवृत्यसपत्नान्	८	८	३२	अभिस्वरंतुयेतव	६	१	१२	अभीषुणस्त्वंरयिं	६	६	२५	अभ्यर्चनभाकवत्	६	३	२४
अभिवेनाअनूषत	७	१	४०	अभिस्ववृष्टिंमदेअस्ययुध्य	१	४	१२	अभीषुणःसखीनां	३	६	२४	अभ्यर्षतसुष्टुतिंगव्यं	३	८	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अभ्यर्षबृहद्यशः	६	८	१०	अमंदान्स्तोमान्प्रभरेम	२	१	११	अमूराविश्वावृषणाविमा	५	५	३	अयंतेअस्म्युपमेह्यर्वाङ्	८	३	१८
अभ्यर्षमहानां	६	७	१६	अमन्महीदनाशवः	५	७	१२	अमूरोहोतान्यसादि	३	५	४	अयंतेमानुषेजने	६	४	४५
अभ्यर्षविचक्षण	७	१	८	अमाजुरश्चिद्भवथोयुवं	७	८	१५	अमूर्याउपसूर्ये	१	२	११	अयंतेयोनिर्ऋत्वियः	३	१	३३
अभ्यर्षसहस्रिणं	७	१	३२	अमाजूरिवपित्रोः	२	६	२०	अमृक्तेनरुशता	७	२	२१	अयंतेशर्यणावति	६	४	४५
अभ्यर्षस्वायुध	६	७	२३	अमादेषांभियसा	४	३	२४	अमृतंजातवेदसं	६	५	२१	अयंतेस्तोमोअग्रियः	१	१	३१
अभ्यर्षानपच्युतः	६	७	२३	अमायवोमरुतो	६	१	२७	असेवनःसुहवा	२	७	२५	अयंदक्षायसाधनः	७	५	८
अभ्यवस्थाःप्रजायंते	४	१	११	अमित्रहाविचर्षणिः	६	७	३७	अम्यक्सातइंद्रऋष्टिरस्मे	२	४	८	अयंदशस्यन्नर्येभिः	८	५	१५
अभ्यारमिदद्रयः	६	५	१६	अमित्रायुधोमरुतामिव	३	१	३४	अयंकविरकविषु	५	२	५	अयंदिवइयर्तिविश्व	७	२	२०
अभ्यूर्णोतियन्नग्नं	६	५	३३	अमिनतीदैव्यानिव्रतानि	२	१	७	अयंकृत्नुरगृभीतः	६	५	३३	अयंदीर्घायचक्षसे	६	१	१२
अभ्रप्रुषोनवाचा	८	३	१०	अमीयऋक्षानिहितास	१	२	१४	अयंघसतुरोमदः	७	७	१२	अयंदेवःसहसा	४	७	२०
अभ्राजिशर्धोमरुतो	४	३	१५	अमीयेदेवास्थन	१	७	२०	अयंचक्रमिषणत्सूर्यस्य	३	५	२३	अयंदेवानामपसामपस्त	२	३	३
अभ्रातरोनयोषणो	३	५	१	अमीयेपंचोक्षणः	१	७	२१	अयंजायतमनुषोधरीमणि	२	१	१४	अयंदेवायजन्मने	१	२	१
अभ्रातृव्योअनात्वं	६	२	३	अमीयेसप्तरश्मयः	७	१	२१	अयंतआघृणेसुतः	७	५	१५	अयंदेवेषुजागृविः	७	१	१
अभ्रातेवपुंसएतिप्रतीची	२	१	८	अमीवहावास्तोष्पते	५	४	२२	अयंतइंद्रसोमो	६	१	२४	अयंद्यावापृथिवी	४	७	२०
अमंथिष्टांभारता	३	१	२३	अमीषांचित्तंप्रति	८	५	२३	अयंतएमितन्वापुरस्तात्	६	७	४	अयंद्योतयदद्युतो	४	७	११
अमंदन्मामरुतस्तोमः	२	३	२६	अमूरःकविरदितिः	५	२	१२	अयंतेअस्तुहर्यतः	३	३	८	अयंनाभावदतिवल्गुवो	८	२	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अयंनिधिःसरमेअद्रिं	८	६	६
अयंनोविद्वान्वनवत्	७	३	२
अयंपंथाअनुवित्तः	३	५	२५
अयंपुनानउषसः	७	३	१६
अयंपूषारयिर्भगः	७	५	२
अयंभरायसानसिः	७	५	९
अयंमतवान्छकुनः	७	३	१४
अयंमातायंपिता	८	१	२५
अयंमित्रस्यवरुणस्य	१	६	३२
अयंमित्रायवरुणायशंतमः	२	१	२६
अयंमित्रोनमस्यः	३	४	५
अयंमेपीतउदियर्ति	४	७	३०
अयंमेहस्तोभगवान्	८	१	२५
अयंयज्ञोदेवयाअयं	२	४	२०
अयंयथानआभुवत्	६	७	१०
अयंयोनिश्चकृमायंवयन्ते	३	४	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अयंयोवज्रःपुरुधा	७	७	१९
अयंयोहोताकिरुस	८	१	१२
अयंयःसृंजयेपुरो	२	५	१५
अयंरोचयदरुचो	४	७	११
अयंवांकृष्णोअश्विना	६	६	७
अयंवांघर्मोअश्विना	५	८	३०
अयंवांपरिषिच्यते	३	७	२५
अयंवांभागोनिहितो	६	४	२८
अयंवामद्रिभिःसुतः	६	२	६
अयंवांमधुमत्तमः	१	४	१
अयंवांमित्रावरुणा	२	८	७
अयंविचर्षणिर्हितः	७	१	२५
अयंविदच्चित्रदृशीं	४	७	३०
अयंविप्रायदाशुषे	७	७	१२
अयंविश्वाअभिश्रियः	६	७	१०
अयंविश्वानितिष्ठति	७	१	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अयंवृतश्चातयते	३	५	२२
अयंवेनश्चोदयत्	८	७	७
अयंवोयज्ञऋभवो	३	७	३
अयंशृण्वेअधजयन्नुत	३	५	२२
अयंसमहमातनू	१	८	२३
अयंसयस्यशर्मन्	७	६	१
अयंसयोदिवस्परि	६	८	२९
अयंसयोवरिमाणं	४	७	३०
अयंसशिङ्क्तेयेनगौः	२	३	१९
अयंसहस्रमृषिभिःसहस्कृ	५	७	२५
अयंसहोतायोद्विजन्मा	२	२	१८
अयंसुतुभ्यंवरुणस्वधावः	५	६	८
अयंसूर्यइवोपदृक्	७	१	११
अयंसोअग्निराहुतः	५	१	२६
अयंसोअग्निर्यस्मिन्	३	१	२२
अयसोमइंद्रतुभ्यंसुन्वआ	५	३	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अयंसोमइंद्रतुभ्यं	७	३	२४
अयंसोमश्चमूसुतो	४	३	५
अयंसोमःकपर्दिने	७	२	१५
अयंस्तुतोराजावंदि	८	१	२९
अयंस्वादुरिहमदिष्ठः	४	७	३०
अयंहयद्वांदेवयाउ	५	५	१४
अयंहयेनवाइदं	६	५	२७
अयंहितअमर्त्यः	८	८	२
अयंहिनेतावरुणः	५	४	७
अयंहोताप्रथमः	४	५	११
अयमकृणोदुषसः	४	७	२०
अयमग्निरुरुष्यति	८	८	३२
अयमग्निर्वध्र्यश्वस्य	८	२	२०
अयमग्निःसहस्रिणः	६	५	२४
अयमग्निःसुवीर्यस्येशे	३	१	१६
अयमग्नेजरितात्वे	८	७	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अयमग्नेत्वेअपि	६	३	४१
अयमस्मान्वनस्पतिर्मा	३	३	२२
अयमस्मासुकाव्यः	८	८	२
अयमस्मिजरितःपश्यमेह	६	७	४
अयमिंद्रवृषाकपिः	८	४	४
अयमिंद्रोमरुत्सखा	६	५	२७
अयमिहप्रथमोधायि	३	५	६
अयमुतेसमतसि	१	२	२८
अयमुतेसरस्वतिवसिष्ठः	५	६	१९
अयमुत्वाविचर्षणे	६	१	२३
अयमुवांपुरुतमोरयीणां	३	४	९
अयमुशानःपर्यद्रिं	४	७	११
अयमुष्यप्रदेवयुः	८	८	३४
अयमुष्यसुमहां	५	२	११
अयमेकइत्थापुरू	६	२	२४
अयमेमिविचाकशत्	८	४	४
अयाचित्तोविपानया	७	२	३
अयातेंअग्नेविधेम	२	५	२७
अयातेंअग्नेसमिधा	३	४	२५
अयाधियाचगव्यया	६	६	२४
अयानिजघ्निरोजसा	७	१	१०
अयापवस्वदेवयुः	७	५	११
अयापवस्वधारया	७	१	३१
अयापवापवस्वैना	७	४	२१
अयामधीवतोधियः	६	६	१७
अयामिवोषइंद्र	५	३	७
अयामितेनमउक्तिं	३	१	१४
अयारुचाहरिण्या	७	५	२४
अयावाजंदेवहितं	४	६	३
अयावीतीपरिस्रव	७	१	१८
अयासमग्नेसुक्षितिं	२	७	२४
अयासोमःसुकृत्यया	७	१	४
अयाहत्यंमाययावावृधानं	४	६	१४
अयुजोअसमोनृभिः	६	४	४०
अयुध्रंतइंद्रविश्वकृष्टीः	२	४	८
अयुक्तसप्तशुंध्युवः	१	४	८
अयुक्तसप्तहरितः	५	५	१
अयुक्तसूरएतशं	७	१	३१
अयुद्धइद्युधावृतं	६	३	४२
अयुद्धसेनोविभ्वा	८	७	२६
अयुयुत्सन्ननवद्यस्यसेनां	१	३	२
अयोदंष्ट्रोअर्चिषा	८	४	५
अयोद्धेवदुर्मदआहिजुह्वे	१	२	३७
अरंकामायहरयः	८	५	६
अरंकृण्वंतुवेदिं	२	४	१०
अरंक्षयायनोमहे	६	१	१९
अरंतइंद्रकुक्षये	६	६	१९
अरंदासोनमीळ्हुषेकराणि	५	६	८
अरंमउस्त्रयाम्णे	३	६	३०
अरंमेगंतंहवनाय	५	१	३
अरंहिष्मासुतेषुणः	६	६	१९
अरण्यान्यरण्यानि	८	८	४
अरण्योर्निहितोजातवेदाः	३	१	३२
अरमतिरनर्वणः	६	२	४०
अरममाणोअत्येति	७	२	२७
अरमयःसरपसः	२	६	१२
अरमश्वायगायति	६	६	१९
अरश्मानोयेरथाः	७	४	१४
अराइवेदचरमा	४	३	२३
अराधिहोतानिषदा	८	१	१३
अराधिहोतास्व१र्निषत्तः	१	५	१४
अरायिकाणेविकटे	८	८	१३
अरावीदंशुःसचमानः	७	२	३१
अरित्रंवांदिवस्पृथु	१	३	३४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अरिष्टःसमर्तोविश्वं	८	२	५
अरुणप्सुरुषाअभूत्	६	५	२०
अरुणोमासकृद्वृकः	१	७	२३
अरुषस्यदुहितरा	४	८	५
अरुषोजनयन्गिरः	६	८	१५
अरूरुचदुषसःपृश्निः	७	३	८
अरोरवीद्वृष्णोअस्य	२	६	४
अर्चंतप्रार्चत	६	५	६
अर्चद्वृषावृषभिः	२	४	१३
अर्चंतएकेमहिसामंमन्वत	६	२	३६
अर्चंतस्त्वाहवामहे	४	१	५
अर्चंतिनारीरपसोनविष्टि	१	६	२४
अर्चादिवेबृहतेशूष्यं१व	१	४	१७
अर्चामितेसुमतिं	३	४	२४
अर्चामिवांवर्धायापः	७	६	११
अर्चाशक्रायशाकिनेशचीं	१	४	१७
अर्णासिचित्पप्रथाना	५	२	२४
अर्थमिद्वाउअर्थिनः	१	७	२७
अर्थिनोयंतिचेदर्थं	६	५	३३
अर्धंवीरस्यश्वतपां	५	२	२७
अर्भकोनकुमारकः	६	५	७
अर्यमणंबृहस्पतिं	८	७	२९
अर्यमणंवरुणंमित्रमेषां	३	४	१६
अर्यमाणोअदितिः	३	३	२७
अर्यम्यंवरुणमित्र्यंवा	४	४	३१
अर्योवागिरोअभ्यर्च	८	८	६
अर्योविशांगातुरेति	७	७	२
अर्वद्भिरग्नेअर्वतोनृभिः	१	५	२०
अर्वतोनश्रवसोभिक्षमा	५	६	१२
अर्वतोनश्रवसोभिक्षमा	५	६	१२
अर्वाग्रथंनियच्छतं	६	३	१७
अर्वाग्रथंविश्ववारंते	४	७	९
अर्वाङेहिसोमकामंत्वाहुः	१	७	१९
अर्वाङ्त्रिचक्रोमधुवाहनो	२	२	२७
अर्वाङ्नरादैव्येनावसा	५	६	३
अर्वाइवश्रवसेसातिं	७	४	१५
अर्वाचमद्ययय्यंनृवाहणं	२	८	१
अर्वाचंत्वापुरुष्टुत	६	३	३
अर्वाचंत्वापुरुष्टुत	५	८	१७
अर्वाचंत्वासुखेरथे	३	३	४
अर्वाचंदैव्यंजनं	१	३	३२
अर्वाचावांसप्तयः	१	४	२
अर्वाचोअद्याभवता	२	७	११
अर्वाचीनोवसोभव	३	६	२९
अर्वाचीनंसुतेमनः	३	२	२१
अर्वाचीसुभगेभव	३	८	९
अर्वावतोनआगहि	३	२	२२
अर्वावतोनआगहिपरा	३	३	२
अर्षासोमद्युमत्तमः	७	२	४
अर्षाणःसोमशंगवे	७	१	२०
अर्हंतोयेसुदानवः	४	३	८
अर्हन्बिभर्षिसायकानि	२	७	१७
अलातृणोवलइंद्रव्रजोगोः	३	२	२
अलाय्यस्यपरशुर्ननाश	७	२	१८
अवंतमत्रयेगृहं	६	५	१९
अवक्रक्षिणंवृषभंयथाजुरं	५	७	१०
अवक्रंददक्षिणतोगृहाणां	२	८	११
अवंतुनःपितरःसुप्रवाच	१	७	२४
अवंतुमामुषसो	४	८	१४
अवंशोद्यामस्तभाय	२	६	१५
अवःपरेणपरएनावरेण	२	३	१७
अवःपरेणपितरंयः	२	३	१७
अवक्षिपदिवोअश्मान	२	७	१२
अवचष्टऋचीषमः	६	४	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अवतेहेळोवरुणनमोभिः	१	२	१५
अवत्मनाभरतेकेतवेदाः	१	७	१८
अवत्याबृहतीरिषः	८	७	२२
अवत्वेइंद्रप्रवतो	४	७	३२
अवद्यमिवमन्यमाना	३	५	२५
अवद्युतानःकुलशान्	७	२	३३
अवद्रप्सोअंशुमतीमतिष्ठ	६	६	३४
अवद्रुग्धानिपित्र्यासृजान	५	६	८
अवद्वकेअवत्रिका	८	१	२३
अवनोवृजिनाशिशीहि	८	५	२७
अवपतंतीरवदन्	८	५	११
अवयच्छ्येनोअस्वनी	३	६	१६
अवयत्वंशतक्रतो	८	७	२२
अवयत्स्वेसधस्थे	६	५	३४
अवत्यांशुनआंत्राणि	३	५	२६
अवर्धयन्सुभगंसप्तयह्वीः	२	८	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अवमहइंद्रदादृहिश्रुधीनः	२	१	२२
अवर्षीर्वर्षमुदुषू	४	४	२८
अवविद्धंतौग्र्यमप्सु	२	४	२८
अववेदिंहोत्राभिर्यजेत	५	५	२
अवसिंधुंवरुणोद्यौरिव	५	६	९
अवसृजपुनरग्ने	७	६	२०
अवसृजन्नुपत्मना	२	२	११
अवसृजावनस्पते	१	१	२५
अवसृष्टापरापत	५	१	२२
अवस्पृधिपितरंयोधि	३	८	१७
अवस्मदुर्हणायतः	८	७	२२
अवस्मयस्यवेषणे	३	८	२४
अवस्यतेस्तुवतेकृष्णियाय	१	८	२
अवस्यशूराध्वनोनांते	३	५	१७
अवस्यूमेवचिन्वती	३	४	८
अवस्वयुक्तादिवआवृथा	२	४	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अवस्वरातिगर्गरः	६	५	६
अवस्वेदाइवाभितः	८	७	२२
अवाकल्पेषुनःपुमः	६	७	३३
अवाचचक्षंपदमस्यसस्वः	४	१	२६
अवानुकंज्यायान्	८	१	९
अवानोअग्नऊतिभिः	१	५	२८
अवानोवाजयुंरथं	६	५	३६
अवांवशंतधीतयः	६	८	९
अवासांमघवन्जहि	२	१	२२
अवासृजंतजिव्रयोन	३	६	१
अवासृजःप्रस्वःश्वंचयः	८	७	२६
अवितानोअजाश्वः	७	२	१४
अवितासिसुन्वतोवृक्त	६	३	१८
अविदद्दक्षंमित्रो	४	७	१७
अविंदद्दिवोनिहितंगुहा	२	१	१८
अविंदंतेअतिहितं	८	८	३९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अविप्रेचिद्वयोदधत्	४	७	२१
अविप्रोवायदविधत्	६	४	३७
अविष्टंधीष्वश्विनानआसु	५	५	१३
अविष्टोअस्मान्विश्वा	५	३	२६
अवीन्नोअग्निर्हव्यान्	५	३	२६
अवीरामिवमामयं	८	४	२
अवीवृधद्वोअमृताअमंदी	६	५	३६
अवीवृधंतगोतमा	३	६	२९
अवेयमश्वैद्युवतिःपुरस्तात्	२	१	९
अवोचामकवयेमेध्याय	३	८	१३
अवोचामनमोअस्मा	१	८	६
अवोचामनिवचनानि	२	५	११
अवोचाममहतेसौभगाय	६	४	२१
अवोचामरहूगणः	१	५	२६
अवोद्वाभ्यांपरएकया	८	२	१५
अवोरित्थावांछर्दिषः	५	१	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अवोवांनूनमश्विनायुवाकुः	५	५	१२
अव्येपुनानंपरिवारे	७	३	१६
अव्येवधूयुःपवते	७	२	२१
अव्योवारेपरिप्रियं	७	१	१
अव्योवारेपरिप्रियः	६	७	२९
अव्योवारेभिःपवते	७	५	३
अशोच्यग्निःसमिधानो	५	५	१२
अश्नापिनद्धंमधुपर्यं	८	२	१८
अश्मन्वतीरीयतेसं	८	१	१४
अश्मास्यमवतंब्रह्मणः	२	७	१
अश्यामतेसुमतिंदेवयज्य	१	७	५
अश्यामतंकाममग्ने	४	५	७
अश्वंवंहिभूरिदावत्तरावां	१	७	२८
अश्रीरातनूर्भवति	८	१	२५
अश्वंनगीर्भीरथ्यंसुदानवः	६	७	१४
अश्वंनगूळ्हमश्विनासुदेवैः	१	८	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अश्वंनत्वावारवंतं	१	२	२२
अश्वत्थेवोनिषदनं	८	५	८
अश्वमिद्गांरथप्रां	६	५	२२
अश्व्यस्यत्मनारथ्यस्य	३	७	१६
अश्वस्यात्रजनिमा	२	७	२३
अश्वाइवेदरुषासः	४	३	२४
अश्वादियायेतियद्वदंति	८	३	४
अश्वानयावाजिना	५	१	९
अश्वायंतोगव्यंतो	८	८	१८
अश्वावतिप्रथमोगोषुगच्छ	१	६	४
अश्वावतीर्गोमतीर्नः	५	४	८
अश्वावतीर्गोमतीर्नउषासः	५	५	२७
अश्वावतीर्गोमतीर्विश्ववा	२	१	६
अश्वावतीर्गोमतीर्विश्वसु	१	४	३
अश्वावतींसोमावतीं	८	५	९
अश्वावंतंरथिनं	८	१	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अश्वासोनयेज्येष्ठासः	८	३	१२
अश्वासोयेवामुपदाशुषो	५	५	२१
अश्विनापरिवामिषः	३	४	४
अश्विनापिबतंमधु	१	१	२९
अश्विनापुरुदंससा	१	१	५
अश्विनामधुमत्तमं	१	४	१
अश्विनामधुषुत्तमः	३	४	४
अश्विनायज्वरीरिषः	१	१	५
अश्विनायद्धकर्हिचित्	४	४	१४
अश्विनायामहूतमा	६	५	१९
अश्विनावर्तिरस्मदा	१	६	२७
अश्विनावाजिनीवसू	४	४	१९
अश्विनावायुनायुवं	३	४	४
अश्विनावेहगच्छतं	४	४	१६
अश्विनावेहगच्छतं	४	४	१९
अश्विनासुविचाकशत्	६	५	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अश्विनास्वृषेस्तुहि	६	२	२७
अश्विनाहरिणाविव	४	४	१९
अश्विनोरसनंरथं	१	८	२३
अश्वीरथीसुरूपइत्	५	७	२१
अश्वेवचित्रारुषी	३	८	३
अश्वोनक्रंदन्जनिभिः	३	१	२६
अश्वोनक्रंदोवृषभिः	७	४	१६
अश्वोनचक्रदोवृषा	७	१	३६
अश्वोवोळ्हासुखंरथं	७	५	२५
अश्व्योवारोअभवः	१	२	३८
अषाळ्हमुग्रंपृतनासुसास	६	५	८
अषाळ्होअग्नेवृषभो	३	१	१५
अषाळ्हंयुत्सुपृतनासुपप्रिं	१	६	२३
अष्टामहोदिवआदोहरीइ	१	८	२५
अष्टौपुत्रासोअदितेः	८	३	७
अष्टौव्यख्यत्ककुभःपृथि	१	३	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
असंमृष्टोजायसेमात्रोः	४	१	३
असंच्चसच्चपरमेव्योमन्	७	५	३३
असत्सुमेंजरितः	७	७	१५
असदत्रसुवीर्यं	६	२	४०
असन्नित्वेआवहं	५	२	११
असपत्नासंपत्नघ्नी	८	८	१७
असपत्नःसंपत्नहा	८	८	३२
असमंक्षत्रमसमामनीषा	१	४	१९
असमातिंनितोशसं	८	१	२४
असर्जिकुलशाँअभि	७	५	११
असर्जिरथ्योयथा	६	८	२६
असर्जिवक्कारथ्ये	७	४	१
असर्जिवांस्थविरावेधसा	२	४	२६
असर्जिवाजीतिरःपवित्रं	७	५	२१
असर्जिस्कुंभोदिवः	७	३	२१
असश्चतःशतधाराः	७	३	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
असश्चतामघवद्भ्योहि	५	५	१३
असश्चंतीभूरिधारे	५	१	१४
असादिवृतोवह्निः	५	२	१०
असासयथासुपखायः	२	४	१४
असामिहिप्रयज्यवः	१	३	१९
असाम्योजोबिभृता	१	३	१९
असावन्योअसुर	८	७	२०
असावितेजुजुषाणाय	४	२	२०
असाविदेवंगोऋजीकं	५	३	३
असाविसोमइंद्रते	१	६	५
असाविसोमोअरुषः	७	३	७
असाविसोमःपुरुहूत	८	५	२४
असाव्यंशुर्मदाय	७	१	२४
असिक्न्यांयजमानोनहो	३	५	२३
असियमोअस्यादित्यः	२	३	११
असिहिवीरसेन्यः	१	६	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
असुनीतेपुनरस्मासु	८	१	२३
असुनीतिंमनोअस्मासु	८	१	२२
असुन्वंतंसमंजहि	२	४	१९
असुन्वामिंद्रसंसदं	६	१	१६
असूतपूर्वोवृषभोज्यायान्	३	२	२३
असूतपृश्निर्महतेरणाय	२	४	७
असृक्षतप्रवाजिनः	७	१	३६
असृग्रंदेववीतये	७	१	३
असृग्रंदेववीतयेवाज	७	२	१६
असृग्रमिंदवःपथा	६	७	२८
असृग्रमिंद्रतेगिरः	१	१	१७
असेन्यावःपणयो	८	६	६
असौचयानउर्वरा	६	६	१४
असौयएपिवीरकः	६	६	१४
असौयःपंथाआदित्यः	१	७	२१
अस्तभ्नाद्द्यामसुरोविश्ववे	६	३	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्ताविमन्मपूर्व्यं	६	४	२१
अस्ताव्यग्निःशिमीवद्भिः	२	२	९
अस्ताव्यग्निर्नरांसुशेवः	७	८	२९
अस्तिदेवाअंहोरुः	६	४	५२
अस्तिसोमोअयंसुतः	६	६	२८
अस्तिहिवामिहस्तोता	४	४	१४
अस्तिहिवःसजात्यंरिशाद	६	२	३२
अस्तिहिष्मामदायवः	१	३	१४
अस्तीदमधिमन्थनं	३	१	३२
अस्तुश्रौषट्पुरोअग्निं	२	२	३
अस्तेवसुप्रतरंलायं	७	८	२२
अस्तोढ्वंस्तोम्याब्रह्मणामे	२	१	९
अस्थुरुचित्राउपसः	३	८	१
अस्मभ्यमिंदाविंद्रयुः	६	७	१९
अस्मभ्यंगातुवित्तमः	७	५	१०
अस्मभ्यंतद्दिवोअद्भ्यः	२	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्मभ्यंतद्वसोदानायं	२	६	१२	अस्माइदुत्वष्टातक्षत्	१	४	२८	अस्माकंधृष्णुयारथो	३	६	२६	अस्माकमिंद्रावरुणाभरे	५	६	३
अस्मभ्यंतद्वसोदानायं	२	६	१४	अस्माइदुप्रतवसेतुरायं	१	४	२७	अस्माकंमित्रावरुणा	२	७	१४	अस्माकमिंद्रेहिनः	४	२	६
अस्मभ्यंताँअपावृधि	३	६	२६	अस्माइदुप्रभरातूतुजानः	१	४	२९	अस्माकंवइंद्रंमुश्मसि	२	१	१६	अस्माकमिंद्रःसमृतेपु	८	५	२३
अस्मभ्यंत्वावसुविदं	७	५	७	अस्माइदुप्रयइवप्रयंसि	१	४	२७	अस्माकंशिप्रिणीनां	१	२	३०	अस्माकमुत्तमंकृधि	३	६	२६
अस्मभ्यंरोदसीरयिं	६	७	२९	अस्माइदुसप्तिमिवश्रव	१	४	२७	अस्माकंसुरथंपुरः	६	३	४३	अस्माकमूर्जारथं	७	७	१४
अस्मभ्यंवाजिनीवसू	५	८	३	अस्माइदुस्तोमंसंहिनो	१	४	२७	अस्माकमग्नेअध्वरं	३	८	१९	अस्माकेभिःसत्वभिः	२	७	१३
अस्मभ्यंसुत्वमिंद्रतान्	८	७	२१	अस्माउक्थायपर्वतस्य	४	२	२६	अस्माकमग्नेमघवत्सुदीदि	२	२	६	अस्मादुहंतविषादीपमाणः	२	४	११
अस्मभ्यंसुवृषण्वसू	६	२	२८	अस्माउतेमहिमहे	४	४	३६	अस्माकमग्नेमघवत्सुधार	४	५	१०	अस्मान्त्संमर्येपवमान	७	३	१०
अस्माँअवंतुतेशतं	३	६	२५	अस्माउषासआतिरंतयामं	६	६	३२	अस्माकमत्रपितरः	३	७	१८	अस्मान्त्सुतत्रचोदय	१	१	१८
अस्माँअविड्ढिविश्व	३	६	२६	अस्माऊषुप्रभूतये	६	३	२६	अस्माकमत्रपितरोमनुष्या	३	४	१४	अस्मिन्नइंद्रपृत्सुतौ	७	८	१४
अस्माँइहावृणीष्व	३	६	२६	अस्माएतद्दिव्य१र्चेव	४	७	६	अस्माकमद्यवामयं	५	८	४	अस्मिन्त्समुद्रेअध्युत्तर	८	५	१२
अस्माँअस्माँइदंधसो	४	७	१४	अस्माएतन्मह्यांगूषं	४	७	६	अस्माकमद्यांतमं	६	३	९	अस्मिन्त्स्वे३तच्छकं	८	७	२०
अस्माइदुग्नाश्चिद्देवपत्नीः	१	४	२८	अस्माकंजोष्यध्वरं	३	५	२९	अस्माकमायुर्वर्धयं	३	४	११	अस्मिन्पदेपरमे	२	७	२४
अस्माइत्काव्यंवचः	४	२	१०	अस्माकंत्वामतीनां	३	६	९	अस्माकमित्सुश्रृणुहि	३	६	८	अस्मिन्यज्ञेअदाभ्या	४	४	१६
अस्माइदुत्यदनुदाय्येषां	१	४	२९	अस्माकंत्वासुताउंप	५	८	१७	अस्माकमिंद्रदुष्टरं	४	२	६	अस्मेआवहतंरयिं	५	८	३
अस्माइदुत्यमुपमं	१	४	२७	अस्माकंदेवाउभयाय	७	८	१३	अस्माकमिंद्रभूतुते	४	७	२६	अस्मेइंद्रसचासुते	६	६	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्मेइंद्राबृहस्पती	३	७	२५
अस्मेइंद्रावरुणाविश्ववारं	५	६	६
अस्मेइंद्रोवरुणोमित्रोअर्यमा	५	६	३
अस्मेऊषुवृषणामादयेथां	२	५	१
अस्मेतदिंद्रावरुणा	३	४	९
अस्मेतातइंद्रसंतु	७	७	८
अस्मेधेहिद्युमतीं	८	५	१२
अस्मेधेहिद्युमद्यशः	६	८	२२
अस्मेधेहिश्रवोबृहत्	१	१	१८
अस्मेप्रयंधिमघवन्नृजीषिन्	३	२	२०
अस्मेरयिंनस्वर्थ्यं	२	२	९
अस्मेरायोदिवेदिवे	३	५	८
अस्मेरुद्रामेहनापर्वतासः	१	४	४३
अस्मेवर्षिष्ठाकृणुहि	३	६	८
अस्मेवसूनिधारय	७	१	३५
अस्मेवत्संपरिषंतंनविंदन्	१	५	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्मेवीरोमरुतः	५	४	२६
अस्मेइंद्रोवरुणो	५	६	५
अस्मेश्रेष्ठेभिर्भानुभिर्विभाहि	५	५	२४
अस्मेसावांमाध्वीरातिः	२	५	१
अस्मेसोमश्रियमधि	१	३	२७
अस्मैतिस्रोअव्यथ्याय	२	७	२२
अस्मैतेप्रतिहर्यते	६	३	२९
अस्मैबहूनामवमाय	२	७	२४
अस्मैभीमायनमसासम्	१	४	२२
अस्मैवयंयद्वावान	४	६	१५
अस्यक्रत्वाविचेतसः	४	१	९
अस्यघावीरईवतः	३	५	१५
अस्यतेसख्येवयंतव	७	१	२३
अस्यतेसख्येवयमियक्षंतः	७	२	९
अस्यत्रितःक्रतुना	७	६	४
अस्यत्वेषाअजराअस्य	२	२	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्यदेवस्यमीळ्हुषः	५	४	७
अस्यदेवस्यसंसदि	५	२	५
अस्यपिबक्षुमतः	८	६	२०
अस्यपिबतमश्विना	५	८	३
अस्यपिबयस्यजज्ञानः	४	७	१२
अस्यपीत्वामदानांदेवो	६	६	१६
अस्यपीत्वामदानां	६	८	१३
अस्यपीत्वाशतक्रतो	१	१	८
अस्यप्रजातवेदसः	८	८	४६
अस्यप्रजावतीगृहे	६	२	३८
अस्यप्रत्नामनुद्युतं	७	१	१०
अस्यप्रेषाहेमना	७	४	११
अस्यमंदानोमध्वो	२	६	२३
अस्यमदेपुरुवर्पांसि	४	७	१८
अस्यमदेस्वर्यंदाऋताय	१	८	२४
अस्यमेद्यावापृथिवी	२	७	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्ययामासोबृहतः	७	५	३१
अस्यरण्वास्वस्येवपुष्टिः	२	५	२४
अस्यवामस्यपलितस्यहो	२	३	१४
अस्यवासाउअर्चिषा	४	१	९
अस्यवीरस्यबर्हिषि	१	६	११
अस्यवृष्णोव्योदने	६	४	४३
अस्यवोह्यवसा	७	४	२४
अस्यव्रतानिनाधृषे	७	१	१०
अस्यव्रतेसजोषसः	७	५	४
अस्यशासुरुभयासःसचंते	१	४	२६
अस्यशुष्मासोददृशानपवे	७	५	३१
अस्यश्रवोनद्यःसप्तबिभ्रति	१	५	१४
अस्यश्रियेसमिधानस्य	३	५	३
अस्यश्रेष्ठासुभगस्य	३	४	१३
अस्यश्रोषंत्वाभुवः	१	६	११
अस्यश्लोकोदिवीयते	२	५	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्यसुवानस्यमंदि	२	६	६
अस्यस्तुषेमहिमघस्यराधः	२	१	२
अस्यस्तोमेभिरौशिजः	८	५	१६
अस्यस्तोमेमघोनः	४	१	८
अस्युहिस्वयंशस्तरं	४	४	२५
अस्युहिस्वयंशस्तरः	४	१	९
अस्याऊषुणउपसातये	२	२	२
अस्याजरासोदमां	८	१	२
अस्येदिंद्रोमदेष्वा	६	७	१७
अस्येदिंद्रोमदेष्वा	७	५	९
अस्येदिंद्रोवावृधेवृष्ण्यंश	५	७	२६
अस्येदुत्वेषसारंतसिंधवः	१	४	२९
अस्येदुप्रब्रूहिपूर्व्याणि	१	४	२९
अस्येदुभियागिरयश्च	१	४	२९
अस्येदुमातुःसवनेषुसद्यः	१	४	२८
अस्येदेवप्ररिरिचे	१	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अस्येदेवश्रवसाशुषंतं	१	४	२८
अस्येदेषासुमतिःपप्रथाना	७	७	२८
अस्वप्नजस्तरणयः	३	४	२५
अस्वापयद्दभीतये	३	६	२३
अहंकेतुरहंमूर्धा	८	८	१७
अहंगर्भमदधा	८	८	४१
अहंगुंगुभ्योअतिथिग्वं	८	१	६
अहंचत्वंचवृत्रहन्	६	४	४१
अहंचनतत्सूरिभिः	४	६	२२
अहंतदासुधारयं	८	१	८
अहंतष्टेववंधुरं	८	६	२६
अहंताविश्वाचकरं	३	७	१८
अहंदांगृणतेपूर्व्यं	८	१	७
अहन्नहिंपरिशयानमर्णः	३	२	११
अहंप्रत्नेनमन्मना	५	८	११
अहंपितेववेतसून्	८	१	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अहंपुरोमंदसानो	३	६	१५
अहंभुवंवसुनः	८	१	५
अहंभूमिमददामार्याय	३	६	१५
अहंमनुरभवंसूर्यश्चाहं	३	६	१५
अहंरंधयन्मृगयं	८	१	७
अहंराजावरुणोमह्यं	३	७	१७
अहंराष्ट्रीसंगमनी	८	७	११
अहंरुद्रायधनुरा	८	७	१२
अहंरुद्रेभिर्वसुभिः	८	७	११
अहंसप्तस्रवतः	८	१	८
अहंसप्तहानहुषः	८	१	८
अहंसयोनववास्त्वं	८	१	८
अहंसुवेपितरमस्य	८	७	१२
अहंसूर्यस्यपरियामि	८	१	८
अहंसोअस्मियःपुरासुते	१	७	२१
अहंसोममाहनसं	८	७	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
अहंहितेहरिवोब्रह्म	६	४	२३
अहंहुवानआर्क्षे	६	५	२३
अहंहोतान्यमीदं	८	१	१२
अहन्नहिंपर्वतेशिश्रियाणं	१	२	३६
अहन्निंद्रोअदहदग्नि	३	६	१७
अहन्वृत्रमृचीषमः	६	३	६
अहन्वृत्रंवृत्रतरंव्यंसं	१	२	३६
अहमत्कंकवये	८	१	७
अहमपोअपिन्वमुक्षमाणा	३	७	१७
अहमस्मिमहामहः	८	६	२७
अहमस्मिसपत्नहा	८	८	२४
अहमस्मिसहमाना	८	८	३
अहमिद्धिपितुष्परि	५	८	१०
अहमिंद्रोनपराजिग्ये	८	१	५
अहमिंद्रोरोधोवक्षः	८	१	५
अहमिंद्रोवरुणस्तेमहि	३	७	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
अहमेतंगव्ययमश्व्यं	८	१	५	आंत्रेभ्यस्तेगुदाभ्यः	८	८	२१	आगन्मवृत्रहंतमं	६	५	२१	आघायेअग्निमिंधते	६	३	४२
अहमेतान्च्छाश्वसतः	८	१	६	आकुरेवसोजरिता	३	३	१५	आगावोअग्मन्नुतभद्रं	४	६	२५	आघायोषेवसूनरी	१	४	३
अहमेववातइव	८	७	१२	आकुलशाअनूषत	७	२	३	आगोमतानासत्यारथेन	५	५	१९	आचत्वामेतावृषणा	३	३	७
अहमेवस्वयमिदं	८	७	११	आकुलशेषुधावति	६	८	७	आग्नाअग्नइहावसे	१	२	५	आचनत्वाचिकित्सामः	६	६	१४
अहश्चकृष्णमहरर्जुनं	४	५	११	आकुलशेषुधावतिश्येनः	७	२	१५	आग्निंनस्ववृक्तिभिः	७	७	४	आचनोबर्हिःसदंता	५	४	२९
अहस्तायदपदी	७	७	८	आकृींसूर्यस्यरोचनात्	१	१	२७	आग्निरगामिभारतः	४	५	२४	आचर्षणिप्रावृषभः	२	४	२०
अहानिगृध्राःपर्यावं	१	६	१४	आकृष्णेनरजंसावर्तमानः	१	३	६	आग्नेगिरोदिवआ	५	४	६	आचवहासिताँइह	१	५	२२
अहायादिंद्रसुदिना	५	३	१४	आकेनिपासोअहंभिः	३	७	२१	आग्नेयाहिमरुत्सखा	६	७	१५	आचष्टआसांपाथो	५	३	३५
अहाव्यग्नेहविरास्ये	८	४	२२	आक्रंदयबलमाजो	४	७	३५	आग्नेवहवरुणमिष्टयेनः	८	२	२२	आचिकितानसुक्रतू	४	४	४
अहितेनचिदर्वता	६	४	४०	आक्षित्पूर्वास्वपरा	३	३	२८	आग्नेवहहविरद्याय	५	२	१४	आच्याजानुदक्षिणतः	७	६	१८
अहिरिवभोगैःपर्येति	५	१	२१	आक्षोदोमहिवृतं	४	६	३	आग्नेस्थूरंरयिंभर	८	८	१४	आच्छद्विधानैर्गुपितः	८	३	२९
अहेमयज्ञंपथामुराणाः	५	५	२०	आक्ष्णयावानोवहन्ति	५	८	२४	आग्मन्नापउशतीर्बर्हिः	७	७	२६	आजंघंतिसान्वेषां	५	१	२४
अहेर्यातारंकमपश्यइ	१	२	३८	आगंधितापरिगधिता	२	१	११	आग्रावभिरहन्येभि	४	३	२	आजनायद्रुह्वणे	४	६	१४
अहेळतामनसाश्रुष्टिं	२	७	१५	आगंतामारिषण्यत	६	१	२६	आघत्वावान्त्मनासः	१	२	३०	आजनंत्वेषसंदृशं	८	१	२४
अहेळमानउपयाहि	४	७	१३	आगन्देवऋतुभिर्वर्धतु	३	८	४	आघांगमद्यदिश्रवंत्	१	२	२९	आजागृविर्विप्रऋता	७	४	१८
आंजनगंधिंसुरभिं	८	८	४	आगन्नृभूणामिहरत्न	३	७	५	आघातागच्छानुत्तरा	७	६	७	आजातंजातवेदसि	४	५	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आजामिरत्कैअव्यत	७	५	३
आजासः पूषणंरथे	४	८	२१
आजिपतेनृपतेत्वमिद्धि	६	४	२५
आजितुरंसत्पतिंविश्व	६	४	२३
आजुहोतादुवस्यता	४	१	२२
आजुहोतास्वध्वरं	३	१	६
आजुह्वानइंड्योवंद्यः	८	६	८
आजुह्वानोनइड्यः	२	५	८
आतंभजसौश्रवसेषु	७	८	२९
आतंइंद्रोमदायकं	७	१	२७
आतंइंद्रमहिमानं	६	४	४६
आतंएतावचोयुजा	६	३	४९
आतंएतुमनःपुनः	८	१	१९
आतंक्षतसातिमस्मभ्यंमृ	१	७	३२
आतत्तइंद्रायवः	८	३	५
आतत्तेदस्रमंतुमः	१	३	२४
आतिष्ठतंसुवृतंयोरथः	२	४	२९
आतिष्ठतंपरिविश्वेअभूष	३	२	२३
आतिष्ठरथंवृषणंवृषाते	२	४	२०
आतिष्ठवृत्रहन्नथं	१	६	५
आतूगहिप्रतुद्रव	६	१	९
आतूनइंद्रकौशिक	१	१	२०
आतूनइंद्रक्षुमंतं	६	५	३७
आतूनइंद्रसध्र्यक्	३	३	३
आतूनइंद्रवृत्रहन्	३	६	२७
आतूनइंद्रोशतदातु	७	२	२८
आतूभरमाकिरेतत्परिष्ठात्	३	२	२०
आतूषिंचकण्वमतं	५	७	२१
आतूषिंचहरिमींद्रो	८	५	१९
आतूसुशिप्रदंपते	६	५	७
आतेअग्नइधीमहि	३	८	२२
आतेअग्नऋचाहविः	४	५	३०
आतेअग्नऋचाहविः	३	८	२२
आतेकारोश्टणवामावचो	३	२	१३
आतेदक्षंमयोभुवं	७	२	६
आतेदक्षविरोचना	६	६	२६
आतेदधामींद्रियं	६	६	२६
आतेनयातंमनसः	७	८	१७
आतेपितर्मरुतांसुम्न	२	७	२६
आतेमहइंद्रोत्युग्र	५	३	९
आतेरथस्यपूषन्	७	७	१४
आतेरुचःपवमानस्य	७	४	१०
आतेवत्सोमनोयमत्	५	८	३६
आतेवृषन्वृषणो	४	७	१९
आतेवोवरेण्यं	४	२	५
आतेशुष्मोवृषभएतु	४	६	८
आतेसपर्यूजवसे	३	३	१४
आतेसिंचामिकुक्ष्योः	६	१	२२
आतेसुपर्णाअमिनंतएवैः	१	५	२७
आतेस्वस्तिमीमहे	४	८	२२
आतेहनूहरिवःशूरशिप्रे	४	२	७
आत्मन्वन्नभोदुह्यते	७	२	३१
आत्मातेवातोरजआनवी	५	६	९
आत्मादेवानांभुवनस्य	८	८	२६
आत्मानंतेमनसारादजा	२	३	१२
आत्मापितुस्तनूर्वासः	५	७	२९
आत्मायज्ञस्यरंह्या	६	७	२७
आत्वद्यसधस्तुतिं	५	७	१३
आत्वद्यसबर्दुघां	५	७	११
आत्वंशत्रवागहि	६	६	१
आत्वाकण्वाअहूषत	१	१	२६
आत्वाकण्वाइहावसे	६	३	११
आत्वागमंशंतातिभिः	८	७	२५
आत्वागिरोरथीरिव	६	६	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आत्वागीर्भिर्महामुरुं	६	४	४८
आत्वागोभिरिवव्रजं	६	२	१६
आत्वाग्रावावदन्निह	६	३	११
आत्वाजुवोराहाणाअभि	२	१	२३
आत्वाबृहंतोहरयः	३	३	७
आत्वाब्रह्मयुजाहरी	६	१	२२
आत्वामदच्युताहरी	६	३	१२
आत्वारथेहिरण्यये	५	७	१४
आत्वारथंयथोतये	६	५	१
आत्वारंभन्नजिव्रयः	६	३	४५
आत्वावहंतुहरयः	१	१	३०
आत्वाविप्राअचुच्यवुः	१	३	३२
आत्वाविशंत्वाशवः	१	१	१०
आत्वाविशंत्विंदवः	६	६	१९
आत्वाशुक्राअचुच्यवुः	६	६	३०
आत्वासहस्रमाशतम्	५	७	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आत्वासुतासइंदवः	६	४	१४
आत्वाहरयोवृषणो	४	७	१९
आत्वाहुर्यंतंप्रयुजः	८	५	७
आत्वाहार्षमंतरेधि	८	८	३१
आत्वाहोतामनुर्हितः	६	३	१२
आत्वेतानिषीदत	१	१	९
आत्सोमइंद्रियोरसः	७	१	४
आथर्वणायाश्विनादधीचे	१	८	१७
आदंगिराःप्रथमंदधिरे	१	६	४
आदक्षिणासृज्यते	७	२	२५
आदधिक्राःशवसा	३	७	१२
आदशभिर्विवस्वतः	६	५	१५
आदस्यतेध्वसयंतः	२	२	५
आदस्यशुष्मिणोरसे	६	८	३
आदस्युघ्नामनसा	३	५	१८
आदहस्वधामनु	१	१	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आदायश्येनोअभर	३	६	१५
आदारोज्ञामतीनां	१	३	३३
आदिंद्रःसत्रातविषीः	८	६	१४
आदित्तेअस्यवीर्यस्यच	२	१	२०
आदित्तेविश्वेक्रतुंजुषंत	१	५	१२
आदित्पश्चाबुबुधाना	३	४	१५
आदित्प्रत्नस्यरेतसः	५	८	१४
आदित्याअवहित्यतं	६	४	९
आदित्यानामवसा	५	४	१८
आदित्यानांवसूनां	८	१	६
आदित्यारुद्रावसवः	३	१	४
आदित्यारुद्रावसवः	५	३	३०
आदित्याविश्वेमरुतः	५	४	१८
आदित्यासोअतिस्रिधः	८	७	१३
आदित्यासोअदितयः	५	४	१९
आदित्यासोअदितिः	५	४	१८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आदित्यैरिंद्रःसगणः	८	८	१५
आदित्साप्तस्यचर्किरन्	६	४	२६
आदिद्घनेमइंद्रियं	३	६	१२
आदिद्धोतारंवृणते	२	२	९
आदिन्मातॄराविशद्या	२	२	८
आदिवस्पृष्ठमश्वयुः	६	८	२६
आदींकेचित्पश्यमानासः	७	५	२२
आदींत्रितस्ययोषणः	६	८	२२
आदींशवस्यब्रवीत्	६	५	२९
आदींहंसोयथागणम्	६	८	२२
आदीमश्वंनहेतारः	७	१	२५
आदुमेनिवरोभुवत्	६	६	२३
आदूनुतेअनुक्रतुं	६	४	४२
आदृघ्नोतिहविष्कृतिं	१	१	३५
आदेवानामग्रयावा	८	२	२१
आदेवानामपिपंथां	७	५	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आदेवानामभवःकेतुरग्ने	२	८	१६	आधेनवःपयसातूर्ण्यर्थाः	४	२	२०	आनःस्तुतउपवाजे	३	६	१८	आनामभिर्मरुतोवक्षि	४	२	२१
आदेवोददेबुध्न्या	५	२	९	आधेनवोधुनयंता	३	३	३१	आनःस्तोममुपद्रवत्	५	८	२	आनार्यस्यदक्षिणा	६	२	२०
आदेवोदूतोअजिरः	८	५	१२	आधेनवोमामतेयं	२	२	२२	आनःस्तोममुपद्रवत्	६	४	१	आनासत्यागच्छतंहूयते	१	३	५
आदेवोयातुसविता	५	४	१२	आध्रेणचित्तद्वेकं	५	२	२७	आनइंदोमहीमिषं	७	२	३	आनासत्यात्रिभिरेकादशै	१	३	५
आदैव्यानिपार्थिवानि	४	२	१६	आनःपवस्वधारया	६	८	२५	आनइंदोशतग्विनंगवां	७	२	४	आनिरेकमुतप्रियं	६	२	१५
आदैव्यानिव्रताचिकित्वा	१	५	१४	आनःपवस्ववसुमत्	७	२	२२	आनइंदोशतग्विनं	७	२	१४	आनिवर्तनवर्तय	७	७	१
आदैव्यावृणीमहेवांसि	५	६	२१	आनःपूषापवमानः	७	३	६	आनइंद्रपृक्षसे	७	७	७	आनिवर्तनिवर्तयपुनः	७	७	१
आद्यरथंभानुमोभानु	३	८	१३	आनःप्रजांजनयतु	८	३	२८	आनइंद्रमहीमिषं	५	८	१३	आनूनमश्विनोऋषिः	५	८	३१
आद्यांतनोपिरश्मिभिः	३	८	३	आनःशुष्मंनृषाह्यं	६	८	२०	आनइंद्राबृहस्पती	३	७	२५	आनूनमश्विनायुवं	५	८	३०
आद्रोदसीवितरंविष्कभा	४	१	२३	आनःसहस्रशोभर	६	३	१३	आनइंद्रोदूरादानं	३	६	३	आनूनंयातमश्विना	५	८	२५
आद्वाभ्यांहरिभ्यां	२	६	२१	आनःसुतासइंदवः	७	५	१०	आनइंद्रोहरिभिर्या	३	६	३	आनूनंयातमश्विना	६	६	१०
आद्विबर्हाअमिनः	८	६	२०	आनःसोमपवमानःकिरा	७	३	६	आनइळाभिर्विदथेसुश	२	५	४	आनूनंयातमश्विनेमा	५	८	३२
आधर्णसिर्बृहद्दिवोरराणः	४	२	२१	आनःसोमसहोजुवः	७	२	४	आनऊर्जंवहतमश्विनायुवं	२	२	२७	आनूनंरघुवर्तनिं	५	८	३१
आधावतासुहस्त्यः	७	१	३	आनःसोमसंयतं	७	३	१५	आनपातःशवसोयात	३	७	४	आनोअग्नेरयिंभर	१	५	२८
आधीषमाणायाःपतिः	७	७	१४	आनःसोमेस्वध्वरः	६	४	१६	आनस्तुजंरयिंभरांशं	३	३	९	आनोअग्नेवयोवृधं	६	४	३४
आधूर्ष्वस्मैदधाता	५	३	२५	आनःसोमंपवित्रआ	७	१	२८	आनस्तेगंतुमत्सरः	२	४	१८	आनोअग्नेसुचेतुना	१	५	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोअद्यसमनसः	६	२	३१	आनोदेवःसविता	८	५	१६	आनोभरभगमिंद्रद्युमंतं	३	२	४	आनोयातंदिवस्परि	५	८	२५
आनोअश्वावदश्विना	६	२	८	आनोदेवशवसा	५	३	१४	आनोभरवृषणंशुष्मं	४	६	८	आनोयाहिपरावतः	५	८	१६
आनोअश्विनात्रिवृतारथे	१	३	५	आनोदेवानामुपवेतु	७	७	२७	आनोभरव्यंजनंगामश्वं	६	५	३१	आनोयाहिमहेमते	६	३	१२
आनोगंतंमयोभुवा	५	८	२८	आनोदेवेभिरुप	५	२	१७	आनोभरदक्षिणे	६	५	३८	आनोयाहिसुतावतो	६	१	२२
आनोगंतंरिशादसा	४	४	९	आनोदेवेभिरुपयातमर्वा	५	५	१९	आनोभद्राःक्रतवोयंतु	१	६	१५	आनोयाह्युपश्रुति	६	३	१३
आनोगंतंरिशादसा	५	८	२८	आनोद्युम्नैराश्रवोभिः	५	८	७	आनोमखस्यदावने	५	८	२३	आनोरत्नानिबिभ्रता	४	४	१५
आनोगव्यान्यश्व्या	६	३	१३	आनोद्रप्सामधुमंतः	८	५	१२	आनोमहीमरमतिंसजोषा	४	२	२१	आनोरयिंमदच्युतं	५	८	२०
आनोगव्येभिरश्व्यैर्वस	४	८	२९	आनोनावामतीनां	१	३	३४	आनोमित्रसुदीतिभिः	४	४	२	आनोराधांसिसवितः	५	४	४
आनोगव्येभिरश्व्यैः	६	५	२०	आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	२	१	२४	आनोमित्रावरुणा	३	४	११	आनोरुद्रस्यसूनवो	४	८	८
आनोगहिसख्येभिःशिवे	२	८	१६	आनोनियुद्भिःशतिनी	५	६	१४	आनोमित्रावरुणाहव्यजु	५	५	७	आनोवायोमहेतने	६	४	५
आनोगोत्रादर्दृहिगोपते	३	२	४	आनोबर्हिःसधमादे	७	८	७	आनोयज्ञंदिविस्पृशं	६	७	७	आनोविश्वआस्क्रागमंतु	२	५	४
आनोगोमंतमश्विना	५	८	२	आनोबर्हीरिशादसः	१	२	२०	आनोयज्ञंनमोवृधं	३	३	७	आनोविश्वान्यश्विना	५	८	२७
आनोदधिक्राःपथ्यां	५	४	११	आनोबृहंताबृहतीभिरू	३	७	१६	आनोयज्ञंभारती	८	६	९	आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	३	८
आनोदिवआपृथिव्या	५	३	८	आनोब्रह्माणिमरुतः	२	७	२०	आनोयज्ञायतक्षतऋभु	१	७	२८	आनोविश्वाभिरूतिभिः	५	८	२५
आनोदिवोबृहतःपर्वतादा	४	२	२२	आनोभजपरमेषु	१	२	२२	आनोयातमुपश्रुति	५	३	२५	आनोविश्वासुहव्यः	६	६	१३
आनोदेवःसविता	४	८	९	आनोभरदक्षिणेना	६	५	३८	आनोयातंदिवोअच्छा	३	७	२०	आनोविश्वेपांरथं	६	४	२२

॥१४॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आनोविश्वेसुजोषसा	६	४	२४	आपवमानसुष्टुतिं	७	२	१	आपानासोविवस्वतः	६	७	३४	आप्यायस्वमदिंतम	१	६	२२
आनोवोभिर्मरुतोयान्त्व	२	४	४	आपवस्वगविष्टये	७	२	९	आपातमन्युस्तृपलं	८	४	१४	आप्यायस्वसमेतुते	१	६	२२
आन्यंदिवोमातरिश्वा	१	६	२८	आपवस्वदिशांपते	७	५	२६	आपीवोअस्मेपितरेव	८	६	१	आप्यायस्वसमेतुते	६	८	२१
आपःपृणीतभेषजं	१	२	१२	आपवस्वमदिंतम	६	८	१५	आपुत्रासोनमातरं	५	४	१०	आप्रद्रवपरावतः	६	६	१
आपःपृणीतभेषजं	७	६	५	आपवस्वमदिंतम	७	१	७	आपूर्णोअस्यकलशःस्वा	३	२	११	आप्रद्रवहरिवोमाविवेनः	४	१	२९
आपइद्वाउभेषजीः	८	७	२५	आपवस्वमहीमिषं	६	८	३१	आपूषंचित्रबर्हिषं	१	२	१०	आप्रयातमरुतोविष्णोअ	६	२	३२
आपक्थासोभला	५	२	२५	आपवस्वसहस्रिणं	७	१	२६	आपोअद्यान्वचारिषं	१	२	१२	आप्रारजांसिदिव्यानि	३	८	४
आपथयोविपथयो	४	३	९	आपवस्वसहस्रिणं	७	१	३०	आपोअद्यान्वचारिषं	७	६	५	आप्रुषायन्मधुन	८	२	१७
आपप्राथमहिनावृष्ण्यावृ	६	५	९	आपवस्वसुवीर्यं	७	२	१	आपोअस्मान्मातरः	७	६	२४	आबुंदंवृत्रहाददे	६	३	४२
आपप्रुषीपार्थिवानि	४	८	३२	आपवस्वहिरण्यवत्	७	१	३३	आपोनदेवीरुपयंतिहोत्री	१	६	४	आभंदमानेउपाके	२	२	११
आपप्रुषीविभावरि	३	८	३	आपशुंगासिपृथिवींवन	६	२	३१	आपोनसिंधुमभियत्	७	८	२५	आभंदमानेउपसाउपाके	२	८	२३
आपप्रौपार्थिवंरजः	१	६	१	आपश्वातांन्नासत्यापुर	५	५	१९	आपोभूयिष्ठाइत्येकोअब्र	२	३	५	आमध्वोअस्माअसिचन्	७	७	२३
आपरमाभिरुतमध्यु	५	१	२	आपश्वातांन्नासत्यापुरस्ता	५	५	२०	आपोयंवःप्रथमं	५	४	१४	आमनीषामंतरिक्षस्यनृ	१	७	३१
आपवैतस्यमरुतां	३	८	६	आपश्चित्पिप्युःस्तर्यः	५	३	७	आपोरेवतीःक्षयथाहिव	७	७	२६	आमंद्रमावरेण्यं	७	२	६
आपवमानधारय	६	७	३९	आपश्चिदस्मैपिन्वंत	५	३	२५	आपोहयद्बृहतीर्विश्व	८	७	४	आमंद्रस्यसनिष्यंतोवरे	२	८	१७
आपवमाननोभर	६	८	१३	आपश्चिद्धिस्वयशसःसदः	५	६	७	आपोहिष्ठामयोभुवः	७	६	५	आमंद्रैरिंद्रहरिभिः	३	३	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आभानुनापार्थिवानि	४	५	८
आभात्यग्निरुषसा	४	४	१७
आभरतंशिक्षतंवज्रबाहू	१	७	२९
आभारतीभारतीभिः	५	२	२
आभारतीभारतीभिःसजो	२	८	२३
आभिस्पृधोमिथती	४	६	१९
आभिर्विधेमाग्नये	६	२	१३
आभिष्टेअस्यगीर्भिः	३	५	१०
आभूत्यासहजावज्र	८	३	१९
आभूषेण्यंवोमरुतो	४	३	१७
आभोगयंप्रयदिच्छंतऐतं	१	७	३०
आमन्येथामागतं	३	४	३
आमापूषन्नुपद्रव	४	८	३
आमांमित्रावरुणेह	५	४	१७
आमासुपक्कमैरयः	६	६	१२
आमित्रावरुणाभगं	६	७	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आमित्रेवरुणेवयं	४	४	१०
आमूरंजप्रत्यावर्तय	४	७	३५
आमेअस्यप्रतीव्यं	६	२	२७
आमेवचांस्युद्यता	६	७	७
आमेहवंनासत्या	६	६	७
आयंगौःपृश्निरक्रमीत्	८	८	४७
आयंजनाअभिचक्षेजगा	४	१	३१
आयंतारंमहिस्थिरं	६	३	३
आयंपृणंतिदिविसद्मबर्हिं	१	४	४२
आयन्नरःसुदानवो	४	३	१२
आयंहस्तेनखादिनं	४	५	२८
आयःपप्रौजायमानः	४	५	१२
आयःपप्रौभानुना	४	८	२
आयःपुरंनार्मिणीमदीदे	२	२	१८
आयःसोमेनजठरमपिप्रत	४	२	३
आयःस्वर्णभानुना	२	५	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आयजीवाजसातमा	१	२	२६
आयज्ञैर्देवमर्त्यः	४	१	९
आयत्पतंत्येन्यः	६	५	६
आयत्साकंयशसो	५	४	२
आयदश्वान्वनन्वतः	५	७	१६
आयदिंद्रश्चदद्वहे	६	३	१३
आयदिषेनृपतिंतेजआनट्	१	५	१६
आयदुवःशतक्रतो	१	२	३०
आयदुवस्याहुवसेनकारुः	२	३	२६
आयद्धरीइंद्रविव्रता	१	५	४
आयद्योनिंहिरण्ययं	७	१	३९
आयद्योनिंहिरण्ययं	४	४	५
आयद्रुहावरुणश्चनावं	५	६	१०
आयद्वज्रंबाह्वोरिंद्रधत्से	६	६	३२
आयद्वांयोपणारथं	५	८	२६
आयद्वांसूर्यारथं	४	४	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आयद्वामीयचक्षसा	४	४	४
आयंनेतेपरायणे	८	७	३०
आयन्नःपत्नीर्गमन्	५	३	२६
आयन्माविनाअरुहन्नृतस्य	६	७	४
आयन्मेअभ्वंवनदःपनंतः	२	५	२४
आयंमद्यसुकृतंप्रातरिच्छ	२	१	१०
आययोस्त्रिंशतंतना	७	१	१५
आयस्ततंथरोदसी	४	४	३६
आयस्तस्थौभुवनानि	७	३	९
आयस्तेअग्नइधते	५	१	२४
आयस्तेसर्पिरासुते	३	८	२५
आयस्मिन्त्वेस्वपाके	४	५	१४
आयस्मिन्त्सप्तरश्मयः	२	५	२६
आयस्मिन्हस्तेनर्यामि	४	७	१
आयस्यंतेमहिमानं	६	४	१
आयातंनहुषस्परि	५	८	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आयातंमित्रावरुणा	५	१	९
आयातंमित्रावरुणा	५	५	११
आयातमरुतोदिवः	४	३	१२
आयातुमुपभूषतं	५	५	२१
आयात्विंद्रःस्वपति	७	८	२६
आयात्विंद्रोदिवआ	३	६	५
आयात्विंद्रोवसउप	३	६	५
आयाहिकृणवामते	६	४	४०
आयाहिपर्वतेभ्यः	६	३	१३
आयाहिपूर्वीरति	३	३	७
आयाहिवनसासह	८	८	३०
आयाहिवस्व्याधिया	८	८	३०
आयाहिशश्वदुशता	४	७	१२
आयाहिसुषुमाहिते	६	१	२२
आयाहीमइंदवः	६	२	१
आयाह्यग्नेपथ्या १ अनु	५	२	१०
आयाह्यग्नेसमिधानोअर्वा	२	८	२३
आयाह्यग्नेसमिधानो	५	२	२
आयाह्यद्रिभिःसुतं	४	२	११
आयाह्यर्यआपरि	६	३	१२
आयाह्यर्वाङुपबंधु	३	३	७
आयुर्विश्वायुःपरि	७	६	२३
आयुवानःकवयो	४	८	७
आयूथेवक्षुमतिपश्वो	३	४	१९
आयेतन्वंतिरश्मिभिः	१	१	३७
आयेतस्थुःपृषतीषु	४	३	२५
आयेरजांसितविषीभिर	२	४	१
आयेविश्वास्वपत्यानितस्थु	१	५	१८
आयेविश्वापार्थिवानि	६	६	२९
आयोगोभिःसृज्यते	७	३	९
आयोनिमग्निर्घृतवंतम	२	८	२५
आयोनिमरुणोरुहत्	६	८	३०
आयोमूर्धानंपित्रो	७	६	३
आयोयोनिंदेवकृतं	५	२	५
आयोवनातातृषाणः	२	५	२५
आयोविवायसचथाय	२	२	२६
आयोविश्वानिवार्या	६	८	८
आरंगरेवमध्वेरयेथे	८	६	२
आरयिमासुचेतुनं	७	२	६
आराच्छत्रुमपबाधस्व	७	८	२३
आराजानामहऋतस्यगो	५	५	६
आरिखकिकिराकृणु	४	८	१८
आरुक्मैरायुधानरं	४	३	९
आरुद्रासइंद्रवंतः	४	३	२१
आरेअघाकोन्वी १ त्था	८	५	२१
आरेअस्मद्रमतिमारे	३	५	११
आरेतेगोघ्नमुतपूरुषघ्नं	१	८	६
आरेमन्युंदुर्विदत्रस्य	७	८	६
आरेसावःसुदानवः	२	४	१२
आरोकाइवघेदहः	३	६	२९
आरोदसीअपृणदास्वः	२	८	१८
आरोदसीअपृणाजायमान	२	८	२६
आरोदसीअपृणादोत	८	१	१६
आरोदसीबृहतीवेविदाना	१	५	१७
आरोदसीहर्यमाणो	८	५	७
आरोहतायुर्जरसं	७	६	२७
आर्चन्नत्रमरुतःसस्मिन्ना	१	४	१४
आलाक्तायारुरुशीर्ष्णी	५	१	२१
आवंसतेमघवावीरवद्यशः	६	७	१४
आवःकुत्समिंद्रयस्मिन्	१	३	३
आवःशमंवृषभंतुग्र्या	१	३	३
आवइंद्रंक्रिविंयथा	१	२	२८
आवंऋंजसऊर्जां	८	३	८
आवक्षिदेवाँइहविप्र	२	७	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आवच्यस्वमहिप्सरः	६	७	१८	आवांरथंपुरुमायंमनोजुवं	१	८	२०	आवांसहस्रंहरय	३	७	२२	आविर्भून्महिमाघोनं	८	६	३
आवच्यस्वसुदक्षचम्वोः	७	५	१८	आवांरथंयुवतिस्तिष्ठदत्र	१	८	१८	आवांसुम्नैर्वरिमन्	५	१	४	आविर्वासन्परावतः	६	८	२९
आवदिंद्रंयमुना	५	२	२७	आव रथमवमस्यांव्युष्टौ	५	५	१८	आवांसुम्नैःशंयूइव	८	८	१	आविशन्कलशंसुतः	७	१	२७
आवदंस्त्वंशकुनेभद्रमा	२	८	१२	आवांरथोअश्विनाश्येनपं	१	८	१८	आवांजायातोपनऋभु	३	७	३	आविश्वतःप्रत्यंचं	२	६	२
आववृततीरधनुद्विधारा	७	७	२५	आवांरथोनियुत्वान्वक्षद	२	१	२४	आवांतवाहिभेषजं	८	७	२५	आविश्वदेवंसत्पतिं	४	४	२६
आवहंतीपोष्यावार्याणि	१	८	३	आवांरथोरथानां	४	४	१४	आवातस्यध्रजंतो	५	४	१	आविश्ववाराश्विनागतंनः	५	५	१७
आवहंत्यरुणीर्ज्योतिषा	३	५	१४	आवांरथोरोदसीबद्बधानः	५	५	१६	आवांमगन्त्सुमतिर्वां	७	८	२०	आविष्ट्योवर्धतेचारुरासु	१	७	१
आवहेथेपराकात्	५	८	७	आवांरथोवनिर्न	२	४	२५	आवांयोभूषशुचिपाउपनः	५	६	१४	आवृत्रहणावृत्रहाभिः	४	८	२७
आवांग्रावाणोअश्विना	६	३	२८	आवांराजानावध्वरेववृ	५	६	६	आवामश्वासोअभि	५	१	१३	आवृषस्वपुरूवसो	६	४	३६
आवांदानायववृतीयदस्रा	२	४	२३	आवांवयोश्वासो	५	१	४	आवामश्वासःशुचयः	२	४	२५	आवृषस्वमहामह	६	२	१६
आवांधियोववृत्युरध्वरान्	२	१	२४	आवांवहिष्ठाइहते	३	५	१४	आवामश्वासःसुयुजो	४	३	३०	आवृषस्वमहामह	६	४	१८
आवांनरामनोयुजो	४	४	१६	आवांवाहिष्ठोअश्विना	६	२	२६	आवामुपस्थमद्रुहा	२	८	१०	आवेधसंनीलपृष्ठंबृहंतं	४	२	२२
आवांभूषन्क्षितयोजन्म	२	२	२०	आवांविप्रइहावसे	५	८	२६	आवामृतायकेशिनीरनूष	२	२	२१	आवोधियंयज्ञियां	८	५	१९
आवांमित्रावरुणाहव्यजु	२	२	२२	आवांविश्वाभिरूतिभिः	५	८	२८	आविंशत्यात्रिंशता	२	६	२१	आवोमक्षूतनायकं	१	३	१९
आवांयेष्ठाश्विनाहुवध्यै	४	२	१३	आवांविश्वाभिरूतिभिःप्रि	६	६	१०	आविद्युन्मद्भिर्मरुतः	१	६	१४	आवोयक्ष्यमृतत्वं	८	१	१२
आवांरथंदुहितासूर्यस्य	१	८	११	आवांश्येनासोअश्विनावह	१	८	१८	आविबाध्यापरिरापं	२	६	२९	आवोयस्यद्विबर्हसः	२	४	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आवोयंतूदवाहासः	४	३	२३
आवोराजानमध्वरस्य	३	४	२०
आवोरुवण्युमौशिजोहुव	२	१	१
आवोवहंतुसप्तयोरघुष्यदः	१	६	९
आवोवाहिष्ठोवहतु	५	४	३
आवोहोताजोहवीति	५	४	२५
आशर्मपर्वतानामोता	६	१	२८
आशर्मपर्वतानांवृणीमहे	६	२	२९
आशसनंविशसनं	८	३	२६
आशीत्यानवत्याया	२	६	२२
आशुंदधिक्रांतमुनुष्ट	३	७	१३
आशुंदूतंविवस्वतो	३	५	६
आशुःशिशानोवृषभः	८	५	२२
आशुभिश्चिद्यान्विमुंचाति	२	८	२
आशुभ्रायातमश्विनास्व	५	५	१४
आशुरर्षबृहन्मते	६	८	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आशृण्वतेअदृपिता	३	४	२०
आश्येनस्यजवसानूतनेन	१	८	१९
आश्रुत्कर्णश्रुधीहवं	१	१	२०
आश्विनावश्वावति	१	२	३१
आश्वैत्रेयस्यजंतवः	४	१	११
आर्ष्टिषेणोहोत्रमृषिः	८	५	१२
आसंयतमिंद्रणः	४	६	१४
आसएतुयईवदा	६	४	५
आसखायःसबर्दुघां	४	८	३
आसत्योयातुमघवाँ	३	५	१७
आसत्वंसवितुर्यथा	६	७	१०
आसस्राणासःशवसा	४	७	९
आसहस्रंपथिभिः	४	६	६
आसांपूर्वासामहसुस्वसृ	२	१	८
आसीनासोअरुणीनां	७	६	१८
आसीमरोहत्सुयमा	३	१	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आसुग्म्यायसुग्म्यं	६	२	७
आसुतेसिंचतश्रियं	६	५	१६
आसुष्टुतीनमसावर्तयध्यै	४	२	२०
आसुष्माणोमघवन्	४	७	१९
आसुष्वयंतीयजते	८	६	९
आसूर्येणरश्मयोध्रुवासः	१	४	२५
आसूर्योअरुहच्छुक्रमर्णः	४	२	२७
आसूर्योनभानुमद्भिः	४	५	६
आसूर्योयातुसप्ताश्वः	४	२	२७
आसोतापरिषिंचत	७	५	१८
आसोमसुवानोअद्रिभिः	७	५	१३
आस्तुतासोमरुतो	५	४	२७
आस्थापयंतयुवतिंयुवानः	२	४	५
आस्नोवृकस्यवर्तिकां	१	८	१०
आस्मारथंवृषपाणेषुतिष्ठ	१	४	११
आस्मिन्पिशंगमिंदवः	६	८	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
आस्वमद्मंयुवमानोअजरः	१	४	२३
आहंसरस्वतीवतोः	६	३	२१
आहंपितृन्सुविदत्रान्	७	६	१७
आहरयःससृज्रिरे	६	५	५
आहर्यतायधृष्णवे	७	४	२५
आहर्यतोअर्जुनेअत्केअव्य	७	५	१४
आहायमश्विनोरथः	५	८	३३
आहार्षंत्वाविदंत्वा	८	८	१९
आहिद्यावापृथिवीअग्ने	७	५	२९
आहिरुहतमश्विना	६	२	६
आहिष्मायातिनये	३	६	१८
आहिष्मासूनवेपिता	१	२	२०
आहोतामंद्रोविदथा	३	१	१४
इंदुरिंद्रायबृहते	७	२	२२
इंदुःपविष्टचारुर्मदाय	५	७	२१
इंदुःपविष्टचेतनः	७	१	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंदुःपुनानोअति	७	३	१७
इंदुःपुनानःप्रजामुराणः	७	५	२०
इंदुरत्योनवाजसृत्	६	८	३३
इंदुरिंद्रायपवते	७	५	१
इंदुरिंद्रायतोशतेनितोश	७	५	२१
इंदुरिहंतिमहिषाः	७	४	२२
इंदुर्देवानामुपसख्य	७	४	११
इंदुर्वाजीपवते	७	४	१२
इंदुर्हिन्वानोअर्षति	७	२	१३
इंदुर्हियानःसोतृभिः	६	८	२०
इंद्रोयथातवस्तवः	७	१	१२
इंद्रोयदद्रिभिःसुतः	६	८	१४
इंद्रोव्यव्यमर्षसि	७	२	१३
इंदोसमुद्रमींखय	६	८	२५
इंद्रंकामावसूयंतो	३	५	१९
इंद्रंकुत्सोवृत्रहणंशचीप	१	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रंतंशुंभपुरुहन्मन्नवसे	६	५	८
इंद्रंनरोनेमधिता	५	३	११
इंद्रंवोनरःसख्यायसे	४	७	१
इंद्रंनोअग्नेवसुभिः	५	२	१३
इंद्रंपरेवरेमध्यमासः	३	६	१४
इंद्रंप्रत्नेनमन्मना	६	५	२७
इंद्रंप्रातर्हवामहे	१	१	३०
इंद्रंमतिर्हृदआवच्यमाना	३	२	२५
इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुः	२	३	२२
इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतये	१	७	२४
इंद्रंवयंमहाधने	१	१	१३
इंद्रंवर्धंतुनोगिरः	६	१	१०
इंद्रंवर्धंतोअप्तुरः	७	१	३०
इंद्रंवाणीरनुत्तमन्युं	५	३	१६
इंद्रंविश्वाअवीवृधन्	१	१	२१
इंद्रंवृत्रायहन्तवेपुरु	३	२	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रंवृत्रायहन्तवेदेवा	६	१	५
इंद्रंवोविश्वतस्परि	१	१	१४
इंद्रंसोमस्यपीतये	३	३	५
इंद्रंस्तवानृतमं	८	४	१४
इंद्रःकिलश्रुत्याअस्य	८	६	१०
इंद्रःपूर्भिदातिरद्दासमर्कैः	३	२	१५
इंद्रप्रणःपुरएतेव	४	७	३१
इंद्रःसदामनेकृतः	६	६	२२
इंद्रःसमत्सुयजमानमार्यं	२	१	१९
इंद्रःसहस्रदाव्नां	१	१	३२
इंद्रःसीतांनिगृह्णातु	३	८	९
इंद्रःसुतेषुसोमेषु	६	१	७
इंद्रःसुत्रामास्ववाँ	४	७	३२
इंद्रःसुत्रामास्ववान्	८	७	१९
इंद्रःसुपूषावृषणा	३	४	२
इंद्रःसुशिप्रोमघवातरुत्रः	३	२	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रःसूर्यस्यरश्मिभिः	६	१	२
इंद्रःस्वर्षाजनयन्नहानि	३	२	१५
इंद्रःस्वाहापिबतु	३	३	१४
इंद्रआशाभ्यस्परि	२	८	९
इंद्रआसांनेताबृहस्पतिः	८	५	२३
इंद्रइत्सोमपाएकः	५	७	१७
इंद्रइद्धर्योःसचा	१	१	१३
इंद्रइन्नोमहानां	६	६	१५
इंद्रइषेददातुनः	६	६	२७
इंद्रउक्थेनशवसा	८	५	१६
इंद्रऋभुभिर्वाजवद्भिः	३	४	७
इंद्रऋभुभिर्वाजिभिः	३	४	७
इंद्रऋभुमान्वाजवान्	३	४	७
इंद्रओषधीरसनोदहानि	३	२	१६
इंद्रक्रतुंनआभर	५	३	२१
इंद्रक्रतुविदंसुतं	३	३	१

॥१७॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रंक्षत्रमभिवामं	८	८	३८
इंद्रंक्षत्रासमातिषु	८	१	२४
इंद्रंगृणीषउस्तुषे	६	४	४६
इंद्रंजहिपुमांसंयातुधानं	५	७	९
इंद्रंजामयंउतये	४	६	१९
इंद्रंज्येष्ठान्बृहद्भ्यः	३	८	५
इंद्रंज्येष्ठामरुद्गणाः	१	२	९
इंद्रंज्येष्ठामरुद्गणाः	२	८	९
इंद्रज्येष्ठंनआभर	४	७	२७
इंद्रंतमाहिधिष्ण्यांमरुत्तं	२	४	२७
इंद्रतुभ्यमिदद्रिवो	१	५	३०
इंद्रतुभ्यमिन्मघवन्	४	७	१७
इंद्रंत्रिधातुशरणं	४	७	२८
इंद्रत्वमवितेदसि	६	१	१२
इंद्रत्वोतासआवयं	१	१	१५
इंद्रंत्वावृषभंवयं	३	३	१
इंद्रदृह्यमघवन्	८	५	१६
इंद्रदृह्ययामकोशाअभूव	३	२	३
इंद्रदृह्यस्वपूरसि	६	५	३६
इंद्रनेदीयएदिहि	६	४	२३
इंद्रपिबतुभ्यंसुतो	४	७	१२
इंद्रपिबवृषधूतस्य	३	३	७
इंद्रपिबप्रतिकामं	८	६	१२
इंद्रपिबस्वधयाचित्सुतस्य	३	२	१८
इंद्रप्रणःपुरएते	४	७	३१
इंद्रप्रणोधितावानं	३	३	१
इंद्रप्रणोरथमव	६	५	३५
इंद्रंप्रसूतावरुणप्रशिष्टा	८	२	१२
इंद्रप्रेहिपुरस्त्वं	६	१	२३
इंद्रब्रह्मक्रियमाणाजुषस्व	४	१	२५
इंद्रंमन्निकविच्छदा	३	१	११
इंद्रमच्छसुताइमे	७	५	९
इंद्रंमरुत्वइहपाहि	३	३	१६
इंद्रमित्केशिनाहरी	६	१	१६
इंद्रंमित्थागिरोममा	३	३	५
इंद्रमिद्गाथिनोबृहत्	१	१	१३
इंद्रमिद्देवतातये	५	७	२५
इंद्रमिद्धरीवहतोप्रति	१	६	५
इंद्रमिद्विमहीनां	५	८	१७
इंद्रंमिवेदुभयेविह्वयंत	३	७	१३
इंद्रमीशानमोजसा	१	१	२१
इंद्रंसुक्थानिवावृधुः	५	८	१५
इंद्रंमृळमह्यंजीवातुं	४	७	३१
इंद्रंमेवधिषणासातये	४	६	७
इंद्रयउनुतेअस्ति	६	५	३८
इंद्रयथाह्यस्तिते	६	२	१६
इंद्रयस्तेनवीयसीं	६	६	३०
इंद्रवाजेषुनोव	१	१	१३
इंद्रंवायूअयंसुतः	३	७	२२
इंद्रंवायूइमेसुता	१	१	३
इंद्रवायूबृहस्पतिंमित्रा	१	१	२६
इंद्रवायूबृहस्पतिंसुह	८	७	२९
इंद्रवायूमनोजुवा	१	२	८
इंद्रंशविष्ठसत्पत	६	१	९
इंद्रंशुद्धोनआगहि	६	६	३१
इंद्रंशुद्धोहिनोरयिं	६	६	३१
इंद्रंश्चमृळयातिनः	२	८	९
इंद्रंश्चवायवेषांसुतानां	४	३	६
इंद्रंश्चवायवेषां	३	७	२३
इंद्रंश्चसोमंपिबतं	३	७	२७
इंद्रंश्चिद्धातदब्रवीत्	६	३	१०
इंद्रंश्रुधिसुमेहवं	६	६	२
इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानि	२	६	२७
इंद्रसोमंपिबऋतुना	१	१	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
इंद्रसोमंसोमपतेपिबेमं	३	२	९	इंद्रस्यसोमपवमान	७	३	१	इंद्राग्नीजरितुःसचा	३	१	११	इंद्राबृहस्पतीवयं	३	७	२५
इंद्रसोमंमिमंपिब	७	७	१०	इंद्रस्यसोमराधसेपुना	७	१	१७	इंद्राग्नीतपतिमावा	४	८	२६	इंद्रायगावआशिरं	६	५	६
इंद्रसोमाःसुताइमेतव	३	३	१	इंद्रस्यसोमराधसे	६	७	३०	इंद्राग्नीतविषाणिवां	३	१	१२	इंद्रायगिरोअनिशित	८	४	१४
इंद्रसोमाःसुताइमेतान्	३	३	५	इंद्रस्यहार्दिसोमधानं	७	५	१९	इंद्राग्नीनवतिंपुरो	३	१	१२	इंद्रायनूनमर्चत	१	६	५
इंद्रस्तुजोबर्हणाआविवेश	३	२	१५	इंद्रस्यांगिरसांचेष्टौ	१	५	१	इंद्राग्नीमित्रावरुणादितिं	४	२	२८	इंद्रायपवतेमदः	७	५	१५
इंद्रस्तेसोमसुतस्यपेयाः	७	५	२०	इंद्रस्यात्रतविषीभ्यः	८	६	१५	इंद्राग्नीयमवथः	४	४	३२	इंद्रायमद्वनेसुतं	६	६	१८
इंद्रस्थातर्हरीणां	६	२	१८	इंद्रस्येवरातिमा	८	८	३६	इंद्राग्नीयुवोरपि	४	८	२६	इंद्रायवृषणंमदं	७	५	९
इंद्रःस्पळुतवृत्रहा	६	४	३८	इंद्राकुत्सावहमानारथेन	४	१	३०	इंद्राग्नीयुवामिमे	४	८	२८	इंद्रायसामगायत	६	७	१
इंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि	३	२	१०	इंद्राकोवांवरुणा	३	७	१५	इंद्राग्नीयुवंसुनः	६	३	२४	इंद्रायसुमदिंतमं	५	७	१३
इंद्रस्यदूतीरिषिता	८	६	५	इंद्राग्नीअपसस्पर्युप	३	१	१२	इंद्राग्नीरोचनादिवः	३	१	१२	इंद्रायसोमपरिषिच्य	७	३	३
इंद्रस्यनुवीर्याणिप्रवोचं	१	२	३६	इंद्राग्नीअपादियं	४	८	२६	इंद्राग्नीवृत्रहत्येषु	८	२	९	इंद्रायसोमपवसे	६	८	१३
इंद्रस्यनुसुकृतंदैव्यं	८	५	१६	इंद्राग्नीअवसागतं	५	६	१८	इंद्राग्नीशतदाम्नि	४	१	२१	इंद्रायसोमपातवेनृभिः	७	५	१९
इंद्रस्यवज्रआयसोनिमिं	६	६	३२	इंद्राग्नीआगतंसुतं	३	१	११	इंद्राग्नीशृणुतंहवं	४	८	२९	इंद्रायसोमपातवे	६	७	३७
इंद्रस्यवज्रोमरुतां	४	७	३५	इंद्राग्नीआहितंन्वते	४	८	२६	इंद्राणीमासुनारिषु	८	४	३	इंद्रायसोमपातवेवृत्रघ्ने	७	४	२४
इंद्रस्यवृष्णोअसुरस्य	८	५	२३	इंद्राग्नीउक्थवाहसा	४	८	२६	इंद्रानुपूषणावयम्	४	८	२३	इंद्रायसोमसुषुतः	७	३	१०
इंद्रस्यसख्यमृभवः	३	४	७	इंद्राग्नीकोअस्यवां	४	८	२५	इंद्रापर्वताबृहतारथेन	३	३	१९	इंद्रायसोमाःप्रदिवो	३	२	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रायुहिद्यौरसुरोअनंम्नत	२	१	२०
इंद्रायाहिचित्रभानो	१	१	५
इंद्रायाहितूतुजानः	१	१	५
इंद्रायाहिधियेषितः	१	१	५
इंद्रायुवंवरुणादि	३	७	१५
इंद्रायुवंवरुणाभूतं	३	७	१५
इंद्रायेंदुंपुनीतन	७	१	२९
इंद्रायेंदोमरुत्वंते	७	१	४०
इंद्रावरुणनूनुवां	१	१	३३
इंद्रावरुणयोरहं	१	१	३२
इंद्रावरुणवामहं	१	१	३३
इंद्रावरुणामधुमत्तमस्य	५	१	१२
इंद्रावरुणायदिमानिचक्र	५	६	२
इंद्रावरुणायदृषिभ्यो	६	४	३१
इंद्रावरुणायुवमध्वरायनः	५	६	२
इंद्रावरुणावधनाभिरप्रति	५	६	४
इंद्रावरुणावभ्यातपंति	५	६	४
इंद्रावरुणासुतपौ	५	१	१२
इंद्रावरुणासौमनसमदृसं	६	४	३१
इंद्राविष्णूतत्पनयाय्यं	५	१	१३
इंद्राविष्णूदृंहिताःशंबरस्य	५	६	२४
इंद्राविष्णूपिबतं	५	१	१३
इंद्राविष्णूमदपती	५	१	१३
इंद्राविष्णूहविषा	५	१	१३
इंद्रासोमातपतंरक्षउब्जतं	५	७	५
इंद्रासोमादुष्कृतोवव्रेअंत	५	७	५
इंद्रासोमापक्कमामासु	५	१	१६
इंद्रासोमापरिवांभूतुवि	५	७	६
इंद्रासोमामहितद्वां	५	१	१६
इंद्रासोमायुवमंग	५	१	१६
इंद्रासोमावर्तयतंदिवस्प	५	७	५
इंद्रासोमावर्तयतंदिवोव	५	७	५
इंद्रासोमावहिमपः	५	१	१६
इंद्रासोमावासयं	५	१	१६
इंद्रासोमासमघशंसमभ्यं	५	७	५
इंद्राहयोवरुणाचक्र	३	७	१५
इंद्राहरत्नंवरुणा	३	७	१५
इंद्रियाणिशतक्रतो	३	२	२२
इंद्रेअग्नानमोबृहत्	५	६	१७
इंद्रेणयाथसरथंसुते	३	४	७
इंद्रेणयुजानिःसृजंत	८	२	२
इंद्रेणरोचनादिवः	६	१	१५
इंद्रेणसंहिदृक्षसे	१	१	१२
इंद्रेणैतेतृत्सवो	५	२	२६
इंद्रेभुजंशशमानासः	८	४	४
इंद्रेविश्वानिवीर्या	६	४	४२
इंद्रेषितेप्रसवंभिक्षमाणे	३	२	१२
इंद्रेहिमत्स्यंधसः	१	१	१७
इंद्रोअश्रायिसुध्योनिरेके	१	४	११
इंद्रोअस्माँअरदद्वज्रबाहुः	३	२	१३
इंद्रोअस्मेसुमनाअस्तु	८	५	१६
इंद्रोअंगमहद्भयं	२	८	८
इंद्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो	३	३	२३
इंद्रोदधीचोअस्थभिः	१	६	७
इंद्रोदिवइंद्रईशे	८	४	१५
इंद्रोदिवःप्रतिमानं	८	६	१०
इंद्रोदीर्घायचक्षसे	१	१	१३
इंद्रोनयोमहाकर्माणि	७	३	२४
इंद्रोनेदिष्टमवसा	४	८	१५
इंद्रोब्रह्मेंद्रऋषिः	६	१	२१
इंद्रोमदायवावृधे	१	६	१
इंद्रोमधुसंभृतमुस्त्रियायां	३	२	२६
इंद्रोमहांसिंधुमाशयां	२	६	४
इंद्रोमह्नामहतो	८	२	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रोमह्नामहतः	८	६	१०
इंद्रोमह्नारोदसीपप्रथच्छ	५	७	२६
इंद्रोयज्वनेपृणते	४	६	२५
इंद्रोयातूनामभवत्पराशः	५	७	९
इंद्रोयातोवसितस्यराजा	१	२	३८
इंद्रोरथायप्रवतंकृणोति	४	१	२९
इंद्रोराजाजगतः	५	३	११
इंद्रोवलंरक्षितारं	८	२	१६
इंद्रोवसुभिःपरिपातु	८	२	१२
इंदोवाघेदियन्मघं	६	२	४
इंद्रोवाजस्यस्थविरस्य	४	७	९
इंद्रोविश्वैर्वीर्यैः	३	३	२६
इंद्रोवृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः	३	२	१५
इंद्रोवृत्रस्यतविषीं	१	५	३०
इंद्रोवृत्रस्यदोधतः	१	५	२९
इंद्रोहरीयुयुजेअश्विनारथं	२	३	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रोहयंतमर्जुनं	३	३	८
इंधन्वभिर्धेनुभिः	२	७	१९
इंधानोअग्निंवनवत्	२	७	४
इंधेराजासमर्यो	५	२	११
इच्छंतरेतोमिथस्तनूषु	१	५	१२
इच्छंतित्वासोम्यासःसखा	३	२	१
इच्छंतिदेवाःसुन्वंतं	५	७	२०
इच्छन्नश्वस्ययच्छिरः	१	६	७
इतऊतीवोअजरं	६	७	३
इतिचिद्धित्वाधना	८	७	१
इतिचिन्नुप्रजायैपशुमत्यै	४	२	१६
इतिचिन्मन्युमध्रि	३	८	२५
इतित्वाग्नेवृष्टिहव्यस्य	८	६	१९
इतित्वादेवाइमआहुः	८	५	४
इतिवाइतिमेमनः	८	६	२६
इतिस्तुतासोअसथारिशा	६	२	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इतोवासातिमीमहे	१	१	१२
इत्थाधीवंतमद्रिवः	५	७	२४
इत्थायथातऊतये	४	१	१२
इत्थाहिसोमइन्मदे	१	५	२९
इदंकुवेरादित्यस्य	२	७	९
इदंतएकंपरऊत	८	१	१८
इदंतेपात्रंसनवित्तं	८	३	१३
इदंतेसोम्यंमधु	६	४	४७
इदंत्यत्पात्रमिंद्रपानं	४	७	१९
इदंद्यावापृथिवीसत्यमस्तु	२	५	२
इदंनमोवृषभायस्वराजे	१	४	११
इदंपितृभ्योनमोअस्तु	७	६	१७
इदंपित्रेमरुतामुच्यते	१	८	६
इदंमेअग्नेकियते	३	५	२
इदंयमस्यसादनं	८	७	२६
इदंवचःपर्जन्यायस्वराजे	५	७	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इदंवचःशतसाः	५	२	११
इदंवपुर्निवचनंजनासः	४	३	१
इदंवसोसुतमंधः	५	७	१७
इदंवामास्येहविः	३	७	२५
इदंवामदिरंमधु	६	३	२०
इदंविष्णुर्विचक्रमे	१	२	७
इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरा	१	८	१
इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरु	८	८	२८
इदंसुमेजरितराचिकिद्धि	७	७	२०
इदंस्वरिदमिदास	८	७	१०
इदंहनूनमेषां	६	१	२५
इदंह्यन्वोजसासुतं	३	३	१६
इदंहविर्मघवन्	८	६	२१
इदंहिवांप्रदिविस्था	४	४	१७
इदमकर्मनमो	८	२	१८
इदमग्नेसुधितंदुर्धितादधि	२	२	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इदमापःप्रवहत	१	२	१२
इदमापःप्रवहत	७	६	५
इदमित्थारौद्रंगूर्तवचाः	८	१	२६
इदमुत्यत्पुरुतमं	३	८	१
इदमुत्यन्महिमहा	३	५	२
इदमुदकंपिबतेत्यब्रवीतने	२	३	५
इदाहितंउषोअद्रिसानो	५	१	६
इदाहितेवेविषतः	४	६	११
इदाहिवमुपस्तुतिं	६	२	२३
इदाहिवोविधते	५	१	६
इदाह्नःपीतिमुतवोमदंधुः	३	७	२
इध्मेनाग्नइच्छमानो	३	१	१८
इध्मंयस्तेजभरंच्छश्र	३	५	१२
इनोतपृच्छजनिमाकवीनां	३	२	२३
इनोराजन्नरतिःसमिद्धः	७	५	३१
इनोवाजानांपतिः	७	७	१४
इमंकाममंदयागोभिरश्वैः	३	२	४
इमंकाममंदया	३	३	१४
इमंघावीरोअमृतं	६	२	१२
इमंचनोगवेषणं	४	८	२२
इमंजीवेभ्यःपरिधिं	७	६	२६
इमंजुषस्वगिर्वणः	६	१	१
इमंतंपश्यवृषभस्य	८	५	२१
इमंत्रितोभूर्यविंदत्	८	१	१
इमंनरोमरुतः	३	१	१६
इमंनरोमरुतःसश्चता	५	२	२८
इमंनरःपर्वतास्तुभ्यमापः	३	२	१८
इमंनुमायिनंहुवे	६	५	२७
इमंनुसोममंतितः	२	४	२२
इमंनोअग्नउपयज्ञं	८	७	९
इमंनोअग्नेध्वरं	४	५	१६
इमंनोयज्ञममृतेषु	३	१	२१
इमंबिभर्मिसुकृतंते	७	८	२७
इमंमहेविदथ्याय	३	३	२४
इमंमेगङ्गेयमुने	८	३	६
इमंमेवरुणश्रुधी	१	२	१९
इमंमेस्तोममश्विना	६	६	७
इमंयज्ञमिदंवचः	१	६	२०
इमंयज्ञमिदंवचः	८	८	८
इमंयज्ञंचनोधा	४	५	१२
इमंयज्ञंत्वमस्माकं	३	६	३
इमंयज्ञंसहसावंत्वन्नः	२	८	१६
इमंथमप्रस्तरमाहि	७	६	१४
इमंरथमधियेसप्ततस्थुः	२	३	१४
इमंविधंतोअपांसधस्थे	२	५	२४
इमंविधंतोअपां	८	१	१
इमंस्तोममभिष्टये	६	१	१
इमंस्तोममर्हतेजातवेदसे	१	६	२०
इमंस्तोमंरोदसी	३	३	२५
इमंस्तोमंसक्रतवो	२	७	६
इमंस्वस्मैहृदआसुतष्टं	२	७	२१
इमआयातमिंदवः	२	२	१
इमइंद्रभरतस्य	३	३	२३
इमइंद्रायसुन्विरे	५	३	१७
इमउत्वाविचक्षते	६	३	४५
इममंग्नेचमसंमाविं	७	६	२१
इममिंद्रगवाशिरं	३	३	६
इममिंद्रसुतंपिब	१	६	५
इममिंद्रोअदीधरत्	८	८	३१
इममुत्यमथर्ववत्	४	५	२०
इममूषुवोअतिथिं	४	५	१७
इममूषुत्वमस्माकं	१	२	२२
इममंजस्यासुभये	८	४	२३
इमांखनाम्योषधिं	८	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इमांगायत्रवर्तनिं	६	३	२०
इमांचनःपृथिवीं	२	३	३१
इमांतइंद्रसुष्टुतिं	६	१	६
इमांतेधियंप्रभरेमहोमहीम्	१	७	१४
इमांतेवाचंवसूयंतआयवं	२	१	१९
इमांत्वमिंद्रमीढ्वः	८	३	२८
इमांधियंशिक्षमाणस्यदेव	६	३	२८
इमांधियंसप्तशीर्ष्णीम्	८	२	१५
इमांप्रत्नायसुष्टुतिं	८	४	२२
इमांमइंद्रसुष्टुतिं	५	८	१५
इमांमेअग्नेसमिधं	२	५	२७
इमांमेअग्नेसमिधं	८	२	२१
इमांमेमरुतोगिरं	५	८	१९
इमांवांमित्रावरुणा	५	४	१
इमांसुपूर्व्यांधियं	५	८	१७
इमाअग्नेमतयस्तुभ्यं	७	६	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इमाअभिप्रणोनुमः	५	८	१०
इमाअस्मैमतयोवाचः	८	४	२२
इमाअस्यप्रतूर्तयः	६	१	१२
इमाइंद्रंवरुणंमे	३	७	१६
इमाउत्वापस्पृधाना	५	२	२४
इमाउत्वापुरुतमस्य	४	६	११
इमाउत्वापुरुशाक	४	६	१२
इमाउत्वापुरूवसो	५	७	२५
इमाउत्वाशतक्रतो	४	७	२५
इमाउत्वासुतेसुते	४	७	२६
इमाउवांदिविष्टयः	५	५	२१
इमाउवांभूमयोमन्यमा	३	४	९
इमाउवःसुदानवः	५	८	२१
इमागावःसरमेयाः	८	६	५
इमागिरआदित्येभ्यो	२	७	६
इमागिरःसवितारं	५	४	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इमाजुषेथांसवना	६	३	२०
इमाजुह्वानायुष्मदानमो	५	६	१९
इमातेवाजिन्नवमार्जनानि	२	३	११
इमाधानाघृतस्नुवः	१	१	३०
इमानारीरविधवाः	७	६	२७
इमानित्रीणिविष्टपा	६	६	१४
इमानिवांभागधेयानिसि	६	४	३०
इमानुकंभुवना	८	८	१५
इमाब्रह्मबृहद्दिवः	८	७	२
इमाब्रह्माणिवर्धना	४	४	१२
इमाब्रह्मब्रह्मवाहः	३	३	३
इमाब्रह्मसरस्वति	२	८	१०
इमाब्रह्मेंद्रतुभ्यंशंसि	८	८	६
इमामग्नेशरणिंमीमृषः	१	२	३५
इमामुषुसोमसुतिमुपनः	५	६	१६
इमामूनुकवितमस्य	४	४	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इमामूषुप्रभृतिंसातयेधाः	३	२	१९
इमामूष्वासुरस्य	४	४	३०
इमारुद्रायतवसेकपर्दिने	१	८	५
इमारुद्रायस्थिरधन्वने	५	४	१३
इमास्तइंद्रपृश्नयः	५	८	१२
इमेचित्तवमन्यवे	१	५	३१
इमेचेतारोअनृतस्यभूरेः	५	५	१
इमेजीवाविमृतैः	७	६	२६
इमेतइंद्रतेवयंपुरुष्टुत	१	४	२२
इमेतइंद्रसोमाः	५	७	१८
इमेतुरंमरुतोराम	५	४	२५
इमेदिवोअनिमिषापृथि	५	५	२
इमेनरोवृत्रहत्ये	५	१	२५
इमेभोजाअंगिरसो	३	३	२०
इमेमापीतायशसउरुष्यवः	६	४	११
इमेमित्रोवरुणोदूळभासः	५	५	१

॥२०॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इमेयामासस्त्वद्रिगभूवन्	३	८	१७
इमेयेतेसुवायोबाह्वोजसः	२	१	२५
इमेयेनावाङ्मपरः	८	२	२४
इमेरध्रंचिन्मरुतो	५	४	२५
इमेवांसोमाअप्स्वासुताइ	२	१	२५
इमेविप्रस्यवेधसः	६	३	२९
इमेसोमासइंदवः	१	१	३१
इमेहितेकारवोवावशुर्धि	५	७	२८
इमेहितेब्रह्मकृतः	५	३	१७
इमोअग्नेवीततमानि	५	१	२६
इमौदेवौजायमानौजुषंत	२	८	६
इयंतऋत्वियावती	६	१	२
इयंतइंद्रगिर्वणः	६	१	७
इयंतेनव्यसीमतिः	६	५	२२
इयंतेपूषन्नाघृणे	३	४	१०
इयंदेवपुरोहितिर्युवभ्यां	५	५	२
इयंदेवपुरोहितिर्युवभ्यां	५	५	३
इयंनउस्राप्रथमासु	७	८	६
इयंमद्वांप्रस्तृणीते	५	१	९
इयंमनीषाइयमश्विनागीः	५	५	१७
इयंमनीषाइयमश्विनागीः	५	५	१८
इयंमनीषाबृहतीबृहंतः	५	६	२४
इयंमेनाभिरिहमे	८	१	२९
इयंयानीच्यर्किणी	६	७	८
इयंवामस्यमन्मनः	५	६	१७
इयंवामह्वेश्रृणुतं	७	८	१६
इयंवांब्रह्मणस्पतेसुवृक्तिः	५	६	२२
इयंविसृष्टिर्यतआ	८	७	१७
इयंवदिःपरोअंतः	२	३	२०
इयंशुष्मेभिर्बिसखा	४	८	३०
इयंसाभूयाउषसामिवक्षाः	७	७	२७
इयंसावोअस्मेदीधितिः	२	५	५
इयत्तकःकुषुंभकः	२	५	१६
इयत्तिकाशकुंतिका	२	५	१६
इयमददाद्रभसं	४	८	३०
इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीः	५	६	६
इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीः	५	६	७
इयमुतेअनुष्टुतिः	६	४	४३
इयमेषामसृतानांगीः	८	३	५
इरज्यन्नग्नेप्रथयस्व	८	७	२८
इरावतीधेनुमती	५	६	२४
इरावतीर्वरुणधेनवोवां	४	४	७
इषंतोकायनोदधत्	७	२	५
इषंदुहन्त्सुदुघां	८	७	६
इषमूर्जंचपिन्वसे	७	१	३०
इषमूर्जंपवमाना	७	३	१८
इषमूर्जमभ्यर्षाश्वंगां	७	४	४
इषामंदस्वादुते	६	६	१
इषिरेणतेमनसासुतस्य	६	४	१२
इषुर्नधन्वन्प्रति	७	२	२१
इषुर्नश्रियइषुधेः	८	५	१
इषेपवस्वधारया	७	१	३
इष्कर्तारमध्वरस्य	८	७	२८
इष्कर्तारमनिष्कृतंसहस्कृ	६	७	३
इष्कृताहावमवतं	८	५	१८
इष्कृतिर्नामवोमाता	८	५	९
इष्टाहोत्राअसृक्षत	६	६	२५
इष्यन्वाचमुपवक्तेव	७	४	५
इहत्यापुरुभूतमा	४	४	११
इहत्यापुरुभूतमा	६	२	५
इहत्यासधमाद्या	६	१	१२
इहत्यासधमाद्या	६	३	६
इहत्वंसूनोसहसोनो	३	४	१६
इहत्वष्टारमग्रियं	१	१	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
इहत्वाभूर्याचरेदुप	३	४	२४	इहेहवोमनसाबंधुता	३	४	७	ईक्षेरायःक्षयस्य	३	६	४	ईशेयोविश्वस्यादेववीतौ	७	६	१
इहत्वागोपरीणसा	६	३	४६	इहेहवःस्वतवसः	५	४	३०	ईजानभिद्द्यौर्गूर्तावसुः	८	७	२०	ईळतेत्वामवस्यवः	१	१	२६
इहप्रजामिहरयिं	३	७	८	इहैवस्तंमावियौष्टं	८	३	२८	ईजेयज्ञेभिःशशमे	४	५	३	ईळानायावस्यवे	२	५	२७
इहप्रब्रूहियतमः	८	४	६	इहैवैधिमापच्योष्ठाः	८	८	३१	ईयिवांसमतिस्निधः	३	१	५	ईळितोअग्नआवह	२	२	१०
इहप्रयाणमस्तुवा	३	७	२२	इहोपयातशवसोनपातः	३	७	५	ईयुरर्थंनन्यर्थं	५	२	२५	ईळितोअग्नआवहे	३	८	२०
इहप्रियंप्रजयाते	८	३	३५	इळामग्नेपुरुदंसं	२	८	१६	ईयुर्गावोनयवसा	५	२	२५	ईळितोअग्नेमनसानः	२	५	२२
इहब्रवीतुयईमंगवेद	२	३	१५	इळामग्नेपुरुदंससनिंगोः	२	८	२५	ईयुष्टेयेपूर्वतरामपश्यन्	१	८	३	ईळिष्वाहिप्रतीव्यं	६	२	९
इहश्रुतइंद्रोअस्मे	७	७	६	इळामग्नेपुरुदंससनिंगोः	२	८	२७	ईमांतासःसिलिकमध्यमा	२	३	१२	ईळेअग्निंविपश्चितं	३	१	२८
इहागतंवृषण्वसू	६	५	१९	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२	ईमान्यद्वपुषेधायि	४	४	११	ईळेअग्निंस्ववसं	४	३	२५
इहितिस्रःपरावतः	६	३	५	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	१५	ईशानइमाभुवनानि	७	३	१९	ईळेगिरामनुर्हितं	६	१	३३
इहेंद्राग्नीउपह्वये	१	२	३	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२२	ईशानकृतोधुनयोरिशाद	१	५	६	ईळेचत्वायजमानोहविर्भिः	२	८	१५
इहेंद्राणीमुपह्वये	१	२	६	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२३	ईशानायप्रहुतिंयस्तआन	५	६	१२	ईळेद्यावापृथिवीपूर्वचित्त	१	७	३३
इहेवश्रृण्वएषां	१	३	१२	इळायास्त्वापदेवयं	३	१	३२	ईशानावार्याणां	७	६	५	ईळेन्योनमस्यः	३	१	३०
इहेहजातासमवावशीतां	२	४	२५	इळासरस्वतीमही	१	१	२५	ईशानासोयेदधतेस्वर्णः	५	६	१२	ईळेन्योवोमनुषो	५	२	१२
इहेहयद्वांसमना	३	७	१९	इळासरस्वतीमही	३	८	२१	ईशिषेवार्यस्यहि	६	३	३९	ईळेन्यंवोअसुरं	५	२	१
इहेहयद्वांसमनापपृक्षे	३	७	२०	ईंखयंतीरपस्युवः	८	८	११	ईशेह्य१ग्निरमृतस्य	५	२	६	ईळेन्यःपवमानः	६	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उक्थंचनशस्यमानं	५	७	१९
उक्थउक्थेसोमइंद्रं	५	३	१०
उक्थभृतंसामभृतं	५	३	२४
उक्थमिंद्रायशंस्यं	१	१	१९
उक्थवाहसेविभ्वेमनीषां	६	६	३४
उक्थेभिरर्वागवसे	१	४	२
उक्थेभिर्वृत्रहंतमा	५	६	१८
उक्थेष्विन्नुशूरयेषु	२	६	२
उक्षंतेअश्वाँअत्याँइव	२	७	१९
उक्षान्नायवशान्नाय	६	३	३१
उक्षामहाँअभिववक्षएने	२	२	१५
उक्षामिमातिप्रांत	७	२	२१
उक्षासमुद्रोअरुषः	४	३	१
उक्षेवयूथापरियन्	७	२	२६
उक्ष्णोहिमेपंचदश	८	४	३
उग्रंनवीरंनमसोपसेदिम	६	४	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उग्रंयुयुज्मपृतनासुसास	६	४	३८
उग्रंवओजःस्थिरा	५	४	२३
उग्रबाहुर्म्रक्षकृत्वापुरंदर	६	४	३७
उग्रस्तुराषाळभिभूः	३	३	१२
उग्राइवप्रवहंतःसमायमुः	८	४	३०
उग्राविघनिनामृधः	४	८	२७
उग्रासंताहवामहे	१	२	३
उग्रोष्विन्नुशूरमद	२	६	६
उग्रोजज्ञेवीर्याय	५	३	१
उग्रोवांककुहोययिः	४	४	१२
उचथ्येवपुषियःस्वराट्	६	४	६
उच्चातेजातमंधसः	७	१	१९
उच्चादिविदक्षिणावंतः	८	६	३
उच्छंतीयाकृणोषिमंहना	५	६	१
उच्छंतीरद्यचितयंत	३	८	१
उच्छन्नुषसःसुदिनाअरिप्राः	५	६	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उच्छंत्यांमेयजता	४	४	२
उच्छादिवोदुहितः	५	१	६
उच्छिष्टंचम्वोर्भर	१	२	२६
उच्छुष्माओषधीनां	८	५	९
उच्छोचिषासहसस्पुत्र	३	१	१८
उच्छ्रयस्ववनस्पते	३	१	३
उच्छ्वंचस्वपृथिविमा	७	६	२८
उच्छ्वंचमानापृथिवी	७	६	२८
उज्जातमिंद्रतेशवः	६	४	४१
उज्जायतांपरशुः	७	८	२५
उतऋतुभिर्ऋतुपाः	३	३	११
उतकण्वंनृषदःपुत्रं	७	७	२८
उतगावइवादंति	८	८	४
उतग्नाअग्निरध्वर	३	५	९
उतग्नाव्यंतुदेवपत्नीः	४	२	२८
उतघानेमोअस्तुतः	४	३	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
उतघासरथीतमः	४	८	२२
उततेसुष्टुताहरी	६	१	११
उतत्यंचमसंनवं	१	२	२
उतत्यंनोमारुतंशर्धआगम	४	२	२८
उतत्यंपुत्रमग्रुवः	३	६	२२
उतत्यंभुज्युमश्विनासखा	५	५	१५
उतत्यंवीरंधनसामृजीषिणं	६	६	९
उतत्यदास्वश्व्यं	५	८	१३
उतत्यद्वांजुरते	५	५	१५
उतत्यातुर्वशायदू	३	६	२२
उतत्यादैव्याभिषजा	६	१	२६
उतत्यामेयशसाश्वेतनायै	२	१	१
उतत्यामेरौद्रावर्चिमंता	८	१	२८
उतत्यायंजताहरी	३	६	१६
उतत्यासद्यआर्या	३	६	२२
उतत्याहरितोदश	७	१	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतत्यामेहवमाजग्म्यातं	४	८	९	उतत्वामदितेमहि	६	४	५२	उतनःसुभगाँअरिः	१	१	८	उतनोदेव्यदितिः	६	२	२२
उतत्येदेवीसुभगे	२	७	१४	उतत्वामरुणंवयं	७	१	२	उतनईंत्वष्टागन्त्वच्छास्मत्	२	५	५	उतनोधियोगोअग्राः	१	६	१७
उतत्येनोमरुतो	५	४	२	उतत्वास्त्रीशशीयसी	४	३	२७	उतनईंमतयोश्वयोगाः	२	५	५	उतनोनक्तमपां	८	४	२६
उतत्येनःपर्वतासःसुशस्त	४	२	२८	उतदासस्यवर्चिनः	३	६	२१	उतनईंमरुतोवृद्धसेनाः	२	५	५	उतनोब्रह्मन्नविष	३	१	१३
उतत्येमाध्वन्यस्यजुष्टाः	४	२	२	उतदासापरिविषे	८	२	२	उतनएनापवया	७	४	२१	उतनोरुद्राचिन्मृळत	८	४	२७
उतत्येमापौरुकुत्सस्यसूरेः	४	२	२	उतदासंकौलितरं	३	६	२१	उतनएषुनृषु	५	३	२६	उतनोवाजसातये	६	८	१
उतत्येमामारुताश्वस्यशो	४	२	२	उतदेवाअवहितं	८	७	२५	उतनूनंयदिंद्रियं	३	६	३३	उतनोविष्णुरुतवातोअस्रि	४	२	२८
उतत्वंमघवञ्छृणु	६	३	४३	उतद्यावापृथिवीक्षत्र	४	८	८	उतनोगोमतस्कृधि	६	३	२	उतनोहिर्बुध्न्यो१मयस्कः	२	५	४
उतत्वंसख्येस्थिरपीतं	८	२	२३	उतद्युमत्सुवीर्यं	१	५	२२	उतनोगोमतीरिषः	४	४	२२	उतनोहिर्बुध्न्यः	४	८	१०
उतत्वंसूनोसहसो	४	८	९	उतद्वारउशतीः	५	२	२३	उतनोगोमतीरिषः	५	८	२	उतप्रधिमुदहन्नस्य	८	५	२१
उतत्वःपश्यन्नददर्श	८	२	२३	उतनःकर्णशोभमाना	६	५	३१	उतनोगोमतीरिषः	७	१	२८	उतप्रपिप्यऊधरघ्न्यायाः	७	४	३
उतत्वाग्नेममस्तुतः	६	३	३२	उतनःपितुमाभर	६	३	२	उतनोगोविदश्ववित्	७	१	१२	उतप्रहामतिदीव्या	७	८	२३
उतत्वांधीतयोमम	६	३	४०	उतनःप्रियाप्रियासु	४	८	३१	उतनोगोषणिंधियं	४	८	१८	उतब्रह्मण्यावयं	५	८	१५
उतत्वानमसावयं	६	३	३१	उतनःसिंधुरपां	६	२	२३	उतनोदिव्याइषः	५	८	५	उतब्रह्माणोमरुतोमेअस्य	४	१	२३
उतत्वाबधिरंवयं	६	३	४५	उतनःसुत्रात्रोदेव	५	१	१२	उतनोदेवदेवान्	६	५	२४	उतब्रुवंतुजंतवः	१	५	२१
उतत्वांभृगुवच्छुचे	६	३	३१	उतनःसुद्योत्मांजीराश्वः	२	२	९	उतनोदेवावश्विना	८	४	२७	उतब्रुवंतुनोनिदो	१	१	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतमंक्रत्रेपुरंयस्य	५	१	४
उतमन्येपितुरद्रुहः	२	३	२
उतमाताबृहद्दिवा	८	२	७
उतमातामहिषमन्ववेन	३	५	२६
उतमेंप्रयियोर्वयियोः	६	१	३५
उतमेवोचतादिति	४	३	२९
उतमेरपद्युवतिः	४	३	२७
उतवायःसहस्यप्रविद्वान्	२	२	१६
उतयासिसवितस्त्रीणि	४	४	२४
उतयोमानुषेष्वा	१	२	१८
उतयोषणेदिव्येमही	५	२	२
उतवाउपरिवृणक्षि	८	७	३०
उतवाजिनंपुरुनिष्षिध्वां	३	७	११
उतवातपितासिनः	८	८	४४
उतवायस्यवाजिनः	१	६	११
उतवायोनोमर्चया	२	६	३०
उतवांविक्षुमद्यास्वंधः	२	२	२३
उतवःशंसमुशिजां	२	७	१४
उतव्रतानिसोमते	७	७	११
उतशुष्णस्यधृष्णुया	३	६	२१
उतसखास्यश्विनोरुत	३	८	३
उतासिंधुंविबाल्यं	३	६	२१
उतसुत्येपयोवृधा	५	७	२४
उतस्तुतासोमरुतो	५	४	२७
उतस्मतेपरुष्ण्यां	४	३	९
उतस्मतेवनस्पते	१	२	२६
उतस्मदुर्गृभीयसे	४	१	१
उतस्मयंशिशुंयथा	४	१	१
उतस्मराशिंपरि	७	३	२३
उतस्मसद्मंहर्यतस्य	८	५	६
उतस्मासद्यइत्परि	३	६	२५
उतस्मासुप्रथमःसरिष्य	३	७	१२
उतस्मास्यतन्यतोरिव	३	७	१२
उतस्मास्यद्रवतस्तुर	३	७	१४
उतस्मास्यपनयंति	३	७	१२
उतस्माहित्वामाहु	३	६	२५
उतस्मैनंवस्त्रमथिंनता	३	७	११
उतस्यदेवःसविता	४	८	१०
उतस्यदेवोभुवनस्य	२	७	१४
उतस्यनइंद्रोविश्व	२	७	१४
उतस्यनउशिजामुर्विया	८	४	२५
उतस्यवाजीक्षिपणिं	३	७	१४
उतस्यवाजीसहुरिर्ऋता	३	७	१२
उतस्यवाज्यरुषः	४	३	२०
उतस्यानःसरस्वती	४	८	३१
उतस्यानःसरस्वतीजुषा	५	६	१९
उतस्यानोदिवा	६	१	२६
उतस्यावांमधुमन्मक्षिकार	१	८	२१
उतस्यावांरुशतोवप्ससः	२	४	२६
उतस्याश्वेतयावरी	६	२	२९
उतस्वयातन्वा३संवदेतत्	५	६	८
उतस्वराजोअदितिः	५	५	९
उतस्वराजोअदितिः	६	१	३
उतस्वस्याअरात्याः	७	३	४
उतस्वानासोदिविषंत्व	३	८	१५
उतादःपरुषेगवि	४	८	२२
उताभयेपुरुहूतश्रवोभिः	३	२	१
उतायातंसंगवेप्रातः	४	४	१७
उतालब्धंस्पृणुहि	८	४	६
उताशिष्टाअनुश्रृण्वंति	२	७	३
उतासिमैत्रावरुणो	५	३	२४
उताहंनक्तमुतसोमतेदिवा	७	५	१५
उतेदानींभगवंतः	५	४	८
उतेशिंपेप्रसवस्य	४	४	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उतोघातेपुरुष्या३	५	३	१३
उतोनोअस्यकस्यचित्	४	२	९
उतोनोअस्याउषसोजुषेत	२	१	२०
उतोन्वस्यजोषमां	६	६	२८
उतोन्वस्ययत्पदं	६	५	१७
उतोन्वस्ययन्महत्	६	५	१५
उतोपतिर्यउच्यते	६	१	८
उतोपितृभ्यांप्रविदानु	३	१	२
उतोसमह्यमिंदुभिः	१	२	१०
उतोसहस्त्रंभर्णसं	७	१	४१
उतोहिवांदात्रासंति	३	७	११
उतोहिवांपूर्व्याआविविद्र	२	३	२४
उतोहिवांरत्नधेयानि	५	४	२०
उत्तराहमुत्तरः	८	८	३
उत्तानपर्णेसुभगे	८	८	३
उत्तानायामजनयन्	२	६	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उत्तानायामवभराचिकि	३	१	३२
उत्तिष्ठतावपश्यत	८	८	३७
उत्तिष्ठन्ननमेषां	४	३	१९
उत्तिष्ठन्नोजसासह	६	५	२८
उत्तिष्ठब्रह्मणस्पते	१	३	२०
उत्तिष्ठसिस्वाहुतः	८	६	४
उत्तेबृहंतोअर्चयः	६	३	३६
उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्	२	१	९
उत्तेवयश्चिद्वसतेः	५	१	५
उत्तेशतान्मघवन्नुच्चभूय	१	७	१५
उत्तेशुष्माजिहतां	८	७	३०
उत्तेशुष्मासईरते	७	१	७
उत्तेशुष्मासोअस्थुः	७	१	१०
उत्तेस्तभ्नामिपृथिवीं	७	६	२८
उत्पुरस्[illegible]र्यः	२	५	१५
उत्पूषणंयुवं[illegible]	४	८	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उत्त्वामंदंतुस्तोमाः	६	४	४४
उत्सूर्योबृहदर्चींष्यश्रेत्	५	५	४
उत्स्मवातोवहतिवासो	८	५	२०
उदगादयमादित्यः	१	४	८
उदग्नेतवतद्घृतात्	६	३	३०
उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्व	३	४	२३
उदग्नेभारतद्युमत्	४	५	२९
उदग्नेशुचयस्तव	६	३	३९
उदपप्तदसौसूर्यः	२	५	१५
उदपप्तन्नरुणाभानवोवृथा	१	६	२४
उदप्रुतोनवयो	८	२	१७
उदभ्राणीवस्तनयन्	४	७	१८
उदसौसूर्योअगात्	८	८	१७
उदस्तंभीत्समिधानाकमृ	२	८	२५
उदस्यबाहूशिथिरा	५	४	१२
उदस्यशुष्माद्भानुः	५	३	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उदस्यशोचिरस्थात्	५	२	२१
उदस्यशोचिरस्थात्	६	२	९
उदातैर्जिहतेबृहत्	६	७	२४
उदानट्ककुहोदिवं	५	८	१७
उदावतात्वक्षसा	४	६	५
उदितायोनिदितावेदिता	६	७	१५
उदिन्न्वस्यरिच्यते	५	३	१९
उदीरतामवरः	७	६	१७
उदीरतांसूनृताउत्पुरंधीः	२	१	५
उदीरयकवितमंकवीनां	४	२	१७
उदीरयथामरुतः	४	३	१७
उदीरयपितराजारः	७	६	१०
उदीरयंतवायुभिः	५	८	१८
उदीराथामृतायते	६	५	१८
उदीर्ध्वंजीवोअसुर्नआगात्	१	८	४
उदीर्ष्वनार्यभिजीवलोकं	७	६	२७

॥२४॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
उशनायत्सहस्यै	४	१	२४	उषोनजारोविभावोस्रः	१	५	१३	ऊर्जादेवाँअवस्योजसात्वां	६	३	१८	ऊर्ध्वाहितेंदिवेदिवे	६	३	४४
उशन्नुपुर्णःसुमनाउपाके	३	६	३	उषोनजारःपृथुपाजो	५	२	१३	ऊर्जोनपाज्जातवेदः	८	७	२८	ऊर्ध्वाधीतिःप्रत्यस्यप्रयाम	१	८	२०
उशिक्पावकोअरतिः	७	८	२९	उषोभद्रेभिरागहि	१	४	६	ऊर्जोनपातमध्वरे	३	१	३०	ऊर्ध्वोअग्निःसुमतिं	५	४	६
उशिक्पावकोवसुर्मानु	१	४	२६	उषोमघोन्यावहसूनृते	३	८	६	ऊर्जोनपातमाहुवे	६	३	३८	ऊर्ध्वोगंधर्वोअधिनाके	७	३	११
उपःप्रतीचीभुवनानि	३	४	८	उषोयदग्निंसमिथेचकर्थ	१	८	२	ऊर्जोनपातंसहिनायम्	४	८	१	ऊर्ध्वोगंधर्वोअधि	८	७	८
उपआभाहिभानुना	१	४	४	उषोयदद्यभानुना	१	४	५	ऊर्जोनपातंसुभगं	६	१	२९	ऊर्ध्वोग्रावाबृहदग्निः	८	२	२२
उषउषोहिवसोअग्रे	७	६	३	उषोयेतेप्रयामेषु	१	४	३	ऊर्जोनपात्सहसावन्	८	६	१९	ऊर्ध्वोग्रावावसवोस्तु	८	५	१७
उषसःपूर्वाअधयत्	३	३	२८	उषोवाजेनवाजिनिप्रचेताः	३	४	८	ऊर्णम्रदाविप्रथस्वाभ्या	३	८	२०	ऊर्ध्वोनःपाह्यंहसः	१	३	१०
उषसांनकेतवो	८	३	१३	उषोवाजंहिवंस्व	१	४	५	ऊर्ध्वकेतुंसवितादेवो	३	५	१४	ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्या	३	४	२३
उषस्तच्चित्रमाभर	१	६	२६	उष्टारेवफर्वरेषु	८	६	१	ऊर्ध्वंनुनुद्रेवतंतओजसा	१	६	१०	ऊर्ध्वोवांगातुरध्वरेअका	२	८	२२
उषस्तमश्यांयशसंसुवीरं	१	६	२५	उस्रावेदवसूनां	७	१	१५	ऊर्ध्वंभानुंसवितादेवो	३	५	१३	ऊर्ध्वोवासग्निरध्वरे	५	१	३
उषाअपस्वसुस्तमः	८	८	३०	ऊतीदेवानांवयमिंद्रवंतः	२	१	२६	ऊर्ध्वऊपुणऊतये	१	३	१०	ऊर्ध्वोह्यस्थादध्यंतरिक्षे	२	७	१२
उषाउच्छन्तीसमिधाने	२	१	७	ऊतीशचीवस्तव	८	५	२४	ऊर्ध्वऊपुणोअध्वरस्य	३	५	४	ऊर्मिर्यस्तेपवित्रआ	७	१	३८
उषासानक्ताबृहती	७.	७	९	ऊरुभ्यांतेअष्ठीवद्भ्यां	८	८	२१	ऊर्ध्वस्तिष्ठानऊतये	१	२	२९	ऋक्सामाभ्यामभिहितौ	८	३	२२
उषोअद्येहगोमति	१	६	२६	ऊर्जंगावोयवसे	८	५	१७	ऊर्ध्वायस्तेत्रेतिनीभूत्	८	५	२७	ऋचाकपोतंनुदत	८	८	२३
उषोदेव्यमर्त्याविभाहि	३	४	८	ऊर्जंनोद्यौश्चपृथिवी	५	१	१४	ऊर्ध्वासस्त्वान्विंदवः	५	३	१६	ऋचांत्वःपोषमास्ते	८	२	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋचोअक्षरेपरमेव्योमन्	२	३	२१
ऋजिप्यईमिंद्रावतोन	३	६	१६
ऋजीतेपरिवृङ्धि	५	१	२१
ऋजीत्येनीरुशंती	८	३	७
ऋजीपीश्येनोददमानो	३	६	१५
ऋजीषीवज्रीवृषभस्तुरा	४	२	११
ऋजुनीतीनोवरुणः	१	६	१७
ऋजुःपवस्यवृजिनस्य	७	४	१९
ऋजुरिच्छंसोवनवत्	२	७	५
ऋज्रमुक्षण्यायने	६	२	२५
ऋज्राविंद्रोतआददे	६	५	३
ऋतंचसत्यंचाभीद्धात्	८	८	४८
ऋतंचिकित्वऋतमित्	४	१	४
ऋतंदिवेतदवोचंपृथिव्यै	२	५	३
ऋतंदेवायकृण्वते	२	७	१२
ऋतंयेमानऋतमिद्वनो	३	६	१०
ऋतंवदन्नृतद्युम्न	७	५	२६
ऋतंवोचेनमसापृच्छ्य	३	५	३
ऋतंशंसंतऋजुदीध्यानाः	८	२	१५
ऋतज्येनक्षिप्रेण	२	७	२
ऋतंधीतयआगंत	४	३	५
ऋतमृतेनसपंते	४	४	६
ऋतस्यगोपानदभाय	७	२	३०
ऋतस्यगोपावधि	४	४	१
ऋतस्यजिह्वापवतेमधु	७	२	३३
ऋतस्यतंतुर्विततः	७	२	३०
ऋतस्यदृळहाधरुणानि	३	६	१०
ऋतस्यदेवाअनुव्रता	१	५	९
ऋतस्यपथिवेधा	४	७	१७
ऋतस्यप्रेषाऋतस्यधीतिः	१	५	१२
ऋतस्यबुध्नउषसामिषण्यन्	३	४	८
ऋतस्यरश्मिमनुयच्छमा	२	१	६
ऋतस्यवाकेशिनायोग्या	२	८	२७
ऋतस्यवोरथ्यःपूत	४	८	१२
ऋतस्यहिधेनवोवावशानः	१	५	२०
ऋतस्यहिप्रसितिर्द्योः	८	४	२३
ऋतस्यहिवर्तनयः	७	५	३३
ऋतस्यहिशुरुधःसंति	३	६	१०
ऋतस्यहिसदसो	८	६	१०
ऋतायिनीमायिनी	७	५	३३
ऋतावरीदिवोअर्कैर्बोध्या	३	४	८
ऋतावानऋतजाताऋता	५	५	१०
ऋतावानमृतायवो	६	२	१०
ऋतावानानिषेदतुः	६	२	२२
ऋतावानंमहिषं	८	७	२८
ऋतावानंयज्ञियंविप्रमु	२	८	१९
ऋतावानंविचेतसं	३	५	६
ऋतावानःप्रतिचक्ष्यानृता	२	७	२
ऋतावायस्यरोदसी	३	१	१३
ऋतुर्जनित्रीतस्या	२	६	१०
ऋतेनऋतमपिहितं	४	३	३०
ऋतेनऋतंधरुणंधारयंत	४	१	७
ऋतेनऋतंनियतमीळ	३	४	२१
ऋतेनदेवःसविताशमातय	६	६	९
ऋतेनदेवीरमृताअमृ	३	४	२२
ऋतेनमित्रावरुणा	१	१	४
ऋतेनयावृतावृधा	१	२	८
ऋतेनहिष्मावृषभश्चिदक्तः	३	४	२१
ऋतेनाद्रिंव्यसन्भिदंतः	३	४	२२
ऋतेसविंदतेयुधः	६	२	३४
ऋदूदरेणसख्यासचेय	६	४	१२
ऋधक्सावोमरुतो	५	४	२७
ऋधक्सोमस्वस्तये	७	१	४१
ऋधंगित्थासमर्त्यः	६	७	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋध्यद्यस्तैसुदानवे	४	५	१
ऋध्यामस्तोमंसनुयाम	८	६	२
ऋभुक्षणमिंद्रमाहुवऊत	१	७	३२
ऋभुक्षणंनवर्तवे	६	३	४७
ऋभुक्षणोवाजाः	५	४	१५
ऋभुतोरयिःप्रथमश्रव	३	७	७
ऋभुमंतावृषणावाजवंता	६	३	१६
ऋभुर्ऋभुक्षणोरयिं	३	७	९
ऋभुर्ऋभुक्षाऋभुर्विधतः	८	४	२७
ऋभुर्ऋभुभिरभि	५	४	१५
ऋभुर्नइंद्रःशवसानवीया	१	७	३१
ऋभुर्नरथ्यंनवं	६	८	११
ऋभुर्भरायसंशिशातुसा	१	७	३२
ऋभुर्विभ्वावाजइंद्रो	३	७	३
ऋभुश्चक्रईड्यंचारुनाम	२	८	२५
ऋश्योनतृष्यन्नवपानमाग	५	७	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ऋषभंमासमानानां	८	८	२४
ऋषिमनायऋषिकृत्	७	४	९
ऋषिर्नस्तुभ्वाविक्षुप्रशस्तः	१	५	१०
ऋषिर्विप्रःपुरएता	७	३	२२
ऋषिर्हिपूर्वजाअसि	५	८	१७
ऋषिंनरावंहसःपांचजन्यं	१	८	१३
ऋषेमंत्रकृतांस्तोमैः	७	५	२८
ऋष्टयोवोमरुतो	४	३	२२
ऋष्वस्त्वामिंद्रशूरजातः	८	८	६
ऋष्वातेपादाप्रयज्जिगासि	८	३	३
एंदुमिंद्रायसिंचत	६	२	१७
एंदोपार्थिवंरयिं	६	८	१९
एंदोबर्हिःसीदंतु	७	८	९
एंद्रनोगधिप्रियः	६	७	१
एंद्रयाहिपीतये	६	३	९
एंद्रयाहिमत्स्व	५	७	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एंद्रयाहिहरिभिः	६	३	११
एंद्रयाह्युपनःपरावतः	२	१	१८
एंद्रवाहोनृपतिंवज्र	७	८	२६
एंद्रसानसिंरयिं	१	१	१५
एंद्रस्यकुक्षापवते	७	३	५
एकंचमसंचतुरःकृणोतन	२	३	४
एकंचयोविंशतिं	५	२	२६
एकंनुत्वासत्पतिंपांचजन्यं	४	१	२३
एकंविचक्रचमसंचतुर्वं	३	७	७
एकःसमुद्रोधरुणः	७	५	२३
एकःसुपर्णःससमुद्रं	८	६	१६
एकएवाग्निर्बहुधासमिद्धः	६	४	२९
एकंपाद्भूयोद्विपदो	८	६	२३
एकयाप्रतिधापिबत्	६	५	२९
एकराळस्यभुवनस्यराज	६	३	१९
एकस्त्वष्टुरश्वस्याविशस्ता	२	३	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एकस्मिन्योगेभुरणासमा	५	५	१३
एकस्यचिन्मेविभ्वस्त्वो	२	३	२५
एकस्यावस्तोरावतंरणाय	१	८	१२
एकाचेतत्सरस्वतीनदीनां	५	६	१९
एकोद्वेवसुमतीसमीची	३	२	३
एकोबहूनामसिमन्यवी	८	३	१९
एतंतेस्तोमंतुविजात	३	८	१५
एतंत्यंहरितोदश	६	८	२८
एतंत्रितस्ययोषणः	६	८	२८
एतंमृजंतिमर्ज्यं	६	८	५
एतंमृजंतिमर्ज्यं	७	१	३
एतंमेस्तोममूर्म्ये	४	३	२९
एतंमेस्तोमंतनानसूर्ये	८	४	२८
एतंवांस्तोममश्विनौ	७	८	१८
एतंशर्धंधामयस्यसूरेः	२	१	३
एतंशंसमिंद्रास्मयुष्टं	८	४	२८

॥२६॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतउत्येअवीवशन्	६	८	११
एतउत्येपतयंतिश्वयातवः	५	७	८
एतउत्येप्रत्यदृश्रन्	२	५	१४
एतच्चनत्वोविचिकेतदेषां	२	२	२२
एतत्तइंद्रवीर्यं	६	४	२४
एतत्यत्तइंद्रवृष्णउक्थं	१	७	११
एतत्यत्तइंद्रियमचेति	४	६	२३
एतत्यन्नयोजनमचेति	१	६	१४
एतदस्याअनःशये	३	६	२१
एतद्धेदुतवीर्यं	३	६	२०
एतद्वचोजरितर्मापिमृष्ठाः	३	२	१३
एतमुत्यंदशक्षिपः	६	८	५
एतमुत्यंदशक्षिपः	७	१	१९
एतमुत्यंमदच्युतंसहस्त्रं	७	५	१९
एताअग्नआशुषाणासंइष्टीः	५	६	१६
एताअर्षतिहृद्यात्	३	८	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एताअर्षंत्यललाभवंती	३	५	२६
एताउत्याउषसःकेतुमक्रत	१	६	२४
एताउत्याःप्रत्यदृश्रन्पुरस्ता	५	५	२५
एताचिकित्वोभूमानिपा	१	५	१४
एताच्यौत्नानितेकृता	६	५	३०
एतातेअग्नउचथानिवेधः	१	५	२०
एतातेअग्नउचथा	३	४	१९
एतातेअग्नेजनिमासनानि	२	८	१६
एतात्यातेश्रुत्यानि	८	७	२६
एताधियंकृणवामासखायः	४	२	२७
एतानिधीरोनिण्या	५	४	२३
एतानिभद्राकलशक्रियाम	७	७	३०
एतानिवामश्विनावर्धना	२	८	५
एतानिवामश्विनावीर्याणि	१	८	१७
एतानिवांश्रवस्यासुदानू	१	८	१४
एतानिसोमपवमानः	७	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतानोअग्नेसौभगा	५	२	४
एतानोअग्नेसौभगा	५	२	६
एतान्यग्नेनवतिर्नव	८	५	१३
एतान्यग्नेनवतिंसहस्त्रा	८	५	१३
एतायामोपगव्यंत	१	३	१
एतावतश्चिदेषां	५	८	२०
एतावतस्तईमहे	६	४	१५
एतावतस्तेवसो	६	४	१७
एतावद्वांवृषण्वसू	५	८	६
एतावद्वेदुष्पस्त्वं	४	४	२२
एतावानस्यमहिमा	८	४	१७
एताविश्वाचकृवाँइंद्रभू	४	१	२५
एताविश्वाविदुषेतुभ्यं	३	४	२२
एताविश्वासवना	८	१	९
एवावोवश्म्युद्यता	२	७	१४
एतिप्रहोताव्रतमस्य	२	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतेअसृग्रमाशवः	७	१	३०
एतेअसृग्रमिंदवः	७	१	२४
एतेतइंद्रजंतवः	१	६	२
एतेत्येभानवोदर्शतायाः	५	५	२२
एतेत्येवृथगग्नयः	६	३	२९
एतेद्युम्नेभिर्विश्वं	५	२	१०
एतेधामान्यार्या	७	१	३२
एतेधावंतींदवः	६	८	११
एतेनरःस्वपसो	८	३	९
एतेनाग्नेब्रह्मणावावृधस्व	१	२	३५
एतेपूताविपश्चितः	६	८	१२
एतेपूताविपश्चितः	७	५	३
एतेपृष्ठानिरोदसोः	६	८	१२
एतेमृष्टाअमर्त्याः	६	८	१२
एतेवदंतिशतवत्	८	४	२९
एतेवदंत्यविदन्नना	८	४	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एतेवाताइवोरवः	६	८	१२
एतेविश्वानिवार्यापवमाना	६	८	११
एतेशमीभिःसुशमी	७	७	२१
एतेसोमाअतिवाराणि	७	३	२४
एतेसोमाअभिगव्या	७	३	२२
एतेसोमाअभिप्रियं	६	७	३०
एतेसोमाअसृक्षत	७	१	२८
एतेसोमाःपवमानासः	७	२	२२
एतेसोमासआशवः	६	८	१२
एतेसोमासुइंदवः	७	१	३
एतेस्तोमानरांनृतम	५	२	३०
एतोन्व१द्यसुध्यो३भवाम	४	२	२६
एतोन्विंद्रंस्तवाम	६	२	१८
एतोन्विंद्रंस्तवामेशा	६	५	३७
एतोन्विंद्रंस्तवामशुद्धं	६	६	२१
एतौमेगावौप्रभरस्य	७	७	१८
एदंमरुतोअश्विना	४	१	२०
एदुमध्वोमदिंतरं	६	२	१८
एनांगूषेणवयमिंद्रवंतः	१	७	२३
एनामंदानोजहिशूर	४	७	१९
एनावयंपयसापिन्वमानाः	३	२	१२
एनाविश्वान्यर्यआ	७	१	२०
एनावोअग्निंनमसा	५	२	२१
एभिर्द्युभिःसुमनाएभिरि	१	४	१५
एभिर्नइंद्राहभि	५	३	१२
एभिर्नृभिरिंद्रत्वायुभि	३	५	२०
एभिर्नोअर्कैर्भवानो	३	५	१०
एभिर्भवसुमनाअग्ने	३	४	२२
एमाअग्मन्रेवतीः	७	७	२६
एमाशुमाशवेभर	१	१	८
एमेनंप्रत्येतन	४	७	१३
एमेनंसृजतासुते	१	१	१७
एवाँअग्निमजुर्यमुः	३	८	२३
एवाँअग्निंवसूयवः	४	१	१८
एवाकविस्तुवीरवाँऋतज्ञा	८	२	८
एवाग्निंसहस्यं	५	४	९
एवाग्निर्गोतमेभिर्ऋतावा	१	५	२५
एवाग्निर्मर्तैःसह	८	६	१९
एवाचत्वंसरमआ	८	६	६
एवाजज्ञानंसहसे	४	७	१०
एवातइंदोसुभ्वं	७	३	४
एवातइंद्रोचथमहे	२	६	२४
एवातदिंद्रइंदुना	८	८	२
एवातमाहुरुतशृण्वः	५	३	१०
एवाताविश्वाचकृवांसं	४	६	३
एवातेअग्नेविमदो	७	७	३
एवातेअग्नेसुमतिंचकानः	४	१	२१
एवातेगृत्समदाःशूर	२	६	२४
एवातेवयमिंद्रभुंजतीनां	८	४	१६
एवातेहारियोजनासुवृक्ति	१	४	२९
एवात्वामिंद्रवज्रिन्नत्र	३	६	१
एवादेवदेवताते	७	४	१६
एवादेवाँइंद्रोविव्ये	८	१	८
एवानइंद्रवार्यस्य	५	३	८
एवानइंद्रवार्यस्य	५	३	९
एवानइंद्रोअभि	७	४	१५
एवानइंद्रोतिभिरव	४	२	२
एवानइंद्रोमघवाविरप्शी	३	५	२४
एवानपातोममतस्य	४	८	१०
एवानूनमुपस्तुहि	६	२	१९
एवानृभिरिंद्रःसुश्रवस्या	२	४	२१
एवानोअग्नेअमृतेषु	२	५	२१
एवानोअग्नेविक्ष्वा	५	४	१०
एवानोअग्नेसमिधावृधानः	१	७	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एवानोअग्नेसमिधावृधाना	१	७	४	एवामृतायमहेक्षयाय	७	५	२०	एवाह्यस्यकाम्या	१	१	१६	एषइंद्रायवायवे	६	८	१७
एवानःसोमपरिषिच्य	७	२	२०	एवाराजेवक्रतुमान्	७	३	२६	एवाह्यस्यसूनृता	१	१	१६	एषउस्यपुरुव्रतः	६	७	२१
एवानःसोमपरिषिच्य	७	४	१८	एवारातिस्तुवीमघ	६	६	२०	एवेंद्राग्निभ्यांपितृवन्नवीय	६	३	३५	एषउस्यवृषारथः	६	८	२८
एवानःस्पृधःसमजा	४	६	२०	एवारेवृषभासुते	६	३	४९	एवेंद्राग्निभ्यामहा	४	४	३२	एषएतानिचकार	५	७	२३
एवापतिंद्रोणसाचं	७	८	२६	एवावंदस्ववरुणंबृहंतं	६	३	२८	एवेंद्राग्नीपपिवांसासुतस्य	१	७	२७	एषकविरभिष्टुतः	६	८	१७
एवापवस्वमदिरः	७	४	१३	एवावसिष्ठइंद्रं	५	३	१०	एवेदिंद्रायवृषभाय	३	५	२०	एषक्षेतिरथवीतिः	४	३	२९
एवापाहिप्रत्नथा	४	६	१	एवावस्वइंद्रःसत्यः	३	६	६	एवेदिंद्रवृषणं	५	३	७	एषगव्युरचिक्रदत्	६	८	१७
एवापित्रेविश्वदेवाय	३	७	२७	एवावामह्वऊतये	६	३	२१	एवेदिंद्रःसुतेअस्तावि	४	६	१६	एषग्रावेवजरितातइंद्र	४	२	७
एवापुनानइंद्रयुः	६	७	२७	एवावामह्वऊतये	६	३	२८	एवेदिंद्रःसुहव	४	७	१	एषच्छागःपुरोअश्वेन	२	४	७
एवापुनानोअपस्वः	७	४	१	एवासत्यंमघवानायुवं	३	६	१७	एवेदेतेप्रतिमारोचमाना	२	३	२६	एषतुन्नोअभिष्टुतः	७	२	१७
एवाप्लतेःसूनुरवीवृधद्धः	८	२	५	एवाहितेविभूतयः	१	१	१६	एवेदेपतुविकूर्मिः	५	७	२३	एषतेदेवनेता	४	३	४
एवाप्लतेःसूनुरवीवृधद्धः	८	२	८	एवाहितेशंसवनासमुद्रे	२	४	१४	एवेदेषापुरुतमादृशेकं	२	१	८	एषदिवंविधावति	६	७	२१
एवाबभ्रोवृषभचे	२	७	१८	एवाहित्वामृतुथायातयं	४	१	३३	एवेद्यूनेयुवतयोनमंत	७	७	२५	एषदिवंव्यासरत्	६	७	२१
एवामहस्तुविजातस्तुविं	२	५	१३	एवाहिमांतवसंजज्ञुः	७	७	२१	एवेनसद्यःपर्येतिपार्थिवंमु	२	१	१४	एषदेवःशुंभायते	६	८	१८
एवामहान्बृहद्दिवः	८	७	२	एवाहिमांतवसंवर्धयंति	७	७	२०	एवेन्नुकंसिंधुमेभिः	५	३	२२	एषदेवोअमर्त्यः	६	७	२०
एवामहोअसुर	८	५	१५	एवाह्यसिवीरयुः	६	६	२०	एवैवापागपरेसंतु	७	८	२७	एषदेवोरथर्यति	६	७	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एषदेवोविपन्युभिः	६	७	२०
एषदेवोविपाकृतः	६	७	२०
एषद्रप्सोवृषभो	४	७	१३
एषधियायात्यण्व्या	६	८	५
एषनृभिर्विनीयते	६	८	१७
एषपवित्रेअक्षरत्	६	८	१८
एषपुनानोमधुमाँ	७	५	२३
एषपुरूधियायते	६	८	५
एषप्रकोशेमधुमान्	७	३	२
एषप्रत्नेनजन्मना	६	७	२१
एषप्रत्नेनमन्मना	६	८	३२
एषप्रत्नेनवयसा	७	४	२०
एषप्रपूर्वीरवतस्यचम्रिषः	१	४	२१
एषरुक्मिभिरीयते	६	८	५
एषवःस्तोमोमरुतइयंगीः	२	३	२६
एषवःस्तोमोमरुतइयंगीः	२	४	३
एषवःस्तोमोमरुतइयंगीः	२	४	५
एषवःस्तोमोमरुतः	२	४	७
एषवःस्तोमोमरुतोनमस्वा	२	४	११
एषवसूनिपिब्दना	६	८	५
एषवांदेवावश्विना	३	५	१६
एषवांस्तोमोअश्विनावका	२	५	१
एषवाजीहितोनृभिः	६	८	१८
एषविप्रैरभिष्टुतः	६	७	२१
एषविश्वविस्पवते	७	४	२२
एषविश्वानिवार्या	६	७	२०
एषवृषावृषव्रतः	७	१	२६
एषवृषाकनिक्रदत्	६	८	१८
एषशुष्म्यसिष्यदत्	६	८	१७
एषशुष्म्यदाभ्यः	६	८	१८
एषशृंगाणिदोधुवत्	६	८	५
एषसुवानःपरिसोमः	७	३	२३
एषसूर्यमरोचयत्	६	८	१८
एषसूर्येणहासते	६	८	१७
एषसोमोअधित्वचि	७	२	१२
एषःस्तोमइंद्रतुभ्यमस्मे	२	४	१५
एषःस्तोमोअचिक्रदत्	५	३	२
एषःस्तोमोमहउग्राय	५	३	८
एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यं	५	५	६
एषःस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यं	५	५	७
एषःस्तोमोमारुतंशर्धोअच्छ	४	२	१९
एषस्यकारुर्जरतेसूक्तैः	५	५	१५
एषस्यतेतन्वोनृम्ण	२	७	२५
एषस्यतेपवते	७	४	२०
एषस्यतेमधुमाँइंद्र	७	३	२२
एषस्यधारयासुतः	७	५	१७
एषस्यपरिषिच्यते	७	१	२६
एषस्यपीतयेसुतः	६	८	२८
एषस्यभानुरुदियर्ति	३	७	२१
एषस्यमद्योरसः	६	८	२८
एषस्यमानुषीष्वा	६	८	२८
एषस्यमित्रावरुणानृचक्षाः	५	५	१
एषस्यवांपूर्वगत्वेवसख्ये	५	५	१३
एषस्यसोमोमतिभिः	७	४	८
एषस्यसोमःपवते	७	३	९
एषहितोविनीयते	६	८	५
एषागोभिररुणेभिः	४	४	२३
एषाजनंदर्शताबोधयंती	४	४	२३
एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शि	१	८	२
एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शि	२	१	७
एषानेत्रीराधसःसूनृताना	५	५	२३
एषाप्रतीचीदुहिता	४	४	२३
एषाययौपरमादन्तः	७	३	२३
एषायुक्तपरावतः	१	४	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
एषाव्येनीभवति	४	४	२३	एह्यूषुब्रवाणितेग्ने	४	५	२४	ओत्येनरइंद्रमूतयेगुः	१	७	१८	औच्छत्सारात्रीपरितक्म्या	४	१	२८
एषाशुभ्रानतन्वोविदा	४	४	२३	ऐच्छामत्वाबहुधाजातवेद	८	१	१०	ओमानमापोमानुषी	४	८	९	और्वभृगुवच्छुचिं	६	७	९
एषास्यानव्यमायुर्दधाना	५	५	२७	ऐतान्रथेषुतस्थुषः	४	३	११	ओमासश्चर्षणीधृतो	१	१	६	कंकतोनकंकतो	२	५	१४
एषास्यानोदुहिता	५	१	६	ऐतुपूषारयिर्भगः	६	२	४०	ओर्वप्राअमर्त्या	८	७	१४	कंतेदानाअसक्षत	६	४	४५
एषास्यायुजानापराकात्	५	५	२२	ऐभिरग्नेदुवोगिरः	१	१	२६	ओश्रुष्टिर्विदथ्या	५	४	७	कंनश्चित्रमिषण्यसिचिकि	८	५	१४
एषास्यावोमरुतोनुभर्त्री .	१	६	१४	ऐभिरग्नेसरथंयाह्यर्वाङ्	२	८	२७	ओषधयःसंवदन्ते	८	५	११	कंयाथःकंहगच्छथः	४	४	१३
एषोउषाअपूर्व्या	१	३	३३	ऐभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानि	८	१	१७	ओषधीःप्रतिमोदध्वं	८	५	८	कःकुमारमजनयत्	८	७	२३
एहगमन्नृषयःसोमं	८	६	६	ऐषुचाकन्धिपुरुहूत	८	८	५	ओषधीरितिमातरः	८	५	८	कःस्विद्वृक्षोनिष्ठितोमध्ये	२	४	२८
एहदेवामयोभुवा	१	६	२७	ऐषुचेतद्वृषण्वती	६	५	४	ओषमित्पृथिवीमहं	८	६	२७	कइमंदशभिर्मम	३	६	१२
एहवांप्रुषितप्सवः	५	८	७	ऐषुद्यावापृथिवीधातं	८	४	२७	ओषुघृष्विराधसो	५	४	२९	कइमंवोनिण्यमाचिकेत	१	७	१
एहहरीब्रह्मयुजा	५	७	२२	ऐषुधावीरवद्यशः	४	४	२२	ओषुप्रयाहिवाजेभिः	५	७	२०	कईवेदसुतेसचा	६	२	६
एहिप्रेहिक्षयोदिवि	६	४	४४	ओकिवांसासुतेसचा	४	८	२५	ओषुवृष्णःप्रयज्यून्	५	८	२४	कईव्यक्तानरःसनीळाः	५	४	२३
एहिमनुर्देवयुः	८	१	१०	ओचित्सखायंसख्यावंवृ	७	६	६	ओषुस्वसारःकारवेशृणोत	३	२	१३	कईषतेतुज्यतेकोवि	१	६	८
एहिवांविमुचोन	४	८	२१	ओजस्तदस्यतित्विषे	५	८	९	ओषूणोअग्नेशृणुहित्वं	२	२	४	कईस्तवत्कःपृणात्कोयजाते	४	७	३२
एहिस्तोमाँअभिस्वर	१	१	१९	ओजिष्ठंतेमध्यतो	३	१	२१	ओष्ठाविवमध्वास्नेवदंता	२	८	५	कउनुतेमहिमनःसमस्या	८	१	१५
एह्यग्नइहहोतानि	१	५	२४	ओत्यमह्वआरथं	६	२	५	ओसुष्टुतइंद्रयाहि	२	४	२०	कउश्रवत्कतमोयज्ञियानां	३	७	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कुकर्दैवेवृषभोयुक्तआसीत्	८	५	२०
कुकुहंचिंत्वाकवे	६	३	४४
कुकुहःसोम्योरसः	७	२	१४
कण्वाइवभृगवःसूर्याइव	५	७	२८
कण्वाइंद्रंयदक्रंत	५	८	९
कण्वासइंद्रतेमतिं	५	८	१५
कण्वेभिर्धृष्णवाधृषत्	६	३	५
कतरापूर्वाकतरापरायोः	२	५	२
कत्युग्नयःकतिसूर्यासः	८	४	१३
कथाकदस्याउषसोव्युष्टौ	३	६	९
कथाकुविस्तुवीरवान्कयां	८	२	६
कथातंएतदहमाचिकेतं	७	७	२०
कथातेअग्नेशुचयंतआयोः	२	२	१६
कथादाशेमनमसासुदानू	४	२	१६
कथादाशेमाग्नये	१	५	२५
कथादेवानांकतमस्ययामं	८	२	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कथानूनंवांविमनाउपस्तव	६	६	९
कथामहामवृधत्कस्यहोतुः	३	६	९
कथामहेपुष्टिंभरायपूष्णे	३	४	२१
कथामहेरुद्रियायब्रवाम	४	२	१५
कथाराधामसखा	१	३	२३
कथाशर्धायमरुतामृताय	३	४	२१
कथाशृणोतिहूयमानमिं	३	६	९
कथासबाधःशशमानोअं	३	६	९
कथाहतद्वरुणायत्वमग्ने	३	४	२०
कथोनुतेपरिचराणिविद्वा	४	१	२५
कदित्विपंतसूरयः	६	६	२९
कदाक्षत्रश्रियंनरमा	१	२	१६
कदागच्छाथमरुतः	५	८	२३
कदाचनस्तरीरसि	६	४	१९
कदाचनप्रयुच्छस्यु	६	४	२१
कदातइंद्रगिर्वणः	६	१	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कदाभुवन्रथक्षयाणिब्रह्म	४	७	७
कदामर्तमराधसं	१	६	६
कदावसोस्तोत्रंहर्यतः	८	५	२६
कदावांतौग्र्योविधत्	५	८	५
कदासूनुःपितरंजातइच्छा	८	५	३
कदित्थानॄँःपात्रंदेवयतां	१	८	२४
कदुद्युम्नमिंद्रत्वावतोनॄन्	७	७	२२
कदुप्रियायधाम्नेमनामहे	४	३	२
कदुप्रेष्ठाविषांरयीणां	२	४	२५
कदुस्तुवंतऋतयंतदेव	५	७	२७
कदून्व१स्याकृतं	६	४	४९
कदूमहीरधृष्टाअस्यतविं	६	४	४९
कद्धनूनंकधप्रियः	१	३	१५
कद्धनूनंकधप्रियः	५	८	२४
कद्धिष्ण्यासुवृधसानोअग्ने	३	४	२१
कद्रुद्रायप्रचेतसे	१	३	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कद्धऋतस्यधर्णसि	१	७	२१
कद्धोअद्यमहानां	६	६	२९
कनिक्रदज्जनुषंप्रब्रुवाणः	२	८	११
कनिक्रदत्कलशेगोभिरज्य	७	३	१०
कनिक्रददनुपन्थामृतस्य	७	४	१७
कनिक्रंतिहरिरासृज्यमानः	७	४	५
कनीनकेवविद्रधे	३	६	३०
कन्नव्योअतसीनां	५	७	२७
कन्याइववहतुमेतवाउ	३	८	११
कन्या३वारवायती	६	६	१४
कन्येवतन्वा३शाशदाना	२	१	५
कपृन्नरःकपृथमुद्दधातन	८	५	१९
कमुष्विदस्यसेनया	६	५	२५
कमेतंत्वंयुवतेकुमारं	३	८	१४
कयातच्छृण्वेशच्याशचिष्ठ	३	६	४
कयातेअग्नेअङ्गिरः	६	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कयात्वंनऊत्या	६	६	२४
कयानश्चित्रआभुवदूती	३	६	२४
कयानोअग्नऋतयन्नृतेनं	४	१	४
कयानोअग्नेविवसःसुवृक्तिं	५	२	११
कयाशुभासवयसः	२	३	२४
कुरंभओषधेभव	२	५	७
कृणंगृह्यासघवाशौरदेव्यः	६	५	१०
कर्हिस्वित्तदिंद्रयन्नृभिर्नृन्	४	७	७
कर्हिस्वित्तदिंद्रयज्जरित्रे	४	७	७
कर्हिस्वित्सातइंद्रचेत्यासं	८	४	१६
कविंकेतुंधासिंभानुमद्रे	५	२	९
कविंमृजंतिमज्यँ	७	१	२२
कविंशशासुःकवयोदब्धा	३	४	१८
कविःकविंत्वादिविरूपमा	८	७	१०
कविमग्निमुपस्तुहि	१	१	२३
कविर्मिव्रचेतसं	६	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कविर्नृचक्षाअभिषीमचष्ट	३	३	२५
कविर्वेधस्यापर्येषिमाहिनं	७	३	७
कवीनोमित्रावरुणा	१	१	४
कश्छंदसांयोगमावेदधीरं	८	६	१७
कस्तउषःकधप्रिये	१	२	३१
कस्तमिंद्रत्वावसुं	५	३	१९
कस्तेजामिर्जनानां	१	५	२३
कस्तेमदइंद्ररंत्योभूत्	७	७	२२
कस्तेमातरंविधवामचक्रत्	३	५	२६
कस्त्वासत्योमदानां	३	६	२४
कस्माअद्यसुजाताय	४	३	१३
कस्यनूनंकतमस्यामृतानां	१	२	१३
कस्यनूनंपरीणसः	६	६	६
कस्यब्रह्माणिजुजुपुर्युवा	२	३	२४
कविर्ननिण्यंविदथानि	३	५	१७
कुरंभओषधेभव	२	५	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कस्यवृषासुतेसचा	६	६	२४
कस्यस्वित्सवनंवृषा	६	४	४५
कातउपेतिर्मनसः	१	५	२४
कातेअस्त्यरंकृतिःसूक्तैः	५	३	१३
काममर्यादावयुनाकद्वाम	३	५	३
कामस्तदग्रेसमवर्तताधि	८	७	१७
कार्यमानोवनात्वं	३	१	५
काराधद्धोत्राश्विनावां	१	८	२२
कारुरहंततोभिषक्	७	५	२५
कावांभूदुपमातिःकयानः	३	७	१९
काव्येभिरदाभ्या	५	५	११
कासीत्प्रमाप्रतिमाकिंनि	८	७	१८
कासुष्टुतिःशवसःसूनुमि	३	६	११
किंतेकृण्वंतिकीकटेषुगा	३	३	२१
किंदेवेषुत्यजएनश्चकर्थ	८	१	१४
किंनइंद्रजिघांससि	२	४	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
किंनोअस्यद्रविणंकद्धरत्नं	३	५	३
किंनोभ्रातरगस्त्य	२	४	१०
किंभ्रातासद्यदनाथंभवा	७	६	८
किंमयंस्विच्चमसएषआस	३	७	५
किंसऋधंकृणवद्यंसहस्रं	३	५	२५
किंसुबाहोस्वंगुरे	८	४	२
किंस्विदासीदधिष्ठानमारं	८	३	१६
किंस्विद्वनंकउसवृक्षआस	८	३	१६
किंस्विद्वनंकउसवृक्षआस	७	७	२८
किंस्विन्नोराजाजगृहेकद	७	६	११
कितवासोयद्रिरिपुर्नदी	४	४	३१
किमंगत्वाब्रह्मणःसोमगो	४	८	१४
किमंगत्वामघवन्भोजमा	७	८	२२
किमंगरंध्रचोदनः	६	५	३५
किमत्रदस्राकृणुथः	२	४	२७
किमन्येपर्यासते	५	८	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
किमयंत्वांवृषाकपिः	८	४	१
किमस्यमदेकिम्वस्यपीता	४	६	२३
किमागआसवरुणज्येष्ठं	५	६	८
किमादमंत्रंसख्यंसखिभ्यः	३	६	१०
किमादुतासिवृत्रहन्	३	६	२०
किमिच्छंतीसरमाप्रेदमा	८	६	५
किमित्तेविष्णोपरिचक्ष्यंभू	५	६	२५
किमिदंवांपुराणवत्	६	३	२०
किमुश्रेष्ठःकिंयविष्ठोनआ	२	३	४
किमुष्विदस्मैनिविदोभनं	३	५	२६
किमूनुवःकृणवामा	२	७	११
किमेतावाचाकृणवातवाहं	८	५	१
कियतीयोषामर्यतोवधू	७	७	१७
कियत्स्विदिंद्रोअध्येति	३	५	२३
कियात्यायत्समयाभवाति	१	८	२
कीदृङ्ङिंद्रःसरमेकादृशी	८	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कीरिश्चिद्धित्वामवसेजुहा	५	३	४
कुतस्त्वमिंद्रमाहिनः	२	३	२४
कुत्राचिद्यस्यसमृतौ	३	८	२४
कुत्साएतेहर्यश्वायशूषं	५	३	९
कुत्सायशुष्णंसशुषंनिबर्ही	३	५	१९
कुमाराश्चित्पितरं	२	७	१८
कुमारंमातायुवतिःसमुब्धं	३	८	१४
कुरुश्रवणमावृणि	७	८	१
कुर्मस्तआयुरजरंयदग्ने	८	१	११
कुविच्छकत्कुवित्करत्	६	६	१४
कुवित्सदेवीःसनयोनवो	३	८	१
कुवित्सस्यप्रहिव्रजं	४	७	२५
कुवित्सुनोगविष्टये	६	५	२६
कुविदङ्गनमसायेवृधासः	५	६	१३
कुविदङ्गप्रतियथाचिदस्य	८	२	६
कुविदङ्गयवमंतोयवंचित्	८	७	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कुविद्वृषण्यंतीभ्यः	६	८	९
कुविन्नोअग्निरुचथस्य	२	२	१२
कुविन्मागोपांकरसेजनस्य	३	३	७
कुषुंभकस्तदब्रवीत्	२	५	१६
कुहत्याकुहनुश्रुता	४	४	१३
कुहयांतासुष्टुतिकाव्यस्य	१	८	१५
कुहश्रुतइंद्रःकस्मिन्नद्य	७	७	६
कुहस्थःकुहजग्मतुः	६	५	१८
कुहस्विद्दोषाकुहवस्तोरश्वि	७	८	१८
कूचिज्जायतेसनयासुनव्यः	७	२	३२
कूष्ठोदेवावश्विना	४	४	१३
कृणुष्वपाजःप्रसितिंनपृ	३	४	२३
कृणोतधूमंवृषणम्	३	१	३३
कृणोत्यस्मैवरिवोयइत्था	३	६	१२
कृण्वंतोवरिवोगवे	७	१	२४
कृतानीदस्यकर्त्वा	७	१	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
कृतेचिदत्रमरुतोरणंत	५	४	२७
कृतंचिद्धिष्मासनेमिद्वेषः	३	५	१०
कृतंनश्वघ्नीविचिनोतिदेवे	७	८	२४
कृतंनोयज्ञंविदथेषुचारुं	५	६	६
कृधिरत्नंसुसनितः	३	१	१
कृधीनोअह्रयोदेवस	८	४	२७
कृधीरत्नंयजमानाय	५	२	२१
कृषन्नित्फालआशितंकृणो	८	६	२३
कृष्णंतएमरुशतःपुरोभाः	३	५	७
कृष्णंनियानंहरयःसुपर्णा	२	३	२३
कृष्णप्रुतौवेविजेअस्य	२	२	५
कृष्णांयदेनीमभिवर्पसा	७	५	३१
कृष्णःश्वेतोरुपोयामोअस्य	७	७	३
कृष्णायद्गोष्वरुणीपुसीद	८	१	२६
कृष्णारजांसिपत्सुतः	६	३	३०
केतुंकृण्वन्दिवस्परि	७	१	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
केतुंकृण्वन्नकेतवे	१	१	११	कोददर्शप्रथमंजायमानं	२	३	१४	कोवेदनूनमेषां	४	३	२८	क्रत्वःसमहदीनता	५	६	११
केतुंयज्ञानांविदथस्यसाधं	२	८	२०	कोदेवयंतमश्नवत्	१	३	२१	कोवोंतमरुतऋष्टिविद्यु	२	४	६	क्रव्यादमग्निंप्रहिणोमिदूरं	७	६	२१
केतेंअग्नेरिपवेबंधनास	४	१	४	कोदेवानामवोअद्यावृणीते	३	६	१३	कोवोमहांतिमहतामुद	४	३	२४	क्राणारुद्रामरुतोविश्वकृष्ट	८	४	२४
केतेनरंइंद्रयेतइषे	८	१	९	कोनानामवचसासोम्याय	३	६	१३	कोवोवर्षिष्ठआनरो	१	३	१३	क्राणारुद्रेभिर्वसुभिःपुरो	१	४	२३
केतेंनशर्मन्त्सचतेसुषाम	६	४	३५	कोनुमर्याअमिथितः	६	३	४९	क्रतुप्रावाजरिताशश्वताम	८	५	१७	क्राणाशिशुर्महीनां	७	५	४
केमेंमर्यंकंविर्यवंतगोभिः	३	८	१४	कोनुवांमित्रावरुणावृता	४	२	१३	क्रतूयंतिक्रतवोहृत्सुधीत	८	२	६	क्रीळंतोरश्मआभुवःसं	४	१	११
केश्यं१ग्निंकेशीविषं	८	७	२४	कोनुवांमित्रास्तुतः	४	४	५	क्रतूयंतिक्षितयोयोगउग्र	३	६	११	क्रीळंत्यस्यसूनृता	६	१	८
केष्ठानरःश्रेष्ठतमाः	४	३	२६	कोन्वत्रमरुतोमामहे	२	३	२६	क्रत्वइत्पूर्णमुदरं	६	५	३२	क्रीळंवःशर्धोमारुतं	१	३	१२
कोअग्निमीट्टेहविषा	१	६	८	कोमाददर्शकतमःसदेवः	८	१	१०	क्रत्वादक्षस्यतरुषोविधर्म	२	८	१७	क्रीळुमखोनमंहयुः	६	८	१०
कोअद्धावेदकइहप्रवोचत्	३	३	२४	कोमृळातिकतमआगमि	३	७	१९	क्रत्वादक्षस्यरथ्यं	६	८	६	क्व१त्यानिनौसख्याबभूवुः	५	६	१०
कोअद्धावेदकइहप्रवोचत्	८	७	१७	कोवःस्तोमंराधतियंजुजोष	८	२	४	क्रत्वादाअस्तुश्रेष्ठः	४	५	२६	क्व१त्यावल्गूपुरुहूताद्य	५	१	३
कोअद्यनर्योदेवकामः	३	६	१३	कोवंखातावसवःकोवरूता	३	८	६	क्रत्वामहाँअनुष्वधं	१	६	१	क्व१त्रीचक्रात्रिवृतो	१	३	५
कोअद्ययुंक्तेधुरिगा	१	६	८	कोवामद्यपुरूणां	४	४	१४	क्रत्वायदस्यतविषीषु	२	१	१४	क्वनूनंकद्वोअर्थं	१	३	१५
कोअस्यवीरःसधमादमा	३	६	९	कोवामद्याकरतेरातहव्यः	३	७	२०	क्रत्वाशुक्रेभिरक्षभिः	७	५	५	क्वनूनंसुदानवः	५	८	२१
कोअस्यवेदप्रथमस्याह्नः	७	६	७	कोवांदाशत्सुमतयेचित्	२	०	१	क्रत्वाहिद्रोणेअज्यसे	४	५	२	क्व१वोश्वाःक्वा३भीशवः	४	३	२६
कोअस्यशुष्मंतविषीवरा	४	१	३३	कोवेदजानमेषां	४	३	११	क्रत्वेदक्षायनःकवे	७	४	२७	क्ववःसुम्नानव्यांसि	१	३	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
क्व१स्यतेरुद्रमृळयाकुं	२	७	१७	क्षेत्रंस्यपतिनावयं	३	८	९	गयस्फानोअमीवहा	१	६	२१	गायत्सामनभन्यं	२	४	१३
क्व१स्यवीरःकोअपश्यदि	४	१	२६	क्षेत्रस्यपतेमधुमंत	३	८	९	गर्भेनुनौजनितादंपतीकः	७	६	६	गायंतित्वागायत्रिणः	१	१	१९
क१स्यवृषभोयुवा	६	४	४५	क्षेत्रादपश्यंसनुत	३	८	१४	गर्भेनुसंनन्वेषामवेद	३	६	१६	गार्हपत्येनसंत्य	१	१	२९
क्व१स्यावोमरुतःस्वधासी	२	३	२५	क्षेमस्यचप्रयुजश्चत्वमीशि	६	३	१९	गर्भेमातुःपितुष्पिता	४	५	२७	गावइवग्रामंयूयुधिरिवा	८	८	७
कंस्विदृयकतमास्वश्विना	७	८	२०	क्षेमोनसाधुःक्रतुर्नभद्रः	१	५	११	गर्भेयोषामदधुर्वत्समास	८	१	१४	गावउपावतावतं	६	५	१६
कंस्विदस्यरजसोमहः	२	४	७	खेरथस्यखेनसः	६	६	१४	गर्भोयज्ञस्यदेवयुः	६	१	३	गावश्चिद्धासमन्यवः	६	१	४०
कंस्विदासांकतमापुराणी	३	८	२	गंतानोयज्ञंयज्ञियाः	४	४	३४	गर्भोयोअपांगर्भः	१	५	१४	गावोनयूथमुपयंतिवध्रयः	६	४	६
कंयथकेदसि	५	७	११	गंताराहिस्थोवसे	१	१	३२	गर्भंधेहिसिनीवालि	८	८	४२	गावोभगोगावइंद्रोमेअ	४	६	२५
क्षत्रंजिन्वतमुतजिन्वतं	६	३	१६	गंतेयांतिसवनाहरिभ्यां	४	६	१५	गवामिवश्रियसेशृंगमुत्त	४	३	२४	गावोयवंप्रयुताअर्योअक्षन्	७	७	१६
क्षत्रायत्वमवसिनत्वमावि	६	३	१९	गंधर्वइत्थापदमस्यरक्षति	७	३	८	गवाशिरंमंथिनमिंद्रशुक्रं	३	२	९	गिरयश्चिन्निजिहते	५	८	२४
क्षत्रायत्वंश्रवसेत्वंमहीया	१	८	२	गंभीराँउदधीरिव	३	३	९	गव्यंतइंद्रंसख्यायविप्राः	३	५	२४	गिरश्चयास्तेगिर्वाहः	५	७	२२
क्षपउस्रश्चदीदिहि	५	२	१९	गंभीरेणनउरुणामत्रिन्प्रेषः	४	६	१८	गव्योषुणोयथापुरा	६	४	२	गिरस्तइंदओजसा	६	७	१९
क्षपोराजन्नुतत्मना	१	५	२७	गच्छतंदाशुषोगृहं	६	६	८	गाथपतिंमेधपतिं	१	३	२६	गिराजातइहस्तुतः	७	१	२६
क्षियंतंत्वमक्षियंतं	३	५	२२	गणानांत्वागणपतिं	२	६	२९	गाथश्रवसंसत्पतिं	५	७	२४	गिरायएतायुनजद्धरीते	५	४	१
क्षेतिक्षेमेभिःसाधुभिः	६	६	६	गमद्वाजंवाजयन्निंद्रमर्त्यः	५	३	१९	गामङ्गैषआह्वयति	८	८	४	गिरायदीसबंधवः	६	८	३
क्षेत्रमिवविममुस्तेजनेन	१	७	३०	गमन्नस्मेवसून्याहिशंसिषं	७	८	२६	गायत्रेणप्रतिमिमीतेअर्कं	२	३	१८	गिरावज्रोनसंभृतः	६	६	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
गिरिर्नयःस्वतवाँऋष्वइं	३	६	४
गिरीरँभ्राभ्रेजमानांअधार	७	८	२७
गिरोंजुषेथामध्वरंजुषेथां	६	३	१४
गिर्वणःपाहिनःसुतं	३	३	२
गीर्णंभुवनंतमसापगूळ्हं	८	४	१०
गीर्भिर्विप्रःप्रमतिमिच्छ	५	६	१५
गुहाशिरोनिहितमृधगक्षी	८	३	१४
गुहासतीरुपत्मनां	५	८	१०
गुहाहितंगुह्यंगूळ्हं	२	६	३
गूहतागुह्यंतमः	१	६	१२
गृहंगृहमहनायात्य	२	१	४
गृणानाजमदग्निना	३	४	११
गृणानोअंगिरोभिः	१	५	१
गृणेतदिंद्रतेशवः	६	४	४१
गृभीतंतेसनइंद्रद्विबर्हाः	५	३	८
गृभ्णामितेसौभगत्वायह	८	३	२७
गृष्टिःससूवस्थविरंतवा	३	५	२६
गृहमेधासआगत	५	४	३०
गृहोयाम्यरंकृतः	८	६	२७
गोजिताबाहूअमितक्रतुः	१	७	१५
गोजिन्नःसोमोरथजिद्धिर	७	३	३
गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहुं	८	५	२२
गोभिर्मिमिक्षुंदधिरेसुपा	३	३	१४
गोभिर्यदींमन्येअस्मत्	५	७	१८
गोभिर्वाणोअज्यतेसोभरी	६	१	३७
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२३
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२५
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२७
गोमदश्वावद्रथवत्सुवीरं	४	३	२२
गोमदूपुनासत्या	२	८	८
गोमद्धिरण्यवद्वसु	५	६	१८
गोमन्नइंदोअश्ववत्	७	५	८
गोमन्नःसोमवीरवत्	६	८	३२
गोमाँअग्नेविमाँअश्वीयज्ञः	३	४	१६
गोमातरोयच्छुभयंते	१	६	९
गोमायुरदादजमायुरदात्	५	७	४
गोमायुरेकोअजमायुरेकः	५	७	४
गोवित्पवस्ववसुविद्धिरण्य	७	३	१९
गोपाइंदोनृषाअसि	६	७	१९
गोपुप्रशस्तिवनेपुधिषे	१	५	१४
गौरमीमेदनुवत्संमिपन्तं	२	३	१९
गौरीर्मिमायसलिलानि	२	३	२२
गौर्धयतिमरुतां	६	६	२८
ग्नाश्चयन्नरश्चवावृधंत	५	१	११
ग्रंथिंनविष्यग्रथितंपुनानः	७	४	१४
ग्रावाणःसवितानुवः	८	८	३३
ग्रावाणःसोमनोहिकं	४	८	१३
ग्रावाणउपरेष्वा	८	८	२३
ग्रावाणेवतदिदर्थंजरेथे	२	८	४
ग्रावाणोअपदुच्छुनां	८	८	३३
ग्रावाणोनसूरयःसिंधुमा	८	३	१३
ग्रावावदन्नपरक्षांसिसेध	७	८	९
ग्राव्णातुन्नोअभिष्टुतः	७	२	१६
ग्राव्णोब्रह्मायुयुजानः	४	२	१२
ग्रीवाभ्यस्तउष्णिहाभ्यः	८	८	२१
घनेवविष्वग्विजह्य	१	३	११
घर्मासमंतात्रिवृतंव्यापतुः	८	६	१६
घर्मेवमधुजठरेसनेरू	८	६	२
घृतपृष्ठामनोयुजः	१	१	२६
घृतप्रतीकंवऋतस्य	२	२	१२
घृतंनपूतंतनूररेपाः	३	५	१०
घृतंपवस्वधारया	७	१	६
घृतंमिमिक्षेघृतमस्य	२	५	२३
घृतप्रुषःसौम्याजीर	६	४	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
घृतमग्नेर्वध्र्यश्वस्य वर्धनं	८	२	१९
घृतवती भुवनानामभिश्रि	५	१	१४
घृतवंतमुपमासि	२	२	१०
घृतवंतः पावकते	३	१	२१
घृताहवनदीदिवः	१	१	२२
घृताहवनसंत्येमा	१	३	३१
घृतेनद्यावापृथिवीअभीवृं	५	१	१४
घृतेनाग्निः समंज्यते	८	६	२४
घृषुंपावकंवनिनं	१	५	८
घृषुःश्येनायकृत्वने	८	८	२
घ्नंतोवृत्रमंतरन्रोदसी	१	३	९
घ्नन्मृध्राण्यपद्विषः	६	३	३४
चंद्रमाग्निंचंद्ररथंहरिव्रतं	२	८	२०
चंद्रमा अप्स्वं१तरा	१	७	२०
चंद्रमामनसोजातः	८	४	१९
चकारताकृणवन्नूनमन्या	५	३	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
चकृवांसऋभवस्तदपृच्छत	२	३	४
चक्रंनवृत्तंपुरुहूतवेपते	४	२	७
चक्रंयदस्याप्स्वानिषत्तं	८	३	४
चक्राणासःपरीणहंपृथि	१	३	२
चक्राथेहिसध्र्य१ङ्नामभद्रं	१	७	२६
चाक्रिर्दिवःपर्वतेकृत्व्योरसं	७	३	२
चक्रिर्योविश्वाभुवना	३	१	१६
चक्षुर्नोदेवःसविता	८	८	१६
चक्षुर्नोधेहिचक्षुषे	८	८	१६
चक्षुश्चश्रोत्रंचमनश्च	४	७	२०
चक्षुषःपितामनसाहिधीरः	८	३	१७
चतस्रईंघृतदुहःसचंते	७	३	२५
चतुरश्चिद्ददमानात्	१	३	२३
चतुर्दशान्येमहिमानोअ	८	६	१७
चतुर्भिःसाकंनवतिंचनाम	२	२	२५
चतुष्कपर्दायुवतिःसुपेशा	८	६	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेव	२	३	१०
चतुःसहस्रंगव्यस्यपश्वः	४	१	२८
चत्तोइतश्चत्तामुतः	८	८	१३
चत्वारईंबिभ्रतिक्षेमयंतः	४	३	१
चत्वारितेअसुर्याणिनाम	८	१	१५
चत्वारिवाक्परिमितापदा	२	३	२२
चत्वारिशृङ्गात्रयोअस्यपा	३	८	१०
चत्वारिंशद्दशतयस्य	२	१	११
चत्वारोमापैजवनस्यदानाः	५	२	२८
चत्वारोमामशर्शारस्य	२	१	३
चनिष्टंदेवाओषधीष्वप्सु	५	५	१७
चमूषच्छ्येनःशकुनोविभृ	७	४	९
चरन्वत्सोरुशन्निह	६	५	१४
चरित्रंहिवेरिवाच्छेदिपर्णं	१	८	१०
चरुर्नयस्तमीखय	७	१	९
चर्कृत्यंमरुतःपृत्सु	१	५	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
चर्षणीधृतंमघवानमुक्थ्यं	३	३	१५
चाक्लृप्रेतेनऋषयोमनुष्याः	८	७	१८
चिकित्विन्मनसंत्वा	४	१	१४
चितेतद्वांसुराधसा	८	८	१
चित्तिमचित्तिंचिनवद्विवि	३	४	१८
चित्तिरपादमेंविश्वायुः	१	५	११
चित्तिराउपबर्हणं	८	३	२१
चित्रंतद्वोमरुतोयाम	२	७	२०
चित्रंदेवानामुदगादनीकं	१	८	७
चित्रंहयद्वांभोजनंन्वस्ति	५	५	१४
चित्रइच्छिशोस्तरुणस्य	८	६	१८
चित्रइद्राजाराजकाइदन्य	६	२	४
चित्रस्तेभानुःक्रतुप्राअभि	८	५	१७
चित्रावायेषुदीधितिः	४	१	१०
चित्रैरंजिभिर्वपुषे	१	५	६
चित्रोयदभ्राट्श्वेतोनविक्षु	१	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
चित्रोवोस्तुयामः	२	४	१२
चोदयंतसूनृताःपिन्वंतंधि	७	८	१५
चोदयित्रीसूनृतानां	१	१	६
छंदस्तुभःकुभन्यवः	४	३	१०
छर्दिर्यंतमदाभ्यं	६	६	७
जंभयंतमभितो	२	४	२७
जगंतासिंधुंदिव्यस्तभाय	२	३	१८
जगृभ्मातेदक्षिणमिंद्रह	८	१	३
जघनेचोदएषां	४	३	२६
जघन्वाँइंद्रमित्रेरून्	२	४	१७
जघन्वाँउहारिभिःसंभृत	१	४	१३
जघानवृत्रंस्वधितिर्वनेव	८	४	१५
जघ्निर्वृत्रममित्रियं	७	१	२१
जज्ञानंसप्तमातरः	७	५	४
जज्ञानःसोमंसहसेपपाथ	५	६	२३
जज्ञानएववव्यबाधतस्पृधः	८	४	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
जज्ञानोनुशतक्रतुः	६	५	२९
जज्ञानोहरितोवृषा	३	३	८
जज्ञिषइत्थागोपीथ्यायहि	८	५	३
जनंवज्रिन्महिचिन्मन्यं	४	६	८
जनयंत्रोचनादिवः	६	८	३२
जनस्यगोपाअजनिष्टजागृ	४	१	३
जनायचिद्यईवतउलोकं	५	१	१७
जनासोअग्निंदधिरेसहः	१	३	८
जनासोवृक्तबर्हिषः	५	८	४
जनितादिवोजनितापृथि	६	३	१८
जनिताश्वानांजनितागवां	६	३	१८
जनिष्टयोषापतयत्कनीन	७	८	१९
जनिष्टहिजेन्योअग्रेअह्नां	३	८	१२
जनिष्ठाउग्रःसहसेतुराय	८	३	३
जनिष्वादेववीतये	४	५	२०
जनीयंतोन्वग्रवः	५	६	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
जनूश्चिद्वोमरुतस्त्वेष्येण	५	४	२८
जनेनशेवआहूर्यः	१	५	१३
जनोयोमित्रावरुणा	२	१	२
जन्मंजन्मन्निहितोजात	२	८	१६
जयंतंचप्रस्तुतंचप्रचावतं	६	३	१५
जयतामिवतन्यतुः	१	२	१०
जयेमकारेपुरुहूतकारिणः	६	२	३
जरतीभिरोषधीभिः	७	५	२५
जरमाणःसमिध्यसे	८	६	२४
जराबोधतद्विविड्ढि	१	२	२३
जागर्षित्वंभुवनेजा	४	२	२५
जातवेदसेसुनवामसोमं	१	७	७
जातोअग्नीरोचते	३	१	३३
जातोजायतेसुदिनत्वे	३	१	३
जातोयदग्नेभुवनाव्यख्यः	५	१	१६
जानंतिवृष्णोअरुषस्य	३	१	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
जानंतोरूपमकृपंतविप्राः	८	७	७
जानन्त्यह्नःप्रथमस्य	२	१	५
जामिःसिंधूनांभ्रातेव	१	५	९
जाम्यतीतपेधनुः	६	५	१४
जायातप्यतेकितवस्यहीना	७	८	४
जायेदस्तंमघवन्त्सेदुयोनिं	३	३	१९
जायेवपत्यावधिशेवमंहसे	७	३	७
जिघर्म्यग्निंहविषाघृतेन	२	६	२
जिह्मंनुनुद्रेवतंतया	१	६	१०
जिह्मश्येचरितवेमघोनी	१	८	१
जिह्वाभिरहनंनम	६	३	३०
जीमूतस्येवभवतिप्रतीकं	५	१	१९
जीवान्नोअभिधेतन	६	४	५१
जीवंरुदंतिविमयंतेअध्वरे	७	८	१९
जुजुरुषोनासत्योतवव्रिं	१	८	९
जुषद्धव्यामानुषस्य	७	७	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
जुषस्वनःसमिधमग्नेअद्य	५	२	१
जुषस्वसप्रथस्तमं	१	५	२३
जुषस्वाग्नइळयासजोषाः	३	८	१८
जुषाणोअग्नेप्रतिहर्यमेवचः	८	७	५
जुषाणोअङ्गिरस्तम	६	३	३७
जुषेथांयज्ञमिष्टये	६	३	२०
जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्यमे	६	३	१४
जुषेथांयज्ञंबोधतं	२	७	२५
जुष्टइंद्रायमत्सरः	६	८	२
जुष्टीनरोब्रह्मणावःपितृणां	५	३	२२
जुष्टोदमूनाअतिथिर्दुरोणे	३	८	१९
जुष्टोमदायदेवतातइंदो	७	४	१४
जुष्टोहिदूतोअसि	१	३	२८
जुष्ट्वीनइंदोसुपथासुगानि	७	४	१४
जुहुराणाचिदश्विना	६	२	२६
जुहुरेविचितयंतः	४	१	११
जेतानृभिरिंद्रःपृत्सुशूरः	२	४	२१
जोषद्यदीमसुर्यासचध्यै	२	४	४
जोषासवितर्यस्यते	८	८	१६
जोष्यग्नेसमिधंजोष्याहुतिं	२	८	१
जोहूत्रोअग्निःप्रथमः	२	६	२
ज्ञेयाभागंसहसानोवरेण	२	६	२
ज्मयाअत्रवसवोरंतदेवाः	५	४	६
ज्यायांसमस्ययतुनस्यकेतु	४	२	२४
ज्येष्ठआहचमसाद्वाकरेति	३	७	१
ज्येष्ठेनसोतरिंद्रायसोमं	५	७	२१
ज्योतिर्यज्ञस्यपवतेमधुप्रि	७	३	१३
ज्योतिर्यज्ञायरोदसीअनु	३	२	२६
ज्योतिर्वृणीततमसोविजा	३	२	२६
ज्योतिष्मंतंकेतुमंतं	६	४	२९
ज्योतिष्मतीमदितिंधारय	२	१	२६
तंगाथयापुराण्या	७	४	२५
तंगावोअभ्यनूषत	६	८	१६
तंगीर्भिर्वाचमीखयं	६	८	२५
तंगूर्तयोनेमन्निषःपरीणस	१	४	२१
तंगूर्धयास्वर्णरं	६	१	२९
तंगोभिर्वृषणंरसं	६	७	२७
तंघेमित्थानमस्विनः	१	३	९
तंघेमित्थानमस्विनः	६	५	७
तंतमिद्राधसेमहे	६	५	२
तंतुंतन्वन्नर्जसोभानुमन्विद	८	१	१४
तंतुंतन्त्रानमुत्तमं	६	८	१२
तंतेमदंगृणीमसि	६	१	१७
तंतेयवंयथागोभिः	५	७	१७
तंतेसोतारोरसंमदाय	७	५	२१
तंत्रिपृष्ठेत्रिवंधुरे	७	१	२७
तंत्वागीर्भिरुरुक्षया	८	६	२५
तंत्वागोभिर्गिर्वण	२	५	२७
तंत्वाघृतस्नवीमहे	४	१	१९
तंत्वाजनंतमातरः	६	७	१२
तंत्वादूतंकृण्महेयशस्तमं	५	२	२१
तंत्वादेवेभ्योमधुमत्तमंनरं	७	३	५
तंत्वाधर्तारमोण्योः	७	२	३
तंत्वानरोदमआ	१	५	१९
तंत्वानृम्णानिबिभ्रतं	७	१	५
तंत्वामज्मेषुवाजिनं	६	३	३२
तंत्वासदायवृष्वये	६	७	१९
तंत्वामरुत्वतीपरि	५	३	१६
तंत्वामर्ताअगृभ्णत	३	१	६
तंत्वायज्ञेभिरीमहे	६	५	२
तंत्वावयंपतिमग्नेरयीणां	१	४	२६
तंत्वावयंपितोवचोभिः	२	५	७
तंत्वावयंविश्ववारा	१	२	२९
तंत्वावयंसुध्योनव्यमग्ने	४	४	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तंत्वांवयंहंवामहे	६	३	३३
तंत्वावाजेंषुवाजिनं	१	१	८
तंत्वाविप्रांवचोविदंः	७	१	४८
तंत्वाविप्राविपन्यवों	३	१	८
तंत्वांशोचिष्ठदीदिवः	४	१	१६
तंत्वांसमिद्भिरंगिरः	४	५	२३
तंत्वांसहस्रंचक्षसं	७	१	१७
तंत्वांसुतेष्वाभुवंः	७	२	६
तंत्वांहविष्मंतीर्विशंः	५	८	१४
तंत्वांहस्तिनोमधुंमंतम	७	३	५
तंत्वांहिन्वंतिवेधसंः	६	८	१६
तंदुरोषंमभीनरंः	७	५	१
तंदेवाबुध्नेरजंसः	२	५	२०
तंपृच्छतासजंगामासवैं	२	२	१४
तंपृच्छंतीवज्रंहस्तंरथेष्ठां	४	६	१३
तंपृच्छंतोवंरासःपराणि	४	६	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तंप्रत्नथांपूर्वथांविश्वथेमथां	४	२	२३
तंमर्जयंतसुक्रतुं	६	६	६
तंमर्ताअमर्त्यं	८	६	२५
तंमर्मृजानंमंहिषंनसानौं	७	४	५
तंयज्ञसाधमपिंवात	२	१	१४
तंयज्ञंबर्हिषिप्रौक्षंन्	८	४	१८
तंयुवंदेवावश्विना	३	५	१६
तंयुंजाथांमनंसोयोजवीं	२	४	२९
तंवःशर्धंमारुंतंसुम्नयुः	२	७	१३
तंवःशर्धंरथानां	४	३	१२
तंवःशर्धंरथेशुभं	४	३	२०
तंवंःसखायोमदांय	७	५	८
तंवंःसखायःसंयथांसुतेषु	४	६	१६
तंवइंद्रंचतिनंमस्यशाकैः	४	६	७
तंवइंद्रंनसुक्रतुं	४	८	३
तंवर्धयंतोमतिभिःशिवा	८	२	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तंवंश्वरांथांवयंवंसत्याः	१	५	१०
तंवांरथंवयमद्याहुवेम	२	४	२४
तंवांरथंवयमद्याहुंवेम	३	७	२०
तंवृधंतंमारुंतंभ्राजंदृष्टिं	५	१	८
तंवेधांमेधयांह्यन्	६	८	१६
तंवोंदुस्ममृतीषहं	६	६	११
तंवोंदीर्घायुंशोचिषं	४	१	१०
तंवोंधियानव्यंस्याशविष्ठं	४	६	१४
तंवोंधियापंरमयांपुराजाः	४	७	१०
तंवोंमहोमहाय्यं	६	६	९
तंवोवाजानांपतिं	६	२	१८
तंवोविश्वद्रुपदंदेवमंधसः	८	६	१८
तंशग्मासोंअरुषासोअश्वां	५	६	२२
तंशश्वतीषुमातृषु	३	५	७
तंशिशीतासुवृक्तिभिः	६	३	२५
तंशिशीतास्वध्वरं	६	३	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तंशुभ्रमग्निमवंसे	३	१	२६
तंसंखायःपुरोरुचं	७	४	२४
तंसध्रीचीरुतयोवृष्ण्यांनि	४	७	८
तंसबाधोंयतस्रुंचः	३	१	२९
तंसानावधिजामयंः	६	८	१६
तंसिंधवोमत्सरमिंद्रपानं	७	७	२५
तंसुप्रतीकंसुदृशंस्वंचं	४	५	१८
तंसुष्टुत्याविवासे	६	१	२०
तंसोतांरोधनस्पृतं	७	१	२७
तंस्मारथंमघवन्प्रावंसात	१	७	१४
तंहिंन्वंतिमदच्युतं	७	१	१०
तंहिशश्वंतईळंते	४	१	६
तंहिस्वराजंवृषभंतमोजंसे	६	४	३६
तंहुंवेमयतस्रुंचः	६	२	१२
तंहोतांरमध्वरस्यप्रचेतसं	५	२	२२
तआंदित्याआगंतासर्वतां	१	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तआदित्याआगतासुवृंता	७	८	८
तआदित्यासउरवः	२	७	६
तआयजंतद्रविणंसमस्मै	८	३	१७
तइदुग्राःशवसाधृष्णुषे	५	१	८
तइद्देवानांसधमादआस	५	५	२३
तइद्वेदिंसुभगतआहुतिं	६	१	३२
तइन्निण्यंहृदयस्यप्रकेतैः	५	३	२३
तइन्न्वस्यमधुमद्विविप्र	३	२	९
तउक्षितासोमहिमानं	१	६	९
तउग्रासोवृषणउग्रबाहवः	६	१	३८
तऊषुणोमहोयजत्राः	८	१	३०
तक्कानभूर्णिवना	१	५	१०
तक्षद्यत्तउशनासहसासहः	१	४	१०
तक्षद्यदीमनसोवेनतोवाक्	७	४	१५
तक्षन्नासत्याभ्यां	१	२	१
तक्षन्रथंसुवृतंविद्मनापसः	१	७	३२
तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरत्	५	५	११
तच्चित्रंराधआभर	५	६	१
ततंमेअपस्तदुतायतेपुनः	१	७	३०
ततुरिर्वीरोनर्योविचेताः	४	६	१७
ततृदानाःसिंधवःक्षोदसा	४	३	१२
तत्तइंद्रियंपरमंपराचैः	१	७	१६
तत्तदग्निर्वयोदधे	६	३	२२
तत्तदिदश्विनोरवो	१	३	३५
तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीम	२	२	२५
तत्तुतेदंसोयदहन्	१	५	१३
तत्तुप्रयःप्रत्नथाते	२	१	२१
तत्तेभद्रंयत्समिद्धः	१	६	३२
तत्तेयज्ञोअजायत	६	६	१२
तत्तेसहस्वईमहे	६	३	३५
तत्रोअपिप्राणीयत	६	४	२७
तत्त्वायामिब्रह्मणावंदमा	१	२	१५
तत्त्वायामिसुवीर्यं	५	७	२६
तत्सवितःश्वोमृतत्वमासुं	१	७	३०
तत्सवितुर्वरेण्यं	३	४	१०
तत्सवितुर्वृणीमहे	४	४	२५
तत्सुनःशर्मयच्छत	६	१	२७
तत्सुनःसविताभर्गः	३	८	७
तत्सुनःसविताभर्गः	६	१	२५
तत्सुनोनव्यंसन्यस	६	४	५४
तत्सुनोविश्वेअर्यआ	४	७	२६
तत्सुनोविश्वेअर्यआ	६	६	२८
तत्सुवांमित्रावरुणामहित्वं	४	३	३०
तत्सूर्यंरोदसीउभे	६	२	२५
तत्सूर्यस्यदेवत्वंतन्महित्वं	१	८	७
तथातदस्तुसोमपाः	१	२	३०
तदग्नेचक्षुःप्रतिधेहिरेभे	८	४	२७
तदग्नेद्युम्नमाभर	६	१	३१
तदद्यवाचःप्रथमं	८	१	१३
तदद्याचित्तउक्थिनः	६	१	१८
तद्धानाअवस्यवः	६	४	३
तदन्नायतदपसे	६	४	१०
तदस्तुमित्रावरुणातदग्ने	४	३	१
तदस्मैनव्यमंगिर	२	६	१९
तदस्यप्रियमभिपाथोअ	२	२	२४
तदस्यानीकमुतचारु	२	७	२४
तदस्येदंपश्यताभूरिपुष्टं	१	७	१६
तदिंद्रप्रेवंवीर्यंचकर्थयत्	१	७	१७
तदिंद्रावआभर	२	५	१९
तदित्सधस्थमभिचारुदी	७	७	२९
तदित्समानमाशाते	१	२	१७
तदिदासभुवनेषुज्येष्ठं	८	७	१
तदिद्रुद्रस्यचेतति	८	४	३१
तदिद्ध्यस्यसवनंविवेरपः	८	३	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तदिद्रुद्रस्यचेतति	६	१	१०
तदिन्नक्तंतद्दिवामह्यमाहुः	१	२	१५
तदिन्नुतेकरणंदस्मविप्र	४	१	३०
तदिन्मेच्छन्त्सद्वपुषोवपुष्ट	७	७	२९
तदिद्वंस्यपरिषद्वानोअग्म	८	१	२८
तदिद्वंस्यवृषभस्यधेनोः	३	२	२४
तदिद्वंस्यसवितुर्नकिर्मे	३	२	२४
तदुप्रयक्षतममस्य	१	५	२
तदुश्रेष्ठंसवनंसुनोतना	८	३	८
तदूचुषेमानुषेमायुगानि	१	७	१६
तदूषुवामेनाकृतं	४	४	११
तद्दृतंपृथिविबृहत्	४	४	४
तद्देवस्यसवितुर्वार्यमहत्	३	८	४
तद्देवानांदेवतमाय	२	७	१
तद्विवयंवृणीमहे	८	७	१३
तद्बंधुःसूरिर्दिवितेधियंधाः	८	१	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तद्भद्रंतवदंसना	३	१	६
तद्राधोअद्यसवितुर्वरेण्यं	२	३	२
तद्वःसुजातामरुतोमहि	२	४	३
तद्वउक्थस्यबर्हणा	४	७	१७
तद्वांनरानासत्यावनुष्यात्	२	४	२८
तद्वांनराशंस्यंपज्रियेणं	१	८	१४
तद्वांनराशंस्यंराध्यंच	१	८	१०
तद्वांनरासनयेदंसउग्रं	१	८	१०
तद्वामृतंरोदसीप्रब्रवीमि	८	३	१४
तद्वायंवृणीमहे	६	२	२४
तद्विप्रासोविपन्यवः	१	२	७
तद्विविड्ढियत्तइंद्रोजुजोष	६	६	३४
तद्विष्णोःपरमंपदं	१	२	७
तद्वीर्यंवोमरुतोमहित्वनं	४	३	१४
तद्वोअद्यमनामहे	५	५	१०
तद्वोगायसुतेसचा	४	७	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तद्वोजामित्वंमरुतःपरे	२	४	३
तद्वोदिवोदुहितरोविभा	३	८	२
तद्वोयामिद्रविणंसद्यऊत	४	३	१६
तद्वोवाजाऋभवःसुप्रवाच	३	७	७
तनूत्यजेवतस्कराव नर्गू	७	५	३२
तनूनपात्पथऋतस्ययानां	८	६	८
तनूनपादुच्यतेगर्भः	३	१	३४
तनूनपात्पवमानः	६	७	२४
तनूनपादृतंयतेम	२	५	८
तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयंती	८	१	१८
तन्नइंद्रस्तद्वरुणस्तदग्निः	१	७	२५
तन्नःप्रत्नंसख्यमस्तुयुष्मे	४	६	४
तन्नइंद्रोवरुणोमित्रोअग्नि	५	३	२७
तन्नइंद्रोवरुणोमित्रोअग्निः	५	४	६
तंनव्यसीहृदआजायमानं	१	४	२६
तन्नस्तुरीपमद्भुतं	२	२	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नु	२	८	२३
तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नु	५	२	२
तन्नुसत्यंपवमानस्यास्तु	७	४	२
तन्नाकमर्योअगृभीतशो	४	३	१६
तन्नुवोचामरभसाय	२	४	१
तन्नेमिमृभवोयथा	६	५	२४
तंनोअग्नेअभीनरः	४	१	१
तन्नोअग्नेमघवद्भ्यःपुरुक्षुं	५	२	८
तन्नोअनर्वासवितावरूथं	४	३	३
तन्नोदातमरुतोवाजिनं	२	७	२०
तन्नोदिवायच्छतसुप्रवाच	७	८	८
तन्नोद्यावापृथिवीतन्नआ	७	८	१२
तन्नोरायःपर्वतास्तन्नआपः	५	३	२७
तन्नोवाजाऋभुक्षणः	३	७	१०
तन्नोवातोमयोभुवातु	१	६	१५
तन्नोविवोचोयदितेपुराचित्	४	६	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तन्नोविश्वाअवस्युवः	६	८	३३
तन्नोहिर्बुध्न्योअङ्गिरकैः	४	८	७
तन्मंकृतमिंद्रशूरचित्रपा	६	६	३८
तन्मित्रस्यवरुणस्याभिच	१	८	७
तपसायेअनाधृष्याः	८	८	१२
तपंतिशत्रूंस्व१र्णभूमं	५	३	२६
तपुजंभोवनआवातचोदि	१	४	२३
तपुर्मूर्धातपतुरक्षसोये	८	८	४०
तपोष्वग्नेअंतरांअमि	३	८	११
तपोष्पवित्रंविततंदिवस्प	७	३	८
तमंगिरस्वन्नमसासपर्यन्	३	२	८
तमआसीत्तमसागूळ्हमग्रे	८	७	१७
तमग्निमस्तेवसवोन्यृण्वन्	५	१	२३
तमग्नेपास्युततंपिपर्षि	४	५	१९
तमग्नेपृतनाषहं	४	१	१५
तमग्रुवःकेशिनीःसंहिरे	२	२	६
तमध्वराधसेमहे	६	४	४५
तमध्वरेष्वीळते	४	१	६
तमप्संतशवसउत्सवेषु	१	७	९
तममृक्षंतवाजिनं	६	८	१६
तमर्केभिस्तंसामभिः	६	१	२१
तमवंतंनसानसिमरुषं	३	५	१६
तमवंतंनसानसिंगृणीहि	६	७	११
तमस्मेरायुवतयो	२	७	२२
तमस्यद्यावापृथिवीसचेत	८	६	१४
तमस्यपृक्षमुपरा	२	१	१२
तमस्यमर्जयामसि	७	४	२५
तमस्यविष्णुर्महिमानमो	८	६	१४
तमस्यराजावरुणस्तमश्वि	२	२	२६
तमह्वेवाजसातये	६	१	७
तमह्वन्भुरिजोर्धिया	६	८	१६
तमागन्मसोभरयः	६	१	३५
तमानूनंवृजनमन्यथाचि	४	७	७
तमानोअर्कममृतायजुष्टं	५	६	२१
तमिंद्रंमदमागहि	३	३	५
तमिंद्रंजोहवीमिमघवान	६	६	३८
तमिंद्रंदानमीमहे	६	४	२
तमिंद्रंवाजयामसि	६	६	२२
तमिच्च्योत्नैरार्यंति	६	१	२०
तमित्पृच्छंतिनसिमोविपृ	२	२	१४
तमित्सखित्वमीमहे	१	१	१९
तमित्सुहव्यमंगिरः	१	५	२१
तमिद्दोषातमुषसियविष्ठं	५	२	३
तमिद्गच्छंतिजुह्व१स्तमर्वा	२	२	१४
तमिद्गर्भंप्रथमंदध्रआपः	८	३	१७
तमिद्धन्नेषुहितेषु	६	१	२०
तमिद्धइंद्रंसुहवंहुवेम	३	५	२०
तमिद्धर्धंतुनोगिरः	७	१	२०
तमिद्विप्राअवस्यवः	६	१	१०
तमिद्धोचेमाविदथेषु	१	३	२१
तमिन्नरोविह्वयंतेसमीके	३	६	११
तमिन्वे३वसमनासमा	३	५	२
तमींहिन्वंतिधीतयोदश	२	२	१३
तमींहिन्वंत्यग्रुवः	६	७	१७
तमींहोतारमानुषक्	३	५	६
तमीळतप्रथमंयज्ञसाधं	१	७	३
तमीळिष्वयआहुतः	६	३	३३
तमीळिष्वयोअर्चिषा	४	८	२८
तमीमण्वीःसमर्यआ	६	७	१७
तमीमहइंद्रमस्यरायः	४	६	१३
तमीमहेपुरुष्टुतं	६	१	११
तमीमृजंत्यायवः	७	१	३३
तमीशानंजगतः	१	६	१५
तमुक्षमाणमव्यये	७	४	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तमुक्षमाणंरजसिस्व	२	५	२०	तमुष्टवामयंगिरः	६	६	३१	तयापवस्वधारया	७	१	२	तवत्यइंदोअंधसः	७	१	८
तमुज्येष्ठंनमसाहविर्भिः	५	६	२१	तमुष्टुहियोअभिभूत्योजाः	४	६	४	तयापवस्वधारया	७	१	६	तवत्यदिंद्रियंबृहत्	६	१	१८
तमुत्वागोतमागिरा	१	५	२६	तमुष्टुहियःस्विषुःसुध	४	२	१९	तयोरिदमवच्छवः	४	४	३२	तवत्येअग्नेअर्चयः	३	८	२३
तमुत्वादध्यङ्ङृषिः	४	५	२३	तमुष्टुहींद्रंयोहसत्वा	२	४	१३	तयोरिदवसावयं	१	१	३३	तवत्येअग्नेअर्चयः	४	१	२
तमुत्वानूनमसुरप्रचेतसं	६	६	१३	तमुस्तुषइंद्रंतंगृणीषे	२	६	२७	तयोरिद्घृतवत्पयः	१	२	६	तवत्येअग्नेहरितोघृतस्नाः	३	५	५
तमुत्वानूनमीमहे	६	२	२०	तमुस्तुषइंद्रंयोविदानः	४	६	११	तरणिर्विश्वदर्शतः	१	४	७	तवत्येपितोददतः	२	५	६
तमुत्वापाथ्योवृषा	४	५	२३	तमुस्तोतारःपूर्व्यंयथाविद	२	२	२६	तरणिरित्सिषासति	५	३	२०	तवत्येपितोरसारजांसि	२	५	६
तमुत्वायःपुरासिथ	४	७	२३	तमुस्त्वामिंद्रंनरेजमानम्	७	६	१	तरणिंवोजनानां	६	३	४७	तवत्येसोमपवमाननिण्ये	७	४	२
तमुत्वावाजसातमं	१	५	२६	तमूतयोरणयन्छूरसातौ	१	७	९	तरत्समंदीधावति	७	१	१५	तवत्येसोमशक्तिभिः	७	७	११
तमुत्वावाजिनंनरः	६	८	७	तमूर्मिमापोमधुमत्तमंवः	५	४	१४	तरत्ससमुद्रंपवमानऊर्मिणा	७	५	१४	तवत्यंनर्यंनृतोपइंद्र	२	६	२८
तमुत्वावृत्रहंतमं	१	५	२७	तमूषुसमनागिरा	६	३	२६	तरोभिर्वोविदद्वसुं	६	४	४८	तवत्रिधातुपृथिवीउतद्यौः	५	२	७
तमुत्वासत्यसोमपाः	४	७	२२	तमूत्वियाउपवाचः	२	५	१२	तवक्रत्वातववतद्दंसनाभिः	४	६	२	तवत्विषोजनिमन्रेजतद्यौ	३	५	२१
तमुद्युमःपुर्वणीकहोतः	४	५	१२	तमेवऋषिंतमुब्रह्माणमाहु	८	६	४	तवक्रत्वातवोतिभिः	६	७	२३	तवद्युमंतोअर्चयः	४	१	१८
तमुनूनंतविषीमंतमेषां	४	३	२३	तमोषधीर्दधिरेगर्भमृत्वि	८	४	२२	तवक्रत्वासनेयंतववरातिभिः	६	१	१४	तवद्यौरिंद्रपौंस्यं	६	१	१८
तमुनःपूर्वेपितरोनवग्वा	४	६	२३	तम्वभिप्रगायत	६	१	१७	तवच्यौत्नानिवज्रहस्तता	५	२	२९	तवद्रप्साउदप्रुतः	७	५	१०
तमुष्टवामयङ्गमाजजानं	६	६	३३	तम्वभिप्रार्चत	६	६	१५	तवत्यइंद्रसख्येषुवह्नयः	८	७	२६	तवद्रप्सोनीलवान्वाशऋ	६	१	३५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताअभिसंतमस्तृतं	६	७	३२
ताअंस्यज्येष्ठमिंद्रियंसंचं	८	७	१०
ताअंस्यनमंसासहः	१	६	७
ताअंस्यपृशनायुवः	१	६	७
ताअंस्यवर्णमायु	२	५	२६
ताअंस्यसूदंदोहसः	६	५	५
ताआचरंतिसमनापुरस्तां	३	८	२
ताइन्वे३वसंमनासमानी	३	८	२
ताइंवर्धंतिमह्यस्यपौंस्यं	२	२	२५
ताकर्माषंतरास्मै	२	४	१३
तागृणीहिनमस्येभिःशूषैः	५	१	११
ताघाताभद्राउषसःपुरासुं	३	८	२
ताजिह्वयासदमेदंसुमेधा	५	१	१०
तातूतइंद्रमहतोमहानि	३	६	७
तातूतेंसत्यातुविनृम्णविं	३	६	८
तातेंगृणंतिवेधसः	३	६	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तानःशक्तंपार्थिवस्य	४	४	६
तानआवोळहमश्विना	२	८	८
तानव्यंसोजरंमाणस्यम	५	१	१
तानंस्तिपातंनूपा	५	५	८
तानीदहानिबहुलान्यास	५	५	२३
तानृभ्यआसौश्रवसासुवी	४	५	१५
तानोअद्यवनस्पती	१	२	२६
तानोरासत्रातिषाचोवसूं	५	३	२७
तानोवाजंवतीरिषः	४	८	२९
तान्यजंत्राँऋतावृधः	१	१	२७
तान्पूर्वयानिविदाहूमहे	१	६	१५
तान्वंदस्वमरुतस्ताँउपस्तु	६	१	३८
तान्वोमहोमरुतएव	२	७	२१
ताबाहवासुचेतुना	४	४	२
ताभिरागच्छतंनरा	४	८	२८
ताभिरायातमूतिभिः	५	८	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताभिरायांतंवृषणोपमेहवं	६	२	७
ताभुज्युंविभिरद्भ्यःसंमुद्रा	५	१	२
ताभूरिपाशावनृतस्यसेतू	५	५	७
ताभ्यांविश्वस्यराजसि	७	२	७
तामंदसानामनुषोदुरोण	७	८	२०
तामंग्नेअस्मेइषमेरयस्व	५	२	८
तामंस्यरीतिंपरशोरिवप्र	४	३	२
तामहांतासदस्पती	१	२	३
तामातांविश्ववेदसा	६	२	२१
तामित्रस्यप्रशंस्तये	१	२	३
तामेंअश्विनासनीनां	५	८	८
तामेअश्व्यानांहरीणां	६	२	२५
तायज्ञमाशुचिंभिश्चक्रमा	५	१	१
तायज्ञेषुप्रशंसता	१	२	३
तायोधिष्टमभिगाइंद्रनू	४	८	२७
ताराजानाशुचिव्रता	४	५	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तावज्रिणंमंदिनंस्तोम्यंमदे	८	५	६
तावंदुषोराधोअस्मभ्यंरा	५	५	२६
तावर्तिर्यातंजयुषाविपवंतं	७	८	१७
तावल्गूदस्रापुरुशाकतमा	५	१	१
तावांगीर्भिर्विपन्यवः	५	६	१७
तावांधियोवंसेवाजयंतीः	३	७	१६
तावांनरास्ववंसेसुजाता	१	८	१९
तावांमित्रावरुणाधारयत्	८	७	२०
तावांवास्तून्युश्मसिगमं	२	२	२४
तावांविश्वस्यगोपा	६	२	२१
तावांसम्यगद्रुह्वाणा	४	४	८
तावांमद्यतावंपरंहुवेम	२	५	१
तावांमद्यहवामहे	६	२	२६
तावांमियानोवंसे	४	४	३
तावामेषेरथानां	४	५	४
तावामेषेरथानां	४	४	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ताविग्रंधैथेजठरंपृणध्यै	५	१	१०	ताहिश्रेष्ठवर्चसा	४	४	३	तिस्रोद्यावोनिहिताअंतरं	५	६	९	तुग्रोहभुज्युमश्विनोदमेघे	१	८	८
ताविदाचिदहानां	६	२	७	ताहिश्रेष्ठादेवतातातुजा	५	१	११	तिस्रोद्यावःसवितुर्द्वा	१	३	६	तुचेतनायतत्सुनः	६	१	२८
ताविद्दुःशंसंमर्त्यं	५	६	१८	ताहुवेययोरिदं	४	८	२७	तिस्रोभूमीर्धारयन्	२	७	७	तुजेनस्तनेपर्वताःसंतु	४	२	१४
ताविद्दोषाताउषसिशुभ	६	२	७	तिग्मंचिदेममहिवर्पो	४	५	३	तिस्रोमातॄस्त्रीन्पितॄन्	२	३	१५	तुभ्यंगावोघृतंपयः	६	८	२१
ताविद्वांसाहवामहेवां	१	८	२२	तिग्मजंभायतरुणायरा	६	१	३३	तिस्रोयदग्नेशरदः	१	५	१७	तुभ्यंघेत्तेजनाइमे	६	३	३४
तावृधंतावनुद्यून्	४	४	३२	तिग्ममायुधंमरुतामनीं	६	६	३३	तिस्रोयह्वस्यसमिधःपरि	२	८	१८	तुभ्यंताअंगिरस्तम	६	३	३२
तासम्राजाघृतासुती	२	८	८	तिग्ममेकोबिभर्तिहस्तआ	६	२	३६	तिस्रोवाचईरयतिप्रवह्निः	७	४	१७	तुभ्यंदक्षकविक्रतो	३	१	१४
तासानसीशवसानाहिभू	५	६	१५	तिग्मायदंतरशनिःपता	३	५	२०	तिस्रोवाचउदीरते	६	८	२३	तुभ्यंपयोयत्पितरावनीतां	१	८	२४
तासुजिह्वामुपह्वये	१	१	२५	तिग्मायुधौतिग्महेतीसुशे	५	१	१८	तिस्रोवाचःप्रवदज्योतिर	५	७	१	तुभ्यंब्रह्माणिगिरइंद्रतुभ्यं	३	३	१६
तासुदेवायदाशुषे	५	८	२	तिरःपुरूचिदश्विनारजां	३	४	३	तीक्ष्णेनाग्नेचक्षुषारक्षयज्ञं	८	४	६	तुभ्यंभरंतिक्षितयोयविष्ठ	३	८	१२
ताहत्यद्वर्तिर्यदरध्रमुग्रा	५	१	१	तिरश्चीनोविततोरश्मिरे	८	७	१७	तीव्रस्याभिवयसोअस्यपा	८	८	१८	तुभ्यंवाताअभिप्रियः	६	८	२१
ताहिक्षत्रमविह्रुतं	४	४	४	तिष्ठासुकंमघवन्मापरागाः	३	३	१९	तीव्राःसोमासआगहि	१	२	८	तुभ्यंशुक्रासःशुचयस्तु	२	१	२३
ताहिक्षत्रंधारयेथेअनुद्यू	५	१	१०	तिष्ठाहरीरथआयुज्यमाना	३	२	१७	तीव्राःसोमासआगहि	६	६	१	तुभ्यंश्चोतंत्यध्रिगो	३	१	२१
ताहिदेवानामसुराताव	५	५	७	तिस्रःक्षपस्त्रिरहातिव्रजं	१	८	८	तीव्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपा	५	१	२०	तुभ्यंसुतास्तुभ्यमुसोत्वा	८	८	१८
ताहिमध्यंभराणां	६	३	२४	तिस्रोदेवीर्बर्हिरिदंवरीयः	८	२	२२	तीव्रोवोमधुमाँअयं	२	८	९	तुभ्यंसोमाःसुताइमे	६	६	२५
ताहिशश्वंतईळते	५	६	१७	तिस्रोदेष्ट्रायनिर्ऋतीरुपासते	८	६	१६	तुंजेतुंजेयउत्तरे	१	१	१४	तुभ्यंस्तोकाघृतश्चुत	३	१	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तुभ्यंहिन्वानोवसिष्ठ	२	७	२५
तुभ्यमग्नेपर्यवहन्	८	३	२७
तुभ्यंसुषासःशुचयःपरा	२	१	२३
तुभ्यायमद्रिभिःसुतः	६	६	१
तुभ्यायंसोमःपरिपूतो	२	१	२४
तुभ्येदमग्नेमधुमत्तमंवचः	४	१	३
तुभ्येदमिंद्रपरिषिच्यतेम	८	८	२५
तुभ्येदिमासवनाशूरविश्वा	५	३	६
तुभ्येदिंद्रमरुत्वते	६	५	२८
तुभ्येदिंद्रस्वओक्ये	३	३	६
तुभ्येदेतेबहुलाअद्रिदुग्धाः	१	४	१८
तुभ्येदेतेमरुतःसुशेवाः	४	१	२७
तुभ्येमाभुवनाकवे	७	१	२९
तुरण्यवोमधुमंतंघृतश्चुतं	६	४	१९
तुरण्यवोंगिरसोनक्षंत	५	४	१९
तुरीयंनामयज्ञियं	६	५	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तुविक्षंतेसुकृतंसूमयंधनुः	६	५	३०
तुविग्रीवोवपोदरः	६	१	२३
तुविग्रीवोवृषभोवावृधानः	३	८	१५
तुविशुष्मतुविक्रतो	६	५	१
तूतुजानोमहेमते	६	१	९
तूर्वन्नोजीयान्तवसस्तवी	४	६	९
तूणस्कंदस्यनुविशः	२	४	१२
तृतीयेधानाःसवनेपुरुष्टुत	३	३	१८
तृदिलाअतृदिलासोअद्रयः	८	४	३१
तृपुयदन्नातृपुणावक्ष	३	५	७
तृष्टमेतत्कटुकमेतत्	८	३	२६
तृष्टामयाप्रथमंयातवेसजूः	८	३	७
तेअज्येष्ठाअकनिष्ठासउ	४	३	२४
तेअद्रयोदशयंत्रासआशव	८	४	३०
तेअस्मभ्यंशर्मयंस	१	६	१७
तेअस्यसंतुकेतवोमृत्युवः	७	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तेआचरंतीसमनेवयोषा	५	१	१९
तेक्षोणीभिररुणेभिः	२	७	२१
तेगव्यतामनसादृध्रमुग्धं	३	४	१४
तेघाराजानोअमृतस्यमं	८	४	२६
तेघेदग्नेस्वाध्यः	६	१	३२
तेघेदग्नेस्त्राध्यः	६	३	३४
तेचिद्धिपूर्वीरभिसंतिशा	५	४	१५
तेजज्ञिरेदिवऋष्वासः	१	५	६
तेजानतस्वमोक्यं	६	५	१६
तेजिष्ठयातपनी	२	६	३१
तेजिष्ठायस्यारतिर्वनेराट्	४	५	१४
तेतेअग्नेत्वोताः	४	५	२६
तेतेदेवनेतः	४	३	४
तेतेदेवब्रूयदाशतःस्याम	५	२	२३
तेत्वामदाअमदंतानिवृ	१	४	१६
तेत्वामदाइंद्रमादयंतु	५	३	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तेत्वामदाबृहदिंद्रस्वधावः	४	६	१
तेदर्शग्वाःप्रथमा	२	७	२१
तेनःपूर्वासउपरासइंदवः	७	३	२
तेनःसंतुयुजःसदा	६	६	३
तेनःसहस्त्रिणंरयिं	६	८	१
तेनआस्नोवृकाणां	६	४	५३
तेनइंद्रःपृथिवीक्षामवर्ध	४	८	१३
तेनंनासत्यागतं	१	४	२
तेनंनोवाजिनीवसूपश्वे	५	८	४
तेनसत्येनजागृतं	१	२	३
तेनस्तोतृभ्यआभर	६	५	३०
तेनस्त्राध्वंतेवतत	६	२	२७
तेनूनंनोयमूतये	८	७	१३
तेनोअवंतोहवनश्रुतोहवं	८	२	७
तेनोगृणानेमहिनीमहिश्र	२	३	३
तेनोगोपाअपाच्यः	६	२	३५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
तेनोनावसुरुष्यत	६	२	२३
तेनोभद्रेणशर्मणा	६	१	२८
तेनोमित्रोवरुणोअर्यमा	४	२	१३
तेनोरत्नानिधत्तन	१	२	२
तेनोरायोद्युमतोवाजवतः	४	८	१०
तेनोरुद्रःसरस्वतीसजो	४	८	१०
तेनोवसूनिकाम्या	४	३	२९
तेनोवृष्टिंदिवस्परि	७	२	५
तेप्रत्नासोव्युष्टिषु	७	४	२४
तेभ्योगोधाअयथंकर्षदेत	७	७	२१
तेभ्योद्युम्नंबृहद्यशः	४	४	२२
तेमआहुर्यआययुः	४	३	११
तेमन्वतप्रथमंनामधेनोः	३	४	१५
तेमर्मृजतददृवांसोअद्रिं	३	४	१४
तेमायिनोममिरेसुप्रचेतसः	२	३	२
तेरायांतेसुवीर्यैः	३	५	८
तेरुणेभिर्वरमापिशंगैः	१	६	१४
तेरुद्रासःसुमखाअग्नयो	४	४	३४
तेवदन्प्रथमाब्रह्मकिल्बि	८	६	७
तेवर्धतस्वतवसो	१	६	१०
तेविदन्मनसादीध्याना	८	८	३९
तेविश्वादाशुषेवसु	७	१	३७
तेवोहृदेमनसेसंतुयज्ञा	३	७	९
तेषांहिचित्रमुक्थ्यं	६	४	५१
तेषांहिसह्नासंहुतासंनर्वं	८	२	९
तेसत्येनमनसागोपतिंगाः	८	२	१६
तेसत्येनमनसादीध्यानाः	५	६	१२
तेसीषपंतजोषमायज्ञ	५	४	१०
तेसुतासोमदिंतमाः	७	२	१६
तेसूनवःस्वपसःसुदंससः	२	३	२
तेसोमादोहरीइंद्रस्यनिंस	८	४	३०
तेस्पंद्रासोनोक्षणः	४	३	८
तेस्यामदेववरुण	५	५	९
तेस्यामस्वेअग्नये	३	५	८
तेहिद्यावापृथिवीभूरिरेत	८	४	२५
तेहिद्यावापृथिवीमातरा	८	२	८
तेहिद्यावापृथिवीविश्वशं	२	३	३
तेहिन्विरेअरुणंजेन्यंवसु	६	७	७
तेहिपुत्रासोअदितेः	६	१	२५
तेहिप्रजायाअभरंतविश्र	८	४	२४
तेहियज्ञेषुयज्ञियासऊमाः	५	४	६
तेहियज्ञेषुयज्ञियासऊमाः	८	३	११
तेहिवस्त्रोवसवानाः	१	६	१७
तेहिश्रेष्ठवर्चसस्तउन	४	८	१२
तेहिष्मावनुषोनरः	६	२	२३
तेहिसत्याऋतस्पृशः	४	४	५
तेहिस्थिरस्यशवसः	४	३	८
तोकेहितेतनयउर्वरासु	३	७	१६
तोशावृत्रहणाहुवे	३	१	११
तोशासारथयावाना	६	३	२०
त्मनावहंतोदुरो	१	५	१३
त्मनासमत्सुहिनोतंयज्ञं	५	३	२५
त्यंचित्पर्वतंगिरिं	६	४	४४
त्यंचिदत्रिमृतजुरं	८	८	१
त्यंचिदर्णंमधुपंशयानं	४	१	३३
त्यंचिदश्वन्नवाजिनं	८	८	१
त्यंचिदस्यक्रतुभिर्निषत्तं	४	१	३२
त्यांचिदित्थाकत्पयंशयानं	४	१	३२
त्यांचिदेषांस्वधयामदंतं	४	१	३२
त्यांचिद्धादीर्घपृथुं	१	३	१४
त्यंनुमारुतंगणं	६	६	२९
त्यंन्वश्विनाहुवे	५	८	३४
त्यंसुमेषंमहयास्वर्विदं	१	४	१२
त्यमुवोअप्रहणं	४	७	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्यमुंवःसत्रासाहं	६	६	१६	त्रिंशच्छतंवर्मिणइंद्रसाकं	४	६	२४	त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषः	८	४	१७	त्रिवर्तियातंत्रिरनुव्रते	१	३	४
त्यमूषुवाजिनंदेवजूतं	८	८	३६	त्रिंशद्धामविराजति	८	८	४७	त्रिभिःपवित्रैरपु	३	१	२७	त्रिवंधुरेणत्रिवृता	१	४	१
त्यस्यचिन्महतोनिर्मृगस्य	४	१	३२	त्रिःषष्टिस्त्वामरुतोवावृ	६	६	३३	त्रिभिष्ट्वंदेवसवितः	७	२	१८	त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेन	१	८	१८
त्यांनुक्षत्रियाँअव	६	४	५१	त्रिःसप्तमयूर्यःसप्त	२	५	१६	त्रिमूर्धानंसप्तरश्मिंगृणीषे	२	२	१५	त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेन	६	६	८
त्यांनुपूतदक्षसः	६	६	२९	त्रिःसप्तयद्गुह्यानित्वे	१	५	१८	त्रिरंतरिक्षंसवितामहित्व	३	८	४	त्रिविष्टिधातुप्रतिमानमो	१	७	१५
त्यांनुयेविरोदसी	६	६	२९	त्रिःसप्तविष्पुलिंगका	२	५	१६	त्रिरश्विनासिंधुभिः	१	३	५	त्रिश्चिदक्तोःप्रचिकितुर्वसू	५	२	१४
त्रयइंद्रस्यसोमाः	५	७	१८	त्रिःसप्तसस्रानद्योमहीरपः	८	२	७	त्रिरस्मैसप्तधेनवोदुदुह्रे	७	२	२३	त्रिश्चिन्नोअद्याभवतंनवेद	१	३	४
त्रयःकृण्वंतिभुवनेषुरेतः	५	३	२३	त्रिःस्मभाह्नःश्नथयोवैतसे	८	५	१	त्रिरस्यतापरमासंतिस	३	४	१३	त्रिषधस्थासप्तधातुः	४	८	३२
त्रयःकेशिनऋतुथा	२	३	२२	त्रिकद्रुकेभिःपतति	७	६	१६	त्रिरादिवःसवितर्वार्याणि	३	४	१	त्रिषधस्थेबर्हिषि	१	४	१
त्रयःकोशासश्चोतंति	५	७	१८	त्रिकद्रुकेषुचेतनं	६	१	१०	त्रिरादिवःसवितासोषवी	३	४	१	त्रीणिजानापरिभूषंत्यस्य	१	७	१
त्रयःपवयोमधुवाहनेरथे	१	३	४	त्रिकद्रुकेषुचेतनं	६	६	१९	त्रिरुत्तमादूणशोरोचनानि	३	४	१	त्रीणितआहुर्दिविबंधना	२	३	१२
त्रातानोबोधिददृशानआ	३	५	२४	त्रिकद्रुकेषुमहिषो	२	६	२८	त्रिर्देवःपृथिवीमेषएतां	५	६	२५	त्रीणित्रितस्यधारया	७	५	४
त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रं	४	७	३२	त्रितःकूपेवहितोदेवान्	१	७	२३	त्रिर्नोअश्विनादिव्यानि	१	३	४	त्रीणिपदान्यश्विनोः	५	८	२९
त्रातारोदेवाअधिवोचता	६	४	१३	त्रिधाहितंपणिभिर्गुह्यमा	३	८	१०	त्रिर्नोअश्विनायजता	१	३	५	त्रीणिपदाविचक्रमे	१	२	७
त्रातारंत्वातनूनां	२	६	३०	त्रिपंचाशःक्रीळतिव्रातएषः	७	८	४	त्रिर्नोरयिंवहतमश्विना	१	३	४	त्रीणिराजानाविदथेपुरूणि	३	२	२४
त्रायंतामिहदेवाः	८	७	२५	त्रिपाजस्योवृषभोविश्वरू	३	४	१	त्रियांतुधानःप्रसितिंतएतु	८	४	७	त्रीणिशतात्रीसहस्रा	३	१	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्रीणिंशतात्रीसहस्राण्य	८	१	१२
त्रीणिंशतान्यर्वतां	५	८	१७
त्रीणिसरांसिपृश्नयः	५	८	१९
त्रीण्यायूंषितवंजातवेद	३	१	१७
त्रीण्येकंउरुगायोविचक्रमे	६	२	३६
त्रीयच्छतामंहिषाणामघो	४	१	२४
त्रीरोचनादिव्याधारयंत	२	७	७
त्रीरोचनावरुणत्रीरुँत	४	४	७
त्रीषधस्थासिंधवस्त्रिःकं	३	४	१
त्र्यंबकंयजामहे	५	४	३०
त्र्यर्यमामनुषोदेवतांता	४	१	२३
त्र्युदायंदेवहितंयथावः	३	७	९
त्वंकरंजमुतपर्णयंवधीः	१	४	१६
त्वंकविंचोदयोर्कसातौ	४	६	२१
त्वंकुत्संशुष्णहत्येष्वाविथ	१	४	१०
त्वंकुत्सेनाभिशुष्णमिंद्र	४	७	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरप	१	४	९
त्वंचसोमनोवशः	१	६	२०
त्वंचित्तीतवदक्षैः	६	५	३३
त्वंचिन्नःशम्याअग्नेअस्याः	३	४	२०
त्वंजघंथनमुचिंमखस्युं	८	३	४
त्वंजामिर्जनानां	१	५	२३
त्वंजिगेथनधनारुरोधिथ	१	७	१५
त्वंतदुक्थमिंद्रबर्हणाकः	४	६	२१
त्वंतंदेवजिह्वया	४	५	२७
त्वंतंब्रह्मणस्पते	१	१	३४
त्वंतमग्नेअमृतत्व	१	२	३३
त्वंतमिंद्रपर्वतंनभोजसे	१	४	१९
त्वंतमिंद्रपर्वतंमहामुरुं	१	४	२२
त्वंतमिंद्रमर्त्यं	४	२	५
त्वंतमिंद्रमर्त्यं	८	८	२९
त्वंतमिंद्रवावृधानो	२	१	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंतस्यद्वयाविनो	१	३	२४
त्वंताँअंभउभयान्वि	२	५	२१
त्वंताँइंद्रोभयाँअमित्रान्	४	७	५
त्वंतान्त्संचप्रतिचासि	२	५	१९
त्वंतान्वृत्रहत्येचोदयोनॄन्	७	७	७
त्वंतूनइंद्रतंरयिंदा	२	४	८
त्वंत्यत्पणीनांविदोवसु	७	५	२४
त्वंत्यमिटतोरथं	८	८	२९
त्वंत्यमिंद्रसूर्यं	८	८	२९
त्वंत्याचिदच्युता	४	५	२
त्वंत्याचिद्वातस्याश्वागाः	७	७	६
त्वंत्यान्नइंद्रदेवचित्रा	१	५	५
त्वंत्येभिरागहि	१	२	३१
त्वंत्वमहर्यथाउपस्तुतः	८	५	५
त्वंदाताप्रथमोराधसाम	६	६	१३
त्वंदिवोधरुणंधिषओजसा	१	४	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंदिवोबृहतःसानुकोपयः	१	४	१७
त्वंदूतःप्रथमोवरेण्यः	८	७	५
त्वंदूतस्त्वमुनःपरस्पाः	२	६	१
त्वंदूतोअमर्त्यः	४	५	२२
त्वंदेविसरस्वति	४	८	३१
त्वंद्यांचमहिव्रत	७	४	२८
त्वंधियंमनोयुजं	७	४	२७
त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीः	२	४	१७
त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीः	४	६	१०
त्वंधृष्णोधृषतावीतहव्यं	५	२	२९
त्वंनःपश्चादधरादुत्तरात्	६	४	३९
त्वंनःपाह्यंहसः	४	५	२६
त्वंनःपाह्यंहसः	५	२	२०
त्वंनःसोमविश्वतः	७	७	१२
त्वंनःसोमविश्वतोरक्ष	१	६	२०
त्वंनःसोमविश्वतोवयोधाः	६	४	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वंवृथानद्यंइंद्र	२	१	१८	त्वंसूर्येनआभंज	६	७	२२	त्वंहत्यदिंद्रकुत्संमावः	५	२	२९	त्वंहिशश्वतीनां	६	७	१
त्वंवृधइंद्रपूर्व्योभूः	४	६	१०	त्वंसोमक्रतुभिःसुक्र	१	६	१९	त्वंहत्यदिंद्रचोदीः	१	५	४	त्वंहिशूरःसनिता	२	४	१८
त्वंवृषाजनानां	६	१	१८	त्वंसोमतनूकृद्भ्यः	६	५	३३	त्वंहत्यदिंद्रसप्तयु	१	५	५	त्वंहिष्मांच्यावयन्नच्युता	३	२	१
त्वंशतान्यवशंबरस्य	४	७	३	त्वंसोमनृमादनः	६	८	१४	त्वंहत्यदिंद्रारिषण्यन्	१	५	४	त्वंहिसत्योमघवन्ननानतः	६	६	१३
त्वंशर्धायमहिनागृणानः	८	८	५	त्वंसोमपणिभ्यआ	६	८	१२	त्वंहत्यदृणयाइंद्रधीरः	८	४	१५	त्वंहिसुप्रतूरसि	२	६	१४
त्वंश्रद्धाभिर्मंदसानः	४	६	२२	त्वंसोमपवमानः	७	१	१६	त्वंहत्यद्वृषभचर्षणीनां	६	६	३५	त्वंहिसोमवर्धयन्	७	१	८
त्वंसत्यइंद्रधृष्णुरेता	१	५	४	त्वंसोमपितृभिःसंविदान	६	४	१३	त्वंहनुत्यदंदमायोदस्यून्	४	६	४	त्वंहिस्तोमवर्धनः	६	१	१६
त्वंसद्योअपिबोजातइंद्र	३	२	१०	त्वंसोमप्रचिकितो	१	६	१९	त्वंहयद्यविष्ठ्य	६	५	२४	त्वंहोतामनुर्हितः	१	१	२७
त्वंसमुद्रियाअपः	७	१	२९	त्वंसोममहेभगं	१	६	२०	त्वंहिक्षैतवद्यशः	४	५	१	त्वंहोतामनुर्हितः	४	५	२२
त्वंसमुद्रोअसिविश्ववित्कवे	७	३	१७	त्वंसोमविपश्चितं	६	८	६	त्वंहिनस्तन्वःसोमगोपाः	६	४	१२	त्वंहोतामंद्रतमोनोअध्रु	४	५	१३
त्वंसिंधूँरवासृजः	८	७	२१	त्वंसोमविपश्चितं	७	१	४०	त्वंहिनःपितावसो	६	७	२	त्वंह्यग्नेअग्निना	६	३	३१
त्वंसुतस्यपीतये	१	१	१०	त्वंसोमसूरएषः	७	२	१०	त्वंहिमन्योअभिभूत्योजा	८	३	१८	त्वंह्यग्नेदिव्यस्यराजसि	२	२	१३
त्वंसुतोनृमादनः	७	२	१३	त्वंसोमासिधारयुः	७	२	१३	त्वंहिमानुषेजने	४	१	१३	त्वंह्यग्नेप्रथमोमनोता	४	४	३५
त्वंसुष्वाणोअद्रिभिः	७	२	१३	त्वंसोमासिसत्पतिः	१	६	१९	त्वंहिराधस्पतेराधसोम	६	४	३८	त्वंह्येकईशिषइंद्र	३	६	२८
त्वंसूकरस्यदर्दहि	५	४	२२	त्वंहत्यत्सप्तभ्योजायमानः	६	६	३५	त्वंहिविश्वतोमुख	७	१	५	त्वंह्येहिचेरवे	६	४	३७
त्वंसूरोहरितोरामयोनॄन्	१	८	२६	त्वंहत्यदप्रतिमानमोजः	६	६	३५	त्वंहिवृत्रहन्नेषां	६	६	२७	त्वंह्यंगदैव्या	७	५	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	गर्वः
त्वदग्नेकाव्यात्वन्मनीषाः	३	५	११	त्वमग्नेत्वष्टाविधते	२	५	१७	त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहि	५	२	६	त्वमपामपिधानावृणोरप	१	४	९
त्वद्विपुत्रसहसो	३	१	१४	त्वमग्नेद्युभिस्त्वमा	२	५	१७	त्वमग्नेवरुणोजायसेयत्	३	८	१६	त्वमपोयदवेतुर्वशाय	४	१	३०
त्वद्भियाविशआयन्नसि	५	२	७	त्वमग्नेद्रविणोदा	२	५	१८	त्वमग्नेवसूँरिह	१	३	३१	त्वमपोयद्धवृत्रंजघन्वान्	३	२	१०
त्वद्भियेंद्रपार्थिवानि	४	७	३	त्वमग्नेपुरुरूपोविशेविशे	३	८	२६	त्वमग्नेवाघतेसुप्रणीतिः	३	४	१८	त्वमपोविदुरोविषूचीः	४	७	२
त्वद्वाजीवाजंभरोविहायाः	३	५	११	त्वमग्नेप्रथमोअंगिरा	१	२	३२	त्वमग्नेवीरवद्यशः	५	२	२०	त्वमर्युमाभवसियत्क्रुनी	३	८	१६
त्वद्विप्रोजायतेवाज्यग्ने	४	५	९	त्वमग्नेप्रथमोअंगिरस्तमः	१	२	३२	त्वमग्नेवृजिनवर्तनिं	१	२	३३	त्वमसिप्रशस्यः	५	८	३५
त्वद्विश्वासुभगसौभगानि	४	५	१५	त्वमग्नेप्रथमोमातरिश्वने	१	२	३२	त्वमग्नेवृषभःपुष्टिवर्धनः	१	२	३२	त्वमस्माकमिंद्रविश्वध	२	४	१७
त्वमंगजरितारंयविष्ठ	३	८	१७	त्वमग्नेप्रमतिः	१	२	३३	त्वमग्नेव्रतपाअसि	५	८	३५	त्वमस्यपारेरजसोव्योमनः	१	४	१४
त्वमंगप्रशंसिषः	१	६	८	त्वमग्नेप्रयतदक्षिणं	१	२	३४	त्वमग्नेशशमानाय	२	२	९	त्वमायसंप्रतिवर्तयोगोः	१	८	२५
त्वमग्नइंद्रोवृषभः	२	५	१७	त्वमग्नेबृहद्वयः	६	७	९	त्वमग्नेशोचिषाशोशुचानः	५	२	१६	त्वमाविथनर्यंतुर्वशंयदुं	१	४	१८
त्वमग्नईळितोजातवेदः	७	६	१९	त्वमग्नेमनवेद्यामवाशयः	१	२	३२	त्वमग्नेसप्रथाअसिजुष्टो	४	१	५	त्वमाविथसुश्रवसंतवोति	१	४	१६
त्वमग्नउरुशंसायवाघ	१	२	३४	त्वमग्नेयज्ञानां	४	५	२१	त्वमग्नेसहसासहंतमः	२	१	१३	त्वमित्सप्रथाअसि	६	४	३२
त्वमग्नऋभुराकेन	२	५	१८	त्वमग्नेयज्यवेपायुः	१	२	३४	त्वमग्नेसुभृतउत्तमं	२	५	१९	त्वमिंद्रनर्योयाँअवोनृन्	१	८	२६
त्वमग्नेअदितिर्देव	२	५	१९	त्वमग्नेराजावरुणो	२	५	१७	त्वमग्नेसुहवोरण्वसंदृक्	५	१	२७	त्वमिंद्रप्रतूर्तिषु	६	७	३
त्वमग्नेअमृतत्वउत्तमे	१	२	३३	त्वमग्नेरुद्रोअसुरो	२	५	१८	त्वमधप्रथमंजायमानः	३	५	२२	त्वमिंद्रबलादधि	८	८	११
त्वमग्नेगृहपतिः	५	२	२१	त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहि	४	५	१९	त्वमध्वर्युरुतहोता	१	६	३१	त्वमिंद्रयशाअसि	६	६	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वमिंद्रसुजोषसं	८	८	११
त्वमिंद्रस्रवितवाअपस्कः	५	३	३
त्वमिंद्रस्वयशाऋभुक्षाः	५	४	३
त्वमिंद्राभिभूरसि	८	८	११
त्वमिंद्राभिभूरसित्वंसूर्यं	६	७	१
त्वमिंद्रायविष्णवे	७	१	१३
त्वमिंद्रासिवृत्रहा	८	८	११
त्वमिंद्रोपरिस्रव	७	१	२५
त्वमिमाओषधीःसोम	१	६	३३
त्वमिमावार्यापुरु	४	५	२१
त्वमीशिषेवसुपतेवसूनां	२	४	१०
त्वमीशिषेसुतानां	६	४	४४
त्वमुत्तमास्योषधे	८	५	११
त्वमुत्साँऋतुभिर्बद्धधानात्	४	१	३२
त्वमेकस्यवृत्रहन्	४	७	२१
त्वमेतदधारयः	६	६	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वमेतानिंप्रपिपेविनाम	८	३	४
त्वमेतांजनराज्ञोद्विर्दशा	१	४	१६
त्वमेतान्रुदतोजक्षतः	१	३	२
त्वयामन्योसरथमारुजं	८	३	१९
त्वयायथागृत्समदासो	२	५	२५
त्वयावयमुत्तमं	२	६	३०
त्वयावयंपवमानेनसोम	७	४	२२
त्वयावयंमघवन्पूर्व्ये	२	१	२१
त्वयावयंमघवन्निंद्रशत्रू	२	४	२१
त्वयावयंशाशद्महेरणेषु	८	७	१
त्वयावयंसधन्य१स्त्वोताः	३	४	२५
त्वयावयंसुवृधा	२	६	३०
त्वयावीरेणवीरवः	६	८	२५
त्वयाहस्विद्युजावयं	६	२	३
त्वयाहस्विद्युजावयं	६	७	९
त्वयाहितमप्यमप्सुभागं	२	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वयाह्यग्नेवरुणोधृतव्रतो	२	२	९
त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वे	७	४	८
त्वयेदिंद्रयुजावयं	६	६	२०
त्वष्टादुहित्रेवहतुंकृणोति	७	६	२३
त्वष्टामायावेदपसामपस्तः	८	१	१४
त्वष्टायद्वज्रंसुकृतं	१	६	१०
त्वष्टारंवायुमृभवोयओह	८	२	१०
त्वष्टारमग्रजांगोपां	६	७	२५
त्वष्टारूपाणिहिप्रभु	२	५	९
त्वष्टुर्जामातरंवयं	६	२	३०
त्वांचित्रश्रवस्तम	१	३	३२
त्वांजनाममसत्येष्विंद्र	७	८	२२
त्वांदूतमग्नेअमृतंयुगेयुगे	४	५	१८
त्वांदेवेषुप्रथमंहवामहे	१	७	१५
त्वांपूर्वऋषयोगीर्भिरायं	८	५	१३
त्वांमृजंतिदशयोषणःसुतं	७	२	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वांयज्ञेभिरुक्थैः	७	७	१०
त्वांयज्ञेष्वृत्विजंचारुं	७	७	५
त्वांयज्ञेष्वृत्विजं	३	१	७
त्वांयज्ञेष्वीळते	७	७	५
त्वांयज्ञैरवीवृधन्	६	७	२३
त्वांरिहंतिमातरः	७	४	२८
त्वांवर्धंतिक्षितयःपृथिव्यां	४	४	३५
त्वांवाजीहवतेवाजिनेयः	४	६	२१
त्वांविश्वेअमृतजायमानं	४	५	९
त्वांविश्वेसजोषसः	६	२	११
त्वांविश्वेसजोषसः	४	१	१३
त्वांविष्णुर्बृहन्क्षयः	६	१	१८
त्वांशुष्मिन्पुरुहूतवाजयं	६	७	२
त्वांसुतस्यपीतये	३	३	६
त्वांसोमपवमानंस्वाध्यः	७	३	१६
त्वांस्तोमाअवीवृधन्	१	१	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वांहत्यदिंद्राणंसातौ	१	५	५	त्वामंग्नेप्रथममायु	१	२	३४	त्वामिच्छवसस्पते	५	८	१३	त्वामुतेस्वाभुवः	७	७	४
त्वांहिसंद्रतंममकंशोकैः	४	५	६	त्वामंग्नेप्रथमंदेवयंतः	३	५	११	त्वामिदत्रवृणतेत्वायवः	८	४	२१	त्वायुजातवतत्सोमसख्यः	३	६	१७
त्वांहिष्मांचर्षणयः	४	५	१	त्वामंग्नेप्रदिवआहुतंघृतैः	३	८	२६	त्वामिदस्याउषसोव्युष्टिषु	८	७	६	त्वायुजानिखिदत्सूर्यस्य	३	६	१७
त्वांहिसत्यमंद्रिवः	६	४	१	त्वामंग्नेमनीषिणः	३	१	७	त्वामिदाह्योनरः	६	७	३	त्वायेंद्रसोमंसुषुमासुदक्ष	१	७	१३
त्वांहिसुप्सरस्तमं	६	२	३०	त्वामंग्नेमनीषिणः	६	३	३९	त्वामिद्धित्वायवः	६	६	२०	त्वावतोहींद्रक्रत्वेअस्मि	५	३	९
त्वांहीं३द्रावसेविवाचः	४	७	५	त्वामंग्नेयजमानाअनुद्यून्	७	८	२९	त्वामिद्धिसहसस्पुत्र	१	३	२०	त्वावतःपुरूवसो	६	४	१
त्वांह्यंग्नेसदमित्संमन्यवः	३	४	१२	त्वामंग्नेमानुषीरीळतेवि	३	८	२६	त्वामिद्धिहवामहे	४	७	२७	त्विषीमंतोअध्वरस्येवदि	५	१	८
त्वादत्तेभीरुद्रशंतमेभिः	२	७	१६	त्वामंग्नेवसुपतिंवसूनां	३	८	१८	त्वामिद्यवयुर्मम	६	५	३२	त्वेअंग्नआहवनानिभूरि	५	१	२६
त्वामंग्नेअंगिरसोगुहाहितं	४	१	३	त्वामंग्नेवाजसातमं	४	१	५	त्वामिद्वृत्रहंतम	४	२	६	त्वेअंग्नेविश्वेअमृतासो	२	५	१९
त्वामंग्नेअतिथिंपूर्व्यंविशः	३	८	२६	त्वामंग्नेसमिधानोवसिष्ठः	५	२	१२	त्वामिद्वृत्रहंतम	५	८	१६	त्वेअंग्नेसुमतिंभिक्ष	१	५	२०
त्वामंग्नआदित्यासः	२	५	१९	त्वामंग्नेसमिधानंयविष्ठ्य	३	८	२६	त्वामिद्वृत्रहंतमसुता	६	६	२६	त्वेअंग्नेस्वाहुत	५	२	२२
त्वामंग्नऋतायवःसमींधि	३	८	२६	त्वामंग्नेस्वाध्यः	४	५	२२	त्वामीळतेअजिरंदूत्याय	५	२	१४	त्वेअसुर्यं१वसवोन्यृण्वन्	५	२	८
त्वामंग्नेदमआवि	२	५	१८	त्वामंग्नेहरितोवावशानाः	५	२	७	त्वामीळेअधद्विता	४	५	२१	त्वेइदंग्नेसुभगेयवि	१	३	९
त्वामंग्नेधर्णसिंविश्वधावयं	३	८	२६	त्वामंग्नेहविष्मंतः	४	१	१	त्वामुग्रमवसेचर्षणीसहं	४	७	२८	त्वेइंद्राप्यंभूमविप्रा	२	६	५
त्वामंग्नेपितरमिष्टि	२	५	१८	त्वामच्छाचरामसि	६	७	१६	त्वामुजातवेदसं	८	८	८	त्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वे	८	७	१
त्वामंग्नेपुष्करादधिं	४	५	२३	त्वामस्याव्युषिदेवपूर्वे	३	८	१७	त्वामुतेदधिरेहव्यवाहं	५	२	२३	त्वेधर्माणआसते	७	७	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वेधेनुःसुदुघांजातवेदः	८	२	२०	त्वेसोमप्रथमावृक्तबर्हिषः	७	५	२३	दधामितेसुतानां	६	३	११	दर्शंनुविश्वदर्शतं	१	२	१९
त्वेपितोमहानांदेवानां	२	५	७	त्वेहयत्पितरश्चिन्नइंद्र	५	२	२४	दधिक्राम्ग्निमुषसं	३	१	२०	दर्शन्नवत्रश्रुतपाँअनिंद्रान्	७	७	१६
त्वेरायइंद्रतोशतमा	२	४	८	त्वोतासस्तवावसा	७	१	२२	दधिक्रामुनमसाबोधयंतः	५	४	११	दविद्युतत्यारुचा	७	१	४१
त्वेवसूनिपुर्वणीकहोतः	४	५	७	त्वोतासस्त्वायुजा	६	५	२	दधिक्रावाणंबुधुधानोअ	५	४	११	दशक्षिपोयुज्यतेबाहूअ	४	२	२०
त्वेवसूनिसंगता	६	५	३२	त्वोतासोमघवन्निंद्रविप्राः	३	६	१८	दधिक्रावाप्रथमोवाज्यर्वा	५	४	११	दशक्षिपःपूर्व्यंसीं	३	१	२३
त्वेविश्वातविषीसध्र्यग्घि	१	४	१०	त्वोतोवाज्यह्रयो	१	५	२२	दधिक्राव्णइदुनुचर्किराम	३	७	१४	दशंतेकुलशानां	३	६	३०
त्वेविश्वासरस्वति	२	८	१०	दक्षस्यवादितेजन्मनिव्र	८	२	६	दधिक्राव्णइषऊर्जोमहोय	३	७	१३	दशमासांच्छशयानः	४	४	२०
त्वेषमित्थासमरणंशिमीं	२	२	२५	दक्षिणावतामिदिमानि	२	१	१०	दधिक्राव्णोअकारिषं	३	७	१३	दशरथान्प्रष्टिमतः	४	७	३४
त्वेषस्तेधूमऋण्वति	४	५	२	दक्षिणावान्प्रथमोहूतएति	८	६	३	दधिक्रांवःप्रथममश्विनोष	५	४	११	दशराजानःसमिताअयज्य	५	६	५
त्वेषासोअग्नेरमवंतो	१	३	११	दक्षिणाश्वंदक्षिणागांददा	८	६	४	दधिष्वाजठरेसुतं	३	३	१	दशरात्रीरशिवेनानवघ्नून्	१	८	१२
त्वेषंगणंतवसंखादिहस्तं	४	३	२३	ददानमिन्नददभदंतमन्म	२	२	१७	दधुष्ट्वाभृगवोमानुषेष्वा	१	४	२४	दशश्यावाऋधद्रयः	६	४	५
त्वेषंरूपंकृणुतउत्तरंयत्	१	७	२	ददीरेक्णस्तन्वेददिर्वसु	६	४	३	दध्यङ्हमेजनुषंपूर्वो	२	२	४	दशस्यंतामनवेपूर्व्यंदिवि	६	२	६
त्वेषंरूपंकृणुतेवर्णोअस्य	७	२	२६	दधन्नृतंधनयन्नस्य	१	५	१५	दनोविशइंद्रमृध्रवाचः	२	४	१६	दशमह्यंपौतक्रतः	६	४	२७
त्वेषंवयंरुद्रंयज्ञसाधं	१	८	५	दधन्वेवायदीमनु	२	५	२६	दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसं	३	६	२७	दशस्यंतोनोमरुतोमृळंतु	५	४	२५
त्वेषंशर्धोनमारुतंतुविष्व	४	८	३	दधानोगोमदश्ववत्	६	४	१	दभ्रंचिद्धित्वावतः	३	६	४८	दशस्यानःपुर्वणीकहोतः	४	५	१३
त्वेसुपुत्रशवसः	६	६	१७	दधामितेमधुनोभक्षमग्रे	६	७	४	दमूनसोअपसोयेसुहस्ताः	४	२	१९	दशानामेकंकपिलंसमानं	७	७	१८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दशावनिभ्योदशकक्षेभ्यः	८	४	३०
दशाश्वान्दशकोशान्	४	७	३४
दशेमंत्वष्टुर्जनयंतगर्भं	१	७	१
दस्रोहिष्मावृषणं	२	१	१६
दस्रायुवाकवःसुता	१	१	५
दस्राहिविश्वमानुषक्	६	२	२७
दस्यूञ्छिम्यूंश्चपुरुहूतएवैः	१	७	११
दुंडाइवेद्गोअजनासआस	५	३	२३
दातामेपृषतीनां	६	४	४७
दादृहाणोवज्रमिंद्रो	२	१	८
दाधारक्षेममोकोनर	१	५	१०
दानामृगोनवारणः	६	३	८
दानायमनःसोमपावन्न	१	४	२०
दानासःपृथुश्रवसः	६	४	५
दानोअग्नेधियारयिंसुवी	५	१	२३
दानोअग्नेबृहतोदाः	२	५	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दामानंविश्वचर्षणे	६	२	९
दाशराज्ञेपरियत्तायविश्व	५	६	५
दाशेमकस्यमनसा	६	६	५
दासपत्नीरहिगोपाअतिष्ठ	१	२	३८
दिदृक्षंतउषसोयामन्नक्तोः	३	२	३
दिदृक्षेण्यःपरिकाष्ठासुजे	२	२	१५
दिवःपीयूषमुत्तमं	७	१	८
दिवःपीयूषंपूर्व्यंयदुक्थं	७	५	२३
दिवक्षसोअग्निजिह्वाऋता	८	२	१०
दिवक्षसोधेनवो	३	१	१
दिवश्चित्तेबृहतोजातवेदः	१	४	२५
दिवश्चिदस्यवरिमाविपप्र	१	४	१९
दिवश्चिदातेरुचयंतरोकाः	२	८	२७
दिवश्चिदापूर्व्याजायमाना	३	२	२५
दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्यः	८	३	८
दिवश्चिद्धादुहितरं	३	६	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दिवश्चिद्रोचनादधि	५	८	२६
दिवस्कण्वासइंदवो	१	३	३४
दिवस्परिप्रथमंजज्ञेअग्निः	७	८	२८
दिवस्पृथिव्याअधि	६	८	२१
दिवस्पृथिव्योरवआवृणी	७	८	६
दिवस्पृथिव्याःपर्योजउद्भृ	४	७	३५
दिवाचित्तमःकृण्वंति	१	३	१६
दिवायंतिमरुतोभूम्याग्नि	२	३	६
दिविक्षयंतारजसःपृथिव्यां	५	५	६
दिवितेनाभापरमोयआददे	७	३	४
दिविनकेतुरधिधायिहर्यतः	८	५	५
दिविमेअन्यःपक्षः	८	६	२७
दिविस्पृशंयज्ञमस्माकम	७	८	१०
दिविस्कन्नोयंततेभूम्योप	८	३	६
दिवेदिवेसदृशीरन्यमर्धं	४	७	३४
दिवोधर्ताभुवनस्यप्रजापं	३	८	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दिवोधर्तासिशुक्रःपीयूषः	७	५	२०
दिवोधामभिवरुण	५	५	११
दिवोनतुभ्यमन्विंद्रसत्रा	४	६	९
दिवोनयस्यरेतसोदुघानाः	१	७	८
दिवोनयस्यविधतोनवीं	४	५	४
दिवोनसर्गाअससृग्रमह्नां	७	४	१६
दिवोनसानुपिप्युषी	६	८	६
दिवोनसानुस्तनयन्नचिक्र	७	३	१२
दिवोनाकेमधुजिह्वाअस	७	३	११
दिवोनाभाविचक्षणः	६	७	३८
दिवोनोवृष्टिंमरुतोररीध्वं	३	४	२८
दिवोमानंनोत्सदन्	६	४	४२
दिवोयस्कंभोधरुणःस्वात	७	२	३१
दिवोरुक्मउरुचक्षाउदेति	५	५	५
दिवोवराहमरुषंकपर्दिनं	१	८	५
दिवोवासानुस्पृशतावरीय	८	२	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दिव्यं१न्यःसदनंचक्रउच्चा	२	८	६
दिव्यंसुपर्णंवायसंबृहंतं	२	३	२३
दिव्यःसुपर्णोवचक्षिसोम	७	४	१७
दिव्याआपोअभियदेनमा	५	७	३
दिशःसूर्योनामिनातिप्रदिं	३	२	३
दीदिवांससपूर्व्यं	३	१	१३
दीर्घह्यंकुशंयथा	८	७	२२
दीर्घंतंतुबृहदुक्षायमग्निः	८	२	२०
दीर्घतमामामतेयो	२	३	१
दीर्घस्तेअस्त्वंकुशः	६	१	२३
दुराध्यो३अदितिंस्रेवयंत	५	२	२५
दुरोअश्वस्यदुरइंद्रगोरसि	१	४	१५
दुरोकंशोचिःक्रतुर्न	१	५	१०
दुर्गेचिन्नःसुगंकृधि	६	६	२२
दुर्मर्त्वन्त्रामृतस्यनाम	७	६	१२
दुहंतिसप्तैकां	६	५	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दुहानऊधर्दिव्यंमधुप्रियं	७	५	१२
दुहानःप्रत्नमित्पयः	६	८	३२
दुहीयन्मित्रधितयेयुवाकुः	१	८	२३
दूणाशंसख्यंतव	४	७	२६
दूतंवोविश्ववेदसं	३	५	८
दूरंकिलप्रथमाजग्मुरासां	८	६	११
दूरमितपणयोवरीयः	८	६	६
दूराच्चिदावसथोअस्यक	४	७	१०
दूरादिंद्रमनयन्नासुतेन	५	३	२२
दूरादिहेवयत्सती	५	८	१
दूरेतन्नामगुह्यंपराचैः	८	१	१६
दृतेरिवतेवृकमस्तुसख्यं	४	८	४
दृशानोरुक्मउर्वियाव्यद्यौ	७	८	२९
दृशेन्योयोमहिनासमिद्धः	८	४	११
दृह्वाचिदस्माअनुदुः	२	१	२२
दृह्वाचिद्यावनस्पतीन्	४	४	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
देवंदेवंराधसेचोदयंति	५	५	२६
देवंदेवंवोवसइंद्रं	६	१	४
देवंदेवंवोवसेदेवं	६	२	३३
देवंनरःसवितारं	३	४	११
देवंवोअद्यसवितारमेषे	४	३	३
देवंवोदेवयज्यया	४	१	१३
देवत्वष्टर्यद्धचारुत्वमानट्	८	२	२२
देवबर्हिर्वर्धमानं	२	५	२२
देवयंतोयथामतिं	१	१	१२
देवस्त्वष्टासविताविश्वरूपः	३	३	३१
देवस्यवयंसवितुःसवीम	५	१	१५
देवस्यसवितुर्वयं	३	४	११
देवहितिंजुगुपुर्द्वादशस्य	५	७	४
देवाःकपोतइषितोयदिच्छ	८	८	२३
देवाएतस्यामवदंतपूर्वे	८	६	७
देवानांचक्षुःसुभगावहंति	५	५	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
देवानांदूतःपुरुधप्रसूतः	३	३	२७
देवानांनुवयंजाना	८	३	१
देवानांपत्नीरुशतीरवंतु	४	२	२८
देवानांभद्रासुमतिर्ऋजू	१	६	१५
देवानांमानेप्रथमाअतिष्ठ	७	७	१९
देवानांयुगेप्रथमे	८	३	१
देवानामिदवोमहत्	६	६	३
देवान्वसिष्ठोअमृतान्ववं	८	२	११
देवान्वसिष्ठोअमृतान्ववं	८	२	१४
देवान्वायच्चकृमाक	२	५	३
देवान्हुवेबृहच्छ्रवसःस्वस्त	८	२	१२
देवाव्योनःपरिषिच्यमानाः	७	४	१६
देवाश्चित्तेअमृताजातवेदः	८	२	२०
देवाश्चित्तेअसुर्यायपूर्वे	५	३	४
देवाश्चित्तेअसुर्यं	२	६	२९
देवासआयन्परशूंरबिभ्रन्	७	७	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
देवासस्त्वावरुणोमित्रो	१	३	८
देवासोहिष्मामनवेसम	६	२	३३
देवींवाचमजनयंतदेवाः	६	७	५
देवीःषळुर्वीरुरुनःकृणोत	८	७	१५
देवीदिवोदुहितरासुशि	८	२	२२
देवीदेवस्यरोदसीजनित्री	५	६	२२
देवीदेवेभिर्यजतेयजत्रैः	३	८	८
देवीयदितविषीत्वावृधोत	१	४	२१
देवींद्वारोविश्रयध्वं	३	८	२०
देवेननोमनसादेवसोम	१	६	२३
देवोभिर्देव्यदिते	६	१	२५
देवेभिर्न्विषितोयज्ञियेभिः	८	४	१०
देवेभ्यःकर्मवृणीतमृत्युं	७	६	१३
देवेभ्यस्त्वासदायकं	६	७	३०
देवेभ्यस्त्वावृथापाजसे	७	५	२१
देवेभ्योहिप्रथमंयज्ञियेभ्यः	३	८	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
दैवैनोदेव्यदितिर्निपातु	१	७	२४
दैवैनोदेव्यदितिर्निपातु	३	८	७
देवोदेवानामसिमित्रो	१	६	३२
देवोदेवान्परिभूर्ऋतेन	७	६	११
देवोदेवायधारय	६	७	२७
देवोनयःपृथिवीं	१	७	१९
देवोनयःसवितासत्य	१	५	१९
देवोभर्गःसवितारायोअं	४	२	१७
देवोवोद्रविणोदाः	५	२	२२
दैवींपूर्तिर्दक्षिणादेवयज्या	८	६	३
दैव्याहोतारप्रथमावि	२	५	२३
दैव्याहोताराप्रथमान्यृंजे	२	८	२३
दैव्याहोताराप्रथमा	३	१	२
दैव्याहोताराप्रथमापुरोहिं	८	२	१४
दैव्याहोताराप्रथमासुवा	८	६	९
दोहेनगामुपशिक्षासखायं	७	८	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
द्यामिंद्रोहरिधायसं	३	३	८
द्यावाचिदस्मैपृथिवी	२	६	९
द्यावानोअद्यपृथिवीअनां	७	८	६
द्यावानःपृथिवीइमं	२	८	१०
द्यावापृथिवीजनयन्नभि	८	२	१३
द्यावाभूमीअदितेत्रासीं	५	५	४
द्यावायमग्निंपृथिवीजनि	८	१	२
द्यावाहक्षामा	७	६	११
द्यावोनयस्यपनयं	४	५	५
द्यावोनस्तृभिश्चित	२	७	१९
द्युक्षंसुदानुतविषीभिरावृं	६	६	१
द्युतद्यामानंबृहतीमृतेन	४	४	२३
द्युतानंवोअतिथिस्वर्णरं	४	५	१७
द्युभिरक्तुभिःपरिपातम	१	७	३७
द्युभिर्हितंमित्रमिवप्रयोगं	७	६	२
द्युमत्तमंदक्षंधेह्यस्मे	४	७	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
द्युम्नीवांस्तोमोअश्विना	६	६	१०
द्युम्नेषुपृतनाज्ये	३	२	२२
द्यौर्नयइंद्राभिभूमा	४	६	९
द्यौर्मेपिताजनितानाभि	२	३	२०
द्यौर्वःपितापृथिवी	२	५	१५
द्यौश्चत्वापृथिवीयज्ञियासः	२	८	२६
द्यौश्चनःपृथिवीचप्रचेतसा	७	८	९
द्यौश्चिदस्यामवाँअहेः	१	४	१२
द्यौ३ष्पितःपृथिविमातर	४	८	११
द्रप्समपश्यंविषुणेचरंतं	६	६	३४
द्रप्सश्चस्कंदप्रथमाँअनुद्यू	७	६	२५
द्रप्सःसमुद्रमभियज्जिगा	८	७	८
द्रवतांतउषसावाज	३	१	१४
द्रविणोदाददातुनः	१	१	२९
द्रविणोदाद्रविणसः	१	१	२९
द्रविणोदाद्रविणसस्तुर	१	७	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
द्रविणोदाःपिंपीषति	१	१	२९
द्रापिंवसानोयजतोदिंवि	७	३	१४
द्रुहोनिषत्तापृशनीचिद्देवैः	८	३	३
द्रुहंजिघांसंध्वरसंमनिं	३	६	१०
द्वयाँअग्नेरथिनोविंशतिं	४	६	२४
द्वाविमौवातौवातः	८	७	२५
द्वादशद्यून्यदगोह्यस्य	३	७	२
द्वादशप्रधयश्चक्र	२	३	२३
द्वादशारंनहितज्जराय	२	३	१६
द्वासुपर्णासयुजासखाया	२	३	१७
द्वितायदींकीस्तासः	२	१	१३
द्वितायमृक्तवाहसे	४	१	१०
द्वितायोवृत्रहंतमः	६	६	२७
द्विताविवव्रेसनजासनीळे	१	५	२
द्वितान्यूर्णवन्नमृतस्यधा	७	४	४
द्विधासूनवोसुरंस्वर्विदं	८	१	१८
द्विमाताहोताविदथेषुस	३	३	२९
द्वियत्पंचजीजननत्संवसा	३	५	५
द्वियंपंचस्वयशसं	७	४	२३
द्विषोनोविश्वतोमुखाति	१	७	५
द्वेइदस्यक्रमणेस्वर्दृशो	२	२	३५
द्वेतेचक्रेसूर्ये	८	३	२३
द्वेनप्तुर्देववतःशतेगोः	५	२	२८
द्वेविरूपेचरतःस्वर्थे	१	७	१
द्वेष्टिश्वश्रूरपजायारुणद्धि	७	८	३
द्वेसमीचीबिभृतश्चरंतं	८	४	१३
द्वेस्रुतीअशृणवंपितॄणां	८	४	१२
द्वंनःसर्पिरासुतिः	२	५	२८
धनुर्हस्तादाददानोमृतस्य	७	६	२७
धनंनस्पंद्रंबहुलंयोअस्मे	७	८	२२
धनुर्हस्तादाददानोमृतस्य	७	६	२७
धन्याचिद्धित्वेधिषणाव	४	५	१३
धन्वंचयत्कृंतत्रंच	८	४	४
धन्वनागाधन्वनाजिंजयेम	५	१	१९
धन्वन्नस्रोतःकृणुतेगातुं	१	७	२
धर्तारोदिवऋभवःसुह	८	२	१३
धर्तादिवोरजसस्पृष्टऊ	३	३	१३
धर्तादिवःपवतेकृत्व्योरसः	७	३	१
धर्मणामित्रावरुणाविपश्चि	४	४	१
धाताधातॄणांभुवनस्ययस्य	८	७	१६
धानावंतंकरम्भिणं	३	३	१७
धामंतेविश्वंभुवनमधिश्रि	३	८	११
धायोभिर्वायोयुज्येभिरर्के	४	५	४
धारयंतआदित्यासो	२	७	६
धारावरामरुतो	२	७	१९
धासिंकृण्वानओषधीः	६	३	३०
धियंपूषाजिन्वतुविश्वमि	२	८	१६
धियंवोअप्सुदधिषेस्वर्षां	४	२	२७
धियाचक्रेवरेण्यो	३	१	२९
धिषायदिंधिषण्यंतः	३	६	६
धिष्ववज्रंगभस्त्योः	४	७	२४
धिष्वाशवःशूरयेनः	२	६	६
धीभिरर्वद्भिरर्वतः	४	७	२३
धीभिर्हिन्वंतिवाजिनं	७	५	११
धीभिःसातानिकाण्वस्य	५	७	३३
धीरात्वंस्यमहिनाजनूंषि	५	६	८
धीरासःपदंकवयोनयंति	२	२	१५
धीरोह्यस्यद्मसत्	६	३	४१
धुनेतंयःसुप्रकेतंमदंतः	३	७	२६
धूनुथद्यांपर्वतांदाशुषे	४	३	२१
धृतव्रताआदित्याइषिरा	२	७	११
धृतव्रताःक्षत्रियायज्ञनि	८	२	१३
धृतव्रतोधनदाःसोमवृद्धः	४	६	७
धृषताश्चिद्धृषन्मनः	६	४	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
धृषत्पिबकलशेसोममिं	४	७	३१
धेनुंनत्वासूयवसेदुदुक्षन्	५	२	२४
धेनुःप्रत्नस्यकाम्यं	३	४	३
धेनुष्टइंद्रसूनृता	६	१	१४
धेनूर्जिन्वतमुतजिन्वतंवि	६	३	१६
ध्रुवंतेराजावरुणः	८	८	३१
ध्रुवंध्रुवेणहविषा	८	८	३१
ध्रुवंज्योतिर्निहितंदृशयेकं	४	५	११
ध्रुवाएववःपितरोयुगेयुगे	८	४	३१
ध्रुवाद्यौर्ध्रुवापृथिवी	८	८	३१
ध्रुवासुत्वासुक्षितिषुक्षिय	५	६	१०
ध्वस्रयोःपुरुषंत्योः	७	१	१५
नकिःपरिष्टिर्मघवन्मघस्य	६	६	११
नकिःसुदासोरथं	५	३	१८
नकिरस्यशचीनां	६	३	३
नकिरस्यसहंत्य	१	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नकिरिंद्रत्वदुत्तरः	३	६	१९
नकिरेषांनिंदितामर्त्येषु	३	२	२५
नकिर्देवामिनीमसि	८	७	२२
नकिर्ह्येषांजनूंषिवेद	५	४	२३
नकिष्टएताव्रता	१	५	१३
नकिष्टंकर्मणानशत्	६	५	८
नकिष्टंकर्मणानशद्यश्चकार	६	२	४०
नकिष्टद्रथीतरः	१	६	६
नकीमिंद्रोनिकर्तवे	६	५	३१
नकीरेवंतंसख्यायविंदसे	६	२	३
नकींवृधीकइंद्रते	६	५	३१
नक्तोषासावर्णमामेम्याने	१	७	३
नक्तोषासासुपेशसा	१	१	२५
नक्षंतइंद्रमवसे	६	४	२४
नक्षद्धवमरुणीःपूर्व्यंराट्	१	८	२४
नक्षद्धोतापरिसद्मिताय	२	४	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नक्षोणीभ्यांपरिभ्वेत	२	६	१७
नघांत्वद्रिगपवेतिमेमनः	७	८	२४
नघाराजेंद्रआदभन्नः	२	४	२१
नघावसुर्नियमते	४	७	२५
नघासमामपजोषंजभार	३	६	१६
नघेमन्यदापपन	५	७	२०
नजामयेतान्वोरिक्थमा	३	२	५
नतंजिनंतिबहवोनदभ्रा	३	६	१३
नतंतिग्मंचनत्यजः	६	४	८
नतंराजानावदितेकुतश्चन	७	८	१७
नतंविदाथयइमाजजान	८	३	१७
नतइंद्रसुमतयोनरायः	५	२	२७
नतद्दिवानपृथिव्यानुमन्ये	४	८	१४
नतमंहोअरातयः	६	५	११
नतमश्नोतिकश्चन	८	१	२
नतमंहोनदुरितानिमर्त्यं	५	६	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नतमंहोनदुरितंकुतश्चन	२	६	२९
नतमंहोनदुरितंदेवासो	८	७	१३
नतस्यमाययाचन	६	२	१२
नतस्यविद्मतदुषुप्रवोचत	७	८	२०
नताअर्वारेणुककाटोअश्नुते	४	६	२५
नतानशंतिनदभातितस्करः	४	६	२५
नतामिनंतिमायिनोनधी	३	४	१
नतिष्ठंतिननिमिषंत्येते	७	६	७
नतेअदेवःप्रदिवोनिवासते	७	८	१२
नतेअंतःशवसोधाय्यस्य	४	७	१
नतेगिरोअपिमृष्येतुरस्य	५	३	५
नतेतइंद्राभ्यस्मदृष्व	४	२	१
नतेदूरेपरमाचिद्रजांसि	३	२	१
नतेवर्तास्तिराधसः	६	१	१४
नतेविष्णोजायमानोनजा	५	६	२४
नतेसखासख्यंवष्ट्येतत्	७	६	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नतेसुख्यंनदाक्षिणं	६	२	१५
नत्वागभीरःपुरुहूतसिंधुः	३	२	११
नत्वादेवासआशत	६	६	३७
नत्वद्धोतापूर्वोअग्नेयजीया	३	८	१६
नत्वाबृहंतोअद्रयः	६	६	११
नत्वारासीयाभिशस्तयेव	६	१	३४
नत्वावरंतेअन्यथा	३	६	२८
नत्वावाँअन्योदिव्योनपा	५	३	२१
नत्वाशतंचनह्रुतः	७	१	२३
नदक्षिणाविचिकिते	२	७	८
नदंनभिन्नमसुयाशयानं	१	२	३७
नदंवओदतीनां	६	५	५
नदस्यमारुधतःकाम	२	४	२२
नदुष्टुतीमर्त्योविंदतेवसु	५	३	२१
नदेवानामपिव्रतं	७	८	२
नदेवानामपिह्रुतः	६	२	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नद्यावइंद्रमोजसा	५	८	११
ननूनंब्रह्मणामृणं	६	३	४
ननूनमस्तिनोश्वः	२	४	१०
नपंचभिर्दशभिर्वृष्ट्यारभं	४	२	३
नपर्वतानन्नद्योवरंतवः	४	३	१८
नपाताशर्वसोमहः	६	२	२१
नपातोदुर्गहस्यमे	६	४	४७
नपापासोमनामहे	६	४	३८
नपूषणंमेथामसि	१	३	२५
नसीभिर्योविवस्वतः	६	८	३
नप्रमियेसवितुर्दैव्यस्य	३	८	५
नभोजामम्रुर्नन्यर्थमीयुः	८	६	४
नमःपुरातेवरुणो	२	७	१०
नमइदुग्रंनमआविवासे	४	८	१२
नमइंद्रेणसख्यं	२	६	२२
नमत्स्त्रीसुभसत्तरा	८	४	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नमसेदुपसीदत	६	७	३७
नमस्तेअग्नओजसे	६	५	२५
नमस्यतहव्यदातिंस्वध्वरं	२	८	१८
नमागरंनद्योमातृतमा	२	३	१
नमातमन्नश्रंमन्नोत	२	७	१३
नमामिमेथनजिहीळएषा	७	८	३
नमृत्युरासीदमृतनंतर्हि	८	७	१७
नमृषाश्रांतंयदवंतिदेवाः	२	४	२२
नमोदिवेबृहतेरोदसीभ्यां	२	१	२६
नमोमहद्भ्योनमो	१	२	२४
नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षे	७	८	१२
नमोवाकेप्रस्थितेअध्वरेनं	६	१	१७
नयंजरंतिशरदोनमासा	४	६	१८
नयंदिप्संतिदिप्सवः	१	२	१८
नयंदुध्रावरंतेनस्थिरामुरः	६	४	४८
नयंरिपवोनरिषण्यवो	२	२	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नयंविविक्तोरोदसी	६	१	५
नयंशुक्रोनदुराशीः	५	७	१७
नयंहिंसंतिधीतयोनवाणीः	४	७	६
नयःसंपृच्छेनपुनर्हवीतवे	६	७	६
नयईषंतेजनुषोया	५	१	७
नयंजमानरिष्यसि	६	२	४०
नयसीद्धतिद्विषः	४	७	२२
नयस्यंतेशवसान	६	५	२
नयस्यदेवादेवतानमर्ताः	१	७	१०
नयस्यद्यावापृथिवीअनु	१	४	१४
नयस्यद्यावापृथिवीनध	८	४	१५
नयस्यवर्ताजनुषान्वास्ति	३	६	४
नयस्यसातुर्जनितोर	३	५	५
नयत्परोनांतरः	२	८	८
नयत्पुराचकृमाकद्धनूनं	७	६	६
नयस्येंद्रोवरुणोनमित्रः	२	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नयातवइंद्रजूजुवुर्नः	५	३	३	नरोयेकेचास्मदा	७	७	३	नवोनवोभवतिजायमानः	८	३	२३	नहितेपूर्तमक्षिपत्	४	५	२४
नयुष्मेवाजबंधवः	६	५	४	नवग्वासःसुतसोमासइंद्र	४	१	२५	नवन्नुस्तोममग्नये	५	२	१८	नहितेशूरराधसः	६	४	३
नयेदिवःपृथिव्याअंतं	१	३	२	नवयदस्यनवतिंचभोगान्	४	१	२४	नव्यंतदुक्थ्यंहितं	१	७	२२	नहितेषाममाचन	८	८	४३
नयोरुपव्दिरश्व्यः	१	५	२२	नवयोनवतिंपुरः	६	६	२१	नसंस्कृतंप्रमिमीतोगमिं	४	४	१७	नहित्वारोदसीउभे	१	१	२०
नयोवरायमरुतां	२	२	१२	नवाअरण्यानिहंति	८	८	४	नसजीयतेमरुतोनहन्यते	४	३	१५	नहित्वाशूरदेवान्	६	५	३७
नरांगौरेवविद्युतंतृषाणा	५	५	१६	नवाउएतन्म्रियसेनरिं	२	३	१०	नसराजाव्यथतेयस्मिन्नि	४	२	८	नहित्वाशूरोनतुरोनधृष्णु	४	६	१९
नरादंसिष्ठावत्रये	८	८	१	नवाउतेतन्वातन्वं१संप	७	६	८	नससखायोनददातिसख्ये	८	६	२२	नहिदेवोनमर्त्यः	१	१	३८
नराशंसंपूषणमगोह्यं	८	२	६	नवाउदेवाःक्षुधमिद्वधं	८	६	२२	नसःस्वोदक्षोवरुणध्रुतिःसा	५	६	८	नहिनुतेमहिमनःसमस्य	४	६	२३
नराशंसमिहप्रियं	१	१	२४	नवाउमांवृजनेवारयंते	७	७	१५	नसायकस्यचिकितेजनासः	३	३	२३	नहिनुयाद्धीमसि	१	५	३१
नराशंसस्यमहिमानमेषां	५	२	१	नवाउसोमोवृजिनंहिनो	५	७	७	नसीमदेवआपदिषं	६	५	९	नहिमन्युःपौरुषेयः	६	५	११
नराशंसोनोवतुप्रयाजे	८	८	४०	नवानांनवतीनां	२	५	१६	नसेशेयस्यरोमशं	८	४	४	नहिमेअक्षिपच्चन	८	६	२६
नराशंसंवाजिनंवाजयन्निह	१	७	२४	नवानोअग्नआभर	३	८	२३	नसेशेयस्यरंबते	८	४	४	नहिमेअस्त्यघ्न्या	६	७	१२
नराशंसंसुधृष्टमं	१	१	३५	नविजानामियदिवेद	२	३	२१	नसोमइंद्रमसुतोममाद	५	३	१०	नहिमेरोदसीउभे	८	६	२७
नराशंसःप्रतिधामानि	२	५	२२	नवीळ्वेनमंतनस्थिराय	४	६	१८	नहिग्रभायारणःसुशेवः	५	२	६	नहिवःशत्रुर्विविदे	१	३	१८
नराशंसःसुषूदति	३	८	२०	नवेपसानतन्यतं	१	५	३१	नहितेअग्नेवृषभप्रतिधृषे	६	४	३४	नहिवऊतिःपृतनासु	५	४	२९
नरेवतापणिनासख्यमिंद्रः	३	६	१४	नवोगुहाचक्रमभूरिदुष्कृ	८	५	१७	नहितेक्षत्रंनसहोनमन्युं	१	२	१४	नहिवंश्चरमंचन	५	४	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नहिवामास्तिदूरके	१	२	४
नहिवांवव्रयामहे	६	३	२४
नहिवोअस्त्यर्भकः	६	२	३७
नहिषस्तवनोमम	६	३	१०
नहिष्मयद्धवःपुरा	५	८	२२
नहिष्मातेशतंचन	३	६	२५
नहिस्थूर्यृतुथायातमस्ति	८	७	१९
नहीनुवोमरुतोअंत्यस्मे	२	४	५
नह्य१न्यंबळाकरं	६	५	३५
नह्यस्यानामगृभ्णामि	८	८	३
नह्य१गनृतोत्वत्	६	२	१७
नह्यं१गपुराचन	६	२	१७
नाकस्यपृष्ठेअधि	२	१	१०
नाकेसुपर्णमुपपप्तिवांसं	७	३	११
नाकेसुपर्णमुपयत्पतंतं	८	७	८
नानाचक्रातेयम्य१वपूंषि	३	३	२०
नानानंवाउनोधियः	७	५	२५
नानाहित्वाहवमानाजना	१	७	१४
नानाह्यं१ग्नेवसे	४	५	१६
नानौकांसिदुर्योविश्वमायु	२	८	२
नापाभूतनवोतीतृषा	३	७	४
नाभानाभिंनआददे	६	७	३५
नाभापृथिव्याधरुणोमहो	७	२	२८
नाभियज्ञानांसदनंरयीणां	४	५	९
नाभ्याआसीदंतरिक्षं	८	४	१९
नामानितेशतक्रतो	३	२	२१
नावानक्षोदःप्रदिशःपृथि	८	१	१८
नात्रेवनःपारयतंयुगेव	२	८	४
नासत्याभ्यांबर्हिरिवप्रवृंजे	१	८	८
नासत्यामेपितराबन्धुपृच्छ	३	३	२७
नासदासीन्नोसदासीत्	८	७	१७
नास्माकमस्तितत्तरः	६	४	५४
नास्मैविद्युन्नतन्यतुः	१	२	३८
नास्यवर्तानतरुतान्वस्ति	५	१	८
नाहमिंद्राणिरारण	८	४	३
नाहंतंतुनविजानाम्योतुं	४	५	११
नाहंतंवेददभ्यंदभत्सः	८	६	५
नाहंवेदभ्रातृत्वन्नोस्वसृ	८	६	६
नाहंतंवेदयइतिब्रवीति	७	७	१५
नाहमतोनिरयादुर्गहैतत्	३	५	२५
निकाव्यावेधसःशश्वत्	१	५	१७
निक्रमणंनिषदनंविवर्तनं	२	३	९
निखातंचिद्यःपुरुसंभृतंव	६	४	४८
निगव्यतामनसासेदुरर्कैः	३	२	६
निगव्यवोनवोद्रुह्यवश्च	५	२	२६
निगावोगोष्ठेअसदन्	२	५	१४
निग्रामासोअविक्षत	८	७	१४
निचेतारोहिमरुतोगृणंतं	५	४	२७
नितद्दधिषेवरंपरंच	८	७	२
नितिक्तियोवारणमन्न	४	५	५
नितिग्ममभ्यं१शुं	६	५	१४
नितिग्मानिभ्राशयन्भ्रा	८	६	२०
नित्यंनसूनुंमधुबिभ्रत	२	४	१
नित्यश्चाकन्यात्स्वपतिर्दमू	७	७	२७
नित्यस्तोत्रोवनस्पतिः	६	७	३९
नित्येचिन्नुयंसदने	२	२	१७
नित्वादधेवरआ	३	१	२३
नित्वादधेवरेण्यं	३	१	२९
नित्वानक्ष्यविश्पते	५	२	१९
नित्वामग्नेमनुर्दधे	१	३	११
नित्वायज्ञस्यसाधनं	१	३	३०
नित्वावसिष्ठाअह्वंतवाजि	८	७	६
नित्वाहोतारमृत्विजं	१	३	३२
निदुरोणेअमृतोमर्त्यानां	२	८	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
निदुर्गइंद्रश्नथिह्यमित्रान्	५	३	९
निधीयमानमपगूह्ळमप्सु	७	७	३०
निनोहोतावरेण्यः	१	२	२०
निपर्वतःसाद्यप्रयुच्छन्	२	६	४
निपस्त्यासुत्रितस्तभूयन्	८	१	२
निमिषश्चिज्जवीयसा	६	५	१८
नियद्यामायवोगिरिः	५	८	१८
नियद्युवेथेनियुतःसुदानू	२	४	२४
नियद्वृणक्षिश्वसनस्यमूर्ध	१	४	१७
नियुवानानियुतःस्पार्हवीरा	५	६	१३
नियुत्वंतोग्रामजितोयथा	४	३	१५
नियुत्वान्वायवागहि	२	८	७
नियेनमुष्टिहत्यया	१	१	१५
नियेरिणंत्योजसा	४	३	१९
निरग्नयोरुरुचुर्निरुसूर्यः	५	७	२८
निराविध्यद्गिरिभ्यआ	६	५	३०
निराह्वावान्कृणोतन	८	५	१८
निरिणानोविधावति	६	८	३
निरिंद्रबृहतीभ्यः	५	७	२८
निरिंद्रभूम्याअधि	१	५	२९
निरुस्वसारमस्कृत	८	७	१४
निर्मथितःसुधित	३	१	२३
निर्मायाउत्येअसुराअभूव	८	७	९
निर्यत्पूतेवस्वधितिःशुचि	५	२	४
निर्यदींबुध्नान्महिषस्यव	२	२	८
निर्युवाणोअशस्तीः	३	७	२४
निर्वर्तध्वंमानुगात	७	७	१
निर्वेवेतिपलितोदूतआसु	३	३	२९
निर्वोयामायमानुषः	१	३	१३
निशत्रोःसोमवृष्ण्यं	६	८	९
निशुष्ममिंदवेषां	७	१	९
निशुष्णइंद्रधर्णसिं	५	८	११
निश्चर्मणऋभवोगामपिंश	१	७	३१
निश्चर्मणोगामरिणीत	२	३	५
निषसादधृतव्रतः	१	२	१७
निःषिध्वरीरोषधी	६	४	३०
निःषिध्वरीस्तओषधीरुता	३	३	३१
निषीमिदत्रगुह्यादधानाः	३	२	२३
निषुब्रह्मजनानां	५	८	३
निषुसीदगणपतेगणेषु	८	६	१३
निषूनमातिमतिंकयस्य	२	१	१६
निष्कंवाघाकृणवंते	६	४	९
निष्वापयामिथूदृशा	१	२	२७
निसर्वसेनइषुधीँर	१	३	१
निसामनामिषिरामिंद्र	३	२	२
निहोताहोतृषदने	२	६	१
नीचावयाअभवद्वृत्रपुत्र	१	२	३७
नीचावर्तंतउपरि	७	८	४
नीचीनबारंवरुणःकवंधं	४	४	३९
नीललोहितंभवति	८	३	२५
नूअन्यत्राचिदद्रिवः	६	२	१७
नूइत्थातेपूर्वथाचप्रवा	२	१	२१
नूइंद्ररायेवरिवस्कृधीनः	५	३	११
नूइंद्रशूरस्तवमानऊती	५	२	३०
नूगृणानोगृणतेप्रत्नराजन्	४	७	११
नूचपुराचसदनंरयीणाम्	१	७	४
नूचित्सभ्रेषतेजनोनरेषन्	५	३	२
नूचित्सहोजाअमृतोनितुं	१	४	२३
नूचिन्नइंद्रोमघवासहूती	५	३	११
नूचिन्नुतेमन्यमानस्यदस्म	५	३	६
नूतआभिरभिष्टिभिः	४	२	९
नूतेपूर्वस्यावसोअधा	२	५	२५
नूनाइदिंद्रतेवयं	६	२	२
नूत्वामग्नईमहेवसिष्ठाः	५	२	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नूत्वामग्नईमहेवसिष्ठाः	५	२	११
नूदेवासोवरिवःकर्तनानः	५	४	१५
नूननंइंद्रापरायचस्य	४	७	५
नूनंपुनानोविंभिःपरिस्रव	७	५	१२
नूनंतदिंद्रदद्धिनः	६	१	७
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	६
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	१८
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२०
नूनंसातेप्रतिवरंज	२	६	२२
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२४
नूनंसातेप्रतिवरंजरि	२	६	२६
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	१६
नूनइद्धिवार्यमासा	४	१	९
नूनंइंद्रावरुणागृणाना	५	१	१२
नूनएहिवार्यमग्ने	४	१	८
नूनमर्चविहायसे	६	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नूनव्यसेनवीयसे	६	७	३३
नूनंश्चित्रंपुरुवाजाभिरूती	४	५	१२
नूनस्त्वंरथिरोदेवसोम	७	४	२०
नूनोअग्नऊतये	४	१	२
नूनोअग्नेवृकेभिःस्वस्ति	४	५	६
नूनोगोमद्वीरवद्धेहिरत्नं	५	५	२२
नूनोरयिंपुरुवीरंबृहंतं	३	७	२०
नूनोरयिंमहामिंदो	६	८	३०
नूनोरयिंरथ्यंचर्षणिप्रां	४	८	७
नूनोरयिमुपमास्वनृवंतं	६	४	३
नूनोरास्वसहस्रवत्	३	२	१३
नूमआवाचमुपयाहिवि	४	६	१२
नूमन्वानएषां	४	३	१०
नूमर्तोदयतेसनिष्यन्	५	६	२५
नूमित्रोवरुणोअर्यमानः	५	५	४
नूमित्रोवरुणोअर्यमानः	५	५	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नूमेगिरोनासत्या	६	६	८
नूमेब्रह्माण्यग्नउच्छशाधि	५	१	२६
नूमेब्रह्माण्यग्नउच्छशाधि	५	१	२७
नूमेहवमाशृणुतंयुवाना	५	५	१३
नूमेहवमाशृणुतंयुवाना	५	५	१६
नूरोदसीअभिष्टुतेवसिष्ठैः	५	४	६
नूरोदसीअभिष्टुतेवसिष्ठैः	५	४	७
नूरोदसीअहिनाबुध्न्येन	३	८	७
नूरोदसीबृहद्भिर्नोवरूथैः	३	८	८
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	५	२०
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	५	२४
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	२
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	४
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	६
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	८
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	१२
नूष्ठिरंमरुतोवीरवंतं	१	५	८
नूसद्मानंदिव्यंनशिदेवाः	४	८	१३
नृचक्षसोअनिमिषंतोअ	८	२	३
नृचक्षसंत्वावयं	६	७	३१
नृचक्षाएषदिवोमध्यआ	८	७	२७
नृचक्षारक्षःपरिपश्यविक्षु	८	४	२६
नृणामुत्वानृतमंगीर्भिरु	३	३	१५
नृधूतोअद्रिषुतोबर्हिषिप्रि	७	२	२७
नृबाहुभ्यांचोदितोधारया	७	२	२७
नृभिर्धूतःसुतोअश्नैः	५	७	१७
नृभिर्येमानोजज्ञानःपूतः	७	५	२०
नृभिर्येमानोहर्यतोविचक्ष	७	५	१५
नृवत्तइंद्रनृतमाभिरूती	४	६	८
नृवद्दस्रामनोयुजा	५	८	१
नृवद्वसोसदमिद्धेह्यस्मे	४	४	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
नेतारऊषुणस्तिरः	८	७	१३
नेमिंनमंतिचक्षं	६	६	३८
नेशत्तमोदुधितंरोचंतद्यौः	३	४	१५
नेहभद्रंरक्षस्विनः	६	४	९
नैतावदन्येमरुतोयथेमे	५	४	२७
नैतावदेनापरोअन्यदस्ति	७	७	२८
न्यक्रतून्ग्रथिनोमृध्रवाचः	५	२	९
न्यक्रंदयन्नुपयंतएनं	८	५	२०
न्य१ग्निंजातवेदसंदधाता	४	१	१४
न्य१ग्निंजातवेदसंहोत्रवा	४	१	२०
न्यग्नेनव्यसावचः	६	३	२२
न्य१ग्वातोववाति	८	१	२५
न्य१ह्यस्यमूर्धनि	१	२	३१
न्यर्बुदस्यविष्टपं	६	२	१
न्यसैदेवीस्वधितिर्जिही	४	१	३३
न्याविध्यदिलीबिशा	१	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
न्युप्रियोमनुषःसादिहोता	५	५	२०
न्यू३षुवाचंप्रसहेभरामहे	१	४	१५
पंचजनाममहोत्रंजुषंतां	८	१	१३
पंचपदानिरुपोअन्वरोहं	७	६	१३
पंचपादंपितरंद्वादशाकृतिं	२	३	१६
पंचारेचक्रेपरिवर्तमाने	२	३	१६
पत्रेवचचरंजारं	८	६	२
पतंगमक्तमसुरस्य	८	८	३५
पतंगोवाचंमनसा	८	८	३५
पतातिकुंडृणाच्या	१	२	२७
पतिर्भववृत्रहन्त्सूनृतानां	३	२	८
पतिर्ह्यध्वराणां	१	३	२९
पत्तोजंगारप्रत्यंचं	७	७	१७
पत्नीवंतःसुताइमे	६	६	२५
पत्नीवपूर्वहूतिं	२	१	१
पथएकःपीपायतस्करोय	६	२	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पथस्पथःपरिपतिं	४	८	६
पदापणीरराधसः	६	४	४४
पदेइवनिहिते	३	३	३०
पदेपदेमेजरिमानिधायि	४	२	१५
पदंदेवस्यनमसाव्यंतः	४	४	३५
पदंदेवस्यमीळ्हुषः	६	७	११
पद्यावस्तेपुरुरूपा	३	३	३०
पनाय्यंतदश्विना	६	४	२८
पन्यंपन्यमित्सोतारः	५	७	२१
पन्यआदर्दिरच्छता	६	३	४
पन्यइदुपगायत	६	३	४
पन्यांसंजातवेदसं	६	५	२१
पपृक्षेण्यमिंद्रत्वेह्योजः	४	२	२
पप्राथक्षाम्महिदंसोव्युं	४	६	२
पयस्वतीरोषधयः	७	६	२५
परंमृत्योअनुपरेहि	७	६	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
परःसोअस्तुतन्वा३तनाच	५	७	७
परंऋणासा	२	७	१०
परशुंचिद्वितपति	३	३	२३
परस्याअधिसंवतः	६	५	२६
पराकात्ताच्चिदद्रिवः	६	६	२०
परागावोयवसंकच्चिदाघृ	५	७	३३
पराचिच्छीर्षाववृजुस्तइंद्र	१	३	१
पराणुदस्वमघवन्नमित्रान्	५	३	२१
परादेहिशामुल्यं	८	३	२५
पराद्यदेवावृजिनं	८	४	७
परापूर्वेषांसख्यावृणक्ति	४	७	३३
परामेयंतिधीतयः	१	२	१९
परायतीनामन्वेतिपाथः	१	८	२
परायतींमातरं	३	५	२५
परायाहिमघवन्	३	३	१९
परावतोयेदिधिषंते	८	२	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
परावतंनासत्यानुदेथां	१	८	९
परावीरासएतन	४	३	२६
पराव्यक्तोअरुषः	७	२	२६
पराशुभ्राअयासोयव्या	२	४	४
पराश्येनीहितपसा	८	४	७
पराह्यत्स्थिरंहथ	१	३	१८
पराहिमेविमन्यवः	१	२	१६
पराहींद्रधावसि	८	४	१
परिकोशंमधुश्चुतं	७	५	६
परिक्षितापितरा	८	२	१०
परिचिन्मर्तोद्रविणं	७	७	२७
परिणःशर्मयन्त्या	६	८	३१
परिणेतामतीनां	७	५	६
परिणोअश्वमश्वविद्	७	१	१८
परिणोदेववीतये	७	१	११
परिणोयाह्यस्मयुः	७	१	३९
परिणोवृणजन्नघा	६	४	७
परिणोहेतीरुद्रस्यवृज्याः	२	७	१८
परितृंधिपणीनां	४	८	१७
परितेजिग्युषोयथा	७	४	२७
परितेदूळभोरथो	३	५	९
परित्मनामितद्रु	३	५	४
परित्यंहर्यतंहरिं	७	४	२४
परित्रिधातुरध्वरं	६	५	१५
परित्रिविष्टयध्वरं	३	५	१५
परित्वागिर्वणोगिरः	१	१	२०
परित्वाग्नेपुरंवयं	८	४	९
परिदिव्यानिमर्मृशत्	६	८	४
परिदैवीरनुस्वधाः	७	५	६
परिद्युक्षंसहसः	७	२	२५
परिद्युक्षःसनद्रयिः	७	१	९
परिधामानियानिते	७	२	७
परिपूषापरस्तात्	४	८	२०
परिप्रजातःक्रत्वा	१	५	१३
परिप्रधन्वेंद्रायसोम	७	५	२०
परिप्रयंतंवय्यंसुषंसदं	७	२	२०
परिप्रसोमतेरसः	७	२	१५
परिप्रासिष्यदत्कविः	६	८	३
परिप्रियःकलशे	७	४	७
परिप्रियादिवःकविः	६	७	३२
परियत्कविःकाव्या	७	४	४
परियत्काव्याकविः	६	७	२८
परियदिंद्ररोदसीउभे	१	३	२
परियदेषामेको	१	५	१२
परियोरश्मिनादिवः	६	२	२४
परियोरोदसीउभे	६	८	८
परिवाजपतिःकविः	३	५	१५
परिवाजेनवाजयुं	७	१	३३
परिवाराण्यव्यया	७	५	६
परिविश्वानिचेतसा	६	८	१०
परिविश्वानिसुधिता	३	१	१०
परिविष्टंजाहुषंविश्वतःसीं	१	८	११
परिवृक्तेवपतिविद्यं	८	५	२१
परिवोविश्वतोदधे	७	७	१
परिषद्यंह्यरणस्यरेक्णो	५	२	६
परिष्यसुवानोअक्षाः	७	४	२३
परिष्यसुवानोअव्ययं	७	४	२३
परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं	६	८	२९
परिष्कृतासइंदवः	७	१	३
परिसस्रिनवाजयुः	७	५	६
परिसद्मेवपशुमांति	७	४	२
परिसुवानश्चक्षसे	७	५	१२
परिसुवानासइंदवः	६	७	३४
परिसुवानोगिरिष्ठाः	६	८	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
परिसुवानोहरिंः	७	४	२
परिसोमंऋतंबृहत्	७	१	१३
परिसोमप्रधन्वा	७	२	३३
परिस्पशोवरुणस्यस्मदिष्टा	५	६	९
परिहिष्मापुरुहूतः	७	३	२३
परिह्वृतेदनाजनं	६	४	८
परींघृणाचरतितित्विषेश	१	४	१३
परीतोषिंचतासुतं	७	५	१२
परीतोवायवेसुतं	७	१	२१
परीमेगामनेषत	८	८	१३
परेयिवांसंप्रवतः	७	६	१४
परेहिविग्रमस्तृतं	१	१	७
परोदिवापरएना	८	३	१७
परोमात्रयातन्वावृधान	५	६	२४
परोमात्रमृचीषमं	६	५	२
परोयत्त्वंपरमआजनिष्ठाः	४	१	२६
पुरोहिमर्त्यैरसि	४	८	४
पर्जन्यःपितामहिषस्य	७	३	६
पर्जन्यवातावृषभापृथि	४	८	६
पर्जन्यवृद्धंमहिषंतं	७	५	२६
पर्जन्यायप्रगायत	५	७	२
पर्जन्यावातावृषभा	८	२	१०
पर्यूषुप्रधन्ववाजसातये	७	५	२२
पर्वतश्चिन्महिवृद्धोबिभाय	४	३	२५
पर्शुर्हनाममानवी	८	४	४
पर्षितोकंतनयंपर्तृभिष्ट्वं	४	८	२
पर्षिदीनेगभीरआँ	६	४	५३
पवतेवाजसातये	६	८	१
पवतेहर्यतोहरिः	७	२	५
पवतेहर्यतोहरिः	७	५	११
पवमानःसुतोनृभिः	७	१	२७
पवमानःसोअद्यनः	७	२	१७
पवमानऋतःकविः	७	१	२९
पवमानऋतंबृहत्	७	२	११
पवमानधियाहितः	६	८	१५
पवमाननितोशसे	७	१	३४
पवमानमवस्यवः	६	८	१
पवमानमहिश्रवः	६	७	३७
पवमानमहिश्रवः	७	४	२८
पवमानमह्यर्णो	७	३	१८
पवमानविदारयिं	६	८	३३
पवमानविदारयिं	७	१	३२
पवमानरसस्तव	७	१	२१
पवमानरुचारुचा	७	२	१
पवमानसुवीर्यं	६	७	३७
पवमानस्यजंघ्नतः	७	२	२१
पवमानस्यतेकवे	७	२	८
पवमानस्यतेरसः	७	१	२१
पवमानस्यतेवयं	७	१	१८
पवमानस्यविश्ववित्	७	१	३७
पवमानःस्वर्विदः	७	१	१६
पवमानाअसृक्षत	७	१	३४
पवमानाअसृक्षत	७	५	१६
पवमानादिवस्परि	७	१	३५
पवमानासआशवः	७	१	३५
पवमानासइंदवः	७	२	१४
पवमानोअजीजनत्	७	१	२१
पवमानोअतिस्रिधः	७	२	१०
पवमानोअभिस्पृधः	६	७	२८
पवमानोअभ्यर्षा	७	३	११
पवमानोअसिष्यदत्	७	१	६
पवमानोरथीतमः	७	२	१२
पवमानोव्यश्नवत्	७	२	१२
पवस्वगोजिदश्वजित्	७	१	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पवस्वजनयन्निषः	७	२	७	पवस्वदेवायुषक्	७	१	३४	पवस्वसोममहान्त्समुद्रः	७	५	२०	पांतिमित्रावरुणावव्द्यात्	२	४	५
पवस्वदक्षसाधनः	६	८	१५	पवस्वमधुमत्तमइंद्राय	७	५	१७	पवस्वाभ्योअदाभ्यः	७	१	१६	पाकत्रास्थनदेवाः	६	१	२७
पवस्वदेवमादनः	७	३	९	पवस्ववाचोअग्रियः	७	१	२८	पवस्वेंदोपवमानः	७	४	१०	पाकःपृच्छामिमनसावि	२	३	१४
पवस्वदेववीतये	७	५	१०	पवस्ववाजसातमः	७	४	२८	पवस्वेंदोवृषासुतः	७	१	२३	पातंनोरुद्रापायुभिः	४	४	८
पवस्वदेववीरति	६	७	१८	पवस्ववाजसातये	६	८	३३	पवित्रंतेविततं	७	३	८	पातावृत्रहासुतं	५	७	२२
पवस्वदेवायुषक्	७	१	३४	पवस्ववाजसातयेभि	७	५	१६	पवित्रवंतःपरिवाचं	७	२	२९	पातासुतमिंद्रोअस्तुसो	४	६	१५
पवस्वमधुमत्तमइंद्राय	७	५	१७	पवस्वविश्वचर्षणे	७	२	७	पवित्रेभिःपवमानः	७	४	१५	पातासुतमिंद्रोअस्तुसोमं	४	७	१८
पवस्ववाज्नोअग्रियः	७	१	२८	पवस्ववृत्रहन्तम	६	८	१४	पवीतारःपुनीतन	६	७	२२	पातिप्रियंरिपोअग्रंपदंवेः	२	८	२४
पवस्ववाजसातमः	७	४	२८	पवस्ववृष्टिमासुनः	७	१	६	पशुंनःसोमरक्षसि	७	७	१२	पारावतस्यरातिषु	६	३	१३
पवस्ववाजसातये	६	८	३३	पवस्वसोमक्रतुवित्	७	३	२१	पशून्नचित्रासुभगा	१	६	२६	पार्षद्वाणःप्रस्कण्वं	६	४	१८
पवस्ववाजसातयेभि	७	५	१६	पवस्वसोमक्रत्वेदक्षाय	७	५	२०	पश्चात्पुरस्तादधरात्	८	४	९	पावकयायश्चितयंत्याकृपा	४	५	१७
पवस्वविश्वचर्षणे	७	२	७	पवस्वसोमदिव्येषु	७	३	१६	पश्चेदमन्यदभवत्	८	८	७	पावकवर्चाःशुक्रवर्चाः	८	७	२८
पवस्वदक्षसाधनः	६	८	१५	पवस्वसोमदेववीतये	७	२	२४	पश्यन्नन्यस्याअतिथिं	८	७	९	पावकशोचेतवहिक्षयंपरि	२	८	१८
पवस्वदेवमादनः	७	३	९	पवस्वसोमद्युम्नीसुधारः	७	५	२०	पश्वानतायुंगुहा	१	५	९	पावकानःसरस्वती	१	१	६
पवस्वदेववीतये	७	५	१०	पवस्वसोममधुमाँऋतावा	७	४	८	पश्वायत्पश्वावियुता	८	१	२८	पावमानीर्योअध्येति	७	२	१८
पवस्वदेववीरति	६	७	१८	पवस्वसोमसंदयन्	७	२	१६	पांतमावोअंधसः	६	६	१५	पावीरवीकन्याचित्रायुः	४	८	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पावीरवीकन्याचित्रायुः	८	२	११
पाहिगायांधसोमदे	६	३	७
पाहिनइंद्र सुष्टुत	२	१	१७
पाहिनोअग्नएकया	६	४	३३
पाहिनोअग्नेपायुभिः	२	५	१०
पाहिनोअग्नेरक्षसः	१	३	१०
पाहिनोअग्नेरक्षसो	५	१	२५
पाहिविश्वस्माद्रक्षसोअरा	६	४	३३
पितायज्ञानामसुरोविप	२	८	२०
पितायत्स्वांदुहितरं	८	१	२७
पितुंनुस्तोषंमहो	२	५	६
पितुभृतोनतंतुमित्	८	८	३०
पितुर्नपुत्रःसुभृतोदुरोण	६	१	३४
पितुर्नपुत्राःक्रतुं	१	५	१२
पितुर्मातुरध्यायेसु	७	२	२९
पितुश्चगर्भंजनितुश्चबभ्रे	२	८	१४
पितुश्चिदूधर्जनुषाविवेद	२	८	१४
पितुःप्रत्नस्यजन्मना	१	६	१३
पितेवपुत्रमबिभः	८	२	२०
पित्रेचिच्चक्रुःसदनंसमस्मै	३	२	७
पिन्वंत्यपोमरुतःसुदानं	१	५	७
पिपर्तुनोअदितीराजपुत्रा	२	७	७
पिपर्तुमातदृतस्य	७	८	७
पिपीळेअंशुर्मद्योन	३	६	८
पिप्रीहिदेवाँउशतः	७	५	३०
पिबतंघर्ममधुमंतमश्वि	६	६	१०
पिबतंचतृप्णुतंचाचगच्छ	६	३	१५
पिबतंसोमंमधुमंतमश्वि	६	६	१०
पिबंतिमित्रोअर्यमा	६	६	२८
पिबंत्यस्यविश्वेदेवासः	७	५	२१
पिबस्वधैनवानां	६	३	४
पिबात्वं१स्यगिर्वणः	५	७	१५
(पिबापिबेदिंद्रशूर)	२	५	६
पिबापिबेदिंद्रशूर	७	७	८
पिबावर्धस्वतववासुतासः	३	२	१९
पिबासुतस्यरसिनः	५	७	२५
पिबासोममभियमुग्रतर्द	४	६	१
पिबासोममिंद्र	२	१	१८
पिबासोममिंद्रमंदतु	५	३	५
पिबासोमंमदायकं	६	६	३०
पिबासोममहते	८	६	२०
पिबेदिंद्रमरुत्सखा	६	५	२८
पिशङ्गभृष्टिमंभृणं	२	१	२२
पिशंगरूपःसुभरो	२	५	२३
पीपायधेनुरदितिः	२	२	२३
पीपायशुःश्रवसामर्त्येषु	४	५	१२
पीपिवांसंसरस्वतः	५	६	२०
पीवानंमेषमपचंत	७	७	१८
पीवोअन्नाँरयिवृधःसुमे	५	६	१३
पीवोअश्वाःशुचद्रथाहिभू	३	७	९
पुत्रमिवपितरौ	८	७	१९
पुत्रिणाताकुमारिणा	६	२	३९
पुत्रोनजातोरण्वो	१	५	१३
पुनंतुमांदेवजनाः	७	२	१८
पुनःपत्नीमग्निरदात्	८	३	२८
पुनःपुनर्जायमाना	१	६	२५
पुनःसमव्यद्वितंतंवयंती	२	८	२
पुनरेतानिवर्तता	७	७	१
पुनरेनानिवर्तय	७	७	१
पुनरेहिवृषाकपे	८	४	४
पुनर्दायब्रह्मजायां	८	६	७
पुनर्नोअसुंपृथिवी	८	१	२३
पुनर्नःपितरोमनः	८	१	१९
पुनर्येचक्रुःपितरायुवाना	३	७	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पुनर्वैदेवाअंददुः	८	६	७	पुनानोरूपेअव्यये	६	८	६	पुरुत्राचिद्धिवांनरा	५	८	४	पुरूतमंपुरूणांस्तोस्तॄणां	४	७	२६
पुनातांदक्षसाधनं	७	५	७	पुनानोवरिवस्कृधि	७	१	३८	पुरुत्राहिसदृङ्ङसि	५	८	३६	पुरूयत्तइंद्रसंत्युक्था	४	२	१
पुनातितेपरिस्रुतं	६	७	१७	पुनीषेवामरक्षसंमनीषां	५	६	७	पुरुत्राहिसदृङ्ङसि	६	३	३३	पुरूरवोमामृथामा	८	५	३
पुनानःकलशेष्वा	६	७	३१	पुमाँएनंतनुतउत्	८	७	१८	पुरुत्वादाश्वान्वोचे	२	२	१९	पुरूरुणाचिद्ध्यस्ति	४	४	८
पुनानःसोमजागृविः	७	५	१३	पुरंदराशिक्षतंवज्रहस्ता	१	७	२९	पुरुद्रप्साअंजिमंतःसुदा	४	३	२१	पुरूवपींस्यश्विनादधाना	१	८	१४
पुनानःसोमधारया	७	१	३५	पुरंनधृष्णवारुज	६	५	२०	पुरुप्रियाणऊतये	५	८	१	पुरोगाअग्निर्देवानां	२	५	९
पुनानःसोमधारया	७	५	१२	पुरःसद्यइत्थाधिये	७	१	१७	पुरुमंद्रापुरूवसू	५	८	२७	पुरोजितीवोअंधसः	७	५	१
पुनानइंद्वाभर	७	४	२७	पुराग्नेदुरितेभ्यः	६	३	४१	पुरुषएवेदंसर्वं	८	४	१७	पुरोवोमंद्रंदिव्यंसुवृक्तिं	४	५	१२
पुनानइंदवाभर	६	८	३०	पुराणमोकःसख्यं	३	४	४	पुरुष्टुतस्यधामभिः	३	२	२१	पुरोळाअग्नेपचतः	३	१	३१
पुनानइंदवेषां	७	१	४१	पुराणावांवीर्या३प्रब्रवा	७	८	२५	पुरुहिवांपुरुभुजादेष्णं	५	१	४	पुरोळाइत्तुर्वशोयक्षु	५	२	२५
पुनानश्चमूजनयन्	७	५	१५	पुराणांअनुवेनंतं	८	७	२३	पुरुहूतोयःपुरुगूर्तः	४	७	६	पुरोळाशंचनोघसो	३	३	१७
पुनानासंश्चमूपदः	६	७	३०	पुरायत्सूरस्तमसोअपीतेः	१	८	२५	पुरुहूतंपुरुष्टुतं	६	६	१५	पुरोळाशंचनोघसो	३	६	२९
पुनानेतन्वामिथः	२	८	८	पुरासंबाधादभ्यावंवृत्स्व	२	६	१८	पुरूणिदस्मोनिरिणाति	२	२	१७	पुरोळाशंनोअंधसः	६	५	३१
पुनानोअक्रमीदभि	६	८	३०	पुरांभिंदुर्युवाकविः	१	१	२१	पुरूणिहित्वासवना	८	४	१६	पुरोळाशंपचत्यं	३	३	१७
पुनानोदेववीतये	७	१	३८	पुरीष्यासोअग्नयः	३	१	२२	पुरूण्यग्नेपुरुधात्वाया	४	४	२६	पुरोळाशंयोअस्मै	६	२	३८
पुनानोयातिहर्यतः	६	८	३३	पुरुकुत्सानीहिवामदाशत्	३	७	१८	पुरूतमंपुरूणामी	१	१	९	पुरोळाशंसनश्रुत	३	३	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पुष्टिर्नरण्वाक्षितिर्न	१	५	९
पुष्य्यात्क्षेमेंअभियोगेंभवा	४	२	८
पूर्वापरंचरतो	८	३	२३
पूर्वापुर्षसुहवंपुरुस्पृहं	६	२	५
पूर्वामनुप्रदिशंयाति	७	५	२४
पूर्वामनुप्रयति	२	१	२१
पूर्वाविश्वस्माद्भुवना	२	१	४
पूर्वीभिर्हिददाशिम	१	६	१२
पूर्वीरस्यनिष्षिधो	३	३	१५
पूर्वीरहंशरदःशश्रमाणा	२	४	२२
पूर्वीरिंद्रस्यरातयः	१	१	२१
पूर्वीरुषसःशरदश्च	३	६	२
पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूर्मिना	६	४	५०
पूर्वीष्टइंद्रोपमातयः	६	३	२५
पूर्वेअर्धेरजसो	२	१	७
पूर्वोदेवाभवतुसु	१	६	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पूर्व्यंहोतरस्यनो	१	२	२०
पूषणंन्व१जाश्वं	४	८	२१
पूषण्वतेतेचकृमा	३	३	१८
पूषण्वतेमरुत्वते	२	२	११
पूषन्तवंव्रतेवयं	४	८	२०
पूषन्ननुप्रगाइहि	४	८	२०
पूषागाअन्वेतुनः	४	८	१९
पूषात्वेतश्च्यावयतु	७	६	२३
पूषात्वेतोनयतुहस्तगृह्य	८	३	२५
पूषाराजानमाघृणिः	१	२	१०
पूषाविष्णुर्हवनंमे	६	४	२४
पूषासुबंधुर्दिवआपृथि	४	८	२४
पूषेमाआशाअनुवेद	७	६	२३
पूष्णश्चक्रंनरिष्यति	४	८	१९
पृक्षप्रयजोद्रविणःसुवाचः	३	१	२
पृक्षस्यवृष्णोअरुषस्यनूस	४	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
पृक्षेताविश्वाभुवनाववक्षि	२	७	१९
पृक्षोवपुःपितुमान्	२	२	८
पृच्छामित्वापरमंतंपृथि	२	३	२०
पृच्छेतदेनोवरुणदिदृक्षूपो	५	६	८
पृणीयादिन्नाधमानाय	८	६	२२
पृथक्प्रायन्प्रथमा	७	८	२७
पृथुपाजाअमर्त्यः	३	१	२८
पृथूकरस्नाबहुलागभस्ती	४	६	७
पृथूरथोदक्षिणाया	२	१	४
पृदाकुसानुर्यजतोगवेषणः	६	१	२४
पृषदश्वामरुतःपृश्नि	१	६	१९
पृषध्रेमेध्येमातरिश्वनि	६	४	२४
पृष्टोदिविधाय्यग्निःपृथि	५	२	७
पृष्टोदिविपृष्टोअग्निः	१	७	६
पौरंचिद्ध्युदप्रुतं	४	४	१३
पौरोअश्वस्यपुरुकृद्गवाम	६	४	३७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रऋभुभ्योदूतमिवावाचं	३	७	१
प्रकविर्देववीतये	६	८	१०
प्रकारवोमननावच्यमा	२	८	२६
प्रकाव्यमुशनेव	७	४	१२
प्रकृतान्यृजीषिणः	६	३	१
प्रकृष्टिहेवशूषएति	७	२	२५
प्रकेतुनाबृहतायाति	७	६	३
प्रक्षोदसाधायसासस्र	५	६	१९
प्रगायताभ्यर्चाम	७	४	११
प्रगायत्रेणगायत	७	१	१७
प्रघान्वस्यमहतोमहानि	२	६	१५
प्रचक्रेसहसासहः	५	७	३०
प्रचर्षणिभ्यःपृतनाहवेषु	१	७	२९
प्रचित्रमर्कंगृणतेतुराय	५	१	८
प्रचेतसंत्वाकवे	६	७	१२
प्रच्यवानाज्जुजुरुषः	४	४	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रजानन्नग्नेतवयोनिं	८	४	२०	प्रतआशवःपवमान	७	३	१२	प्रतितेदस्यवेवृक	६	४	२७	प्रतियदापोअदृश्रं	७	७	२६
प्रजापतिर्मह्यमेता	८	८	२७	प्रतआश्विनीःपवमान	७	३	१२	प्रतित्यंचारुमध्वरं	१	१	३६	प्रतियत्स्यानीथादर्शि	१	७	१८
प्रजापतेनत्वदेतानि	८	७	४	प्रतइंद्रपूर्व्याणिप्र	८	६	१३	प्रतित्वादुहितर्दिवः	५	६	१	प्रतिवएनानमसाहमेमि	२	४	११
प्रजाभ्यःपुष्टिंविभजंत	२	६	१०	प्रतत्तेअद्यशिपिविष्टनाम	५	६	२५	प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंत	५	५	२५	प्रतिवांरथंनृपतीजरध्यै	५	५	१२
प्रजामृतस्यपिप्रतः	५	८	९	प्रतत्तेअद्याकरणंकृतंभूत्	४	६	६	प्रतित्वाशवसीवदत्	६	३	४२	प्रतिवांसूरउदितेमित्रं	५	५	९
प्रजावतावचसा	१	५	२४	प्रतद्दुःशीमेपृथवाने	८	४	२८	प्रतित्वास्तोमैरीळतेवसि	५	५	२३	प्रतिवांसूरउदितेसूक्तैः	५	५	७
प्रजावतीःसूयवसं	४	६	२५	प्रतद्विष्णुस्तवते	२	२	२४	प्रतिद्युतानामरुषासोअ	५	५	२२	प्रतिवोवृषदंजयः	६	१	३७
प्रजाहंतिस्त्रोअत्यायमी	६	७	८	प्रतद्वोचेयंभव्याये	२	१	१७	प्रतिधानाभरत	३	३	१८	प्रतिश्रुतायवोधृषत्	६	३	१
प्रजिह्वयाभरतेवेपः	८	१	२	प्रतमिंद्रनशीमहि	५	८	१०	प्रतिनस्तोमंत्वष्टाजुषेत	५	३	२७	प्रतिषीमग्निर्जरतेसमिद्धः	५	५	२५
प्रणइंदोमहेतने	७	१	१	प्रतव्यसींनव्यसीं	२	२	१२	प्रतिप्रयाणमसुरस्यविद्वान्	४	३	३	प्रतिष्टोभंतिसिंधवःपवि	२	४	७
प्रणइंदोमहेरणे	७	२	९	प्रतव्यसोनमउक्तिंतुरस्य	४	२	२१	प्रतिप्रयाहींद्रमीळ्हुषोनॄन्	२	४	९	प्रतिष्यासूनरीजनी	३	८	३
प्रणीतिभिष्टेहर्यश्व	८	५	२४	प्रतायायुःप्रतरं	८	१	२२	प्रतिप्राशव्यांइतः	६	२	३९	प्रतिस्तोमेभिरुषसंवसिष्ठाः	५	५	२७
प्रणुत्यंविप्रमध्वरेषुसाधुं	३	८	१३	प्रताँअग्निर्बभसत्	३	५	१	प्रतिप्रियतमंरथं	४	४	१५	प्रतिस्पशोविसृज	३	४	२३
प्रणेतारंवस्योअच्छ	६	१	२१	प्रतिकेतवःप्रथमाअदृश्रन्	५	५	२५	प्रतिब्रवाणिवर्तयते	८	५	३	प्रतिस्मरेथांतुजयद्भिरेवैः	५	७	६
प्रणोदेवीसरस्वती	४	८	३०	प्रतिघोराणामेतानाम्	२	४	९	प्रतिभद्राअदृक्षत	३	८	३	प्रतीचीनेमामहनि	७	६	२८
प्रणोधन्वंत्विंदवः	७	३	४	प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वेंद्र	५	७	९	प्रतिमेस्तोममदितिर्जगृ	४	२	१७	प्रतुद्रवपरिकोशं	७	३	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रनिम्नेनेवसिंधवः	६	८	७
प्रनुयदेषांमहिनाचिं	२	५	५
प्रनुवयंसुतेयातेकृतानिं	४	१	२६
प्रनुवोचासुतेषुवां	४	८	२५
प्रनूनंजातवेदसं	८	८	४६
प्रनूनंजायतामयं	८	२	२
प्रनूनंधावतापृथक्	६	७	५
प्रनूनंब्रह्मणस्पतिः	१	३	२०
प्रनूमहित्वंवृषभस्य	१	४	२५
प्रनूसमर्तःशवसा	१	५	८
प्रनेमस्मिन्ददृशे	८	१	६
प्रनोयच्छत्वर्यमा	८	७	२९
प्रपथेपथामजनिष्ट	७	६	२४
प्रपर्वतानामुशतीउपस्थां	३	२	१२
प्रपवमानधन्वसि	६	८	१४
प्रपस्त्याइमदितिंसिंधुंम	३	८	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रपीपयवृषभजिन्ववाजां	३	१	१५
प्रपुनानस्यचेतसा	६	८	६
प्रपुनानायवेधसे	७	५	६
प्रपूतास्तिग्मशोचिषे	१	५	२८
प्रपूर्वजेपितरानव्यसीभिः	५	४	२०
प्रपूषणंवृणीमहे	५	७	३२
प्रप्यायस्वप्रस्यंदस्व	७	२	१८
प्रप्रक्षयायपन्यसे	६	७	३२
प्रप्रपूष्णस्तुविजातस्य	२	२	२
प्रप्रवस्त्रिष्टुभमिषं	६	५	५
प्रप्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वे	५	२	११
प्रप्रावोअस्मेस्वयं	२	१	१७
प्रबभ्रवेवृषभायश्वितीचे	२	७	१७
प्रबाहवासिसृतंजीवसेनः	५	५	४
प्रबुध्न्यावईरतेमहांसि	५	४	२४
प्रबोधयोषोअश्विना	५	८	३३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रबोधयोषःपृणतो	२	१	८
प्रब्रह्माग्निनभाकुवत्	६	३	२४
प्रब्रह्माणोअंगिरसोनक्षंत	५	४	९
प्रब्रह्मैतुसदनादृतस्य	५	४	१
प्रभंगीशूरोमघवातुवीमघः	६	४	३९
प्रभंगंदुर्मतीनां	६	४	४
प्रभर्तारथंगव्यंतं	५	७	२३
प्रभूर्जयंतंमहां	८	१	१
प्रभ्रातृव्यंसुदानवः	६	६	४
प्रमंदिनेपितुमदर्चता	१	७	१२
प्रमंहिष्ठायगायत	६	७	१४
प्रमंहिष्ठायबृहतेबृहद्रये	१	४	२२
प्रमन्महेशवसानाय	१	५	१
प्रमातुःप्रतरंगुह्यं	८	३	१४
प्रमात्राभीरिरिचे	३	३	१०
प्रमायुयुज्रेप्रयुजः	७	८	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रमित्रयोर्वरुणयोः	५	५	८
प्रमित्रायप्रार्यम्णे	६	७	६
प्रमेनमीसाप्यइषे	८	१	६
प्रमेपंथादेवयानांअदृश्रन्	५	५	२३
प्रमेविविक्वाँअविदम्	३	६	२
प्रयंतमित्परि	२	२	२२
प्रयंतियज्ञंविपयंतिबर्हिः	५	३	३
प्रयंरायेनिनीषसि	६	७	१३
प्रयंतुवाजास्तविषीभिरग्न	३	१	२६
प्रयआरुःशितिपृष्ठस्यधासेः	३	१	१
प्रयज्ञएतुहेत्वोनसप्तिः	५	४	१०
प्रयज्ञएत्वानुषक्	४	१	२०
प्रयंज्यवोमरुतोभ्राजदृष्टयः	४	३	१७
प्रयत्तेअग्नेसूरयः	१	७	५
प्रयत्पितुःपरमात्	२	२	८
प्रयत्सिन्धवःप्रसवंयथायं	३	२	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रयदग्नेःसहस्वतः	१	७	५
प्रयदित्थापरावतः	१	३	१८
प्रयदित्थामहिनानृभ्यो	२	४	१४
प्रयक्षंदिष्टएषां	१	७	५
प्रयद्रथेषुपृषतीरयुं	१	६	५
प्रयद्वंत्रिष्टुभमिषं	५	८	१८
प्रयद्वहध्वेमरुतः	८	३	११
प्रयद्वहेथेमहिनारथस्य	२	४	२४
प्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्धे	५	१	१०
प्रयसंतवृषसुवासः	७	८	२३
प्रयाघोषेभृगवाणेनशोभे	१	८	२२
प्रयाजान्मेअनुयाजान्	८	१	११
प्रयाजिगातिखर्गलेवनक्तं	५	७	८
प्रयातशीभमाशुभिः	१	३	१४
प्रयाभियासिदाश्वांसम	५	६	१४
प्रयामहिम्नामहिनासुचे	४	८	३२
प्रयाःसिस्रतेसूर्यस्ये	७	८	६
प्रयुंजतीदिवएतिब्रुवाणा	४	३	१
प्रयुजोवाचोअग्रियः	६	७	२८
प्रयेगावोनभूर्णयः	६	८	३१
प्रयेगृहादममदुस्त्वाया	५	२	२८
प्रयेजातामहिनायेचनुस्त्र	४	४	३३
प्रयेदिवोबृहतःशृण्विरेगि	४	४	३३
प्रयेदिवःपृथिव्यान	८	३	१०
प्रयेधामानिपूर्व्याण्यर्चा	३	८	६
प्रयेमित्रंप्रार्यमणं	८	४	१५
प्रयेमेबंध्वेषे	४	३	१०
प्रयेयुर्वृकासोरथाइव	५	५	२१
प्रयेवसुभ्यईवदानमोदुः	४	३	३
प्रयेशुंभतेजनयो	१	६	९
प्रयोननक्षेअभ्यो	६	४	१९
प्रयोवांमित्रावरुणा	६	७	६
प्रराजावाचंजनयन्	७	३	३
प्ररुद्रेणययिनायंति	८	४	२३
प्ररेभएत्यतिवारं	७	३	१८
प्रवःपांतमंधसो	२	२	२५
प्रवःपांतरघुमन्यवो	२	१	१
प्रवःशर्धायघृष्वये	१	३	१२
प्रवःशुक्रायभानवेभरध्वं	५	२	५
प्रवःशंसाम्यद्रुहः	६	२	३३
प्रवःसखायोअग्नये	४	५	२५
प्रवःसतांज्येष्ठतमाय	२	६	१७
प्रवःस्पळक्रन्सुवि	४	३	२४
प्रवइंद्रायगायत	६	६	१२
प्रवइंद्रायबृहते	६	६	१२
प्रवइंद्रायमादनं	५	३	१५
प्रवउग्रायनिष्टुरे	६	३	२
प्रवएकोमिमय	२	७	११
प्रवएतेसुयुजोयामन्निष्टये	४	२	२३
प्रवताहिक्रतूनां	३	६	२४
प्रवत्तेअग्नेजनिमा	८	७	३०
प्रवत्वतीयंपृथिवीमरुद्भ्यः	४	३	१५
प्रवद्यामनासुवृतारथेन	१	८	१८
प्रवर्तयदिवोअश्मानमिंद्र	५	७	८
प्रवांदंसांस्यश्विनाववोचं	१	८	१२
प्रवांनिचेरुःकुकुहोवशां	२	४	२५
प्रवांमहिद्यवीअभि	३	८	८
प्रवांरथोमनोजवाइयर्ति	५	५	१४
प्रवांशरद्वान्वृषभोननिः	२	४	२६
प्रवांसामित्रावरुणावृतावा	५	५	३
प्रवांस्तोमाःसुवृक्तयः	५	८	२९
प्रवाचमिंदुरिष्यति	६	७	३९
प्रवाच्यंवचसःकिं	३	५	२
प्रवाच्यंशश्वधावीर्य१तत्	३	२	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रवाजमिंदुरिष्यति	६	८	२५	प्रवेपयंतिपर्वतान्	१	३	१८	प्रवोयह्वंपुरूणां	१	३	८	प्रसक्षणोदिव्यःकण्वहोता	४	२	१३
प्रवाताइवदोधतः	८	६	२६	प्रवोग्रावणःसविता	८	८	३३	प्रवोरयिंयुक्ताश्वंभरध्वं	४	२	१३	प्रसक्षयंतिरतेविसही	६	२	३३
प्रवातावांतिपतयंतिविद्यु	४	४	२७	प्रवोच्छारिरिचेदेवयुः	७	७	२९	प्रवोवाजाअभिद्यवः	३	१	२८	प्रसद्योअग्नेअत्येष्यन्यान्	३	८	१३
प्रवामंधांसिमद्यान्यस्थुः	५	५	१४	प्रवोदेवायाग्नये	३	१	१३	प्रवोवायुंरथयुजंकृणुध्वं	४	२	१४	प्रससगुमृतधीतिं	८	१	४
प्रवांमचंत्युक्थिनः	३	१	११	प्रवोदेवंचित्सहसानमग्निं	५	२	१०	प्रवोवायुंरथयुजं	८	२	७	प्रससवध्रिराशसा	६	५	१९
प्रवांमवोचमश्विनाधिय	३	७	२१	प्रवोधियोमंद्रयुवः	७	३	१५	प्रशंतमावरुणंदीधितीगीः	४	२	१७	प्रससहोतासनकाद्रोचत	३	१	३४
प्रवांमश्नोतुसुष्टुतिः	१	१	३३	प्रवोभ्रियंतइंदवः	१	१	२६	प्रशंसमानोअतिथिर्नमि	६	१	३०	प्रसमित्रमर्तोअस्तु	३	४	५
प्रवायुमच्छाबृहतीमनी	४	८	५	प्रवोमरुतस्तविषाउदन्य	४	३	१४	प्रशंसागोष्वघ्न्यं	१	३	१२	प्रसम्राजेबृहतेमन्मनु	५	१	१२
प्रवांवृजेसुप्रयाबर्हिरेषां	५	४	६	प्रवोमहीमरमतिंकृणुध्वं	५	४	२	प्रशर्धआर्तप्रथमं	३	४	१४	प्रसम्राजेबृहदर्चागभीरं	४	४	३०
प्रविश्वसामन्नत्रिवत्	४	१	१४	प्रवोमहेमतयोयंतुविष्णं	४	४	३३	प्रशर्धायमारुतायस्वभान	४	३	१४	प्रसम्राजोअसुरस्यप्रशस्तिं	५	२	९
प्रविष्णवेशूषमेतुमन्मं	२	२	२४	प्रवोमहेमंदमानायांधसः	८	१	९	प्रशुक्रासोवयोजुवः	७	२	६	प्रसम्राजंचर्षणीनां	६	१	२०
प्रवीरसुग्रंविविंचि	६	४	१७	प्रवोमहेमहिवृधेभरध्वं	५	३	१६	प्रशुक्रैतुदेवीमनीषा	५	३	२५	प्रसवेतउदीरते	७	१	७
प्रवीरयाशुचयोदद्रिरेवां	५	६	१२	प्रवोमहेमहिनमो	१	५	१	प्रशुंध्युवंवरुणायप्रेष्ठां	५	६	१०	प्रससाहिषेपुरुहूत	८	८	३८
प्रवीरायप्रतवसेतुरायं	४	८	७	प्रवोमहेसहसा	२	१	१३	प्रशोशुचत्याउषसो	८	४	१६	प्रसाकमुक्षेअर्चतागणाय	५	४	२८
प्रवृण्वंतोअभियुजः	६	८	११	प्रवोमित्रायगायत	४	४	६	प्रश्यावाश्वधृष्णुया	४	३	८	प्रसाक्षितिरसुरया	२	२	२०
प्रवेधसेकवयेवेद्याय	४	२	७	प्रवोयज्ञेषुदेवयंतोअर्चन्	५	४	१०	प्रश्येनोनमदिरमंशुमस्मै	४	६	१०	प्रसावाचिसुष्टुतिर्मघोनां	५	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रसीमादित्योअसृजत्	२	७	९
प्रसुग्मंताधियसानस्य	७	७	२९
प्रसुज्येष्ठंनिचिराभ्यां	२	१	२६
प्रसुन्वानस्यांधसः	७	५	३
प्रसुमेधागातुवित्	७	४	२
प्रसुवआपोमहिमानं	८	३	६
प्रसुवानइंदुरक्षाः	७	२	१२
प्रसुवानोअक्षाःसहस्र	७	५	२१
प्रसुवानोधारयातना	६	८	२४
प्रसुविश्वान्रक्षसो	१	५	२४
प्रसुश्रुतंसुराधसं	६	४	१६
प्रसुषविभ्योमरुतो	३	६	१५
प्रसुष्टुतिःस्तनयंतंरुवंतं	४	२	१९
प्रसुस्तोमंभरतवाजयंतः	६	७	४
प्रसूतइंद्रप्रवताहरिभ्यां	३	२	२
प्रसूतोभक्षमकरंचरौ	८	८	२५
प्रसूनवंऋभूणां	८	८	३४
प्रसूनएत्वध्वरः	६	२	३१
प्रसूमहेसुशरणायमेधां	४	२	१९
प्रसेनानीःशूरोअग्रे	७	४	६
प्रसोअग्नेतवोतिभिः	६	१	३४
प्रसोताजीरोअध्वरेष्व	५	६	१४
प्रसोमदेववीतये	७	५	१४
प्रसोममधुमत्तमः	७	१	३३
प्रसोमयाहिधारया	७	२	८
प्रसोमयाहींद्रस्य	७	५	२१
प्रसोमस्यपवमानस्य	७	३	६
प्रसोमायव्यश्ववत्	७	२	२
प्रसोमासःस्वाध्यः	६	८	२१
प्रसोमासोअधन्विषुः	६	८	१४
प्रसोमासोमदच्युतः	६	८	२२
प्रसोमासोविपश्चितः	६	८	२३
प्रसोमोअतिधारया	६	८	२०
प्रस्कंभदेष्णाअनवभ्र	२	४	२
प्रस्तुतिर्ज्ञांधामं	२	२	२३
प्रस्तोकइन्नुराधसस्तइंद्र	४	७	३४
प्रस्तोषदुपगासिषत्	६	५	३७
प्रस्वानासोरथाइव	६	७	३४
प्रहंसासस्तृपलंमन्युं	७	४	१२
प्रहिक्रतुंवृहयोयं	२	७	१३
प्रहित्वापूषन्नजिर	२	२	२
प्रहिन्वानासइंदवः	७	१	३९
प्रहिन्वानोजनिता	७	३	२६
प्रहिरिरिक्षओजसा	६	६	११
प्रहोताजातोमहान्	८	१	१
प्रहोत्रेपूर्व्यंवचः	३	१	७
प्रह्यच्छामनीषाः	७	७	१३
प्राक्तुभ्यइंद्रःप्रवृधः	८	४	१६
प्राग्नयेतवसेभरध्वंगिरं	५	२	७
प्राग्नयेबृहतेयज्ञियाय	४	१	४
प्राग्नयेवाचमीरय	८	८	४५
प्राग्नयेविश्वशुचेधियंधे	५	२	१६
प्राग्रुवोनभन्वो३नवक्रा	३	६	२
प्राचीनंबर्हिःप्रदिशा	८	६	८
प्राचीनंबर्हिरोजसा	२	५	८
प्राचीनोयज्ञःसुधितं	५	२	१०
प्राचींसुदेवाश्विनाधियं	५	५	१२
प्रांचंयज्ञंचकृमवर्धतांगीः	२	८	१३
प्रातःसुतमपिबोहर्यश्व	३	७	६
प्रातरग्निंप्रातरिंद्रंहवाम	५	४	८
प्रातरग्निःपुरुप्रियः	४	१	१०
प्रातर्जरेथेजरणेव	७	८	१८
प्रातर्जितंभगमुग्रंहुवेम	५	४	८
प्रातर्देवीमदितिंजोहवी	४	४	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रातर्यंजध्वमश्विनाहिनो	४	४	१८
प्रातर्यावभिरागतं	६	३	२१
प्रातर्यावाणाप्रथमायंजध्वं	४	४	१८
प्रातर्यावाणारथ्येवंवीरा	२	८	४
प्रातर्यावर्णःसहस्कृत	१	३	३२
प्रातर्युंजनासत्याधि	७	८	२१
प्रातर्युजाविबोधय	१	२	४
प्रातारत्नंप्रातरित्वा	२	१	१०
प्रातारथोनवोयोजि	२	६	२१
प्रान्यच्चक्रमंवृहःसूर्यस्य	४	१	२४
प्रार्वःस्तोतारंमघवन्नव	६	३	१८
प्रावींविपद्वाचऊर्मिं	७	४	७
प्रावेपामाबृहतो	७	८	३
प्रास्तौदृष्वौजाऋष्वेभिः	८	५	२७
प्रास्माऊर्जंघृतश्चुतं	५	८	२८
प्रास्मैगायत्रमंर्चत	५	७	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रास्मैहिनोतमधु	७	७	२५
प्रास्युधाराअक्षरन्	६	८	१९
प्रास्युधाराबृहतीः	७	४	१०
प्रियंदुग्धंनकाम्यं	४	१	११
प्रियंश्रद्धेददतः	८	८	९
प्रियमेधवदत्रिवत्	१	३	३१
प्रियातष्टानिमेकपिः	८	४	१
प्रियापदानिपश्वो	१	५	११
प्रियावोनामहुवेतुराणां	५	४	२३
प्रियासइत्तेमघवन्नभिष्टौ	५	२	३०
प्रियोनोअस्तुविश्पतिः	१	२	२१
प्रीणीताश्वान्हितंजयाथ	८	५	१९
प्रेंद्रस्यवोचंप्रथमाकृतानि	५	६	२३
प्रेंद्राग्निभ्यांसुवचस्यां	८	६	२१
प्रेताजयतानरः	८	५	२३
प्रेतांयज्ञस्यशंभुवा	२	८	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रेतोमुंचामिनामुतः	८	३	२४
प्रेदंब्रह्मक्षत्रतूर्येष्वाविथ	६	३	१९
प्रेद्धोअग्नेदीदिहिपुरो	५	१	२३
प्रेद्वग्निर्वावृधेस्तोमेभिः	२	८	२४
प्रेरयसूरोअर्थंन	७	७	२२
प्रेष्ठंसुप्रियाणां	६	७	१४
प्रेष्ठंवोअतिथिंगृणीषे	२	५	४
प्रेष्ठंवोअतिथिंस्तुषे	६	६	५
प्रेहिप्रेहिपथिभिः	७	६	१५
प्रेह्यभीहिधृष्णुहि	१	५	२९
प्रैतुब्रह्मणस्पतिः	१	३	२०
प्रैतेवदंतुप्रवयं	८	४	२९
प्रैषामज्मेषुपृथिवी	१	६	१३
प्रैषःस्तोमःपृथिवीमंतरिं	४	२	१९
प्रोअंयासीदिंदुरिंद्रस्य	७	३	१५
प्रोअश्विनावर्वसेकृणु	२	५	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
प्रोअस्माउपस्तुतिं	६	४	४०
प्रोग्रांपीतिंवृष्णइयर्मि	८	५	२४
प्रोतयेवरुणंमित्रमिंद्रं	४	६	१२
प्रोत्येअग्नयोग्निषु	३	८	२३
प्रोथदश्वोनयवसेविष्य	५	२	३
प्रोद्रोणेहरयःकर्माग्मन्	४	७	९
प्रोरोमित्रावरुणा	५	५	३
प्रोष्ठेशयावह्येशया	५	४	२२
प्रोष्वस्मैपुरोरथं	८	७	२१
प्रोस्यवह्निःपथ्याभिः	७	३	२५
बट्सूर्यश्रवसामहाँअसि	६	७	८
बण्महाँअसिसूर्य	६	७	८
बतोबतासियमनैव	७	६	८
बभ्रवेनुस्वतवसे	६	७	३६
बभ्राणःसूनोसहसोव्यद्यौत्	२	८	१४
बभ्रुरेकोविषुणःसूनरः	६	२	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
बर्हिःप्राचीनमोजसा	६	६	२४	बिभर्तिचार्विंद्रस्यनाम	७	५	२१	बृहंतइन्नुयेते	२	६	६	ब्रृहस्पतेप्रतिमेदेवतां	८	५	१२
बर्हिर्वायत्स्वपत्याय	१	६	४	बिभ्रद्द्रापिंहिरण्ययं	१	२	१८	बृहंतेवगंभरेषु	८	६	२	ब्रृहस्पतेप्रथमंवाचः	८	२	२३
बार्हिषदःपितरऊती	७	६	१७	बीभत्सूनांसयुजंहंसं	८	७	१०	बृहन्नच्छायोअपलाशः	७	७	१७	ब्रृहस्पतेयापरमापरावत्	३	७	२६
बलंधेहितनूषुनो	३	३	२२	बृबदुक्थंहवामहे	६	३	२	बृहन्निदिध्मएषां	६	३	४२	बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वो	५	६	२२
बलविज्ञायःस्थविरः	८	५	२२	बृहतीइवसूनवेरोदसी	१	४	२५	बृहस्पतइंद्रवर्धतंनः	३	६	२७	ब्रृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वो	५	६	२३
बहवःसूरचक्षसः	५	५	९	बृहत्सुम्नःप्रसवीतानिवेशं	३	८	४	बृहस्पतिर्नःपरिपातु	७	८	२३	ब्रृहस्पतेसदमिन्नःसुगं	१	७	२४
बह्वीनांपिताबहुरस्यपुत्रः	५	१	१९	बृहत्स्वश्चंद्रममवद्यदुक्थ्यं	१	४	१३	बृहस्पतिर्नःपरिपातु	७	८	२५	ब्रोधद्यन्माहरिभ्यां	३	५	१६
बह्वीःसमांअकरमंतः	८	७	९	बृहदिंद्रायगायत	६	६	१२	बृहस्पतिर्नःपरिपातु	७	८	२७	ब्रोधामेअस्यवचसो	२	२	१६
बळंस्यनीथाविपणेश्च	८	४	२३	बृहदुगायिषेवचोसुर्या	५	६	२०	बृहस्पतिर्नयतुदुर्गहा	८	८	४०	ब्रोधासुमेमघवन्वाचमेमां	५	३	५
बळित्थातद्वपुषे	२	२	८	बृहद्भिरग्नेअर्चिभिः	४	८	२	बृहस्पतिःप्रथमंजायमानः	३	७	२६	ब्रोधिन्मनसारथ्या	४	४	१५
बळित्थादेवनिष्कृतं	४	४	५	बृहद्वदंतिमदिरेण	८	४	२९	बृहस्पतिरमतहित्यत्	८	२	१८	बोधिन्मनाइदस्तुन्नः	६	६	२४
बळित्थापर्वतानां	४	४	२८	बृहद्वयोबृहतेतुभ्यमग्ने	४	४	२२	बृहस्पतिःसमजयद्वसूनि	५	१	१९	ब्रह्मगामश्वंजनयंतः	८	२	११
बळित्थामहिमावां	४	८	२५	बृहद्वयोमघवद्भ्योदधात	५	४	२८	बृहस्पतेअतियदर्यो	२	६	३१	ब्रह्मंचतेजातवेदः	७	५	३२
बळृत्वियायधाम्ने	६	४	४३	बृहद्वयोहिभानवे	४	१	८	बृहस्पतेजुषस्वनः	३	४	९	ब्रह्मचारीचरतिवेविं	८	६	७
बाधसेजनान्वृषभेवमन्यु	४	७	२७	बृहद्वरूथंमरुतां	६	१	२८	बृहस्पतेतपुषाश्नेव	२	७	१२	ब्रह्मजिन्वतमुतजिन्वतं	६	३	१६
बिभयाहित्वावतः	६	३	४७	बृहंतइन्मानवोभाऋजीकः	२	८	१५	बहस्पतेपरिदीया	८	५	२२	ब्रह्मणस्पतिरेता	८	३	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ब्रह्मणस्पतेत्वमस्य	२	६	३२
ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंता	२	७	३
ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथा	२	७	३
ब्रह्मणस्पतेसुयमस्य	२	७	३
ब्रह्मणाग्निःसंविदानः	८	८	२०
ब्रह्मणातेब्रह्मयुजायुन	३	२	१७
ब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाण	५	३	१३
ब्रह्मप्रजावदाभर	४	५	२८
ब्रह्माकृणोतिवरुणः	१	७	२२
ब्रह्माणंब्रह्मवाहसं	४	७	२२
ब्रह्माणइंद्रोपयाहिविद्वा	५	३	१२
ब्रह्माणस्त्वावयंयुजा	६	१	२२
ब्रह्माणिहिचकृषेवर्धनानि	४	६	१६
ब्रह्माणिमेमतयःशंसुतास	२	३	२४
ब्रह्मातइंद्रगिर्वणः	६	६	१३
ब्रह्मादेवानांपदवीः	७	४	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ब्राह्मणादिंद्रराधसः	१	१	२८
ब्राह्मणासोअतिरात्रेनसो	५	७	४
ब्राह्मणासःपितरःसोम्या	५	१	२०
ब्राह्मणासःसोमिनोवाच	५	७	४
ब्राह्मणोस्यमुखमासीत्	८	४	१९
भगंधियंवाजयंतः	२	८	३
भगएवभगवाँअस्तुदेवाः	५	४	८
भगप्रणेतर्भगसत्यराधः	५	४	८
भगभक्तस्यतेवयं	१	२	१३
भगस्यस्वसावरुणस्य	२	१	४
भजंतविश्वेदेवत्वं	१	५	१२
भद्रंकर्णेभिःशृणुयाम	१	६	१६
भद्रंतेअग्नेसहसि	३	५	११
भद्रंनोअपिवातयमनः	७	७	२
भद्रंनोअपिवातय	७	७	११
भद्रंभद्रंनआभर	६	६	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
भद्रंमनःकृणुष्ववृत्रतूर्ये	६	१	३२
भद्रंवैवरंवृणते	८	८	२२
भद्रमिदंरुशमाअग्नेअक्रन्	४	१	२८
भद्रमिद्भद्राकृणवत्सरं	५	६	२०
भद्राअग्नेर्वैध्र्यश्वस्य	८	२	१९
भद्रातेअग्नेस्वनीक	३	५	५
भद्राअश्वाहरितःसूर्यस्य	१	८	७
भद्रातेहस्तासुकृतोत	३	६	६
भद्राददक्षउर्वियाविभा	५	१	५
भद्रावस्त्रासमन्या	७	४	११
भद्रोनोअग्निराहुतः	६	१	३२
भद्रोभद्रयासचमानः	७	५	३१
भरद्यदिविरतो	३	६	१५
भरद्वाजायसप्रथः	४	५	२७
भरद्वाजायावधुक्षतद्विता	४	८	३
भरामेध्मंकृणवा	१	६	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
भरायसुभरतभागं	८	५	१५
भरेषुहव्योनमसोप	२	६	३१
भरेष्विंद्रंसुहवं	८	२	४
भर्गोहनामोतयस्य	८	१	२८
भवाद्युम्नीवाध्र्यश्वस्य	८	२	१९
भवानोअग्नेवितोत	७	६	२
भवानोअग्नेसुमनाउपेतौ	३	१	१८
भवामित्रोनशेव्यो	२	२	२६
भवावरूथंगृणतेविभावो	१	४	२४
भवावरूथंमघवन्मघोनां	५	३	१८
भारतीपवमानस्य	६	७	२५
भारतीळेसरस्वति	२	५	९
भास्वतीनेत्री	१	६	२५
भास्वतीनेत्रीसूनृतानां	१	८	१
भिंधिविश्वाअपद्विषः	६	३	४९
भिनत्पुरोनवतिं	२	१	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
भिनद्गिरिंशवसा	३	५	२१
भिनद्वलमंगिरोभिः	२	६	१६
भीतायनाधमानाय	४	४	२०
भीसोविवेषायुधेभिरेषां	५	३	३
भुज्युमंहसःपिपृथः	८	२	११
भुरंतुनोयशसा	८	३	९
भुवंस्त्रितस्यमर्ज्यः	६	८	२४
भुवनस्यपितरंगीर्भिराभिः	४	८	६
भुवश्चक्षुर्महऋतस्य	७	६	३
भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणा	८	१	९
भुवोजनस्यदिव्यस्यराजा	४	६	१४
भुवोयज्ञस्यरजसः	७	६	४
भुवोवितावामदेवस्य	३	५	२०
भूम्याअंतंपर्येकेचरंति	८	६	१७
भूयइद्वावृधेवीर्याय	४	७	२
भूयसावस्नमचरत्	३	६	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
भूयामंतेसुमतौवाजिनोव	५	७	२५
भूयामोषुत्वावतः	३	६	२८
भूरिंकर्मणेवृषभायवृष्णे	१	७	१७
भूरिंचकर्थयुज्येभिः	२	३	२५
भूरिंचकमरुतःपित्र्याणि	५	४	२६
भूरिदक्षेभिर्वचनेभिः	८	६	१५
भूरिंदाभूरिंदेहिनो	३	६	३०
भूरिदाह्यसिश्रुतःपुरुत्रा	३	६	३०
भूरिनामवंदमानोदधाति	३	८	१७
भूरिभिःसमहऋषिभिः	६	५	१०
भूरिहितेसवनामानुषेषु	५	३	६
भूरिंद्वेअचरंतीचरंतं	२	५	२
भूरीणिभद्रानर्येषु	२	४	२
भूरीणिहित्वेदधिरेअनीकेत	३	१	१९
भूरितइंद्रवीर्यंतव	१	४	२२
भूरीदिंद्रउदिनक्षंत	७	६	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
भूरीदिंद्रस्यवीर्यं	६	४	२६
भूर्जज्ञउत्तानपदः	८	३	१
भूषन्नयोधिबभ्रूषु	२	२	६
भ्रमिश्चिद्धासितूतुजिः	३	६	२७
भोजंत्वामिंद्रवयं	२	६	२०
भोजमश्वाःसुष्टुवाहः	८	६	४
भोजाजिग्युःसुरभिं	८	६	४
भोजायाश्वंसमृजंति	८	६	४
मंत्रमखर्वंसुधितंसुपेशसं	५	३	१९
मंथतानरःकविमद्वयंतं	३	१	३२
मंदमानऋतादधि	८	३	३
मंदंतुत्वामघवन्निंद्रेंदवः	५	७	३०
मंदंतुत्वामंदिनो	२	१	१३
मंदस्वहोत्रादनुजोषमंधसः	२	८	१
मंदस्वासुस्वर्णर	५	८	१६
मंदामहेदशतयस्य	२	१	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मंदिष्टयदुशनेकाव्येसचां	१	४	११
मंद्रंहोतारमुशिजोयविष्ठ	५	२	१३
मंद्रंहोतारमुशिजः	८	१	१
मंद्रंहोतारमृत्विजं	६	३	३७
मंद्रंहोतारंशुचिमद्वयावि	२	८	१९
मंद्रजिह्वाजुगुर्वणिः	२	२	११
मंद्रयासोमधारया	६	७	२६
मंद्रस्यकवेर्दिव्यस्यवह्नेः	४	७	११
मंद्रस्यरूपंविविदुः	७	२	२०
मंद्राकृणुध्वंधियआतनुध्वं	८	५	१८
मंद्रोहोतागृहपतिः	१	३	८
मंसीमहित्वावयं	७	७	१३
मंहिष्ठावाजसातमा	५	८	१
मंहिष्ठंवोमघोनां	४	२	१०
मक्षूकुनायाःसख्यंनवग्वा	८	१	२७
मक्षूकुनायाःसख्यंनवीयः	८	१	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मयोभूर्वातोअभिवातु	८	८	२७
मरुतःपिबतऋतुना	१	१	२८
मरुतोमारुतस्यनः	६	१	४०
मरुतोयद्धवोदिवः	५	८	२०
मरुतोयद्धवोबलं	१	३	१४
मरुतोयस्यहिक्षये	१	६	११
मरुतोवीळुपाणिभिः	१	३	१७
मरुत्वंतोअप्रतीतस्यजि	४	२	१८
मरुत्वंतमृजीषिणं	६	५	२७
मरुत्वंतंवृषभं	३	३	११
मरुत्वंतंवृषभंवावृधानं	४	६	८
मरुत्वंतंहवामहे	१	२	९
मरुत्वाँइंद्रमीढ्वः	६	५	२८
मरुत्वाँइंद्रवृषभो	३	३	२१
मरुत्सुवोदधीमहि	४	३	८
मरुत्स्तोत्रस्यवृजनस्यगोपा	१	७	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मर्तश्चिद्वोमृतवोरुक्मवक्ष	६	१	४०
मर्ताअमर्त्यस्यते	५	८	३५
मर्माणितेवर्मणाछादया	५	१	१२
मर्मृजानासआयवः	७	१	३९
मर्योनशुभ्रस्तन्वं	७	४	९
महःसरायएषते	२	२	१८
महःसुवोअरमिषेस्तवाम	६	४	४
महउग्रायतवसेसुवृक्तिं	६	६	३३
महत्तत्सोमोमहिषः	७	४	१९
महत्तदुल्बंस्थविरं	८	१	१०
महत्तद्वःकवयः	३	३	२७
महत्तन्नामगुह्यंपुरुस्पृक्	८	१	१६
महदद्यमहतामावृणीमहे	७	८	११
महश्चकर्म्यर्वतःक्रतुप्राः	३	७	१३
महश्चित्त्वमिंद्रयतएतान्	२	४	८
महश्चिदग्नएनसो	३	५	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
महाँअमत्रोवृजनेविरप्शी	३	२	१९
महाँअसिमहिष	३	३	१०
महाँअसिसोमज्येष्ठः	७	२	१०
महाँअस्यध्वरस्यप्रकेतो	५	२	१४
महाँआदित्योनमसो	३	४	५
महाँइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राः	४	६	७
महाँइंद्रोयओजसा	५	८	९
महाँइंद्रःपरश्चनु	१	१	१५
महाँउग्रोवावृधेवीर्याय	३	२	१९
महाँउतासियस्यते	५	३	१६
महाँऋषिर्देवजा	३	३	२०
महांतामित्रावरुणा	६	२	२१
महांतोमह्नाविभ्वो३	२	४	३
महांतंकोशमुदचानिषिंच	४	४	२८
महांतंत्वामहीरनु	६	७	१८
महांतंमहिनावयं	६	१	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
महान्त्सधस्थेध्रुवआनिष	२	८	२६
महिकेरवऊतये	१	३	३१
महिक्षेत्रंपुरुश्चंद्रंविविद्वान्	३	२	७
महिज्योतिर्निहितंवक्षणा	३	२	३
महिज्योतिर्बिभ्रतंत्वा	७	८	१३
महित्रीणामवोस्तु	८	८	४३
महित्वाष्ट्रमूर्जयंतीरजुर्यं	३	१	१
महिद्यावापृथिवीभूतं	८	४	२६
महिप्सरःसुकृतंसोम्यं	७	२	३१
महिमहेतवसेदीध्येनॄन्	४	२	१
महिम्नएषांपितरः	८	१	१८
महिराधोविश्वजन्यंदधा	४	७	३४
महिवोमहतामवः	६	४	७
महिवोमहतामवः	६	४	५१
महिषासोमायिनश्चित्र	१	५	७
महीअत्रमहिनावारं	२	२	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
महीद्यावापृथिवीइहज्येष्ठे	३	८	८	महोअर्णःसरस्वती	१	१	६	माकस्मैधातमभ्यमित्रिणे	१	८	२३	मातारुद्राणांदुहितावसू	६	७	८
महीद्यौःपृथिवीचनः	१	२	६	महोदेवान्यजसियक्ष्यानु	४	८	१	माकस्यनोअररुषो	५	६	१८	मातुर्दिधिषुमब्रवं	४	८	५१
महिमहेदिवेअर्चा	३	३	२४	महोद्रुहोअपविश्वायुधा	४	६	९	माकस्यंयक्षंसदमित्	३	४	२२	मातुष्पदेपरमेशुक्रआयोः	४	२	२२
महीमित्रस्यसाधथः	३	८	८	महोनोअग्नेसुवितस्य	५	१	२७	माकस्याद्भुतक्रतू	४	४	८	मातेअमाजुरोयथा	६	२	३
महीमेअस्यवृषनाम	७	४	२१	महोनोरायआभर	७	१	२३	माकांकुवीरमुद्वहोवनस्प	४	८	४	मातेअस्यांसहसावन्परि	५	२	३०
महीयदिधिषणाशिश्नथे	३	२	७	महोमहानिपनयंत्यस्य	३	२	१६	माकिरेनापथागात्	५	८	८	मातेगोदत्रनिररामराधसः	६	२	४
महीरस्यप्रणीतयः	४	७	२१	महोरुजामिबंधुता	३	४	२५	माकिर्नएनासख्यावि	७	७	९	मातेराधांसिमातऊतयो	१	६	८
महीरस्यप्रणीतयः	६	१	५	महोविश्वांअभिषतः	६	२	१४	माकिर्नेशन्माकीरिषत्	४	८	२०	मातेवयञ्चरसेपप्रथानः	४	१	७
महीवामूतिरश्विनामयोभु	१	८	२६	महोयस्पतिःशवसः	७	७	६	माकुध्र्यगिंद्रशूरवस्वीः	७	७	८	मातेहरीवृषणावीतपृष्ठा	३	२	१७
महीसमैरच्चम्वा	३	३	३१	मह्यंयजंतुममयानि	८	७	१५	माचिदन्यद्विशंसत	५	७	१०	मात्रपूषन्नाघृणइरस्यः	५	४	७
महेचनत्वामद्रिवः	५	७	१०	मह्यंत्वष्टावज्रमतक्षत्	८	१	५	माच्छेद्मरश्मीरितिनाध	१	७	२८	मात्रेनुतेसुमिते	७	७	२३
महेनोअद्यबोधय	४	४	२१	मह्यातेसख्यंवश्मिशक्तीः	३	२	७	माजस्वनेवृषभनोररीथाः	४	७	१८	मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगंधिः	२	३	९
महेनोअद्यसुवितायबोधि	५	५	२२	मांचत्वारआशवः	६	५	२३	मातलीकव्यैर्यमोअंगिरो	७	६	१४	मात्वातपत्प्रियआत्मापि	२	३	१०
महेयत्पित्रईरसं	१	५	१५	मांदेवादधिरेहव्यवाहं	८	१	१२	माताचयत्रदुहिता	३	३	३०	मात्वामूराअविष्यवः	६	३	४६
महेशुल्कायवरुणस्यनुत्वि	५	६	३	मांधुरिंद्रंनामदेवता	८	१	७	मातादेवानामदिते	१	८	४	मात्वारुद्रचुक्रुधामानमो	२	७	१६
महोअग्नेःसमिधानस्य	७	८	११	मांनरःस्वश्वावाजयंतः	३	७	१७	मातापितरमृतआबभाज	२	३	१५	मात्वाश्येनउद्वधीन्मासुप	२	८	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मोषुत्वावाघतंश्चन	५	३	१७
मोषुदेवाअदस्वः	१	७	२०
मोषुणःसोममृत्यवे	८	१	२२
मोषुब्रह्मेवंतंद्रयुः	६	६	२०
मोषुवरुणमृन्मयंगृहं	५	६	११
मोषुवोअस्मदभिता	२	२	४
मोपूर्णइंद्रात्रपृत्सुदेवैः	२	४	१५
मोपूणोअत्रजुहुरन्त	३	३	२८
मोष्वं१द्यदुर्हणावान्	५	७	२०
यंकुमारनवंरथं	८	७	२३
यंकुमारप्रावर्तयः	८	७	२३
यंक्रंदसीअवसा	८	७	४
यंक्रंदसीसंयती	२	६	८
यंजनासोहविष्मंतः	६	५	२१
यंतेश्येनःपदाभरत्	६	६	२
यंतेश्येनश्चारुमवृकं	८	८	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यंत्रायंध्वइदमिदं	५	४	२९
यंत्वमग्नेसमदहः	७	६	२२
यंत्वंरथमिंद्रमेधसा	२	१	१६
यंत्वंविप्रमेधसातौ	६	५	११
यंत्वागोपवनोगिरा	६	५	२३
यंत्वाजनासइंधते	६	३	३४
यंत्वाजनासईळते	६	५	२३
यंत्वाजनासोअभिसं	७	५	३२
यंत्वादेवादधिरेहव्य	८	१	२
यंत्वादेवापिःशुशुचानः	८	५	१३
यंत्वादेवासोमनवेदधुरिह	१	३	९
यंत्वाद्यावापृथिवीयं	७	५	३०
यंत्वापूर्वमीळितो	८	२	१९
यंत्वावाजिन्नघ्न्याअभि	७	३	५
यंदेवासस्त्रिरहन्नायजंते	२	८	२२
यंदेवासोजनयंताग्निं	८	४	११

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यंदेवासोवथवाजसातौ	७	८	८
यंदेवासोवथवाजसातौ	८	२	५
यंबाहुतेवपिप्रति	१	३	२२
यंमर्त्यःपुरुस्पृहं	३	८	२५
यंमेदुरिंद्रोमरुतः	५	७	२९
यंयज्ञंनयथानरः	१	३	२२
यंयुवंदाश्वध्वरायदेवा	५	१	१२
यंरक्षंतिप्रचेतसः	१	३	२२
यंवर्धयंतीद्गिरः	४	७	१६
यंविप्राउक्थवाहसः	६	१	३
यंवैसूर्यस्वर्भानुः	४	२	१२
यंसीमकृण्वन्तमसे	३	५	१३
यंसीमनुप्रवतेवद्रवंतं	३	७	११
यंसुपर्णःपरावतः	८	८	२
यंसोममिंद्रपृथिवी	३	३	१०
यंस्मापृच्छंतिकुह	२	६	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यःककुभोनिधारयः	६	३	२६
यःकुक्षिःसोमपातमः	१	१	१६
यःकृंतदिद्वियोन्यं	६	३	४७
यःपरस्याःपरावतः	८	८	४५
यःपंचचर्षणीरभि	५	२	१८
यःपावमानीरध्येति	७	२	१८
यःपुष्पिणीश्चप्रस्वश्च	२	६	२१
यःपूर्व्यायवेधसे	२	२	२६
यःपृथिवींव्यथमाना	२	६	७
यःपौरुषेयेणक्रविषा	८	४	८
यःप्राणतोनिमिषतः	८	७	३
यःशक्रोमृक्षोअश्व्यः	६	४	४८
यःशग्मस्तुविशग्मते	४	७	१६
यःशश्वतोमह्येनो	२	६	८
यःशंबरंपर्वते	२	६	९
यःशुक्रइवसूर्यो	१	३	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यःशूरेभिर्हव्योयश्चभीरु	१	७	१२	यआध्रायचकमानाय	८	६	२२	यइंद्रायवचोयुजा	१	२	१	यउक्थेभिर्नविंधते	६	४	१८
यःश्वेताँअधिनिर्णिज	६	३	२७	यआनयत्परावतः	४	७	२१	यइंद्राथसुनवत्	३	६	१२	यउग्रइवशर्यहा	४	५	२८
यःसंत्राहाविचर्षणिः	४	७	२७	यआपिर्नित्योवरुणप्रियः	५	६	१०	यइमाविश्वाजातानि	४	४	२६	यउग्राअर्कमानृचुः	१	१	३६
यःसुसरश्मिर्वृषभः	२	६	९	यआयुंकुत्सं मतिथिग्व	६	४	२२	यइमाविश्वाभुवनानि	८	३	१६	यउग्रेभ्यश्चिदोजीयान्	७	२	१०
यःसमिधायआहुती	६	१	२९	यआर्जीकेषुकृत्वसु	७	२	५	यइमेउभेअहनी	४	४	२६	यउग्रःसन्ननिष्टृतः	६	३	८
यःसंस्थेचिच्छतक्रतुः	६	३	३	यआस्तेयश्चचरति	५	४	२२	यइमेद्यावापृथिवी	८	६	९	यउदाजन्पितरो	८	२	१
यःसुनीथोददाशुषे	२	५	२९	यआस्वत्कआशये	६	३	२७	यइमेरोदसीउभे	३	३	२१	यउदानड्व्ययनं	७	७	१
यःसुन्वंतमवतियः	२	६	९	यइद्धआविवासति	४	८	२९	यइमेरोदसीमही	५	८	१२	यउदृचियज्ञेअध्वरेष्ठाः	८	३	११
यःसुन्वतेपचतेदुध्रः	२	६	९	यइंदोःपवमानस्य	७	५	२८	यइमेरोदसीमही	६	८	८	यउदृचींद्रदेवगोपाः	१	४	१६
यःसुषव्यःसुदक्षिणः	६	३	७	यइंद्रचमसेष्वा	६	६	२	यईखयंतिपर्वतान्	१	१	३७	यउद्नःफलिगंभिनत्	६	३	५
यःसृबिंदमनर्शनिं	६	३	१	यइंद्रयतयस्त्वा	५	८	१२	यईचकारनसोअस्यवेद	२	३	२०	यउशतामनसासोमं	८	८	१८
यःसोमसख्येतव	१	६	२१	यइंद्रशुष्मोमघवन्तेअस्ति	५	३	१०	यईचिकेतगुहा	१	५	११	यउश्रियादमेष्वादो	२	५	२९
यःसोमःकलशेष्वा	६	७	२८	यइंद्रसस्त्यव्रतः	६	६	३६	यईराजानावृतुथा	५	१	२	यउस्त्रियाअप्याअंतः	७	५	१८
यःस्त्रीहितीषुपूर्व्यः	१	५	२१	यइंद्रसोमपातमः	६	१	१	यईवहंतआशुभिः	४	३	२८	यऋक्षादंहसोमुचत्	६	२	२०
यःस्वारुंधानोगध्यासम	३	७	२१	यइंद्राग्नीचित्रतमोरथे	१	७	२६	यईशिरेभुवनस्य	८	२	४	यऋज्रामह्यंमामहे	५	७	१६
यआत्मदाबलदायस्य	८	७	३	यइंद्राग्नीसुतेषुवां	४	८	२५	यउक्थाकेवलादधे	६	४	२०	यऋज्रावातरंहसः	६	३	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यक्रतेचिदभिश्रिषः	५	७	१२
यक्रतेचिद्गास्पदेभ्यः	५	७	२४
यक्रतेनसूर्यमारो	८	२	१
यक्रष्वःश्रावयत्सखा	६	४	३
यक्रष्वाक्रष्टिविद्युतः	४	३	१०
यएकइच्च्यावयति	३	५	२१
यएकइत्तमुष्टुहि	४	७	२८
यएकईद्धव्यश्चर्षणीनां	४	६	१३
यएकइद्विदयते	१	६	६
यएकश्चर्षणीनां	१	१	१४
यएकोअस्तिदंसना	५	७	१५
यएनमादिदेशति	४	८	२२
यओजिष्ठइंद्रतंसुनो	४	७	५
यओजिष्ठस्तमाभर	७	५	२
यओहतेरक्षसोदेववीतौ	४	२	१८
यच्चगोषुदुःष्वप्न्यं	६	४	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यच्चित्रमप्नउषसोवहंती	१	८	४
यच्चिद्धितेअपिव्यथिः	६	३	४५
यच्चिद्धितेगणाइमे	४	४	२१
यच्चिद्धितेपुरुषत्रा	३	५	१२
यच्चिद्धितेविशोयथा	१	२	१६
यच्चिद्धित्वाजनाइमे	५	७	१०
यच्चिद्धित्वंगृहेगृहे	१	२	२५
यच्चिद्धिवांपुरऋषयः	५	८	२६
यच्चिद्धिशश्वतातना	१	२	२१
यच्चिद्धिशश्वतामसि	३	६	२९
यच्चिद्धिशश्वतामसि	६	४	४७
यच्चिद्धिसत्यसोमपा	१	२	२७
यच्छक्रासिपरावति	६	१	९
यच्छक्रासिपरावतियदं	६	६	३६
यच्छल्मलौभवतियन्नदी	५	४,	१७
यच्छुश्रूयाइमंहवं	६	३	४५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यजंतेअस्यसख्यंवयश्च	५	४	१
यजमानायसुन्वते	४	१	१९
यजध्वैनंप्रियमेधा	५	७	२४
यजस्ववीरप्रविहि	२	३	५
यजस्वहोतरिषितोयजी	४	५	१३
यजानोमित्रावरुणा	१	५	२३
यजामइन्नमसावृद्धमिंद्रं	३	२	१०
यजामहइंद्रंवज्रं	७	७	९
यजामहेवांमहःसजोषा	२	२	२३
यजिष्ठंत्वायजमाना	२	१	१२
यजिष्ठंत्वाववृमहे	६	१	२९
यज्जातवेदोभुवनस्य	८	४	१०
यज्जायथाअपूर्व्य	६	६	१२
यज्जायथास्तदहरस्य	३	३	१२
यज्ञंचनस्तन्वंचप्रजांच	८	८	१५
यज्ञंपृच्छाम्यवमं	१	७	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यज्ञइंद्रमवर्धयत्	६	१	१४
यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितं	४	१	३
यज्ञस्यकेतुंप्रथमं	८	७	५
यज्ञस्यकेतुःपवते	७	३	१३
यज्ञस्यवोरथ्यंविश्पतिं	८	४	२३
यज्ञस्यहिस्थऋत्विजा	६	३	२०
यज्ञानांरथ्येवयं	६	३	४१
यज्ञायज्ञावोअग्नये	४	८	१
यज्ञायज्ञावःसमनातुतुर्व	२	४	६
यज्ञासाहंदुवइषे	७	७	३
यज्ञेदिवोनृषदनेपृथिव्या	५	६	२०
यज्ञेनगातुमप्तुरो	२	६	२७
यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवाः	२	३	२३
यज्ञेनयज्ञमयजंत	८	४	१९
यज्ञेनवर्धतजातवेदसं	२	५	२०
यज्ञेनवाचःपदवीयं	८	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यज्ञेभिरद्भुतक्रतुं	६	२	१०	यत्तीर्थंसवनंरत्नधेयं	३	७	६	यत्तेराजञ्छृतंहविः	७	५	२८	यत्रराजावैवस्वतः	७	५	२७
यज्ञेभिर्यज्ञवाहसं	६	१	४	यत्तेअपोयदोषधीः	८	१	३१	यत्तेविश्वमिदंजगत्	८	१	२१	यत्रवह्निरभिहितः	४	३	४
यज्ञेनेंद्रमवसाचक्रेअर्वा	३	२	११	यत्तेकृष्णःशकुनः	७	६	२१	यत्तेसमुद्रमर्णवं	८	१	२०	यत्रवेत्थवनस्पते	३	८	२१
यज्ञेयज्ञेसमर्त्यः	८	४	२६	यत्तेगात्रादग्निनापच्यमाना२	३		९	यत्तेसादेमहसा	२	३	१०	यत्रशूरासस्तन्वोवितन्वते४		७	२९
यज्ञैरथर्वाप्रथमः	१	६	४	यत्तेचतस्रःप्रदिशः	८	१	२०	यत्तेसूर्यंयदुषसं	८	१	२१	यत्राचक्रुरमृतागातुमस्मै	५	५	५
यज्ञैरिषूःसन्नममानः	८	४	५	यत्तेदित्सुप्रराध्यं	४	३	१०	यत्तेसोमगवाशिरो	२	५	७	यत्रानंदाश्चमोदाश्च	७	५	२७
यज्ञैर्वायज्ञवाहसः	१	६	११	यत्तेदिवंयत्पृथिवीं	८	१	२०	यत्रकामानिकामाश्च	७	५	२७	यत्रानरःसमयंतेकृतध्वं	५	६	४
यज्ञैःसंमिश्लाःपृषतीभिः	२	७	२५	यत्तेपराःपरावतः	८	१	२१	यत्रक्वचतेमनः	४	५	२४	यत्रानुकामंचरणं	७	५	२७
यज्ञोदेवानांप्रत्येतिसुम्नं	१	७	२५	यत्तेपर्वतान्बृहतः	८	१	२१	यत्रग्रावापृथुबुध्नः	१	२	२५	यत्रावदेतेअवरः	८	४	१३
यज्ञोहितइंद्रवर्धनोभूत्	३	२	११	यत्तेपवित्रमर्चिवत्	७	२	१७	यत्रज्योतिरजस्रं	७	५	२७	यत्रासमुद्रःस्कभितः	८	८	७
यज्ञोहिष्मेंद्रंकश्चिदृंधन्	२	४	१५	यत्तेपवित्रमर्चिषि	७	२	१७	यत्रदेवाँऋघायतो	३	६	१९	यत्रासुपर्णाअमृतस्यभागं	२	३	१८
यज्ञोहीळोवोअंतरः	६	१	२८	यत्तेभूतंचभव्यंच	८	१	२१	यत्रद्वाविवजघना	१	२	२५	यत्रेदानींपश्यसि	८	४	६
यतइंद्रभयामहे	६	४	३८	यत्तेभूमिंचतुर्भृष्टिं	८	१	२०	यत्रनार्यपच्यवं	१	२	२५	यत्रोतबाधितेभ्यः	३	६	१९
यतासुजूर्णीराति	३	५	४	यत्तेमरीचीःप्रवतः	८	१	२०	यत्रबाणाःसंपतंति	५	१	२२	यत्रोतमर्त्याययकं	३	६	२०
यत्किंचेदंवरुणदैव्येजने	५	६	११	यत्तेमनुर्यदनीकं	८	२	१९	यत्रब्रह्मापवमान	७	५	२७	यत्रौषधीःसमग्मत	८	५	९
यत्तुदत्सूरएतशं	५	७	१२	यत्तेयमंवैवस्वतं	८	१	२०	यत्रमंथांविबध्नते	१	२	२५	यत्पर्जन्यकनिक्रदत्	४	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्पाकुत्रामनसा	७	५	३०
यत्पांचजन्ययाविशा	६	४	४३
यत्पुरुषेणहविषा	८	४	२८
यत्पुरुषंव्यदधुः	८	४	१९
यत्पूर्व्यंमरुतोयच्चनूतनं	४	३	१८
यत्प्रायासिष्टपृषतीभिर	४	३	२३
यत्त्वातुरीयमृतुभिः	१	१	१९
यत्त्वादेवप्रपिबंति	८	३	२०
यत्त्वापृच्छादीजानः	६	२	२०
यत्त्वायामिंदद्धितन्नः	८	१	४
यत्त्वासूर्यस्वर्भानुः	४	२	११
यत्त्वाहोतारमनजन्मियेधे	३	१	१९
यत्त्वेषयामानदयंत	२	४	१
यत्संवत्समृभवोगामरक्ष	३	७	४
यत्सानोःसानुमारुहत्	१	१	१९
यत्सिंधौयदसिक्न्यां	६	१	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्सोमआसुतेनरं	५	६	१८
यत्सोमचित्रमुक्थ्यं	६	८	९
यत्सोममिंद्रविष्णवि	६	१	४
यत्सोमोवाजमर्षति	७	१	१३
यत्स्थोदीर्घप्रसद्मनि	५	८	३४
यथाकण्वेमघवंत्रस	६	४	१५
यथाकण्वेमघवन्मेधेअध्व	६	४	१७
यथाकुलांयथाशफं	६	४	१०
यथागौरोअपाकृतं	५	७	३०
यथाचित्कण्वमावतं	५	८	५
यथाचिद्वृद्धमतसं	६	४	२२
यथाचिन्मन्यसेहृदा	४	३	१९
यथादेवाअसुरेषु	८	८	९
यथानोअदितिःकरत्	१	३	२६
यथानोमित्रोवरुणः	१	३	२६
यथानोमित्रोअर्यमा	६	२	४०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यथापवथामनवे	७	४	८
यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यं	२	४	१८
यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यः	२	४	१९
यथापूर्वेभ्यःशतसाः	७	३	७
यथाभवदनुदेयी	८	७	२३
यथामनौसांवरणौ	६	४	१८
यथामनौविवस्वति	६	४	२०
यथायजोहोत्रमग्नेपृथि	२	१	१७
यथायुगंवरत्रया	८	१	२५
यथारुद्रस्यसूनवः	६	१	३९
यथावःस्वाहाग्नयेदाशेम	५	२	४
यथावरोसुषाम्णे	६	२	२०
यथावरोसुषाम्णे	६	२	४०
यथावशंत्रिदेवास्तथेदसत्	६	२	३५
यथावातःपुष्करिणीं	४	४	२०
यथावातोयथावनं	४	४	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यथावामत्रिरश्विना	६	३	२८
यथाविद्वाँअरंकरत्	२	५	२६
यथाविप्रस्यमनुषो	१	५	२४
यथाहत्यद्वसवो	३	५	१२
यथाहत्यद्वसवोगौर्यं	८	७	१३
यथाहान्यनुपूर्वं	७	६	२६
यथाहोतर्मनुषोदेवताता	४	५	५
यथेयंपृथिवीमही	८	१	२५
यथोतकृत्व्येधने	५	८	६
यदंगतविषीयसे	५	८	१४
यदंगतविषीयवः :	५	८	१८
यदंगत्वाभरताःसंतरेयुः	३	२	१४
यदंगदाशुषेत्वं	१	१	२
यदंतरापरावतं	३	३	२
यदंतरिक्षेपतथःपुरुभुजा	५	८	३४
यदंतरिक्षेयद्दिवि	५	८	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदंतियच्चदूरके	७	२	१७
यदक्रंदःप्रथमंजायमानः	२	३	११
यदग्नएषासमितिः	७	६	१०
यदग्नेअद्यमिथुना	८	४	७
यदग्नेकानिकानिचित्	६	७	१२
यदग्नेदिविजाअसि	६	३	३४
यदग्नेमर्त्यस्त्वं	६	१	३३
यदग्नेस्यामहं	६	३	४०
यदचरस्तन्वावावृधानः	८	१	१५
यदज्ञातेषुवृजनेषु	७	७	१५
यदत्त्युपजिह्विका	६	७	१२
यदध्रिगावोअध्रिगू	६	२	७
यदद्दोदिवोअर्णवः	६	२	२९
यदद्दोपितोअजगन्	२	५	७
यदद्दोवाततेगृहे	८	८	४४
यदद्यकच्चवृत्रहन्	६	६	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदद्भिःपरिषिच्यसे	७	२	२
यदद्यकर्हिकर्हिचित्	६	५	१८
यदद्यत्वापुरुष्टुत	४	८	२२
यदद्यत्वाप्रयतियज्ञेअस्मि	३	१	३४
यदद्यभागंविभजासि	२	१	४
यदद्यवांनासत्या	५	८	३१
यदद्यसूरउदिते	५	५	८
यदद्यसूरउदिते	६	२	३४
यदद्यसूर्यउद्यति	६	२	३४
यदद्यसूर्यब्रवोनागाः	५	५	१
यदद्यस्थःपरावति	४	४	११
यदद्याश्विनावपाक	५	८	३४
यदद्याश्विनावहं	५	८	३२
यदन्यासुवृषभो	३	३	३१
यदपामोषधीनां	२	५	७
यदप्सुयद्वनस्पतौ	५	८	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदब्रवंप्रथमंवांवृणानः	१	७	२७
यदयातंदिवोदासायवर्तिः	१	८	११
यदयातंशुभस्पती	८	३	२२
यदयुक्थाअरुषा	१	६	३१
यदर्जुनसारमेय	५	४	२२
यदश्वस्यक्रविषोमक्षिका	२	३	८
यदश्वान्धूर्षुपृषतीरयुग्ध्वं	४	३	१८
यदश्वायवासउपस्तृणंति	२	३	१०
यदश्विनापृच्छमाना	८	३	२२
यदस्यधामनिप्रिये	६	१	६
यदस्यमन्युरध्वनीत्	५	८	११
यदाजियात्याजिकृत्	६	३	४३
यदातेमारुतीर्विशः	६	१	६
यदातेविष्णुरोजसा	६	१	६
यदातेहर्यताहरी	६	१	६
यदादीध्येनदविषाणि	७	८	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदापीतासोअंशवः	५	८	३३
यदारसकंतृभवःपितृभ्यां	३	७	१
यदावज्रंहिरण्यमित्	७	७	९
यदावलस्यपीयतः	८	२	१७
यदावाजमसनत्	८	२	१६
यदाविर्यदपीच्यं	६	४	९
यदावीरस्यरेवतोदुरोणे	५	४	९
यदावृत्रंनदीवृतं	६	१	६
यदाशसानिःशसा	८	८	२२
यदासमर्यंव्यचे	३	६	१२
यदासुमर्तोअमृतासु	८	५	२
यदासूर्यममुंदिवि	६	१	६
यदिक्षितायुर्यदिवा	८	८	१९
यदिंद्रचित्रमेहना	४	२	१०
यदिंद्रतेचतस्रः	४	२	५
यदिंद्रदिविपार्येयदृधक्	४	७	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदिंद्रनाहुषीष्वा	४	७	२८	यदिंद्राग्नीयदुषुतुर्वे	१	७	२७	यदीघृतेभिराहुतः	६	१	३३	यदूवध्यमुदरस्यापवाति	२	३	८
यदिंद्रपूर्वोअपरायशिक्षन्	५	३	२	यदिंद्राहंन्प्रथमजामहीनां	१	२	३६	यदीदहंयुधये	७	७	१५	यदेदेनमदधुः	८	४	१२
यदिंद्रपृतनाज्ये	६	१	५	यदिंद्राहंयथात्वं	६	१	१४	यदीमन्थंतिबाहुभिः	३	१	३३	यदेमिप्रस्फुरन्निव	५	६	११
यदिंद्रप्रागपागुदक्	५	७	३०	यदिंद्रेणसरथंयाथोअश्वि	५	८	३२	यदींमातुरुपस्वसा	२	५	२६	यदेषामन्योअन्यस्यवाचं	५	७	३
यदिंद्रप्रागपागुदक्	६	४	४६	यदिंद्रोअनयद्रितः	४	८	२३	यदीमिंद्रश्रवाय्यं	४	२	९	यदेषांपृषतीरथे	५	८	२३
यदिंद्रब्रह्मणस्पते	८	८	२२	यदिप्रवृद्धसत्पते	६	१	२	यदीमृतस्यपयसा	१	५	२७	यद्गायत्रेअधिगायत्रं	२	३	१८
यदिंद्रमन्मशस्त्वा	६	१	१९	यदिमावाजयन्नहं	८	५	१०	यदीमेनांउशतोअभ्यवं	५	७	३	यद्गोपावददितिःशर्मभद्रं	५	५	२
यदिंद्रयावतस्त्वं	५	३	२०	यदिमेरारणःसुते	६	३	२	यदीशीयामृतानां	७	८	२	यद्दधिषेप्रदिविचार्वन्नं	५	६	२३
यदिंद्रराधोअस्ति	६	४	२५	यदिमेसख्यमावरः	६	१	११	यदीसुतेभिरिन्दुभिः	४	७	१४	यद्दधिषेमनस्यसि	६	३	४८
यदिंद्रसर्गेअर्वतः	४	७	२९	यदिन्विंद्रपृथिवीदशभु	१	४	१४	यदुत्तमेमरुतोमध्यमेवा	४	३	२५	यद्देवाअदःसलिले	८	३	२
यदिंद्राग्नीअवमस्यां	१	७	२७	यदिवाहमनृतदेवआस	५	७	७	यदुदंचोवृषाकपे	८	४	४	यद्देवानांमित्रमहःपुरोहि	१	३	३०
यदिंद्राग्नीउदितासूर्य	१	७	२७	यदिस्तुतस्यमरुतोअधी	५	४	२४	यदुदीरतआजयो	१	६	१	यद्देवापिःशंतनवे	८	५	१३
यदिंद्राग्नीजनाइमे	६	३	२५	यदिस्तोमंममश्रवत्	५	७	१२	यदुद्वतोनिवतोयासि	८	७	३०	यद्देवायतयोयथा	८	३	२
यदिंद्राग्नीदिविष्ठो	१	७	२७	यदीगणस्यरशनामजीगः	३	८	१२	यदुलूकोवदतिमोघं	८	८	२३	यद्देवाःशर्मशरणं	६	४	८
यदिंद्राग्नीपरमस्यां	१	७	२७	यदींसुतासइंदवः	६	४	१६	यदुषऔच्छःप्रथमा	८	१	१६	यद्धत्यद्वांपुरुमीह्ळस्य	२	२	२०
यदिंद्राग्नीमदथःस्वे	१	७	२७	यदींसोमाबभ्रुधूताअमं	४	१	२८	यदुषोयासिभानुना	५	८	३३	यद्धत्यान्मित्रावरुणा	२	२	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यद्धनूनंपरावति	६	४	१७
यद्धनूनंयद्वायज्ञे	६	४	१५
यद्धप्राचीरजगंत	८	८	१३
यद्धयांतिमरुतः	१	३	१४
यद्धविष्यंमृतुशोदेवयानं	२	३	७
यद्धस्यातइंद्रश्रुष्टिरस्ति	२	४	२१
यद्धंहिष्टंनातिविधेसुदानू	४	३	३१
यद्युंजतेमरुतोरुक्मवक्षसः	२	७	२०
यद्युंजाथेवृषणमश्विना	२	२	२७
यद्युयंपृश्निमातरः	१	३	१५
यद्रोधयामहतोमन्यमा	५	६	२३
यद्यावइंद्रतेशंत	६	५	८
यद्द्योदसीप्रदिवोअस्ति	५	३	२
यद्वाउविश्पतिः	६	२	११
यद्वाग्वदंत्यविचेतनानि	६	७	५
यद्वाजिनोदामसंदानम	२	३	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यद्वातजूतोवना	१	५	९
यद्वातृक्षौमघवंद्रुह्यावाज	४	७	२८
यद्वादिविपार्येसुष्विमिंद्र	४	६	१५
यद्वाप्रवृद्धसत्पते	६	६	२१
यद्वाप्रस्रवणेदिवः	६	४	४६
यद्वाभिपित्वेअसुराऋतंय	६	२	३४
यद्वामरुत्वःपरमेसधस्थे	१	७	१३
यद्वायज्ञंमनवेसंमिमिक्ष	५	८	३४
यद्वारुमेरुशमेश्यावकेकृ	५	७	३०
यद्वावन्थपुरुष्टुत	६	४	४८
यद्वावानपुरुतमं	८	३	५
यद्वाशक्रपरावति	६	१	४
यद्वासिरोचनेदिवः	६	६	३६
यद्वासिसुन्वतोवृधः	६	१	४
यद्वाहिष्टंतदग्नये	४	१	१८
यद्वाकुक्षीवाउत	५	८	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यद्विजामन्परुषिवंदनं	५	४	१७
यद्विरूपाचरंमर्त्येषु	८	५	४
यद्वीळाविंद्रयत्स्थिरे	६	३	४९
यद्वृत्रंतववचाशनिं	१	५	३१
यद्वोदेवाश्चकृम	७	८	१३
यद्वोवयंप्रमिनाम	७	५	३०
यद्वःश्रांतायसुन्वते	६	४	५२
यन्नइंद्रोजुजुषे	३	६	७
यन्नासत्यापराके	५	८	३२
यन्नासत्यापरावति	१	४	२
यन्नासत्यापरावति	५	८	२७
यन्नासत्याभुरण्यथः	५	८	३१
यन्निंयानंन्ययनं	७	७	१
यन्निर्णिजारेक्णसाप्रावृं	२	३	७
यन्नीक्षणंमांस्पचन्या	२	३	९
यंनुनकिःपृतनासु	३	३	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यन्नूनमश्यांगतिं	४	४	२
यन्नूनंधीभिरश्विना	५	८	३३
यन्मन्यसेवरेण्यं	४	२	१०
यन्मरुतःसभरसःस्वर्णरः	४	३	१५
यमग्निंमेध्यातिथिः	१	३	१०
यमग्नेपृत्सुमर्त्यं	१	२	२३
यमग्नेमन्यसेरयिं	७	७	४
यमग्नेवाजसातम	४	१	१२
यमत्यमिववाजिनं	६	७	२६
यमश्विनाददथुःश्वेतमश्वं	१	८	९
यमश्वीनित्यमुपयातिय	५	१	२५
यमस्यमायम्यं१कामः	७	६	७
यमाचिदत्रयमसूरसूत	३	२	२५
यमादहंवैवस्वतात्	८	१	२५
यमादित्यासोअद्रुहः	६	१	३६
यमापोअद्रयोवना	४	८	१

॥६२॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यमायघृतवद्धविः	७	६	१६	ययागाआकरामहे	८	८	१४	यस्तित्याजसचिविदं	८	२	२४	यस्तेमदोवरेण्यः	७	१	२१
यमायमधुमत्तमं	७	६	१६	ययारध्रंपारयथात्यंहः	२	७	२१	यस्तुभ्यमग्नेअमृता	३	४	१७	यस्तेमदःपृतनाषाट्	४	६	८
यमायसोमंसुनुत	७	६	१६	ययोरधिप्रयज्ञाः	५	८	३४	यस्तुभ्यमग्नेअमृताय	८	४	२२	यस्तेमन्योविधद्वज्र	८	३	१३
यमासाकृपनीळं	७	७	२	यवंवृकेणाश्विनावपन्ता	१	८	१७	यस्तुभ्यंदाशाद्योवा	१	५	१२	यस्तेयज्ञेनसमिधायउक्थैः	४	५	७
यमिंद्रदधिषेत्वं	६	६	३६	यवंयवन्नोअन्धसा	७	१	१२	यस्तेअग्नेनमसायज्ञमीट्टे	४	१	४	यस्तेरथोमनसो	८	६	१२
यमिमंत्वंवृषाकपिः	८	४	१	यश्चिकेतससुक्रतुः	४	४	३५	यस्तेअग्नेसुमतिंमर्तः	७	६	१०	यस्तेरेवाँअदाशुरिः	६	३	४४
यमींगर्भमृतावृधः	७	५	५	यश्चिदापोमहिना	८	७	४	यस्तेअद्यकृणवद्भद्रशोचे	७	८	२९	यस्तेशृङ्गवृषोनपात्	६	१	२४
यमींद्रासवयसा	२	२	१३	यश्चिद्धितइत्थाभर्गः	१	२	१३	यस्तेअनुस्वधामस	३	३	१६	यस्तेसाधिष्ठोवसे	४	२	५
यमुपूर्वमहुवेतमिदंहुवे	२	८	१	यश्चिद्धित्वाबहुभ्यः	१	६	६	यस्तेगर्भममीवा	८	८	२०	यस्तेसाधिष्ठोवसेतेस्या	६	४	२३
यमेइववयतमाने	७	६	१३	यस्तइध्मंजभरत्सि	३	४	१७	यस्तेचित्रश्रवस्तमः	६	६	१८	यस्तेसूनोसहसोगीर्भि	४	५	१५
यमेनदत्तंत्रितएनमायुन	२	३	११	यस्तइन्द्रप्रियोजनोददा	५	३	२	यस्तेद्रप्सःस्कन्दतियः	७	६	२५	यस्तेस्तनःशशयोयोमयो	२	३	२३
यमैरिरेभृगवोविश्व	२	२	१२	यस्तइन्द्रमहीरपः	५	८	१२	यस्तेद्रप्सस्कन्नोयस्ते	७	६	२५	यस्तेहन्तिपतयन्तं	८	८	२०
यमैच्छामुमनसासः	८	१	१३	यस्तऊरूविहरति	८	८	२०	यस्तेनूनंशतक्रतो	६	६	१८	यस्त्वादेविसरस्वति	४	८	३०
यमोनोगातुंप्रथमो	७	६	१४	यस्तस्तंभसहसाविज्मोअ	३	७	२६	यस्तेभरादन्नियते	३	४	१७	यस्त्वादोषायउषसि	३	४	१७
यमृत्विजोबहुधाकल्पः	६	४	२९	यस्ताचकारसकुहस्विदिं	४	६	११	यस्तेमदोयुज्यश्चारु	५	३	५	यस्त्वद्धोतापूर्वोअग्नेयजी	३	१	१७
यमोहंजातोयमो	१	५	१०	यस्तिग्मशृंगोवृषभोनभी	५	२	२९	यस्तेमदोवरेण्यः	६	४	२	यस्त्वाभ्रातापतिर्भूत्वा	८	८	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यस्यंवायूयंप्रतिवाजिनो	६	१	३९
यस्यंवायोरिवद्रवत्	४	७	२६
यस्यविश्वानिहस्तयोःपंच	२	४	१९
यस्यविश्वानिहस्तयोः	४	७	२२
यस्यंव्रतेपृथिवीनन्नमीति	४	४	२७
यस्यशर्मन्नुपविश्वेजनासः	५	२	९
यस्यशश्वत्पपिवांइन्द्र	८	६	१२
यस्यश्रवोरोदसीअन्तरु	५	२	२८
यस्यंश्वेताविचक्षणा	६	३	२७
यस्यंसंस्थेनवृण्वते	१	१	९
यस्याअनन्तोअह्रुतः	४	८	३१
यस्याग्निर्वपुर्गृहे	६	१	३१
यस्याजंस्त्रंशवसामानमु	१	७	१०
यस्याजुषन्नमस्विनः	६	५	२५
यस्यादेवाउपस्थे	६	६	२८
यस्यानक्षादुहिता	७	७	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यस्यानाप्तःसूर्यस्येवयासः	१	७	८
यस्यानूनागभीराः	६	१	२०
यस्यामितानिवीर्या	६	२	१९
यस्यायंविश्वआर्यो	६	४	१९
यस्यारुशन्तोअर्चयः	१	४	५
यस्यावधीत्पितरंयस्यमात	४	२	३
यस्याश्वासःप्रदिशि	२	६	८
यस्येक्ष्वाकुरुपव्रते	८	१	२४
यस्येमेहिमवन्तः	८	७	३
यस्यौषधीःप्रसर्पथ	८	५	१०
याँआभजोमरुतइन्द्रसो	३	२	१८
यांत्वादिवोदुहितर्वर्धय	५	५	२४
यांपूषन्ब्रह्मचोदनीं	४	८	१८
यांमेधियंमरुतः	८	२	८
याःप्रवतोनिवतः	५	४	१७
याःसरूपाविरूपाः	८	८	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
याआपोदिव्याउतवास्रवं	५	४	१६
याइंद्रप्रस्वस्त्वा	५	८	१२
याइंद्रभुजआभरः	६	६	३६
याओषधीःपूर्वाजाता	८	५	८
याओषधीःसोमराज्ञीः	८	५	११
याओषधीःसोमराज्ञीर्वि	८	५	११
यागुंगूर्यासिनीवाली	२	७	१५
योगोमतीरुषसःसर्ववीरा	१	८	४
यागौर्वर्तनिंपर्येति	८	२	१०
याजामयोवृष्णइच्छान्ति	३	४	२
यातऊतिरमित्रहन्	४	७	२३
यातऊतिरवमायापरमा	४	६	१९
यातंच्छर्दिष्पाउतनःपर	५	८	३२
यातिदेवःप्रयतायात्युद्वता	१	३	६
यातेंअग्नेपर्वतस्येव	३	४	२
यातेअष्ट्रागोओपशा	४	८	१८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
यातेकाकुत्सुकृतायावरि	४	७	१३
यातेजिह्वामधुमती	३	४	२
यातेदिद्युदवसृष्टादिवस्प	५	४	१३
यातेधामानिदिवि	१	६	१९
यातेधामानिपरमाणि	८	३	१६
यातेधामानिहविः	१	६	२२
यातेभीमान्यायुधा	७	१	२३
यादस्त्रासिन्धुमातरा	१	३	३३
यादंपतीसमनसा	६	२	३८
यादृगेवददृशेतादृगुच्यते	४	२	२४
यादेवेषुतन्व१मैरयन्त	८	८	२७
याद्राध्यं१वरुणोयोनिम	२	८	३
याधर्तारारजसोरोचनस्यो	४	४	७
याधारयन्तदेवाः	५	५	८
यानिस्थानान्यश्विनादधा	५	५	१७
यानीद्राग्नीचक्रथुर्वीर्या	१	७	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट,	अ.	वर्गः
यानुश्वेतावृवोदिवः	६	३	२५	याभिःकृशानुमसने	१	७	३७	याभीरेभंनिवृतं	१	७	३३	याविश्वासांजनितारा	५	१	१३
यानःपीपरदश्विना	१	३	३४	याभिःकुत्संमार्जुनेयं	१	७	३७	यामथर्वामनुष्पिता	१	५	३१	यावीर्याणिप्रथमानि	८	६	१५
यात्रायेमर्तान्त्सुषूदो	१	५	२०	याभिःपक्थमवथोयाभि	६	२	६	यामुंयेष्ठाःशुभाशोभिष्ठाः	५	४	२३	यावृत्रहापरावति	६	३	४६
यान्वोनरोदेवयंतोनिमि	३	१	४	याभिःपठर्वाजठरस्य	१	७	३६	यारुचोजातवेदसः	८	८	४६	यावोभेषजामरुतःशुची	२	७	१८
यापृतनासुदुष्टरा	४	४	३२	याभिःपत्नीर्विमदाय	१	७	३६	यावत्तरस्तन्वोइयावदो	५	६	१३	यावोमायाअभिद्रुहे	२	७	’८
याःफलिनीर्याअफलाः	८	५	१०	याभिःपरिज्मातनयस्य	१	७	३३	यावदिदंभुवनंविश्व	१	७	२६	यावःशर्मशशमानाय	१	६	१०
याभिरंगिरोमनसा	१	७	२६	याभिःशचीभिर्वृषणा	१	७	३४	यावयद्द्वेषसन्त्वा	३	८	३	याशर्धायमारुतायस्वभा	४	८	३
याभिरंतकंजसमान	१	७	३४	याभिःशचीभिश्वमसा	३	४	७	यावयद्द्वेषाऋतपाऋतेजाः	१	८	३	याश्वेदमुपशृण्वन्ति	८	५	११
याभिर्नरात्रसदस्युं	५	८	२९	याभिःशंतातीभवथो	१	७	२६	यावयावृक्यंऽवृकं	८	७	१४	यासांतिस्रःपंचाशतः	२	१	२२
याभिर्नराशयवेयाभिः	१	७	३६	याभिःशुचन्तिधनसा	१	७	३४	यावन्मात्रमुषसोन	८	४	१३	यासांराजावरुणोयातिम	५	४	१६
याभिर्नरंगोषुयुधं	१	७	३७	याभिःसिन्धुंमधुमंतं	१	७	३४	यावांतेसन्तिदाशुषे	५	२	४	यासिकुत्सेनसरथं	३	५	१९
याभिर्महामतिथिग्वं	१	७	३५	याभिःसिन्धुमवथयाभि	६	१	४०	यावांकशामधुमती	१	२	४	यासुजूर्णिःश्रेणिःसुम्ने	८	५	२
याभिर्वम्रंविपिपानं	१	७	३५	याभिःसुदानूऔशिजाय	१	७	३५	यावांशतंनियुतोयाः	५	६	१३	यासुनीथेशौचद्रथे	४	४	२१
याभिर्विश्पलांधनसा	१	७	३४	याभिःसूर्यंपरियाथः	१	७	३५	यात्रांसन्तिपुरुस्पृहो	३	७	२३	यासुबाहुःस्वंगुरिः	२	७	१५
याभिःकण्वमभिष्टिभिः	१	४	१	याभिःसोमोमोदते	७	७	२४	यावांसन्तिपुरुस्पृहः	४	८	२८	यासुरथारथीतमा	१	२	४
याभिःकण्वंमेधातिथिं	५	८	२८	याभीरसांक्षोदसोद्नः	१	७	३५	यावित्थाश्लोकमादिव	१	६	२७	यासुराजावरुणोयासुसो	५	४	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
याःसूर्योरश्मिभिराततान	५	५	१४
यास्तेधारामधुश्चुतः	७	१	२५
यास्तेपूषन्नावोअंतःसमुद्रे	४	८	२४
यास्तेप्रजाअमृतस्य	१	३	२७
यास्तेराकेसुमतयःसुपेशसः	२	७	१५
युङ्ध्वंह्यरुषीरथे	४	३	२०
युंजतेमनउतयुंजतेधियः	४	४	२४
युंजंतिब्रध्नमरुषं	१	१	११
युंजन्तिहरीइषिरस्यगाथ	६	७	२
युंजंत्यस्यकाम्या	१	१	११
युंजाथांरासभंरथे	६	६	८
युक्तस्तेअस्तुदक्षिण	१	६	३
युक्तामातासीद्धुरिदक्षिणा	२	३	१५
युक्तोह्यद्वांतौग्र्याय	२	३	१
युक्ष्वाहिकेशिनाहरी	१	१	१९
युक्ष्वाहित्वंरथासहा	६	२	२९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युक्ष्वाहिदेवहूतमान्	६	५	२४
युक्ष्वाहिवाजिनी	१	६	२६
युक्ष्वाहिवृत्रहन्तम	५	७	२८
युक्ष्वाह्यरुषीरथे	१	१	२७
युगेयुगेविदथ्यंगृणद्भ्यः	४	५	१०
युजंहिमामकृथाआदिदे	४	१	२७
युजाकर्माणिजनयन्	८	१	१७
युजानोअश्वावातस्य	७	७	६
युजानोहरितारथे	४	७	३३
युजेरथंगवेषणंहरिभ्यां	५	३	७
युजेवांब्रह्मपूर्व्यं	७	६	१३
युधायुधमुपवेदेषि	१	४	१६
युधेंद्रोमह्नावरिवश्चकार	३	२	१६
युध्मस्यतेवृषभस्य	३	३	१०
युध्मोअनर्वाखजकृत्समः	५	३	१
युध्मंसन्तमनर्वाणं	६	६	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युनक्तसीरावियुगा	८	५	१८
युनज्मितेब्रह्मणा	१	६	३
युयूषतःसवयसा	२	२	१३
युयोताशरुमस्मदा	६	१	२७
युयोपनाभिरुपरस्यायोः	१	७	१८
युवंकण्वायनासत्या	५	८	५
युवंकवीष्ठःपर्यश्विनारथं	७	८	१९
युवंचित्रंददथुर्भोजनंनरा	५	५	२१
युवंच्यवानमश्विनाजरन्तं	१	८	१५
युवंच्यवानंजरसोमुमुक्तं	५	५	१८
युवंच्यवानंसनयं	७	८	१५
युवन्तमिन्द्रापर्वता	२	१	२१
युवंतासांदिव्यस्य	१	७	३३
युवंतुग्रायपूर्व्येभिरेवैः	१	८	१५
युवंदक्षंधृतव्रता	१	१	२८
युवंधेनुंशयवेनाधितायं	१	८	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युवंनरास्तुवतेकृष्णियाय	१	८	२४
युवंनरास्तुवतेपज्रियाय	१	८	९
युवंनोयेषुवरुणा	४	४	२
युवंपयउस्रियायामधत्तं	२	४	२३
युवंपेदवेपुरुवारमश्विना	१	८	२१
युवंदेवाक्रतुना	६	४	२८
युवंप्रत्नस्यसाधथोमहोयत्	३	२	२४
युवंभुज्युमवविद्धंसमुद्रे	५	५	१६
युवंभुज्युंभुरमाणंविभिर्गतं	१	८	२०
युवंभुज्युंसमुद्रआ	८	८	१
युवंमित्रेमंजनं	४	४	३
युवंमृगंजागृवांसं	५	८	८
युवंरथेनविमदाय	७	८	१६
युवंरेभंपरिषूतेरुरुष्यथः	१	८	२१
युवंवरोसुषाम्णे	६	२	२६
युवंवस्त्राणिपीवसा	२	२	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युवंवन्दनंनिऋतंजरण्यया	१	८	२१
युवंविप्रस्यजरणां	७	८	१६
युवंशंक्रामायाविनां	७	७	१०
युवंश्यावायुरुशंतीमदत्तं	१	८	१४
युवंश्रियंमश्विनादेवतातां	३	७	२०
युवंश्रीभिर्दर्शताभिं	५	१	४
युवंश्वेतंपेदवइंद्रंजूतं	१	८	१९
युवंश्वेतंप्रेदवें	७	८	१६
युवंसुराममश्विना	८	७	१९
युवंहकृशंयुवमश्विना	७	८	१९
युवंहुगर्भंजगतीषु	२	२	२७
युवंहघर्ममधुमन्तमत्रंये	२	४	२३
युवंहभुज्युंयुवमश्विना	७	८	१९
युवंहरेभंवृषणा	७	८	१६
युवंहस्थोभिषजा	२	२	२७
युवंहिष्मापुरुभुजेममेंधतुं	६	६	९
युवंहिस्थःस्वर्पती	६	८	९
युवंह्यंमराजावसीदतं	८	७	२०
युवंह्यास्तंमहोरन्युवं	१	८	२३
युवमत्यस्यावनक्षथः	२	४	२३
युवमत्रयेवनीतायतप्तं	१	८	१९
युवमेतानिदिवि	१	६	२८
युवमेतंचक्रथुःसिन्धुषुप्लवं	२	४	२७
युवांगोतमःपुरुमीह्लो	२	४	२९
युवांचिद्धिष्माश्विनावनु	२	४	२४
युवांनरापश्यमानासआ	५	६	४
युवांपूषेवाश्विनापुरंधिः	२	४	२६
युवांमृगेववारणा	७	८	१८
युवांयज्ञैःप्रथमा	२	२	२१
युवांस्तोमेभिर्देवयंतः	२	२	३
युवांहघोषापर्यश्विनायती	७	८	१८
युवांहयंतउभयासआजि	५	६	५
युवांदेवास्त्रयएकादशासः	६	४	२८
युवाकुहिशचीनां	१	१	३२
युवादत्तस्यधिष्ण्या	६	२	२८
युवानंविश्पतिंकविं	६	३	४१
युवानापितरापुनः	१	२	१
युवानोरुद्राअजरा	१	५	६
युवाभ्यांदेवीधिषणामदां	१	७	२८
युवाभ्यांमित्रावरुणा	४	४	२
युवाभ्यांवाजिनीवसू	५	८	१
युवामिद्युत्सुपृतनासुवह्नं	५	६	२
युवामिद्ध्यवसेपूर्व्याय	३	७	१६
युवामिंद्राग्नीवसुनोविभा	१	७	२८
युवासमारुतोगणः	४	३	२८
युवासुवासाःपरिवीतआ	३	१	३
युवोरजांसिसुयमासोअ	२	४	२३
युवोरत्रिंश्चिकेतति	४	४	१२
युवोरथस्यपरिचक्रमीयते	६	२	५
युवोरश्विनावपुषेयुवायुजं	१	८	२०
युवोराष्ट्रंबृहदिन्वतिद्यौः	५	६	६
युवोरुषाअनुश्रियं	१	३	३५
युवोरुषूरथंहुवे	६	२	२६
युवोर्ऋतंरोदसी	३	३	२४
युवोर्दानायसुभरा	१	७	३३
युवोर्यदिसख्यायास्मे	८	१	३०
युवोर्हिमातादितिः	८	७	२०
युवोःश्रियंपरियोषावृणीत	५	५	१६
युष्मांउनक्तमूतये	५	८	१९
युष्माकंदेवाअवसाहनिप्रि	५	४	२९
युष्माकंबुध्नेअपान्न	८	३	१०
युष्माकंस्मारथाँअनु	४	३	११
युष्मादत्तस्यमरुतोविचेत	४	३	१६
युष्मेदेवाअपिष्मसि	६	४	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युष्मेषितोमरुतोमर्त्येषित	१	३	१९
युष्मोतोविप्रोमरुतःशत	५	४	२८
यूनंऊपुनविष्ठया	६	१	३९
यूपव्रस्काउतयेयूपवाहाः	३	२	८
यूयमस्मभ्यंधिषणाभ्यस्प	३	७	८
यूयमस्मान्नयतवस्योअ	४	३	१८
यूयंगावोमेदयथाकृशं	४	६	२५
यूयंतस्सत्यशवसः	१	६	१२
यूयंदेवाःप्रमतिर्यूय	२	७	११
यूयंधूर्षुप्रयुजोन	८	३	१०
यूयंनउग्रामरुतः	२	४	२
यूयंमर्तंविपन्यवः	४	३	२८
यूयंरयिंमरुतःस्पार्हवीरं	४	३	१६
यूयंराजानमियंजनाय	४	३	२३
यूयंराजानःकंचिच्चर्षणी	६	१	३५
यूयंविश्वंपरिपाथ	८	७	१३
यूयंहरत्नंमघवत्सुधत्थ	५	४	३
यूयंहिदेवीऋतयुग्भिरश्वैः	३	८	१
यूयंहिष्ठासुदानवः	४	८	१३
यूयंहिष्ठासुदानवः	५	८	२०
यूयंहिष्ठासुदानवइन्द्र	६	६	४
येअग्नयोनशोशुचन्निधाना	५	१	७
येअग्निदग्धायेअनग्निद	७	६	१९
येअग्नेचन्द्रतेगिरः	४	१	२
येअग्नेनेरयन्तिते	४	१	१२
येअग्नेःपरिजज्ञिरे	८	२	२
येअर्वाचस्ताँउपराचआहुः	२	३	१७
येअश्विनायेपितरायऊती	३	७	४
येअंजिषुयेवाशीषुस्वभा	४	३	११
येअंस्यायेअंग्याः	२	५	१५
येकेचज्मामहिनोअहिमा	४	८	१६
येगव्यतामनसाशत्रुमाद	४	७	२८
येगोमंतंवाजवंतंसुवीरं	३	७	४
येचपूर्वऋषयोयेचनूत्नाः	५	३	६
येचाकनंन्तचाकनंन्तनूते	४	१	३१
येचार्हंतिमरुतःसुदानवः	६	१	३९
येचित्पूर्वऋतसापः	८	८	१२
येचिद्धित्वामृषयःपूर्व	१	४	५
येचिद्धिपूर्वऋतसापआस	२	४	२२
येचिद्धिमृत्युबंधवः	६	१	२८
येचेहपितरोयेच	७	६	१९
येतातृपुर्देवत्रा	७	६	१८
येतेत्रिरहन्त्सवितःसवासः	३	८	५
येतेपवित्रमूर्मयः	७	१	१८
येतेपंथाःसवितःपूर्व्यासः	१	३	७
येतेविप्रब्रह्मकृतः	८	१	९
येतेवृषणोवृषभासइंद्र	२	४	२०
येतेशुक्रासःशुचयःशुचि	४	५	८
येतेशुष्मंयेतविषीमवर्धन्	३	२	९
येतेसरस्वऊर्मयो	५	६	२०
येतेसंतिदशग्विनः	५	७	११
येत्रिंशतित्रयस्परः	६	२	३५
येत्वांदेवोस्त्रिकंमन्यं	२	५	१२
येत्वामिंद्रनतुष्टुवुः	५	८	११
येत्वाहिहत्येमघवन्	३	३	११
येदेवानांयज्ञियायज्ञिया	५	३	३०
येदेवासइहस्थन	६	३	३७
येदेवासोअभवतासुकृत्या	३	७	६
येदेवासोदिव्येकादशस्थ	२	२	४
येद्रप्साइवरोदसी	५	८	२१
येनःपूर्वेपितरः	७	६	१८
येनःसपत्नाअपते	८	७	१६
येनचष्टेवरुणोमित्रोअर्यमा	६	१	३२
येनज्योतींष्यायवे	६	१	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येनतोकायतनयाय	४	३	१३
येनदीर्घंमरुतः	२	४	३
येनद्यौरुग्रापृथिवी	८	७	३
येनमानासश्चितयंतउस्रा	२	४	११
येनवृद्धोनशवसा	४	७	१६
येनवंसामपृतनासुशर्धतः	६	४	३३
येनासमुद्रमसृजोमहीर	५	७	२६
येनासिंधुंमहीरपः	६	१	१
येनसूर्यंज्योतिषा	७	८	१२
येनाकुस्याधिरोचने	१	१	३७
येनादशग्वमध्रिगुं	६	१	१
येनानवग्वोदध्यङ्	७	५	१७
येनापावकचक्षसा	१	४	८
येनावतुर्वशंयदुं	५	८	२१
येनेंद्रोहविषाकृत्वी	८	८	१७
येनेंद्रोहविषाकृत्वी	८	८	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येनेमाविश्वाच्यवना	२	६	७
येपाकशंसंविहरंतएवैः	५	७	६
येपातयन्तेअज्मभिर्गिरी	६	४	४
येपायवोमामतेयं	२	२	१६
येपायवोमामतेयं	३	४	२५
येपृषतीभिर्ऋष्टिभिः	१	३	१२
येभिःसूर्यमुषसंमन्दसानः	४	६	१
येभिस्तिस्रःपरावतः	५	८	२
येभ्योमातामधुमत्	८	२	३
येभ्योहोत्रांप्रथमा	८	२	४
येमहोरजसोविदुः	१	१	३६
येमूर्धानःक्षितीनां	६	४	५३
येमेपंचाशतंददुः	४	१	१०
येयजत्रायईड्याः	१	१	२७
येयज्ञेनदक्षिणयासमक्ताः	८	२	१
येयुध्यन्तेप्रधनेषु	८	८	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येराधांसिददत्यश्व्या	५	२	२२
येवध्वश्चन्द्रंवहतुं	८	३	२६
येवाजिनंपरिपश्यन्ति	२	३	९
येवायवइंद्रमादनासआ	५	६	१४
येवावृधंतपार्थिवाः	४	३	९
येवांदंसांस्यश्विना	५	८	३०
येवृक्णासोअधिक्षमि	३	१	४
येशुभ्राघोरवर्पसः	१	१	३६
येषामज्मेषुपृथिवी	१	३	१३
येषामर्णोनसप्रथः	६	१	३८
येषामाबाधऋग्मियः	६	२	९
येषामिळाघृतहस्ता	५	२	२२
येषांश्रियाधिरोदसी	४	३	२८
येसत्यासोहविरदः	७	६	१८
येसवितुःसत्यसवस्य	७	८	११
येसोमासःपरावति	६	६	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
येसोमासःपरावति	७	२	५
येस्तोतृभ्योगोअग्रा	२	५	१९
येस्तोतृभ्योयोअग्रां	२	५	२१
येस्थामनोयज्ञियास्ते	७	८	१०
येहत्येतेसहमाना	३	५	५
येहरीमेधयोक्थामदन्तः	३	७	२
योअग्निंतन्वोदमे	६	२	३८
योअग्निंदेववीतये	१	१	२३
योअग्निंहव्यदातिभिः	६	१	३१
योअग्निःक्रव्यवाहनः	७	६	२२
योअग्निःक्रव्यात्प्रविवेश	७	६	२१
योअग्निःसप्तमानुषः	६	३	२३
योअग्नीषोमाहविषा	१	६	२९
योअत्यइवमृज्यते	६	८	३३
योअदधाज्जोतिषि	८	१	१५
योअद्रिभित्प्रथमजाऋता	५	१	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
योअध्वरेषुशन्तम	१	५	२५
योअनिध्मोदीदयत्	७	७	२४
योअपाचीनेतमसिमदं	५	२	९
योअप्सुचन्द्रमाइव	६	६	२
योअप्स्वाशुचिनादैव्येन	२	७	२३
योअर्योमर्तंभोजनं	१	६	२
योअश्वस्यदधिक्राव्णोअ	३	७	१३
योअश्वानांयोगवांगोपति	१	७	१२
योअश्वेभिर्वहतेवस्तउस्रा	६	४	६
योअस्माअन्नंतृषु	८	३	१४
योअस्मैघ्रंसउतवायऊधं	४	२	३
योअस्मैहविषाविधत्	४	८	१९
योअस्मैहव्यदातिभिः	६	२	१३
योअस्मैहव्यैर्घृतवं	२	७	५
योअस्यपारेरजसः	८	८	४५
योगक्षेमंवआदाया	८	८	२४
योगर्भमोषधीनां	५	७	२
योगृणतामिदासिथ	४	७	२४
योगंयोगेतवस्तरं	१	२	२९
योजनान्महिषाँइव	८	१	२४
योजागारतमृचःकामय	४	२	२५
योजातएवप्रथमो	२	६	७
योजिनातिनजीयते	७	१	१२
योदभ्रेभिर्हव्योयश्च	७	८	१४
योदुष्टरोविश्ववारःश्रवाय्य	६	४	२
योदेवोदेवतमो	३	६	७
योदेह्योऽअनमयद्वधस्नैः	५	२	९
योद्धासिकृत्वाशवसोतदं	६	६	११
योधर्ताभुवनानां	६	३	२६
योधारयापावकया	७	५	१
योध्रंपितोयोवृतः	६	३	१८
योनंत्वान्यनमन्योजं	२	७	१
योनःकश्चिद्रिरिक्षति	६	१	२७
योनःपिताजनितायो	८	३	१७
योनःपूषन्नघोवृकः	१	३	२४
योनःशश्वत्पुराविथ	६	५	३५
योनःसनुत्यउतवा	२	७	१३
योनःसनुत्योअभिदासद	४	५	७
योनःस्वोअरणोय	५	१	२२
योनआगोअभ्येनोभराति	३	८	१७
योनइदमिदंपुरा	६	२	२
योनइंदुःपितरोहृत्सुपीतः	६	४	१३
योनइंद्राभितोजनः	८	७	२१
योनइंद्राभिदासति	८	७	२१
योनामिरंसहवसुं	२	६	११
योनिमेक्रआससादद्योतन	६	२	३६
योनिष्टइंद्रनिषदेअकारि	१	७	१८
योनिष्टइंद्रसदनेअकारि	५	३	८
योनोअग्नेअररिवां	२	२	१६
योनोअग्नेदुरेवआ	४	५	२७
योनोअग्नेभिदा	१	५	२८
योनोदातावसूनां	६	४	१८
योनोदातासनःपिता	६	४	२०
योनोदासआर्योवा	७	८	१४
योनोदेवःपरावतः	६	१	२
योनोमरुतोअभिदुर्हृणायु	५	४	३०
योनोमरुतोवृकतातिमर्त्य	२	७	२०
योनोरसंदिप्सतिपित्वोअ	५	७	६
योब्रह्मणेसुमतिमायजाते	५	५	२
योभानुभिर्विभावाविभा	७	६	१
योभूयिष्ठंनासत्याभ्यां	४	४	१८
योभोजनंचदयसे	२	६	११
योमइतिंप्रवोचति	४	१	२१
योमइमंचिदुत्मना	६	४	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
योमर्त्येष्वमृतंऋतावा	३	४	१५	योराजभ्यऋतनिभ्यो	२	७	८	योवाघतेददातिसूनरंवसु	१	३	२०	योवःसुनोत्यभिपित्वेअह्नां	३	७	६
योमापाकेनमनसाचरंतं	५	७	६	योराजाचर्षणीनां	६	५	८	योवाक्षविवाचोमृध्रवाच	७	७	९	योवःसेनानीर्महतः	७	८	५
योमायातुंयातुधानेत्याह	५	७	८	योरायो३वनिर्महान्	१	१	८	योवामश्विनामनसोजवी	१	८	१३	योव्यतीँरफाणयत्	६	५	७
योमित्रायवरुणाया	२	१	२६	योरायो३वनिर्महान्	६	३	३	योवामुरुव्यचस्तमं	६	२	२८	योव्यंसंजाहृषाणेन	१	७	१२
योमृळयातिचक्रुषेचिदा	५	६	९	योरेवान्योअमीवहा	१	१	३४	योवामृजवेक्रमणाय	५	१	१४	योहत्वाहिमरिणात्स	२	६	७
योमेधेनूनांशतं	४	३	२७	योरोहितौवाजिनौवाजि	४	२	७	योविश्वतःसुप्रतीकः	१	६	३१	योहवांमधुनोदृतिः	५	८	४
योमेराजन्युज्योवा	२	७	१०	योवरेवृजनेविश्वथाविभु	२	७	३	योविश्वस्यजगतःप्राण	१	७	१२	योहव्यान्यैरयतामनुर्हितः	६	१	३३
योमेशताचविंशतिचगो	४	१	२१	योवर्धनओषधीनांयोअपा	५	७	१	योविश्वादयतेवसु	६	७	१४	योहस्यवांरथिरावस्तउस्रा	५	५	१६
योमेहिरण्यसंदृशः	५	८	८	योवांगर्तंमनसातक्षदेतं	५	५	६	योविश्वान्यभिव्रता	६	३	६	योहोतासीत्प्रथमः	८	४	१०
योयजातियजातइत्	६	२	३८	योवांयज्ञैःशशमानो	२	२	२१	योविश्वाभिविपश्यति	३	४	१०	यौतेश्वानौयमरक्षितारौ	७	६	१६
योयज्ञस्यप्रसाधनः	८	१	१९	योवांनासत्यावृषिः	५	८	२७	योविश्वाभिविपश्यति	८	८	४५	रक्षाणोअग्नेतव	३	४	२२
योयज्ञोविश्वतस्तंतुभिः	८	७	१८	योवांपरिज्मासुवृत्	७	८	१५	योवृत्रायसिनमत्रा	२	७	१२	रक्षासुनोअररुषः	६	८	१९
योरक्षांसिनिजूर्वति	८	८	४५	योवांयज्ञेभिरावृतः	६	२	२८	योवेदिष्ठोअव्यथिषु	५	७	२१	रक्षोहणंवाजिनमा	८	४	५
योरजांसिविममेपार्थिवा	४	८	७	योवांयज्ञोनासत्याहवि	५	५	१७	योवोदेवाघृतस्नुना	४	८	१५	रक्षोहाविश्वचर्षणिः	६	७	१६
योरध्रस्यचोदिता	२	६	८	योवांरजांस्यश्विना	६	५	२०	योवोवृताभ्योअकृणोत्	७	७	२५	रणवःसंदृष्टौपितुमान्	८	२	८
योरयिवोरयिंतमः	४	७	१६	योवांरथोनृपतीअस्तिवो	५	५	१८	योवःशिवतमोरसः	७	६	५	रथंनुमारुतंवयं	४	३	२०

॥६७॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
रथंयांतंकुहकोहं	७	८	१८	रथोनयातःशिक्वभिः	२	२	९	राजंतमध्वराणां	१	१	२	रायस्पूर्धिस्वधावः	१	३	१०
रथंयुंजतेमरुतःशुभेसुखं	४	४	१	रथोयोवांत्रिवन्धुरः	६	२	५	राजानावनभिद्रुहा	२	८	७	रायावयंससवांसोमदे	३	७	१८
रथंयेचक्रुःसुवृतंनरेष्ठां	३	७	२	रदत्पथोवरुणःसूर्याय	५	६	९	राजानोनप्रशस्तिभिः	६	७	३४	रायाहिरण्ययामतिः	५	५	९
रथंयेचक्रुःसुवृतंसुचेतसः	३	७	७	रपत्कविरिंद्रार्कसातौ	२	४	१७	राजामेधाभिरीयते	७	२	४	रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमे	५	६	१२
रथंवामनुगायसं	५	८	७	रपद्गंधर्वीरप्यांच	७	६	९	राजाराष्ट्राणांपेशोनदीनां	५	३	२६	रायोधारास्याघृणे	४	८	२१
रथंहिरण्यवंधुरं	३	७	२२	रमध्वंमेवचसेसोम्याय	३	२	१२	राजासमुद्रंनद्यो३वि	७	३	१३	रायोबुध्नःसंगमनोवसूनां	१	७	४
रथंहिरण्यवंधुरं	५	८	६	रयिर्नचित्रासूरोन	१	५	१०	राजासिंधूनामवसिष्ट	७	३	२५	रायोबुध्नःसंगमनोवसूनां	८	७	२७
रथवाहनंहविरस्यनाम	५	१	२०	रयिर्नयःपितृवित्तो	१	५	१९	राजासिंधूनांपवतेपतिः	७	३	१८	रारंधिसवनेपुनः	३	३	३
रथानांनयें१राः	८	३	१२	रयिंदिवोदुहितरोविभा	३	८	२	राजेवहिजनिभिःक्ष्येष्ये	५	२	२४	रासिक्षयंरासिमित्र	२	६	५
रथायुनावंसुतनौ	२	२	७	रयिंनश्चित्रमश्विनं	६	७	२३	राज्ञोनुतेवरुणस्य	१	६	१९	रिशादसःसत्पतीँरदब्धा	४	८	११
रथिरासोहरयोयेतेअस्त्रि	६	४	१७	रयिंसुक्षत्रंस्वपत्यमायुः	१	८	११	राज्ञोनुतेवरुणस्य	७	३	२४	रुजाद्दृळ्हाचिद्रक्षसः	७	४	१
रथीतमंकपर्दिनं	४	८	२१	ररेहव्यंमतिभिर्यज्ञियानां	५	४	६	रातिंयद्वामरक्षसंहवामहे	६	७	७	रुद्रस्ययेमीळ्हुषःसंति	५	१	७
रथीवकशयाश्वाँअभिक्षि	४	४	२७	रश्मींरिवयच्छतमध्वराँ	६	३	१७	रात्रीभिरस्माअहभिः	७	६	७	रुद्राणामेतिप्रदिशाविचक्ष	१	७	१३
रथेतिष्ठन्नयतिवाजिनः	५	१	२०	रसंतेमित्रोअर्यमा	७	१	४०	रात्रीव्यख्यदायती	८	७	१४	रुवतिभीमोवृषभः	७	२	२४
रथेनपृथुपाजसा	३	७	२२	रसाय्यःपयसा	७	४	१३	रायःसमुद्रांश्चतुरः	६	८	२३	रुशद्वत्सारुशतीश्वेत्यागात्	१	८	१
रथेष्ठायाध्वर्यवः	५	७	३२	राकामहंसुहवांसुष्टुतीहुवे	२	७	१५	रायस्कामोवज्रहस्तंसुदक्षिं	५	३	१७	रूपंरूपंप्रतिरूपोबभूव	४	७	३३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
रूपंरूपंमघवाबोभवीति	३	३	२०	वच्यंतेवांककुहासः	१	३	३३	वनस्पतेवसृजोपदेवा	५	२	२	वयंघातेअपूर्व्य	६	४	५०
रेभदत्रंजनुषापूर्वः	८	४	२५	वज्रमेकोबिभर्तिहस्तआ	६	२	३६	वनस्पतेवीड्वङ्गोहिभूयाः	४	७	३५	वयंघातेत्वेइत्	६	४	५०
रेवतीर्नःसधमादे	१	२	३०	वज्रंयश्चक्रेसुहनाय	८	५	२७	वनस्पतेशतवल्शोविरोह	३	१	४	वयंचिद्धिवांजरितारःस	२	४	२४
रेवद्वयोदधाथे	२	२	२१	वज्रेणहिवृत्रहावृत्रं	८	६	११	वनीवानोममदूतासः	८	१	४	वयंजयेमत्वयायुजावृतं	१	७	१४
रेवाँइद्रेवतस्तोता	५	७	१९	वद्मासूनोसहसोनोविहा	४	५	१५	वनेनवायोन्यधायि	७	७	२२	वयंतइंद्रस्तोमेभिः	६	४	२५
रैभ्यासीदनुदेयी	८	३	२१	वद्माहिसूनोअस्यद्मसद्वा	४	५	५	वनेमतद्धोत्रया	२	१	१७	वयंतएभिःपुरुहूतसख्यैः	४	६	८
रोदसीआवदता	१	५	७	वधीदिंद्रोवरशिखस्य	४	६	२३	वनेमपूर्वीरर्यो	१	५	१४	वयंतद्वःसम्राजआवृणीम	६	२	३४
रोहिच्छ्यावासुमदंशुर्लं	१	७	२१	वधीर्हिदस्युंधनिनंघनेन	१	३	१	वनेषुजायुर्मर्तेषु	१	५	११	वयंतेअग्नउक्थैर्विधेम	३	८	१९
रोहितंमेपाकस्थाम	५	७	२९	वधावृत्रंवज्रेणमंदसानः	२	३	२५	वनेषुव्यं१तरिक्षंततान	४	४	३०	वयंतेअग्नेसमिधाविधेम	५	२	१७
वंदस्वमारुतंगणं	१	३	१७	वधूरियंपतिमिच्छंत्येति	४	२	८	वनोतिहिसुन्वन्	२	१	२२	वयंतेअद्यररिमाहिकामं	३	१	१४
वंसगेवपूषर्याशिंबाता	८	६	१	वधेनदस्युंप्रहिचातयस्व	३	८	१९	वन्वन्नवातोअभि	७	३	२५	वयंतेअस्यवृत्रहन्	६	२	१६
वंस्त्वविश्वावार्याणिप्रचेत	५	२	२३	वधैर्दुःशंसांअप	१	६	३१	वपंतिमरुतोमिहं	५	८	१८	वयंतेअस्यवृत्रहन्	७	४	२३
वंस्वानोवार्यापुरु	६	२	१४	वनस्पतिरवसृजन्नु	२	५	२३	वपुर्नुतच्चिकितुषेचिदत्र	५	१	७	वयंतेअस्यामिंद्रद्युम्नहूतौ	४	६	२२
वक्ष्यंतीवेदागनीगंति	५	१	१९	वनस्पतिंपवमान	६	७	२५	वम्रीभिःपुत्रमग्रुवो	३	६	२	वयंतेतइंद्रयेचदेवा	५	३	१४
वचोदीर्घप्रसद्मनि	६	२	२४	वनस्पतेरशनयां	८	२	२२	वयंघत्वासुतावंतः	६	३	७	वयंतेतइंद्रयेचनरः	४	२	१
वचोविदंवाचमुदीरयंतीं	६	७	८	वनस्पतेवसृजोपदेवान्	२	८	२३	वयंघातेअपिष्मसि	६	३	२	वयंतेवयइंद्रविद्धि	२	६	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वयंनामप्रब्रवामाघृतस्य	३	८	१०
वयंमित्रस्यावसि	४	४	३
वयंवोवृक्तबर्हिषः	६	२	३२
वयंशूरेभिरस्तृभिः	१	१	१५
वयंसोमव्रतेतव	८	१	१९
वयंहितेअमन्महि	१	२	३१
वयंहित्वाबंधुमंतं	६	२	१
वयंहिवांहवामहे	६	२	२७
वयंहिवांहवामहेविपन्य	६	६	१०
वयःसुपर्णाउपसेदुः	८	३	४
वयमग्नेअर्वता	२	५	२१
वयमग्नेवनुयामत्वोता	३	८	१६
वयमद्येंद्रस्यप्रेष्ठाः	२	४	५
वयमिद्वःसुदानवः	६	६	४
वयमिंद्रत्वायवो	३	३	४
वयमिंद्रत्वायवः	५	३	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वयमिंद्रत्वायवः	८	७	२१
वयमिंद्रत्वेसचा	३	६	२७
वयमुत्वागृहपतेजनानां	४	५	२०
वयमुत्वातदिदर्थाः	५	७	२०
वयमुत्वादिवासुते	६	४	४४
वयमुत्वापथस्पते	४	८	१७
वयमुत्वामपूर्व्य	६	२	१
वयमुत्वाशतक्रतो	६	६	१७
वयमेनमिदाह्यः	६	४	४९
वयश्चित्तेपतत्रिणः	१	४	६
वयाइदग्नेअग्नयस्ते	१	४	२५
वयोनयेश्रेणीःपप्तुरोजसा	४	३	२४
वयोनवृक्षंसुपलाशं	७	८	२४
वराइवेद्रैवतासोहिरण्यैः	४	३	२५
वरिवोधातमोभव	६	७	१६
वरिष्ठेनइंद्रवंधुरेधाः	४	७	३१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वरिष्ठोअस्यदक्षिणामिय	४	७	९
वरुणोमित्रोअर्यमा	६	२	३५
वरुणंवोरिशादसं	४	४	२
वरुणःप्राविताभुवत्	१	२	९
वरेथेअग्निमातपः	६	५	१९
वर्धतीमापःपन्वा	१	५	९
वर्धस्वासुपुरुष्टुत	६	१	११
वर्धाद्यंयज्ञउतसोमइंद्रं	४	७	१०
वर्धान्यंपूर्वीःक्षपो	१	५	१४
वर्धान्यंविश्वेमरुतःसजो	४	६	३
वर्षंतुतेविभावरि	४	४	२९
वर्षिष्ठक्षत्राउरुचक्षसानरा	६	७	६
ववक्षइंद्रोअमित	३	५	१७
ववक्षुरस्यकेतवः	६	१	२
वव्राजासीमनदतीरदं	२	८	१५
वव्रासोनयेस्वजास्वतवसः	२	४	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वषट्तेविष्णवासआकृणो	५	६	२४
वषट्तेविष्णवासआकृणो	५	६	२५
वसांराजानंवसतिंजनां	३	८	१४
वासिष्ठासःपितृवत्	८	२	१४
वसिष्ठंहवरुणोनाव्याधा	५	६	१०
वासिष्ठाहिमियेध्य	१	२	२०
वसुरग्निर्वसुश्रवाः	४	१	१६
वसुर्वसुपतिर्हिकं	६	३	४०
वसुंनचित्रमहसं	८	७	५
वसूनांवाचर्कृषे	८	३	५
वसूरुद्रापुरुमंतू	२	३	१
वसोरिंद्रंवसुपतिं	१	१	१८
वस्याँइंद्रासिमेपितुः	५	७	११
वस्वीतेअग्नेसंदृष्टिः	४	५	२५
वहंतिसीमरुणासो	५	१	५
वहंतुत्वामनोयुजः	३	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वहंतुत्वारथेष्ठां	६	३	९
वहुकुत्समिंद्रयस्मिन्चाक	२	४	१६
वहिंष्ठेभिर्विहरंन्या	३	५	१३
वह्नियशसंविदथस्य	१	४	२६
वाचंसुमित्रावरुणाविरांव	४	४	१
वाचस्पतिंविश्वकर्माणं	८	३	१६
वाचमष्टापदीमहं	६	५	२८
वाचोजंतुःकवीनां	७	२	१५
वाजयन्निवनूरथा	२	५	२९
वाजिनींवतीसूर्यस्ययोषा	५	५	२२
वाजिंतमायसह्यसे	८	६	१९
वाजीवाजेषुधीयते	३	१	२९
वाजेभिर्नोवाजसाता	१	७	३१
वाजेवाजेवतवाजिनोनः	५	४	५
वाजेषुसासहिर्भव	३	२	२२
वाजोनुतेशवसस्पात्वंतं	४	१	७
वाज्यसिवाजिनेना	८	१	१८
वातआवातुभेषजं	८	८	४४
वातत्विषोमरुतोवर्षनिं	४	३	२१
वातस्यपत्मन्नीळिता	३	८	२१
वातस्यनुमहिमानं	८	८	२६
वातस्ययुक्तान्त्सयुजश्चिद	४	१	३०
वातस्याश्वोवायोःसखा	८	७	२४
वातासोनयेधुनयः	८	३	१२
वातेवाजुर्यानद्येवरीतिः	२	८	४
वातोपधूतइषितः	८	४	२१
वाममद्यसवितर्वाममुश्वो	५	१	१५
वामस्यहिप्रचेतसः	६	६	२
वामंनोअस्त्वर्यमन्	६	६	३
वामंवामंतआदुरे	३	६	२३
वामीवामस्यधूतयः	४	८	४
वायउक्थेभिर्जरंते	१	१	२
वायवायाहिदर्शत	१	१	३
वायवायाहिवीतये	४	३	५
वायविंद्रश्चचेतथः	१	१	३
वायविंद्रश्चशुष्मिणा	३	७	२३
वायविंद्रश्चसुन्वतः	१	१	४
वायुरस्माउपामंथत्	८	७	२४
वायुर्नयोनियुत्वां	७	३	२४
वायुर्युंक्तेरोहिता	२	१	२३
वायोनवंप्रपृंचती	१	१	३
वायोयाहिशिवादिवः	६	२	३०
वायोयेतेसहस्रिणः	२	८	७
वायोशतंहरीणां	३	७	२४
वायोशुक्रोअयामिते	३	७	२३
वार्णत्वायव्याभिः	६	७	२
वार्त्रहत्यायशवसे	३	२	२१
वावर्तयेषांराया	८	४	२८
वावसानाविवस्वंतः	१	३	३५
वावृधानउपद्यवि	५	८	१६
वावृधानस्यतेवयं	६	१	१५
वावृधानायतूर्वये	६	८	३२
वावृधानाशुभस्पती	५	८	३
वावृधानोमरुत्सखा	६	५	२७
वावृधानःशवसाभूयोंजाः	८	७	१
वाशीमंतऋष्टिमंतोमनी	४	३	२१
वाशीमेकोबिभर्तिहस्तआ	६	२	३६
वाश्राअर्षंतींदवः	६	८	२
वाश्रेवविद्युन्मिमाति	१	३	१६
वासयसीववेधसस्त्वंनः	५	४	४
वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणा	६	१	२४
वास्तोष्पतेप्रतरणोनएधि	५	४	२१
वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्य	५	४	२१
वास्तोष्पतेशग्मयासंसदा	५	४	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वार्हिष्ठोवांहवानां	६	२	२९
विक्रोशनासोविष्वंचः	७	७	१८
विघृत्वावाँऋतजातयं	२	५	११
विघ्नंतोदुरितापुरु	७	१	२४
विचक्रमेपृथिवीमेषएतां	५	६	२५
विचिद्वृत्रस्यदोधतः	५	८	१०
विचेदुच्छंत्यश्विनाउषासः	५	५	१९
विजनाञ्छ्यावाःशितिपा	१	३	६
विजयुषारथ्याया	५	१	२
विजानीह्यार्यान्येचदस्यव	१	४	१०
विजिहीष्ववनस्पते	४	४	२०
विजेषकृदिंद्रइव	८	३	१८
विज्योतिषाबृहताभात्य	३	८	१५
वितद्ययुररुणयुग्भिरश्वैः	५	१	६
वितन्वतेधियोअस्माअपां	४	३	१
वितर्तूर्यंतेमघवन्विपश्चि	५	७	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वितिष्ठध्वंमरुतोविक्ष्विव	५	७	८
वितेवज्रासोअस्थि	१	५	३०
वितेविष्वग्वातजूतासोअ	४	५	८
वित्वक्षणःसमृतौचक्रमास	४	२	४
वित्वदापोनपर्वतस्यपृष्ठात्	४	६	१८
वित्वाततस्रेमिथुना	२	१	२०
वित्वानरःपुरुत्रा	१	५	१४
विदद्यत्पूर्व्यंनष्टं	६	५	३४
विदद्यदीसरमारुग्णमद्रेः	३	२	६
विदंतीमत्रनरो	१	५	११
विदाचिन्नुमहांतोयेवएवा	४	२	१५
विदादिवोविष्यन्नद्रिमुक्थैः	४	२	२६
विदादेवाअघानां	६	४	७
विद्मनासोजन्मनोवाजर	३	७	३
विदुःपृथिव्यादिवोजनि	५	३	२५
विदुर्गाविद्विषःपुरः	१	३	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विदुष्टेअस्यवीर्यस्य	२	१	२०
विदुष्टेविश्वाभुवनानित	३	७	१८
विद्ळ्हानिचिदद्रिवः	४	७	२२
विद्मातेअग्नेत्रेधा	७	८	८२
विद्मासखित्वमुतशूरभो	६	२	२
विद्माहितेपुरावयं	६	५	२६
विद्माहित्वातुविकूर्मिं	६	५	३७
विद्माहित्वाधनंजयं	३	३	६
विद्माहित्वाधनंजयं	६	३	४४
विद्माहित्वावृषंतमं	१	१	२०
विद्माहियस्तेअद्रिवः	६	६	१८
विद्माहिरुद्रियाणां	६	१	३६
विद्माह्यस्यवीरस्य	५	७	२१
विद्यामशंदित्याअवसः	२	७	६
विद्यामेषिरजस्पृथु	१	४	८
विद्युतोज्योतिःपरिसंजि	५	३	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विद्युद्धस्ताअभिद्यवः	५	८	२२
विद्युद्रथामरुतः	३	३	२६
विद्युन्नयापतंतीदविद्यो	८	५	२
विद्युन्महसोनरोअश्मदि	४	३	१४
विद्वाँअग्नेवयुनानि	१	५	१७
विद्वांसाविदुरःपृच्छेत्	१	८	२२
विद्वीपानिपापतंतिष्ठद्दुच्छु	६	१	३६
विद्वेषांसीनुहिवर्धयेळां	४	५	१२
विधुंदद्राणंसमने	८	१	१६
विधेमतेपरमेजन्मन्नग्ने	२	६	१
विनइंद्रमृधोजहि	८	८	१०
विनोदेवासोअद्रुहः	६	२	३२
विनोवाजाऋभुक्षणः	३	७	१०
विनःपथःसुवितायं	१	६	१७
विनःसहस्रंशुरुधोरदंतु	५	५	४
विपथोवाजसातये	४	८	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विपश्चितेपवमानाय	७	३	२०
विपाजंसापृथुनाशोशुचान	३	१	१५
विपिप्रोरहिमायस्यदृह्ळाः	४	६	१०
विपूषन्नारयातुद	४	८	१८
विपृक्षोअग्नेमघवानो	१	५	१९
विपृच्छामिपाक्याइनदेवा	१	८	२२
विप्रंविप्रासोवसे	५	८	३६
विप्रंहोतारमद्रुहं	६	३	३७
विप्रंथतांदेवजुष्टं	८	२	२१
विप्रस्यवास्तुवतःसहसोय	६	१	३५
विप्रायुज्ञेषुमानुषेषुकारू	५	२	२
विप्रासोनमन्मभिः	८	३	१२
विप्रेभिर्विप्रसंत्य	४	३	५
विभक्तारंहवामहे	१	२	५
विभक्तासिचित्रभानो	१	२	२३
विभावादेवःसुरणःपरिक्षि	२	८	२१
विभिद्यापुरंशयथा	८	२	१५
विभिद्वाचरतएकतयासह	६	२	३६
विभुप्रभुप्रथमंमेहनां	२	७	२
विभूतरातिंविप्रचित्रशों	६	१	२९
विभूषन्नग्नउभयाँअनुव्र	४	५	१८
विभ्राजंज्योतिषास्वः	६	७	१
विभ्राजंज्योतिषास्वः	८	८	२८
विभ्राजमानउषसामुपस्थां	५	५	५
विभ्राड्बृहत्पिबतुसोम्यं	८	८	२८
विभ्राड्बृहत्सुभृतं	८	८	२८
विमच्छ्रथायरशना	२	७	९
विमृळीकायतेमनः	१	२	१६
विमुकर्णापतयतोविचक्षुः	४	५	११
विमेंपुरुत्रापतयंति	३	३	२८
वियत्तिरोधरुणमच्युतं	१	४	२१
वियदस्थांद्यजतो	२	२	९
वियदहेरधत्विषः	६	६	२३
वियद्वशांसिपर्वतस्य	३	६	६
वियद्वाचंकीस्तासोभरंते	५	१	१०
वियस्यतेत्र्यसानस्यां	८	६	१८
वियस्यतेपृथिव्यांपाजों	५	२	३
वियाजानातिजसुरिं	४	३	२७
वियासृजतिसमनं	१	४	४
वियेच्यृतंत्यृतासपंत	१	५	११
वियेतेअग्नेभेजिरेअनीकं	५	१	२४
वियेदधुःशरदंमासमादहः	५	५	१०
वियेभ्राजंतेसुमखास	१	६	९
वियोममेयम्यांसंयती	७	२	१९
वियोरजांस्यमिमीतसुक्र	४	५	९
वियोररप्शऋषिभिः	३	६	३
वियोवीरुत्सुरोधं	१	५	११
विरक्षोविमृधोजहि	८	८	१०
विराट्सम्राट्	२	५	८
विराण्मित्रावरुणयोः	८	७	१८
विरायऔर्णोहुरः	१	५	१२
विरूपासइदृषयः	८	२	१
विविप्रोरहिमायस्यदृह्ळाः	४	६	१०
विवातजूतोअतसेषुतिष्ठते	१	४	२३
विवृक्षान्हंन्त्युतहंन्तिरक्ष	४	४	२७
विवृत्रंपर्वशोययुः	५	८	२२
विवेषयन्मांधिषणाजजान	३	२	११
विव्यक्थमहिनावृषन्	६	६	१९
विशंविशंमघवापरि	७	८	२५
विशांकविंविश्पतिंमानु	३	८	१८
विशांकविंविश्पतिंमानु	२	८	१८
विशांकविंविश्पतिंशश्वती	४	४	३६
विशांगोपाअस्य	१	६	३०
विशांराजानमद्भुतं	६	३	३३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विशामासामभयानां	८	४	२५
विशोयदह्वेनृभिः	१	५	१३
विशोविशईड्यमध्वरेषु	४	८	५
विशोविशोवोअतिथिं	६	५	२१
विश्पतियह्वमतिथिंनरः	२	८	२१
विश्रयंतामुर्विया	२	५	२२
विश्रयंतामृतावृधः	१	१	२४
विश्रयंतामृतावृधः	२	२	१०
विश्वंपश्यंतोविभृथातनू	६	१	४०
विश्वंप्रतीचीसप्रथाउदं	५	५	२४
विश्वंसत्यंमघवाना	२	७	३
विश्वंकर्मन्हविषा	८	३	१६
विश्वकर्माविमनाः	८	३	१७
विश्वजितेधनजिते	२	६	२७
विश्वतश्चक्षुरुत	८	३	१६
विश्वदानींसुमनसःस्या	४	८	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विश्वमस्यानानामचक्षसे	१	४	४
विश्वमित्सवनंसुतं	१	१	३१
विश्ववेदसोरयिभिः	१	५	७
विश्वस्माअग्निंभुवनाय	८	४	१२
विश्वस्माइत्स्वर्दृशे	७	१	५
विश्वस्मात्सीमधमाँ	३	६	१७
विश्वस्मान्नोअदितिः	७	८	९
विश्वस्यकेतुर्भुवनस्य	७	८	२८
विश्वस्यराजापवते	७	३	१
विश्वस्यहिश्रुष्टयेदेवऊर्ध्वः	२	८	२
विश्वस्यहिप्रचेतसा	४	४	९
विश्वस्यहिप्राणनंजीवनं	१	४	४
विश्वस्यहिप्रेषितः	७	८	१२
विश्वाँअर्योविपश्चितः	६	४	४७
विश्वाःपृतनाअभिभूतरं	६	६	३७
विश्वाअग्नेपदहारातीर्यें	५	१	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विश्वाउतत्वयावयं	२	५	२८
विश्वाद्वेषांसिजहिचावचा	६	४	२२
विश्वाधामानिविश्वचक्षः	७	३	१२
विश्वानरस्यवस्पतिं	६	५	१
विश्वानिदेवसवितः	४	४	२५
विश्वानिदेवीभुवना	१	६	२५
विश्वानिनोदुर्गहाजातवे	३	८	१९
विश्वानिभद्रामरुतोरथेषु	२	४	२
विश्वानिविश्वमनसः	६	२	१६
विश्वानिशक्रोनर्याणि	३	५	२८
विश्वान्देवाँआवहसोमपी	१	४	५
विश्वान्देवान्हवामहे	१	२	९
विश्वान्यन्योभुवनाजजान	२	८	६
विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेनवा	६	३	१४
विश्वामित्राअरासत	३	३	२१
विश्वारूपाणिप्रतिमुंचते	४	४	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विश्वारूपाण्याविशन्	६	८	१५
विश्वारोधांसिप्रवतः	३	६	७
विश्वावसुरभितन्नोगृणा	८	७	२७
विश्वावसुंसोमगन्धर्वमाप	८	७	२७
विश्वावसूनिसंजयन्	६	८	१९
विश्वासांगृहपतिर्विशाम	४	८	२
विश्वासांत्वाविशां	२	१	१३
विश्वसोमपवमान	६	८	३०
विश्वाहात्वासुमनसः	७	८	१३
विश्वाहिमर्त्यत्वना	६	६	१७
विश्वाहिवोनमस्यानि	८	२	३
विश्वाहेंद्रोअधिवक्तानो	१	७	११
विश्वाहेंद्रोअधिवक्ता	१	७	१५
विश्वेअद्यमरुतोविश्वे	७	८	८
विश्वेअस्याव्युषिमाहिना	४	२	२७
विश्वेचनेदनात्वा	३	६	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विश्वेतइंद्रवीर्यं	६	४	४१	विश्वेदेवाःशृणुतेमंहवंमे	४	८	१६	विश्वेहित्वासजोषसः	६	२	१२	विषूचोअश्वान्युयुजे	८	३	१४
विश्वेत्तातेसवनेषुप्रवाच्या	६	७	४	विश्वेदेवाःसहधीभिः	८	२	११	विश्वेहि विश्ववेदसः	४	४	५	विषूमृधोजनुषादानमि	४	१	२७
विश्वेत्ताविष्णुराभरत्	६	५	३०	विश्वेदेवाःस्वाहाकृतिं	६	७	२५	विश्वेहिष्मामनवेविश्ववेद	६	२	३१	विषूवृदिंद्रोअमतेः	७	८	२४
विश्वेदनुरोधनाअस्य	२	६	११	विश्वेभिरग्नेअग्निभिः	१	२	२१	विश्वेह्यस्मैयजताय	२	६	१७	विषेर्णभंगुरावतः	८	४	९
विश्वेदेतेजनिमा	३	३	२५	विश्वेभिःसोम्यंमधु	१	१	२७	विश्वैर्देवैस्त्रिभिरेकादशै	६	३	१४	विष्टंभोधरुणोदिवो	७	३	२५
विश्वेदेवाअकृपंत	७	७	१०	विश्वेभ्योहित्वाभुवनेभ्यः	२	६	३२	विश्वोदेवस्यनेतुः	४	३	४	विष्ट्वीशमीतरणित्वेनवाघ	१	७	३०
विश्वेदेवाअनमस्यन्भिया	४	५	११	विश्वेयजत्राअधि	८	२	५	विश्वोयस्यव्रतेजनः	६	८	२५	विष्णुरित्थापरममस्य	७	५	२९
विश्वेदेवाऋतावृधः	४	८	१५	विश्वेयद्वांमंहनामंदमानाः	५	१	९	विश्वोविहाया	२	१	१५	विष्णुर्गोपाःपरमं	३	३	२९
विश्वेदेवानोअद्यास्वस्तये	४	३	७	विश्वेषामदितिर्यज्ञि	३	४	१५	विश्वोह्य१न्योअरिः	७	७	२०	विष्णुर्योनिंकल्पयतु	८	८	४२
विश्वेदेवाममशृण्वंतुयज्ञि	४	८	१६	विश्वेषामिरज्यंतंवसूनां	६	४	४	विषंगवायातुधानाः	८	४	८	विष्णुंस्तोमासःपुरु	३	३	२६
विश्वेदेवासआगत	२	८	९	विश्वेषामिरज्यवः	८	४	२६	विपाहोत्राविश्वमश्नोति	८	२	८	विष्णोर्नुकंवीर्याणि	२	२	२४
विश्वेदेवासआगत	४	८	१५	विश्वेषामिहस्तुहि	६	७	१०	विषाह्यग्नेगृणते	३	५	११	विष्णोःकर्माणिपश्यत	१	२	७
विश्वेदेवासोअधवृष्ण्यां	८	६	१५	विश्वेषांवःसतांज्येष्ठतमा	५	१	९	विषुद्वेषोव्यंहतिं	६	४	५४	विष्यर्धसोनरांनशंसैः	२	४	१४
विश्वेदेवासोअसुरः	१	१	६	विश्वेषांह्यध्वराणामनीकं	७	५	३०	विषुविश्वाअभियुजः	६	३	४३	विसद्योविश्वादृंहिता	५	२	२६
विश्वेदेवासोअस्रिधः	१	१	६	विश्वेषुहित्वासवनेषु	२	१	२०	विषुविश्वाअरातयः	८	७	२१	विसर्माणंकृणुहिवित्तमेषां	४	२	१८
विश्वेदेवाःशास्तनमा	८	१	१२	विश्वेहित्वासजोषसः	४	१	१५	विषूचरस्वधाअनु	६	३	४	विसुपर्णोअंतरिक्षाण्यख्य	१	३	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विसूर्यौअमतिंनश्रियंसा	४	२	२६
विसूर्यौमध्येंअसुचत्	८	७	२६
विहित्वामिंद्रपुरुधा	८	६	१३
विहिसोतोरसृंक्षत	८	४	१
विहिहोत्राअवीता	३	७	२४
विह्यख्यंमनसावस्यंइच्छ	१	७	२८
वीतिहोत्रंत्वाकवे	४	१	१९
वीतिहोत्राकृतद्वंसू	६	२	३९
वीतीजनस्यदिव्यस्य	७	४	१
वीतीयोदेवंमर्तोदुवस्येत्	४	५	३०
वींद्रयासिदिव्यानि	७	७	२९
वीरस्यनुस्वश्व्यं	३	३	३१
वीरेण्यःक्रतुरिंद्रः	८	५	२५
वीरेभिर्वीरान्वनवत्	२	७	४
वीळुचिंदारुजत्नुभिः	१	१	११
वीळुचिद्दृह्ळापितरो	१	५	१५
वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वा	१	८	८
वीळुपविभिर्मरुतऋभुक्ष	६	१	२६
वीळौसतीरभिधीराअतृ	३	२	५
वृकश्चिदस्यवारणउरामथिं	६	४	४९
वृकायचिज्जसमानायशक्तं	५	५	१५
वृक्षाश्चिन्मेअभिपित्वेअरा	५	७	३३
वृक्षेवृक्षेनियतामीमयत्	७	७	१९
वृज्यामतेपरिद्विषः	६	३	४३
वृंजेहयन्नमसाबर्हिरग्नौ	४	५	१३
वृतेवयंतंबहुभिर्वसव्यैः	४	४	३५
वृत्रखादोवलंरुजः	३	३	९
वृत्रस्यत्वाश्वसथादीषमा	६	६	३३
वृत्राण्यन्यःसमिथेषुजिघ्नं	५	६	५
वृत्रेणयदहिनाबिभ्रत्	८	६	१४
वृथाक्रीळंतइंदवः	६	८	११
वृषणश्वेनमरुतोवृषप्सुना	६	१	३७
वृषणस्तेअभीशवः	६	३	९
वृषणंत्वावयंवृषन्	३	१	३०
वृषणंधीभिरप्तुरं	७	१	३४
वृषन्निंद्रवृषपा	२	२	४
वृषभंचर्षणीनां	३	४	१०
वृषभोनतिग्मश्रृंङ्गः	८	४	३
वृषाकपायिरेवति	८	४	३
वृषाग्रावावृषामदः	४	२	११
वृषाग्रावावृषामदः	६	१	१३
वृषाजजानवृषणंरणाय	५	३	१
वृषाणंवृषभिर्यतं	६	८	२४
वृषातेवज्रउतते	२	६	१८
वृषात्वावृषणंवर्धतुद्यौः	४	२	७
वृषात्वावृषणंहुवे	४	२	११
वृषात्वावृषणंहुवे	६	१	१३
वृषानक्रुद्धःपतयत्	७	८	२५
वृषापवस्वधारया	७	२	२
वृषापुनानआयुषु	६	८	९
वृषामतीनांपवते	७	३	१५
वृषामदइंद्रेश्लोकउक्था	४	६	१७
वृषायज्ञोवृषणः	८	२	१३
वृषायंतेसहेअत्यायपूर्वीः	३	१	२
वृषायमाणोवृणीतसोमं	१	२	३६
वृषायमिंद्रतेरथः	६	१	१३
वृषायूथेववंसगः	१	१	१४
वृषारवायवदते	८	८	४
वृषाविजज्ञेजनयन्	७	५	१९
वृषावृषंधिंचतुरः	३	६	७
वृषावृष्णेदुदुहे	७	६	९
वृषावृष्णेरोरुव	७	४	१
वृषावोअंशुर्नकिला	८	४	३०
वृषाशोणोअभिकनिक्रदत्	७	४	१२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
वृषासिदिवोवृषभःपृथि	४	७	२०	वृष्णोअस्तोषिभूम्यस्यग	४	२	१४	वेषिह्यध्वरीयतां	४	५	२	वैश्वानरोमहिम्नाविश्वं	१	४	२५
वृषासोतासुनोतुते	६	३	९	वेत्थाहिनिर्ऋतीनां	६	२	१९	वेषीद्वस्यदूत्यं१	३	५	९	वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनं	५	३	१२
वृषासोमद्युमाँअसि	७	१	३६	वेत्थाहिवेधोअध्वनः	४	५	२१	वैयश्वस्यश्रुतंनरा	६	२	२८	वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनं	५	३	१३
वृषाह्यग्नेअजरः	४	८	१	वेत्थाहिवेधोअध्वनः	६	२	१९	वैश्वानरतवतत्सत्यमस्तु	१	७	६	वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनं	५	३	१४
वृषाह्यसिभानुना	७	२	१	वेत्यग्रुर्जनिवान्वाअतिस्पृ	४	२	२४	वैश्वानरतवतानिव्रतानि	४	५	९	व्यकृणोतचमसंचतुर्धा	३	७	५
वृषाह्यसिराधसे	४	२	५	वेत्यध्वर्युःपथिभीरजिष्ठैः	६	७	७	वैश्वानरतवधामान्याचं	२	८	२१	व्यं१क्तून्रुद्राव्यहानिशिक्व	४	३	१४
वृषेवयूथापरिकोशं	७	३	१	वेदमासोधृतव्रतः	१	२	१७	वैश्वानरस्यदंसनाभ्योबृह	२	८	२१	व्यचस्वतीरुर्विया वि	८	६	८
वृषोअग्निःसमिध्यते	३	१	३०	वेदयस्त्रीणिविदथान्येषां	४	८	११	वैश्वानरस्यविमितानिच	४	५	९	व्यंजतेदिवोअंतेष्वक्तून्	५	५	२६
वृष्टिद्यावारीत्यापा	४	४	६	वेदवातस्यवर्तनिं	१	२	१७	वैश्वानरस्यसुमतौस्याम	१	७	६	व्यनिनस्यधनिनः	२	२	१९
वृष्टिंदिवःपरिस्रव	६	७	३१	वेदायोवीनांपदं	१	२	१७	वैश्वानरंकवयो	८	४	१२	व्यं१जिभिर्दिवआतास्व	१	८	३
वृष्टिंदिवःशतधारः	७	४	८	वेदिषदेप्रियधामाय	२	२	५	वैश्वानरंमनसाग्निंनिचा	३	१	२६	व्यं१तरिक्षमतिरत्	६	१	१५
वृष्टिंनोअर्षदिव्यांजिग	७	४	१४	वेधाअदृप्तोअग्निर्वि	१	५	१३	वैश्वानरंविश्वहा	८	४	१२	व्यंत्विन्नुयेषुमंदसानः	२	६	५
वृष्णःकोशःपवतेमध्व	२	६	१७	वेमित्वापूषन्नृन्जसे	५	७	३३	वैश्वानरःप्रत्नथानाकुमारु	२	८	१९	व्यं१यइंद्रतनुहिश्रवांसि	८	६	२१
वृष्णस्तेवृष्ण्यंशवः	७	१	३६	वेरध्वरस्यदूत्यानि	३	५	७	वैश्वानरायधिषणामृतावृ	२	८	१६	व्ययंमावरुणश्चेतिपंथा	३	८	६
वृष्णेयत्तेवृषणोअर्कमर्चा	४	१	२९	वेषिहोत्रमुतपोत्रंजनानां	७	५	३०	वैश्वानरायपृथुपाजसेवि	२	८	२०	व्यश्वस्त्वावसुविदः	६	२	१२
वृष्णेशर्धायसुमखायवेध	१	६	६	वेषिह्यध्वरीयतां	३	५	९	वैश्वानरायमीळ्हुषे	३	५	१	व्यस्तभ्नाद्रोदसीमित्रोअ	४	५	१०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
व्यं१स्मेअधिशर्मतत्	६	४	७	शंनःसूर्यउरुचक्षाउदेतु	५	३	२९	शंसामहामिंद्रं	३	३	१३	शतंजीवशरदोवर्धमानः	८	८	१९
व्यानळिंद्रःपृतनाः	७	७	२३	शंनःसोमोभवतुब्रह्मशं	५	३	२९	शंसामित्रस्यवरुणस्यधा	५	५	३	शतंतेराजन्भिषजःसहस्रं	१	२	१४
व्युच्छन्तीहिरश्मिभिः	१	४	६	शंनोअग्निर्ज्योतिरनीकोअ	५	३	२८	शंसावाध्वर्योप्रतिमे	३	३	१९	शतंतेशिप्रिन्नूतयःसुदासे	५	३	९
व्युच्छादुहितर्दिवः	४	४	२२	शंनोअजएकपाद्देवोअस्तु	५	३	३०	शंसेदुक्थंसुदानवः	५	३	१५	शतंदासेबल्बूथे	६	४	६
व्यु१षाआवोदिविजाऋते	५	५	२२	शंनोअदितिर्भवतुव्रतेभिः	५	३	२९	शकमयंधूममारादपश्यं	२	३	२२	शतंधारादेवजाताः	७	४	१६
व्यु१षाआवःपथ्या३जनां	५	५	२६	शंनोदेवःसवितात्रायमाण	५	३	२९	शकेमत्वासमिधं	१	६	३०	शतंनइंदऊतिभिः	७	१	९
व्यूर्ण्वतीदिवोअंतां	१	६	२६	शंनोदेवाविश्वदेवाभवंतु	५	३	३०	शग्धिपूर्धिप्रयंसिच	१	३	२५	शतंमेगर्दभानां	६	४	२७
व्येतुदिद्युद्विषामशेवा	५	३	२६	शंनोदेवीरभिष्टये	७	६	५	शग्धिवाजस्यसुभगप्रजा	३	१	१६	शतंमेषान्वृक्येचक्षदानं	१	८	११
व्रजंकृणुध्वंसहिवो	८	५	१९	शंनोद्यावापृथिवीपूर्व	५	३	२८	शग्धीनइंद्रयत्त्वा	५	७	२७	शतंमेषान्वृक्येमामहानं	१	८	१६
व्रतातेअग्नेमहतोमहानि	२	८	२६	शंनोधाताशमुधर्तानोअ	५	३	२८	शग्धीनोअस्ययद्धपौरमा	५	७	२७	शतंराज्ञोनाधमानस्य	२	१	११
व्रतेनस्थोध्रुवक्षेमा	४	४	१०	शंनोभगःशमुनःशंसोअ	५	३	२८	शग्ध्यू३षुशचीपते	६	४	३६	शतंवायःशुचीनां	१	२	२८
व्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्ति	३	१	२७	शंनोभवचक्षसाशं	७	८	१३	शचीभिर्नःशचीवसू	२	२	३	शतंवायदसुर्यप्रतित्वा	८	५	२७
शंनइंद्राग्नीभवतामवो	५	३	२८	शंनोभवहृदआपीतइंदो	६	४	११	शचीवइंद्रपुरुकृद्द्युमत्तम	१	४	१५	शतंवायस्यदशसाकं	२	६	११
शंनइंद्रोवसुभिर्देवो	५	३	२९	शंनोभवंतुवाजिनोहवेषु	५	४	५	शचीवइंद्रमवसे	८	३	५	शतंवेणून्छतंशुनः	६	४	२६
शंनःकरत्यर्वते	१	३	२७	शंनोमित्रःशंवरुणः	१	६	१८	शचीवतस्तेपुरुशाकशाका	४	६	१७	शतंश्वेतासउक्षणो	६	४	२६
शंनःसत्यस्यपतयोभवंतु	५	३	३०	शंरोदसीसुबंधवे	८	१	२३	शच्याकर्तपितरायुवाना	३	७	५	शतंवोअंबधामानि	८	५	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शतक्रतुमर्णवंशाकिनं	३	३	१५
शतधारमुत्समक्षीयमाणं	३	१	२७
शतधारंवायुमर्कं	८	६	३
शतपवित्राःस्वधयामदं	५	४	१४
शतब्रंह्मइषुस्तवं	६	५	३०
शतभुंजिभिस्तमभिह्रुते	२	४	२
शतमहंतिरिन्दिरे	५	८	१७
शतमश्मन्मयीनां	३	६	२३
शतमिन्नुशरदो	१	६	१६
शतानीकाहेतयो	६	४	१६
शतानीकवप्राजंगाति	६	४	१४
शतेनानोअभिष्टिभिः	३	७	२२
शतैरपद्रन्पणयइंद्रात्र	४	६	९
शत्रूयंतोअभियेनः	८	४	१६
शनैश्चिद्यंतोअद्रिवः	६	३	४४
शमग्निरग्निभिःकरत्	६	१	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शमूषुवांमधूयुवा	४	४	१४
शयुःपरस्तादध	३	३	२९
शरस्यंचिदार्चत्कस्यावता	१	८	१२
शरासःकुशरासो	२	५	१४
शर्धंशर्धंवएषां	४	३	१३
शर्धोमारुतमुच्छंस	४	३	९
शर्यणावतिसोमं	७	५	२६
शवसाह्यासिश्रुतः	६	२	१५
शविष्ठंनआभरशूरशवः	४	६	८
शशःक्षुरंप्रत्यंचं	७	७	२१
शशमानस्यवानरः	१	६	१२
शश्वत्तममीळते	८	२	२१
शश्वत्पुरोषाव्युवासदेव्य	१	८	३
शश्वदग्निर्वध्र्यश्वस्यशत्रून्	८	२	२०
शश्वदिंद्रःपोप्रुथद्भिर्जिगा	१	२	३१
शश्वद्धिवःसुदानवः	६	४	५४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शश्वंतंहिप्रचेतसः	६	४	५४
शश्वंतोहिशत्रवोरारधुष्टे	५	२	२७
शाक्मनाशाकोअरुणः	८	१	१७
शाचिंगोशाचिंपूजन	६	१	२४
शासइत्थामहाँअसि	८	८	१०
शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यंगात्	३	२	५
शिक्षाणइंद्ररायआ	६	६	१६
शिक्षाविभिंदोअस्मै	५	७	२४
शिक्षेयमस्मैदित्सेयं	६	१	१४
शिक्षेयमिन्महयतेदिवेदिवे	५	३	२०
शिप्रिन्वाजानांपते	१	२	२७
शिवःकपोतइषितोनो	८	८	२३
शिवस्त्वष्टरिहागहि	३	८	२१
शिवानःसख्यासंतु	३	५	१०
शिशानोवृषभोयथा	६	४	३४
शिशुंजज्ञानंहरिंमृजंति	७	५	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
शिशुंजज्ञानंहर्यतं	७	४	९
शिशुंनत्वाजेन्यंवर्धयंति	७	५	३२
शिशुर्नजातोवचक्रदत्	७	२	३१
शीतिकेशीतिकावति	७	६	२२
शीरंपावकशोचिषं	६	७	११
शीर्ष्णःशीर्ष्णोजगतस्तस्थुः	५	५	१०
शुंभमानऋतायुभिः	६	८	२४
शुंभमानाऋतायुभिः	७	१	३६
शुकेषुमेहरिमाणं	१	४	८
शुक्रंतेअन्यद्यजतंतेअन्य	४	८	२४
शुक्रःपवस्वदेवेभ्यःसोम	७	५	२०
शुक्रःशुशुक्वाँउषोन	१	५	१३
शुक्रस्याद्यगवाशिरः	२	८	७
शुक्रेभिरंगैरजआततन्वा	२	८	१३
शुचिमर्कैर्बृहस्पतिं	३	४	९
शुचिरपःसूयवसा	२	७	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
श्यावाश्वस्यरेभतस्तथाश्रृ	६	३	१९
श्यावाश्वस्यसुन्वतस्तथाश्रृ	६	३	१८
श्यावाश्वस्यसुन्वतः	६	३	२१
श्येनआसामदितिःकक्ष्यो	४	२	२५
श्येनाविवपतथोहव्यदातं	६	३	१५
श्येनोनयोनिंसदनं	७	२	२६
श्रत्तेदधामिप्रथमाय	८	८	५
श्रद्धयाग्निःसमिध्यते	८	८	९
श्रद्धांदेवायजमानाः	८	८	९
श्रद्धांप्रातर्हवामहे	८	८	९
श्रवच्छ्रुत्कर्णईयतेवसूनां	५	३	१७
श्रवःसूरिभ्योअमृतंवसुत्व	५	६	१
श्रवोवाजमिषमूर्जंवहंती	५	१	६
श्रातंमन्यऊधनि	८	८	३७
श्रातंहविरोष्विंद्रप्रयाहि	८	८	३७
श्रायंतइवसूर्यं	६	७	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
श्रावयेदस्यकर्णा	३	६	१८
श्रियसेकंभानुभिः	१	६	१३
श्रियेकंवोअधितनूषु	१	६	१४
श्रियेजातःश्रियआ	७	४	४
श्रियेतेपादादुवआ	४	७	१
श्रियेतेपृश्निरुपसेचनी	८	५	२७
श्रियेपूषन्निषुकृतेवदेवाः	२	५	१
श्रियेमर्यासोअञ्जीन्	८	३	३०
श्रियेसुदृशीरुपरस्ययास्वः	४	२	२३
श्रीणन्नुपस्थाद्दिवं	१	५	१२
श्रीणामुदारोधरुणः	७	८	२८
श्रुतंगायत्रंतकवानस्याहं	१	८	२३
श्रुतंमेमित्रावरुणा	२	१	२
श्रुतंवोवृत्रहन्तमं	६	६	२४
श्रुधिश्रुत्कर्णवह्निभिः	१	३	३०
श्रुधीनइंद्रह्वयामसित्वा	४	६	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
श्रुधीनोअग्नेसदने	७	६	१०
श्रुधीनोअग्नेसदने	७	६	१२
श्रुधीहवमिंद्रमारिषण्यः	२	६	३
श्रुधीहवंतिरश्च्या	६	६	३०
श्रुधीहवंविपिपानस्याद्रेः	५	३	५
श्रुधीहवंविपिपानस्य	८	८	६
श्रुष्टीवानोहिदाशुषे	१	३	३१
श्रुष्टीवांयज्ञउद्यतःसजोषा	५	१	११
श्रुष्ट्यग्नेनवस्यमे	६	२	११
श्रूयाअग्निश्चित्रभानुः	२	६	२
श्रेष्ठंनोअद्यसवितः	७	८	७
श्रेष्ठंयविष्ठभारताग्ने	२	५	२८
श्रेष्ठंयविष्ठमातिथिंस्वाहु	१	३	२८
श्रेष्ठंवःपेशोअधिधायिदर्श	३	७	८
श्रेष्ठोजातस्यरुद्रश्रियासि	२	७	१६
श्रोणामेकउदकंगामवाज	२	२	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
श्वसित्यप्सुहंसोनसीदन्	१	५	९
श्वित्यंचोमादक्षिणतस्कप	५	३	२२
श्वेतंरूपंकृणुतेयत्	७	२	३२
षट्त्रिंशांश्चचतुरःकल्पयं	८	६	१७
षड्भाराँएकोअचरन्	३	४	१
षष्टिंसहस्राश्व्यस्यायुता	६	४	५
षळश्वाँआतिथिग्वे	६	५	४
संक्रंदनेनानिमिषेण	८	५	२२
संगच्छध्वंसंवदध्वं	८	८	४९
संगच्छमानेयुवति	२	५	२
संगच्छस्वपितृभिःसं	७	६	१५
संगोमदिंद्रवाजवत्	१	१	१८
संगोभिरांगिरसः	८	२	१७
संघोषःश्रृण्वेवमैरमित्रैः	३	२	४
संचत्वेजग्मुर्गिरइंद्र	४	७	६
संचोदयचित्रमर्वाक्	१	१	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
संजर्भुराणस्तरुभिःसुतेगृ	४	२	२३
संजागृवद्भिर्जरमाण	८	४	२०
संजानानाउपसीदन्न	१	५	१७
संतिह्य१र्यआशिषं	६	४	२५
संतेपयांसिसमु	१	६	२२
संत्रीपवित्राविततानि	७	४	२१
संदक्षेणमनसा	७	२	१९
संदेवैःशोभतेवृषा	६	८	१५
संनःशिशीहिभुरिजोरि	५	७	३३
संनुवोचावहैपुनः	१	२	१९
संनोरायाबृहताविश्वपेश	१	४	५
संपश्यमानाअमदन्नभि	३	२	६
संपूषन्नध्वनस्तिर	१	३	२४
संपूषन्विदुषानय	४	८	१९
संप्रेरतेअनुवातस्य	८	८	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
संभानुनायततेसूर्यस्य	४	२	८
संभूम्याअंताध्वसिराअं	५	६	४
संमाग्नेवर्चसासृज	१	२	१२
संमातपंत्यभितः	१	७	२१
संमातपंत्यभितः	७	८	१
संमातृभिर्नशिशुः	७	४	३
संमिश्लोअरुषोभव	७	१	२२
संमील्ययद्भुवनापर्यसर्पत	२	३	६
संयज्जनान्क्रतुभिः	२	१	२१
संयज्जनौसुधनौविश्वशर्धं	४	२	४
संयत्तइंद्रमन्यवः	३	६	२५
संयद्दिषोवनामहे	३	८	२४
संयद्धनंतमन्युभिर्जना	५	४	२६
संयद्वयंयवसादः	७	७	२६
संयन्मदायशुष्मिणः	१	२	२८
संयन्महीमिथतीस्पर्धमा	५	६	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
संयन्मिथःपस्पृधानासो	१	८	२०
संयस्मिन्विश्वावसूनि	७	६	१
संयंस्तुभोवनयो	२	५	१३
संयादानूनियेमथुः	६	२	२२
संवत्सइवमातृभिः	७	५	८
संवत्सरंशशयानाः	५	७	३
संवत्सरीणंपयउस्त्रियायाः	८	४	८
संवांकर्मणासमिषाहिनो	५	१	१३
संवांशतानासत्यासहस्रा	५	१	४
संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यं	७	१	५
संवोमदासोअग्मत	१	२	१
संसमिद्युवसेवृषन्	८	८	४९
संसीदस्वमहाँअसि	१	३	९
संसृष्टंधनमुभयं	८	३	१९
संहोत्रंस्मपुरानारीः	८	४	२
सःस्तोम्यःसहव्यः	६	१	२१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सःस्माकृणोतिकेतुमा	३	८	२४
सःश्वितानस्तन्यतूरोचनि	४	५	८
सआगमदिंद्रोयोवसूनां	४	२	७
सआनोयोनिंसदतुप्रेष्ठो	५	६	२१
सआवक्षिमहिनआ	७	५	३१
सआहुतोविरोचते	८	६	२४
सइज्जनेनसविशास	२	७	५
सइत्तमोवयुनंततन्वत्	४	६	११
सइत्तंतुंसविजानात्योतुं	४	५	११
सइत्क्षेतिसुधितओकसि	३	७	२७
सइत्सुदानुःस्ववाँऋतावे	५	१	११
सइत्स्वपाभुवनेष्वास	३	८	८
सइदग्निःकण्वतमः	८	६	१८
सइद्दस्तेवप्रातिधादसिष्य	४	५	३
सइद्दानायदभ्याय	८	१	२६
सइद्दासंतुवीरवं	८	५	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सइन्द्रोजोयोगृहवे	८	६	२२
सइद्राजाप्रतिजन्यानिवि	३	७	२७
सइद्वनेनमस्युभिर्वचस्यते	१	४	१९
सइंधानउषसोराम्या	२	५	२१
सइंधानोवसुष्कु	१	५	२७
सइन्नुरायःसुभृतस्य	८	८	५
सइन्महानिसमिथानि	१	४	१९
सइषुहस्तैःसनिषंगिभिः	८	५	२२
सईंपाहियऋजीषीतरुत्रः	४	६	१
सईंमहींधुनिमेतो	२	६	१५
सईंमृगोअप्योवन	२	२	१४
सईंरथोनभुरिषाट्	७	३	२४
सईंरेभोनप्रतिवस्तउस्राः	४	५	४
सईंवृषाजनयत्तासुगर्भं	२	७	२४
सईंवृषानफेनमस्य	८	१	२७
सईंसत्येभिःसखिभिः	८	२	१६
सईंस्पृधोवनतेअप्रतीतः	४	६	१०
सकृद्धद्यौरजायत	४	८	४
सकेतुरध्वराणां	३	१	७
सक्तुमिवतितउना	८	२	२३
सक्षपःपरिषस्वजे	६	३	२६
सखायआनिषीदत	१	२	५
सखायआनिषीदत	७	५	७
सखायआशिषामहि	६	२	१५
सखायस्तइंद्रविश्वहस्याम	५	३	४
सखायस्तेविषुणाअग्नएते	४	१	४
सखायस्त्वाववृमहे	३	१	५
सखायःक्रतुमिच्छत	६	५	१०
सखायःसंवःसम्यंचं	३	८	२४
सखायोब्रह्मवाहसे	४	७	२१
सखासख्येअपचत्तूयमग्निः	४	१	२४
सखाहयत्रसखिभिर्नवग्वै	३	२	२५
सखीयतामविता	३	५	२४
सखेविष्णोवितरंविक्रम	६	७	५
सखेसखायमभ्या	३	४	१२
सख्येतइंद्रवाजिनः	१	१	२१
सगृणानोअद्भिर्देववान्	८	१	३०
सगृत्सोअग्निस्तरुणश्चिद	५	२	५
सगोमघाजरित्रेअश्वं	४	७	७
सगोरश्वस्यविव्रजं	६	३	१
सग्रामेभिःसनितासरथै	१	७	९
सघातंवृषणंरथमधि	१	६	३
सघानःसूनुःशवसा	१	२	२२
सघानोदेवःसवितासहा	५	४	१२
सघानोयोगआभुवत्	१	१	९
सघायस्तेददाशति	३	१	७
सघाराजासत्पतिः	१	४	१८
सघावीरोनरिष्यति	१	१	३४
सघेदुतासिवृत्रहन्	३	६	३२
सचंतयदुषसःसूर्येण	८	६	११
सचंद्रोविप्रमर्त्यो	२	२	१९
सचक्रमेमहतोनिरु	४	४	३३
सचस्वनायमवसेअभीके	४	६	१८
सचायदासुजहतीषु	८	५	२
सचायोरिंद्रश्चर्कृषे	८	५	२६
सचासोमेषुपुरुहूतवज्रि	६	४	४९
सचिकेतमहीयसा	६	३	२२
सचित्रचित्रंचितयंतमस्मे	४	५	८
सचेतयन्मनुषो	३	४	१३
सजातूभर्माश्रद्दधानओ	१	७	१६
सजातेभिर्वृत्रहासेदुहव्यै	३	२	७
सजातोगर्भोअसि	७	५	२९
सजामिभिर्यत्समजाति	१	७	१०
सजायतप्रथमः	३	४	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सजायमानःपरमे	२	२	१२
सजायमानःपरमेव्योम	४	५	१०
सजायमानःपरमेव्योम	५	२	८
सजिन्वतेजठरेषुप्रजज्ञि	२	८	१९
सजिह्वयाचतुरनीकऋज	४	३	२
सजूरादित्यैर्वसुभिः	४	३	६
सजूर्देवेभिरपांनपातं	५	३	२६
सजूर्मित्रावरुणाभ्यां	४	३	६
सजूर्विश्वेभिर्देवेभिः	४	३	६
सजोषसआदित्यैर्मादय	३	७	४
सजोषस्त्वादिवोनरः	४	५	१
सजोषाइंद्रवरुणेनसोमं	३	७	४
सजोषाइंद्रसगणो	३	३	११
सजोषाधीराःपदैरनु	१	५	९
सतत्कृंधीषितस्तूयमग्ने	४	५	७
सतःसतःप्रतिमानंपुरोभू	३	२	६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सतुर्वणिर्महाँअरेणु	१	४	२१
सतुवस्त्राण्यधपेशनानि	७	५	२९
सतुश्रुधिश्रुत्यायोदुवो	४	७	८
सतुश्रुधींद्रनूतनस्य	४	६	१२
सतूनोअग्निर्नयतु	३	४	१३
सतूपवस्त्रपरिपार्थिवं	७	२	२८
सतूपवस्त्रपरिपार्थिवं	७	५	१६
सतेजानातिसुमतिंयविष्ठ	३	४	२४
सतेजीयसामनसात्वोतः	३	१	१९
सतोनूनंकवयःसं	८	१	१४
सत्तोहोतानऋत्वियः	३	३	३
सत्तोहोतामनुष्वदा	१	७	२२
सत्यंतदिंद्रावरुणा	६	४	३०
सत्यंतत्तुर्वशेयदौ	६	३	४७
सत्यंत्वेषाअमवन्तः	१	३	१६
सत्यमित्तंनत्वावांन्	४	७	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सत्यमित्त्वामहेनदि	६	५	२३
सत्यमित्थावृषेदसि	६	३	८
सत्यमिद्वाउतंवयं	६	४	४१
सत्यमिद्वाउअश्विना	४	४	१२
सत्यमुग्रस्यबृहतः	७	५	२६
सत्यमूचुर्नरएवाहिचक्रुः	३	७	२
सत्यामाशिषंकृणुता	८	२	१६
सत्यासत्येभिर्महतीमह	५	५	२२
सत्येनोत्तभिताभूमिः	८	३	२०
सत्रातेअनुकृष्टयो	३	६	१९
सत्रात्वंपुरुष्टुत	६	१	१९
सत्रामदासस्तव	४	७	८
सत्रायदींभार्वरस्य	३	६	६
सत्राहणंदाधृषिं	३	५	२२
सत्रासाहंवरेण्यंसहोदां	३	२	१६
सत्रासाहोजनभक्षो	२	६	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सत्रासोमाअभवन्	३	५	२२
सत्रितस्याधिसानवि	६	८	२७
सत्रेहंजाताविषितानमो	५	३	२४
सत्वंदक्षस्यावृकोवृधोभूः	४	५	१७
सत्वंनइंद्रधियसानोअर्कैः	४	२	१
सत्वंनइंद्रवाजेभिः	६	१	२१
सत्वंनइंद्रसूर्येसोअप्सु	१	७	१९
सत्वंनइंद्राकवाभिः	४	७	५
सत्वंनऊर्जांपते	६	२	२१
सत्वंनश्चित्रवज्रहस्तधृष्णु	४	७	२७
सत्वंनोअग्नेवमो	३	४	१२
सत्वंनोअर्वन्निदायाः	४	५	१४
सत्वंनोदेवमनसा	६	२	३०
सत्वंनोरायःशिशीहि	३	१	१६
सत्वंविप्रायदाशुषे	६	३	३१
सत्वमग्नेप्रतीकेन	८	६	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सत्वमंग्नेविभावंसुः	६	३	३५
सत्वमंग्नेसौभगत्व	१	६	३२
सत्वमस्मदपद्विषंः	५	८	३५
सत्वांभरिषोगंविषोदुंव	३	७	१४
सत्वांमदद्वृषामदंः	१	५	२९
सदंर्शतश्रीरतिंथिः	८	४	२०
सदंसस्पतिमद्भुतं	१	१	३५
सदंस्यमदेसद्वंस्यपीता	४	६	२३
सदांकवीसुमतिमाचंके	१	८	१७
सदापृणोयंजतोविद्विषों	४	२	२५
सदांसिरण्योयवंसेव	७	६	९
सदांसुगःपिंतुमान्	३	३	२७
सदिद्धितेंतुविजातस्यम	४	६	४
सदूतोविश्वेंदभि	३	४	१३
सदृशींरद्यसदृशी	२	१	५
सदृह्ळेचिंदभितृणत्तिवाज	६	७	१३
सदेवःकविनेंषितः	६	८	२७
सदोद्वाचंक्रातेडपमादिवि	६	२	३६
सद्मेंवप्राचोविमिंमाय	२	६	१५
सद्यश्चिद्यस्यंचर्कृतिः	४	८	४
सद्यश्चिद्यःशवंसापंचं	८	८	३६
सद्यश्चिन्नुतेंमघवन्नभि	५	२	३०
सद्यःसोअंस्यमहिमा	५	७	२६
सद्योअंध्वरेरंथिरंजंनन्त	५	२	१०
सद्योजातओषंधीभिर्वंव	२	८	२५
सद्योजातस्यदर्दशानः	३	५	७
सद्योजातोव्यंमिमीत	८	६	९
सद्योजुवंस्तेवाजाः	६	५	३८
सद्योहंजातोवृंषभः	३	३	१२
सद्रुह्वणेमनुंषः	८	५	१५
सद्विबंधुंवैंतरणः	८	१	२९
सधांरयत्पृथिवींपप्रथं	१	७	१६
सध्रीचीःसिंधुंमुशतीरिंवा	८	६	११
सध्रीमांयंतिपरि	२	६	१०
सनंःक्षुमन्तंसदंने	७	८	१४
सनःपर्षिःपारयाति	६	१	२१
सनंःपवस्ववाजयुः	७	१	१
सनंःपवस्वशंगवे	६	७	३६
सनंःपावकदीदिवः	१	१	२३
सनंःपावकदीदिहि	३	१	८
सनंःपितेवंसूनवे	१	१	२
सनंःपुनानआभंर	६	८	३०
सनंःपुनानआभंर	७	१	१९
सनंःपृथुश्रवाय्यं	४	५	२३
सनःशर्मांणिवीतयें	३	१	१३
सनंःशक्रश्चिदाशंकत्	६	३	३
सनःसिंधुंमिवनावयां	१	७	५
सनःसोमेंपुल्लोमपाः	६	६	३७
सनःस्तवांनआभंर	१	१	२३
सनःस्तवांनआभंर	६	२	१५
सनंइंद्रत्वयंतायाइषेध्नाः	५	३	२
सनंइंद्रत्वयंतायाइषेधाः	५	३	४
सनइंद्रंःशिवःसखां	६	६	२१
सनइंद्रांययज्यंवे	७	१	२०
सनईळांनयासह	६	७	९
सनंऊर्जेव्यं१व्ययं	७	१	६
सनत्साश्व्यंपशुं	४	३	२६
सनद्वांजंविप्रंवीरं	८	१	३
सनंश्चित्राभिरद्रिवो	३	६	२७
सनांचसोमजेषिंच	६	७	२२
सनाज्योतिःसनास्वंः	६	७	२२
सनाताकाचिद्भुवंना	२	७	१
सनातातंइंद्रनव्यआगुंः	२	४	१७
सनातातंइंद्रभोजंनानि	५	२	३०

॥७६॥

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सनात्सनीळाअवनीरवा	१	५	२
सनादक्षंमुतक्रतुं	६	७	२२
सनादग्नेमृणसि	८	४	८
सनादेवतवरायो	१	५	३
सनाद्दिवंपरिभूमा	१	५	२
सनापुराणमध्येमि	३	३	२५
सनामानाचिध्वसयः	८	३	४
सनायतेगोतमइंद्र	१	५	३
सनायुवोनमसानव्यो	१	५	३
सनितःसुसनितः	६	४	४
सनिताविप्रोअर्वद्भिः	५	७	२४
सनितासिप्रवतोदाशुषे	५	४	३
सनिर्मित्रस्यपप्रथः	६	१	३
सनीव्याभिर्जरितार	४	७	४
सनेमतत्सुसनिता	७	८	१०
सनेमतेवसानव्यंइंद्र	४	६	१०
सनेमयेतऊतिभिः	२	६	६
सनेमिकृध्यास्मदा	७	५	७
सनेमिचक्रमजरंविवा	२	३	१६
सनेमित्वमस्मदा	७	५	८
सनेमिसख्यंस्वपस्यमानः	१	५	२
सनेम्यस्मद्युयोतदिद्युं	५	४	२३
सनोअद्यवसुत्तये	७	१	१
सनोअर्षपवित्रआ	७	१	३८
सनोअर्षाभिदूत्यं	७	१	२
सनोज्योतींषिपूर्व्य	६	८	२६
सनोदूराच्चासात्	१	२	२२
सनोदेवदेवताते	७	४	६
सनोदेवेभिःपवमान	७	४	३
सनोधीतीवरिष्ठया	४	१	१७
सनोनव्येभिर्वृष	१	२	१९
सनोनियुद्भिरापृण	४	७	२५
सनोनियुद्भिःपुरुहूतवेधः	६	४	१४
सनोनृणांनृतमो	१	५	२५
सनोनेदिष्ठंददृशा	२	१	१३
सनोबोधिपुरएतासुगेषु	४	६	१२
सनोबोधिपुरोळाशंररा	४	६	१६
सनोबोधिश्रुधीहवं	४	१	१६
सनोबोधिसहस्य	२	५	२१
सनोभगायवायवे	७	१	१
सनोभगायवायवे	७	१	१९
सनोमदानांपते	७	५	७
सनोमंद्राभिरध्वरे	४	५	२१
सनोमहाँअनिमानः	१	२	२४
सनोमित्रमहस्त्वं	६	३	३८
सनोयुवेंद्रोजोहूत्रः	२	६	२५
सनोराधांस्याभर	५	२	२०
सनोरेवत्समिधानः	२	५	२१
सनोवस्वउपमासि	६	५	१२
सनोवाजायश्रवसइषेच	४	६	३
सनोवाजेष्ववितापुरूव	६	४	३
सनोविभावाचक्षणिर्नव	४	५	५
सनोविश्वादिवोवसु	७	१	१४
सनोविश्वान्याभर	६	६	२६
सनोविश्वाहासुक्रतुः	१	२	१८
सनोविश्वेभिर्देवेभिः	६	५	११
सनोवृषन्त्सनिष्ठया	६	६	१७
सनोवृषन्नमुंचरुं	१	१	१४
सनोवृष्टिंदिवस्परि	२	५	२७
सनोवेदोअमात्यं	५	२	१८
सनोहरीणांपते	७	५	८
सपत्यतउभयोर्नृम्णमयोः	४	६	२०
सपर्यवोभरमाणाअभिज्ञु	५	२	१
सपर्येण्यःसप्रियोविक्ष्वं	४	४	३६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सपर्वतोनधरुणेष्वच्युतः	१	४	१२
सपर्वस्वधनंजय	७	१	३
सपर्वस्वमदायकं	७	१	२
सपर्वस्वमदिन्तम	७	१	७
सपर्वस्त्रयआविथेंद्रं	७	१	२२
सपर्वस्वविचर्षणे	६	८	३१
सपर्वस्वसहंमानः	७	५	२३
सपवित्रैविचक्षणः	६	८	२७
सपित्र्याण्यायुधानि	७	६	४
सपुनानउपसूरे	७	४	१८
सपुनानोमदिंतमः	७	४	२६
सपूर्वयानिविदाकव्य	१	७	३
सपूर्व्यःपवतेयं	७	३	२
सपूर्व्योमहानां	६	४	४२
सपूर्व्योवसुवित्	७	४	७
सप्तक्षरन्तिशिशवे	७	६	१३
सप्तत्वाहरितोरथे	१	४	८
सप्तदिशोनानासूर्याः	७	५	२८
सप्तधामानिपरियन्	८	७	५
सप्तभिःपुत्रैरदितिः	८	३	२
सप्तमर्यादाःकवयः	७	५	३३
सप्तमेंसप्तशाकिनः	४	३	१०
सप्तयुंजंतिरथमेकचक्रं	२	३	१४
सप्तवीरासोअधरात्	७	७	१७
सप्तस्वसारोअभिमातरः	७	३	१९
सप्तस्वसृररुषीर्वावशानः	७	५	३३
सप्तहोतारस्तमिदीळते	६	४	३५
सप्तहोत्राणिमनसावृणा	२	८	२२
सप्तानांसप्तऋष्टयः	२	६	३५
सप्तापोदेवीःसुरणः	८	५	२५
सप्तार्धगर्भाभुवनस्यरेतः	२	३	२१
सप्तास्यासन्परिधयः	८	४	१९
सप्तिंमृजन्तिवेधसः	६	८	१९
सप्तीचिद्घामदच्युता	६	३	१०
सप्रप्रथानोअभिपंचभूमं	५	५	१६
सप्रकेतउभयस्यप्रविद्वान्	५	३	२४
सप्रत्नथाकविवृधः	६	४	४२
सप्रत्नथासहसाजायमानः	१	७	३
सप्रत्नवन्नवीयसा	४	५	२५
सप्रत्नवन्नव्यसे	७	४	१
सप्रथमेव्योमनि	६	१	७
सप्रवोळ्हन्परिगत्या	२	६	१५
सप्राचीनान्पर्वतान्	२	६	१९
सब्राधोयंजनाइमे	६	५	२२
सबोधिसूरिर्मघवा	२	५	२७
सभंदनाउदियर्ति	७	३	२०
सभामेतिकितवः	७	८	४
सभिक्षमाणोअमृतस्य	७	२	२३
सभूतुयोहप्रथमाय	२	६	१९
सभ्रातरंवरुणमग्न	३	४	१२
समंजंतुविश्वेदेवाः	८	३	२८
समंदस्वाह्यंधसो	३	३	४
समंदस्वाह्यंधसः	४	७	२६
समंदस्वाह्यनुजोषमुग्र	४	६	१६
समंद्रयाचजिह्वया	५	२	२३
समंजैषमिमाअहं	८	८	१७
समज्मनाजनिममानुषा	४	६	५
समज्र्यापर्वत्याउवसूनि	८	२	१९
समत्रगावोभितोनवन्ते	४	१	२७
समत्सरःपृत्सुवन्वन्	७	४	७
समत्सुत्वाशूरसतामुराणं	२	४	१४
समत्स्वग्निमवसे	५	८	३६
समध्वरायोषसोनमंत	५	४	८
समनातूर्णिरुपयासि	८	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
समनेववपुष्यतः	६	४	४१
समन्यायन्त्युपमयन्त्य	२	७	२२
समन्युमीःसमदनस्यकु	१	७	९
समन्युंमर्त्यानां	६	५	३२
समतौअग्नेस्वनीकरेवान्	५	१	२७
समर्मृजानआयुभिः	७	१	१४
समर्मृजानआयुभिःप्रयं	७	२	११
समर्मृजानइन्द्रियाय	७	२	२३
समश्विनोरवसानूतं	४	४	१७
समश्विनोरवसानूतं	४	४	१८
समश्विनोरवसानूतंनेन	४	२	१९
समश्विनोरवसानूतंनेन	४	२	२२
समस्मिन्जायमानः	८	५	२
समस्यमन्यवेविशः	५	८	९
समस्यहरिंहरयः	७	४	६
समह्नाविश्वादुरितानि	५	२	१५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
समातरानदद्दशानः	७	२	२४
समातराविचरंन्	७	२	१९
समातरासूर्येण	४	७	४
समातरिश्वापुरुवारं	१	७	३
समानंनीळंवृषणः	७	५	३३
समानंपूर्वीरभिवावशा	८	७	७
समानंवत्समभि	२	२	१५
समानंवांसजात्यं	६	५	२०
समानऊर्वेअधिसंगतासः	५	५	२३
समानमस्माअनपावृत्	८	४	१४
समानमंज्येषां	६	१	३८
समानमुत्यंपुरुहूतं	७	८	२१
समानमेतदुदकं	२	३	२३
समानयोजनोहिवां	१	२	३१
समानीवआकूतिः	८	८	४९
समानुषीषुदूळभो	३	५	९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
समानुषेवृजने	२	१	१५
समानेअहंत्रिरवद्यगोहना	१	३	४
समानोअध्वास्वस्रोरनन्त	१	८	१
समानोमंत्रःसमितिः	८	८	४९
समानोराजा	३	३	२८
समान्याविर्युते	३	३	२५
समासृजेतिरोअण्वानि	७	५	१४
समाववर्तिविष्ठितोजिगी	२	८	३
समाहिंनइंद्रोअर्णो	२	६	२३
समित्तमघमश्नवत्	६	१	२७
समित्तान्वृत्रहाखिदत्	६	५	२९
समित्संमित्सुमनाबोध्य	२	८	२२
समिधाग्निंदुवस्यत	६	३	३६
समिधाजातवेदसे	५	२	१७
समिधानउसन्त्य	६	३	३७
समिधानःसहस्रजित्	४	१	२०

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
समिधायस्तआहुतिं	४	५	१
समिधायोनिशितीदाश	६	१	३१
समिद्धमग्निंसमिधागिरा	४	५	१८
समिद्धश्चित्समिध्यसे	८	८	८
समिद्धस्यप्रमहसः	४	१	२२
समिद्धस्यश्रयमाणःपुर	३	१	३
समिद्धाग्निर्वनवत्स्तीर्णब	४	२	८
समिद्धेअग्नौसुतइंद्रसो	४	७	१२
समिद्धेष्वग्निष्वानजाना	१	७	२६
समिद्धोअग्नआवह	२	२	१०
समिद्धोअग्नआहुत	४	१	२२
समिद्धोअग्निर्दिविशोचि	४	१	२२
समिद्धोअग्निर्निहितः	२	५	२२
समिद्धोअद्यमनुषो	८	६	८
समिद्धोअद्यराजसि	२	५	८
समिद्धोविश्वतस्पतिः	६	७	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
समिध्यमानःप्रथमानुध	३	१	१७	समीपणेरजतिभोजनंमु	४	२	४	समुप्रयंतिधीतयः	७	७	११	सम्राजोयेसुवृधोयज्ञं	८	२	३
समिध्यमानोअध्वरे	३	१	२८	समीरेभासोअस्वरन्	६	६	३८	समुप्रिशाअनूषत	७	५	२	सम्राज्ञीश्वशुरेभव	८	३	२८
समिध्यमानोअमृतस्यरा	४	१	२२	समुत्येमहतीरपः	५	८	२२	समुप्रियोमृज्यते	७	४	११	सम्राळन्यःस्वराळन्यउ	५	६	२
समिद्धगर्दभंमृण	१	२	२७	समुत्वाधीभिरस्वरन्	७	२	८	समुवांयज्ञंमहयन्नमोभिः	५	५	३	सयंताविप्रएषां	३	१	१३
समिद्धणोमनसानेषिगो	४	२	१७	समुद्रज्येष्ठाःसलिलस्य	५	४	१६	समुवोयज्ञंमहयन्नमोभिः	५	४	९	सयह्व्योइवनीर्गोष्ववी	८	५	१४
समिद्धरायासमिषारभेम	१	४	१५	समुद्रमासामवतस्थेअग्नि	४	२	२४	समृज्यतेसुकर्मभिः	७	४	२६	सयुध्मःसत्वाखजकृत्सम	४	६	४
समिद्धेणोतवायुना	७	१	१९	समुद्रःसिंधूरजो	८	२	१४	समृज्यमानोदशभिः	७	२	२३	सयोजतेअरुषाविश्वभोज	५	२	२१
समिद्धेरयुगामनड्वाहं	८	१	२३	समुद्रादर्णवादधि	८	८	४८	समेनमह्रुताइमाः	६	८	२४	सयोनमुहेनमिथूजनोभूत्	४	६	५
समिद्धोगाअजयत्	३	५	२३	समुद्रादूर्मिमुदियर्ति	८	७	७	समेवपुश्छदयदश्विनोर्यः	४	८	५	सयोवृषानरान्न	२	२	१८
समिद्धोरायोबृहती	६	४	२१	समुद्रादूर्मिर्मधूमांउदार	३	८	१०	समोहेवायआशत	१	१	१६	सयोवृषावृष्ण्येभिःसमो	१	७	८
समीचीनाअनूषत	६	८	२९	समुद्रियाअप्सरसः	७	३	३	समौचिद्धस्तौनसमं	८	६	२३	सयोव्यस्थादभिदक्ष	२	५	२५
समीचीनासआसते	६	७	३५	समुद्रेअन्तःशयते	६	७	५	सम्यक्सम्यंचोमहिषाः	७	२	२९	सरंहतउरुगायस्य	७	४	१२
समीचीनेअभित्मना	७	५	५	समुद्रेणसिंधवोयादमा	३	२	२०	सम्यक्स्रवन्तिसरितोन	३	८	११	सरत्नंमर्त्योवसु	१	३	२३
समीरथनंभुरिजोः	७	२	२५	समुद्रेत्वानृमणा	७	८	२८	सम्राजाउग्रावृषभादिव	४	४	१	सरथेनरथीतमः	४	७	२३
समीवत्संनमातृभिः	७	५	७	समुद्रोअप्सुमामृजे	६	७	१८	सम्राजायाघृतयोनी	४	४	६	सरंधयत्सदिवः	२	६	२४
समीसखायोअस्वरन्	७	१	२	समुपूष्णागमेमहि	४	८	१९	सम्राजावस्यभुवनस्यराज	४	४	१	सरस्वतित्वमस्मान्	२	७	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सरस्वतिदेवनिदोनिबर्ह	४	८	३०
सरस्वतियासरथं	७	६	२४
सरस्वतींदेवयंतः	७	६	२४
सरस्वतींयांपितरः	७	६	२४
सरस्वतीसरयुःसिंधुः	८	२	७
सरस्वतीसाधयंती	२	५	२३
सरस्वत्यभिनोनेषिवस्यः	४	८	३२
सरस्वान्धीभिर्वरुणः	८	२	१२
सराजसिपुरुष्टुत	६	१	१७
सरायस्खामुपसृजा	४	७	८
सरुद्रेभिरशस्तवार	८	५	१४
सरूपैरासुनोगहि	६	३	१३
सरेतोधावृषभःशश्वतीनां	५	७	१
सरवाँइवविश्पतिः	१	२	२४
सरोचयज्जनुषारोदसीउ	२	८	१७
सरोरुवदभिपूर्वाः	७	२	१९
सरोरुवद्वृषभः	७	७	२०
सर्गाइवसृजतंसुष्टुतीरुपं	६	३	१७
सर्वंपरिक्रोशंजहि	१	२	२७
सर्वंनंदंतियशसा	८	२	२४
सवज्रभृद्दस्युहाभीमउग्रः	१	७	१०
सवर्धितावर्धनः	७	४	१८
सवह्निभिर्ऋक्वभिः	४	७	४
सवह्निरप्सुदुष्टरः	६	८	१०
सवह्निःपुत्रःपित्रोःपवि	२	३	३
सवह्निःसोमजागृविः	६	८	२६
सवायज्ञेषुमानवी	७	४	२४
सवाजंयातापदुष्पदायन्	८	५	१४
सवाजंविश्वचर्षणिः	१	२	२३
सवाजीरोचनादिवः	६	८	२७
सवाज्यक्षाःसहस्त्र	७	५	२१
सवाज्यर्वासऋषिर्वचस्य	३	७	८
सवायुमिंद्रमश्विना	६	७	२९
सवावशानइहपाहि	३	३	१६
सवावृधेनर्योयोषणा	५	६	१९
सवितापश्चातात्सविता	७	८	११
सवितायन्त्रैःपृथिवीं	८	८	७
सवितारमुषसमश्विनाभ	१	३	२९
सविद्वाँअपगोहं	२	६	१६
सविद्वाँअंगिरोभ्यः	६	४	४२
सविद्वाँआचपिप्रयो	२	५	२७
सविप्रश्चर्षणीनां	३	५	८
सविश्वादाशुषेवसु	६	८	२६
सवीरोअप्रतिष्कुतः	५	३	१८
सवीरोदक्षसाधनः	७	५	३
सवृत्रहत्येहव्यः	३	६	११
सवृत्रहावृषासुतः	६	८	२७
सवृत्रहेंद्रऋभुक्षाः	६	६	३५
सवृत्रहेंद्रःकृष्णयोनीः	२	६	२६
सवृत्रहेंद्रश्चर्षणीधृत्तं	६	६	३५
सवेतसुंदशमायुंदशोणिं	४	६	१०
सवेददेवआनमं	३	५	८
सवेदसुष्टुतीनां	७	७	१३
सव्यामनुस्फिग्यंवावसे	५	७	३१
सव्राधतःशवसानेभिः	८	५	१५
सव्राधतोनहुषो	२	१	२
सशुष्मीकलशेष्वा	६	८	८
सशेवृधमधिधाद्युम्नमस्मे	१	४	१८
सःश्रुधियःस्मापृतंना	२	१	१६
सःश्वितानस्तन्यतूरोच	४	५	८
ससत्पतिःशवसाहंति	४	५	१५
ससत्यसत्वन्महते	४	७	३
ससद्मपरिणीयते	३	५	९
ससप्तधीतिभिर्हितः	६	७	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ससंमुद्रोअपीच्यः	६	३	२७
ससर्गेणशवसातक्तो	४	७	४
ससर्परीरंभरत्	३	३	२२
ससर्परीरमतिं	३	३	२१
सस्व्येनयमतिव्राधतश्चि	१	७	९
ससस्ययद्वियुता	३	५	७
ससंतुत्याअरातयः	१	२	२७
ससंनयःसविनयः	२	७	२
ससंस्तिरोविष्टरः	२	२	६
ससानात्याँउतसूर्यंससान	३	२	१६
ससुक्रतुऋतचिदस्तुहो	५	६	७
ससुक्रतुर्योविदुरःपणीनां	५	२	१२
ससुक्रतुःपुरोहितो	२	१	१४
ससुक्रतूरणितायःसुतेषु	६	६	३५
ससुतःपीतयेवृषा	६	८	२७
ससुन्वतइंद्रःसूर्य	२	६	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
ससुन्वेयोवसूनां	७	५	१९
ससुष्टुभासऋक्वतागणेन	३	७	२६
ससुष्टुभासस्तुभा	१	५	१
ससूनुभिर्नरुद्रेभिर्ऋभ्वा	१	७	८
ससूनुर्मातराशुचिः	६	७	३२
ससूर्यप्रतिपुरोनउद्गाः	५	५	४
ससूर्यस्यरश्मिभिः	७	३	१८
ससूर्यःपर्युरूवरांसि	८	४	१४
ससूवांसमिवत्मना	३	१	५
ससोमआमिश्लतमः	४	७	१
सस्तुमातासस्तुपिता	५	४	२२
सःस्तोम्यःसहव्यः	६	१	२१
सस्थावानायवयसित्वमे	६	३	१९
सस्त्रिमविंदच्चरणे	८	७	२७
सस्वश्विद्धितन्वः१शुंभं	५	४	३०
सस्वश्विद्धिसमृतिस्त्वेष्ये	५	५	२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सहदानुंपुरुहूतक्षियंतं	३	२	२
सहवामेननउषोवि	१	४	३
सहव्युवाळमर्त्यः	३	१	९
सहश्रुतइंद्रोनाम	२	६	२६
सहस्तोमाःसहछंदसः	८	७	१८
सहस्रणीथःशतधारः	७	३	१०
सहस्रणीथाःकवयः	८	८	१२
सहस्रदाग्रामणोर्मा	८	२	२
सहस्रधापंचदशा	८	६	१७
सहस्रधारंवृषभं	७	५	१७
सहस्रधारःपवते	७	५	२
सहस्रधारेवताः	७	२	३२
सहस्रधारेवतेसं	७	२	२९
सहस्रधारेविततेे	७	२	३०
सहस्रवाजमभिमातिषा	८	५	२५
सहस्रशीर्षापुरुषः	८	४	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सहस्रश्रृङ्गोवृषभः	५	४	२२
सहस्रसामाग्निवेशिंगृणी	४	२	४
सहस्रंतइंद्रोतयोनः	२	४	४
सहस्रंव्यतीनां	३	६	३०
सहस्रंसाकमर्चत	१	५	३०
सहस्राक्षेणशतशारदेन	८	८	१९
सहस्राक्षोविचर्षणिः	१	५	२८
सहस्रातेशतावयं	३	६	३०
सहस्रेणवसचतेयवीयुधा	५	७	३१
सहस्रेपृषतीनां	६	४	४७
सहस्रोतिःशतामघः	७	१	२६
सहस्वमन्योअभिमातिं	८	३	१९
सहावापृत्सुतरणिः	३	३	१३
सहिक्रतुःसमर्यः	१	५	२५
सहिक्षत्रस्यमनसस्यचि	४	२	२४
सहिक्षपावाअग्नी	१	५	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सिंहंनसन्तुमध्वः	७	३	२५	सुगव्यंन्नोवाजीस्वश्व्यंपुंसः	२	३	१०	सुताइंद्रायवायवे	४	३	६	सुनोतामधुमत्तमं	६	८	२०
सिंहाइवनानदति	१	५	७	सुगस्तेंअग्नेसनवित्तोअध्वा	५	४	९	सुताइंद्रायवायवे	६	८	२३	सुनोतासोमपान्ने	५	३	१८
सिंध्राअंग्नेधियोअस्मे	७	६	२	सुगुरसत्सुहिरण्यः	२	१	१०	सुतावंतस्त्वावयं	६	४	४६	सुन्वंतिसोमंरथिरासः	८	३	९
सिनीवालिपृथुष्टुके	२	७	१५	सुगोततेसुपथापर्वते	५	१	५	सुतासोमधुमत्तमाः	७	५	१	सुपर्णइत्थानखमासिं	७	७	२१
सिषंक्तिसावांसुमतिश्चनि	५	५	१७	सुगोहिवोअर्यमंमित्र	२	७	७	सुतेअध्वरेअधिवाचं	८	४	३१	सुपर्णवस्तेमृगोअस्यादं	५	१	२१
सिषंक्तुनऊर्जव्यस्यपुष्टेः	४	२	१६	सुज्योतिषःसूर्यंदक्षपितृन्	४	८	८	सुतेसुतेन्योकसे	१	१	१८	सुपर्णविप्राःकवयः	८	६	१६
सिषासतूरयीणां	७	१	४	सुतंभरोयजमानस्यसत्प	४	२	२५	सुत्रामाणंपृथिवींद्यां	८	२	४	सुपर्णाएतआसते	१	७	२२
सीदंतस्तेवयोयथा	६	२	१	सुतःसोमोअसुतादिंद्र	४	७	१३	सुदक्षोदक्षैःक्रतुना	८	४	२०	सुपर्णावाचमक्रतो	८	४	२९
सीदहोतःस्वउलोकेचिंकि	३	१	३३	सुतइत्त्वंनिमिश्लइंद्रसोमे	४	६	१५	सुदासेदस्त्रावसुबिभ्रता	१	४	२	सुपेशसंमावसृजंत्यस्तं	४	१	२८
सीरायुंजंतिकवयः	८	५	१८	सुतईदोपवित्रआ	७	४	२६	सुदेवःसमहासति	४	३	१३	सुपेशसंसुखंरथं	१	४	६
सुकर्माणःसुरुचो	३	४	१९	सुतइंद्रायवायवे	६	८	२४	सुदेवास्थकाण्वायना	६	४	२६	सुप्रतीकेवयोवृधा	३	८	२१
सुकिंशुकंशल्मलिं	८	३	२३	सुतइंद्रायविष्णवे	७	१	३०	सुदेवोअद्यप्रपतेदना	८	५	३	सुप्रवाचनंतववीर	२	६	१२
सुकृत्सुपाणिःस्ववान्	३	३	२६	सुतएतिपवित्रआ	६	८	३९	सुदेवोअसिवरुण	६	५	७	सुप्रावर्गसुवीर्यंसुष्टुवार्यं	६	२	८
सुक्षेत्रियासुगातुया	१	५	५	सुतपान्नेसुताइमे	१	१	९	सुनिर्मथानिर्मथितः	३	१	३४	सुप्रावीरस्तुसक्षयः	५	५	८
सुखंरथंयुयुजेसिंधुः	८	३	७	सुताअनुस्वमारजः	७	१	३१	सुनीतिभिर्नयसित्रायसे	२	६	२९	सुप्राव्यःप्राशुषाळे	३	६	१४
सुगःपंथाअनृक्षरः	१	३	२२	सुताइंद्रायवज्रिणे	७	१	३२	सुनीथोघासमर्त्यः	६	४	१	सुप्रैतुःसूयवसोन	२	५	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सेदभवोयमवथ	३	७	१०
सेनैवसृष्टामंदधा	१	५	१०
सेमन्नःकाममापृण	१	१	३१
सेमन्नःस्तोममागहि	३	३	३०
सेमांवेतुवषट्कृति	५	२	१९
सेमामविड्ढिप्रभृतिं	२	७	१
सेहानउग्रपृतनाअभिद्रुहः	६	३	१९
सैनानीकेनसुविदत्रो	२	६	१
सोअग्नईजेशशमेचमतः	४	४	३६
सोअग्नएनानमसासमि	५	६	१६
सोअग्निर्योवसुर्गृणे	३	८	२२
सोअग्रेअह्नांहरिः	७	३	२०
सोअद्धादाश्वध्वरः	६	१	३०
सोअप्रतीनिमनवे	२	६	२३
सोअभ्रियोनयवसः	८	५	१५
सोअर्णवोननद्यः	१	४	१९

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सोअर्षेंद्रायपीतये	७	१	२५
सोअस्यवज्रोहरितः	८	५	५
सोअस्यविशेमहिशर्म	७	३	१४
सोआंगिरसामुचथा	२	६	२५
सोअंगिरोभिरंगिरस्तमो	१	७	८
सोचिन्नुभद्राक्षुमती	७	६	९
सोचिन्नुवृष्टिर्यूथ्याइस्वा	७	७	९
सोचिन्नुसख्यानयइनः	८	१	९
सोताहिसोममद्रिभिः	५	७	१३
सोदंचंसिंधुमरिणान्	२	६	१६
सोसंगावोधेनवः	७	४	१७
सोममन्यतेपपिवान्	८	३	२०
सोमंराजानमवसे	८	७	२९
सोमःपवतेजनिता	७	४	६
सोमःपुनानऊर्मिणा	७	५	१०
सोमःपुनानोअर्षति	६	८	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सोमःपुनानोअव्यये	७	५	२३
सोमःप्रथमोविविदे	८	३	२७
सोमःसुतोधारयात्यः	७	४	१९
सोमइद्धःसुतोअस्तु	६	४	५०
सोमउषुवाणःसोतृभिः	७	५	१३
सोमएकेभ्यःपवते	८	८	१२
सोमंगीर्भिष्ट्वावयं	१	६	२१
सोममन्यउपासदत्	४	८	२३
सोममिंद्राबृहस्पती	३	७	२५
सोमयास्तेमयोभुवः	१	६	२०
सोमराजन्मृळयानःस्व	६	४	१२
सोमरारंधिनोहृदि	१	६	२१
सोमस्यधारापवतेनृ	६	३	५
सोमस्यमातवसंवक्ष्यग्ने	२	८	१३
सोमस्यमित्रावरुणा	६	५	१७
सोमस्यराज्ञोवरुणस्य	८	८	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सोमाअसृग्रमाशवः	६	८	१३
सोमाअसृग्रमिंदवः	६	७	३८
सोमानंस्वरणं	१	१	३४
सोमापूषणाजननारयीणां	२	८	६
सोमापूषणारजसोविमानं	२	८	६
सोमारुद्राधारयेथामसु	५	१	१८
सोमारुद्रायुवमेतान्यस्मे	५	१	१८
सोमारुद्राविवृहतंविषूची	५	१	१८
सोमासोनयेसुतास्तृप्तांश	२	४	६
सोमाःपवंतइंदवः	७	५	२
सोमेनादित्याबलिनः	८	३	२०
सोमोअर्षतिधर्णसिः	६	८	१३
सोमोअस्मभ्यं	३	४	११
सोमोजिगातिगातुवित्	३	४	११
सोमोददद्गंधर्वाय	८	३	२८
सोमोदेवोनसूर्यः	७	१	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सोमोधेनुंसोमो	१	६	२२
सोमोनवेधाऋत	१	५	९
सोमोमीढ्वान्पवते	७	५	१३
सोमोराजाप्रथमो	८	६	७
सोमोवधूयुरभवत्	८	३	२१
सोषामविंदत्सस्वः	८	२	१८
स्तंभीद्ध्यांसधरुणंप्रुषाय	१	८	२४
स्तरीरुत्वद्भवतिसूतउत्व	५	७	१
स्तरीर्यत्सूतसद्यो	७	७	२८
स्तवानुतइंद्रपूर्व्या	२	६	४
स्तविष्यामित्वामहं	१	३	२८
स्तीर्णबर्हिरुपनोयाहि	२	१	२४
स्तीर्णंतेबर्हिःसुतइंद्रसो	[illegible]	२	१८
स्तीर्णाअस्यसंहतोविश्व	२	८	१४
स्तीर्णेबर्हिषिसमिधा	३	५	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
स्तीर्णेबर्हिषिसमिधाने	४	८	१६
स्तुतइंद्रोमघवा	३	५	२४
स्तुतश्चयास्त्वावर्धंति	५	७	२२
स्तुतासोनोमरुतोमृळय	२	४	११
स्तुषउंवोमहऋतस्यगोपा	४	८	११
स्तुषेजनंसुव्रतंनव्यसीभिः	४	८	५
स्तुषेनरादिवोअस्य	५	१	१
स्तुषेय्यंपुरुवर्पसं	८	७	२
स्तुषेसावांवरुणमित्र	२	१	२
स्तुहिभोजान्स्तुवतोअस्य	४	३	१३
स्तुहिश्रुतंगर्तसदंयुवानं	२	७	१८
स्तुहिश्रुतंविपश्चितं	६	१	८
स्तुहिस्तुहीदेतेघाते	५	७	१५
स्तुहींद्रंव्यश्ववत्	६	२	१९
स्तृणानासोयतस्रुचो	२	२	१०
स्तृणीतबर्हिरानुषक्	१	१	२४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
स्तेगोनक्षामत्येति	७	७	२८
स्तेनंरायसारमेय	५	४	२२
स्तोतायत्तेअनुव्रतः	६	१	१०
स्तोतायत्तेविचर्षणिः	६	१	८
स्तोमंजुषेथांयुवशेवकन्य	६	३	१४
स्तोमंतइंद्रविमदाः	७	७	९
स्तोमंवोअद्यरुद्राय	८	४	२४
स्तोमाआसन्प्रतिधयः	८	३	२१
स्तोमासस्त्वागौरिवीतेरव	४	१	२५
स्तोमासस्त्वाविचारिणि	४	४	२९
स्तोमंनहिदिविदेवासः	८	४	११
स्तोत्रमिंद्रायगायत	६	३	४६
स्तोत्रमिंद्रोमरुद्गणः	४	८	१६
स्तो[illegible]धानांपते	१	२	२८
स्तो[illegible]हरिरर्षा	७	४	१२
[illegible]कितवं	७	८	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
स्त्रियःसतीस्ताँउमेपुंसः	२	३	१७
स्त्रियोहिदासआयुधानि	४	१	२७
स्थिरंमनश्चकृषेजातइंद्र	४	१	२६
स्थिरंहिजानमेषां	१	३	१३
स्थिरावःसंतुनेमयः	१	३	१७
स्थिरावःसंत्वायुधापरा	१	३	१८
स्थिरेभिरंगैःपुरुरूपउग्रो	२	७	१७
स्थिरौगावौभवतां	३	३	२२
स्थूरस्यरायोबृहतो	३	६	५
स्थूरंराधःशताश्वं	५	७	३३
स्पर्धंतेवाउदेवहूयेअत्र	५	६	७
स्पार्हायस्यश्रियोदृशे	५	२	१८
स्मत्पुरंधिर्नआगहि	६	३	१२
स्मदभीशूकशावंता	६	२	२५
स्मदेतयासुकीर्त्या	६	२	२९
स्यामतेतइंद्रयेत	२	६	५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
स्विध्मायद्वनधितिरपस्या	१	८	२५
हंतावृत्रमिंद्रःशूशुवानः	५	३	१
हंतावृत्रंदक्षिणेन	५	७	२३
हंताहंपृथिवीमिमां	८	६	२७
हंतोनुकिमाससे	६	५	३६
हंसःशुचिषद्वसु	३	७	१४
हंसाइवकृणुथ	३	३	२०
हंसाइवश्रेणिशो	३	१	४
हंसाविवपतथोअध्वगा	६	३	१५
हंसासोयेवांमधु	३	७	२१
हंसैरिवसखिभिर्वावद	८	२	१५
हतवृत्रंसुदानवः	१	२	९
हतंचशत्रून्यततंच	६	३	१५
हतोवृत्राण्यार्या	४	८	२८
हत्वायदेवाअसुरान्यदायं	८	८	१५
हनामैनाँइतित्वष्टायदभ्रं	२	३	४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
हुयेजायेमनसातिष्ठंवो	८	५	१
हुयेदेवायूयमिदापयं	२	७	११
हुयेनरोमरुतोमृळतानः	४	३	२२
हुयेनरोमरुतोमृळेतानः	४	३	२३
हयोनविद्वाँअयुजिस्वयंधु	४	२	२८
हर्यंयोधूमकेतवः	६	३	२९
हरिंमृजंत्यरुषो	७	२	२७
हरिंहियोनिंसभियेसमस्वं	८	५	५
हरिःसृजानःपथ्यां	७	४	५
हरिंत्वतावर्चसासूर्यस्य	८	६	१२
हरिश्मशारुर्हरिकेशआय	८	५	६
हरीनुकुरथइंद्रस्य	२	६	२१
हरीनुतइंद्रवाजयंता	२	६	३
हरीन्वंस्ययावने	७	७	९
हरीयस्यंसुयुजाविव्रंतावेः	८	५	२६
हुर्यंनुपर्समर्चयः	३	३	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
हर्यश्वंसत्पतिंचर्षणीसहं	६	२	२
हवंएषामसुरोनक्षतद्यां	८	३	५
हवंतइंद्रसहिमा	५	३	१२
हवंतउत्वाहव्यंविवाचि	५	३	१४
हुविर्हविष्मोमहि	७	३	८
हुविषाजारोअपां	१	३	३३
हुविष्कृणुध्वमागमत्	६	५	१४
हुविष्पांतमजरंस्वर्विदि	८	४	१०
हवींमभिर्हवंतेयोहविर्भि	२	७	१६
हवेत्वासूरउदिते	६	१	९
हुव्यवाळग्निरजरः	३	८	१८
हुस्कारादिद्युतस्पर्यतो	१	२	१०
हस्तच्युतेभिराद्रिभिः	६	७	३६
हस्त [illegible] भ्यांदशशाखाभ्यां	८	७	२५
हर [illegible] ानोनृम्णा	१	५	११
[illegible] र्घ्यआधिरस्याः	८	६	७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
हस्तेवशक्तिमभिसंददीनः	२	८	५
हारिद्रवेवपतथोवनेदुप	६	३	१५
हितोनसप्तिरभि	७	२	२४
हिनोतानोअध्वरं	७	७	२६
हिन्वंतिसूरमुस्रयः	७	२	१
हिन्वंतिसूरमुस्रयःपवंसा	७	२	१४
हिन्वानासोरथाइव	६	७	३४
हिन्वानोवाचमिष्यति	७	१	३७
हिन्वानोहेतृभिर्यतः	७	१	२१
हिमेनाग्निंघ्रंसमवारयेथां	१	८	४९
हिमेवपर्णामुषितानानि	८	२	१८
हिरण्यकर्णंमणिग्रीवं	२	१	३
हिरण्यकेशोरजसो	१	५	२७
हिरण्यगर्भःसमवर्तताग्रे	८	७	३
हिरण्यत्वङ्मधुवर्णोघृत	४	४	१८
हिरण्यदंतंशुचिवर्णं	३	८	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
स्वयंकविर्विधर्तरि	७	१	४
स्वाइं...जिभिश्चप्र...			
स्व...आयुम...			२
स्वरित...			

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
हिरण्यनिर्णिगयोअस्य	४	३	३१	हिरण्यरूपःसहिरण्यसं	२	७	२३	हृ...त्रस्विनोअपहि	३	८	१५	होतारंचित्ररथं	७	५	२९
हिरण्यपाणिमूतये	१	२	४	हिरण्यशृंगोयोअस्यपादा	२	३	१२	हृत्सु...क्षासोयुध्यंते	५	७	१९	होतारंत्वावृणीमहे	४	१	१२
हिरण्यपाणिःसविता	१	३	७	हिरण्यस्तूपःसवितर्यथा	८	८	७	हृदातष्टेषुमनसोजवेषु	८	२	२४	होतारविश्ववेदसं	१	३	२९
हिरण्यपाणिःसविता	३	३	२६	हिरण्यहस्तमश्विनाररांणा	१	८	१७	हृदिस्पृशस्तआसते	७	७	२१	होतारंसप्तजुह्वो३यजिष्ठं	१	४	२४
हिरण्ययीअरणीयं	८	८	४२	हिरण्यहस्तोअसुरः	१	३	७	हेतिःपक्षिणीनदभात्य	८	८	२३	होत्रादहंवरुणबिभ्यदाय	८	१	१०
हिरण्ययीवांराभिः	५	८	६	हिङ्कृण्वतीवसुपत्नी	२	३	१९	होताजनिष्टचेतनः	२	५	२६	हृदंनहित्वान्यृषंत्यूर्मयः	१	४	१३
हिरण्ययेनपुरुभू	३	७	२०	हुवेवःसुद्योत्मानं	२	५	२४	होतादेवोअमर्त्यः	३	१	२९	ह्रदाइवकुक्षयःसोमधानाः	३	२	२०
हिरण्ययेनरथेन	५	८	७	हुवेवःसूनुंसहसो	४	५	७	होताध्वर्युरावयाअग्निमिं	२	३	७	ह्वयामसित्वेंद्रया	४	७	१३
हिरण्ययेभिःपविभिः	१	५	८	हुवेवातस्वनंकविं	६	७	९	होतानिषत्तोमनो	१	५	१२	ह्वयामिदेवाँअयातुः	५	३	२५
हिरण्यरूपमुषसोव्युष्टौ	४	३	३१	हुवेवोदेवीमदितिं	४	८	८	होतायक्षद्वनिनो	२	२	४	ह्वयाम्यग्निंप्रथमंस्वस्तये	१	३	६